Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 1 (678) Kolmapäeval, 11. jaanuaril 1967 XXI aastakäik

Parim puhkus pärast pingutavat eksamit... A. KIVISTIKU foto

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEADLUS

Tartu Riikliku Ülikooli autasustamise kohta Tööpunalipu ordeniga

Teenete eest teaduse arendamisel ja spetsialistide ettevalmistamisel autasustada TARTU RIIKLIKKU ÜLIKOOLI TÖÖPUNALIPU ORDENIGA.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimees
N. PODGORNÕI
NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär
M. GEORGADZE

Moskva, Kreml
7. jaanuaril 1967

◀ TELEGRAMM

«Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu õnnitlevad südamlikult Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivi ülikooli autasustamise puhul Tööpunalipu ordeniga. Auväärse ajalooga Tartu Riiklik Ülikool on nõukogude võimu aastatel kujunenud vabariigi üheks suuremaks ja autoriteetsemaks kaadri ettevalmistamise sepikojaks ning teaduslikuks keskuseks. Avaldame kindlat veendumust, et ülikooli töökas ja andekas kollektiiv, kuhu kuulub rida silmapaistvaid nõukogude teadlasi, annab oma parima Suure Oktoobri 50. aastapäeva väärikaks tähistamiseks ja NLKP XXIII kongressi otsuste elluviimiseks. Soovime uut edu üliõpilasnoorsoo kommunistlikul kasvatamisel ja õpetamisel ning nõukogude teaduse arendamisel.»

Mõnda Tartu ülikooli õppejõududest

HUVITAVAT ÜLIKOOLI AJALOOST

«Tartu Riikliku Ülikooli» toimetuse poolt tuli allakirjutanule kehutus, et ta kirjutaks midagi huvitavat ülikooli ajaloost. Kui inimene on üle 40 aasta pidevalt ülikooli seinte vahel olnud, siis pidavat tal ikkagi midagi sellist jutustada olema, mis võiks lugejaid huvitada. On aga raske öelda, mis tõesti huvitav on. *Omal ajal istusime koos — seitse eri teaduskonna õppejõudu. Jutuks tuli anekdoodi huvitavus. Iga mees pidi rääkima oma elust anekdootilise loo, mis tema arvates oleks kõige huvitavam. Rääkis üks ja teine. Lood olid huvitavad. Kõige rohkem naersime üht tolleaegset arstiteaduse dotsenti kuulates, kes arvas, et tema elus on kõige koomilisemaks looks olnud seik, kui ta andis ühele maapoisile ladinakeelse teose kätte. Poiss lugenud teost, aga polevat sellest midagi aru saanud.*

Allakirjutanu ei tea ülikooli ajaloost palju põnevat oma kogemuste järgi. Ülikoolis olnud isiksustest on aga nii mõndagi paberile panna, eriti neist professoreist, dotsentidest ja lektoritest, kellega on kokku puututud. *Noor tudeng tahab ülikoolis paljut haarata. Ta käib alguses hoolega kuulamas neidki õppejõude, kelle ainest ta mõne aja pärast täielikult loobub. Kui allakirjutanu tuli Tartu Ülikooli 1925. aasta sügisel, köitsid teda peale soome-ugri keelte ka Lääne-Euroopa keeled. Nende keelte esindajaiks oli kuulsaid mehi, kellest mõned olid siiski* liiga *omapärased. Inglise keele lektoriks oli Austraalia preislane Willy Peters ja professoriks ainult preislane H. Mutschmann. Kui lektor Peters käskis tahvli juures eesti keelest inglise keelde tõlkida selliseid lauseid, nagu* ta oli lolli näoga nagu eestlane *või* kõik eestlased on nürimeelsed, *siis loobusid õige mitmed tänapäeva inglise keele loenguist. Alles jäid need, kellel olid tugevamad närvid või kes olid «kadakad» (noid oli siis küllalt). Petersil oli ilus süsimust täishabe. Ühel ööl olid tundmatud meesüliõpilased lektorile tuttavate naisüliõpilaste palvel sellest habemest poole kääridega ära lõiganud, kui lektor tuli järjekordsetelt seiklustelt mööda Veski (praegust Burdenko) tänavat. Võimsa välimusega donžuaanist oli jäänud hale vanamehekuju. Varsti vallandati ta ametist. Enne lahkumist jõudis ta kolleegidele siiski öelda, et eestlased on ikkagi lollid, sest muidu poleks teda nii kaua Tartus hoitud. Hiljem oli ta Königsbergis selgeltnägijaks.*

Professor Mutschmann kordas oma loenguil pidevalt noortele raskesti taibatavat tõika, et filoloog ei pea töötama raamatutega, vaid ideedega. Ta rõhutas seda, et tal pole kodus ühtki isiklikku raamatut. Seinariiulil oli tal tõesti ainult kogudest ja tuttavailt laenatud teoseid. Ta oli siiski palju lugenud. Seda osutab kas või Ameerika inglise keele omapärase sõnavara glossaar, mis on pikaajalise lugemise viljaks. Eestlasi ta põlgas, sest neil polnud minevikus olnud ei Miltonit ega Shakespeare'i.

Romaani filoloogia professor Roman Gutmann oli õige sümpaatne vanahärra. Ta oli eestlane, kes polnud eesti keelt koolis kunagi õppinud. Ta oli olnud mitmel pool Venemaal õppejõuks. Põhimõtteliselt rääkis ta aina eesti keelt, kuid see eesti keel oli enam kui kummaline. Eesti keele õppijad ning muudki tudengid läksid sageli just sellepärast professor Gutmanni loenguile, et tõeliselt heatahtlikku ning südamlikku nalja saada. Professor ajas peaaegu järjekindlalt segi mõisted nais-, mees- *või* naissoost, meessoost *ja* isane, emane. *Grammatikast kõneldes olid tal* isased *ja* emased vormid. *Ta kahetses väga, et eesti keeles pole eri sõnu* mees- *ja* naispardi *jaoks, nagu seda on prantsuse keeles. Kui üks naisüliõpilane ei teadnud, kes oli Isis, lõi professor käed pea kohal kokku ja hüüdis üle tolleaegse neljanda auditooriumi: «Armas laps, kas teie siis ei tea, et see on see kuulus Egiptuse emane jumal.» Kõik erandid olid tal* grammatilised väljaheited. *Tema uskus soome-ugri ja keldi keelte sugulust. Sellest on ta kirjutanudki. Eesti filoloogidele tahtis ta pidada keltoloogia kursuse. Ootamatu surm ei lasknud seda head kavatsust teoks saada. Pärast R. Gutmanni surma pole Tartu ülikoolis olnud ühtki teist sellist õppejõudu, kelle keeletavast oleks saanud kirjutada otse põnevaid uurimusi. Keerulise keelega oli ka füüsikaprofessor Johan Vilip, ent Gutmanni vastu ta ei saanud.*

Saksa keele professor Wilhelm Wiget oli suure eruditsiooniga õpetlane. Ta oli šveitslane ega pidanud lugu balti-sakslastest. Tartusse tuli ta Upsalast koos oma rootslasest naise ja lastega. Ta jäi suurel määral erakuks, sest sakslastega ta ei liitunud, eestlased ei jõudnud talle omaseks saada ja rootslasi oli Tartus vähe. Eraklikkus oli vist üheks peamiseks põhjuseks, miks professor Wiget kaldus hooti liigsesse alkoholismi. Temagi loengud olid enamasti neljandas auditooriumis. Kord tuli ta auditooriumi, pani pea lauale ja ütles kuulajaile: «Lassen Sie mich schlafen! Naine ei lase mul kodus magada.» Sellist professori käitumist ei pannud üliõpilased pahaks. Temast taheti aru saada. Kui tal polnud alkoholiperioodi, oli ta alati valmis õpetama ja tööle innustama. Tema algatusel on allakirjutanugi saanud hoogu eesti ja rootsi keele suhete uurimiseks. Professori raamatukogu oli tudengitelegi avatud. Kui tuli aga joomaperiood, kadus professor kuhugi eeslinna voorimeeste kõrtsi, et teda kergesti ei leitaks. Siis käis abikaasa koos üliõpilaste ja teaduskonna raamatukogu ametnikega professorit otsimas. Kord saadi professor tänavalt kätte. Abikaasa võttis mehel käe alt kinni: «Tule nüüd minuga koos koju!». Professor vaidles vastu: «Ma tuleksin küll sinuga, aga mul on kodus kuri naine.»

W. Wigeti järglane germaani filoloogia professorina oli endine indo-euroopa keeleteaduse professor Ernst Kieckers. Kieckers oli baierlane. Temal oli nii tugev hääl, et kui ta loengut pidas, siis pidi kolleeg kõrval auditooriumis oma häält tõstma, et tudengid ei kuuleks ainult professor Kieckersi häält. Üliõpilaste vastu oli ta range. Auditoorium pidi alati olema hiirvaikne. Klassikalise filoloogia auditooriumis oli loeng. Oli rõske märtsikuu. Mitmed üliõpilased nuuskasid nina või köhisid. Professor viskas kriidi lauale: «Te häirite mind.» Vaatas siis naisüliõpilaste jalgadele: «Nii see on! Siidsukad jalas. Külmetate end. Nüüd on teil nohu ja mina pean selle käes kannatama.» Ühe tüdruku õde oli raekoja apteegis farmatseut. Järgmisel loengul ütles too tüdruk: «Las' professor Kieckers nüüd aevastab.» Tal oli kaks annust aevastuspulbrit. See pandi tahvlilappi. Professor Kieckers oli kakskäeline. Ta võis kirjutada mõlema käega. Harilikult oli tal kriit paremas ja pühkelapp vasakus käes. Lapiga vehkis ta sellise innuga, et iga loengu järel oli ta rinnust lausa valge. Vanaonu Hango sai selle eest taskuraha, et pärast loengut professor jälle puhtaks harjata. Kui nüüd professor Kieckers hakkas taas lapiga vehkima, tuli üks atsihh teise järel. Atsihhidel polnud lõppu. Meie olime surmvaiksed, kaastundlike nägudega. Professor sai enese vabanduseks vaid niipalju öelda: «Näete, missugune see Tartu ilmastik on. Isegi korralik inimene võib nohu saada.»

Ernst Kieckers oli suur lingvist. Ta on kirjutanud eri keelte õpikuid ja ohtrasti uurimusi mitmesuguste keeleliste küsimuste kohta. Peale saksa keele ei osanud ta ühtki teist keelt kõnelda. Eesti keelt tõnkas ta hädavaevu. Ta leidis, et eesti keel on sõnavaralt kole raske. Kohvikus ei tulevat tal kunagi otsekohe meelde, kas küsida: «Üks sai!» või: «Üks täi!» Tema naisel, slaavi filoloogia doktoril Dora Kieckersil oli selle-eest suur keeleand. Ta on tõlkinud paljude uurijate töid saksa keelde ja veelgi enam neid korrigeerinud. Ernst Kieckersi isiklik sõber oli ärimees Harri Vogel. Tuttavad märkasid, et see suur sõprus on järsku katkenud. Kieckersilt küsiti, miks ta pole enam Harri Vogeli seltskonnas. Kieckers vastas: «See elajas ei oska ju kreeka keelt.» Kieckersitel oli Tähe tänavas kanala. Kasvatati hanesidki. Kord semestris korraldatud munasöögiõhtud olid huvitavad kolleegidele ja üliõpilastele. Neis sädelesid Dora ja Ernst Kieckersi lingvistilised teadmised.

On siis paberile pandud ühtteist omaaja õppejõududest. On pandud paberile seda, mis näis olevat huvitav. Ehk on see kirjapandu huvitav ainult kirjapanejale enesele, nagu too arstiteaduse dotsent pidas seda naljakaks, et külapoiss ei saanud aru ladina keelest?

P. ARISTE

HEAD UUT AASTAT

soovisid meie ülikooli kollektiivile aastavahetusel Karlovi Ülikool, Moskva Riiklik Ülikool, Voroneži Riiklik Ülikool, Gorki Riiklik Ülikool, Läti Riiklik Ülikool, Kijevi Riiklik Ülikool, Kirgiisi Riiklik Ülikool, Mordva Riiklik Ülikool, Harkovi Riiklik Ülikool, Tšernovitski Riiklik Ülikool, Užgorodi Riiklik Ülikool, Petrozavodski Riiklik Ülikool, Leningradi Riiklik Ülikool, Baškiiri Riiklik Ülikool, Dagestani Riiklik Ülikool, Läti NSV TA Füüsikainstituut, Eesti NSV Ministrite Nõukogu, Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu, Eesti NSV Toiduainete Tööstuse Ministeerium, Eesti NSV Ehitusministeerium, Eesti NSV Sideministeerium, Vabariiklik Rahukaitsekomitee, ENSV Riiklik Kirjastuskomitee, ENSV Riiklik Kinematograafia Komitee, ENSV Ministrite Nõukogu j. a. Välisturismi Valitsus, ENSV Tehnilise Informatsiooni Keskbüroo, ENSV KEETM Varustuse ja Turustuse Peavalitsus, Välismaaga Sõpruse ja Kultuurisidemete Arendamise Eesti Ühing, ENSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Nõukogu, Eesti Raadio ja Televisioon, ENSV Ajakirjanike Liit, ELKNÜ Keskkomitee Koolide osakond, RPI «Eesti Projekt», ENSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv, ENSV Riiklik Kunstiinstituut, ENSV TA Majanduse Instituut, ENSV Teaduste Akadeemia Zooloogia ja Botaanika Instituut, Tallinna Riiklik Konservatoorium, Tallinna Pedagoogiline Instituut, Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituut, Põlevkivi Instituut, ENSV Vabariiklik Õpetajate Täiendusinstituut, ENSV Riiklik Etnograafiainstituut, ENSV Riiklik Akadeemiline Meeskoor, Eesti Põllumajanduse Akadeemia, ENSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nimeline Kirjandusmuuseum, RAT «Vanemuine», kirjastus «Kunst», kirjastus «Eesti Raamat», «Eesti nõukogude entsüklopeedia» toimetus, ajakirja «Eesti Loodus» ning ajalehtede «Edasi», «Noorte Hääl», «Rahva Hääl», «Õhtuleht» ja «Spordileht» toimetused, Tallinna Epidemioloogia, Mikrobioloogia ja Hügieeni Teadusliku Uurimise Instituut, Tartu Riiklik Kunstimuuseum, ENSV Arhitektide Liidu Tartu osakond, Tartu Linna TSN TK kultuuriosakond, Tartu Linna TSN Täitevkomitee, Tartu Akadeemiline Meeskoor, Tartu Ehitusvalitsus, Tartu Linna TSN TK Tervishoiuosakond, Tartu Linnamuuseum, ETKVL Tartu Kaubamaja, Varustuse ja Turustuse Peavalitsuse Tartu Baas, Hans Heidemanni nimeline trükikoda, Tartu Linna Vesivarustuse ja Kanalisatsiooni Kontor, Nõo Keskkool, Tartu Kammivabriku segakoor «Kannel» jpt.

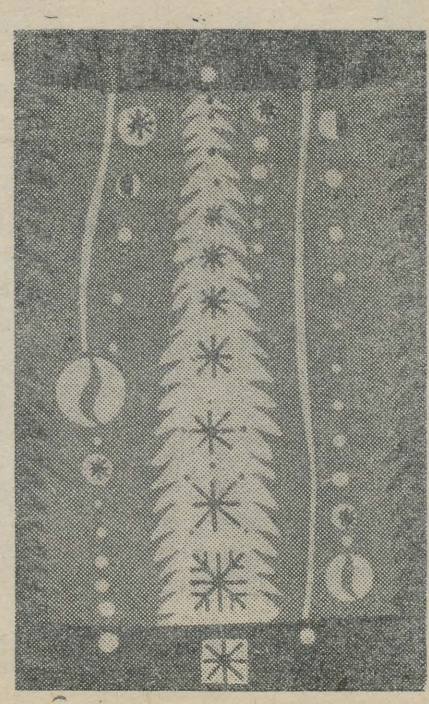

SUUSA- 100 KILOMEETRIT

LUMISED VÄLJAD JA HÄRMATANUD METSAD OOTAVAD ... A. KIVISTIKU foto

Helves helbe järele tuleb lund alla. On talv! Loodus puhkab. Õhk on virge. Metsas ja põllul, soodes ja rabades on peremeheks Valge Vaikus.

Talv kutsub suusatama. Ka neid, kes muidu keha karastamisest lugu ei pea. Minge kord Vorbusele viivale metsarajale! Seal näete 10-kilomeetri-sõidult tulevat koolieelikut. Või Tähtvere parki! Sügisõhtuil jalutas seal auväärne daam oma koerakesega. Täna, homme ja ülehomme on park suuskuritest vanaemade ja vanaisade päralt.

Ega meiegi kõrvale jää? Või pole me küllalt noored ega küllalt vanad, et liikumisest mõnu tunda? Vabal ajal ilus elu 4 seina vahel — on see pakkuvam?

*

Kõiki ülikooli kollektiivi liikmeid ootab sel talvel ühine eesmärk — 100 SUUSAKILOMEETRIT. Soome president Urho Kekkonen sõitis Käärikul üheainsa päevaga maha 20 kilomeetrit, meil on ees aga terve talv. Kutse peaks olema vastuvõetav kõigile! Lisaks heale söögiisule ning rahulikule unele ootavad suusahuvilisi mitmed ergutuspreemiad.

1967. aastal läheb ülikoolis esmakordselt käiku kaunis käiseembleem «100 suusakilomeetrit». Embleemi saab igaüks, kes ülikooli spordiklubist võtab väikese sinise suusataja kaardi, ametlikel matkadel või võistlustel läbib 100 kilomeetrit (naised 75 km) ning need kaardile kannab.

Pärast Tartu—Kääriku suurmatka 4. märtsil antakse suusataja kaardid TRÜ Spordiklubisse tagasi — 11. märtsil kell 12 loositakse seal kõigi märgiomanike vahel välja 20 tasuta pääset nädalasesse suusalaagrisse märtsi lõpul Käärikul. 11. märtsiks ametlikel üritustel enam kilomeetreid läbinud meest ja naist (suusataja kaardi alusel) autasustatakse spordiklubi poolt mälestusesemega.

Omandage suusataja kaart! 100 suusakilomeetrit juba ootavad!

A. KIVISTIK

ARTIKLI «100 SUUSAKILOMEETRIT» SAATEKS:

Käesolevaga alustab meie ajaleht uue rubriigi «100 suusakilomeetrit» avaldamist. See teema jookseb lehe kõigist numbritest läbi märtsikuu lõpuni. Rubriigi eesmärgiks on: iga inimene suuskadele!

Kutsume kõiki lugejaid meile nii sõnas kui pildis kaastööd saatma. Tuntumateks vormideks võiksid olla informatsiooninupukesed eelseisvatest või toimunud suusaüritustest, vested ja olukirjeldused ning ülepea kõik muud vormid, kus annab siduda meie ülikooli inimesi suuskade ning suusatamisega.

Parima suusaloo ning -foto autorit autasustab toimetus ajakirjanduse päeval k. a. 5. mail.

KAUGÕPE

TALVISE

1. UUSI SUUNDI

NLKP Keskkomitee ja NSVL Ministrite Nõukogu möödunud aasta septembrikuu määrus spetsialistide ettevalmistamise ja kõrgemate ning erikeskkoolide juhtimise paremustamiseks märgib, et spetsialistide ettevalmistamine statsionaarses korras omab eeliseid väljalastavate spetsialistide kvaliteedi osas. Seepärast tuleb edaspidi nii kõrgemates kui ka erikeskkoolides pidada plaanide koostamisel esikorras silmas statsionaarset õpetamise vormi.

Läbivaatamisele tuleb ka erialade nimestik, kus spetsialistide ettevalmistamine toimub kaugõppe korras. Kaugõppes õppimiseks antakse eesõigus neile, keda on õppima suunanud ettevõtted, kolhoosid, sovhoosid, asutused ja organisatsioonid nendele erialadele, mis vastavad õppima suunatu tööle.

NSVL Kõrgema- ja Kesk-erihariduse minister sm. V. P. Jeljutin, ülalmärgitud määrust iseloomustades[1] nõuab tähelepanu tugevdamist kaugõppe ja õhtusele õppetööle, et paremustada seda. Statsionaarse õppetöö vormi peamine arendamine, mis on määruses ettenähtud, ei tähenda sugugi kaugõppe ignoreerimist ja kokkutõmbamist. Partei ja valitsus annavad töötajatele kaugõppe ja õhtuse õppetöö korras suuri eeliseid nende haridusliku taseme tõstmiseks. Seepärast on eriti tarvis tähelepanu pöörata sellele õppevormile.

Määruse sisu on pööratud ainult selle disproportsiooni vastu, mis kujunes õhtuste ja kaugõppe ülikoolide ja teaduskondade liigse kasvu tõttu võrreldes statsionaarsete osakondadega, ilma et sammu oleks pidanud õppebaas.

Vene NFS Vabariigi Kõrgema- ja Kesk-erihariduse minister sm. V. N. Stoletov ütleb oma vastustes ajaleht «Izvestija» korrespondendile[2], et kõrgemad koolid ei ole ainult kaadrite sepikojad, vaid kogu ühiskonna hariduse võimsateks keskusteks ja edasiarendajateks. Kõrgemad koolid ei suuda veel mahutada kõiki neid, kes keskkooli lõpetamisel tahaksid edasi õppida. Seepärast on ka kaugõppe ja õhtuse õppevormi erikaal suur. VNFS Vabariigis õppis kõrgemates koolides 1 milj. 400 tuh. kaugõppe ja õhtuste osakondade üliõpilast, mis 1. oktoobril 1965. a. haaras 59% kogu üliõpilaskonnast. Kaugõppeüliõpilaste arvu plaanitakse 1970. a. viia tasemele, mis ei ületaks 47% VNFSV kõrgemate koolide üliõpilaste koosseisust. Absoluutarvud vastuvõtul kaugõppesse kasvavad, kuid suhteline arv statsionaariga ei tohiks olla üle 50%.

Tuleb muret kanda, et neile, kes on tulnud õppima kaugõppe korras, õppimistingimusi parandataks, et nad võiksid ettenähtud aja kestel lõpetada kõrgema kooli hästi ettevalmistatud spetsialistidena.

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Kõrgema- ja Kesk-erihariduse Komitee esimees sm. M. Pesti kandis juba möödunud kevadel oma artiklis ajalehe «Sirp ja Vasar» veergudel südamevalu kõrgema kooli põhieesmärgi — spetsialistide koolitamise ehk nn. «sügavkünni ja hektarite» pärast. Peale määruse ilmumist ütles sm. M. Pesti ajaleht «Edasi» toimetusele:

«Uus määrus rõhutab just kvaliteeti. Pärast senist «kvantitatiivset» suunda on see teretulnud. Spetsialistide koolitamisel võetagu arvesse nüüdisaja tootmise, teaduse, tehnika ja kultuuri nõudeid ning arenguperspektiive. Uus sisu ja maht nõuavad uusi vorme, meetodeid. Neid tuleb ise otsida, luua, teistelt üle võtta ja rakendada.»

KOKKUVÕTTES: NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrus spetsialistide ettevalmistamise parandamise ning kõrgema ja kesk-erihariduse täiustamise abinõude kohta meie maal määrab ära kaugõppe koha üldises kõrgema hariduse süsteemis ja nõuab rohkem tähelepanu kaugõppe korras õppimise paremustamisele.

Tartu Riiklikus Ülikoolis ei ole kaugõpet kunagi seatud ettepoole statsionaarsest õppetööst. Statsionaarne õppevorm on alati olnud esiplaanil ja määrav, mille kõrval on eksisteerinud ka kaugõpe. Kaugõppe tööks on antud õpperuume, parandatud majutamise võimalusi kui ka rakendatud õppejõude kehtivate õppeplaanide piirides.

Rektoraat eesotsas rektoriga, kõik dekanaadid, õppe- ning majandusosakond on aidanud nõu ja teoga ning tagajärjed ülikooli lõpetajate näol pole tulemata jäänud. TRÜ Õpetatud Nõukogu on korduvalt arutanud kaugõppe olukorda ja võtnud vastu otsuseid selle parandamiseks.

On vähendatud teaduskondade arvu, kus toimub õppetöö kaugõppe korras. Füüsika-, matemaatika- ning bioloogiaosakondadesse ei võetud uusi üliõpilasi 1966. aastast alates, stomatoloogia ja farmaatsiaosakondadesse 1965. aastast. Põhjuseks on see, et kaugõppevormis ei saa nendel erialadel vajalikult õppetööd organiseerida. Selline vorm mõjutaks nendel erialadel väljalastavate spetsialistide kvaliteeti.

Käesoleval õppeaastal on uute erialadena juurde tulnud tootmisja kohtupsühholoogia.

2. MÕNED ARVUD

Kaugõppe erikaal TRÜ üliõpilaskonna koosseisus on viimase kolme aasta kestel vähenenud. 1963. a. oli kaugõppes 2808 üliõpilast.

	Stats.	Kaugõppes	%
1. I 1965. a.	3176	2611	45,1
1. I 1966. a.	3337	2528	43,1
1. I 1967. a.	3517	2459	40,7

Vähenemine kestab ka käesoleval õppeaastal. 1967. a. vastuvõtuplaanis on 425 üliõpilast, lõpukursustel on 385 üliõpilast, millele lisandub õppeaasta lõppemisel väljalangevate ja teistesse ülikoolidesse üleminevate arv.

Ülikooli lõpetajate arvud olid:

	Stats.	Kaugõppes	%
1963/64 õppeaasta	463	256	35,6
1964/65 õppeaasta	430	268	38,4
1965/66 õppeaasta	498	250	35,5

Kaugõppe arvuline koosseis on vähenenud, kuid lõpetajate protsent on püsinud.

[1] Высшая школа № 10, 1966.
[2] «Известия» № 218, 1966.

168 pretendenti!

168 pretendenti! See oli mullu sügisel, kui kehakultuurimaja II korrus vaevu mahutas üliõpilasi, kes kõik tahtsid autojuhtimist selgeks saada. **168 oli neid, kes pretendeerisid 24-le vakantsele kohale.** Raske oli valikut teha: kas eelistada arstidele füüsikapedagooge või hoopis geolooge, juriste jne. Mõttetu on eraldi selgitama hakata, kuivõrd vajalik on neil või teistel erialadel autojuhtimise oskus. Olid ajad, kus autoasjandus oli füüsikutel isegi õppeplaanis, kuid siis muudeti see üliõpilaste ülekoormuse tõttu mittevajalikuga fakultatiivseks (kuid 168-st pääseda 24 hulka!).

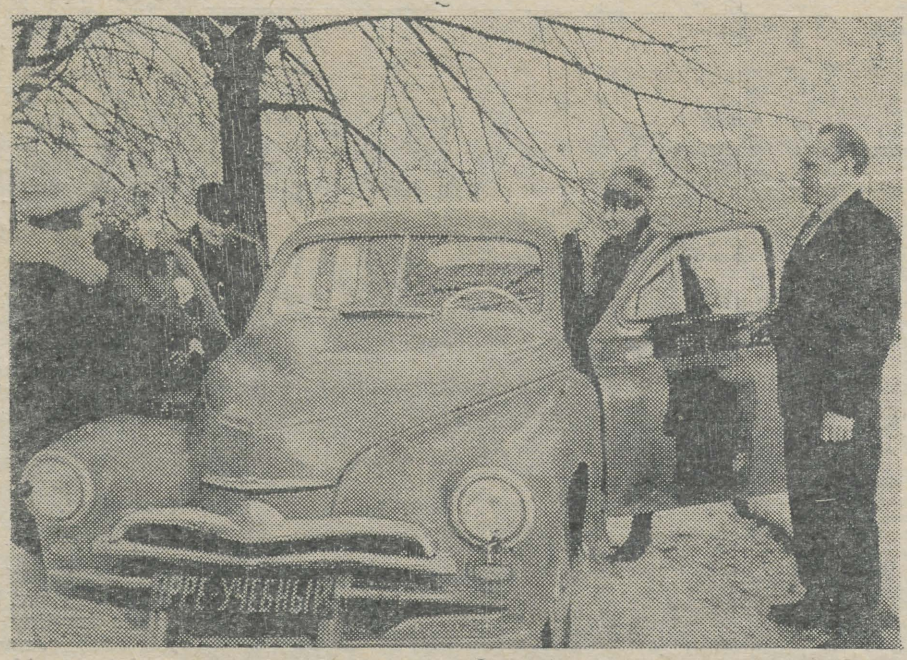

AUTOSÕIDU EKSAM ALGAB KOHE...

Nüüd põhjustest, miks ei saada üliõpilaste soove rahuldada:

ESITEKS. Ülikoolil ei ole õppemasinaid. Auto-motoklubi käsutuses oli kaks vana mahakantud masinat, neist üks langes detsembrikuus hoopis rivist välja. Aprillikuust alates taotletakse klubile kasutuskõlblikke masinaid, kuid tagajärjeta.

TEISEKS. Sõiduinstruktorite puudus, mis on tingitud sellest, et ülikooli auto-motoklubile ei ole veel eraldatud sõiduinstruktorite kohti.

KOLMANDAKS. Õpetamistingimused on ebanormaalsed. Puudub koht, kus korraldada masina hooldamise praktikat. Lumehange ometi ei lahuta autot osadeks. Puuduvad töökitlid.

Valusaim on garaaži küsimus ja puuduvad väljavaated selle saamiseks. Masinad seisavad lahtise taeva all, kui sajab lund, siis kae-

Õppetöö tagajärjed 1965/66 õppeaastal olid järgmised: 1200 üliõpilast (51%) viidi üle järgmisele kursusele, neist osa akadeemilise võlgnevusega. Kursust jäid kordama 573 üliõpilast (24%) üliõpilaste koosseisust õppeaasta algul. Viimane arv on suur ja selle vähendamine käesoleval õppeaastal sõltub dekanaatide ja kateedrite töö paranemisest kaugõppijatega.

Ülikooli lõpetas 250 üliõpilast ehk 10,5% kogu kaugõppijate koosseisust 1965/66 õppeaasta algul või 61,1% viimase kursuse üliõpilastest.

Kõrgem lõpetajate protsent viimase kursuse üliõpilastest oli Majandusteaduskonnas — 89%, kellele järgneb Füüsika-Matemaatikateaduskond — 83% (peale koosseisu puhastamist), Õigusteaduskond — 80%, Kehakultuuriteaduskond — 64% ja Ajaloo-Keeleteaduskond — 62%.

Väiksem lõpetajate arv — 38% viimase kursuse koosseisust oli Kaugõppe Pedagoogilise Instituudi V kursusel.

Möödunud õppeaasta kestel eksmatrikuleeriti 469 üliõpilast ehk 18,3% 1. jaanuari 1966. a. kaugõppijate arvust. Peamine väljalangemise põhjus oli nõrk õppeedukus — 336 väljalangejat. See arv näitab mitteküllaldast tööd kaugõppijatega. 69 üliõpilast lahkusid omal soovil.

Kõige suurem väljalangenute protsent oli Füüsika-Matemaatikateaduskonnas — 45% (45 üliõpilast), Ajaloo-Keeleteaduskonnas — 24% (297 üliõpilast), Kehakultuuriteaduskonnas — 18% (15 üliõpilast), Bioloogia-Geograafiateaduskonnas — 16% (31 üliõpilast).

Teistes teaduskondades oli väljalangemise protsent väiksem.

Kaugõppeüliõpilastest töötasid 82,7% erialal ja erialale lähedasel tööalal. Majandusteaduskonna üliõpilastel on see 91%, Õigusteaduskonnas 85,7%, Ajaloo-Keeleteaduskonnas 80%.

Kaugõppeüliõpilaste enamik töötab erialal, kuid seda protsessi tuleb jätkata, nii et lõpukursustel oleksid kõik üliõpilased jõudnud tööle õpitavale erialale. Nendel töökohtadel võivad nad spetsialistidena kõige rohkem ühiskonnale kasu tuua.

MIS NÕUAB PARANDAMIST?

Statsionaarselt ja kaugõppe korras ülikooli lõpetanu diplomid on väliselt ühesugused, tarvis on, et nad seda ka s i s u l i s e l t oleksid.

See oleneb õppejõudude nõudlikkusest ja üliõpilaste tööst. Ei ole signaale õppejõudude vähemast nõudlikkusest kaugõppijate suhtes. Ei jäta soovida suure enamiku õppejõudude abi õppetöö korraldamisel õppe-eksamisessioonidel kui ka sessioonide vahelisel ajal. Enamik üliõpilastest teevad ka tööd, et sihti saavutada, kuid on ka mahajääjaid, kelledele dekanaatidel tuleb e r i t i tähelepanu pöörata. Appi tuleks võtta töökoht ja töökoha ühiskondlikud organisatsioonid.

Iga õppejõud v a s t u t a b oma õppeaines üliõpilase õppeedukuse eest. Ka kaugõppija on üliõpilane, kelle tööd peab pidevalt jälgima ja avastama põhjused, mis tingivad mahajäämuse. Õppejõu tähelepanu, analüüs ja nõuanded viivad üliõpilase seisakust üle. Mahajäämus on tingitud peaasjalikult üliõpilase psühholoogilisest seisundist, kui lõdveneb enesedistsipliin o m a a j a k a s u t a m i s e l. Mittevõimelisi kaugõppijaid ei ole. Kuid igapäevane kutsetöö ja kodused askeldused viivad õppimise joonest välja ning siis on õppejõu kaasabi ja toetav sõna kulda väärt.

Kaugõpe vajab raamatuid ning õpikuid, mis on kas trükitud või rotaprindil paljundatud. TRÜ peaja õpperaamatukogu on viimastel aastatel täiendanud ja korrigeerinud õpikute fonde (arvestuse aluseks on 3 üliõpilasele üks õpik), kuid mõnes õppeaines on praegu puudujääke. Seepärast on oluline, et kaugõppeosakond kirjastusgrupi kaudu aitaks. See on võimalik siis, kui õppejõud nende tööplaanis olevad õppeabinõude käsikirjad koostavad ja vastavas korras edasi annavad kirjastusgrupile. Kuid siin on kaugõppijatelt õppejõududele suuri pretensioone.

Kaugõppijaile vajalikke õppevahendeid oli kirjastusgrupi 1966. a. plaanis 116, käsikirju laekus 57 ja nendestki ilmus ainult 26 ehk 22,4% plaanist. See on väga vähe (tööstusettevõtte juhtkond, kes aastaplaani nii nõrgalt täidab, oleks igatahes laiali saadetud).

Eriti on vajalik rotaprindi toodang nendes õppeainetes, kus vastav õppematerjal saab olla ainult eestikeelne.

Nii on eesti keele ja kirjanduse eriala üliõpilastele väga vajalikud «Eesti keele grammatika», «Eesti keele ajallooline häälikuõpetus», «Eesti kirjakeele murdelisest taustast».

Geograafia erialal on vajalik «Eesti NSV majandusgeograafia», inglise filoloogid ootavad «Inglismaa ajalugu uusimal ajal» jms. Kirjastusgrupp peab olema selliseks kirjastuseks, kus esikorras peetakse silmas kaugõppijate vajadusi.

Samal seisukohal peaksid olema ka õppejõud. Käsikirjad, mis on vajalikud kaugõppijatele õppeabinõuna, tuleks esimeses järjekorras käsile võtta. Need ülesanded on konkreetselt Ülikooli Õpetatud Nõukogu otsuses 27. XI 1964 fikseeritud ja selle täitmine peaks olema igale õppejõule üheks esmastest kohustustest.

Rotaprindi plaan oli 1282,7 trükipoognat, mis täideti 1287 trükipoognaga. Õpikuid on selles kokku ainult 624,8 trp. Plaaniväliseid töid lasti läbi liialt arvukalt, mis takistas ka plaanilises korras esitatud käsikirjade töösse võtmist ja ilmumist.

4. TÄNAPÄEV

Talvine õppe-eksamisessioon on alanud. Õigusteaduskonna VI kursuse viimane sessioon toimus detsembrikuus. Õppetöö kulges heade tagajärgedega. 28-st lõpukursuse üliõpilastest oli kohal 26, kes kõik lõpetavad teoreetilise kursuse. Ootame Majandusteaduskonna lõpukursuse tagajärgi. Kuid määrav on Ajaloo-Keeleteaduskond, kes kokku Pedagoogilise Instituudi kaugõppega peab andma 262 lõpetajat.

EKSAMISESSIOONI EEL

Kokku peab talvisest õppe-eksamisessioonist osa võtma ca 2300 üliõpilast. Esikorras tulevad sessioonile lõpukursused. See on nende viimane. Enamik kaugõppijaid alustab tööd 26. jaanuaril, kus ühiselamud statsionaari õppevaheaja tõttu võimaldavad kaugõppijatele elamispinda.

Tunniplaanid on kõikidele kursustele koostatud ja kutsed sessioonidele väljuvad postiteel.

Töötagajärgi näeme veebruarikuu alul. Olgu need tagajärjed kõigil kaugõppijatel head. Selleks jõudu!

L. KANGUR,
kaugõppeprorektori k.t.

---

vab instruktor hommikul auto hangest välja, kui on külmetanud, siis kulub tund masina käimapanemiseks. Olevat see tootmisvõimlemise eest!

Auto-moto klubi liikmed on nii leplikuks läinud ja nende soov nii tagasihoidlik — saaks autodele katusealusegi!

Amatöör-autojuhtide grupi liikmeile oli ette nähtud à 32 tundi õppesõitu, sellest 250 tundi jäi grupil saamata, sest autod vajasid pidevalt remonti. Et päeval ikkagi õppesõitu teha, remontisid instruktorid öösiti masinaid.

Niisama pole ka ruumi mootorrataste remontimiseks. Tänu õnnelikule juhusele, et sm. A. Pilt juhatab ka pioneeride maja motoringi, kasutatakse sealseid ruume.

Siin on nende muredest, kes õppisid või sooviksid ülikoolis autojuhtimist õppida. Kas keegi teab, kust see kera hargnema hakkab?

L. MÄGI

E. LAUGASTE

Mõnda eestlaste näärikommetest

(Algus ajalehe 1966. a. 35. numbris)

Halbu vaime tuli tõrjuda tule, suitsu, maagiliste märkide ja paugutamise ning käraga: tuli valgustas tuba öö läbi, tehti kadakasuitsu, ustele ja väravatele lõigati ristid või muud tõrjemärgid, keskööl lasti püssi või tehti muul viisil kära. Ei tohtinud aga vilistada, et sellega halbu jõude mitte välja kutsuda.

Lääne-Eestis käis nääripoiss öösi või hommikul õnne soovimas: «Tere hommikust, nääri! Seale seitse põrsast, kanale kaheksa poega, lehmale vasikas» (Mustjala). Käisid ka näärisokk, -sikk, -oinas, vahel karu. Käijaiks olid maskeeritud mehed: look jalgade vahel, viht sabaks, peas sarved, tekk või pahempidi kasukas üle tõmmatud. Neile anti «koorega kaeru» (=pähkleid). Õnnetoova tähendusega olid ka näärihani või -kurg, kes lõid vitsaga ja ütlesid selle läbi kaasa toovat pühaderahu. Ka õlenuutidega peksti tervist.

Õnne valati tinaga, saadud eseme või selle seinale projitseeritud varju järgi ennustati. Vesi viidi ristteele ja jäädi kuulama: lauakolin ennustas surma; koera ulgumine sohilast, kukelaul — pulmi.

Mängud olid traditsioonilised: kingsepa silma pistmine, rätsep jts., mängiti istemänge, veeti vägikaigast, käidi mett lakkumas (roniti parsile ja puudutati keelega nõgiseid parsi). Mõistatamine arvati soodustavat karja- või isiklikku õnne. Mängudes oli palju maagilisi võtteid, mille sisu hiljem tuhmus ning püsis kui seletamatu kombetäitmine või selele anti uus sisu.

Uue aasta endeid oli hulgaliselt: vana aasta ööl aevastamine ennustas tervist järgnevaks aastaks. Pidi olema heas meeleolus, vihastamine võis tuua järgnevaks aastaks pahandusi. Seepärast otsiti ka vihameestega lepitust. Õhtul pandi nimelised soolahunnikud lauale, kelle hunnik hommikuks märjaks oli tõmbunud, sellele tähendas see õnnetust. Heideti vihtu katusele: kelle viht maha kukkus, sellele ennustas see surma. Ukselävele pandi nimelised pirrud põlema, pirru söe pöördumine väljapoole ennustas samuti surma.

Õige ohtrasti tunti võtteid tulevase abikaasa teadasaamiseks. Enne magamaminekut söödi selleks küpsetatud soolakakk, kolm sõrmkübaratäit soola või kolm soolasilku. Unes pidi sööja nägema tulevast, kes tuli juua pakkuma. Enne magamaminekut pesti nägu, aga jäeti kuivatamata. Loodeti, et unes ilmub tulevane rätikuga.

... millisele nimele kepi ots oli suunatud, sellenimeline pidi olema tulevane.

Mõned ennustusproovid on muutnud funktsiooni ja kujunenud mängudeks. Veepange ümber seisva seltskonna iga liige viskas vette korgi. Kelle korgid loksutamise järel kokku puutusid, pidid minema paari. — Seinale kirjutati meeste nimed. Seotud silmadega neiu näitas kepiga nimedele. Millisele nimele kepi ots oli suunatud, sellenimeline pidi olema tulevane. — Pimedast peast haarati pinust sületäis puid. Kui umbropsu võtjale sattus süllе paarisarv halge, oli oodata abiellumist. — Üksisilmi veeklaasi vaadates võivat veepinnal näha tulevase nägu. — Põrandale asetati terahunnikud. Kelle hunnikut kana kõige enne nokkima hakkas, sellel arvati olevat lootusi varsti mehele saada.

... sageli veeti vägikaigast.

Isikliku õnne taotlemisi oli veel mitmesuguseid. Majanurga taha tehti tuli ja hüpati sellest läbi. Tulest kui puhastajast läbihüppamine pidi tooma õnne. Üldse austati tuld. Õhtul tehti koldes tuhk tasaseks, hommikul ennustati jälgede järgi tulevikku.

Karjaõnneks oli vaja öösi loomi sööta. Et loomade juurest paha eemale peletada, viidi vanaaasta öösi sirbid-vikatid lauda lae alla, kuhu need jäid kuni karjalaskmiseni jüripäeval.

Kuidas uusaasta esimesel päeval elad, selline tulevat elu kogu aasta. Leidmine tähendavat head, pahandused aga halba. Uusaasta hommikul silmi pestes loodeti saavutada hea tervis.

Kogu inimese igapäevaelu mured, soovid ja unistused reflekteeruvad kommetes, mis on sajanditepikkuse arenemise produkt. Aga paljud kombed on siiski samasugused või ühised naabritega — germaanlaste, slaavlaste ja soomlastega, milles on niihästi isetärkamist kui ka vastastikuseid mõjustusi.

Kaugemas minevikus polnud uus aasta seotud mingi kindla päevaga. Alles paavst Innocentius XII 1691. a. määras selle 1. jaanuarile. Aastavahetuse kombestik algab eestlastelgi juba enne jõulu ja kogu selle lühikese ajalõigu traditsioonis ongi palju ühist.

(LÕPP)

A. OISSARI illustratsioonid

... karjaõnneks oli vaja öösiti loomi sööta.

„TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL. 1964. a. ilmunud tööde bibliograafia."

Äsja jõudis nimetatud väljaanne müügile nii TRÜ raamatute müügikioskis kui ka Tartu raamatukauplustes.

Bibliograafiat avaldatakse aastaülevaadetena alates 1960. a. Arvestatakse trükis ilmunud raamatuid, brošüüre ja artikleid ning konverentside ettekannete teese. Artiklitest on kirjeldatud teaduslikke ja populaarteaduslikke, informatsioonilised kirjutised on välja jäetud. Materjali esitatakse teaduskondade kaupa autorite alfabeedis. Iga teaduskonna lõpul on üliõpilaste tööd. Eraldi on esitatud aasta jooksul TRÜ-s ja TRÜ töötajate poolt mujal kaitstud väitekirjad ja üliõpilaste auhinnatud võistlustööde loetelu. TRÜ kollektiivi liikmete kohta ilmunud kirjutised registreeritakse bibliograafia lisana personaalia rubriigis. Bibliograafia kasutamist hõlbustavad nimed (autorid, samuti ka need, kelle kohta töö on kirjutatud) ja aineloendid. Viimane abistab materjali leidmisel kitsamate erialade kohta.

Kui 1960. a. kohta ilmunud bibliograafias oli registreeritud 1249 tööd, siis 1964. a. kohta ilmunud bibliograafia näitab, et meie ülikoolis trükis avaldatud teaduslik, õppemetoodiline ja populaarteaduslik toodang on kasvanud juba 1578 nimetuseni. Kaasaegsest teaduslikust tööst on igal kollektiivi liikmel kahtlemata ülevaade olemas, vähemalt oma teadusala piires, kuid aja möödudes uurimistööde temaatika muutub, ja siis võivad TRÜ kollektiivi liikmete tööde bibliograafilised aastaülevaated osutada abi neile, keda huvitab ühe või teise teadusala areng Tartu Riiklikus Ülikoolis.

A. PÄRNAKIVI

ALEKSANDER TAMMERT —

ülikooli parim sportlane 1966. aastal!

2. KALJU JURKATAMM

3. VILVE KÖÖBI

1966. aasta lõpul korraldatud ankeetküsitlus tõi rohkesti arvamusi. Enam-vähem igal ankeedil oli parimate reas ikka Aleksander Tammerti nimi.

Kehakultuuriteaduskonna II kursuse üliõpilase A. Tammerti bilanssi kanti möödunud aastal toredad saavutused: EM tiitel juunioride kuulitõukes, meistrinorm ja Eesti kõigi aegade kolmas tagajärg. Ringküsitlus andis temale 147 punkti.

Kalju Jurkatammele kuulub «teine number». Lõpetanud ülikooli, teenib ta praegu Nõukogude armees. Kindlasti on kõikidel veel selgesti meeles tema rekordiüritused ja tuulevembud. Lõpuks kanti Eesti rekordi tabelisse 200 m jooksus ikkagi K. Jurkatamme nimi. Spordisõbrad hindasid tema saavutusi ning andsid kokkuvõttes talle 57 punkti.

Ülikooli parima naissportlase ja üldkokkuvõttes kolmanda nimetuse võitis Vilve Kööbi. I kursuse keemikuna leiab ta ikka aega treeninguteks ning on momendil üks resultatiivsemaid ja silmapaistvamaid sportlasi nii Eesti kui ka TRÜ naiskonnas. Tema kontosse kogunes 45 punkti.

Paremate hulgas olid veel:
Rein Aun — 33 punkti
Andrus Suija — 27 punkti
Ene Märtin — 24 punkti
jt.

Ülikooli 1966. a. parimat sportlast autasustab TRÜ Spordiklubi mälestusesemega. A. Tammerti paremaks tunnistanud spordisõpru aga ootavad fotod koos autogrammiga.

TRÜ Spordiklubi ja ELKNÜ TRÜ Komitee spordisektor tänavad kõiki ennustusvõistlusest osavõtjaid ning annavad ajalehe kaudu edasi sportliku tervituse 1967. aastaks.

Kuidas elab meie meeskoor?

Tänavu kevadel tähistab Tartu Akadeemiline Meeskoor oma 55. tegevusaastat. Sellel hooajal pole koor aga laiema avalikkuse ees veel kordagi esinenud. Mis siis toimub suletud uste taga? Selle küsimusega pöördus ülikooli ajalehe toimetus TAM-i esimehe E. Toomi poole.

Meie uksed on tõesti veel kinni, aga mitte lukus, ja nii lähema kui ka kaugema tuleviku plaanid on meie haldusorganitel ammu teada. Tänavune aasta on tõesti erakordne — meie kodumaa 50. aastapäeva üritused langevad kokku meie koori juubeli ja III üliõpilaslaulupeoga. Viimane ongi pühendatud Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale ja korraldatakse Tartus 7.—8. juulil 1967. a. Selle ettevalmistamisel ja korraldamisel on meie kooril kaalukas sõna öelda.

Kolmekordne koormus nõuab oma võimaluste hoolikat arvestamist ja hästi läbimõeldud tööplaani koostamist, et vältida kattumisi ja katmata jätmisi. Seda olemegi püüdnud teha.

Koori koosseisus ei ole kardinaalseid muudatusi: I kursuse tudengeid tuli kahjuks vähe juurde. Möödunud kevadel väga põhjalikult ettevalmistatud ja korraldatud TRÜ ja EPA ametiühingu-, komsomoli-, parteikomitee ning rektoraadi esindajate ühine koosolek meeskoori ja üldse isetegevuse küsimustes ei ole veel suutnud murda traditsioonilist hoiakut ja suhtumist. Näiteks uute üliõpilaste õigeaegne suunamine suurematesse isetegevuskollektiividesse ja mujale vastavalt nende võimetele ja senistele kogemustele jäi tegemata nii ülikooli kui ka EPA komsomolikomiteel.

Juba suvel sai otsustatud, et sel hooajal ei lõpetata sügissemestrit ei iseseisva kontserdi ega ka varem koos TRÜ Naiskooriga korraldatud vana-aasta kontserdiga. See vastab mõlema koori tööprogrammile.

Tõenäoliselt võib meeskoori esmakordselt kuulda Nõukogude armee aastapäevaüritustel. Esimesed kontserdid aga antakse 25. ja 26. märtsil — Tartu Akadeemilise Meeskoori 55. aastapäeval. 1. aprillil esinetakse juba «Estonia» kontserdisaalis ja see läheb arvesse festivali võistluskontserdina.

Repertuaarivaliku tegi äärmiselt raskeks juubeli- ja festivaliürituste ajaline kokkusattumine. Isiklikult pean vastavat juhendit väga ebaõnnestunuks ja festivalide korraldamist võistlusprintsiibil üldse põhimõtteliselt vääraks ja kahjulikuks. Et aga praegune juhend on meile niisama hästi kui kohustuslik, siis koori juhatuse ja kunstilise juhtkonna ühiste pingutustega koostati selline kava, mis sobib peaaegu muutmatuna esitamiseks nii oma juubelil kui ka festivali võistluskontserdil.

Koorile on selline lahendus kahtlemata parim. Ei ole ju seni ükski juhend arvestanud, et üliõpilaskooridele on igal aastal õpitav kava 100%-liselt uus (muutuva lauljaskonna tõttu), Tänavu on esmakordselt terve programm trükitult koos nootide ja sõnadega kahe kaane vahel. 96-leheküljeline raamatuke võimaldab õppetööd kooris tunduvalt diferentseerida ja individualiseerida — noored lauljad harjutavad tihedamini, vilunumad valivad endale sobiva tempo, ühistel suurproovidel «viiakse otsad kokku».

Koorisisene elu käib aga oma rada — harjutused, hääleseadetunnid, traditsioonilised kohtumised ja üritused (viimane meeldivaim ettevõtmine sai teoks 23. detsembril). Uuel aastal aga algab koostöö RAT «Vanemuise» sümfooniaorkestriga — meie kontsertide kolmas osa, stseenid ja koorid klassikalistest ooperitest, peab minema «nagu päris».

NB! JAANUARIS TOIMUVAD KOORI HARJUTUSED AINULT REEDETI.

Tagasivaade möödunud semestrile

(ARSTITEADUSKONNA RAVIOSAKONNA I KURSUSE 7. JA 8. RÜHMA JUHENDAJA TÖÖARUANDEST)

Möödunud sügisel koostas 7. ja 8. rühm üldkoosolekul järgmise tööplaani:

Poliitinformatsioonid,
vaidluste, viktoriinide ja laulude õhtu,
teatri, kino ja kontsertide ühiskülastused,
tootmisnõupidamine.

Poliitinformatsioonidel käsitleti: 1) Meie sisepoliitilisi küsimusi (etekanne üliõpilaselt K. Sootlalt), 2) Parteilase juhtiv osa komsomolitöös (ettekanne üliõpilaselt J. Võrnolt).

Puhkeõhtu, mis organiseeriti 1. detsembril koos füüsikaosakonna I kursuse üliõpilastega, õnnestus hästi, kuigi osavõtt sellest üritusest oleks võinud olla massilisem.

Peale nimetatud puhkeõhtu on 7. ja 8. rühma üliõpilased organiseerinud ka tutvumisõhtu (oktoobri algul).

Tootmisnõupidamisel (detsembrikuu keskpaiku) arutati eksamisessiooniks ettevalmistamist. Üliõpilastel ei olnud pretensioone õppejõududele, kellele tuleb sooritada eksameid. Kurdeti ainult lühikese sessiooniaja üle.

Üldkokkuvõttes kulgesid arvestused rahuldavalt. Üliõpilaste teadmistega oldi eriti rahul anatoomia kateedris. Häid tulemusi nimetatud aines näitasid üliõpilased L. Rehe, V. Laisaar ja L. Prost.

Tootmisnõupidamise lõpus arvasid üliõpilased, et eksameid suudetakse sooritada kui mitte väga hästi, siis rahuldavalt kindlasti.

PRIIT PÄRN (biol. II) 1966

MAJAD, linoollõige

KIRJANDUSHUVILISED!

Tartu Riikliku Ülikooli ÜTÜ nõukogu, ELKNÜ TRÜ Komitee ja ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» toimetus kuulutavad käesolevaga välja kirjandusvõistluse publitsistlikes ja ilukirjanduslikes žanrides.

TÄHTAJAGA 20. APRILL 1967. a.

- olupilt või olukirjeldus,
- reportaaž,
- portree,
- intervjuu,
- sõnum.

AUHINNATAKSE TÖÖD JÄRGMISELT:
üks I auhind — 30 rbl.
üks II auhind — 20 rbl.
kaks III auhinda — á 10 rbl.

TÄHTAJAGA 15. OKTOOBER 1967. a.

- luule,
- jutustus,
- novell,
- lühisatiir ja -huumor,
- följeton,
- lühinäidend,
- filmistsenaarium.

AUHINNATAKSE TÖÖD JÄRGMISELT:
üks I auhind — 50 rbl.
üks II auhind — 30 rbl.
kaks III auhinda — á 20 rbl.

Võistlusest võivad osa võtta kõik ülikooli kollektiivi liikmed (üliõpilased, õppejõud ja teenistujad). On soovitav, et võistlustööd kajastaksid meie noorsoo, üliõpilasnoorsoo ja kommunistlike noortega seotud aktuaalseid tänapäevaprobleeme.

Võistlusele esitatav töö palutakse ära tuua või saata ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» toimetusele puhtalt lehe ühele küljele kirjutatuna. Kõik võistlustööd tuleb varustada märgusõnaga, lisada sama märgusõna kandev kinnine ümbrik, mis sisaldab autori nime, eesnime, töökoha (kursus, osakond jne.) ja aadressi.

Võistlustöö pikkus ei ole piiratud. Olenedes tööde tasemest on žüriil õigus jätta mõni auhind välja andmata või anda välja mõne teise auhinnana antud summade piirides.

Alljärgnevalt teatame TRÜ ÜTÜ nõukogu, ELKNÜ TRÜ Komitee ja ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» poolt 2. aprillil 1966. a. väljakuulutatud kirjandusvõistluse paremad:

Publitsistlikes žanrides (tähtaeg 20. mai 1966. a.) määras žürii (J. Feldbach, J. Kaarma, J. Peegel, E. Puusemp) I auhinna — 30 rbl. — **Irina Gazerile** ja **Vitali Belobrovtsevile** töö **«Когда рабочий день ненормирован ...»** eest. II auhind á 20 rbl. — anti **Sirje Endrele** töö **«Jüri-Andi Toom»** eest ja **Toomas Jüriadole** töö **«Et sõprussidemed saaksid kõvemad»** eest.

Ilukirjanduslikes žanrides (tähtaeg 15. oktoober 1966. a.) otsustas žürii (J. Feldbach, K. Muru, L. Mägi, T. Sutt) vastavatasemeliste tööde puudumise tõttu I, II ja III auhinda mitte välja anda. **Ergutuspreemia — 15 rbl.** — anti **Olev Luhaveerile** novelli **«Kapten»** (märgusõna «Velo») eest **ergutuspreemiad — á 10 rbl.** — määrati **Olev Tõeleiule poeemikatse «Öövikerkaar»** (märgusõna «Öövikerkaar») eest ning **Juhan Pajule luuletuse «Kahvatu kuu üle lageda stepi ...»** (märgusõna «Cowboy») eest.

Märgiti ära **Olev Tõeleiu luuletsükkel «Sinised laulud»** (märgusõna «Nemo») ning **Edgar Ole luuletus «Dodekafooniline»** (märgusõna «Sügis»).

✻TEATED✻

Teadmiseks!

TRÜ Ametiühingukomiteest on võimalik tellida tuusikuid Musta mere äärsetesse **sanatooriumidesse** (väljaandmiseks 15-kuni 17-aastastele noorukitele).

1. Novorossiisk, Gelendžik — 16. jaan. — 10. veebr. (liikumisorganite ja närvisüsteemi haiguste ravi). **Hind 100 rbl.**

2. Simferoopol, Jalta — 17. veebr. — 12. märts (hingamishaiguste ja närvisüsteemi funktsionaalsete haiguste ravi). **Hind 90 rbl.**

3. Hosta—Sotši — 12. märts — 6. aprill (nahahaiguste ravi). **Hind 106 rbl.**

Nimetatud tuusikuid on ametiühingu liikmetel võimalik saada kas 30% osamaksuga või tungival vajadusel tasuta. Nõudmised esitada **kiiresti** TRÜ Ametiühingukomiteesse!

KURSUSTE KOMSOMOLISEKRETÄRID JA RAVIOSAKONNA KURSUSTE KOMSOMOLIGRUPPIDE SEKRETÄRID!

Leidke pingelise eksamisessiooni ajal aega komsomolikomitees olevate tööplaanide lõplikuks täitmiseks.

ELKNÜ TRÜ Komitee sekretariaat

Tähelepanu, tudeng!

Ülikooli kohvikus on väljas järjekordne kunstinäitus — Olav Marani viimasel ajal valminud õli- ja temperamaalid.

Näitust saab vaadata veebruarikuu alguseni.

TEADAANNE

16. jaanuaril k. a. kell 14.00 toimub Tartu Linna TSN Täitevkomitee saalis Tartu linna ALMAVÜ organisatsiooni konverents.

Uut teatmekirjandust

Sotsialistlik maailm. Arve ja fakte 1964. Teatmik. Tallinn 1966. 147 lk.

Raamatukogusse (TRÜ Teaduslik Raamatukogu) saabunud **väliskirjandus.** Informatsiooniline bülletään. 1966, nr. 2, aprill—juuni. Tartu 1966. 73 lk.

Deutsches Arzneibuch. 1—4. Berlin 1964.

A bibliography of Princeton publications. 1964—1965. Princeton, New Jersey 1966. 92 lk.

Bibliographie der deutschen Hochschulschriften zur Chemie. Folge 6, 1961. I Halbjahr. Leipzig 1963. 87 lk.

Bibliographie der psychologischen Literatur der sozialistischen Länder aus den Jahren 1961 und 1962. Band IV, 2. Teil. Berlin 1965. 379 lk.

A bibliography of materials on Legal education. New York 1965. 99 lk.

Statistisches Jahrbuch der Deutschen Demokratischen Republik. 1966. Leipzig 1966. 608 lk. + lisad.

Народное хозяйство социалистических стран в 1965 году. Сообщения статистических управлений. Москва 1966. 192 lk.

Химикаты для сельского хозяйства. Библиографический указатель иностранной литературы. Москва 1966. 188 lk. (1306 nim.)

ÕIENDUS

Ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» 1966. a. 35. numbrisse on sattunud toimetuse süü tõttu eksitav viga. Nimelt tuleb lugeda 1. ja 2. leheküljel avaldatud «1966 — 1 doktor, 15 kandidaati»: Agu Kongo, geograafiakandidaat; Ants Kallikorm, meditsiinikandidaat.

Ülikooli ajalehe järgmine number ilmub veebruarikuu alguses.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 60. MB 00541.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinegel

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 2 (679) Neljapäeval, 9. veebruaril 1967 XXI aastakäik

TRÜ aastatel 1967-1980

Jaanuari lõpul arutas Ülikooli Nõukogu TRÜ väljaarendamise perspektiivplaani aastateks 1967—1980. Plaan haarab kõik põhilised töölõigud: spetsialistide ettevalmistamise, teadusliku tegevuse, kaadrid, materiaalse baasi. Põhiline, mis vastavalt kehtivatele normidele määrab ülejäänud näitajad, on üliõpilaste arv. Kui praegu see arv on umbes 6000 (üle 3500 statsionaarse ja üle 2400 mittestatsionaarse üliõpilase), siis 1980. aastaks peaks see arv kasvama 7600-ni (5000 statsionaarset ja 2600 mittestatsionaarset üliõpilast). Juba 1967. a. on ette nähtud uued erialad: psühholoogia, majandusküberneetika, raamatupidamine kaubanduses, pediaatria, edaspidi tuleksid juurde veel sanitaaria, biokeemia ja mikrobioloogia.

Aspirantide arv kasvaks 176-lt (1. jaan. 1967. a. seis) 300-ni 1980. a. Seoses õppetöö mahu suurenemisega kasvaks õppejõudude arv 1980. a. kuni 675-ni (praegu 501), vastavalt peaks suurenema ka abiõppepersonali koosseis.

Kavatsetakse avada rida uusi probleemlaboratooriume: juba lähemal ajal sekretoorsete protsesside biokeemia, semiootika, psühhofarmakoloogia, sotsioloogia, mehhaanika ja füüsikalise keemia mehhaanika alal, edaspidi aga ka keemilise sünteesi, kudede bioloogia, algoloogia, nõrkade voolude mõõtmise, keemilise analüüsi ja foneetika alal.

Praegu on probleemlaboratooriumides töötajaid 155, seda arvu kavatsetakse suurendada 1980. aastaks 600-ni.

Tunduvalt peab laienema ka erilaboratooriumide süsteem, mis otseselt teenindab rahvamajandust ja ka finantseeritakse viimase poolt. Nende laboratooriumide arv võiks kasvada 1980. aastaks 7-ni, umbes 100 töötajaga.

Peaksid kasvama ja oma tegevust laiendama ka niisugused ülikooli asutused, nagu Teaduslik Raamatukogu, muuseumid, töökojad, botaanika-aed, arvutuskeskus, kirjastus jt., kus töötajate arvu tuleks suurendada 540-ni (praegu 128).

Eriti terav on ülikooli tööpindade ja elamute küsimus. Praegu moodustab kogu meie käsutuses olev pind umbes 72 000 m², sellest 9000 m² elamud, 17 000 — ühiselamud, 33 000 — õppetöö pinnad, 13 000 — teadusliku töö pinnad.

Ülikooli poolt väljatöötatud perspektiivplaani projekt, lähtudes ülikooli tegevuse laienemisest ja soodsamatest pinnanormidest, näeb ette, et 1980. aastaks peab ülikooli üldpind peaaegu kahekordistuma. Kavatsetakse ehitada mitmeid uusi hooneid: kõigepealt füüsikakorpus, raamatukoguhoone ja ka hooned Arstiteaduskonnale, matemaatikutele, bioloogidele, keemikutele ning spordihoone peale Käärikut ka linnas. On ette nähtud veel 2 suuremat ühiselamut — hotellitüüpi ühiselamu kaugõppijate ja täienduskursuslaste jaoks, 2 elamut ülikooli töötajate jaoks, üliõpilaste ja teadlaste klubi, polikliiniku hoone ja teisi väiksemaid ehitusi ja juurde-ehitusi.

Eelnevalt tuleb välja selgitada, millised maa-alad linna keskel võiksid minna ülikooli uute hoonete alla, nii et nad oleksid võimalikult koondatud praeguse keskuse ümber.

Lähemal ajal läheb meie projekt, olles Nõukogu liikmete poolt täiendatud ja parandatud, vabariigi organitele läbivaatamiseks ja kinnitamiseks. Arvestades meie raskusi ning seda, et Tallinna Polütehnilise Instituudi baas saab varsti valmis, lubasid valitsusorganid maksimaalse tähelepanuga võtta nüüd käsile ülikooli materiaalse baasi väljaarendamise.

Rektor professor F. KLEMENT

Nemad jagasid meie rõõmu

Kuu aega tagasi rõõmustasid meid raadio ja ajakirjandus teatega Tartu Riikliku Ülikooli autasustamisest Tööpunalipu ordeniga. Ülikooli rektori ja parteikomitee nimele saabus järjest õnnitlusi ja häid soove meie maa igast nurgast. Õnnitlejateks on meie valitsuse esindajad, teised kõrgemad õppeasutused ja paljud ülikooli kasvandikud.

Isiklikult õnnitlesid ja soovisid meie ülikoolile edaspidiseks head käekäiku sm-d A. Goldberg, K. Ansberg, V. Väljas, L. Šišov, V. Porõvkin, I. Trull, V. Põder, E. Noot, O. Utt, T. Borodkina, V. Hellermaa, A. Suur, K. Oja, H. Mannermaa, V. Ilves ja V. Mäe Tallinnast.

Telegrammi saatsid NSVL Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee, Eesti NSV Haridusministeerium, Eesti NSV Rahandusministeerium, Eesti NSV TA Presiidium, Eesti NSV Prokuratuur, Tallinna Linna Täitevkomitee, Moskva Riiklik Ülikool, Tomski Polütehniline Instituut, Kubani Põllumajanduse Instituut, Saraatovi Riiklik Ülikool, Tbilisi Riiklik Ülikool, Läti Riiklik Ülikool, Uraali Polütehniline Instituut, Leningradi Polütehniline Instituut, Tomski Meditsiiniline Instituut, Tallinna Polütehnikum, Tallinna Riiklik Konservatoorium, Eesti Põllumajanduse Akadeemia, Tallinna Pedagoogiline Instituut, TA Majanduse Instituut, Füüsika ja Astronoomia Instituut, Tehase «Estoplast» kaugõppe üliõpilased, teater «Vanemuine» ja veel paljud teised, keda me siin praegu loetleda ei jõuagi.

Võtsime vastu külalisi VALGEVENEST,

Viis päeva viibis Tartus Valgevene Polütehnilise Instituudi 60-liikmeline delegatsioon — grupp komsomoliaktiviste ja isetegevuskollektiiv.

Külaliste eesmärgiks oli tutvuda Tartu Riikliku Ülikooliga, samuti meie kodulinna vaatamisväärsustega. Sõit Tartusse oli instituudi üliõpilastele preemiaks Valgevene kõrgema ja kesk-eriharidusе ministrilt instituudi hiljutise autasustamise puhul Tööpunalipu ordeniga.

Kohtumisel TRÜ komsomolikomitees vahetati mõtteid üliõpilaselu probleemide üle. Juttu oli ka nendest küsimustest, mida käsitles ÜLKNÜ Keskkomitee sekretär M. Žuravljova (vt. «Edasi», 1. veebr. k. a.), seda enam, et mitmed nimetatud artiklis toodud faktid olid seotud just Valgevene Polütehnilise Instituudi komsomoliorganisatsiooni tööga.

Uudiseks Minski komsomoliaktivistidele oli TRÜ komsomolikomitee praktika — tutvustada ülikooli ajalehes juba enne komsomolikonverentsi neid kandidaate, kes on esitatud gruppide poolt valimiseks uude komiteesse. Kandidaatide eelnev tutvustamine üldsusele väldib olukordi, kus teatud kandidatuuri hakatakse «läbi suruma». Elavat huvi tundsid külalised RSR-i kui ühe populaarsema õppetöövälise poliitkasvatustöö vormi vastu.

Külalised omakorda jagasid meile oma kogemusi üliõpilaste ehitusrühmade töö organiseerimisest. On ju Valgevene PI ehitusrühmad aastaid kuulunud parimate hulka kogu Liidu ulatuses. Oma töökogemustest Abakan-Taišeti raudtee ehitusel pajatas arhitektuuriosakonna diplomand V. Doroš, kes oli seal Valgevene ja Leningradi üliõpilaste ühise ehitusrühma komandöri asetäitjaks. Ta rõhutas, et just ühises töös kujunesid erinevate õppeasutuste ja erinevate erialadega noorte vahel välja tugevad ja asjalikud sõprussidemed. Õlg õla kõrval töötades õpib inimest kahtlemata paremini tundma kui mõnel konverentsil või nõupidamisel peetud tulise kõne põhjal.

Minski üliõpilaste hulgas on väga populaarne kunstiline isetegevus ja selle tase on kõrge. Külalised andsid menuka kontserdi Tartu Kammivabrikus. Esinesid rahvakunstiansambel, estraadiorkester ja kitarristide ansambel «Sinised kitarrid». Viimase iseärasuseks on muide see, et nii kitarrid kui ka paljud muusikapalad on ansambli liikmete endi loodud.

Külalised olid meeldivalt üllatatud eestlaste külalislahkusest. Tartu tudengeid aga oodatakse vastukülaskäigule Minskisse.

T. SUTT

LEEDUST ja ARMEENIAST

Nädal tagasi saabus Tartusse 90 üliõpilast ja õppejõudu Kaunase Meditsiinilisest Instituudist. Külalised käisid linna kliinilises haiglas, kus neid võttis vastu prof. A. Linkberg. Huvi tunti ka Tartu Vabariikliku Kliinilise Haigla vastu. Laupäevaõhtu veedeti ülikooli kohvikus.

Ülemöödunud teisipäeval viibisid komsomolikomitees vastuvõtul Armeenia üliõpilased. Edasi mindi linna kliinilisse haiglasse. Suurt huvi tunti kunstliku neeru laboratooriumi vastu. Enne lahkumist andsid külalised raudteeklubis kontserdi, mis väga soojalt vastu võeti. Tartust sõitsid armeenlased Tallinna.

Komsomolidokumentide vahetamisest ELKNÜ TRÜ Komitees

Komsomolidokumente oleme vahetanud juba kuu aega. Meie komitee on seni vahetanud ainult TRÜ teenistujatel. Püüangi veidi juttu teha viimastest. Teenistujaid kommunistlikke noori on praegu 129, moodustades 6 algorganisatsiooni. Viies algorganisatsioonis on komsomolidokumendid vahetatud, praegu on see töö käsil Meditsiini Keslaboratooriumi algorganisatsioonil.

Vestlustes kommunistlike noortega selgus, et väga paljud tunnevad huvi meie noorsooühingu tööprobleemide vastu. Samas aga tunnistas enamus, et nad on vähe omalt poolt avaldanud initsiatiivi ühiste ürituste korraldamiseks. Seetõttu algorganisatsioonide töö seisnebki põhiliselt ainult liikmemaksude kogumises. Erandiks on administratiivmajandusosakonna teenistujate algorganisatsioon, kus siiski tehakse sisulist tööd. Ka teistes algorganisatsioonides tuleks mõelda sellele, kuidas korraldada huvitavaid ja emotsionaalseid noorteõhtuid, millest saaks kasu iga kohalviibija.

Need kommunistlikud noored ülikooli teenistujatest, kes mingisugustel põhjustel ei ole tulnud komsomolikomiteesse oma dokumente vahetama, peavad seda kindlasti tegema enne 13. veebruari.

ÜLIÕPILASTEL HAKKAME KOMSOMOLIDOKUMENTE VAHETAMA ALATES 13. VEEBRUARIST. 13., 14. JA 15. VEEBR. TULEVAD ÕIGUSTEADUSKONNA ÜLIÕPILASED JA 16., 17. JA 18. VEEBR. AJALOO-OSAKONNA ÜLIÕPILASED.

KOMSOMOLIDOKUMENTIDE VAHETAMISE GRAAFIK
13. VEEBR.—18. VEEBR.

Esmaspäeval, 13. II kella 13—16	Õigusteaduskonna I kursus
Teisipäeval, 14. II kella 13—16	Õigusteaduskonna II ja III kursus
Kolmapäeval, 15. II kella 13—16	Õigusteaduskonna IV ja V kursus
Neljapäeval, 16. II kella 13—16	ajaloo-osakonna I ja IV kursus
Reedel, 17. II kella 13—16	ajaloo-osakonna II ja V kursus
Laupäeval, 18. II kella 11.30—13.30	ajaloo-osakonna III kursus

Komsomolidokumentide vahetamine toimub ülikooli kohviku piljardisaalis.

Kommunistlikud noored, kes seni ei ole veel ennast fotografeerida lasknud, tehku seda hästi ruttu! Fotod peavad olema mattpaberil, ilma nurgata, mõõtmetega 2,5×2,5.

R. LINDEMAN,
ELKNÜ TRÜ Komitee arvestussektori juhataja

Kõige olulisemad on visadus ja entusiasm

Mitte ainult võtta teaduselt valmis tõdesid, vaid anda ka ise midagi ühisesse suurde varasalve — see mõte peaks üliõpilasi tiivustama teaduslikku tööd tegema.

Farmaatsiaosakonna üliõpilased on juba aastaid püüdnud jõudumööda kaasa aidata teaduse mõningate probleemide lahendamisele. Jõukohaste probleemide uurimine farmakognoosia, farmatseutilise keemia, ravimite tehnoloogia, biokeemia ja teiste distsipliinide alal on meie üliõpilasi köitnud pikkadeks õhtutundideks, vabadeks minutiteks laboratooriumi või raamatukogu töölaua taha. Suvel aga korraldatakse matku eesmärgil leida eksperimentaalset materjali talvisteks uurimistöödeks.

2-aastase pideva töö tulemusena on valminud uurimused «Nikotiin- ja askorbiinhappe kvantitatiivsest koosmääramisest», «Alkoloidide määramisest mõningate okasõunte varieteetide seemnetes», praegustel diplomandidel on valminud tööd «Ioniseeriva kiirguse kasutamise võimalusi ravimite steriliseerimisel», «Ubalehe ja ubinheina flavonoidide sisaldusest» jpt. Suureks abiks teemade valikul ja tööde teostamisel on olnud õppejõud Luik, Tammeorg, Kisch jt.

IV kursuse üliõpilastel Evi Kasel, Tiiu Saarel ja Erna Nommil on praegu käsil töö «ENSV-s leiduvate savide bentoniitide sisalduse uurimine». See uurimus peaks andma vastuse laiale küsimusteringile, mis praegu veel on lahtine. Savid huvitavad farmatseute ja parfümeeriatööstust kui salvide alused, kui abiained, mida saab kasutada adsorbentidena. Praegu Gruusiast saadavad savid hakkavad tarbimises juurduma kui salvi põhiained. Kuid meid huvitab, kas ka meie Eesti savi on sobiv kasutada lanoliini, õlide ja rasvade asemel. Viimased oleksid tulusamad toiduainetetööstuses. Positiivsete tulemuste saamine annaks edaspidi suurt majanduslikku tulu.

Maie Õunapi ja Silvia Rute teaduslik töö «Galeenilistes preparaatides alkoholi kvantitatiivse määramise meetodite võrdlev uurimus» on rahvamajandusele samuti tähtis.

Ka III kursusele on õppejõududel välja pakkuda hulgaliselt huvitavaid teemasid.

Selliste ÜTÜ ringides tehtavate teaduslike tööde eesmärgiks on panna üliõpilasi mõtlema, iseseisvalt uurima ja nägema teadust mitte ainult laiuti, vaid ka sügavuti. Pole oluline töö suurus, vaid üliõpilase visadus, entusiasm ja tahe teha ning teada saada midagi kasulikku. Kui juba üliõpilaspõlves on alustatud, innustavad õnnestumised edaspidistele uurimustele.

ANNE KIKAS,
farmaatsiaosakonna III k.
üliõpilane

Jerevani meedikud linna kliinilises haiglas

AULAST

Töö lõpp on juba näha

● **Rõdu on peaaegu valmis, suur osa ehisdetailegi paigal.**

● **Värvilõhna tuleb pahtlist.**

● **Probleemiks on parkett ja valgustid.**

● **Naistepäeva paiku algab viimane suuremahuline töö.**

Tänavustel pikkadel sügis- ja talveõhtutel, kui peahoone aknad heledalt särasid, nägid möödujad valgust ka a u l a akendes. Need kumasid tuhmpunakalt, nagu teeks keegi põrandal tuld. Lisaks paistsid ähmaselt tellingud ja aeg-ajalt tumedad varjud. Kes astus sisse, see nägi mööda tellinguterägu ronivaid ajutisi elektrijuhtmeid ja nende keskel kujunema hakkavat rõdu.

Möödusid november, detsember ja pakane, tujukas, lühikeste madalrõhkkonnasöödustega jaanuar. Tellingud hõrenesid ja kadusid. Rõdu sai valmis: oma kohal on baasid, sambad, kapiteelid, kandetalad, voolitud rõduvõred, ranged vahepostid ja siledaks lihvitud käsipuud. Laudkattele on paigaldatud ka suur osa ehisdetaile ja -liiste nii kipsist kui ka puidust. Rõdu ootab oma turjale lõpuaktuste ja kontsertide uudishimulikku publikut. Varsti seisame seal meie, hiljem meie lapsed, lapselapsed ja lapselapse... lapsed —

Praegu viib üles nii pikk puitredel, et pensionärist laudsepp ütles: «Sellega on paras minna kuud tõrvama!» Ta võibiseb jalge all, kui ronin veel tegemata kateedri (kantsli või ametlikult tsentraalosa) kohalt rõdule. Selle põrand kõmiseb jalge all nagu kontrabassi kere. See on aga ainult üks element omapärasest muusikariistast — aulast, mille sisse mahuvad nii esinejad kui ka kuulajad. Ja küllap sellepärast ongi tartlaste hulgas levinud k u u l u j u t t, et peale ametlikke avatseremooniaid annab siin esimesena kontserdi Riiklik Akadeemiline Meeskoor. Teab kas keegi ongi RAM-i esindajatele sellest rääkinud, kuid juttu usutakse, nagu oleks niisugune kokkulepe juba olemas. RAM võikski seda tartlaste ettepanekut kaaluda, kui juba olemasolevad reisigraafikud seda ei takista.

Ülal rõdu põrandal kükitavad kaks inseneri (töödejuhataja Lembit Kukk ja ehitusjärelevalve vaneminsener Mihkel Leibur) ning üks laudsepp. Vaadeldakse ja uuritakse kateedriosa. Pistan omagi pea teiste juurde: üks pea on hea, kaks parem, kolm veelgi parem, aga neljas... Küllap on seegi hea, kui «Jõudu» soovitakse, sest seda kulub seal alati, kus tööd tehakse. Pealegi käib see «tere» eest ja asendab ka audientsipalvet. Peagi tõustakse: «Noh, mida siis tarvis? Kõik on ju silmaga näha, mis tehtud. Muudkui pane aga paberile.» Ent küsimustele vastatakse siiski, ilma ju ei saa.

● **Millal ja kes siin praegu töötavad?**

«See on sulle!» osutas M. Leibur töödejuhatajale.

«Kohapeal töötavad meie omad Tartu Remondi- ja Ehitusvalitsuse mehed. Töö käib õhtupoolikuti pärast kella viit. Siis segab vähem õppetööd. Töölisi pole eriti palju: keskeltläbi 10—15 inimest. Praegu on siin kaks laudseppa, neli puuseppa, paar krohvijat ja kolm maalrit. Nendest jätkub. Kui tuleb muud tööd, siis võtame teisi spetsialiste.

Teist niisama palju on meil töötajaid ka Tallinnas: puulõikajad, kipsdetailide valmistajad, ehisliistude ja -osakeste tegijad. Sealt toodi kõik rõdu puitosad. Siin lõigati nad parajaks ja pandi kokku.»

Kui aga arvestada parketitegijaid, mööblivalmistajaid ja valgustite meisterdajaid, siis on aula lõpetamise heaks töötajate arv palju suurem.

● **Millised tööd on praegu käsil?**

«Rõdu olukorda nägite ise. Nüüd hakkame tegema tsentraalosa. Ka maalrid on platsis. Ülalpool rõdu on seinad ja pilastrid juba lõplikult pahteldatud. Allpool on tööd alustatud, osa sambaistki on juba valge korra peale saanud. Kvaliteet peab olema kõrge: seinapinnad saavad kolm pahtlikihti, pilastrid neli. Kihid lihvitakse peene liivapaberiga. Nii saadakse hästi sile pind.

Varsti hakkame värvima. Maalreid jätkub.

● **Missuguseid värve me aulas näeme?**

Seekord võttis jutuotsa enda kätte sm. Leibur: «Lae katame veel ühe valge liimivärvi kihiga. Mujal tuleb õlivärv: seintele matt helehall, pilastrid, puitosad, karniisid ja aknapalged läikivvalged. Põrandale tuleb tammest kilpparkett. Niisamasugune tuleb ka rõdule (varem oli seal laudkate).

● **Missugune töö jääb viimaseks?**

«Parkettimine,» vastas L. Kukk. «See võtab umbes kuu aega. Materjali loodame saada naistepäeva paiku. Olenevalt tööks jäävast ajast paneme ka tegijaid juurde.

«Parkett ja valgustid teevadki muret. Kui neid planeeritud ajaks ei anta, siis tuleb raskusi. Tööliste suurema arvuga ei saa ka kõike kompenseerida,» lisas M. Leibur.

● **Kui kaugel ollakse valgustitega?**

«Need on juba projekteeritud ja kunstinõukogus kinnitatud (autoriks E. Tamm). Ka töömees, kes neid tegema hakkab, on leitud. Detailid valatakse «Ilmarises». Materjaliks on roostevaba ja kroomitud teras ning pronks. Joonised on all, minge vaadake!»

M. Leiburi laua ümber tulid kõik, kes parajasti lektooriumis viibisid. Kollakal paberil olevad lillakad jooned avavad aula viie laevalgusti tulevase ilme. Nende põhiosaks on vöörõngas, mis kettide abil lakke kinnitatakse. Vöörõnga väliskülgedel on klassitsistlikus stiilis küünlahoidjad «küünaldega». Nurkadesse tulevatel valgustitel on nad ühekaupa. Keskmine valgusti koosneb kahest vöörõngast, mis on omavahel samuti kettidega seotud. Alumisel, suuremal on «küünlad» kolmekaupa, ülemisel, väiksemal aga kahekaupa.

Aula põrandal kastis on puust treitud asjakesed. Nende kohta annab selgitust L. Kukk. Tuleb välja, et need ongi «küünalde» ja küünlahoidjate mudelid, mille järgi tehakse valuvormid. Nad on peened ja küllap tulevad valgustidki üsna ažuursed.

«Meil on veel üks uudis,» katkestab M. Leibur mu vaatlemise, «ka mööbel on tellitud. Ta tehakse «Standardis». Eeskujud leiti TRÜ Teaduslikust Raamatukogust. On arvamus, et nood toolid olidki varem aulas. Katseeksemplarid on juba valmis ja kunstinõukogus kinnitatud. Kahte esimesse ritta (aukülaliste jaoks) tulevad korjuga pehmed toolid, teised on samuti pehmed, aga neil on ainult seljatugi. Need peavad valmima aprillis.

Aulasse tuleb ka estraad ja kokku-lahti käiv kooripoodium. Viimase projekt on juba tehtud.»

Lõpetuseks toonitab sm. Leibur: «Kuigi sellest on juba juttu olnud, võite lugejaile kinnitada, et t ö ö s a a b t e h t u d t ä h t a j a l i s e l t. 1. m a i k s o n a u l a v a l m i s, s e s t t ö ö l ä h e b h ä s t i j a p r a e g u o l l a k s e «g r a a f i k u s t» p i s u t e e s k i.»

Lahkudes heidame pilgu peahoonele. Aula aknad säravad niisama heledasti nagu teisedki, sest seinavalgustite kohale on paigutatud ajutised pirnipesad ja tulesid on niisama palju nagu tavaliselt enne koosolekut või kontserti. Hetkeks tekib tunne, et nüüd kohe süttivad ka lühtrid, aga... sinna läheb siiski veel mõni kuu!

A. PABUT

50

25. jaanuaril pühitses oma 50. sünnipäeva ülikooli kollektiivi kauaaegne liige **NIINA RAID.** Juubilar sündis Tallinnas, kus omandas ka alg- ja keskhariduse. 1934. a. astus ta Tartu Ülikooli Filosoofiateaduskonda, kust juba 1937. a. oli sunnitud lahkuma majanduslikel põhjustel. Alles 1941. a. avanes võimalus õpingute jätkamiseks. Sellest ajast alates, kas lühemate või pikemate vaheaegadega, on juubilari elu seotud ülikooliga.

1944. a. sügisel asus Niina Raid assistendina tööle kunstiajaloo kateedrisse, võttis aktiivselt osa õppetöö taastamisest sõja läbi kannatanud ülikoolis. Ta luges üldkursusi antiik- ja Lääne-Euroopa kunstist ning erikursust barokkkunstist.

1949. a. siirdus N. Raid tööle soome-ugri keelte kateedrisse. 1954. aastast tegutses ta Klassikalise Muinasteaduse Muuseumis. Suurt tunnustust väärib tema asjatundlikkus ja põhjalikkus kogude korrastamisel. N. Raid alustas muuseumis ulatuslikku ja tänuväärset tööd museaalse struktuuri loomisel ja kogude arvelevõtmisel. Sel ajal algas ka nende materjalide läbitöötamine, mis puudutasid muuseumi ajalugu. Juubilar kavandas ulatusliku uurimuse muuseumist, selle loomisest (1803. a.) kuni kaasajani. 1959. a. need tööd kahjuks katkesid, sest juubilar siirdus tööle Tartu Kunstimuuseumi ja sealt peagi Tallinnasse Fr. R. Kreutzwaldi nimelisse Riiklikku Raamatukokku.

1963. a. alates töötab N. Raid jälle ülikoolis.

Ülikooli pere ja laiem avalikkus tunneb juubilari oma eriala viljaka populariseerijana. Järjekindlalt ja suure pieteeditundega oskab ta kasvatada ja arendada inimeste kunstimaitset. Tema sulest on ilmunud hulk ülevaateid nii mineviku kui ka kaasaja kunsti kohta. Ta on esinenud arvukate ajaleheartiklite ja populaarteaduslike loengutega.

Ülikooli kunstisõbrad ja töökaaslased õnnitlevad Niina Raidi juubeli puhul ja soovivad talle kõigest südamest palju viljakaid tööaastaid, endiselt häid mõtteid ning vahedat sulge kunstisõnas.

Faveant Tibi Musae multos insuper per annos iidemque regant calamum manumque Fuam ad augendum gaudium et laetitiam Tuorum amicorum!

ALUSTUSEKS STATISTIKAT

Millised üliõpilas-

Nagu möödunud aastalgi, toimus käesoleval aastal füüsika sissseastumiseksam profileerivate matemaatika ja keemia eksamite järel. Sellest tingituna oli eksamineeritavate arv suhteliselt väike: «matemaatilisest ja keemilisest puhastussõelast» pääses «füüsikalisele vaekausile» vaid 749 üliõpilaskandidaati, neist üks kolmandik tööstaažiga. Kaalumisel osutusid «eriti kergeks», s. o. ebarahuldava teadmistepagasi kaasatoojaks 50 üliõpilaskandidaati (6,7% eksamineeritavate koguarvust).

Üliõpilaskandidaatide füüsikaeksamite keskmiseks hindeks kujunes 3,81, kusjuures tööstaažiga sisseastujate keskmine hinne (3,66) oli 21 sajandiku võrra madalam tööstaažita sisseastujate keskmisest hindest (3,87). Selline erinevus on vastavuses nende rühmade erinevate küpsustunnistuse hinnetega (keskmised hinded vastavalt 3,76 ja 4,10). Esiletõstmist väärib fakt, et tööstaažiga sisseastujate teadmised osutusid stabiilsemateks: nende keskmine hinne alanes sisseastumiseksameil vaid 2,7% võrra, kuna tööstaažita üliõpilaskandidaatidel oli vastav näitaja 5,7%.

Traditsioonikohaselt said kõige kõrgema keskmise hinde füüsikaosakonna sisseastujad: vene õppekeelega rühmas 4,30, eesti õppeekeelega rühmas 4,28. Neile järgnesid matemaatika (eesti õppekeelega rühm), füüsika-matemaatika pedagoogilisse osakonda ja keemiaosakonda astujad. Siinjuures on möödunud aastaga võrreldes eriti rõõmustav just füüsika-matemaatika pedagoogilise osakonna üliõpilaskandidaatide sattumine «pingerea» lõpust selle algusesse.

Madalaima keskmise hinde (3,06) said kehakultuuri mittestatsionaarsesse osakonda astujad, kusjuures tööstaažita üliõpilaskandidaatidel oli see 2,25 (seda küll ainult 4 inimesest koosneva rühma kohta). Vaatamata kergematele ülesannetele eksamipiletites, oli eksamikomisjon sunnitud siin lisaks tegema 1-pallilise hinnaalanduse, sest vastasel juhul oleks jäänud see osakond komplekteerimata. Kehakultuuri statsionaarsesse osakonda astujate keskmised hinded olid siin mainituist küll kõrgemad, kuid siiski madalamad kui kõikide eksamineeritavate keskmised hinded. Teistest olid halvemad stomatoloogia-, farmaatsia- ja geoloogiaosakond.

VEEL STATISTIKAT

Esitame täiendavalt mõningaid huvipakkuvaid detaile statistikast.

Tööstaažiga üliõpilaskandidaatidest võttis 45% osa ettevalmistuskursustest. Need üliõpilaskandidaadid suutsid sisseastumiseksameil oma küpsustunnistuse hinnet «kaitsta». Ettevalmistuskursustest kõrvalejäänute keskmine hinne alanes sisseastumiseksameil 6,3% võrra.

Töölisnoorte keskkooli lõpetanute keskmine hinne alanes sisseastumiseksameil 14% võrra, mis ületab tunduvalt keskmist hinde alanemist kogu käesoleva aasta üliõpilaskandidaatide kontingendil (4,3%). See fakt näitab, et töölisnoorte keskkoolide pedagoogilistel kollektiividel tuleb veel palju teha selleks, et nende kasvandikud jõuaksid järele tavalise keskkoolide tasemele.

Neidude keskmised füüsika hinded olid nii küpsustunnistusel kui ka sisseastumiseksami järgi madalamad noormeeste keskmistest. Ka olid noormeeste teadmised stabiilsemad: nende keskmine hinne jäi muutuma-

TRÜ

Et intensiivistada TRÜ üliõpilaste osavõttu Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale pühendatud üleliidulisest üliõpilaste teaduslike tööde konkursist (sellest kirjutati ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool» nr. 23, 30. sept. 1966. a.), otsustasid TRÜ rektoraat ja ÜTÜ nõukogu korraldada TRÜ üliõpilaste teaduslike uurimistööde konkursi ühiskonnateaduste alal.

Konkursile võib esitada töid filosoofia, poliitökonoomia, teadusliku kommunismi, NLKP ajaloo, sotsioloogia, pedagoogika, ÜLKNÜ ajaloo ja noorsooliikumise probleemide alalt. Tööd peavad olema kirjutatud masinakirjas või selgesti loetava käekirjaga.

Parimate uurimuste autoreid premeeritakse alljärgnevalt:

1 esimene preemia (100 rubla);
2 teist preemiat (à 50 rubla);
4 kolmandat preemiat (à 25 rubla).

Töid hindab TRÜ rektori poolt nimetatud komisjon. Hindamiskomisjonil on õigus vastava tasemega tööde puudumisel jätta osa preemiaid välja andmata või ettenähtud üldsumma ulatuses preemiad ümber jagada.

Tööd esitatakse ÜTÜ nõukogule hiljemalt 15. märtsiks 1967. Autoriteks võivad olla kõik TRÜ statsionaarsed ja mittestatsionaarsed üliõpilased.

Parimateks osutunud tööd saadetakse edasi vabariiklikule üliõpilaste teaduslike tööde konkursile ühiskonnateaduste alal.

ÜTÜ nõukogu

Kiri lõunast

Kallid sõbrad!

1967. aastal tähistab meie paljurahvuseline kodumaa Suure Oktoobri viiekümnendat aastapäeva. Seoses selle tähtsa daatumiga soovib meie rahvusvaheline klubi «Krunk» ja kogu üliõpilaskond luua sõrbalikke suhteid teie üliõpilaskonnaga. Kirjavahetus, kohtumised, vastastikune kirjanduse vahetamine aitavad üksteist paremini tundma õppida.

Oleks soovitav ka üliõpilaslehtede vahetamine.

Selline side tutvustaks meid vennasrahvaste kultuuri, teaduse ja olustikuga.

Me ei kahtle selles, et te toetate meie algatust.

Meie aadress: Ереван—49 Ул. Мравяна 1 Комитет ЛКСМ, Совет Клуба интернациональных связей «Крунк».

* * *

Möödunud õppeaastal töötas meil komsomolikomitee juures asuv Rahvaste Sõpruse Klubi, kuid pikkamööda tema tegevus vaibus. Klubi laialimineku üks põhjusi — «vanad» entusiastid lõpetasid ülikooli ja uued pole endast veel märku andnud. Kas poleks mõttekas elustada RSK, taastada endised ja luua uued sidemed meie maa ülikoolidega, loomulikult siis ka Jerevani komsomolikomitee Rahvaste Sõpruse Klubiga. Tudengid, mõelgem sellele ja öelge oma arvamus välja meie komsomolikomitees!

Juba pool sajandit eksisteerib **Vaba Saksa Noorsoo Liit** (VSNL). Veel 1918. a. oktoobris koondusid töölisnoorte rühmad VSNL-i, mis kahe aasta pärast nimetati ümber Saksa Kommunistlikuks Noor-

VSNL—SDV noorsooühing

sooühinguks. Kui natsid haarasid võimu enda kätte, pidid kommunistlikud noored koos oma vanemate seltsimeeste, kommunistidega, minema põranda alla. Need olid kangelasliku võitluse aastad.

Peale hitlerlaste purustamist tekkisid kiiresti noortekomiteed, millest **1946. a. märtsis loodi VSNL. 1957. a. veebruaris kuulutati VSNL SDV Sotsialistlikuks Noorsooühinguks.**

Ligikaudu poolteist miljonit 14 kuni 25 aasta vanust noormeest ja neidu kuulub praegu VSNL. Liidu VII kongress püstitas kolm ülesannet.

1. Kaasa haarata kõik noored sotsialistlikusse ülesehitustöösse.

2. Kasvatada vabariigi noori sotsialismi vaimus.

3. Organiseerida sisukas massiline kultuuritöö ja sport.

VSNL liikmed on võtnud šefluse alla paljud tööstusobjektid. Nad otsustasid need muuta sotsialistliku töö musternäideteks (naftatöötlemise kombinaat Schwedtis, elektrijaam Trattendorfis jt.).

Maha ei jää ka maanoored. Nende šefluse all on loomakasvatus, põllumajanduslike kooperatiivide loomine, soode kuivendamine Magdeburgi ümbruses.

VSNL kasutab omapäraseid ja huvitavaid võitlusviise toodangu kvaliteedi parandamise, kasutamata ressursside tarvitusele võtmise, tooraine ja materjalide kokkuhoiu eest: noorte kontrollpostid «Harakas», «homse päeva meistrite» näitused, võitlus «minutivarga» vastu jne. Eriti suurt rõhku pannakse massilise kultuuritöö ja spordi arendamisele.

Üks põhilisi ülesandeid on noorsoo kasvatamine marksismi-leninismi vaimus ja ideoloogilise diversiooni paljastamine (SFV ja teised imperialistlikud riigid).

SDV noormehed ja neiud sõlmivad sõprussidemeid paljude maade noortega, kuid eriti tugev sõprus seob neid leninliku komsomoliga, terve nõukogude noorsooga.

(Ajakirjast «Ровесник»)

KAS PÜSTITÕUSMINE ON VAJALIK?

Sisekorra-eeskirjade järgi on üliõpilased kohustatud õppejõu sisenemisel auditooriumi püsti tõusma. Paraku on selle nõude täitmine kõrgemas koolis seotud ebamugavustega nii üliõpilastele kui ka õppejõududele. Püstitõusmisel ja uuesti istumisel paratamatult kolistatakse toolide ja taburettidega, kusjuures müra suurus ja kestus olenevad üliõpilaste arvust ning põranda kattest.

Tekib küsimus, milleks õieti on vajalik selline püstitõusmise komme. Õppejõu tervitamiseks ei saa seda pidada sellepärast, et sama kordub eeskirjade kohaselt pärast vaheaega ja ka siis, kui loengule järgneb sellesama õppejõu praktikum. Seda nõuet on samuti raske seletada distsipliinitunde kasvatamisega, sest tava ise mõjub tööd segavalt. Katsugem mingit kommet rakendada tehases, kui see põhjustaks häireid töös!

Varem sahistasid üliõpilased õppejõu sisenemisel jalgadega vastu põrandat. Tookordne tervitamismoodus vastas märksa enam ülikooli õppetöö vormile ja auditooriumide sisustusele. Kui endine viis mõningate tõlgenduste põhjal ei ole vastuvõetav, siis ei keela see ometi praegust püstitõusmise kommet muutmast. Iga õppejõud, kellele ei paku praegune loengu algus erilist meelelahutust, on kindlasti rohkem rahuldatud, kui üliõpilased istuvad loengu ootel oma kohtadel ning õppejõu tervitusele esimesel loengutunnil vastavad kerge peanoogutusega, nagu seda ikka tehakse avalikes kohtades.

Tahetakse aga harjumusest kindlasti jääda praeguse viisi juurde (võib-olla on see kehtestatud NSV Liidu kõrgemate koolide määrustikus), siis tuleks sisekorra-eeskirjas § 41 muuta ikkagi selliseks, et vähemalt korduvat püstitõusmist samal loengul pärast vaheaega välditakse.

T. KRIGUL

Nemad töötasid edukalt

TRÜ Ametiühingukomitee otsustas 30. detsembril, oma viimasel vana-aasta koosolekul rahaliselt premeerida edukalt töötanud rühmaorganisaatoreid **Linda Pollit, Toivo Hindrikust** ja **Anne Kivi** Arstiteaduskonnast, **Olev Haasi** ja **Anniki Kurist** Ajaloo-Keeleteaduskonnast, **Lydia Inglistit** Kehakultuuriteaduskonnast, **Eili Roosti** Bioloogia-Geograafiateaduskonnast, **Tamara Neiderit** Majandusteaduskonnast ning **Erna Säinast** administratiiv-majandusosakonnast.

Edukat tööd ka käesoleval aastal!

TRÜ Ametiühingukomitee

Uusi materjale

Teadusliku Raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnas

● **KÄSIKIRJAD**

Möödunud aasta tõi olulist lisa Teadusliku Raamatukogu käsikirjafondidele.

Nii jõudis siia hoiule prof. Ludvig Puusepa isiklik arhiiv. See sisaldab märkmeid, teaduslike tööde käsikirju, haiguslugusid ja isiklikke dokumente, mis kajastavad tuntud teadlase laialdast teaduslikku ja ühiskondlikku tegevust. Kõige suurema osa materjalidest moodustab aga L. Puusepa kui rahvusvaheliselt tuntud ja tunnustatud teadlase kirjavahetus. Siin on kirju ja telegramme asutustelt ja isikutelt peaaegu üle kogu maailma. Materjalide korraldamisele asutakse käesoleval aastal.

Humanitaarteaduste ajaloo uurijatele peaks huvi pakkuma kõigepealt saksa okupantide poolt mõrvatud noore õigusteadlase Aleksander Looringu tööalased dokumendid ja kirjavahetus 1940.—1941. aastast. Siin leidub isegi üks kiri kunstnik A. Laikmaalt. Keeleteadlase prof. Julius Mägiste kirjavahetuses (pärineb aastatest 1920—1943) leidub rohkesti kirju soome tuntud keeleteadlastelt (Lauri Kettunen, Lauri Posti, Kustaa Vilkuna jt.), aga ka ungari teadlastelt.

Tartu Ülikooli ajalooga, eriti teadusliku tööga ülikoolis on lahutamatult seotud Eesti Teaduste Akadeemia (1938—1940) tegevus. Ka selle asutuse arhiiv asub nüüd Teadusliku Raamatukogu käsikirjade osakonnas. Eesti Teaduste Akadeemia kaheteistkümnest akadeemikust olid kümme Tartu ülikooli õppejõud. Arhiiv sisaldab akadeemia presidendi, täiskogu ja sektsioonide otsuseid. (Olgu märgitud, et akadeemia jagunes humanitaar- ja loodusteaduste sektsiooniks.) On ka kirjavahetust ja teaduslike seltside kohta käivaid materjale. Ülikooli juures töötanud teaduslikud seltsid (Loodusuurijate Selts, Õpetatud Eesti Selts, Akadeemiline Ajaloo Selts, Akadeemiline Emakeele Selts jt.) läksid üle akadeemia alluvusse. Eraldi kaustades leiduvad akadeemia juures loodud murdeuurimise instituudi ja ülikoolide õpperaamatute komisjoni tegevust kajastavad dokumendid. Ülikoolide õpperaamatute komisjoni ülesandeks oli kõrgemate koolide õpikute koostamiseks kaasaaitamine ja õpikute kirjastamine. Andmeid on näit. T. Lippmaa «Üldise botaanika», A. Humala «Finantsmatemaatika» ja A. Paldrocki «Nahahaiguste» kirjastamise kohta.

Teatmelist tähtsust omavad 1941. aastast pärinevad masinakirjalised Ajaloo-Keeleteaduskonna õppejõudude tööde nimestikud koos lühikeste autobiograafiatega. Materjalid on koostatud esitamiseks Kõrgemale Atestatsioonikomisjonile Moskvas, aga jäid ilmselt Suure Isamaasõja puhkemise tõttu saatmata.

● **RAAMATUD**

Haruldastest trükistest saadi täiendust Oktoobrirevolutsiooni perioodi kuuluvale ajakirjandusele — 66 numbrit ajalehti. Nende seas on ka Tallinnas ja Tartus ilmunud lehti («Kommunist», «Edasi», «Звезда», «Известия» jt.).

Huvitava kõite näidisena saadi metallkaantega raamat.

● **FOTOD**

Fotokogusse komplekteeritakse eeskätt kõiki Tartu Ülikooliga seotud fotosid.

Möödunud aasta jooksul on fotokogusse juurde tulnud nii mõnedki väärtuslikud materjalid. Rektoraadist anti üle teatrientusiasti ja kollektsionääri J. Zmigrodski poolt koostatud ja Tartu ülikoolile 100 a. juubeliks kingitud album «Виды зданий имп. Юрьевского университета». Mapikujuline album sisaldab 20 suurt lehte Tartu fotograafi R. Sachkeri möödunud sajandi lõpuaastail valmistatud fotodega. Siin on esimene ülikoolile kuulunud maja, peahoone sellest perioodist, kui teda «kaunistas» vene kiriku kellatorn, kõik selleaegsed ülikooli kliinikud jt. õppehooned ning isegi pumbamaja ja mõningate teenistujate ning valvurite elumajad. Lugejad on albumi materjale korduvalt kasutanud. Väiksemaid annetusi on olnud prof. M. Grabar-Passekilt Moskvast, T. Ilometsalt, H. Liidemaalt, F. Porilalt, H. Tedrelt jt. Kõige suurem annetus oli Tartu Ülikooli professori, botaanikaaia direktori Edumund Russowi (1841—1897) fotokogu üleandmine teadlase sugulase P. Teiskre poolt. Kogu sisaldab 1040 stereofotot Tartust ning Tartu ümbruse, Eesti põhjaranniku jt. paikade loodusest. Professor E. Russow oli kirglik asjaarmastaja fotograaf. Eespool mainitud fotod pärinevad enamikus möödunud sajandi 80—90-ndaist aastaist ja on prof. Russovi enda valmistatud, välja arvatud mõni erand, mis on kopeeritud pärast professori surma tõenäoliselt tema negatiivide järgi.

Möödunud aasta lõpul alustas TRÜ kino-fotokabinet vanemat perioodi (kuni 1944. a.) käsitlevate negatiivide üleandmist raamatukogule. Üle on antud juba ligi tuhat portreede, mitmesuguste näituste materjalide ja käsikirjade fotokoopiate negatiivi. Käesoleval aastal lõpetatakse üleandmine ja raamatukogu asub saadud materjalide läbitöötamisele.

Palume kõiki, kes omavad või teavad kusagil olevat vanu ülikooliga seotud fotosid, teatada neist TRÜ Teadusliku Raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnale. Juhul, kui omanik ei ole nõus fotodest loobuma, oleksime tänulikud, kui võiksime neist oma fotokogu tarbeks koopiad valmistada.

H. KÄSPER, K. NOODLA

on kandidaatide teadmised?

tuks (neidudel alanes 5,6% võrra). Tartu ja Tallinna keskkoolide lõpetanute keskmine hinne sisseastumiseksamitel jäi praktiliselt muutumatuks, Eesti NSV ülejäänud keskkoolide lõpetanute keskmine hinne alanes 4,9% võrra. Seejuures on iseloomulik, et Tartu ja Tallinna keskkoolide lõpetanute küpsustunnistuse keskmised füüsika hinded olid madalamad kui Eesti NSV ülejäänud koolides (sisseastumiseksamitel vastupidi).

1966. a. vene õppekeelega 11-klassiliste ja 10-klassiliste keskkoolide lõpetanute keskmised hinded olid sisseastumiseksameil võrdsed (3,98) erinevate keskkoolihinnete juures (vastavalt 4,11 ja 4,32).

Sisseastumiseksamite nomenklatuurist

Seoses ülaltoodud andmetega langeb kahtluse alla hiljuti arendatud diskussioonil püstitatud tees õppursportlaste paremast õppeedukusest (vt. «Edasi» nr. 189, 1966. a.). Mainitud 4 sisse astuda soovijat oleksid selle diskussiooni terminoloogia järgi nendeks, kelle järgi ei tohi üldistusi teha teiste kohta (12).

Võib tekkida arvamus, et olukord on selline ainult füüsikas. (Teiste ainete kohta allakirjutanul objektiivsed andmed puuduvad.) Kuid siis tekib omakorda küsimus: kas on üldse mõtet korraldada kehakultuuriosakonnas füüsika sisseastumiseksamit, mille sooritamiseks, nagu näitavad paljude aastate kogemused, üliõpilaskandidaatidel puuduvad erilised eeldused.

Probleemi sisseastumiseksamite senise nomenklatuuri otstarbekusest võib püstitada veelgi laiemalt. Näiteks Arstiteaduskonda ja Bioloogiateaduskonda (ja arvatavasti ka EPA mõnedesse teaduskondadesse) astujaile võiks füüsikaeksami asendada bioloogiaeksamiga. Sellega ei taha me eitada füüsika tähtsust arsti või bioloogi ettevalmistamisel; füüsika jäägu ikkagi nende erialade programmi. Kuid selleks, et otsustada, kas üliõpilaskandidaadil on eeldusi saada arstiks või bioloogiks, peaks küll eksamineerimine bioloogias andma rohkem kui eksamineerimine füüsikas.

Eksamineerimine näitas, et kõik füüsikaosakonda astujad tunnevad peaagu võrdselt hästi teoreetilist materjali (eksamipileti kaht esimest punkti), vääratusi tuli ette aga ülesannete lahendamisel (pileti kolmandas punktis). Seda arvestades koorus vestlustes eksamikomisjoni liikmetega välja mõte, et füüsikaosakonda astujaile võiks suulise eksami asendada kirjaliku eksamiga, mis seisneks ülesannete lahendamises. Nii saaks objektiivsemalt kindlaks teha üliõpilaskandidaatide tegelikke teadmisi. Eriti tähtis on see viimastel aastatel üha suureneva konkursi tingimustes.

Tulemuste analüüs

Enne eksamitulemuste sisulise analüüsi juurde asumist märgime, et tänavune keskmine hinne (3,81) on tunduvalt kõrgem kui see oli möödunud aastal (3,55). Järelduste tegemisega tuleb siinjuures olla siiski ettevaatlik, sest käesoleva aasta programm on mõnevõrra väiksema mahuga. Peamine erinevus seisneb selles, et tänavu oli välja jäetud rida rakendusliku tähtsusega küsimusi (reaktiivmootor, aurumasin, sisepõlemismootor, elektromagnetiline relee, mikrofon, telefon jms.). Möödunud aastate kogemuste järgi olid need «masinad» eksamil sageli komistuskiviks «õrnema soo» esindajaile. Kui veel arvestada seda, et viimased on sisseastujate seas arvulises ülekaalus, siis ongi möödunudaastane suhteliselt madalam keskmine hinne arusaadav.

Võrreldes 1965. ja 1966. a. keskmisi hindeid osakondade kaupa, selgub, et praktiliselt on jäänud muutumatuks füüsika- ja matemaatikaosakonda astujate keskmised hinded, kuna ülejäänud osakondades on tänavu keskmine hinne tõusnud 20—30 sajandiku võrra. Niisugune võrdlus vihjab sellele, et tänavuste kõrgemate hinnete peamiseks põhjuseks on programmi mahu vähendamine.

Analüüsides eksamite tulemusi sisulisest küljest, tuleb tunnustavalt märkida, et võrreldes eelmiste aastatega on rahvusvaheline mõõtühikute süsteem (SI) tunduvalt paremini omandatud. Ka füüsika põhiseadused, välja arvatud elektromagnetilise induktsiooniga seotud seadused, olid omandatud korralikult.

Kümmekond üliõpilaskandidaati andis silmapaistvalt põhjalikke vastuseid, mis on eksamineerijate päevikuis eriliselt ära märgitud. Mõnikord küündisid need vastused ülikooli mittefüüsikute üldkursuse tasemele.

Peamised puudused olid seotud järgmiste eksamiküsimustega: mehhaanika — akustiline resonants, molekulaarfüüsika — Boyle-Mariotte'i ja Gay-Lussac'i ühendatud seaduse tuletuskäik; elekter ja magnetism (peale juba ülalmainitud elektromagnetilise induktsiooni) — elektriline resonants, sumbumatute elektromagnetiliste võnkumiste saamine, alalisvoolugeneraator, vahelduvvoolu iseloomustavad suurused, raud magnetväljas, optika — kujutise konstrueerimine tasapeeglis (NB!), ebakujutise ja tõelise kujutise erinevus; ning lõpuks kogu aatomifüüsika osa vaatamata sellele, et omandamist vajava materjali hulk on suhteliselt väike.

Nagu möödunud aastatelgi, esines puudusi ülesannete lahendamisel. Paistis silma fakt, et osatakse lahendada vaid neid ülesandeid, mille juures on tarvis kasutada ainult üht põhivalemit. Raskused tekivad siis, kui on vajalik kahe või enama põhivalemi rakendamine, isegi sel juhul, kui üks põhivalemeist on väga lihtne. Toome tüüpilise näite. Õpikus on Einsteini valem fotoefekti kohta esitatud kujul, milles footoni energia on avaldatud sageduse kaudu. Ülesande tekstis iseloomustati footonit aga lainepikkusega ja ülesanne jäigi tihti lahendamata. Mõningatel juhtudel on niisuguste ülesannete juures jõutud küll kirjutada üles vajalikud põhivalemid, kuid ei ole osatud neid rakendada.

Selgus, et halvasti osatakse lahendada keskkooli uue füüsikaülesannete kogu (Demkovitš) ülesandeid, olgugi et analoogilisi ülesandeid paigutati TRÜ 1966. a. harjutuste kogumikku. Hämmastav oli siinjuures fakt, et see puudus esines võrdselt nii staažiga kui staažita üliõpilaskandidaatidel.

Ülesannete lahenduste kontrollimisel selgus veel, et mõned üliõpilaskandidaadid ei tunne kõigi ühikunimetuste eesliiteid. «Mega», «nano» ja «piko» tekitasid nii mõnelegi ületamatuid raskusi.

Kokkuvõttena võiks mainida, et keskkoolides tuleks tõhustada kaasaegse füüsika saavutuste propageerimist. Paremate õppevahendite puudumisel tuleks seda esialgu teha olemasolevate baasil. Tuleks rohkem tähelepanu pöörata A. Pjorõškini õpiku peatükkidele «Valguse toime» ja «Aatomi ehitus», sest eksamineerimine näitas, et seda materjali tunnevad keskkoolilõpetanud halvasti. Vaatamata harjutusmaterjali valiku teatavale piiratusele, tuleks siiski praktiseerida Demkovitši ülesannetekogu, sest ta hõlmab kaasaegse füüsika probleeme täielikumalt kui Znamenski jt. kogu.

Dots. J. LEMBRA,
füüsika ainekomisjoni esimees

Kolme uksega ait,
linoollõige.
Milvi Päärdu,
1966. a.

Olev Püssa

Keset pingerikast eksamisessiooni tabas Õigusteaduskonda ja kogu Tartu Riiklikku Ülikooli raske kaotus — 16. jaanuaril k. a. varises manalasse 48 aasta vanuses kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri juhataja õigusteaduse kandidaat dotsent Olev Püssa.

On inimesi, kes suurt tööd tehes oskavad jääda oma isikus nii tagasihoidlikuks, et me teinekord neid nagu ei märkagi. Seda suuremat kaotust tunneme aga siis, kui neid ei ole enam. Selline inimene oli Olev Püssa, kelle lühikesest elust oli 30 aastat seotud Tartu Ülikooliga.

Olles 1936. aastal lõpetanud H. Treffneri gümnaasiumi, astus ta samal aastal Tartu Ülikooli Õigusteaduskonda, mille lõpetas 1945. aastal. Pärast ülikooli lõpetamist töötas ta Õigusteaduskonnas, algul kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri assistendina, alates 1949. aastast vanemõpetajana. 1955. a. valiti ta sama kateedri dotsendi ametikohale, kus ta töötas kuni surmani. 1965. aasta juulist täitis Olev Püssa kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri juhataja ülesandeid.

Sisukate ja metoodiliselt kõrgetasemeliste loengute ja praktikumidega andis ta ülikoolis teadmisi kõigile neile, kes pärast sõda on lõpetanud TRÜ Õigusteaduskonna. Ta õpetas paljude aastate jooksul kriminalistikat, samuti kriminaalõiguse eriosa, kriminaalprotsessi ja kohtupsühholoogiat; juhendas kümneid ja sadu üliõpilaste teaduslikke töid; tema juhendamisel töötasid aspirandid. Ta oli TRÜ Nõukogu, Õigus- ja Majandusteaduskonna Nõukogu ning ülikooli metoodilise komisjoni liige ja teaduskonna metoodilise komisjoni esimees. Ta täitis alati suure kohusetundega arvukaid ühiskondlikke ülesandeid, korduvalt valiti teda ülikooli ja teaduskonna ametiühingu ning ühingu «Teadus» juhtivaisse organeisse. Võttes aktiivselt osa mitmete seaduseprojektide ettevalmistamisest, oli ta Eesti NSV kriminaalprotsessi koodeksi projekti üks peamisi autoreid. Alates 1945. aastast tegi ta Eesti NSV kohtu- ja uurimisorganeile kriminalistikalisi ekspertiise ja andis neile konsultatsiooni kriminalistika ja krminaalprotsessi küsimustes.

Lahkunu arvukad teaduslikud tööd käsitlevad kriminaalprotsessi, kriminalistika ja kohtupsühholoogia aktuaalseid probleeme. Eriti hinnatavad on tema uurimused eksperdi arvamuse ja kohtulike tõendite teooria küsimustes, mis on tuntud ka väljaspool Eesti NSV-d. Laia profiiliga teadlasena uuris ta viimaseil aastail kohtupsühholoogia probleeme, käsitledes neid küsimusi mitmes teaduslikus töös.

Olev Püssa oli suurepärane seltsimees. Kolleegidele, õpilastele ja tuttavatele jääb ta alatiseks meelde kui sõbralik, abivalmis, erakordselt tasakaalukas ja suure taktitundega inimene, kes püüdis ja oskas kasvatada ainult hea sõna ja eeskujuga.

Helge mälestus Olev Püssast, austatud pedagoogist ja andekast õigusteadlasest, jääb töökaaslaste ja õpilaste südamesse.

Ülikooli naiskond läks ründama 13. kohta

● Intervjuu Edgar Naaritsaga
● Treener iseloomustab lühidalt mängijaid

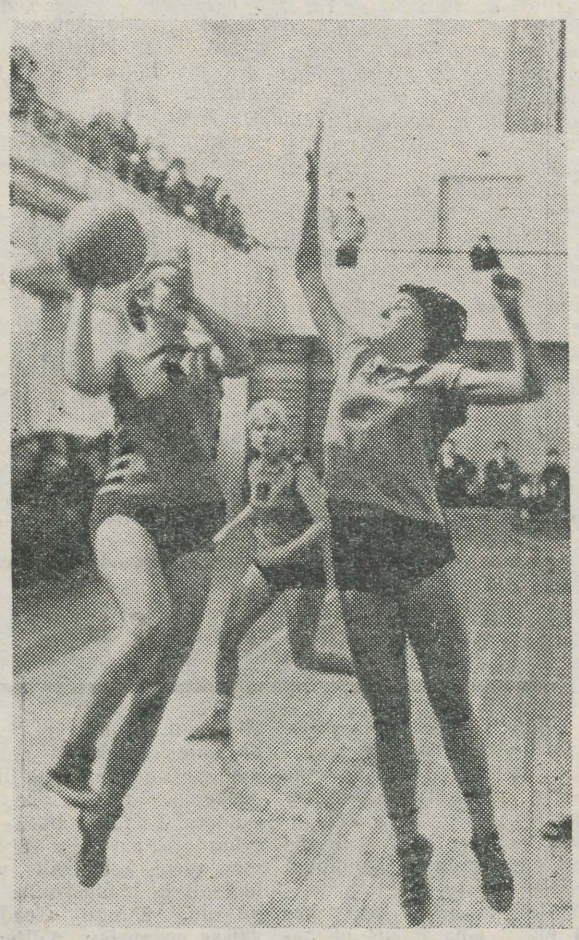

Katab MARI VAIKMAA

Käesoleval aastal Nõukogudemaa meistrivõistlusi võrk- ja korvpallis ei peeta. Medalivõitjad selgitatakse NSV Liidu rahvaste IV spartakiaadi finaalvõistlustel. Traditsioonilisi meistrivõistlusi asendavad seekord nn. taliturniirid, mis korraldatakse meistrivõistluste süsteemi järgi selle erinevusega, et kahe ringi asemel kohtuvad kõik esindused vaid ühel korral.

Meie vabariigi korvpalliesindus — TRÜ naiskond — võistleb seekord 13.—30. kohani. 18 esindust on jagatud kolme alagruppi ja igast grupist pääseb kolm tugevamat finaalturniirile. TRÜ naiskonna vastasteks on I etapil Jerevanis Alma-Ata «Burevestnik», Dnepropetrovski «Stal», Jerevani «Spartak», Pensa «Spartak» ja Ašhabadi «Zahmet».

Enne Jerevani-sõitu ajasin juttu meie korvpalliesinduse treeneri Edgar Naaritsaga.

● Kuidas kommenteerite võitu «Edasi» karikaturniiril Riia TTT üle ja kuidas on praegu naiskonna «tervis»?

Riia TTT on ju paljukordne NSV Liidu meister ja ka «Edasi» karika viisid nad neljal esimesel korral endaga. Võit näitas, et meie naiskond hakkab elama jällegi täisvereliselt. Noored mängijad hakkavad «kosuma» ja vanade mängijate näol on meil praegu tugisammas olemas. Tiio Kukk on heas vormis. Aga ka Valve Kaasik on täiskoha eest mängimas. Noortest on suure sammu teinud edasi Marje Kiho.

● Missugune on praegu teie arvates olukord Nõukogude Liidu naiste korvpallis?

Nõukogudemaal on ju naiste korvpall maailma ulatuses esimeste seas. Meie maa võiks välja panna umbes 20 võrdvõimelist naiskonda. Nii esiliigas kui ka teises «ešelonis» startivad naiskonnad ei ole kergesti alistuvad ega alistatavad. Võiks isegi öelda, et tänavu on teise liiga naiskondade vahel konkurents tihedam kui esiliigas. Kui nüüd arvestada «kuldse kaheteistkümne» naiskondi, siis seal startimise korral võiksime olla tingimata esimese kolme hulgas. Seda aga ei saa öelda meie praeguse olukorra kohta. Ees seisavad kohtumised vastastega, kellega me pallimängus pole kordagi jõudu proovinud. Kõiki neid peetakse aktiivseteks ja agressiivseteks mängus ning nad on hea visketabavusega. Aga meie omalt poolt muidugi anname oma parima.

● Palun iseloomustage treeneri vaatevinklist kõiki kaasasolevaid mängijaid.

VALVE KAASIK — TRÜ Spordiklubi liige. Lõpetanud Arstiteaduskonna farmaatsiaosakonna. 29 aastat vana. Pikkus 182 cm. Töötab «Kalevis» treener-instruktorina. Paljukordne NSVL koondise liige, Euroopa meister ja maailmameister. Treeningutel ja võistlustel lööb kaasa viimse hingetõmbeni. Suure töövõimega. Naiskonna tugisammas.

● EVI VOLMER — Õigusteaduskonna diplomand. 24-aastane. Pikkus 171 cm. Tema on n.-ö. «musta» töö tegija. Mängu juht ja organisaator. Ei paista väljakul lausa silma, aga kui tema mängib, siis on naiskonnal palju kindlam «tunne».

VILVE KÖÖBI — keemiaosakonna II kursus. (19 a. ja 175 cm). Euroopa juunioride meister; NSVL koondnaiskonna kandidaat. Liikuv kaitsemängus. Hea visketabavus igas olukorras. Oskab leida korvitegemise võimalust igas situatsioonis.

MARI VAIKMAA — spordimeditsiini IV kursuse üliõpilane. 23-aastane. Pikkus 174 cm. Taibukas ja kindel, mängu rasketes olukordades hangib naiskonnale palli.

KERSTI VOOLAID — spordimeditsiini III kursuselt (21 a. ja 171 cm). Aktiivne ründaja, korviviskaja. Realiseerib rünnakud korvideks rasketeski olukordades. Kindel ka distantsilt pealeviskel.

ANITA ŠEHTMANN — raviosakonna II kursuselt (19 a. ja 178 cm). Paistab silma taktikalistes olukordades. Liikuv keskmängija. Täidab ka ääre- ja keskmängija funktsioone.

LILLE LAOS — KKT II kursus (20 a. ja 171 cm). Kinnise kaitse puhul vajalik tagamängija. Vajalik pealeviskaja. Oskab lõhkuda vastaste kaitsemängu.

SIRJE TORN — KKT II kursus. (19 a. 178 cm). Asendamatu ääremängija pikkuse osas. Hästi tabab külgpositsioonidelt.

MARJE KIHO — II kursuse saksa filoloog. (19 a. ja 174 cm). Suure aktiivsusega ääremängija. Ei anna vastase kaitsele rahu. Ründab aktiivselt kaitset, ajab vastase segadusse ja murrab kaitse oskuslikult.

TIIO KUKK — TRÜ Spordiklubi liige. (30 a. 175 cm). «Kalevi» treener-instruktor. Mitmekülgne kaitsemängija.

ELLE LAISAAR — Kehakultuuriteaduskonna lõpetanud, praegu Tartu Kunstikooli õppejõud. TRÜ Spordiklubi liige. Katab nii ääremängijaid kui ka tagamängijaid. Vajalik kaitsemängija. Võib olla nii kaitses kui ka äärel.

ELLE LAPP — TRÜ Spordiklubi liige (20 a., 186 cm). Töötab Tartu Kommunaalettevõtete Kombinaadis meistrina. Pikkuse tõttu on kindlustamas tagalauda ja katab pikki vastaseid.

Meie naiskonna tegevuskava Armeenia pealinnas nägi välja sellisena:

2. II mäng Alma-Ata «Burevestnikuga»,
3. II mäng Ašhabadi «Zahmetiga»,
4. II mäng Dnepropetrovski «Staliga»,
5. II puhkepäev,
6. II mäng Pensa «Spartakiga»,
7. II mäng Jerevani «Spartakiga».

GUNNAR PAAL

*

Kuidas läks, sellest kuulsite õhtuti raadio «Spordipäevikust». Meie järgmisest ajalehenumbrist leiate Gunnar Paali märkmed Jerevani mängude kohta.

Vaeti sporditöö olukorda

Jaanuarikuu algul kogunesid TRÜ Spordiklubisse kõigi teaduskondade spordiaktivistid. Kõne all oli massispordi käekäik ülikoolis.

Põhiliseks puuduseks tunnistati kursuste ja osakondade spordiorganisaatorite nõrk töö. Seni pole TRÜ Spordiklubile laekunud andmeid üliõpilaste üldarvu, vabastatute ja erigrupis olijate arvu kohta füüsika ja matemaatika teoreetikuilt, geograafia, geoloogia, farmaatsia ja stomatoloogia I—IV kursustelt ning järgmistest vene õppekeelega rühmadest: füüsika teoreetikud (I—IV kursus), matemaatika teoreetikud (I—III kursus) ja füüsika pedagoogid (I kursus). Nimetatud kursuste spordiorganisaatorite vastutustundetuse tõttu ei ole spordiklubi saanud teha üleülikooliisi kokkuvõtteid massispordi üritustest (konkursi raames), kuigi kaks esimest ala — orienteerumine ja jooksukross — toimusid juba kaks kuud tagasi.

Spordiklubi liikmed! Ärge viivitage liikmemaksude tasumisega! 1. märts on viimane tähtpäev. I kursuse üliõpilased! Kiirustage spordiklubi liikmeks astumisega, sest siis kindlustate endale õiguse tasuta (organiseeritud ürituste puhul) või väikese tasu eest (individuaalkorras 20 kop. ööpäevas) spordivarustust laenata. Suuski saab TRÜ suusabaasist (Emajõe ääres) iga päev kella 8—17. Kes pole liikmed, neil tuleb ööpäeva eest tasuda 50 kop.

Spordiorganisaatorid! Kiirustage suusataja kaartide väljavõtmisega. Neid saab TRÜ Spordiklubist. Nende mees- ja naisüliõpilaste vahel, kes ametlikel suusaüritustel (matk, võistlus) läbivad vastavalt 100 ja 75 km, loositakse välja 20 tuusikut.

Otstarbekas oleks suusataja kaartide väljavõtmist ja liikmemaksude tasumist teha korraga.

Nõupidamisel otsustati toetada Ajaloo-Keeleteaduskonna spordinõukogu algatust korraldada alates 1967. a. teaduskondade meistrivõistlusi populaarsematel spordialadel (suusatamine, kergejõustik, spordimängud).

Ajaloo-Keeleteaduskond korraldab individuaal-võistkondlikud meistrivõistlused suusatamises 15. veebr. Start kell 14 Emajõe ääres TRÜ suusabaasi juures. Autasustatakse kolme paremat individuaalarvestuses ja kolme paremat kursuse võistkonda (võistkond on 3-liikmeline). Mälestusauhinna saab ka parim mees- ja nais-külalisvõistleja. Osavõtjad saavad finišis Tartu—Vorbuse matka märgi.

LEMBIT ATSPOOL,
TRÜ Spordinõukogu liige

SUUSA— 100 KILOMEETRIT

«Informatsiooniagentuurid teatavad»:

● Kõikidesse osakondadesse, kateedritesse ja laboratooriumidesse on välja saadetud õppejõudude ja teenistujate kehakultuurikollektiivi talviste spordiürituste «Meelespea». Tutvuge ja võtke osa!

● Esimesteks suusataja kaardi omanikeks said võimlemiskateedri õppejõud Uno Sahva ning tema rühma 40 õppejõudu.

● Esimeste hulgas saabusid TRÜ Spordiklubisse (V. Kingissepa tn. 19, I korrus) suusataja kaardi järele Leo Humal ja Henn Kingissepp: «Tänavu pühkisime suusad varakult talvust puhtaks ja tahame 100 kilomeetrit tingimata kirja saada!»

● TRÜ rektor prof. F. Klementi suusataja kaardi numbriks on 100. Ajalehe ilmumise momendiks on suusataja kaardi saanud üle 200 meie kollektiivi liikme.

● Senistel ülelinnalistel matkadel on rohkelt osavõtjaid olnud ka ülikoolist. Tõenäoliselt selgub järgmise nädala jooksul esimene 100 suusakilomeetri käisemärgi omanik. Kes see on?

● H. Heidemanni nimelisest trükikojast saabusid rõõmustavad uudised — suusatamisürituste käisemärgid on valminud. Jääme ootama nende uusi omanikke.

● Lähemateks massilisteks üritusteks meie ülikoolis on Tartu—Vorbuse—Tartu suusamatkad (16 km). Need toimuvad alljärgnevalt:

Bioloogia-Geograafiateadusk. 11. II kell 14	Emajõe suusabaasist.	
Füüsika-Matemaatikateadusk. 12. II kell 10	„	„
Õigus-Majandusteadusk. 14. II kell 14	„	„
Ajaloo-Keeleteadusk. 15. II kell 14	„	„
Arstiteadusk. 16. II kell 14	„	„

Kontrollpunkt Vorbuse mäel vaatetorni juures avatakse pool tundi pärast matka algust kaheks tunniks. Osavõtja kaardi vastu saab sealt käiseembleemi. Kellel on oma suusavarustus, võib osa võtta ka teiste teaduskondade matkadest.

Head libisemist!
A. KIVISTIK

✤ TEATED ✤ TEATED ✤

Raadioloengud

Reedel, 10. veebruaril

1. Žurnalistika eriharu III kursuse üliõpilastele dots. Juhan Peegli «Ajalehežanrid» II.
2. Bioloogia-osakonna III kursuse üliõpilastele dots. Laine Viilebergi loeng «Mikroobide füsioloogia».

Kolmapäeval, 15. veebruaril

1. Ajaloo-Keeleteaduskonna I ja II kursuse üliõpilastele dots. Richard Kleisi loeng «Ladina keele algkursus» IX.
2. Õigusteaduskonna III kursuse üliõpilastele dots. Endel Laasiku loeng «Sotsialistliku vara päästmisest tulenevad kohustused.»

Reedel, 17. veebruaril

1. Ajaloo-Keeleteaduskonna I kursuse üliõpilastele dots. Richard Kleisilt «Sissejuhatav loeng antiikkirjanduse õppijaile.»
2. Võõrfiloloogia ja eesti filoloogia osakonna III kursuse üliõpilastele dots. Helga Kurmi loeng «Õppetöö organiseerimise vormide, eriti õppetunni ajalooline areng.»

Õnne, õnne, õnne.
NAIMA TILK
ja
ARVI TOHT
Rühmakaaslased

KURSUSTE SEKRETÄRID JA RAVIOSAKONNA KURSUSTE RÜHMADE SEKRETÄRID!

Reedel, 10. veebr. k. a. kell 18 toimub keemiahoone ringauditooriumis nõupidamine komsomolidokumentide vahetamise ja kevadsemestri töö planeerimise küsimustes. Osavõtjate registreerimine algab 20 min. enne koosoleku algust. Palume täpselt kohale tulla.

ELKNÜ TRÜ Komitee sekretariaat

KUHU RAJADA TRÜ TÖÖTAJATE PUHKEBAAS? KAS PÄRNU RANDA, VELLAVERESSE, KÄÄRIKULE VÕI MUJALE?

Kõiki, kes tunnevad asja vastu huvi, palume koos omapoolsete nõuannetega koguneda 13. veebruaril k. a. kell 17 TRÜ kohviku piljardisaali.

Dots. OLEV PÜSSAT mälestab Tartu Akadeemiline Meeskoor.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 1096. MB 00615.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 3 (680) Reedel, 17. veebruaril 1967 XXI aastakäik

Juubeliaasta esimesest eksamisessioonist

Seda nõuab ülikooli au

1966/67. õppeaasta sügissemester on ülikoolis põhiliselt lõppenud (ainult Ajaloo-Keeleteaduskonna V kursusel on veel sooritada viimased eksamid). Rõhuv enamik üliõpilasi töötab aga juba kevadsemestri arvel.

Kui tõmmata sügissemestri tulemustele kriips alla, siis võime kriipsu alt lugeda, et

EDUKALT SOORITASID EKSAMID KÕIKIDES AINETES 2329 ÜLIÕPILAST. NEIST 1401 EHK 60% SOORITASID KÕIK EKSAMID AINULT HINDELE «5» VÕI «4» JA «5».

Tõelist rõõmu talvise eksamisessiooni tulemustest võivad tunda aga ainult 292 üliõpilast, kes sooritasid kõik eksamid hindele «5». Teistel oli vaja ja võimalik teha kõik või mõnigi eksam paremale hindele.

Lubamatult suur on nende üliõpilaste arv, kellel jäi akadeemiline võlgnevus — 685. Neist 191 üliõpilasel oli küll selleks mõjuv põhjus (haigus, vanema surm), kuid 494-le jäi võlgnevus «oma süü» tõttu. See viimane arv paneb mõtlema eriti sellepärast, et 153 üliõpilast ei ilmunud eksameile ja said mitterahuldava hinde eksamile mitteilmumise tõttu. Kas nad tõesti ei omandanud sügissemestri jooksul vastavast ainest miinimumigi?! Või ei tulnud toime eksamile eelneva arvestuse sooritamisega?! Veel enam aga paneb mõtlema see, et akadeemiliste võlgnevustega üliõpilaste arv võrreldes eelmise õppeaasta talvise eksamisessiooniga ei ole vähenenud.

See peab mõtlema panema mitte ainult võlglasi, vaid ka peaaegu kõiki kursusi. Sügissemestri lõpetasid täiseduga ainult farmaatsiaosakonna I, ajaloo-osakonna III ja goeloogiaosakonna III kursus. Möödunud aastal oli selliseid kursusi 10. Nähtavasti on kollektiivi osa paremate õppetöö tulemuste saavutamisel vähenenud (!)

Teaduskondadest olid parema edukuse poolest esimeste seas Kehakultuuriteaduskond ja Õigusteaduskond. Viimaste hulgas aga Füüsika-Matemaatikateaduskond, Arstiteaduskond ja Majandusteaduskond.

Partei ja valitsus nõuavad, et kõrgemad koolid parandaksid spetsialistide ettevalmistamise kvaliteeti. Seda nõuab ka meie ülikooli au. Seepärast «hinnaalandust» eksamitel olla ei saa. JÄÄB AINULT ÜLE HOOLSALT ÕPPIDA, MITTE PUUDUDA ÕPPETÖÖLT, MITTE LÜKATA TÄNASEID TOIMETUSI HOMSE VARNA.

Kuidas seda kõike aga teha, peab iga üliõpilane ja iga kursus juba ise mõtlema.

V. HAAMER

Iga kõrgema haridusega spetsialist peab hästi oskama võõrkeelt!

Ühenduses mitmesuguste abinõude rakendamisega spetsialistide ettevalmistamise parandamiseks, pööratakse praegu erilist tähelepanu ka võõrkeelte õpetamisele. Veebruari algul toimus Moskvas NSVL Kõrgema ja Kesk-eriharidu se Ministeeriumis selles küsimuses üleliiduline nõupidamine. Rõhutati järjekordselt, et iga kõrgema haridusega spetsialist meie maal peab valdama vähemalt üht võõrkeelt. Üksmeelne oldi samuti selles, et alates kolmandast kursusest peaks iga üliõpilane töötama erialase võõrkeelse kirjandusega. Teatud lahkarvamused esinevad vaid võõrkeele õpetamise eesmärkide, meetodite ja võtete suhtes. Teatavasti toimus võõrkeele õpetamise eesmärkide alal NSV Liidus 1961. aastal pööre. Senise lugemise-tõlkimise asemel hakati nõudma kõnekeele õpetamist. Mõnel määral satuti sealjuures kõnekeelest niivõrd vaimustusse, et mindi teise äärmusse ning hakati rõhku panema ainult vestlusele. Kogemused aga näitavad, et kui puudub võimalus praktiseerimiseks, hajhtub võime vestelda võõrkee.es kiiresti. Seepärast **on oluline koos kõnekeele õppimisega omandada kindel lugemise ning loetu mõistmise oskus.** Just lugemise baasil saab «roostetama» läinud praktilist kõneoskust elustada mõnenädalase intensiivse harjutamisega.

Neid asjaolusid arvestabki **uus üleliiduline programm** võõrkeele kui üldaine alal, mis hakkab kehtima 1967/68. õppeaastast. Programm nõuab ülikooli lõpetajalt, et ta suudaks 1) sõnaraamatu abil lugeda algupärast erialast võõrkeelset kirjandust; 2) sõnaraamatuta lugeda algupärast populaarteaduslikku või üldteadusliku sisuga teksti, vastata küsimustele loetu kohta või refereerida seda võõrkeeles, 3) vestelda võõrkeeles oma tööst ja igapäevasest elust.

Võõrkeele õpetamine toimub uue programmi alusel kohustuslikult 1.—4. semestrini, kusjuures iga semestri lõpul on ette nähtud arvestus. 5.—8. semestrini töötavad üliõpilased iseseisvalt, täites profileerivaid ja võõrkeele kateedri poolt selleks määratud ülesandeid. **Soovijad võivad jätkata võõrkeele õppimist III—IV kursusel fakultatiivrühmades.** Võõrkeele kursus lõpeb eksamiga (sisuliselt sama, mis senine riigieksam) 7. või 8. semestril. Üleliiduline programm näeb ette 210—300 tundi kohustuslikku tööd võõrkeele alal, s. o. vähemalt kolm nädalatundi kahe õppeaasta jooksul.

Kokkuvõtted meie ülikoolis viimase kolme aasta jooksul IV kursusel korraldatud võõrkeele riigieksamitest (kus nõuded olid põhiliselt samad, mis uues üleliidulises programmis) näitavad, et umbes 20% IV kursuse lõpetajatest tuli eksamiga väga hästi toime, s. o. nad said sõnaraamatuta vabalt aru võõrkeelsest tekstist ja reageerisid hästi võõrkeelsele kõnele. 50% eksamineeritavatest said hinde «hea», ülejäänud 30% rahuldava või mitterahuldava hinde. Niisugused suhteliselt head tagajärjed võõrkee.e kui üldaine õpetamisel saadi meil keskmiselt 200-tunni.ise õppeajaga. Kahjuks on vahepeal tingimused võõrkeelte õpetamisel muutunud raskemaks. Eesti NSV ja mõne teise vabariigi kõrgemates õppeasutustes õpetatakse võõrkeeli alates 1964. aastast teistes tingimustes kui mujal NSV Liidus. Nimelt eraldatakse meil ajutiselt umbes pool võõrkeelele ettenähtud tundide arvust vene keele õpetamiseks. Sellepärast on enamikus meie ülikooli teaduskondades võõrkeele tundide arv tunduvalt väiksem üleliiduliselt ettenähtud 210-tunni.isest miinimumist. Iseenesestmõistetavalt ei saa nõuda, et teaduskonnad suurendaksid järjekordselt oma eriala distsipliinide arvel keeletundide hulka. Lahendust peab otsima mujalt. Üks tee oleks muidugi keelte õpetamise parandamine keskkoolis. Võõrkeelt õpetatakse üldhariduslikus koolis praegu ligi 660 tundi (7 õppeaasta jooksul), vene keelt koguni üle 1000 tunni (10 aasta jooksul). Kumbagi ainet poleks nagu enam üldse tarviski kõrgemas koolis õpetada. On aga üldiselt teada, et enamik keskkoolilõpetajaid ei suuda lugeda algupärast võõrkeelset kirjandust. Võõrkeele sisseastumiseksami ärajäämine on omakorda kaasa aidanud võõrkeeleoskuse halvenemisele abiturientide seas. Et keelte tundmine keskkoolis (välja arvatud nn. võõrkeele erikoolid) eelolevatel aastatel oluliselt ei parane (võõrkeelt õpetatakse praegu 8.—11. klassis ainult 2 nädalatunni ulatuses), tuleb võõrkeelt ülikoolis paratamatult edasi õpetada. Et üldse mingeid tulemusi saavutada, sageli ainult ühe nädalatunniga, peavad võõrkeele kateedrid leidma efektiivseid (sealjuures ka programmeeritud) õpetamise meetodeid.

Rohkem tähelepanu tuleb pöörata hädavajaliku õppematerjali valikule ja doseerimisele. Tuleb luua üliõpilastele paremad võimalused auditooriumiväliseks õppimiseks (näit. konversatsiooni- ja tõlkeringid, keeltelaboratoorium jms.). Eriti vastutusrikas ülesanne on üliõpilaste iseseisvalt töötlerakendamine III—IV kursusel. Väga oluline on tõsta nõudlikkust ja samaaegselt ka üliõpilaste eneste teadlikkust. Iima eriala kateedrite abita ei saa siin nimetamisväärselt midagi teha. Just asjaomased kateedrid peavad senisest järjekindlamalt nõudma võõrkeelse kirjanduse kasutamist seminari-, kursuse- ja diplomitööde, samuti ÜTÜ ettekannete ja võistlustööde koostamisel. Muidugi on erialasid, kus niisugune nõue oleks ülearune või puhtformaalne, näiteks lihtsalt vastava kirjanduse puudumise tõttu. Enamikul erialadel aga annaks hea tahte korral üht-teist teha, et üliõpilased tõesti veenduksid võõrkeele tundmise vajalikkuses. Ilmselt tuleb siin ühiselt läbi mõelda, missuguste ülesannete täitmist peab III—IV kursuse üliõpilastelt nõudma. Muuseas võiks tähelepanu juhtida sellele, et mõnedes teiste liiduvabariikide kõrgemates õppeasutustes on viimasel ajal hakatud isegi mittefiloloogilistel erialadel üksikuid kursuse- ja diplomitöid kirjutama ning kaitsma võõrkeeles (näit. Odessas, Rostovis-Doni-ääres jm.). Võõrkeele kateedrite šefluse all on mitmel pool loodud ühiskondlikel alustel töötavad üliõpilaste tõlkebürood, kus kateedrid võivad lasta koostada resümeesid võõrkeeles või mõnest võõrkeelsest kirjutisest. Üsna ulatuslikult toimuvad teaduslikes uurimisasutustes ja ka kõrgemates koolides aspirantide konverentsid, kus ettekanded ja diskussicon on võõrkeelsed. Analoogilistele üritustele peaksime mõtlema ka meie.

Oleks liialt optimistlik lootma jääda taskuformaadis elektrontõlkimismasinate kättesaadavusele lähematel aastatel või paljureklaamitud hüpnopeedia erilisele abile. Võõrkeeli tuleb ikka veel küllalt vaevaliselt õppida, chkki abilisteks on nüüd uued meetodid ning tehnilised vahendid. Meie vabariigi kõrgemate koolide, sealjuures ka ülikooli kasvandikel on üleliiduliselt üsna hea kuulsus võõrkeelte tundmise alal. Senist võõrkeelte õpetamise taset on meil küll raske säilitada, kuid see on ilmselt hädavajalik ja jõudude ühendamise korral siiski ka teostatav ülesanne.

O. MUTT

Leningradi teadlased Tartus

Jaanuarikuu keskpaiku viibis Tartus A. A. Ždanovi nim. Leningradi Riikliku Ulikooli Idateaduskonna 35 õppejõudu väga mitmesugustelt erialadelt. Millest nad kuulsid ja teada said, pajatagem nende endi sõnadega.

20. ja 21. jaanuaril olime Tartus — väga vanas, kuid tänu teadusele, miaa ta teenindab, igavesti noores linnas.

Leningradi teadlastel on Tartu ülikooliga iidsed ja soojad suhted. Lenini ordenit kandva A. A. Ždanovi nim. Leningradi Riikliku Ülikooli Idateaduskonna õppejõud on viibinud linna raamatukogudes ja arhiivides. Prof. J. J. Ljusternik (ajaloolane-indoloog) ja dotsent L. V. Ženina (ajaloolane-japanoloog) on osa võtnud konverentsist Tartu ülikoolis.

Meie juurde Leningradi ülikooli sõidavad omakorda Tartu ülikooli teadlased, õppejõud, aspirandid ja üliõpilased.

Leningradi orientalistide tööd on hästi tuntud eesti orientalistideleentusiastidele.

Ülikooli Nõukogu saalis toimus meie kohtumine Ajaloo-Keeleteaduskonna dekaani Juhan Peegliga, orientalistikakabineti juhataja P. Nurmekunnaga ja Ida keelte õppejõududega, kes jutustasid meile Tartu ülikooli ning Ajaloo-Keeleteaduskonna ajaloost, orientalistikakabineti tööst ning orientalistika edasise arendamise plaanidest Tartu ülikoolis.

Orientalistikakabinetile andsime üle kingitustena raamatuid ja separaate — Leningradi orientalistide uusi töid Idamaade ajaloo ning filoloogia alal.

Olles külastanud meie maa üht vanemat ülikooli, tutvunud orientalistikakabineti ja Klassikalise Muinasteaduse Muuseumi tööga, vaatasime linna ajaloolisi mälestusmärke ning TRÜ Teaduslikku Raamatukogu.

Esimesel tutvumisel linnaga paelub tähelepanu ehitatavate majade rohkus. Nende hulgas tõuseb esile tulevase linnateatri hoone, mille range stiil oivaliselt sobib Tartu suurde arhitektuuriansamblisse.

Ühes sellistest hoonetest tuli meil peatuda. See on mugav, valgusküllane, silmapaistev eeskujuliku sisekorra poolest, soe ja hubane võõrastemaja «Tartu». Rikastunud uute muljetega, hellitatud soojusest, millega meid ümbritsesid kolleegid ülikoolist, soovisime lahkudes siiralt edasist õitsengut ja kuulsust Tartu linnale, õnne ning rahu tema lahketele ja südamlikele elanikele.

Lõpuks esitame LRÜ iraani filoloogia kateedri õppejõu Tartu-teemalise luuletuse originaalis:

P. NURMEKUND

На земле Калевипоэга

Здравствуй, Тарту, ты славный город,
В быстролетном потоке дней,
Ты в столетьях и мудр, и молод,
И наукой, и волей к ней.

В старых стенах университета,
Жизнь и юность отдав ему,
И ученые, и поэты
Находили пищу уму.

И склоненные к книгам лица,
И возникших домов гранит,
И у крыш живущие птицы, —
Все о мире здесь говорит.

Если б Пушкин в ссылке жестокой
Уговорам бы друга внял
И под небо твое бежал,
Жить еще б до старости мог он.

Крепостей старинных руины,
Сквозь улыбку новых домов,
Как почтеннейшие морщины,
Пронесенные из веков.

Здравствуй, Тарту, ты славный город —
В свете ль солнца, в ночной ли мгле . . .
О тебе забудешь не скоро,
Поклонившись твоей земле.

Пусть столетьями время мчится,
Не оглядываясь назад,
Пусть поют над городом птицы,
Пусть их гимны жизни звучат!

г. Тарту, 21 января 1967 г.

Яна Часова

Koolidesse!

LAUPÄEVAL JA PÜHAPÄEVAL toimus keemiahoone ringauditooriumis matemaatika pedagoogilise haru, ajaloo, eesti ja saksa filoloogia II kursuse üliõpilastele ettevalmistav seminar pioneeritööst. Sel semestril hakatakse tööle pioneerijuhtidena Tartu koolides.

TÄHELEPANU!

Ülikooli pressiklubi kevadsemestri esimene koosistumine on kolmapäeval, 22. veebruaril k. a. kell 20 ülikooli ajalehe toimetuses (ph. ruum nr. 302). Räägime eelseisvast tööst ja õppeekskursioonidest.

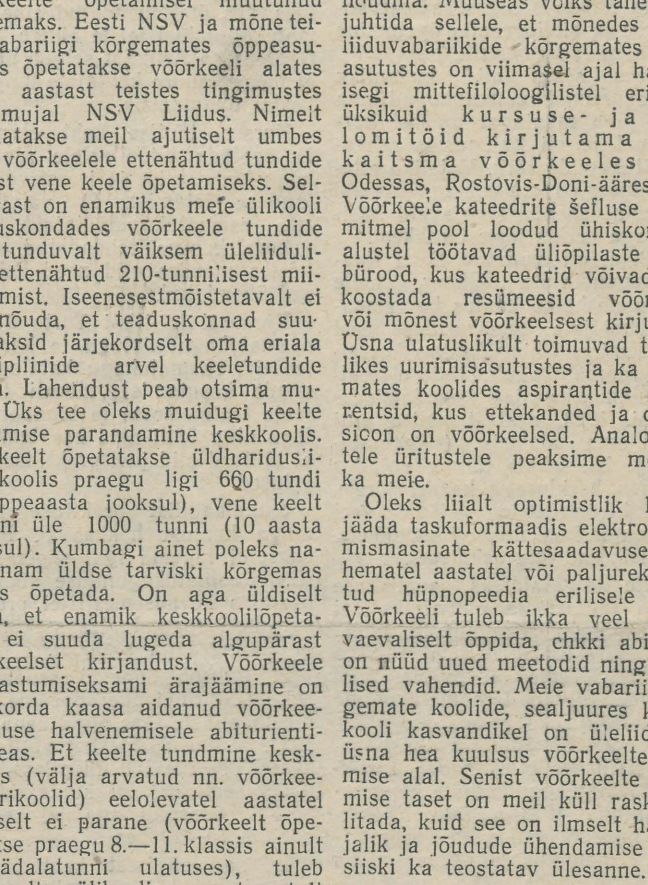

Korvpallijuttu lugege 4. lk.

40 aastat bibliograafia õpetamisest Tartu ülikoolis

Raamatukogunduse ja bibliograafia õpetamisel kõrgemates koolides on küllaltki pikk ajalugu. Juba XVIII sajandil alustati sellega Taanis Kopenhaageni ülikoolis. Prantsusmaal pöörati bibliograafia küsimustele erilist tähelepanu kodanliku revolutsiooni ajal. Avaldati dekreet bibliograafia õpetamisest ja tekkis isegi termin *biblioloogia* kui kõrgema kooli õppeaine. Saksamaal hakati raamatukogunduse ja bibliograafia kursust õpetama 1887. a. Göttingeni ülikoolis, Inglismaal 1904. a. Londoni ülikoolis. Nõukogude Liidu territooriumil on alustatud vastava kursuse õpetamist 1910. a. Harkovi ülikoolis ja 1918. a. Petrogradis poliitihariduse instituudis.

Tartu ülikoolis algas raamatukogunduse ja bibliograafia õpetamine 1927. a. kevadsemestril.

Selleks ajaks olid kodanliku Eesti suuremad raamatukogud oma fonde juba mõningal määral korraldanud ja oli kujunemas rahvaraamatukogude võrk. Vajaliku ettevalmistusega raamatukogutöötajaid ei olnud, lahendust vajavaid küsimusi aga kerkis järjest rohkem.

1923. a. oli asutatud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, kelle ülesannete hulka kuulus ka raamatukoguhoidjate kutsehariduse eest hoolitsemine. Ühing hakkas korraldama raamatukoguhoidjate ettevalmistamiseks ja täiendamiseks kursusi. 1923. aastast alates anti välja oma ajakirja («Raamatukogu»). Nii tekkis tungiv vajadus kõrgema haridusega kaadri järele. Asja käsilevõtmine viibis veel mõne aasta, kuni ülikooli õppejõuks sobiv isik end ette valmistas.

Mõtte algatajateks avalikkuse ees ja ühtlasi ka elluviijaks sai Tartu ülikooli raamatukogu tolleaegne direktor Friedrich Puksoo (Puksov). Tema oli mitmel pool välismaal tutvunud raamatukogude korralduse ja ka raamatukogutöötajate ettevalmistamise küsimustega. Esinedes ettekandega I riiklikul raamatukoguhoidjate kongressil Tallinnas 1923. a., ütles F. Puksoo: «Loodetavasti saab Tartu ülikoolis raamatukoguteadus mõne aasta järel õppeaineks.»

1924. a. märgib F. Puksoo kirjas ülikooli valitsusele, et seni oli ta ühelt poolt liiga seotud raamatukogu korraldamise töödega, teiselt poolt «ei tunne enda selleks [õppetööks] veel küps olevat» (RAKA, f. 2100, nim. 2, s.-ü. 882, l. 69). Mööndus veel kaks aastat. Ja siis, 1926. a. 9. detsembril, otsustas Filosoofiateaduskonna nõukogu teha järgmiseks semestriks F. Puksoole õppeülesande. 1927. a. I poolaasta loengute kavas kuulutatigi välja uus kursus «Raamatukogu kasutamine ja bibliograafia, ühes harjutustega (Filosoofiateaduskonna ja teiste teaduskondade üliõpilastele)», üks tund nädalas kolmapäeviti.

Avaloeng peeti 26. jaanuaril (semester algas 15. jaan., loengud — 25. jaan.) ülikooli peahoone 6. auditooriumis. Seda sündmust märkis ära ka kodanliku Eesti keskne ajaleht «Päevaleht» (29. I 1927, nr. 28), kirjutades: «See on esimene juhus Tartu ülikooli ajaloos, kus ülaltähendatud aine [raamatukogundus] teiste ainete kõrval figureerib.» Artiklist selgub ühtlasi, et loeng «suure kuulajate hulga oli kokku tõmmanud».

Kursus taotles kaht eesmärki: 1) õpetada üliõpilastele raamatukogu kasutamist ja iseseisvalt kirjanduse leidmist, 2) valmistada ette raamatukogutöötajaid. Olgu vahemärkusena tähendatud, et ka teistes maades olid need kaks algul ühendatud.

Kursusel käsitleti Tartu ülikooli raamatukogu ajalugu ja haruldasi teoseid, raamatukogu kataloge ja nende kasutamist, tutvuti tähtsamate teatmeteoste ja bibliograafiatega ning õpiti neid kasutama. Nii et tähtsad olid just praktilised harjutused.

Samalaadilist praktilise iseloomuga kursust hakkas F. Puksoo edaspidi lugema igal sügissemestril. Raamatukogunduse õppijaile lisandus kevadsemestritel proseminar eesti raamatu, raamatukogude ja bibliograafia ajaloost.

F. Puksoo õppetöö aruannetest selgub, et huvi uue õppeaine vastu oli üliõpilaste seas algul üsna suur. 1927. a. kevadsemestril võttis kursusest osa üle 100 üliõpilase. Järgmisel semestril oli kuulajaid veel 30—40, edaspidi aga jäi see arv püsima 15—20 peale.

1928. a. sügisest kehtestati ka eksaminõuded ja õppeaine hakkas esinema Filosoofiateaduskonna eksamikavades nimetusega «bibliograafia». Seejuures aga bibliograafiat (samuti ka arhiivindust, mida õpetati 1934. a. sügisest) põhiainete hulka ei loetud. Nii et seda võis õppida ikkagi ainult neljale kohustuslikule stuudiumiainele lisaks fakultatiivse ainena. Üleriigilistel raamatukoguhoidjate päevadel 1932. a. ja uuesti 1937. a. nõuti küll bibliograafia tunnistamist täieõiguslikuks aineks. Esitati ka vastavad märgukirjad Haridusministeeriumile, kuid tulemusteta.

Bibliograafia õpetamine muutus olulisel alles nõukogude võimu taaskehtestamisega 1944. a. Juba sama aasta augustis moodustati rektor prof. Hans Kruusi agaral taotlusel bibliograafiakateeder (kahe õppejõuga). Muidugi läks nüüd ka õppetöö hoopis laialdasemaks. Üldainena tehti bibliograafia kohustuslikuks kõigile Ajaloo-Keeleteaduskonna üliõpilastele. Bibliograafia kui eriaine mahtu suurendati tunduvalt ja ta sai teistega peaaegu võrdseks spetsiaalsuseks.

Peatselt aga algasid bibliograafia õpetamise tõusu- ja mõõnaperioodid. Üldaine jäi õppeplaanide muutmisel mõne aasta pärast jällegi fakultatiivseks, kuni kadus hoopis. Bibliograafiakateeder koondati 1949. a. ja bibliograafide ettevalmistamine likvideeriti 1950. a. Et siiski vajadus kõrgema haridusega spetsialistide järele vabariigis järjest kasvas, avati 1954. a. uuesti raamatukogunduse osakond, seekord juba teiste osakondadega täiesti võrdsena. Sinna aga võeti statsionaarseid üliõpilasi vastu ainult kahel aastal. Püsima jäi küll kaugõppeosakond. Statsionaarset õppetööd alustati veel kord 1963. a. Näis, et nüüd hakkab raamatukogunduse õpetamine ülikoolis jälle stabiliseeruma. Isegi õppejõudude kriis, mis vahepeal oli õppetööle oluliseks takistuseks, paistis lahenevat.

Uus, seekord kõige rabavam üllatus tuli aga 1965. a. sügisel, kui asjaosalised raadiost kuulsid või ajalehest lugesid, et raamatukogunduse õpetamine on Tartu ülikooli juurest üle viidud Tallinna Pedagoogilise Instituudi juurde. Miks? Nii küsivad praeguseni paljud asjast huvitatud ja isegi üsna kõrvalseisvad isikud. Nüüd, kus kõigi töötajate hariduslik tase järjest tõuseb, spetsialistide hulk kasvab, ei saa raamatukogundus olla enam puhtpedagoogiline teadus, vaid peab arenema tihedas kokkupuutes teiste teadustega, eriti aga teadusliku informatsiooniga. Miks siis nüüd otsustati see distsipliin tema traditsioonilisest asukohast TRÜ juures ära viia?

Käesoleva aasta kevadel lõpetavad ülikooli veel viimased TRÜ kasvandikud — 32 raamatukogunduse osakonna kaugõppeüliõpilast.

Teaduslik Raamatukogu jätkab küll traditsiooni bibliograafia kui üldaine õpetamisel. Praktilised õppused raamatukogu ja bibliograafiate kasutamises on viimastel aastatel uuesti oma koha leidnud Tartu ülikoolis, kuuludes nüüd juba eranditult kõigi teaduskondade õppetöö hulka.

K. NOODLA

Uut teatmekirjandust

Eesti heliloojad ja muusikateadlased. Biograafiline leksikon. Tallinn 1966. 120 lk.

Kodu-uurija käsiraamat. Tallinn 1966. 509 lk.

Union list of serials in libraries of the United States and Canada. 2nd ed. Part 1—4. Ann Arbor, Mich., 1960. 3065 lk.

Апологетические теории и их критика в марксистско-ленинской литературе. Указатель книжной и журнальной литературы за 1956—1964 гг. Москва 1966. 166 lk. (1271 nim.)

Аннотированный список литературы по русскому языку для иностранцев за 1956 г. Москва 1966. 98 lk.

Новые источники энергии. Библиографический указатель. Москва 1966. 117 lk. (868 nim.)

Международный геофизический год. Библиографический указатель литературы на русском языке за 1962—1963 гг. Москва 1966. 282 lk. (909 nim.)

Сводный каталог иностранной периодической литературы, выписанной для ГПНТБ и библиотек научных учреждений Сибирского отделения Академии наук СССР на 1965 г. Часть II. Систематический указатель. Новосибирск 1965. 182 lk.

Kas uus ülemaailmne kalender?

Juba mitu aastat on kuulda olnud jutte uuest kalendrist — kõigile maailma maadele ühtsest ajaarvamise süsteemist, mille saaks vastu võtta, ilma et see häiriks tähtpäevi, traditsioone ja kombeid. ÜRO poolt juhitav töö niisuguse kalendri loomise kallal on juba lõpule jõudmas.

Uue kalendri alusel jaotub aasta nelja võrdsesse kvartalisse, millest igaühes on 91 päeva. Iga kvartali esimeses kuus on **31 päeva**, kahes järgmises **30 päeva.** Kvartali **esimene päev on alati pühapäev, viimane — laupäev.**

4 kvartalit moodustavad aasta 364 päevaga. Jaotus lihtaastaks (365 p.) ja liigaastaks (366 p.) jääb siiski jõusse. Kuid lisapäevad jäävad ilma nädalapäeva nimetuseta ja kuupäevata.

Kuna aasta uues kalendris algab pühapäevast, siis **364. päev** (30. detsember) satub laupäevale. Sellele järgnev pühapäev on Juba 1. jaanuar. Nende päevade vahel on veel **üks päev — 365. — kuupäevata ja nädalapäevata nimetuseta. Teine niisugune päev on liigaasta! 30. juuni ja 1. juuli vahel.**

Aastast aastasse langevad kuupäevad kalendris kokku ühtede ja samade nädalapäevade nimetustega. Näiteks kui inimene on sündinud kolmapäeval, siis hakatakse tema sünnipäeva alati tähistama kolmapäeviti.

Uue kalendri kasutuselevõtmine on otsustamisel ÜRO-s. Heakskiitva otsuse on langetanud juba paljud ÜRO liikmed. Tema tarvituselevõtmiseks on vajalik, et Gregoriuse kalendri 1. jaanuar oleks pühapäev. Nii ongi 1967. aastal. Kui juhus jääb kasutamata, siis järgmine võimalus saabub alles 1978. aastal.

(Ajalehest «Ленинец»)

Talve-vaheaeg

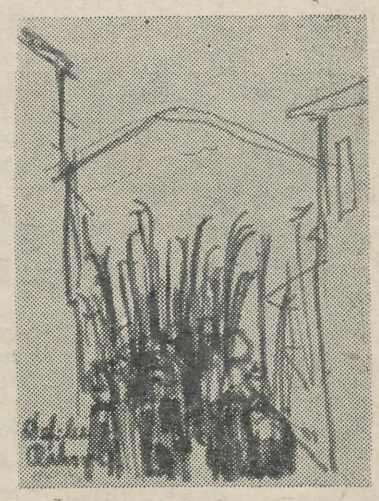

Elab inimene tasasel ja madalavõitu Eestimaal, käib vahel ka Tähtvere metsas või Vorbusel suusatamas ega tule talle pähegi Munamäe tippu ronida ja 317 m kõrguselt alla sõita. Aga... 1966. a. on siinsamas Eestimaal üks suur algatus tehtud — suusarong Taga-Karpaatiasse. See algatus on heakskiitmist leidnud ja kordamisele määratud 1967. a. talvelgi. Inimesel õnnestub saada tuusik, ja 1391 m kõrgune Dumen, 1883 meetrine Bliznitsa ning teised nendetaolised mäemürakad Gutsuuli alpides hakkavad ootama.

Sõit on pikk ja selle aja jooksul harjub loksuva küljealusegagi. Poolteist päeva aknast väljavaatamist, bridži õppimist või mängimist, suusad rahulikult ootamas kupeenurgas, nende omanikel mõtted peas vilksatamas: oleks vist ikka tulnud ühe paari asemel kaks kaasa võtta!

Pool päeva vaadatakse Lvovi linna, see üllatab kõigepealt oma märtsikuuse +2°-se ilmaga, sest kodukandi pakane pole veel meelest ja kontidest ära jõudnud kaduda. Põgus bussiekskursioon tekitab eelkõige tahtmise siia suvel tagasi tulla.

Kolmanda reisipäeva hommikul ümbritsevad rongi juba igast kandist mäed ja peatselt seistaksegi Jassinja jaamas. See asula oli 3 päevaks määratud suusarongiaste asupaigaks.

Jassinja asula paikneb tegelikult 650 m merepinnast kõrgemal, aga seda ei märka kuidagi, sest ümbritsevad mäed moodustavad ta ümber otsekui müüri ja asula tundub olevat nagu katla põhjas. Seal elab 8000 inimest, aga küllalt suurele pindalale hajutatult, ja seetõttu jääb mulje ikka nagu

Kunstikabinet oli Leningradis

Tänapäeva Leningrad tähendab küllasõitnule kõigepealt ERMITAAŽI. Oli ta peaasjalikult seda meilegi — kunstikabineti õpilastele. Peale selle veel ilus tõsine linn, Peetrilinn. Hobuste pronksrinnad öisel valgustatud Arkal. Oli külluslik Puškini muuseum, viie rõduga teatrid, Aleksandri monoliit ja talv.

Räägitakse, et Ermitaaži kõikide väärtuste korralikuks ülevaatamiseks kulub vähemalt paar nädalat. Meie olime Leningradis viis päeva, neist kolm Ermitaažis. Needki päevad tuli ära jagada nii, et vaim värskeks jääks, et saaks tunde, mille olemus ei seisne teadmises: olen kõik jõudnud ära vaadata.

Viimasel päeval olime veel Ermitaažis ja see oli hea käik: muljed suurest kunstikogust olid kõige värvilisemad, kõige peal. Nüüd olid silmad juba parasjagu harjunud meisterlikkusega, mõistus teadmisega sellest. Võid ennast jätta pildi ette, lasta sellel mõjuda. Saad ennast lõdvaks lasta, lihtsalt lapsena ühineda ilusaga.

Itaalia renessanss. Altarimaalid. Tumedad hellad toonid jäigal kullal. Soojad näod, käed, õlad, käed, näod. Tänulik materjal, üldmõistetav ja köitev. Ülevad ja õrnad madonnad oma väikestega kätel, ülevad ja õrnad emad. Käte elavale haprusele dekooriks tumepunane rüü, valguse muster sinise siidi voltides. Huvitav piibliainestik on toitnud paljude rahvaste kunsti. Inimene, kes oma mured viis jumalale, pidi jumalat nägema omanäolisena. Kunstnik on seda mõistnud.

Maalidelt vaatavad mõtlikud vanad mehed, malbed noorukesed itaallannad. Mõtleme modellile, inimesele. Kes oli Leonardo da Vincile modelliks, et võis sündida imeilus «Madonna Litta»? Armastatu? Naine? Võõras? Milline osa oli modellil selles, et selle pildi ees vaikseks jäädakse? Kauaks.

Siin sündiski üks meie sõidu huvitavamaid vaidlusi — KUNSTNIKU JA MODELLI VAHEKORRAST. Tavaliselt kehtib suhe: maalides peab kunstnik paletile heitma pool, lõuendile üks ja natuurile kümme pilku. Vassili Kandinsky jaoks on proportsioon teine: kümme pilku lõuendile, üks paletile ja pool natuurile. Aga siin?

*

Tänu kunstiteadlase Õ. Utteri ja õppeõud K. Põllu eestvõtmisele õnnestus meil pääseda Ermitaaži KULLAKAMBRISSE. Tagantjärele mõeldes ei suuda meenutada muud kui sära, kullasära. Vanade kreeklaste, roomlaste ja sküütide ehted, lauanõud, hobuseriistad. Eksponaate on õige erinevaid: tundmatu roomlanna inetu lahmakas surimask, härmalõngana peen laubaehe, ajalooraamatust tuttav sküütide ehiskamm, hobuse rinnakilp jm. Lausa pimestav on kalliskivide saal. Rafineeritud maitse hulka ka ülepakutust, mis siiski ei eksita imetlemast materjali ilu.

Külmal hommikul olime PEETER-PAULI kindluses, kust pole kordagi lastud kaitse ostarbel. Ometi oli kindlus kavandatud just kaitseks. Keskel kirik, väga läänelik nagu Peetri aegki. Peeter tahtis oma linna luua Euroopa kõrgeima ehituse. Seda kirik mõnda aega ka oli. Peeter I alates on kirikusse maetud kõik tsaarid abikaasadega.

PABLO PICASSO

„Plekknõu ja kauss"

Õli, 1908. a.

Mõjukaim osa kindlusest oli endine poliitiliste vangla, kust pole keegi põgenenud. Talviti oli temperatuur kongides kuni —7° C. Kongid, kus peeti kinni Tšernõševskit, Al. Uljanovit, Gorkit. Kong, kus keegi neiu, mitte suutes taluda piinu, ennast petrooleumiga üle valas ja põlema süütas.

Õ. Utter korraldas meile ka väikese linnaekskursiooni, juhtides

rongis ja suuskadel ehk suusarongis

külast. Turismikeskusena tuntakse Jassinjat hästi kogu NÕukogude Liidus ja seetõttu andsid tänavapildilegi tooni kõige mitmekesisemates suusakostüümides inimesed. Kohalikke elanikke, peamiselt küll võrdlemisi eakaid inimesi, võis näha ringi liikumas isegi rahvarõivastes.

Turistidele näidatakse tingimata vana puukirikut mäenõlval. See on 1824. aastast pärit Struki kirik, mis nüüd on muudetud muuseumiks. Seal võib näha kohalike päriselanike, gutsuulide omapärast puulõikekunsti. Muuseumi valvur teab kiriku ehitamislugu rääkida.

... See juhtus väga ammu. Jassinja lähedale mäenõlvakule tuli oma lambakarjaga karjus Struk. Hakkas sügisel karja koju ajama, aga puhkes nii vägev lumetorm, et lammaste äraviimisest ei tasunud mõeldagi. Siis raius Struk loomadele toiduks mõned kuused ja jättis karja saatuse voli ulla, endal õnnestus koju jõuda. Läks siis kevadel tagasi, et vähemalt hukkunud lammaste villagi kätte saada, aga oma suureks üllatuseks leidis karja tervena ja tõusudega. Ja kes suusatamisega natuke tegelnud on, aimab siin arvude taga küll higi, väsimust, kaspean-vastu-mõtteid; aga nii ilusaid, otse rabavaid vaateid, mida ülal näeb, oskab aimata vaid see, kes ise talvel mägedes on viibinud.

Arvud iseloomustavad suusarongi nii: 409 osavõtjat (224 meest ja 185 naist), neist õpilasi ja üliõpilasi 53, noorim osavõtja 16-aastane, vanim — 58-aastane, lõhutud suuski — 147 (möödunud aastal 111!), inimesi, kes kordagi ei kukkunud — 1. Et kellelgi läks korda igas olukorras jalgadele püsima jääda, tundus mulle kõige huvitavama faktina ja ma otsisin selle kangelase üles. Selleks osutus nooruke Võru neiu (muide: I järgu suusataja). Kangelasi intervjueeritakse ikka ja ma palusin tal teistelegi nõu anda, kuidas kukkumist vältida. Ta ütles: «Peab õppima mäest nii alla sõitma, et vesi silma ei tule ja põlved nõrgaks ei lähe, siis on kõik korras!»

Üldiselt tundus küll sedamoodi, et peale julguse, suusatamisoskuse

koguni kahekordistununa eest. Õnnelik karjane jäi sinna elama ja ehitas toimunud ime mälestuseks väikese puust kellatorni. Hiljem ehitati sinnasamasse veel ka kirik, mis sai Struki nime.

Ja nüüd algas sellelt mäenõlvalt ka ca 400 suusarongiase mäesõitjakarjäär. Pilved tundusid käeulatuses olevat ja tegelikult tõustigi nendeni. Mäed olid lamedavõitu ja tõusmine seetõttu natuke ehk kergemgi kui kodus kardetud. Esimene päev oli ette nähtud just äratundmiseks, et mis need mäed õieti on ja milline on kellelgi suusatamisoskus neile vastu seada. Kes end eriti tugevana ei tundnud, võis kohe astuda «rongi koondise» liikmeks, mis moodustati edaspidiseks suusatamispäevadeks. Koondisele koostati kergemaid, vähem pingutavaid marsruute.

Esimesed suusad murti 20 minutit pärast rongist väljumist...

Teisel ja järgneval neljal päeval suusatati mehemoodi või õieti küll mäesuusataja moodi. Tavaliselt olid iga päev 20- kuni 30-kilomeetrised marsruudid 600- kuni 800-meetriste

ja füüsilise vastupidavuse tuli kõige enam kasuks huumorimeele olemasolu. Juhtus, et sellega kompenseeriti neid ennenimetatud väärt omadusigi...

Peale Jassinja peatuti veel 2 tuhande elanikuga Rahhovi linnakeses, kus mäed olid järsemad, aga sõidukindlus ka juba suurem. Vaadati Ukraina esivõistlusi gigantslaalomis ja õhtuti ei unustatud külastada mõnusat «Edelweissi» kohvikut, kus kohv polnud halvem ülikooli kohviku omast. Ja et kahjuks ei saanud statistika kindlaks teha, kui suur oli turistide poolt ärajoodud hõõgveini hulk, siis jääb lugeja ühest iseloomustavast näitajast ilma!

Tahaksin lõpetuseks öelda, et reisi lõpp tuli liiga ruttu kätte, see paratamatu tagasitulek madalale maale. Ei jõudnud korralikult pruunikski päevituda. Aga — ega siis Tähtvere metsaski ole halb suusatada!

MAIRE RAIDMA tekst,
HILLAR JAANUSE (RKI)
illustratsioonid.

SUUSA-100 KILOMEETRIT

Suusataja kaardi nr. 200 sai VAIKE PLOOM (geogr. I), nr. 300 JÜRI PIKK (matem. II).

Hiljema't täna laekub TRÜ Spordiklubisse esimene suusataja kaart, mille omanik on TRÜ ja Tartu linna ametlikel suusaüritustel läbi sõitnud 100 (naised 75) kilomeetrit. Kes on esimene? Kõiki täidetud kaardi esitajaid ootab klubis ülikooli kunstikabineti poolt kavandatud kaunis eri-embleem «100 suusakilomeetrit».

Selgituseks märgi juhendi e: 100 km hulka arvatakse ainult Tartu linna spordiorganisatsioonide korraldatud ametlikke suusasõite. Meie järelepärimisele teatas Tartu Turismiklubi, et Karpaatide suusarong oli ülevabariigiline üritus (läheb arvesse absoluutselt suurima arvu kilometreid läbinud suusataja väljaselgitamisel).

Kellel «Suusataja kaart» veel puudub, saab selle TRÜ Spordiklubist V. Kingissepa tn. 19 võimlast.

TARTU — VORBUSE — TARTU

Bioloogia-Geograafiateaduskonna dekaan A. Raik: „Enne kui Vorbusele sõitsin, käisin Karpaatides harjutamas."

...matkade seeria avas möödunud laupäeval Bioloogia-Geograafiateaduskond. Ilmaasjanduse reguleerimine on seal mail kõrgel järjel — matkapäeval oli paar kraadi külma, päikesepaiste ning kerges lumepitsis mets stardist finišini.

Et 16 km pikkusel matkal edukalt esineda, käis dekaan Ants Raik eelnevalt Karpaatides harjutamas. Nüüd näitas ta koos Erich Kuke ja Hans Trassiga kõige järsematel nõlvadel ning salakavalamatel astangutel noorematele, kuidas tuleb laskuda. Märgisaajaid oli 120.

Päev hiljem oli Vorbuse vaatetorni alune 200 Füüsika-Matemaatikateaduskonna matkaja päralt. Õigus- ja Majandusteaduskonnast oli teisipäeval startijaid 155. Kuidas möödus Ajaloo-Keeleteaduskonna matk ning samal trassil korraldatud esivõistlus, loete järgmisest lehest.

ÕIENDUS: Ülikooli suusaürituste suurel afišil on juhtunud eksitav viga: kordusmatk Vorbusele on kõigile 23. veebruaril (mitte märtsil) kell 14.

Tartu — Vellavere meelespea

START: 19. ja 26. veebruaril kell 10 Tamme staadionilt. Pool tundi varem tuleb kohale saatemasin, kuhu võetakse korralike nimelipikutega varustatud isiklike esemete pakke.

KAASA VÕTTA: saatemasina peale tuleks anda kuivad vahetusriided ning toitu (suhkrut, päris mitu võileiba jm.). Nõo Keskkooli einelauast saab vahepeatuse ajal osta nii teed kui ka söögipoolist (Vellaveres toidu ostmise võimalusi ei ole).

Tähistatud rada algab Nõo Keskkooli juurest (sinnani sõidetakse piki Elva raudteed). Tagasisõiduks sobivad rongid väljuvad E.vast kella 16.20 ja 17.20 paiku. Üliõpilaspileti esitamisel on piletihind 50% odavam.

Eelmisel aastal oli Vellavere matkal (30 km) mitmeid nõrkejaid. Seepärast pidage meeles: MATKA EEL TULEB KORRALIKULT SÜÜA, SAMUTI RAJALE KAASA VÕTTA SUHKRUT NING VÕILEIB.

A. KIVISTIK

tähelepanu välisarhitektuuris valitsevale horisontaalsele joonele, mis järgides jõekaldaid ja sildu annab suurejoonelise rahuliku üldilme. Sm. Utter andis seletusi ka V. I. LENINI MUUSEUMIS, mis asub Leningradi kõige kallimas majas, endises vürst Orlovi palees.

«Auroral» kahjuks ekskursioone vastu ei võetud.

✻

Olime ANTROPOLOOGIA MUUSEUMIS. Muuseum on välja kasvanud Peetri «Kunstkamerast» ja oli esimene meditsiinimuuseum Venemaal. Hiljem on muuseumi varusid täiendanud paljud maadeuurijad, nende hulgas ka Mikluhho-Maklai. Muuseumi sisenejat võtab uksel vastu hiiglaslik rohkekihvaline tegelane ülestõstetud nuiaga. Kolossi jalgade juures on silt: «Пальто в гардероб, обязательно!»

Vaimustavad on mahajäänud rahvaste igapäevased tarbeesemed. On see käsitöö, kunst, tarbekunst? Kas tegija mõtles sellele, et ta kunsti teeb? Või on aeg ja kasutamine andnud neile nende võlu! Niisugust maitserikkust saab harva näha. Ainult et kipsist inimmudelid töövõtete ja rõivastuse demonstreerimiseks mõjusid võltsilt ja segavalt.

✻

Põletav külm sundis õhtuti varju otsima kohvikust. ÜLIÕPILASKOHVIK «DRUŽBA» on lahke ja mõnus koht. Meenub õhtu, kus loeti reisiraha viimaseid kopikaid ja laual seisis trobikond väikesi savipotte hautatud riisipudruga. Majarahva meelehärm kasina sissetulekuga laua pärast ja kliimamuutus pärast seda, kui üks meie piigadest palus üht potikest suveniirina kaasa Eestisse.

Olid meil OMAD JUTUTUNNIDKI. Sõidul on nauditav jutuvestja lausa hädavajalik. Kunstikabinetis neid leidub. Monopoliks on Skandinaavia kirjanikud nagu Per Olaf Sundman, aga ka Edesio Alvarado. Menukas on Edgar Allan Poe. Niisiis — anekdootide asemel.

✻

VENE MUUSEUM on kuulus oma Repini, Brüllovi ja Aivazovskiga. Aivazovskit reproduktsioonilt või koopialt ei näe. Ei tunne helerohelise veemassi õõtsumist, ei kuule, kuidas päris pinnal murdub peenike vahuvõrk.

Ja siinsamas hakatakse rääkima OP-KUNSTIST, sellest, kuivõrd saab masin inimest kunstitegemisel aidata ja kuivõrd siis kunstnik veel oma loomingu valdajaks jääb, teaduse sekkumisest kunsti ja vastupidisest võimalusest. Mis üldse võiks mahtuda mõiste alla «kunst» ja «kujutav kunst»?

✻

NSV Liidu Rahvaste ETNOGRAAFIA MUUSEUMI põhja osakond on tore. Värvilised nahad, kaunistatuna ereda vildiga küll vaipadena, küll rõivastena, saabastena. Meenub ringornamentidega pruuni-musta-valgekirju suur vaip, mis oli üleni kokku seatud — hanepeadest. VAJA AINULT VEEL JUURDE MÕELDA... vaja mõelda see kirju vaip kirjuks lapi tundraks sügisel, see õmblus ahtaks üheinimesejalgrajaks samblas. Jalgrajaks näiteks meie jaoks!

Ettevõtmise asi ju rohkem, arvati.

✻

KUNSTIKABINET OOTAB ALANUD SEMESTRIL TAAS KÕIKI OMA LIIKMEID, ERITI ALGAJAID, KES MINGIL PÕHJUSEL ON KATKESTANUD.

ASTA HIIR,
PEETER URBLA

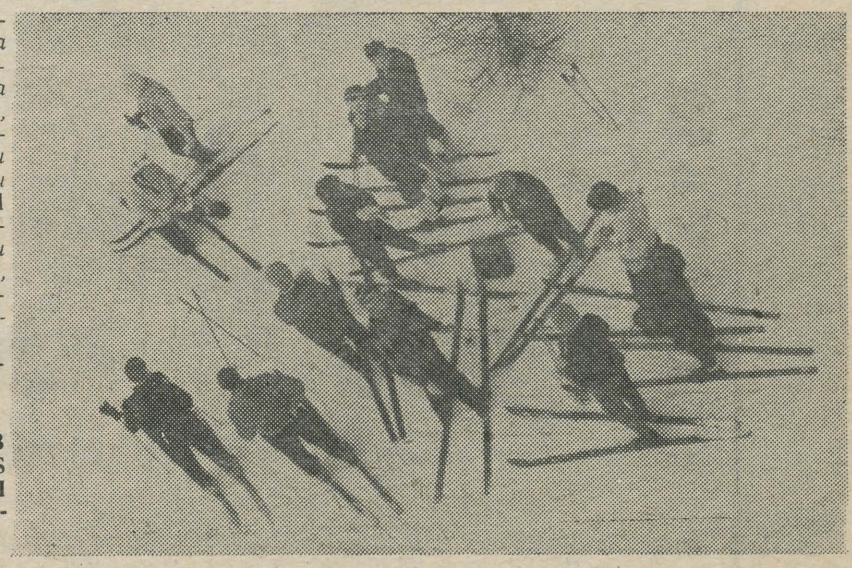

«MÄRGILAAT» VORBUSEL.

Ülikooli esindus lõpetas täiseduga

15 aastat järjest püsis TRÜ korvpallinaiskond meistriliigas, kuid mulluse pereheitmise järel mängiti võistlustel halvasti ja seetõttu peab meie vabariigi esindusnaiskond esinema taliturniiril A-grupis.

Nagu te juba teate, mängis naiskond Jerevanis välja maksimaalse võidu, kogudes viis punkti. Võidupunktid Dnepropetrovski «Stali» ja Pensa «Spartaki» üle, kes samuti pääsesid edasi, võtab TRÜ avansina juba finaali kaasa. Alagrupi lõplik järjestus oli siis selline:

	võidud	kaotused	punktid
TRÜ	5	—	5
Dnepropetrovski «Stal»	3	2	3
Pensa «Spartak»	3	2	3
Alma-Ata «Burevestnik»	2	3	2
Jerevani «Spartak»	2	3	2
Ašhabadi «Zahmet»	—	5	0

Nüüd aga meeldetuletuseks võidetud naiskondade vastu saavutatud punktide seis:

Alma-Ata «Burevestnik»	55:49
Ašhabadi «Zahmet»	76:59
Dnepropetrovski «Stal»	59:57
Pensa «Spartak»	55:52
Jerevani «Spartak»	70:32

Peab ütlema, et kaks tõsist vastast, kes osutasid visa vastupanu, olid Dnepropetrovski «Stal» ja Pensa «Spartak». Nendega mängides tuli murrang alles kohtumiste viimastel minutitel. Teiste naiskondade vastupanu aga murti juba esimesel poolajal või teise mängupoole algul.

TURNIIRI KÕIGE RASKEM PÄEV OLI 4. VEEBRUAR. Sellel päeval otsustati, kumb kaotuseta olevaist naiskondadest, kas TRÜ või «Stal», jätkab kaotuseta. Et kahel eelmisel võistluspäeval mängis hästi viisik Marje Kiho, Evi Volmer, Tiio Kukk, Vilve Kööbi ja Valve Kaasik, siis saatis NSV Liidu teeneline treener Edgar Naarits jälle nemad väljakule.

Esimesel poolajal olime kord ees viie punktiga, siis aga jälle kaotasime niisama palju. Poolaja lõpuvileks suutsid meie mängijad vähendada kaotusseisu minimaalseks 29:30. Kohe teise poolaja algul tegi Kaasik korvi ja meie esindus asuski jälle juhtima. Seda aga mitte kauaks. Dnepropetrovsk suurendas lühikese ajaga ülikooli kaotusseisu seitsmepunktiliseks. Edgar Naarits võttis minuti ja pidas mängijatega nõu. Kogu aeg oli «Stal» surunud meie naiskonnale peale kiiret tempot. Pärast minutilist vaheaega läks TRÜ mäng tasakaalukamaks. Hoiti palli enda käes ja «jahutati« ukrainlannasid.

Vahe vähenes. Viis, kolm ja punkt. Autorid Kaasik, Kööbi, Kukk. Veel kord täpne palli lennutamine Kuke poolt ja 57:56. Kell näitas mängu lõpuni 25 sekundit. Pall on «Stali» valduses. Aga Volmer tegi välkkiirelt hüppe ja Dnepropetrovski viisik lõi pahaselt käsi kokku — pall võeti otse käte vahelt ära. Palliga jälle Kukk. Kortšaninova läks palli kaotamise pärast liialt ägedaks ja tegi vea. Tiio Kukk näitas jälle raudset kindlust. Meie mängijad innustusid nüüd palli ära võtma, aga sedapuhku tegi Kukk Kortšaninovale vea. Tabas üks ja kellal jäi tiksuda ainult sekund. Seega võit 59:57.

Mängu saatuse otsustas Tiio Kuke viskekindlus kohtumise viimastel minutitel. Võidust sai meie naiskond järgmiseks päevaks väikese moraalse üleoleku Pensa «Spartakist». Viimane oli juba kaotanud «Stalile».

Ka see kohtumine oli turniiril üks põnevamaid ja kaasakiskuvamaid. Enamjagu oli ees meie esindus. Kaks korda juhtisime esimesel poolajal ja viis korda oli seis viigiline. Poolaja võitsime 29:27. Valve Kaasik oli toonud neliteist punkti ja Tiio Kukk kaugvisetega kuus.

Pensalannadest olid meile ohtlikud Larissa Novošilova, kelle arvele läks 11 punkti, ja Tamara Pantelejeva, kelle kontosse kuulus 8. Vilve Kööbi oli esimesel poolajal väljakul lühikest aega — ta oli külma saanud ja tundis end halvasti. Vilve Kööbi haiguse tõttu ei olnud meie naiskonnal täit löögijõudu. Muide, külma oli Jerevanis meie sealoleku ajal 10—15 kraadi ja sadas esimest lund.

Teisel poolajal jätkus mäng samas vaimus. Püsis paari- kuni kolmepunktiline vahe. Lõpuks midagi kriitilist ei juhtunud ja kohtumise võitiski TRÜ 55:52.

*

Viis päeva kestnud võistlused, jälgituna reporterikabiinist, võimaldavad mul öelda paar sõna meistrisarja tagasi pürgiva naiskonna kohta.

Lehitsedes märkmikku jäi mu pilk peatuma EVI VOLMERI juurde. Evi ei paista silma hea visketabavusega, kuid mängujuhina ja hea organisaatorina on ta asendamatu. Temalt tulid pooled etteandmised meie snaiperitele Vilve Kööbile ja Tiio Kukele.

Head mängu näitas NSV Liidu korvpalliföderatsiooni poolt mullu viiendaks ja tänavu neljandaks meie maa ääremängijaiks tunnistatud VILVE KÖÖBI. Euroopa juunioride meister viskas Ašhabadi «Zahmeti» vastu esimese poolaja 15 minuti jooksul 17 punkti. See on peaaegu 100%-line visketabavus, sest Vilve eksis ainult ühe vabaviske realiseerimisel. «Stali» vastu viskas ta aga 21 punkti. Vilve iseloomustab rahul oma kiirete läbiminekutega. 1. veebruaril (s. o. just Jerevani mängude ajal) sai V. Kööbi 20-aastaseks.

Hea oli vaadata püüdlikult mänginud noore korvpalluri MARJE KIHO esinemist. Tema aktiivsus kaitses ajas nii mitmedki mängupartneri plaanid segamini. Viimastes kohtumistes hakkasid tal minema ka pealevisked.

Viimased sekundid ja palli pärast võitlevad V. Sõtsova ja V. Kaasik

Maailmameister ja Euroopa meister VALVE KAASIK oli naiskonna peamine tugisammas. Mängus «Staliga» viskas ta 21 punkti ja järgmises kohtumises Pensa «Spartakiga» 30. Teistes mängudes oli Valve vähem väljakul, sest Edgar Naarits laskis mängida rohkem ka teise koosseisu mängijatel.

Alma-Ata «Burevestniku» vastu mängides tegi oma senise korvpallurikarjääri parima esinemise naiskonna teine tsenter ELLE LAPP.

Kui nüüd põhikoosseisuga saab rahul olla, siis teise koosseisuga küll mitte. Mäng ei klapi, ei tunnetata kollektiivi.

Näiteks esimeses kohtumises Alma-Ata «Burevestniku» vastu saavutas meie algviisik 20-punktilise edu. Voolaiu, Laose, Vaikmaa, Laisaare ja Sehtmanni halva koostöö tõttu lõppes mäng 6-punktilise vahega. Visati pöördelt üle õla või kuidagi võimatult altkäe, kui seda kõike oleks saanud teha lihtsamalt.

Edgar Naarits pahandas naiskonna koosolekul, et kiputakse tegema selliseid viskeid, mida treeningutel ei tehta.

Sageli on pealtvaatajate hulgas kuulda juttu, et see või teine mängija lobiseb väljakul üleliia palju. Aga E. Naarits on õpetanud oma kasvandikele, et väljakul t u l e b rääkida, sest kui inimene räägib, siis peab ta ka m õ t l e m a. Aga mõtlemine on korvpallimängus vajalik.

Meie naiskond mängis turniiril võrreldes teistega korrektselt. Vea puhul tõsteti käsi kohe püsti. Mõned mängijad teistest naiskondadest püüdsid vahel olla kohtunikest üle, nad teesklesid imestust ka ilmse vea juures.

Üks Armeenia spordisõber, kes istus just reporterikabiini kõrval, ütles: «Küll Tartu mängib intelligentselt ja hästi.»

Turniiri parimaks keskmängijaks tunnistati Valve Kaasik ja parimaks nooreks Vilve Kööbi. Hea mängu eest anti naiskonnale üle kohaliku «Spordilehe» karikas.

See oli järeljutt naiskondade A-grupi taliturniiri Jerevani alagrupi mängudele ja väike sissejuhatus veebruari lõpus algavale finaalile.

GUNNAR PAAL

Orienteeruma!

19. VEEBRUARIL oodatakse kõiki ülikooli orienteerumishuvilisi Tartu märkesuusatamise esivõistlustele Palamusel. Sobiv rong väljub kell 8.05, sõita Kaarepere jaamani. Orienteerujate eribussi kohta saab informatsiooni suusaspordi kateedri teadetetahvlilt.

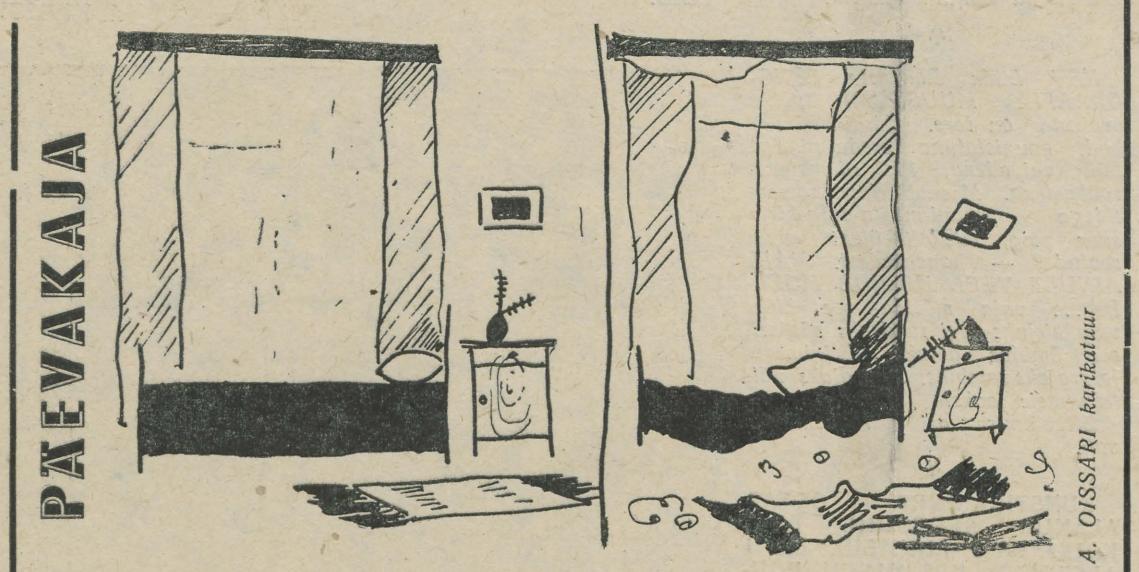

«Ma olin säravalt puhas, kui üliõpilased mu maha jätsid ja vaheajale sõitsid. Siis tormasid rändrohutirtsudena minust läbi kaugõppijad ja näete, millisena leidsid mind pärisperemehed veebruari algul.»

Uut teatmekirjandust

Справочник по клиническим функциональным исследованиям. Перевод с немецкого. 2-е перераб. изд. Москва 1966. 612 lk.

E. Larsson. **Kemiska Institutionen i Lund.** Lärare och bibliografi fi 1957—1965. Lund 1965.

Völkerkunde für jedermann. Gotha/Leipzig 1966, 436 lk.

Научно-методическая литература по вопросам организации и методики санитарного просвещения за 1963 г. Москва 1966. 48 lk. (703 nim.)

Л. И. Двинянинов. **Физиология и патология желудочно-кишечного тракта.** Москва-Ленинград 1966. 267 lk.

Каталог библиографических указателей и справок, выполненных в 1965 г. [ГПНТБ. Сибирского отделения Академии наук СССР]. Новосибирск 1966. 22 lk. (122 nim.)

А. И. Еремеева. **Выдающиеся астрономы мира.** Рекомендательный указатель. Москва 1966. 382 lk.

TEATED

ÜTÜ

ÜTÜ sisehaiguste propedeutika, teaduskonna- ja hospitaalsisehaiguste ja hospitaalkirurgia ringide ühine ettekandekoosolek toimub 17. veebr. kell 17 TRÜ kohviku piljardisaalis.

Päevakorras:

1. Ägedad ja kroonilised hepatiidid, maksa toksilised kahjustused. (V k. üliõpil. S. Maido.)
2. Maksa tsirroosid. (V k. üliõpil. M. Sari.)
3. Ägedate ja krooniliste hepatiitide, maksa toksiliste kahjustuste ja maksa tsirrooside ravi. (IV k. üliõpil. E. Männik, V k. üliõpil. H. Märss, VI k. üliõpil. E. Mandel.)
4. Primaarsed ja sekundaarsed maksa kasvajad, maksa abstsess, maksa ehhinokokk. (V k. üliõpil. E. Kiis.)

MALETAJAD!

17. ja 24. veebruaril algusega 18 toimub biokeemia auditooriumis välkmale-meistrivõistluste III ja IV ring.

Samas registreeritakse osavõtjaid ülikooli esivõistlusteks males, see on ühtlasi üheks Tartu maletšempionaadi poolfinaaliks.

Malesektsiooni juhatus

KES EI TULE LIUGU LASKMA, SELLEL LINAD LIGUNEGU...

LIUGU SAAB SEEKORD LASTA PÜHAPÄEVA ÕHTUL ÜLIKOOLI KLUBIS. Ikka päriselt — nagu see ühel õigel vastlaballil olema peab. Kavas on seekord palju huvitavat — kõikvõimalikud võistlused; tantsitakse vanu ja uusi tantse, elustatakse vanu vastlakombeid.

Loomulikult ei puudu seajalad, oad, vastlakuklid jne. Lõbus ja huvitav. TULGE!

Neljapäeval, 23. veebruaril kell 16 näidatakse Vanemuise tn. 46 suures ringauditooriumis järgmisi geograafilise sisuga filme: 1. Reisialmanahhid (mööda maailma). 2. Õnne sulle, Mali! 3. Vietnam, mu kodumaa.

Pühapäeval, 26. veebr. on TRÜ laste

VASTLAPÄEV.

Koguneda kella 11-ks TRÜ peahoone ette. Kaasa võtta kelgud. Võistlused toimuvad kolmes vanuserühmas (mudilastest IV klassini). Parimatele auhinnad.

Kell 13 on kohvikus vastlaeine.

TRÜ klubi lastesektor kuulutab välja joonistamisvõistluse I—VIII kl. õpilastele.

I—III kl. õpilastele on tööde teemadeks oktoobrilaste II, III ja V reegel. Järelikult tuleb esitada kolm tööd.

IV—VIII kl. õpilastele on tööde teemadeks III, VII, IX ja X pioneeriseadus, s. t. on vaja ära anda neli tööd.

Joonistamiseks ja värvimiseks valida vahendid oma soovi kohaselt (pliiats, süsi, vesivärvid jne.).

Iga töö leheküljele kirjutada pealkiri, vastav oktoobrilaste reegel või pioneeriseadus.

Mitte unustada juurde lisamast oma kooli ja klassi.

Võistlustööde esitamise tähtaeg on 6. märts. Nõutav on, et iga osavõtja esitab oma tööd korraga.

Toimetaja J. FELDBACH

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 1288. MB 00775.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 4 (681) Reedel, 24. veebruaril 1967 XXI aastakäik

JUUBELI-AASTA

Professor H. MOOSBERG ja mälestused

1. Kuivõrd te olite isiklikult seotud 1917. a. revolutsiooniga?

Minu esimesed mälestused nendest sündmustest on seotud 1917. a. Veebruarirevolutsiooniga. Elasime tollal kogu perega Piiteris. Mina — 13-aastane tüdruk — käisin eesti koolis Vassili saarel.

Rahvusvahelisel naistepäeval, koolist koju tulles nägin Piiteri tänavail naistekolonne, kes laulsid revolutsioonilisi laule. Järgmistel päevade arenesid sündmused kiiresti edasi. Noorukese tüdrukuna ma muidugi nendest osa ei võtnud, kuid mul oli vahetult võimalik näha tööliste demonstratsioone pealinna tänavail. Pärast naistepäeva nägin ma, kuidas kuulipildujaist, mis olid paigutatud majade pööningutele, tulistati töölisi-demonstrante.

Pärast Veebruarirevolutsiooni, 23. märtsil, korraldasid eesti kodanlased Piiteris demonstratsiooni Eesti autonoomia sildi all. Oma «rahvuslikku meelsust» pidid üles näitama sõjaväeosade eesti sõdurid, osa töölistest ja kõik Piiteri eesti koolide õpilased, sealhulgas ka mina. Koolis õpetati meile isamaalisi laule. Kandsime loosungeid, mis avaldasid toetust ajutisele valitsusele ja nõudsid autonoomiat Eestile.

Et isa oli rindel, siis tuli mul kool pooleli jätta ja tööd otsida. Kuidagi õnnestus leida lapsehoidja koht ühes ametniku perekonnas. See sulges mu täielikult maja seinte vahele. Revolutsioonilisi sündmusi oktoobris mul näha ei õnnestunud. Alles pärast revolutsiooni viis isa minu ja vennad Talvepaleed vaatama, jutustas meile sellest, mis siin oli toimunud. Käisime ka Petropavlovski kindluses, kus kunagi olid vaevelnud töörahva esindajad.

2. Millist fakti revolutsiooniajast mälefate kõige eredamalt?

Vend, kes on minust kaks aastat noorem, tõi kord koju ajalehe «Pravda». Nimelt levitasid lapsed seda tööliskvartaleis. Aprilli lõpus hakkasin ka mina selle tööga pihta. Kogu Piiter oli laste vahel tegevusrajoonideks jaotatud. Nii saigi minust «lehepoiss». Et lehti oli vähe (igale levitajale anti vaid 25 eksemplari), siis hakkasin ka ise alatcadlikult «Pravdat» lugema töölistele uudiste edasiandmiseks. «Pravdat» levitasin kuni juuli-sündmusteni. Ajavahemik aprillist juulini ongi revolutsioonipäevist kõige meeldejäävam.

3. Kuidas kulges teie elu kodusõja-periood?

Pärast revolutsiooni oli Venemaal kõikjal kohutav nälg ja viletsus. Eesti töölised Piiteris otsustasid moodustada kommuuni, et abistada viljaga linna. 1918. a. märtsi algul sõideti ešeloniga välja Siberisse Altai kraisse. Kuid kahjuks ei läinud kõik nii, nagu kavatsetud.

Aprilli algul, kui jõudsime Siberisse, algas tšehhide mäss, tungis peale Koltšak. 1918. a. sügisel läks isa partisaniks. Mina olin sidepidajaks partisanide ja küla vahel. Olin kasvult väike ja mind ei pandud nagu tähele. Suvel korjasin marju, humalaid, korvi põhjas aga lebas teade partisanidele.

16-aastaselt võeti mind vastu kommunistlikuks nooreks. Tulid juurde uued ülesanded ja kohustused. Õppisin ratsutama, hoiatasin külaelanikke valgete tulekust. Isegi püssilaskmine sai selgeks, kuigi siin oli oma konks juures. Nimelt sain lasta ainult lamades, sest püss oli liiga raske minu jaoks.

Sõja lõppedes viis mu tee Petrogradi, kus hakkasin õppima Lääne Vähemusrahvuste Ülikoolis. Ajaloo kallakuga kooli lõpetasin 1926. a.

4. Kas olete isiklikult kohtunud Lenini või tema lähedastega?

Ei. Isiklikke kokkupuuteid mul Leniniga olnud ei ole. Kord ma viibisin revolutsioonipäevil ühes rahvamajas, kus Lenin pidi kõnega esinema, kuid näha ma teda siiski ei saanud. Rahvast oli nii palju, et minu, lühikest kasvu tüdruku silm Leninini ei küündinud.

Kuid ma olen väga palju lugenud Leninit. Tema teosed on mulle alati olnud suureks õpetajaks ja abiks.

5. Kui võrrelda tänapäeva üliõpilasi 20-ndate aastate noorsooga, millised on erinevused?

Tolleaegne noorsugu oli väga julge, elav ja eelkõige sügavalt revolutsiooniline. Me korraldasime diskussioone, vaidlusõhtuid, ühiskondlikke kohtuid. Alati oli meil varuks mõni idee või kavatsus.

Noored olid tulvil tohutut energiat, mida tänapäeval paraku vajaka jääb. Tänapäeva tudengite juures torkab silma teatav ükskõiksus, puudub kaasaelamine kõigile sündmustele. 40 aastat tagasi niisugust asja ei olnud.

6. Kuulsime, et viibisite aastavahetusel Rootsis. Kuidas reis kulges?

Viimane skandinavistika-alane konverents peeti Käärikul septembris 1966. Seal kerkiski üles küsimus, et paljud skandivistid pole veel käinud välismaal. Juba oktoobri lõpul saabus teade, et moodustatakse turismigrupp Rootsi (just spetsiaalselt skandivistidest).

29. detsembril sõitsime Moskva kaudu Stokholmi. Grupis oli 18 teadlast, neist 4 Tartust.

Meie reis kestis 5. jaanuarini ja eesmärgiks oli üldiselt tutvuda Rootsiga kui põhjamaaga.

Viibisime Stokholmis, Upsalas, Sigtunas ja Göteborgis. Saime tuttavaks ja lõime isiklikud kontaktid paljude Rootsi teadlastega.

Minul oli võimalus vestelda Rootsi KP juhtide K. Johansoni ja E. Palmeriga. Samuti külastasin ma tuntud kirjanikku Artur Lundkvisti tema kodus.

Üks meeldejäävamaid sündmusi oli meie viibimine Stokholmi Kuninglikus Raamatukogus. Tutvusime ruumidega, raamatufondiga. Selles raamatukogus on väikesed kabinetid teadlaste jaoks. Ühes niisuguses toakeses töötas ka V. I. Lenin 1910. aastal. Nimelt sellel aastal sõitis Lenin Rootsi, et kohtuda seal oma emaga. Hommikutunnid möödusid raamatukogus, õhtud aga koos emaga.

Me saavutasime kokkuleppe Rootsi teadlastega, et nad hakkavad avaldama oma kirjutisi meie Skandinaavia kogumikus.

Vestles INGRID HOYER

Saadikukandidaat on esitatud

17. veebruaril toimus TRÜ üliõpilaste, õppejõudude, tööliste ja teenistujate üldkoosolek. Päevakorras oli Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaadi ülesseadmine Tartu linna valimisringkonnas nr. 79.

EKP TRÜ Komitee sekretär ühiskondlike organisatsioonide ettepaneku esitada Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaadiks TRÜ õppeprorektor Karl Püss. J. Konks ja V. Palm toetasid sm. Salumaa ettepanekut. K. Püss tunneb hästi üleülikoolilisi probleeme. Tema kandidatuuri poolt oldi ühel meelel.

NB!

Paljudel meist tuleb oma ühiskondlikus töös nii või teisiti tegelda inimestega. Et see kaugeltki lihtne ei ole, seda on vist igaüks kogenud — olgu siis töö kaudu komsomolis, ÜTÜ-s, ametiühingus või mõnes teises ühiskondlikus organisatsioonis. Jääb puudu mitte üksnes kogemustest, vaid ka teadmistest. Sageli anname küllalt keerukaid ülesandeid (ka nooremate kursuste tudengitele), kuid harvemini mõtleme sellele, kas nende ülesannete edukaks täitmiseks asjaosalistel ka vajalikul hulgal teadmisi ja oskusi on. Et seda «valget laiku» oma tegevuses osaliseltki likvideerida, on ELKNÜ TRÜ Komitee planeerinud kevadsemestriks rea loengseminare. Käsitlemisele tuleksid sellised teemad, nagu inimestevahelised suhted kollektiivis; poliitilisest juhtimisest; individuaalsest tööst inimestega; auditooriumi sotsioloogiast; komsomoliorganisatsiooni spetsiifikast ülikoolis; TTO-st komsomolitöös jt. Teretulnud neile loengseminaridele on kõik asjasthuvitatud. Eriti soovitame osa võtta kursuste ja rühmade komsomoliaktiivil. Esinevad ülikooli ja Tartu tuntumad eriteadlased vastavates küsimustes.

Esimese loengu peab kolmapäeval, 1. märtsil k. 18 peahoone aud. 139 TRÜ orgaanilise keemia kateedri juhataja dots. Viktor Palm teemal «TEADUSLIK MÕTLEMISVIIS — KUIDAS SEDA MÕISTA». Dots. V. Palm kirjutas oma kavatsetavale loengule järgmise annotatsiooni:

Ülikooli üldtuntud funktsiooniks on teatud hulga tõdede sisendamine oma kasvandikesse. Jutt on seejuures mitte lihtsalt tõdedest, vaid teaduslikest tõdedest. Kuid kas ei pööra me veel liialt vähe tähelepanu nende tõdede juurde viivale teele? Ehk teiste sõnadega: kuidas eristada teaduslikku tõde teistest tõdedest? Missugune peaks olema mõtlemisviis, et jõuda just teadusliku tõeni? Millised mõtlemisviisid üldse eksisteerivad?

Niisugused probleemid kerkivad paratamatult uurimistööga tegeleva inimese ette. Ka mina pole olnud vaba kiusatusest nende üle juurelda. Seejuures võib oletada, et mainitud küsimuste ring pakub huvi nii mõnelegi tudengile. Siit siis mõte esineda paari (või ühe, kui sellest on küllalt kuulajates pettumustunde esilekutsumiseks) avaliku loenguga teemal «Teaduslikust mõtlemisviisist».

Juttu tuleks muidugi mitte lõplike tõdede esitamisest, vaid mõningate seisukohtade väljatoomisest, mille ümber võib edasi vaielda.

TULGE KUULAMA, MÕTLEMA, VAIDLEMA!

ÜET

Õppetöö ÜET lektorpropagandistide erialal algab kolmapäeval, 1. märtsil. Neil üliõpilastel, kes alles alustavad õpinguid, palutakse tulla keemiahoone valvelauda kell 18. II õppeaasta üliõpilastel koguneda samasse kell 19.

Tervitus kõigile sõjaveteranidele ja tegevteenistuses viibijaile Nõukogude armee ja sõjalaevastiku 49. aastapäeva puhul!

Kõige eest ta maksis verehinna, pöördus koju, õnnelik ja karm!

28. veebruaril alustab tööd pedagoogilise psühholoogia fakultatiivne kursus

Ülikoolis raskem, elus kergem!

Järjest tungivamalt nõutakse, et õpetaja, iga kasvataja, inimeste suunaja ja mõjutaja peaks tundma pedagoogilist psühholoogiat. Soovidele vastu tulles võimaldatakse kuulata sellealaseid loenguid ka neil üliõpilastel, kellel seda seni veel õppeplaanis ei ole.

Missugused küsimused on programmis?

Kõigepealt: Miks õpilased õpivad ja käituvad hästi või ei õpi ja käituvad halvasti?

Teiseks: Kuidas õpilased õpivad? Missugused on efektiivse õppimise seadused? Kuidas õpilased mõtlevad ja kuidas kasvatada mõtlemist? Kuidas kujunevad oskused ja vilumused? Kuivõrd mingi aine õppimine inimest vaimselt arendab?

Kolmandaks: Kuidas toimub isiksuse kujunemine, sotsiaalsete suhete arenemine? Mida nimetatakse distsipliiniks? Mis tingib isiksuse väärarengut?

Neljandaks: Kuidas mõõta ja hinnata õppe- ja kasvatustöö tulemusi, vaimset arengut, kollektiivsuse kujunemist?

Ja lõpuks: Õpetaja psühholoogia, õpilase ja õpetaja vahelised suhted, õpetajate tüübid.

Pedagoogilise psühholoogia loengud toimuvad teisipäeviti kl. 18—19 ja kolmapäeviti kl. 18—20, ühiskonnateaduste maja auditooriumis nr. 108.

Dots. E. KOEMETS

Eesti luulet Jaapanis

Jaapani luuleajakiri «Zikan» (Aeg) lubab meelsasti oma veerge eesti luule tutvustamiseks. Marie Underi 80. sünnipäeva puhul ilmus ajakirja 1963. aasta augustikuu numbris (lk. 25—28) fotoga varustatud päevakohane kirjutis meie lugupeetud poetessi elust ja loomingust ning ühe pikema poeemi (Nahakaupleja Pontus) jaapanikeelne tõlge (Kawaurisi Pontõsu). Biograafilise ülevaate ja luuletuse tõlke valmistas jaapani literaat Kikunobu Matuba, kellest meie ajakirjanduse veergudel nii mõnigi kord on juttu olnud kui eesti keele innukast viljelejast ning eesti luule agarast tutvustajast oma kaasmaalastele. Meieni jõudnud teadetel on ajakirja «Zikan» toimetaja, luuletaja Kitagawa Huyuhiko jällegi pöördunud K. Matuba poole sooviga eestiainelise kaastöö saamiseks. Seekord kavatseb viimane pakkuda ajakirjale eesti nüüdisluurikat ning klassikat. Lisaks mainiksime, et Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi fondides leidub Kikunobu Matuba valmistatud eesti luule jaapanikeelsete tõlgete mahukas käsikiri.

P. NURMEKUND

RSR

Möödas on esimene rabelemine uue semestri algul ja normaalne töötempo jälle saavutatud. Seda ka rahvusvaheliste suhete ringis. On peetud loenguid, tehtud plaane ja otsustatud tuua avalikkuse ette esimene suurem üritus — ülevaade sündmustest Hiinas. Kuulama võib tulla esmaspäeval, 27. veebruaril kell 18. Kohaks on valitud peahoone auditoorium nr. 139.

Siinkohal tahaksin veel meelde tuletada, et endiselt on võimalik kutsuda RSR-i lektoreid juttu puhuma kursustele. Ette on valmistatud sellised loengud, nagu «Prantsusmaa ja Euroopa ühtsus», «Ameemeerika Ühendriigid», «Vietnam» ja «Sündmused Hiinas». Lisaks nimetatutele võib RSR-i lektoreid kasutada ka üldise ülevaate saamiseks rahvusvahelisest olukorrast Oma soovidest palume teha nädalapäevad varem märkus vastavasse raamatusse TRÜ komsomolikomitees või astuda isiklikult kontakti RSR-i liidritega.

J. PAJU,
RSR-i pressisekretär

ÜTÜ

TRÜ ÜTÜ nõukogusse on saabunud hulgaliselt kutseid teiste kõrgemate koolide ÜTÜ konverentsidele. Sõita soovijatel palutakse ettekannete teesid tuua ÜTÜ nõukogu tuppa (peahoones ruum nr. 116) hiljemalt 1. märtsiks k. a.

● **Baltikumi, Valgevene NSV ja Kaliningradi oblasti kõrgemate koolide XIII teaduslik-tehniline ÜTÜ konverents toimub Minskis 25.—30. märtsini. Muu hulgas töötavad ühiskonnateaduste, keemia ja füüsika-matemaatika sektsioonid.**

● **Pihkva Pedagoogilise Instituudi XII ÜTÜ konverents toimub 15.—20. aprillini. Töötavad ühiskonnateaduste, ajaloo, pedagoogika, kirjanduse, keeleteaduse, füüsika ja matemaatika sektsioonid.**

● **Läti Riikliku Ülikooli XIX ÜTÜ konverents toimub 19.—21. aprillini. Töötavad bioloogia, keemia, füüsika, matemaatika, vene keele ja kirjanduse, väliskirjanduse, võõrkeelte, geograafia ja geoloogia, õigusteaduse ning ühiskonnateaduste sektsioonid.**

● **Petrozavodski Riikliku Ülikooli XVIII ÜTÜ konverents on 25.—28 märtsini. Töötavad ajaloo, kirjanduse, vene keele, füüsika, matemaatika, bioloogia, meditsiini ja tehnika sektsioonid.**

● **Kesk-Aasia liiduvabariikide ja Kasahstani kõrgemate koolide ühendatud X konverents toimub Ašhabadis aprilli keskel. Töötavad NLKP ajaloo, teadusliku kommunismi, NSV Liidu ajaloo ja Kesk-Aasia liiduvabariikide ja Kasahstani ajaloo, arheoloogia ja etnograafia, poliitilise ökonoomia, pedagoogika ja psühholoogia, filosoofia, õigusteaduse, Kesk-Aasia ja Kasahstani rahvaste keelte, Kesk-Aasia ja Kasahstani rahvaste kirjanduse, üldkeeleteaduse ja vene keele, saksa keele, inglise ja prantsuse keele, arvestuse ja ökonoomika, radiofüüsika, matemaatika, tahke keha füüsika ja magnetismi, teoreetilise ja üldise füüsika, astronoomia, botaanika, zooloogia, keemia, füüsikalise geograafia ja majandusliku geograafia sektsioonid.**

● **Tallinna Polütehnilise Instituudi ÜTÜ XXI konverents toimub 19.—20. aprillini. Muu hulgas töötavad NLKP ajaloo, filosoofia ja teadusliku kommunismi, poliitilise ökonoomia, tööstus- ja ehitusökonoomika, statistika ja raamatupidamise, matemaatika, füüsika ja teoreetilise mehaanika ning keemia sektsioonid.**

● **Läti Riikliku Ülikooli Keemiateaduskonna ÜTÜ konverents toimub 10.—14. aprillini. Töötavad anorgaanilise ja analüütilise keemia, orgaanilise ja bio-orgaanilise keemia, füüsikalise radio- ja radioaktiivse keemia sektsioonid.**

● **Arhangelski Riikliku Meditsiini-instituudi ÜTÜ konverents toimub 12.—13. aprillini.**

● **Vitebski Meditsiini-instituudi ÜTÜ konverents toimub 12.—13. aprillini.**

● **Jerevani Riikliku Meditsiini-instituudi ÜTÜ konverents on aprilli lõpul.**

● **Baltikumi ja Valgevene NSV kõrgemate meditsiiniliste õppeasutuste ühendatud IX konverents toimub Vilniuses 20.—22. aprillini.**

● **Krimmi Riikliku Meditsiini-instituudi ÜTÜ XXXVIII konverents toimub aprilli keskpaiku.**

● **Kaunase Riikliku Meditsiini-instituudi ÜTÜ XVIII konverents toimub septembris. Teesid tuua ÜTÜ ruumi 1. aprilliks.**

● **Rostovi (Doni ääres) Riikliku Meditsiini-instituudi XXII ÜTÜ konverents toimub aprilli alguses.**

● **Gorki Meditsiini-instituudi XXIV ÜTÜ konverents toimub aprillis.**

● **Harkovi Meditsiini-instituudi XXXIII ÜTÜ konverents on aprilli alguses.**

AULA KÕLAB!

Arvukate kannatamatute hulgas, kes pikisilmi ootavad aula valmimist, on ka Tartu Akadeemilise Meeskoori lauljad. Ooteaeg on aga täidetud tiheda tööga — alates veebruarist on kooril ette nähtud regulaarne lisaharjutus igal kolmapäeval kella 20—22-ni. Kevadsemestril tuleb ju esineda võistluskontserdiga festivali žürii ees, tähistada oma kollektiivi 55. tegevusaastat ja ühtlasi täita sellega oma kohust kodulinna muusikasõprade ees.

Harjutuste vaheaegadel on lauljad sageli külastanud väsimatuid hiliseid töömehi. Tihti on ka terve kooriga kõlaproovi tehtud. Juba siis, kui mehed tellingute vahelt vaevu läbi mahtusid, läksid laulud päris lahedasti. Hiljuti sai aga viimastest tellingujuppidest midagi poodiumisarnast kokku seatud, ja oleks siis publik ning lühtrid... Aga pea siis needki ei tule. Maipühad loodetakse ju vastu võtta oma aulas.

Lootus ja usaldus uue aula vastu kasvavad iga korraga. Ei lähe seal midagi kaduma K. Türnpu õrnmahedast «Tervitusest» ja M. Lüdigi «Koit» rõkatab nagu muistegi.

E. TOOM

MIDA ma enne ja nüüd „seminarkas" ja „tuubikumis" TÄHELE PANIN

1967. a. jaanuar kõigi oma eksamimurede ja -rõõmudega on ammu seljataha jäänud. Nähes raamatukogudes mõnusat lahedust, tunduvad sessioonieagsed pikad ja varahommikused järjekorrad kummalise unenäona. Siiski! Silma hakkab algul üks, siis teine üpris kahvatu näo ning väsinud olemisega tudeng. Lõpuks jõuan äratundmisele, et sellise väljanägemisega on e n a m i k lugemissaalis istujaist. Vaistlikult tajun, et tegemist võib olla ainult eksamitega. Ebaõnnestumiste parandamise tähtaeg on möödas, milles on siis asi? Püüan ääri-veeri selgust saada. Pärimise peale vaatab kõnetatav mulle ärapiinatud silmadega otsa ja lausub ainsa sõna: «Filosoofia!» Kogu ta olemus anub mind eemalduma. Järgmiselt kuulen, et ta on Ajaloo-Keeleteaduskonna viiendalt kursuselt. Küsin nime, kuid ta ei vasta, naeratab ainult imelikult ja lausub, et eksamite ajal on igasugune uus asi kahtlane. Ise mõtleb kindlasti: ei või iial teada... Kuulen veel, et eksamid on praegu enamikul viiendate kursuste tudengitel. Rohkemat ei julge ma enam uurida. Mõttes soovin neile, kes nad oma ülikooliaja umbes neljakümne viiendat eksamit teevad: «Kivi kotti!»

Siis hakkan otsima nooremaid nägusid, neid, kellele eksamid kuni uue sessioonini on eilne päev. Oi, kui vähe selliseid on! Võin kihla vedada, et enamik neist istub praegu suurima rahuga kohvikus või kinos või... Kas neid kohti vähe on, kus tudeng oma vaba aega veedab! Kes või mis suudab neid õppima panna, kui järgmine sess alles nii kaugel on?! Lõpuks satun matemaatika pedagoogilise osakonna II kursuse rahva juurde, kes valmistub diferentsiaalgeomeetria kontrolltööks. Kursusetöödega on ametis I kursuse juristid.

Ekskursiooni õpingute maailma tahan lõpetada ühe tõsise üleskutsega:

SELTSIMEHED TUDENGID! KASUTAGE RAAMATUKOGUDE TEENUSEID JUBA NÜÜD! SELLEGA VÄLDITE JÄRJEKORDI HOOAJAL, S. T. MAIS—JUUNIS, JA PARANDATE TUNDUVALT OMA TEADMISTE KVALITEETI!

HELVE TOOMLA

Tutvustame „Krunk'i"

See tervituskaart on pärit Armeeniast, Jerevani Riiklikust Ülikoolist, ja nagu juba lugesite, adresseeritud Eesti üliõpilastele. Niisugused kaardid antakse kaasa igale külalisele, kes läheb tutvuma Jerevani Riikliku Ülikooli rahvusvaheliste sidemete klubi «Krunk» tööga. See klubi on midagi meie RSK taolist. «Krunk'il» on küllaltki lai tegevusväli. Klubi president Babken Arutjunjan ütles, et välismaal elab ligi 2,5 miljonit armeenlast. On väga vajalik valgustada elu kodumaal ka võõrsil viibijaile.

«Krunk'il» on sümbol, millel on kujutatud Ararati mäge ja selle kõrval lendavat toonekurge. Viimane oleks nagu sidemete loojaks ja hoidjaks.

Klubi hakkas tegutsema 1963. aasta septembris, aga oma praeguse nime all tuntakse teda 1964. aastast.

Töötavad k o l m sektsiooni. Välisarmeenlastega sidepidamiseks loodud gruppi peetakse siin kõige tähtsamaks. Pidevalt peetakse sidet nende emigrantidega, kes juba kord on olnud kodumaal, sest nende kaudu luuakse omakorda sidemed teiste võõrsil viibijatega. Sagedasti käivad kodumaal esinemas välisarmeenlastest kunstnikud.

Teine «Krunk'i» sektsioon loob kontakti välisnoorsoo-organisatsioonidega. Kolmas sektsioon tegeleb NSV Liidu rahvaste vaheliste suhetega ja sidemete loomisega.

SUVEL ON TARTU ÜLIÕPILASLAULUPIDU. ÜKS KÜLALISKOOR TULEB ARMEENIAST.

Jerevani Riikliku Ülikooli segakoor loodi viis aastat tagasi. Praegu kuulub koori koosseisu 120 inimest. Suurem osa koori liikmeist on Keeleteaduskonna üliõpilased. Koori peadirigendiks on hiljuti Konstantinoopolist kodumaale tagasi pöördunud Armeenia koorikapelli muusikaline juht, praegune Armeenia NSV teeneline kunstitegelane Oganes Tšekudisjan.

Koori repertuaaris on peale armeenia klassikute Komitaze, Kara Mursa ja Ekmaljani teoste ka nõukogude ja välismaa heliloojate teoseid.

Koor on esinenud paljudes Armeenia linnades. 1964. a. toimunud festivalil «Õitse, mu vabariik» võitis koor kuldmedali. 1965. aastal esitati koos Armeenia sümfooniaorkestriga Beethoveni «Fantaasia klaverile, koorile ja orkestrile».

(Üle-eelmisest ülikooli ajalehest lugesite ju «Krunk'i» kirja meie üliõpilastele). Sektsioonide tööplaanis on ka arutlused sise- ja välispoliitilisest olukorrast.

«Krunk» organiseerib mitmesuguseid konverentse. Üks viimaseid oli 1966. aastal, kus arutati Euraasia probleeme. Kohal oli ka väliskülalisi.

«Krunk'i» nõukogu ümber on kogunenud paarikümneliikmeline aktiiv, kes tegeleb töö juhendamise ja kirjavahetuse korrashoidmisega. Aga kui tulevad külalised, siis on alati kõik lahked armeenia inimesed oma abi pakkumas.

P r e s i d e n d i k s on, nagu öeldud, aspirant Babken Arutjunjan. Aprilli lõpus toimuvad Jerevanis ü l i õ p i l a s k e v a d e üritused, mis kestavad terve nädala. Ühel päeval kavatsetakse välja panna näitus üliõpilaste teaduslikest töödest, siis kunstikatsetused jm. näitused. Nädal lõpeb suurejoonelise balliga, kus on plaanis valida ka «Miss Ülikool». Muide, Jerevani ülikoolis õpib praegu 5266 üliõpilast, neist 2516 on naised (alla 50%).

Kevadele palutakse ka meie ülikooli delegatsiooni. Esimeseks sammuks kahe ülikooli vahelise sõprussilla tugevdamisel võiks olla parimate pressiklubi liikmete sõit Jerevani. Eks siis ülikooli sulemehed kirjuta juba meie sõpradest lähemalt.

G. PAAL

O. LVHAVEER

KAPTEN

Kirjandusvõistlusel e r g u t u s p r e e m i a saanud töö

Auto kihutas mööda stepiteed, mille tõuse ja langusi, auke ja käänakuid on võimatu kirjeldada. Tuleb sellel ise sõita, et mõista ning ettekujutust saada. Saaren hoidis ühe käega meeleheitlikult portest kinni, kuna teises käes oli karabiin. Ta vandus autojuhti, kes kihutas kui purjus kurat, et aga rutem väeossa tagasi saada ja põhku pugeda, vandus pimedat ööd, sest nii mõnegi augu oleksid autorattad päeval üles leidmata jätnud, ja lõpuks kogu seda vahiteenistust. Pingil istumisest polnud juttugi, sest see viis kilomeetrit stepiteed oleks istmiku valusaks ja maakaardi värvi peksnud. Ainus lohutus oli see, et varsti tuleb päike välja — idaserv juba ahetas — ja et teda ootas hea post, mida sõdurid omavahel «kuurordiks» kutsusid. Post ise kujutas endast väikest pumbajaama, mis andis vett kolmele lähedal asuvale väeosale. Pumbamajas viibis ka pidevalt üks mehaanik, kellega võis maailmapoliitikat arutada, kui aeg igavaks kippus minema. Veelgi meeldivam oli aga see, et päeval võis ka kivil istet võtta, suitsu teha ja tööle või koju ruttavate tüdrukute kallal lõõpida.

Vaevalt sai väljavahetatud tunnimees autokasti ronida, kui juht surus «piibu» põhja ning auto pani meeletu kiirusega ajama. Saaren vaatas tükk aega autole järele ja muigas kahjurõõmsalt, kujutades väljavahetatud tunnimehe akrobaatilisi etüüde autokastis. Avas siis pumbamaja ukse, kuid nähes, et mehaanik magab oma vattkuuel õndsat und, sulges selle jälle. Haigutas siis paar korda ja avas kõik sõduripluusi nööbid, et jahe stepituul virgutaks ja uneliiva silmist pühiks.

Saaren käis mitu tiiru ümber pumbamaja, lõi saapaninaga ettejuhtuvaid kivikesi ja mõtles oma mõtteid — niisuguseid, mis postil olles ikka meelde tulevad.

Vahepeal oli ka päike juba tõusnud ja õine jahedus kuhugi kadunud. Saarenist hakkasid mööda ruttama inimesed — üksikult ja grupiviisi. Ärkas ka mehaanik, raputas end naljakalt nagu puudel ja ütles tunnimehele: «Tead, sõdur, ma lähen koju sööma, ma elan siin lähedal. Kui masinad peaksid millegipärast seisma jääma — kõmmuta pauk õhku, küllap ma juba kuulen!»

«Hea küll,» sõnas Saaren.

Teinud veel mõned tiirud ümber pumbamaja, istus tunnimees kivile ja hakkas suitsetama mahorkasigaretti.

«Hei, tunnimees,» hüüti talle järsku mööduvast tüdrukutekambast, «ära magama jää, pillad täägi varbasse!»

«Ega ma ei maga, ma vaatan ainiti sind. Eks teist säärast iludust ikka annab suurel Venemaal otsida!» lõõpis Saaren vastu.

Noormees vaatas tüdrukutele tükk aega järele. «Jaa, nõtked stepisälud. Ah, kui oleks praegu vaba, küll kihutaks teiega mööda steppe ja hullaks mis kole! Aga minul jääb veel rohkem kui kaks aastat teenida, nii et tuleb sellega esialgu oodata,» mõlgutas sõdur.

Järsku köitis ta pilku lähenev ohvitser. «Kes, kurat, see küll on ja pealegi jalgsi? Kas tõesti Leontšenko tuli kontrollima? Ei, kapten Leontšenko on ju vaat et väeosa lühim mees. Abakumov? Ei, Abakumov käib teistmoodi. Huvitav, kes see küll on? Igaks juhuks kohendan rihma ja panen kraenööbid kinni,» arutles tunnimees.

Vahepeal oli ohvitser temani jõudnud. Saaren nägi, et see oli keegi võõras kapten.

«Jõudu ka, tunnimees!» soovis ta heatahtlikult.

«Tervist, seltsimees kapten!» vastas tunnimees sõdurlikult.

«Tähendab, valvad,» muheles kapten. «Jaa. Aga milline vaade sul siit avaneb! Ja millised tüdrukud sust mööda käivad! Oi-oi-oi! Ah, oleks ma kümme aastat noorem, jaa... Noh, teeme suitsu kah,» sõnas ta ja istus kivile. «Istu, mis sa seisad,» ütles ta isalikult noormehele, kes ei teadnud, kuidas käituda.

«Sul on muidugi mahorkasigaretid, võtame parem minu omi,» ja ta tõmbas taskust paki «Kazbeki». «Kust kandi mehi oled ka?» päris kapten, kui suitsud juba tossasid.

«Eestist,» vastas Saaren.

«Eestist?» kordas kapten uskumatult. «Kulla mees, siis oleme ju semlakid. Mina olen Valkast. Kurat. Vana Tallinn,» ütles ta kaunis talutava häälduse.

Saaren muigas sisimas: «Kaks sõna, mis on üleliiduliselt tuntud.»

«Või Eestist,» kordas ohvitser veel kord. «Palju veel teenida jääb?»

«Oh, üle kahe aasta,» ütles noormees.

«Jaa,» noogutas kapten kaastundlikult.

«Kas sa siin üksi oledki?» päris ta siis.

«Ei, üks mehaanik on ka. Ta läks vist sööma,» vastas tunnimees.

«Ah nii,» lausus kapten üksköikselt.

Jutt läks teenistuselt Ungari sündmustele, siis arutati veel põh-

SUITS MATTIS LEEGI

Mõni sõna «Vanemuise» lavakunstistuudio lavastusest «Suits pööriööluhtadelt» ja veidi rohkem sõnu luule teatraliseerimise vastu.

Selgituseks neile, kes etendust veel näinud ei ole, olgu öeldud, et teatraliseeritud luuleõhtu «Suits pööriööluhtadelt» koosnes kahest osast. I osa — Juhan Liiv — kompositsiooni autoriks ja lavastajaks oli Mati Unt, II osa — Paul-Eerik Rummo — juures olid samad funktsioonid Ela Undil.

Üllatuseks oli minu jaoks see, et lavalt saadud mulje osutus vastupidiseks kokkuseade lugemisel tekkinud ettekujutusele. Koostaja poolt lisatud tinglik-olustikuline tegevus ja dialoog, mis lugemisel näisid olevat I osa vooruseks ja luuletusi üksikult tugevamini esile tõstvat, olid laval ebaõnnestumise põhjuseks — n. ö. sõid luule ära. Täielikuks ebakõlaks pean venitatud maitsetusena mõjuvat kolme ilutsemislauliku stseeni. II osa, mille luuletuste järjestuses ma lugedes sisemist seost ei suutnud leida (vahest ehk vaid mingit välist süžeevirvendust), oli tänu liikumisele ja valgusefektidele palju mõjuvam, ehkki seos ilmnes vaid paari luuletusekolmiku vahel.

Enne kirjatüki põhilisema osa juurde siirdumist ka subjektiivne arvamus noorte näitlejate kohta, mõlemast äärmusest.

Leian, et Evald Aaviku Liivi interpreteeringut I osas võib nimetada suurepäraseks ja et II osas küündisid samale tasemele Laine Välbe («Väike tuba lubjatlaene»), Ave Alavainu («Põõsas ja rändaja said kokku», «Maarjaheina kõrreke»), Ao Peep («Astus tuppa vana Mehvistu») ning jällegi Evald Aavik («Maarjaheina kõrreke», «Ringrajalt kõrvale»).

Halvemast äärmusest tahaksin nimetada vaid Jüri Veede esitatud «Siia sisemaale», kus suitsetades laval ringijalutamine ei suutnud korvata luuletuse edasiandmiseks ilmselt leidmata lahendust. (Muide, järgmisel etendusel luges sama luuletust P.-E. Rummo, luges lihtsalt seistes, ilma ühegi žestita, kuid luuletus jõudis saali hoopis väiksema sõna- ja mõttekaoga).

See olekski kõik lavastusest, mida pean ebaõnnestunuks ja mille ebaõnnestumise põhjuse leian olevat väära idee luulet teatraliseerida. Idee väärust püüan tõestada järgmiste argumentidega.

1. Teatris on kuulaja ühtlasi ka vaataja, seepärast on ta vastuvõtuvõime väiksem, kui see oleks ainult luuletuse lugemisel või kuulamisel.

2. Liikumine ja valgusefektid ei suudaks ka õnnestunud lavastuse korral luuletusele midagi juurde anda, sest juba luuletuse kuulamisel läheb kaduma üks luuletuse struktuuri osa — väline, graafiline kuju (rääkimata sellest, et üldiselt on näitlejail-deklamaatoreil halvaks kombeks lõhkuda luuletuse struktuuri lugemisega punktist punktini ja komast komani, s. o. värsse mitte eraldades; õnneks puudub veel see kalduvus «Vanemuise» stuudiolastel).

3. Süsteemi autor → luuletus → lugeja asendab teatris süsteem autor → luuletus → näitleja-deklameerija → kuulaja-vaataja, milles lisandunud vaheastet võib enamikul juhtudel vaadelda kui kahjulikku müra.

4. Luule teatraliseerimine eeldab püüet kompositsiooninõuet täita, see on aga lüüriliste luuletuste puhul, millest igaüks on terviklik poeedi «individuaalse kordumatu kogemuse subjektiivne väljendus» (B. Pasternaki seisukoht A. Sinjavski interpreteeringus), raske või hoopiski võimatu. Täiesti õigustamatu on katke väljarebimine terviklikust luuletusest ning sellele teise mõtte andmine — vaadeldud lavastuses «Lambi valgussõõr laes».

5. Ettekantud luuletuse mõju on veelgi nõrgem, kui ta on kuulajale-vaatajale tundmatu. Peale selle vähendab meeleoluliselt erinevate luuletuste esinemisel lähedases järgnevuses iga luuletus nii eelneva kui ka järgneva luuletuse mõju ja kuulaja vastuvõtuvõimet.

Argumente võiks vist veelgi leida, samuti tuleb lisada, et juba teatrisaal oma suuruses ja rahvastustiheduses ei soodusta luuletuste nautimist.

Tõsise loo leevendamiseks lisan täiesti tõsiselt, et stuudiolased näitasid endid heast küljest ja et lavastusest võis aimata lavastajate head töötahet, nende näitekunstisse puutuva talendi ja hinge ilmnemist jääb aga loota juba tulevastest lavastustest.

Vastuvaidlemine pole vastunäidustatud! *JAAN UNT*

TOIMETUS: Arvamuste avaldamine jätkub.

Vastlakuklid, vastlakombed...

Kuulutused kutsusid klubisse vastlaliugu laskma, õlut jooma ja seajalgu sööma (mis sest, et pisut enam kui nädalase hilinemisega). Kutset olid kuulda võtnud nii paljud, et saal ei tahtnud kõiki ära mahutada. Oli tükk tegemist, enne kui sisse pääsesid, sest liuväli polnud ehitatud mitte trepi peale, nagu minnes sai arvatud, vaid saaliuksele. Iga siseneja pidi oma vastlasõidu ära tegema — kas padjakesel istudes, kes kingataldu kulutades.

«Kellel seda tembutamist tarvis on,» kirusid mõned, kes sisseharjunud viisil ainult tantsima või seina äärde seisma tulnud või kes lihtsalt vaadata tahtis, mis siis seekord tehakse või pakutakse, ilma et midagi ise kaasa teha ja vastu pakkuda.

Aga «tembutamist» oli tarvis. Kasutegur liulaskjate hea tuju näol oli suurem kui kolme pikema sõidu eest jagatud auhinnad.

Auhinna said ka kiireim vastlakukli sööja ja parim polkapaar. Vanadest vastlakommetest oli juttu — ja vahest kehtivad neist mõned ka praegusel ajal. Tütarlastel, kes sel õhtul juuksuri kääride all käisid, kasvaksid kindlasti juuksed pikad ja sirged nagu linad, kui tänapäeval maailmas veidi vähem juuksureid leiduks. Ka seajalad ubadega olid hinnas. Kel saalis palavaks läks, see kadus ikka aeg-ajalt keldrikorrusele. Ja õhtu lõpuks ei saanud traditsioonilist vastlarooga isegi mitte leti alt.

Õnnestunud õhtu oli, tõstis tuju seks korraks ja järgmisekski päevaks (eriti neile, kes ise kaasa tõstma vaevusid).

M. KALAMÄE

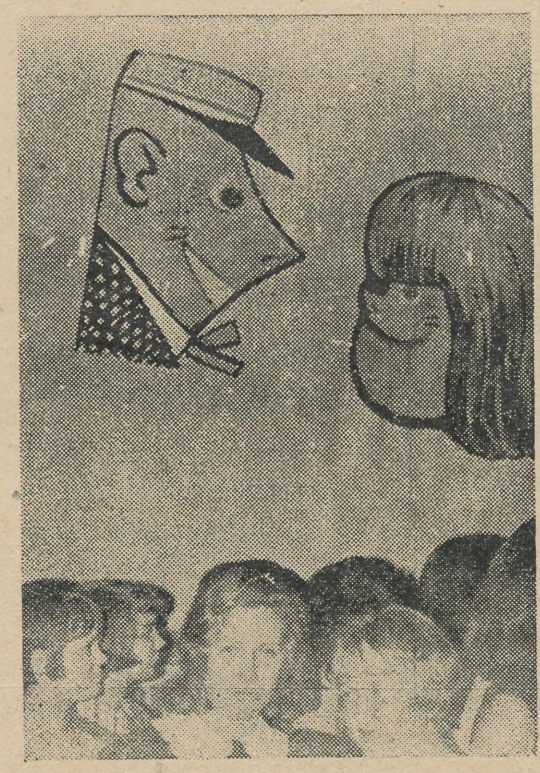

Ärka üles! Ärka üles!

Poolteist aastat varjusurma on pikk aeg ühe üliõpilaste klubi jaoks. Endised eestvedajad on jõudnud vahepeal ülikooli lõpetada või vähemalt diplomitööde kallale asuda. Nooremate kursuste rahvas on aga klubi kunagisest kuulsusrikkast tegevusest vähe kuulnud.

Jutt käib RSK-st ehk rahvaste sõpruse klubist. Klubi funktsioonide hulka käib kirjavahetuse organiseerimine välismaa üliõpilastega; nii välismaa kui NSV Liidu teistest ülikoolidest meile külla saabuvate üliõpilaste vastuvõtmine, reiside organiseerimine koduvabariigist väljapoole jne. jne. jne.

Mida hakata edaspidi tegema? Kuidas tegutseda?

Tuleme õige kõik korraks kokku, nii RSK vanad entusiastid kui ka need, kes tahavad entusiastideks saada!

KOHTUME ESMASPÄEVAL, 27. VEEBRUARIL KELL 18 PEAHOONES KELLA ALL.

Raadioloengud

Reedel, 24. veebruaril

Võõrfiloloogidedele ja eesti filoloogide III kursuse üliõpilastele dots. Aleksander Elango loeng «Õppetunni tüübid ja struktuur».

2. Ajaloo-Keeleteaduskonna I ja II kursuse üliõpilastele dots. Richard Kleisi loeng «Ladina keele algkursus» X.

Kolmapäeval, 1. märtsil

1. Eesti filoloogia osakonna II kursuse üliõpilastele õppejõud Ott Ojamaa kirjandusalane loeng «Keskaeg ja renessanss».

2. Kõigile poliitilise ökonoomia kapitalismi osa õppijaile dots. Georg Rekkeri loeng «Kapitalismi akumulatsiooni üldine seadus».

Aitame kaasinimesi!

Vereülekannet rakendatakse tänapäeva meditsiinis mitmesuguste haiguste raviks ja nakkushaiguste profülaktikas laialdaselt.

Veri on eluskude, mida pole võimalik kunstlikult valmistada ega millegagi asendada. Kasutada saame ainult tervete inimeste verd. Selliseid isikuid, kes annavad seda vabatahtlikult kaaskodanike elu päästmiseks ja tervise taastamiseks, nimetatakse doonoriteks. Verevajaduse kasvuga suureneb ka tarvidus doonorite järele. Laialdaselt levib tasuta doonorius.

Doonoriteks kõlbavad terved inimesed (vanusega 18—55 aasta), kes ei ole põdenud tuberkuloosi, kollatõbe, brutselloosi, malaariat ega luest ja kelle veri sisaldab küllaldasel hulgal hemoglobiini ning verekehakesi.

Vereülekande päeval ja sellele järgneval päeval on doonorid vabastatud tööst (õppetööst). Ka saavad nad tasuta hommikueine ja lõunasöögi. Doonoreid autasustatakse rinnamärgi ja aukirjadega. Puhkekodude ja sanatooriumide tuusikute määramisel on doonorid soodustatud olukorras, üliõpilased profülaktooriumi tuusikute määramisel.

Tartus tohumb doonoriks võtmine ja eelnev arstlik kontroll Tartu Vabariikliku Kliinilise Haigla vereülekande osakonnas Puusepa tn. 6.

Punase Risti Seltsi TRÜ Komitee pöördub üleskutsega kõikide ülikooli õppejõudude, teenistujate ja üliõpilaste poole: HAKAKE DOONORITEKS! Andke oma verd abivajavatele kaaskodanikele!

Punase Risti Seltsi TRÜ Komitee

jalikult olukorda Süürias ja lõpuks ütles kapten nagu muuseas: «Tead, vennas, eraelus olin ma mehaanik ja masinate värk on mul juba veres. Ka praegugi, kui kuulen masinamüra, kisub mind sinna nagu needus. Ega sul ei ole midagi selle vastu, kui ma pilgu üle ukse sellele kaadervärgile heidan?» Ta heitis küsiva pilgu tunnimehele.

«Mis mul sest... ainult, et sealt te vaevalt midagi huvitavat leiate,» sõnas Saaren kõhklevalt.

«Ma siiski vaatan,» lausus kapten.

«Ah soo — suitseta niikaua, et igav ei hakkaks,» pöördus ta mõne sammu järel tagasi ja asetas «Kazbeki» kivile. «Võta aga julgesti, ära häbene!»

Saaren võttis paberossi ja süütas selle. Kaua võitles ta endaga, et mitte veel paari-kolme sõduripluusi tasku libistada. «Pagan, milline aroom peale seda vänget mahorkat!» Ligemale pool aastat oli kulunud selleks, et mahorkaga harjuda. Jaa...

Järsku ehmatas ta nii, et pillas paberossi. Süda hakkas metsikult hüplema ja tundus nagu oleks see kõrvitsa suuruseks paisunud ning ei mahuks enam rinnakorvi.

«Kust sai siia jalaväe kapten?» Ümberringi olid ju ainult mustapagunimehed — tankistid, kahurväelased ja keemikud. Aga see oma karmiinpunaste petlitsadega ja vapikujuliste embleemidega? Ja liiga semutsev ohvitseri jaoks. Mis teha? Kes ta siiski on?»

Värisevate kätega laskis nooruk padruni rauda ja hakkas kikivarvul pumbamaja poole hiilima.

«Mida ma pean tegema?» vasardas tal peas. «Neetud, kuidas toimida?»

Tunnimees jõudis ukseni ja kõhkles — avada või mitte? Ta kogus end viivu, püüdes anda näole rahulikumat ilmet ning loomulikumana näida, ja rebis ukse lahti. Kapten, kes mootorimüra tõttu polnud ukse avamist kuulnudki, õiendas midagi kummargil masinate kohal. Käes läigatas tal mingi klaas...

«Käed üles! Mitte liigutada!» röögatas Saaren kõigest kõrist.

Klaasese kukkus plärtsudes vastu betoonpõrandat puruks ja hallikas tolmupilv paiskus õhku. Kapten tõstis käed ja pööras tunnimehe poole oma kahvatu näo.

«Mis sa, semlak, pullid seal? Ma päris ehmatasin. Jäta need rumalad naljad!»

«Lobisemine jätta! Mitte liigutada, tulistan! Käed hoida üleval! Istuda!»

Kapten laskus aeglaselt istuli ja püüdis naeratada: «Mis sa, semlak, niiviisi naljatad! Ma võiksin sulle isaks olla!»

«Lobisemine jätta! Käed põlvedele ja mitte liigutada! Tulistan!» käratas Saaren.

«Tead, lase mind minna! Ma annan sulle raha, palju raha,» ja tunnimeest ainiti vahtides hakkas ta püstakil sõrmedega parem käsi nagu maopea põuetasku poole liuglema.

«Käed põlvedele! Tulistan!» röögatas Saaren nii, et kõris valus hakkas.

«Kui sa nii loll oled, et raha ei taha, siis tapan su kui kutsika! Ma tean, et su vahetus niipea ei tule, küll ma võimaluse leian,» ähvardas kapten, kuid ei julgenud ometigi liigutada.

«Aga kui ta ründab, siis pean ma ju ta tapma! Aga ma ei oska, ma ei taha tappa!» mõtles tunnimees ahastavalt. «Palun, ära ründa, ära ründa!»

Saarenile tuli järsku silme ette päev enne armeesse tulekut. Ema tahtis tappa küüliku, et pojale jänesepraadi teemoonaks kaasa teha, ja ta palus poissi küülikul hing välja võtta. Poeg teadis küll, et tuleb loomale pussipeaga otsaette lüüa ja siis kael maha tõmmata, kuid iga kord, kui poiss pussi tõstis, et jänesele silmade vahele virutada, takerdus ta pilk küüliku silmadesse, mis olid nii arukad, nii soojad, et ülestõstetud käsi vajus aila. Ema juba pahandas, et näe, suur poiss ja ei saa sellest väikesest jänesepojast jagu, kuid teha polnud midagi. Tuli kutsuda pinginaaber Vello, kes küülikul hinge välja laskis.

Pikkamööda rauges ka kapteni raev ja ta jäi vait. Lõpuks pani ta pea põlvedele ja ta pikad rasvased juuksed varjasid ta näo täiesti. Küllap mängis oma osa kümne padruniga laetud karabiinitoru, mis avaldab vahest samasugust hüpnootilist toimet kui gürsa silmadki.

Langes pinge ka tunnimehes ja ta mõtted hakkasid jälle liikuma. «Arvatavasti tahtsid meie joogivee ära mürgitada,» mõtles ta. Noormees kujutles, kuidas poisid üksteise järel haaravad koleda grimassiga kõhust kinni, kes süües, kes juues, kes hambaid pestes.

«Tahtsid tappa kõik meie toredad poisid, need tervematest tervemad. Meie pillimees Gorelovi, meie naljahammas Pilintšuki, meie tarkpea Starkmanni, minu sõbrad Kuke ja Kuusiku. Ründa ainult! Mul on karabiin pandud «valangu» peale. Enne, kui saad teha sammugi, on sul kolm kuuli kehas! Esimese saad otse teise ja kolmanda sinelinööbi vahele. Tule ainult!»

Uus vahetus ta pumbamajast leidiski. Noormees oli seisnud seal üle kahe tunni, liikumatu sentimeetritki, hoides kramplikult karabiinitoru kapteni suunas.

Kapteni taskutest leiti tosin ampulli pulbriga, mida kapten oma ilvesenaeratuse saatel mingisugusteks arseeni sooladeks tunnistas, ja revolver.

Väeossa tagasi sõites loovutas paigutaja oma koha autojuhi kõrval Saarenile, kes polnud üleelatust veel toibunud. Teel heitis juht pika pilgu kaamele Saarenile ja ütles: «Sa oled nii plass näost, oled sa haige või?»

«Vastik on,» vastas sõdur.

SUUSA-100 KILOMEETRIT

Esimeseks 100 suusakilomeetri märgi saajaks on ülikoolis kergejõustikupedagoog Helve Unger. Senini on välja antud paarkümmend käiseembleemi. Vähe on märgisaajate hulgas aga suusatajaid (?!?).

ÄRGE UNUSTAGE: 11. märtsil kell 12 on TRÜ Spordiklubis laekunud «Suusataja kaardi» omanike vahel loosimine! Auhinnad: väärtuslik mälestusese ning 20 tasuta pääset nädalasesse suusalaagrisse Käärikul märtsi teisel poolel.

TARTU—VORBUSE...

...matkal käis esimese 5 päeva jooksul 930 suusatajat. Kõige arvukamalt oli osavõtjaid Ajaloo-Keeleteaduskonna matkal — 230.

Kus see Vellavere asub?

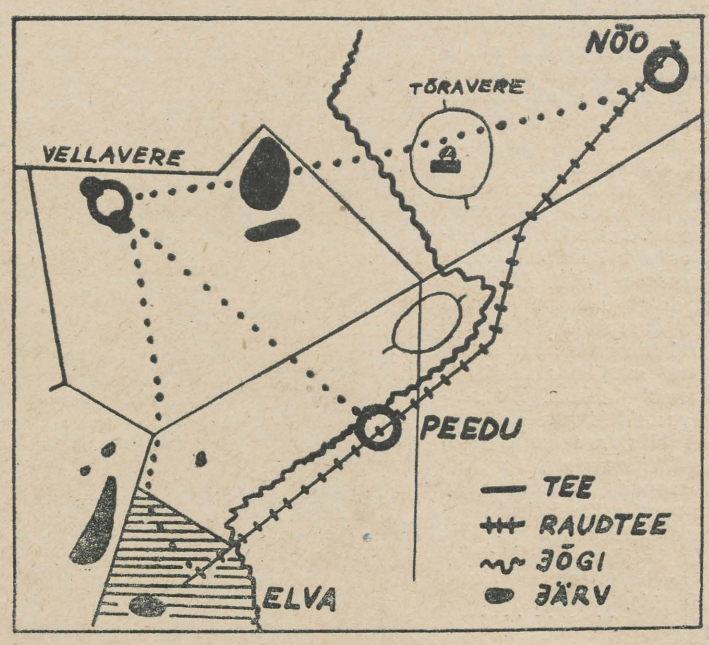

Mullu läks suur grupp Vellaverre sõitjaid linnast välja Petseri raudteed mööda. Juba poolel teel taipasid nad kurssi seada ning Petseri asemel Elva suunduda.

Tänavu, Vorbuse-matkal, seadis Ülejõe suusabaasis suur hulk geograafe oma suusaninad botaanikaaia poole.

Ja nüüd, Vellavere matkal, pandi asjale punkt. Kõigepealt läks tükiks ajaks kaduma rajameister. Ning inimvõimetel pole piire. Kes jõudis Meerile, kes Elvasse. Palju Otepääle või Viljandisse korrapealt välja jõudis, on seni veel teadmata. Igatahes oli nädala esimestel päevadel puudujaid rohkem kui tavaliselt. Vellavere leidis lõpuks kätte 254 asjatundjat.

Selge ilmaga on Nõo raudteejaamast hästi näha Tõravere astronoomialinnakese sädelevad kuplid — seamegi suusad sinnapoole. Jõudnud observatooriumi juurde, jätkame täpselt samal kursil, s. o. asimuudil 260° ning 3333 meetri pikkuse sõidu järel üle Elva jõe ja Viisjaagu järve olemegi Vellaveres. Peale kehakinnitamist võime suunduda Elva või Peedu raudteejaama, kust rongid Tartu suunas lähevad k. 16.20 ja 17.20 paiku.

Niisiis — pühapäeval kell 10 jälle Tartu-Vellavere starti!

TULIPUNKTIS — TARTU—KÄÄRIKU

Selle aasta Tartu—Kääriku matkaks kogunetakse 4. märtsil kell 8 Kingissepa 19 võimla juurde, kus osavõtjaid ootavad korraldajad ning saatemasinad. Meeste rada on 55, naistel 40 km pikkune. Aega on terve päev. Soe tee ning puhkepeatused on Pangodis (28 km), Tükil (35 km) ja Otepääl (43 km).

Maratonmatkaks registreerimine toimub TRÜ Spordiklubis 27. II kella 10-st kuni 2. III kella 16-ni. Esimese 170 hulgas registreerunuil on võimalik lunastada ööbimis- ja toidutalongid Käärikule, ülejäänutel ainult tagasisõidupiletid Tartusse. Informatsiooni saab alates 27. veebruarist TRÜ Spordiklubist.

A. KIVISTIK

TRÜ naiskond mängib finaalis 23. veebruarist kuni 1. märtsini

Nüüd on selgunud ka NSV Liidu A-grupi naiskondade taliturniiri finaali korraldamise koht — Donetsk. Ülikooli korvpallinaiskonna vastasteks on Minski ja Leningradi alagruppide parimad: Donetski «Avangard», Rostovi «Burevestnik», Minski «Raadiotehnik», Leningradi «Spartak» ja «Trud» ning Moskva «Serp i Molot».

Kolm kollektiivi on meie naiskonnale juba tuttavad.

Meenutan, et mängust Rostovi naiskonnaga sõltus mullu, kas eestlannad jäävad esimese tosina hulka või hakkavad startima A-grupis. Nagu teada, tuli tookord alla vanduda. Minski «Raadiotehniku» ridades mängib eestlanna Maret Višnjova. Naiskond alistati hiljuti Tartus «Edasi» karikaturniiril. Moskva «Serp i Molot» kuulus nagu TRÜ-gi hulk aega «kuldse tosina» hulka.

Kuidas Donetskis läheb, sellest õhtuti raadio «Spordipäevikus» ja meie järgmises ajalehes.

Kuulmiseni ja lugemiseni.

GUNNAR PAAL

Jälle „Rajacas“

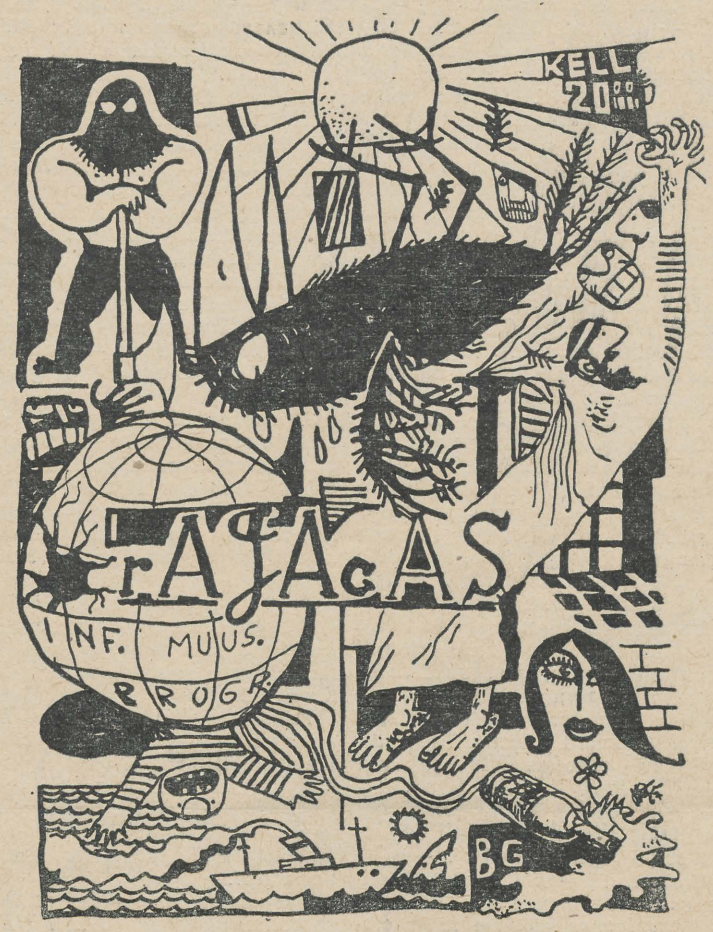

Kümneid kordi on meie käest küsitud: «Kuhu on jäänud vana tuttav «Rajacas?»

Kui te arvate, et ta käis turneel Ladina-Ameerika maades, siis te eksite rängalt. «Rajaca» rahvas oli hoopis ametis uue programmi kokkuseadmisega. Toimisime põhimõtte järgi: «Peab julgelt eksperimenteerima!» Kuidas see meil õnnestus, seda tulge vaatama laupäeva õhtul ülikooli klubisse!

Need, kes möödunud aastal «Rajacat» nägid, ei vaja erilist agiteerimist. Võhikutele aga võime selgituseks öelda, et tänavune programm on palju terasem ja aktuaalsem kui möödunudaastane.

Nagu alati, alustab «Rajacas» oma programmi ettenähtud ajal ja loomulikult õhtu oa ehk tõmbenumbriga. Kes hiljaks jääb, ei näe algust ja kes algust ei näe, see ei saa lõpust midagi aru!

Kohtumiseni laupäeval!

Lugupidamisega «Rajacas»

✤ TEATED ✤ TEATED ✤

ÜTÜ

Üldise keemia ringi töökoosolek toimub teisipäeval, 28. veebruaril algusega kell 18 keemiahoone laboratooriumis nr. 219.

Päevakord: 1. Viktoriin. 2. Vestlevad V kursuse keemia pedagoogid.

Juhatus

GEOGRAAFIDE KINO

Neljapäeval, 2. märtsil kell 16 näidatakse Vanemuise tn. 46 suures ringauditooriumis järgmisi geograafilise sisuga filme: 1. Jumalad asuvad džunglis. 2. Mekongi and. 3. Jeemeni naeratus. 4. Meie naaber, Türgi. 5. Nepaali hommik.

ÕPIME AUTOT JUHTIMA!

Auto-motokabineti amatöörautojuhtide III õppegrupp alustab tööd 2. märtsil kell 19. Osa võtta soovijail koguneda Kingissepa tn. 19 aud. 301 (III korrusel).

Rohkem kohusetunnet!

Kaks lumerohket talve on mitmekordistanud ülikooli suusabaasi koormust. Väga paljud üliõpilased, kes laenutavad suuski, ei tagasta neid õigeaegselt. Eriti valmistavad pahameelt spordiarstid ja füüsika osakonna vene rühm (III kursus). Kui olukord ei parane, ei suuda suusabaas varustada märtsikuu suusapäevadest osavõtjaid.

Tulge vaatama!

25. ja 26. veebruaril toimub sõpruskohtumine tennises TRÜ ja MRÜ vahel. Mängud algavad laupäeval kell 9 ja pühapäeval kell 10 Kingissepa tn. võimlas.

Võib-olla saaks paremini?

(Suusamatkadest)

Üliõpilaste ja ülikooli töötajate kaasatõmbamisel kehakultuuri viljelemisele on kahtlemata positiivset osa etendanud igal aastal korraldatavad suusamatkad. Üha rohkem meie kollektiivi liikmeid veedab oma vaba aega suuskadel, nautides kaunist talveloodust ja kogudes jõudu oma igapäevaste ülesannete paremaks täitmiseks.

Kuid allakirjutanu arvates esineb just pikemate matkade korraldamisel veel puudusi, mis takistavad massilisemat osavõttu.

Iga matka organiseerimisel on elementaarseks nõudeks, et matka lõpp-punktis oleks tagatud pesemisvõimalused ning raskusteta tagasisaamine Tartusse. Ei kujuta vist küll keegi endale ette võimlas treeningtundi, millele ei järgneks soe dušš ja kuiva pesu selgapanemine läbihigistatud treeninguriietuse asemel. Sama on kõigiti loomulik ka kolmekümnekilomeetrise Tartu—Vellavere suusamatka puhul. Kuid just sellel matkal on pesemisvõimalused enamasti olnud nigelad või isegi puudunud. Ainult 1966. a. matka ajal oli organiseeritud pesemisvõimalus Elva saunas. Tõsi, 19. veebruaril k. a. Tartu—Vellavere matka puhul öeldi, et on võimalik pesta Vellavere saunas, kuid see ei rahulda kahel põhjusel.

Esiteks. Vellaverest ei saa otse tagasi Tartusse, vaid tuleb suuskadel sõita Elva. Pärast sauna ei ole see just kõige mõnusam, arvestades ka veel rongi ootamist Elvas. Teiseks. Vellavere sauna mahub vähe. Matka organiseerijad ütlevad Elva saunast ära sellepärast, et pole teada, kui palju inimesi matkast osa võtab ning sauna reserveerimine läheb kalliks. Tõsi, ka majanduslikku külge peab tingimata arvestama, kuid mitte matkast osavõtjate tervise arvel. Et matk algas Tartust kell 10, esimene rong Elvast Tartusse aga väljub 16.20, tuli matkast osavõtjail oodata rongi ikkagi küllalt kaua (seda ei tohi teha, kui oled higine).

Üliõpilastele tuleb tingimata selgitada pesemise ja pesu vahetamise vajadust pärast matka.

Lähtudes eeltoodust tahaksin küsida: **kas on üldse mõtet organiseerida Tartu—Vellavere matka, kui korralikke pesemisvõimalusi Elvas luua ei saa? Võib-olla oleks õigem organiseerida hoopis Elva—Vellavere—Tartu matk, sest matkajate toimetamine hommikuse rongiga Elva ei tohiks olla ülesaamatuks raskuseks.** Sel juhul oleks matka lõpp-punktiks Tartu ja järelikult ka pesemine ning pesuvahetamine kergesti lahendatav. Võimalik, et saaks isegi kokkuleppele näiteks Tiigi sauna lahtioleku aja pikendamiseks, sest korralik leil pärast pikka suusasõitu oleks ideaalne.

Käesolevad read pole mõeldud virisemiseks puuduste üle, vaid pandud paberile selleks, et suusamatk kujuneks osavõtjatele tõesti naudinguks, meelitaks värskesse õhku rohkem inimesi. Juba TRÜ hea nime pärast tahaks, et matkad oleksid organiseeritud eeskujulikult ja tervishoiunõuetele vastavalt (on ju meie koosseisus Kehakultuuriteaduskond ja Arstiteaduskond). Ja kust siis mujalt, kui mitte TRÜ-lt, peaksid saama head eeskuju ka teised asutused-ettevõtted.

H. SIIGUR,
rahanduse ja krediidi kateedri dotsent

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 1411. MB 00646.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinegel

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 5 (682) Reedel, 3. märtsil 1967 XXI aastakäik

Vabariiklik üliõpilaskonverents

Vastavalt ELKNÜ KK büroo otsusele 17. veebruarist k. a. korraldatakse Tallinnas 7. ja 8. aprillil Eesti NSV üliõpilaste vabariiklik teoreetiline konverents teemal «Üliõpilane — tema osa ja ülesanded meie ühiskonnas».

Konverentsi eesmärgiks on teha teatud analüüs meie vabariigi üliõpilaselu põhilistest probleemidest. Ühtlasi loodame konverentsil kuulda asjalikke ettepanekuid üliõpilasorganisatsioonide töö edaspidiseks parandamiseks. TRÜ üliõpilased saadavad vabariiklikule konverentsile 50 esindajat.

Esimesele konverentsipäevale on planeeritud 3 ettekannet: «Üliõpilase osa ja koht nõukogude ühiskonnas» (ettekandja — filosoofiadoktor I. Kon Leningradist), «Üliõpilaste huvidest ja maailmavaatest» (ettekandja — TRÜ aspirant M. Titma), «Kõrgemate koolide lõpetanutest ja nende ülesannetest» (ettekandja — ENSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja A. Veimer). Teisel päeval on kavas ära kuulata järgmised ettekanded: «Vabariigi kõrgemate koolide ülesanded tulenevalt ÜLKNÜ XV ja ELKNÜ XIII kongressi otsustest ja teed nende ülesannete täitmiseks» (ettekandja — ELKNÜ Keskkomitee sekretär K. Adamson), «Üliõpilaskonna probleemid Nõukogude Liidus ja üliõpilaste rahvusvahelised suhted» (ettekandja — ÜLKNÜ Keskkomitee üliõpilasosakonna juhataja N. Orjol), «Erinevate organite koostöö ja funktsioonid kõrgemas koolis» (ettekandja — Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Komitee esimees M. Pesti).

Põhiettekannetele järgnevad mõlemal päeval sõnavõtud. Sõnavõtu pikkuseks on ette nähtud kuni 10 minutit.

TRÜ KOMSOMOLIKOMITEE PALUB KÕIKIDEL, kes soovivad sõna võtta, esitada oma sõnavõtu lühikokkuvõte (teeside kujul) komsomolikomiteesse hiljemalt 27. märtsiks. Nagu igal teaduslikul konverentsil, on teeside esitamine vajalik selleks, et konverentsi orgkomitee saaks välja valida kõige kaalukamad ja huvitavamad sõnavõtud. Aja piiratuse tõttu tehakse ülejäänud sõnavõttudest mõned kokkuvõtlikud nn. REPORTERETTEKANDED.

Konverentsi ettevalmistava komisjoni poolt soovitatud PROBLEEMISTIK avaldatakse tänases ajalehes.

OOTAME meie ajalehe veergudel üliõpilaste ja õppejõudude esinemisi tänapäeva üliõpilaselu kõige põletavamatest probleemidest.

ÜTÜ või ÜTUT?

14.—18. veebruarini toimus Tomski Polütehnilise Instituudi juures esimene ülelііduline konverents üliõpilaste teadusliku töö organiseerimisest. Konverentsist võttis osa 300 delegaati. Esindatud olid 14 ülikooli ja 136 insener-tehnilist õppeasutust.

Eesti delegatsioon oli 4-liikmeline: meie ülikooli teadusala prorektor dots. J. Tammeorg ja ÜTÜ nõukogu esimees U. Siiman ning kaks TPI õppejõudu.

Sm. U. Siiman oli nõus jagama oma muljeid konverentsist ka ülikooli ajalehe lugejatega.

Kuidas oli konverentsi töö korraldatud?

Konverents algas ja lõppes nagu ikka plenaaristungiga, vahepeal aga toimus töö 4 sektsioonis. Esimene sektsioon arutas üliõpilaste teadusliku töö juhendamise metoodikat, teises sektsioonis oli juttu õppetöö ja uurimistöö ühendatavusest, kolmandas — üliõpilaste osast kateedrites, laboratooriumides ja uurimisinstituutides tehtavas töös ja neljandas — ühiskondlike organisatsioonide osast üliõpilaste teaduslikule tööle suunamisel.

Et selline konverents korraldati just Tomskis, võiks arvata, et sealpool on ÜTÜ töö korraldatud millegipoolest omapäraselt?

Tomski PI-s enam ÜTÜ-d ei ole. Neil on ÜTUT (НИРС: Научно-Исследовательская Работа Студентов). Erinevus on selles, et ÜTUT on nii-öelda ametlik organisatsioon. Üliõpilaste teadusliku töö eest on otseselt vastutavad kateedrid, tööd tehakse kateedrite juures ja üliõpilaste uurimistöö moodustab osa kogu õppeasutuses tehtavast teaduslikust tööst.

Tomskilased on arvamusel, et iga kõrgema kooli lõpetanu peab saama ettevalmistuse teaduslikuks tööks, kuigi ta tulevikus võib-olla teadlasena tegutsema ei hakka. Seetõttu peetakse vajalikuks teadusliku töö lülitamist õppeplaani.

Kas sellest võib järeldada, et ÜTÜ on oma aja ära elanud?

Ei. ÜTUT kui selline leidis diskussioonide käigus küllalt vastuseisu. Arvatakse, et aeg on küps ka üleliidulise ÜTÜ loomiseks.

Meie tahame oma ülikoolis ikka säilitada ÜTÜ põhilise väärtuse — organisatsioonilise iseseisvuse ja üliõpilaste entusiasmi.

Vahest mõni huvitav mõte, mis esile kerkis?

Muidugi oli juttu üliõpilaste ajabüdžetist, õppeplaanide koormatusest ja individuaalplaanidest. Neid praktiseeritakse praegu küllalt laialdaselt. Ei ole ju kõrgema õppeasutuse ülesanne anda üldharidust, vaid ikkagi valmistada ette spetsialisti, sageli väga kitsa eriala head tundjat.

Palju oli juttu ka sellest, et kursuse- ja diplomitööd peavad olema iseseisvad uurimused, et üliõpilastel oleks võimalus proovida oma jõudu tõsiste ülesannete lahendamisel, mitte ainult olemasolevate seisukohtade refereerimisel.

Üliõpilast peab ergutama teaduslikule tööle juba loeng. Üliõpilase töö edukus sõltub suuresti õppejõudude tegevusest ja vastupidi: üliõpilaste elav huvi teaduse vastu kohustab õppejõude olema kursis kõige uuega omal alal.

Millised muljed jäid Teile Tomskist endast?

Tore vaikne linn. Iga kaheksas inimene on üliõpilane. Sümpaatne ülikool, asutatud 1880. a., samuti TRÜ (Tomski Riiklik Ülikool), ja teadusala prorektor on rahvuselt eestlane — Peegel. Tugevaim osakond ülikoolis on füüsika.

Vastuvõtt oli tore. Konverentsi tööd valgustas pidevalt oblastiajaleht «Krasnoje Znamja» ja Tomski PI ajaleht.

Konverentsi materjalid olid valdavas enamikus eelnevalt trükitud.

Meeldejäävaks kujunes puhkepäev. Konverentsi delegaadid viidi erirongiga linnast välja, suusatama ehtsasse Siberi taigasse.

Intervjueeris R. TIMAK

Esmaspäeval, 6. märtsil kell 15 toimub klubis (Tähe tn. 3) pidulik koosolek seoses Tartu Riiklikule Ülikoolile Tööpunalipu ordeni kätteandmisega ENSV Presiidiumi esimehe A. Müürisepa poolt

TUNNUSTUS Ülikooli ALMAVÜ organisatsioonile

Nõukogude armee 49. ja ALMAVÜ 40. aastapäeva auks peetud pidulikul aktusel kuulutati vabariigi parimaks Tartu linna ALMAVÜ organisatsioon. Suure tunnustuse pälvis ka meie ülikooli ALMAVÜ organisatsioon: esimese koha eest linnaorganisatsioonis sai ta rändpunalipu, vabariikliku komitee aukirja ja märgi.

Palusime seda sündmust kommenteerida ülikooli ALMAVÜ komitee esimehel sm. A. Pildil.

«3—4 aastat tagasi oli ülikooli ALMAVÜ tegevus üsna tagasihoidlik, vaevalt, et me sel ajal rändpunalipust unistadagi oleksime osanud. Nüüd on autasu ära teenitud. Liikmemaksude kogumise plaani ületasime juba ülemöödunud aastal, möödunud aastal täitsime selle koguni 145-protsendiliselt. Spetsialistide ettevalmistamise plaani ületasime 10% võrra. Aktiivselt tegutsevad auto-motokabinet ja lasketiir, mis teiste kõrgemate koolide ALMAVÜ organisatsioonide juures puuduvad. Koos spordibaasiga organiseerime sõudmis-, suusatamis- ja orienteerumistreeninguid ning võistlusi. Kinokabinetis näidati ajaloolisi ja teisi erialaseid filme peaaegu sajal seansil. Kevadel käisime ekskursioonil Eesti Laskurkorpuse võitluspaikades Kuramaal ja Velikije Lukis. Koos ülikooli klubiga pühitsesime Nõukogude armee aastapäeva. See kõik on muidugi ainult pealiskaudne ülevaade meie tegevusest.»

ELKNÜ TRÜ Komitees

Neljapäeval, 2. märtsil toimus ELKNÜ TRÜ komitee laiendatud büroo, millest võtsid osa ka osakondade ja Arstiteaduskonna kursuste komsomoli-algorganisatsioonide sekretärid.

Päevakorras olid järgmised küsimused:

1) komsomolidokumentide vahetamise käigust,

2) ettevalmistustest vabariiklikuks üliõpilaskonverentsiks,

3) ülikooli komsomoliorganisatsiooni struktuurist.

ELKNÜ TRÜ Komitee sekretariaat

Siin käib ainult orav ...

Komsomolidokumentide vahetamise graafik

Esmaspäeval, 6. III kell 14—16 vene filoloogia III kursus ja prantsuse filoloogia III kursus.

Teisipäeval, 7. III kell 12—14 saksa filoloogia II kursus.

Neljapäeval, 9. III kell 14—16 inglise filoloogia I ja II kursus.

Reedel, 10. III kell 14—16 saksa filoloogia III ja inglise filoloogia III kursus.

Laupäeval, 11. III kell 12—14 saksa keele I kursus.

Komsomolidokumentide vahetamine toimub ELKNÜ TRÜ Komitees.

R. LINDEMAN,
ELKNÜ TRÜ Komitee arvestussektori juhataja

Sinu päevad, sinu jaoks

Kaks aastat järjest on toimunud üliõpilaspäevad. Arvamusi nende kohta on mitmesuguseid. Ühed ütlevad, et küllaltki hästi korda läinud ning on igati põhjust edaspidigi korraldada. Teiste arvamust mööda ei pakkunud need midagi erilist. On kuidas on, kuid teame: 1) päris liiva pole need ettevõtmised jooksnud, 2) üliõpilaspäevade korraldamine on väga raske. Juba tehnilisi küsimusi kerkib nii palju, et nendega toime tulemine nõuab visa tegutsemist ja nupukat lähenemist. Suurel määral sõltub organiseerimisedukus just tudengite osavõtust. Orgkomitee, kes üritust juhtis, istus palju koos, aga ära suudeti teha märksa vähem, kui loodeti.

Siiamaani on üliõpilaspäevad koosnenud kolmest osast: kõnevõistlus, rongkäik ja sellele järgnenud peoõhtud ning pühapäevaõhtused ballid. Selline tegevuse jaotamine on kahtlemata põhjendatud. Tugev kahtlus on tekkinud viimase osa otstarbekuses, sest see on kippunud taanduma tavalise peoõhtu tasemele.

KAS ÜLIÕPILASPÄEVI JUHATADA SISSE KÕNEVÕISTLUSEGA? Minu arvates pole see sugugi halb mõte. Ülikoolis on küllalt häid «lõuapoolikuid» ja miks ka mitte aastas kord selgitada «kuldne lõuapoolik». Seekordset kõnevõistlust tuleks vist pidada enam-vähem kordaläinuks — esikohtadele tulnud mehed esinesid tõesti vaimukalt ning pakkusid kuulajatele nii mõnegi rõõmsa silmapilgu. Kurb muidugi, et võimendus puudus ja tagumistele kuulajatele läks suur osa vaimukusest vett vedama.

Kas teha kõnevõistlus diskussiooni vormis mingi antud probleemi üle, nagu soovitas oma artiklis Jaak Allik? Teoreetiliselt peaks see kandma tõepoolest rohkem võistluslikku ilmet, kuid kahtlen selle edukuses. Praktiliselt valmistataks sel juhul kõned ette umbes samas stiilis, kuid ühe teema kohta, ja kardan, et kuulajatel hakkab kümnenda kõne ajal igav. Olen samuti vastu nõudele, et kõned oleksid kohapeal improviseeritud. Tase tuleks kahtlemata alla keskmise, sest ainult tõelised talendid suudavad paugupealt sisukalt esineda. Vaevalt, et Tartusse nüüd selliseid «imemehi» hulgakaupa kokku on sattunud. Iseasi, kui kolmele-neljale paremale anda lisaks veel ekspromptteema, et täielikult kindlaks teha, kes parem on, sest on ju ekspromtesinemine ka oluline kõneosavuse proovimine. Auhindu kui stiimuleid ei tohi kahe silma vahele jätta.

Teise päeva naelaks oli RONGKÄIK. Enamikule osavõtjaist see meeldis, kuigi on ette heidetud korra puudumist. Vahest oligi hea, et kõik akadeemiliselt nööri järgi ei jooksnud. Üleannetus ja rõõmsameelsus kuulub asja juurde. See on üks väheseid kordi, kus tudeng astub välja kainest ja ühetoonilisest elurütmist. Sellistel puhkudel peab tajuma ühtekuuluvuse tunnet. Eks oleme kõik ühe taru mesilased. Muide, tore oleks, kui tõrvikuid rongkäigus rohkem leegitseks. Eemalt vaadates jätaks see hoopis võimsama mulje.

Kahju, et meil NII VÄHE LAULE on, mida võiks koos laulda ja mida kõik oskaksid. Augu pidi täitma tudengilaulik. Lauldavaid laule sattus sinna õnnetuseks ühtedel ja teistel põhjustel üsnagi vähe. Mõte ise on igapidi kiiduväärt. Järgmine kord peaks katsuma sisse panna rohkem «massilaule» ja varem trükkida. Palju on räägitud, et tudengeil pole kaasajale vastavaid oma laule ning seetõttu tõusevad paratamatult veepinnale «vabariigi joodikud» ja «sauna taga». Aga kust võtta paremaid? Tõepoolest oleks heliloojatele vaja «auk pähe» rääkida, ehk suudavad mõne hea laulu koos viisakate sõnadega meile kinkida. Teisest küljest, miks ka mitte varemate aegade populaarseid tudengilaule elustada ja kasutada? Pealegi on osa niikuinii käibel.

TSEREMOONIA TÄHTVERES. Mõte on hea, et võiks halvim tudeng ja õppejõud sümboolselt maha matta (või neile ausammas püstitada, nagu viimane kord). Iseasi, kuidas see õnnestus. Kõik vajusid laiali. See oli ilmne meeleolu langus. Minu arvates oleks suurepärane, kui ka pärast rongkäiku saaks kokku jääda. Võiks midagi vabaõhupeo (karnevali) taolist korraldada. Näiteks võiks Tähtvere väljakul pidu kesta hilisööni, niikaua kuni kõik surmani väsinud on. Kui ruum väheks jääb, võiks hõivata ka Nõukogude väljaku ning tunda, et on käimas tõeline pidu. Sel juhul peaks muidugi ka aega muutma ning viima üliõpilaspäevad kevadele. Muide, kas on paratamatu, et üliõpilaspäevad sügiskülmadega koos peavad käima, selleks et sooja saamiseks parasjagu kasukaid selga ajada?

KOLMANDAKS PÄEVAKS võiks tõepoolest midagi vaimukamat välja mõelda. Kuid ka ballid võivad huvitavalt välja kukkuda, kui neid hästi korraldada. Siis peavad need olema ka ballid nende tõelises tähenduses. Juba saali kaunistus peab andma vastava meeleolu, peale selle vaheesinemised ja kõik muu, mis asja juurde kuulub. Miks ka mitte valida näiteks «Miss Ülikooli», mis kujutaks endast pidulikku ning asjaosalistele austavat toimingut. Ainult sellise õhtu organiseerimine nõuab palju energiat ja entusiasmi. Ja mis peamine, saali ei tohi mitte mingil juhul lasta sellist massi, nagu viimane kord EPA aulat ründas. On vajalik range kutsete süsteem. On muidugi paratamatu, et kõik ei saa sinna minna, kuhu tahavad. Võimalik, et teatud suuruses seltskonnale tuleksid arvesse laudadega õhtud.

Veel üks oluline asi. Üliõpilaspäevade ettevalmistusest peab osa võtma VÕIMALIKULT ROHKEM TUDENGEID JA KA ÕPPEJÕUDE. Kui päevi organiseeritakse väikese grupi poolt «ülalt alla», siis ei saa need kunagi täit hoogu ega kõlapinda. Kui aga iga tudeng tunneb, et üliõpilaspäevad on tema päevad ja tema jaoks, ning tunneb muret, kuidas ettevõtmine paremini õnnestuks, siis on tulemused kahtlemata lootustandvamad. Tööd selle kallal peaks hakkama varakult tasapisi tegema.

Loodame, et üliõpilaspäevad ei saa traditsiooniks traditsiooni pärast. Hakatus on tehtud, on tarvis edasi minna.

TOOMAS LEITO

ELKNÜ Keskkomitee kooliosakonna juures asuva ettevalmistava komisjoni poolt üliõpilaskonverentsiks pakutav probleemistik

I

1. Üliõpilase eesmärgiks on saada heaks spetsialistiks, kes NLKP juhtimisel rakendab oma teadmised ja oskused kommunismi ehitamiseks meie maal.

2. Selle ülesande edukaks täitmiseks vajab tulevane spetsialist, nõukogude haritlane, sügavaid erialaseid teadmisi, oskusi teaduslikuks tööks ja kogemusi juhtivaks organisatsiooniliseks, poliitiliseks ja pedagoogiliseks tegevuseks. See moodustab kokkuvõttes põhilise osa tema marksistlikust maailmavaatest. Nõukogude kõrgema haridusega spetsialistile peavad saama omaseks tulevikuinimese moraalsed väärtused. Tal peab olema selge ettekujutus sellest, et tema areng jätkub ka pärast kõrgema kooli lõpetamist.

3. Nende omaduste väljakujundamiseks saavad üliõpilased kaasa aidata oma aktiivse osavõtuga õppeprotsessist ja ühiskondliku tegevuse kaudu.

A. Õppimist kõrgemas koolis tuleb üliõpilasel käsitada kui spetsiifilist loomingulist tootmistegevust.

Õppeprotsessis täidab üliõpilane oma peamist ühiskondlikku funktsiooni. Samal ajal kujutab tema osavõtt õppeprotsessi korraldamisest endast enesekasvatuse ühte elementi.

B. Üliõpilase ühiskondlikuks tööks tuleb lugeda tema ühiskondlikult kasulikku tegevust, mis ulatub väljapoole plaanilist õppetööd.

Ühiskondlik töö jaguneb teoreetilis-metoodiliseks ja praktiliseks tegevuseks.

TEOREETILIS-METOODILISE töö ülesandeks on üliõpilasteie jõukohaste ülesannete lahendamine tänapäeva teaduse tasemel. Sellise töö keskuseks peaks kujunema ÜTÜ: viimase tegevuses olgu kõrvuti erialase temaatikaga tähtsal kohal ka ühiskondlik-poliitiline temaatika (üliõpilaselu aktuaalsete probleemide käsitelu, eriala filosoofilised probleemid, kutse-eetika küsimused).

PRAKTILISE TEGEVUSE eesmärgiks on omandada organisatoorse töö kogemusi ja oskusi, ellu rakendada teoreetiliselt omandatud seisukohti. Praktilise tegevuse baasiks on kõrgema õppeasutuse ühiskondlikud organisatsioonid. Juhtiv osa üliõpilaste ühiskondlike organisatsioonide töös kuulub komsomoliorganisatsioonile.

Üliõpilaste poolt ühiskondlikus korras lahendatavad ülesanded peavad olema valitud selliselt, et peale teatud organisatsioonilise töö vilumuste omandamise oleks lahendustel ka iseseisev ühiskondlik väärtus.

II

1. Üliõpilaskond on reaalselt eksisteeriv sotsiaalne rühm, keda ei saa vaadelda ainult üleminekugrupina.

SOTSIAALSE GRUPINA on tal kindel vahekord teiste sotsiaalsete gruppidega — õpilastega, töölis- ja kolhoosinoorsooga, kõrgema kooli lõpetanutega ja kogu ülejäänud elanikkonnaga. Valdav enamik teiste sotsiaalsete gruppide esindajaid näeb üliõpilases eelkõige ühiskonnategelast, rahvavalgustajat ja kultuuri edasiviijat.

Kõik see loob üliõpilaskonnale sotsiaalsed tingimused. Oma sotsiaalsetelt suhetelt on üliõpilaskond samal ajal ka kogu ülejäänud elanikkonna sotsiaalsete suhete kajastus, kuivõrd ta formeerub kõigi teiste sotsiaalsete gruppide baasil. Seetõttu kajastub enamik ühiskonna arengu vastuolusid üliõpilaskonnas kontsentreeritult, mida veelgi teravdab üliõpilaskonna suhteline noorus (seega ka teravdatult uue jaatus ja vana eitus ning veel mittekülialdane vastutustunne ja elukogemuste vähesus) ning materiaalne olukord (kindlustatus stipendiumiga, kuid samal ajal ka sõltuvus kodusest abist).

2. Enamik üliõpilaskonna sotsiaalseid suhteid kuulub kõrgema kooli raamidesse. Kõrgemas koolis asub üliõpilane juhitava positsioonis, kusjuures juhtimise eesmärk on omavalitsuse ja enesekasvatuse kaudu üliõpilastes KUJUNDADA JUHTIJAID. Tervikuna toimub kasvatustöö kõrgemas koolis arvestusega, et kõrgema hariduse omandanu oleks võimeline aktiivselt tegutsema 20—30 aasta jooksul, seega nn. ideaalses situatsioonis.

Juba kõrgemas koolis toimub kokkupõrge reaalse situatsiooniga, mis objektiivselt põhjustab teatava osa üliõpilaskonna hulgas skeptitsismi, kõikumist, ükskõiksust. Samal ajal asub üliõpilaskond tervikuna õigetel positsioonidel, on elurõõmus ja elujaatav, suhtub leppimatult väärnähtustesse meie elus.

3. Enamik üliõpilastest on OMA ALA ENTUSIASTID juba kõrgemasse kooli astudes, kuid esineb ka diplomi tagaajajaid. Seega on küsimus isiku enda kohast elus üliõpilase maailmavaate tähtsaim komponent, kusjuures reaalse teo abil maailmavaate kujundamist asendab vahel «selgitustöö», mis väljendub «kasvuhoone» õhkkonna loomises üliõpilase ümber. Eriti kehtib see iseseisva mõtlemise ja tegutsemise ning enesekasvatuse suhtes.

Üliõpilase ühiskondlikus tegevuses (komsomol, ametiühing jt.) toimub moraali ja kultuuri probleemide lahendamine vahel kitsarinnaliselt. Nii mõistetakse moraali kitsalt isikulises plaanis (üksikisikute vahekord omavahel või suhted väikese grupiga), mitte aga ühiskondlikus plaanis. Väheseks jääb kultuuri arendamisel ka XX sajandile omaste aspektide (tehnilise, organisatsioonilise jm.) arendamine üliõpilase juures. Teatava pinna sellisteks arusaamadeks loob internatsionaalsete kontaktide vähesus, mis piirab sotsiaalset baasi, mille pinnal toimub üliõpilase areng. Omaette probleem on üliõpilasele ühiskondlikuks tegevuseks vajalike oskuste (juhtimise, organiseerimise, pedagoogiliste, retooriliste jt.) väljaarendamine, mis peaks eelkõige olema komsomoli ülesanne.

III

ÜLIÕPILASTE ÜHISKONDLIK-POLIITILINE TEGEVUS ON PARIMAKS KOOLIKS KOMSOMOLIORGANISATSIOONI TÖÖS.

1. Kõrgemas koolis toimib komsomol üliõpilasorganisatsioonina, mis tingib ka tema tegevuse spetsiifika, kohanemise kõrgema kooli ülesannetele.

2. Kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonide põhisuunaks on rektoraatidel aidata arenenud silmaringiga, vajalike teoreetiliste teadmiste ja praktiliste oskustega varustatud iseseisvalt mõtlevaid spetsialiste ette valmistada.

3. Komsomol peab saavutama üliõpilastest kommunistlike noorte aktiivse suhtumise meie riigi sise- ja välispoliitikasse, kodanliku ideoloogia avaldustesse ning mobiliseerima üliõpilasi meie ühiskonnas veel esinevate ja nõuetekohast arengut pidurdavate väärnähtuste ületamisele.

4. Ühiskondliku aktiivsuse hindamisel kõrgema kooli üliõpilaste hulgas tuleb tegevuse vormide ja vahendite taga näha inimest ennast, tema suhtumist. Ei tohi näha ürituste arvu paisutamises ja kõikidesse ühiskondlikesse organisatsioonidesse kuulumises omaette eesmärki. Komsomolitööd kõrgemas koolis ei tule hinnata välise efekti järgi ürituse toimumisel ja pärast toimumist, vaid selle järgi, milliseid veendumusi ta üliõpilases kujundab, kuidas võimaldab kinnistada teaduslikku maailmavaadet.

5. Kõrgema kooli komsomoliorganisatsioonides jääb vajaka üliõpilaste — kommunistlike noorte erilisest vastutusest ÜHISKONNATEADUSTE õppimise kvaliteedi eest. Need teadused (välja arvatud dialektiline materialism) ei tõuse praegu esile teiste kõrgemas koolis õpitavate distsipliinide hulgast.

Ühiskonnateaduste ülesandeks ei ole ainult seletada elu, vaid ka uurida teda. Seepärast on vaja järjest enam viljelda ühiskonnateaduste kaadri ja komsomoliaktiivi koostööd sotsioloogiliste uurimiste läbiviimisel nii kõrgemas koolis kui ka koolides ja kõrgemate õppeasutuste lõpetanute hulgas.

Senisest tunduvalt suuremat tähelepanu tuleb pöörata eriala filosoofilistele probleemidele ja kodanliku filosoofia ammendavale kriitikale.

6. Kõrgema kooli ülesannete hulgas ei ole eraldi määratletud kultuuriliselt haritud inimeste kasvatamise nõuet. Niisugune kasvatamine ei saa toimuda ainult fakultatiivkursuste pidamisega. Kõrgema kooli komsomoliorganisatsioonidel tuleks koos teiste organisatsioonide ja organitega leida teid selle ühiskonna seisukohalt olulise puuduse kõige kiiremaks likvideerimiseks.

7. Hästi organiseeritud KONTAKT KÕRGEMA ÕPPEASUTUSE JA LÕPETANUTE VAHEL kujutab endast kõige vajalikumat tagasisideme liiki, mis võimaldab korrigeerida spetsialistide ettevalmistamise protsessi vastavalt ühiskonna tegelikele vajadustele.

Lõpetanute t a g a s i m õ j u kõrgemale õppeasutusele võiks avalduda järgmistes suundades:

a) plaanilise õppetöö täiustamine (õppeplaanide korrigeerimine jms.);
b) üliõpilaste ühiskondliku tegevuse hindamine spetsialisti ettevalmistamise aspektist (mida see annab tulevasele spetsialistile vajalike organisaatorikogemuste ja -vilumustena);
c) oma eriala parimate traditsioonide edasiandmine üliõpilaste ja lõpetanud spetsialistide vahetu kontakti teel;
d) rahvamajandusele eriti vajalike erialade vahetu propaganda nooremate kursuste (enne spetsialiseerumist) üliõpilaste hulgas. Otstarbekaima vormina võiks siin soovitada klubilist töövormi (eriala-, huviala- ja poliitklubisid).

8. Üliõpilases on aeg näha ka kasvamise subjekti, milleks ta tuleb asetada vastavatesse tingimustesse.

Et kujundada üliõpilastes õiget ellusuhtumist, on vaja SUURENDADA ÜLIÕPILASTE ISESEISVUST ja vastutust kõigi üliõpilaste ellu puutuvate küsimuste lahendamisel, s. t. eesmärgina jõuda kõrgema kooli üliõpilaste OMAVALITSUSENI. Omavalitsuse teostamine näitaks üliõpilastele, et oma teadliku tegevusega on ta võimeline asjalikult juhtima nii iseennast kui ka üliõpilaskonda üliõpilaste ees seisvate ülesannete lahendamisel ja nende õiguste garanteerimisel (stipendiumide määramine, üliõpilaselu organiseerimine, ühiselamukohtade määramine, õppeasutusest väljaarvamine, osavõtt vastuvõtukomisjonide tööst, tööle määramisest, üliõpilaste soovitamine aspirantuuri).

9. Kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonidel tuleks kaaluda oma ORGANISATSIOONI STRUKTUURI vastavusse viimist kõrgema kooli struktuuriga ja kujundada sellega seoses nn. komsomoli erialaorganisatsioone (näiteks TPI).

10. Tähtsaks tööks tuleb lugeda komsomoliaktiivi süstemaatilisi TEOREETILISI ÕPPUSI, mille käigus omandatakse teadmisi juhtimiseks ja tööks inimestega.

11. Komsomoliorganisatsiooni-siseses töös on põhiprobleemiks eelkõige tugeva aktiivi kujundamine. Kaadri väljaõpetamise kõrval pidada põhiliseks nõudlikkuse tõstmist kaadri suhtes ühtlasi ka vastutustunde tõstmist. Selleks anda komsomoligruppidele laiemad õigused eelkõige sisuliste küsimuste lahendamisel, mis paratamatult toob kaasa realiikmete poliitilise aktiivsuse tõusu ja loob tingimused, kus aktiiv on sunnitud endasse nõudlikumalt suhtuma. Lisaks sellele rakendada laialdaselt informeerituse ja avalikkuse põhimõtet, eriti organisatsiooni gruppide töös.

Pidada vajalikuks organisatsioonilises töös põhirõhu asetamist aktiivi järjekestvuse ja ühtsuse tugevdamisele ka kõrgema kooli sees kõrvuti vabariigi mastaabiga. Grupis luua tingimused sisuliseks tööks, vähendades «selgitustöö» osakaalu.

12. Kõrgema kooli komsomoliorganisatsiooni töö tervikuna teenib eesmärki kasvatada meie üliõpilasi võitlejateks nende leninlike põhimõtete vaimus, mis olid aluseks Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidule 50 aastat tagasi.

IV

IGA KÕRGEMA ÕPPEASUTUSE ÜLIÕPILANE PEAB SAAMA HEAKS OMA ALA SPETSIALISTIKS.

1. Komsomolorganisatsioonile on võitlus KÕRGE ÕPPEEDUKUSE eest suureks poliitilise võitluse rindeks ja kaalukaks ülesandeks, et kaoks ükskõiksus selle vastu, kuidas õpime ja kuidas meid õpetatakse.

2. Üliõpilased, kes tõepoolest tahavad ENAMIKU oma ajast maksimaalselt pühendada teadmiste omandamisele, peavad saama rohkem võimalusi õppe- ja teadusliku tööga tegelemiseks ning nende tegevust tuleb ühiskondliku töö mõttes kõrgelt hinnata.

(Järg 3. lk.)

ÜLIÕPILANE! LOE, SÜVENE JA MÕTLE JÄRELE!

...probleemistik

(Algus 2. lk.)

3. Teaduskondade (osakondade) komsomolibüroode õppesektorite struktuur peab võimaldama informats'ooni saamist õppetöö tulemustest. Nimetatud büroo õppesektoritel on vaja osata neid tulemusi analüüsida ning leida lahendeid niisugustele küsimustele, nagu õppedistsipliini edasine kindlustamine, loengute vabakuulamine ja individuaalplaanile saamine, loengutekstide paljundamine, eksamisessioonide planeerimine, vastutustundetult õppetöösse suhtuvate kommunistl.ke noorte küsimused jt.

Teaduskondade (osakondade) õppetöö sektoritel ja kursuste komsomolibüroodel peaks olema kindel seisukoht ümber- ja järeltegemise osas, sessiooni alaliste võlglaste osas.

Puuduste esiletoomine üliõpilaste poolt on võimal:k, kui neid ulatuslikumalt kaasa tõmmatakse õppesektorite kaudu õppeprotsessi korraldamisesse.

5. Üliõpilaste ERIALASTE HUVIDE arendamine on lahutamatus seoses kõrgema kooli õppetööga. See looks aluse eriala propageerimiseks vanemate kursuste üliõpilaste poolt nooremate seas, looks sideme üliõpilase ja ÜTÜ vahel ning reaalse tagasisideme lõpetanutega samal erialal.

V

KÕRGEMATE KOOLIDE VAHELINE JA KÕRGEMA KOOLI VÄLINE ÜLIÕPILASTEGEVUS peegeldab kõrgema kooli kasvatustöö taset, loob aga samal ajal uusi võimalusi üliõpilaskonna mobiliseerimiseks ühiskonna huvide ja sellest tulenevate kõrgema kooli huvide realiseerimiseks ning on baasiks ühiskondlikule arvamusele üliõpilaskonnast.

1. Elavamalt ja asjalikumalt tuleb edaspidi korraldada ÜLIÕPILASPÄEVI — kõigi üliõpilaste, nende ühiskondlike organisatsioonide ühisüritust. Üliõpilaspäevad kajastagu Nõukogude üliõpilaste tänu ühiskonnale parimate õppimisvõimaluste loomise eest, rõõmu aigava õppeaasta puhul, üliõpilasnoorte distsiplineeritust ja tarmu, üliõpilaste ja vanemate kolleegide — õppejõudude, rektorite, kõrgema kooli lõpetanute — ühtekuuluvust, innustagu veelgi elavamale ja kasulikumale osavõtule kõrgema kooli ja ühiskonna elust.

2. Oluline on kõigi üliõpilaste, eeskätt kommunistlike noorte jõukohane osavõtt omandatud eri- ja üldhariduslike teadmiste propageerimisest teistes elanikkonna kihtides ja kõrgema hariduse propagandast vabariigi kesk- ja kesk-eriõppeasutustes (pioneerijuhid, üliõpilaslektorid jt.). Viimaste õpilasi on võimaluse korral kasulik kaasa tõmmata näiteks reaalaladel ÜTÜ tegevusse.

3. Elavdada on vaja ÜTÜ-de omavahelisi sidemeid vabariigis, aga ka NSVL teiste õppeasutuste ÜTÜ-de vahel. Eriti oluline on noorte autorite stimuleerimine tööde avaldamise ning õppe-teaduslike komandeeringute võimaldamise kaudu.

4. Üliõpilaste ISETEGEVUSKOLLEKTIIVIDE tegevus vajab elustamist — vähe on kõrgemate koolide vahelisi isetegevuskollektiive, killustatud on üliõpilaste draamaringide tegevus. Tõsiselt võiks kaalumisele tulla Tallinna ja Tartu isetegevuslike üliõpilasteatrite loomine.

5. Suur osatähtsus üliõpilaste kasvatamisel kõrgemate koolide vahelise tegevusvormiga on üliõpilaste ühiskondlikul ehitusorganisatsioonil — EESTI ÜLIÕPILASNOORSOO EHITUSMALEVAL. Üliõpilaste omavalitsuslikel printsiipidel ülesehitatud organisatsioon annab konkreetse võimaluse omaalgatuslikuks, eneseka.svatuslikuks ja organisaatorlikke oskusi süvendavaks tegevuseks. Pärast organisatsioonile majanduslike õiguste kinnitamist kujuneb ta nii sõnas kui teos kõigi ENSV kõrgemate koolide üliõpilastele kommunismi kooliks. Tähtsa osa selleks annab internatsionaalsete sidemete arendamine teiste rahvaste esindajatega.

6. Üliõpilaste sidemed NSVL teiste kõrgemate õppeasutustega on seni piirdunud ÜTÜ, isetegevuse ja spordi valdkonnaga. On vaja edaspidi tihendada sidemeid ka erinevate kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonide vahel.

7. Ebapiisavad on vabariigi üliõpilasnoorte kokkupuuted rahvademokraatiamaade ja kodanlike riikide progressiivsete noorsoo-organisatsioonidega. Komsomoliaktivistidele on tarvis luua võimalused osavõtuks rahvusvahelistest üliõpilasfoorumidest, see annaks ideoloogilise võitluse kogemusi ja karastust rahvusvahelisel tasemel.

Vabariigi üliõpilasnõukogu tegevus ei rahulda. On tarvis viia see konkreetsele alusele (põhimäärus), piiritleda nõukogu tegevussfäär ja moodustada konkreetseks perioodiks tema liikmeskond.

VI

1. Üliõpilastegevuse edasine KOORDINEERIMINE on vajalik, et viia miinimumini killustatud, stiihilist tegevust. Lisaks seni olemasolevale tuleb komsomoli, ametiühingu ja ÜTÜ organite poolt leida lahendus ka nende organite omavahelise kontakti parandamiseks, ilma et vähendataks ühiskondlike organisatsioonide õigusi kandvate organite põhikirjadele vastavat töösfääri. Parima lahendusvariandi leidmine jääb kõrgema kooli enda, eeskätt aga komsomoli ülesandeks.

2. Seoses omavalitsuse arendamisega ENSV kõrgemates koolides on vajalik noorte initsiatiivi ja samaaegselt ka vastutuse garanteerimine. Seda võimaldab üliõpilasorganisatsioonide organitele edasine õiguste üleandmine rektoraatide poolt. Nende õiguste teostamine tuleb viia võimalikult õpperühmani (kursuseni). Samaaegselt tuleb pidada vajalikuks üliõpilaste ühiskondlike organisatsioonide liikmeskonna kattuvuse tõttu nende organite mõningane jagamine. Nii tuleks komsomoliorganitel osutada peatähelepanu poliitilisele ja õppetööle, ametiühinguorganitel üliõpilaste elukondlikule teenindamisele, isetegevuse ja spordi korraldamise toetuste võimaldamisele (vaja kas üliõpilasametiühingute loomine või ametiühingukomitees üliõpilasbüroo), ÜTÜ organid korraldaksid koos kateedritega nii üliõpilaste teadusliku tegevuse arendamist kui ka õppe- ja teadusliku töö raames auditooriumiväliste vormide (näiteks erialaklubide) leidmist ja kasutuselevõtmist.

3. Ametiühingu- ja komsomoliorganite tegevussfääri jääb ühiselamutes loodav omavalitsuslik üliõpilasorgan — ühiselamu nõukogu. Viimane oleks vastutav vahetult parteikomitee ja rektoraadi ees, kellelt saab ka õigused iseseisvaks tegutsemiseks.

Akadeemiline loeng ja *venia legendi*

Loeng on kõrgemas koolis üks tähtsamaid õppetöö vorme. Sageli tutvub üliõpilane just loengul esmakordselt ühe või teise uue distsipliiniga ja loengut kuulates kujuneb välja ka suhtumine vastavasse ainesse. Kui loeng on huvitav ja kaasatõmbav, kui lektor oma ettekannet rikastab isik.ike kogemuste ja uurimistöö tulemuste esitamisega ja kui ta laseb üliõpilastel pilku heita käsitletava probleemi perspektiividesse, stimuleerib see ka kuulajaid iseseisvaks tööks. Igava, kuiva loengu produktiks on heal juhul konspekt ja viimase reprodutseerimine eksamil. Loengul tekib üliõpilastel otsene kontakt vastavat spetsiaalsust esindava teadlase-õppejõuga, kelle isiksus, esinemisviis ja teaduslik looming kujundavad noorte huvisuunda ja annavad tõuke eriala valikuks. Loeng annab üliõpilasele ülevaate antud teaduseharu kaasaegsest tasemest, mida vananenud õpikud pahatihti teha ei suuda. Akadeemilise loengu pidamine on loominguline töö, milleks lektoril peab olema vajalik kvalifikatsioon.

Kõrgema Hariduse Ministeeriumi instruktiivkiri 10. sept. 1948. a. nr. D 63 näeb ette, et loenguid võivad pidada professorid ja dotsendid, erivajaduste puhul ka vanemõpetajad. Tegelikkuses on olukord niisugune, et loenguid tuleb mõnikord pidada ka assistentidel ja õpetajatel. Loengupidamise õiguse andmine toimub meil nii-ütelda «töö korras»: õppejõud saab vastava korralduse kateedri juhatajalt, kes küsimuse tavaliselt dekanaadiga on kooskõlastanud. Loengu ette valmistanud, astub noor õppejõud vastavalt oma temperamendile vähem või rohkem põksuva südamega esmakordselt auditooriumi ette. Esimene loeng on meil seega üsna proosaline ja teaduskonna üldsusele kahjuks tähelepandamatu sündmus, millest heal juhul osa võtavad ainult kateedri liikmed.

Paljude maade ülikoolides on saanud ammuseks tavaks, et loengupidamise õigus — *venia legendi* — antakse õppejõule pärast prooviloenguga esinemist vastava kogu (teaduskonna või ülikooli nõukogu) ees. Niisugune pidulik loeng, milles lektor täpselt kindlaksmääratud aja vältel käsitleb omal valikul mõnda aktuaalset teaduslikku küsimust, pakub oma viimistluse ja kõrge taseme tõttu huvi kogu teaduskonna kollektiivile ja vastava ala spetsialistidele ka väljastpoolt õppeasutust. Pärast loengu ärakuulamist võtab õpetatud nõukogu seisukoha, kas loeng nõuetele vastas, ja positiivse otsuse puhul annab lektorile *venia legendi*.

Venia legendi omistamine on silmapaistvaks etapiks noore akadeemilise õppejõu pedagoogilise kvalifikatsiooni astmestikus, suurendades tunduvalt tema autoriteeti. Ei ole kahtlust, et niisuguse tava kehtestamine aitab tõhusalt kaasa loengute sisulise taseme tõusule ja esitusviisi paranemisele.

Üksikuid loenguid võiksid kateedri juhataja määramisel ja kontrolli all pidada ka võimekamad assistendid ja aspirandid pedagoogiliste kogemuste saamise eesmärgil.

Millal oleks õige aeg prooviloengu pidamiseks? Ilmselt küll dotsendi kutse andmise eel resp. tööle asumisel dotsendi kohustetäitjana. Küsimuse alla tuleks prooviloeng ka vanemõpetajaks saamisel (teadusliku kraadi omamisel). Prooviloenguga peaksid esinema ka õppejõud, kes kandideerivad antud õppeasutuse vakantsetele kohtadele väljastpoolt.

Küsimus *venia legendi* andmise vajalikkusest, prooviloengu pidamise kõige õigemast ajast ja rida muid probleeme vajavad veel läbimõtlemist ning läbidiskuteerimist, mida jääbki ootama käesoleva mõttemõlgutuse autor.

Prof. K. KÕRGE

ÜTÜ

TRÜ ÜTÜ nõukogusse on juurde tulnud kutseid teistes kõrgemates õppeasutustes korraldatavatele konverentsidele.

● Gorki Riiklikus Ülikoolis toimub filoloogiateaduskonna ÜTÜ konverents märtsi teisel poolel.

● Voroneži Riiklik Meditsiini-instituut korraldab oma ÜTÜ konverentsi aprillikuu keskel.

● Aprilli keskel toimub ka Jerevani Meditsiini-instituudi XXXVIII ÜTÜ konverents.

● I Üleliiduline ÜTÜ konverents teemal «Suure Oktoobri revolutsioonilised traditsioonid — kommunistliku kasvatuse vahend» korraldatakse Odessa Riiklikus Ülikoolis 23.—25. maini.

Üliõpilastel, kes soovivad sõita konverentsidele, palutakse oma ettekannete teesid tuua 10. märtsiks TRÜ ÜTÜ nõukogu tuppa (peahoone ruum nr. 116).

TUBLIMAD meie ÜTÜ liikmetest sõidavad 13. märtsil Nelijärvele, kus korraldatakse II Vabariiklik ÜTÜ laager-seminar.

Kolme päeva jooksul vahetatakse kogemusi teadusliku töö alal, kuulatakse vestlusi ja ettekandeid Ü. Agurilt, A. Köstnerilt jt. Tööplaanis on suusa- ja kõnevõistlused. Meelelahutuse eest vabadel õhtutel hoolitsevad Riikliku Kunstiinstituudi ja Konservatooriumi esindajad.

Soovime oma rahvale kõikides üritustes ja ettevõtmistes innukat kaasalöömist.

Üliõpilastööde kirjastamisest

Möödunud semestri alguses toimunud TRÜ ÜTÜ aktiivi seminaril räägiti kirjastamistegevusega seoses olevaist ülesandeist. Möödunud semestril arutati mainitud küsimust TRÜ teadusala prorektori juures; 23. detsembril 1966. a. ilmus ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool» meeldetuletus ÜTÜ teaduskondlikele organeile (teaduskonna nõukogudele ja teaduslikele juhendajatele); 26. detsembril 1966. a. arutati küsimust üliõpilaste teaduslike ühingute vabariiklikus nõukogus; pidevalt on teaduskonna nõukogude esindajatega vesteldud TRÜ ÜTÜ ülikooli nõukogu istungeil. ÜTÜ aktiivi esindajad teavad, et nad vastutavad kolme põhiülesande täitmise eest. Need ülesanded on TRÜ ÜTÜ XXII konverentsi programmide ning ettekannete teeside väljaandmine ja auhinnatööde avaldamine.

ÜTÜ ülikoolinõukogu asub üsna peatselt välja andma konverentsi programme. Selle töö lõppresultaadid sõltuvad aga teaduskondade (osakondade) nõukogude tööst. Samuti asub ülikoolinõukogu välja andma (toetudes ainult teaduskondade (osakondade) nõukogudele) ettekannete teese. Nende maksimaalseks pikkuseks on kuni neli masinakirja lehekülge.

Teaduskondade (osakondade) nõukogud pole senini esitanud ülikoolinõukogule mingit informatsiooni üliõpilastööde avaldamise käigust. (Siin on mõeldud ka neid töid, mis pole auhinnatud; kuid väärivad avaldamist.)

Tartu Riikliku Ülikooli ÜTÜ-d loetakse üheks paremaks Nõukogude Liidus. Kuid on avaldatud ka arvamust, et meie kirjastamistegevusega ei saa rahul olla. Üliõpilaste uurimusi ei pea avaldama mitte ainult üliõpilastööde kogumike näol. Neid võib paigutada nii õppejõudude kui ka aspirantide kogumikesse. Nii on tehtud mujal kõrgemates õppeasutustes ja vahel meilgi.

Kirjastamistegevuse ergutamiseks oleme ju mõndagi ette võtnud, nagu eespool selgus, kuid kahjuks ei saa veel rääkida tulemustest. Pöördume palvega kõigi üliõpilaste teadusliku töö juhendamisega tegelevate õppejõudude poole: AIDAKE KAASA. Üliõpilased oma jõududega toime ei tule.

T. KADARI,
TRÜ ÜTÜ nõukogu liige
kirjastamise alal

Jätkame mõttevahetust

Tema luule jäi leidmata

Õpin Ajaloo-Keeleteaduskonnas ajalugu. Tahaksin rääkida oma muljetest stuudiolaste «Suits pööriööluhtadelt» puhul.

Möödunud aastal tegutses päris tõeline luuleteater TRÜ klubi ruumides. Sinna läksid kõik luulehuvilised ja nende arv oli nii soliidne, et juba pool tundi enne algust oli raskusi sissepääsemisega, hädavaevu õnnestus end kuskile püstiseisjate hulka poetada.

Kuid isegi niisugustes tingimustes sai ometi luuletusi tõeliselt kuulata, võis neid nautida. Ma ei tea, kas aitas selleks kaasa lakooniline dekoratsioon, hubane valgus või kuulatav vaikus saalis, igatahes sa nagu «nägid» seda, mida loeti.

«Vanemuise» õhtul aga häiris juba kõigepealt segadust tekitav sünge pimedus saalis. Vahel oli tunne, et istud kuskil mahajäetud paigas, sul on igav ja sa ei tea, kuhu minna, et pääseda.

Kuidagi kummalise mulje jätsid need noored inimesed, kes istusid kallides ürpides vaataja ees ja ootasid oma järjekorda, et püsti hüpata ning teatrit teha. Stuudiolased tutvustasid ju Juhan Liivi.

Kui juba esitati tema luuletusi, järelikult pidi Juhan Liiv olema lähedane, pidi armastatama tema luulet. Aga kas saab lugeda südamega, arusaamisega, kui näitleja oma istuvas poosis nagu valvsalt jälgides: «Nüüd on minu kord.»

Ja nii tungiski saali ainult hall ja muserdatud, õnnetu haige mehe kohutav üksindus. Tema elutöö, luule, jäi leidmata. Meelde jäi hoopis «tarkade tohtrite» peen kõne ja pärast nende lahkumist lavale jääv suitsuvine ja siis veel see, kuidas sanitar hoolikalt ühteainukest kohta hullu Liivi palati uksel nühkis (justkui ülejäänud osadel polekski pisikuid ega mustust! Või oli see ühenduses sellega, et uksest käivatel tohtritel olid käed kinnastamata?).

Veel üks väike tähelepanek. Meie lavakunsti stuudiol ei ole eriti palju lavastusi olnud, aga juba nendestki kasutatakse tervelt kahes (möödunud hooajal repertuaaris olnud Arvo Valtoni «Lugusid argielust ehk Valtoniana», lavastaja Evald Hermaküla ja vaadeldav «Suits pööriööluhtadelt») istumislahendust kuubikutega. Väärib ainult imestamist, kas stuudiol enam teisi lahendusi polegi?

Niipalju siis I osa kohta. II osa oli veidi parem, kuigi ka siin oleks veel palju teha, et kõik see, mida öelda tahetakse, jõuaks ka saali.

Lõpetati etendus huumoriga. Kõik need vaprad lugejad sammusid tähtsalt lava ühest äärest teise, ja nii paar korda (et ikka kõik ilusasti meelde jääksid!) ja selle hanerea juht oli — Paul-Eerik Rummo! Puudusid ainult kuubikud, mis neid nii truult etenduse ajal saatsid. Huvitav, miks neid ei tahetud lasta aplausi osalisteks saada?

Kokkuvõtteks tahaksin öelda, et oleks vägä kena, kui meie klubis tegutsenud luuleteater oma tööd jätkaks. Mati Unt võiks vähemalt ühe õhtu korraldada — Juhan Liivist. Usun, et stuudiolased on nõus aitama, on neil ju koostöö kogemused juba olemas. Ja siis teeme õhtu, mis üks väärt õhtu on!

ELLE KARO

Nädalavahetus võimlates

TENNIS. Kitsukeses TRÜ võimlas kohtusid möödunud nädalavahetusel meie õppeasutuse esindajad Moskva RÜ tennisevõistkonnaga. Külaliste mängutugevusest saab ettekujutuse koosseisu järgi: meistersportlased V. Sazonova ja L. Zamurajeva, meistrikandidaadid P. Belits-Geiman, A. Mazo ja A. Tšakovski. TRÜ I ja II järgu mängijatest koosnev võistkond avaldas moskvalastele tõsist vastupanu ja kaotas 4:9. Võib märkida, et kolmes kohtumises said moskvalased võidupunkti alles kolmesetilises mängus.

VÕRKPALL. TRÜ naiskond ja meeskond esinesid täiseduga Tartu linna karikavõistlustel, mis peeti nädalavahetusel ülikooli võimlas. Nüüd on mõlemad karikad hoiul TRÜ Spordiklubis.

VÄRAVPALL. EPA võimlas mängisid nädalavahetusel väravpallurid. Eesti NSV meistrivõistlustel oli TRÜ naiskond pärast I ringi teisel kohal. Nüüd saavutati kolm võitu: Kalinini rajooni spordikooli üle 13:4, Tapa üle 22:8 ja tabelis kolmandal kohal oleva Tallinna Pedagoogilise Instituudi üle 16:9.

Tabelijuht «Norma» kaotas Viljandis ühe punkti, mängides «Nooruse» koondisega viiki 16:16. Neli vooru enne meistrivõistluste lõppu on «Norma» 19 punkti ja TRÜ naiskonnal 18 punkti.

Teise liiga mängudes sai TRÜ väravpallimeeskond kolm võitu, teiste hulgas ka TPedI esinduse üle 37:26.

V. LENK

A. KIVISTIKU foto

28. VEEBRUARIL ALGASID ÜLIKOOLI MEISTRIVÕISTLUSED SUUSATAMISES. Osavõtjaid oli seekord veelgi vähem kui möödunud aastal. Naistest osutusid 26 osavõtja hulgas paremateks:

1. T. KÕRESAAR KKT 20.36,
2. E. SULALÄTE KKT 21,01,
3. R. RAUDSEPP B-G 22.00.

Meeste kiireim oli Jaan PARIS 31.46 (F-M).

Võistkondlikult on esikohal Bioloogia-Geograafiateaduskond, teisel kohal on Kehakultuuriteaduskond, kolmandal — Arstiteaduskond.

KÄÄRIKU MATKAST OSAVÕTJAILE

1. Kogunemine on 5. märtsil kell 7.30 Kingissepa tn. 19. Sealt läheme kolonnis peahoone ette, kus rektor sm. F. KLEMENT avab matka.
2. Isiklikud asjad, vahetuspesu, kuivad jalanõud pakime ja varustame numbriga, mis on spordiklubi registreerimiskaardil.
3. Suuski laenutatakse suusabaasis reedel, 3. märtsil kuni kella 20-ni registreerimiskaardi ettenäitamisel. Esmaspäeval tagastame varustuse.

● Teele võtame kaasa suhkrut (joogipunktides on tee mõru), võileivad jm. söödavat. Loomulikult kulub ära ka komplekt määrdeid, olenevalt ilmast.

● Kõigil olgu arsti luba!

● Rinnanumbrid välja võtta; nende vastu anname Käärikul nägusa embleemi.

NB. Enne teeleasumist sööme kõva kõhutäie!

TEATED

PRESSIKLUBI

Teisipäeval, 7. märtsil kell 20 on ülikooli ajalehe toimetuses PRESSIKLUBI koosistumine. Päevakorras: «Maailma noorsoo probleemidest» (räägib M. Metsa, ingl. fil. IV k.).

✻

KLUBIS

Laupäeval, 4. märtsil kell 20 «Võrdleme elu-olu USA-s ja meil» — dots. J. Tammeorg. Demonstreeritakse filmi. Tants Pääse 30 kop.

✻

9. märtsil kell 20 algavad üliõpilastele TANTSUKURSUSED. Osavõtumaks 2 rbl.

✻

Kolmapäeval, 8. märtsil kell 20

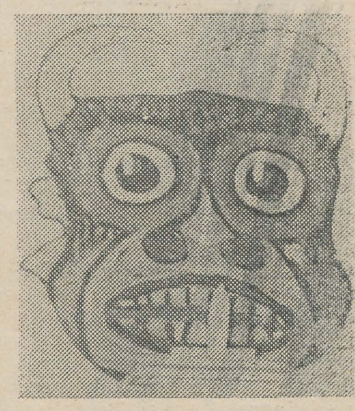

TULE JA SA NÄED ÜLIKOOLI KLUBIS

NAISI

NII NAGU NAD OLID AASTAL 888⁸ E.M.A.

✻

Teisipäeval, 7. märtsil kell 19 klubi puhkeruumis kontsert heliplaatidelt. Kavas J. S. Bachi orelimuusikat

FÕLJETON

Augud, paugud ja meisterdefektiiv

See üleüldse kurioosne ehk defektiivne lugu sai alguse sellest, et Kadaka Anu käis oma tudengist tütart vaatamas. Et olla moraalliseks toetuseks sessi ajal või nii. Tänutäheks otsustas Alma emale Tartu linna näidata ja ühtaegu ka oma tuupimisest tulist pead (pluss 38,2° C) miinus 38,2-kraadises pakases jahutada. Kui nad olid Alma materi ehk Alma teise ema manu jõudnud, tuli üks tüdruk ja üks poiss ja veel hulk tudengeid neile vastu ja ütlesid:

«Jaan, Ants, Arno, Juuli, Imbi, Anne... (jt.) k u k k u s i d l ä b i.»

«Ema, lähme sisse!» kutsus tütar.

«Nurjatu, mina oma luid-konte murda küll ei taha!»

Nojah, Kadaka Anu rääkis mulle selle loo ära ja ütles siis:

«Sa ka nigu Serluk Olmssi moodi mees — mine kae järele, mis vaimud ja nõiad seal konte murravad ja põrandaid õõnestavad ehk spiuneerivad! Muist kehvanärvilisi üliõpilasi olla tänu sellele kohe akadeemikuks tehtud ja vastav logelemisaeg ehk puhkus antud. Uuri järgi — ehk teevad minu tüdruku ka akadeemikuks. Mõnel olla papad-mammad käinud oma lapsukeste eest kostmas teekaanide juures — kui see aitab, eks ma võta siis uuesti tolle ullu tee ette.»

Panin kõik oma kogemused ja ettevaatused kotti ja sõitsin.

Härmatanud tahmapilved rippusid Tartu kohal nagu püssirohusuits.

Sünge eelaimus tahtis üürida korterit mu südamesse, kuid mina kui kogenud mees riputasin sildi uksele:

«Vaba pinda ei ole!»

Kõigepealt tulid vastu kaks õppejõudu.

«Nojah, mina küsin siis veel, et mis asi on kolmas kosmiline kiirus? Üliõpilane vastab: «Siis lendab rakett ka kosmosest välja!»

Siis tulid kaks tudengit.

«Nojah, laseb mul piletit tahvlil ette valmistada. Teen ja kuulen, kuidas Vana, käed seljal, ringi käib ja pomiseb:

«Kõrb, kõrb — mitte ühtegi oaasi...»

«Meil oli jälle poolel kursusel arvestus saamata. Prill tegi siis viimase kontrolltöö. Esimene ülesanne: Joonista siga! Teine ülesanne: Tee luuletus ülikooli teemadel! Ja kolmandaks siis üks elementaarmati ülesanne. Prill parandas tööd ära ja alustas siis pühalikult:

Matemaatikud! Joonistate — pole viga! Luuletate ka kuidagi! Aga matemaatikast pole teil aimugi!»

Taipasin, et olen tähtsat niidiotsa pihku saamas, kuid siis käis äkitselt ilmatu kärakas. Raekoja torn oleks mulle äärepealt kaela tulnud. Onneks jäi kõik püsima. Vaatasin, kuidas tartlased rahulikult edasi oma käima peal käisid. Ainult mõned sissesõitnud tormasid, kes ülikooli poole, kes sealt eemale.

Pidasin kinni ühe soliidsema meeskodaniku, kellel oli kõhukas portfell ja veel kõhukam kõht. Vabandasin, tegin ükskõikse näo (endale!) ja küsisin selge häälega:

«A-an-ndestage, m-mi-is s-seal tet-toimub?»

Mees vastas veel ükskõiksemalt: «Eksamid.»

«Oo püha lihtsameelsust!» olevat öelnud Bruno tuleriidal. Tegelikult mõtlesin seda m i n a praegu veel täbaramas olukorras. Inimkond on hädaohus ja minu kohus on teda eluga riskides päästa! Sellepärast otsustasin elu ära kindlustada... Küsisin ühelt sinise tekliga luukeretaoliselt mehelt teed. Samas haistis mu detektiiv i v a i s t, et mu ees seisab... mu Surm. Mees muigas võika endasmõistetavusega ja ütles võimukalt:

«Sulle kuluks paarsada grammi julgust ära!»

Ja samas lõi Tarvas oma tagumise jalaga mu ees ukse lahti.

Alkoholiaur lõi millegagi mulle vastu pead. Samas ümbritses mind kamp tudengeid, kes patsutasid mul kui oma vanal sõbral turja kibedaks, ja edasisest ma vaikin...

Endalegi arusaamatult olin äkki ukse taga, kus tudengite jutu järgi pidigi asuma seesinane kurjategija Eksam. Peas podises veel Surma võidurõõmus ütlemine:

«Mina s a i n läbi!»

Hmm! Ühed k u k u v a d l ä b i ja nutavad; teised s a a v a d l ä b i ja naeravad... Üks mõistatus teise otsa! Ukse tagant kostis lahingumüra, kahuripauke, valukiljatusi, oigamist soigumist, kukkumismütse ja vanamehehäälseid rõõmuhõiskeid:

«Kui tore sõjasaak!»

Samas tõugati mind uksest sisse. Sees oli kõik vaikne! Mulle suruti pihku pilet, kaks lehte valget paberit ja saadeti ette valmistama... Vaatan — küsimused kriminalistikast. See ju minu ala! Hakkasin õhinal kirjutama. Äkki ajasid mu juuksed end julgelt ülespoole sirgu, nagu oleks laes nende magnetpoolus! Kõik, mis ma kirja panin, kadus paberilt silmapilkselt! Vaatasin ringi. Teised tudengid noogutasid mulle sõbralikult pead ja kirjutasid üksteise võidu m i n u pealt maha. Vaatasin ettepoole. Õppejõud surus ühel enne mind sees olnud tudengil kätt. Mõlemad naeratasid. Ja üliõpilane läks rõõmsalt uksest välja! Siis tõusis t e i n e. Kohkudes märkasin, et professor liputas käes ... m i n d. Avanes põrand ja ainult sinakas suitsupilv tähistas kohta, kus oli seisnud tudeng...

Mulle oli kõik selge.

Alati Sinu SPIKKER,
meisterdefektiiv

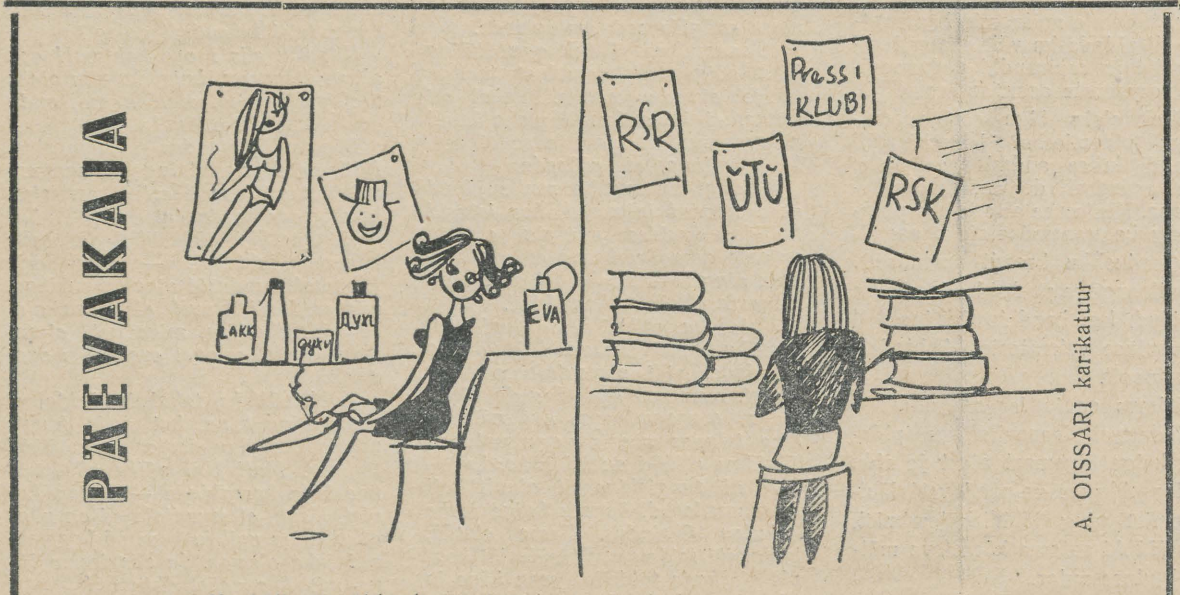

«No küll siin ülikoolis on igav».

Üliõpilased, teatrikunstisõbrad!

Esimesel märtsil algas teatrikuu. RAT «Vanemuine» kuulutab välja teatriteemaliste kirjutiste (artiklite, retsensioonide, portreede jne.) KONKURSI.

Võistluse korraldab teater selleks, et teada saada üliõpilaste arvamusi meie teatri kohta ja aktiviseerida noori rohkem tähelepanu pöörama teatrikunstile.

Žanri valik ja töö pikkus oleneb kirjutajast.

Arvesse lähevad tööd, mis esitatakse ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» toimetusele teatrikuu jooksul.

Konkursi parimate tööde autoreid premeeritakse. Eesti NSV Teatriühing võimaldab tasuta sõidu Moskva teatrite parimatele lavastustele.

3 päeva sulgpalli

Esmakordselt on tartlastel võimalus näha meie vabariigi tugevamaid sulgpallimängijaid. Tänavuste Eesti NSV meistrivõistluste esimene ring 8 tugevama mees- ja 8 tugevama naismängija vahel peetakse 3.—5. märtsini TRÜ võimlas.

Reedel on mängude algus kell 12 ja 19, laupäeval kell 10 ja 17 ning pühapäeval kell 10.

V. LENK

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 1541. MB 02804.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 6 (683) Laupäeval, 11. märtsil 1967

Tartu Riikliku Ülikooli rektori KÄSKKIRI

Õnnitlen rahvusvahelise naistepäeva puhul ülikooli arvukat ja toimekat naisperet.

Soovin meie tublidele naistele raugematut jõudu võitluses tootmise, õppe- ja teadusliku töö, ühiskondlike ülesannete täitmise ning koduste toimetuste rindel.

Tõstan esile nende hulgast järgmisi seltsimehi:

Arstiteaduskonnast

Elise Käer-Kingisepp — professor
Ludmilla Nurmand — dotsent
Sinaida Saar — dotsendi kt.
Ela Lepp — dotsent
Selma Teesalu — assistent
Helju Tälli — assistent
Tiia Soo — assistent
Virve Ratnik — assistent
Asta Soom — assistent
Õie Mandel — assistent
Klavdia Gerassimova — assistent
Ilse Seffer — assistent
Helle Leesik — assistent
Ingrid Toomsalu — vanemlaborant
Linda Parts — vanemlaborant
Endla Kiis — laborant
Elfriide Ambo — dispetšer
Mare Põder — raviosakond, VI kursus
Anne Tampere — „ VI „
Zoja Stušukina — „ VI „
Mai Maser — „ V „
Evi King — „ V „
Alevtina Karjakina — „ V kursus
Mare Daniel — „ IV „
Olga Pavlova — „ IV „
Evi Juhani — „ III „
Tiina Lemre — „ III „
Ludmilla Fišer — „ III „
Olga Piusvere — „ II „
Ülle Känd — „ I „
Mallika Moks — „ I „
Tatjana Tatarina — „ I „
Mare-Liis Õunap — stom. osak. III „
Erna Vomm — farm. osak. IV „
Anne Mahlapuu — „ „ V „

Füüsika-Matemaatikateaduskonnast

Ene Tiit — vanemõpetaja
Ellen Pedak — aspirant
Tiina Rauk — vanemlaborant
Helgi Reissar — praktikumide juhataja
Imbi Talvik — noorem tead. töötaja
Maaja Susi — vanemlaborant
Liidia Lembra — vanemlaborant
Viive Utsal — vanemlaborant
Meeta Kull — laborant
Tiina Tennosaar — laborant

(Järg 2. lk.)

8. märtsi hommikul

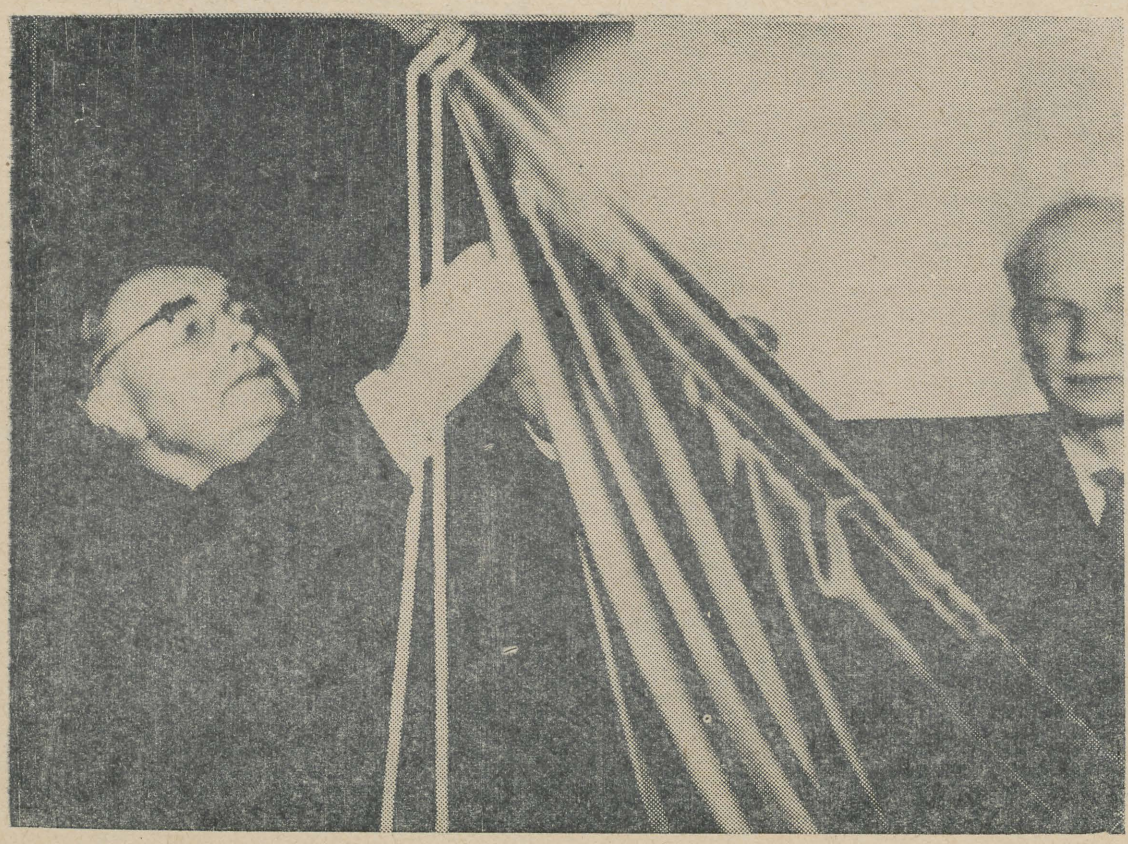

Tartu Riiklikule Ülikoolile anti üle kõrge autasu

ESMASPÄEVAL, 6. MÄRTSIL TOIMUS TRÜ KLUBIS PIDULIK KOOSOLEK, KUS MEIE ÜLIKOOLILE ANTI KÄTTE TÖÖPUNALIPU ORDEN.

VALITSUSE AUTASU ANDIS ÜLE ENSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI ESIMEES SM. A. MÜÜRISEPP. ÜHTLASI AUTASUSTATI K. PÜSSI ORDENIGA «AUSTUSE MÄRK», V. KIISI MEDALIGA «TÖÖVAPRUSE EEST» JA J. KALITSAT MEDALIGA «EESKUJULIKU TÖÖ EEST».

OMA SÕNAVÕTTUDES TULETASID MEIE ÕPPEJÕUD MEELDE MÖÖDUNUD PINGELISI JA TÖÖROHKEID AASTAID, RÄÄKISID TEHTUST JA SELLEST, MIS VEEL TEHA.

TARTLASTE ÕNNITLUSED JA PARIMAD SOOVID ANDIS EDASI EKP TARTU LINNAKOMITEE I SEKRETÄR SM. V. MEISTER. EPA KOLLEKTIIVI POOLT TÕI TERVITUSI PROREKTOR SM. K. KOZLOV.

KÕIGI ESINEJATE ÜHISE MÕTTE VÕIKS VÕTTA KOKKU PROFESSOR F. KLEMENTI SÕNADEGA: «TEHTUD ON PALJU. KUID VEEL ROHKEM TULEB ÄRA TEHA. EI OLE KERGE, KUID PEAME SUUTMA KÕIK RASKUSED ÜLETADA.»

Tartu Riikliku Ülikooli rektori KÄSKKIRI

(Algus 1. lk.)

Anu Käärik — tehnik
Linda Liivak — vanempreparaator
Armilde Pastik — vanempreparaator
Maria Nazimova — dispetšer
Reet Pau — matemaatika osak. V kursus
Sirje Hiidmaa — keemia osak. V „
Kaarin Oja — „ „ V „
Ene Lond — „ „ IV „
Heli Mäeviir — „ „ III „
Eha Soonike — „ „ II „

Ajaloo-Keeleteaduskonnast:

Alice Haberman — vanemõpetaja
Aino Lunge — vanemõpetaja
Antidea Metsa — vanemõpetaja
Ellen Turu — vanemõpetaja
Vilma Trummal — dotsendi kt.
Jelena Gurjeva — õpetaja
Koidu Uustalu — õpetaja
Malle Laar — õpetaja
Helga Hansen — vanemlaborant
Maria Ozerova — laborant
Vilma Sütt — vanempreparaator
Endla Kaldemäe — metoodik
Irina Ananjeva — II kursus
Lilia Geršman — II „
Malle Mumm — II „
Silvia Tobias — II „
Sirje Leius — II „
Meeli Lehtsalu — II „
Tiiu Toomet — II „
Heli Loogna — II „
Vaike Laaniste — II „
Pärja Keldrimägi — II „
Anne Luhaäär — II „
Anne Kurepalu — III „
Mare Mets — III „
Evi Mänd — III „
Tiia Karukäpp — III „
Reet Kaasik — III „
Ellen Niit — III „
Tiiu Kaarma — IV „
Urve Martinson — IV „
Irina Gazer — IV „
Helle Plakso — IV „
Sirje Endre — IV „
Viivi Saaremäel — V „
Laina Õunpuu, — V „
Reet Rannaste — V „
Maie Hannibal — V „
Tiia Nurmelaid — V „

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast:

Linda Aru — assistent
Vaike Vanamb — noorem tead. töötaja
Vaike Kaldemäe — laborant
Salme Vasari — laborant
Eva Mürk — IV kursus bioloogia osakond
Bellis Kullman — II „ „ „
Elga Jõgi — IV „ geograafia „
Elvi Tsopp — III „ „ „
Aasa Lepisto — V „ geoloogia „

Õigus-Majandusteaduskonnast:

Irina Ulpus — laborant
Eeva Lepp — I kursus
Hulda Sauks — I „
Milvi Salom — II „
Maie Vahtra — II „
Ursula Teeveer — III „
Merike Borunova — IV „

Kehakultuuriteaduskonnast:

Amanda Rander — majahoidja
Vaike Kurg — preparaator
Ann Laurik — IV kursus
Mari Naar — IV „

Administratiiv-majandusosakonnast:

Mari Aints — van. raamatukoguhoidja
Hildegard Schmidt — koristaja
Leili Veldi — raamatukoguhoidja
Lilja Sard — maaler (van. töödejuh. jaoskonnast)
Salme Mets — veekeetja

Rektor F. KLEMENT

Veelkord üliõpilastööde kirjastamisest

Läheneb ÜTÜ 22. konverents, mispuhul on kavas (möödunud aasta eeskujul) välja anda ka ettekannete teesid. Heitkem pilk ÜTÜ 21. konverentsi materjalide kogumikku meditsiini alal. Nimetatud kogumik koostati ja avaldati peaasjalikult üliõpilaste jõududega. Selline moodus on igati teretulnud vähemalt kahekordse kasu tõttu — toimetamise ning korrektuuriga tegelejad saavad ise kogemusi ning näitavad samal ajal seda, kuivõrd nad on oma ülesannete kõrgusel.

Järgmise kogumiku väljaandmisele asujad astugu enne artiklite lõplikult ümberkirjutamist kontakti kirjastusgrupi juhataja ga, sest käsikiri peab vastama teatud tehnilistele nõuetele.

Vaatamata üksikutele puudujääkidele võib ÜTÜ 21. konverentsi kogumikku üldjoontes õnnestunuks pidada. Üliõpilased on oma tööga toime tulnud.

Jääb üle soovida, et üliõpilased ka käesoleval aastal täie innuga asuksid oma teadusliku produktsiooni kirjastamisele.

K. PÕDER,
ÜTÜ Arstiteaduskonna Nõukogu juhendav õppejõud

Hommikul esimesed

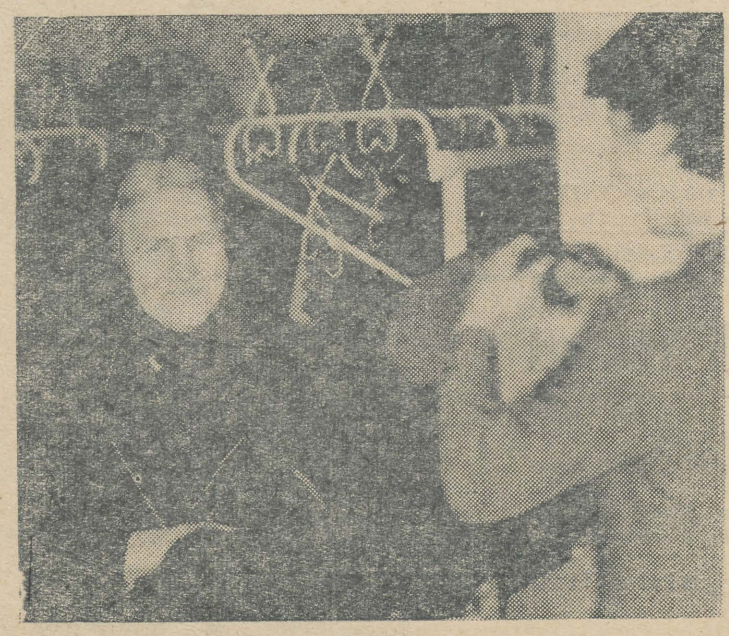

Fotol: J. HÄRMSON

TRÜ peahoone riidehoid. Paar minutit puudub kaheksast. Kõikjal sagimine, kiirustamine... Igaüks püüab kiiremini ära anda üleriided, ei mitte hilineda. Kes meist ei oleks mõnikord pahanegi olnud — miks ometi küll nii aeglaselt!

Aga — kas keegi on tähelepanelikumalt jälginud meie riidehoiutädisid. Neli neid kõigest ongi, neli kärmet kätepaari: J. Härmson, O. Mihhailova, A. Topper ja L. Mosin. Nad armastavad oma tööd, neile meeldib olla noorte keskel.

Juba pool kaheksa on nad tööpostil ja ootavad... Aga millegipärast kipub tudeng ikka viimasel minutil tulema.

J. Härmson on ülikoolis töötanud juba 9 aastat. Sel aastal on ta esmakordselt riidehoius. J. Härmson jutustas, et teinekord ei taha isegi haigusega puududa, sest vahetusekaaslasel läheb üksi raskeks. O. Mihhailova on neljast virgast naisest kõige vanem. Kuid alati on ta energiline ja reibas.

Hommikul esimesed, õhtul ühed viimastest — niisugused nad on, need neli töökat riidehoiu perenaist.

Rahvusvahelise naistepäeva puhul tahaks teile kogu südamest palju õnne ja tervist soovida.

I. HOYER

See on minu igapäevane töö

«Seminarka». Kell üheksa. Aegamööda täitub lugemissaal tudengitega — nii algab tema tööpäev.

Iga päev 53 treplastet. Kas raskeks ei lähe, kui aastaid on 63?

«Algkoolis oli mul matemaatikaõpetaja, kes nõudis, et enda ümber tuleb kõike tähele panna ja kokku lugeda. Sest ajast on mullegi külge jäänud see rumal harjumus. Päevas ikka oma 4—5 korda ülesalla. Varem ei andnud tunda, aga nüüd kipuvad põlved kangeks jääma».

Sm. Elfriede Laas, kaua olete juba Ajaloo-Keeleteaduskonna raamatukogus töötanud?

«1. septembril 1936 oli mul esimene tööpäev siin. Sellest ajast pidevalt.»

31 aastat! Kindlasti olete mõndagi tähele pannud üliõpilaste juures, kes lugemissaalis oma konspektide-raamatuvirnade taga töötavad?

«Aastaid tagasi oli teistmoodi. Aga praegu? Kui õiglaselt öelda, on igasugust. Suurem osa üliõpilasi peab end ülal korrektselt, kuid leidub neidki, kes omavoliliselt viivad raamatu lugemissaalist välja, küsimata ja arvestamata teisi. Tudengid võiksid laenutustähtaegadest ikka kinni pidada, oleks meilgi kergem.»

Milline on praegu olukord raamatukogus? Kui kaugel on katalogiseerimine? Mis tegemata, mis tehtud?

«Tulekahjujärgses inventuuris avastasime vigu. Talongid on valesti kirjutatud. Tagantjärele tuleb nii mõnigi mahakantud raamat päevavalgele.»

Kuidas püsib meeles, kus üks või teine raamat asub? On see aastatepikkuse töö tulemus või süsteem?

«Ei oska nagu vastatagi. See on minu töö. Muidugi, käibel olevad raamatud jäävad ju välimuse järgigi meelde.»

Kas tööpäeva lõpuks väsimus tunda annab?

«Oma tööga olen väga rahul. Ümberringi noored, aega sul siin tähele panna, mil need 7 tundi käest kaovad.»

Soovime hallipäisele vastutulelikule «seminarkatädile» head naistepäeva, energiat ja jaksu!

Vestlesid L. PADEVEST,
T. ROOSMAA

„Ei tahaks veel ülikoolist ära minna,

need neli ja pool aastat läksid liiga ruttu mööda,» ütles ta. Me istusime Uus-Tiigi ühiselamu puhketoas, ajasime juttu, ja kuigi ta oli endast kirjutamise ära keelanud, jõudsime kuidagi ikka kokkuleppele. Paningi kirja üht-teist sellest, mida ta rääkis.

«... Et ma ajalugu õppima tulin, oli vist ikka sellepärast, et mul kooliajal nii hea ajalooõpetaja oli — Jüri Selirand, praegu töötab Teaduste Akadeemias... Ma ei ole kunagi kellekski muuks tahtnud saada kui õpetajaks. Enne ülikooli astumist andsin algkoolilastele tunde, eks selletõttu oli pedagoogilise praktika ajal kergem... Pedagoogika huvitas mind, andsin osa arvestusi koos eesti filoloogidega ja nüüd ei teagi, kumb ma erialalt õieti rohkem olen: ajaloolane või pedagoog-psühholoog... Arvan, et kes oma aja õige jaotamisega hakkama saab, jõuab ülikoolis kaunis palju ära teha... Kui nüüd uuesti esimesel kursusel oleksin, teeksin vist nii, et võtaksin kohe alguses ühe kitsama teema, mingi probleemi ja hakkaksin seda uurima, kasvõi ülikooli lõpetamiseni välja. Nii oleks tööst palju rohkem kasu...»

Minu vestluskaaslaseks oli AINO KITS, ajaloo-osakonna diplomand. Aga võib-olla tundsite ta juba niigi ära — nägite ehk tema pilti möödunud aastal ülikooli autahvlil? Või puutusite kokku komsomolikomitees või ehk pedagoogikaringi koosolekul? Ringi liikmed räägivad praegugi veel toredatest kohvikuõhtutest ja ekskursioonidest, mille eestvedajaks tema kui ringi esimees oli.

Nüüd aga — veel mõned eksamid-arvestused, diplomitöö kirjutamine. Tudengipõlve viimane kevad ongi käes.

MAIRE RAIDMA

Teda veetleb õpetaja elukutse

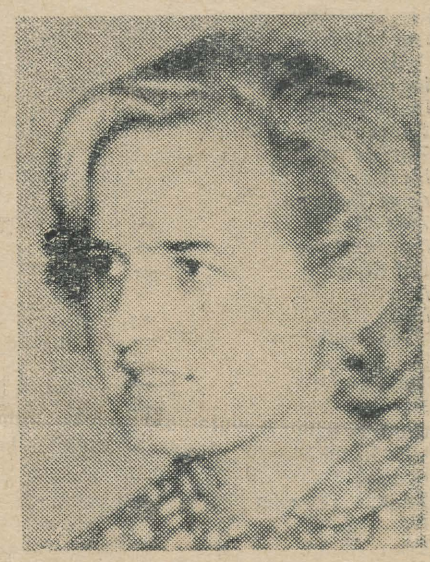

Kui Anne Siniveer kolme ja poole aasta eest sisseastumiseksamitele tuli, polnud ta veel lõplikult otsustanud — kas ikka pedagoogiks või... Aga selgusele jõudis Anne üsna ruttu. Nüüd on tal, eesti filoloogia IV kursuse pedagoogika eriharu üliõpilasel praktika juba seljataga. Anne õpetas eesti keelt 8. keskooli seitsmenda klassi poistele-tüdrukutele. Nendega oli tal esimene klassijuhatajatund, nendega käis «Vanemuises» Tootsi ja Kiire balletitantsu vaatamas. Ühised talvelõbudki jäävad praktikandile kauaks meelde — õnnestunud ja meeldejääv oli suusapäev Käärikul.

Üliõpilasi tuntakse tublide ehitajatena, reibaste matkajatena. Annegi on oma käed külge löönud uudismaaehitustel. Suvel on ta autostopiga lõuna poole rännanud. Hiljuti jõudis ta suusarongiga tagasi lumisest Taga-Karpaatiast.

Õhtuti võib seda heledapäist tütarlast näha ülikooli näiteringi proovidel ja kultuuriülikoolis kunstialastel loengutel.

EDUKAS ÕPPETÖÖS ja hakkaja ühiskondlikus tegevuses — selline on Anne.

VARJE LAATS

Tartu Riiklik Ülikool

EESTI ÜLIÕPILASTE EHITUSMALEV

1. Üliõpilasehitustest

1964. a. suvel taaselustasid Eesti üliõpilased oma uudismaasuvede traditsiooni. 150 kõige tublimat sõitis K. Adamsoni juhtimisel Kasahstani Tselinnõi krai Koktšetavi oblastisse. 1965. a. sõitis Kasahstani uusehituste.e juba 360 tudengit. Nende aastate jooksul kinnitasid Eesti üliõpilased oma nime uudismaakroonikasse, võites Koktšetavi oblasti parimate töömeeste-ehitajate tunnustuse.

1966. a. otsustati jääda töö.e koduvabariiki. 230-liikmeline Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev töötas Saare-, Muhu- ja Hiiumaal. Saarlased jäid meie tööga rahule ja kutsusid tagasi. Lubasimegi.

2. EÜE eesmärgid

Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev (EÜE) kasvatab oma liikmeid töös ja kasulikes meelelahutustes. Tugevnevad sõprussidemed vabariigi kõrgemate koolide üliõpilaste vahel, Eesti üliõpilaste ja teiste Nõukogude Liidu kõrgemate koolide ning rahvademokraatiamaade üliõpilaste vahel.

Ehitusmalevast on kasu vabariigi sovhoosidel ja kolhoosidel, kellel rida tähtsaid põllumajandusobjekte valmib ennetähtaegselt tänu üliõpilaste abile.

EÜE eesmärgiks ei ole mitte ainult ehitamine. Pärast tööd toimuvad rühmasisesed üritused, ekskursioonid huvipakkuvaisse ning looduslikult kaunitesse kohtadesse, kohtumised teiste rühmadega, ülemalevalised üritused, kontserdid, spordivõistlused.

Eriline koht EÜE-s on komsomolitöö õigel korraldamisel. Uudismaatööd on olnud meie kõrgemate koolide komsomoliaktiivi taimelavaks. Kõrgemate koolide komsomolikomiteed peavadki oma kooli aktiviste suunama EÜE-sse, sest mitmekülgseks ja suurte kogemustega komsomoliaktivistiks võib noort lugeda alles pärast karastumist Ehitusmalevas (meenutame ÜLKNÜ KK sekretäri Žuravljova hiljutist artiklit üliõpilaste iseseisvuse kasvatamisest ja omavalitsuse loomisest ehitusmalevate kogemuste abiga).

Ehitusmaleva töö ajal avastatakse ka uusi juhte ja aktiviste, kes tänu konkreetsele tegevusele EÜE-s saavad oma võimeid kõige paremini avaldada.

3. EÜE 1967. aastal

500-liikmeline EÜE töötab tänavu Saare-, Hiiu-, Muhumaal, Vormsil ning Lääne-Eesti rannikul. Maleva aktiivne tööperiood on **20. juunist kuni 3. septembrini.**

Malevat juhib 7-liikmeline maleva staap: komandör — Toomas Etverk TPI, komandöri asetäitjad — Ants Riesen ja Einar Savisaar TRÜ, insenerid — Rein Bankier ja Toivo Erilt ning staabi liikmed — Maasike Maasik ERKI ja Arne Vahtra.

Rühmi juhivad rühmakolmikud — komandör, tema asetäitja ja meister.

Malev jaguneb 14 ehitusrühmaks, igaüks 30—50 liiget. Iga rühm ehitab tavaliselt 2—4 lihtsamat põllumajanduslikku tootmishoonet (aitkuivatid, loomalaudad, laod), samuti ka elamuid, klubisid, kontoreid, koolimajade juurdeehitusi jne.

EÜE liikmed hakkavad elama koolides, internaatides ning spetsiaalselt nendele ehitatud hoonetes. Rühmade asukohad on valitud nii, et mõjule pääseb saarte ja ranniku kaunis loodus.

4. Maleva koosseis

Malevasse võivad astuda kõikide Eesti NSV kõrgemate koolide üliõpilased (TPI, TRÜ, TPedI, ERKI, EPA) ja Tallinna Polütehnikumi ning Tallinna Ehitus-Mehhaanikatehnikumi õpilased. Malevasse on kutsutud 10—15-liikmelised ehitusgrupid Kaunase PI-st, Harkovi PI-st, Kiievi RÜ-st, Läti RÜ-st, Leningradi II Meditsiini Instituudist, Kišinjovi RÜ-st, Jerevani RÜ-st, Tbilisi RÜ-st, Leningradi RÜ-st, Kiievi PI-st, Harkovi RÜ-st, Volgogradi TPedI-st, Volgogradi PI-st, Harkovi Kommunaalehitus Inseneride Instituudist ja Harkovi Ehitusinseneride Instituudist.

TRÜ on lülitatud ka nende Nõukogude Liidu kõrgemate koolide hulka, kes vahetavad ehitusgruppe rahvademokraatiamaadega. Vastavalt ÜLKNÜ ja Ungari KNÜ KK-de vahel sõlmitud kokkuleppele vahetavad TRÜ ja Debreceni Laios Kossuthi nim. Ülikool 30 üliõpilasest koosnevad ehitusrühmad. Vastavasisuline leping nende ülikoolide vahel kirjutatakse alla aprillikuus.

5. Maleva komplekteerimine

Malev komplekteeritakse vabatahtlikkuse alusel. Iga üliõpilane, kes soovib malevasse astuda, täidab vastava avaldus-blanketi ja kinnitab oma soovi allkirjaga. Avaldusele tuleb märkida piirkond, kus soovitakse töötada. Maleva staabil on õigus paigutada üliõpilasi rühmadesse vastavalt konkreetsetele vajadustele.

6. EÜE ehitusrühmad Ungari Rahvavabariigis ja Kasahstanis

EÜE staap valib 1967. a. EÜE liikmete hulgast kandidaadid 50-liikmelise Kasahstani ehitusrühma (hakkab tööle Tselinnõi krai Koktšetavi oblasti Štšutšinski rajooni ehitusrühmas Koturkuli zooveterinaartehnikumi ehitusel) ja 30-liikmelise ehitusrühma Ungari RV-sse saatmiseks. Ungari Rahvavabariiki ja Kasahstani saavad eelisjärjekorras ehitusmaleva uudismaaveteranid ja tublid töömehed. Silmas tuleb pidada veel asjaolu, et Ungari RV-s hakkavad meie üliõpilased tõenäoliselt tööle internatsionaalses ehituslaagris, kus kõrvuti sotsialismi.eeri maade esindajatega töötavad ka kapitalistlike maade üliõpilased (Austria, SFV jt.). See nõuab meie esindajatelt tugevat poliitilist ettevalmistust ja filosoofilisi teadmisi.

On loota, et tuleval aastal ehitusrühmade vahetamine rahvademokraatia maadega tunduvalt laieneb. Silmas peetakse aga ikkagi printsiipi, et esimese karastuse uudismaatöödel peab andma koduvabariik.

7. Maleva vorm

Iga EÜE liige saab maleva vormi. Ühtne vormiriietus sümboliseerib maleva ühtsust, on mugav ja praktiline. Vormiriiete kavanditega võib tutvuda EÜE teadete tahvlil.

8. Töötasu, soodustused ja premeerimine

Eelmise aasta Ehitusmaleva kogemused näitavad, et ka Eestis on võimalik välja teenida küllalt hea kuupalk. Maleva liikmete möödunud aasta keskmine töötasu kahe ja poole kuu jooksul oli umbes 300 rubla, parimas rühmas — Karjas ligi 400 rubla, madalama töötasuga rühmades 200 rubla.

Parimate töömeeste, isetegevuslaste ja Ehitusmaleva aktivistide 30—40-liikmelisele delegatsioonile võimaldatakse eelmise aasta eeskujul turismimatk rahvademokraatiamaadesse.

9. Informatsioon ja avalduste vastuvõtmine

4. märtsil moodustati EÜE TRÜ staap koosseisus: staabi ülem Sinijärv, Riivo (keemia II), staabi liikmed: Bekker, Enn (Õigust. II), Ennet, Jüri (ravi V), Golovkin, Vladimir (mat. III), Järve, Tiit (keemia II), Kruustee, Linda (eesti fil. II), Kukk, Rein (kehakult. III), Kurepalu, Anne (ajaloo III), Noor, Juta (ravi V), Orvik, Kaie (Majandust. III), Paju, Juhan (eesti fil. IV), Palm, Väino (Majandust. II), Saar, Tõnu (Õigust. I), Sütt, Ilmar (Õigust. II).

EÜE TRÜ staabi ülesandeks on avalduste vastuvõtmine 7. märtsist kuni 20. aprillini ja informatsiooni andmine EÜE TRÜ ja EÜE vabariikliku staabi tegevusest.

Seoses sellega, et EÜE aktiivne tööperiood langeb eksamisessiooni sisse, tuleb EÜE-sse astujail mõned eksamid sooritada ennetähtaegselt. Eksamite ettesooritamine on lubatud Eesti kõrgematesse koolidesse saadetud ENSV Ministrite Nõukogu Riikliku Kõrgema ja Kesk-erihariduse komitee esimehe M. Pesti kirja nr. K 51/404 alusel.

Võlgnevustega üliõpilasi EÜE-sse vastu ei võeta.

Soovitav on, et EÜE tegevusest võtaksid osa kursusekollektiivid, nagu seda tegid spordimeditsiini osakonna üliõpilased 1965. aastal ja 12-liikmeline grupp praeguselt Õigusteaduskonna II kursuselt 1966. a. suvel. Kursusi ja rühmi võetakse vastu eelisjärjekorras.

ÜLIÕPILANE!

Enne, kui täidad avalduse, mõtle hästi järele, kas sinu otsus on lõplik; kui sa veel kahtled, jäta parem avaldus kirjutamata, sest me orienteerume ainult kindlatele liikmetele. See kõik on vajalik sellepärast, et:

1. Meie üritus on Eesti üliõpilaste omapoolne panus Nõukogude riigi 50. aastapäeva tähistamiseks.

2. Kui sa oled täitnud avalduse, hakatakse sulle muretsema vormiriietust ja arvestatakse sind Ehitusmaleva liikme kandidaadina. Lõpliku otsuse teeb maleva staap.

Avaldusi võetakse vastu teisipäeval ja reedel kell 16—18 TRÜ komsomolikomitees.

Kui sa oled otsustanud, kiirusta avalduse kirjutamisega, sest see on vajalik vormiriiete õigeaegseks muretsemiseks (on vaja teada riiete ja peakatete numbreid).

Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva Staap
Toomas ETVERK
Ants RIESEN
Einar SAVISAAR

TRÜ KOMSOMOLIKOMITEE JA EÜE STAAP PALUVAD OSAKONDADE JA KURSUSTE KOMSOMOLISEKRETÄRE NING GRUPIORGANISAATOREID ARUTADA EÜE STAABI ARTIKKEL OSAKONDADES JA KURSUSTEL LÄBI.

TÄHELEPANU!

14. märtsil kell 16 on TRÜ klubis (Tähe tn. 3) ülikooli parteiorganisatsiooni üldkoosolek. Päevakorras: NLKP Keskkomitee detsembripleenumi otsustest. Ettekandja EKP Keskkomitee teine sekretär A. Vader.

TÄHELEPANU!

NB!

ELKNÜ TRÜ Komitee alustas 1. märtsil loengutega, kus tehakse juttu probleemidest, millega puutume kokku ühiskondlikku tööd tehes. Esimesele loengule kogunenud «täisauditoorium» ei pettunud. Dots. V. Palmi vestlus teaduslikust mõtlemisviisist oli huvitav, kaasakiskuv ja mõtteid liikuma panev. Arvestades seda, et teadusliku motlemisviisiga seotud probleemid kuulajates suurt huvi äratasid, on dots. V. Palm nõus oma vestlusi samal teemal jätkama (orienteeruvalt 2 nädala pärast).

Järgmise loengu meie NB-lektooriumis (ehk lühendatult NB-TOORIUMIS) peab TRÜ aspirant Ülo Vooglaid. Teemaks on seekord «Inimestevahelistest suhetest kollektiivis», mille kohta lektor annoteerivalt kirjutas järgmist:

Mõnes kollektiivis on inimesed sõbralikud, abivalmid, heatahtlikud, teises aina nohisetakse omaette, sepitsetakse intriige, hõõrutakse käsi kaaslaste ebaõnnestumiste peale.

Sõbralik õhkkond loob tulusa töömeeleolu, vähendab soovi minema minna («kaadri voolavus» on mitmel pool siiski mõistatuseks!).

Igaüks otsib endale tuge teistelt inimestelt. Kuidas ta seda leiab ja millal ta pettub? Kellest peetakse kollektiivis lugu?

Kas saab olla autoriteeti inimesel, kes räägib ükskõik millal ükskõik mida?

Kursuste ja rühmade komsomoliaktiivi osavõtt on seekord eriti soovitav. Ka kõik teised — keda suhted meie vahel ja meie kollektiivis külmaks ei jäta — TULGE KUULAMA ESMASPÄEVAL, 13. MÄRTSIL K. 18 PEAHOONE AUDITOORIUMISSE 139.

ÜTÜ

ÜTÜ nõukogusse on saabunud uusi kutseid osavõtuks teiste kõrgemate õppeasutuste ÜTÜ konverentsidest.

- **Kiievi Meditsiini-instituudis on konverents aprilli lõpus.**
- **Užgorodi Riikliku Ülikooli Matemaatikateaduskonnas — 23.—28. märtsini.**
- **Tbilisi Riiklikus Ülikoolis — 21.—26. aprillini. Konverentsi töö toimub mitmetes sektsioonides: lääne filoloogia, vene filoloogia, orientalistika, žurnalistika, psühholoogia, filosoofia, üldkeeleteaduse, õigusteaduse, majandusteaduse jpt. sektsioonides.**
- **Taškendi Riikliku Ülikooli Ajalooteaduskond korraldab 25. teadusliku konverentsi, millega tähistatakse ka oma ÜTÜ 40. aastapäeva. Töö toimub järgmistes sektsioonides: NLKP ajalugu, NSV Liidu ja Usbeki NSV ajalugu, üldajalugu, arheoloogia, filosoofia, psühholoogia, teaduslik ateism.**
- **Lvovi Riikliku Ülikooli ÜTÜ konverents on 18.—21. aprillini. Töötavad zooloogia, füsioloogia, mikrobioloogia ja biokeemia sektsioonid.**
- **Jerevani Riikliku Ülikooli ÜTÜ XXX konverents toimub 17.—20. aprillini ja on pühendatud Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale. Töösektsioonid: matemaatika, füüsika, keemia, geograafia, majandusteadus, poliitökonoomika, kaubatundmine, ajalugu, filosoofia, filoloogia, õigusteadus.**
- **Riias toimub 10. maist 13. maini Läti kõrgemate õppeasutuste ühendatud teaduslik konverents.**
- **Kiievi Riikliku Ülikooli Filoloogiateaduskonna XXIV konverents on 7. aprillil.**

KUUS AASTAT TAGASI TEGID NAD ÜLIKOOLIS ESIMESI EKSAMEID

Kuus aastat tagasi tegid nad ülikoolis esimesi eksameid. Siis said neist «rebased»... Nüüd on pingelised aastad möödas. Mõni päev enne naistepäeva oli koos käesoleva õppeaasta esimene suunamiskomisjon. Esitasime mõned küsimused kaadriosakonna juhatajale sm. A. NIELSENILE.

«Kui palju Arstiteaduskonna lõpetajaid tööle suunati? Kus on nende töökohad?

«Lõpetajaid oli üldse 144. 114 ravi- ja 30 stomatoloogiaosakonnast. Töökohad valis enamik endale ise, suunamiskomisjonile jäi vaid kinnitamise vaev. Noored arstid hakkavad tööle peamiselt Tervishoiu Ministeeriumi süsteemis.

Kuus inimest said koha kalalaevadel; neil arvatakse kõige huvitavam töö ees seisvat.»

«Kes olid parimad lõpetajad? Millal on teiste teaduskondade lõpetajate töölesuunamine?

Pingereas on esimesteks Ene LAUSVEE ja Hilja ROOSAAR.

Teiste teaduskondade suunamine tuleb märtsi lõpus, aprilli alguses.»

Helve TOOMLA

KOMSOMOLIPILETITE VAHETAMISE GRAAFIK

Esmaspäeval, 13. III kella 14—16 saksa keele eriharu V kursus
Teisipäeval, 14. III kella 14—16 vene filoloogia I kursus
Kolmapäeval, 15. III kella 14—16 rahanduse eriharu III kursus
Neljapäeval, 16. III kella 10—12 saksa keele eriharu III kursus
Reedel, 17. III kella 14—15 raviosakonna II kursuse I ja II rühm
Komsomolidokumentide vahetamine toimub ELKNÜ TRÜ Komitees.

Raketid ja „lendavad taldrikud"

RSR-i järgmine avalik koosolek (20. märtsil) tuleb teatud määral eksperimentaalne. Probleemistik puudutab majanduse, poliitika, teaduse ja fantastika piirimaid. Küsimusi kerkib üles võib-olla liigagi palju, kuid püüame teha mingisuguse valiku.

Millega on seotud Ameerika kosmonautide hukkumine? Kuidas avaldab kosmosevallutamine mõju riikide büdžetile? Lend Kuule? Mida kujutavad endast «lendavad taldrikud»? Kas need on kosmoselaevad, mis liigutavad meile tundmatuil energiaallikail, näiteks antigravitatsioonijõudude abil?

Rõõm oleks, kui kohale tuleks hästi palju neid, kes asjaga rohkem kursis on. Aga ka kõige «filoloogilisemaile» kuulajaile peaks üht-teist olema.

Tartu Riiklik Ülikool 3

Jätkame mõttevahetust

Paar vastakat sõna

Kaks arvamuseavaldust lavastuse «Suits pööriööluhtadelt» kohta ilmus. Nii mõndagi on ära öeldud, isegi päris põhjendatult. Kahjuks kalduti liigsesse pessimismi ja ei nähtud või ei tahetud näha suurt sammu luule interpretatsiooni alal. Katsetajad saavad alati suurima kriitika osaliseks.

Vastunäidustused Jaan Undile. Pole nõus, et lavaline liikumine segab luule mõistmist. Väikese reservatsiooni võiks teha — liig hajutatud liikumine mõjub halvendavalt. Täpsem rütm kooskõlas luuletuse rütmiga muutub igati soodustavaks faktoriks.

Vastu tahaksin vaielda ka sellele, et kahe täiesti erineva meeleoluga luuletuse kõrvuti esitamine nõrgendab luuletuse mõju. Kõik sõltub luuletusest, meeleolust. J. Undi antud retseptist nähtub, et luuletelooming tuleb jaotada teatud meeleoluga osadeks — lüürika, armastustunne jne. Pakume mandumist. Aga miks mitte ergutada inimest, mõttetegevust.

Samal ajal ei nõustu mõttega, et interpreteerijad peavad edasi andma luuletuse graafilist kuju. On ju näitekunsti elementaarne reegel — väljendada mõtteid, mitte reakaupa ega punktist punktini ettekandmist. Ei tea, keda tänada, kas näitlejaid või algajaid lavastajaid, kuid õnneks hoovas lavalt mõttetendents.

Võib-olla on taolised arvamuseavaldused vanavõitu, ebakaasaegsed, kuid...

Mida täiendavalt öelda? Igal juhul maha vaikida etendust ei saa. Paul-Erik Rummo luule, seda just kaasaegsuse ja hea valiku tõttu, sobis teatraliseerimiseks. Kindlasti oleks võinud paremaid tulemusi loota ka Liivi luulelt, kui valik, esitus ja rõhk rohkem oleksid toonitanud Juhan Liivi kui luuletajat, eesti rahva klassikut. I osas mõned (kahjuks ainult mõned) nn. palatistseenid olid hästi välja mängitud, tugeva alltekstiga. Kohati langeti siiski aga sellest osast välja, polaarne külg — luule — jäi nõrgaks. Kui I osa lavastuse kohta tuleb öelda tugevaid etteheiteid, siis II osa (lavastaja Ela Unt) näitab end suhteliselt heast küljest. Teatralisatsioon nappide vahenditega — must-valge printsiibil lavakujundus, rõõmsameelsed kostüümid, täpne valgustus (valge muutub polaarseks valgega) mõjub hästi P.-E. Rummo luule mõistmiseks. Etteheiteid saaks teha vaid liikumise suhtes. See on kohati liiga hajevil. Üks repliik ühest lava otsast, teine teisest — see muutub häirivaks, kuna näitlejate jälgimine väsitab ja nõrgendab luule mõjumist. Igal juhul liikumine annab etendusele hoogu, särtsu. Monotoonsus ei tohiks olla domineeriv, (ehk ainult mõne formalist-luuletaja puhul), võiks vaid saada väljendusvahendiks osale luuletustele. Muidugi ainult parema tulemuse saamiseks. Mõttetut tulevärki pole vaja.

Veidi näitlejaist. Nende kontingent oli äärmiselt tagasihoidlik. Vähemalt tundus nii. Kõigest kolm inimest (nimetatud juba J. Undi artiklis) suutsid tõusta teistest võrratult kõrgemale tasemele. Samas oli aga tunda stuudiolaste tagasisurutust, mida tingisid ilmsesti näitejuhi retseptid, eriti M. Undi lavastuse osas.

Vaatamata neile kõigile kaunis ränkadele etteheidetele tuleb lavastust pidada kordaläinuks. Muidugi mitte lavastuslikust küljest, vaid kui uudne eksperiment. Alustatut tuleb jätkata!

ANDRUS SAAR

JA ÄRKASKI ÜLES

pikka talveunne suikunud RSK. Uus juhatus, uued tööplaanid ja uued mõtted.

Juba 21. märtsil on klubil plaanis Ungari õhtu, seejärel hakkavad RSK liidid vastu võtma ÜTÜ konverentsile saabuvaid külalisi, aprillis avaneb aktiivsemail võimalus sõita sõprusnädalale Jerevani, mais külastatakse Vilniuse Riiklikku Ülikooli, korraldatakse klubiõhtu.

Kõikidest plaanidest on veel vara rääkida. Kes on asjast rohkem huvitatud, TULGE JÄRGMISELE KOOSOLEKULE, MÕNED VAKANTSED KOHAD ON VEEL.

Tore oleks vahetada puhkelaagri tuusikuid teiste liiduvabariikide ülikoolidega. Käärikule läheb igaüks meeleldi, aga ega poleks halb teada, kuidas puhkavad Lvovi, Jerevani, Kaunase üliõpilased.

Kes aga tahab suvel tööd teha Kaukaasias «Salme» kolhoosis — palun! Kõik võimalused on olemas.

Head pealehakkamist on, küllap siit tuleb rohkem kui pool võitu!

T. ALLA

Üliõpilane, mine kuulama!

Tartu Riiklik Kunstimuuseum alustas uut loengutsüklit «Kunstnik ja kaasaeg». See on planeeritud 1967. ja 1968. aastale. Antakse ülevaade ajastu ja kunsti vahelistest seostest keskajast kuni tänapäevani, puudutades kirjandust, muusikat ja kujutavat kunsti.

Kaks loenguõhtut on möödas. Kevadel toimub veel kolm loengut renessansi kultuurist. Kirjandusest kõneleb 14. MÄRTSIL KELL 19 prof. Villem Alttoa, muusikast 28. märtsil A. Allikvee, kujutavast kunstist 11. aprillil V. Hinnov. Loengud on illustreeritud kirjandus- ja muusikapaladega, valguspiltide ning filmidega.

Et muuseumi lektoorium mahutab ainult veidi üle saja inimese, siis pidid eelmisel loengul paljud jääma ukse taha. Nüüd lastakse müügile ABONEMENT — 20 kop. loeng (loengu vaheajal saab külastada ka näitusi). Abonemente on võimalik osta kunstimuuseumi piletimüüjalt näituse lahtioleku aegadel.

MALETANDRILT

ÜLIKOOLI ESIMALETAJA selgitamiseks välkmales peeti 4 turniiri, kusjuures arvesse läks iga võistleja 3 turniiri tulemus, kahjuks mitte kõik meie parimad ei leidnud võimalust osavõtuks kogu turniiride seeriast, mis mõnevõrra madaldas võistluspinget.

Ülikooli 1967. a. välkmalemeistriks tuli Tartu meister välkmales Lembit Roots 60 punktiga 60-st võimalikust, teine oli Toivo Hinrikus 52 ja kolmas Ants Aaslav 51,5 punktiga. Järgnesid J. Soonvald (49.5), A. Marksoo (43,5).

OSAVÕTUKS ÜLIKOOLI ESIVÕISTLUSTEST MALES on võimalik registreerida sektsiooni sekretäri A. Kooritsa juures (keemiahoone IV korrus, tuba 440).

T. HINRIKUS,
malesektsiooni esimees

Lõpuks ometi!

Kunagi sai õpitud, et kaks paralleelset sirget lõpmatuses lõikuvad. Ja nüüd ongi too ühele enam-vähem tõelisele filoloogile irreaalsena tunduv võimalus siiski võimalikuks osutunud, SEST

ühelt poolt plaanid ja lubadused ning teiselt poolt viiekorruseline hoone Leningradi maanteel koos igasuguste veevärgi- ja kanalisatsioonitorudega on lõpuks teineteist leidnud.

Me kolime. Me kolime vihatud Vanast-Tiigist «poiste Pälsonisse».

Keegi istub ruudulisel kohvril ning näpitseb transpordivahendit oodates mõtlikult kitarrikeeli.

Teine Keegi veab «teadust» täistuubitud sumadani läbi Vanemuise pargi. Viisteist sammu ja peatus, kaksteist sammu, jälle peatus, kaheksa astumist, peatus — enam ei jõua!

On veel üks Keegi — see tilpab viimaste kompsudega Vana-Tiigi raudväravate vahelt bussi poole, aga satub kogemata sellesse, kus tema sõbrannat ei ole... Ootab minutit viisteist Pälsoni ees seda õiget bussi, aga ei jõua lõpuni oodata. Pärib siis õhtul teiselt oma kohvri kohta, aga see oli kastikeste-karbikeste-kotikeste juures sõbratari omandi sootuks unustanud... Nüüd kolme majja sildikesed üles: Kaduma läinud... kolimise käigus... seda värvi... selliste liistudega. Ei kippu ega kõppu...

Hilisõhtuks on aga too kadunuke täies muserdatuses valvelauda ilmunud... Järgmisel hommikul helistab veel Sepa-tädi Vanast-Tiigist ja palub kohe varanduse järele tulla. Veel üks õnnetu!

Me kolime! Me kolime Vanast-Tiigist «poiste Pälsonisse», me kolime «poiste Pälsonist» Leningradi maanteele, Uuest-Tiigist «poiste Pälsonisse» ja Vanast-Tiigist «tüdrukute Pälsonisse, me kolime Leningradi maanteelt Vanasse-Tiiki, me kolime Leningradi maanteelt «poiste Pälsonisse», Kvissentalist Vanasse-Tiiki ja Kvissentalist Leningradi maanteele. Vanas-Tiigis endas kolitakse A- ja B-klubist tubadesse ja suurtest tubadest väiksematesse tubadesse...

Kindlasti oli veel variante.

Ent sel kõigel oli siiski oma plaan ja kolima pidi kella järgi. Selleks ja selleks ajaks peab see maja tühi olema, tolleks ja tolleks ajaks too...

Oo, aga lubage! Miks ei kolinud me õppeaasta algul? Miks ei vahetanud me aadressi novembripühadeks? Ja siis olid veel konstitutsioonipäev, uusaasta ning 23. veebruar.

Me täname teid, ehitajad, et te meid, naissoo esindajaid, meeles pidasite ning naistepäevaks poistele maja valmis tegitel

Meie ühiselamutubade juures on alati kurdetud põrandapinna nappuse üle. Uue maja juures võetl lõpuks neid kaebeid kuulda ja ehitati iga asuka tarvis lisaks riidekapile seina veel üks kapp, et põrandal oleks rohkem ruumi astuda, pöörata ja hommikvõimlemist teha. Aga nemad tahavad veel öökappe!

Ei olevat äratuskella kuskile asetada, sest aknalauale ei saa ju panna — õue kukub. «Narrid», õelnuks Joosep, «iga mees paneb oma «vekri» oma seina-öökappi, kusjuures helisema tuleb keerata nii, et üks kell 5 minutit varem, teine jälle 5 minutit hiljem, ja kapi uks tuleb lahti jätta. Küll siis hommikul tirinat jätkub!»

Aga ülikoolis taunitakse kõige enam keskkooliõpilase mentaliteeti ja seepärast ei ole kuidagi mõeldav, et üliõpilane, kes töötab ÜTÜ-s ning on kõigiti leidlik, otsiv ja juurdlev, võtaks kuulda Tootsi-suguse külapoisi soovitusi. Küllap ta ise suurtele ja väikestele muredele mingisugused lahendused leiab.

H. KULO

P. PÄRNA karikatuur.

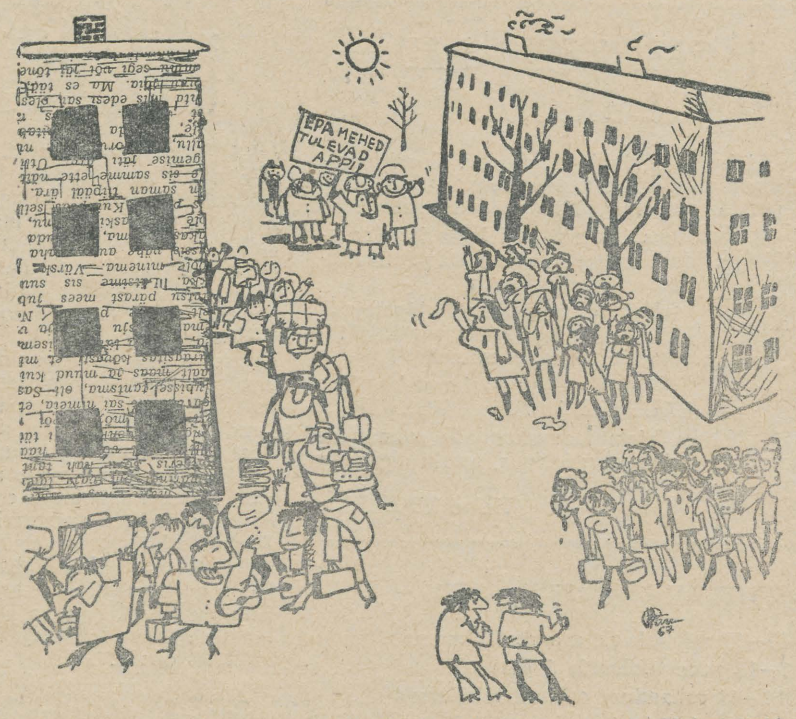

Kolivad noormehed ja nutavad tütarlapsed. Ühed nutavad rõõmupisaraid (need, kes tulevad Vanast-Tiigist). Teised nutavad kurvastusest (Pälsoni intrielan kud). Kuid võib arvata, et ega nemadki enam kaua nuta...

A. OISSARI karikatuur. Filoloogide naistepäev.

TEATED

ÜTÜ

15. märtsil k. a. kell 19 toimub kohviku piljardisaalis pedagoogikaringi koosolek. Räägime õpilasest ja õpetajatööst praktikandi pilguga vaadatuna.

Kutsume kohale kõiki asjaosalisi ja asjast huvitatuid!

ÜET

14. märtsil kell 15 alustab tööd kodukultuuri instruktorite I kursus. Oodatakse kohale Arstiteaduskonna ja Füüsika-Matemaatikateaduskonna rahvast.

GEOGRAAFIDE KINO

Neljapäeval, 16. märtsil kell 16 näidatakse Vanemuise tn. 4 suures ringauditooriumis järgmisi geograafilise sisuga filme: 1. «Montevideos». 2. «Sinine lamp». 3. «Kiri Ameerikasse». 4. «Siin lõpeb meri». 5. «Maapealsel orbiidil».

Matkavõistlus

TRÜ matkasektsioon kuulutab välja osakondade-vahelise MATKAVÕISTLUSE. Arvesse lähevad kõik matkad, mis on sooritatud ajavahemikus 1. 01. 67.—15. 10. 67. a. Ülelinnalistest matkadest lähevad arvesse Tartu—Kääriku ja Tartu—Otepää matk.

Võistluses arvestatakse ka matkajate-järgusportlaste arvu osakonnas. Järkude vormistamine toimub igal kolmapäeval kella 18—19 keemiahoone aud. 113.

Matkasektsiooni juhatus

15. märtsil kell 19 on EPA aulas

NOORTE VALIJATE ÕHTU

Esineb ja vastab noorte küsimustele ülemnõukogu saadikukandidaat EKP Keskkomitee teaduse ja kultuuriosakonna juhataja sm. G. Sarri.

Uut teatmekirjandust

В. Г. Данилевич. **Справочник по заработной плате.** Минск 1966. 503 lk.

А. Забозлаев, М. Захаров, И. Колганов. **Справочник по пенсионным вопросам.** Москва 1966. 287 lk.

Международные экономические и научно-технические организации социалистических стран. Справочник. Москва 1966. 142 lk.

О. Э. Ливотова и Португаль, В. В. **Востоковедение в изданиях** Академии наук 1726—1917. Библиография. Москва 1966. 144 lk. (1813 nim.)

Э. Р. Сукиасян. **Классификация произведений печати.** Библиографический указатель 1917—1965. Москва 1966. 100 lk. (1013 nim.)

О. С. Ахманова. **Словарь лингвистических терминов.** Москва 1966. 607 lk.

Тепловые потоки в земле. Библиография 1865—1965. Ленинград 1966. 74 lk. (369 nim).

Железные дороги СССР. Направления и станции. 2-е изд. Москва 1966. 150 lk.

Raadioloengud

Kolmapäeval, 15. märtsil

1. Võõrfiloloogia ja eesti filoloogia osakonna III kursuse üliõpilastele dots. Inge Undi pedagoogika-alane loeng «Õpilase kodused tööd õppetöö vormina».

2. Ajaloo-Keeleteaduskonna I ja II kursuse üliõpilastele dots. Richard Kleisi loeng «Ladina keele algkursus» XI.

Reedel, 17. märtsil

1. Kõikide teaduskondade II kursuse üliõpilastele dots. Lembit Valdi loeng «V. I. Lenini teose «Materialism ja empiriokritiitsism» tundmaõppimisest».

2. Žurnalistika eriharu üliõpilastele dots. Juhan Peegli III loeng kaasaegsest väismaisest ajakirjandusest «Kodaniku ajakirjanduse teooriast 3. Ajakirjanduse vabadus».

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim trükikoja trükk. Tartu Ülikool 1749 III Oksakoumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 1699. MB 02827.

Kõigi maade proletaarlased, ühinegem!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 7 (684) Reedel, 17. märtsil XXI aastakäik

VABAKUULAMISEST ja selle taotlemise korrast

Juba möödunud õppeaastal oli ülikooli ajalehes (nr. 32, 1965) juttu vabakuulamisest. Kahjuks aga ei tea enamik üliõpilasi siiski veel, mida see endast kujutab ja kuidas seda õigust taotleda.

Vabakuulamisõiguse saanud üliõpilane ei ole kohustatud osa võtma loengutest, küll aga praktilise iseloomuga töövormidest, nagu praktikumidest, laboratoorsetest töödest, seminaridest ja samuti eriõpetusest. Vabakuulamisõigust võivad taotleda need, kelle õppetöö tulemused on olnud väga head ja head ning kellel on pidevaid vastutusrikkaid ühiskondlikke ülesandeid või kes tegelevad teadusliku tööga ÜTÜ ringides.

Üliõpilane, kes soovib saada vabakuulamisõiguse, peab kirjutama oma teaduskonna dekaani nimele avalduse ja põhjendama, milleks on see õigus talle vajalik. Teaduskonna dekaan otsustab selle küsimuse lõplikult vastava kursuse ja osakonna (Arstiteaduskonnas õpperühma, osakonna ja kursuse) komsomoli-algorganisatsioonide otsuste alusel, kui õiguse taotlemine on seotud ühiskondliku tööga, ja vastava kursuse või teaduskonna õpperühma ning ÜTÜ ringi juhendaja otsuste alusel, kui õiguse taotlemine on seotud teadusliku tööga.

Selle küsimuse arutamisel tuleks kursustel ja õpperühmades ning komsomoli-algorganisatsiooni büroodel arvestada vabakuulamisõigust taotleva üliõpilase iseseisva töötamise oskust, tema suhtumist õppetöösse, ühiskondlikku töösse ja ka kursuse või õpperühma ellu.

Vabakuulamisõigus kehtib ainult ühe õppesemestri jooksul. Järgmistel õppesemestritel tuleb esitada uus taotlus.

ÜLLE REIN,
TRÜ komsomolikomitee õppesektori liige

Mida arvad vabakuulamisõigusest?

PAUL KENKMANN, AJALOO-OSAKONNA III KURSUSE ÜLIÕPILANE:

«Propageerida vabakuulamist pole mõtet. Kellel tõesti vaja on, saab selle niikuinii kätte.»

«Millal ja millega seoses kasutasid sa vabakuulamisõigust?»

«See oli möödunud õppeaasta kevadsemestril seoses valmistumisega ÜTÜ konverentsiks.»

«Palju sa säästsid aega, kasutades vabakuulamisõigust, ja kuidas täitsid vabanenud aja?»

«Kui palju just, selle kohta statistikat ei teinud. Aega jäi ÜTÜ ettekande jaoks ning, nagu varemgi, keeletundide külastamiseks, samuti dialektilise materialismi seminaride jaoks. Käisin veel matemaatikaloengutel, omajagu nõudis ka sotsioloogiaring. Kui midagi muud teha polnud, läksin teinekord kursusegi loengule.»

«On sul kavas veel kord vabakuulamist taotleda?»

«Jaa, sest peatselt hakkan tööle individuaalplaani alusel. Võõrkeel, millele kui lisaspetsiaalsusele on ajaloo-osakonnas eraldatud 10 tundi nädalas, s. o. kolmandik, jääb nüüd mul täiesti ära, asemele tuleb töö kitsamal erialal. Nii et tundide maht jääb samaks.»

«Kas iga üliõpilane võiks saada vabakuulamisõiguse?»

«Kui üliõpilasel seda tarvis on, kui on mingisugune põhjus, tõsine vajadus tavalist õppeplaani muuta — kasvõi mõni tähtsam töö kiiresti lõpetada — on normaalne, et see antakse.

Ent vabakuulamisõiguse saavutamine ei saa olla eesmärgiks omaette. Ta on siiski vaid vahend eesmärgile jõudmiseks, ja eesmärgiks on muidugi teadmiste omandamine.»

«Vabakuulamine kui vahend, kas ta ei oleks efektiivsem kohustuslikust loengust kui vahendist?»

«Vabakuulamise küsimus on hoopis midagi muud kui küsimus loengute vajalikkusest, sest üks ei välista teist.

Loeng on üldiselt kehtivaid õppetöö vorme kõrgemas koolis ning tal on omad head kui ka halvad küljed. Tingimusel, et õppejõud just lausa maha ei loe, on konspektist õppida märksa parem kui mistahes õpikut kasutada. Loengute vastu üldse sõdida oleks mõtetu, sest kui me võitleme vahendi vastu, võib eesmärk ununeda. Peatähelepanu tuleks pöörata loengute kvaliteedi parandamisele.

On ka teine tee — leida õpetamise ja õppetöö jaoks loengust kiiremaid ja efektiivsemaid vahendeid. Praegu oleksid nendeks praktikumid, kollokviumid, seminarid, ent loenguid täielikult nad asendada ei suuda. Palju oleneb juba ainest endast — filosoofia seminariks näiteks ilma loenguta valmistuda on kaunis raske.

Selge on, et praegu kehtiv loengutel käimise sund olukorda ei paranda, nagu ei teeks seda ka üldine vabakuulamise kehtestamine».

«Kas see loengutel käimise sund ei kätke endas midagi keskkoolilikku?»

«Kõik me oleme keskoolipingist tulnud. Ja keskkooliõpilase mentaliteet ei kao niipea, kuigi hiljutine abiturient «tekli» pähe paneb.

Seepärast ei olegi mõtet kõnelda üldisest vabakuulamisest kõrgemas koolis. Kõik üliõpilased pole ju ideaalsed. Praegune salajane «viilimine» muutuks millekski ametliku «viilimise» taoliseks.

Või... tuleks ehk hoopis kogu õppesüsteem ümber korraldada?»

Vestles H. KULO

ÕIGUS-MAJANDUSTEADUSKONNA II KURSUSE JURIST PEETER MALV:

1. Kuidas te saite vabakuulamisõiguse?

Meie teaduskonnas oli vabakuulamise küsimus juba ammu päevakorral. Asja lõplikuks lahendamiseks küsis dekanaat ka kursuste arvamust ja nii otsustatigi see õigus anda neile, kellel seda on tõesti vaja. Selle semestri algul esitasidki 4 meie kursuse üliõpilast taotluse vabakuulamisõiguse saamiseks. Avaldused arutati läbi teaduskonna parteikoosolekul, kuhu olid kutsutud ka kõigi kursuste esindajad, ja otsustatigi soovid rahuldada. Mis minusse puutub, siis mina tegelen sotsioloogiliste uurimistega Mikk Titma juhendamisel.

2. Kuidas te kasutate seda õigust ja millised on tulemused?

Loengutel käimine pole kohustuslik, siiski püüan tähtsamatel loengutel käia. Seminaridest ja praktikumidest osavõtt on aga ikka kohustuslik. Tulemustest on vist veel natuke vara rääkida. Tundub igatahes, et nendest, kes iga päev loengutel käivad, tumedam küll ei ole.

3. Kas olete rahul õppetöö sellise vormiga?

Täiesti rahul. Aega on võimalik paremini planeerida ja on nagu rohkemgi tahtmist õppida. Peale selle vaba tunne: keegi ei sunni tagant. Aega jätkub kõige jaoks.

4. Mida te arvate vabakuulamisest kõikidele üliõpilastele?

Minu arvates on sellise absoluutse vabakuulamise väärtus juba küsitav. Kõik oleneb muidugi üliõpilasest. Ühtedele tuleks see kasuks, aga teistele võib-olla kahjuks. Tundub, et nende jaoks, kes ainult õppetööga tegelevad, s. o. kes peale loengute ülikooli elust suuremat osa ei võta, vabakuulamisel küll mingit mõtet pole. Kuid rohkem võiks neid üliõpilasi küll olla, kellel on vabakuulamisõigus. Tuleks väga printsipiaalne olla: kes seda ei õigusta, sellelt ära võtta. Siis saaks see omamoodi stiimuliks, järele jääksid ikkagi ainult tõsised töömehed. Mis puutub väitesse, et paljud loengud ei anna midagi lisaks raamatutest loetule, siis selle küsimuse võiks lahendada teistmoodi. Vähendada loengute arvu seminaride kasuks. Ja ka seminaride senine läbiviimise tase on küsitav. Igal seminaril on teatud osa passiivseid üliõpilasi, kes varem sõna ei võta, kui alles semestri lõpul, ja ka siis ainult selleks, et «linnukesi» saada ja kuidagi eksamile pääseda. Sellistele üliõpilastele oleks vabakuulamine kahtlemata väga kontimööda. Aga siin võiks kõne alla tulla kasvõi kursuse jaotamine kaheks grupiks: aktiivsed ja passiivsed. Ühe grupiga võiks siis seminare pidada märksa kõrgemal tasemel ja sõna peaksid võtma kõik.

Intervjueeris T. LIIV

PÜHAPÄEVAL KÕIK VALIMA!

MEIE SAADIKUKANDIDAAT ENSV ÜLEMNÕUKOGUSSE ON

KARL JUHANI p. PÜSS — TRÜ õppeprorektor

MEIE SAADIKUKANDIDAADID TARTU LINNA TÖÖRAHVA SAADIKUTE NÕUKOGUSSE

JOHANNES ADO P. LOTT — TARTU LINNA TSN TÄITEVKOMITEE ASEESIMEES

VELJO ANTONI P. TINN — TRÜ ARVUTUSKESKUSE NOOREM TEADUSLIK TÖÖTAJA

ETHEL ALEKSANDRI T. KUDU — TRÜ VÕIMLEMISKATEEDRI VANEMÕPETAJA

ALICE JAANI T. HABERMANN — TRÜ SAKSA KEELE KATEEDRI VANEMÕPETAJA

ELVI JAKOBI T. PAJUPUU — TRÜ RAHANDUSE JA KREDIIDI KATEEDRI VANEMÕPETAJA

MARET OSKARI T. POSKA — TRÜ JURISKONSULT

GEORGI FJODORI P. DEMENTJEV — TRÜ ÜLDFÜÜSIKA KATEEDRI VANEMÕPETAJA

ENDEL LEONHARDI P. PLOOM — TRÜ ÕIGUSTEADUSKONNA VANEMÕPETAJA

TULLIO JAAGU P. ILOMETS — TRÜ ORGAANILISE KEEMIA KATEEDRI DOTSENDI KT.

SALME FRIEDRICHI T. SIBUL — TRÜ OTORINOLARÜNGOLOOGIA KATEEDRI ASSISTENT

ILO JAANI P. SILDMÄE — TRÜ ÕIGUSTEADUSKONNA DEKAAN

VIKTOR JAANI P. SIMM — TRÜ HALDUSPROREKTOR

ANN HARRY T. MARKSOO — TRÜ GEOGRAAFIAKATEEDRI VANEMÕPETAJA

LEO TÕNISE P. PÄI — TRÜ HOSPIDAAL-SISEHAIGUSTE KATEEDRI JUHATAJA, DOTSENT

JÜRI MARTINI P. SAARMA — TRÜ PSÜHHIAATRIA JA KOHTUARSTI KATEEDRI PROFESSOR

HILDA IVANI T. MOOOSBERG — TRÜ NSV LIIDU AJALOOKATEEDRI PROFESSOR

HÄÄLETAME NENDE POOLT!

RSR

Järjekordne avalik koosolek teemal

«KAS RAKETID VÕI «LENDAVAD TALDRIKUD»»

on 20. märtsil kell 18 keemia ringauditooriumis.

P. s. kellel on võimalik, külastagu eelnevalt Itaalia-Prantsuse filmi «Taevas pea kohal». («Ekraanis»).

Ring kollektsionääridele

Esmaspäeval, 13. märtsil toimus TRÜ kollektsionääride ringi asutamise koosolek. Tutvuti Üleliidulise Filatelistide Ühingu (ÜFÜ) põhikirjaga ja vaeti edasise tegevuse võimalusi.

Ülikoolis on kindlasti õppejõude ja tudengeid, kes tegelevad või on tegelnud filateelia, fillumenistika, numismaatika, bonistika või mõne muu kogumisalaga. Mida suurem on ringi liikmete arv, seda paremad on igal kollektsionääril võimalused täiendada oma kogu, kasutada katalooge, tellida abonemendiga NSV Liidu ja rahvademokraatiamaade postmarke. Edaspidi kutsume vestlema vanu kollektsionääre.

Kõik meie ringi liikmed saavad ühtlasi ka ÜFÜ Tartu osakonna liikmeteks ja võivad osa võtta selle üritustest.

Ringi koosolekud toimuvad esmaspäeviti kell 18 ph. aud. 140.

M. ARU

Kui kõike ei saa hästi...

10. märtsil toimunud füüsikaosakonna lahtisel parteikoosolekul arutati mitmeid üliõpilaselu ja komsomoliorganisatsiooniga seotud aktuaalseid probleeme (üliõpilaste omavalitsus, komsomoli eesmärgid jms.). Vaeti ka õppeedukust ja -edutust.

Niisiis: füüsikute talvise sessiooni eksamitele

lubati	344	üliõpilast,
kõik eksamid sooritasid	216	(63%)
väga headele sooritasid	33	(10%)
neljadele-viitele sooritasid	77	(22%)
rahuldavale sooritasid	110	(32%)
võlglasi	128	(37%)
nendest põhjusega	23	(7%)

Parimad kursused on pedagoogide IV ja eesti teoreetilise osakonna IV ning V kursus. Halvimad: pedagoogide II, vene pedagoogide I ja vene teoreetikute III.

Viimased põhjendavad oma halba õppeedukust ühiskondlik-poliitilistes ainetes sellega, et kõiki aineid ei saavat võrdselt hästi õppida. Ju sellepärast nad siis õpivad kõiki võrdselt kehvasti!

OLEV TÕELEID

Tunnustus

NSV Liidu kergejõustikuföderatsiooni poolt anti TRÜ kergejõustiku kateedri juhatajale dots. FRED KUDULE üle diplom konkursi «10 paremat kergejõustikutreenerit» võitjale.

F. Kudu teeb ühiskondlikus korras suurt organisatsioonilist ja pedagoogilist tööd. Ta on NSV Liidu esindusvõistkonna vanemtreener kümnevõistluse alal, NSV Liidu ametiühingu koondise vanemtreener ja treenerite nõukogu esimees, VSÜ «Kalev» kergejõustikuvõistkonna vanemtreener jne. Rida tema õpilasi kuulub Eesti NSV ja NSV Liidu kergejõustikukoondistesse.

P. TAMM

ESTEETIKAHUVILISTELE!

Tihti kuuleme väljendeid «esteetiline nauding», «esteetiline maitse», «esteetiline kasvatus», veel sagedamini öeldakse mõne nähtuse kohta elus või kunstis, et see on ilus või inetu. Kõik sellised sõnad ja väljendid vihjavad keerulistele probleemidele, mille uurimisega tegeleb esteetika.

Esteetika on juba pika ajalooga filosoofiline teadus. Ta püüab selgitada nn. esteetiliste nähtuste olemust, samuti uurib ta kunsti ja selle arengu kõige üldisemaid seaduspärasusi, mida ei käsitle konkreetseid kunstiliike uurivad teadused (kirjandusteadus, kunstiteadus, muusikateadus jt.).

Marksistliku esteetika kiire areng algas (pärast paarikümneaastast paigaltammumist) viiekümnendate aastate keskpaiku. Viimase kümnekonna aasta jooksul on ilmunud arvukalt raamatuid ja artikleid paljude esteetikaprobleemide kohta, kuid ometi ollakse kaugel kõigile küsimustele kõiki rahuldava vastuse leidmisest.

Et esteetikateadusest võetud mõistete ja seisukohtadega opereeritakse sageli konkreetsete kunstinähtuste hindamisel, nende kritiseerimisel või kaitsmisel, on igale tõsisele kunstihuvilisele vajalik kasvõi põgus tutvumine esteetikaga. Selleks pakub võimalust FAKULTATIIVNE ÜLEÜLIKOOLILINE ESTEETIKA KURSUS, mida loeb filosoofia kateedri õppejõud J. Kangilaski. Esimene loeng toimub esmaspäeval, 20. märtsil kell 18 ühiskonnateaduste hoones aud. 215. Loengutele on teretulnud kõik vähemalt II kursusele jõudnud üliõpilased, kellel on tõsine huvi esteetikaküsimuste vastu.

Kes tuleb parimaks ametiühingurühmaks?

On lähenemas Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäev. Kõikjal tehakse kokkuvõtteid töösaavutustest ja esitatakse parimad autasustamiseks. Samuti toimub ülikooli teaduskondade vahel võistlus, et välja selgitada parim ametiühingurühm.

Arvestatakse õppeedukust talvisel sessioonil (keskmine hinne vähemalt 4) ja ühiskondlikku tööd. Võitja väljaselgitamise aluseks on rühmade iseloomustused.

Arvesse tulevad:

1. Eksamisessiooni keskmine hinne. Arvestatakse esimest protokollitud hinnet, teistkordselt sooritatud eksamid arvesse ei tule.
2. Kuulumine ülikooli komsomolikomiteesse või osakonna büroosse või ametiühingukomiteesse või teaduskonna büroosse.
3. Osavõtt üleülikoolilistest ringidest ja isetegevuskollektiividest.
4. ÜTÜ tööst osavõtt (konverentsi- ja võistlustööd ning ettekandega esinemine ringi koosolekul).
5. Osavõtt teaduskondadevahelistest massiüritustest.

Iseloomustused palume tuua ametiühingukomiteesse hiljemalt 1. aprilliks.

TRÜ ametiühingukomitee

Uuesti rääkimisest on samuti vähe

TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskonna 5. kursuse üliõpilase Maie Kalamäe artikkel «Sellest on räägitud. Aga kui muutunud on vähe...» («Edasi», 18. veebruaril 1967. a.) jättis mulle kummalise mulje. Põhjus, miks ma alles praegu kirjutan selle n.-ö. vastuartikli, ongi selles, et ma ikka ning jälle lugesin M. Kalamäe artiklit, püüdes eraldada teri sõkaldest ning leida artikli juhtidee. Ei õnnestunud mul paraku aga kumbki. Allpool pikemalt.

Mulle jäi tõepoolest arusaamatuks, mida Maie Kalamäe oma kirjutises õieti püüdis tõestada. Oli see peatselt ülikooli lõpetava üliõpilase nukker järelehüüe ülikoolis tegemata jäänud tegudele või enda saamatusest kasutamata jäänud võimalustele? Oli see tõsine mõtisklus «toredat üliõpilaspõlve rikkuvate pahede» (ühiselamu aegunud eeskirjad; ruumikitsikus, ülekoormatud tunniplaan ja ihaldatav vabakuulamine; kuivad faktide hunnikud, mida eksamiks omavahel seostamata pähe tuubitakse...) üle või oli see hoopis vanema tudengi õpetlik lugu noorematele — näete, mis teil ülikoolis ees seisab? Või polnud antud artikkel üldse midagi muud, kui pealiskaudne sõnadetegemine, siitsealt kuuldu kuritarvitamine üldistuseks? Kaldungi viimast arvama.

Huvitav on asjaolu, et autoril näikse olevat küll pilku kriitikat väärivate faktide jaoks, ent ometi ei tee ta ühtki tüsedamat ettepanekut vigade parandamiseks. Ometi peaks 5. kursuse üliõpilase teadmiste ja kogemuste paunas ühtteist ikka juba olema, mida asjaliku nõuandena rahva ette tuua.

Autor toob tänapäeva üliõpilasele eeskujuks kunagiste tundengite energia ja ülevoolava elurõõmu. Huvitav oleks siinkohal teada, millise aastakümne (-saja) tudengeid ta sealjuures silmas peab?

Samas kirjutab M. Kalamäe, et loidust ja tuimust on leidunud alati, aga et need päris tuimuseaastad on möödas. Mulle jäi eespool nimetatud terminite piiritlemine täiesti arusaamatuks. Kes siis olid tuimad ja millal *need päris tuimuseaastad* olid? Või tuleb nii aru saada, et ühed tudengid mürgeldasid ja teised olid tuimad? Või olid mürgeldajad samal ajal ka tuimad ja teised-kolmandad polnud üldse mitte midagi? Sealsamas, mürgeldamist ja tuimust käsitleva lõigu lõpus arvab M. Kalamäe, et ükskõiksusest peaks siiski üle saama ja kui inimesed tulevadki keskkoolist liiga vähese mõtlemisvõime ja silmaringiga, siis peaks sellele lisa pakkuma esimestel kursustel. Miks ainult esimestel?

Maie Kalamäe kirjutab:

«ÜTÜ jääb tihti ainult seminaritööde silumise kohaks, ÜET-s saadud oskused jäävad mõnigi kord praktikas kinnistamata...» Ma usuksin neid väiteid meelsasti, kui M. Kalamäel oleks varuks olnud kasvõi ükski näide. «Tihti» ja «mõnigi kord» — on seda palju või vähe? Ja ma kardan, et M. Kalamäe ise seisab ÜTÜ tegevusest liiga kaugel, sellest vist siis ka see asjatundmatu kriitika.

«RSK on ... nüüd varjusurmas.» Sinna juurde lisab Maie Kalamäe õpetlikult, et see ei soodusta sekkumist rahvusvahelisse üliõpilasellu, teiste ülikoolide probleemidesse. See on muidugi õige, ent ka siin pole autoril plaanis olnud ühtki ettepanekut, kuidas RSK-d uuesti «ellu äratada» ning mil viisil selle abil rahvusvahelisse ellu tormata.

Vahemärkus. Kui autor oleks olnud väljaspoolt ülikooli, oleks lugu arusaadav: kuulis kuskilt midagi ebamäärast, **(ühes või teises kohas on midagi halvasti)**, tegi nende põhjal üldistuse, ei näe ühtki väljapääsu. Maie Kalamäe on žurnalistikaosakonna diplomand. Päev päeva kõrval oli ta kaasüliõpilastega, oli ülikooliga. Kommentaarid on liigsed.

Tahaksin väga küsida Maielt: «Mida sa ülikoolist üldse said?» Igaühel meist on oma murehetked ja pessimismimeeleolud — see on inimlik. Mõnd arvestust ja eksamit püüame ikka kergemalt teha ning mõnelt loengult sagedamini «poppi visata». Kõigi õppeainete vastu korraga ju huvi ei tunne. Aga see on tühine peamise kõrval. Peamine on leida üks, kõige tähtsam ala enda jaoks, õppida, töötada selle ala heaks, olla ustav sellele. Kes ülikoolis tööd teha tahab, see saab siin töötada. Kes aga tööd teeb, see oskab ka mõistlikult kritiseerida. On siiski üsna kurb, et Maie Kalamäe oma ülikooliaastate rõõmudest ja kurvastustest nii nukrameelse kokkuvõtte võis teha.

«Kõigist kritiseerimistest ja otsustest hoolimata ei ole suudetud ülikooli lehte muuta üliõpilaslehes...» M. Kalamäe näib meie ülikoolilehele eelistavat «kursustel ilmuvaid huvitavaid laualehti». Usun, et on siiski vahe, kas lugeda lõõpivas toonis, üliõpilasargooga laualehte või paarituhandelise tiraažiga TRÜ parteikomitee, rektoraadi, komsomolikomitee ja ametiühingukomitee häälekandjat. Usun, et ükski õppejõud ega üliõpilane ei ostaks (ka harjumusest mitte!) igal nädalal ajalehte «Tartu Riiklik Ülikool», mis oleks otsast lõpuni sisuga à la «Herilane», «Mesilane», «Siil» vms.

«Toimetus on liiga väärikas, et kaastööd paluda, kirjutajad liiga väärikad, et seda pakkuda». Viimane tõde kehtib ka Maie Kalamäe enda kohta. Viimastel aastatel pole ta oma kaastöid ülikoolilehele pakkunud. On see väärikusest või honorari puudumisest?

Ärgu saagu lugejad minust valesti aru, nagu püüaksin millegagi ülikoolilehe puudusi välistada. Need on tõepoolest olemas, aga mitte nii kentsakate põhjuste pärast, nagu seda arvab M. Kalamäe, 5. kursuse žurnalist. Meie ajalehe puuduste põhjuste analüüs pole käesoleva artikli eesmärgiks.

Tahaksin rääkida ka mõistest «püüd absoluudi järele». Minu arvates esineb see positiivsel ja negatiivsel kujul. Esimene on süntees, — parima leidmine ja kasvatamine oma sõprades, positiivsete omaduste kasvatamine meis endis, oskus õppida ja töötada järjekindlalt ja hästi. Oskus leida päevades need rõõmukillud, mis toovad ka ülikooli argipäeva oma rõõmsa kirevuse. Omadus evida kindlat isiklikku arvamust, mida ei vahetata paari päeva tagant. Niisugune püüd absoluudi poole annab inimesele suure analüüsimisvõime, karastab teda.

Teiseks. Püüd absoluudi järele negatiivsel kujul esineb minu arvates siis, kui inimene mõtisklеb umbes nii: «Kuskil on küll midagi halvasti, mis ja kus, ma päris täpselt ei tea. Olen kuulnud, et mõned arvavad, et just nende faktide esinemine on väär, kuidas parem oleks, ega ma päris täpselt ei tea küll, aga parem ikka peaks olema... Peaks vist rääkima ja kõik peaks rohkem mõtlema, et halba paremaks muuta... aga kuidas, ega ma ei tea küll...»

Umbes nii ma sain aru Maie Kalamäe artiklist.

Lõpetuseks. M. Kalamäe artikkel kandis pealkirja «Sellest on räägitud. Aga kui muutunud on vähe...» Nimetatud artikkel tõi juurde veel ühe pinnapealse rääkimise ja see on ka kõik. Sellist «rääkimist» oleks võinud teha kursuse laualehes, mitte ajalehes «Edasi».

S. ENDRE

Prof. L. SCHOTTER 50-aastane

TRÜ oftalmoloogia ja otorinolarüngoloogia kateedri professor meditsiinidoktor Leo Schotter tähistab 19. märtsil oma 50. sünnipäeva.

Leo Schotter sündis Moskvas, keskkooli lõpetas Tallinnas. 1947. a. lõpetas ta TRÜ Arstiteaduskonna. Juba üliõpilaspõlves tuli Leo Schotter tööle silmakliinikusse, kus ta on töötanud ordinaatorina, kateedri vanemlaborandina, assistendina ja professorina, olles kogu aeg seotud õppe- ja ravitööga. 1958. aastast loeb ta üliõpilastele silmahaiguste kursust; aastail 1958—1961 oli ta mittestatsionaarses aspirantuuris Moskva I Meditsiiniinstituudi juures.

1964. a. kaitses Leo Schotter väitekirja, mille alusel talle omistati meditsiinidoktori kraad; 1965. a. valiti ta konkursi korras kateedri professori kohusetäitjaks ja 1966. a. professoriks oftalmoloogia alal.

Tunneme Leo Schotterit kui väga head silmaarsti. Ta on viibinud enesetäiendamisel Moskvas, Leningradis ja Odessas ning on võitnud sealsete spetsialistide tunnustuse ja lugupidamise.

Prof. Leo Schotteri teaduslike tööde nimestikus on 68 tööd, neist 47 on avaldatud trükis kesk- ja kohalikes väljaannetes ning välismaal. Tema teaduslike tööde temaatika hõlmab silmavigastusi (traumatismi) eriti seoses võõrkehade eemaldamisega magneti abil (sellel ainestikul valmis ka väitekiri), plastilist kirurgiat, sarvkesta siirdistutamist, katarakti (kae) ja glaukoomi küsimusi ning nägemise parandamist kirurgilisel teel. Rakendades uusi kirurgilisi võtteid, on Leo Schotter konstrueerinud ka originaalseid instrumente. Novaatorliku tegevuse eest on talle omistatud 5 autoritunnistust ja kaks rahalist preemiat; tema operatsioonimeetodeid mainitakse käsiraamatutes ja üks tema konstrueeritud instrument on seeriaviisilises tootmises.

Prof. Leo Schotter on aktiivne ühiskonnategelane. Ta on NLKP Tartu Linna Komitee liikmekandidaat, kahel korral on ta olnud Arstiteaduskonna parteibüroo liige, siis veel TRÜ parteikomitee liige, kursusehooldaja, Üleliidulise Oftalmoloogide Teadusliku Seltsi juhatuse liige, Vabariikliku Pimedate Ühingu auliige ja paljude komisjonide liige. Peale selle on ta tegev ka lektorina ühingus «Teadus».

Muusikaringkondades tuntakse Leo Schotterit heliloojana. Tema vokaalloomingut on esitatud avalikel kontsertidel.

Juubelipäeval õnnitlevad prof. Leo Schotterit kaastöölised, kolleegid, õpilased ja abisaajad ning soovivad palju jõudu ja edu edaspidiseks viljakaks tööks.

TÄHELEPANU! TUUSIKUD!

Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu Vabariiklik Komitee teatab, et

1967. a. II kv. on eraldatud järgmised täishinnalised tuusikud:

Essentuki, sanat. «Kommunist» 22.06.—17.07. rbl. 120.— (seedeorganite haigused)

Tshaltubo, sanat. «Družba» 7. 04.—26.04. rbl. 99.— (liikumisorganite haigused)

Kemeri, sanat. «Tšaika» 9. 06.—4.07. rbl. 115.— (seedeorganite haigused)

Pärnu, sanat. «Estonia» 26. 06.—21. 07. 3 tk., à 110.— (perifeerse närvisüsteemi haigused)

Pärnu, sanat. «Rahu» 1. 06.—26. 06. rbl. 110.— (seedeorganite, maksa ja sapipõie haigused)

Pärnu, sanat. «Kaevur» 24. 06.—19. 07. rbl. 110.— (liikumisorganite haigused)

Pärnu, sanat. «Sõprus» 22. 06.—17. 07. 3 tk., à rbl. 110.— (vereringeorganite haigused)

Nõudmised Tshaltubo tuusikule esitada 25. 03. s. a. ja teistele tuusikutele 1. 04. s. a. juurde lisada arstitõend.

PÖÖRIÖÖSUITSUDE LAUL

Mõttepõikeid ühe lavastuse juurest

Rõõm oli 24. veebruari ülikoolilehest lugeda Eesti sõjajärgset kõige tigedamat teatriarvustust. Veel suurem rõõm oli, et ma Jaan Undi viie teoreetilise punktiga täiesti nõus võin olla. Ning eriti suur rõõm oli seetõttu, et ma asja veidi teisest küljest vaadates sellest nõusolekust hoolimata otse vastupidistele järeldustele olen jõudnud.

Alustame küsimusest, kas viimasel ajal üle-euroopaliselt nii moodi läinud luuleteater on teatraliseeritud luule või poetiseeritud teater? Ma ei hakka vaagima etendust n.-ö. «kirjanduslikust» küljest — seda nii minu luulevõhikluse tõttu kui ka seepärast, et jagan täiesti J. Undi arvamust, et luule ei vaja teatraliseerimist. Luulet on tõepoolest kõige parem ise endale diivaninurgas lugeda ja lavalt luuletuste kuulamine jätab vähemalt mind tihtilugu külmaks. Küll vajab aga teater poetiseerimist ja luuleõhtud (just sellised nagu «Suits...») on esimene ja kergem aste sellel teel. Rõhutan veel kord, et luule teatraliseerimine, s. t. ükskõik milline avalik ettekandmine, ei rikasta luulet millegagi. Tuleb aga aru saada, et niipea kui «sõna saab lihaks», lakkab eksisteerimast kirjandus ja luule kui tema alaliik ning sünnib teatrikunst. Selles kunstis on aga nii lavastuslikult kui ka vaataja seisukohalt suur vahe, kas ettekandele tuleb J. Liivi luule või näiteks «kohtukroonika». Seetõttu ongi teater kohustatud seni, kuni meil on vähe spetsiaalselt lavale kirjutatud tänapäeva elutunnetusele ja emotsionaalseile vajadustele vastavaid teoseid, neid endale ise «kombineerima». Asi on nimelt selles, et nii kunsti pakkumine kui vastuvõtt peavad muutuma ja muutuvadki üha intiimsemaks, oodid, vabaõhuetendused ja laulupeod nihkuvad tagaplaanile ja kasvab vajadus diivaninurgas ise luulet lugeda ja teatrisaalist poeesiat otsida. Siin pole tegu mingi «eliidikultuuri» ja «massikultuuri» suureneva vahega, see on aeglane, kuid järjekindel tendents ja seda kinnitavad nii luulekogude tiraažid kui ka just sedalaadi teatrietenduste kasvav populaarsus.

Selliste teatrietenduste loomisel kerkivad üles mitmed raskused. «Kohtukroonikat» on lihtne lavale panna, sest selle jaoks on ta loodudki. Liivi luule lavale kandmisel viiakse aga poeedi sõnad neile hoopis tundmatusse maailma, nende alastiolek kaetakse kinni, kuid ei lämmatata neid seejuures, vaid äratatakse ellu, et nad kahekordse jõuga mõjuksid vaatajasse, sest teatrist kaasaviidud emotsionaalne elamus on objektiivselt tugevam lugemisel saadud elamusest.

Teame aga, et paljast emotsioonist on kunstiteose sünniks vähe, lisanduma peab ka informatsioon. Luule lavastamisel tuleb lähtuda ilmselt sellest, et vaataja on algmaterjaliga tuttav. Vastasel korral kergeneks lavastaja töö tunduvalt, sest siis aitaks teda elamuse tekitamisel luuletuses peituv puhtsisuline informatsioon. Kui me eeldame, et vaataja saab J. Liivi olemasolust teada alles kavalehelt, siis on ka raudselt õiged kõik Ü. Taavase etteheited «Noorte Hääles» ja esikohale kerkib tõesti ajaloolise tõe ja võimalikult optimaalsema luuletuste valiku probleem. Sellist head abimeest aga lavastajal siiski pole, sest sama «Noorte Hääle» (1. märtsist) esiküljelt võime lugeda, et 60% teatrikülastajaist on kesk- ja kõrgema haridusega ning luuleõhtul on see protsent muidugi veelgi suurem.

Seega peab lähtuma sellest, et puhttekstiline informatsioon pole enam vaatajale uudiseks. Teatrikunsti ime selles seisnebki, et sõnalisele informatsioonile lisandub spetsiifiline, ainult teatraalsete vahenditega edasiantav. Raske on sellele «miskile» nime leida, sest tema struktuur ja semiootiline süsteem on veel täiesti uurimata, kuid tänu temale ongi teater juba kaks ja pool tuhat aastat eksisteerinud ja just seetõttu me läheme vaatama koolipõlvest pähe kulunud J. Liivi luuletusi. Alateadvuse kaudu teadvuse juurde, selline on tee mitte ainult osa loomisel, vaid ka tema vastuvõtmisel vaataja poolt. Siin mängib peaosa mitte visuaalne komponent, vaid see Panso «ebateaduslik» fluidum ja «Suits pööriööluhtadelt» tõestab veel kord, et on olemas mitte ainult näitleja «fluidum», vaid kogu lavastuse maagia ja lavastaja «fluidum». Selles seisnebki lavastusest saadav uus informatsioon ning huvitav on see, et teda ei saa komponentideks lahutada, vaid ta sisaldub tervikuna kogu lavastuses ja kannab algselt lavastaja ideed, osutudes tegelikult vaataja suhtes palju laiemaks ja kõikehaaravamaks. Ma annan endale aru, et mu jutt on praegusaegse teadliku tunnetuse seisukohalt kuskil müstika piirimail, kuid arvestagem seda, et teatriteadus on teadusena veel sündimata.

«Pööriööluhtade»-taolise etenduse suunaks oleks, kui me suudaksime arutleda: «NN luges selle luuletuse päris hästi, aga MM» ... jne. Mina seda pärast etendust ei suutnud ja mind hämmastab seetõttu J. Undi asjalik analüüsivõime, kuid kardan, et ta jäi etendust vaadates millegipoolest minust vaesemaks. Kui nüüd kasutada J. Undi poolt pakutud «tulekeelt», siis minu arvates ta ei märganud, et Rummo ja Liivi luulelõke oli vaid kohaks, kust lavastajad oma tunglale tuld võtsid, selleks et teises paigas uus lõke süüdata. Luulelõke jäi omale kohale edasi leegitsema ja ta on nii võimas, et tema saatuse üle pole mõtet muret tunda. Rõõmustama peaks aga, et teine lõke süttis ja suits sealt poeetilise lauluna taeva alla tõuseb.

Poeetilisust võib muidugi mõista mitmeti. Mina kuulun nende hulka, kes Mati Undi poolt «Edasis» snoobideks kuulutati, sest et mind «Tütarlaps mustas» poeesia külmaks jättis. Poeetiline on nii seisva tiigi seisev ilu kui määratseva mere vahune võimsus. Mulle tundub aga, et poeesia tipp peitub võitluses (seda mitte vulgaarselt mõistes). Filmis «Tütarlaps mustas» jäi klaasmuna purunemata ja et teda 1,5 tunni jooksul imetleda, peab olema saalelikult melanhoolne. Õnneks pole poeesia «Suitsus pööriööluhtadelt» selline. Siin on ehk peale lavastajate põhisüü ka mõlemal poeedil, kelle loomingus seisva tiigi ja klaasmuna poeesiat lihtsalt pole, kuid täies vastavuses sellega on ka lavastajate taotlused. Teatriõhtu on karm jutt väikesest maast madala ja vaskse taevaga ja väikesest rahvast, kelle paljudel poegadel on tihti üks silm punnis olnud ja teine klapiga kaetud. Kuid see on seda rahvast armastavate inimeste jutt, sest tema paremad pojad on alati parema eest võidelnud. Just seetõttu on lavastus kaasaegne. Vaidlus selle üle, kuidas lavastada klassikat kaasaegselt, on väga moes. Võti on vist meelespidamises, et enamik 1967. a. vaatesaalis istujaist pole ajaloohuvilised ja nad huvituvad mitte 1900. vaid 1967. aasta probleemidest. Ükskõik kui kuulus klassika on määratud laval läbikukkumisele, kui tal saalile just nende probleemide kohta midagi öelda pole. M. Unt on seda meeles pidanud ja see ongi taganud Liivi-osa suure õnnestumise. Ü. Taavasel ei maksa muretseda — nii lavastaja kui vaataja teavad, et ärkamisaegsed daamid pole Liivi kunagi hullumajas külastanud, kuid just nii nad ongi lavastuses omal kohal.

Kui Liivi-osa on lahendatud rohkem tunnetele, siis Rummo-osa on mõistuslikum ja siin on kahjuks väljendusrikkuse taotlemisel kohati krampi langetud. Iseenesest huvitavalt lahendatud «Me hoidume nõnda ühte...» langeb lavastuse stiilist välja, tundudes liialt pähe-õpituna ja paikapanduna. Sellest hoolimata on ka teine osa kindlasti kordaminek.

Elamus oli tugev. Selle eest aitäh sulle, pööriöömaa, et olemas oled ja et sinu suveõiste lõkete suitsuvina tõuseb su poegade laulus. Aitäh ka neile, kes lõkke teatrimajas süütasid.

J. ALLIK

Pisut FRANZ KAFKAST

Austria kirjanik Franz Kafka (1883—1924) on neid autoreid maailma kirjanduses, kes on pälvinud kõige vastakamaid hinnanguid. Teda on tunnustatud tänapäeva kirjandusele suuna andva autorina, teda on taunitud kahjurliku antirealistina. Need äärmused on tänapäeval aga kõikjal juba minevik. Eesti lugeja vaateveerule jõudis Kafka 1962. aastal tänu ««Loomingu» raamatukogu» vahendusele novelli- ning miniatüüride koguga «Aruanne akadeemiale», millele lisandus läinud aastal samas sarjas romaan «Protsess». Olgu öeldud, et nimetatu moodustab autori napist toodangust arvestatava osa. Kafka on neid kirjanikke, kellest on mitmekordselt enam kirjutatud, kui on tema toodangu ulatus. Autori mõistmiseks on viimasele eestindusele lisatud Roger Garaudy kirjutis autorist, mis süvenenult vaatleb seda mitmeti tõlgitsetud kirjaniku loomingu olemust. Lisagem alljärgnevalt paar omapoolset märget.

Franz Kafka, saksa keeles kirjutava juudi rahvusest autori kirjaniku saatus oli omapärasemaid. Elades Prahas oli ta oma rahvuse tõttu kui ka saksa kirjanikuna teatud määral isoleeritud tšehhi keskkonnast, kus tal tuli tegutseda. Seda eraldatust ei tundnud üksi tema, vaid kõik tema kaasaegsed Praha saksa kirjanikud Max Brod, Franz Werfel jt. Enne Esimest maailmasõda üritasid need rahvusliku tagamaata ning baasita autorid luua tihedamat kontakti tšehhi kultuuriga, missugune kavatsus aga sõja tõttu tühja jooksis. Nimetatud kirjanike edasine tee kujunes aga erinevaks. Kafka jäi paika pidama Prahasse ka tšehhide omariikluse teostumise ajal, kuid seetõttu oli tema just see, kelle loomingut isoleeritusetunne kõige rohkem on mõjutanud.

Kafkast ei saanudki kutselist kirjanikku. Ta töötas kuni 1922. aastani kindlustusametnikuna, lahkus siis raske tuberkuloosi tõttu ametist ja suri sellesse haigusse 1924. Kafka oli väheproduktiivne autor. Enne Esimest maailma avaldas ta rea proosavisandeid ja kümmekond jutustust, millele järgnesid alates 1919. aastast veel kolm õhukest samalaadset teost. Surres tegi ta oma sõbrale, Max Brodile ülesandeks hävitada avaldamata käsikirjad, mida aga sõber ei teinud. 20. aastates avaldas Brod kolm Kafka romaani («Ameerika», «Lõks» ja «Protsess»), millele on hiljem lisandunud lühiproosat, kirju jm. Ei kirjaniku elu ajal ilmunud tööd ega ka posthuumselt avaldatud teosed ei äratanud tol ajal tähelepanu. Kafka nimi omandas rahvusvahelise kõla alles Teise maailmasõja päevil ja veelgi enam pärast seda. Teda tunnistasid enda eelkäijaks sürrealistid ja eksistentsialistid, tagantjärele sedastati, et ta oli ekspressionismis ennetanud ekspressioniste. Ja tõepoolest: Kafka tegelased liiguvad miljöös, kus valitseb tegelikkuse loogikast erinev asjade loogika (või aloogilisus), samuti on inimesed asetatud mingisse vaenulikku vahekorda oma keskkonnaga, mis muudab absurdseks nende püüded teadlikuks ning tahtlikuks endateostamiseks. Kafka loomingulaadi omapäraks on fragmentaarsus, mis on tema teostele orgaaniliselt omane kompositsiooniprintsiip. See vastab kõige tabavamalt tegelaste käitumisele ja tegutsemisviisile, samuti sündmustekäigus tekkivate probleemide esitamisele. Kafka tegelased on sageli inimesed, kes satuvad ahastusse oma eksistentsiküsimuses, kes otsivad vastuseid oma elukäigus tekkivaile seikadele, ilma et neil oleks kedagi, kelle poole või kuhu pöörduda, kes otsivad väljapääsu neile mõistmatuist situatsioonidest, kuhu nad on sattunud, kannatades seejuures mõistmatut hirmu, süütunnet ja ebamääraseid täitumissoove. Kirjanik asetab tegelased realistlikusse tegelikkusse, ent sellesse põimub groteskse, fantastika, unielu ja mõneti ka kaine naturalism. Jutustuste keel on täppis, vahel otse tarbestiilile lähenevas sõnastuses. Ka siis, kui tegemist on õudsete või fantastiliste situatsioonidega, milles visklevad väljapääsematus abituses ta tegelased. Need valib Kafka tavaliselt väikeste inimeste killast (nagu «Protsessis»). Nad seisavad üksikuina julma mõistmatuse ees, mis ähvardab nende olemasolu. Püüded ennast kaitsta osutuvad tulemusetuiks, sest vastasjõud on saavutamatud ning arusaadamatud.

Kafka tegelaste traagika kajastab inimese kaitsetust ning jõuetust tema elu suunavate ning määravate tegurite ees kapitalistlikus maailmas. Tema teosed peegeldavad inimeste tasakaalust väljalangemist valitseva ebainimlikkuse ja toimuva mõistmatuse tõttu. Tegemist on sotsiaalse kriisi nähtudega, mis on antud autori subjektiivse maailmakäsituse valguses, mille aluseks on eksistentsi fataalsus ning olemasoluküsimuste vastamatus.

Kuigi Kafka mõneti irdub reaalsusest ning ning realismist, ei puudu tema teostel hinnatav tunnetuslik sotsiaalne väärtus. Need kujutavad väikese inimese elu perspektiivitust, tema üle jõu käivaid ponnistusi mitte alistuda hoolimatule ning julmale kodanlikule tegelikkusele, kuigi ta tunneb vastupanu lootusetust. Autor ei sea endale ülesandeks tõlgitseda üksikuid meeleolusid või elamusi. Kõnes on eksistentsi põhilised küsimused, käsitletuna üksikjuhtude varal. Need võimaldavad aga teha arvestatavaid sotsiaalseid üldistusi.

V. ALTTOA

Vahendajad

H. H. Munro

Hector Hugh Munro on sündinud 1870. a. Birmas. Ta on elanud pikemat aega Inglismaal. 1902. a. viibis «Morning Post'i» korrespondendina Balkanil. 1904. a. võttis Peterburis osa verisest pühapäevast. H. H. Munro on kirjutanud poliitilist satiiri. Oma töid illustreeris ise.

H. H. Munro langes Esimeses maailmasõjas.

Kuskil Karpaatide idanõlval, segametsas seisis ühel talvisel ööl keegi mees. Ta vaatas ja kuulatas ööd, nagu ootaks mõnd metslooma oma vaateväljа ja püssitoru ette. Kuid jahiloom, kelle kohalolekut ta püüdis nii teraselt avastada, ei eksisteeri ühegi jahimehe nimistus kui seaduslik ja õige saak. Ulrich von Gradwitz luuras pimedas metsas oma vihavaenlast.

Gradwitzide avarad metsad olid täis jahiloomi ning kitsas metsariba järsakul selle massiivi serval ei paistnud silma ei metsloomade arvukuse ega küttimisvõimaluste poolest, ent ometi valvati just seda maalapi omaniku ülima kiivusega. Kurikuulsa kohtuprotsessiga veel vanaisa ajal võideti see maalapp naaberväiketalunike käest, kellel puudus sellele maale seaduslik õigus. Kaotanud pool ei tunnustanud aga miski hinna eest seda kohtuotsust ja nii oli terve rida salaküttimise juhtumeid ja muid sääraseid skandaale mürgitanud naabrite vahekorda tervelt kolme põlvkonna vältel. Vihavaen muutus isiklikuks, kui Ulrichist sai perekonnapea. Kui ta maailmas kedagi põlgas ja vihkas, siis oli see Georg Znaeym, vaenu pärija, — väsimatu salakütt ja piiririkkuja.

Vaen oleks häämbunud või lahendatud kompromissi teel, kui isiklik pahasoovlikkus poleks risti vastu olnud. Juba poisikestena jänunesid nad teineteise verd, meestena manasid õnnetust teineteise kaela ning sel kibetuulisel talveööl oli Ulrich oma metsamehed kokku kogunud, et pimedat metsa valvata, mitte neljajalgse saagi ootel, vaid et luurata hiilivaid vargaid, kes on arvatavasti teel tema valdustesse. Metskitsed, kes tavaliselt otsivad tormiöödel varju, jooksid nagu aetaks neid taga. Ka teiste metsaelanike seas oli märgata liikumist ja rahutust — nad oleksid pidanud ammugi magama. Ilmselt oli metsas midagi rahutukstegevat ja Ulrich teadis, kust see lähtus.

Ta lonkis meestest eemale, keda ta oli paigutanud põõsastesse mäeharjal ja laskus mööda järsku mäekülge kaugele alla. Ta sumas läbi tiheda võseriku, piiludes puutüvede tagant ja kuulatades läbi tormi vilistamise ja ulgumise ning puuokste rahutu pekslemise, et avastada piiririkkujaid. Kui ta selles üksikus metsikus paigas ja sellisel raevukal ööl kohtaks Georg Znaeymit silm silma vastu ilma tunnistajateta — see oli ta ülim soov. Ja kui ta suure pöökpuu tagant välja astus, seisiski ta vastamisi mehega, keda ta otsis.

Kaks vaenlast jõllitasid teineteist tükk aega vaikides. Mõlemail oli käes püss, vihkamine südames ja mõrvamõtted peas. Nüüd oli võimalus vallandada vaoshoitud ürgsed kired. Kuid inimene, kes on üles kasvanud tsivilisatsioonikammitsais, ei suuda lihtsalt ja külmavereliselt ning sõna lausumata tappa oma naabrit, ilma et vägistaks oma tundeid ja au. Ja enne kui kõhklusest oleks saanud tegu, tarvitas loodus ise nende kallal vägivalda. Tormi rõõgatusele vastas läheneva puu raksatus nende kohal ja enne kui nad jõudsid kõrvale karata, langes kukkuva pöökpuu okstemass neile peale. Ulrich von Gradwitz leidis ennast siruli maast, üks käsivars tundetuna keha all ja teine abitult okstepuntras, kuna mõlemad jalad olid okstekuhila all. Kuigi rasked jahimehesaapad olid päästnud jalad lõmastamisest ja ka luumurrud olid tänu neile väiksemad, oli ometi pikemata selge, et ilma kõrvalise abita ta oma praegusest positsioonist tõusta ei suuda. Langevad oksaraod olid lõhestanud ta näonaha ja ta pidi silmade pilgutamisega ripsmetelt veretilku kaotama, enne kui ta õnnetuskohast ülevaate sai.

Lähedal tema kõrval, igal teisel juhul käeulatuses, lamas Georg Znaeym, elus ja rabelev, kuid tõenäoliselt sama abitult maa külge naelutatud. Nende ümber kõrgus puukildude ja murtud okste kaos.

Kergendustunne, et hing sees ning raev oma vangipõlve üle tõid imeliku tänu ja vandumise segu Ulrichi huultele, Georg, kes oli peaaegu pime verest, mis nirises ta silmadele, jättis rabelemise ja jäi kuulatama, siis aga irvitas:

«Niisiis sa polegi veel surnud, nagu õigus oleks. Aga kinni oled sa ometi, ja üsna kõvasti!» hüüdis ta. «Oi milline olukord — Ulrich von Gradwitz lõksus oma varastatud metsas. See ongi õige kohtuotsus!»

Ja ta irvitas jälle, võikalt ja parastavalt. «Ma olen lõksus omaenda metsas,» vastas Ulrich. «Kui mu mehed meid vabastama tulevad, tahaksid sa tõenäoliselt midagi etemat, kui olla salakütt naabri maa-alal. Häbenema peaksid.»

Georg vaikis hetke, siis lausus vaikselt: «Oled sa kindel, et sinu meestele jääb veel kedagi vabastada? Ka mina olin täna meestega ja nad tulid otse minu kannul. Nemad tulevad kindlasti siia esimestena. Kui nad mind nende neetud okste alt välja tirivad, ei nõua neilt erilist taibukust veeretada kogu puu sinu peale. Sinu mehed leiavad ainult surnukeha mahalangenud pöökpuu alt. Vormitäiteks saadan hiljem su perekonnale kaastundeavalduse.»

«Väga kasulik vihje,» sõnas Ulrich metsikult. «Minu meestel oli käsk järgneda mulle kümne minuti pärast, millest seitse on juba möödunud. Kui nad mind välja tõmbavad — pean vihjet meeles. Et aga sina leidsid surma salakütina minu territooriumil, siis minu arvates on kaastunde avaldamine sinu perekonnale täiesti kohatu.»

«Tubli, väga tubli,» irvitas Georg. «Võitleme surmani, meie ja meie mehed, ilma ühegi neetud vahendajata. Ole sa neetud, et sa kärvaksid, Ulrich von Gradwitz.»

«Sina samuti, metsavaras ja salakütt Georg Znaeym.»

Mõlemad mehed tundsid juba võimaliku kaotuse kibedust, sest oli ilmne, et möödub enne tükk aega, kui mehed nad üles otsivad. Ja on ainult pime juhus, kelle omad tulevad esimestena.

Kumbki ei loobunud kasutust rabelemisest, et okstehunniku alt välja pääseda. Ulrichil õnnestus osaliselt vabastada üks käsi ja tuua see kuuetaskuni ning võtta sealt veiniplasku. Kuid isegi nüüd oli tükk tegemist, enne kui sai korgi ära keerata ja natuke märjukest suhu valada. Kuid milline jumalik sõõm! Oli varatalv ja lumekord ei olnud veel paks, mistõttu hädalised kannatasid külma vähem kui võis eeldada. Siiski soojendas ja elustas vein haavatut tublisti ning ta vaatas mõningase kahjutundega oma vaenlast, kes hoidis valu ja nõrkuse oiged suletud huulte taga.

«Kas sa saaksid plasku kätte, kui ma sulle viskaks?» küsis Ulrich äkitselt. «Selles on hea vein ja oma olukord tuleb nii mugavaks teha kui vähegi võimalik. Joogem, kuigi üks meist täna öösel sureb.»

«Ei, ma vaevalt näen — mu silmadel on hüübinud veri,» vastas Georg. «Ja pealegi ei joo ma mingil juhul oma vaenlasega.»

Ulrich jäi vait ja kuulatas tuulte ulgu. Tema peas hakkas tekkima ja kuju võtma üks mõte, mis tugevnes iga hetkega, kui ta vaatas meest, kes nii süngena võitles väsimuse ja piinaga. Valu ja roidumuse mõjul, mida ka Ulrich muidugi tundis, hakkas vana meeletu vihkamine hääbuma.

«Naabrimees,» ütles ta siis, «tee nagu heaks arvad, kui sinu mehed tulevad esimesena. Meil oli aus kokkulepe. Mis aga minusse puutub, siis lasen kõigepealt sinu välja aidata, nagu oleksid sa minu külaline. Me oleme tülitsenud nagu kaks sõgedat selle tobeda metsariba pärast, kus puud ei kannata isegi väikest tuuleiili. Lamades ja mõeldes siin, jõudsin ma järeldusele, et me oleme küllalt lolli mänginud — elus on palju mõnusamaid asju, kui piiritülid. Naabrimees, kui sa aitaksid mul matta sõjakirvest, pakun sulle oma sõbrakätt.»

Georg Znaeym vaikis tükk aega ja Ulrich arvas juba, et ta minestas valu kätte. Kuid siis vastas ta katkendlikult:

«Kuidas küll inimesed vahivad ja keelt laksutavad, kui me koos laadale sõidame. Ükski elusolend ei mäleta, et mõni Znaeym või von Gradwitz oleks teineteisega sõbralikult kõnelnud. Ja kui rahulik oleks metsameestel, kui me lõpetaksime oma vaenu. Kui me tõesti tahame oma kodakondsete vahel rahu teha, ärgu keegi toppigu end vahendajaks... Sina tuleksid jõulunõhtul minu poole ja mina veedaksin mõned päevad sinu lossis... Ma ei tulistaks enam ühtegi pauku sinu metsas või siis ainult sinu külalisena. Sina tuleksid

(Järg lk. 4)

OP-KUNSTIST

Kui inimene lõi liikuva masina, siis ehitas ta ratta, mis kõige vähem sarnaneb jalaga.

Guillaume Apollinaire

Kahekümnendal sajandil on inimkonna ajaloos toimunud suured muudatused, seda eeskätt teaduse ja tehnika vallas. Et kõigile ühiskonnaliikmetele luua võimalikult väheste kulutustega paremaid elutingimusi, toodetakse kaupa tuhandelistes ja miljoniliistes tiraažides. Enamus meist kannab samu rõivaid, sõidab seeriaautos, kasutab standardmööblit jne. Tänavatel säravad klaas ja nikkel, vahelduvad neoonreklaam ja autotulede karussell. Sellises loodusest lahtikistud tehiskeskkonnas elab peaaegu pool inimkonnast. Kahtlemata kajastub selline urbaniseerunud ja tehnistunud maailm ka nüüdiskunstis, mille üheks vormiks on OP-KUNST, mis kasutab teadlikult lihtsate kujundite struktuure tugeva visuaalse stimuleeringu esilekutsumiseks.

Op-kunsti tegi tervele maailmale tuntuks 1965. a. kevadel New Yorgi Moodsa Kunsti Muuseumis toimunud näitus üldpealkirjaga «Tundlik silm» («The Responsive Eye»). Paljud kriitikud olid erutatud — ühed nägid võimalust kunsti ja teaduse ühendamiseks, teised aga selles ühendamises küllaldast põhjust op-kunstist loobumiseks.

Tugeva visuaalse efekti taotlust kunstitöös näeme juba varases islami kunstis ning traditsiooniline jaapani rahvakunst kubiseb op-kunstist (suvekimonod). Ka eesti etnograafias näeme sellesuunalisi taotlusi (seelikud, puunõude kaunistused). 19. saj. prantsuse kunstniku Seurat' puhtatest värviplekkidest koosnevad maalid mõjuvad äärmiselt efektselt. Cézanne eraldas loodusest need optilised elemendid, milliseid silm eriti märkab. Käesoleva sajandi teisel kümnendikul tõid Delaunay, Mondrian, Kandinsky, Malevitš jt. kunsti sisse uue lähenemise — abstraktsed kujundid kui kunst iseeneses. 1955. a. eksponeeris julge Pariisi kunstikaupmees Denise René oma galeriis op-kunsti.

Suure panuse op-kunsti arengusse on andnud kaks nüüdiskunstnikku — V. Vasarely ja J. Albers. Kuigi nad eksponeerisid oma optilisi töid juba aastakümneid tagasi, on nende loomingule alles viimasel ajal suurt tähelepanu osutatud. Vasarely (1930. a. Pariisi siirdunud ungarlane) loomingu aluseks on vormi ja värvi lahutamatuse idee. Näide tema teoreetilisest kirjutisest: «Iga vorm on värvi substant nagu iga värv on vormi atribuut. Iga vorm-värv kujutab endast füüsiliselt püsivat, mõõdetavat ja objektiivset suurust, mille kirjeldus jääb aga subjektiivseks... ja tingituks vaataja vastuvõtlikkusest. Selliselt mõistetavalt saab vorm-värv põhiliseks ehituslüliks, täheks uues plastilises aabitsas, andes omavahelistes suhetes ja kombinatsioonides struktuurse ehituse lõpmatu arvu variante». Selles vaimus loob Vasarely sadu pinnalisi ja kolmemõõtmelisi teoseid, alates variatsioonidest kosmose teemadele ja lõpetades värviliselt liikuva arhitektuurse sünteesiga. Griffoni kirjastus Šveitsis, kelle on kuulsaks teinud nüüdiskunstnike albumite trükkimine, andis välja Vasarely monograafia, mida loetakse kaasaegse trükikunsti imeks.

(Järg lk. 4)

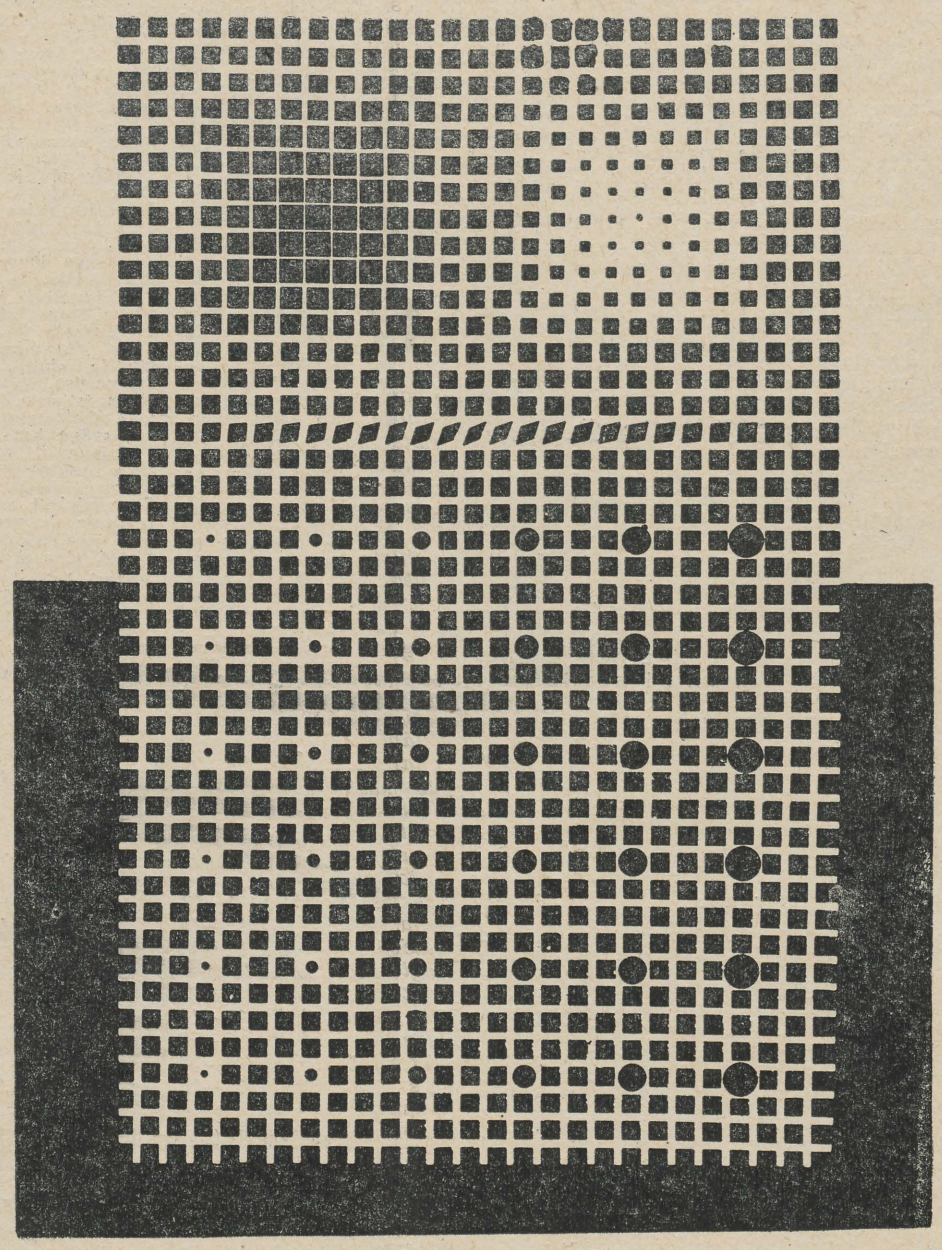

VICTOR VASARELY, SUPERNOVA, ÕLI
242×152 CM, 1959-61

OP-KUNSTIST

(Algus lk. 3)

Teine väljapaistev op-kunstnik I. Albers töötab praegu Yale'i Ülikooli juures New Havenis (USA). Tema tööd on vastupidi väga rahuliku meeleoluga. Albersit tuntakse värvide eksperimenteerijana (pigem otsija kui uurija), kes kirjeldab oma raamatus «Värvide kooskõla» oma ja õpilaste huvitavaid tähelepanekuid.

Kuid enamik op-kunstnikke on uut tehnikat hindavad noored inimesed. Tuntud «Visuaalse kunsti uurijate grupi» liikmed Pariisis peavad end visuaalsete nähtuste eksperimenteerijateks. Optilisi efekte kasutavad oma loomingus kunstnikud Poolas, Tšehhoslovakkias, Jugoslaavias, Jaapanis ning eriti Itaalias, kus enamuses 40-ndatel aastatel sündinud noored kunstnikud ei rahuldu enam puht optiliste võtetega. Nad peavad end kineetilis-visuaalse kunsti loojateks ja nende peamiseks eesmärgiks, nagu abstraktse kunsti puhul üldse, on vaataja kaasakiskumine kunsti nautijast kunsti loojaks. MIDA SEE TÄHENDAB? Soovitakse, et iga vaataja saaks kunstiteosest omamoodi aru (nagu sümfooniast). Antakse ainult põhisuund, mida vaataja peab ise edasi arendama. Lõppkokkuvõttes on teosel niisama palju «kaasautoreid» kui vaatajaid.) Sellesuunalisi eksperimente teeb rühmitus «I grupp» (Colombo, Boriani, de Vecchi) Milanos ja «Enne 65» (Massioni, Biasi, Costa) Paduas.

Op-kunsti tehnikaid on palju, mistõttu peatugem ainult mõnedel. 1) Värv. Teerajajaks värvide teooriale võib pidada Leonardo da Vincit, kes oma «Maalikunsti traktaadis» seadis esikohale punase, kollase, rohelise ja sinise. Ta leidis, et värvid mõjutavad üksteist — sinine näib rõhutatuna kollase kõrval, punane rohelise kõrval jne. Paljud op-kunstnikud kasutavad ära seda värvide omadust (Vasarely, Molinari, Anuszkiewicz). Ka must-valged kujundid võivad olla väga jõulised, eriti kui mõlema pinnad on võrdsed. 2) Kolmemõõtmelisus. Kaua aega otsisid kunstnikud vahendeid sügavuse efekti saavutamiseks lamedal lõuendil. Perspektiivi kasutati teadlikult juba renessansiajal. Op-kunstnikud kasutavad perspektiivi aga haaravate visuaalsete efektide saavutamiseks, seda teatud elementide kordamise või pöörlemisega (Riley, Cunningham, Benkert). 3) Optilised komponendid. Siin mõeldakse tööstusmaterjalide ja tehniliste vahendite kasutamist kunstitöös. Kuigi paljudele teadlastele on saavutatu tuttav, tuleb Gestneri, Baumeistri jt. töid siiski originaalseteks pidada, sest nad on esitatud visuaalselt huvitavalt, kui kompositsioonid. Teistest tehnikatest leiab veel kasutamist muaree tehnika (kaks või enam joonte süsteemi moodustavad uue kujundi), äärte teooria (näit. musta ja valge pinna puutejoone vaatlemisel tekkiv visuaalne efekt) ja palju muud.

Op-kunst on sügavalt seotud visuaalse informatsiooniga, tema võtted, mis põhinevad tehniliste efektide ühendamisele esteetiliseks tervikuks, kasutatakse ära tuleviku kunsti poolt. Juba Wassili Kandinsky uskus, et «meist oma mõtetega lõputult ees olevaid kunstiteoseid luuakse võib-olla arvutamise teel», Op-kunst on selle sammu juba astunud.

K. PÕLLU

Vahendajad

(Algus lk. 3)

minu poole soolinde laskma. Kogu ümbruskonnas pole kedagi, kes saaks takistada meid rahu sõlmimast. Varem tahtsin sind ainult vihata, kuid ka mina olen viimase poole tunni jooksul muutunud. Ja sa pakkusid mulle veinipudeli ... Ulrich von Gradwitz, tahan olla sinu sõber.»

Mõneks ajaks jäid mõlemad vait, mõeldes muutusele, mida see dramaatiline ümbersünd endaga kaasa toob. Sünges, külmas metsas, kus tuuleiilid tuhisesid läbi alasti okste ja ulgusid puutüvede vahel, lamasid mehed ja ootasid abi mõlemale. Kumbki palus endamisi, et just tema mehed tuleksid esimesena, et osutada väärikat abi vaenlasele, kellest oli saanud sõber.

Hetkel, kui tuul vaikis, katkestas Ulrich vaikuse.

«Hüüame appi,» ütles ta. «Tuulevaikuses võib meie hääl üpris kaugele kosta.»

«Puud ja võserik ei lase häält kaugele. Aga me võime ju proovida,» arvas Georg. «Üheskoos siis.»

Mehed tõid kuuldavale pika jahihüüu.

«Veel kord koos,» käskis Ulrich mõne minuti pärast, püüdes asjatult tabada vastuhüüet.

«Mulle tundus, et ma kuulsin midagi,» ütles Ulrich.

«Ma ei kuulnud midagi peale tuulemüha,» ütles Georg kähisevalt.

Jälle oli mõni minut vaikust ja siis hüüatas Ulrich rõõmsalt:

«Läbi metsa tulevad mingid kogud. Nad tulevad mööda minu jälgi mäeküljest alla.»

Mõlemad karjusid nagu kõri võttis. «Nad kuulsid meid! Nad jäid seisma! Nüüd nad nägid meid! Nad tulevad jooksuga mäest alla meie suunas,» hüüdis Ulrich.

«Kui palju neid seal on?» küsis Georg.

«Ma täpselt ei näe, aga vist üheksa või kümme,» vastas Ulrich.

«Siis on need ikkagi sinu mehed,» lausus Georg. «Mul oli ainult seitse.»

«Tublid poisid, nad jooksevad kõigest väest,» märkis Ulrich rõõmsalt.

«Kas need on ikka sinu mehed?» päris Georg. «Kas sinu omad?» kordas ta kärsitult, kui Ulrich ei vastanud.

«Ei,» vastas Ulrich naeruga, õigemini idiootliku naerulaginaga, nagu mees, kelles on vallandunud võigas hirm.

«Kes nad on?» küsis Georg kiirelt, pingutades nägemist, et näha seda, mida teine oleks meelsamini mitte näinud.

«Hundid.»

Kogust «Selected Stories of Saki»
Tõlkis O. LUHAVEER

K. E. v. Baer Tartu ülikooli üliõpilasena

Lapsepõlve- ja koolipoisiaastatest tõi K. E. v. Baer kaasa ausa ja õiglase suhtumise oma kaasinimestesse, silmakirjatsejate vihkamise, erksa tähelepanuvõime, tundliku hingelaadi, huvi arstiteaduse ja suure armastuse looduse vastu. Ta ise oleks kõige meelsamini loodusteadlaseks hakanud, isale näis aga see elukutse perspektiivituna ja nii otsustati arstiteaduskonna kasuks. Õppida tahtis Baer aga tingimata Tartus, sest siin jätkasid oma haridusteed ka tema koolivennad Tallinna toomkoolist, nende hulgas Ed. Aßmuth.

Tartu oli 1810. a. pisike, peamiselt ühekordsetest luitunud puumajadest koosnev 3000 elanikuga linnake. Majakeste ees kasvasid pärnad, nende all pinkidel istusid õhtuti inimesed ja heietasid jutulõnga. Enamik tänavaid oli sillutamata, neid pühiti ainult siis, kui mõni tähtsam tegelane postihobustega läbisõidul oli.

Ülikooli peahoone oli tol ajal uhiuus ja väga esinduslik — see aga ei takistanud ülikooli pedellil (politseinikul) peahoones kauplemast elevandiluust valmistatud saapamäärdega ja hea musta tindiga. Ülikooli professorid elasid oma elu, rahul iseenda ja kogu ümbritseva maailmaga, korraldasid koosviibimisi, sünnipäevi, pidasid õpetlikke loenguid.

Baeri otsesteks õpetajateks olid muidugi arstiteaduskonna õppejõud. Nendest prof. D. G. Balk oli tuntud osava arstina, tsaar oli talle annetanud mitmel korral teenete eest briljantsõrmuseid. Paistab siiski, et ta oma teadmisi kuigi veenvalt üliõpilastele edasi anda ei osanud. Baer märgib oma mälestustes, et prof. Balk ei andnud mingeid kindlaid kriteeriume haiguste äratundmiseks ja raviks, vaid tegutses intuitiivselt. Baer seda ei osanud ja ta leiab, et innukas tegelemine matemaatikaga toomkoolis on teda arstikutse jaoks ära rikkunud.

Prof. M. E. Stvx luges farmakoloogiat ravimite tähestikulise järjekorra järgi — nii käsitleti koos Radix Rhei (lahtistina tuntud rabarbrijuur) ja Radix Valerianae (rahustava toimega palderjanijuur). Baerile tundus see imelikuna ja ta püüdis ravimeid grupeerida vastavalt nende kasutamisele, mis aga raamatute puuduse tõttu sugugi kerge polnud.

Baer ei suutnud valmustuda arstiteadusest, loengud tundusid igavatena, kutsusid esile opositsioonitunde ja ta kirjutab: «Ma ei leidnud õiget roobast, mille kaudu edasi minna.»

Küll aga kõitsid Baeri prof. G. Fr. Parroti loengud füüsikast, prof. C. Fr. Ledebour'i botaanika ja zooloogia. Huvitavad olid ka praktilised tööd aianduses, mida juhendas botaanikaaia aednik J. A. Weinmann. Suurt puudust tundis Baer anatoomia praktikumi peaaegu täielikust puudumisest. Baer mainib, et ainult ühel korral õnnestunud tal saada uurimiseks üks käevars, mille ta suure rõõmuga koju tassinud ja siis sõpradega tükeldanud ning uurinud.

Sügisel 1812. a. kutsus Riia linn abistama sinna kogunenud sõjapõgenikke ja haavatud sõdureid, sellele järgnesid peaaegu kõik noored arstiteadlased, nende hulgas ka Baer. Riias tüüfusehaigeid ravides haigestub Baer ka ise ja paraneb vaid suuri vaevu. Mõned kavalpead aga, kes Tartus millegagi silma ei paistnud, oskasid end Riias soojadele kohtadele sokutada.

Veebruaris 1813 on Baer jälle Tartus tagasi, kuulab loenguid, ravib haavatuid, võtab osa üliõpilaste koosviibimistest ja pidudest. Ta pooldab üliõpilaste organiseerimist teaduskondade kaupa ja on ise arstiteadlaste vanemaks.

26. aprillil 1814, kui Tartus pühitsetakse Vene vägede võitu Napoleoni üle, toimub Promenaadil (praeguse Barklay platsi lähedal) üliõpilaste pidulik rongkäik. Meedikute juhiks on Baer. Lauldakse tema poolt võidupäeva auks koostatud laulu. Peale rongkäigu mõõdumist jalutavad linna elanikud veel kaua tänavail, imetlevad lampide iiutulestikku ja sooja kevadõhtut.

12. juunil 1814, ühel kuumal suvepäeval, sooritab Baer doktorikraadi taotlemiseks vajalikud eksamid 16 aines. Enamikus ainetes vastab ta hindele «hea», zooloogias, füüsikas, anatoomias, füsioloogias ja kohtumeditsiinis (viimaseid 3 ainet eksamineeris prof. Cichorices) hinnatakse ta teadmised «väga hea» vääriliseks.

28. augustil 1814 sooritab Baer nõutava anatoomilis-kirurgilise demonstratsiooni ja 29. augustil 1814 kaitseb Baer edukalt oma doktoridisertatsiooni eestlaste haigustest. Sõbrad ootavad teda juba, ühiselt asutakse teele välismaale, et seal teadmisi täiendada.

Baeri I Tartu-etapp on sellega lõppenud. Tagasi Tartusse pöördub ta aga alles 53 aasta pärast, et siin loodusele lähemal olles puhata töö- ja saavutusterohkest elust.

H. MOORITS

A-grupi nr. 1

NSV Liidu A-grupi naiskondade taliturniiril Donetskis oli esimesel mängupäeval meie naiskonna vastaseks Kaasani alagrupi võitja Leningradi «Trud».

Leningradi «Trudi» vastu viskas meil punkte kõige rohkem Euroopa juunioride meister Vilve Kõõbi — 22. Kolm punkti vähem tõi Valve Kaasik. Esimeses mängus näitas end heast küljest jälle Mari Vaikmaa. Tema jäi külmaks nii mõneski kriitilises olukorras ja realiseeris visked punktideks. (Mängus tõi ta 12 punkti). Naiskonna visketabavuseks arvutati 48%. Lõpuvile käis seisul 72 : 43.

Keegi peab ju kaotama!

Moskva «Serp i Moloti» vastu mängides jäime kaotajapooleks. (52:55) Tuletame meelde, et moskvalannad olid koos ülikooliga mõlemad kaua aega «kuldse kaheteistkümne» hulgas. Aga ka nemad pidid asuma teisejärguliste naiskondade kilda.

Kohtumise algus oli ettevaatlik ja tuim. SiM sai kolmepunktilise edu. Edgar Naarits võttis peagi aja, et anda edaspidiseks nõu. Kaheksandal mänguminutil paistis juba, et tuleb murrang meie kasuks. Kaotusseis vähenes minimaalseks 6:7. Aga siis võttis võimust jälle ebakindlus. Hästi viskas esimesel mängupoolel Moskva tsenter, 182 cm pikkune ja 22-aastane Aleksandra Zelenova. Tal õnnestusid kõik pealevisked. Esimese kahekümne minuti jooksul sai ta 12 punkti.

Vastaste mäng oli üles ehitatud 32-aastase ja 169 cm pikkusele Raissa Nadlerile. Tema oli mängu organisaatoriks, tema käest käis pall kogu aeg läbi ja ka viskajana oli ta mängija omal kohal.

II poolaja 7. minutil tõi Edgar Naarits Marje Kiho asemele mängu teise tsentri Elle Lapi.

Mängu lõpus hakkas vähenema ka kaotusseis. Aga aega jäi väheks. Ja oligi käes kolmepunktiline kaotus.

Mäng liidri vastu

Turniiri liidriks oli selle päevani kaotuseta mänginud Donetski «Avangard». Selles kohtumises tuli võit meile väga raskelt. See oli ühtlasi ka turniiri võitluslikum mäng. Vastamisi olid korralik tehniline korvpall ja jõuline mäng. Algviisik oli selline: Valve Kaasik, Elle Lapp, Vilve Kõõbi, Mari Vaikmaa ja Evi Volmer. «Avangard» oli kiire tempoga ja läks ette 7:0. Tundus, et eelmise päeva kohmetus on naiskonnal ikka veel sees. Esimese korvi tõi meile turniiril esimest korda algviisikus mängima läinud Elle Lapp. Viis korda oli meie kaotusseis esimesel poolajal kolm punkti ja selline vahe jäi ka poolaja lõpuks (32:35).

Teise mängupoole esimesed minutid tõid rõõmsamat meelt ka meie mängijatele. Teisel minutil läksime Vaikmaa täpsest viskest ette 36:35.

Meie tsenter Elle Lapp oli jälle lauas tubli ja näitas kindlat kätt.

Vaikmaa, Lapi ja Kaasiku visetest läksime ette 6 punktiga. Vahe aga hakkas jälle vähenema. Treener tõi V. Kaasiku asemele mängu Tiio Kuke. Ette läks aga jälle Donetsk. Väljakuperemeeste vahepeal juba raugema hakanud energia hakkas tagasi tulema. Uue hooga rakendasid nad pressingut. Tiio Kuke kaugvisked tõid aga võiduseisu jälle meile. Kohtumise viimased minutid olid eriti pingelised. Kord ees meie, kord «Avangard». Võitja küsimus otsustati viimastel sekunditel. Minut enne lõppu oli seis 65:65. Kes keda? 33 sekundit enne lõppu tehti Kaasikule viga. Mõlemad tabasid täpselt. Kohe tehti aga ka Volmerile suurest agarusest palli hankimisel donetskilannade poolt viga. Sealt tuli üks punkt. Vaikmaa sai neli sekundit enne vilet veel korvi ja võitiski TRÜ naiskond 70:65. Selles mängus töötas ennastsalgavalt Evi Volmer.

ROSTOVI «BUREVESTNIKU» vastu läks välja naiskond koosseisus: Lille Laos, Tiio Kukk, Marje Kiho, Vilve Kõõbi ja Elle Lapp. Meie võit (49:43).

Elle Lapp viskas kohtumises 23! punkti!

Järgmine kohtumine oli LENINGRADI «SPARTAKIGA». Jälle võit (43:37).

VIIMASE MÄNGU pidas Tartu Minski «Raadiotehnikuga». Nimetatud naiskond kujutab endast Valgevene koondist ja on ülikooli vastaseks ka suvel rahvaste spartakiaadil. 8 minutit enne mängu lõppu oli seis 40:40. Siit peale tuli mängus murrang meie naiskonna kasuks. Ülikool jõudis jälle oma tavalisse sõiduvette. Tulemus 55:50.

7 võitu turniiril ja ESIKOHT. Järgnesid 6 punktiga Donetski «Avangard» ja Moskva «Serp i Molot».

Meie naiskonnale: «JÄTKA SAMAS VAIMUS!»

GUNNAR PAAL

Komsomolipiletite vahetamise graafik

Esmaspäeval, 20. III	**kella 9—10**	**kaubandusosakonna II kursus**
	kella 14—16	**rahandusosakonna II kursus**
Teisipäeval, 21. III	**kella 12—14**	**kaubandusosakonna I kursus**
Kolmapäeval, 22. III	**kella 15.30—16**	**rahandusosakonna I kursuse vene rühm**
	kella 12—14	**vene filoloogia III kursus**
	kella 16—18	**raviosakonna II kursus**
Neljapäeval. 23. III	**kella 16—18**	**raviosakonna II kursus**
Reedel, 24 III	**kella 14—16**	**rahandusosakonna I kursuse eesti rühm**

Komsomolidokumentide vahetamine toimub ELKNÜ TRÜ Komitees.

APRILLIKARNEVAL!

Tänavu tahame aprillikuu esimesel päeval vägeva peo käima panna.

Kindlasti leidub tänavugi neid, kes ei põlga ettevalmistuste raskusi ja toredates kostüümides-maskides välja tulevad.

Nagu ikka, on parimatele maskidele ja teravmeelsematele naljadele välja pandud suured auhinnad, õnneseente jaoks paneme pöörlema loteriiratta.

Niisiis — nägemiseni aprillikarnevalil 1. aprillil.

TEATED

ÜTÜ

NLKP ajaloo ringi koosolek toimub 17. märtsil kell 18 ühiskonnateaduste maja aud. 212. Teemaks on «Jugoslaavia eile, täna ja ...»

Taimefüsioloogia- ja biokeemiaringi ettekandekoosolek on 23. märtsil kell 18.30 kateedri ruumides.

*

SPORDIMEDITSIINI RINGI koosolek toimub 24. märtsil kell 18 V. Kingissepa tn. 19 (III k.).

Päevakord: 1. Sportlase toitumisest. — S. Pikner, P. Kampus, P. Männiko, H. Kalam (6. kursus).
2. Jooksvad küsimused.

Ringi juhatus

Balti turniir väravpallis

Täna, s. o. reedel, 17. märtsil algab EPA võimlas kolmas Balti liiduvabariikide ülikoolide turniir väravpallis. Möödunud õppeaastal jäi TRÜ meeskond Vilniuses teiseks, naiskond kolmandaks. Läti RÜ poolt väljapandud karikad läksid leedulaste tugevakoosseisulistele võistkondadele, kus on palju meistersportlasi ja Leedu NSV koondise mängijaid.

Meeste turniiril mängivad seega Vilniuse RÜ, Läti RÜ, TRÜ ja neljandana EPA. Naiste turniiril lisandub esimesele kolmele veel Moskva RÜ naiskond.

Täna on mängude algus kell 18, laupäeval kell 17 ja pühapäeval kell 12.

SISSEPÄÄS TASUTA.

GEOGRAAFIDE KINO

Neljapäeval, 23. märtsil kell 16 näidatakse Vanemuise tn. 46 suures ringauditooriumis järgmisi geograafilise sisuga filme:

1. **Assuan — Egiptuse lootus.**
2. **Tere, Guinea.**
3. **Tere, Geenia.**
4. **Suessi kanal.**
5. **Sahhaara**
6. **Üle jõe on Brazzaville.**

Raadioloengud

Kolmapäeval, 22. märtsil

1. Ajaloo-osakonna V kursuse üliõpilastele prof. Jaan Konksu Aasia maade ajalugu käsitlev loeng «Afganistan kapitalismi üldkriisi esimesel etapil».

2. Žurnalistika eriharu üliõpilastele dots. Juhan Peegli IV loeng kaasaegsest välismaisest ajakirjandusest «Kodanliku ajakirjanduse põhitendentsid. 1. Ajakirjanduse monopolid».

Reedel, 24. märtsil

1. Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilastele vanemõpetaja Lembit Lille loeng «Kohtuotsuste kassatsiooni korras tühistamise ja muutmise alused».

2. Inglise keele leksikoloogia õppijaile vanemõpetaja Gustav Liivi loeng «Konversioon inglise keeles».

Uut teatmekirjandust

V. Ennosaar. **Bibliograafiliste nimestike bibliograafia. 1964.** Tallinn 1966. 59 lk. (322 lk.).

Die Welt 1966. Daten, Fakten, Informationen des Jahres 1965. Berlin 1966. 639 lk.

Die Nationale Befreiungsbewegung 1965. Leipzig 1966.

UNESCO source book for science teaching. Paris 1963. 252 lk.

Kertomus Helsingin yliopiston toiminnasta. Lukuvuonna 1964—1965. Helsinki 1965. 268 lk.

Uppsala universitets bibliografi. 1960—1961. Uppsala 1966. 55 lk.

Tänase ajalehenumbri kujundasid III kursuse žurnalistika eriharu üliõpilased Asta Hiir ja Gunnar Paal.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu Ülikooli 1719 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 1847. MB 02848.

Kõigi maade proletaarlased, ühinegel

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 8 (685) Reedel, 24. märtsil 1967. XXI aastakäik

50 JUUBELIAASTA

PUHKEPÄEVI ei ole

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni juubeliaasta on toonud kõrgendatud kohustusi ja suuremat t ö ö d igaühele meist. Ka TRÜ klubi juhataja MARTA KIKASE tööpäevad on senisest pingelisemad. Klubijuhataja töö on, nagu räägitakse legendis Tallinna ehitamisest — ei saa kunagi valmis, ei lõpe täielikult kunagi. Pole siis ime, kui Marta Kikas tuleb mõnikord juba 8—9 ajal klubisse ja lahkub sealt alles pärast südaööd.

Laupäev. Puhkeõhtu klubis on täies hoos. Hoolimata hilisest ajast (kolmveerand tundi pärast kella 24) palun M. Kikasel vastata mõnedele meie lehelugejaid huvitavaile küsimustele.

● **Kuidas tähistab klubi juubeliaastat?**

«Esmalt ütleksin niipalju, et klubi üritused ja kõikide meie kollektiivide ning üksikentusiastide tegevus toimub sotsialistliku võistlusena. Suured kollektiivid (naiskoor, meeskoor jt.) valmistuvad suvel toimuvaks laulupeoks, mis on pühendatud Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale. Rahvakunstiansambel õpib praegu lavastust, mis koosneb kolmest ulatuslikust osast: 1. Võiduparaad Punasel väljakul. 2. Kõigi maade proletaarlased, ühinege! 3. osa koosneb kaasaegsetest rahvuslikest ja tööteemalistest tantsudest.

Klubi näiteringil on plaanis hakata lähemal ajal õppima uut temaatilist näidendit, mis peab lavaküpseks saama käesoleva aasta sügiseks.

Praegu on n.-ö. ettevalmistav etapp. Klubi isetegevuslased ei väsi harjutamast, et sügisel — oktoobris ja novembris — kõrge meisterlikkusega pühitseda kontsertide, lavastuste ja isetegevusõhtutega Suure Oktoobri ajaloolist võitu.»

«Kindlasti ei unusta klubi oma töö planeerimisel senisest tihedama kontakti loomist vanade revolutsionääride ja sõjaveteranidega?» pärin M. Kikaselt jutujätkuks.

«Seda küll. Klubis on juttu puhumas käinud endised revolutsionäärid sm-d Vendelin ja Rebane (11. veebruaril) ning üks esimesi Punaarmee komandöre, sm. Lombak (19. veebruaril). Taolisi kohtumisi tuleb ka edaspidi.»

● **Palun nimetage üritusi, mis eriti hästi on õnnestunud?**

«Nõukogude armee 49. aastapäeva puhul toimus meil tore õhtu «Sõduri argipäev». Sellest argipäevast vestlesid nii lõbusalt kui ka tõsiselt armeest demobiliseerunud Kaupo Järviste, Tõnu Saar ja Olev Sokk.

Tänavu pöörame erilist tähelepanu ateistlike teemade käsitlemisele. See on ka korda läinud. 18. veebruaril peetud loeng «Kuidas inimene lõi jumala?» (lektor J. Linnus) meeldis rahvale väga.

● Mis on Teile tänavu erilist rõõmu valmistanud?

«Kõige toredam on vahest see, et inimesed ümerringi on elavamad ja aktiivsemad kui mullu. Klubi nõukogu töötab varasemate aastatega võrreldes tunduvalt paremini.»

«Ehk nimetaksite nõukogu tublimaid liikmeid,» pistan sõna sekka. «Võib. Aarne Oru, Ain Kallis, Tiina Alla ...» Hetke vaikinud, sõnab M. Kikas pisut nõutult: «Teate, ma ei saa tublimaid nimetada, sest kõik üksteist on nii töövõimetelt kui -tahtelt ühevääršed ...»

«Rõõmustan väga selle üle, et klubi juhtivasse kaadrisse on tulnud kvalifitseeritud kultuuritöötajaid. Nimetagem siinkohal kasvõi meie kunstilist juhti Aili Venesaart.

Veel. Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale pühendatud kultuuriasutuste-vahelises sotsialistlikus võistluses sai meie klubi Eesti NSV Ametiühingu aukirja.

Ma tahaksin kiidusõnu lausuda Kehakultuuriteaduskonna aadressil. Seni on seal isetegevus üsna varjusurmas olnud. Tänavu on olukord proportsionaalselt vastupidine. KKT-st tuli üks meie lootustandvamaid soliste Tõnu Uibo. 1. märtsil toimus klubis ametiühingu- ja komsomoliorganisatsiooni kultuurivolinike seminar. Seal korraldasime huvitava võistluse: iga teaduskonna võistkond pidi lühikese aja jooksul improviseerima isetegevusõhtu, millega vajaduse korral võiks asendada «mingil põhjusel viimasel minutil ärajäänud planeeritud üritust». KKT võistkond tuli esikohale.»

Aeg on hiline. Ehkki kalendri järgi on järgmine päev puhkepäev, tean, et Marta Kikas tuleb klubisse nagu tavaliselt. Klubijuhataja töö puhkepäevi ei tunnusta.

Vestles S. ENDRE

ELKNÜ TRÜ Komitee pleenum

toimub 29. märtsil k. 16 komitee ruumides. Päevakorras organisatsioonilised küsimused. Komitee liikmete osavõtt kohustuslik.

ELKNÜ TRÜ Komitee sekretariaat

*

Kõiki üliõpilasi, kes kavatsevad vabariiklikul üliõpilaskonverentsil sõna võtta, palutakse koguneda esmaspäeval, 27. III kell 17 komsomolikomiteesse informatiivsele nõupidamisele.

ROHELISE lipu all

Nädalavahetus tõi ülikooli esperantistidele külalisi Lätist, Leedust ja paarist Eesti linnast. «Tšaika» saabumise ajaks oli Tartu vaksalis rohelise lipukese ümber kogunenud salgake noori. Rong sõitis ette ning ühest vagunist viibati samavärvilist standarti. Mõne minuti möödudes võis perroonil kuulda: *«Saluton, cu vi estas laca, ni venos vespere.»*

Ühiselamus ootas kaetud kohvilaud. Vitautas Silas Vilniusest õhutas meie esperantiste enam ühte koonduma, et luua püsiv üle-eestiline organisatsioon.

Riia PI õppejõud ja Balti vabariikide esperantistide suvelaagri mõtte algataja Ervin Mozert pajatas pisut Läti esperanto-elust. Tallinlane Endel Ojasild avaldas kahetsust selle üle, et kontaktivõimalus piiritaguste aatekaaslastega on väike. Sel rahvusvahelisel keelel on ainult siis mõtet, kui tema abil suhelda välisreisidel või vahetada teiste maadega kirjandust. Edasi heietati juttu kohalike esperantistide noortesektsiooni loomisest. V. Silas tõi lagedale lauliku ja kõlama hakkasid mitmed tuttavad ja vähetuntud meloodiad «Missisipist» «Kalle Kustani» välja. Kõik kõned ja viisid muudkui selles natuke Itaaliat meenutavas keeles. Aga otsustage ise:

Ala Missisipi
Rememoru min
Estas ni amikoj
Ligis min destin.

Prof. P. Ariste vestis huvitavaid lugusid oma rännakuilt. Mitmel puhul on just esperanto keelekitsikusest välja aidanud.

Pühapäeva õhtul saadeti lõunanaabrid tagasiteele.

A. KIDRON

Lähme teatrisse!

Reedel, 31. III on RAT «Vanemuise» saal reserveeritud ÜTÜ konverentsi külalistele ja meie üliõpilastele. Etendub Ülo Vinteri ballett «Kevade».

Pileteid müüakse ÜTÜ nõukogu toas (peahoone I korrus).

Kasutage võimalust!

Teadusehuvilised!

TRÜ ühingu «Teadus» lektooriumis Vanemuise t. 46 toimub teisipäeval, 28. märtsil kell 18 dots. A. Miti loeng «Religiooni varjus». Filmid «Risti varjus» ja «Viimane päev on 11. aprillil».

KONVERENTSI EEL

Vähem kui nädala pärast alustab tööd meie Üliõpilaste Teadusliku Ühingu XXII konverents, mis on pühendatud kodumaa viiekümnendale sünnipäevale. See on esimesi suuri juubeliaasta üritusi TRÜ-s. Enam kui 350 teaduslikku ettekannet kolmekümne viies sektsioonis ja alasektsioonis, kolm päeva diskussioonideks, sõprusõhtud, teatriõhtu, karnevaliõhtu, sümpoosionid, ekskursioonid, puhkepäev Käärikul — niisugused on põhilised sündmused. Vennasvabariikidest saabub külalisi vähemalt 150. Külalisettekannete suur arv annab meie konverentsile üleliidulise tähtsuse. Meile teada olevatel andmetel on TRÜ ÜTÜ konverentsid kõige külalisterikkamad kogu Nõukogude Liidus. See on hea, isegi väga hea. Sest mis oleks väärtuslikum sõprusest, mis sõlmitakse teaduse nimel?

Ent meie ise? Mis on uut TRÜ teadlaste noorimal generatsioonil? Aasta vältel, mis lahutab meid eelmisest teaduslikust konverentsist, lähtus ÜTÜ nõukogu oma tegevuses alljärgnevatest printsiipidest:

● ÜTÜ on andekate üliõpilaste organisatsioon, sellepärast tuleb ÜTÜ liikmetele esitada üha suuremaid nõudmisi. Üliõpilaste vaimne areng on kõige kiirem siis, kui võetakse endale ülesandeid, mis asetsevad võimete piiri lähedal.

● ÜTÜ tegevuse efektiivsuseks on üliõpilaste teaduslik produktsioon konverentsi- ja kursusetööde kujul. Peamist tähelepanu osutatagu tööde kvaliteedile.

● Maksimaalseks eesmärgiks olgu valminud tööde publitseerimine.

● Teadus vajab häid organisaatoreid. Neid on võimalik kasvatada ÜTÜ organisatsioonilise töö kaudu.

● On vaja võidelda teaduse kultuse eest ülikoolis ja üliõpilaskonnas. Väsimatult propageerida ideed, et üliõpilaste tegevus ei saa olla midagi tähtsamat kui teaduslik töö.

Nende printsiipide realiseerimisest kõnelevad faktid:

— rekordiline arv konkursitöid (113 eelmise aasta 69 vastu);

— silmapaistev edu vabariiklikul konkursil (50% kõigist auhinnalistest kohtadest);

— publikatsioonide arvu kiire kasv (152 eelmise aasta 49 vastu);

— aktiivne osavõtt ühiskonnateaduste konkursist (tähtajaks esitati üle veerandsaja töö);

— kontaktide tihenemine vennasvabariikide ÜTÜ-dega;

Mida uut toob eelseisev konverents?

Eelkõige suure hulga huvitavaid ettekandeid. Siis veel uue töövormi — sümpoosionid. Konverentsidelegaadid saavad eksliibrisega märkmikud ja rinda erilise lipiku. Ettekannete lühikokkuvõtteid publitseerime rohkem kui kunagi varem. (Oleks veelgi rohkem, kui leiduks rohkem masinakirjutajaid!) Parimaid esinejaid ootavad nägusad mälestusesemed.

Hea on see, et terve rida TRÜ ettekandeid esitatakse vene keeles. Nii on ettekanded meie külalistele mõistetavamad, tööde autoritele on see aga heaks treeninguks: tuleb ju sageli osa võtta liiduvabariikidevahelistest ja üleliidulistest konverentsidest.

ÜTÜ aktiivile on konverentsieelsed päevad töörohked. Kuidas majutada 150 külalist (aga neid võib tulla koguni 200)? Kust saada ruume konverentsiürituste läbiviimiseks? Peale selle veel sadu muid probleeme. Väga hästi on meid abistanud kirjastusgrupp ja rotaprindirahvas. Vastutulelikkust osutavad ühiselamu komandandid. Raskusi on plenaaristungi ruumidega (aulat oleks väga, väga vaja!). Kääriku üritus ripub juuksekarva otsas, sest ülikooli suusatajad kavatsevad samal ajal seal veel võistlusi pidada. Keerdküsimused laheneksid kiiresti ja valutult, kui kõikjal ülikoolis saadaks aru, et üliõpilaste teaduslik konverents ei ole mitte üksnes ÜTÜ nõukogu, vaid kogu meie ülikooli üritus.

Enamikus teaduskondades on esimese kursuse üliõpilased vabastatud õppetööst konverentsi avaplenaaristungi ajal. Soovitame, et nad tõsiselt huvituksid teaduslikust tööst ning järgmistel konverentsidel leiaksid juba ise tee esinejapulti. Vanemate kursuste osavõtt sektsioonide tööst võiks olla veelgi elavam kui möödunud aastal. Saab ju konverentsiistungeil kuulda kõige uuemate uurimuste resultaate. Ja mis on kõige tähtsam: saab ka ise sõna sekka öelda.

Tere tulemast konverentsile, lugupeetavad õppejõud! Suur aitäh hoolsatele ja kannatlikele juhendajatele! Eriti ootame neid, kes paljude aastate jooksul ei ole ise leidnud mahti ühtki konverentsitööd juhendada. Tulge, vaadake, kuulake ja ... mõtelge. Vahest hakkab teilegi siin midagi meeldima.

Eeloleval nädalal kihab kogu meie auväärne ülikool konverentsi nooruslikust õhinast. Olgu see üks asjalik ja viljakas sagin!

UNO SIIMAN, ÜTÜ nõukogu esimees

ÜTÜ XXII konverentsi AJAKAVA

K o l m a p ä e v a l, 29. III kell 19

Tarbesotsioloogia õhtu TRÜ kohvikus;

N e l j a p ä e v a l, 30. III

Avaplenaaristung Raudteelaste Klubis kell 11

Sektsioonide istungid (konverentsi programmide kohaselt) kell 19

Kohtumisõhtud külalistega ÜTÜ ringide ja konverentsi sektsioonide algatusel;

R e e d e l, 31. III kell 9

Pressikonverents külalistele Õpetatud Nõukogu saalis kell 10—13 ja 14—18

Sektsioonide istungid (programmi kohaselt); kell 19

Teatriõhtu «Vanemuises» (ballett «Kevade»);

L a u p ä e v a l, 1. III kell 8

ÜTÜ vabariikliku nõukogu istung ÕN saalis; kell 10—13

Sümpoosionid (programmi kohaselt) kell 14

Lõpp-plenaaristung keemiahoone ringauditooriumis; kell 14

Väljasõit Käärikule.

Kuidas on lood üliõpilaskonverentsi ettevalmistamisega?

Kolme nädala pärast kogunevad kõrgemate koolide üliõpilasesindajad Tallinna Pedagoogilise Kooli aulasse, et vaagida üliõpilase asendit ühiskonnas ning teha uusi vajalikke ettepanekuid kõrgemate koolide üliõpilastegevuse parandamiseks. Möödunud esmaspäeval sõelus üliõpilaskonverentsi ettevalmistav komisjon Tallinnas ELKNÜ Keskkomitee ettevalmistustöö käiku:

ettekannete valmimise olukorda, sõnavõttudeks ettevalmistamist, üliõpilastele eelneva informatsiooni andmist ning organisatsioonilist laadi küsimusi.

Konveretsikutsed on trükitud ning need jagatakse järgmisel nädalal konverentsist osavõtjaile kätte. Samuti avaldatakse informatsioon ettevalmistava komisjoni kogu töö kohta.

Komisjoni arvamus oli, et esimese päeva ettekannete järgi otsustades võiksid üliõpilased rääkida ka omavalitsuse korraldamise vajalikkusest, lõpetanute probleemidest ja internatsionaalsetest sidemetest.

Mõlemal päeval jõuab esineda umbes 40 inimest. Ettekannete tarbeks, millega esinevad A. Veimer ja M. Pesti, võiksid üliõpilased saata neid erutavaid küsimusi nende ettekannetes valgustamiseks. Seda tuleks teha ELKNÜ Keskkomitee kooliosakonna kaudu.

Avaldati mõte käsitleda üliõpilaskonverentsil ka vabariigi üliõpilaslehe loomise ja vabariigi üliõpilasmaja ehitamise küsimusi. Üliõpilastel tuleks mõelda, kes võiksid esindada nende kõrgemate koolide üliõpilasi Eesti NSV Üliõpilasnõukogus.

Järgmine ja arvatavasti viimane ettevalmistava komisjoni istung toimub 26. märtsil Käärikul. Päevakorras on Eesti Üliõpilasnõukogu küsimused (selle põhimäärusest ja staatusest) ning konverentsi resolutsioon.

IGA PÄEV ULATAB TA MEILE VÄRSKE AJALEHE.

Loodi side ELKNÜ TPI Komitee õppesektoriga

18. märtsil leidis aset kauaoodatud sündmus — kahe kõrgema kooli komsomolikomitee õppesektorite kohtumine. Sama rongiga, millega TPI meeskoor sõitis välismaareisile, saabus Tartusse ELKNÜ TPI Komitee õppesektor. Kell 12 algas meie komsomolikomitee ruumes nõupidamine. Ka «tipikad» on teinud ankeetküsitluse ühiskonnateaduste omandamise kohta. Probleemid on samad mis meilgi. Otsustati ankeetide andmete põhjal hakata koos ette valmistama sõnavõttu üliõpilaskonverentsiks. Ühiseid probleeme on veel teisigi. Kerkis üles vahesessioonide, vabakuulamise ja stipendiumide küsimus. Viimases osas on Tartu komsomoliaktivistid eelistatumas seisukorras. Meil on tihe side ametiühingu, parteibüroo ja rektoraadiga. Nn. kõrgemad instantsid on väga rahul, kui komsomol näitab üles initsiatiivi ja arvestab altpoolt tulevaid ettepanekuid. TPI-s puudub kontakt peaaegu täiesti. Meie võtame stipendiumi määramisest pingeridade alusel täiesti loomulikuna. Tallinnas ei ole aga veel selleni jõutud. Stipendiumikomisjoni tööst võtab üliõpilastest osa vaid üks teaduskonna esindaja.

Rääkisime oma plaanidest. Meie hakkame taotlema juba seda, et stipendium antaks täielikult kursuse kätte, et kursusele jääks õigus vajaduse korral iga kuu stipendium ümber määrata.

TPI komsomolikomitee sekretäri asetäitja õppetöö küsimuses REIN HÄRMASOO kirjutas oma märkmikku järgmised ülesanded:

1) sideme loomine erinevate instantsidega, kes tegelevad õppe-teadusliku tööga;
2) sideme loomine lõpetanutega;
3) ettepanekute tegemine rektoraadile.

ELKNÜ TRÜ Komitee õppesektori töö põhisuunad on juba seotud sügissemestri ja konverentsiga. Kindlasti on side tehnikaülikooli komsomolikomitee õppesektoriga edaspidises töös suureks abiks. Käsikäes minnakse vastu ka 7.—8. aprillil toimuvale üliõpilaskonverentsile.

A. SINIVEER,
ELKNÜ TRÜ Komitee
õppesektori liige

MITTE LIHTSALT PABER

Uus töötaja, suunatud kõrgemast koolist, on lähemal ajal tulemas asutusse tööle.

Kuidas hakkab arenema koostöö temaga? Kuidas optimaalselt ära kasutada tema oskusi ning võimeid? Kas uustulnukas hakkab aktiivselt võitlema meie ühiskonna tuleviku ülesehitamise eest või hakkab ta oma töös seadma isiklikke huve esiplaanile? Niisugused küsimused kerkivad igal kollektiivi juhatajal, kellele on ametlikult teatavaks tehtud, et tema poolt juhatatavasse asutusse on tööle suunatud kõrgema kooli lõpetanu, noor eriteadlane XYZ.

Seega peab kollektiivi juhatajal olema teatav ettekujutus lõpetanust juba enne, kui ka hakkab uustulnukale fikseerima tööülesandeid. Telepaatia, millest kaasajal nii palju räägitakse, pole seni selle küsimuse lahendamisel mitte mingit abi osutanud. Seetõttu saab asutuse juhatajale abiks olla, kas või umbmäärase ettekujutuse loomisel tulevasest töötajast, lõpetanu endise kollektiivi poolt kaasaantud iseloomustus.

Üliõpilane on elanud, õppinud ja töötanud viie aasta vältel nende keskel, kellega tal samaaegselt tuli jagada ka oma nooruspõlve rõõme ja muresid, võite ja kaotusi, saavutusi ja ebaõnnestumisi. Kuid igaüks elab läbi oma elamused n.-ö. «omal viisil», avades seega teataval määral oma hinge kollektiivi ees. Selle alusel kujunevad kollektiivis inimese olemuse kohta teatud seisukohad, kujuneb see, mida kuivas ametlikus keeles nimetatakse iseloomustuseks.

Missuguseid kõrgema kooli lõpetaja omadusi peaks kajastama tema iseloomustus, et selle alusel oleks võimalik luua temast kui tulevasest töötajast kasvõi esialgne ettekujutus? Stereotüüpilisust siin olla ei saa, sest ei ole olemas «stereotüüpilisi inimesi». Loomulikult peavad standardselt eksisteerima igas iseloomustuses mõningad objektiivsed üldandmed, nagu nimi ja eesnimi, sünniaasta, parteilisus, rahvus. Need andmed on olemas igal kodanikul. Kujutlus iseloomustatavast hakkab kristalliseeruma siiski tema *subjektiivsete* omaduste najal.

Missugused subjektiivsed andmed aitavad kaasa kujutluse loomiseks tulevasest noorest töötajast, kelle elutöö saab alguse asutuses, kuhu ta on suunatud?

Isiklikult tunneksin huvi kõigepealt lõpetanu õppeedukuse vastu, ühtlasi aga ka selle vastu, kas õppeedukuse näitajad on saavutatud andekuse või põhimiselt töökuse arvel. Koos iseloomustuses märgitud eeldustega ja võimega teaduslikuks tööks võib enam-vähem kindlalt ette näha uue töötaja edasise teadusliku väljakujundamise viisi (näit. aspirantuuri kaudu vahetult pärast kõrgema kooli lõpetamist, läbi stažuuri või eelneva lühema või pikema tööperioodi järel).

Iga organiseeritud töö aluseks on kindel ning range distsipliin. Seetõttu on vaja teada lõpetanu distsiplineerituse astet. On eriti oluline teada, kas uuel töötajal on algatus- ja organiseerimisvõimet. Ei ole ülearune iseloomustusest välja lugeda, kuivõrd kohusetruult ning korrektselt lõpetaja on täitnud üliõpilaspõlves temale usaldatud ülesandeid, milline on olnud tema vahekord oma endise kollektiivi liikmetega, kuivõrd autoriteetne on ta olnud selles kollektiivis. On hea, kui iseloomustuses on valgustatud ka lõpetaja eriharrastusi ja oskusi. See on tarvilik selleks, et vajaduse korral neid oskusi (fotokunst, raadiotehnika, sportlikud võimed jne.) otstarbekalt ära kasutada ka uues töökohas.

On ilusaks kombeks, et meie ühiskonna liikmed osa oma ajast pühendavad ühiskondlike ülesannete täitmisele, kiirendades seega meie ühiskonna edasist arengut. Nii mõnelgi juhul väidetakse, et üks või teine töötaja e i t a h a täita ühiskondlikke ülesandeid. Selline seisukoht ei ole kaugeltki õige. Olen kokku puutunud töötajatega, kes tõepoolest ei taha täita niisuguseid ühiskondlikke ülesandeid, mis neid ei huvita. Meelsasti täidaksid nad aga neid ülesandeid, mis neile on südamelähedased. N i i s i i s l õ p e t a j a ü h i s k o n d l i k t e g e v u s j a h u v i d p e a k s i d o l e m a k a j a s t a t u d i s e l o o m u s t u s e s.

Kõrgem kool, usaldades lõpetajale oma diplomi, peab olema veendunud ka selles, et tema kasvandik on oma stuudiumi vältel kujunenud ideoloogiliselt küpseks, nõukogude kodumaale ustavaks ühiskonnaliikmeks. Seega peab lõpetaja iseloomustus andma ka hinnangu tema ideoloogilise ja poliitilise arengu taseme kohta.

Nagu näeme, koostab tegelikult i s e l o o m u s t u s e s i s u i g a üliõpilane i s e. Kui iseloomustatavate omaduste kirjeldamisse on suhtutud täie tõsidusega ning vastutustundega, siis pole iseloomustus mitte lihtsalt paber, vaid võti, mis avab õ i g e värava noore spetsialisti edasisel eluteel.

A. MITT

RSK-I olid külalised

Tilluke teade selle kohta, et 21. märtsi õhtul korraldab Rahvaste Sõpruse Klubi ungari õhtu, tõi ülikooli kohvikusse inimest poolsada.

«Ungari, see on sümpaatne teema,» ütles meie külaline, etnograaf sm. J. Linnus.

Tõepoolest, kes meist ei oleks huvitatud hõimurahva elust-olust. Aga andkem sõna Ants Riesenile, meie klubiõhtu teisele külalisele. Temalt kuuleme, et 30 tudengit meie ülikoolist sõidab suvel Ungarisse. Ehitustöödele. Kes nad on? Enamuses need, kel EÜE liikmena juba praktika seljataga. Kuid päriselt ei võeta lootust ära ka neilt, kes Hiiumaal ja Saaremaal oma ehitajatalenti ei ole veel saanud näidata.

Sel aastal läheb 30 tudengit, tuleval aastal kindlasti veel rohkem.

Seniks aga kuulame V kursuse prantsuse filoloogi Kersti Sorguse muljeid Ungari-reisilt. Jutustust täiendavad pildid, rinnamärgid, rahad.

Kohvikus laulab kirglikult viiul. Heliplaat toob meieni Brahmsi «Ungari tantsud.»

Loetakse Sandor Petõfi luuletusi. Muide, ühe neist kuuleme luuletaja emakeeles. Esitab üks TRÜ-s õppivast 8-st ungarlasest.

Ungarlaste laudkonnale saiab küsimusi. Neil on tegemist, et kõigile vastata. Tore on see, et vastused tulevad eesti keeles.

Sm. Linnus räägib veidi ungari rahvalikest traditsioonidest, sm. Ernitsalt kuuleme, kuidas tema kaheteistkümnendal aastal sel maal ära käis.

Ja meie õhtu hakkabki lõppema.

Ungarlasest tudeng vastas küsimusele, kuidas talle Eestis meeldib: «Väga tore».

Ütleksin kohvikuõhtu kohta samuti:

«Oli väga tore!»

Heidi PUUSEPP

KONVERENTS, ESINEJA, AUDITOORIUM

tulevast töökohta ei tea. Erinevatest teadusala harudest ettekujutuse saamiseks sobib hästi ÜTÜ konverentsist osavõtmine ettekannete suhteliselt elementaarse taseme tõttu;

e) ÜTÜ konverents on tähtis vahend üliõpilaste teadusliku töö ja üldse teaduse propageerimisel, eriti nooremate tudengite hulgas.

Kui ettekanne jääb enamikule auditooriumist arusaamatuks, siis ilmselt on ta täitnud vaid punkti «a» ja sedagi lihtsalt kuulajate aja kuritarvitamise arvel. Allakirjutanu ei pea õigeks töö jaotamist alasektsioonidesse, kui seda ei tingi just ettekannete rohkus, sest sellisel juhul jääksid pooled (ja tähtsamad) konverentsi eesmärkidest saavutamata. Pealegi tuleks siis põhimõttest lõpuni kinni pidada ning alasektsioon moodustada lähedaste probleemidega tegelevatest üliõpilastest, viimased on aga üksteise tööga niigi kursis. Ning kuhu panna siis 1. kursuse tudengid?

Peale punktidest «c», «d» ja «e» tulenevate nõuete peab ettekanne mahtuma kindlaksmääratud aja raamidesse. Kui tihti kulub meil aga mitu kallist minutit tahvlile valemite kirjutamiseks, skeemide joonistamiseks (samal ajal edasirääkimine ei aita — kuulajate tähelepanu on hajutatud)! Kui tihti me kaldume ebaolulistesse ja auditooriumi enamikule nagunii arusaamatuks jäävatesse detailidesse, et siis hiljem aega tasa teha püüdes hoolikalt valmistatud jooniste juures vajalikud seletused ära unustada.

Mõnikord minnakse kergema vastupanu teed, esinedes umbes sellise igati arusaadava ja parajalt lühikese jutuga: «Töös on uuritud seda ja seda. Kasutati neid ja neid meetodeid. Tulemusteks saadi sellised arvud (või valemid vms.).» Jääb selgusetuks enamiku kuulajate jaoks **peamine:** miks üldse uuriti? kas saadud arvud on väikesed või suured, head või halvad? Esinedes peaksime põhjalikumalt peatuma just oma töö **eesmärkidel, tulemuste analüüsil, järeldustel** kui auditooriumi seisukohalt **tähtsamail** ning **ühtlasi ka üldarusaadavalt esitatavail** küsimustel.

Kui veel lisada mõni sõna sissejuhatuseks nooremate tudengite tarvis, paar märkust kogemuste vahetamise korras töös esinenud raskuste ületamise kohta, andmeid teistelt autoritelt võrdluseks, võib kindel olla et 10× (kuulajate arv) minutit pole liiva jooksnud.

P. SAARI,
Füüs.-Mat.-teadusk.
ÜTÜ nõukogu esimees

ÜTÜ

● Novosibirski RÜV ÜTÜ konverents toimub 17.—22. aprillini. Töötavad järgmised sektsioonid: matemaatika, mehhaanika, füüsika, keemia, bioloogia-geograafia ja ühiskonnateadused. Teesid saata 25. märtsiks.

● Mordva RÜ XX ÜTÜ konverents toimub 3.—14. aprillini. Töötavad järgmised sektsioonid: marksistlik-leninlik filosoofia, majandusteadus, NSV Liidu ajalugu, üldajalugu, vene filoloogia, mordva filoloogia, germaani filoloogia, pedagoogika, psühholoogia, matemaatika, eksperimentaal- ja teoreetiline füüsika, keemia, bioloogia (botaanika, geneetika, biokeemia), zooloogia, agronoomia, zooveterinaaria, ehituskonstruktsioonid ja ehitusmehhaanika, ehitus, põllumajanduse mehhaniseerimine, pooljuhid.

Teesid saata 25. märtsiks.

● Vilniuse RÜ XX ÜTÜ konverents toimub oktoobris. Töötavad järgmised sektsioonid: tõenäosusteooria ja arvude teooria, geomeetria, funktsioonide teooria ja arvutusmatemaatika, aatomite ja molekulide spektroskoopia, astrofüüsika ja teoreetiline füüsika, radiofüüsika ja pooljuhtide füüsika, analüütiline keemia, orgaaniline keemia, füüsikaline keemia, biokeemia, biofüüsika, botaanika ja geneetika, hüdroloogia ja klimatoloogia, taimede füsioloogia ja mikrobioloogia, kartograafia ja geomorfoloogia, geoloogia, hüdroloogia ja insenerigeoloogia teadused, teoreetiline meditsiin, teraapia, kirurgia, leedu keel ja kirjandus, võõrkeeled, raamatukogundus, ajalugu, raamatupidamine ja statistika, tööstuse ökonoomia, kaubandus, krediit ja finants, poliitökonoomia, sotsioloogia, õigusteadus.

Teesid saata 10. maiks.

● Astrahani Riikliku Meditsiini-instituudi 49. ÜTÜ konverents toimub oktoobris. Teesid saata 15. aprilliks.

● Kaunase Riikliku Meditsiini-instituudi XVIII ÜTÜ konverents toimub septembris. Teesid saata 30. aprilliks.

● Novgorodi Riikliku Pedagoogilise Instituudi ÜTÜ konverents toimub 20.—27. aprillini. Töötavad järgmised sektsioonid: ajalugu, ühiskonnateadused, keeleteadus, pedagoogika, füüsika, matemaatika, loodusteadus, geograafia.

Teesid saata 25. märtsiks.

ÜTÜ konverentsidest teatasid veel: Kišinjovi Riiklik Ülikool. Konverentsi aeg — 3.—7. aprill. Töö toimub järgmistes sektsioonides: keemia, matemaatika, füüsika, bioloogia, mullateadus ja agrokeemia, ühiskonnateadused, õigusteadus, kehalise kasvatuse teooria ja metoodika, pedagoogika-psühholoogia, filoloogia, võõrkeeled.

Eesti Põllumajanduse Akadeemia. ÜTÜ konverents toimub 23.—25. märtsini agrokeemia, majandus, bioloogia ja pedagoogika, zootehnika, põllumajanduse mehhaniseerimise, melioratsiooni ja ehituse ning metsamajanduse sektsioonides.

Leningradi Riiklikus Ülikoolis toimub 1. aprillil traditsiooniline keemikute päev.

ÜTÜ teatab

Sektsioonide juhatajate nõupidamine toimub esmaspäeval 27. III kell 18 ÜTÜ nõukogu ruumis (tuba 116 peahoones).

*

Informatsioon esimeste kursuste komsomoligruppidele (sekretäridele) toimub teisipäeval, 28. III kell 18 ÜTÜ nõukogu ruumis.

NB!

NB-tooriumi järjekordne loeng toimub **kolmapäeval, 29. märtsil k. 18 peahoone auditooriumis 139.** Seekord jätkab dots. V. Palm oma vestlusi **teaduslikust mõtlemisviisist.** Teisel loengul käsitletakse järgmisi probleeme:

Faktid. Kas saab olla midagi tähtsamat teaduslikult mõtelda püüdvale inimesele? Kuid mis on *faktid*? Kust nad pärinevad? Mis teha, kui faktide asemel peame rahulduma andmetega?

Suhtumine andmetesse ja faktidesse on tähtsaks tunnusmärgiks, mis reedab mõtlemisviisi tegelikku olemust.

Faktid ja andmed vajavad interpreteerimist. Kuidas lähenevad sellele erinevate mõtlemisviiside esindajad? Kas on lahendatav reaalsuse ja eelarvamuste vaheline konflikt? Mis on ühist dogmatismi ja paranoia vahel ja mispoolest viimane erineb skisofreeniast? Kuidas suhtuda eksimustesse?

Missugune on vahekord teadusliku mõtlemisviisi ja parteilisuse vahel? Siis veel meetodi ja eesmärgi vahelised seosed ja erinevused.

Soovitame loengut külastada kõikidel komsomoliaktivistidel. Ühtlasi juhime tähelepanu asjaolule, et NB-tooriumi loenguid võivad külastada ka kõik teised, kes käsitletavate probleemide vastu huvi tunnevad.

SDV-s oli matemaatikute konverents

TRÜ matemaatika õpetamise metoodika kateedri juhataja dots. OLAF PRINITS viibis SDV-s matemaatikute konverentsil, kus võttis osa koolimatemaatika sektsiooni tööst.

● Mida arvate sealsest teadlaste perest?

Sõjajärgsel perioodil on võrsunud täiesti uus teadlaste põlvkond, kes teeb oma tööd suure järjekindlusega ja on paljudel aladel seetõttu jõudnud maailma teaduse tasemele.

● Kuidas on lood koolimatemaatika uue programmi väljatöötamisega?

Humboldti-nimelise ülikooli juures töötab koolimatemaatika instituut. Keskkooli matemaatika uue programmi väljatöötamisele on eraldatud vastav koosseis inimesi, arvult kaheksa. Viimased pole seotud õppetööga ülikoolis. Instituudi eesotsas seisab noor energiline professor Klaus Härtig.

Väljatöötatava programmi üldised seisukohad on samad mis teistelgi maadel. Eesmärgiks on seatud koolimatemaatika sisu moderniseerida peamiselt kaasaegse algebra ja matemaatilise loogika elementidega, samuti tahetakse vektoriteie koolimatemaatikas anda küllalt suur osatähtsus. Konverentsil diskuteeriti elavalt küsimust, kui rangelt tuleb koolis käsitleda reaalarve. Programmi lõplik variant peab valmima käesoleval aastal.

● Mis torkas Teile silma SD Vabariigis: tänaval, linnas, kultuurielus?

Saksa rahvas on väga distsiplineeritud. See väljendub kasvõi selles, et tänavat ei ületa mitte keegi enne, kui valgusfooris pole süttinud roheline tuli, vaatamata sellele, et silmapiiril pole ühtegi sõidukit ning tänava laius ei ületa 5—6 m. Iseloomulik on ka see, et sissesõitnut koheldakse pealetükkimatu külalislahkusega. SDV-s armastatakse juua palju õlut, kusjuures viimane on müügil mittealkohoolse joogina. Alkohoolseid jooke müüakse avalikes kohtades kahekümne kuni viiekümne grammi piires. Laialt on levinud kohvikukultuur: kohvikuid on palju, nad on väga hubased, kõikjal eeskujulik teenindamine. Üks kuni kaks tundi enne sulgemist on kohvikud peaaegu inimtühjad.

Kõrgel tasemel on teatrikunst. Võis märgata, et meie «Vanemuine» järgib Berthold Brechti traditsioone.

Intervjueeris TIIU KAMBER

NELIJÄRVEL olid hiljaaegu (13.—15. märtsini) koos kõikide meie vabariigi kõrgemate koolide ÜTÜ aktivistid. Eelmisel aastal toimus sama üritus Käärikul meie ülikooli eestvedamisel, tänavu oli korraldajaks TPI.

Meie ülikooli esindasid ÜTÜ nõukogu esimees U. SIIMAN, nõukogu liikmed MAIE VAHTRA, ANN SIITAM, AGU LIPPING, MADIS TAMMERT, PEETER SAARI, TÕNU KADARI, LEMBIT MEHILANE jt.

Arvamusi ürituse kohta on igasuguseid, koguni vastakaid. Gruppeerusid nad nii:

«Põnev! Ettekanded on väga huvitavad ja informatsioonirohked. Tuleb asjale suuresti kasuks, et kõik ettekandjad on õppejõud.»

«Eriti tore on, et diskuteeritakse! Tunda on elava mõtte liikumist. Väga meeldiv üritus.»

«Igavavõitu! Ettekannete teemad on valitud üldhuvitavad, see on õige, aga kas ei oleks mõeldav töö sektsioonides? Ettekanded ei ole tasemel, kõik püütakse võimalikult populaarses vormis ära seletada».

Eelmisel aastal märgiti kokkutuleku puudusena osavõtjate passiivsust. Ei tahaks ka tänavu nõus olla väidetega «õhkkond oli väga aktiivne», «elav mõte liikus». Mõttevahetus tekkis siis, kui TPI dotsent U. AGUR rääkis futuroloogiast.

Missuguseks kujuneb inimkonna tulevik? Kas on mõeldav, et tekib inimesest täiuslikum olend? Missugune ta on? Kuidas peaks inimene suhtuma tema ilmumisse? Kas «nukra rahuldustundega« (nagu arvas esineja) või ei suuda inimene oma egoistlikku loomust maha suruda? Kas see «kõrgem» on bioloogiline olend või masin? Kas meie oma jutuga äkki idealismi ei satu? Kas võib masinate kompleksi võrrelda populatsiooniga? jne.

Teine TPI õppejõud dotsent A. KÖSTNER rääkis elust kui kaasaegse keemia ja geneetika huviobjektist.

Kõige elavam vaidlus oli aga Kunstiinstituudi õhtul. Noor kunstnik ENNO OOTSING rääkis sissejuhatuseks kõige uuematest suundadest kujutavas kunstis. Eksponeeritud oli ka väike üliõpilastööde näitus.

Ühes hilisemas sõnavõtus märkis keegi, et tõelise «sõnasõja» esilekutsumiseks on ikka vaja suurt võhiklust või parajat nõmedust. Tõepoolest, paljudel juhtudel me tunnetame oma asjatundmatust ja häbeneme sellega suisa lagedale tulla. Kunsti puhul aga mitte alati. Mittearusaamist peetakse isegi mingiks privileegiks või õigustuseks. Tuli sealgi lagedale umbes selline arutluskäik: «Ma ei saa aru. Seletage mulle ära, siis võib-olla saan aru. Aga te ei seleta midagi, järelikult te ei saa ise ka aru, mis te teinud olete.»

Ei seletatud tõepoolest midagi. E. OOTSING ütles, et teose mõistmine on õigupoolest kontakti leidmine temaga. See kas tekib või ei teki ja et kontakt peaks olema emotsionaalset laadi, siis seletamine on enamasti üsna tulutu.

Mis siis teha? Igatahes ironiseerimine kunstniku üle asja paremaks ei tee, selle õhtu leidis aga mõnigi kohalolija pasliku olevat oma keeleteravuse proovimiseks. Ikka, et: «Miks see pilt just sedapidi peab rippuma? ja «Mis te arvate integraalvõrrandist leivahinna asemel?» ja «Miks te üldse arvate, et teie kunstist keegi aru saab?»

Õnneks oli sel õhtul ka asjalikke mõtteavaldusi ja küsimusi. ERKI üliõpilased on ju lõpuks oma ala spetsialistid ja see õhtu oli hea võimalus, et saada vastust crutavatele küsimustele.

Kuluaarides räägiti sel õhtul kaua ja võib-olla leidis iga vestlusring ka mingi lõppjärelduse.

Teise õhtu sisustas konservatooriumi lavakunstikateedri I kursuse korraldatud viktoriin «Kopsik». Viktoriin nagu ikka. Küsimusi-ülesandeid mitmest vallast, tõsiseid ja naljakaid. Mingi assotsiatsioon eelmise õhtuga tekkis aga siis, kui EPA võistkond vaikis vastuseks küsimusele, kes on luuletuskogu «Lumevalgus... lumepimedus» autor? Ei, ega ei pea absoluutne olema, aga...

Peale nimetatud kahe ettekande kuulati veel pedagoogikakandidaat A. TUROVSKAJA muljeid rahvusvaheliselt psühholoogide konverentsilt Moskvas, meie õppeprorektori dots. J. TAMMEORU amatöörfilmiga illustreeritud vestlust reisist USA-sse, TPI vanemõpetaja L. Petsi, assistendi M. Loitve ning dots. J. Tammeoru ja vanemõpetaja V. SIIMANI mõtteid üleliidulisest ÜTÜ-alasest konverentsist Tomskis ja jälgiti vanemõpetaja U. SIIMANI poolt demonstreeritud psühholoogilisi katseid.

Kokkutuleku lõpetamisel anti sõna iga õppeasutuse esindajale. Kahjuks ei andnud keegi üritusele asjalikku hinnangut. Kõlama jäigi mõte, et oli üks tore ja mõnus üritus. Aga kas ainult see peab kõlama jääma, kui koos on vabariigi õppiva noorsoo kõige mõtlevam osa?

Asja õige eesmärk jäi selgusetuks, seetõttu ei osanud paljud küsitletud ka hinnangut anda. Kas oli eesmärgiks kutsuda ÜTÜ aktivistid kevadtalvisele Nelijärvele puhkama? Või taheti sellega mingil moel tugevdada ÜTÜ-d kui organisatsiooni? Töömeeleolu Nelijärvel just ei domineerinud, suur osa sellest, mis seal, räägiti, oli küll huvitav, aga kas **spetsiaalselt ÜTÜ aktivistidele**?

Või kontakti tugevdamine erinevate õppeasutuste vahel? Aga see peaks ju Tallinna ja Tartu vahel ikka võimalik olema.

Üritus ise on aga juba traditsioon. Tulevaks aastaks kutsus EPA esindaja meid Järvseljale.

R. TIMAK

Nelijärvel

- **Koos oli üle saja üliõpilase**
- **Mis oli ürituse eesmärk**
- **Tuleval aastal Järvseljal**

Mis jäi meelde Poola üliõpilaselu korraldusest

Eelmise aasta lõpus toimus Eesti Üliõpilasnoorsoo Ehitusmaleva liikmete turismiekskursioon Poola Rahvavabariiki. Et turismigrupp polnud spetsialiseeritud, siis tutvuti põhiliselt puhtturistlike vaatamisväärsustega, nagu muuseumid, ettevõtted, kirikud, kohvikud, klubid jms. Tänu vastutulelikule giidile sai siiski kahel korral võimalikuks kohtumine ka Poola üliõpilastega. Neil kohtumistel tahakski nüüd peatuda, et viia meie üliõpilasi kokkupuutesse Poola üliõpilaste päevaprobleemide ja muredega.

Esimene kohtumine sai teoks Krakowi Mäe- ja Metallurgiatööstuse Akadeemia üliõpilastega. Vastu võtsid meid kohaliku üliõpilasliidu president Marian Celejewsky ja teised üliõpilasesindajad. Tervitused, vastastikused sõbralikkused, kohvitassid, limonaadipudelid ja edasine jutusumin konstateerisid töö algust «sektsioonides». Vastastikune huvi oli valla päästnud keelepaelad ja aitas igapidi ületada keelebarjääri.

Põhiliselt keerles jutt siiski üliõpilaselu korralduse ümber. Kõneldi nii Eestist kui ka Poolast. Neilt kuulsime mõndagi meile uut ja huvitavat. Eriti kehtib see üliõpilasorganisatsioonide kohta, kellel Poola kõrgemates koolides on tähtis osa.

Akadeemia üliõpilastest kuulub 92% Poola Üliõpilasliidu kohalikku organisatsiooni. 50% üliõpilastest on Poola Sotsialistliku Noorsooühingu liikmed. Millest siis niisugune vahe? Peamine on kindlasti nõudlikkus oma liikmeskonna vastu. Noorsooühing toimib poliitilise organisatsioonina, tegeldes poliitilise kasvatuse ülesannetega. Tema töö kvaliteedist ja töökorraldusest oleneb Poola kõrgemas koolis väga palju.

Poola Üliõpilasliit on üliõpilaste majanduslike, kultuuriliste, meditsiiniliste ja teaduslike huvide kandjaks. Mõnda lähemalt tema struktuurist ja ülesehitusest.

Poola kõrgemas koolis töötab kuus Ülipilasliidu komisjoni:

Majanduskomisjon. Tegeleb otseselt üliõpilaste elu-oluga. Tema all-liiid teaduskondades määravad ja jaotavad stipendiume. Hoolitseb ühiselamu korralduse eest, korraldab üliõpilaste tervishoiuküsimused (Akadeemias on mitme eriala arstid ja mitu medpunkti). See komisjon aitab kaasa ka üliõpilaste töölesuunamisel. Nõudmised spetsialistide järele esitatakse komisjonile, kes seejärel astub ettevõttega läbirääkimistesse, leppides kokku töökoha, palga ja korteriolude suhtes. Komisjon jälgib nende kokkulepete täitmist (siinkohal võiks mainida ka seda, et üliõpilane võib veel kahe aasta jooksul pärast lõpetamist olla edasi Üliõpilasliidu liige, muidugi, kui ta seda soovib).

Informatsiooni- ja propagandakomisjon. Tema ülesandeks on informatsiooni väljastamine Üliõpilasliidu töö kohta, samuti üliõpilaselu kohta üle maailma (Poola Üliõpilasliit on International Union of Students liige nagu NSVL Üliõpilasnõukogugi). Propaganda kohta seletas Marian Celejewsky, et Üliõpilasliit teostab kasvatustööd 92% üliõpilaste hulgas, mitte 50% hulgas. See tähendab, et Üliõpilasliidu propaganda tase ja meetodid on mõnevõrra erinevad Noorsooühingu omast.

Komisjoni ülesandeks on kasvatada sotsialistlike ideede kandjaid noori spetsialiste, kes tööle asudes mõtestaksid lahti ja selgitaksid töölistele riigi poliitikat.

Välisasjade komisjon. Tegeleb kõrgema kooli rahvusvaheliste sidemetega. Akadeemia üliõpilasliidul on sidemed Prantsusmaa, Rootsi, Austria, Jugoslaavia, Soome ja sotsialismileeri maadega. Vahetatakse üliõpilasrühmi, kes tutvuvad teisel maal samalaadse kallakuga kõrgemate koolide tööga. Gruppe vahetatakse ka üliõpilasliitude vahel, et saada töökogemusi ja õppida üksteiselt uut. Gruppide vahetamine toimub delegatsioonide, mitte aga huvireiside tasemel.

Õppe- ja teadusliku töö komisjon. Jälgib õppeedukuse ja viimast mõjutavate tegurite arengut. Komisjon teostab sotsioloogilisi uurimisi õpetamise efektiivsuse, õppetöö korralduse jm. kohta. Ühtlasi tegeleb komisjon üliõpilaste teadusliku töö suunamise ja korraldamisega. Viib läbi rakendusliku kallakuga teaduslike tööde konkursse ning annab välja teaduslikku ja õppekirjandust.

Turismi ja vaba aja veetmist korraldav komisjon. Organiseerib üliõpilaste turismireise, suunab üliõpilasi teiste maade töö- või puhkelaagritesse. Ühtlasi tegeleb kõigi vaba aja veetmise küsimustega õppeasutuses, korraldab meelelahutusõhtuid.

Kultuurikomisjon. Siia kuuluvad mitmesugused ringid, ansamblid. Akadeemias on rahvatantsuansambel, klassikalise tantsu ring, lauluansamblid jm.

Muide, selle komisjoni ülesandeks on ka piletite muretsemine kontsertidele ja etendustele (ka väljaspool õppeasutust).

Lisaks ülalnimetatud komisjonide põhilistele tööülesannetele tuleb muidugi lahendada hulgaliselt ka pisiprobleeme, millest üliõpilased nendes kuues komisjonis agaralt osa võtavad.

Huvitavat on märkida ka seoses Poola üliõpilaste rahaliste vahenditega.

Esimese kursuse esimesel semestril saab edukalt õppiv üliõpilane 300 zlotti kuus (meie rahas 100 zl=6 rbl. 40 kop.). Teisest semestrist alates kuni 4. kursuseni on stipendiumimääraks 500 zlotti kuus. Ühiselamukoha eest tasub üliõpilane 120 zlotti kuus. Juhtudel, kui üliõpilane on raskes majanduslikus olukorras, antakse temale küllalt suuri soodustusi.

Et üliõpilassööklates on toidud odavamad kui tavalistes sööklates, siis läheb toidu peale päevas ca 10—15 zlotti. Hea õppeedukusega üliõpilane võib 3. kursusest alates saada nn. «teaduse stipendiumi» suurusega 1000 zlotti. Lisaks rahalistele stipendiumidele on võimalik määrata ka «majandusliku» kallakuga stipendiume, mis teeb stimuleerimisprotsessi küllalt paindlikuks. Näiteks saab määrata ühiselamustipendiumi, s.t. tasuta ühiselamut. Stipendiumi võib määrata ka tasuta toidu — talongide andmise näol üliõpilassööklasse.

Nagu meil, nii tuleb ka Poolas stipendiumi määramisel arvesse perekonna sissetulek ühe isiku kohta. Akadeemias määrati stipendiumile, kui sissetulek ühe isiku kohta ei ületanud 750 zlotti.

Vabal ajal on üliõpilastel võimalus raha teenida üliõpilaste teenindusbüroodes ja kooperatiivides. Väga paljud üliõpilased töötavad giididena.

Üliõpilaste majanduslikuks abistamiseks on olemas vastav fond ka Üliõpilasliidu majanduskomisjonil.

Niipalju Poola Üliõpilasliidu tegevuse ja käekäigu kohta.

Varssavis õnnestus mul viibida kohaliku Ökonoomia ja Statistika Instituudi üliõpilasliidu puhkeõhtul, kus tantsu, õlle ja lõbusa meeleoluga võeti tudengiteks vastu esimese kursuse üliõpilasi.

Mõlemal kohtumisel tundsime poola üliõpilaste suurt tähelepanelikkust ja tõsiselt head suhtumist meisse.

INDREK TOOME,
ELKNÜ TPI komitee sekretäri asetäitja

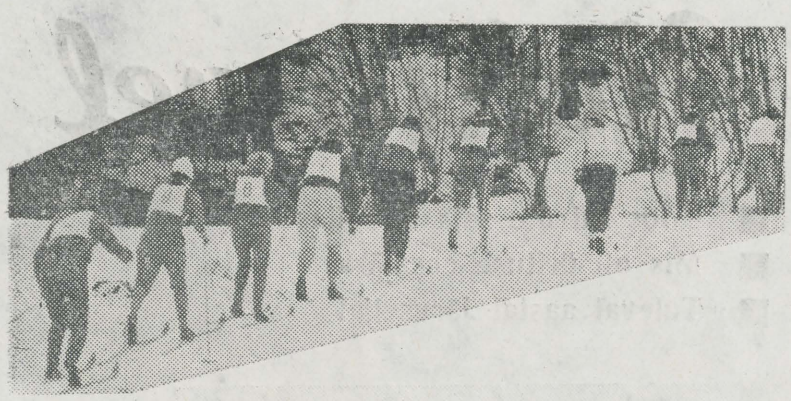

Käärikule viimast lund katsuma!

Sula on Tartus oma töö teinud ja tartlane ei mõtlegi enam suusatamisele. Kuid suusaspordi kateedri õppejõud Osvald Allikas kinnitas, et Käärikul on veel lund niipalju, et vähemalt 10 km võistlusraja saab valmistada.

Lund lähebki vaja, sest 25. märtsil algavad Käärikul traditsioonilised «Kääriku mängud». Tänavu annab võistluspinget ka uudse üritusena Moskva RÜ ja TRÜ esimene matškohtumine murdmaasuusatamises.

Moskvalaste 12-liikmelise esinduse koosseis pole meil veel teada, kuid kindel liige seal on meie möödunudaastane esisuusataja meistersportlane Jaak Karu, kes nüüd «oma meeste» vastu tuleb ilma igasuguse «sõbralikkuseta».

Meie koondisse kuuluvad meistersportlased Ene Märtin, Rein Kull, Valentin Jefimov, Valeri Smetanin jt.

Kääriku mängude kavas on parimate TRÜ Spordiklubi suusatajate ning parima kehakultuurikollektiivi väljaselgitamine. Et paljudel on plaanis nädalavahetuseks Otepääle, Käärikule, Pühajärvele puhkama sõita, toome ära võistluste ajakava, mille järgi tulla põialt hoidma!

24. märts
Naised 8 km.
Mehed 20 km.

25. märts
Teatesõidud: naised 3×3 km
mehed 4×5 km
Slaalom
Mäehüpped (kahevõistlus)

26. märts
Naised 5 km
Mehed 15 km
Mäehüpped

27. märts
Teatesõidud MRÜ—TRÜ:
naised 4×3 km
mehed 4×5 km

Seekord on mitmed üritused kokku langenud.

Laupäeval tähistatakse Kääriku spordibaasi 20. aastapäeva.

Kohale tuleb «Rameto», E. Laansoo ansambel ja palju muud rahvast.

Kohtumiseni Käärikul.

K. ZILMER

SUUSA— 100 KILOMEETRIT

Märtsi alguses saabunud ootamatu sula tõmbas kriipsu suusahooaja kaunile finaalile — Tartu—Kääriku matkale. Küllap seetõttu täitis 100 suusakilomeetri embleemi nõuded ainult sadakond meie kollektiivi liiget. Nüüd on loosimised tehtud ning võitjad selgunud.

Absoluutselt suurima arvu kilomeetreid ametlikel üritustel läbis meestest Lembit Atspool (ajal. IV) — 464, ja naistest Anu Laurik (KKT IV) — 260 ning vastavad eriauhinnad kuuluvad neile. Nädalase spordilaagri tasuta tuusiku Käärikule 25.—31. augustini k. a. võitsid üliõpilased R. Kuik, V. Annilo, T. Haldre, T. Karu, A. Männik, M. Varjas, H. Engel, T. Järvanurm, V. Kass (Füüsika-Matemaatikateadusk.), L. Atspool, T. Kõressaar, V. Tõnso ja S. Luurmees (Ajaloo-Keeleteadusk.), N. Randla, H. Kõgel, T. Kallaste (Biol.-Geogr.-teadusk.), M. Jalakas (Arstit.) ja R. Põldoja, E. Sulaläte, A. Laurik (KKT). Õppejõudude-teenistujate hulgast langes võit mälestuseseme näol H. Tohvri, M. Männiku, H. Mooritsa, A. Tiku, E. Nugini, A. Marksoo ja K. Nikola «Suusataja kaardile».

Nii mälestusesemed kui ka Kääriku laagri tuusikud antakse välja TRÜ spordipäeval maikuus.

A. KIVISTIK

Kild siit, kild sealt...

MÕLGUTUSI PEHKINUST

EESTI RAHVAS OLEVAT LAULURAHVAS

Restoran 200 kohaga. Uue aasta vastuvõtt. Saal on jaotatud kaheks. Ühel pool lõbutsevad kohalikud — eestlased, teisel pool ekskursandid — leningradlased. Vana-aasta õhtu+ergutavad joogid=ülemeelik meeleolu. Külaliste pool hakkas laulma meilegi tuttavat laulu «Õhtud Moskva lähistel» — võimsalt, ilusalt. Eestlased vastasid — ärkamisaegse lauluga. Aplaus leningradlastelt+terve õhtu laulud. Eestlaste programm lõppes kahjuks liiga vara — paljuks on neid ärkamisaja laule, mikke ja manne ning (laenatud) õllepruulijaid. Eestlased öeldakse olevat väga kuulus laulurahvas. Võidakse öelda, et ülaltoodud näide on a i n u l t f a k t ja mitte üldistus. Kuid ei! Kahjuks oleme minetanud oma kuulsuse. Millist lauluahtrust tunnetame kõikjal!

Ehk liiga pikk sissejuhatus — see-eest aga vastus probleemile. Üliõpilaslaulikud (nii rikkad või kui kasinad nad ka oleksid) ei saa praktiliselt lähemas tulevikus täita oma ülesannet. Meil pole laule. Ei ole ka lauljaid. Laulikuid pole vaja selleks, et sinna mahutada krambambulit, Eestimaa joodikute sõnu. Nad on juba kõigil peas, iseloomustades meie laulukultuuri. Mis puutub «Gaudeamusesse» ja hümnidesse, siis peaksid nad juba loomulikult peas olema. Meil kujunes ja kujuneb ka edaspidi välja situatsioon, kus peale «Gaudeamuse» esimest salmi valitseb vaikus. Ja ometi on see rahvusvaheline üliõpilaste laul. Ka meil oleks aeg seda tunnustada ja omandada!

Mis puutub heliloojatele üleskutse esitamisse luua massilaule, siis tundub see mitte päris väikese mõttemannetusena. Praktika näitab, et n.-ö. komponeeritud massilaul pole peaaegu kunagi saanud rahva lauluks. Meil ilmuvad paljud laulikud lauludega vabadusest, sõprusest jne. Nad ei kõida üsna lihtsal põhjusel — antud mõisted on saanud liiga igapäevaseks, et neist erutuda. Läbi löövad laulud, mis väljendavad rahva valusaid probleeme. See on vaid üks vaatevinkel. Teisalt vajame tõeliselt rahvalikke (võib-olla isegi ülemäära lõbusaid) laule. Kuidas, kust hakkame laulma! Omalooming! Kursuste ja osakondade laulud. Seni veel tühi koht.

ORGKOMITEEST JA SUUREST MASSIST

Üliõpilaspäevad olevat igavad. Tõrvikuid vähe, rongkäik — oh! võiks palju parem olla, tantsidagi peaks saama terve öö, lauluväljakul ja lisaks veel Nõukogude väljakul. Oo! miks EPA on nii väike, ja üldse — polnud mingit organiseerimist. Korralagedus! Kuivõrd tuttavad on sellised arvamised. Siit kerkib aga küsimus: KUS OLID SINA, VÄGA AUSTATUD ÜLIÕPILANE?» Noh, mis mina... See ei puutu minusse. Tehku teised...»

Oleme vist liialt mugavaks läinud. Õppimine pole eriti raske, aega jääb küllaldaselt üle, pakkumine ületab nõudmise. Isetegevus — labane. Kirjandus — mis sealtki oodata. Tegutsemisiha — julgust pole. Väikekodanlastest tudengid — kas need pole TEIE!

Meile noortele ei meeldi millegipärast kõnelda vanemast põlvkonnast. Ja ometi on sealt võtta palju õpetlikku. Neil polnud vajalikul määral vahendeid, leiba, riideid. Sellele vaatamata pandi maailm enestest kõnelema. Tantsisid tantsuõhtuil, tegid muusikat, sooritasid lausa uskumatuid tegusid, kõik ise — ilma spetsiaalse orgkomiteeta. Tuld ja särtsu jätkus kõikjale.

Meie seisame aga sündmuste k õ r v a l, v a e m e. Jätkub jultumust kritiseerimisekski. INIMESED?!

Orgkomitee. Koosneb paarikümnest inimesest, kes peavad rahuldama k o l m e t u h a n d e üliõpilase soove. Nagu raskevõitu — eks ole?

Eelmisest järeldatuna võib arvata, et ma ei poolda organiseerimist, vaid anarhiat. Ei! Pigem vastupidi. Igal üritusel peab olema tugev selgroog, mille loob just orgkomitee. Alus olgu tugev. 10—15 inimesega ei jõua midagi teha. Ja eelkõige — komitee peab töötama aasta ringi. Juba praegu tuleb mõelda, mis sügisel ette võetakse. Kahjuks seda ei tunneta igal sammul. Ja ikkagi ei saa tudengeile peale suruda head tuju, tegutsemisiha. Meie oleme aga jupi maad kõrgema teadlikkusega ja peaksime lahendama küsimused teisiti, rääkimata sellest, mis puutub enesega rahulollu. Pole orkestrit — teeme ise. Kui palju muusikuid on ühiselamutes! Piisab heast tahtest.

AEG

Senised üliõpilaspäevad toimusid sügiseti. Oli ettepanek korraldada need kevadel. Soe, värske loodus, rõõmus meeleolu. Positiivsed faktorid. Vaevalt aga kogu üliõpilaskond võtab osa üritusest. Arvestused, eksamid. Neid tudengeid, kes loobuvad konspektist või raamatust üliõpilaspäevade kasuks, on äärmiselt vähe. Võiks korraldada aprillis, aga kes garanteerib sooja ilma? Mai algul on niigi liiga palju pühi. Üle jääb ikkagi sügis. Ongi tore sissejuhatus tõsisesse töösse!

VABADUSEST

Kui tihti on see sõna huulil. Meil pole vabadust tegutsemiseks, ei õppe- ega muidu eluküsimustes. Anna vabadus kätte, siis vaikitakse. Käsi! Kah on halb. Aina kästakse! Nõiaringist me niipea veel ei pääse. Natuke arutada võiks küll.

Orgkomitee määras üritused, kellaaja ja koha ning põhilised tegevussuunad. M e i l jäi üle ainult õ i g e k s ajaks kohale minna. Tudengitel enestel peaks mõte veidi liikuma. Miks mitte ballidega paralleelselt korraldada grupi-, kursuse- jne. õhtuid? Ruumi leidub ikka. Ball või selle mingi uus variant võiks jääda sellegipoolest jõusse. Olgu vabadus lõbutseda internaadis, restoranis, klubides — ainult üks päev aastas! Aga... Kalendrit sirvides leiame teisigi tähtpäevi — õpetajate, keemikute, põllumajandustöötajate jne. päevad. Vägagi kummaline pilt kerkib silme ette: mis saab siis, kui kõigi elukutsete esindajad tahaksid oma päeva tähistada bravuursusega? See jääbki probleemküsimuseks. Kõige tähtsam — jäägem üliõpilaspäeval ü l i õ p i l a s t e vääriliseks, meid vaatab terve linn.

ANDRUS SAAR

PÄEVAKAJA

A. OISSARI karikatuur

KELL KAKS ÖÖSEL. LENINGRADI MAANTEE ÜHISELAMUS ON SOOLALEIVAPEOD TÄIES HOOS.

TEATED

PRESSIKLUBI

Teisipäeval, 28. märtsil algusega kell 18 istume ühiselt ülikooli kohviku piljardisaalis. Garanteeritud kuum kohv ja hea tuju.

GEOGRAAFIDE KINO

Neljapäeval, 30. märtsil kell 16 näidatakse Vanemuise tn. 46 suures ringauditooriumis järgmisi geograafilise sisuga filme: 1. Päikesest põletatud Araabia. 2. V Kontinendi teed (Austraalia).

Kohvikus

Reedel, 24. märtsil kell 18 toimub kohviku rõdusaalis TRÜ ja EPA ühise ATEISMIKLUBI avamine.

Õhtul esinevad dots. A. Mitt ja K. Oja teemal

«Usk ja usumehed tänapäeva Maarjamaal»

Vahepalaks kirikujutlused helilindilt. Vaheaegadel mängib orkester. Oodatakse kõiki!

Lastevanemad!

Ärge unustage teatamast oma lastele, et

JOONISTUSVÕISTLUSE

tööde esitamise viimane tähtaeg on 1. aprill.

Täpsustavat informatsiooni saab TRÜ klubist (telef. 04-579).

Ujuma!

TRÜ ujumise individuaal-võistkondlikud meistrivõistlused toimuvad siseujulas 28., 30. ja 31. märtsil algusega kell 22. Võistlusjuhendiga lähemaks tutvumiseks pöörduge ujumisosakonna üliõpilaste poole.

Ootame kõiki üliõpilasi, õppejõude ja teenistujaid ujumises oma teaduskonna spordiau kaitsma!

TRÜ ujumissektsioon

Raadioloengud

Kolmapäeval, 29. märtsil

1. Kõigile poliitökonoomia sotsialismi osa õppijaile dots. Vambola T ü r g i loeng «Palga diferentseerimise alused».

2. Ajaloo-Keeleteaduskonna I ja II kursuse üliõpilastele dots. Richard K l e i s i loeng «Ladina keele algkursus» XII.

Reedel, 31. märtsil

1. Eesti filoloogia osakonna III kursuse üliõpilastele õppejõud Ott O j a m a a kirjandusalane loeng «Klassitsism ja valgustusaeg».

2. Žurnalistika eriharu üliõpilastele dots. Juhan P e e g l i loeng kaasaegsest välismaisest ajakirjandusest «Kodanliku ajakirjanduse põhitendentsid. 2. Suund kontsentreerumisele».

Uut teatmekirjandust

Депутаты Верховного Совета СССР. 7 созыв. Москва 1966. 552 lk.

Труд и заработная плата. Библиографический указатель литературы, изданной в СССР на русском языке в 1964 г. Москва 1966. 447 lk. (6118 nim.)

Квантовые оптические генераторы. Указатель отечественной и иностранной литературы за 1965 год. Минск 1966. 326 lk. (1766 nim.)

А. И. Еремеева. **Выдающиеся астрономы мира.** Москва 1966. 382 lk.

Страны Европы. Часть 2. Капиталистические страны. Рекомендательной указатель литературы. Москва 1966. 238 lk.

Русские советские писатели-прозаики. Библиографический список. Том 4. Раковский-Степанов. Москва 1966. 592 lk.

И. И. Старцев. **Детская литература.** Библиография 1961—1963. Москва 1966. 629 lk. (4736 nim.)

Tänase ajalehenumbri kujundasid III kursuse žurnalistika eriharu üliõpilased Renita Timak, Antti Kidron ja Kalju Kass.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Oksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 1987. MB 00700.

EILE ALGAS ÜTÜ XXI KONVERENTS

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 9 (686) Reedel, 31. märtsil 1967 XXI aastakäik

TERVITUSEKS konverentsile!

PALAV TERVITUS KÕIKIDELE, KES ALANUD ÜTÜ KONVERENTSIL ESINEVAD ETTEKANNETEGA. AUSTUS NENDELE, KES MEIE SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI 50. AASTAPÄEVA TÄHISTAVAD LENINI PRINTSIIBI JÄRGI! OLGU TERVITATUD KÜLALISED, KES KAUNISTAVAD MEIE KONVERENTSI JA ANNAVAD SELLELE SUURE RAHVASTE SÕPRUSE PITSERI! OLGU TERVITATUD IGA ÜLIÕPILANE, KES VÕTAB OSA ÜTÜ KONVERENTSIST! ILMA TEADUSETA EI OLE KÕRGEMAT HARIDUST, ILMA TEADUSETA EI TULE KOMMUNISM. ÕNNE JA EDU EKSAMEIL, MIDA EI HINNATA 5-PALLILISE SÜSTEEMI JÄRGI!

J. TAMMEORG,
TRÜ TEADUSALA PROREKTOR

Приветствие конференции!

ДОБРО ПОЖАЛОВАТЬ ВСЕМ, КТО НА ПРЕДСТОЯЩЕЙ КОНФЕРЕНЦИИ СНО ВЫСТУПАЮТ С ДОКЛАДАМИ! УВАЖЕНИЕ ТЕМ, КТО ДОСТОЙНО, ПО-ЛЕНИНСКИ ОТМЕЧАЕТ 50-УЮ ГОДОВЩИНУ ВЕЛИКОЙ ОКТЯБРЬСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ. ДА ЗДРАВСТВУЮТ ГОСТИ, КОТОРЫЕ УКРАШАЮТ НАШУ КОНФЕРЕНЦИИ И НАКЛАДЫВАЮТ НА НЕЁ ПЕЧАТЬ ВЕЛИКОЙ ДРУЖБЫ НАРОДОВ! ДА ЗДРАВСТВУЕТ КАЖДЫЙ СТУДЕНТ, КОТОРЫЙ ПРИНИМАЕТ УЧАСТИЕ В РАБОТЕ КОНФЕРЕНЦИИ! БЕЗ НАУКИ НЕТ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ, БЕЗ НАУКИ НЕ ПОСТРОИТЬ КОММУНИЗМА! СЧАСТЬЯ И УСПЕХОВ НА ЭКЗАМЕНЕ, КОТОРЫЙ НЕ ОЦЕНИВАЕТСЯ ПО ПЯТИБАЛЬНОЙ СИСТЕМЕ.

ПРОРЕКТОР ТГУ ПО НАУЧНОЙ ЧАСТИ
Я. ТАММЕОРГ

Mõned küsimused külalistele

Teisipäeval saabusid esimesed külalised. Õnnestus kinni püüda kolm äsja just bussi pealt tulnud filoloogi. Muidugi oli esimeseks küsimuseks, kust külalised pärit on.

Tüdrukud: Sõktõvkarist. Õpime Komi Riiklikus Pedagoogilises Instituudis. Kõik teise kursuse rahvas.

Pärin esimesi muljeid.

«Kahjuks pole jõudnud veel ringi vaadata, aga põnev on. Oleme Eestis esimest korda. Kahju, et aeg Tallinnas ei lubanud pikemat peatust teha. Oleksime väga tahtnud vanalinna vaadata.»

Kas teie instituudis on ÜTÜ konverents peetud?

«ÜTÜ konverents toimub õige pea — aprilli lõpus. Ootame ka külalisi.»

Vahest räägiksite oma õpinguist, koolist.

«Praegu on meie instituudil 4 teaduskonda, õpib umbes poolteist tuhat üliõpilast. Järgmisel aastal avatakse viies — Kehakultuuriteaduskond. Arvatavasti saame üsna pea Komisse ka oma ülikooli. Üldse ehitatakse meil väga palju.»

Kas teil armastatakse isetegevust, sporti?

Meie suusatajad said hiljuti Leningradis III koha. Sport on au sees. Juba enne siiasõitu oli meil eestlastest tuttavaid. Komis elab eestlasi. Oleme tihti koos: valmistame koos ette kontserte, nad on meie peoõhtutel oodatud külalisteks. Õpime neli aastat, siis saavad meist õpetajad. Välja arvatud komi keel ja kirjandus, on kõik õppeained vene keeles.»

Esitasin paar küsimust Galina Mištšenkole, meie ÜTÜ konverentsi külalisele.

Kus te õpite?

«Õpin Pihkva Pedagoogilises Instituudis.»

Millisel teemal esinete?

«Влияние температурного фактора на эмбриогену форели.»

Mida te loodate sellelt konverentsilt?

«Ei oskagi täpselt öelda. Mind huvitab kõik uus ja huvitav. Arvan, et kasu saab sellest konverentsist küll iga osavõtja.»

Millised on muljed meie linnast?

«Olen teie linnast palju kuulnud, ka teie ülikoolist ja üliõpilastest. Linn on väga kodune.

Lühidalt pleenumist

29. märtsil k. a. toimus ELKNÜ TRÜ komitee pleenum. Päevakorras olid järgmised küsimused:

1. ELKNÜ TRÜ Komitee mittekoosseisulise sekretäri valimine.
2. Informatsioon I vabariiklikust üliõpilaskonverentsist.
3. Jooksvad küsimused.

Pleenum valis ELKNÜ TRÜ Komitee mittekoosseisuliseks sekreriks Henn Eomoisa (Õigust. III).

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XVI konverents peetakse järgmise õppeaasta alguses.

50 JUUBELI-AASTA

Keskkoolide ajalooõpetajad tulid kokku

23.—25. märtsini toimus meie ülikooli ja Vabariikliku Õpetajate Täiendusinstituudi ühisel korraldusel seminar keskkooli ajalooõpetajatele teemal «1917. a. revolutsiooniliste sündmuste ja uusaja aktuaalsete küsimuste käsitlemisest keskkooli ajalookursuses». Kolme päeva jooksul kuulati ära 19 ettekannet NSV Liidu ajaloo ja üldajaloo kateedrite õppejõududelt ja aspirantidelt, korraldati ekskursioon Teaduslikku Raamatukogusse ja tutvuti TRÜ-s tehtud uute ajalooalaste diafilmidega. Rahvusvahelise olukorra sõlmprobleemidega tutvustas kokkutulnuid «Edasi» väliskommentaator Toomas Alatalu.

Seminarist võttis osa üle 70 ajalooõpetaja ja ajaloolase, kes tõstsid esile seminaril valitsenud asjalikku töömeeleolu, ettekannete sisukust ja faktiderohkust, mis kulub pedagoogidele Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni juubeliaastal marjaks ära. Järgmine samatüübiline seminar otsustati korraldada kahe aasta pärast ja võtta siis kõne alla Kodusõja 50. aastapäevaga seotud probleemid.

H. PALAMETS

Eesti I üliõpilaskonverentsi delegaatidele

Kolmapäeval, 5. aprillil 1967. a. toimub algusega kell 19 TRÜ kohviku kaminasaalis meie delegatsiooni õhtu. Palume kõiki osa võtta.

ELKNÜ TRÜ komitee sekretariaat

Tähelepanu! Suvetööd!

Suvetöödest osavõtvate kursuste grupporgidel palutakse tulla komsomolikomiteesse informatsiooni saamiseks. Nendel, kes pole nimekirju veel jõudnud ära tuua, palutakse need kaasa võtta.

SUVETÖÖDE STAAP

TRÜ üliõpilaskonna esindajad I vabariiklikule üliõpilaskonverentsile

1. SIIM AID — füüsika-osakonna III k.
2. JAAK ALLIK — ajaloo-osakonna II k.
3. SIRJE ENDRE — eesti keele ja kirjanduse osakonna IV k.
4. JÜRI ENNET — raviosakonna V k.
5. HENN EOMOIS — Õigusteaduskonna III k.
6. LILJA GERŠMAN — vene keele ja kirjanduse osakonna II k.
7. JEVGENI GOLIKOV — vene keele ja kirjanduse osakonna III k.
8. TIIT JÄRVE — keemia-osakonna II k.
9. TIIU KAARMA — võõrfiloloogia osakonna V k.
10. LAUR KARU — TRÜ Meditsiini Kesklaboratooriumi noorem teaduslik töötaja
11. REIN KEEVALLIK — raviosakonna IV k.
12. PAUL KENKMANN — ajaloo-osakonna III k.
13. JAAN KORK — Õigusteaduskonna IV k.
14. LINDA KRUUSTEE — eesti keele ja kirjanduse osakonna II k.
15. ARTUR KUZNETSOV — füüsika-osakonna IV k.
16. JAAN KUREMÄGI — raviosakonna VI k.
17. ANNE KUREPALU — ajaloo-osakonna III k.
18. REET KÄÄRIK — raviosakonna V k.
19. TOOMAS LEITO — eesti keele ja kirjanduse osakonna III k.
20. AGU LIPPING — raviosakonna VI k.
21. PEETER MALV — Õigusteaduskonna III k.
22. LEMBIT MEHILANE — raviosakonna V k.
23. DIMITRI MIHHAILOV — füüsika-osakonna IV k.
24. KALLE MORNA — Õigusteaduskonna I k.
25. HANNO OHVRIL — füüsika-osakonna III k.
26. NONA OSTROVSKAJA — raviosakonna V k.
27. HELLE PIKKOR — eesti keele ja kirjanduse osakonna IV k.
28. MAIRE RAIDMA — eesti keele ja kirjanduse osakonna IV k.
29. REET RANNASTE — võõrfiloloogia osakonna V k.
30. EDUARD RASKA — Õigusteaduskonna II k.
31. PEEP RIVIS — Õigusteaduskonna II k.
32. ANU ROOS — keemia-osakonna III k.
33. KAIE ROOTALU — ELKNÜ TRÜ Komitee sekretäri asetäitja
34. RAIVO RUUKEL — Kehakultuuriteaduskonna III k.
35. RUTH SAAR — matemaatika-osakonna III k.
36. TÕNU SAAR — Õigusteaduskonna I k.
37. GESSE SALZMANN — raviosakonna IV k.
38. ANN SIITAM — eesti keele ja kirjanduse osakonna II k.
39. RIIVO SINIJÄRV — keemia-osakonna II k.
40. ANNE SINIVEER — eesti keele ja kirjanduse osakonna IV k.
41. OLEV SOKK — bioloogia-osakonna III k.
42. TOOMAS SUTT — ELKNÜ TRÜ Komitee sekretär
43. AGU TAMM — TRÜ Meditsiini Kesklaboratooriumi noorem teaduslik töötaja
44. VLADIMIR TARASSOV — füüsika-osakonna IV k.
45. REIN TENSON — bioloogia-osakonna II k.
46. MIKK TITMA — ELKNÜ Keskkomitee liige
47. RAISSA TUHKRU — spordimeditsiini osakonna IV k.
48. IVAR VAASA — raviosakonna IV k.
49. MAIE VAHTRA — Õigusteaduskonna II k.
50. PEETER VIHALEMM — eesti keele ja kirjanduse osak. IV k.

TRÜ üliõpilaskonna esindajad esitati TRÜ komsomolikomitee, ÜTÜ Nõukogu ja ametiühingukomitee poolt. Konverentsist on kutsutud osa võtma ka TRÜ rektoraadi, parteiorganisatsiooni ja ametiühingu esindajad.

EHITUSMALEVALE EMBLEEM!

Ülikooli komsomolikomitee suvetööde staap kuulutab välja suvetööde embleemi kavandi võistluse. Tingimused on järgmised:

1. Kavandil ei tohi olla üle 3 värvitooni.
2. Mõõtmed 7×8 cm.
3. Kavandil peaks olema märgitud tekst: «TRÜ, suvi 1967».

Kavand esitada märgusõna all komsomolikomiteesse hiljemalt 1. maiks 1967. a. Juurde lisada ka kinnine ümbrik, milles on andmed autori nime, eesnime, osakonna, kursuse kohta.

Kavandivõistluse parimatele preemiad!

Suvetööde staap

TOAD KORDA!

Ajaloo-Keeleteaduskonnal on traditsioon organiseerida igal semestril ühiselamutes tubadevaheline konkurss.

Et ka sel semestril tavast ei loobuta, seda kinnitab 9.—24. aprillini organiseeritav võistlus (initsiaator — ametiühingubüroo elamu ja heaolu sektor).

Mida siis arvestatakse? Eelkõige muidugi tubade puhtust, korda ja kujundust. Aga ka ühiselamu sisekorra eeskirjade täitmist (eriti tubades suitsetamise keelust kinnipidamist), söögitubade, köögi ja muude üldkasutatavate kohtade korrashoidu tubade kollektiivide poolt, ühiselamu valvegraafikust kinnipidamist jm.

Parimaid tube premeeritakse. I kohale tulnud tuba saab näiteks vimpli ja raadio, II — akvarelli jne.

Tuletan veel kord meelde — KONKURSS TOIMUB AJAVAHEMIKUL 9.—24. APRILLINI. See ei tähenda muidugi seda, et teisel ajal tuba ei peaks korras olema ja köögi võib koristamata jätta, kuid püüdke e r i t i!

T. PAULSON

Üks auto-intervjuu,

s. o. intervjuu mitte autoga või autoasjandusest, vaid iseendaga õppe- ning kasvatustööst Ajaloo-Keeleteaduskonnas. Küsib-vastab dekaan J. PEEGEL.

1. Mis oleks teaduskonnas probleemiks nr. 1?

«Kui mitme kiviga siin veskis jahvatatakse?» küsis möldripoiss, kui Tartus ülikooli nägi.

(Meie Mats 1906)

Minu vaatluspost on küll üsna madalal ja vaatlusaeg ka lühem kui vanematel ja autoriteetsematel kolleegidel, mistõttu võin ehk eksida. Julgen siiski arvata, et üks häda on ebaratsionaalsetes õppeprogrammides, mis ei vasta täiesti kaasaja nõudeile. Liiga palju on nn. üldaineid, neid — kaasa arvatud ühiskonnateaduslikud distsipliinid — tuleks ökonoomsemalt planeerida. Üldainetel on mõtlemapanev tendents laieneda eriaaladistsipliinide arvel. Kohustuslik kirjandus on omavahel koordineerimata, mistõttu selle kogumaht ületab üliõpilase reaalse lugemisvõime. Tulemus on see, et paljud ei hakkagi seda iseseisvalt läbi töötama, leides, et nad seda niikuinii ei suuda. Palju aega raiskame keskkooli lünkade täitmiseks. Liiga palju on faktoloogiat. Õppeainete rohkuse tõttu on raske kuhugi paigutada kursusi kõige kaasaegsematest probleemidest.

Teiseks — nii nagu mujal teaduskondades, nii ka meil on häda ruumidega ja tehnilise baasiga. Siin oleme lootusetult ajast maha jäänud.

2. Mida arvata vabakuulamisest?

«Valgust rahvale!» ütles Jaska, kui peaga aknaklaasi puruks lõi.

(Meie Mats 1906)

Meie teaduskonna üliõpilaste hulgas on üsna levinud arvamine,

(Järg 2. lk.)

Millist probleemi puudutad oma sõnavõtus üliõpilaste vabariiklikul konverentsil? • Mida loodad konverentsilt?

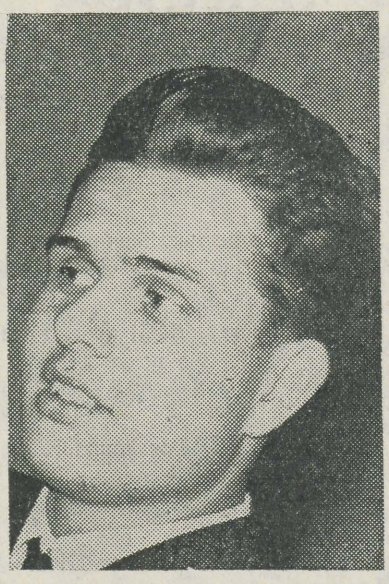

Laur Karu, noorem teaduslik töötaja: ▶

● Oma ettekandes tahaksin puudutada veendumuste ja maailmavaate kujunemisega seotud probleeme. Maailmavaade on komplitseeritud veendumuste süsteem, mis koordineerib inimese tegevust. Minu eesmärgiks on välja tuua mõned põhjused, mis mõjutavad maailmavaate kujunemist. Mõjusid on peamiselt kolme laadi: 1) elu objektiivsed vahetud faktid; 2) suhtlemine inimestega, kool, kodu; 3) kaudne mõju (raamatud, filmid, TV jm. propagandavahendid).

Potentsiaalselt on kõik eespool mainitud faktorid võimelised mõjustama maailmavaadet. Kaudne mõju — raamatud, propaganda, filmid —- enne kui neist fikseeruvad veendumused, kaalutakse läbi kaasinimestega, enese veendumustes jne.

Veendumused kui üksiktõekspidamised kujunevad välja põhiliselt emotsioonide baasil. Emotsioonid on organismi kõige ökonoomsem viis kohaneda väliskeskkonnale. Elu jooksul võib neid siluda, mitte muuta. Emotsioonid ongi inimese individuaalsuse aluseks, nende tasapinnal omandatakse esimesed veendumused. Ühiskondlikud propagandaorganisatsioonid peaksid püüdma süsteemi SÕNA+EMOTSIONAALNE VÄRVING=VEENDUMUS poole. Maailmavaade kujuneb välja kahekümnenda eluaasta piires. Selles prevaleerib ajukoore funktsioon. Emotsioonidele pannakse alus juba lapsepõlves, ülikoolis on raske varem fikseerunud tõdesid muuta. Mis on inimene? Masinaajastul hakatakse unustama inimese põhiolemust. Teaduse progressi kandepunkt peaks olema inimese tundmaõppimisel. Kui kõiki neid võimalusi kasutada, mis peituvad inimese olemuses ja emotsioonides, oleks ühiskonna mõistmine tunduvalt lihtsam.

● Tudengid kui haritum rahvas peaksid suutma oma tegevust teaduslikul alusel kujundada. See konverents peaks kinnitama esimese lüli vabariigi üliõpilaste organiseeritud tegevuses. Eelseisev konverents peaks andma üliõpilase kui inimese tundmaõppimisele uusi momente juurde. Kõne all olevad probleemid peaksid huvitama kõiki.

Loodan, et hakkavad kujunema ühised probleemid ja huvid kogu vabariigi üliõpilaskonnale.

Vestles TIIU ROOSMAA

Vladimir Tarassov, IV k. üliõpilane: ▶

● Omavalitsuse probleemi kõrgemas koolis.

Lähtun kolmest aspektist: mis on omavalitsus, kellele seda vaja on ja kuidas omavalitsust praktiliselt realiseerida.

Omavalitsust mõistab igaüks isemoodi ja arvamused on tihtipeale väga vastuolulised. Omavalitsusest võib aga rääkida kindla võimustruktuuri seisukohalt. Tudengite võim ei tähenda veel omavalitsust. Tähtis on, m i s s u g u n e see võim on. Reaalne olukord dikteerib, et omavalitsus ilma ülikooli administratsioonita on võimatu, järelikult tuleb rääkida mitte üliõpilaste omavalitsusest, vaid omavalitsusest kõrgemas koolis. Viimane oleks mitte lihtsalt üliõpilaste kooseksisteerimine ülikooli administratsiooniga, vaid üliõpilaste võrdne sõnaõigus kõrgema kooli ees seisvate ülesannete lahendamisel. Omavalitsus kõrgemas koolis võimaldaks kollektiivset tegutsemist, millest kasvab välja kollektivistlik psühholoogia — ainus alus kommunistliku ideoloogia tekkimiseks. Omavalitsus võimaldaks üliõpilastel kõrgemas koolis viibimise vältel «õppida demokraatiat». Üleminek omavalitsusele kõrgemas koolis tähendaks kõrgema kooli edasist demokratiseerumist. Omavalitsus kui eesmärk võimaldaks õppeprotsessi käiku praegusest paindlikuma süsteemi alusel reguleerida ja juhtida. Ei tohi olla ükskõikne selle vastu, kuidas õpime ja kuidas meid õpetatakse.

Leningradi ülikooli 1500 üliõpilasega füüsikateaduskond tegutseb omavalitsuslike printsiipide alusel. Selle tulemusena on dekanaadi tehnilise töö koormus tunduvalt vähenenud. Näiteks on üliõpilaste otseses käsutuses uute üliõpilaste kontingendi ettevalmistamine abiturientide seast, ühiselamu elu korraldus, kursustesisene stipendiumide jagamine jms. Dekanaat näeb üliõpilastes liitlast.

Ainus ja loomulik tee on, et omavalitsust kõrgemas koolis tunnustataks, alles siis võib hakata lahendama ja täpsustama omavalitsuse organisatsioonilist ja administratiivset külge.

● Et mõtteosalisi ja kaasatulijaid oleks võimalikult palju, et konverents ei jääks tormiks veeklaasis, et konverentsil sõnavõtjad ei räägiks ainult seda, mida teavad ja «jumal juhatab», vaid teaks m i d a, m i k s j a k u i d a s r ä ä k i d a.

Küsitles LEILI PADEVEST

Paul Kenkmann, III k. üliõpilane: ▶

Tahan kuulda, mida arvavad ühistest üliõpilasprobleemidest teiste ülikoo.ide üliõpilased ja kuidas nad tahavad neid lahendada.

● **Millise probleemiga tegeled ülikoolis?**

Tegelen ÜTÜ-s sotsioloogilise uurimisega. Kevadel saatsime vabariigi keskkoolidesse ankeedid ja nüüd töötame ümber saadud informatsiooni. Konverentsil tutvustamegi esialgseid uurimistöö tulemusi. Mind huvitab lähemalt keskkoolilõpetajate maailmavaateline külg. On ju keskkoolilõpetaja potentsiaalselt üliõpilaskandidaat ja on vaja teada, millise pagasiga tuleb ta ülikooli. Kitsamalt uurin just poliitilist külge: kuidas hindab abiturient komsomolijuhi põhimõtteid, millisel baasil kujunevad hinnangud.

Plenaarettekandel tutvustan noorsoo maailmavaate küsimust, tõmmates paralleele Ameerika Ühendriikide noortega ja räägin meie töö metoodikast.

Vestles V. LAATS

Эстонский строительный

I. О СТУДЕНЧЕСКИХ СТРОЙКАХ

Летом 1964 г. эстонские студенты возродили традицию целинного лета. 150 лучших под руководством К. Адамсона поехали в Казахстан, Целинный край, Кокчетавскую область. В 1965 г. в Казахстан на новостройки поехали уже 360 студентов. За эти годы эстонские студенты закрепили свое имя в целинной хронике, завоевав признание строителей Кокчетавской области. В 1966 г. решили остаться на стройках республики. ЭССО в количестве 230 человек работал на Сааремаа, Хийумаа и Мухумаа. Островитяне остались довольны работой и приглашали приехать снова. Мы общели.

2. ЗАДАЧИ ЭССО

ЭССО воспитывает своих членов в труде и полезном времяпрепровождении. Укрепляются дружеские связи между высшими учебными заведениями республики, связи эстонских студентов и других вузов СССР со студентами социалистических стран. Стройотряды приносят большую пользу совхозам и колхозам, у которых благодаря студентам вступило в строй досрочно ряд сельскохозяйственных объектов. Задача ЭССО — не только строительство. После работы проводятся экскурсии по достопримечательным местам, встречи с другими отрядами, общеотрядные мероприятия, концерты и соревнования.

Особое место в ЭССО занимает правильная организация комсомольской работы. Целинные стройки являются для комсомольского актива наших вузов хорошей закалкой. Комитеты комсомола вузов и должны направлять своих активистов в ЭССО, т. к. комсомольский активист после закалки в стройотряде становится человеком с разносторонним и большим опытом (вспомним недавнюю статью секретаря ЦК ВЛКСМ Журавлева о воспитании самостоятельности по опыту стройотрядов).

В течение работы стройотряда выявляются новые руководители и активисты, которым в ЭССО лучше всего раскрыть свои способности.

3. ЭССО В 1967 Г.

ЭССО в составе 500 человек в этом году будет работать на Сааремаа, Хиумаа, Мухумаа, Вормси и на побережье Западной Эстонии. А к т и в н ы й п е р и о д р а б о т ы о т р я д а — с 20 и ю н я д о 3 с е н т я б р я.

Отрядом руководит штаб в составе семи человек: командир — Тоомас Этверк ТПИ, заместитель командира — Антс Риезен и Эйнар Сависаар ТГУ, инженеры — Рейн Банкир и Тойво Эрлит и члены штаба — Маазике Маазик (Художественный институт) и Арне Вахтра. Рабочими отряда руководят отрядные тройки — командир, заместитель его и мастер. Отряд делится на 14 стройотрядов, каждый по 30—50 членов. Каждый отряд строит обычно 2—4 простых сельскохозяйственных производственных объектов (зернохранилище, склады, хлева), а также и жилые дома, клубы, конторы, пристройки к школам и т. д. Члены ЭССО будут жить в школах, интернатах и специально для них построенных зданиях. Они будут расположены в живописных местах островов и побережья.

4. СОСТАВ ОТРЯДА

В отряд могут вступить студенты всех высших учебных заведений ЭССР (ТПИ, ТГУ, ТПЕД.И, Художественный институт, ЭСХА) и ученики Таллинского политехникума и Таллинского строительного техникума. В отряд приглашены строительные группы в количестве 10—15 человек с Харьковского политехнического института, Каунаского ПИ, Киевского ГУ, Латвийского ГУ, Ленинградского П медицинского института. Кишиневского ГУ, Ереванского ГУ, Тбилисского ГУ, Ленинградского ГУ, Киевского ПИ, Харьковского ГУ, Волгоградского педагогического института, Волгоградского ПИ, Харьковского института инженеров коммунального строительства и Харьковского института инженеров-строителей.

ТГУ включен в числе тех высших учебных заведений, которые обмениваются строительными отрядами со странами народной демократии. Согласно договору между ЦК, ВЛКСМ и Венгерским КСМ ТГУ и университет им. Кошута обмениваются строительными отрядами в составе 30 человек.

Соответствующий договор между университетами будет подписан в апреле.

5. КОМПЛЕКТОВАНИЕ ОТРЯДА

Отряд комплектуется на добровольных началах. Каждый студент, желающий вступить в отряд, заполняет соответствующее заявление и закрепляет свое желание подписью. В заявлении нужно написать район, в котором желает работать. Штаб отряда имеет право разместить студентов по отрядам соответственно конкретной необходимости.

Üks autointervjuu

(Algus lk. 1)

et loengute külastamine võiks olla täiesti vabatahtlik. Viidatakse sellele, et kodanlikus ülikoolis oli see nii, välismaal samuti (kuigi mitte igal pool).

Minu arvates võiks vabakuulamist üldiselt sisse viia siis, kui vastuvõtukontingent oleks nn. kandidaatide arvel 20—30% suurem, sest need, kel pole enesedistsipliini, langeksid välja. Kahtlemata oleksid üliõpilaste kvaliteet ja õppejõudude loengute tase vabakuulamise puhul paremad.

Mõtlema paneb aga see, et vabakuulamise kirglikud pooldajad on just need, kes niikuinii palju puuduvad ja seetõttu üsna vaevaliselt edasi jõuavad, s. o. «vabakuulajate» seisus on meil faktiliselt olemas ja nende «kogemuste» toetudes on perspektiiv üsna räbal: suur osa neist ei lõpeta ülikooli. Asi on lõppude lõpuks ikka üliõpilases eneses: kui ta loengute ajal ühiselamus magab, siis pole vabakuulamisest ka mingit tolku.

Lisaks: praegu aga on olukord pahatihti niisugune, et üliõpilane ei oska veel loengutestki võtta seda, mida sealt võtta saab. Ei arvestata ka seda, et iseseisvalt töötada on palju raskem, loeng ju ikkagi hõlbustab õppimist.

Kohustuslike loengute mahtu aitavad vähendada õpikud. Põhiliselt laheneb probleem originaalsete õpikute osas meil lähema paari aasta jooksul. Siis võib juba tõsisemalt loota üliõpilaste iseseisvale tööle kõigis erialastes teaduslikes distsipliinides. Mõnele kursusele ja õppegrupile võiks vabakuulamisõiguse ka praegu anda — eks siis näe, kuidas seda kasutada osatakse.

Lõpuks on ju praegugi igal üliõpilasel, kes on oma õppimisvõimet tõestanud, õigus taotleda vabakuulamist.

3. Üsna tihti on kuulda üliõpilaste pretensioonikaid arvamusi: ma ei ole ülikoolist saanud seda, mida lootsin. On see tõepoolest nii?

«Ennäe pagariisanda heldust,» ütles vanaeit, kui leiva seest labakinda leidis.

(Meie Mats 1906)

Osalt küll, sest praegused õppeplaanid ja programmid tõepoolest ei soodusta ega stimuleeri süvenemist: aineid on palju, kõigis tahetakse anda palju. Kuskilt peab ju järele andma. Nurisetakse, et eriaineid on suhteliselt vähe. Meil on veel õppejõude, kes ei vasta ülikooli nõudeile. Selles suhtes on üliõpilastel õigus.

Kuid asjal on ka teine külg. Ei tohi unustada, et saamine ja andmine on omavahel seotud protsess. Kes küll on õpetanud, et üliõpilane on ülikooli ainult s a a m a tulnud. Ta peab ka a n d m a. Ma mõtlen siin seda, et ta ise aktiivselt otsiks, ei annaks õppejõududele rahu, püüaks leida oma südamelähedase huviala, looks grupis või kursusel noorusele omase rahutu ja otsiva vaimu. Oleks ju häbi, kui oskad ainult kätt välja sirutada ning oodata, mis sulle pihku pistetakse. Meil õppejõududel on hea meel, kui meie juurde tullakse mitte ainult eksameil, vaid ka vahepeal: küsitakse, nõutakse, plaanitsetakse, tehakse ettepanekuid, palutakse lisa. See on teie a n d m i n e meile ja ülikoolile. Meile on seda vaja, väga vaja, kui te meist ei taha tuimi kroonukoolmeistreid, millisteks me kahtlemata jääksime, kui me ainult passiivselt annaksime ja teilt teie aktiivse huvi näol midagi vastu ei saaks. Aga paraku kuuluvad paljud agarad saada-tahtjad just nende hulka, kes ise pole kunagi midagi andnud — ei teistele üliõpilastele, ei õppejõududele.

4. «Meid vihastab see, et ole kui lasteaias — igal pool on manitsejaid, näpuga näitajaid, hoolitsejaid. Ära tüütab! Oleme ju üliõpilased!» On see tiraad tuttav?

«Saaks aganad varju alla,» ütles tudeng, kui vormimütsi ostis.

(Pikker 1959)

On küll. Paraku. Dekanaatki tegeleb suurelt osalt lasteaia probleemidega. Võiks arvata, et me seda hirmsasti tahame. Ei tahaks, kohe sugugi ei tahaks, sest meil on kodus oma lastegagi tegemist (tõtt öelda, neile jääb vahest ehk liiga vähe aega...)

Aga mis sa hing kostad, kui su juurde tuleb peahoone komandant ja kaebab, et sinu teaduskonna tüdrukud s u i t s e t a v a d a u d i t o o r i u m i s? Mis teha, kui kae-

(Järg 3. lk.)

студенческий отряд

6. ЭССО В ВЕНГРИИ И КАЗАХСТАНЕ

Штаб ЭССО выберет из числа членов ЭССО 1967 года кандидатов в строительный отряд в составе 50 человек в Казахстан (будут работать на строительстве Которкульского зооветеринарного техникума в Щучинском районе Кокчетавской области Целинного края) и строительный отряд в количестве 30 человек в Венгрию. В Венгрию и Казахстан попадут в первую очередь ветераны целины и те, кто показали себя с хорошей стороны на стройке. Нужно иметь в виду еще то, что в Венгрии наши студенты будут работать, по всей вероятности, в интернациональном строительном лагере, где наряду с представителями социалистических стран будут и студенты из капиталистических стран (Австрия, ФРГ и др.) Это требует от наших представителей хорошей политической и философской подготовки. Есть надежда, что в будущем году обмен стройотрядами с социалистическими странами значительно увеличится. Но всё же основными будут принципы, что первую закалку на целинных стройках должна дать своя республика.

7. ФОРМА ОТРЯДА

Каждый член ЭССО получит отрядную форму. Одинаковая форма символизирует единство отряда, удобна и практична. Как выглядит форма, можно познакомиться на стенде сообщений ЭССО.

8. ЗАРПЛАТА, ЛЬГОТЫ И ПРЕМИРОВАНИЕ

Опыты прошедших лет ЭССО показывают, что и в Эстонии можно хорошо заработать. Средняя зарплата членов отряда в прошлом году за два с половиной месяца составляла около 300 рублей, в лучшем отряде Карья около 400 руб. Лучшие рабочие, участники художественной самодеятельности и активисты в составе 30—40 человек имеют возможность поехать по туристским путевкам в социалистические страны.

9. ИНФОРМАЦИЯ И ПРИЕМ ЗАЯВЛЕНИЯ

4 марта был сформирован штаб эстонского студенческого строительного отряда ТГУ в составе: начальника штаба Райво Синиярв (хим. II), членов штаба: Энн Беккер (юрид. II), Юри Эннет (леч. V), Владимир Головкин (мат. III), Тийт Ярве (хим. II), Линда Круусте (эст. фил. II), Рейн Кукк (физ. III), Анне Курепалу (ист. III), Юта Коор (леч. V), Кайе Орвик (экон. III), Юхан Паю (эст. фил. IV), Вяйно Пальм (экон. II), Тыну Саар (юрид. I), Ильмар Сютт (юрид. II).

Задача штаба ЭССО ТГУ — прием заявлений с 7 марта до 20 апреля и информация о работе ЭССО ТГУ и республиканского штаба ЭССО.

В связи с тем, что активный период работы ЭССО падает на экзаменационную сессию, вступающим в ЭССО придется сдать несколько экзаменов досрочно. Досрочная сдача экзаменов разрешена на основании постановления № К 51/404 председателя государственного комитета высшего и среднего специального образования Совета Министров ЭССР.

Студенты с задолженностью в ЭССО не будут приняты. Желательно, чтобы в ЭССО приняли участие целые курсы, как это сделали в 1965 году студенты с отделения спортивной медицины и летом 1966 г. группа в количестве 12 человек студенты теперешнего II курса юридического факультета. Курсы и группы будут приняты в первую очередь.

*

Студент!

Прежде, чем заполнишь заявление, хорошо подумай, окончательно ли твое решение. Если ты еще сомневаешься, лучше не пиши, т. к. мы ориентируемся только на твердо решивших членов. Все это необходимо, т. к.:

1. Наше мероприятие — это вклад эстонских студентов в годовщину пятидесятилетия Советской власти.

2. Если ты подал заявление, тебя будут считать кандидатом в члены ЭССО. Окончательное решение сделает штаб отряда.

Заявления принимаются каждый день в комитете комсомола ТГУ. Там же можно получить подробную информацию по вторникам и пятницам с 16—18 час. Если ты решил, спеши с заявлением, т. к. это необходимо для своевременного обеспечения формой (необходимо знать номера одежды и головных уборов).

ШТАБ ЭССО

Тоомас Етверк
Эйнар Сависаар
Антс Риезен

Комитет комсомола ТГУ и штаб ЭССО просят обсудить статью штаба ЭССО на отделениях и курсах.

ИНТЕРВЬЮ С РЕДАКТОРАМИ „СБОРНИКА МАТЕРИАЛОВ КОНФЕРЕНЦИИ“

1. Чем отличается нынешняя конференция от предыдущих?

— Во-первых, бо́льшим числом участников, во-вторых, бо́льшим числом теоретических докладов и, наконец, большим числом докладов на малозатрагиваемые ранее темы, связанные с изучением творчества забытых поэтов, литераторов.

Особое внимание на этой конференции уделяется теории литературы и литературе XX в. Состоится даже отдельный симпозиум по монографическому анализу художественного текста.

2. Сколько вы ожидаете гостей и откуда?

— К сожалению, мы не уверены, что приедут все, подавшие заявки на участие, а заявки на участие в нашей секции подало около 40 человек — из Москвы, Ленинграда, Горького, Пскова, Риги, Вильнюса, Одессы, Петрозаводска и Киева.

3. Как шла подготовка к конференции и какие были трудности?

— Главные трудности были связаны с подготовкой «Сборника материалов конференции», который включает в себя тезисы докладов, причем, даже тех, которые не будут прочитаны на конференции за недостатком времени. Думаю, что «Сборник...» — одна из удач конференции. Кроме трудностей редакторских (тезисов пришло очень много, и часть мы просто не смогли напечатать, так как несмотря на разрешение напечатать, сколько получится», меру все же надо было знать), были трудности и другого рода. Они уже позади, и остается только поблагодарить машинистку Марию Дмитриевну Озерову, которая, будучи очень занята, перепечатала рукопись в необыкновенно короткий срок; работников издательской группы: Г. Ноппеля, Ю. Сарва, Л. Аболдуеву, всячески способствоваших подготовке сборника к печати; преподавателей, которые любезно согласились прочесть весь сборник и дать ряд ценных указаний: Е. Душечкину, З. Г. Минц; студентов, помогавших корректировать: В. Мулина, А. Губергриц, Л. Беличенко, В. Маричеву, Л. Шапочкину, Г. Блюмович, Ю. Паадама, Э. Либмана, А. Байбурина — всех, кто корректировал, заклеивал, резал, скреплял, словом, делал все то, без чего сборника бы не было.

Связи, установившиеся у нашего отделения со многими другими университетами, СНО, кроме хорошей своей стороны, имеют и другую: возникают трудности чисто бытового характера — как и где разместить гостей, как уладить вопрос со временем, которого так ничтожно мало для столь большого числа докладов.

4. Каков общий диапазон докладов, и с чем выступают студенты нашего отделения?

— Диапазон докладов широк: от древнерусской литературы до 30-х годов XX века. Доклады по литературе XIX века посвящены, в основном, теме «Пушкин и Карамзин». Особое внимание (целый день) будет уделено литературе XX века. Конференция решит не только новые проблемы, но и откроет новые имена — Хармса, Вагинова, Введенского — участников литературной группы сюрреалистов «Обереу». Пьесу Хармса «Елизавета Бам» можно сравнить с лучшими образцами театра абсурда (Ионеско и др.). В центре внимания современного литературоведения — вопрос о методах анализа художественного текста. Опыты анализов представлены в докладах Е. Толстой — анализ рассказа А. Платонова «Родина электричества» и С. Гиндина — анализ поэмы В. Луговского «Человек плыл с Одиссеем». Дальнейшую разработку «Поэмы без героя» А. Ахматовой мы услышим в докладе Р. Тименчика.

Тартуские докладчики непосредственно связаны с работой литературоведческих и лингвистических семинаров нашего университета. Следует выделить коллективную работу семинара проф. Ю. М. Лотмана «Жанровые и текстовые особенности мемуаров». Данный доклад — резюме докладов членов семинара — Т. Александровой, М. Билинкиса, С. Зуевой, Э. Коллак, А. Рогинского, Г. Суперфина, А. Харинг.

По утверждению преподавателя кафедры русской литературы доц. З. Г. Минц — ряд докладов значительно превышает т. н. уровень студенческих научных работ.

5. Что вы хотели бы пожелать организаторам конференций?

— Мы хотели бы две конференции — тематическую, как, например, Блоковская 1962 г., и традиционную, как в этом году.

В несколько слов

Во время студенческой научной конференции в секции социологии будут прочитаны доклады на следующие темы: «Человек, его самосознание и свобода» (Казанский медицинский институт), «Некоторые аспекты отношений между юношами и девушками» (Вильнюсский госуниверситет), «Некоторые аспекты профориентации» (Вильнюсский госуниверситет), «Соотношение эмпирии и теории в современной буржуазной социологии» (ЛГУ), «Жизненные планы молодёжи» (ЛГУ — два доклада), «Некоторые вопросы социальной психологии (Понуждение к действию путём вербального общения) (ТГУ).

В. Тарасов

* * *

18-го марта состоялась заседание литературного кружка. Темой заседания была: «Роман М. А. Булакова «Мастер и Маргарита»». Были затронуты вопросы: о первоначальных замыслах и редакциях романа, о традициях русской и зарубежной литературы, продолжаемых в романе, в частности, традиции Н. В. Гоголя и Ф. Кафки.

23-марта было проведено очередное заседание литературного кружка, посвящённое творчеству поэта И. Северянина. Отрадно отметить, что оба заседания подготовлены и проведены студентами 1-го курса.

Страницу подготовили:
Л. Беличенко,
В. Белобровцев,
И. Газер.

2 päeva pinge all

Päike on taeva selgeks ajanud ja paistab nüüd täie võimsusega. Lumi sulab ja sogased veed täidavad kraave.

Taevas on üksainus hall, lobjakas lööb silmad-kõrvad täis, rada «kiantsib», õiget määret ei tea keegi öelda.

Niisugused olid kahe päeva kontrastid, mis tuli üle elada Kääriku mängudest osavõtjatel. Kaks päeva oli TRÜ paremik suusatamises jõudu proovimas.

Suusahüppajad alustasid oma hüppeid Tornimäelt päris varakult. Jäine lumi andis libisemisvõimalusi nii, et neid isegi kasutada ei julgetud. Pikimate õhulendude autor oli Endel Ojasalu (KKT II), saades koos stiilipunktidega 197,6 punkti; 2. Pavel Sokolov (Arstit.) — 192,3 ja 3. Erkki Loigom (Arstit.) — 178,3 punkti.

Keskpäeval alustasid võistlusi slalomistid. Ootamatustega üllatasid noorvõistlejad noorsoo spordikoolist, nad olid seekord suusakante rohkem teritanud ja see ka otsustas jäisel lumel.

Naisvõistlejatest osutus parimaks ÜSK esindaja Kaie Vainer —50,9. Järgnevad kohad läksid jagamisele Ene Märtini (KKT) ja Agnes Levandi (vilistlaste võistk.) vahel (53,9).

Meesteklassis suutis raja läbida noorte klassi kuuluv Udo Rehemaa (NSK) — 53,5. Järgnesid vennad Paris'ed: Jaan (F-M) — 63,2 ja noorsoo spordikooli õpilane Peeter — 63,4.

Pärast lõunat viis murdmaasuusatajaid võistlusse teatesõit. Naisvõistlejate 3×3 km distantsil suutis KKT III kursuse naiskond võita ajaga 45.08. Tihedalt kannul olid NSK I ja vilistlaste võistkond.

Meessuusatajate osas peeti favoriitideks KKT III kursuse üliõpilasi, kuid võidu pärast peetud kibedas heitluses osutus viimasel vahetusel sitkemaks I kursuse meistersportlane Rein Kull. Järjekordse kolmanda koha said vilistlased.

Pühapäevane suusavõistlus kujunes tõeliselt raskeks, sest sadav lumi valmistas ebameeldivusi määrdeprobleemiga. Oma paremust demonstreerisid siiski kõige nimekamad. Naisvõistlejate paremaks osutus Ene Märtin, kes läbis 5 km ajaga 24.26. Teiseks tuli Endla Sulaläte (KKT IV) ajaga 25.51 ja kolmandaks Helmi Habonen (KKT III) — 26.21.

Meeste 15 km sõit tõi terve rea katkestajaid. Mehiselt lõpetas esimesena Are Roonet (kaugõppeüliõpilane) — 61.28; 2. oli Rein Kull (KKT I) — 63.37 ja 3. Valentin Jefimov (Arstit.)

Kahevõistlejate 15 km distantsil suutis hästi esineda Rein Põldoja (KKT IV) ja saavutas kahevõistluse tagajärjeks parima resultaadina 240 punkti. Võistkondadest tuli esikohale KKT III kursus.

«Kääriku mängudel» on juba pikad traditsioonid. Tavaliselt on nendest suusamängudest osavõtvate inimeste hulk ulatunud suurte arvudeni. Tänavu aga kaldus üritus kesisevõitu osavõtu tõttu oma tavalisest populaarsusest küll tükk maad miinuste poole. Muidugi oli peamiseks põhjuseks just võistkondade piiratud arv. Seda küsimust tuleks arutada, et sellele toredale üritusele tagasi võita tema endine populaarsus.

K. ZILMER

Põhiliseks puuduseks on oskamatus valida harjutuste kava vastavalt eale. Klassi keskmisest tasemest peab see kõrgem olema. Praktikantidele valmistab «kuldse kesktee» leidmine tihti kuni lõpuni suuri raskusi.

Distsipliinirikkumisi ja ükskõikset suhtumist oma kohustustesse pole olnud. Tudengid püüavad anda parima, minul jääb üle nendega vaid rahul olla. Praktika oli väga vajalik ja õigustas end igati.

ANTS ALGOJA: Kahtlemata on praktikast ainult kasu. Metoodilise juhendajaga on meil vedanud — ta on meil peenetundeline oponeerija, oskab tunnist ka vähest head leida. Vigadeni pead ise jõudma.

ENN TOODO: Praktika juhendajaga koolis oleme väga rahul. Lausa lust on töötada koos teenelise võimlemisõpetaja sm. Arandiga. Minu teada on teenelisi võimlemisõpetajaid vabariigis ainult kaks.

ELVE TOMUSK: Õpetaja Arand on siin töötanud 1930. aastast. Mart oli kunagi tema õpilane, nüüd õpetavad juba koos.

ÜLLE VIIRAS: Kogu aeg vaevas meid ruumikitsikus. Nüüd, praktika viimasel nädalal, lõppes võimlas remont. Senini andsime tunde aulas ja koridoriski. Loomulikult sellistes tingimustes pole just kerge tundi anda.

ANTS ALGOJA: Tüdrukud on meil tublid: Ülle Viiras on vahest kõige kohusetundlikum. Elve Tomuski ilmekad tunnid panevad klassi kaasa elama, Ene Märtini juures annab tunda praktiline joon, harjutuste eesmärgiks on arendada õpilaste kehalisi võimeid.

ENE MÄRTIN: Kui siin juba vastastikuseks iseloomustamiseks on läinud, on tüdrukutel ka oma sõna sekka öelda. Ants on rühma juhendajana väga asjalik ja seisab

(Järg lk. 4)

...intervjuu

vatakse, et selles ühiselamu toas on elu-olustikuline külg *à la põrsas* ja et teises võetakse kärarikkalt viina? Mis ette võtta, kui sulle üpris tuttav tudeng tuleb uljalt vastu, käed taskus, ning möödub sinust ükskõikselt nagu tühjast heinaküünist?

Mis teha, kui kogu kursus meeleheitlikult tingib stipendiumi siidivedajatele, kaitseb iga korrarikkujat või üsna raskelt moraalikoodeksi vastu eksinut?

Mis teha, kui tullakse pisarsilmi dekanaati lunima eksamipikendust, sest... ja sest... ning just sellepärast, et kogu semestri vältel on lapselikus lihtsameelsuses lihtsalt lulli löödud? Kui ei tooda ära kliinikutest saadud kitleid, ei tasuta ühiselamu üüri jne. jne.

Kulla noored, saage ometi aru, et lasteaianduse likvideerimine ülikoolis on **ainult teie enda kätes.** Ärge tehke lollusi, elage ja käituge nagu kultuuriinimesed, ning probleem on likvideeritud. **Aga niikaua, kui te iseennast ei kasvata ja komsomoliorganisatsioon ei suuda printsipiaalselt lahendada ei käitumis- ega moraaliprobleeme, ei stipendiumi- ega ühiselamuküsimusi, niikaua peame seda vastumeelset lasteaiandust edasi arendama** (muidugi mitte kõigi suhtes). Niikaua, kui lastest saavad tõelised üliõpilased.

Tänan tähelepanu eest (öeldud neile, kes selle läbi lugesid) ning palun üliõpilasi ka ise julgelt sõna võtta neis ning teisteski probleemides.

Nad said maigu suhu

Tänavu olid üheaegselt metoodilisel praktikal Ajaloo-Keeleteaduskonna neljandad kursused ja Kehakultuuriteaduskonna III kursus.

7. veebruarist 18. märtsini viibisid KKT 17 tulevast pedagoogi ja 18 treenerit praktikal Tartu I, II, V, VII, VIII Keskkoolis ja 10. 8-kl. Koolis; kaks üliõpilast-praktikanti andsid tunde Otepää Keskkoolis ja Pühajärve 8-kl. Koolis. Üliõpilaste praktikat juhendasid õppejõud E. Abel, U. Jürismaa, E. Kübarsepp, S. Oja, E. Mäepalu, L. Uustal. Pedagoogilise praktika üldjuhendaja oli E. Mäepalu.

Veel pilk tunniplaani, kähku dress selga, pall kaenlasse ja poiste juurde — Mart Utso tõttab 8. kl. võimlemistundi... Oleme Tartu I Keskkoolis. Üliõpilaste Ene Märtini, Ülle Viirase, Elve Tomuski, Mart Utso, Enn Toodo ja Ants Algoja praktika hakkab jõudma lõpule. Kolm pedagoogi, kolm treenerit, nende metoodiline juhendaja E. Abel ja võimlemisõpetaja sm. Arand on meie vestluskaaslasteks.

Millised on teie tähelepanekud seoses tänavuaastase praktikaga? Mis rahuldab, mis jääb vajaka?

ERNA ABEL: Tahtsime, et üliõpilased elaksid kooliõpetaja ossa sisse, et areneksid. Seda hindamegi. Eriti talendikaid I keskkooli grupis pole, kuid areng on küllaltki märgatav, eriti meeste juures.

▶

20 aastat Käärikut

Me kõik teame ütlust: «Enne kui sõidad Pariisi, käi ära Nuustakul!» See viitab Nuustakule ja kui Nuustakut õige laiemas ulatuses vaadata, siis käivad selle kandi alla ka Kääriku, Puka, Arula, Kanepi, Valgejärve jne., mis üldsegi tollest kuulsast kohast maha ei jää.

Lõuna-Eesti on tervenisti ilus ja ilu on ju see, mida inimene oma silma jaoks siit maailmast otsib.

Eks otsinud ka Fred Kudu, Peeter Hiob, Feliks Parre jt. sedasama looduse ilu, kui spordibaasi jaoks kohta valisid. Kuid neil oli ka teisi mõtteid, sest paik, mille nimegi siis veel ei teatud, pidi sportlastele, tervele kehakultuuriteaduskonnale saama uueks, või õigemini teiseks koduks.

1947. a. aprillis oligi Otepäält külavaheteed pidi 9 km kaugusel Kääriku talu. Järv, mets, orud ja mäed tõotasid siin sportimisvõimalusi nii suveks kui ka talveks.

Mõnigi noormees oli sel sõjajärgsel ajal ennekõike veel sõdur. Samuti need, kes alustasid ehitustöid. Majad püstitati niisamuti operatiivprojektidega. Nii saigi pikapeale tallist rõduga hoone, laut võttis elumaja ilme ja sinna leiti asukoht sööklale. 1947. a. suvel tuldigi esimesse laagrisse. Toona elati ühise perena, mitte nagu nüüd kahetoalistes korterites.

Metsa raiuti jooksurajad, kaevati hüppekastid, järvele kerkis hüppetorn ja valmis ujula. Nii loodigi Vana-Kääriku. Peatselt levis baasi kuulsus ka üleliidulisel areenil. Järgnes rida suuremaid treeningukogunemisi.

Kääriku uus projekt valmis Peeter Tarvase ja Uno Tõlpuse ühistööna. Tudengite endi kätetööna saadi 1962. aastaks nägus peahoone. 1964. a. valmissaanud ühiselamu pakub 240-le sportlasele peavarju.

Kääriku on käinud nimekaid väliskülalisi. Soome president Urho Kekkonen hindas spordibaasi kõrgelt, kiitis tema sauna, suusaradu ja ennekõike inimesi, kes spordibaasi rajanud.

Maailmakuulsaid sportlasi on end treeninud Kääriku staadionil. Nii harjutas siin Valeri Brumel, enne Tokio OM olevat Enrico Figuerola saavutanud siin koguni sajas meetris aja 10,1.

Talvel on spordibaas suusatajate käsutuses. Eriti Skandinaaviamail toimuvaiks võistlusiks valmistudes on Liidu suuskuriteparemik treeninud just Kääriku.

Vahel võib Kääriku veel maiski suusatamiskõblikku lund leida.

Kehakultuuriteaduskonna tööd ei oskaks hästi ilma selle baasita ette kujutadagi. Samuti on ka teiste teaduskondade üliõpilasedõppejõud veetnud oma vaba aega Kääriku, kus vaim linnakärast ja õppimissaginast puhkab.

Kes veel pole TRÜ Kääriku Spordibaasis käinud, tehku seda esimesel võimalusel, muidu pole tal ettekujutust, milline peab olema üks ideaalne sportimis- ja puhkamispaik.

Kääriku, aprill 1967.

K. ZILMER

Nad said maigu suhu

(Algus lk. 3)

meie eest vapralt. Tänu oma heale häälele ja organiseerimisvõimetele on tal kontakt ja distsipliin tunnis head. Enn Toodo arenes praktika ajal tublisti. Mardil olid algul kõik «omad poisid», nüüd on lugu teine. Ta on meil loomult tagasihoidlik ja napisõnaline, aga väga töökas, harjutuste külg on hästi läbi mõeldud.

Õpetaja Arand, kuidas teie arvates üliõpilased toime tulevad?

Raskusi on. Lapsed ei võta praktikante tõsiselt, mistõttu tuleb minna kompromissile — peab olema üheaegselt nõudlik ja sõbralik. Tähtis on, et klassist oled üle. Kui oled liiga leebe, jääb kogu su tarkus edasi andmata. Võiks öelda ainult niipalju, et tüdrukud on tundide ettevalmistamisel hoolsamad.

Võrreldes eelmiste aastate praktikantidega paistab silma praktiline joon ja kollektiivsustunne. Mida rohkem päid, seda enam ideid.

✻

«Praktika esimene etapp hakkab lõpule jõudma. Aprillis-mais algab stažööripraktika, mis võimaldab üliõpilasel juba iseseisvat, poolõpetajalikku loomingulist tegevust. Esimesel etapil omandab praktikant kogemusi, teisel rakendab neid,» ütles praktika üldjuhendaja E. Mäepalu.

Esimest korda viibisid üheaegselt praktikal kahe nii erineva spetsiifikaga teaduskonna üliõpilased. Tartu I Keskkoolis oli meie andmetel 28 praktikanti, neist 6 kehakultuurlast. Kas selline praktika läbiviimise moodus õigustab end? Kas ühes koolis ei muutu kitsaks?

«Erialast praktikat see ei seganud. Raskusi oli klassijuhatajaja pioneeritöö organiseerimisega. Tööd ei jätkunud. Uusi koole tuleks juurde võtta, baasi laiendada.

Segavaks asjaoluks sportlastele on ka võistlusreisid praktika ajal. Kvalifikatsiooni tõstmiseks on nendest osavõtt väga vajalik, kuid koolis tekivad lüngad, koormus suureneb. Ära jätta võistlusreise ka ei saa.

Möödunud aasta sügisel saatsime esmakordselt praktikale esimese kursuse. Tundub, et selline eksperiment õigustab. Üliõpilased said n.-ö. maigu suhu. Edaspidi tahaksime rakendada kahenädalast praktikat esimese kursuse üliõpilastele. Väga suur puudus on kogemustega juhendajatest ja teaduskondade konkreetsele spetsiifikale vastavatest stabiilsetest programmidest.

Vestlesid LEILI PADEVEST ja TIIU ROOSMAA.

Jaagup suuskadel ehk RAMETO vigursõidud lumel ja mittelumel

leidsid aset pühapäeval, 26. märtsil Kääriku.

Vabariigi kuus kõrgemat õppeasutust pakkusid välja 12 võistkonda. Enne päris algust toimusid eelmängud. Ülikooli viiest esindusest pääses edasi kolm, «tipikatel» sai võistlema kaks kolmelist gruppi.

Esimene ala.

Ülesanne: All orus on 6 rida erinevat värvi lipukesi, igas reas 8 tükki. Võistkond peab stardi-finišipaika tooma igast lippude grupist ühe, järelikult 6 erinevat lippu. Võitja võistkond saab 8 punkti, teisele kohale tulnu 6, järgmine 5 jne., viimasele jääb «baranka».

Resultaadid:

TPI I — 8 punkti
TPedI — 6 p.
ERKI — 5 p.

Teine ala kujutas endast kombineeritud teatevõistlust.

Punkte pärast kahte ala:
TPedI — 12 (6+6)
ERKI ja TRÜ V—9 (5+4 ja 1+8)
TPI 1—8 (8+0)

Kolmas ala. Võistlejaile teatati, et täpselt 253,5 meetrilt stardipaigast tuleb kaasa tuua üks numbriga värviline vineertahvel, kusjuures tahvleid on veidi vähem kui võistkondi ning punkte saavad võistkonnad vastavalt tahvleil olevaile numbreile.

Igale võistkonnale anti veel kirjalik juhis, milles seisis, et tähiste poolt vaadatuna paistab stardifinišipaik 130°-se nurga all...

Mõni minut pärast starti võis kuulda Arne Kivistikult (kes vasaku jalaga toetus sinisele, parema jalaga punasele suusale): «Elame kaasa väga huvitavale võistlusele ja niipea nad tagasi ei tule, sest tegemist on orienteerumisega. Eranditult kõik võistlejad startisid 180° vales suunas.»

Esimeste hulgas väljusid 130°-se asimuudi all Ene Märtin (TRÜ V) ja Eesti orienteerumismaratoni «hõbe» Rudolf Mürk (TRÜ V), kes jätsid samuti tähele panemata, et 130°-se nurga all on start tähiste poolt vaadatuna, mitte tähised stardi-finišipaigast. Väljudes oleks tulnud (130°+180°=)310°-se nurga all teele asuda.

Õige pea hakkas igast metsatukast võistlejaid nähtavale ilmuma, kuid siiski selleks, et uuesti valesse suunda või padrikusse sõita... Ja järsku oli 8-punktilise tahvliga päral Rudolf Mürk, kes oli tähise kavalalt põue peitnud, et sagivad konkurendid kogemata õiget suunda ei taipaks...

Niisiis: kolmanda etapi võitjaks tuli jällegi TRÜ V (Rudolf Mürk, Endel Ojasalu, Endla Sulaläte). 6-punktilise tahvli tõi ära TPI II, 3 punkti sai EPA, 2 TPEDI ja 1 punkti TPI I.

Selgus I koha omanik — TRÜ V — 17 punkti, auhinnaks 3 spordikotti. II kohale tuli TPedI (14 punkti). Kolmanda laureaadi selgitas TPI I, TPI II ja ERKI vaheline libisemisproov, kus kangeimaks osutus TPI II esindaja; õngeritv ja 2 karpi malendeid.

Lõpuks anti veel edasi ronk Jaagupi nimelised õnnitlused ning loodeti taaskohtuda kolmandatel ülemaailmsetel RAMETO raadiomängudel».

Pärast suusaRAMETO-t hakati ruumis, kus tavaliselt keha kinnitatakse, hoopis vaimu ja tema värskust degusteerima.

Asjaolised: Peeter Hein ja Ene Hion; žürii: Mart Port peakohtunikuna, Hugo Hiibus ja Villu Astok lihtliikmetena, Mari Tuulik ja Helju Jussi sekretariaadina. Peale nende 6 võistkonda, publik ja plaksomeeter.

I küsimus: kes projekteeris hoone, kus praegu viibime?

Vastamise käigus tutvustasid võistkonnad endid:

«Fantastron» (TPI): «Pugemise mõttes — Mart Port.»

EPA esindajad, kes ristisid end «Mõmm-Mõmm-Mõmm», pakkusid samuti Mart Porti kui Kääriku RAMETO kõige tähtsamat meest.

ERKI omad ütlesid, et nemad võõra lipu all ei purjeta ja vastasid: Peeter Tarvas, millega oli täiesti nõus «Ajalooline Tõde» (Konservatoorium).

Pedagoogid nimetasid end «Punamütsikeseks» ja teadsid, et arhitekt olla kindlasti Uno Tõlpus.

Meie poisid vastasid: «Uno Tõlpus ja Peeter Tarvas, Mart Port see küll ei olnud.» Nimeks võttis meie võistkond EVA, sest see nimi tundunud neile kõikehaaravana:

Esiteks: Elmar (Sula), Vello (Tõnso), Ain (Kallis), — nemad ise; teiseks — selles nimes väljenduvad suhted pealtvaatajatega; Elagu Vastastikune Arusaamine! ja (kolmandaks) suhted žüriiga: Elagu Villu Astok!

Ning kui selgus, et EVA oli andnud täistabamuse, tuldi välja veel ühe loosungiga: «Elagu Vabariigi Arhitektuur ja žürii esimees, kes vaatab meid arhitekti pilguga!» Nii žürii, publiku kui ka plaksomeetri sümpaatia kuulus üksmeelselt EVALE.

II küsimus, III küsimus, IV küsimuse järel asus võistlust juhtima «Fantastron» (8), kellele järgnesid EVA (7) ning MMM (6 punkti). Seejärel laulis Leelo Karp. Vahepeal tuletati meelde, et 27. MÄRTSIL ASTUB KÄARIKU SPORDIBAAS ÜLE 20. ELUAASTA LÄVE. REKTORI KÄSKKIRI, TÄNUAVALDUSED, AUKIRJAD...

V küsimus, VI küsimus, VII, VIII.

RAMETO-t juhib «Fantastron» 16 punktiga, järgnevad EVA, «Kolm paksu», (õppejõud) «Mõmm-Mõmm-Mõmm».

On saabunud võistluste otsustav järk — Fortuuna küsimus. *Kui liider vastab sellele õigesti, on ta võitnud. Uutel võistkondadel on võimalus heitlusse lülituda, õnnestumise korral võib omandada liidri punktide arvu. Kõik või mitte midagi!*

Juurde tulevad «Ekseliit» TRÜ-st, 3 meest TPI-st ja üks ülikooli KKT võistkond.

Mitu Moskva-nimelist linna on USA-s?

«Uued: 6...4...5... «Vanad» võistlejad pakuvad numbreid nullist kümneni.

USA-s on 5 Moskva-nimelist linna — seega omandas «Fantastroni» punktid «Ekseliit». Ka MMM ei eksinud, vastavalt RAMETO koodeksile saab temagi «Fantastroni» 16 punkti.

10. küsimus *on peakohtunikult:* mitu inimfiguuri on keraamilisel pannool siinsamas ukse taga trepi vastas?

«Kaheksa» — see on MMM-i vastus. MMM on võitnud. Auhinnaks kolm paari Jaagupi-suuski.

Võistlus auhinnalistele kohtadele jätkub.

11. žürii küsimus: C-kujulise märgi üldkasutatavaid tähendusi?

«Fantastronilt» 7, «Ekseliidilt» 5, EVA-lt ja «Kolmelt paksult» 5 tähendust.

Niisiis: II koht 33 punktiga «Fantastronile» — paar Jaagupi-suuski, tenniseretid ja -pallid.

III koht 21 punktiga «Ekseliidile» — badmingtonikomplekt ja malekell.

Lõpuks annab Hugo Hiibus spordibaasi juhtkonnale pidulikult üle Kääriku baasi vapikavandi.

Oh, EVA...

HELLE KULO

Tudeng ja õppejõud

Sinu jaoks toimub klubis laupäeval, 1. aprillil algusega kell 20 suurejooneline

APRILLIKARNEVAL.

Sellel väga lõbusal õhtul

- *mängitakse muusikat, mille noodid seni veel rahva hulgas päris tundmata on!*
- *käib oksjon, kus kõige muu kõrval lähevad enampakkumisele õhtu kauneim naine, Jeesuse sääreluud ja päris elus (angoora) kass!*
- *parimate maskide auhinnaks — kõike hingele või ihule,*
- *laes ripuvad pikkade niitide otsas klubi priipääsmed, suupisted, mänguasjad väikelastele ja kõiksugu muid erialaseid esemeid, mida igaüks soovi kohaselt kääride abil omastada võib,*
- *toimub jenkavõistlus deviisiga «Kiiremini, kõrgemale, kaugemale»,*
- *võib teha kõiksugu patte, sest patukahetsuspaik+hea õlu on olemas.*

Kõige toredamast me ei räägi, seda näete ise, kui tulete!

Ära unusta ka maski ja kostüümi koju!

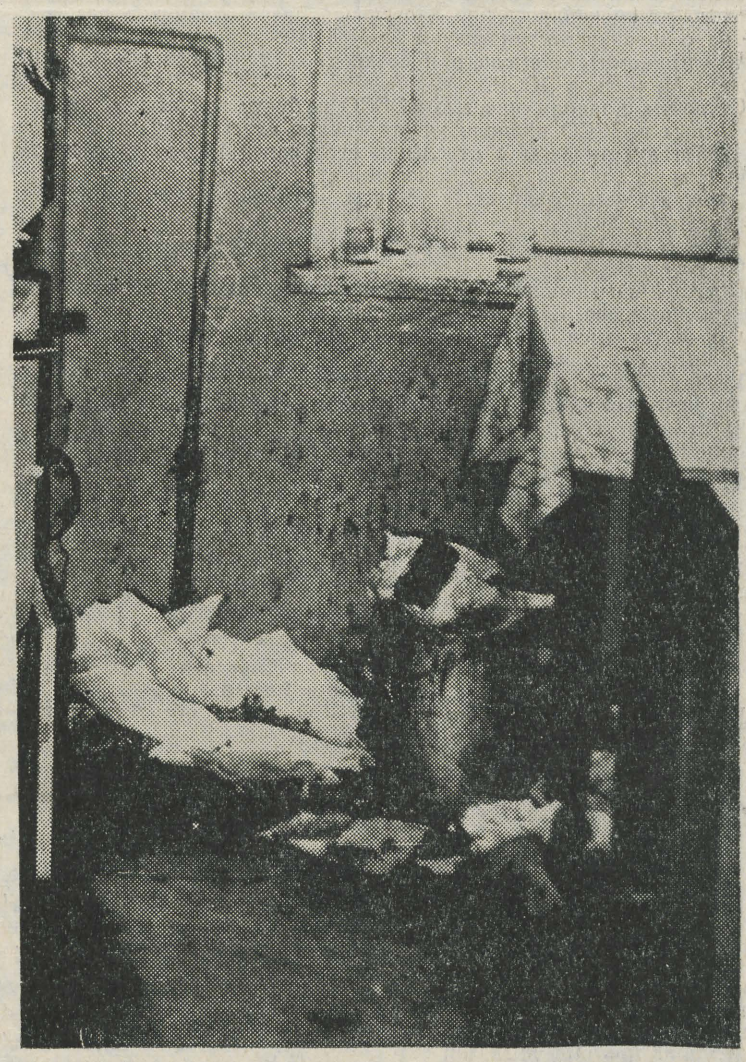

Sellisena nägi välja Vana-Tiigi ühiselamu II korruse köök, kui toimetuse fotograaf Ingvar Luhaäär pärast kolimispäeva seal käis.

VÕIMLEJAD «VANEMUISES»

Võib-olla tulid sa äsja naisvõimlemise tunnist, oled tüdinud kätesirutustest, pool- ja poolteistpööretest, pallikestest ja hüppenöörides. Aga paari päeva pärast on jälle tund, kus hakkad kordama oma sirutusi, painutusi ja kõverdusi. Ja kui sest kõigest üks terviklik kava saab, kui liigutustest on kadunud pinge ning asemele tulnud kindlus ja oskus — eks tunne sa siis natuke uhkustki.

Ent võib-olla tegeled hoopis teise spordialaga. Siis tead naisvõimlemisest ainult sõbratari või vaadatud esinemiste järgi.

Üsna pea on tulemas juubeliesinemine — NAISVÕIMLEMISE OSAKONNAL TÄITUB TÄNAVU KÜMME AASTAT ja oma saavutustest antakse ülevaade 4. aprillil «Vanemuise» laval. Kui tahad saada piletit, kiirusta küsima ülikooli spordiklubisse.

K. MÄE

Alatiselt tegutsevas agitpunktis nr. 8, Vanemuise tn. 46, toimub teisipäeval, 4. aprillil kl. 18

KOHTUMINE

Tartu Noorte Autorite Koondise liikmetega (Aleksander Suuman, Ly Seppel, Velli Verev, Kalle Kurg, Riina Dmohovski, Leelo Tungal, Ingvar Luhaäär).

Järgneb film «Sergei Jessenin».

AGITPUNKTI JUHATAJA

✻

Reedel, 31. märtsil kell 14.30 demonstreeritakse kinolektooriumi raames ühiskonnateaduste majas aud. 17 filmi «Kuidas tehakse kantslereid?»

Sissepääs tasuta.

Tuuled juhtigu teil teeda, õhud õrnad õpetagu, taevatähed andku tarkust.

LEA KÕLI
ANDRES KASE
eesti filoloogia III kursus

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 2122. MB 02903.

AN
Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 10 (687) Reedel, 7. aprillil 1967 XXI aastakäik

Konverents ARVUDES

On lõppenud üks suuremaid igaaastasi üritusi meie ülikoolis — ÜTÜ XXII teaduslik konverents.

Konverentsi tulemuste hindamiseks kasutasime konverentsi aruandeid, mis laekusid sektsioonidelt.

Meie konverentsil töötas 33 sektsiooni ja alasektsiooni (möödunud aastal 28).

Programmi kohaselt oli ette nähtud 390 ettekannet, nendest toimusid 389. Möödunud aastal kanti ette 354 tööd.

Aruannete põhjal hinnati 309 ettekannet, nendest väga heaga 183, heaga 111, rahuldavaga 13, mitterahuldavaga 2.

Kokku võttis sektsioonide tööst osa 2342 inimest, neist õppejõude 385 ja külalisi 445.

Kursuste järgi võttis konverentsi tööst kõige aktiivsemalt osa II kursus, tunduvalt vähem oli osavõtjaid teistelt kursustelt.

Kõige intensiivsem töö toimus vene kirjanduse sektsioonis (sektsiooni juhataja A. Roginski). Selles sektsioonis ettekantud tööde arv, samuti ettekandjatele esitatud küsimuste arv ja sõnavõttude hulk ettekannete kohta ületab tunduvalt samu arve teistes sektsioonides. Kui siia juurde lisada, et see sektsioon töötas ka veel siis, kui teised võtsid osa kultuurilistest üritustest (mõeldud on teatrikülastust ja puhkust Käärikul), siis võiks öelda, et sellist töömeeleolu ei olnud paraku üheski teises sektsioonis.

Külalisi teistest meie maa kõrgematest koolidest viibis meie konverentsil 140 (möödunud aastal 119).

Kõige suurem delegatsioon saabus Moskva RÜ-st — 24 inimest. Järgnesid Vilniuse RÜ ja Leningradi RÜ kumbki 10 inimesega. Kõige rohkem oli külalisi filoloogidel — 48, järgnesid meedikud 25 ja bioloogid 20 külalisega.

Erinevalt eelmistest konverentsidest toimus käesoleval konverentsil 5 sümpoosioni.

Konverentsi puhul anti välja 3 teeside kogumikku: 1) vene keel ja kirjandus, 2) meditsiin, 3) ühiskonnateadused.

Kahjuks ei ilmunud konverentsi lõpupäevakski bioloogide-geograafide ja füüsikute-matemaatikute teese.

Lähemal ajal tulevad kokku ÜTÜ nõukogu ja osakonnanõukogude esimehed, et käesoleva konverentsi kogemuste põhjal teha kokkuvõtteid konverentsi tugevatest ja nõrkadest külgedest.

Tahaks loota, et juba järgmine konverents muutuks tõeliseks suursündmuseks kogu ülikoolis.

R.-V. KEEVALLIK,
ÜTÜ nõukogu aseesimees

Suunamiskomisjon töötab

Üleeile toimus Ajaloo-Keeleteaduskonna eesti filoloogia osakonna lõpetajate töölesuunamine. 15 eesti filoloogi suunati tööle ENSV Haridusministeeriumi süsteemis: Tartu, Narva, Alatskivi, Kiviõli, Kilingi-Nõmme, Puurmani ja Värska Keskkoolidesse, Otepää Internaatkooli ning Ruusa, Lalsi, Võrna ja Vastse-Kuuste 8-kl. Koolidesse.

Žurnalistika eriharu lõpetanutest hakkavad Ela ning Mati Unt tööle RAT «Vanemuises» vastavalt näitejuhi assistendina ning kirjandusala juhatajana, Tiina Alla töökohaks sai Eesti Televisiooni meelelahutussaadete toimetus. Ülejäänud eesti filoloogidest hakkab T. Eimre tööle tööpsühholoogina «Estoplastis», T. Erm tööpsühhooloogina Kiviõli Põlevkivitööstuses, K. Pihlak Eesti Raadios, J. Põldmäe astub aspirantuuri eesti keele ja kirjanduse alal, L. Seppel hakkab tööle tõlgina kirjastuses «Eesti Raamat», E. Ilves bibliograafina ENSV Riiklikus Raamatupalatis, M. Põldmaa ja E. Kaaber giididena «Inturistis» jne.

Suunamiskomisjoni töö kulges rahulikus õhkkonnas, lõpetajad jäid oma tulevaste töökohtadega põhiliselt rahule.

ÜLIKOOL VAJAB SINU TÖÖKÄSI

Kuigi väljas tujutseb kevad, käivad ülikooli komsomolikomitee juurde moodustatud suvetööde staabi mured suviseid radu...

Ülikooli õppehooned vajavad remonti, õppetöö normaalseks korraldamiseks on vaja juurde saada 37 auditooriumi. Kui möödunud aastal ei jätkunud ehitustööde korraldamiseks raha, siis nüüd on parteikomitee taotlusel töödeks eraldatud 600 000 rbl. Seega on vajadus töökäte järele sel aastal tunduvalt suurem.

Suvetööde staabi ülesandeks on tööde organiseerimine ja kindlustamine ülikoolis. Üliõpilased töötavad suvel kahes vahetuses: esimene — 10. juulist 2. augustini, teine — 3. augustist 26. augustini. Esialgses objektide nimekirjas on kapitaalehituse osakonnale alluvad arvutuskeskus, füüsikahoone ja keemiahoone (mõlemas vahetuses töötab neil objektidel ligikaudu 70 üliõpilast), kirurgiahaigla (50 üliõpilast) ja Kääriku spordibaas. Töölemääramisel arvestatakse teaduskondade huve. Nii näiteks hakkavad Arstiteaduskonna üliõpilased põhiliselt töötama haigla ehitusel. Nõo Keskkool tahab endale appi 50 inimest. Üliõpilased, kes tervislikel põhjustel ei saa eelnimetatud objektidel töötada, suunatakse tööle raamatukogudesse ning vastuvõtukomisjoni.

Seni on igal suvel olnud raskusi heade töötingimuste kindlustamisega. Tänavu sõlmitakse leping ülikooli komsomolikomitee ja kapitaalehituse osakonna vahel. Selles määratakse kindlaks mõlema poole õigused ja kohustused. Ülesandeks on mitte ainult võimalikult suure massi koondamine objektidele, vaid üliõpilaste intensiivne töölerakendamine. Möödunud suvel oli pahandusi ka töötasu pärast. Üliõpilased, kes töötasid uue ühiselamu juures, teenisid augustis ainult 17—18 rbl. Hilisemal kontrollimisel selgus, et põhjuseks olid valesti väljakirjutatud töökäsud. Käesoleval suvel püütakse tehtud vigu vältida. NB! Tublimad teenisid möödunud aastal päevas 4—6 rbl., keskmine päevatasu oli ligikaudu 3 rbl.

Suvel ei ole tolmune linn just väga meelitav. Seetõttu kavatsetakse nädalalõpud veeta ühiselt telklaagrites. Viiepäevane töönädal annab selleks küllaldaselt aega.

Parimatel võimaldatakse osa võtta sügisesest Kääriku puhkelaagrist.

L. KRUUSTEE

Konverents on seljataga

PSÜHHOLOOGIASEKTSIOONIS oli üheks külaliseks Moskva RÜ Psühholoogiateaduskonna III kursuse üliõpilane Peeter Tulviste. Meid huvitas, kuidas meie konverents meeldis?

«Tartu konverentsil olen ma esimest korda. Möödunud aastal toimus Moskvas üliõpilaste konverents psühholoogia alal. Sellest võtsin osa.

Tartu konverentsitraditsioon on tore. Organisatsiooniline külg on tugev ja kindlasti tuleks külalisi palju rohkem, kui teil oleks võimalik neid vastu võtta.»

Kuidas on ÜTÜ tegevus organiseeritud MRÜ-s?

«Üleülikoolilist ÜTÜ-d meil ei ole. On ainult teaduskondade teaduslikud ühingud. Psühholoogiateaduskonna oma loetakse üheks tugevamaks. Peetakse üldkoosolekuid, kitsam tegevus toimub probleemiringides. Näiteks uuritakse ühes ringis psühholoogia teoreetilisi probleeme, teises psüühiliste protsesside modelleerimist.»

Millised on mõtted ja arvamused seoses meie psühholoogiasektsiooniga?

«Need tööd, mis teil siin ette kanti, näitavad suurt huvi, mida TRÜ-s psühholoogia vastu tuntakse. Sellepärast peaks selle huvi rahuldamiseks olema rohkem võimalusi, kui pakub kateeder. Paistab, et praegu oleks õige aeg moodustada psühholoogiateaduskond, et sattuda kohe nn. «suure teaduse» sisse.»

Peeter rääkis Moskva tudengite elust-olust. Muuhulgas ütles ta:

«Moskvas õppivad eestlastest üliõpilased tunnevad nagu mingit «osadust» Tartu ülikooliga. Enamik tuleb siia tagasi ja kõik me soovime olla teie eluga kogu aeg kursis. Kas me ei võiks teha näiteks kohtumisõhtuid, kas siis siin või Moskvas? Huvitavat, millest vestelda, oleks palju.»

Intervjueeris Ü. PAPP

Pärisin **FÜÜSIKA-ASTRONOOMIASEKTSIOONI juhatajalt Peeter Saarilt,** mida huvitavat on tal rääkida sektsiooni tööst.

Läksid käiku arvud: 1965. aastal võttis sektsiooni tööst osa 14 inimest, nüüd — 67! Esinesid ka külalised. Peeter tõstiski esile külaliste ettekandeid, mis käsitlesid meie üliõpilaste poolt uurimata teemasid. Tutvuti lähemalt plasmafüüsikaga ja matemaatilise modelleerimisega biofüüsika alal.

Ettekannete rohkus ei võimaldanud esinejaile anda rohkem aega kui 12—15 minutit. Sektsiooni teaduslik juhendaja füüsika-matemaatika kandidaat dotsent Ivar Piir tegi ettepaneku järgneval aastal enne ÜTÜ konverentsi töö algust läbi viia ringide raames eelvoorud. Eelvoorude käigus valitakse välja huvipakkuvad ja põhjalikumad tööd. Tööde väiksem arv võimaldaks konverentsil esinejale eraldada juba rohkem aega.

Peeter Saari leidis, et nooremate tudengite tööde ettekandmise vorm jätab soovida. On kavas korraldada 1—2 loengutsüklit, et esinejaile selgitada erinevust artikli, kursusetöö, üliõpilaskonverentsi ettekande jt. vahel.

Varem meie füüsikud teiste kõrgemate koolide ÜTÜ konverentside tööst osa ei võtnud. Nüüd, kus sidemed on loodud, on kavas ise samuti mujal esineda.

Et külalistele sektsiooni tööst osavõttu hõlbustada, transleeriti ettekanne vene keelde.

E. LAANSALU

Tallinlased Tartus

Möödunud kolmapäeval andsid Tartu Pedagoogilise Kooli aulas kontserdi Tallinna Ed. Vilde nim. Pedagoogilise Instituudi naiskoor ja Tallinna Kõrgemate Koolide segakoor. Kava koosnes põhiliselt eesti heliloojate loomingust ning jättis tervikliku mulje. Eraldi võiks mainida E. Arro uut laulu «Vietnamlasele» segakoori esituses.

Kahju, et kontserdipubliku hulgas oli nii vähe üliõpilasi. Tallinna Kõrgemate Koolide segakoor on ju üleliiduliselt tunnustatud ja vabariigi üliõpilaskooride eesotsas.

T. ROOSMAA

PRESSIKONVERENTSILT

31. aprillil toimus ÜTÜ XXII konverentsi delegaatide pressikonverents. TRÜ ÜTÜ esimees Uno Siiman, ELKNÜ TRÜ Komitee sekretär Toomas Sutt ja Arstiteaduskonna VI kursuse üliõpilane Agu Lipping vastasid arvukatele küsimustele, mida esitasid konverentsi delegaadid. Külalisi huvitasid järgmised probleemid:

- missugustel alustel võetakse vastu I kursuse üliõpilasi meie ülikooli ÜTÜ-sse?
- missugust probleemi peetakse TRÜ-s teadusliku töö valdkonnas kõige aktuaalsemaks?
- kuivõrd arvestatakse üliõpilaste töölesuunamisel nende tegevust ÜTÜ-s?
- kellele võimaldatakse individuaalplaan õppetöös?
- kuidas on meie ülikoolis lahendatud vabakuulamise küsimus?
- missugusel määral ja kuidas on lahendatud üliõpilaste omavalitsuse küsimus? jne. jne.

SÕJUVBELI-AASTA

TRÜ rektori KÄSKKIRI

§ 1

Seoses üliõpilaste Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale pühendatud ühiskonnateaduste-alase teaduslike tööde konkursi hindamiskomisjoni 29. märtsi s. a. ja TRÜ Nõukogu 31. märtsi s. a. otsusega konkursi tulemuste kohta premeerin konkursist osavõtjaid järgmiselt:

I PREEMIA — RBL. 100.—

Ajaloo-Keeleteaduskonna IV k. üliõpilasele Peeter Vihalemmale töö «Inimese suhtlemisest välismaailma ja massilise mõjutuse vahendite kaudu pakutava informatsiooni vastuvõtmisest» eest.

II PREEMIA — RBL. 50.—

Majandusteaduskonna III k. üliõpilasele Ann Vihalemale töö «Toodangu kvaliteedi tõstmise aktuaalseid probleeme» eest.

III PREEMIA — À RBL. 25.—

1. Majandusteaduskonna IV k. üliõpilasele Saima Strenzele töö «Probleeme seoses ettevõtete üleviimisega uuele majandussüsteemile» eest.
2. Füüsika-Matemaatikateaduskonna V kursuse üliõpilasele Nikolai Gorbunovile töö «О социально-биологической проблеме и некоторых конкретных вопросах ее содержания» eest.
3. Ajaloo-Keeleteaduskonna III k. üliõpilasele Paul Kenkmannile töö «Valikmeetodi kasutamisest sotsioloogias» eest.
4. Ajaloo-Keeleteaduskonna III k. üliõpilasele Maie Toimetile töö «V. I. Lenin kommunistlike noorte organisatsiooni spetsiifikast» eest.
5. Ajaloo-Keeleteaduskonna V kursuse üliõpilasele Ehti Amanile ja Leida Taltsile töö «Tartu õpilaste ideaalid» eest.
6. Majandusteaduskonna II kursuse üliõpilasele Aino Tammele ja Vilma Armasele töö «Otsesidemed tööstuse ja kaubanduse vahel (Eesti NSV õmblustööstuse ettevõtete materjalide alusel aastail 1965—1966)» eest.

ERGUTUSPREEMIA À RBL. 10.—

1. Ajaloo-Keeleteaduskonna II k. üliõpilasele Andrus Saarele töö «V. I. Lenin ja nõukogude kirjandusteooria kirjanduse prteilisusest» eest.
2. Ajaloo-Keeleteaduskonna II k. üliõpilastele Ellen Poolmale ja Leili Padevestile töö «V. I. Lenin ja bolševike partei noorsooliikumise tegevuse ja juhtimise põhiprintsiipidest Venemaal (aastad 1900—1920)» eest.
3. Õigusteaduskonna II k. üliõpilastele Peeter Malvile ja Eduard Raskale töö «Hiina lõhestajate vastu HKP juhtkonna suhtumisest sõja ja rahu küsimusse» eest.
4. Majandusteaduskonna II k. üliõpilastele Vaike Salusaarele ja Tiiu Pedastsaarele töö «Tootmisfondide struktuur kui põllumajandusliku tootmise intensiivistamise tegur» eest.
5. Füüsika-Matemaatikateaduskonna IV k. üliõpilastele Jüri Rannakule ja Aleksander Zirkile töö «Toodangu optimaalne kvaliteet» eest.

Tõstan esile konkursist eduka osavõtu eest:

1. Ajaloo-Keeleteaduskonna IV k. üliõpilast Juhan Paju töö «Isiksuse universaalne valem» eest.
2. Füüsika-Matemaatikateaduskonna II k. üliõpilast Gunnar Nõmtaki töö «Pedagoog, kool ja mõtlemine» eest.
3. Füüsika-Matemaatikateaduskonna III k. üliõpilast Hanno Ohvrili töö «Ühiskondliku progressi ideest ajaloos» eest.
4. Füüsika-Matemaatikateaduskonna III k. üliõpilasi Indrek Tarti ja Risto Tammelot töö «Intuitsioonist» eest.
5. Ajaloo-Keeleteaduskonna II k. üliõpilast Urve Kaljot töö «Saaremaa töörahva ülestõus 1919. a. kui tähtis etapp Eesti töörahva revolutsioonilises võitluses» eest.
6. Ajaloo-Keeleteaduskonna II k. üliõpilast Miralda Laagust töö «Naisküsimus ja tänapäev» eest.
7. Ajaloo-Keeleteaduskonna II k. üliõpilast Mare Neidlichi töö «V. I. Lenin ja NLKP uut tüüpi ametiühingute loomise initsiaatoritena Venemaal üleminekul kapitalismilt kommunismile» eest.
8. Ajaloo-Keeleteaduskonna II k. üliõpilast Paul Hagu töö «Sotsialismi ülesehitamise kogemustest Jugoslaavia Föderatiivses Sotsialistlikus Vabariigis» eest.
9. Füüsika-Matemaatikateaduskonna III k. üliõpilast Rein Lehtveert töö «Vastuolud füüsikalises eksperimentaalses uurimuses» eest.
10. Füüsika-Matemaatikateaduskonna III k. üliõpilast Risto Tammelot töö «Patriotism ja internatsionalism» eest.
11. Õigusteaduskonna II k. üliõpilasi Eduard Raskat ja P. Rivist töö «Eesti NSV abiturientide eluteede valik ja üldeetilised väärtused» eest.
12. Majandusteaduskonna II k. üliõpilasi Aita Suitsmarti, Külli Krampi, Sirje Tarvi ja Elju Valdret töö «Uudistoodang ja hind» eest.
13. Majandusteaduskonna II k. üliõpilasi Aime Lelovit, Tiiu Osolini ja Sinaida Kalninit töö «Toodete rentaabluse ühtlustamine sotsialistlikus tööstuses (ENSV Kergetööstuse ettevõtete materjalide alusel aastail 1965—1966)» eest.
14. Füüsika-Matemaatikateaduskonna II k. üliõpilast Tiit Tamme töö «Inimestevahelised suhted kollektiivis» eest.
15. Füüsika-Matemaatikateaduskonna II k. üliõpilast Ülle Karu töö «Erinevusi suhtumises mõningatesse õnne elementidesse» eest.
16. Füüsika-Matemaatikateaduskonna II k. üliõpilast Piret Kerest töö «Erinevusi suhtumises mõningatesse sotsiaalsetesse pahedesse» eest.
17. Füüsika-Matemaatikateaduskonna II k. üliõpilast Liis Juulikit töö «Erinevusi suhtumises kaasaja suurtesse sotsiaalsetesse probleemidesse» eest.

§ 2

Avaldan kiitust kõikidele üliõpilaste võistlustööde juhendajatele ja retsensentidele ning tõstan esile järgmisi mitmeid töid juhendanud õppejõude:

1) vanemõpetaja K. Koger — NLKP ajaloo kateedrist;
2) aspirant Ü. Vooglaid — loogika ja psühholoogia kateedrist;
3) õpetaja S. Lepik — NLKP ajaloo kateedrist;
4) dotsent H. Metsa — poliitilise ökonoomika kateedrist.

Rektor prof. F. KLEMENT

Millist probleemi puudutad oma sõnavõtus üliõpilaste vabariiklikul konverentsil? • Mida loodad konverentsilt?

Ants Riesen,
III k. üliõpilane: ▶

● Skemaatiline probleemide asetus on: EÜE→OMAVALITSUS→KÕRGEM KOOL.

Paralleelide tõmbamisega EÜE ja kõrgema kooli vahel saab näidata, et omavalitsus kõrgemas koolis on vajalik ja praktiliselt realiseeritav.

EÜE on üliõpilaste ühiskondlik ja vabatahtlik ehitusorganisatsioon, mille töös eksisteerivad omavalitsuse olulisemad komponendid. Üliõpilastes õige ellusuhtumise kujundamisel on kõrgema kooli ülesandeks suurendada üliõpilaste iseseisvust ja vastutust kõigi üliõpilasellu puutuvate küsimuste lahendamisel. Eesmärgiks on jõuda üliõpilaste omavalitsuseni, mis annab üliõpilastele võimaluse aktiivselt osa võtta õppe- ja elutingimuste korraldamisest. Maleva kogemused näitavad, et üliõpilased on võimelised omavalitsust praktiliselt teostama ja oma elu ise korraldama. Malevas tunnevad kõik muret üksteise käekäigu pärast. Ehitusmalevas tunneb üliõpilane end peremehena, sest luues endale nii töö kui ka puhkuse, suureneb iga üksiku vastutustunne. Maleva õhkkond loob eeldused isiksuse kasvuks. Ise teeme, ise organiseerime, ise ehitame, ise otsustame, ise vastutame — selline on ehitusmaleva printsiip.

Komsomoli eesmärgiks kõrgemas koolis on poliitiliselt mõtleva ja ühiskondlikult aktiivse inimese kasvatamine. Sama ülesannet täidab EÜE. Peale selle soodustab malev üliõpilas- ja komsomolitöö kogemuste vahetamist ja vabariigi kõrgemate koolide vaheliste sidemete tugevdamist. Ehitusmalevas on tõeline komsomolitöö õhkkond. EÜE on komsomoliaktiivi taimelavaks ja karastuse kooliks.

● Loodan, et konverents toimub tasemel, mis äratab «talveunest» passiivsed kõrvaltvaatajad ja paneb tegutsema kõrvalseisja positsioonil eksleva üliõpilase. Konverents süstematiseerib üliõpilasprobleemid. Tahaks loota, et sellest süsteemist tulevad esile ka need praktilised küljed, mida tõesti saaks kõrgemas koolis ära lahendada.

Vestles LEILI PADEVEST

Tiit Järve, II k. üliõpilane:

● Räägin omavalitsusest seoses ühiselamutega ja ühiselamust seoses omavalitsusega.

Praegusest olukorrast lähtudes pole mõtet rääkida omavalitsusest üldse. Peab lähtuma reaalse olukorra pinnalt, et edasi minna tegudega.

Omavalitsust ei saa seada eesmärgiks omaette. Ta peab tulenema ühisest tegevusest loomuliku arengu teel. See on pikaajaline ja keerukas protsess, mitte kampaania. Omavalitsus on vahendiks, mis soodustab heade erialaste teadmistega ja küpsete poliitiliste vaadetega spetsialisti väljakujunemist.

Oluline on tihe ja paindlik **koostöö** ühiskondlike organisatsioonide ja ülikooli administratsiooni vahel. Selleks vajaliku kaadri põua ja (kasvõi tahtmatu) praktikast irdumise vältimiseks peab rangelt jälgima **järjekestvuse ja pideva kontrolli** printsiipi. Järjekestvus — see on koos edasiminek, juhtiva üksuse ja ülejäänute pidev ja vahetu koostöö. Uue õppeaasta alguses on vaja 1 kursuse üliõpilastele maksimaalselt lühikese ajaga anda juba saavutatud väärtused, et koos edasi minna.

Koostöö administratsiooni ja ühiskondlike organisatsioonidega on vajalik ühtse kontrollsüsteemi loomiseks, mis oleks küllalt autoriteetne ja millele tudengid alluksid.

Ei tohi taotleda endale rohkem õigusi, kui konkreetsel momendil ellu suudetakse rakendada. Sellest aspektist pole ühiselamu sisekorra eeskirjade muutmine peamine probleem. **Õiguste andmine peab olema tasakaalus nende tegeliku rakendamisega.**

On vaja leida ja luua võimalikult rohkem olukordi, kus kogu ühiselamu elanikkond tunneks end **ühtse ja tegutseva perena.** Konkreetse ja küllalt emotsionaalse tegevuse tõttu ongi ehitusmalevas hoopis teine «vaim» kui ühiselamus. Õppimine on kollektiivsustunde loomiseks liiga individuaalne protsess. Ühise tegevuse võimalused ühiselamutes on praegu piiratud ruumikitsikuse tõttu. Vajalikud on üritused, mis haaraksid vähemalt ühe korruse elanikke. Loomulikult peaksid need toimuma seltskonnas, mis on tavaline igal pool väljaspool ühiselamut, s. o. noormeeste ja neidude ühises seltskonnas. Kerkib üles jällegi igihaljas probleem segainternaadist. Seda võib nimetada halvaks tooniks, mõttetuseks jne., kuid probleem eksisteerib siiski.

Võib näida paradoksaalsena, kuid minu arvates on segainternaadis omavalitsuse olemasolu lihtsam kui muidu.

Küsitles L. KRUUSTEE

INIMESE HEAKS!

Märtsi viimastel päevadel kogunesid Moskvasse ÜAÜKN-i pleenumi liikmed, et arutada: 1) ametiühinguorganisatsioonide ülesandeid tööliste ja teenistujate üleviimisel kahe puhkepäevaga viiepäevalisele töönädalale; 2) töötajate meditsiinilise teenindamise parandamist tööstus-, ehitus- ja transpordiettevõtetes; 3) NSV Liidu ametiühingute XIV kongressi kokkukutsumist.

1500 ettevõtet ja organisatsiooni, kus töötab ca 2 miljonit inimest, on juba üle läinud viiepäevasele töönädalale, teised teevad seda lähemal ajal. Töötajad saavad puhkepäevi rohkem kui 100 päeva aastas. Viiepäevane töönädal eeldab aga mitte ainult harjumusliku töörežiimi ümberkorraldamist, vaid ka suuri muudatusi miljonite inimeste töö, elu-olu ja kultuurilise teenindamise organiseerimises. Ulatuslikud ülesanded langevad siin ametiühingutele.

NLKP Keskkomitee, NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja ÜAÜKN määrus ei kehti aga koolide, kõrgemate koolide ja kesk-eriõppeasutuste suhtes. Põhjendus: viiepäevase töönädala kehtestamine suurendaks õppetundide arvu päevas ning koormaks õppijaid ja õpetajaid üle.

Tervishoiualastes küsimustes esines Nõukogude Liidu tervishoiuminister B. Petrovski, mitmed liiduvabariikide tervishoiuministrid ja paljud teised selle ala töötajad.

Elanikkonna tervise eest hoolitsemise tulemusena vähenes suremus nõukogude võimu aastail 4 korda, laste hulgas enam kui 10 korda. Eluea pikkus suurenes rohkem kui 2 korda, ulatudes praegu 70 aastani. Seitseaastaku jooksul kasvas arstide kaader iga 10 tuh. elaniku kohta 19-lt 23,9-le. 45 tuhat teaduslikku töötajat, nende hulgas rohkem kui 3 tuhat doktorit ja 20 tuhat kandidaati, teevad ulatuslikke uurimisi meditsiini alal. 1966. a. organiseeriti gripi uurimise teaduslik instituut.

Töötajate meditsiinilise teenindamise parandamine on vahetult seotud arstide ettevalmistamisega ja nende kvalifikatsiooni tõstmisega. Peeti otstarbekaks kõrgema meditsiinilise õppeasutuse lõpetanud suunata kaheks aastaks ordinatuuri suuremates haiglates tugevate spetsialistide juurde, kus nad saaksid vajaliku karastuse ja täiendava ettevalmistuse tööks iseseisva arstina. Noorte arstide ettevalmistamisel ei osutata vajalikku tähelepanu kurortoloogiale ja seetõttu ei oska nad sageli isegi soovitada haigeile vajalikku sanatooriumi. Rohkem kui 5000 haiget suunati möödunud aastal sanatooriumidesse, mis neile olid vastunäidustatud. Ka pediaatrid vajaksid laste kurortoloogia kursust, et oma väikesi patsiente suunata sageli väga vajalikule ravile ja järelravile. Võeti vastu otsus, et meditsiinilistes õppeasutustes tuleb leida võimalusi noorte arstide sellealase ettevalmistuse parandamiseks.

Nõuetele mittevastavaks peeti ka noorte arstide ettevalmistamist arstliku ekspertiisi osas ja sotsiaalkindlustuse teostamisel.

Et kaasaegne teadus areneb kiiresti, siis peatuti korduvalt arstide täiendusinstituutide tööl. Muide, Eesti NSV-s sellist asutust siiani ei ole, kuigi tema järele on tungiv vajadus, et võimaldada töötavatele arstidele iga 5 aasta tagant oma kvalifikatsiooni tõsta.

Ametiühingute XIV kongress otsustati kokku kutsuda käesoleva aasta detsembris.

H. KURM

Toomas Sutt, ELKNÜ TRÜ Komitee I sekretär:

● Oma sõnavõtus tahaksin käsitleda probleeme, mis on seotud komsomoliaktiiviga. On vaieldamatu, et komsomoliorganisatsiooni töö edukus sõltub suurel määral sellest, **kes** juhivad organisatsiooni ja **kuidas** nad seda teevad.

Üheks olulisemaks küsimuseks pean komsomoliaktiivi **teoreetilist ettevalmistamist** — seda kõige laiemas mõttes. Komsomoliaktiivi teoreetilise pagasi hulka peavad tänapäeval kindlasti kuuluma teadmised juhtimisteadusest. Rohkem tuleks tähelepanu pöörata aktiivi õige orienteerumisvõime süvendamisele sise- ja välispoliitika teravate probleemide sfääris. Aktivistid puutuvad oma töös nii või teisiti kokku inimestega. Edukas töö inimestega on omaette kunst. Viimast ei saa «läbivõtmise» korras ära õppida, küll aga on võimalik ja vajalik igal komsomolijuhil oma võimeid selles osas pidevalt arendada. Erilist tähelepanu tuleks pöörata I kursuse aktiivi õpetamisele ja pidevale juhendamisele ja seda juba stuudiumi esimestel kuudel.

Komsomoliorganisatsiooni töö edukus tervikuna sõltub palju sellest, kuidas suudame välja arendada ja efektiivselt tööle rakendada aktiivi õpetamise süsteemi.

● Usun, et konverents kujuneb esimeseks tõsiseks sammuks — esimene samm on ikka raske — vabariigi üliõpilaskonna **ühises** tegevuses, seda enam, et ühiseid probleeme on meil palju ja koos on neid kergem lahendada.

Oleks väga ekslik arvata, et konverents paugupealt kõik üliõpilaselu probleemid ära lahendab ja üliõpilasorganisatsioonide kohati logiseva töö libedalt käima paneb. Häid mõtteid ja ettepanekuid — neid esineb kahtlemata ka eelseisval konverentsil — saab **realiseerida** mitte konverentsi kõnepuldi, vaid igapäevase sihikindla **tegevuse** kaudu.

T. SUTT

TRÜ üliõpilaskonna delegaatideks I vabariiklikule üliõpilaskonverentsile esitati ELKNÜ TRÜ Komitee poolt täiendavalt E. VALDRE (Majandusteaduskonna II k.) ja R. KARUKÄPP (geograafiaosakonna V k.).

Intervjuu dots. E. Vääriga

Kes käisid praktikal Rakvere Internaatkoolis?

Rakvere Internaatkool on kujunenud Ajaloo-Keeleteaduskonna eesti filoloogia osakonna soomeugri eriharu üliõpilaste praktikabaasiks. Käesoleva aasta veebruaris-märtsis olid pedagoogilisel praktikal IV kursuse soomeugrilased, lisaks neile veel kirjanduse eriharust E. Mihkelson ja pedagoogika eriharust U. Jõesaar. Praktika toimus 7. veebruarist kuni 7. märtsini.

Kuidas praktikandid hakkama said?

Praktikandid olid kõik tublid. Nad valmistasid väga põhjalikult tunde ette, kasutades selleks nii õhtuid kui ka vabu päevi. Eriti agarad oldi klassiväliste ürituste korraldamisel. Mõned nendest:

1) ülekooliline kõnevõistlus armee aastapäeva tähistamiseks;

2) kirjanduslik kohus Mati Undi romaani «Hüvasti, kollane kass» tegelaste üle (lastel oli kahju, et Mati Unt ei saanud filosoofia eksami tõttu kohale tulla);

3) viktoriin poliitiliste teadmiste kontrollimiseks;

4) Puškinile pühendatud hommik.

Praktikantide tööga jäädi rahule. Lõppkonverentsil esines kooli direktor Eesti NSV teeneline õpetaja Ants Sillar, kes soovis, et niisuguseid agaraid noori tuleks edaspidigi Rakvere Internaatkooli, sest koos nendega tuleb ka värsket vaimu ja uusi mõtteid. Sooviksin, et üliõpilased arendaksid alates esimesest kursusest esinemisoskust, sest seda läheb koolis hädasti vaja. Ka kõnetehnika õppimine ja ilmeka lugemise praktikumid oleksid kasulikud. Üliõpilased leidsid sooja kontakti oma juhendajate, õpetajate ja õpilastega. Kooli direktsiooni poolt usaldati julgelt üliõpilastele igasuguseid ülesandeid, kartmata, et nad hakkama ei saa. Tahaksin, et nad oleksid niisama tublid ka ülikoolis.

Mida arvate pedagoogilise praktika korraldamisest?

Arvan, et pedagoogilist praktikat võiks julgemini viia Tartust välja, kuid üksnes juhendaja osavõtul. Juhendajata pole mõtet seda teha. Minu arvates on stažööripraktika ülearune. Seda ei saa me juhendada ega kontrollida. Stažööripraktika asemel saaks üliõpilastele anda neile väga vajalikke teadmisi. Piisaks praktikast 4 nädalat + 4 nädalat, kui seda aega kasutada oskuslikult ning südametunnistusega.

Mis oli Rakvere Internaatkoolis huvitavat?

Peaaegu kõik õpilased on pioneerid ja kommunistlikud noored, mistõttu pole klassijuhatajatunde, vaid on pioneeri- ja komsomolitunnid. Kasvatusrühmades on segamini I—IX klassi õpilased, kusjuures vanemad hooldavad nooremaid. Võrreldes tavaliste koolidega on Rakvere Internaatkoolis alandatud käitumishindega õpilasi vähem, kuigi siia saadetakse ka halbu õpilasi.

Vestles KERTU LUUSENBERG

Konverentside „hiilgus ja viletsus"

Russistide konverents oli sisult tihe ja põnev. Saalid olid kuulajaist tulvil. Kirjandusteaduslikule käibele toodi rida uusi nimesid (Härms, Vaginov), demonstreeriti uusi meetodeid. Konverentsiks ilmus sisukas teeside vihik. Lõpuistungil võis prof. J. Lotman õigusega konstateerida, et teaduslik tasand ületas tavaliste üliõpilaskonverentside oma. Kuid selles rikkuses oli ka omajagu kehvust, millele peab kord tähelepanu juhtima printsipiaalselt, sest eespoolõeldu kehtib paljude konverentside kohta.

Iga ühiskõneluste organiseerimine nõuab kõigepealt a j a m ä ä r a s t kinnipidamist — nii üksiku ettekande kui ka kogu ürituse raamides. Ei piisa nn. «reglemendi» väljakuulutamisest. Istungid vajavad reibast koosolekujuhatajat, mitte ainult pead noogutavat tütarlast, kes ei julge kellagi vaadata. Kui üks üleannetu laiutaja võtab endale vägisi tund aega (nii Jerjomina 1. aprilli sümpoosionil) ja vastutustundetu või nõrk juhataja seda sallib — mis saab siis teistest ettekannetest? Ega ajata asja saa. Neid tuleb siis kokku kägardada. Ja rutul ikka suu sõlmes.

Krooniliste hilinemiste *circulus vitiosus* keerles ka kõnealusel konverentsil. Koosolekuid alustati enam kui tunniajaliste hilinemistega (võrreldes väljakuulutatud ajaga). Lõunavaheajad määrati ebarealistlikult lühikesed ... eeldusega, et «hilinetakse niikuinii». Päevakord paisati segi — selle tõttu meenutasid osavõtjad mulle jaanuarilaata vanas Tartus, kus rahvas jooksis ühe putka juurest teise juurde. Sest ega iga kuulaja konverentsiga laulatatud ole.

Soovida jättis k õ n e o s k u s l i k külg. Osa ettekandeid toimus käsikirjade paberilt mehhaanilise mahalugemise teel, mis ei soodusta kuulamisvõimet ega kuulamishetki. Vihikust vuristajad peaksid kord kõnetoolidelt kaduma! Teksti sõnasõnalisel ettekandmisel tuleb vähemalt säilitada silmakontakt ja ettekande kõneluslikkus, mida iga avalikult kõneleja peaks ära õppima. Kui kõne on nii ainetihe, kompaktne või abstraktne, et seda ei saa edasi anda elavas kõnes, siis tuleks see suunata trükikotta, mitte kuuldesaali.

Lahti peame saama ka kuulamist segavaist halbadest harjumustest

(Järg 3. lk.)

Tasemest „minu kursus, minu sõber, minu osakond...“ ei piisa

Vabarilklik üliõpilaskonverents on peaaegu kätte jõudnud. Seal on plaanis käsitleda peale üliõpilaste omavalitsuse, veendumuste ja maailmavaate kujunemise, õppimis- ja õpetamisprotsessi jt. probleemide ka vabariikliku üliõpilasajalehe loomise küsimust. Käesolevas artiklis ongi juttu peamistest probleemidest, mida kavatseb puudutada oma sõnavõtus vabariiklikul üliõpilaskonverentsil TRÜ delegatsiooni liige seoses vabariikliku üliõpilasajalehe loomise mõttega.

I. Praeguste üliõpilasajalehtede analüüs.

Senine praktika on näidanud, et vabariigi kõrgemate koolide ajalehed «Põllumajanduse Akadeemia», «Tartu Riiklik Ülikool» ja «Tallinna Polütehnik» ei ole küllaldaselt vajalikul tasemel. Kolm ülalmainitud ajalehte kipuvad jääma oma sisult ning laadilt ühekülgseks: palju on reisikirjeldusi, ühelaadilist puhtkirjeldavat materjali (lühiinformatsioonid toimunud sündmuste kohta, ülevaated koosolekutest ning konverentsidest, reportaažid igasugustelt võistlustelt jne.); vähe on aga probleeme, analüüsivaid materjale ühe või teise nähtuse või sündmuse kohta kõrgema kooli elus. Nimetatud ajalehtede suurimaks puuduseks võib pidada seda, et nad ei näita meile peaaegu üldse, **millest mõtleb üliõpilane**, missugused on tema eesmärgid, kuidas ta kavatseb nendeni jõuda.

Ajaleht «Edasi» on oma ajakirjanduse ülevaadetes EPA ja TRÜ ajalehtedele heitnud ette järgmisi puudusi: **järjekindluse puudumine** (mõnikord tehakse tubli algatus mõttevahetusele, ent see jääb enamikul juhtudel ühe või paari artikli ilmumise järel soiku), kohati täidetakse nimetatud ajalehti **ühetaolises vormis reisikirjadega** (kuigi on tore, k u i meie üliõpilane p a l j u reisib! S. E.), nendes ajalehtedes pole märgata erilist arengut: ikka seesama jutt, mida räägiti 3—4 aastat tagasi, jne.

Ülaltoodule lisaks niipalju, et meie üliõpilaslehed on praegusel kujul **liiga kitsailmelised** mitte ainult probleemide, vaid ka **autorite osas** (ikka ühed ja samad!). Need kaks tegurit on omavahel silmanähtavas seoses. Miks see nõnda on kujunenud, selles edaspidi.

Lõigu kokkuvõtteks. Praegusel kujul ei vasta ükski ENSV kõrgema kooli ajaleht kõrgema kooli nõuete tasemele. Neil lehtedel on pigem seinalehelik kallak ja n.-ö. käsitööndusliik laad ja ilme. (Siinkohal märkus: mõeldud on keskmisest kõrgematasemelisi seinalehti.) Kas peab siin süüdistama ajalehtede toimetusi või on põhjused kuskil mujal?

II. Puuduste ilmsetest põhjustest.

1. Kõrgema kooli ajalehe toimetusse kuulub praegu üks (!) palgaline töötaja (vastutav sekretär). Toimetuse ülejäänud liikmed (kelleks on ainult üliõpilased) teevad ajalehetööd ühiskondlikel alustel, s. t. m u u t ö ö k õ r v a l t. Tean, et üliõpilasel, kes tahab ülikoolis edukalt edasi jõuda ning oma ala heaks spetsialistiks saada, jääb seminari-, kursuse-, laboratoorsetest, ÜTÜ ja muud liiki tööst aega üsna napilt üle. Et aga kirjutada ajalehele tuumakat probleemartiklit, on vaja mitte ainult konkreetset küsimust põhjalikult tunda, vaid ka kõiki alapunkte selle küsimuse lähikonnast. Selleks et olla järjekindel ning põhjalik oma tegevuses, on ü h i s k o n d l i k e l a l u s t e l töötaval ajalehetoimetusel ka kõige parema tahtmise juures liiga vähe võimalusi ning aega, seda enam, et ajaleht ilmub ju igal nädalal.

Trükikoda nõuab t ä h t a j a s t rangelt kinni pidades t e h n i l i s e l t h ä i d käsikirju ning ei tee hinnaalandust fotodele. Toimetuses aga puudub masinakirjutaja ning ühiskondlikel alustel ei ole fotograafi töö kerge.

2. Praegustes üliõpilasajalehtedes vaadeldakse probleeme üksnes **kitsast vaatevinklist** (minu sõber, minu kursus, minu osakond...). Auditoorium on liiga väike, et üht või teist vajalikku küsimust ristipõiki küllaldasel tasemel saaks analüüsida. Pealegi on kõrgema kooli ajaleht täiesti kohapealse müügiletiga — kaugõppijad, kõrgema kooli lõpetanud jt. on lugemisest praktiliselt välistatud, mingisuguse probleemi mõttevahetuse korras ajalehe veergudel arutamisest rääkimata. Samuti puudub ajalehe töö koordineeritus kõrgemate koolide vahel (mida muuseas on võimatu nõudagi praegustelt üliõpilasajalehtedelt!). Meie vabariigi noorsooajaleht «Noorte Hääl» on aga ühtaegu maanoorte, linnanoorte, koolinoorte, töölisnoorte jt. noorte ajaleht üldse, millist suunda ei saa talle loomulikult ette heita, kuid mille tõttu üliõpilaselu käsitlevaid materjale siin siiski liialt vähe esineb.

3. Muidugi on praeguste üliõpilasajalehtede juures takistavaks teguriks ka **honorari puudumine.** Nii või teisiti oleme me ikka veel sunnitud arvestama materiaalseid tegureid: **silmas pidades ajalehele kirjutatavust** ning ajalehe autoriteedi küsimust.

4. Praegu saab üliõpilasajalehtedes ka kriitikat teha ikka selsamal tasemel — minu sõber, minu kursus, minu osakond... Selline lähtekoht on küll vajalik, ent liiga kitsas. Nii võib läheneda vaid 1.—7. klassi õpilase mentaliteedi seisukohalt. Üliõpilasajaleht peab olema üldkasvatav ning üldsuunav kogu ülikooli terviklikkuse tasemel.

Need tegurid ongi puuduste põhjuste kaalukaim osa. Ka on praktika näidanud, et kuigi kõrgema kooli ajaleht on selle kooli partei-, ametiühingu- ja komsomolikomitee ning rektoraadi häälekandja, on suuremas osas sõnavõtjateks üliõpilased, mistõttu probleemide vaatlemine ja analüüs paratamatult ühekülgseks jäävad.

III. Pisut statistikat eespool oleva jutu lisaks.

Allakirjutanu vaatles meie ülikooli ajalehte alates 1. septembrist 1966. a. kuni 31. märtsini 1967. a. Selle ajavahemiku jooksul **esinesid üliõpilased 180 sõnavõtuga** (see on 65,4% sõnavõttude üldhulgast), neist I kursuse üliõpilased 28 korral (15,5%), II kursus 48 korral (26,6%), III kursus 52 korral (28,8%), IV kursus 43 korral (23,4%), V kursus 5 korral (2,8%) ja VI kursus 4 korral (2,2%).

Õppejõud esinesid ajalehe veergudel 64 korral (23% esinemiste üldhulgast), neist 10 korral juubeliartiklitega ühe või teise õppejõu sünnipäeva puhul.

Nimetatud ajavahemiku jooksul on TRÜ Teadusliku Raamatukogu töötajad meie ajalehes kirjutanud 22 korral (8%).

Ülikooli lõpetanud, aspirandid ja muud töötajad on sõna võtnud 10 juhul (3,6%).

Lähtudes teisest aspektist, on komsomoliorganisatsiooni materjale avaldatud 35 artiklis või informatsioonis (67% kogu materjalist), ametiühingu materjale 11 artiklis (21%), partei elu temaatikat on käsitletud 6 artiklis (11,7%).

Välisinformatsiooni on ilmunud 6 juhul (3 informatsiooni SDV Greifswaldi Ülikoolist, 1 Oxfordi Ülikoolist, 2 NSV Liidu kõrgematest koolidest).

Järeldused teeb iga lugeja vahest ise. Ei ole raske mõista, et ajalehte näivad omaks võtvat ainult I—IV kursuse üliõpilased. Teiste jaoks on leht lugemiseks (?) ja **mõnikord**, kui aega ja tahtmist on, siis ka kirjutamiseks. Mul on nüüd üks palve: mõtisklegem igaüks pisut meie ajalehe taseme ja seda mõjutavate tegurite üle ning...

... läheme küsimuse juurde — **vabariikliku üliõpilasajalehe loomise vajadusest.**

1. Ajal, mida iseloomustab informatsiooni üha kiiremini kasvav hulk ja üha kitsam erialadesse grupeerumine, **on meil vaja senisest suuremat ühtsust kõikide** (antud juhul: kõikide üliõpilaste) **vahel.** Seda muidugi mitte üksnes psühholoogilistest põhjustest lähtudes (teadlased on kindlaks teinud, et mida kõrgemale ühiskond areneb, seda keerukamaks ei muutu mitte ainult inimestevahelised suhted, vaid seda üksildasemaks muutub inimene).

Lihtsalt öeldes, meie üliõpilastel ja õppejõududel on palju probleeme, millest **saab ja peab ühiselt rääkima** (kuidas täiustada veelgi enam õppimis- ja õpetamisprotsessi, kuidas jõuda õppe- ning teaduslikus töös parimate tulemusteni, kuidas kasvatada üliõpilast, et temast kujuneks kõigiti täisväärtuslik, kõrgete moraalsete ning vaimsete omadustega kommunismiajastu inimene, kuidas kujundada veendumusi ning teaduslikku maailmavaadet jne.). Neid probleeme on peale nimetatute terve hulk, millest peaks rääkima mitte kohaliku kõrgema kooli, vaid vabariikliku nivoo ulatuses.

2. **On aeg lõpetada üksteisest «möödaelamine»**, mida saaks lauses väljendada nii: «Mina elan oma nurgas, sina omas, millest mõtled sina, sellest pole ma huvitatud.» TRÜ peab teadma, mida konkreetselt antud momendil tehakse, mida arutatakse, millest mõeldakse EPA-s, TPI-s, TPedI-s, ERKI-s ja Konservatooriumis ning vastupidi. Nii saavutaksime suurema täiuslikkuse oma mõtetes ja tegudes.

3. Vabariiklik üliõpilasajaleht oleks heaks vahendiks igasuguse **informatsiooni** (sealhulgas ka NSV Liidu ja välisriikide üliõpilaselu puudutav informatsioon) **kiireks ning laialdaseks levitamiseks.**

4. Kõige olulisem argument: vabariiklik üliõpilasleht (6 koosseisulist töötajat e s i a l g s e arvestuse seisukohalt) **aitaks meid üle mitmetest puudustest, mis esinevad praeguse 3 üliõpilaslehe juures.** Oma ettekandes vabariiklikul üliõpilaskonverentsil kavatsen käsitleda ka vabariikliku üliõpilasajalehe loomise finantsilist külge, mille üksikasjalisel kirjeldamisel antud artiklis ei ole erilist mõtet. Niipalju vahest, et vabariiklik ajaleht hakkaks ilmuma täielikult isemajandavatel alustel ning maksaks honorari.

Kokkuvõtteks võib-olla niipalju, et kaasajal peab kõrgema kooli informatsiooni edasiandmise kanal olema eriti kõrge ideoloogilise ning teadusliku tasemega. Üliõpilasajaleht olgu mitte ainult sündmusi ja probleeme ühekülgselt kirjeldav, vaid neid **analüüsiv ja edasiviiv vahend.**

SIRJE ENDRE

Teinekord küsib ta eneselt, miks need inimesed ei ole tema ümber, miks ei ela ta nendega koos? Vastus: Mul ei tuleks ette, et ma nendega oma mõtteid jagaksin. Ju ma siis nendega ei sobi.

Keskkooli- ning nüüd ka kursusekaaslased (ja vahel päris võõradki) leiavad temas sarnasust L. Tolstoi Natašaga. Seda mitte niivõrd välimuselt, vaid just karakter on temas natašalik: nooruslik õhin, midagi lapselikku, ta unistab ja fantaseerib...

«...Koolis me tõotasime, et me ei muutu kunagi 30-aastasteks, et jääme alati niisugusteks, nagu oleme... Aga teinekord oleks mulle vaja Marja mõistust, sest ega see ju päris õige ole, pea ees igale poole, tihti ka vastu seina tormata.»

Ta veendus juba keskkoolis, et tahab õiglust maa peal maksma panna. Mõni teine mõtleb ilmse ebakõla puhul, et rahmeldamisest küll suurt kasu ei oleks, aga tema võtab kõik hinge, läheb põlema, isegi tigedaks, püüab iga hinna eest saavutada oma. Selle asemel, et kasutada diplomaatilisi vahendeid, mis temal kui juristil kindlalt käes on, valib ta kõige otsesema tee, ning teised ütlevad siis, et ta on liiga sirgjooneline.

«...Kõik räägivad, et ma ei ole realist, et ma ei tea, mis on elu, et ma ei seisa kahe jalaga maa peal. Ja ma olen tõesti väike vennike, kes tihtipeale saab oma hoobid...»

Vahel näib, et need hoobid on põhjusega antud. Kord jäi ta (vaatamata peaaegu et väga heale õppeedukusele) kaheks kuuks stipendiumist ilma, sest põhjuseta puudumisi oli kogunenud (tervelt) 6 tundi. Peale selle veel puudumine oktoobridemonstratsioonilt ja — alati ta hilineb! Esimestel kursustel oli tihti nii, et kui auditooriumi uks 5—10 minutit pärast täistundi lahti läks, teadis õppejõud kohe, et tulijaks on jälle Kapral... Ent võib-olla oli aluseks miski muu — talle oli juba korduvalt mainitud, et ta olevat oma meeletu vaidlemisega näidanud end kui printsipiaalset distsipliini vaenlast.

Kord pärinud üks õppejõud ühelt noormehelt, miks too l o e n g u ajal Teaduslikus Raamatukogus viibis...

Seda distsipliini distsipliini pärast Mari eitab, olgugi et see (nagu öeldakse) harjutavat inimesi elule, tegevat neile edaspidise kergemaks.

Tõsi on, et tema arvamus seisab teiste omadele enamasti risti vastu. Aga Mari Kapral on tüdruk, kes iga probleemi kohta oma seisukohta evib ja ei jäta seda avaldamata.

«...Ma seda teen ja ma ei saa sellest lahti...»

Siin peitub kindlasti üks põhjus, miks kursusekaaslased teavad, et Mari ei eksinud, kui ta valis õigusteaduse.

Juuras meeldib talle eriti see, et seal põhjalikult ühiskonnateadusi käsitletakse. Mari on üks vähestest, kes filosoofia seminarides on poistele võrdvõimeliseks vaidluspartneriks.

Vahel peatub mõte filosoofia aspirantuuril, ent Maril on üks (elavate näidete varal) väljakujunenud tees: naised ei kõlba i g a l e p o o l e.

«...Minu meelest on patt, kui naine õpib aspirantuuris ü h i s k o n n a t e a d u s i. Aspirantuur kohustab siiski millekski rohkemaks kui ainult enesetäiendamiseks enese huvides. Ja naine peab ju mõtlema veel kodustele töödele, tal on lapsed...»

Ta arvab, et temast saab juriskonsult kuskil ettevõttes. Ta teab, et tema töö ei paku e r i t i suurt loomingulist rahuldust, et palju on tegemist paberitega ... Samuti teab ta, et tuleb puude ja maade jagamist, et palju oleneb asutuse direktorist, kellele ka juriskonsult allub...

Tema ema on saksa keele õpetaja, vanem õde samuti, noorem õde õpib saksa keelt. Õpetajaamet on Mari meelest tänuväärt ning tore töö, nõuab ainult õiget närvi, mille puudumisel võib palju halba teha:

«...Patt on olla õpetaja, kui ei ole tema närvi...»

Õiglus, inimlikkus. Õigus on seadus, mis alati ei arvesta inimlikkust, õiglust. IV kursuse üliõpilane Mari Kapral kuulub nende hulka, kes püüavad neid kaht kokku viia.

HELLE KULO

10 PARIMAT

22. märtsil võis ülikooli peahoones kohata üliõpilasteks uskumatult noori inimesi. Need olid vabariigi 10.—11. klasside õpilased, kes kogunesid viimasele võistlusele.

Eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri õppejõud Karl MURU seletab, et olümpiaad algas juba möödunud aasta novembris, siis pidid need õpilased, kes asja vastu huvi tundsid, koguma kirjanike elu ja tegevusega seotud dokumente, kirjutama antud teose retsensiooni või üles kirjutama raadios ja ajalehtedes kasutatavaid kõnekäände. Esimese vooru parimaks tunnistati Sirje KIINI retsensioon.

Teisest etapist võtsid osa kõik vabariigi koolinoored, kusjuures iga kool pidi ülikoolile saatma 1—5 parimat kirjandit. Siin valiti 240 hulgast välja paremad, parimad pidi selgitama lõppvoor.

Kümne parima hulka kuulusid Hille OK Keila Keskkoolist, Sirje KIIN Viljandi I Keskkoolist, Anu VAHER Tallinna 7. Keskkoolist, Rita VAINIKKA Nõo Keskkoolist, Evi RAUD Viljandi I Keskkoolist, Ülle MANDER Tartu I Keskkoolist ja Sirje SAAR Tallinna 7. Keskkoolist.

HELVE TOOMLA

Konverentside...

(Algus lk. 2)

välishoiakus. Kui keegi kõneldes ilmselt markeerib hälli õõtsutamist või vahib ainiti aknast välja, kuni kuulajaskond sedasama teeb, kui teine kallab meile oma informatsioonitulva pähe sellises kiirkõnes, et me ei saa hingegi tõmmata, siis kaotab kõne oma mõtte.

Lõpuks sõnake ka osavõtjate välimusest. Kõnetooli astuja peab ka riietuses jätma puhta ja kultuurse mulje. Siin pidi aga üksik lipsukandja tundma end otsekui keigarina karvaste, raseerimata mustasärgimeeste tunglevas laaberdusleeris. Mõni esineja masseeris veel kõnetooliski oma nägu, hoidis käed innukalt püksitaskus või (kõneldes!) suu ees.

Obara, ühe Jaapani ülikooli rektor, kirjutab, et ta ei luba astuda kuuldesaali tänavajalatsitega. Selles on mõtet. Sügavale sisule peab vastama kultuurne vorm.

Peame vastu astuma kultuuriummistavale vormitusele ikka massilisemaks muutuvail ühiskõnelustel ja koosolekutel. On aeg mõelda ka konverentsitamise ratsionaliseerimisele ja vormikindlale kujundamisele.

VALMAR ADAMS

PORTREE

Ta kadestab inimesi, kes on raudsed, rahulikud ja loogilised, kes alati teavad, mida millalgi teha. Neil inimestel läheb elu nagu niiti mööda, neil on kõik vist alati korras ja kontrolltööd õigel ajal tehtud. Ta imetleb niisuguseid inimesi ja ütleb, et nende najal läheb elu edasi.

ET PAREMAD TEADA OLEKSID

ENE MÄRTIN on tubli ka slaalomis

Tavaliselt on kõrgemate koolide meistrivõistlused teatavat printsipiaalsuse pitserit kandnud. Kes on parem? Otsustatakse, kas TRÜ, TPI, EPA, TPedI või hoopis ERKI.

Kahe aastakümne jooksul oli möödunud aasta ainuke, mil TRÜ-l tuli karikas anda TPI-le. Otsustavaks lüliks olid mäehüpped ja kahevõistlus. Meie võistkonnast murdmaasuusatajaid hüppetorni ei sunnitud ja nii viidigi üldvõitja karikas pealinna 1-punktilise edumaaga.

Praeguse juhendiga ei taha mitte rahul olla, sest selle järgi peavad kõik võistkonna liikmed igal alal kaasa lööma. Hästi, saab 4—5 suusahüppajat kokku, EPA, TPedI jt. peale TPI aga ei too ühtki hüppajat välja, sest neid, kes on saanud ettevalmistuse hüpeteks, neil pole.

Kas siis tõesti ei võiks olla arvestus eraldi nii murdmaa- kui ka mäesuusatamises ja hüpetes? See tooks ka «kõrvale jäänud» EPA, PedI ja ERKI aktiivsemalt kaasa lööma.

Tänavu aga kulges kõik veel vanade kirjade järgi.

Murdmaasuusatamises esinesid ülikooli suusatajad kindla eduga nii meeste kui ka naiste osas. Võib öelda, et praegu on meil päris ühtlane, hea koosseis.

Naiste 3 km meistritiitli võitis küll E. Abel EPA-st (13.46), kuid edasi järgnesid meie paremad: 2. H. Habonen (14.43), 3. E. Märtin (14.44), 4. H. Engel (15.00). 5 km distantsil kuulus võit taas kõrgemate koolide meistrile E. Abelile (27.55), 2. oli PedI võistleja L. Lõkend (28.57), 3. E. Sulaläte (29.05), 4. E. Märtin (29.07).

Ka naiste teatesõitudes ei olnud kahtlust meie esinduse võidus. Koosseis (E. Sulaläte, H. Engel, H. Habonen, E. Märtin) asus juba esimesest vahetusest juhtima ja finišeerus kindla edumaaga. Järgnevate kohtade pärast käis võistlus TPI esinduse ja meie teise koosseisu vahel, mis lõppes esimeste kasuks.

Meessuusatajatel oli seekord samuti lühem distants: 15 km asemel 10 km.

Parematena kerkisid esile Rein Kull TRÜ-st ja V. Krünberg TPI-st, kellele mõõdeti ajaks 41.46. Seekord siiski vedas, sest Rein startis konkurendist pool minutit eespool.

Viimasel päeval peetud 18 km sõidus tegi meistersportlane Rein Kull kõik tasa. Tema võiduaeg oli Krünbergist 2 minutit parem. Vahepeal jõudis ta isegi suusad ümber määrida, mis end aga hästi tagasi tasus.

Tõelist võistlusindu näitasid meie mehed aga teatesõitudes. Nii I, II kui ka III esindus olid võidukalt meelestatud, muidugi igaüks oma võimete kohaselt.

Kohe algul suutis TPI rajada eduseisu ja see kasvas juba kahe minuti piirile, kui starti asusid kolmanda vahetuse mehed — TPI-st Olev Lestberg, meilt Valentin Jefimov. Valentini sõitu oleks vaja kommenteerida järgmiselt: tema etapiga vähenes vahe 26 sekundile. Juba kolmandat korda läksid kokku nende võistluste parimad mehed Kull ja Krünberg. Poolel võistlusmaal oli võidu pärija otsustatud. Selleks osutus meie nelik: J. Saksladu, R. Põldoja, V. Jefimov, R. Kull. Ka meie ülejäänud esindused täitsid endale võetud plaani — II võistkond platseerus 3. kohale ja III 6. kohale.

Slaalom oli võistluste avaalaks ning palju olenes sellest ka edaspidises. Naisvõistlejad esitasid häid sõite ning nende edu oli ilmne. Esikoha võitis vabariigi nimekaim slalomist T. Truu (PedI) 52,5 sekundiga. Ülikooli parimana suutis Kadri Kuusk seekord õdede kaksikvõitu takistada, aeg 54,4, 3. M. Truu (ERKI) 57,1.

Samal alal jagati meestele esikoht TPI slalomistide vahel: 1. P. Tippel ja J. Täht võrdselt 41,1 punktiga, 2. J. Paris (TRÜ) 44,4, 3. J. Saksladu 45,9.

Mäehüpetes ja kahevõistluses suutsid TPI võistlejad end maksma panna, kuid seda ainult osaliselt. Hüpetes tubli edumaaga võitnud K. Veski kõrval kuulus esimese kümne hulka veel 6 nende esindajat meie kolme vastu. Kahevõistluses jagati kohad pooleks — 5 ja 5. Meie kahevõistlejaid aitas ettepoole tõusta hea esinemine murdmaadistantsil.

I. K. Veski (TPI) 399,4 p. II. R. Visnap (TPI) 384,3 p. III. E. Loigom (TRÜ) 379,4 p.

Kolm päeva võisteldi viimast lund kasutades ja seda Käärikul veel jätkus. Rajameistrid nägid kurja vaeva, et pealeruttavat kevadet tagasi tõrjuda. Tähtis on, et see suusaüritus sai peetud, sest niigi oli teda küllalt ja küllalt edasi lükatud.

TRÜ võistkond suutis tänavu esineda ühtse tugeva kollektiivina ja eks see aitaski esikoha saamiseks kõige rohkem. Lõppresultaadiks jäi:

I. TRÜ 1130 p.
II. TPI 979 p.
III. EPA 282 p.

Hea on tunda rahuldust toredast esinemisest, kuid kohustused tulevaks aastaks selle võrra suurenesid.

KAAREL ZILMER

Metoodiline konverents raamatukogus

30. ja 31. märtsil k. a. toimus Ajaloo-Keeleteaduskonna raamatukogu ruumides metoodiline konverents «Raamatukogunduslikud õppused», mille organiseeris TRÜ Teaduslik Raamatukogu. Külalistena võtsid üritusest osa esindajad Tallinna Pedagoogilisest Instituudist, Fr. R. Kreutzwaldi nim. Riiklikust Raamatukogust, ENSV Riiklikust Raamatupalatist ja teistest vabariigi raamatukogudest ja asutistest, kus tuntakse huvi raamatukogunduslike teadmiste õpetamise vastu.

Konverentsi peaeesmärgiks oli valgustada raamatukogunduse ja bibliograafia õppuste läbiviimist ja sellega seotud metoodilisi probleeme käesoleval perioodil. Et 26. jaanuaril täitus 40 aastat raamatukogunduse õpetamise algusest Tartu ülikoolis, käsitles osakonnajuhataja K. Noodla konverentsi avaettekandes küsimusi ajaloolisest aspektist.

Esimese päeva kolm ülejäänud ettekannet esitasid ülevaate bibliograafiliste teadmiste õpetamisest tänapäeval 8-klassilise kooli II klassist kuni aspirantuurini (mõeldud pole raamatukogutöötajate erialast ettevalmistamist). Peabibliograaf A. Pärnakivi ettekandest «Õppuste organiseerimine Eesti NSV kõrgemate koolide üliõpilastele» selgus, et alates 1963/64. õppeaastast toimuvad raamatukogunduse ja bibliograafia õppused regulaarselt kõigis ENSV kõrgemates õppeasutustes peale kunstiinstituudi ja konservatooriumi. Raamatukogunduslike teadmiste levitamisest keskkooliõpilaste hulgas kõneles oma ettekandes «Raamatukogutundide korraldamise probleeme Tartu linna keskkoolide IX, X ja XI klassides» N. V. Gogoli nim. Tartu Linna Keskraamatukogu direktori asetäitja V. Kelve. Sama küsimust 8-kl. kooli ulatuses käsitles Tartu Lasteraamatukogu direktor H. Kotisse ettekandes «Raamatukogutunnid II—VIII klasside õpilastele Tartu Lasteraamatukogu organiseerimisel.»

31. märtsil olid arutusel 1. kursuse üliõpilastele toimuvate õppuste metoodilised probleemid. Ettekandes «Raamatukogu kasutamine ja kataloogid» andis vanembibliograaf I. Maastik ülevaate vastava õppuse korraldamise kogemustest TRÜ Teaduslikus Raamatukogus. Teatmeteoste tutvustamise metoodikat analüüsis järgmises ettekandes direktori asetäitja L. Trikkant. Konverentsi viimaseks ürituseks oli vanemraamatukoguhoidja V. Leegi juhtimisel praktiline õppus teatmeteoste alal.

Konverentsi viimase päevakorrapunktina toimunud arutelul kinnitasid sõnavõtjad, et tegemist oli tähelepanuväärse algatusega, sest esmakordselt leidsid käsitlust raamatukogunduslike ja bibliograafiliste teadmiste õpetamise metoodika küsimused. Vajaduse nendega tegelda tingib kõrgemates koolides arenev tendents suurendada üliõpilaste iseseisva töö osatähtsust. Eduka iseseisva töö eelduseks on aga tihe kontakt raamatukoguga, oskus otstarbekalt kasutada katalooge, teatmeteoseid ja bibliograafilisi allikaid, samuti oskus raamatuga töötada. Järelikult peavad raamatukogutöötajad õppusi senisest paremini korraldama.

Kahjuks takistab õppuste edukat organiseerimist kõigis kõrgemate õppeasutuste raamatukogudes valitsev ruumikitsikus, mis ei võimalda materjali küllaldast näitlikustamist. TRÜ Teaduslik Raamatukogu oli seni teatud eelisolukorras, kuivõrd õppused võisid toimuda siiski raamatukogu ruumes. Seoses raamatukogu sulgemisega alates 28. märtsist muutub olukord selleski suhtes tunduvalt raskemaks.

M. SUURVÄLI

Kuidas meid teenindatakse?

28. märtsil toimunud TRÜ Ametiühingukomitee koosolekul arutati teiste küsimuste seas ülikooli teenindavate toitlustamisettevõtete olukorda. Vastava ettekandega esines Helvi Tallmeister.

Parimateks tunnistati keemiahoones, Pälsoni tn. 14 ja muidugi Leningradi mnt. asuvate ühiselamute einelauad.

Ülikooli sööklas ja kohvikus vastasid toiduportsjonid normis ettenähtuile. Küll aga esines ses suhtes kõrvalekaldumisi, nagu detsembrikuus toimunud kontrollimisel ilmnes, Kääriku spordibaasile kuuluvas sööklas, kus saja üheksateistkümnest toiduportsjonist tehti sada kolmkümmend üheksa (magustoitudest).

Kohviku nõukogu tegevuses leiti puudujääke: siiani pole suudetud koostada kohviku jaoks tegevusprogrammi. Kohviku tarvis pole leitud sobivat orkestrit (selles suhtes tahetakse kohviku nõukogu abistada).

Tuleb ära märkida fakt, et kui möödunud aastal kohvikus ja sööklas võetud puhtuseproovidest leiti *bacterium coli*'t, siis tänavused tulemused osutusid ses suhtes negatiivseiks. See asjaolu räägib muidugi sanitaarkultuuri kasuks.

Mida aga igale üliõpilasele ja ka kõigile teistele ostjaile edasi öelda, oleks vahest see: **«Reageerige elavamalt müügil oleva ja puuduva suhtes: tehke ettepanekuid ja esitage vajaduse korral nõudmisi einelauamüüjale, sest sellega informeerite rohkem müüjat teile vaja oleva suhtes ja väldite võimalikke arusaamatusi.**

TIIU KAMBER

VÄIKEVEND JA KARLSSON KATUSELT

Järjekordne kontrolletendus ENSV Riiklikus Noorsooteatris.

Saalitäis on tulnud jälgima uue lavastuse sündi. Rootsi kirjaniku Astrid Lindgreni lastejutu on lava jaoks seadnud ja lavastanud Mikk Mikiver. Nagu selgub kavalehelt, pole meil tegemist mitte päris tavalise näitemänguga, vaid muusikalise looga, mille tarvis helilooja Arne Oit on maailma parimad noodid ritta pannud.

Karlssoni ja Väikevennaga on poisid-tüdrukud ennegi kokku puutunud. Mõned aastad tagasi luges Jüri Järvet Karlssoni-lugusid järgneva jutuna Lasteraadios. J. Järveti sädelev esitusviis tegi Karlssoni ja Väikevenna paljude laste lemmikkangelasteks. Järgnes kirjade vool paljudelt pisikestelt raadiokuulajatelt, milles ikka ja jälle paluti esitada Karlssoni-lugusid. Seejärel ilmus A. Lindgreni lasteraamot ja nüüd tore kingitus — Noorsooteatri lavastus. Kes on siis see mõistatuslik Karlsson?

Nagu ütles M. Mikiver intervjuus «Noorte Häälele»: «Karlsson ise on ju tervenisti väikevenna väljamõeldis, muinasjutukuju, kes nii agaralt tegevusse sekkub...»

Arvan, et võiks öelda rohkemgi. Karlsson, see on Väikevenna «teine mina». Karlsson on just see «keegi teine», kes kõigi pahandustega hakkama saab ja kõigis Väikevenna tempudes süüdi on. Ega Väikevend ometi ise aurumasinat puruks lasknud või emalt enne lõunat küsitud lihapalle söönud. Karlsson esineb alati koos Väikevennaga.

Mikk Mikiver on ära teinud suure töö. Liikumine on huvitav ja omapärane.

Tublit tööd on teinud muidugi ka näitlejad ise. Väikevenna ja Karlssoni rollid pole kaugeltki kergete killast. Tõnu Tamm Väikevennana ja Uno Vark Karlssonina on oma ülesannetega hästi toime tulnud. Ei tohi unustada, et peale kõige muu nõuab lavastus näitlejailt head liikumist ja laulmisoskust.

Ükski etendus ei sünni ilma lavakujunduseta. Edgar Valteri lavakujundus on tabav, näidendi ideele täielikult vastav. Midagi üleliigset siin pole. Alates kavalehe illustratsioonidest ja lõpetades lavapiltide kujundusega on tunda tugevat kunstniku-karikaturisti kätt.

A. Oidi muusika on igati kaasaegne, moodne. Noorsooteatrile on valminud järjekordne hoogne ja nauditav etendus.

Lavastusele võib julgelt ennustada pikka iga, sest laste- ja noorsoolavastuste arv on endiselt väike ning on päris selge, et «Ropsist» üksi on väikestele teatrisõpradele vähe.

JUHAN PAADAM

Palju õnne
ühise kooselu alguseks

SILVI PIIRIMÄELE
ja
ILMAR HALLERILE

soovivad kursusekaaslased

*

Küllap nii käsikäes käia on hea,
koos on muredki kergem kanda...

AINO LÕO
ja
TÕNIS KALLEJÄRV

IV kursuse geograafid

TEATED ÜET

Reedel, 7. apr. kell 18 toimub Vanemuise tn. 46, geograafia-aud. 327 (III korrus) käesoleval aastal registreeritud matkainstruktorite seminari esimene loeng.

Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering alustab oma kümnendat tegevusaastat töökoosolekuga, mis toimub reedel, 7. aprillil kell Vanemuise tn. 46 geograafia-auditooriumis.

Kuuleme üht-teist KOOLA POOLSAAREST, tema loodusest ja elanikest.

JUHATUS

Klubis

Pühapäeval, 9. aprillil kell 20 räägib prof. Saarma Kanada muljetest. Film Kanadast.

GEOGRAAFIDE KINO

Neljapäeval, 13. aprillil kell 16 näidatakse Vanemuise tn. 46 suures ringauditooriumis järgmisi geograafilise sisuga filme: 1. Seal, kus laulab Trenbiita (Karpaatid). 2. Teie puhkuseks (Ukraina kuurordid. 3. Tarhankuti neem (Krimmis). 4. Iga päev teel. 5. Dnepr. 6. Legendaarne Sevastoopol. 7. Alušta.

Suusad korda!

Palume kõiki, kes on laenanud ülikooli baasist suusavarustust, korrastada ja tagastada see hiljemalt 10. aprilliks k. a. Baas on avatud igal tööpäeval kella 8—15.

SUUSASPORDI KATEEDER

TÄNA,

7. aprillil kell 14.30 näidatakse kinolektooriumis (ühiskonnateaduste majas a. 17) filmi «KUIDAS TEHAKSE KANTSLEREID?» Tasuta.

Tänase ajalehe kujundasid žurnalistika eriharu III k. üliõpilased Asta Hiir ja Gunnar Paal.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 2308. MB 02930.

A?

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 11 (688) Reedel, 14. aprillil 1967 XXI aastakäik

Mida ma arvan üliõpilaste omavalitsusest?

1966. aasta septembris anti välja NLKP Keskkomitee ja valitsuse määrus nõukogude korgema kooli järjekordsetest ülesannetest.

Teiste küsimuste kõrval räägitakse maaruses ka kõrgema kooli töö edasise demokratiseerimise vajalikkusest, initsiatiivi arendamisest ja üliõpilaste ühiskondlike organisatsioonide aktiivsuse tõstmisest.

Sellega on seotud ka küsimus ühtedest või teistest üliõpilaste omavalitsuse vormidest, millest meie ajakirjanduses on võrdlemisi palju räägitud.

Kuidas mina sellest aru saan?

Omavalitsuse idees on kaks külge.

Esiteks püütakse leida lisaressursse kõrgema kooli töö üldiseks parandamiseks selle demokratiseerimise teel.

Teiseks võib omavalitsus olla üliõpilaste ühiskondliku kasvatuse, organiseerimis- ja juhtimistöö kogemuste saamise ja vastutustunde arendamise vahendiks.

Nähtavasti ei ole keegi üliõpilaste omavalitsuse laiendamise vastu. Küsimus on vaid selles, kus, mis ulatuses ja millistes vormides on võimalik juhtimine anda üliõpilaste kätte.

Kõrgema kooli elus on kolme liiki küsimusi:

1) küsimused, mille lahendamine tuleb kindlalt usaldada üliõpilastele;

2) küsimused, mille lahendamist mingil juhul ei saa anda üliõpilastele;

3) vahepealsed küsimused, milles ei ole täit selgust, mille puhul on vajalikud diskussioonid, isegi eksperimendid.

Vaatleme esimese ruhma kusimusi. Näib, et üliõpilaste kätte võib anda elukondliku teenindamise ja elu-oluga seotud küsimuste lahendamise. Siia kuulub kõik, mis on seotud ühiselamutega (majutamine, korra loomine, valve organiseerimine, ühiselamust väljaheitmise otsustamine jne.).

Kõike seda peab korraldama ka praegu eksisteeriv ühiselamu nõukogu, mille õigusi ja kohustusi peaks laiendama. Peale selle peab nõukogul olema õigus esitada motiveeritud ettepanekuid ühiselamute komandantide tööle määramise või tööst vallandamise kohta.

Samuti peaksid üliõpilased võtma oma kontrolli alla kõik üliõpilasi teenindavad ühiskondliku toitlustamise ettevõtted (sööklad, kohvik, puhvetid).

Elukondliku teenindamise küsimuste hulka kuulub samuti stipendiumi määramine. Meile näib, et otsustav sõna peaks kuuluma komisjonidele, kes ise ühele või teisele teaduskonnale eraldatavatest fondidest määravad, kellele nimelt stipendium anda. Et siin on tegemist suurte riiklike summadega, siis on kõrgema kooli administratsioonil õigus kontrollida ja võtta vastu lõplikke otsuseid.

Üliõpilased võiksid ise tegelda ka kultuuri- ja kasvatustööga. See ei tähenda aga sugugi, et õppejõud nende küsimustega enam kokku ei puutuks. Kogu kasvatustöö raskuspunkt peab üle kanduma enesekasvatusele, mis teostatakse vanemate seltsimeeste sõbraliku abiga.

Üliõpilasklubide eesotsas peavad olema üliõpilaste poolt valitud juhatused, kes on võimelised organiseerima kõiki kunstilise isetegevuse liike. Sama võib öelda ka ateistide klubi, rahvaste sopruse klubi ja üliõpilaste muude ühiskondlike organisatsioonide kohta.

Sporditklubidega on raskem, sest nad ühendavad mitte ainult üliõpilasi, vaid ka õppejõude ja kõrgemate õppeasutuste teenistujaid. Aga ka siin peaks laiemalt kasutama omavalitsuse printsiipe.

Üliõpilased peavad aktiivsemalt kasutama individuaalse mõjutamise vahendeid mõnede üliõpilaste suhtes: käitumise arutamine, ettepanekud karistamise või kiituse avaldamise kohta, ülikoolist väljaheitmine.

Tuleb igati soodustada üliõpilaste püüdlusi iseseisva töö organiseerimise laiendamisel, arvestada nende ettepanekuid ja soove õppeprotsessi parandamisel ja halvasti edasijõudvate üliõpilaste mõjutamisel.

Selliste organisatsioonide töös nagu Üliõpilaste TÜ peaksid üliõpilased näitama rohkem initsiatiivi ja aktiivsust, eriti organisatsioonilistes küsimustes. Õppejõududele jääks siis vaid teemade teaduslik juhendamine.

On aga küsimusi, kus omavalitsust rakendada ei saa. Kõrgemas koolis õppejõud õpetab, üliõpilased õpivad. Üks teab ja annab oma teadmisi edasi, teine ei tea ja omandab teadmisi. Täiesti selge, et sellisel juhul mingist võrdsusest ja seda enam osade vahetamisest ei saa juttugi olla. Seepärast peavad õppeplaanide koostamise, programmide, õppetöö meetodite küsimusi lahendama ainult kompetentsed organid, aga mitte üliõpilased. Nendes küsimustes võib (ja ka peab!) vaid arvestada üliõpilaste arukaid soovitusi ühe või teise fakultatiivse kursuse lugemisel, uue teadusliku probleemi valgustamisel jne.

Samuti on selge, et üliõpilase teadmiste hindamisel on kompetentne ainult õppejõud ja mingit demokraatlikku hääletamist siin ei saa olla.

Selge on ka see, et kõrgemate õppeasutuste juhtimine peab jääma kompetentsete teaduslike ja administratiivsete instantside kätesse. Edasise demokratiseerimise nõue ei tähenda juhtimise üleandmist üliõpilastele, vaid kollektiivse juhtimise printsiibi laiendamist, Õpetatud Nõukogu osa suurendamist, samuti mõnede ametikohtade valitavust.

Nendes kollektiivsetes organites peavad olema ka üliõpilaskonna esindajad. See on nii praegugi, aga kahjuks pole üliõpilaste esindajate hääli, kasvõi Õpetatud Nõukogu istungitel, peaaegu kuulda olnud.

Kõrgema õppeasutuse kõigi juhtivate organite töö üle peaks olema kontroll ja kriitika ka «altpoolt», kogu kollektiiv, sealhulgas üliõpilaskond, peaks palju aktiivsemalt osa võtma võitlusest puuduste vastu kõrgema õppeasutuse töös. Üheks üliõpilaste kaasahaaramise vormiks oleks nende osavõtt rahvakontrolli rühmadest.

Lõpuks on küsimusi, mille lahendamisel üliõpilaste osa pole päris kindel. Näiteks ühe või teise õppejõu valimine. Küsimus on tõesti keeruline ja delikaatne. Vabakuulamise õiguse korral hääletasid üliõpilased ühe või teise õppejõu poolt n.-ö. jalgadega: nad kas tulid või ei tulnud loengule. Igas kõrgemas õppeasutuses on olnud

(Järg 2. lk.)

Läks korda!

Hiljuti toimus ÜTÜ konverents. Meedikutel käisid külas üliõpilased Kaunasest, Arhangelskist, Grodnost, Kiievist jm. Nad tutvusid Taaralinna vaatamisväärsustega, külastasid endiste kuulsate teadlaste nimedega seotud kohti, käisid haiglates ning ülikooli õppebaasides. Eriti olid külalised vaimustuses A. Rauberi poolt asutatud anatoomiamuuseumist.

Arstiteaduse sektsioonis oli ettekannete arv 109. Selle arvu poolest olid esikohal kirurgia- ning laste- ja sisehaiguste alasektsioonid (19 ettekannet).

Veidi rohkem teoreetilise meditsiini alasektsiooni tööst. Ettekandeid oli planeeritud viisteist, kuid kahe meie üliõpilase puudumise tõttu kanti ette 13. Kuuajaskonna moodustasid põhiliselt külalised ja meie teaduskonna õppejõud, meie üliõpilastest olid kohal vaid üksikud. Paistab, et vanemad kursused tunnevad suuremat huvi kliiniliste distsipliinide vastu. Nooremaid aga (III kursus kaasa arvatud) ei vabastatud õppetööst konverentsi ajal.

Halva mulje jättis istungi algus, hilineti pool tundi, sest ruumi ei vabastatud õigeaegselt.

Pärast ettekandeid ja diskussioone sõlmiti sõprussidemeid, korraldati ühiseid õhtuid, nauditi Kääriku imekena loodust. Üldiselt võib öelda — läks korda!

VIKTOR BRIN,
ravi III kursuselt

Orientalistide kevadkool Käärikul

Teisipäeval algas istungiga TRÜ kohvikus sümpoosion Ida rahvaste kultuuri spetsiifilistest probleemidest. Sellest võtab osa ligi 30 teadlast Moskvast, Leningradist ja Tartust. Orgkomitee liikmed L. Mäll ja A. Pjatigorski tutvustasid sümpoosioni päevakorda ja eesmärke. Pärast avamist siirduti Käärikule, kus sümpoosion jätkub kuni esmaspäevani.

P. NURMEKUND

NB!

NB-tooriumis toimub loeng teemal «Poliitilisest juhtimisest» kolmapäeval, 19. aprillil kell 18 peahoone auditooriumis 139. Lektoriks on filosoofiakateedri õppejõud E. Loone.

Loengus vaadeldakse komsomoli kui noorsoo poliitilise juhi ülesandeid seoses Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevaga. Loeng näitab, et Kommunistliku Noorsooühingu peamiseks ülesandeks on kasvatada NLKP juhtimisel uut inimest, kommunismiehitajat, kes lähtudes meie partei ideedest, marksismi teooriast, pühendaks kogu oma elu, kogu oma jõu kommunistliku ühiskonna loomisele. Selle ülesande täitmisel kasutab komsomol spetsiaalseid meetodeid, mis arvestavad noore põlvkonna omapära, tema sotsiaalse olukorra ja psüühika iseärasusi, mida loengus põhjalikult käsitletakse.

Loengust osavõtt on vajalik kõikidel komsomoliaktivistidel.

EÜE staap teatab,

et Ungarisse sõitva EÜE ehitusrühma formeerimine ja lõpliku koosseisu kindlakstegemine lõpetatakse 20. aprilliks, 1967. a. Jätkub ka avalduste vastuvõtmine Eesti NSV-sse jäävatesse rühmadesse ja Kasahstani rühma.

Üliõpilane! Kui sa tahad veeta suvepuhkuse huvitavalt ja kasulikult, siis kiirusta avalduse esitamisega!

EÜE TRÜ Staap

EÜE hakkab ehitama

Lühidalt mõni sõna juttu ehitustegevusest Eesti Üliõpilasnoorsoo Ehitusmalevas saabuval suvel. Ühes sellega ka mõningad poolikud seisukohad.

SAAREMAAL hakkab tööle 6 rühma, kokku 235 inimest. Rühmade suurus ja asukoht on määratud lähtudes objektide iseloomust, nende paiknemisest ja rühmade majutamisvõimalustest. Järgnevalt iga rühma lühike iseloomustus.

1. Linna rühm — 60 inimest.
   a) mudaravila majandushoone (katlamaja, garaažid, majandusruumid),
   b) lihakombinaadi katlamaja,
   c) linna soojustrass,
   d) Nasva kõietsehh.

Rühm hakkab elama Kingissepa linna lähedal Suure lahe ääres suvelaagris — «Sõrve-tüüpi» elamus. Nasva kõietsehh on «Saare Kaluri» objekt, mida kolhoos ehitab majanduslikul teel. Asukoha poolest üks õnnelikumaid rühmi.

2. Karja rühm — 50 inimest.
   a) Karja näidissovhoosi 8-korteriline elamu,
   b) nuumsigala 1000 nuumikule (mullikukermiidist),
   c) veiselauda abiehitised (turbahoidla, silohoidla),
   d) Puškini-nim. kolhoosi 12-korteriline elamu.

Rühma eluasemeks saab Leisi Keskkooli internaat ja see asub merest paari kilomeetri kaugusel. Karja sovhoos on meie vana kunde — ehitasime seal juba eelmisel suvel.

3. Kõljala rühm — 35 inimest.
   a) Kõljala garaaž-töökoda koos õppeklassiga,
   b) Lasteaed-sõim (50 kohta),
   c) Kaali kooli õpetajate 4-korteriline elamu.

Elama hakatakse Kaali koolimajas — maailmakuulsa meteoriidikraatri serval. Ehitusplatsid paiknevad väga kompaktselt — lasteaed ja garaaž otse mõisa südames, elamu aga püstitatakse maleva poolt eelmisel aastal rajatud 12-korterilise elumaja naabrusse.

4. Tornimäe rühm — 30 inimest.
   a) Põide sovhoosi ait-kuivati,
   b) nuumsigala söödaköök (mullkukermiidist),
   c) lasteaed-sõime vundament ja välisvõrgud.

Objektid asuvad laagripaiga — Tornimäe koolimaja — ligiduses.

5. Edasi rühm — 35 inimest.
   a) Audla kolhoosi ait-kuivati,
   b) «Edasi» kolhoosi veiselauda abiehitised (turbahoidla, silohoidla, heinaküün),
   c) «Hommiku» kolhoosi ait-kuivati.

Rühm hakkab elama «ratastel», nimelt Tallinna Masinatehases valmistatud vagunelamutes. Objektidest jääb elukohast kaugele «Hommiku» ait-kuivati.

6. Sutuliiva rühm — 30 inimest.
   a) Sandla sovhoosi 12-korteriline elamu,
   b) Vätta garaaž-töökoda.

Objektidest viimane on «Saare Kaluri» oma, kolhoos ehitab seda majanduslikul teel. Laagripaik on Sutu lahe lõunakaldal, männimetsa serval.

HIIUMAAL hakkab tööle viis rühma, kokku 185 inimest. Rühmade orienteeriv suurus ja objektid on järgmised.

1. Lauka rühm — 30 inimest.
   a) Lauka kooli juurdeehitus (8 klassiruumi),
   b) «Esimese Mai» kolhoosi söökla,
   c) «Esimese Mai» kolhoosi ait-kuivati.

Rühm elab Lauka koolimajas, mereni saab kolm kilomeetrit. Ehitusplatsid asuvad meeldivalt lähestikku — koka signaal «Lõuna on valmis» kostab selgelt!

2. Kärdla rühm — 50 inimest.
   a) 8-korteriline elamu,
   b) teise taolise vundament,
   c) elektrijaama ladu,
   d) mehaanika- ja puidutöökoda,
   e) 4-korteriline elamu.

Peale loetletute oleks võimalik ehitada veel tervet rida teisi objekte, kuid rühm on niigi suureks paisutatud. Elama hakatakse Kärdla Keskkooli internaadis. Kõik ehitused on Hiiumaa rohelusse uppuva pealinna piirides.

3. Palade rühm — 35 inimest.
   a) «Rahu Eest» kolhoosi katlamaja,
   b) sama kolhoosi sigala (1000 kohaga) koos söödaköögiga,
   c) Lenini-nim. kolhoosi 8-korteriline elamu.

Rühma asukoht — männimetsa sisse eksinud Palade koolimaja. Lenini-nim. kolhoosi elamu paikneb laagrist kuue kilomeetri kaugusel, teised objektid aga lähemal.

4. Käina rühm — 45 inimest.
   a) EPT ladu koos abihoonetega,
   b) «Sõpruse» kolhoosi kauplus-söökla,
   c) sama kolhoosi sigala söödaköök,
   d) klubi,
   e) garaaž-töökoda.

Nagu möödunud aastal, nii hakkab ka tänavu rühm elama Käina koolimajas. «Sõpruse» kolhoosist jäi meie malevale eelmisest aastast väga hea mälestus.

5. Emmaste rühm — 25 inimest.
   a) «Bolševiku» kolhoosi kanala,
   b) sama kolhoosi ladu,
   c) «Sõpruse» veiselaut (110 lehmale.

Rühma eluasemeks on plaanitud Emmaste koolimaja. Veiselaut asub laagrist 4—5 kilomeetrit eemal, teised objektid aga koolimaja läheduses.

Eriti suure tähtsusega on rajoonile «Sõpruse» klubi tulevase kultuuritsentrina ja «Bolševiku» kanala — Hiiumaa tunneb momendil puudust kanamunade järele, neid imporditakse mandrilt. Pärast kõnesoleva kanala valmimist lubas aga «Bolševiku» kolhoosi esinaine Hiiumaa munadega üle ujutada.

VORMSI ehitusrühma kuulub 25 inimest sauna ja lauda (110 lehmale) ehitamiseks. Saar vajab hädasti meie abi, sest kohapeal puudub vaba tööjõud.

MANDRI objektid on esialgu lahtised ja selguvad aprilli alguseks.

Tuleb ausalt välja öelda, et Hiiumaal on käsitsitöid tunduvalt rohkem kui Saaremaal. Mehhanisme ja masinaid aga vähem ja töö organiseerijatel on rohkem nuputamist. Palk ei tohiks aga sugugi väiksem tulla, sest palgafond on üldiselt suurem.

Hiiumaal on vajalik moodustada mitu eritööde lüli. Väga palju on mitmesuguseid sise- ja välisinstallatsiooni- ja santehnilisi töid, mida kõike peaks malev tegema. Kutsume osa võtma kogemustega santehnikuid ja elektrikuid!

Raskusi võib tulla tööaja arvestamise ja töötasu jagamisega. Et tõsta malevlaste huvitatust tööst, tuleks jätta rühma otsustada, kas luua rühma- või brigaadikommuun. Tööaja kohta tuleb pidada rangeimat arvestust.

Meistrid ja osa brigadire hakkavad tööle hiljemalt 6. juunil, s. o. kaks nädalat enne tööde algust. Projektide ja eelarvetega saavad nad aga juba varem tutvuda. Meistrite orienteeruv palk on 140 rubla.

Tööriistu ja -rõivaid tuleb tänavu hoida hoolikamalt kui mullu. Selle tagamiseks antakse nad välja allkirja vastu ja iga malevlane on materiaalselt vastutav.

Ulatuslikumalt kui möödunud suvel rakendame tänavu premeerimist.

Eelolevaks suveks palju meeldivat ehitustööd, palju armastust (töö ja looduse vastu), vähem vihmapühasid!

Meie ülikool vajab meid

Vist kõikidel kursustel käivad praegu vaidlused selle üle, kuhu tööle minna. Võimalusi on ju palju: Saaremaast «Salmeni». Meie kaalusime üht ainsat — tööd ülikoolihoonete ehitamisel. Ja leidsime,

1) et üliõpilane, kes suvel ühtegi tundi linnas ei ehitanud, ei tohi sügisel ruumipuuduse üle kurta;

2) et kui näiteks keemikud otsustaksid kõik maale tööd otsima minna, kes peaks neile siis keemiahoone valmis ehitama;

3) et pole veel üldse selge, kumb üliõpilastele primaarne peaks olema, kas ehitamine kolhoosidele või oma «alma materile»;

4) et linnas töötades jääb aega ka muudele suvemõnudele;

5) et ka siin on võimalik teenida, võib-olla isegi niisama hästi või veel paremini kui Saaremaal;

Kokkuvõtteks:

Linnatöid ei tohi võtta kurva paratamatusena, sealgi on oma romantika, rõõm tehtu kasulikkusest.

Nii arvame meie, juristid. Kuidas mõtlevad füüsikud, kehakultuurlased, meedikud, filoloogid jt.?

V. PALUOJA,
H. TOOMLA,
Õigusteaduskonna üliõpilased

Mida ma arvan...

(Algus lk. 1)

täistuubitud auditooriumid ühtedel õppejõududel, tühjad või pooltühjad teistel. Loengute kohustuslikkus välistab loengu kvaliteedi määramise sellise meetodiga, kuigi see kahjuks mõjub halvasti mõnede formaalselt oma ülesannetesse suhtuvate õppejõudude loengute tasemele.

Muidugi, üliõpilaste otsest küsitlemist või hääletamist ühe või teise õppejõu töö hindamisel ei tohi mingil juhul olla. Kuid teada üliõpilaste arvamust on alati kasulik. Sageli on üliõpilased võimelised palju objektiivsemalt ja sisukamalt hindama õppejõudu kui kolleegid või kõrged ülemused, kes kord aastas lähevad kuulama ta loengut (aga sageli ei ole neil üldse aimu nende loengute tasemest).

Veel pole selge küsimus, millised peavad olema erinevate üliõpilasorganisatsioonide vahelised suhted. On olemas komsomol, ametiühing, mitmete ühingute ja klubide juhatused, ühiselamute nõukogud. Kes millega tegeleb, kellele allutakse, kes valib ühed või teised organid? See vajaks selgitamist.

Milliseid probleeme omavalitsemisorganid ka lahendaksid, tuleb ikkagi meeles pidada, et õigustega on alati seotud kohustused, samuti vastutus. Ei saa olla mingeid õigusi ilma kohustuste ja vastutuseta.

Ja kuni üliõpilasorganid ei hakka rakendama oma õigusi, s. t. ei alusta reaalset tööd, täites täie vastutusega oma kohustusi, on administratiivorganid sunnitud vahele segama selleks, et kindlustada kõrgemas õppeasutuses normaalne olukord ka neis töölõikudes, mis on usaldatud üliõpilaskonna omavalitsusele.

Kuid ei ole kahtlust, et nõukogude kõrgema kooli elu areneb järjest laieneva demokratiseerumise suunas, et üliõpilaste omavalitsuse osa üha suureneb.

Prof. F. KLEMENT,
TRÜ rektor

Füüsika-Matemaatika-teaduskonna probleemlaboratooriumid

Tehiskaaslaste vaatlusjaam

NSV Liidus on üle kuuekümne sellise vaatlusjaama, meie oma on üks nendest.

● Millega siin tegeldakse?

Meie ülesandeks on vastavalt Moskva spetsiaalkeskuse «Kosmos» nõuetele ja soovidele vaadelda teatud tehiskaaslasi visuaalselt või fotokaamerate abil; peale selle teostame vaatlusi eriprogrammide «Kosmiline Triangulatsioon» ja «INTEROBS» järgi.

Programmi «INTEROBS» ülesandeks on tehiskaaslaste liikumise põhjal kindlaks teha meid ümbritseva atmosfääri oleku muutusi, mis on tingitud Päikese aktiivsuse muutumisest. Tehiskaaslasi jälgivad veel sotsialismileeri maad ja osa Lääne-Euroopa riike.

«Kosmiline Triangulatsioon». Eesmärgiks on raskesti ligipääsetavate punktide (polaaralad, üksikud saared) ja erinevate mandrite sidumine ühtsesse geodeetilisse võrku. Sellest võtavad osa NSV Liit ja sotsialismileerimaad, mõned Aafrika riigid, samuti ka kapitalistlikud riigid.

Elektrokeemia probleemlaboratoorium

● **Millised on põhilised uurimissuunad?**

Neid on kaks:

Üks on seotud metallide elektrokatalüütiliste omaduste uurimisega, teine tegeleb suure puhtusega ainete saamisega ioniitide abil.

Elektrokeemia kui teadus laiemas mõttes uurib metallide ja elektrolüüdilahuse piirpinnal toimuvaid keemilisi protsesse. Ilma elektrokeemia abita oleksid mõeldamatud sellised tehnikaharud nagu metallide galvaaniline katmine, viimaste kaitsmine korrosiooni eest, keemiliste voolualikate (akumulaatorid jm.) töö, elektrosüntees ja elektrometallurgia (näit. alumiiniumi tootmine, vase elektrorafineerimine jne.).

Tänapaeva üheks elektrokeemia ees seisvaks tähtsaks ülesandeks on niisuguse energiaallika loomine, mis muundaks kütuse (gaasiline vesinik, looduslik gaas, vedelkütus) keemilise energia elektrienergiaks suure kasuteguriga. Sellist energiaallikat nimetatakse kütuseelemendiks. Niisuguse vooluallika idee pole enam uus, kuid alles tänu kõige viimastele saavutustele on õnnestunud teadlastel-elektrokeemikutel luua eriti aktiivsed elektroodid — katalüsaatorid, mis võimaldaksid kütuse elektrokeemilisel põlemisel vabaneva energia muundada elektrienergiaks. Me teame aga, et kütuseelement pole õieti laboratooriumi seinte vahelt välja saanud ega praktika teenistusse asunud. Peamiseks põhjuseks on meie teadmiste nappus kütuseelemendi elektroodidel toimuvate protsesside kohta. Seepärast ongi meie probleemlaboratooriumi üheks uurimisteemaks metallide elektrokatalüütilised omadused.

Rääkides elektrokeemilistest uurimistest ei saa jätta alla kriipsutamata ülikõrgeid nõudeid kasutatavate reaktiivide, lahuste, metallide ja gaaside keemilise puhtuse suhtes. Niisuguse puhtusega ainete saamine on kaasaja teaduses kujunenud omaette probleemiks. Üheks võimaluseks keemiliste ühendite puhastamisel on ioonvahetuse meetodi kasutamine.

Ioniidid kujutavad enesest orgaanilisi polümeere, mis on suutelised, piltlikult öeldes, lahusest välja korjama kõik ebasoovitavad lisandid. Täie õigusega on ioniidid juurdunud praktikasse: loodusliku vee demineraliseerimisel, tuumaenergeetikas, merevee magestamisel jm. Kuidas aga suudaksid ioniidid oma keerulise ülesandega paremini toime tulla, sellele peavadki keemikud leidma vastuse.

Järelikult ka meie laboratooriumi teise uurimisprobleemi on dikteerinud igapäevase elu vajadused.

Need ongi kokkuvõtlikult põhiprobleemid, millega laboratooriumi kollektiiv tegeleb.

Sageli pöörduvad meie poole abipalvega mitmed vabariigi asutused ühtede ja teiste küsimuste lahendamiseks, mis esimesel pilgul tunduvad elektrokeemiast üsnagi kaugel asuvat. Lähem analüüs aga näitab, et elektrokeemilised meetodid aitavad asjasse tuua selgust sealgi, kus paljud teised lähenemisviisid on osutunud jõuetuks. Nimetagem tööstuslikes heitvetes lahustunud hapniku määramist, silikaatsete ehitusmaterjalide tootmisprotsessi kontrolliga seotud probleeme, ehitusdetailide armatuuri korrosiooni intensiivsuse väljaselgitamist, isolatsioonkatete saamist metallidel — kõikidel nendel juhtudel on meie kollektiivi abiga õnnestunud raskustest üle saada.

TIIU KAMBER

Kunstinädala puhul

Üheksa korda räägi...

Moto: «Toomemäele rajati möödunud sajandi esimeste aastate jooksul ülikooli rektori professor G. F. Parroti algatusel park, mis nüüd on muutunud linna kauniks ehteks, lauludes kiidetud, mälestustes hinnatud ning rahvapärimustes muistseks muudetud paigaks.»

(Teatmikust «Kas tunned maad», Tallinn, 1945, lk. 543.)

Kevad on juba täie eluõiguse võitnud. Hommikuti läheb varakult valgeks ja videvikku annab oodata. Ta ilmub tasahilju alles siis, kui raekoja kell on ammugi kuulutanud kaheksakordse pimmpomm. Kevad pole mitte ainult kevadväsimuse, vaid ka suurpuhastuse aeg. Juba iidsetest aegadest peale on inimene loodud niisuguseks, kes ikka ning alati ilu otsib ning seda enda ümber püüab luua. Selle põhimõtte puhul on olemas ka erandeid. Nii kahju kui see ka ei ole, aga neid leidub ka Tartus. Selle tõestuseks alljärgnev jutt.

TOOMEMÄE ühes servas asub kõrge torniga hoone, mida tartlased tunnevad Tähetorni nime all. Kaugelt vaadates paistab maja enam-vähem korras olevat, kui luitunud kattevärv välistada. Kui aga maja juurde jõuame... Iga sorti plankusid jääb maailmas järjest vähemaks, Tähetorni juures selle üle kurta ei saa. Lisaks plangule on siin veel mitmekordne traataed. Kas varaste tõkkeks või lihtsalt niisama? Võib-olla on see traditsioon. Olen kuulnud, et neist ei loobuta kergesti. Tähetorni tagahoov on päris korrast ära — põõsashekk on metsik nagu Eedeni aias, aiapostid siin-seal pikali vajunud, kütusehunnikud tuletavad meelde Kohtla-Järvet. Plangust pole sedagi kasu, et ta koli varjaks. Vastupidi, Tähetorni rahvas on suurima rahuga prügihunnikute piirimaa oma aiast maksimaalsele kaugusele nihutanud. Mis oma silmale halb vaadata, eks see kõlba võõrastele küll.

Ajaloost on teada, et just siin, Tähetorni asupaigas rajasid vanad eestlased V sajandil muinaslinnuse.

VANA-ANATOOMIKUMI ümbruses on muliuse aastaga võrreldes muutunud niipalju, et nii värvitud kui ka värvimata kirstud on ilmselt oma õige koha leidnud ega vedele enam siin-seal nagu meeldetuletuseks, et see maapealne elu on lühike küll... Ka on uste eest prahti pühitud... kaugemale. Lagunenud ning luitunud kuur Vana-Anatoomikumi aias muutub iga päevaga ikka süngemaks. Uksed on pärani, et juhuslik pealtvaataja võiks oma silmaga veenduda, et kuuri sisemus harmoneerub tagahooviga.

«Vana-Anatoomikumi ees asub silmapaistva arsti ja kultuuritegelase Fr. R. Faehlmanni monument, mille püstitamise organiseeris Tartu Eesti Arstide Seltsi ja Eesti Kirjanduse Seltsi poolt moodustatud komitee.»

(«Tartu juht ja teatmik», 1965, lk. 124).

Usun, et seesama komitee valaks praegu kibedaid pisaraid... Fr. R. Faehlmanni pärast, kes Vana-Anatoomikumi välist viletsust nii päeval kui ööl tahtmatult pealt peab vaatama.

Inimene ei kohandu mitte ainult keeruliste olukordadega — ei. Ta harjub ka sellega, kui vaevu pääseb läbi heina, prahi, plekitükkide ning mullahunnikute oma igapäevase töökoha juurde. Tõepoolest, harjumuse jõud on suur!

Vana-Anatoomikumi rahvale võib eeskujuks tuua Tartu Kliinilise Haigla esise. Pügatud hekk ja põõsad ning korrapärased teed. Mis silmale ilus, see südamele armas.

TOOMKIRIKU varemetega on lood üpris kehvad. Varemetele on küll plank ümber ehitatud, puudub ainult plekkplakat surnupealuuga — «ära lähene, variseb!» Siinseal tolknevad raudpostid ning tulbad, mis lisavad ümbrusele keskaega johtuva müstilise mulje. XIV sajandil ehitatud Toomkirik, see on nagu midagi Tartu sümboli taolist. Ei tahaks, et seda ükskord ainult maalidel või fotodel näha võib.

Selle lõigu proloog: Järjest uued restaureerimisprojektid vajuvad aegade hämarusse...

TEADUSLIKU RAAMATUKOGU KÕRVAL asub kahtlase (loe: kohtlase) kujuga majake, mille uksed on võimatult koledate laudadega kinni löödud. Katus on mitu aastat tagasi sisse langenud. Majakese ainukeseks funktsiooniks on möödakäijates uudishimu äratada. Sellest on vähe, eriti kui arvestada, et antud objekt Toomemäe jalule midagi juurde ei lisa.

Lauludes ning luuletustes on mitmetel kordadel ülistatud kauneid Toomemäe nõlvasid. Kahjuks on need nüüd võsa poolt ära vallutatud. Põõsaste sees lipendab paberitükke ja kuivanud lehti. Ükskord tuleb rohi ning katab kõik pisipuudused kinni, sellele vist loodetaksegi. Aga võsa võimutseb! Tahad kaunitelt nõlvadelt ilusat Tartu linna näha, võta näpust! Ei paistagi välja. Toome nõlvade võpsik on heaks varjupaigaks napsisõpradele, kes videvikust varavalgeni siin laulu saavad jorutada:

«Ei me ette tea, mis elu meil tuua võib...»

Tõepoolest, nii see on.

Kui võpsik vähendab silmapiiri, siis vooluvesi uuristab Toome nõlvadel jalgealust.

Ülikool on Toomemäe peahooldaja. Kui kõik teaduskonnad võtaksid kordamööda rehad, labidad ja kirved kätte ning teeksid Toomel looduskaitsekabineti või aiandusarhitekti juhendamisel ühe suurpuhastuse, siis läheks antud artikkel täie eest. Kõige tähtsam on aga see, et poleks vaja enam külaliste ees häbi tunda, kui need tulevad Toomemäelt ilu otsima.

Lüüriline kõrvalepõige.

1802. aastal kutsuti professor J. K. S. Morgenstern Tartu ülikooli juurde kõnekunsti, klassikalise filoloogia, esteetika, kirjanduse ja kunstiajaloo õppejõuks. Morgenstern oli üks ülikooli raamatukogu asutajaid ja selle kauaaegne direktor. Oma isikliku, üle 10.000 köite suuruse raamatukogu pärandas ta ülikoolile. Morgenstern oli linnas väga lugupeetud mees. Tema maja seisis Toome nõlval praeguse Mitšurini tänava algul, mida siis nimetati «Suudluste ööõnesteeks». Maja taga oli ilus aed, mis terrassidena tõusis mäkke. Professor kinkis oma aia ülikoolile. 1851. aastal püstitas ülikool temale obeliski, mis seisab tolleaegse Morgensterni aia ja ülikooli Toome-ala piiril.

Kahjuks peab tunnistama, et just see Toome piirkond kannatab praegu kõige enam korralageduse all. Õige hull on lugu aga üle tee. Mitšurini tän. 1. maja ümber on kunagi ilus aed olnud, millest annab tunnistust praegu kohati mahavarisenud omapärase kujuga kiviaed. Sellele on millegipärast katkine okastraat peale tõmmatud, ehkki ülikorratus aias, mis ammugi peremehe kätt näinud pole, midagi nimetamisväärt kaitsta ei ole.

Kunagi kasvatati Toomemäe nõlvadel sibulaid ja karjatati kitsi à 20 rahaühikut nina pealt — räägib rahvasuu. Nüüd on asi tunduvalt parem. Võib-olla polegi tõrisemiseks põhjust? Olgu kuidas on, aga kui mulle külaline tuleb, siis ma ei lähe temaga Tartut vaatama «kaunitelt Toomemäe nõlvadelt». Oleks siis veel, et Toomel teejuht-tahvlid vähemalt üleval oleksid. Ühel neist voiks olla vanaaegse linnuse plaan kõikides tema ajaloolistes iseärasustes, teisel aga koik Toomemäe praegused vaatamisväärsused, mälestusmärkide asukohad, muinsuskaitse all olevad objektid jne.

Seekordne TRÜ kunstikabineti ja ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» kevadreid lõppes nagu mullugi keeltemaja uste taga. Sedapuhku kirjutame uste aegunud varvist neljandat korda, (sama tõde kehtib ka faktide kohta Toomemäest). Meeles mõlgub tuntud lause väikese teisendusega: «Üheksa korda räägi, siis teeme korda...»

Viis kevadreidi jääb siis veel.

S. ENDRE

Telegramm

TRÜ ÜTÜ JUHATUSELE JA XXII KONVERENTSI POEETIKA PROBLEEMIDE SÜMPOOSIONI ORGKOMITEELE

Südamlik tänu teie ülikoolis korraldatud viljakate ja õpetlike ürituste ning sooja vastuvõtu eest. Sõbralik tervitus ja parimad soovid edasisteks kordaminekuteks teaduslikus uurimis- ja õppetöös.

TSURINOV, MRÜ ÜTÜ XXII konverentsist osavõtjate ja Keeleteaduskonna poeetika sümpoosioni nimel.

TÄHELEPANU! TUUSIKUD!

Tartu Riikliku Ülikooli ametiühingukomiteele on saabunud 1967. a. II kvartaliks puhkekodutuusikuid alljärgnevalt:

Dzintari (Riia rand)	16. 05.—27. 05.	— 1 tuusik
” ”	28. 05.—08. 06.	— 1 tuusik
Laulasmaa	15. 06.—26. 06.	— 2 tuusikut
”	27 06.—08. 07.	— 1 tuusik
Pühajärve	10. 06.—21. 06.	— 6 tuusikut
”	20. 06.—01. 07.	— 3 tuusikut
Võsu	13. 05.—24. 05.	— 1 tuusik
”	17. 06.—28. 06.	— 4 tuusikut
”	30. 06.—11. 07.	— 2 tuusikut
” (telklaager)	21. 06.—02. 07.	— 1 tuusik
” ”	30. 06.—11. 07.	— 2 tuusikut

Tuusikute soovijail esitada avaldused TRÜ ametiühingukomiteele hiljemalt 10. maiks 1967. a.

VÕIMLEMIS-ÕHTU „VANEMUISES“

Õpetaja Linda Jaansoni rühm esitab harjutusi palliga.

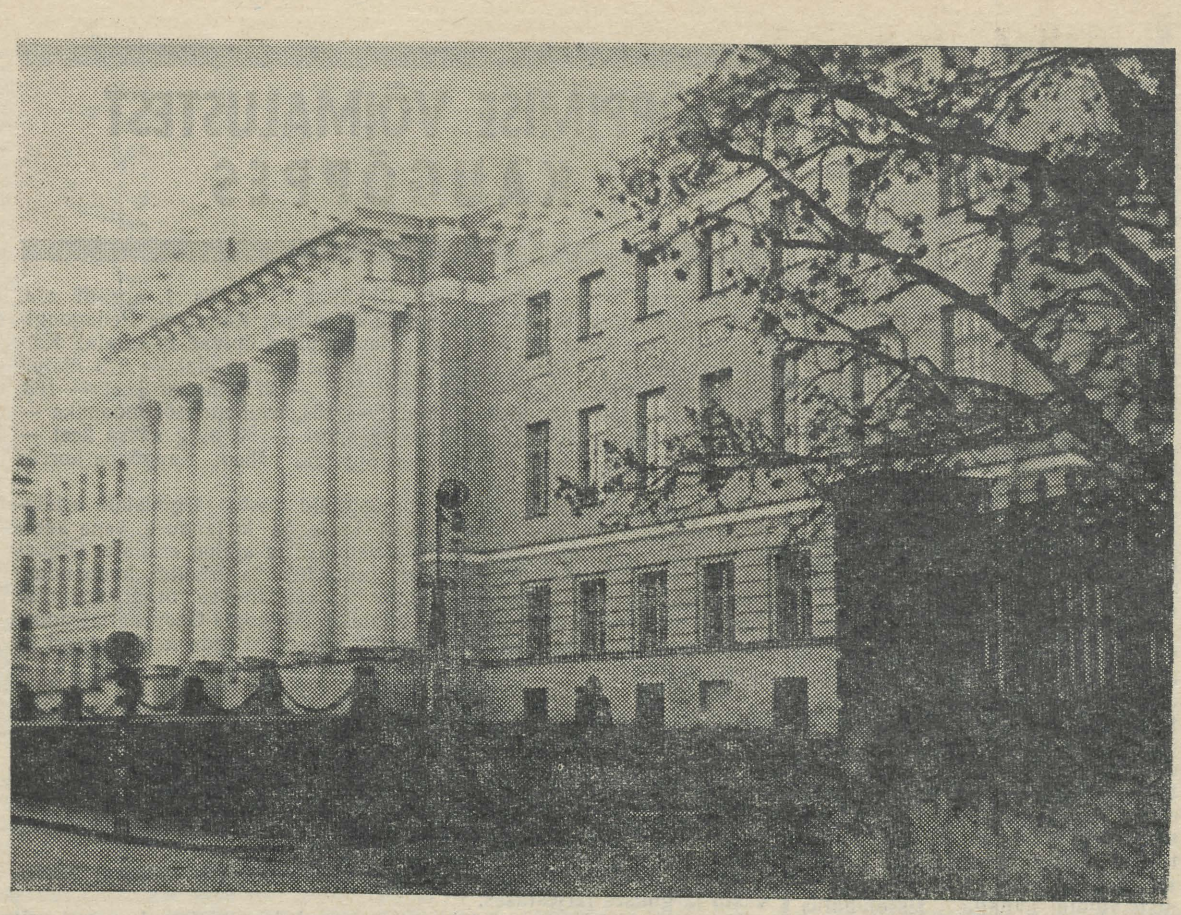

UUTE ÜLIÕPILASTE VASTUVÕTU TINGIMUSED

Tänavu võtab Tartu Riiklik Ülikool vastu statsionaarseid üliõpilasi järgmistele erialadele:

AJALOO-KEELETEADUSKONNAS
- **ajalugu**
- **eesti keel ja kirjandus**
- **inglise keel ja kirjandus**
- **saksa keel ja kirjandus**
- **vene keel ja kirjandus (vajalik eesti ja vene keele praktiline tundmine)**

ARSTITEADUSKONNAS
- **farmaatsia**
- **pediaatria**
- **ravi (ka vene õppekeelega)**
- **spordimeditsiin (ainult vene õppekeelega)**
- **stomatoloogia**

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAS
- **bioloogia**
- **geograafia**

FÜÜSIKA-MATEMAATIKATEADUSKONNAS
- **füüsika (ka vene õppekeelega)**
- **keemia**
- **matemaatika (ka vene õppekeelega)**
- **matemaatika-füüsika (pedagoogiline haru)**

KEHAKULTUURITEADUSKONNAS
- **kehakultuur ja sport**

ÕIGUS-MAJANDUSTEADUSKONNAS
- **õigusteadus**
- **kaubanduslik raamatupidamine**
- **kaubandusökonoomika**
- **majandusküberneetika**
- **rahandus ja krediit**

Statsionaarsesse osakonda astujad peavad sooritama JÄRGMISED EKSAMID (* on märgitud profileerivad ained):

a) **füüsika alal:**
1) füüsika* (suuline), 2) matemaatika* (kirjalik ja suuline), 3) keemia (suuline), 4) eesti (vene) keel ja kirjandus (kirjand);

b) **matemaatika alal ja matemaatika-füüsika pedagoogilises osakonnas:**
1) matemaatika* (suuline ja kirjalik), 2) füüsika* (suuline), 3) eesti (vene) keel ja kirjandus (kirjand);

c) **keemia alal:**
1) keemia* (suuline), 2) matemaatika* (suuline), 3) füüsika* (suuline), 4) eesti keel ja kirjandus (kirjand);

d) **ravi, pediaatria, stomatoloogia, farmaatsia, bioloogia, kehakultuuri ja spordi alal:**
1) keemia* (suuline), 2) füüsika* (suuline), 3) eesti (vene) keel ja kirjandus (kirjand); **kehakultuuri ja spordi alale astujad** teevad täiendavalt eksami erialal;

e) **õigusteaduse alal:**
1) eesti keel ja kirjandus* (kirjand ja suuline), 2) NSV Liidu ajalugu* (suuline);

f) **eesti, inglise ja saksa keele ja kirjanduse alal:**
1) eesti keel ja kirjandus* (kirjand ja suuline), 2) võõrkeel* (suuline), 3) NSV Liidu ajalugu* (suuline);

g) **vene keele ja kirjanduse alal:**
1) I. eestikeelse keskkooli lõpetajaile — eesti keel ja kirjandus* (kirjand) ja vene keel* (suuline), II. venekeelse keskkooli lõpetajaile — vene keel ja kirjandus* (kirjand ja suuline), 2) NSV Liidu ajalugu* (suuline), 3) võõrkeel* (suuline);

h) **ajaloo alal:**
1) eesti keel ja kirjandus* (kirjand ja suuline), 2) NSV Liidu ajalugu* (suuline), 3) võõrkeel (suuline — ainult statsionaarsetele);

i) **geograafia, kaubandusliku raamatupidamise, kaubandusökonoomika, majandusküberneetika, rahanduse ja krediidi alal:**
1) matemaatika* (kirjalik ja suuline), 2) geograafia* (suuline), 3) eesti keel ja kirjandus (kirjand).

Märkus: * on märgitud profileerivad ained antud erialal. Kaugõppijad sooritavad statsionaarsetega samad eksamid.

Isikud, kes on keskkooli lõpetanud kuld- või hõbemedaliga või on kesk-eriõppeasutuse lõpetamisel saanud diplomi kiitusega, peavad sisseastumiseksamid tegema ainult ühes profileerivas aines, mis määratakse kindlaks õppeasutuse poolt. Teinud eksami selles aines hindele «väga hea», vabastatakse sisseastuja järgnevatest eksamitest, hinde «hea» või «rahuldava» puhul tuleb anda eksamid kõigis nõutavais aineis.

Sisseastumiseksamid toimuvad 1.—20. augustini. AVALDUSI ÜLIKOOLI ASTUMISEKS võetakse vastu 20. juunist kuni 31. juulini.

Avaldus tuleb esitada Tartu Riikliku Ülikooli rektori nimele, ära näidata valitav teaduskond ja eriala.

Avaldusele tuleb lisada:

1) iseloomustus ülikooli astumiseks,
2) keskharidust tõendav dokument (originaal + lihtärakiri),
3) elulookirjeldus,
4) meditsiiniline tõend (vorm nr. 286),
5) 4 päevapilti 3×4 cm, ilma peakatteta,
6) pass või sõjaväepilet (kutsealustel arvelevõtmise tunnistus) esitatakse isiklikult.

Isikud, kel on kaheaastane tööstaaž, peavad koos nimetatud dokumentidega esitama asutuse või ettevõtte juhataja poolt tõestatud väljavõtte tööraamatust (kolhooside liikmed esitavad kolhoosi juhatuse poolt tõestatud väljavõtte kolhoosniku tööraamatust, kus on näidatud kolhoosis kehtestatud tööpäevade miinimumi täitmine iga kalendriaasta kohta eraldi).

Viimast aastat teenivad sõdurid, madrused, seersandid ja vanemad, kes soovivad astuda ülikooli statsionaarsesse osakonda, peavad koos ülalloetletud dokumentidega esitama väeosa komandöri nõusoleku puhkuse võimaldamise kohta sisseastumiseksamite tegemiseks.

Tööstaaži arvestatakse seisuga 1. september 1967.

Isikuil, **kes suunatakse õppima ettevõtte poolt,** peab olema vähemalt kaheaastane tööstaaž. Neil tuleb esitada täiendavalt kindlaksmääratud vormis suunamiskiri.

Statsionaarseteks üliõpilasteks vastuvõtt toimub ülikooli rektori poolt eraldatud kohtade arvu piires proportsionaalselt avalduste arvule, mis on esitatud vähemalt kaheaastase praktilise töö staažiga ja staažita isikutel. Vähemalt kaheaastane teenistus sõjaväes loetakse demobiliseeritud sõjaväelastel võrdseks kaheaastase praktilise töö staažiga.

Esimeses järjekorras võetakse vastu tootmistöö eesrindlasi, kellel on vähemalt kaheaastane praktilise töö staaž, kõige paremini ettevalmistatuid ja andekamaid, keda tööstusettevõtted ja teised organisatsioonid on suunanud kõrgematesse õppeasutustesse tootmistöö katkestamisega vastavalt NSVL Ministrite Nõukogu määrusele nr. 1099 18. IX 1959. a. ja esitavad kindla vormikohase suunamiskirja.

Neil juhtudel, kui tööstaažiga või staažita sisseastujail on profileerivates ainetes sisseastumiseksamitel võrdne arv palle, eelistatakse kaheaastase praktilise töö staažiga isikuid.

FÜÜSIKA-MATEMAATIKA-TEADUSKOND

FÜÜSIKAOSAKONDA võetakse keskkoolilõpetanuid vastu pedagoogilisse ja eksperimentaalteoreetilisse harru. Kolme esimese õppeaasta vältel on õppetöö mõlemas harus enamvähem ühine. Spetsialiseerumine kitsamale erialale toimub kahe viimase õppeaasta vältel erikursuste, erilaboratooriumide, tootmispraktika ja kursuse- ning diplomitööde tegemise abil.

Pedagoogilise haru üliõpilased saavad hea pedagoogilise ettevalmistuse kõrval ka piisavalt teadmisi kaasaja füüsikast.

Eksperimentaalteoreetilise haru üliõpilaste spetsialiseerumise peamisteks suundadeks on teoreetiline füüsika, tahke keha füüsika (optika ja elektroonika), gaaslahenduse füüsika (eriti aeroionisatsiooninähtused) ning individuaalplaanide alusel astrofüüsika ja biofüüsika.

Õppetöö füüsikaosakonnas on väga pingeline ja edukalt võivad õppida seal vaid need, kellel on talenti füüsikalis-matemaatilistes ainetes ja piisavalt visadust raskustest jagusaamiseks.

Füüsikaosakonnas õppivad üliõpilased võivad astuda Üliõpilaste Teaduslikku Ühingusse ja töötades vilunud õppejõudude juhendamisel täiendada end valitud erialal. Üliõpilaste iseseisvat tööd soodustab eriti asjaolu, et füüsikaosakonna koosseisu kuulub elektroluminestsentsi ja pooljuhtide probleemlaboratoorium ning aeroionisatsiooni probleemlaboratoorium.

Suurem osa teoreetilise haru lõpetanuist suunatakse tööle vabariigi tööstustesse, parimad lõpetajad saavad töökohad ENSV Teaduste Akadeemia mitmesugustesse instituutidesse ja kõrgematesse õppeasutustesse.

Pärast ülikooli lõpetamist suunatakse pedagoogilise haru lõpetanud üliõpilased tööle keskkoolidesse füüsikaõpetajateks.

A. HAAV

1967. a. võetakse KEEMIAOSAKONDA vastu 30 üliõpilast, neist 5 keemiaõpetajaks.

Keemia üksikute erialade tundmaõppimine toimub kursuste kaupa: I kursusel tegeldakse anorgaanilise keemiaga, II kursusel analüütilise keemiaga, III kursusel füüsikalise keemiaga ning IV kursusel orgaanilise keemiaga. Viimasel spetsialiseerutakse erialade järgi (anorgaaniline, füüsikaline, analüütiline ning orgaaniline keemia).

Õppetööd viivad läbi kateedrid.

Anorgaanilise ja füüsikalise keemia kateeder õpetab üldist ja anorgaanilist keemiat, füüsikalist keemiat ja kolloidkeemiat, samuti erikursusi (anorgaaniliste ühendite uurimise meetodid, adsorptsiooniprotsessid, elektrokeemia, termodünaamika). Teadusliku töö alal tegeldakse elektroodprotsesside ja kütuseelementide uurimisega, samuti ioonvahetusega (ülipuhaste ainete saamine).

Analüütilise keemia kateeder õpetab analüütilist keemiat ning vastavaid erikursusi (spektraalanalüüs, füüsikalis-keemilise analüüsi meetodid). Uurimistööd toimuvad praktiliselt luminestsentsi alal.

Orgaanilise keemia kateeder õpetab orgaanilist keemiat, orgaaniliste ainete tehnoloogiat ning eriaineid (orgaaniliste ainete struktuuri teooria, orgaaniline analüüs, orgaaniline süntees). Eriprogrammi alusel on võimalik spetsialiseeruda ka biokeemia alal.

TRÜ keemiaosakonna lõpetajad on seni põhiliselt suunatud tööle teaduslikesse uurimisasutustesse ja kõrgematesse õppeasutustesse: mõned lõpetajad töötavad ka tööstusettevõtetes.

MATEMAATIKUTE — nii arvutusmatemaatikute kui ka pedagoogide ettevalmistamine on meie vabariigis toimunud põhiliselt TRÜ Füüsika-Matemaatikateaduskonna matemaatikaosakonnas. Alates 1967/68. õppeaastast võtab need funktsioonid enda peale TRÜ uus teaduskond — Matemaatikateaduskond. Sellesse on ette nähtud vastu võtta 125 statsionaarset üliõpilast. Nende hulgas võetakse matemaatika pedagoogilisse harru 60 üliõpilast. Vastuvõttu kaugõppeosakonnas matemaatika erialale ei toimu.

Õppetöö teaduskonnas toimub kahes harus — arvutusmatemaatika ja pedagoogilises harus. Esimeses valmistatakse ette põhiliselt arvutusmatemaatikuid, teises — keskkooli matemaatikaõpetajaid. Üksikjuhtudel võib üliõpilane individuaalplaani alusel spetsialiseeruda mõnel muul erialal (näit. algebra, funktsiooniteooria jm.), kui on olemas vastav nõudmine selle ala spetsialisti järele.

Vaatamata vastuvõtu kontingendi pidevale kasvule pole veel kaugeltki suudetud katta asutuste nõudmisi matemaatikute osas. Et vajadused arvutusmatemaatikute järele on eriti suured, siis makstakse neile alates III kursusest 17.— rbl. võrra kõrgemat stipendiumi. Iga noort, kes tunneb kutsumust matemaatika vastu, ootavad TRÜ auditooriumid, laboratooriumid ja õppebaasid ning peale vajalikku ettevalmistust TRÜ-s — avar ja huvitav tööpõld.

T. SÕRMUS,
matemaatilise analüüsi kateedri dotsendi kt.

AJALOO-KEELE-TEADUSKOND OOTAB

Keda me ootame sügisel sisseastumiseksameile Ajaloo-Keeleteaduskonda?

Ootame neid, kellel on pedagoogikutsumust, sest valmistame ette põhiliselt eesti keele ja kirjanduse, vene keele, võõrkeelte (inglise ja saksa) ning ajaloo ja ühiskonnateaduse õpetajaid. Muidugi, meie lõpetajad võivad töötada ka mujal, kuhu nõutakse haritud filoloogе või ajaloolasi (ajakirjandus, tõlgiamet, muuseumid, arhiivid jne.), osa andekamatest lõpetajatest läheb teaduslikule tööle. Kuid lõpetajate põhiosa suundub kooli. Seda tuleb arvestada. (Poolsosinal lisame, et ootame just noormehi, neid on meil praegu vähevõitu!)

Ootame neid, kes tööd ei karda, sest meil õppida ei ole kerge. Huvitavaid, kuid pingelisi aineid on palju. Eriti keelte õppimine nõuab püsivat tööd.

Kõigis neljas osakonnas (eesti, vene ja võõrfiloloogia, ajalugu) on veel kitsamaid spetsialiseerumisvõimalusi. Näiteks võib eesti filoloogia alal valida kitsamaks erialaks soome-ugri keeled, eesti keele, kirjanduse, rahvaluule, žurnalistika, psühholoogia ja pedagoogika.

Valitud eriala kõrval pakub meie teaduskond tohutult võimalusi ennast täiendada. Näit. on meil võimalik kohustuslike võõrkeelte kõrval õppida paljusid Euroopa, Idamaade või Aafrika keeli; meie keelemehed tegelevad matemaatilise lingvistikaga, on loodud sotsioloogia-alane töögrupp jne. jne. Aasta-aastalt on paranenud meie tehniline baas.

Ootame romantikuid. Neid, keda võlub teaduse labürintides omaenese jõul edasi jõuda, kes kannatamatusega ootavad ekspeditsioone ja välitöid, keda veetlevad katsed ning arutlused teaduslikes ringides. Sest ega meil ole ainult loengud, seminarid ja eksamid-arvestused: meie töö on väga mitmekülgne, igatahes mitte igav.

Tulge ja veenduge! Ootame.

J. PEEGEL,
dekaan

Mida on võimalik õppida Majandusteaduskonnas?

Mida on võimalik õppida Majandusteaduskonnas?

Iga aastaga kasvab majandusteadlaste osatähtsus meie ühiskonnas. Tänapäeval ei leia me enam rahvamajandusharu, kus ei töötaks kõrgema haridusega ökonomiste. Ka ülikooli Majandusteaduskonna lõpetanuid on vabariigi kõikides linnades ja rajoonides, nad töötavad kaubastutes, ETKVL-i rajooniliitudes, kauplustes, pankades, rahandusosakondades, ettevõtete finantsistidena või ökonomistidena. Edukalt tulevad oma ülesannetega toime ka need meie lõpetajad, kes tegutsevad ühiskondlikes organisatsioonides, ajakirjanduses, õppejõududena. Käesoleval kevadel lõpetab TRÜ Majandusteaduskonna üle 100 noore spetsialisti.

Sügisel võtame nende asemele uued teadusehimulised, peamiselt teie hulgast, abituriendid. Mida on siis võimalik Majandusteaduskonnas õppida? Juba vanadele erialadele, s. t. rahanduse ja krediidi ning toidu- ja tööstuskaupade tundmise ning kaubandusökonoomika erialale võetakse vastu nii statsionaarselt kui ka mittestatsionaarselt õppijaid. Rahanduse ja krediidi erialal toimub õppetöö eesti ja vene keeles. Peale eelnimetatute on alates käesolevast aastast võimalik õppida veel kahel uuel erialal — nimelt majandusküberneetikat (ainult statsionaarselt) ja kaubanduslikku raamatupidamist. Vaatleme erialasid lähemalt.

RAAMATUPIDAMISE ERIALALE võetakse käesoleval aastal vastu 50 (25 statsionaarset ja 25 mittestatsionaarset) üliõpilast. Sel alal toimuvad praegu suured muudatused: endine käsitsitöö asendub masinate tööga. Moodsate elektronarvutite ja analüütiliste arvutusmasinate laialdase rakendamise tulemusena on töö reas kaubandusorganisatsioonides juba praegu ulatuslikult mehhaniseeritud. Raamatupidajad-projekteerijad tegelevad metodoloogiliste küsimustega, kavandavad informatsiooni liikumise ja töötlemise skeeme. Raamatupidajad-mehhanisaatorid töötlevad projekteerijate poolt koostatud skeemide kohaselt kogutud ja kontrollitud informatsiooni elektronarvutitel või analüütilistel arvutusmasinatel ning lõpuks veel raamatupidajad-analüütikud teevad järeldusi masinatest saadud tulemuste alusel.

KAUBANDUSÖKONOMISTID (25 statsionaarset ja 25 mittestatsionaarset) alustavad oma õpinguid üldmajanduslikest õppeainetest. Hiljem lisanduvad eriained. Kaubandusökonoomika erialal õpitakse tundma kaubanduse olemust ja tema osa sotsialistlikus majanduses, kaubanduse organiseerimise ja planeerimise süsteemi, käsitletakse kaubafondide hankimise ja jaotamise korda, kaubanduse materiaalset baasi jne. Ühtlasi õpitakse tundma majandusliku informatsiooni hankimise ja arvestuse korda, töö organiseerimise ja tasustamise teoreetilisi aluseid, hindade kujundamise mehhanismi, selle iseärasusi.

III ja IV kursusel toimub lõplik spetsialiseerumine.

Majandusteaduskonnas valmistatakse ette eraldi TÖÖSTUS- JA TOIDUKAUPADE TUNDJAID (käesoleval aastal võetakse vastu 25 toidukaupade tundjat mittestatsionaarselt). Kaubatundja ettevalmistus tugineb põhijoontes samadele üldteoreetilistele õppeainetele, mida õpetatakse ökonomistidele. Kuid juba esimestel kursustel on kaubatundjate õppekavas mitmesuguste üldainete kõrval tähtsal kohal ka keemia ja füüsika.

RAHANDUSE JA KREDIIDI ERIALAL on Tartu Riikliku Ülikooli Majandusteaduskonnas võimalik õppetöö käigus spetsialiseeruda neljal kitsamal erialal: 1) rahandus (riigieelarve); 2) tööstuse rahandus; 3) krediteerimine; 4) kapitaalmahutuste finantseerimine ja krediteerimine. Sel erialal võetakse vastu 50 statsionaarset ja 50 mittestatsionaarset üliõpilast. Üldteoreetilised ja üldmajanduslikud ained on kõigil loetletud erialadel ühised. Kitsam spetsialiseerumine algab vastavate erikursustega III õppeaastal.

MAJANDUSKÜBERNEETIKA on uueks erialaks Tartu Riiklikus Ülikoolis. Käesoleval sügisel võetakse majandusküberneetikat õppima 25 mittestatsionaarset üliõpilast. Selle eriala spetsialiste vajatakse rahvamajanduse planeerimiseks ja juhtimiseks kasutatavaile elektronarvutitele.

Selle eriala spetsialistide ettevalmistamise vajadus on tingitud elektronarvutite kasutamisest planeerimisel ja rahvamajanduse juhtimisel. Õppeaeg vältab 5 aastat ning selle aja jooksul saavad üliõpilased majandusliku ettevalmistuse kõrval ka matemaatilise. Traditsiooniliste matemaatiliste ainete (programmeerimine, tõenäosusteooria ning matemaatiline statistika) kõrval on kavas ka uued distsipliinid, nagu sissejuhatus majandusküberneetikasse, sotsialistliku laiendatud taastootmise mudelid, matemaatilised meetodid ja mudelid tähtsamate rahvamajandusharude planeerimisel jne. Õpitakse tundma ka arvutusmasinaid ning neil töötamist.

Teoreetilisi teadmisi kontrollitakse ja hinnatakse ning erialaseks tööks vajalikke praktilisi oskusi omandatakse õppe- ja tootmispraktikal Eesti NSV-s või vennasvabariikides.

Kohtumiseni sügisel, abiturient!

V. KRINAL,
TRÜ raamatupidamise kateedri juhataja

ÕPPIMISE VÕIMALUSTEST KAUGÕPPES

Kaugõppe korras õppis Tartu Riiklikus Ülikoolis 1. aprillil s. a. 2403 üliõpilast, neist TRÜ liinis 2299 üliõpilast, Kaugõppe Pedagoogilise Instituudi liinis 104 üliõpilast. Kaugõppijad õpivad 21 erialal. Kõige arvukamalt on kaugõppeüliõpilasi õigusteaduse alal — 373 üliõpilast, järgnevad ajalugu — 332, eesti keel — 271, inglise keel — 183, vene keel — 182, rahandus ja krediit — 164, kaubandusökonoomika — 149, bioloogia — 100, kehakultuur ja sport — 93 ning saksa keel — 93 üliõpilasega. Teistel erialadel on õppijaid vähem. Kaugõppe korras on lõpetanud TRÜ 2246 inimest.

Käesoleval sügisel võetakse kaugõppijaid vastu järgmistele erialadele: Ajaloo-Keeleteaduskonda eesti keele ja kirjanduse, vene keele ja kirjanduse, germaani keelte ja kirjanduse ja ajaloo erialale; Õigus-Majandusteaduskonda õigusteaduse, rahanduse ja krediidi, kaubandusökonoomika, toidukaupade tundjate ja kaubanduse organiseerimise ning kaubandusraamatupidamise erialale; Bioloogia-Geograafiateaduskonda geograafia erialale ja Kehakultuuriteaduskonda kehakultuuri ja spordi erialale.

Sisseastumiseks tuleb ettenähtud dokumendid esitada kuni 20. juunini s. a. TRÜ kaugõppeosakonda, Tartu, Kingissepa tn. 18, alates 20. juunist kuni 31. juulini TRÜ vastuvõtukomisjonile, Tartu, Ülikooli tn. 18.

Sisseastumiseksamid algavad 1. augustil.

Sisseastumiseksamitele lubatud isikutele antakse töökohalt 15 kalendripäeva täiendavalt palgata puhkust. Ülikool võimaldab sisseastujatele eksamite ajaks elamispinna ühiselamus.

Sisseastumiseksamid edukalt sooritanuid võetakse konkursi korras vastu järgmises järjestuses.

Esimeses järjekorras võetakse vastu need, kes töötavad samal või lähedasel tööalal, mida soovitakse ülikooli õppima tulla. Nendest võetakse vastu **eelisjärjekorras** need, kes on suunatud ettevõtete, kolhooside, sovhooside, asutuste ja organisatsioonide poolt erialale, mis vastab sisseastuja tööle, ja kes esitavad kindlas vormis koostatud suunamiskirja. Nimetatud vorm on saadaval TRÜ kaugõppeosakonnas, vastuvõtukomisjonis ja konsultatsioonipunktides Tallinnas (Tõnismägi 14) ja Pärnus (Pärnu VI Keskkool).

Veel vabaks jäänud kohtadele võetakse vastu teisi sisseastujaid, kes ei tööta õpitaval ega ka sellele lähedasel erialal, tingimusel, et nad asuvad esimesel võimalusel tööle, mis vastab õpitavale erialale.

Kaugõppijate tarvis näevad partei ja valitsuse määrused ning NSV Liidu Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeeriumi poolt kehtestatud eeskirjad ette mitmesuguseid soodustusi.

Edukalt õppivatele mittestatsionaarsetele üliõpilastele on ette nähtud lisapuhkused koos töötasu säilitamisega: I ja II kursuse kaugõppijatele 30 kalendripäeva ning järgnevate kursuste kaugõppijatele 40 kalendripäeva igal aastal. Viimase kursuse kaugõppijatele antakse sellele lisaks riigieksamite sooritamise ajaks 30 kalendripäeva puhkust ning diplomitöö ettevalmistamise ja kaitsmise ajaks 4 kuud.

Nimetatud puhkuse ajaks säilitatava töötasu määr määratakse kindlaks, lähtudes keskmisest kuutöötasust viimase 12 kuu jooksul enne puhkust, kuid mitte üle 100 rbl. kuus.

TRÜ kaugõppeosakond

Kui tunned huvi loodusteaduste vastu

Bioloogia-Geograafiateaduskond on kõrgema haridusega loodusteadlaste kaadri taimelavaks meie vabariigi keskkoolide, uurimisasutuste ja tootmisettevõtete jaoks. Õppetöös, mis teaduskonnas kestab viis aastat, on suur osatähtsus välipraktikal: pärast esimest ja teist kursust toimuvad õppepraktikad meie vabariigis, kolmanda ja neljanda kursuse järel aga menetluspraktikad niihästi meie vabariigi kui ka teiste liiduvabariikide silmapaistvamate uurimisasutuste ja tootmisettevõtete juures.

Bioloogia-Geograafiateaduskond jaguneb osakondadeks.

BIOLOOGIAOSAKONNAS saavad ettevalmistuse tulevased bioloogia- ja keemiaõpetajad ning mitmete kitsamate bioloogia erialade spetsialistid. Osakonnas teostab õppetööd neli kateedrit, mille juures töötades üliõpilased omandavadki vastava kitsama eriala. Botaaniku eriala saavad üliõpilased taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedri juures, zooloogia erialale spetsialiseerumine toimub zooloogiakateedri juures, taimefüsioloogi, taimebiokeemiku ja mikrobioloogi eriala omandavad üliõpilased taimefüsioloogia ja -biokeemia katedri juures ning geneetika ja tsütoloogia (rakuõpetuse) erialal saavad üliõpilased ettevalmistuse geneetika ja darvinismi kateedri juures. Igal erialal saab spetsialiseeruda mitmeid kitsamaid küsimusi sügavuti tundma õppides, milleks kuulatakse erikursusi ja võetakse osa uurimistööst Üliõpilaste Teadusliku Ühingu aineringides.

Peale tugeva erialase ja õpetamise metoodika alase väljaõppe võtavad tulevased bioloogia- ja keemiaõpetajad läbi ka tähtsamad geograafilised ained, et vajaduse korral õpetada ka geograafiat.

GEOGRAAFIAOSAKOND valmistab ette kõrgema kvalifikatsiooniga geograafiaõpetajaid ja spetsialiste järgmistel erialadel: füüsiline geograafia, majandusgeograafia, meteoroloogia-klimatoloogia ja hüdroloogia. Tuleb rõhutada, et põhiline osa geograafiaosakonna üliõpilastest valmistatakse ette õpetajakutseks, spetsialiseeruda võimaldatakse ainult õppe- ja ühiskondlikus töös eriti silmapaistvatel üliõpilastel, kes ilmutavad eeldusi tööks eespool nimetatud erialadel.

Peale õppe- ja menetluspraktikate toimuvad geograafiaosakonna üliõpilastele õppeekskursioonid meie vabariigis (I ja II kursusel), pärast III kursust matkatakse Koola poolsaarel ja IV kursuse lõpetamisel Kaukaasias.

GEOLOOGIAKATEEDRI juures valmistatakse ette vabariigi vajadusteks ka geolooge. Geoloogide õppe- ja menetluspraktikad toimuvad suures osas väljaspool meie vabariiki (Krimmis, Pamiiris jm.).

L. KULLUS,
geograafiakateedri vanemõpetaja

Käärikul saab õppida, võistlusi pidada ja hästi puhata, tulevikus veel paremini kui praegu

Tunduvalt muudab Kääriku ilmet praegu ehitamisel olev spordihoone. Selles on kaks saali mõõtmetega 32×16 ja 18×12 m. Koos saale ühendava koridoriga moodustub 80 meetri pikkune kolme jooksurajaga sirge, mis lubab kergejõustiklasi harjutada ka talveperioodil. Soklikorrusele tulevad suusabaas, lasketiir ja veeremängurada. Ei ole unustatud ka ruume meditsiinilise teenindamise ja teadusliku uurimistöö tarvis. Spordihoone valmimine võimaldab Kääriku aasta ringi kasutada õppe-sportlikuks tegevuseks, mis kahtlemata tõstab baasi tähtsust nii vabariiklikus kui ka üleliidulises ulatuses. Kääriku kujuneb kohaks, kus hakatakse järjekindlalt korraldama üritusi kehakultuuri kaadri kvalifikatsiooni tõstmiseks. Siin saab värskendada oma teadmisi ja koguda uut indu kehakultuurlaste ja sportlaste juhendamiseks.

Spordihoone ei ole viimane Kääriku kohandatud ehitus. Järjekorda ootavad sisebassein, 70-meetrisi hüppeid võimaldav suusahüppemägi, mitmed majandushooned ja elumajad.

F. KUDU

Tartu Ülikool — silmapaistev kirurgiakeskus

Esimeseks nimekaks kirurgiks Tartu ülikoolis oli kuulsa itaalia kirurgi Scarpa õpilane J. Moier (1814—1836). Ta valdas virtuoosselt kirurgilist tehnikat ning on ühtlasi Tartu kirurgiakoolkonna looja. Tema õpilastest said kõige tuntumaks N. Pirogov ja F. Inozemtsev, kes aastail 1828—1833 olid professorite-instituudi kasvandikud.

N. Pirogov juhatas kirurgiakliinikut Tartus aastail 1836—1841. Ta tõstis õppe- ja teadusliku uurimistöö kirurgia alal Tartus esmakordselt eriti kõrgele tasemele. Juba Tartus pani ta aluse uuele teadusharule — topograafilisele anatoomiale, õpetas hilisemaid kirurgide põlvkondi mõtlema anatoomiliselt. 1841.—1856. a. töötas ta professorina Peterburi Meditsiinilis-Kirurgilises Akadeemias, kus rajas maailmas esimese hospitaalkirurgia kliiniku. Suured teened on tal füsioloogilise eksperimendi sisseviimisel kirurgiasse, narkoosi juurutamisel praktikasse, immobilisatsiooniõpetuse arendamisel kipsmähise rakendamise näol, luuplastika operatsioonide väljatöötamisel, välikirurgia loomisel, mistõttu Pirogovi õigusega peetakse üheks teadusliku kirurgia rajajaks. Ka F. Inozemtsevist sai hiljem silmapaistev vene kirurg-kliinitsist, Moskva ülikooli professor.

Omal ajal tuntud kirurg oli G. Adelmann (1841—1871). Koos prof. P. Walteriga (1847—1848) uuris ja rakendas ta esimesena Tartus eeter- ja kloroformnarkoosi. Tema õpilastest said paljud tuntud kirurgideks ja professoriteks mitmes Venemaa ülikoolis. J. Szymanowsky oli Kiievi ülikooli professor. Töötades Tartus (1856—1858), leiutas Szymanowsky kirurgilisi instrumente (resektsioonisaag jt.), täiustas koos Adelmanniga kipsmähise tehnikat, andis suure panuse plastilise kirurgia arengusse. Adelmanni õpilane, silmapaistev vene kirurg K. Reyer (1872—1878) rakendas Tartus vereülekannet koolerahaigete ravimisel (1871), õppis kuulsa inglise kirurgi J. Listeri juures haavade antiseptilise ravi meetodit ning rakendas seda nii Tartu kliinikus kui ka Vene-Türgi sõja tandril esimeste hulgas Venemaal.

Adelmanni õpilane oli ka silmapaistev kirurg E. Bergmann, kes töötas Tartus alates 1860. a. assistendina, dotsendina ja 1871.—1878. a. professorina. Ta pööras erilist tähelepanu haavade ravile, viies sisse aseptika (haigusidutu haavakäsitsuse). Klassikalised on tema tööd sõja- ja koljukirurgia alalt, mis said aluseks ka neurokirurgia arengule. Hiljem töötas ta professorina Würzburgis ja Berliinis.

Aastail 1878—1890 juhatas Tartus kirurgiakliinikut Adelmanni õpilane E. Wahl. Ta andis suure panuse lastekirurgia arengusse, edendas veresoonte vigastuste ja soolesulguse diagnostikat. Tema nimega on seotud edukas võitlus leepraga balti kubermangudes ja vastava seltsi asutamine. Endise Muuli leprosooriumi juurde Veerikul on asetatud talle mälestuskivi.

Aastail 1910—1917 juhatas Toomel asuvat teaduskonnakirurgia kliinikut tuntud kirurg W. Zoege von Manteuffel, Wahli õpilane. Ta töötas samas varem dotsendina (1889—1899), seejärel Tartu linnahaiglas (asus Kaluri tänaval) asutatud hospitaalkirurgia kliiniku juhatajana (1899—1910) ja samaaegselt arst F. Faure erahaigla (asus Vallikraavi tänaval, seal, kus praegu on onkoloogiadispanser) kirurgiaosakonna juhatajana. 1897. a. juurutas ta kirurgilisse praktikasse kummikindad (nn. «steriilse käe»), teostas Tartus esimese õnnestunud südameoperatsiooni (1901) ja arteriõmbluse inimesel. Tema ja E. Wahli juhendamisel tegi eelnevalt eksperimentaalseid arteriõmblusi loomadel (1889) A. Jassinovski. Zoege von Manteuffelilt on ilmunud loengud üld- ja sõjakirurgia alal. Viimasel alal oli ta tunnustatud organisaator. Tema juures töötas assistendina ja eradotsendina N. Burdenko (1905—1910), hiljem silmapaistev nõukogude kirurg, kaasaegse neurokirurgia ja välikirurgia rajajaid. Juba Tartus teostas ta rea tähtsaid kõhunäärme ja mao füsioloogiale pühendatud kliinilis-eksperimentaalseid uurimisi. Ta töötas 1911.—1917. a. vanas anatoomikumis topograafilise anatoomia ja operatiivkirurgia kateedri juhatajana. 1917. a. detsembris valiti Burdenko teaduskonnakirurgia kliiniku juhatajaks, kuid juba 1918. a. lahkus ta Voroneži. 1916. a. juhatas mainitud kliinikut mõnda aega tuntud vene kirurg M. Rostovtsev, kes varem oli juhatanud topograafilise anatoomia ja operatiivkirurgia kateedrit ning seejärel hospitaalkirurgia kliinikut. Rostovtsevil on teeneid kõhuõõnekirurgia ja välikirurgia arendamisel. Ta asutas Tartusse eraülikooli (1908—1918), kus said võimaluse õppida ka naised. Tema juures asus tööle esimese naisõppejõuna ülikoolis Selma Feldbach, täites ülemääralise assistendi kohuseid. S. Feldbach on ühtlasi esimene eesti naiskirurg ja esimene eesti rahvusest naine, kes omandas meditsiinidoktori kraadi (Bernis 1905).

Käesoleval ajal asub endises kirurgiakliinikus Tartu Linna Kliinilise Haigla haavaosakond, mis on ühtlasi TRÜ Arstiteaduskonna teaduskonnakirurgia, topograafilise anatoomia ja operatiivkirurgia kateedri õppebaasiks. Osakonnas on 130 haigevoodit. Kateedrit juhatab Eesti NSV teeneline teadlane professor A. Linkberg, kes oma kaastöölistega edukalt uurib ja rakendab veresoonte plastilisi operatsioone, milleks kasutatakse kunstkiust veresooni. A. Linkbergi juhtimisel on kateedri juures loodud kudede ja veresoonte konserveerimise laboratooriumid. 1965. a. loodi haavaosakonna koosseisus esmakordselt vabariigis veresoonte kirurgia osakond, samuti vabariigis ainulaadne «kunstliku neeru» osakond. 1964. a. valiti prof. A. Linkberg Rahvusvahelise Kirurgide Seltsi liikmeks.

Silmapaistvat edu kirurgilise ravi probleemide uurimisel ja kaasaja kirurgia saavutuste praktikasse juurutamisel on saavutanud ka Arstiteaduskonna kliinilised kateedrid, mis baseeruvad Tartu Vabariiklikul Kliinilisel Haiglal. Üldkirurgiakateedri juhataja dots. A. Rulli tegi 1958. a. Tartus esimese operatsiooni südameklapi rikke puhul. 1960. a. alustas südamekirurgia arendamist arstide grupp eesotsas hospitaalkirurgia kateedri dotsendi A. Kliimaniga. Kirurgilist ravi vajavate haigete kompleksest uurimisest võtab osa ka terapeut dots. Ü. Lepp. Tänaseni on opereeritud üle 160 südamehaige. 1966. a. opereeriti A. Kliimani juhtimisel esmakordselt avatud südamel kunstliku hingamise ja vereringe aparaadi rakendamisega. Seni on avatud südamel opereeritud edukalt 5 haiget. Edukalt rakendatakse operatiivset ravi ka uroloogias, maohaiguste ravimisel ja teistes kirurgia valdkondades (dots. H. Petlem, med.-kand. J. Sarv jt.). Kuulsa neurokirurgi professor L. Puusepa suunda — neuropatoloogia ühendamist kirurgiaga, neurokirurgia arendamist — jätkab resultatiivselt neuroloogia ja neurokirurgia kateedri juhataja dots. E. Raudam oma kaastöötajatega. Kirurgilist ravisuunda rakendatakse edukalt ka stomatoloogias (med.-kand. M. Lõvi jt.), samuti kõrva-nina-kurguosakonnas kateedrijuhataja professor E. Siirde juhendamisel. Silmahaiguste kirurgilisel ravil on võitnud laialdase tunnustuse professor L. Schotteri tegevus.

V. KALNIN

Päevad läksid

Kolmapäeval, 5. aprillil jõudis grupp Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilasi tagasi suusamatkalt Läänepolaar-Uraali. Meie matka eesmärgiks oli tundma õppida mägedes leiduvaid mineraale ja kivimeid, tutvuda matkarajooni faunaga ning teostada võimaluste piires ilmastiku- ja muid vaatlusi. Saime sõpradeks ka paljude kohalike inimestega. Mõne sõnaga on raske kirjutada kõigest, mida me oma kolme- ja poolesaja kilomeetri pikkusel suusaretkel läbi peaaegu inimtühjade paikade nägime ja üle elasime. Raske on hoiduda ka standardsusest, mis reisikirjades mõnikord tunda annab.

Meid oli seitse — viis poissi ja kaks tüdrukut, kusjuures mitteametlikult kuulus meie gruppi veel Fortuuna. Matka elas igaüks läbi omamoodi. Kõik nähtu oli meie jaoks uus, uskumatult huvitav, sest iga päev lõi lahti seninägemata vaate, uue leheküije looduseraamatust. Meie ümber oli taiga lugematute puudega, lugematute loomajälgedega, värskelt sadanud lumel. Teravad, metsikud, lausa alpilikud mäed. Lumelagendike puutumatus, mida meie esimestena rikkusime. Kohtumised matkagruppidega meenutavad lausa nalja Hiiumaalt, kus kõigest kaks autot oli ja needki omavahel kokku põrkasid. Kummalisel kombel ei tundnud me kordagi puudust ajalehtedest, raadiost, kinost. Esialgne äralõigatusetunne hajus, sest meiega olid Hemingway, Saint-Exupery, Jack London, kes aitasid pikki talveõhtuid lühendada. Tahtmatult tekkis soov elu üle järele mõelda, veidi filosofeerida, tuletada meelde juba läbitallatud matkaradu, uudismaad...

Telk ja ahi muutsid olemise hubaseks. Tuli praksus. Läbisegi lamades või istudes vaidlesime ja otsisime maailma õiglust taga, pea kohal auklikuks kõrbenud telgikatus tähistaevast meenutamas. Ümberringi oli pime öö. Kummaline! Mõnikord tekkis isegi öövalvesse minekuga väike konkurents — nii armsaks muutusid need paar tunnikest lõbusalt praksuva tule juures, mis andis nii mõnelegi meist inspiratsiooni matkapäeviku kirjutamiseks, mõtisklusteks.

Päevad läksid. Kohtumised inimestega ja loodus ei ahvatlenud meid koju ruttama. Kuidas saabki end üksikuna tunda, kui avastad hommikul telgi ümber tatsanud kaljukassi jäljed, mida sa esialgu fantaasiarikkuses karu omadeks pead, kui põõsa alt pistab jooksu lumekarva jänes, kui iga natukese maa tagant tõuseb lendu lumekana või metsis ja mets kajab käbliku peenehäälsest «saagimisest». Mõni päev kippus, tõsi küll, päris proosaliseks jääma — see oli siis, kui lume läbivajumine oma pool meetrit oli ja sula meid kimbutama kippus. Tagasi tulles tundsime end siiski võitjatena, sest me ei tulnud Uraali mitte oma mehisust imetlema, vaid lausa jahmatama panevat loodust, põhjamaa karmi ilu enda ümber. Sellepärast tegi iga järgmine päev eelnenu pingutused kuhjaga tasa, ja need pole sugugi tühjad sõnakõlksud ega hooplemine siin paberil.

Tore on koju tulla pärast poolekuulist metsasolekut habetunult, päevitununa, lõkkelõhnalisena, teadmisega, et ees ootab kahe-kolmemeetrise lumekihi asemel kevad Eestis ja et see retk ei jää viimaseks...

J. TÕNISSON
P. Einasto foto

ENE MIHKELSON

Ene Mihkelson õpib eesti kirjanduse eriharu IV kursusel.

Ta kuulub nende autorite hulka, kes oma esimest ilukirjanduslikku eneseväljendust mitte kohe avalikkuse ette pole kiirustanud tooma ja on läbi teinud pikema küpsemise iseeneses.

Hiljuti arutati Ene Mihkelsoni töid Tartu Noorte Autorite koondises (ettekanne Paul-Eerik Rummolt) ja leiti, et tegemist on tugevate eeldustega ja omanäolise autoriga.

Ene Mihkelson püüab luule kaudu tagasi minna selle «põhja, alumise juurelise põhja» juurde, et selle olemust tunnetades suuta ennast ja maailma näha vabana kõigest juhuslikust, keskpärasest, võltsist. Hüljata illusioonide maailm ja alustada kõigega algusest peale, et ei häviks võime näha ja mõtestada maailma värskelt ja kordumatult.

Loodetavasti kõneleb alljärgnev ise enese eest.

Õhk on täis tähti

Ümmargusel rohtukasvanud maal on minu hurtsik. Niikaugele, kui silm ulatub, on rohi, silmapiir, kord hommikuõhetusest punane nagu veri minu soonis, arvan ma teadvat, kord palavusest kollane nagu tolm januseil külavaheteedel, kord sinine ja jahe täis tühjust ja soovimatust.

Tuul tuleb kaugelt maa servalt, on see lääs või ida, ma ei tea seda, igast küljest avaneb samasugune vaade, ja lokib armunud poisina rohuplikade juukseid. Jahedana, rahulikuna, teades, et need kuuluvad talle, teades, et armastus on maa ja taevas vastastikku, et tema kaudu leiavad nad ühenduse.

Ta teab, et hullamiseks ja peitemänguks ei ole vajadust, kuid nähes nende igatsust, haarab tedagi mittetuulelik kihk ning ta paneb õhu liikuma vastu maad ja maa annab end maha saates kahetsemata ära päevase kuumuse.

See on ilus hetk keset tühjust, õhumasside ja kaugete tuulte vaikimist, undamist, torme ja üksindust. Miski ei sega seda, ei muuda olematuks. See on igavene, ajatu ja ajast-aega kestev. Iga hetk on seesama, mis ta oli eile ja ometi teine. Iga hetk on terve igavik, lõpmatult kestev, lõpmatult värske, lõpmatult ise ja noor. Selles vaikuses ja rahus keset põlvepikkust ja ühesarnast ja roheliist rohtu istun hüti uksel, tuul liigutab rideräbalaid selle avausel, libiseb üle mu näo soojana nagu paitus, kuigi on juba jahe.

Öösiti sõidavad hurtsiku uksest sisse tähed, osa neist vaatavad liikumatult mustas tühjuses minu magavaid silmi nii, et tunnen neid läbi laugude endasse tungivat. Näen neid unes vahel terve öö.

Nad ei kõnele midagi, ümbrus rõhub oma hingetusega, tühjusega, inimeste puudumisega. Nad lihtsalt tulevad unes mu ette, korrates seda, mida võiksin näha, istudes öösel keset hiiglakirikut, siniste ja hõbejate laternate särades ülal, igal pool, kuhu ka iganes vaatan.

Ma ei ole väsinud, ma ei piinle, ei esita küsimusi. Lasen neid tulla endasse midagi mõtlemata, midagi soovimata, imestuseta. Puhkan nende seas, unustan sõnad, üksinduse mõistmiseks ei ole mõõtu, sest omataolisi ei ela mu ümber. Olen niisama üksi nagu kõik, mida näen, niisama kaduv, niisama igavene.

Minu seisund on kannatus samal määral kui õnn, rahvarikkus ja üksiolek, armastus ja armastuse puudumine.

Ma ei anna sellele nime. Nimetuna tahan viibida siin, oma liigi esindaja niisama nagu rohi või tähed või must ja rammus maa või õhk, kes tuule liikudes asetab end ümber. Hommiku saabudes ei vaata ma kahetsedes kahvatut tühja taevast ning ei tunne end oma unelmais olevat petetud.

Tean, mis on olemas ja mida olen näinud, tean, et ümbritsev on eraldamatult minus. Alustan ringkäiku oma hiigelaias.

Minu töö on selles kõndida, igal pool leida ühte ja sedasama, näha ikka ühetaolisi taimi, ikka ühetaolisi oma värvirikkuses, kirevuses ja nimetuses ning lasta neil minu kaudu end näha. See ei muutu mulle kunagi tüütavaks, jõuan pidevalt iseendasse, ikka enam jõuan ma endasse.

Õhtuks olen kaugel keset lauskmaad ja loojangutaevas kumab tumepunasena, raudhõõguvana mu hurtsik. Aeg on asuda tagasiteele. Enne pimeduse saabumist olen sealsamas, kust hommikul alustasin. Näib, nagu oleks õhtu pikendanud oma saabumist, et jõuaksin lõpetada oma teekonna temas.

Tähed kukuvad kõlinal kõrgesse rohtu, ilma et jõuaksin midagi soovida. Taevas, tikitud jälle täis neid, puudutab maad, puudutab sätendades rohukõrsi jalgade ees. Õhk on täis tähti, õhk on täis avarust, maailmade kaugeid tuuli.

Pärast kolmandat kukelaulu kuskil kauges külas maakera nägematul serval pühitakse minema mu hurtsik. Tuleasetki ei jää sellest järele, rohigi tõuseb uuesti püsti ja augustiöödel libisevad läbi õhu tähed mulda, täitumatutest unelmaist tiined ja hingetud.

Ene MIHKELSON

Igast üliõpilasest võib saada polüglott

Iga kõrgema haridusega inimesel on hädavajalik osata vanemalt ühte võõrkeelt — see on aksioom. TRÜ-s on tingimused keelte omandamiseks optimaalseimad vabariigis.

Kõigepealt obligatoorsed keeled Ajaloo-Keeleteaduskonnas:

eesti filoloogidel: soome ja saksa keel;

vene filoloogidel: vana-slaavi ja tšehhi või poola keel;

ajaloolastel — inglise keel;

«inglased» õpivad saksa ja «sakslased» inglise keelt. Peale selle on Ajaloo-Keeleteaduskonnas ette nähtud kolme semestri jooksul tutvumine ladina keele algkursusega.

Ent ka mittefiloloogidele pakutakse filoloogiat, seda ülikoolis tegutsevate fakultatiivsete keelekursuste näol. Õppetöö kestab kaks aastat, esimese lõpul antakse arvestus, teine aasta lõpeb eksamiga, mille hinne kantakse matriklisse. Õppida võib inglise, saksa, prantsuse, hispaania ja rootsi keelt. Ja kui lisada, et orientalistikakabinetis tegeldakse araabia, hiina, türgi, hindi, jaapani, suaheeli, pärsia jt. keeltega (kokku umbes 20), on selge, et igast üliõpilasest võib saada tõeline polüglott. Eeldused selleks: 1) julge pealehakkamine, 2) aja ratsionaalne jaotamine, 3) püsivus.

HELLE KULO

Kui soovid, õpi näitejuhtimist

Selle õppeaasta alguseni töötas TRÜ klubi näitering ENSV teenelise kunstniku Eilen Liigeri juhtimisel. Sellest ajast on paljudele tartlastele meelde jäänud niisugused lavastused nagu «Enne kukke ja koitu», «Kuni on veel aeg...», «Unustatud kurat» ja paljud teised. Alates käesolevast õppeaastast hakkas näiteringi juhendama RAT «Vanemuise» näitleja Juhan Saar. Tema lavastusena esietendus 2. aprillil Ardi Liivese komöödia «Kallimast kallim». Uue näidendiga sellel aastal enam peale hakata ei jõua.

Tuleval aastal võib näiteringi juures hakata omandama ühiskondliku erialana näitejuhtimist. Õppetöö kestab kaks aastat, praktiliste tundide ja teoreetiliste loengute näol. Õppeplaan näeb ette pikema tutvuse Stanislavski teostega «Näitleja töö endaga» ja «Näitejuhtimistunnid». Samuti omandatakse teadmisi lavakujundusest ja grimmist. Korraldatakse mitmesuguseid seminare ja kohtumisi.

J. PAADAM

KUI SA SEDA EI USU . . .

22. juunil kell 5.23 jõuab kätte suve esimene päev. Tudengid annavad oma eksamid ja lähevad puhkusele, kes kuhu. Need aga, kes on kord olnud Noorusemaal, leiavad jälle tee sinna tagasi.

EÜE, saared, meri, pruuniks kuldav päikeselõõsk, soolane tuul, kopsikutäis jääkülma kaevuvett, kerkivad müürid...

Päev-päevalt tõusevad «alma materi» seinte vahel uudismaalaste «aktsiad». Peadpööritava kiirusega kasvab uudishimulike teadatahtjate protsent, kes sõbramehe kombel nelja silma all pinnivad «veterane»: «Ole meheks, ütle ausalt, kuidas seal ikka päriselt on?»

Uudismaal on kõik «mitte mängult». Siin kehtib seadus, mille järgi avastad ja leiad enda, sõbrad, kaaslased. Usu «veterane», kui nad Sulle heast südamest ütlevad: «Ole täitsa, tule vaatama!». See tähendab, tule päriselt ja alatiseks Noorusemaale. Saa tema seaduslikuks asukaks. Õiguse selleks annab Sulle Su oma vaba tahe kasvatada muskleid ja näidata, et Sa peale sulepea ja konspektide ka telliskivi ja mördiga ringi käia oskad.

Keegi pole ju sündinud meister. Uudismaal võid Sa aga nädalapaariga saada oma ala «spetsiks». Ja kui alguses kipubki viltu vedama ja brigadir oma vaaderpassiga Su töö ja vaeva lammutamist väärivaks kuulutab, pole katki veel midagi. Laod uuesti ja muheled habemesse, kui paari kuu pärast oled välja teeninud kategooria ja oskuse mitte viriseda, kui raske on.

Kui Sa pead lugu heinaajast ja talguõllest, siis Sa ei kahetse, kui pistad luisu seljakotti ja sead sammud üle EÜE läve. Sinu töökäsi oodatakse seal. Ehitusmaleva hakkaja rahvas lööb heinaajal kõik pühapäevad «surnuks» loosungi all: «Mede rahval oo talgud!» Ja heinaaeg on Saaremaal tore aeg. Kes hoolib valutavast seljast, kui õhtu pärast päevatööd nõuab laulu ja lustilist meelt. Väsimust pole. Uudismaal on see mõiste tundmatu ja tunnustamata suurus.

Kui Sa oled kangema soo esindaja ja pead plaane saata oma suvepuhkus mööda «metsikult», tsivilisatsioonist eemal, ära kõhkle. Uudismaa on see õige koht, kus keegi ei loe Sulle moraali — miks ja kuidas. Võid endale südamerahuga ette kasvatada kõige sasitumad habeme ja maailma pikimad vuntsid või vastavalt iseenda poolt loodud moejoonele kasvatada põskedele vägevad «bakenbardid» ja lasta pea päris nullile ajada. Mitte keegi ei hakka Sinu peale sellepärast näpuga näitama.

Aga kui oled romantik, kui Sa uudismaale ei tule ainult «pikka rubla» taga ajama, kui Sa tuled sealt otsima ja avastama romantikat — siis ei ole Sul midagi kaotada ja kahetseda, kui ühined meiega. Sest vaata, uudismaal võid Sa unustada kõik. Jääb ainult loojuv päike, sügavust võttev õhtutaevas, lõkkeleegi hüplev helk kadakamütsidel ja teie kahe varjud õhtuhämaruses, kui lähete otsima tähti, mis langeksid korraga. Ja mitte kusagil pole kuu nii käegakatsutavas kauguses kui Noorusemaal, sest seal on mitte ainult üks kuu, vaid täpselt nii mitu kuud, kui palju Sa parajasti just näha soovid. Ja mitte keegi ei keela Sind iga päev maha käimast pikka teekonda, et teretada esimesena idas ahetama löövat koitu. Ja pole kedagi, kes küsiks Sult sissepääsuluba, kui tuled hilja.

Aga kes teab, võib-olla pead Sa lugu kartulikoorimisest? Siis ole meheks ja vaata juba aegsasti, kust saad nii suure kohvri, kuhu kartulikoorimismasin sisse mahub. Kui Sa sellise «masinavärgi» uudismaale kaasa tood, oled otsekohe «tehtud mees» ja kuulus üle maleva. Jutt jutuks, aga taskunuga võta kaasa, sest kartulikoorimine on tõesti tänuväärne töö ja iga uudismaalane lööb selles heameelega kaasa.

Vahest oled hoopiski uskmatute toomaste killast? Võib-olla oled oma lipukirjaks võtnud mitte midagi uskuda enne, kui ise pole käinud ja oma silmaga näinud. Kõik on meie enda teha. Noorusemaa ootab Sind! Ja kui Sa ka seda ei usu, siis tule tõesti parem ise vaatama.

LEILI PADEVEST

Õppekavas hiina, jaapani, pärsia, ... keel

TRÜ on vanimaid ülikoole Nõukogude Liidus. Orientalistika aga on üks neid väheseid distsipliine TRÜ-s, mis on temaga ühevanused. Tänavu võib orientalistika Tartu ülikoolis tagasi vaadata 335-aastasele kestusperioodile. See on auväärne juubel.

Eesti nõukogude orientalistika sünniaastaks aga on 1955. Nimetatud aasta tähistab ühtlasi rea uute orientaalsete distsipliinide ilmumist õppeplaani, mida ei tundnud endine Tartu ülikool.

Rõõbiti sellega kuulub Eestile (kuigi mitte otseselt Tartu ülikoolile) NSVL ulatuses ajaline prioriteet Aafrika rahvaste keele ning kultuuri uurimises. Eriti tähelepanuväärne on seik, et kui mineviku Tartu ülikoolis peale mõne erandi tegelesid orientalistikaga võõrad, oli afrikanoloogia ülikoolivälise ainevallana ainuüksi eestlaste käes (vt. Abram Dridzo, Eesti Aafrika-uurijast. — «Keel ja Kirjandus» nr. 11, 1965, lk. 675—681).

Orientalistika tänapäev TRÜ-s austab eelkäijate loodud kuulsaid traditsioone. Silmas pidades aja nõudeid on ta aga oma tegevussfääri mitmeti avardanud. Kagu-Ida keeltest on õppekavas hiina, tiibeti ja jaapani keel; Kagu-Aasia keeltest indoneesia ja vietnami keel; India keeltest vana-india ehk sanskriti ja mitmed uus-india keeled (hindi, bengali); Iraani keeltest tadžiki-pärsia keel; semiidi keeltest klassikaline araabia keel; türgi-tatari keeltest osmani-türgi keel; peale selle mitmed Aafrika keeled (suaheeli, hausa).

1965. aasta veebruaris toimunud ja TRÜ orientalistikakabineti 10. aastapäevale pühendatud üleliiduline orientalistika-alane konverents näitas, et TRÜ-s võrsunud noor orientalistide koolkond on juba saavutanud austava tähelepanu ja tunnustuse kogu Nõukogude Liidus.

See aga pole veel kõik. TRÜ orientalistide uurimused (eriti semiootikas) on leidnud soodsat vastuvõttu mitmes Lääne-Euroopa orientalistikakeskuses. Eriti väärib esiletõstmist L. Mälli uurimusele «Nullväärne tee» Pariisi instituutides Collège de France ja École Pratique des Hautes Études Semioloogia Laboratooriumis omistatud tähelepanu ja tunnustus.

Käesoleva aasta augustis toimub New Yorgis järjekordne ülemaailmne orientalistide konverents. Kui selleks ajaks ilmub TRÜ Toimetiste sarjas TRÜ orientalistikakabineti juubelikogumik «Töid orientalistika alalt I», satub TRÜ nimi ka üle «suure lombi» maailma orientalistide eliidi kätesse.

PENT NURMEKUND

Lauldud on palju

Meie üliõpilaselu kirevatest argipäevamälestustest jäävad kahtlemata meelde aastad, mil kuulusime TRÜ naiskoori lauluperre. TRÜ naiskoor on üks suuremaid isetegevuskollektiive ülikoolis. Käesoleval ajal on kooris üle 100 liikme.

TRÜ naiskoori asutamise päevaks võib pidada 3. märtsi 1945, mil tolleaegne TRÜ rektor professor A. Koort kirjutas alla loale praeguse TRÜ naiskoori asutamiseks. Koori kauaaegseks dirigendiks oli Richard Ritsing, kes juhatas koori 18 aastat. Alates 1962. a. juhatavad koori noored dirigendid Linda Taal ja Vaike Uibopuu. Koori põhiliseks iseloomujooneks on olnud alati nooruslikkus, lauljate keskmine vanus pole ületanud 23—25 a.

Lauljaid on palju ja lauldud on palju. Pika tegevusaja kestel on lauldud laule eesti, vene ja Lääne klassikast, rahvalaule ja tänapäeva heliloojate laule.

Koor on esinenud kontsertidega nii meie vabariigis kui ka väljaspool. Kontserdimatkad on viinud meid Leningradi, Pihkvasse, Vilniusse, Kiievisse, Riiga, Moskvasse. Kõige viimane ja pikim reis oli kontserdimatk Armeeniasse, mis on kahtlemata üks huvitavamaid koori ajaloos. Meelde on jäänud erakordne külalislahkus, millega meid Armeenias vastu võeti ja kogu sealoleku ajal ümbritseti.

Koor on osa võtnud kõikidest vabariiklikest ja Tartu laulupäevadest.

Kontserdivälisest tegevusest võiks märkida teiste kooride tervitamisi nende kontsertide puhul, samuti koosviibimisi koos teiste kooridega. Sügisene laulupoolaasta on alati lõppenud ühise lõbusa koosviibimisega Tartu Akadeemilise Meeskooriga nääripuu all. On ette võetud suusamatku, huvitavaid kohtumisi muusikategelastega. Püüame muuta traditsiooniks niisuguseid laululaagreid, nagu toimus möödunud aasta augustis looduslikult kauni Saare järve kaldal.

Meie koori on alati võimalik tulla neil, kel on tahtmist ja huvi, muidugi ka oskust laulda.

Kevadpäevad on meil, nagu kogu ülikoolis, pereheitmise päevad. Sügisel aga tuleb täiendus — uued tublid noored, vastsed üliõpilased. Ootame teid, keskkoolilõpetajad!

ENE LANKOTS,
TRÜ naiskoori laulja

KUNSTIKABINET

Metsajärv, linoollõige. E. TEGOVA

Kunstiõpetus Eestis on juba enam kui 160 aastat vana. 1803. a. asutati Tartu Ülikoolis Zeichenanstalt — joonistuskool, mille tegevus kestis 90 aastat. See oli 19. saj. I poolel ainsaks kunstiõppeasutuseks Baltimail. Selles koolis töötasid õppejõududena vaselõike- ja akvatintameister Karl August Senff ja tema õpilane August Hagen. Viimane joonistuskooli õppejõud oli eestlane W. F. Kruger, aidamehe poeg, kelle kivitrükitööroda tegutses 1850-ndate aastate lõpuni, mil fotomenetluse leviku tõttu hakkas kaduma vajadus reprodutseeriva kunsti järele.

Kunstiõpetuse traditsioone jätkatakse meie ülikoolis. 1957. a. avati TRÜ kunstikabinet dots. Juhan Püttsepa eestvõttel. 1962. a. sügisest juhib kabineti tööd Kaljo Põllu.

Kunstikabinetis õpitakse joonistamist, graafika tehnikaid, akvarellmaali, keraamikat, kunstiajalugu ja plakatkirja. Nimetatud ained võetakse läbi viie kuni kuue semestri jooksul.

Talvised tööd esitatakse kevadistel aruandenäitustel.

Igal aastal käiakse õppematkadel. Seni on külastatud Moskva ja Leningradi kunstimuuseume, sügiseti joonistatud saarte loodust. Saaremaa- ja Hiiumaa-matkadel on suureks abiks olnud kabineti auliige loodusteadlane Jaan Eilart. Eeloleval suvel on kavas minna Lapimaale.

Viimase kahe aastaga on tihenenud sidemed Eesti Riikliku Kunstiinstituudiga.

Väikeste näituste korraldamine kohvikus on kujunenud tavaks.

Mitmesuguste tehnikate katsetamiseks pakub kunstikabinet üsna palju võimalusi. On hakatud tegema klaasimaali, mis viib isetegevuslast veidi lähemale nõudlikule õlimaalile, proovitakse kuivõõla ja söövitust. «Olete kangemad eksperimentaatorid kui meie,» märkisid külalised kunstiinstituudist. Sageli vahetatakse omavahel kunstialast kirjandust, kabineti oma raamatukogu on paraku veel tilluke.

Eesmärk on mitte niivõrd arendada meisterlikkust, kui isetegevuse kaudu aidata sisse elada kunsti, kujundada tark vaataja.

ASTA HIIR

Kodunduskabinet

moodustati 1957. a.

Vastuvõtt kursustele toimub esimese õppenädala jooksul.

Sissepääsu tingimuseks — hea tahe! Arvestades erinevaid soove on töö kodunduse alal jaotatud kolme peamisse harru.

1. Ettevalmistus tööõpetuse õpetaja kutse saamiseks. Õpitakse 3 aastat. Õppetöö lõpul tuleb sooritada kõigil pedagoogiline praktika kooli ühe õppetunni ulatuses.

2. Ühiskondliku kodukultuuriinstruktori kutse omandamine. Kursuste lõpul tuleb sooritada katsed läbivõetu kohta.

3. Fakultatiivne kursus. Ühe õppeaasta jooksul antakse põhilised teadmised kodundusest.

Õppetöö toimub sisuliselt ühise kava alusel, erinevus on aga mahus.

Kodunduskabinetis õpitakse tundma järgmisi distsipliine:

1) toitlustamine,
2) rõivastus ja dekoratiivtekstiil,
3) kodu sisustamine.

Fakultatiivselt võetakse läbi telgedel kudumine.

RSK

See oli paar kuud tagasi, kui ilmusid esimesed tagasihoidlikud teated, et ülikoolis alustab taas tööd vahepeal varjusurmas olnud Rahvaste Sõpruse Klubi.

Neid, kes esimesele kutsele reageerisid, ei olnud just palju. Siiski valiti juhatus, tehti ettepanekuid klubi tuleviku suhtes. Nüüd on mõned üritused juba seljataga ja tulevikuplaanidestki ei tunta puudust. Täiesti õnnestunuks võib pidada märtsi lõpul toimunud Ungari õhtut, kus saime seltsi maast üsna tõhusa ülevaate.

Aprilli esimestel päevadel lõppes ÜTÜ konverents. Konverentsi ajal oli ülikoolis palju külalisi vennasvabariikidest. RSK liikmetel olid siis kiired päevad. Päeval ja ööl tõid rongid ja bussid külalisi Tartusse. Sõpru tuli vastu võtta ja aidata neil end sisse seada. Tööd jätkus ka meie giididele, kes tutvustasid Tartu vaatamisväärsusi.

21. aprillil ootavad meid sõprusfestivalile Vilniuse üliõpilased. Samal ajal on klubi esindajad TPI tudengite poolt korraldataval sõprusfestivalil Tallinnas.

Ees on suvi. Tore oleks see veeta väljaspool koduvabariiki. Siingi pakub RSK oma liikmetele mõningaid võimalusi. Paarkümmend klubi liiget saavad oma suvise töö teha Kaukaasias asuvais eesti kolhoosides. Augustis on meil Käärikul reserveeritud kümmekond kohta Lvovi ja Kaunase üliõpilastele. Niisama palju RSK-lasi sõidab nende suvelaagritesse Leedusse ja Ukrainasse.

Ootame oma ridadesse täiendust nende näol, kes asjast tõsiselt huvitatud on. Sügisel saame kindlasti juurde palju värsket jõudu, et töö jälle käima panna.

H. PUUSEPP

TEATED

TÄHELEPANU!

Ajutiselt laenutatakse Teaduslikus Raamatukogus ainult eestikeelset perioodilist ja välismaist (ilmunud 1945. a.) kirjandust.

Abonement (asukoht riideruumis) on avatud esmaspäevast reedeni kella 14—17 ja laupäeval 10—13.

Lugemisruum (alumisel korrusel) on avatud igal tööpäeval kella 8—19.

Motohuvilised!

Viimastel aastatel on meie vabariigis järjest populaarsemaks muutunud nii motosport kui ka mototurism.

Motosporti alla ei kuulu mitte ainult ringrajasõit, vaid ka kross, sõerajasõit, jäärajasõit, mitmepäevasõit, mitmevõistlus, vigursõit jne. VIGURSÕIT sobib kõige rohkem algajatele mootorisportlastele, sest see ei lõhu mootorratast, arendab sõiduoskust ja võimaldab vormelemisi kiiresti omandada III järgu. Aprilli lõpus avanebki võimalus näidata oma võimeid ALMAVÜ linnavõistlustel. Meie moto-klubi organiseerib osavõttu nimetatud võistlustest, samuti eeltreeninguid.

Moto-klubil on kavas ka mitmed motomatkad, näiteks maikuu esimeseks dekaadiks on taotletud luba Hiiumaale sõiduks jne.

Lähemalt kõiki neid küsimusi arutame esmaspäeval, 24. aprillil s. a. kell 16.15. Kõigil asjasthuvitatuil koguneda peahoone tuajeesse kella alla.

TRÜ moto-klubi

Lõppes konkurss

TRÜ botaanika-aia peasissekäigu ümbruse kujundamise kavandite konkursi tulemused: I ja II auhinna väärilisi kavandeid esitatute hulgas ei leidunud. III auhinnaga otsustati premeerida kavandid märgusõnaga «M. Laane» ja «Kavand». Ergutuspreemia otsustati anda kavanditele märgusõnadega «Tulbinupp», «Igihali» ja «Kullerkupp».

Tänane ajaleht on mõeldud keskkoolilõpetajatele meie ülikooli tutvustamiseks. Lisalehte saab toimetusest.

PÄEVAKAJA

Teatavasti iseloomustavad tänavu kevad-suvist moepilti erksad ja julged värvitoonid. Ja veel! Noore sihvakasäärelise neiu meeleheaks on moodne rõivas tänavu ennenägematult lühikene.

Moekunstnikud ütlevad, et mood rõhutab terviklikkust. Seepärast, tudeng, riieta oma tark pea vormimütsi ka siis, kui Sul on seljas lendlev suvekleit, ka siis, kui Sa teed ühiskonnale kasulikku tööd ehitustel, või siis, kui Sa lihtsalt kaevad kuskil kraavi.

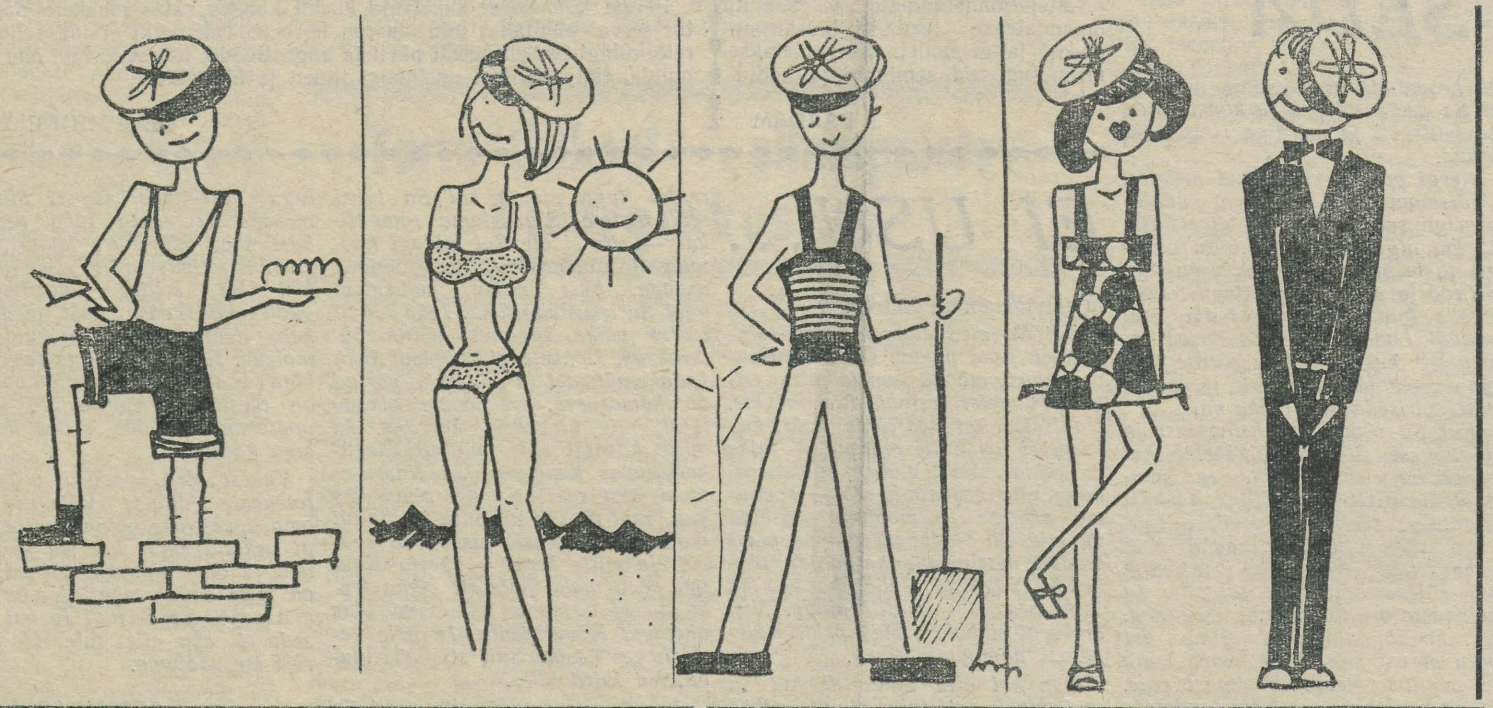

A. Oissari karikatuurid.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 2488. MB 02950.

A?

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 12 (689) Reedel, 21. aprillil 1967 XXI aastakäik

TEADLASED JA KÕRGEMATE ÕPPEASUTUSTE TÖÖTAJAD! VÕIDELGE TEADUSE EDASISE OIT-SENGU JA TEHNIKA PROGRESSI EEST! TUGEVDAGE TEADUSE SIDEMEID TOOTMISEGA! VAL-MISTAGE ETTE SPETSIALISTE, KES ON KOMMUNISMIAJASTU VÄÄRILISED!

NLKP Keskkomitee hüüdlausetest 1. maiks 1967. a.

Kohtume MINISTRIGA

Ajaloo-Keeleteaduskonna parteiorganisatsiooni kutsel esineb Eesti NSV haridusminister sm. F. Eisen meie üliõpilastele ja õppejõududele ettekandega teemal «EESTI NSV ÜLDHARIDUSLIKU KOOLI TÄNAPÄEV JA ARENGUSUUND SEOSES ÜLEMINEKUGA ÜLDISELE KESKHARIDUSELE».

Pärast ettekannet vastab sm. Eisen esilekerkinud küsimustele. Kohtumine ministriga leiab aset neljapäeval, 27. aprillil algusega kell 15 Vanemuise t. 46, õppehoone suures auditooriumis. Sinna oodatakse kõiki tulevasi pedagooge ning nende õppejõude.

KASVATUSKÜSIMUSI kõrgemas koolis

JAAN REINET,
TRÜ üldfüüsika kateedri dotsent

Üliõpilaste, tulevaste kõrgema haridusega spetsialistide kasvatamine nõukogude kõrgemates koolides on tänapäeval üks aktuaalsemaid ja murettekitavamaid küsimusi mitte ainult ülikoolide ja instituutide juhtkonnale ja õppejõududele, vaid ka rõhuvale enamikule üliõpilaskonnast.

Vaatamata selle küsimuse erakordselt suurele tähtsusele on seda suhteliselt vähe analüüsitud kõrgemate koolide ajalehtede veergudel ja veelgi vähem arutatud õppejõudude ja üliõpilaste ühistel koosolekutel, kursuseõhtutel jne. Seepärast pean vajalikuks selle küsimuse mitmekesist käsitlemist mitte ainult loengutel ja seminaridel, vaid ka ajakirjanduses, eriti aga kõrgemate koolide ajalehtedes, et ära kuulata laiema ringkonna, kaasa arvatud ka üliõpilaste endi ettepanekud, mis võiksid olla kasuks üliõpilaste kõlbelisel kasvatamisel ja moraalse palge kujundamisel.

Allpool on toodud TRÜ Füüsika-Matemaatikateaduskonna filosoofiaseminaris allakirjutanu poolt peetud ettekande kokkuvõte.

* * *

Üliõpilaste kommunistlik kasvatamine on tähtsaim ülesanne, millega peavad tegelema tänapäeval meie maa kõikide kõrgemate koolide kollektiivid. See seisneb kõrgesti kvalifitseeritud spetsialistide ettevalmistamises, nende marksistlik-leninliku maailmavaate ja kommunistliku teadlikkuse kujundamises ning kodanikutunde kasvatamises.

Kommunistliku kasvatuse aluseks on loov töö, mis on nõukogude kõrgema kooli lahutamatuks osaks.

Üliõpilaste maailmavaate ja veendumuste kujundamine, nende teaduslik kasvatamine teostub peamiselt loodus- ja ühiskonnateaduste kaudu. Loodusteadused mitte ainult ei õpeta loodusseadusi tundma, vaid rajavad ka aluse marksistliku maailmavaate kujunemiseks.

Ühiskonnateaduste juhtiva osa tunnustamine noorsoo maailmavaate kujundamisel ei vähenda mingil määral loodusteaduste osatähtsust selles protsessis. Asi seisneb selles, et loodusteadused ei anna teadmisi mitte ainult looduse seadustest, vaid nad on ka marksistlik-leninliku maailmavaate teaduslikuks tõestuseks ja seoses sellega omavad nad suurt tähtsust üliõpilaste veendumuste kujunemises, nende teaduslikus kasvatuses. Seetõttu ei või loodusteaduste õppejõud piirduda ainult õppematerjali edasiandmisega. Nii või teisiti peab ta selgitama seda materjali, peab esitama filosoofilisi üldistusi.

Üliõpilaste põhiline kodanikukohus, seega ka moraalne kohus seisneb neile antavate teadmiste heas omandamises. Üliõpilastele pakutavad teadmised iseloomustavad aga õppejõudude suhtumist oma erialasse. Seepärast pole ükskõik, kuidas õppejõud suhtub õppetöösse, loengumaterjali valikusse.

Häid õppejõude, andekaid pedagooge on nõukogude kõrgemates koolides palju, kuid vaatamata sellele tunnevad meie kõrgemad koolid siiski nende järele suurt puudust. Seda põhjustab üliõpilaskonna kvantitatiivne, eriti aga kvalitatiivne kasv. Viimane nõuab meilt oma teadmiste, pedagoogilise meisterlikkuse ja eesrindliku kogemuse oskusliku omandamise pidevat täiustamist.

Üliõpilaste kõlbelise kasvatuse probleem haarab tänapäeval suurt küsimuste ringi, millega nõukogude pedagoogid peavad pidevalt tegelema. Seejuures tuleb silmas pidada ka kasvatuse neid külgi, mis on seotud üliõpilase eaga, sooga ja teiste iseärasustega.

Huvi ühiskondliku elu erinevate külgede vastu oleneb teataval määral üliõpilase east. On näiteks teada, et noorsoole on iseloomulik suur vastuvõtlikkus, siirus ja otsekohesus ning tegutsemisind. Tuleb arvestada, et üliõpilane, noor inimene puutub kokku üha suurema nähtuste ringiga ning seejuures ka suure hulga negatiivsete nähtustega, mis tavaliselt jätavad neiu või noormehe vastuvõtlikku psüühikasse jälgi. Need nähtused säilivad kaua mälus otsekui kontrastina meie tegelikkusele, meie tavalisele elule ja tööle. Seoses sellega võib mõnedel üliõpilastel tekkida vale arusaamine, nagu süveneks amoraalne käitumine meie ühiskonnas. Tegelikult tõendavad faktid, et negatiivsete nähtuste arv nõukogude ühiskonnas väheneb. Seepärast on vaja üliõpilaste väärarusaamasid sügavalt ja mitmekülgselt paljastada.

Muidugi mõista on kõrgema kooli õppejõu tähtsamaid ülesandeid äratada üliõpilastes huvi õpitava aine vastu, teaduse vastu üldse. Pole midagi kurvemat, kui näha oma kuulajate igavlevaid nägusid, tajuda nende ükskõiksust kõige selle vastu, mida nad peavad mõistma ja omandama. Üliõpilaste ükskõiksuse põhjust tuleb eelkõige otsida õppejõu enda töös, tema võimetes ja oskuses äratada huvi. Selleks et lööks lõkkele üliõpilase huvi, peame ise põlema armastusest oma töö vastu.

Kõige efektiivsem viis üliõpilase huvi äratamiseks on tema lülitamine uurimistöösse. Kui ta teadlase juhendamisel püüab visalt lahendada konkreetset ülesannet, siis on saavutatud ka üliõpilase õpingute muutumine huvitavaks ja pingeliseks ning arenevad mitmekülgselt tema kalduvused ja võimed.

Kasvataja ja kasvandiku suhetes omab tähtsat kohta vastastikune austus ja usaldus. Usaldus tekib printsipiaalsuse ja õigluse tulemusena. Ühe või teise üliõpilase käitumises võib meile miski mitte meeldida, kuid tema teadmiste objektiivne hindamine on meie esimene kohus. Kui seda nõuet on mingil määral rikutud, siis hiljem jätab õppejõu igasugune jutt aususest ja õiglusest üliõpilased külmaks. Seega austus ja usaldus õppejõudude vastu kujuneb välja eelkõige õppejõudude endi suhtumisest oma töösse, üliõpilastesse, kolleegidesse.

Ainult armastusest teaduse, oma aine vastu on mõnikord vähe oma

(Järg 2. lk.)

Orientalistika ühest päevaprobleemist

Vastavalt NSVL TA Ühiskonnateaduste Sektsiooni määrusele ja Ajaloo Osakonna Büroo otsusele toimus 14.—17. märtsini k. a. Leningradis NSVL TA Aasia Rahvaste Instituudi Leningradi osakonnas üleliiduline koordineeriv nõupidamine Ida rahvaste kultuuri ajaloo uurimise organiseerimise küsimustes. Ajaloolis-kultuurilise protsessi jälgimine ja uurimine Idas omab praegu erakordset teaduslikku ja poliitilist aktuaalsust. Ja seda eriti seoses osaga, mida etendavad nüüd Idas kultuuripärandi säilitamise probleemid. Nõupidamisel esines suunavate ettekannetega rida NSVL juhtivaid kultuuriajaloolasi-orientaliste. NSVL TA akadeemikuist kõneles N. J. Konrad Ida kultuuri ajaloo uurimise tähtsamatest probleemidest ning P. F. Judin marksistlikust kultuurikäitusest. NSVL TA korrespondeerivaist liikmeist käsitles J. A. Petrosjan Ida rahvaste mineviku kultuuri uurimise peamisi suundi ning J. P. Tšelõšev sama kaasaja raamides. Ettekandeis väideti, et antud silmapilgul on peamiseks ülesandeks välja selgitada meie maal leiduvad sihiteadliku uurimise organiseerimise võimalused ja ühendada orientaalteadustega tegelevate asutuste jõupingutused selleks väga tähtsaks ürituseks. Asja moodustatud NSVL TA Ajaloo Osakonna Büroo üleliiduline kirjastuslik seeria «Ida rahvaste kultuuri ajalugu» eesotsas toimetuskolleegiumi esimehe akadeemik N. J. Konradiga peab tagama ajaloolis-kultuuriliste uurimuste publitseerimise.

Seeria üldteaduslikuks eesmärgiks on kultuuriajaloo kui teadusliku uurimise eri haru tugevdamine meie maal. Seeria teaduslikuks eriülesandeks aga on meie maa mitmesugustes teaduslikes keskustes Ida rahvaste kultuuri ajaloo uurimisel tehtava töö materiaalse baasi avardamine.

Püstitatud eesmärkide ja võetud ülesannete täitmist taotleb seeria järgmiste viit liiki väljaannete kaudu: 1) publikatsioonid, s. o. Idamaade kultuuriajaloo tähtsaimate kirjalike allikmaterjalide ning materiaalse kultuuri mälestiste väljaanded; 2) monograafiad, s. o. uurimused, mis valgustavad Idamaade kultuuri ajaloo tähtsamaid etappe kõige vanematest aegadest tänaseni; 3) kogumikud, s. o. Idamaade kultuuri ajaloo üksikuid aspekte ja küsimusi käsitlevad kirjutised; 4) tõlked võõrkeeltest; 5) populaarteaduslikud väljaanded, mis võimaldaksid laiemal lugejaskonnal tutvuda Idamaade mineviku ja oleviku kultuuriga. NSVL TA Ajaloo Osakonna Büroo kõnesoleva üleliidulise kirjastusliku seeria organiseerimise keskuseks on Aasia Rahvaste Instituudi Leningradi osakond.

Et TRÜ Nõukogude Liidu ühe vanema kõrgema õppeasutusena omab idateaduste viljelemisel kauaaegseid kogemusi ning kuulsaid traditsioone, siis on ka meie orientalistid kutsutud andma omapoolset panust sellesse üleliidulisse ühisüritusse. Kaasa võiksid lüüa kõik need, kelle uurimistöö on kuidagiviisi seoses Ida rahvaste kultuuriga.

Meiepoolse panuse konkretiseerimiseks ja esialgse perspektiivplaani koostamiseks palutakse kõiki asjahuvilisi esitada käesoleva kuu kestel oma soovid ja ettepanekud kaastööks TRÜ orientalistikakabinetile. Mais—juunis oodatakse nimetatud perspektiivplaani päralejõudmist aga juba Leningradi keskuses.

P. NURMEKUND

EESTI I VABARIIKLIK ÜLIÕPILASKONVERENTS TOIMUB 15. JA 16. MAIL TALLINNAS.

Aulas

Homme tahetakse põrandat poonida

Teisipäeva õhtul löödi paika aula poodiumi viimased lauad. Kohe asusid tööle parkettijad. Teha on seal ligi poolsada ruutmeetrit. Nelja mehe käes aga läheb see ruttu.

Ülejäänud töödest rääkis töödejuhataja L. Kukk järgmist:

«Maalritöödel on varsti ots käes. Ülalpool rõdu ongi kõik juba lõplikult valmis. Ka allpool rõdu näeb ruum nii välja, nagu peab. Siiski jätkub siin veel mõneks päevaks tööd. Viimast värvikihti tahavad saada akende sein, poodiumipoolne otsasein, sambad, pilastrid, sammaste alused ja aknalauad. Siis eemaldame parkkettpõrandat kaitsva papikihi, parketikilpide servad sikeldatakse ja põrand lihvitakse veel kord (esialgse lihvi said kilbid juba tehases).

Laupäeval tahame hakata poonima aula põrandat. Kui see on valmis, siis võib toolid sisse tuua. Kui saabuvad valgustid, kulub mõni päev nende ülespanekuks.»

Et ülikooli haldusprorektor sm. V. Simm oli esmaspäeval ja teisipäeval Tallinnas, siis pöördusime valgustite ja toolide asjus tema poole.

«Valgustid ja toolid saame kätte õigeks ajaks. Kahtlus on vaid seinabraade suhtes, kuid valmistajad lubasid ka need õigeks ajaks ära teha. 29. aprillil saab 1. mai piduliku koosoleku aulas ära pidada.»

19. aprillil 1967. A. PABUT

Kangesti meeldis see punane pliiats . . .

Õpetaja Järve oli minu klassijuhataja. Ta on hea õpetaja, suurepärane inimene. Imetlen tema tohutut sihikindlust, ausust, inimlikkust. Tahame olla temasarnased. Kuidas ta sai selliseks, kuidas ta suudab selline olla!

Kui õpetaja kuulis, et tal palutakse kirjutada tulevaste pedagoogide jaoks, ütles ta: «Kirjutasin, nagu mõtlen, on siin õpetajaameti poolt või vastu rohkem, seda ma ei tea. Üles kiita seda ei luba, siis valetaksin. Õpetaja olla pole sugugi kerge. Aga on inimesi, kes kergega ei lepigi. Huvitavat tegevust siin aga jätkub.»

● Kelleks tahtsite lapsepõlves saada?

«Õpetajaks. Kangesti meeldis see punane pliiats, millega õpetaja vihikutesse nii suuri ja ilusaid hindeid kirjutas. Siis ei teadnud ma veel, et vihikute parandamine on õpetajatöö üks raskemaid ja tänamatumaid ülesandeid, et «viit» ja «nelja» ei tule kõige sagedamini kirjutada.»

● Kas vahepeal pole mõnele teisele elukutsele mõelnud?

Pärast keskkooli lõpetamist läks palju klassikaaslasi arstiteadust õppima. Mu vanemad soovisid, et teeksin sama. Kuna tundsin, et haigete miljöö halvab mu töövõimet, viisin oma dokumendid farmaatsia-osakonda — see ka tohtriteaduse naaberala. Endal aga süda valutas ja valutas.

Keskkoolipäevil olin tutvunud mõningate psühholoogia- ja pedagoogikaalaste teostega, mis süvendasid huvi inimese ja tema kujunemise vastu.

Sisseastumiseksameid tegin siiski Ajaloo-Keeleteaduskonnas ja sattusin pooleldi juhuslikult äsja avatud loogika-psühholoogia osakonda. See oli huvitav ja vaimselt rikas kollektiiv. Lõpetamisest möödub kevadel 15 aastat, aga kursusekaaslased seisaksid nagu praegugi su kõrval. Tundub, et just neil aastail saime täiskasvanuiks, ajasime piiri hea ja kurja vahele, hakkasime mõndagi mõistma eneses ja teistes.

● Mõtted lõpetamisel?

Lõpetamisel tundus, et just õpilaste ette on vaja viia kirjandusteoste rikkus, tarkus ja tõed, mille meile olid südamelähedasteks teinud V. Alttoa, J. Käosaar, V. Adams ja J. Feldbach; et kooli tuleks kaasa võtta prof. Koorti tasakaalukus ja tarkus, prof. Ramuli mitmekülgsus, avar maailma nägemine, olukordade mõistmine ja suur inimlikkus, G. Laugaste rangus ja õiglus.

Klass ei või ju ükskõikseks jääda kõige selle vastu! Elav inimene tundus mulle palju huvitavam rohupurkidest, mõnest toimetuslauast, paberivirnast, muuseumist ja isegi edasiõppimisest.

● Kas elu on teinud korrektiive nendes seisukohtades?

Nüüd tean, et ränk on punase tindiga kirjutada numbreid, eriti «puudulikke»;

et on õpilasi, kellest su sõnad lähevad nagu mööda;

et on vanemaid, kes ei mõista, et laps on kodu peegel, et inimene oma lapsepõlve ja kodu terve elu hinges kannab ja seepärast on oluline, milline on lapse kodu;

et peale südamlikkuse võib inimhingedest leida julmust ja jõhkrust.

Kui veel lisada, et küllalt raske on olnud mitmeid pedagoogika põllul peetud kampaaniaid mitte kaasa teha, siis jätkuks vist põhjusi, et õpetajaamet mõne kergema vastu ümber vahetada.

● Miks te siiski olete veel õpetaja?

Igas klassis on õpilasi, kelle hinges rikas maailm ja sõnakunst midagi suurt helisema paneb; keda uskuda ja usaldada suudad; kes koolipõlve ideaale ka elus maha ei müü sooja koha, kerge tee nimel. Nende pärast tahaksid olla just õpetaja.

Inimesed väsivad — iga elukutse juures. Mind on siis aidanud Tammsaare ja Solohhovi teosed. Edasi õpetan rasket eesti keelt, edasi otsime kirjandusest suurt, kaunist, ülevat, mõistame hukka väiklase, inetu, madala — ja loodame, et see teritab meie silma elu ja inimeste mõistmiseks ja hindamiseks.

● Mis on seoses koolitööga

a) kõige kurvem?

Kui noor inimene saab keskkooli lõputunnistuse, aga tal pole ellu kaasa viia ei seesmist ega välist kultuuri, vaimseid huve ega vastutustunnet elu ees.

b) kõige raskem?

Õpetaja tööpäeval on küll algus, aga lõppu nagu polegi. Alati on midagi veel tegemata.

Mõnikord juhtub sedagi, et ebakompetentne inimene sulle õpetab, kuidas keelt ja kirjandust õpetada. Siis on raske suud pidada.

c) kõige rõõmsam?

Kui näed, et need õpilased, kelle hinge juurde jõudmiseks kulus mitu aastat, lõpuks sinust aru saavad ja hiljemgi heaga meenutavad.

Kui kohtad oma endisi õpilasi ja näed, et nad on iseendaks jäänud, et neil läheb elus hästi, neist on saanud elu peremehed (mitte mõisamoonaka ellusuhtumisega elurentnikud).

Pedagoogitöös on momente, millele ütleksid Fausti sõnadega: «Hetk, viibi veel, nii kaunis sa!» Need annavad jõudu, nende tõttu suudad mõndagi taluda.

Küsitles H. Toomla

Autointervjuu (vt. ajaleht „Tartu Riiklik Ülikool“ nr. 10) mõtteradadel

PALUN SÕNA!

Võib-olla on see ainult inimlik rahulolematusetunne kõige olemasoleva vastu, kui ma ülikoolis ringi liikudes tihti kuulen: «Ma olen pettunud, ma lootsin ülikoolist hoopis midagi muud»? Ei tahaks uskuda. Nähtavasti on sellel ka sügavamad juured.

Kunagi oli mul vestlus ühe üliõpilasajalehe toimetuse liikmega, kes mulle ütles: «Virisevad ainult need, kes midagi ei tee; kes teevad, neil pole aega viriseda.» Tal on õigus, aga mitte täielikult.

Meil on, näib, kriitika suhtes välja kujunenud üpris imelik arusaamine. Kui me kritiseerime ühiskonda, mida me tunneme vaid kirjanduse kaudu, on see objektiivne kriitika, aga kui me peaksime avaldama rahulolematust selle keskkonna suhtes, kus me ise iga päev elame, siis nimetatakse seda virisemiseks.

K. a. 25. märtsi «Edasis» kirjutab U. Alakivi: «Alma materi mark ei peegeldu veel tema standardses rombikujulises märgis. Juhtub, et märgi taga on teinekord rohkem tõusiklust, võhiklikkust ja harimatust kui sellise märgita inimeses.»

Kust ilmuvad sellised sõnad ajalehtedesse? Nähtavasti on kunagised üliõpilased end kompromiteerides kompromiteerinud ka ülikooli.

K. a. 18. veebruari «Edasi» avaldas M. Kalamäe artikli, kus autor tõesti ainult virises ülikoolielu üle, sealt konkreetseid fakte, näiteid ja ettepanekuid toomata. M. Kalamäel on küll palju õigust, ainult ta pole tunginud küsimuste juurteni. Sõnad aga aitavad elus vähe, kui nende taga pole elu ise.

Kas M. Kalamäe on ainuke? Ka minul on tekkinud küsimus: mida me kõik oleme ülikoolist saanud? Kas me läheme ellu täisväärtuslike spetsialistidena, kelle kätte usaldatakse elu, õiguse mõistmine, laste kasvatamine, majanduse juhtimine? Kui igaüks nüüd endale südamesoppi vaatab, siis märkab ta kahtlusetunnet.

Puudutaksin loenguid. Mul on selline mõte: mis kasu on loengust, kui ta kordab täpselt sama informatsiooni, mida igaüks saaks iseseisvalt raamatuga töötades? Meis on palju keskkooliõpilast, seepärast tuleb meid piitsaga karjana loengule ajada? Imelik. Minu arvates üliõpilane ei armasta puududa healt loengult, kes aga ka heal loengul käia ei viitsi, pole üliõpilane ja ta langeb ise paratamatult välja. Kahju sellest keegi tundma ei peaks. Temast ei oleks tulevikus kasu.

Minu arvates peaks loeng haarama materjali mitte laiuti, vaid sügavuti. Sageli on loeng nii pinnapealne, et tundub ajaviitmisena. Näide väliskirjandusest. J. Londoni elu ja loomingut käsitleti tund aega! M. Gorkit lahatakse suure tundide arvuga kahel semestril, samal ajal kui 5 prantsuse kaasaegset autorit võeti läbi 2 tunniga. Poliitilist ökonoomikat õpib filoloog kaks semestrit, kreeka ja rooma kirjandust kokku ainult ühe semestri ulatuses. Sealjuures on õppejõul selline kiirus peal, et ta jõuab vaid aastaarvud ja nimed tahvlile kirjutada. Kus on siin loogika?

Teadusega on alati olnud asjad nii, et teatud probleem hakkab huvitama alles siis, kui ollakse temasse süvenenud. Praeguses olukorras me peame tegema kõike, aga me ei tee mitte midagi. Ainult eriti andekad saavad peale õppekoormuse süveneda teatud probleemidesse. Nendele on avatud teaduslike asutuste uksed või jäävad nad ülikooli juurde tööle; tavalised reaspetsialistid, kes ülikoolist pooliku haridusega lahkuvad, lähevad laiali, muutuvad nuhtluseks tervele ühiskonnale ja üldsus küsib: «Mida seal ülikoolis küll tehakse?» Ülikool vastutab ka nende eest ja ka nende järgi hinnatakse ülikooli.

Minu arvamus on selline: loengul antagu materjal meile bibliograafia korras, mida me iseseisvalt uuriksime, antagu kätte põhiprintsiibid, millest lähtudes me peaksime üht või teist probleemi käsitlema. Hädasti oleks vaja nn. vestlustunde, kus õppejõud saaksid kontrollida, kas üliõpilane on tema ette asetatud probleemidest õigesti aru saanud. Kui iga üliõpilane saab õppejõult mingi kitsama ülesande, on ta paratamatult sunnitud sellesse süvenema. Vestlustundides toimuksid kordamööda ettekanded ja niimoodi kanduks informatsioon ka teisteni. Materjal, mis on eriti raske või mida kusagilt saada pole, esitatakse õppejõu poolt loengul. Eriti siis, kui õpikud sisaldavad moraliseerivat vett.

Ülikoolis on aegade jooksul õppinud mehed, kes raskustega on võidelnud. Kaasaegsele noorusele tuleb kõik kergesti kätte ja endale märkamatult jääb meile külge see lapsik keskkooliõpilase vaim. Nagu joodikut ei ole ideoloogilise kasvatustöö mõjul võimalik sundida jooma tomatimahla, nii ei hakka ka meieaegne üliõpilane korralikult õppima ainult manitsuste mõjul. Me tahame olla oma ajast ees, aga inimene oma mõtlemises ei ole nähtavasti selleni jõudnud.

Praegune eksam on mäluproov. Kes materjali jõuab sessioonil pähe taguda, saab stipendiumi, teised mitte. Eksam on loterii, tihti veab mälu alt — isegi siis, kui oled õppinud. Kui aga õppejõud saab terve õppeaasta jooksul üliõpilast kontrollida, teab ta ka tema nõrku kohti ning saab aidata. Praegu puudub ju õppejõu ja üliõpilase vahel igasugune kontakt. Muidugi, õppejõud süüdistavad mind praegu: «Miks te siis ei loo seda kontakti?» Kui aga loengud on sellised, et seal ühtegi probleemi ei tekigi, kus loeng on vaid ülikiire ratsutamine, kust saab siis kontakt tulla?

Pooldan 4 lühendatud eksamisessiooni õppeaasta jooksul. Praeguse süsteemi juures tuubib üliõpilane sessiooni ajal pähe tohutu materjali, mille ta kohe pärast eksamit unustab ja millega tal enam kunagi aega tegelda ei ole, kuni pärast lõpetamist elu ise talle varvastele astub. Pealegi, kui sessioonis on igasuguste eriõppustega koos 6 eksamit, siis on paratamatu, et sessiooni lõpp läheb käest ära.

Reorganiseeritud õppimissessioon aga eeldab seda, et ülikooli pääsevad parimad. Sisseastumiseksam on loterii, kus mõnikord jäävad ukse taha just need, kes vääriksid siinolemist, siin aga on need, kes piinlevad ise ja piinavad teisi. Kas ei peaks olema sisseastumiseksam (välja arvatud kirjalik) üles ehitatud intelligentse vestluse vormis? Siit juba igaüks läbi ei pääse. Ühepunktise piletiga aga saaks veel kontrollida ka süvenemisoskust.

Ma tean, et kõiki probleeme ma puudutada ja lahendada ei suutnud, pealegi tunnen ma vaid Ajaloo-Keeleteaduskonna ning mõningal määral ka juristide olukorda, aga tõde sünnib ju arvamuste ristlules ning huvitav oleks kuulda ka matemaatikute-füüsikute, arstide jt. mõtteid.

A. TUBLI

KAS SIISKI KÕIGE OTSTARBEKAM?

V. Paluoja ja H. Toomla, «Tartu Riiklik Ülikool», 14. aprill 1967.

Aastast aastasse kasvavad meie teadmised ümbritseva elu kohta. Moesõnadeks on muutunud «jalgrattaleiutamine», «informatsiooniuputus».

Paratamatult sunnib see teadlasi järjest kitsamalt spetsialiseeruma. Füüsik, kes alustab oma eksperimente hoone ehitamisega, jõuab oma teaduse mõistmiseni alles raugaeas (kui üldse jõuab?). Teadusliku ja õppetöö intensiivistumine nõuab inimestele ka uusi puhkusevorme.

Juba mitu aastat kasutatakse meie ülikoolis puhkusena suviseid ehitustöid. Ühes telesaates ütles sm. Murutar EPA-st, et kui me uurime eestlaste toitumist ja unustame ära kõige tähtsama, s. o. kartuli, siis see uurimus ei peegelda kuidagi meie tõelist toidulauda. Vaadates suviste tööde väärtuste hinnanguid tundub, et siin on terve «kartulikuhi».

Kui meie ülikoolil ei jätku töökäsi, siis üliõpilaste abi pole probleemi lahendus, sest töökäte puudus meie linnas on ka «Vanemuise» ehitusel jt. objektidel. Probleem on sügavam ja väga valus. Ärgem unustagem, et töö, mida teeb kvalifitseerimata tööjõud, on vähe efektiivne ja sageli ebakvaliteetne (meenutagem arvutuskeskuse ehitust, kus ehitusmehed olid sunnitud kulutama aega viltu ehitatud müüri lõhkumiseks).

Akadeemik Kapitsa ütles «Nooruse» veergudel, et teatud perioodil on noore inimese maailmavaate, tõekspidamiste ja silmaringi kujundamisel väga suur tähtsus reisimisel.

Kui paljud üliõpilased võivad lüüa endale vastu rinda ja öelda: «Mina olen käinud Novosibirski ja Kaug-Ida ülikoolis, olen näinud Samarkandi ja Buhhaara meistrite arhitektuurišedöövreid, kuulanud moldaavia doinasid nende endi sünnikohas.

Ülikooliaastad on ainukesed, kus me oleme veel vähe seotud teadusliku tööga, perekonnaga, kus puhkus kestab tervelt 2 kuud. Need on ainukesed kuud, kus me võime tutvuda kõige erinevamate rahvustega NSV Liidu tohutust rahvuste kaleidoskoobist. See peidab endas võimalusi tutvuda kõige erinevamate mõttelaadidega, kultuuridega. Me lõpetame ülikooli ja meie puhkuseaeg on ainult 12 päeva, meid seob meie töö, meie perekond.

Kas viibimine kollektiivis on alati kõige vajalikum? Kollektiiv kasvatab, aga teiselt poolt nivelleerib isiku mõtlemist ega sea ta ette kunagi alternatiivset olukorda, millest väljapääsemiseks tuleb ainult ise otsustada, mõistes täpselt seda, mille jaoks ma tegutsen. Meenutagem mõtet M. Undi raamatus «Elu võimalikkusest kosmoses»: «Kõik me teeme ise millegi jaoks, kellegi heaks, tuleviku nimel. Enda jaoks mitte midagi. Mis õigus on meil siis teiste heaks midagi teha, kui ise pole enda jaoks midagi teinud. Enn muretseb inimkonna eest, aga mina pole seda inimkonda veel oma silmaga näinud...»

Niisuguse olukorra «enda jaoks» loob alati viibimine eemal oma tuntud kollektiivist. Pärast niisugust «eneseproovi» tuleb kollektiivi mitte liige, vaid isiksus, kes tunneb oma jõudu ümbruse kujundamisel oma tõekspidamiste järgi. Seda aga tuleb pärast ülikooli meil kõigil paratamatult teha.

E. SULA,
I. SILDOS,
füüsikaosakonna üliõpilased

SEE ON VAJALIK

Aastad erinevad üksteisest mitte ainult daatumite, vaid ka sündmuste poolest. Mõnikord on päevad ja nädalad pingutavamad, teinekord võib end lõdvemaks lasta.

Vanemal põlvkonnal on kujunenud välja ütlus: «Inimest peetakse täiuslikuks ainult siis, kui ta on oma eluajal kasvõi ühe puu istutanud». Seda lauset võib ka ülekantud tähenduses mõista. Käesolev suvi on eriti vastutusrikas igale meie kollektiivi liikmele, sest ülikooli ehitamine ja remontimine läheb lahti suurema hooga kui kunagi varem. Oleme praegu olukorras, kus õppetöö normaalne läbiviimine tervikuna on seotud raskustega.

Eespool oleva artikli autorid on tõstatanud rea probleeme. Tundub, et nad ise on komistanud «jalgrattaleiutamisele», mida nad oma artiklis näivad hukka mõistvat. Kahjuks pole E. Sula ja I. Sildos suutnud pakkuda konkreetset väljapääsu objektiivsest olukorrast. Väidetakse, et olukord on «sügavam ja väga valus». Tõepoolest, situatsioon on väga valus ja ainsa võimalusena näeme seda, kui tudengid ise ülikooli ehitustöödel kaasa löövad. Kurta selle üle, et enamikul tudengitest puudub ehituseriala, ei maksaks. Seesama kvalifitseerimata tööjõud osutas hindamatut abi peahoone taastamisel, Kääriku spordibaasi ehitamisel ja mujal. Kui nurisetaks üliõpilaste ebakvaliteetse töö üle, siis vaevalt neid kutsuksid appi ülikool, Saaremaa, Kasahstan, ehitusvalitsus jne. Tõsi, on olnud raskusi heade töötingimuste, palga kindlustamisega, kuid praktika on näidanud, et hea töötaja korraliku töö organiseerimise juures teenib ka ülikooli objektidel hästi.

Arvan, et artikli autorid pole päris õiges kohas tsiteerinud M. Unti. Teie artiklist võib välja lugeda, et mis mõtet on teha teistele, kui me enda jaoks midagi ei tee. Kas teil on aga päriselt selge, keda mõtlete nende «teiste» all? Kes on need, kes saavad kasu ülikooli remontimisest ja ehitamisest? Kas rektor ja õppejõud või siiski ka üliõpilased? Inimese töö ja elu ei kuulu ainult talle endale, vaid on seotud kogu ühiskonnaga, milles ta kasvab.

Raske on eristada, mida inimene teeb endale ja mida teistele, s. o. ühiskonnale.

Jääb arusaamatuks, miks teie tahate viia inimest kollektiivist eemale? Kas kollektiivis viibimine või töötamine tuleb mõningatele inimestele tõesti nii kahjuks, et nad hiljem «ei ole suutelised mõistma oma teadust», nagu väidate. Arvamus, et «kollektiiv nivelleerib isiku mõtlemist, ei sea teda kunagi olukorda, millest väljapääsemiseks tuleb ainult ise otsustada, mõistes täpselt seda, mille jaoks ma tegutsen», on väga imelikku laadi. Marksistlik filosoofia on seisukohal, et kollektiiv aitab isikul täielikult välja arendada oma jõudu ja andeid. Kollektiivsuse printsiip ei likvideeri inimese individuaalsust, vaid just siin võivad leida väljenduse tema võimed ja anded. Muidugi on tõsi, et mõni on üpris visa vastu võtma kõike seda head, mida pakub kollektiiv. Ütlete, et pärast «eneseproovi» tuleb kollektiivi «mitte liige, vaid isiksus». Isiksuseks on inimene oma sotsiaalselt tingitud ja individuaalselt avalduvate omadustega — emotsionaalsete, intellektuaalsete ja tahteliste omadustega. Kas teile ei tundu nüüd, et iga meie kollektiivi liige on ühtlasi ka isiksus?

Kõigile meeldib reisida. Me oleme mõelnud ka üliõpilastele selliste võimaluste loomise üle. Tudengile jääb täiesti vabaks üks kuu, mille veetmise kasutegur sõltub ainult temast. Selle kuu jooksul võib sõita kasvõi Vladivostokini välja või käia Samarkandis ja Buhhaaras muistseid arhitektuurišedöövreid vaatamas.

Tuleval suvel on üliõpilaste abi hädavajalik uute õppehoonete ehitamisel. Seda tuleb mõista nii, et sel suvel mõiste «minu jaoks» asemel tegutseme printsiibil «meie jaoks».

H. EOMOIS,
ELKNÜ TRÜ Komitee
suvetööde staabi ülem

KASVATUSKÜSIMUSI...

(Algus lk. 1)

kasvandike poolehoiu võitmiseks. Seda seletatakse sellega, et alati ei käi huviga oma aine vastu kaasas tähelepanelik ja viisakas suhtumine üliõpilastesse. Mõningates olukordades võib juhtuda, et õppejõud ei osuta küllaldast austust üliõpilase kui isiku suhtes. See on väga jäme viga. Isegi sisuliselt õige, kuid taktitundetult tehtud märkus võib anda vastupidise tulemuse võrreldes sellega, mida taotles kasvataja.

Kõlbelise kasvatuse tähtsaks ülesandeks on pidevalt juurutada üliõpilases täielikku arusaamist vajadusest enesekriitiliselt suhtuda omaenda tegevusse. Nõukogude inimene peab alati leidma jõudu tunnistada enesekriitiliselt oma eksimusi ja puudusi, peab välja selgitama nende tekkepõhjused ning neist üle saama. Tervikliku iseloomu kasvatamine on raske, kuid austav ülesanne.

Lõpuks tuleks veel mainida ühiskonna ning avaliku arvamuse mõju tähtsust üliõpilaskonna kasvatuses. Tähtsaima kasvatustegurina tuleb rakendada ühiskondlikku mõjutamist ja arvamust. Noor inimene võtab tavaliselt sügavalt südamesse oma tegude laitmist kollektiivi, sõprade, seltsimeeste poolt. Ja see on ka loomulik, kui üliõpilane suhtub usalduse ja austusega kaasüliõpilastesse, kaastöötajatesse ning hindab kõrgelt nende head suhtumist endasse. Seepärast on vaja erilise tähelepanuga valida üliõpilaskollektiivide juhte, et need võiksid olla eeskujuks oma seltsimeestele.

Et kollektiivil on oma liikme kasvatamisel kõige suurem mõju, siis tuleb kõrgemas koolis anda eriti väärikas koht kollektivismitunde kasvatamisele ja süvendamisele. Töö ühiskonna hüvanguks sotsialismi tingimustes on töö kollektiivis. Seetõttu on töö moraalne mõju samal ajal ka kollektiivi moraalne mõju. Kasvava põlvkonna «töökollektiivi» peavad moodustama ka perekond, kool ja kõik teised õppening kasvatuslikud asutused.

Tihe vastastikune side inimestevaheliste suhete ja inimese ning ühiskonna vaheliste suhete vahel avaldub selgelt ühiskondliku kohuse- ja kollektivismitunde ühtsuses. Kas me suudame täielikult täita oma kohust ühiskonna ees, kui igaüks meist piirdub ainult isikliku panusega, aitamata seltsimehi, muret tundmata nende ülesannete eduka lahendamise pärast, mis seisavad kogu kollektiivi ees? Selge, et vastus saab siin olla ainult eitav.

Seega on kollektivismiprintsiip kommunistliku moraali üks tähtsamaid. See printsiip väljendab isiku suhteid kollektiiviga ja ümberpöördult, eeldab isiku suurt vastutust kollektiivi ees ja kollektiivi vastutust isiku ees. Terve nõukogude kollektiivi tähtsaks iseärasuseks on kollektiivi kõrge moraalne vastutus iga oma liikme ees ja iga liikme vastutus kollektiivi ees.

(Järgneb)

2 Tartu Riiklik Ülikool

NB!

Kolmapäeval, 26. aprillil k. a. peab dots. V. Palm kolmanda loengu TEADUSLIKUST MÕTLEMISVIISIST. Loeng toimub peahoones aud. 139 algusega k. 18.

Kõiki, kes külastasid kaht eelmist haaravat loengut samal teemal, oodatakse ka viimasele loengule nimetatud tsüklist.

TRÜ naiskoor Riias

See oli 12. aprillil, kui TRÜ naiskoor Riiga sõitis, et esineda samal õhtul LRÜ aulas.

Kell viis algas proov. Juba proovi ajal võttis südame kandist natuke kõhedaks. Väikese värinaga läksime õhtul ka lavale. Kartuseks polnud küll põhjust: kava oli sama, millega Tartus 8. aprillil esinesime. Teiselt poolt aga oli teada, et kontserdipublik on asjatundlik ja nõudlik (enamikus konservatooriumi õppejõud ja üliõpilased).

Kuid juba pärast esimest laulu tundsime kummalist kergendust ja seda tänu sõbralikule, tähelepanelikule publikule. Kui palju sõltub kuulajast! Kontserdi teisele poolele tulime juba kartuseta ja viimased laulud tulid tõesti hingest, hooga. Oli tunne, et nüüd alles võiks laulma hakata.

Dirigendid Vaike Uibopuu ja Leida Taal ning solistid Juta Malm ja Tiiu Heinmets pidid korduvalt koori ette tulema.

Kontsert õnnestus, kõige paremini läks V. Tormise «Kevade killud».

R. MÄGI

Студенты на архивной практике

Уже несколько лет подряд русские филологи IV курса проводят половину своего последнего студенческого лета в Ленинграде. По учебному плану они должны пройти архивную практику.

Лишний раз побывать в Ленинграде — в его театрах, музеях, на выставках — уже само по себе приятно и интересно. Не менее интересна и полезна работа в литературных архивах, т. е. собственно практика. На архивной практике студенты получают навыки работы с рукописью, с порядком хранения и выдачи документов, со всей организацией архивного дела. Эти знания и навыки необходимы каждому филологу, будет ли он учителем или библиотекарем. Каждый филолог должен хоть раз в жизни подержать в руках рукопись писателя. Знакомясь в архиве с цензурными делами, разбираясь в рукописи известного писателя и читая его письма, человек, увлеченный литературой, ощущает живую творческую радость первооткрывателя.

Архивная практика дает возможность будущим дипломантам собрать архивные материалы по намеченным темам своих дипломных работ. На практике прошлого года студентка А. Мальтс «накопала» много интересного материала по студенческому движению в Дерптском университете, В. Яансен собрала по цензурным делам ценные сведения для своей дипломной работы «Русская культура и литература на страницах эстонской печати 1905—1907 гг.», Б. Артюхов нашел для своей работы ряд неопубликованных писем А. Блока.

Результаты архивной практики «овеществляются» не только на страницах дипломных работ студентов. За несколько лет студенты нашего отделения, работая в ленинградских литературных архивах, нашли довольно много таких материалов, которые можно расценивать как настоящие научные открытия.

Летом 1964 года было найдено большое количество нигде не учтенных и не опубликованных документов с автографами М. Горького, характеризующих его деятельность в качестве председателя Комиссии по улучшению быта ученых (Петрокуоу) в 1919—1921 гг. Найденные материалы составляют основную часть подготовленного к печати кафедрой русской литературы «Горьковского соорника». Эти материалы значительно дополняют изданную Институтом мировой литературы «Летопись жизни и творчества М. Горького».

Летом 1965 года за время архивной практики просмотрели огромное количество цензурных дел по эстонской периодической печати. По линии драматической цензуры были просмотрены дела по разрешению эстонских пьес и театральных постановок. На основе работы студентов в журнале «Кээл и Кирьяндус» был опубликован обзор цензурных материалов по истории эстонской печати и театра. Обнаружены были неизвестные материалы о попытках журналистской и издательской деятельности Ф. Р. Крейцвальда, Э. Борнхёэ и других выдающихся деятелей эстонской литературы и культуры. Студенты составили полную картотеку цензурных экземпляров эстонских пьес, хранящихся в театральной библиотеке им. А. В. Луначарского. Это единственное полное собрание эстонских пьес, представленных в свое время в цензуру, не было доселе известно исследователям эстонской литературы и театра.

Интересные и ценные материалы собраны и на практике 1966 года. Готовится к публикации подборка первых, еще детских, стихов А. Блока, найдены любопытные материалы о начале литературной деятельности А. Блока. Была составлена картотека хранящихся в Рукописном отделе Государственной публичной библиотеки им. М. Е. Салтыкова-Щедрина рукописей и писем наиболее видных писателей начала XX века. Осуществлен сплошной просмотр дел по драматической цензуре пьес на русском языке за 1900—1917 гг., в результате которого можно получить хорошее представление о цензурной политике того времени. Многие из выявленных и собранных студентами материалов ждут еще соответствующей научной обработки и будут использовать для научной работы кафедры и будущих поколений студентов.

В. И. Беззубов

Из истории летних практик студентов-русистов

История диалектных и фольклорных практик нашего отделения начинается собственно почти сорок лет тому назад, в 1928 году, когда под руководством энтузиастов этого дела профессоров П. Аристе и П. Арумаа было начато планомерное, систематическое изучение и обследование этногенеза русских поселений на территории Эстонии. Фактически именно за первое довоенное десятилетие силами студентов и их руководителей-преподавателей и был в основном накоплен тот русский архивный фонд, который хранится сейчас в литературном музее им. Крейцвальда и содержит свыше 13 000 страниц рукописного текста (24 тома русских песен, сказок, поговорок, пословиц, обрядовой поэзии и т. д.). Следует отметить, что это первое довоенное десятилетие было по-преимуществу фольклорным.

В послевоенное время, наоборот, заметно оживилась работа по собиранию диалектных материалов, т. к. возникла необходимость в весьма сжатые сроки выполнить предъявляемые общесоюзной программой требования по составлению атласа русских говоров на территориях, примыкающих и граничащих с территориями, на которых говорят на русском языке. На основе собранных во время экспедиций диалектических материалов было составлено описание русских говоров Причудья и Принаровья, территория которых была включена в общий том атласа к северо-западу от Москвы. Кроме того, на основе тех же материалов было написано немало курсовых, а также дипломных работ, посвященных либо монографическому описанию языка отдельных деревень, либо типичным особенностям языка местного русского края.

Третье десятилетие летних практик студентов-русистов было посвящено изучению и собиранию диалектной лексики в соответствии с общесоюзными планами собирания материалов для составления диалектных региональных словарей. На основе экспедиционных студенческих материалов, собранных за третье десятилетие был составлен и издан региональный словарь русских старожильческих говоров Литвы, Латвии, Эстонии (Рига, 1962).

Для последних пяти лет характерно известное затухание диалекторных работ и, наоборот, заметное оживление в области собирания фольклорных материалов. Достаточно указать хотя бы на тот факт, что за последние три года фольклорный архив кафедры русской литературы обогатился не одной, а несколькими тысячами страниц хорошо записанного фольклорного текста, который со временем пополнит русский фонд литературного музея, собранный в довоенное время.

Хочется пожелать, чтобы сорокалетие фольклорных и диалектологических практик и сорокалетний стаж работы нашего отделения в этой научной области филологии не прерывался по крайней мере еще несколько последующих десятилетий, т. к. изучение русского края еще далеко не закончено, его нужно продолжать, учитывая, что этим делом, помимо русского отделения ТГУ, у нас в республике никто не занимается.

Т. Ф. Мурникова

Отрывок из дневника фольклорной практики 1966 года

(По следам проф. Оскара Калласа)

Дед Сенька

В Красное и Опочку люди съезжаются на ярмарки и праздники. Жители упоминают Опочку и Красное так же часто, как французы Париж. От Опочки дорога идет на Псков, областной центр, до него 130 км.

Фалелеево растянулось на гряде холмов. Отсюда далеко видно: с одной стороны — низина, с другой стороны тоже низина. В низине дорога, через дорогу — Ломы, сразу за Ломами встает стеной лес. Бродят по лесу испуганные лоси да ухают глухари. В двух километрах от Ломов по дороге лежат деревни Агафоново и Подсанница. И там тоже лес, деревья табуном подступают к самым избам. Из леса раньше делали все: дома, лодки, миски, ульи долбили из стволов дерева (их здесь называют «колодами»), лапти из лыка плели. Теперь лапти не носят, да и деревянную чашку редко встретишь, а дома все еще из бревен рубят, как в старину. Ворота крепкие, тесовые, забор высокий, глухой, так просто не прошибешь. Окна высоко над землей, смотрят на мир весело, наличники голубые или белые, резные, к крыльцу ведут 2—3 ступеньки, здесь их называют «крыльцы»; вместо ручки у двери кольцо. На коньке обязательно петух или другая птица из дерева вырезана, иногда красная звезда вместо птицы стоит. Соломенных крыш почти что и не увидишь, всё больше лучинкой (дранкой) покрыто или шифером и черепицей.

У леса да у болот люди годами землю отвоевывали. Поля такие, что трактор мало по прямой ходит, все вертится, танцует на клочке земли, а вокруг болота; на высохших болотах торф режут. В ямы быстро собирается вода и деревенские мальчишки ходят на «торфянки» купаться и ловить «штучек». Зимой «торфянки» замерзают, тогда раздолье гонять на них шайбу.

В деревне Подсанница среди болот укрылось озеро Малое. Берега зыбкие, мокрые, так и колышутся под ногами. Вода в Малом черная. На дно не становись: и не заметишь, как затянет в ил. Но на Малом все же можно купаться. Другое дело Саморок. Затерялось озеро в лесу, когда-то большим было, «Бариновым» его еще называют. Жил на берегу его барин — рыбы было в озере много, кормил ее барин рисом и ловить никому не давал. Ничего не осталось от бывшей барской усадьбы, а озеро заросло, заболотели его берега так, что к воде и не добраться. Белые лилии, удивительно красивые, как хлопья снега, застыли на воде. Сосны бросают тени на воду, да шапки облаков опрокинулись в синеву. Над камышами неслышно парит орёл. Тихое, печальное, таинственное озеро Саморок...

Еще дальше за лесом плещет в берега озеро Цыган. Вода в нем черная и прозрачная. Это озеро глубокое. Когда-то, говорят, купался и утонул в нем цыган, вот и назвали с тех пор озеро Цыганом.

Далеко видно от Фалелеева. Станешь спиной к дороге — новая картина. По склону холма сбегают деревенские огороды, а за огородами начинается болото и лес на болоте. За лесом опять холмы, а на холмах село Якушево. В нем школа. Ребята бегают в школу через болото — всего 2 км. Весной через болото не пройдешь — топко. На болоте много змей. Их здесь называют «Сусой Сусоевичи». От змеиного укуса лечит баба Пронька «заговорами» и какими-то примочками. За Якушевым, через луг перейти, деревня Заречье, рядом Мокрица. Почему Заречье, никто не знает. Журчит между кочек маленький ручеек, перешагнуть можно, а речки нет. Живет в Заречье Катя Егорова, она же и Зарецкая. Пожила она много на свете, много видела. Хорошо поет Катя Зарецкая. Голос сильный, чуть хрипловатый, как будто солнцем обожжен и ветром обвеян. Когда Катя поет на праздниках, плачут бабы. А в Агафонове живет удивительная старушка — баба Груня. Ей уже девятый десяток, а она все еще жизнерадостная. Неожиданно появилась она перед нами, загадала загадку, смутилась и исчезла в своем тесном углу.

В Ломах на старой сосне на самой верхушке живет аист. Рядом изба деда Миньки. Ребята спросили у Миньки, верно ли, что аист приносит счастье. Дед промолчал. Знает Минька сказки: выпьет стаканчик, тогда садись и слушай...

По пригоркам и холмикам, как горошины, разбросаны деревни. На лугах пасутся стада, желтеют поля, стеной стоит лес, стынут озёра, круг за кругом проплывает солнце.

Таков этот старинный край!

Е. Голиков, Л. Гершман, Б. Маслов
II курс рус. фил.

ВУЗ — ШКОЛА

Наиболее значительным событием в этом семестре на отделении русского языка и литературы была педагогическая практика, которую недавно закончил IV курс. Чтобы быть достаточно объективными в оценке результатов этой практики, мы решили предоставить слово «бывшим учителям.» Вот те несколько вопросов на которые мы попросили их ответить. Думаем, что ответы на эти вопросы будут интересны не только для студентов, но и для непосредственных руководителей этой практики.

1. В КАКОМ КЛАССЕ ВЫ ПРОХОДИЛИ ПРАКТИКУ?

2. ЧТО ВАМ ОСОБЕННО ПОНРАВИЛОСЬ (ЗАПОМНИЛОСЬ) В ВАШЕЙ ПРАКТИКЕ?

✲ В шестом классе. Последний урок — наверное потому, что удалось, наконец, понять класс и суметь увлечь его.
✲ В восьмом классе. Уроки без «наблюдателей».
✲ В пятом классе. Дети.
✲ В восьмом классе. Мой класс.
✲ В восьмом классе. Мой класс и преподаватель русского языка.

3. ЧТО ВАМ НЕ ПОНРАВИЛОСЬ В ПРАКТИКЕ?

✲ Учебники. Слишком сильная опека.
✲ Всё.
✲ То, что за две недели на студентов хотят свалить всю работу в школе.
✲ Излишняя опека.
✲ Темп. Слишком много требуют за слишком маленький промежуток времени.
✲ Я противник урока классного руководителя на первом этапе практики.
✲ Учительский коллектив, обстановка в школе.

4. ЧТО ДАЛА ВАМ ПРАКТИКА?

✲ Удовольствие работать с детьми — множеством разных характеров и настроений. В научном смысле — ничего.
✲ Ничего.
✲ Почти ничего. Нас не учили, а требовали, чтобы мы всё сразу делали на «хорошо».
✲ Уверенность в том, что «не боги горшки обжигают».
✲ Опыт.
✲ Не боюсь звонка на урок и входа в класс.
✲ Узнала, что такое класс, почувствовала обстановку школы.

5. ДОВОЛЬНЫ ЛИ ВЫ СВОЕЙ РАБОТОЙ?

✲ Нет, не довольна.
✲ В основном, да.
✲ Определённо не могу сказать.

6. КАКОЙ ВЫ ХОТЕЛИ БЫ ВИДЕТЬ ПРАКТИКУ В ДАЛЬНЕЙШЕМ?

✲ Университет должен иметь базовую школу, где к нам относились бы не как к гостям, учили бы нас работать, давали бы возможность экспериментировать.
✲ Трудно сказать. Хороший, умный коллектив педагогов, бóльшая самостоятельность практикантов.
✲ Надо предоставить возможность работать творчески, а не по указке учителя.
✲ Трудно сказать.
✲ Бóльшую свободу и самостоятельность.

Страницу подготовили
И. Газер, В. Белобровцев

Raadioloengud

Kolmapäeval, 26. aprillil

Inglise filoloogia osakonna I kursuse üliõpilastele vanemõpetaja Nora Tootsi loeng inglise keele foneetikast «Kuidas omandada mõningate raskemate inglise keele täishäälikute hääldamist».

2. Žurnalistika eriharu üliõpilastele dots. Juhan Peegli loeng kaasaegsest välismaisest ajakirjandusest «III. Kodanliku ajakirjanduse praktikast. 1. Ajakirjanik ja toimetus».

Reedel, 28. aprillil

1. Õigusteaduskonna II kursuse üliõpilastele vanemõpetaja Endel Ploomi loeng nõukogude tsiviilõigusest «Hagi aegumine».

2. Ajaloo-Keeleteaduskonna I ja II kursuse üliõpilastele dots. Richard Kleisi viimane loeng ladina keele algkursusest (XV, XVI).

Paar sõna Antonioni kaitseks

(VT. AJALEHT «EDASI» 2., 9., 16. APR.)

Ühes on kõik üksmeelsed: Antonioni on suur kunstnik, Antonioni film äratab mõtteid.

Vastukaaluks E. Siimanile: Aldo surm loob masendava meeleolu. Surm ei saa olla tühine, tähtsusetu — või ta on tähtsusetu samavõrd, kui on tähtsusetu inimelu üldse. Kõik oleneb, mille suhtes me vaatame. Optimism, mis rajaneb «väikese» inimese kannatuste ignoreerimisele, ei ole humanistlik optimism.

Kui me ei näe Aldo surmas traagikat, siis kaotab igasugune edasine arutamine mõtte. Inimesi sureb meie ümber iga päev. Antonioni kui kunstniku geniaalsus on selles, et ta elust võetud juhtumi teeb meie kõigi asjaks ja sunnib meid kõiki sellele mõtlema.

Küsimus pole inimese suuruses. Kannatused on need, mis Antonioni käsituse järgi inimese suureks teevad. J. Paju võrdleb «Ahastust» õigustatult antiiktragöödiaga. Tragism on tõepoolest algusest lõpuni masendavalt jõuline, hoolimata kangelase egoismist ja «nõrkustest», mida paljud vaatajad talle andeks ei suuda anda. Terve teose vältel jälgiksid peategelast nagu vaenulikud jõud, mis meenutavad antiiktragöödiate kurikuulsat moirat — saatust. Lõpuks viivad need jõud kangelase mõõdapääsmatule hukkumisele.

Antonioni ei taha kõike suuselgelt ära öelda. Ta jätab vaataja otsustada ka Aldo surma küsimuse. Ometi pole see peamine ja tähtsaim koht filmis, nagu võiks arvata. Alustada ei tule Aldo surmast, vaid elust, millele see surm oli üksnes loogiliseks (kuigi ehk mitte ainuvõimalikuks) järjeks. On's üldse oluline, misviisi täpselt Aldo hukkub? — autor ei peatu sellel ligemalt, ta esitab kukkumise eemalt Irma silmade läbi nähtuna. Aga olgu, andkem endale andeks igi-inimlik iha kõike «lõpuni lahendada». Igal juhul — eitame me Aldo enesetappu või mitte — oleks vulgaarne süüdistada Irmat (või üksköik keda teist, kasvõi Aldot ennast) mõrvas.

Probleem on ilmselt laiem kui üksiku inimese iseloomunõrkus, laiem kui kahe olendi, Aldo ja Irma vastastikku sassiaetud isiklik elu. Selliseid perekonnadraamasid võib olla ju rohkesti, nad ei tarvitse igakord vaid nii julma ja otsesõnalise tragismiga lõppeda. Asi pole kaugeltki üksikisiku tahtes või põikpaisuses olla nii- või teistsugune.

Me ei saa tänapäeval, kus eksistentsialism on juba läbikäidud etapp inimliku tunnetuse ajaloos, ignoreerida seda positiivset, mida too filosoofiline ja esteetiline vool oma elu dialektilisele lahtimõtestamisele. Ta on avanud silmad mõnedegi ühiskondliku ja individuaalse elu aspektide nägemiseks, millest inimene enese senises sotsiaalselt egotsentrilises vastandamises ülejäänud maailmale kõrgilt üle vaatas. Oma lapseeas ei tõmmanud inimkond jäika piiri iseenda ja looduse vahele, antiikaja inimene võttis end naiivselt kui osa kõigest olevast, kes sarnaselt kõige muuga allub juhuslikkuse ja paratamatuse — jumalate tujude ja muutmatu saatuse — toimele. Siit ka antiiktragöödiate ja «Ahastuse» sugulus.

Antonioni mõistmine eeldab inimese käsitamist samasuguse väliste tegurite mõjule alluva nähtusena nagu kõik teised reaalse maailma esemed ja nähtused. Maailm ei ole hoopiski meie teadvuse ega tahte produkt. Inimene võib enesele näida küll «oma õnne sepana», kuid üksnes teatud tingimustes: siis, kui ta on tunnetanud jõudusid, mis viivad ta sellele õnnele. Aldo enda jaoks selliseid jõudusid ei näinud, kuigi otsis. Neid ei näe ka Antonioni. Kas vaataja näeb?

Filmi probleemiks on tõepoolest inimese õnne küsimus ja seda vaadeldakse Aldo saatuse kaudu, kuid vaja on näha peategelasest kaugemale. Aldo kohtab oma rännakuil palju inimesi, keda juhus on õnnetuks teinud. Ta pole erand. Veelgi enam. Seni on Antonioni vaadanud inimese õnne ikkagi vaid isiklikust seisukohast, kitsalt isiku ümber põimuvate juhuste ja paratamatuste saadusena. Kuid ta muutub lausa sotsiaalseks süüdistajaks, kui näeme tehaseväravaist möödatormavat inimhulka. Irma karjet ei kuulda, on parajasti midagi tähtsamat kui ühe inimese surm, kusagil on ohus sadade inimeste õnn. Irma karje on üldinimliku ahastuse väljendus, Aldo traagikas on koondatud kujul üldinimlik traagika. Aldo surm on lepitusohver üldisele kannatusele. Mõttetu surm, jah — aga kas surmal üldse on mõtet?

Sellest vastuolust kasvabki välja filmi kogu traagika. Antonioni austab elu kui ülimat väärtust, teiselt poolt näeb ta, kui tühised ja juhuslikud asjaolud selle väärtusetuks võivad muuta. Elu väärtuse ja väärtusetuse saatuslik vastuolu sunnib teda südant valutama inimese pärast. Juhan Paju toob muuhulgas näitena sõja kui selle vastuolu ühe kõige drastilisema avaldusvormi. Ja me mõistame Michelangelo Antonionit, kui näeme, et vastuolu, millest ta kõneleb, avaldub valusana kõikjal, kus puuduvad ühiskonna ja selle üksikliikme, vaba isiksuse harmooniliseks arenguks vajalikud olusuhted.

Üldiselt lugevat Antonioni end optimistiks, kuid antud filmi puhul ei eita ta ka ise seda, et teos on sügavalt pessimistlik. Mis mõtet siis meilgi seda teha? Optimism ja pessimism on vaid tühjad sõnad, kui neid ei vaadelda seoses asjaoludega, millest nad välja on kasvanud. Alles ses seoses võime neid hinnata ja põhjendatud mure inimese pärast on filmis «Ahastus» enam väärt kui optimism, mis niisugusel juhul ei või kõlada teisiti kui õõnsana ja variserlikuna.

E. KRAUT

„Rajaca" loominguline õhtu

«Rajaca» toimetust on viimase ajal korduvalt rünnatud küsimustega uue etenduse kohta. Viimasest esinemisest on möödunud juba kaks kuud, ent huvi «Rajaca» programmi vastu on endiselt suur. Käesoleval pühapäeval ongi jälle võimalus järjekordset etendust jälgida.

Kui te arvate, et kavas on ainult vanad naljad, siis te eksite rängalt. On ka palju uusi ja päevakohaseid. Seekordne esinemine on mõeldud «Rajaca» loomingulise õhtuna. Tooma uuesti päevavalgele kõik, mis varematest programmides huvitavat oli, ja täiendame alles viimasel etendusel esitatud paremaid numbreid. Kavva on võetud ka mitmeid täiesti originaalseid ja algupäraseid asju.

Kuuldavasti esinevad sellel õhtul verivärskete lavajõudude kõrval ka mitmed veteranid.

Oma aastapikkuse tegevuse jooksul on esinetud kuuel korral. Kui eesolev seitsmes esinemine korda läheb, kavatsevad «Rajaca» tegelased pensionile minna. Nii et pühapäevane etendus on viimane neile, kes on jõudnud «Rajacasse» armuda, ja esimene neile, kes varem pole jõudnud meie programme jälgida.

Nagu ikka, tuleb tulla alguseks ja algus on täpselt ettenähtud ajal.

Mis siis muud kui kohtumiseni ülikooli klubis — pühapäeval, 23. aprillil kell 20.

TEATED TRÜ

Esmaspäeval, 24. aprillil kell 19 on Vanemuise tn. 46 zooloogiaauditooriumis geneetika, botaanika ja zooloogia ringi ühine ettekandekoosolek teemal «Liigi mõiste kaasaegsest käsitlusest».

Klubis

23. aprillil kell 12
LASTE SÕPRUSPIDU

Kohtuvad EPA, majavalitsuse nr. 9 ja TRÜ lasteringid. Samas tehakse teatavaks laste joonistusvõistluste tulemused.

* * *

Laupäeval, 22. apr. kell 20 kohtub meiega RAT «Vanemuise» peanäitejuht KAAREL IRD. Küsimused palume esitada klubisse kirjalikult või telefonil 04/579.

Tants.

Sõidame laupäeval, 22. apr. k. a. Ahjale. Käime Illimari-paikades ning jõuame varahommikuks Järveseljale kevadist tedremängu vaatama.

Paneme soojad riided ülle, käigitseme jalad matkapäri, surume võileiva ja märkmiku taskusse!

Koguneme kell 14.45 bussijaama.

JUHATUS

MEI mängib Tartus

Eeloleval nädalavahetusel mängivad Tartus TRÜ võimlas Moskva Energeetikainstituudi korvpallurid.

Laupäeval kell 17 on moskvalaste vastaseks Tartu üliõpilaskoondised, pühapäeval kell 12 TRÜ Spordiklubi esindused.

Kõik jooksukrossile!

26. aprillil ja 4. mail 1967. a. toimuvad Tähtvere pargis (meestele kell 18, naistele kell 17) TRÜ teaduskondadevahelised murdmaajooksu meistrivõistlused.

Võistlustel on kavas: meestele 1000 m ja 3000 m, naistele 500 m.

Kõiki võistlustest osavõtjaid autasustatakse murdmaajooksu embleemiga, võitjat teaduskonda vimpliga ja iga ala 3 paremat autasustatakse diplomiga.

TRÜ spordiklubi

GEOGRAAFIDE KINO

Neljapäeval, 27. aprillil kell 16 näidatakse Vanemuise tn. 46 suures ringauditooriumis järgmisi geograafilise sisuga filme. 1. See maa on Tšiili. 2. Kohtumised Itaalias. 3. Krakatau poeg.

TÄHELEPANU!

Pühapäeviti peahoone riidehoid suletud.

Erivajaduste puhul (konverentsid ja muud üritused peahoones) palun eelnevalt (hiljemalt reedel) sellest teatada.

Peahoone komandant

TRÜ ÕPPEJÕUD, TEENISTUJAD, ASPIRANDID!

Tuleme kokku ja võtame üheskoos vastu saabuva Mai 29. aprillil TRÜ kohvikus algusega kell 20.

Osavõtuks palume registreerida hiljemalt 26. aprilliks TRÜ ametiühingukomitees.

TRÜ ametiühingukomitee

ENNE VIIMAST ALA

13. aprillil toimus massispordiürituste konkursi raames kuues üritus: õine orienteerumine. Võistles 161 üliõpilast, neist 121 Ajaloo-Keeleteaduskonnast. Üllatuseks oli seni kursuste arvestuse juhtpositsioonil olnud geograafia I kursuse puudumine. Sajaprotsendiliselt oli väljas inglise I kursus (spordiorganisaator V. Dognar), absoluutarvudes tõi kõige enam inimesi välja inglise II kursus (spordiorg. Helle Nigola) — 19 üliõpilast. Osakondadest esinesid väga hästi ajaloo- ja võõrfiloloogia osakond. (Kummastki võistles 60% üliõpilastest). Peale kuue ala on paremusjärjestus järgmine.

Kursuste osas (100 võistleva kursuse või õpperühma seast):
1. ajaloo III 5.60 p. 6,5 võimalikust (spordiorg. Toivo Kõressaar),
2.—3. geograafia I (M. Keskküla) ja ajaloo IV (L. Atspool) võrdselt 4.82,
4. inglise I 4.32 (V. Dognar),
4. inglise II 3.58 (H. Nigola),
6. ajaloo II 3.48 (E. Kivistik),

Osakondade paremusjärjestus (17 võistleva osakonna seast):
1. ajaloo 3.52 (spordiorg. Ella Pavels),
2. geograafia 2.78 (Mall Paju),
3. võõrfiloloogia (Aime Porro),
4. Õigust. (Kalle Kask).

Teaduskondade paremusjärjestus:
1. Ajaloo-Keele 2.09 (spordinõukogu esimees Lembit Atspool)
2. Bioloogia-Geogr. 1.70 (Mall Paju)
3. Õigus-Majandus 1.32
4. Füüsika-Matem. 1.25
5. KKT 0.76 (kehakultuurlased).

Iga kursus, iga õpperühm tutvugu oma kohaga peale kuut ala TRÜ Spordiklubis (ruumipuudusel me ei saa kõigi 100 kursuse ja kõigi osakondade tulemusi siin avaldada) ja tehku kõik, et parandada oma positsiooni.

Kursuste vanemaile ja spordiorganisaatoreile teadmiseks, et spordinõukogu teeb iga spordiorganisaatori kohta kirjaliku iseloomustuse vastavalt aasta jooksul tehtud tööle. Tehke kõik, et see oleks hea või vähemalt rahuldav. Selleks aga toome kursusekaaslased jooksurajale.

Lembit ATSPOOL, TRÜ Spordinõukogu liige

Komsomolidokumentide vahetamise graafik

Esmaspäeval, 24. 04. 67. a.	raviosakonna VI kursus, bioloogiaosakonna II kursus.
Teisipäeval, 25. 04. 67. a.	raviosakonna VI kursus, bioloogiaosakonna II kursus.
Kolmapäeval, 26. 04. 67. a.	bioloogiaosakonna III kursus, geograafiaosakonna I kursus, stomatoloogiaosakonna V kursus
Neljapäeval, 27. 04. 67. a.	geograafiaosakonna II kursus, geograafiaosakonna III kursus, geograafiaosakonna IV kursus.
Reedel, 28. 04. 67. a.	geograafiaosakonna V kursus, geoloogiaosakonna I kursus, geoloogiaosakonna II kursus, geoloogiaosakonna III kursus, geoloogiaosakonna IV kursus, geoloogiaosakonna V kursus.
Laupäeval, 29. 04. 67. a.	füüsikaosakonna (teor.) I kursus (eesti õpperühm).

Teadmiseks eespoolnimetatud kursuste sekretäridele: informatsiooni saamiseks palun kõikidel pöörduda TRÜ komsomolikomiteesse. **Viimane tähtaeg esmaspäeval, 24. aprillil.**

TRÜ naiskond 20. korda ENSV meistriks

● Korvpallureile jagati medaleid ● TRÜ meeskond «pronksile» ● Väravpallinaiskond sai hõbemedalid ●

Hiljuti peeti EPA võimlas vabariigi meistrisarja viimased kohtumised korvpallinaiskondadele. Enne viimast mängupäeva oli TRÜ naiskonna kõrval teoreetiline võimalus esikohale ka Tallinna «Dünamol». Kuid meie esindusnaiskond tegi pretendentide omavahelises kohtumises juba esimeste mänguminutitega praktiliselt selgeks ajakirjanike ekslikud prognoosid. Tugev kaitsemäng, rahulik ja läbimõeldud liikumine ründealas koos kiire söödumänguga andis sageli võimalusi takistamatuks viskeks. Ja enamik võimalusi realiseeriti korviks. Poolajavileks juhtis TRÜ esindus lausa mäekõrguse üleolekuga — 49:22. See oli hea korvpall!

Küllap oli 30-punktilises eduseisus raske ennast sundida mängima täispingega. Pealegi oli küsimus — kes keda? — juba lahendatud. Teisest küljest võis mõnel mängijal olla sooviks senist ülisuurt punktidevahet kruvida veelgi kiiremini suuremaks. Aga lõppes see nagu sellistel puhkudel ikka: viskeid hakati sooritama kiirustades, sageli ülemääraselt raskest positsioonist ning arvestamata kaasmängijate asetust, kaitses aga mängiti kergemalt, vastastele anti liiga palju «eluruumi». Küll tegi Nõukogudemaa teeneline treener Edgar Naarits vahetusi, võttis minutilise vaheaja arupidamiseks, kuid mänguinitsiatiiv kaldus siiski dünamolaste poolele. Viimastel minutitel õnnestus Tallinna tütarlastel 30-punktilist vahet isegi 9 punkti võrra maha kärpida. Lõpugongi ajal märgiti teadetetahvlile tagajärjeks 79:58. Seega tuli TRÜ naiskond 20. korda järjest Eesti NSV meistriks.

Vabariigi meistri kuldmedali said: Õigusteaduskonna diplomand Evi Volmer, Arstiteaduskonna IV kursuse üliõpilane Mari Vaikmaa, sama teaduskonna III kursuse üliõpilane Kersti Voolaid, Füüsika-Matemaatikateaduskonna II kursuse üliõpilane Vilve Kööbi, Ajaloo-Keeleteaduskonna II kursuse üliõpilane Marje Kiho, Kehakultuuriteaduskonna II kursuse üliõpilane Lille Laos. TRÜ kasvandikud Valve Kaasik ja pärast I ringi mänge Soome elama asunud Astrid Määttänen (kes hiljutistel Põhjamaade meistrivõistlustel hinnati Soome naiskonna parimaks), Tiio Kukk ja Elle Lapp.

Suhteliselt tagasihoidlikult esinesid TRÜ II ja TRÜ III naiskond. Neist esimene pidi leppima V ja teine VI kohaga.

* * *

Üle mitme aasta tegid heameelt meeskorvpallurid. Esimese ringi lõpetas TRÜ meeskond nelja võidu ja kolme kaotusega. Teises ringis saadi viis võitu juurde ja ponnistust hinnati pronksmedalite vääriliseks. Ettepoole jäid meistriks tulnud Tallinna «Kalev» 12 ja eelmise aasta meister TPI 11 punktiga. Seejuures kaotati teises ringis kalevlastele 6 ja TPI üliõpilastele 5 punktiga. Samal ajal oli meie mees Anatoli Krikun EPA meeskonna suurimaks korvikütiks!

Pronksmedalitega tulid Tallinnast tagasi Jaan Lentsius (KKT III), Heino Lill (KKT III), Oleg Reinas (A I), Ants Saar (KKT II), Andres Tamm (KKT II), Isaak Gedõgušev (A I), Ib Lamp (KKT I), Vill Jukk (KKT I) ja Arvo Lill.

* * *

Lõikuspidu pidasid ka väravpallurid. Möödunud laupäeval viigistas TRÜ naiskond Pärnus «Noorus» vabariikliku koondisega 16:16, pühapäeval pidi vastu võtma kaotuse 13:27 «Normalt». Tehase naiskond lõpetas meistrisarja mängud 27, TRÜ 23 ja «Noorus» 20 punktiga. Siinjuures tuleks esile tõsta just koolinoorte tublit mängu ja märkida, et naiste korvpallis tulid koolitüdrukud toime samuti pronksmedalite võitmisega. Hea atestaat enne üleliidulist spartakiaadi.

Sügisel tähistab TRÜ väravpallinaiskond oma tegevuse 5. aastapäeva. Selle aja jooksul on vabariigi meistrivõistlustelt toodud ühel korral kuld-, kahel korral hõbe- ja ühel korral pronksmedalid.

Möödunud nädalal

alustasid TRÜ võimlas «medalitejahti» võrkpallurid.

* * *

peeti Tallinnas Eesti NSV üliõpilaste meistrivõistlused lauatennises. Võitis TPI TRÜ ja TPedI ees.

V. LENK

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 2651. MB 02975.

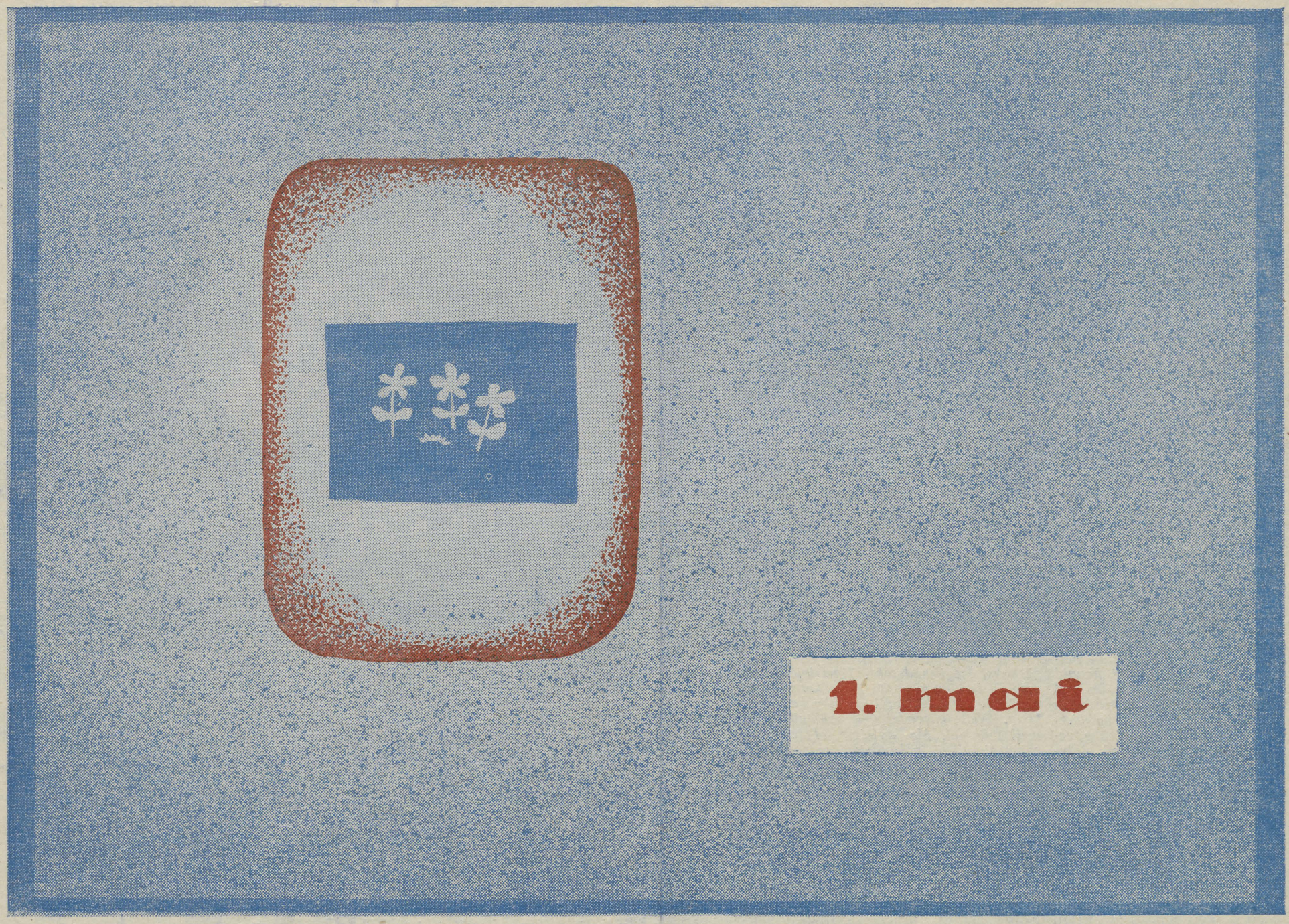

P. PÄRNA PLAKAT.

NOORMEHED JA NEIUD! OMANDAGE SIHIKINDLALT TEADMISI! OLGE OKTOOBRIREVOLUTSIOONI ÜRITUSE USTAVAD JÄTKAJAD, AKTIIVSED UUE MAAILMA EHITAJAD! HOIDKE JA ROHKENDAGE VANEMATE PÕLVKONDADE SAAVUTUSI! ELAGU TUBLI NÕUKOGUDE NOORSUGU!

NLKP Keskkomitee hüüdlausetest 1. maiks 1967. a.

Kõigi maade proletaarlased, ühinegel

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 13 (690) Reedel, 28. aprillil 1967 XXI aastakäik

Ole tervitatud!

Inimesed, kes külmunud nägudega istusid lukustatud uste taga, kuulsid ühel õhtul ülemeelikut koputust oma väravatele. Kevad on käes! Saatis talve pensionile ja tuiskas maruhoona tänavaile. Kähku valla uksed ja aknad! On saabunud soovide ütlemise tund. Linnad, külad, inimesed, linnud ja loomad, metsad, jõed, järved ja ... — kõik on korraga saanud täis muusikat. Veel kirjutamata laulude muusikat. Ja koos kevadega kihutab tuulehoona üle maa soovide ja unistuste lõppematu kirev rongikäik.

Linn on tulvil täis joovastavat mullalõhna. Igal kevadel on see nii, muutumatult ja alati. Asfalti puudutanud jalatald tunneb maa hingust. Teerajad tarduvad hardusest, justkui tahaksid nad igaveseks jääda truuks viimatitallatud jälgedele. Rahutult rullib jõgi oma hallikassinist lainetust läbi kevadrohelise linna. Ja sildadel seisavad tüdrukud, suured ja väikesed tüdrukud, kes ootavad oma parve ja parvepoissi.

Õhtuvidevikus vajub maa kohale kibe suitsupilv. Mai on saabunud! Igas aias, igas linnas, igas külas põlevad muistsed kulu- ja risuhunnikud. Ja praksuv tuli kuulutab kõigile uue tulekust. Uue tulekust, kes jõuab läbi kibedamaitselise ja suitsulõhnalise videvikumantlisse mähkunud maa inimeste juurde.

Ole tervitatud Sina, kes sa oled nii uus, rahutu ja sinililleline, Sina — Mai, Esimene Mai!

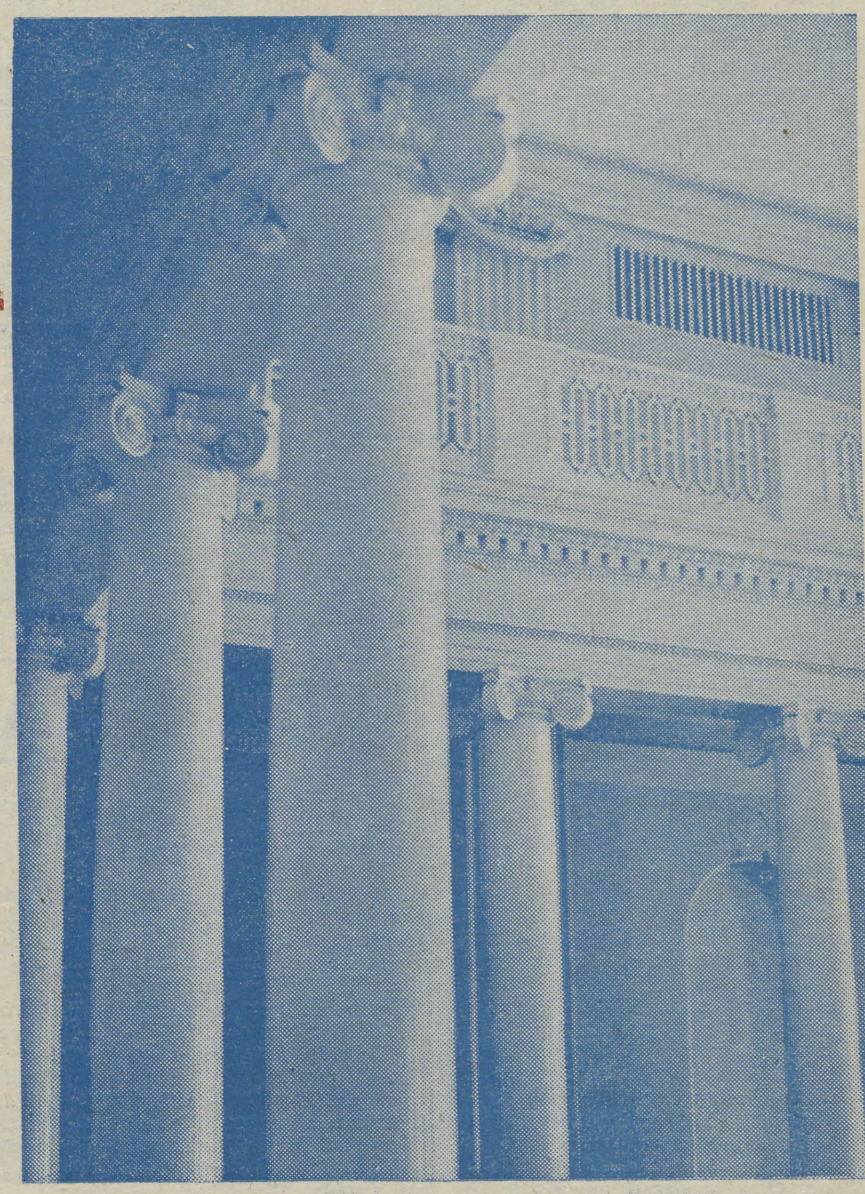

LAUPÄEVAL, 29. APRILLIL ALGUSEGA KELL 13 TOIMUB AULA AVAMINE JA 1. MAI TÄHISTAMISE PIDULIK AKTUS.

INGERLANE

Joelit ja Maarjat ma ei mäletagi enam nii hästi nagu värviliste verandaklaasidega endist mõisamaja. Nemad ja see maja on minu lapsepõlv.

Tean suuri muhklikke jalakaid. Need ulatusid üle katuse ja ma kartsin nende käginat tuulistel öödel. Kord lõi välk jalakasse ja sellel oli piki tüve suur korpas põletusjälg nagu paranematu kõhuhaav. All katkise vundamendi juures tinisesid heledad kõrred igavalt ja tasa. Aed oli täis metsikute käreroosade lilledega läbikasvanud põõsaid.

Jalakate all oli meie liivahunnik. Kirikupäeviti jätsid puude külge seotud hobused sinna pruune tolmuseid pabulaid. Ümber kirikuküla kaardus nigel soine mets. Üsna majade tagant algasid kõrkjad. Suvepäeviti kiiskasid kõrkjatihnikud päikeses. Aeg-ajalt pahvatas puhmaist tillukesi kirjusid linde. Soo algas natuke kaugemalt.

Meil oli sooserval mängimine kõvasti keelatud. Mäletan ühe õõtsikusse sattunud koera kiljatust. Hele suvepäev oli ümberringi ja hauduv vaikus.

Joel ja Maarja olid kirikuõpetaja lapsed. Maarja oli tõsine, vana näoga tüdruk imesiledate pruunide juustega. Tal olid rohelised nööbiga kingad ja kehvad hambad. Joel oli paks.

Veel oli Ingerlane. Ingerlane tuli enamasti õhtuti ja oli alati näljane. Mäletan, et tal olid kaunid pikad jalad ja käed. Me ei näinud teda kordagi palitus. Ingerlase isa oli lähikonnas juhutöödel ja jõi.

Kui Ingerlane tuli, ronisime verandale. Salaja. Meie emad ei lubanud Ingerlasega mängida. Verandal kükitasime suure punase aiatooli ja mingi eatu pangelille taha. Mina pidin siis Ingerlasele toast karaskit ja liha ja muud söömist varastama. Siis vahtisime, kuidas ta sõi. Ta ei vaadanud meile kunagi silma. Ma mäletan lillade aknaklaaside valgust Maarja juustel ja kaelal ja tüdruku ärevat lõõtsutamist. Mäletan võbisevate huultega Joelit ja vaikust, kui Ingerlane ennast kägarasse kiskus ja pea põlvede vahele pani.

Nüüd ta valitses meid. Me ei kutsunud teda kunagi. Me teadsime, et me ei saa temast ära.

Ta rääkis, et oli lamanud meres ja laulnud ja väikesed kalad kõditanud ta õlgu. Siis tulnud kõik veelinnud. Nad polevat teinud üldse häält. Neid olnud nii palju, et taevast ei paistnud sugugi. Nad jäänud rippuma õhku ja kiikunud temaga kaasa nagu raske pime tekk. Nad tõstnud ta üles ja kandnud läbi valge tuule. Ta tundnud väikeste vanade linnade torne kammivat oma juukseid ja õhukesi rabedaid tähti takerduvat oma kulmudesse. Tal olevat üks alles.

Kord oli ta olnud helepunastes saalides, kus ei olnud seinu ega lagesid, olid ainult eesriided värvilisest õhust ja läbi nende sai käia. Siis saanud ta puuks ja tundnud aastarõngaid kasvavat endast läbi.

Mitmeid kordi rääkis ta väikesest ühesilmalisest, kes tuleb enne ööd ja mängib temaga ja on talle hell.

* * *

Ingerlane kadus tihti mitmeks päevaks, isegi nädalaks. Teadsime vaid, et ta kunagi ei käi isaga koos väljas ja et tal kusagil on ikka ka kodu. Neil päevadel ei sobinud meil mängud. Me kartsime, et ta enam ei tulegi, ja kandsime eneses ebamäärast süütunnet tema äraolekut pärast. Ta polnud nagu meie ja me võõrastasime tema omaetteolekut. Me ei suutnud temast kahju tunda ja meil oli sellest natuke halb.

Aga kunagi ei jäänud Ingerlane väga kauaks ära. Tuli taas, kõhnemana, võõraste selginenud silmadega ja me ootasime läbematult videvikku, et ronida verandale.

Ükskord oli ta Joeli läbi peksnud. See oli õige imelik — ta enamasti ei teinud meist väljagi, ei kõnetanud nimepidi. See oli õige imelik.

Hiljem tunnistas Joel, et ta oli püüdnud Ingerlasele järele hiilida.

* * *

Kord õnnestus see meil siiski. Kõigil kolmel. Mäletan meid kõhuli märjas samblas pingsalt läbi võseriku vahtimas. Kohe kõrval oli vesi ja aeg-ajalt tõusis kollaste pilliroogude vahelt jämedaid pruune mulle. Natuke eespool askeldas Ingerlane lootsikuga. Ta sõudis soojärvele. Vesi järves läikis õliselt ja raskelt, täis rohelise kõntsa saarekesi. Aerulööke peaaegu polnud kuulda, vesi liikus vähe. Veidralt kõikus Ingerlase kitsas piht läikiva vee kohal edasi-tagasi. Vahepeal tõmbas ta aerud paati ja kummardus näoga üle ääre. Meile näis, et läppunud rõske lehk sooheinte vahelt aina tungib meile ninna, pähe, südamesse. Meil hakkas jube.

Mitu päeva pärast seda lamasime voodis ränga soopalavikuga. Mitu päeva piinasid meid ahistavad nägemused. Käis arst ja avas saaduse meie emadele ainsa sõnaga: «Soo.»

Sügisel kadus Ingerlane meie kandist ja hiljem pole ma teda enam kohanud.

ASTA HIIR

SEST SAADIK, KUI KODUKUUSIKUS
tulihänd läks läbi puude,
kaheks tükiks kärises
liha ümber mu luude.

Hiljem mitmeid kordi on käind
tulesilmne mu juures.
Üks pool püüab maasse kõduda,
teisel on kivil juured.

Süda see kahekstahutu
aimab ainult, ei tea.
Ringi rändab mu rahutus
kõrkide kaljude peal.

Siis, kui ühel kaljutipus
kinni on pihud,
teine liivanõmme peal
nutta tihub.

Siis, kui kõrbetormis
vaibub hüüdjate hääl,
ronkmustad iilid prassivad
kuusikulatvade pääl.

Üks kõrv valvab vaikust
lepikus sajuniiskes,
teine on päeval ja ööl
lukus vedurikriiskest.

Üks pool räägib ikka tõtt,
teine vassib ja laimab.
Ainult see nõmme peal nutja
üht-teist aimab.

LY Seppel

*

INSANLAR

Linn öös musta asfaldi läikene
nagu hiiglasuur tume silm,
vikerkestal üks tulede virr-varr.
Sel tuhmil peeglil vaarub ta vastu ja halab:
Insanlar, insanlar ...
Jäävad seisma Içeri Şehiri poolt tulijad:
Ne var?
Inimesed *tähendab* insanlar,
Mis on juhtunud? — ne var?
See, kes vastu taarub, on tšadras naine,
vana naine.
Ne var?
Ma arvan, ta ütles, et midagi ei saa parata,
oo insanlar, insanlar.
Kvartalinurgal nuuskiv tuul, see narride narr,
ukerdab tšadrahõlmus.
Ne var?
Tänava kohal mõtlikult tiniseb tarr.
Jä need, kes saavad aru, ja need, kes ei saa,
kordavad:
Ne var, insanlar?

Muinasjutt väikesest korstnast

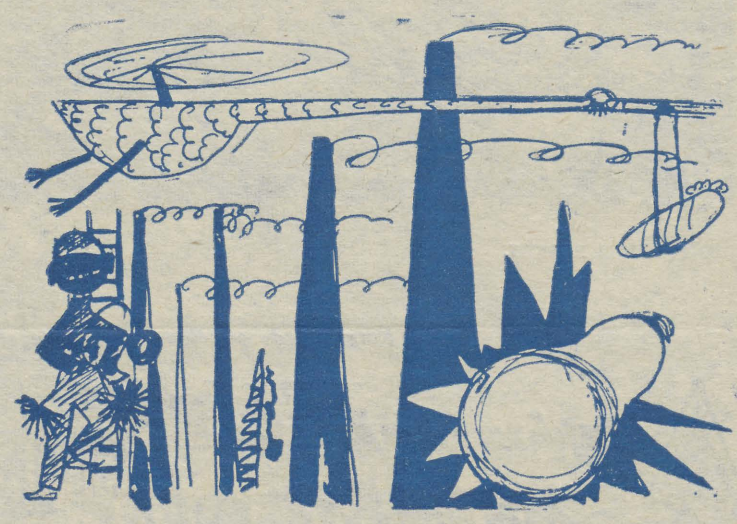

A. OISSARI illustratsioon

Kolme puust mäe taga, nelja kivist jõe taga, viie plekist metsa taga on korstnate kuningriik. Elektrijaama korsten on seal kuningaks.

Vana, auväärne valitseja istub troonil, tossutab muudkui oma piipu — nii et pea pilvesse upub ja veeretab ühelt peopesalt teisele ränkraskeid muremõtteid... Kas sina tead, miks kuningas kurb on? Tule siis ka talle nõu andma — näe, kiirkäskjalad Telefonid juba helistavad oma kellukesi ja kutsuvad rahvast kokku.

Et külaliste kõhud laulma ei peaks, askeldati köögis kibekiiresti. Kaevandus küpsetas kivisõeleiba, Turbiin pruulis tuhat vaati elektrit, autodele tehti bensiini — igaühele midagi suupärast.

Kuningas pani uue piibu tolmama ja küsis oma rahvalt:

«Kas te teate, miks ma kurb olen?»

«Piip, piip,» arvas kohe väle raadiolaine.

«Ähh-puhh, mine nüüd!» vihastas tahmane auruvedur. «Mina olen ju ka tobitossutaja — muidu ei saaks ma töödki teha, aga töö on mul, vanamehel, ränk. Olen ma mossitanud? Hoopis lõbusat vilet kuulete mult vahetevahel.»

«Armas kuningas on kurb sellepärast, et halvad poisid meid kividega loobivad,» helises elektripirn.

«Jah, aga kui silmaarst Tehas tohterdab, siis särate jälle rõõmsalt.»

«Oh, need poisiklutid tuleks lampide asemel pesasse keerata — päris ära on mind väsitanud,» kurtis Tehas.

Seni, kui teised oma muresid ja rõõme kuningale pakkusid, seisis vana tark Muuseum tagasihoidlikult nurgas. Ajaviiteks nühkis ta oma vasest raudrüüd vastu krobelist graniitseina läikima. Ainult tema teadiski, miks muinasjutukuningad kurvad on. Viimaks pani kuningas kõrvulukustavat raudrüükolinat tähele:

«Sina, mu armas Muuseum! Kas tõesti sinagi ei oska mind aidata?»

«Mina ei oska!» solvus kõiketeadja. «Kõrgeauline valitseja on mures sellepärast, et ta on juba vana ja tal pole veel pärijat. Aga varsti pühib koristajatädi Tuul murepilved ära. Meie kallis kuninganna Elektrijaam kingib ju oma kuningast Suurele Korstnale poja. Väikese printsi pärast läheb küll nii mõnigi punane telliskivi sinu peas, oo kuningas, halliks, kuid seda suurem on meie kõigi rõõm, kui ta kord täismeheks sirgub.»

Targal oli õigus. Veel enne, kui kolm päeva selle kõrge kuuse otsa jõudsid ronida, mis meil toa taga kasvab, tõi naabermaja katusel elav punase nokaga kurg kuningale-kuningannale Väikese Korstna.

Rõõm hakkas klouniks. — Pidu tõusis pilvedeni. Hiir püüdis kassi kinni, kass haukus koera peale, kana sõi rebase ära. Minu kahesaja-aastane vanaema küsis mu saja-aastase vanaisa käest: «Kas mängime keksumängu?» Vanaisa vastas: «Ma söön enne mäesuuruse tordi ära ja rüüpan järvetäie morssi peale!» Oli vast pidu!

Aga nüüd läheb päris jutt edasi.

Väike Korsten kasvas nagu vägilane kunagi: päevaga üle lauaääre, kahega katust katsuma, kolmepäevaselt aga kippus televisioonimasti tippu. Ta oli täpselt niisama vallatu jõmpsikas nagu sina, nagu Buratino, nagu Aatomik. Ronis üle linnamüürist plangu, katsus suure Lennukikuke valusaid-valusaid tiivanukke. Nii ta kasvas isaema lossis kuni tuli aeg kooli minna. Olgugi prints, oli ta laisk vahel ja õpetaja pani päevikusse kahe. Kuningas-kuninganna muidugi pahandasid ja ei andnud magustoiduks tilkagi naftat.

Väike Korsten tahtis väga suur olla ja hakkas salaja koos Väikese Veduriga suitsetama. Tõmbasid ühe suitsu, suitsetasid kaks, tossutasid terve paki. Aga oh häda! Väike Vedur muutus nii mustaks nagu laps, kes vett kardab, ja valge Väike Korsten läks suitsetamisest kollaseks nagu kõige hapum sidrun. Ta pisikesed kopsud täitusid tahmaga ja mis veel hullem — nõgi hakkas hirmus valusalt põlema.

Võib-olla oleks Väike Korsten hoopis ära põlenud, kui kuningas poleks kuue paisu ja seitsme veehoidla tagant kutsunud hea võluri Korstnapühkija.

Kaua olid mõlemad poisid voodis pikali, kuid võlur arstis nad nii terveks, et kumbki enam ühtegi rumalust ei teinud. Koolis õppisid nad ainult viitele ja Väikesest Vedurist sai elektrivedur ja Väikesest Korstnast aatomielektrijaam, kes enam iialgi ei suitsetanud ja inimestele palju head tegi.

VII 1966. a.
Saaremaal

OLEV TÕELEID

PUNKTI PANEKUKS

On kena, et juba teist korda «Vanemuise» stuudiote töö nii elavat avalikku diskussiooni on tekitanud. Sest nagu üsna hiljuti filosoofiadoktor Asmus ajalehes «Sovetskaja Kultura» väitis, on ka väga agar eitamine kunstiteosele tunnustus, rääkimata sellest, kui esineb korraga ägedat eitamist ja agarat jaatamist. Ja just seda on olnud ka hiljuti «Valtoniana» puhul, mille kohta hinnangud olid üsna alternatiivselt positiivsed ja negatiivsed, ja nüüd jälle Juhan Liivi ja Paul-Eerik Rummo luuleõhtu kohta.

Pean tunnistama, et mina, vaatamata sellele, et mul on palju toredaid sõpru enam-vähem omaealiste luuletajate hulgas, ise eriline luulearmastaja ei ole. Luule on minu jaoks omamoodi kirjanduslik kammermuusika. Ja ega kammermuusika armastajaid muusikaarmastajate hulgas ole kunagi olnud eriti paju. Sellepärast on mul mõneti raske diskuteerida näiteks Jaan Undiga, kes väidab, et luuletust ei tohi üldse teatraliseerida ja et luuletuse kõige parem nautimise vorm on üksinda iseendale lugemine. Olen meelsasti nõus seda uskuma, nii, nagu ma üldse meelsasti tahan igas asjas uskuda asjatundjaid. Ja antud juhul, kuivõrd jutt on luulest, on Jaan Unt kindlasti suurem asjatundja kui mina. Kuid just oma isikliku ebakompetentsuse tõttu olen ma selles küsimuses väga tähelepanelikult püüdnud jälgida ka teiste inimeste arvamust luuleõhtute kohta, sealhulgas ka terve rea eesti luuletajate arvamusi. Ja lõpuks arvestan ma ka Paul-Eerik Rummo kui autori arvamust, kelle nõusolekuta luuleõhtu ei oleks üldse sellisena sündinud ja kes juba oma isiklike esinemistega luuleõhtul aktsepteerib ka selle praegust vormi.

Muide, pean pihtima midagi, mis laiale «Vanemuise» sõprade ringile on vähe teada. Muude lavastuste hulgas, mida me näitasime käesoleval talvel toimunud seminaridel, oli paaril korral kõne all olev luuleõhtu. Esimest korda me näitasime seda õhtut seminarile, mis koosnes eranditult väga paljude erinevate liiduvabariikide teatriteadlastest, soliidsetest professoritest, doktoritest, teaduste kandidaatidest. Pean tunnistama, et tegin seda üsna väriseva südamega, teades, et tõlge selle kava jaoks teatril puudub. Üllatuslikult kujunes just see õhtu üheks suuremaks elamuseks paljudele seminarist osavõtjatele ja on ka hiljem positiivset äramärkimist leidnud keskajakirjanduses ilmunud kirjutustes «Vanemuise» töö kohta, kusjuures elevuse eriliseks põhjuseks oli võimalus «Suitsu pööriööluhtadelt» võrrelda Voznessenski luule põhjal koostatud «Antimaailmad» nimelise etendusega Moskva «Taganka» teatris. Huvitav on, mitmed, nende hulgas ka nimekas teatriteadlane I. Vassiljev, pidasid meie noorte luuleõhtu lavastust põhimõtteliselt õigemaks kui taolist lavastust «Tagankal». Ja õigemaks just sellepärast, et meie noored püüdsid teatrivahenditega maksimaalselt mõistetavaks ja haaravaks teha luulet ennast, sest et «Taganka» teatris luuletused olid vahendiks, mille peal teater demonstreeris oma kunstilisi võimeid ja esteetilisi tõekspidamisi. Eks ole ju iidsetest aegadest nii, et luuletust võib lugeda selleks, et näidata, kui hea sõnakunstnik keegi on. Kuid luuletust võib lugeda ka nii, et näidata, kui hea on luuletus.

Usun täiesti, et Jaan Undil on õigus, kui ta väidab, et tõelisele luulenautijale on luuletuse graafiline pilt niisama tähtis nagu tõelisele suurele muusikatundjale-armastajale on elamust pakkuv puhtgraafiline noodipilt. Ja mõnigi muusikamees saab partituurilehest suurema elamuse kui keskpärasest ettekandest. Kuid see on siiski väga kitsa ringi spetsialistide professionaalne lõbu. Paul-Eerik Rummo luule ei ole mitte kohe esimesel hetkel väga laialdasele lugejaskonnale mõistetav. Muidugi, tõelise luuleharrastaja silmis see ei vähenda tema luule väärtust, võib-olla isegi tõstab. Kuid kas meie eesmärgiks peab olema selle luule mõistjate hulga piiramine või maksimaalne laiendamine? Mina arvan, et laiendamine. Ja seepärast tuleks selle luuleõhtu hindamisel võtta üheks mõõdupuuks ka asjaolu, kas selle õhtu tulemusena Paul-Eerik Rummo luule mõistjate ja armastajate hulk vähenes või kasvas. Ma arvan, et kasvas. Mulle on üsna mitmed minutaolised luule mitteasjatundjad pihtinud, et tänu luuleõhtule muutus Paul-Eerik Rummo luule mõistetavaks, ja seda mõnel juhul kasvõi ainuüksi juba sellepärast, et neid ei seganud tema luule kirjapildis puuduvad punktid ja komad, mis mäletatavasti üsna tõsiselt on häirinud väga paljusid vanemapoolseid inimesi, kes oma pika eluea jooksul punkti ja komaga on paratamatult harjunud. Ja nende pahandajate hulgas on olnud ka selliseid lugupeetud inimesi, nagu kunagine hea kooliõpetaja ja praegu väga hea kirjanik Aadu Hint.

Niisiis, kõige eespool toodu põhjal tahaksin väita, et Jaan Undi protest luuleõhtu vastu on üks neist subjektiivselt õigetest seisukohtadest, mis on kunsti puhul väga meeldivad seni, kuni nad ei pretendeeri objektiivsele lõplikule tõele. Kahjuks aga Jaan Undi arvamus pretendeerib sellele. Kui meil poleks tegemist noore inimesega, oleks taoline keelan-käsin toon muidugi väga paha. Noorte puhul aga mulle isiklikult meeldib imperatiivsus oma subjektiivsete seisukohtade kaitsmisel.

Senini olen ma rääkinud peamiselt luuleõhtu teisest poolest. Mis puutub luuleõhtu esimesse, s. o. Juhan Liivi poolesse, siis ma nõustun kõigiga, kes ütlevad, et see on esialgu lavastuslikult vähem õnnestu-

(Järg 3. lk.)

KÄÄRIKU KROONIKA

11.—15. aprillini toimus Käärikul kevadkool Ida rahvaste kultuuri spetsiifiliste probleemide uurimiseks. Selle organiseeris TRÜ orientalistikakabinet. Tähelepanu keskpunktis oli kolm sümpoosioni: 12. aprillil «Hīnayāna» (polemiseerivate ettekannetega esinesid A. Pjatigorski ja V. Toporov); 13. aprillil «Mahāyāna» (L. Mäll, B. Ogibenin ja A. Pjatigorski); 14. aprillil «Tantrayāna» (A. Gerassimov).

Kitsamatele probleemidele oli pühendatud rida ettekandeid: O. Volkova rääkis dharmade teooriast, U. Masing mādhyamika filosoofiast, J. Zavadskaja hiina dzenkunstist, L. Menšikov Prajñāpāramitā kirjandusest Hiinas, J. Gluštšenko Nepaali kultuurielust jne.

Kolme loengu ja neid saatnud originaaltekstide lugemisega sündendati osavõtjate oskusi Ida kolme kirjanduskeele alal. Paali keelt vahendas T. Jelizarenkova, sanskriti keelt — O. Volkova ning klassikalist tiibeti keelt — L. Mäll.

Kevadkooli iseloomustas sundimatu ja vaba arvamustevahetus. Arutatavad probleemid avavad uusi teid eriti nõukogude orientalistikateaduse nendes harudes, mis 20. ja 30. aastail ülemaailmselt esirinnas sammusid, kuid mis minetasid oma juhtiva koha isikukultuse karmidel aastatel.

Kõigi osavõtjate nimel (neid oli aga 30) palju tänu TRÜ rektoraadile ja orientalistikakabinetile kevadkooli hea organiseerimise eest.

B. OGIBENIN,
NSVL TA Aasia Rahvaste Instituudist

IDA JA LÄÄS (6. saj. e. m. a. — 20. saj. m. a. j.)

1) AGGI-VACCHAGOTTASUTTA
(Majjhimanikāya, I, 483—485)

Nõnda olen ma kuulnud. Kunagi viibis Bhagavat Sāvatthīs, Džeta metsas, Anāthapindika suvilas. Siis saabus sinna, kus Bhagavat oli, rändmunk Vatšagotta. Nad tervitasid teineteist ja vahetasid sõbralikke lauseid.

Vatšagotta istus ja küsis: «Oo Gotama, kas auline Gotama pooldab teooriat: «Maailm on igavene, ainult see on tõde, vastupidine on vale»?»

«Ma ei poolda teooriat: «Maailm on igavene, ainult see on tõde, vastupidine on vale».»

«Kas auline Gotama pooldab siis teooriat: «Maailm ei ole igavene, ainult see on tõde, vastupidine on vale»?»

«Ma ei poolda teooriat: «Maailm ei ole igavene, ainult see on tõde, vastupidine on vale».»

«Kas auline Gotama pooldab teooriat: «Maailm on lõplik, ainult see on tõde, vastupidine on vale»?»

«Ma ei poolda teooriat: «Maailm on lõplik, ainult see on tõde, vastupidine on vale».»

«Kas auline Gotama pooldab siis teooriat: «Maailm on lõpmatu, ainult see on tõde, vastupidine on vale»?»

«Ma ei poolda teooriat: «Maailm on lõpmatu, ainult see on tõde, vastupidine on vale».»

«Kas auline Gotama pooldab teooriat: «Eluprintsiip ja keha on üks ja sama, ainult see on tõde, vastupidine on vale»?»

«Ma ei poolda teooriat: «Eluprintsiip ja keha on üks ja sama, ainult see on tõde, vastupidine on vale».»

«Kas auline Gotama pooldab siis teooriat: «Eluprintsiip ja keha on erinevad nähtused, ainult see on tõde, vastupidine on vale»?»

«Ma ei poolda teooriat: «Eluprintsiip ja keha on erinevad nähtused, ainult see on tõde, vastupidine on vale».»

«Kas auline Gotama pooldab teooriat: «Inimene eksisteerib pärast surma, ainult see on tõde, vastupidine on vale»?»

«Ma ei poolda teooriat: «Inimene eksisteerib pärast surma, ainult see on tõde, vastupidine on vale».»

«Kas auline Gotama pooldab siis teooriat: «Inimene ei eksisteeri pärast surma, ainult see on tõde, vastupidine on vale»?»

«Ma ei poolda teooriat: «Inimene ei eksisteeri pärast surma, ainult see on tõde, vastupidine on vale».»

«Kas auline Gotama pooldab siis teooriat: «Inimene eksisteerib ja ei eksisteeri pärast surma, ainult see on tõde, vastupidine on vale»?»

«Ma ei poolda teooriat: «Inimene eksisteerib ja ei eksisteeri pärast surma, ainult see on tõde, vastupidine on vale».»

«Kas auline Gotama pooldab siis teooriat: «Inimene ei eksisteeri pärast surma ja pole ka eksisteerimata, ainult see on tõde, vastupidine on vale»?»

«Ma ei poolda teooriat: «Inimene ei eksisteeri pärast surma ja pole ka eksisteerimata, ainult see on tõde, vastupidine on vale».»

* * *

2) J. ROBERT OPPENHEIMER «SCIENCE AND THE COMMON UNDERSTANDING», New York 1954.:

«Kui me küsime näiteks, kas elektroni asukoht jääb samaks, me peame vastama «ei»; kui me küsime, kas elektroni asukoht muutub aja jooksul, me peame vastama «ei»; kui me küsime, kas elektron seisab, me peame vastama «ei»; kui me küsime, kas ta liigub, me peame vastama «ei». Buddha andis samad vastused, kui talt küsiti inimese «mina» olukorra kohta pärast surma; 17.—19. sajandi teaduse traditsioonile on sellised vastused aga võõrad.»

Paali ja inglise keelest L. M.

ABŪ ABDULLAH DŽAFAR IBN MUHAMMAD RUDAKI (10. sajand)

Mustsilmse piigaga rõõmusta kevadekuul —
maailm on muinasjutt, nägemus, uni ja luul.
Möödunu sootumaks kadugu meelest, sest nüüd
hind on vaid sellel, mis käes, ja ei millelgi muul.

Olen vaid mina ja piiga, kel uimastav juus,
olen vaid mina ja armsama suhkrune huul.
Õnnetu see, kes on kinkida kartnud ja juua,
õnnelik kingib ja tihti tal veinikann suul.

Too meile lõhnavat veini ja saagu mis saab,
kahju, kuid maailm on udu vaid, pilved ja tuul.

*

Ta tuli siia! — Kes? — Mu arm! — Ja millal? — Koidu eel!
Ta põgenes. — Kes vaenlane tal? — Isa pahameel.
Kaks korda suudlesin ma teda. — Mida? — Tema huuli!
Kas huuled? — Ei! — Siis mis? — Rubiin — ja nagu tuli leel!

*

Veel üksnes häda minu juurde toovat rada teab
ja palavikuhoog mind soojusega meeles peab.
Kui janutules põleb suu, siis ainult silm
mu huulte peale pisarate mõru kannu seab.

*

Mis kasu pilgupöördest palveorva poole,
kui süda kuulub piigadele Buhharaas.
Me jumal võtab armusosinaidki kuulda,
ent mitte tühje palvekummardusi maas!

✤ ✤ ✤

Minu Kaabast ära viisid, kirikusse tõid sa
ning usutuks ja sõbrulegi võõraks lõid sa.
Nüüd kummardan ma palves üksnes kalli
lävel;
oh arm, kui võõraks usule mind teha võid
sa!

*

On üksindusepuhkel süda valust veristund,
ent ainult õnne tunnen valus ega leia
und —
ma öid vaid õnnest mõtlen, ohates: oh
jumal,
kui lahusolek see, siis mis on
kohtumisetund!

*

Me üpris tihti kurvastuseks näinud,
et pole targa isa ehe poeg.
Ei isa vaimuvara ega aru
saa päranduseks targa mehe poeg.

*

Ilm ikka selline ja selleks jääbki —
ta keerises me lennul üles-alla.
Kord tõstab meid ta kuningate ausse
ja kingib krooni, pärja, meelevalla.
Ent samas viib meilt, mannetuilt, ta ehted
ja vaotab meie peale oma talla.

*

Siin kojas nautisin ma külluslikku
õnneuima,
mu päralt oli kuningate au ja pühakute
usk.
Nüüd maja sama veel ja linngi endisena
seisab,
oh ütle aga, miks nii ruttu rõõmutulvangust
sai tusk?

Pärsia keelest H. UDAM

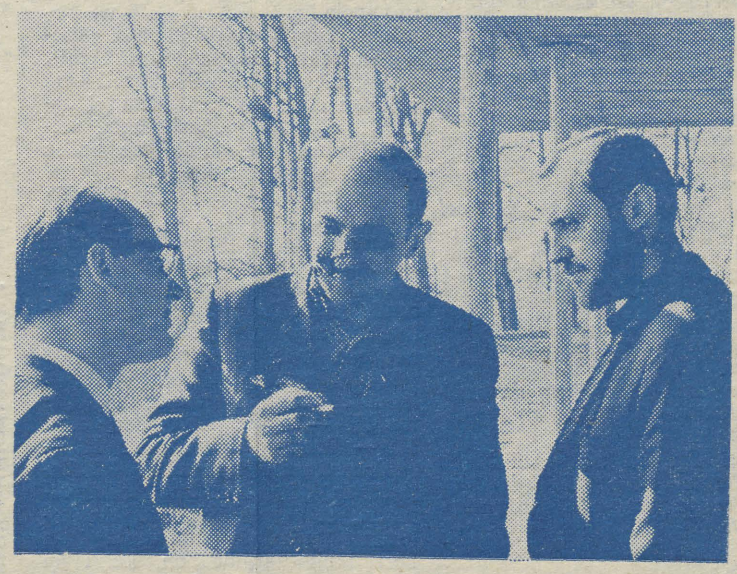

J. GLUŠTSENKO, A. PJATIGORSKI JA B. USPENSKI ÄSJAKUULDUD ETTEKANDE ÜLE MÕTTEID VAHETAMAS.

LOUIS RENOU
(1896—1966)

Louis Renou'd ei ole enam. Meie ajastu suurim vedade uurija ning laia diapasooniga indoloog suri, jättes muu hulgas lõpetamata veda hümnide oivalised tõlked, mis ilmusid seerias «Études védiques et paninéennes»» (Uurimused vedast ja Pāninist) alates selle esimesest köitest ning avasid vedade uurimises uue etapi.

Näib võimatu anda täielikku ülevaadet kogu tema mitmekesisest uurimistegevusest, mis kestis peaaegu pool sajandit.

Tema pärand ei koosne ainult tohutust hulgast eri küsimusi käsitlevaist kirjutistest, mille loetelu täitnuks paljusid lehekülgi, vaid ka arvukaist raamatuist, millest igaühe ilmumine oli epohhi loov ja mis alatiseks jäävad usaldatavateks teejuhtideks neile, kes soovivad süveneda mõnda indoloogiaharusse.

Samuti on raske täpsustada tema otsest eriala: oli see filoloogia, lingvistika või mütoloogia? Nii tema «La valeur du parfait dans les hymnes védiques» (1925) kui «Traduction du Dīghanikāya» (1948), tema «Lectures on Indian Religions» (1953) kui «Hymnes spéculatifs du Véda» (1956) (meenutame siinkohal vaid tema üksikuid töid) on tähtsuselt võrdsed.

Ootusärevusega avati siiani ajakirju «Journal asiatique» või «Indo-Iranian Journal» või mistahes muud indoloogilist kogumikku leidmaks mõnd tema vastset kirjutist, mis alati kihasid uutest faktidest, teravmeelseist ja ootamatuist tähelepanekuist. Rõõmuga oodati «Études vediques et paninéennes» iga järgmise köite ilmumist.

B. O.

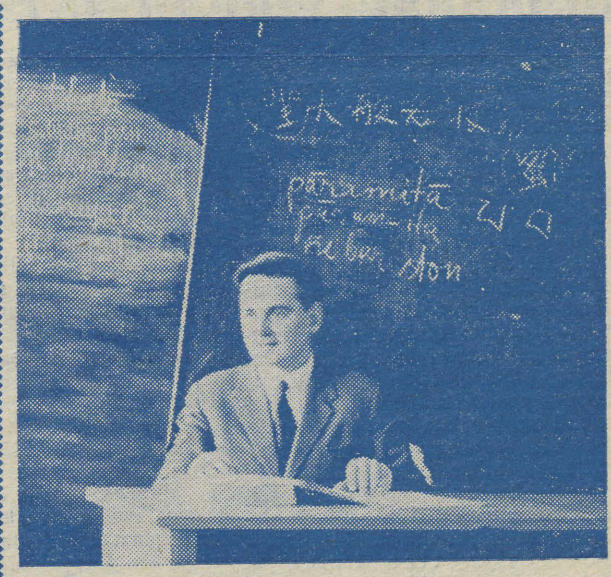

L. MÄLL VANA TIIBETI TEKSTI SELETAMAS.

ŠAISLAM ŠAMUHAMEDOV

Taškendi Riikliku Ülikooli idateaduskonna dekaan, tuntud iraanist ja iraani klassikalise kirjanduse tähtteoste tõlkija vene ning usbeki keelde, on ka andekas poeet. Alates idamaistest rubaiidest ning lõpetades kaasaegse poliitilise luulega, viljeleb ta kõiki poeetilisi žanre võrdse osavusega nii vene kui usbeki keeles. Meie üliõpilastele ning õppejõududele esines Š. Šamuhamedov esmakordselt luuletusega «Sõprade südamed», mis valmis poeedi viibides TRÜ orientalistikakabineti 10. aastapäeva tähistamiseks peetud juubelikonverentsil 1965. a. veebruarikuu lõpus ja ilmus Ly Seppeli tõlgituna ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» sama aasta 5. numbris. Järgnevalt Ly Seppeli tõlkes luuletaja kolm rubaiid.

Tarkust õpi noores eas, siis vanalt peas on oidu.
Võid sõbraks võtta pimeda, kuid pimehingsest hoidu.
Tea, ülal kustuda võib kuu, kuid päike mitte iial.
Vaid ise päike olles väikse pilve varjust oled hoitud.

*

Kui võim on suurem tema kandja arust,
veel otsid inimest — oh püüdu ülearust!
Kes tarkust täis saab pealaest tallani,
sel alles kõrkus tundub ajast-arust.

*

See on ju mägi, su viipel ei nihku ta paigast.
Sõbra turjal põhjuseta ära pruugi kaigast.
See on ju mere viis laineid kaldale keeda.
Kas tõesti tänu su heidetud kivile lainetav meri sai tast?

(Algus lk. 2)

nud. Kuid Mati Undi idee üles ehitada see osa õhtust lõigule Juhan Liivi traagilisest biograafiast on kindlasti huvitav ja edasiarendamist vääriv. Muidugi, «Vanemuises» ei ole ideedest kunagi eriti puudus. Ja kuna ideede hulk aiva kasvama kipub, aga nende ideede realiseerimiseks musta argipäevatöö tegijate hulk vähenema tikub, siis on idee hinnaks «Vanemuises» alates 1. jaanuarist 1967. a. 0,2 kopikat (kuni selle tähtajani oli idee hind 2 kopikat) — 1961. a. vääringus). Kuid minu arvates ei piirdu Liivile pühendatud luuleõhtu väärtus siiski mitte ainult idee väärtusega, vaid seal on ka muid toredaid väärtusi, kasvõi mõned väga head luuletuste esitamised.

Ja nii ma tahaksingi lõppkokkuvõtteks öelda, et mul on väga hea meel, et kaks Tartu Riikliku Ülikooli žurnalistikaosakonna lõpetajat Ela ja Mati Undi näol on oma praktilise tööga juba näidanud, et meie tänapäeva ülikooli žurnalistikaosakond võib anda teatritööks võimelisi inimesi, nagu kunagi teoloogiateaduskond andis «Vanemuisele» Karl Menningu ja alles hiljuti geoloogiaosakond Evald Hermaküla, kes ka juba on jõudnud saada teatritegelaseks.

KAAREL IRD

Tuletame meelde!

Ülikooli komsomolikomitee suvetööde staap kuulutab välja suvetööde embleemi kavandi võistluse. Tingimused on järgmised:

1. **Kavandil ei tohi olla üle 3 värvitooni.**
2. **Mõõtmed 7×8 cm.**
3. **Kavandil peaks olema märgitud tekst: «TRÜ, suvi 1967».**

Kavand esitada märgusõna all komsomolikomiteesse hiljemalt 10. maiks 1967. a. Juurde lisada ka kinnine ümbrik, milles on andmed autori nime, eesnime, osakonna, kursuse kohta.

Kavandivõistluse parimatele preemiad!

Suvetööde staap

MIHKEL TENNUS

läheb puhkusele. Nii tehakse ikka, kui aastaid on tõsiselt tööd tehtud.

Mihkel on olnud TUBLI TÖÖMEES. Ei tea Mihkel, mis on hommikuti tööle hilinemine, ei saa ta aru, mis on tööluus. Tema kätte usaldatud töö on tõesti «kindlates kätes». Ei mäleta ühtki juhtumit, kus oleks tulnud ümber teha Mihkli valmistatud detail. Aitäh, vana hea kaastöötaja ja sõber! Sa olid suureks eeskujuks noorematele, Sa andsid abi sellele, kes seda vajas.

Sinu töölaua taha istub homme keegi teine, avab laualaekad ja leiab sealt kõik, mis töötegemiseks vajalik. Võimalik, et paljut nipetnäpet veel Su oma valmistatust. Hoolikalt puhastatud, rivistatud, hästi hoitud tööriistad jätavad Sinust hea mälestuse Sinu töö jätkajale. Võib-olla tuleks selle eest tänada kunagisi peremehi, kes nõudsid tööliselt korda ja täpsust. Kuid mitte kõikidest ei saanud korralikke ja enda suhtes nõudlikke.

Mihkel Tennus täidaks ka veel praegu väga täpselt oma kohustusi, kuid tervis pole enam endine.

Võib arvata, et Mihkel tunneb puudust kaastöötajate järele, kui viibib esimesi päevi puhkusel. Ka töökojas on tema koht saanud auväärseks. Kuid eksperimentaaltöökojal on ilus komme kutsuda endisi kaastöötajaid pühade ajal koosviibimistele.

Mihkel Tennus töötas ülikoolis 15 aastat, soovime talle südamest rahulikku ja haigusteta vanadus-puhkust.

Vaevalt, et üliõpilane mõtleb sellele, kes ühe või teise näitliku õppevahendi keeruka probleemi kohta «puust ette on teinud». Seepärast tuletamegi siinkohal meelde, et Euleri nurgad, perfokaartide sorteerimise seadmed, programmeeritud õpetamise seadmed ja paljud teised pärinevad Mihkli kuldsetest kätest. Mis puutub kvaliteeti, siis on nad valmistatud pigem näituse kui igapäevase demonstratsiooni jaoks.

Hilinenud vastus J. Peeglile

Isaliku autointervjuu autor jättis — tõenäoliselt meelega — rea lõpetamata otsi. Allakirjutanu loeb ise ennast veel osalt tudengite hulka ja tahaks mõnda lahkelt jäetud lõngaotsa näppida, kuigi läbi Arstiteaduskonna prisma... Just noid lasteaiamentaliteedi omi.

Võib-olla käiks ka 5-aastane vaevaliselt ... kui teda kogu aeg oleks süles hoitud? Muide näib, et hellitatud laps kipub hoidjalt sagedamini «limukat» lunima (resp. põhjendamata eksamipikendus, põhjendamata stipendiumitaotlus) kui too, kes omapead õiendab või kes väiksemail peab silma peal hoidma...

Lahtise tule kasutamisest loobub väikelaps mitte pärast korduvaid veenmisi-keelamisi, vaid pärast esimest kokkupuudet leegiga — ja alatiseks. Sellest järeldus hoidja jaoks.

Selles mõttes tundub, et lasteaianduse likvideerimine pole «ainult üliõpilaste enda kätes».

Praktikas pole vist võimalik olukord, et noored inimesed ei teeks rumalusi. Iseasi on, kuidas neile reageeritakse ja kes seda teeb. Paraku käib see sageli nii, nagu P. Pussaku viimases uurimuses «Kuritöö ja karistus».

Muidugi on eksimisi mitmesuguseid.

Kui enamik tõsisemaid eksimusi leiabki karistamist administratiivkorras, jääb siin puudu üks komponent: vahetult kaaslaste poolt häbistatud või väljatõugatud inimese seisund (võrreldav värvide kandmise õiguse äravõtmisega, raskem karistus omaaegses Tartu Ülikoolis).

Peale selle esineb veel iga masti kergemaid (administratiivkoodeksi järgi!) eksimisi ja süütegusid. Põhiosas need, mis on vastuolus kultuurse inimese ülalpidamisega...

Ja nende puhul pole sekundaarne ahel, s. o. tagasimõju teistele põrmugi vähema tähtsusega!

Kui kasvõi need üksikud, kes teevad häbi vana ülikooli ja tänase üliõpilase nimele, jäävad n.-ö. indiferentsesse õhkkonda, siis võib kindel olla, et õige varsti on ka ümberseisjail omamoodi arusaamine käitumisest, sest elavat (ja veenvamat!) etalooni pole käepärast ja eks sellistel «väikestel seaduserikkumistel» ole ka oma pseudovõlu.

Siinkohal on kindlasti õigus viidata ühiskondlikele organisatsioonidele, eelkõige komsomolile, kes pole... jne. Kas pole Teie kirjeldatud olukorra tekkes oma osa ka väljakujunenud suunal, mille põhilaused kõlavad umbes nii: ülikooli põhiliseks ülesandeks on nii- ja niisuguste spetsialistide ettevalmistamine; komsomoli peamiseks ülesandeks on selliste ja selliste spetsialistide ettevalmistamisele k a a s a a i t a m i n e. Jutt pole muidugi kirjatähest, vaid sellest, et asi tegelikult ka nii välja näeb, nagu poleks komsomoliorganisatsiooni tegevusel ülikoolis i s e s e i s v a t t ä h e n d u s t ja s i s u.

Kultuurse inimese kasvatamine algab muidugi sõimeeast, kuid ülikoolis peaks pandama sellele ehitusele viimased kivid. Et ehitus on aluse saanud nii erinevaist kätest ja kohtadest, siis v ä ä r i b t e m a l õ p e t a m i n e o m a e t t e t ä h e l e p a n u. Seda loomulikult väljaspool õppetööd! Just siin näeb allakirjutanu ühiskondlike organisatsioonide tööpõldu, mida ei tohiks ahendada ainult üliõpilase poliitiliste veendumuste kujundamisele ja viimast ... sellest kõnelemisele. Ja kui jutt käib põllust ja ehitusest, on igaühele selge, et ei saa läbi juhusliku ja subjektiivse «oma äranägemist mööda» talitamisega või mõne kampaaniaga. Valitsevad seal ju omad seadused ja tulemusrikkaks tööks on tarvis läbimõeldud ja aastaid kestvat programmi või üldplaanigi.

Nähtavasti jääb pinnaliseks või hoopis mõjuta «kasvatamine üldse», kõiki ja kõike haarav kasvatamine sõnavõtu, koosoleku või ajaleheartikli kaudu — praeguse arsenali põhivara. Kas poleks kultuurinimese kujundamisel kohasemad individuaalsed mõjustused ja eeskujud?

Vajalikud oleksid mingid seda tüüpi suhted nagu omaaegsed akadeemilise isa-ema ja akadeemilise poja või tütre omad. Kas värske üliõpilane ei võiks ka nüüd valida endale esimeseks aastaks nõuandja — isa ja too eksisammude registreerija — ema? (Koos sellega valiks noorem nähtavasti ka oma elava eeskuju...)

Aga millisel pinnal nad kokku puutuksid?

Võib-olla vääriksid selleteemalised küsimused vaagimist tervikuna, üleülikoolilises plaanis arutelu, konverentsi, nõupidamise vm. sobivas vormis, ja mitte ainult üliõpilaste osavõtul.

Agu TAMM

Otsustada oli raske

Paar nädalat tagasi kuulutati Ajaloo-Keeleteaduskonnas välja ühiselamutubade-vaheline konkurss — konkurss parimale toale. Aeg — 2 nädalat. Nüüd, möödunud esmaspäeval tuli komisjon uuesti kokku, et teha varasemate kontrollkäikudel silmapaistnud (nii väga heast kui päris halvast küljest) tubade valikkontroll.

Leningradi mnt. 89.

Eelkõige sellest, et ühiselamu avar, ilus fuajee oli must. Veel enam — räpane. Samad sõnad ka ühiselamu treppide kohta — tolm, liiv, paberitükid, suitsukonid: ühe sõnaga kõikvõimalik rämps, mida võõral silmal mitte ainult ebamugav, vaid ka häbi vaadata on. Ja selline on k o d u! Niisuguse visiitkaardi järgi tekib eelaimus, et tubadestki midagi sarnast leida võib. Õnneks õigustas külastatud tubadest vaid üks (544, kus elavad vene II kursuse üliõpilased Boris Maslov, Vadim Mulin, Jakov Velitsi ja III kursuselt Gabriel Superfin) meie kahtlust. Tuba oli v ä h e m a l t kuu aega pühkimata, pesemisest rääkimata, laud prahti täis, voodit teeb kodus neil ilmselt ema või vanaema, ise nad seda ei oska(!), aknad on kardinateta, seinad tühjad, raamatuid me selles toas ei näinud. H ä b i ! ! !

Aga teised toad. Rõõm oli käia tubades 529, 530, 533, 541, 350. Puhtus, kord kõigepealt, kardinad, endatehtud raamaturiiulid puupüsti kirjandust täis, vaipugi võis põrandal näha (530), seintel graafikat, seinaplaate jne. Ühe sõnaga nende tubade seast parimat leida oli probleem. Kõik olid ühtviisi head. Ja et komisjon 533. toa (ajaloo III — Toivo Kõresaar, eesti III — Toomas Leito, eesti II — Andrus Saar, Rein Saukas) I kohale tõstis, oli vahest tingitud arvestusest, et poisid ühiskondlikke kohustusi (eriti ühiselamu vastu) ikka korralikult täitnud on, kuigi ka teiste vastu pretensioone ei kuulnud. Raske oli ...

Oi, kui raske, sest **Pälsoni 14** oli viielisi tubasid märksa enam. Veidi aitas ehk see, et tuba 307 (eesti fil. II kursus — Helle Kulo, Juta Haasma, Tiiu Roosmaa, Tiina Bergman, inglise fil. II k. — Mare Neidlich) ka möödunud aastal auhinna tookordsesse elukohta Peedule võitis ning nüüdki esimeste hulka püüdles. Raadio, mis auhinnaks oli, otsustatigi neile jätta. Tuba 426 (inglise III kursuse üliõpilased Helle Ehrberg, Aime Porro, Tiia Karukäpp, Milvi Peri) võis aga seinale riputada nägusa seinaplaadi ning süüa torti.

Tiigi tn. 14 tubade hulgast valiti välja 3, mis kaalumisele tulid — 103, 204 ja 210. Ehkki ka teised toad hubased olid, arvati esikohale — 210 (Aino Ehala, Aita Loova, Reet Paap — saksa IV kursus).

Tiigi tn. 78/80. Et see maja õigustatult Vana-Tiigi nime kannab, selles võis veel kord veenduda. Maja lausa kisendab remondi järele. Et aga sealgi end mugavalt sisse seada võib, seda kinnitasid eriti toad 232 ja 126 (viimasest hiljem). Toas 232 elavad II kursuse 2 «inglast» — Külli Kissa ja Ulve Kala ning 3 «eestlast» — Aimi Hollo, Ellen Poolma ja Inna Tšubitš. Nende tuba kaunistab nüüdsest ilus akvarell.

Tahaks aga juttu teha tubadest 126 (Tiigi 78/80) ja 313 (Pälsoni 14).

Tuba 126 (elanikud — Ann Parts, Tamara Indre, Sonja Sirila, kes I kursusel inglise keelt õpivad) — tüdrukud on ise toa mööbli maitsekalt must-valge printsiibil üle värvinud, toa seinale on aukude varjuks sõega kena pannoo joonistatud. Sõnaga — tuba on väga ilus, aga ... Ikka juhtub mõni aga. Nii siingi — tüdrukutel oli suur pahandus valvegraafikust mittekinnipidamise pärast ja komisjon toa ilu, korda jne. hinnata ei saanud, sest võistluse tingimused viitasid ka niisugustele kohustustele.

Tuba 313, kus elavad V kursuse eesti filoloogid Helle Hindrikus, Ene Kaaber, Tiiu Eimre (+Tiina Alla, kes aga praegu Tartust pikemat aega ära on olnud) ja IV kursuse üliõpilane Maret Rebane, jäi samuti võistlusest välja, kuigi tuba viie väärt oli, sest tüdrukud peavad köögikoristamist alandavaks (ikkagi V kursus!).

Võistlus on läbi, kuid loodame, et toad mitte ainult komisjoni-kartuse pärast korras polnud.

T. PAULSON

UUDISMAA OOTAB!

Eesti üliõpilaste ehitusmaleva traditsioonid said alguse Kasahstanist. See oli 1964. aastal, kui 124 verisulis uudismaalast läksid, kohvrid käes, Balti jaamas rongile, et sõita vastu tundmatusele. Nüüd on asi muutunud. 1965. a. uudismaa ja 1966. a. Saaremaa on andnud palju kogemusi, on andnud meile sadu arste ja filolooge, kellel on müürsepa kutsetunnistus.

ELKNÜ Keskkomitee ja EÜE staap otsustasid tänavu saarte ja Ungari kõrval saata rühma ka Kasahstani. Ehitama hakatakse vanas tuttavas kohas — Kotorkulis. Oma kliimaatilistelt tingimustelt ja maastikult ei vasta see koht üldse väljakujunenud arvamusele uudismaa stepist ja kuumusest. Korrutame meie Haanja kõrgustiku kahega ja saamegi Kotorkuli — metsaga kaetud kuplid, kuplite vahel maalilised kalarikkad järved.

Ehitamisele tuleb keskkool 640 inimesele. Põhilisteks töödeks on müüritööd. Rühma orienteeriv suurus — 50 inimest. Nagu on juba traditsiooniks kujunenud, komplekteeritakse rühm kõikide Eesti kõrgemate koolide tudengitest. Elama hakatakse eelduste kohaselt Kotorkuli Zooveterinaariatehnikumi ühiselamus. Väärib märkimist, et see maja on meie oma kätega ehitatud.

Need tudengid, keda huvitavad võõrkeel või rahvusvahelised suhted, leiavad seal oma «hobby» harrastamiseks palju võimalusi. Nimelt ca 30 km kaugusele Borovoje kuurordi külje alla asutatakse rahvusvaheline üliõpilaste ehituslaager «Planeedi noorus». Esialgsete andmete kohaselt kuuluvad sinna kõigi rahvademokraatiamaade, siis prantsuse, Ladina-Ameerika jt. maade üliõpilasnoorsoo esindajad.

Väljasõit toimub orienteerivalt 21.—22. juunil Tallinnast, tagasi saabume septembri esimestel päevadel. Kasahstani-rühma võetakse vastu tudengeid samadel alustel kui teisigi EÜE liikmeid. Tuleb täita komsomolikomitees ankeet-avaldus EÜE-sse astumiseks ääremärkusega «Kasahstan», sooritada 20. juuniks arvestused-eksamid, varuda endaga kaasa optimismi, nooruslikku elujõudu ja ...

... ja kohtumiseni Balti jaamas!

T. MIGUL,
Kasahstani rühma komandör

JUUBELI-AASTA

Matkavõistlus

TRÜ Spordiklubi matkasektsioon korraldab Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäeva tähistamiseks ja matkamise kui parima tervisespordi populariseerimiseks matkavõistluse. Konkurss parima osakonna selgitamiseks peetakse 1. 01. 67.—15. 10. 67. Arvesse lähevad:

1) kategooriamatkadest osavõtt (dokumendid esitada hiljemalt 15. 10. 67.);
2) puhkepäevamatkadest osavõtt;
3) järgusportlaste ettevalmistamine;
4) ühiskondliku kaadri (matkaorganisaator, instruktor, instruktor-metoodik, kaugmatkajuht) ettevalmistamine;
5) matkamarsruutide koostamine. Koostatud marsruudi kirjelduse juures peab olema arvestatud: marsruudi alg- ja lõppunkti sobivust Tartu töötajatele, huvitavaid vaatamisväärsusi ja matka kindlat eesmärki. Marsruut võetakse läbivaatamisele, kui ta on korrektselt vormistatud, varustatud kilomeetraaži ja ajakulu tabelitega, skeemide, fotode ning vaatamisväärsuste lühikese kirjeldusega ning on osakonna matkagrupi poolt läbitud;
6) fotokonkurss. Esitatakse 3—10 matkaalast fotot (soovitav sektsiooni tööst 1967. a.) suuruses, mille külg pole mitte alla 18 cm;
7) teaduskondade ja osakondade suusapäevad;
8) matka propaganda (matkaõhtud, loengud jne.).

Üritustest teatada 7 päeva enne ürituse toimumist TRÜ Spordiklubisse. Parimatele auhinnad.

KOMSOMOLIDOKUMENTIDE VAHETAMISE GRAAFIK

Kolmapäeval, 3. mail 1967. a.
stomatoloogiaosakonna IV kursus;
füüsikaosakonna teor. III kursus (eesti õpperühm);
füüsikaosakonna teor. IV kursus (eesti õpperühm);
füüsikaosakonna teor. V kursus (eesti õpperühm);

Neljapäeval, 4. mail 1967. a.
füüsikaosakonna teor. II kursus (vene õpperühm);
matemaatikaosakonna teor. I kursus (vene õpperühm);
füüsikaosakonna teor. IV kursus (vene õpperühm);

Pühapäeval, 30. aprillil kell 5 sõidame

MATSALLU LUIGELAULU KUULAMA.

Kogunemine Vanemuise tn. 46 ees. Soovijail registreerida end järgmiste isikute juures:

1. Ellu Prodel (Nooruse tn. 1—204).
2. Anne-Mari Herr (Tiigi tn. 14—405).
3. Martin Tõrra (Vallikraavi tn. 9—2).

*

Looduskaitsekabinet (Vanemuise 46—26) on avatud instruktorikandidaatidele konsultatsioonideks ja iseseisvaks tööks 28. aprillil ja 3., 4., 5. mail kell 20—22.

Juhatus

Klubis

Pühapäeval, 30. aprillil kell 21

MAIPIDU

TÄHELEPANU!

MAIDEMONSTRATSIOONIKS KOGUNEME 1. MAIL KELL 10.45 AKADEEMIA TÄNAVALE.

ÜTÜ

28. aprillil kell 18 üh.-tead. aud. 212 toimub NLKP ajalooringi töökoosolek teemal:

Skandinaaviamaade kommunistlike parteide olukorrast ja taktikast.

Esineb ajaloo prof. L. Loone.

Tänase ajalehe kujundasid žurnalistika eriharu III k. üliõpilased Gunnar Paal ja Kalju Kass.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 2835. MB 05205.

Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinegel

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 14 (691) Laupäeval, 6. mail 1967 XXI aastakäik

Ajakirjanduse päeva KÄSKKIRI

Seoses ajakirjanduse päevaga avaldan tänu aktiivse töö eest ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» toimetuses

üliõpilastele

1. Sirje Endrele
2. Asta Hiirele
3. Tiiu Kamberile
4. Linda Kruusteele
5. Helle Kulole
6. Varje Laatsile
7. Anu Oissarele
8. Heidi Puusepale
9. Tiiu Roosmaale
10. Leili Padevestile
11. Lia Sääsele
12. Helve Toomlale
13. Olev Tõeleiule

ja õppejõududele

1. filol. kand. Asta Veskile
2. filol. kand. Ellen Uuspõllule
3. v.-õp. Johannes Feldbachile

Ühtlasi premeerin järgmisi toimetuse aktiivsemaid ja kohusetundlikumaid liikmeid

1. Sirje Endret
2. Olev Tõeleidu
3. Linda Kruusteed
4. Helle Kulot
5. Anu Oissart
6. Varje Laatsi
7. Heidi Puuseppa
8. Tiiu Roosmaad
9. Helve Toomlat
10. Asta Hiirt

prof F. KLEMENT,
rektor

RÕÕMUPÄEV

29. aprill. Tuul tuhistas pahaselt puuokstes ja hallidest pilvekangastest aina tibutas vihma. Päikest polnud juba hommikust saadik. Ent ülikoolis polnud sel päeval looduslikku päikest vajagi. Oli olemas oma päike. 29. aprill oli õnnepäevaks mitte ainult ülikooliperele, vaid kogu Tartu rahvale.

Meie ülikooli rektor prof. F. Klement lausus maiaktuse avasõnadeks:

«Tänavu on meil erakordne 1. mai aktus. Taas avame aula, mis on kõige püham paik meie ülikoolis . . .»

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja A. Green lõikas läbi valge lindi. Ta ütles:

«Tänavune aasta näitas, kui raske oli ülikoolil elada ilma oma aulata. Kümned tuhanded kõrgema haridusega eriteadlased on siin kätte saanud diplomid, siin antakse uutele üliõpilastele üliõpilaspiletid, siin autasustatakse parimaid teaduslikke töötajaid.»

. . . Raske on meenutada päeva 21. detsember 1965. Aula hävis tules tervenisti, enamik peahoone ruume oli kahjustatud. Tartlane käis sel päeval mitu korda ülikooli juurest läbi. Inimesed kahtlesid:

«Kas on võimalik taastada ülikooli aulat niisama ilusaks, nagu ta oli?» Polnud uudiseks, et ülikooli aula oli parima kõlaga kontserdisaal Tartus.

«Akustika niisamasuguseks . . .», kahtlesid (mitte ainult) skeptikud.

Ülikoolile pakuti abi kõikjalt. Lühikese ajaga taastati peahoone auditooriumid ning ruumid. 1. septembril võttis uuesti noorenenud vana ülikool vastu uusi üliõpilasi.

Aula . . . Tulid vanad meistrimehed, kes oma elutöö ammugi olid teinud; tulid noored ning energilised töömehed. Tulid ja panid aula restaureerimisesse oma töö ning armastuse. Tervelt aasta käis pingeline töö. Suletud uste tagant kostis kopsimist teinekord hommikuni välja. Meistrid tahtsid, et aula oleks üleni uus ning samal ajal stiilne, et laes, rõdudes, sammastes ning lühtrites oleksid ühendatud tänapäeva ehituskunst mineviku ilu ning traditsioonidega. Töö pidi olema mitte hea, vaid parim. Tublide meistrite virkust, armastust ning kollektiivset tööd kroonis edu. 29. aprillil võisime oma silmaga näha, et aula on kuni väiksemate üksikdetailideni täiuslik.

1. mai tähistamise ning aula avamise pidulikul aktusel ütles EKP Linnakomitee esimene sekretär V. Meister:

«Oleks tore, kui Tartu linna ehitajad tulevikus töötaksid alati nii, nagu siin, taastades Tartu Riiklikku Ülikooli peahoonet.»

Pidulikul maiaktusel anti paremate meistritele aukirjad. Nende auks plaksutati uues aulas peopesad tuliseks, nende tööd ei jõutud küllalt imetleda. **Nimetagem neid, kellele võlgneme tänu aula ilu eest: tööde juhataja Lembit Kukk, aula restaureerimise projekti autor Kalvi Aluve, kunstnik Kornelius Tamm, arhitekt Leila Pärtelpoeg, tehnilise järelvalve insener EPA õppejõud Mihkel Leibur, kunstnik Ellen Tamm, laudsepp Eino Uus, ülikooli haldusprorektor Viktor Simm (kes rääkis aula pärast telefonitraadid punaseks) ja kulutas mõningate Tallinna asutuste ukselinke ning lävesid sedavõrd, et need vajavad kapitaalremonti), Samuel Kull, Harald Metsa jpt. Ülikooli aula ilu eest võlgneme tänu ka mööblivabriku «Standard» toolimeistreile, Aruküla puidutööstuse tisleritele, Tartu Remondi- ja Ehitusvalitsusele, Riikliku Ehituskomitee Teadusliku Restaureerimise Töökojale, Tallinna Kunstitoodete Kombinaadile jt. asutustele.** See oli kõikide armastus, kõikide töö ja täna — kõikide rõõm . . .

F. Klement avas piduliku maiaktuse. Esmakordselt kõlasid vastvalminud aulas NSV Liidu ja Eesti NSV hümni pidulikud helid.

«Aula seob minevikku ja tänapäeva, professoreid ja üliõpilasi, tehtud tööd ning tulevikukavatsusi . . .» nii alustas päevakohast kõnet TRÜ dotsent, ühiskonnateaduste õppejõud L. Valt. «Me seisame suurte tähtpäevade lävel — Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäev, V. I. Lenini 100. sünniaastapäev, K. Marx ja F. Engelsi 150. sünniaastapäev. Tähtpäevad on uute sihtide seadmiseks . . .»

Tervituskõned. Tehakse kokkuvõtteid lõppeva õppeaasta kordaminekutest. Aukirjade kätteandmine . . . Kaua kaikus aplaus aula valge lae, sinakashallide seinte ning läikivvalgete sammaste vahel, kui autasustati parimaid üliõpilasi-teadusliku töö tegijaid.

Eriti oodatud oli aktuse teine osa, mil pidid esinema Tartu Riikliku Ülikooli naiskoor ning Tartu Akadeemiline Meeskoor. Ja kui kõlas laul ning helid kajasid puhastena läbi ülikooli kõige pühama paiga, tundsin südames kummalist õnnevärinat. Sama tunnet lugesin kõrvalistujate nägudelt. Akustika on olemas!

. . . See päev oli rõõmupäev. Päev enne Esimest Maid.

S. ENDRE

Parim ÕPPERÜHM, parim ÜHISELAMU

25. aprillil toimunud ülikooli ametiühingukomitee koosolek pani punkti võistlusele «Parim õpperühm» ja kinnitas ühiselamutevahelise võistluse võitja.

ÕPPERÜHMADEST pälvis esikoha Arstiteaduskonna raviosakonna V kursus, Füüsika-Matemaatikateaduskonna keemiaosakonna IV kursuse ja Kehakultuuriteaduskonna IV kursuse ees. Kahte esimest autasustati ühise ekskursiooniga á 100 rubla ulatuses ja kenakultuurlasi 50 rublaga.

Kokkuvõtete tegemisel arvestati peale õppeedukuse ka ühiskondlike tööde koormust kursusel.

ÜHISELAMUD reastusid puhtuse ja korra järgi:

1. Tiigi tn. 14,
2. Pälsoni tn. 23,
3. Tiigi tn. 78,
4. Pälsoni tn. 14,
5. Leningradi mnt. 89.

Esimest autasustati televiisoriga, Tiigi tn. 14 ja Pälsoni tn. 23 ühiselamu nõukogu said õiguse osa võtta ekskursioonist Kiievisse.

M. SOOSALU

Korraldatakse kõrgema kooli pedagoogika konverents

Viimastel kursustel on paljudes Nõukogude Liidu kõrgemates koolides hakatud huvi tundma kõrgema kooli pedagoogika küsimuste vastu. Et saada ülevaadet sel alal tehtava uurimistöö olukorrast ja sellele hoogu juurde anda, korraldab TRÜ 18.—20. maini s. a. Tartus **teaduslik-metoodilise konverentsi kõrgema kooli pedagoogika küsimustes.**

Konverents on mõeldud põhiliselt ülikoolisisese üritusena, kuid selle sisustamisele aitab kaasa peale ülikooli enda õppejõudude rida üleliiduliselt tuntud teadlasi teistest kõrgematest koolidest. Eriti suurt huvi on tuntud konverentsi vastu Eesti NSV kõrgemates õppeasutustes.

Konverentsi raamides toimub kaks plenaaristungit ja töö kolmes sektsioonis, peale selle üks diskussiooniõhtu.

Plenaaristungitel esinevad prof. A. Pint (Moskva), prof. A. Novodvorskis (Kaunas), prof. J. Samarin (Leningrad), prof. J. Pimenov (Saraatov), dots. O. Ivaštšenko (Riia), dots. J. Kalits (Tartu), dots. E. Koemets (Tartu), asp. M. Titma (Tartu) jt. Teemadest võib märkida järgmisi: täiskasvanute pedagoogika asend pedagoogika süsteemis, üliõpilaste kasvatamise spetsiifika loengute najal, üliõpilaste kasvatamise planeerimisest sotsioloogiliste uuri-

(Järg 2. lk.)

EESTI NSV MN RIIKLIKU KÕRGEMA JA KESK-ERIHARIDUSE KOMITEE ESIMEHE KÄSKKIRI

Töörahva rahvusvahelise solidaarsuse päeva 1. mai puhul õnnitlen kõiki õppeasutuste, teaduslik-metoodilise kabineti ja komitee töötajaid, õppejõude, üliõpilasi ja õpilasi ning soovin jõudu ja edu uuteks saavutusteks õppe-, teaduslikus ja ühiskondlikus töös Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva väärikaks tähistamiseks.

§ 1

Tööülesannete eeskujuliku täitmise ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest avaldan kiitust järgmistele seltsimeestele Tartu Riiklikust Ülikoolist:
Raimond Hagelbergile — kateedrijuhatajale,
Helga Kurmile — dotsendile.

§ 2

Tööülesannete eeskujuliku täitmise ja ühiskondlikust tööst aktiivselt osavõtmise eest premeerin järgmisi seltsimehi TRÜ-st:
Mihkel Tennust — tehnikut,
Salme Metsa — koristajat-käskjalga.

M. PESTI

TRÜ rektori KÄSKKIRI

Tervitan rahvusvahelise töölispüha 1. mai puhul ülikooli õppejõude, töölisi, teenistujaid ja üliõpilasi.

Soovin kogu kollektiivile indu ja jõudu uuteks saavutusteks teadusliku ja pedagoogilise töö vallas. Seniste paremate töötulemuste ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest tõstan esile järgmisi seltsimehi:

FOTO ASETADA AUTAHVLILE

ÜHISKONNATEADUSTE KATEEDRIST

Lembit Valt — filosoofia kateedri juhataja kt., dotsent
Vilmar Ruus — NLKP ajaloo kateedri dotsendi kt.
Ivan Volkov — teadusliku kommunismi kateedri dotsent

ARSTITEADUSKONNAST

Elmar Karu — kateedrijuhataja, professor
Leo Schotter — professor
Leo Päi — kateedrijuhataja, dotsent
Jaan Riiv — kateedrijuhataja, dotsent
Elmar Vasar — vanemõpetaja
Henno Tikko — assistent
Enno Teeäär — assistent
Hilja Kurvits — assistent
Virve Kask — assistent
Ado Truupõld — vanem teaduslik töötaja
Johannes Laidna — vanemlaborant
Eve Rauk — VI kursuse üliõpilane
Hilja Roosaar — VI kursuse üliõpilane
Mai Maser — V kursuse üliõpilane
Olga Pavlova — IV kursuse üliõpilane
Imbi Tusti — IV kursuse üliõpilane
Silvi Saretok — III kursuse üliõpilane
Toivo Hinrikus — III kursuse üliõpilane
Inna Tenberg — III kursuse üliõpilane
Viktor Nasarov — II kursuse üliõpilane
Anne Pitsalu — II kursuse üliõpilane
Mart Karlis — I kursuse üliõpilane

FÜÜSIKA-MATEMAATIKATEADUSKONNAST

Osvald Seeman — dotsent
Margus Tõnnov — assistent
Diana Salganik — III kursuse üliõpilane
Peeter Saari — IV kursuse üliõpilane

AJALOO-KEELETEADUSKONNAST

Ellen Uuspõld — õpetaja

KEHAKULTUURITEADUSKONNAST

Arnold Vaiksaar — dekaan
Ethel Kudu — vanemõpetaja

(Järg lk. 2)

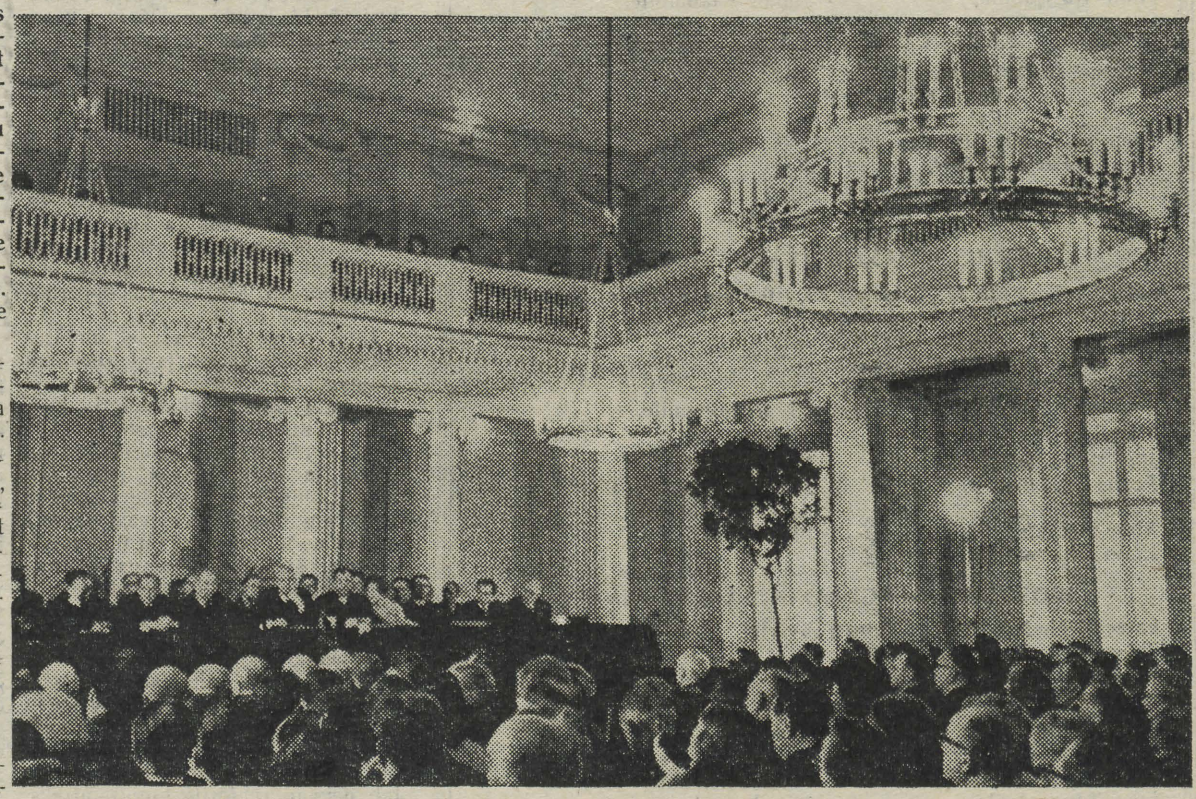

TRÜ rektori KÄSKKIRI

(Algus lk. 1)

ÕIGUS-MAJANDUSTEADUSKONNAST

Jenny Ananjeva — kateedrijuhataja, dotsent
Heli Ruussaar — assistent, kaugõppe prodekaan
Kalju Parvel — vanemõpetaja
Jüri Elgas — II kursuse üliõpilane
Tiia Sepp — III kursuse üliõpilane

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST

Viktor Masing — vanem teaduslik töötaja
Rein Tenson — II kursuse üliõpilane

ADMINISTRATIIV-MAJANDUSOSAKONNAST

Arnold Susi — õppe-eksperimentaaltöökoja insener
Lembit Valdmaa — komandant

AVALDAN KIITUST

ÜHISKONNATEADUSTE KATEEDREIST

dotsent Inge Undile,
dotsent Vambola Türgile,
dotsent Rem Blum-Russakule,
vanemõpetaja Kalev Kogerile,
õpetaja Boris Maistele,
laborant Nadežda Türnile,
laborant Ludmilla Kokinile.

ARSTITEADUSKONNAST

dotsendi kt. Leonid Vainerile,
vanemõpetaja Leo Nurmandile,
assistent Dagmar Kuldevale,
„ Erich Kivivarele,
„ Lia Sildverile,
„ Viktor Särgavale,
„ Regina Kaskmetsale,
nooremale teaduslikule töötajale Laur Karule,
vanemlaborant Mall Türile,
laborant Imbi Viikmaale,
vanempreparaator Salme Muttikule,
aspirant Ain Kaasikule,
üliõpilastele
Lydia Laulikule,
Viive Kokamäele,
Raivo Kollele,
Reet Käärikule,
Juta Noorele,
Elli Männikule,
Ludmilla Abidovale,
Zoja Štšukinale,
Jaan Marssile,
Inna Sarvele,
Vladimir Petrovile,
Valja Leedole,
Olga Lanskajale,
Heidi-Õie Hinrikusele,
Ruuben Rahumetsale,
Virve Marandile,
Evi Kasele,
Sirje-Maria Poolakesele.

FÜÜSIKA-MATEMAATIKATEADUSKONNAST

dotsent Paul Prüllerile,
dotsendi kt. Uno Nõmmele,
vanemõpetaja Aare Koppelile,
„ Karl Arivale.
„ Heino Türnpule,
vaneminsener Elmar Talvistele,
insener Inno Liivile,
nooremale teaduslikule töötajale Enno Saarestele,
tehnik Anu Käärikule,
tehnik Olga Nurmeotsale,
laborant Endla Kaasikule,
üliõpilastele
Artur Kuznetsovile,
Hilja Pikkorile,
Arvo Kasele,
Jaan Ehasalule,
Milvi Lemendikule,
Nehama Steinvasele,
Piret Keresele,
Tiia Järvanurmele,
Tiiu Heinmetsale.

AJALOO-KEELETEADUSKONNAST

professor Jaan Konksule,
dotsendi kt. Agnia Reitsakule,
õpetaja Jaan Soonvaldile,
„ Mari-Ann Palmile,
„ Aurelie Allile,
aspirant Urve Hattole,
vanemlaborant Helju Hajandole.
üliõpilastele
Taima Talvele,
Anne Kurepalule,
Evi Männile,
Juhan Paadamile.

KEHAKULTUURITEADUSKONNAST

vanemõpetaja Toomas Karule,
„ Erich Kübarsepale,
„ Evi Krassile,
õpetaja Osvald Allikale,
„ Pärja Tiidole,
üliõpilastele
Avo Virvesele,
Rein Kukele.

ÕIGUS-MAJANDUSTEADUSKONNAST

kateedri juhataja kt. dotsendi kt. Herman Pautsile,
vanemõpetaja Endel Ploomile,
„ Martin Loimile,
assistent Vaiki Luigalehele,
„ Inge Müürile,
nooremale teaduslikule töötajale Ivar Siimonile.
üliõpilastele
Jüri Kasesalule,
Peeter Malvile,
Vaiki Saarile,
Aime Aedlale,
Enno Oidermaale,
Priit Peetsile,
Jaak Adamsoole,
Aita Suitsmardile,
Elju Valdrele.

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST

kateedrijuhataja dotsent Vello Tohverile,
dotsent Ülo Pavelile,
laborant Linda Laaneloole,
agronoom August Miljanile,
üliõpilastele
Eva Mailendile,
Priit Pärnale,
Jaan Tänavotsale,
Mall Pajule,
Voldemar Mõttusele,
Madis Tammertile,
Thea Heinrichsonile,
Kersti Pavelile,
Liina Riismaale,
Enn Loigule,
Tiiu Liplapile,
Ellen Avile,
Ene Tomingale.

(Järg lk. 4)

Korraldatakse...

(Algus lk. 1)

muste baasil; üliõpilasealise noorsoo psühholoogia tundmaõppimisest; õppe- ja kasvatustööst I kursuse üliõpilastega; mõningaid üliõpilaste iseseisva töö küsimusi jne.

Ühe sektsiooni töö on pühendatud **kasvatusküsimustele** kõrgemas koolis. Siin on ette nähtud 3 ettekannet õpetajate ettevalmistamisest kõrgemas koolis: O. Krjadzdene (Vilnius), L. Dambran (Dangarpils) ja H. Kurm (Tartu) ning mõned ettekanded muudel kasvatusteemadel.

Kõige sisutihedamaks tõotab kujuneda kõrgema kooli — **didaktika** sektsioon. Siin esinevad ettekannetega põhiliselt TRÜ õppejõud, nagu A. Blumfeldt, I. Kull, E. Laugaste, G. Laugaste, L. Keres, Ü. Lepik, J. Madisson, A. Tikk jt. Teemad puudutavad üliõpilaste ajabüdžeti uurimise tulemusi, üliõpilaste teadmiste püsivust, seminaride ja eriseminaride juhtimise metoodikat, õppefilmide kasutamist jne.

Programmõppe küsimustega tegeldakse omaette sektsioonis. Siin esinevad K. Toim (Tartu), U. Agur (Tallinn), H. Vallner (Tartu), A. Blans (Riia), S. Cisere (Riia), O. Haas (Tartu).

Diskussiooniõhtu on pühendatud küsimustele, kas kõrgema kooli õppejõud vajavad pedagoogilist ettevalmistust. Diskussiooni juhib H. Liimets (Tartu).

Konverents algab 18. mail kl. 11. Plenaaristungid toimuvad TRÜ aulas, sektsioonide koosolekud peahoone auditooriumides. Konverentsi ettekannete teesid antakse välja vene keeles ja ilmuvad lähemal ajal.

A. ELANGO

KASVATUS-KÜSIMUSI kõrgemas koolis

(Algus «Tartu Riiklik Ülikool» nr. 12 s. a.)

JAAN REINET,

Ühiskondlike organisatsioonide funktsioonide laiendamine aitab tunduvalt kaasa ühiskonna mõju tugevdamisele isiku kõlbelises kasvatuses. Üha enam piiratakse inimese kollektiivist eraldumise võimalust; antakse tugev löök «passiivse ja leplikkuse psühholoogiale» isikute suhtes, kes rikuvad meie moraalinorme.

Kollektiiv on nii inimese eluolustikulise kui ka tootliku tegevuse kõige rangem, õiglasem ja heatahtlikum kohtunik. Ei ole paremat moodust inimese kasvatamiseks kui nõudlike ja rangete, peenetundeliste ja heasoovlike seltsimeeste kollektiivne mõju.

Kuidas seda rakendada praktikasse kõrgemate koolide üliõpilaste kasvatuses, selleks on palju võimalusi. Neid kõiki analüüsida käesolevas artiklis ei ole võimalik. Seepärast lubatagu esitada siinkohal vaid mõned praktilised ettepanekud, millest võiks juhinduda näiteks Tartu Riiklikus Ülikoolis. Need on järgmised.

Kollektiivi kasvatamise kõige olulisemaks algrakuks kõrgemates koolides on kursus ja kursuse piirides üliõpilaste õpperühm, kus kasvatustöö eest on vastutav üks õppejõud, nn. kursuse või õpperühma juhendaja.

Igal esimesel kursusel määratakse rektori käskkirjaga (dekaani ettepanekul) kursuse vanem ja tema abi kõige edukamate ja distsiplineeritumate üliõpilaste hulgast. (Kui kursusel või õpperühmas on mees- ja naisüliõpilasi, siis tuleb silmas pidada, et kursuse vanem ja tema abi oleksid erinevast soost.) Kui esimesel kursusel on üle 50 üliõpilase, siis tuleb kursus jaotada õpperühmadeks (25—30 üliõpilast) ja ka igale õpperühmale määrata õpperühma vanem ja tema abi.

Vanematel kursustel (alates II kursusest), kus üliõpilased üksteist hästi tunnevad, on soovitav lasta kursusel või õpperühmal valida kursuse või õpperühma vanem ja abi. Valitud vanemad ja abid esitab dekaan rektorile kinnitamiseks. Samuti määratakse ka igale kursusele või õpperühmale juhendav õppejõud.

Kursuse või õpperühma juhendaja koos kursusevanema ja tema abiga (õpperühmade vanemate ja nende abidega) organiseerivad õppeaasta algul uute üliõpilaste ja viimase ning eelviimase kursuse üliõpilaste tutvumisõhtud. Tutvumisõhtute eesmärk on luua tihe side sama osakonna kõige nooremate ja kahe viimase kursuse, s. t. vanemate, õppetöös kogenud üliõpilaste vahel.

Tutvumisõhtul või selle järelpäevadel valib noor üliõpilane endale viimase kursuse üliõpilaste hulgast akadeemilise vanema seltsimehe, sõbra — meesüliõpilased meesüliõpilaste ja naisüliõpilased naisüliõpilaste hulgast. Eelviimase kursuse üliõpilased aga valivad endale esimese kursuse üliõpilaste hulgast akadeemilise nooruki eespool mainitud viisil. Seejuures tuleb silmas pidada, et igal esimese kursuse üliõpilasel oleksid niihästi viimaselt kui ka eelviimaselt kursuselt olemas akadeemilised vanemad sõbrad, kes vabal ajal teatris või ülikooli klubis või kohvikus viibides oleksid noore üliõpilase kaaslased, kellelt noor üliõpilane võiks õppida töökogemusi ja üliõpilaselu häid traditsioone.

Need viimase ja eelviimase kursuse üliõpilased, akadeemilised vanemad sõbrad, seltsimehed koos kursuse ja õpperühma vanema ja abiga võtavad osa kõigist esimese kursuse üliõpilaste üritustest, et suunata ja abistada noort üliõpilast tema töös ja isiklikus elus ning tema kõlbelise karakteri kujunemisel.

Kursuse (õpperühma) vanem ja abi peavad hästi tundma õppima kogu oma kollektiivi ja jälgima oma kaasüliõpilaste suhtumist õppetöösse ning eriti põhjalikult tundma õppima oma kollektiivi liikmete moraalset palet ja kõlbelist käitumist ning häid ja halbu iseloomujooni.

(Järgneb)

Taastatud aula avamise ja 1. mai puhul saabus ülikooli perele palju õnnitlustelegramme.

«Sellest ajast peale, kui ma 53 aastat tagasi astusin esmakordselt üle Tartu Ülikooli imetlemisväärselt kauni aula läve, on mul olnud palju õnnelikke tunde, kui võisin üliõpilasena, õppejõuna ja lõpuks rektorina viibida selle piduliku ruumi seinte vahel. Täna on mul suurim rõõm õnnitleda meie ühist alma materit ja selle peret teda tabanud suure õnnetuse kurbade tagajärgede likvideerimise eduka lõpuleviimise puhul. Olgu see aula ka omalt poolt täna ja kaua hommegi meie nõukogude teaduse progressiivsete taotluste ja otsingute innustajaks ja edasikutsuvaks sümboliks.

HANS KRUUS,
Tartu ülikooli endine üliõpilane,
professor, rektor»

Veel tervitasid meid isiklikult 1. mai puhul A. Vader, A. Veimer, A. Green, G. Ernesaks koos Riikliku Akadeemilise Meeskooriga.

Maitervitusi saatsid meile veel Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Kirjastuskomitee, Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Kinematograafia Komitee, Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituut, Kirjastus «Valgus», NSVL TA Majandusmatemaatika Keskinstituudi Eesti Filiaal, Tartu Linna TSN Täitevkomitee, Moskva Riiklik Ülikool, Moskva Riiklik Pedagoogiline Instituut, Kiievi Riiklik Ülikool, Lvovi Riiklik Ülikool, Irkutski Riiklik Ülikool, Kaasani Riiklik Ülikool, Jakutski Riiklik Ülikool, Petrozavodski Riiklik Ülikool, Saraatovi Riiklik Ülikool, Vilniuse Riiklik Ülikool, Turkmeeni Riiklik Ülikool, Mordva Riiklik Ülikool, Kišinjovi Riiklik Ülikool, Riia Polütehniline Instituut, Karjala Riiklik Pedagoogiline Instituut, Harkovi Riiklik Ülikool, Eesti NSV Riiklik Kunstiinstituut, Eesti Põllumajanduse Akadeemia, Tallinna Pedagoogiline Instituut; ajalehe «Noorte Hääl» toimetus, ajalehe «Молодёжь Эстонии» toimetus, ajalehe «Spordileht» toimetus, ajalehe «Õhtuleht» toimetus.

Millist probleemi puudutad oma sõnavõtus?

Mida loodad konverentsilt?

Hanno Ohvril, III kursuse üliõpilane:

● Mu ettekande teema on «Kas klassikaline või kaasaegne loeng». Et loengute maht pidevalt suureneb, on konspekteerimine muutunud puhtmehhaaniliseks tegevuseks. Siinjuures jääb üliõpilane ilma kõige tähtsamast — loengu jälgimisest. Tal ei jätku selleks lihtsalt aega, sest kogu energia on koondunud kuuldu ülesmärkimisele.

Oma ettekandes püüangi seda probleemi veidi analüüsida ja teha ettepanekuid selle kohta, kuidas me oma aega ja energiat konspekteerimisel vähem kulutaksime ja loengust rohkem kasu saaksime.

● Loodan, et kohtan seal niisamasugust entusiasmi kui viimasel ülikooli komsomolikonverentsil. Tulemusi ootan. Tahan, et need otsused, mis seal vastu võetakse, viidaks kiiresti ellu; et üliõpilasnõukogu, mis valitakse, hakkaks tööle.

Anu Roos, III kursuse üliõpilane:

● Sõnavõtus tuleb juttu ühiskonnateaduste õpetamise ja õppimisega seotud probleemidest TRÜ-s ja TPI-s.

Komsomoliorganisatsiooni ideoloogilisest tööst rääkides tuleb kõigepealt silmas pidada üliõpilaste huvitatust ühiskonnateadustest, mis on tähtsaks maailmavaadet kujundavaks teguriks.

Esitatavad mõtted ja seisukohad põhinevad TRÜ-s ja TPI-s läbiviidud küsitluste andmetel.

Vastavate küsimustike abil selgitati välja üliõpilaste arvamused ja ettepanekud õppeprotsessi paremaks organiseerimiseks. Põhilisemad nendest on:

NLKP ajaloo osas — õpetada seda ainet pärast poliitilist ökonoomiat ja filosoofiat, suurendada seminaride mahtu loengute arvel. Teha ettepanek kõrgemate koolide NLKP ajaloo kateedritele läbi viia ulatuslik uurimistöö selle aine õpetamise metoodika kohta.

Filosoofia osas — õpetada filosoofiat pärast poliitilist ökonoomiat, soovitav vanematel kursustel. Suurendada dialektilise materialismi kursuse ulatust. Käsitleda suuremas ulatuses eriala filosoofilisi probleeme.

Ehkki näiteks ühiskonnateaduste õpetamise järjekorra muutmine pole teostatav ülikoolisiseselt ega ka meie vabariigi ulatuses, tuleb sellest küsimusest siiski rääkida, lootes, et seda probleemi veel tõsiselt kaalutakse.

Ei ole leelo maasta leitud...

IKKA LEIDUB VEEL, MIDA RAAMATUSSE RAIUDA

Eesti rahvaluuleteaduse ajaloo üks silmapaistvaid lehekülgi on eesti rahvaeepose «Kalevipoeg» koostamine 1850.—1861. a. seni kogutud juttude ja laulude põhjal. Eepos sai eesti kirjanduse üheks tugisambaks ning vaimustas edasi töötama rahvaloomingu kogumisel ja uurimisel. Teine silmapaistev lehekülg kõneleb dr. Jakob Hurda organiseeritud rahvaluulekogust selle 122 000 leheküljega, kuhu on kirja pandud palju unikaalset. Kolmas sisukas lehekülg jutustab Eesti Rahvaluule Arhiivi ellukutsumisest 1927. a. Eesti Rahva Muuseumi ühe osakonnana, kuhu koondati kõik seni kirjapandu nii teaduslikkudelt seltsidelt kui ka eravaldusest. Arhiivi ülesandeks fikseeriti rahva vaimuvara kättesaadavaks teha kõigile huviosalistele. Eraldi on statuudis kõnet Tartu ülikooli üliõpilastest, kelle uurimis- ja praktikabaasiks uus asutus pidi kujunema. Rohkem kui 70 üliõpilast on oma diplomija kursusetöö andmed ammutanud siit, peale selle uusi aineid juurde toonud ning oma noorusliku entusiasmiga ja kultuuritahtega aidanud materjale korraldada. Mitmed rahvaluule erialal lõpetanud on leidnud siit ka oma töökoha, omandanud esimese teadusliku kraadi ning jätkavad süvenemist uuteks saavutusteks.

Neljandal leheküljel on lugeda Kirjandusmuuseumi asutamisest esimesel nõukogude aastal 1940 ja Keele ja Kirjanduse Instituudi rahvaluule sektori loomisest 1947. a., millega eesti rahvaluule sai esmakordselt iseseisva uurimiskollektiivi.

On's veel nüüd, pärast nii pikka ja põhjalikku rahvaluule kogumist leida, mida kirja panna ja alal hoida? Kas siis ei piisa sadadesse tuhandetesse küündivaist laulu-, jutu-, vanasõnade, kõnekäändude, mõistatuste ja pajatuste variantidest, tuhandeist laulu- ja pillilugude nootidest, sadadest fonograafirullidest, sadadest meetritest magnetofonilintidest, suurtest pildikollektsioonidest, joonistest, kitsas- ja laifilmidest? Ikka veel tulevad Kirjandusmuusemile kirjad kohapealseilt korrespondentidelt, ikka veel terved käsikirjad võistlusmaterjali, ikka käivad Kirjandusmuuseumi, akadeemia töötajad ja ülikooli õppejõud ning üliõpilased igal suvel küsitlejatena kolhoosi-, sovhoosi- ja tööstustööliste juures, ikka leidub, mida paberisse panna.

Igal kõige päikesepaistelisemal suveperioodil on üliõpilased, enamasti koos viisikirjutajatega, maal oma paarinädalasel saagijahil, sest vajadus rahvaloomingu esimese allika, rahva juurde tagasi tulla jääb ikka püsima. Ikka vajatakse lisaandmeid, lünkade täidet, ikka tabatakse uutki, mida aastakümnete töös ei ole kätte saadud. See võib küll olla pisuke, aga võib aidata selguse saamiseks oluliselt kaasa.

Eesti rahvaluulekogusid nimetatakse rahvusvaheliselt maailma parimate ja täiuslikumate hulgas.

Miks siis on veel vaja kogumist jätkata?

Esiteks pole kõik maakohad ühesuguse intensiivsusega läbi töötatud. Leidub veel selliseid, kust varem vähe andmeid saadi ja kuhu hiljem tuli seda rohkem tähelepanu pöörata.

Mõne eriküsimuse uurimisel koostatud topograafiline pilt on toonud lüngad täie selgusega esile. Nii juhtus allakirjutanu poolt 1950. aastal koostatud Kalevipoja-muistendite atlasega, mis 1951—1959 täiendaval kogumisel lisandunud andmetega tunduvalt muutus. Katku-muistendite teemal kirjutatud A. Abeli diplomitöö näitab valgeid laike levikukaartidel, ja ei ole usutav, et seal kunagi seda populaarset muistendiliiki poleks tuntud.

Teiseks on rahvaluule elus väga tähtis jälgida loomingu kasutamist horisontaalses ja vertikaalses läbilõikes, et selguks, mis tuleb uut ja mis kaob. Selleks on vaja mõne aja möödudes sama maakoht uuesti vaatlusele võtta ja läbi kirjeldada.

Kolmandaks võib uurija sattuda ebatäpselt või võõriti noteeritud tekstide ette. Neid on vaja kontrollida, küsitavused kõrvaldada ja tekstid arusaadavaks teha. Seesuguseid kontrollivaid järeleuurimisi tuli rohkesti teha Kalevipoja- ja Tõllu-muistendite kohta enne nende trükivalmis seadmist. Mitmed üliõpilased aitasid siin tõhusalt kaasa, nende nimed on märgitud tekstide juures või kommentaarides.

Neljandaks ei peetud varasemail kogumistel mõningate liikide või tüüpide kirjapanemist vajalikuks, näit. mitmesuguseid pajatusi, uuemaid laule jm. Neid tuleb siis hiljem katsuda kätte saada, kui nad on säilinud.

Viiendaks pakuvad mõned maakohad veel suurepäraseid võimalusi kompleksseks uurimiseks, nii näit. Setumaa, kus laulutraditsioon koos kommetega moodustab praegugi osa elust ega ole taandunud mälestusobjektiks.

Kuuendaks võimaldavad meie käsutuses olevad tehnilised vahendid andmeid jäädvustada peale vihiku ka filmis ja magnetofonilindil. Inimest tema tegevuses ja miljöös edasi anda lihtsa sõnalise kirjeldamisega, nagu tehti seda varem paratamatuse tõttu, on palju raskem ja tulemused on ebatäpsemad.

Üliõpilaste osa selles tänuväärses teaduselõigus on olnud alati tähelepandav. See ei saa vaibuda ka edaspidi. Oleks vaid soovida, et see laiuks veelgi rohkem uurimise suunas. Võimalused ja vahendid on selleks praegu nõutaval tasemel olemas.

E. LAUGASTE

Mida meeldivat leidus rahvaluulet kogudes Lääne-Eestis

Kes kooli sunnil-õhutusel korra või kakski «Kalevipoega» on lugenud, jääb siiski tihti rahvalaulusse kui üpris igavasse asjasse suhtuma. Kes aga «Vanemuises» «Meestelaule» on näinud, jagab hoopis vastupidist suhtumist. Meile, kes me rahvaluule eksamiks kogu seda vanavara — nagu rahvaluulet varem nimetati — igal viisil tükkideks liigendama olime õppinud, küll sisu, küll vormielementide poolest, nii et emotsionaalne külg vahel tagaplaanile jäi, meile oli üpris värskendav kaks nädalat elava rahvaluulega tegelda.

Menetluspraktika toimus juuli esimesel poolel, seega ilusal ja meile õnneks ka vihmavaesel ajal. Meid oli kolm esimese ja üks neljanda kursuse üliõpilane, ülesandeks Märjamaa—Kullamaa ümbruses frontaalselt rahvaluulet üles kirjutada.

Ööbisime Märjamaa kooli internaadis ja olles kõik kursis segaintrite eest peetava võitlusega, naeratasime vaid elutargalt, kui internaadi juhataja kõhkles ainukest noormeest meie naabertuppa paigutamast.

Esialgu läksime kogumisretkele kõik koos ja meile, kes me esmakordselt selle asjaga kokku puutusime, oli pisut hirm inimestega kontakti leidmise pärast. Esimestel päevadel kauplesime tihti, kes rääkimist alustab, hiljem aga kujunes see välja juba iseenesest. Inimesi oli mitmesuguseid, paljud osutusid sõnaahtraiks ja väitsid, et nad on kõik unustanud ning «mis nüüd mina, kuid naaber on mul küll suur jutumees!»

Seda enam vaimustas meid, kui nende kahe nädala lõpupoolel leidsime inimesi, kes olid nõus laulma kauemgi, kui meie käsi kirjutada jõudis.

Esialgu käisime Märjamaa ligidal taludes jalgsi, hiljem kasutasime juba juhuslike autode abi. Käisime läbi enamiku küladest Märjamaa—Kullamaa vahelisel teel, olime kaks päeva Kullamaal, käisime ka Rapla pool, Raplaski, ning ühel laupäeval jõudsime koguni Kärusse. Meie rõõmsaks üllatuseks saime sealt mõned read regivärssigi.

Põnevamad paigad, mida enda jaoks avastasime, olid Kullamaa ja Koluvere loss. Kullamaal ööbisime lisaks kõigele lagunenud küünis, mis meie teekonnale romantika hõngu lisas. Kullamaa on teatavasti väike alev ning otseselt rahvaluulealast materjali ei leidnud me siit palju: väideti kõik lauluinimesed just mullu talvel surnud olevat. Parim mälestus jäi aga vanast surnuaiast, XIII—XIV saj. vahetuselt pärinevast kirikust ja vanast linnusepaigast Rohumäest. Siin kuulsime ka põnevaid lugusid Koluvere hullust krahvist ning Würtembergi printsessist Augusta Carolinast, kes kunagi Katariina II õukonnas säras, siis Koluvere lossis vangis oli ning lõpuks Kullamaa kiriku põranda alla maeti. Toredaim puu, mida nägime, oli hiigelsuur vana ohvripärn Sipa silla lähedal; toredaim pill aga üks kohaliku meistri valmistatud puuorel ühe endise talu kambrinurgas.

Materjale kogudes küsisime-uurisime umbes sellise skeemi järgi: milliseid laule kohal on lauldud, milliseid jutte jutustatud, kuidas peeti vanasti pulmi, kus kiigel käisite, kus tantsisite, kuidas roosi või ussihammustust raviti, kas krati või luupainajaga on tegemist olnud, milliseid rahvaluule kogujaid kohapeal on olnud jne. Kõige põnevama loo kuulsime ühe kolhoosi vana sepa suust, kes väitis, et oli ise noores eas kratiga kembelnud ja tal praegugi veel krati löögist arm alles. Kratilood olid Märjamaa ümbruses üldiselt väga populaarsed ja neid rääkisid meeleldi ka muidu oige kinnised vestluspartnerid. Laulud, mida üles kirjutasime, olid tavaliselt hilisemad ja riimilised ning nende sisu vemmalvärsilikult lustakas või siis lahkumineku kurbusest ja muudest haledaist asjadest täidetud. Tõsimeelselt neid kogudes õppisime neis isegi mingit omapärast, kui mitte ilu, siis ilujanu nägema (sest «... pärisluiged ei tulnud järvele», nagu kirjutas A. Suumann oma luuletuses). Küll aga tõdesime jälle, et too igavaks peetud regivärss võib väga palju pakkuda, kui ta kordumatuse ja võlu saladuse lõpuks on avastatud.

Ka anekdootlikke juhtumeid on meelde tuletada. Eriti mõnusana meenub üks sõjaka olemisega vanaperenaine, kes otse küsis: «Mis te, noored lapsed, kibedal heinaajal küla mööda hulgute ja igasugust tühja-tähja korjate». Vastasime siis kogu oma esimese kursuse tudengi väärikusega, et käime juba ülikoolis. Perenaine hakkas siis nimelt pärima, kui vana ma olen, ja Tõnult, kui vana tema on. Vastuse ära kuulanud (meil on aastane vanusevahe), lõi ta käsi kokku ja lausus: «Oh, pole viga, mina olen ka oma mehest kümme aastat vanem.» Kirjutades lauluridu «Ambroosius on ladna mees» või «Lilla istus kamberis» turtsusime selle õpetliku lause üle pikka aega naerda.

Läänemaa, kus need kaks nädalat veetsime, oli rahvaluule osas umbes kolm-nelikümmend aastat läbi käimata ja palju materjali seetõttu juba unustusse vajunud. Ka on see maanurk alati haritum olnud ning sel põhjusel kui ka rahva üldise vaimu tõttu tublisti lauluvaesem Lõuna-Eestist ja eriti Setumaast.

Siiski kogunes lõpuks ümberkirjutusi umbes kümme vihikut ning meile jäi rahuldustunne nähtud paikadest, vestlustest mitmesuguste inimestega ja tehtud tööst.

R. PÕLD,

eesti fil. II kursus

Käisime rahvaluulet kogumas Valga rajoonis

6.—19. juulini viibisime rahvaluule praktikal Valga rajoonis Laatre, Tsirgulinna ja Sangaste ümbruses. Grupijuhiks oli IV kursuse üliõpilane Riina Kotkas.

Mulle ja Aimi Hollole, äsja I kursuse lõpetanud üliõpilastele olid rahvaluule kogumise kogemused uued. Küllap sellepärast olimegi algul pisut pessimistlikud: kartsime, et me praegu ei leia enam midagi sellist, mida tasuks kirja panna.

Esimestes taludes, kuhu sisse astusime, saime veidi kinnitustki oma kahtlustele. Aga õige varsti kohtasime selliseid laulikuid-jutustajaid nagu Anna Klein, Karl Lutus, Anni Hallapuu jt., ning üks vihik teise järel täitus üleskirjutustega

Anna Klein oli omapärane laulik selle poolest, et ta suhtus laulu sündmustesse sügava kaasaelamisega. Kord ta nuttis, kord naeris olenevalt laulu sisust. Igale laulule jutustas ta juurde loo kinnituseks, et laul tõesti ei valeta, elus on nii.

Temalt kuulsime ka lugusid tontidest, vaimudest, kodukäijatest ja muudest kujutelmadest. Kuigi tal endal ei olevat «vaimusilmi» ja tänu sellele ta ei olevat vaime kunagi näinud, usub ta nende olemasolu võimalikkusse.

70-aastasel setu laulikul Anni Hallapuul, kes on siirdunud elama Valga rajooni, oli väga mitmekesine repertuaar. Talle võis nimetatada ükskõik millise teema, laulu sel teemal teadis ta kindlasti.

Olin väga üllatunud, kui ma töölaule küsitledes laulikult ka ühe käsikivilaulu kuulsin, kuigi laulja ise pole enam käsikiviga töötanud.

Laialt tuntud laul kõlab järgmiselt:

Jahva, jahva, kivikene,
kisu, kivivitsakene.
Kivi poole omma toodu
Kiiovast,
omma saadu Saaremaalt.
Jahva, jahva, kivikene,
pere taht õks meil leibä
peenikest,
latse vatsku valgit.
Jahva, jahva, kivikene,
kisu, kivivitsakene.

Väga palju teadis laulik ka tavandi-, nalja- ja ringmängulaule.

Kauem kui kuskil muljal vestlesime Miina Tammega Iigastest. Tema laulis meile peale rahvalaude ka omaloomingulisi pilkelaule kohalikel ainetel. Korra pilgutas ta meile silma ja sõnas: «Oodake, kui vanamees ära läheb, küll ma siis laulan laule, mis laulud on.» «Vanamees» aga istus voodi servale: «Ei saa välja minna, ta hakkab siis siin lori ajama.» Nii jäidki meil need «lorilaulud» kuulmata, aga toredad olid kuuldud lauludki.

Mitte ainult täiskasvanud, vaid ka lapsed püüdsid meile kõigiti abiks olla. Kord juhatasid nad teed, kord aitasid üles otsida vanaema või vanaisa õuest või aiast. Üks väike Iigaste poiss aga laulis meile ühe hingetõmbega ette «Tõmba, Jüri!». Kui me kõik naerma hakkasime, oli ta väga hämmastunud: seda laulu ju pole ühekski raamatus ja koolis seda ka ei õpetata, ainult vanaemalt on ta seda kuulnud.

Algas kahtlustega, lõppes paljude materjalivihikutega, töö ise viis meid kontakti huvitavate inimestega, nii olid meile need nädalad väga kasulikud. Peale vihikute, mis me lugusid, laule ja mõistatusi täis kirjutasime, tõime kaasa ka palju kogemusi ja toredaid elamusi.

PÄRJA KELDRIMÄGI,

eesti filoloogia II kursuse üliõpilane

SÕNAKUNSTI ALGALLIKAS

Sõnakunsti algus on folklooris! Kui palju kordi on neid M. Gorki sõnu korranud mitte ainult humanitaarteadustega tegelejad. Keele, kirjanduse, žurnalistika, soome-ugri, ajaloo jt. erialade üliõpilastel on tulnud aga korduvalt kasutada neid sõnu seminarides, erialastes töödes, eksamitel jm. Me kõik oleme teadlikud, et oma rahva tõelist ajalugu on võimatu mõista, kui ei tunta suulist rahvaloomingut. Erinevate kunstide ajalugu veidigi lähemalt vaatlema hakates ei pääse ükski uurija mööda folkloori osast selles.

Noorte hulgas väga kõrgelt hinnatud džässmuusikast (kaasa arvatud biitmuusika) juttu tehes on tavaline, et viimast peetakse kindlalt ainult tänapäevaseks nähtuseks, millel pole vähematki seost folkllooriga. V. Ojakääru huvitava raamatuga «Džässmuusika» tutvumise järel on mõnedki džässifanaatikud tõsiselt pettunud — autor tegelevat tarbetult töölaulude, spirituaalide ja blues'idega!

Analoogilist pettumust on üle elanud mitmedki moodsast kirjandusest vaimustuses olevad noored, kui nad veidigi sügavamalt on asunud kirjandust analüüsima. Tõeliselt hea kirjanik on aga alati leidnud folkloorist hindamatut tuge oma loomingule.

Meeldiv on, et viimasel ajal ka nooremate kirjanike hulgas on süvenenud huvi folkloori vastu. Teiselt poolt on kahju, et viimastel aastatel on vähenenud huvi rahvaluule uurimise vastu.

Kirjanduse ja rahvaluule vaheliseid suhted on aga erutav ja uurima kutsuvate teemadega piirkond. «Eesti rahvaluule ülevaade» ja «Eesti kirjanduse ajaloo» ilmunud köited näitavad, et rahvaluule ja kirjanduse vaheliste suhete eelnev sügavam uurimine oleks andnud kindlasti sügavamaid ja mitmekülgsemaid teadmisi nimetatud teoste kasutajatele.

Kirjanduse ja rahvaluule vaheliste suhete uurimise alal seisab ees väga palju tööd. Tegijaid aga on veel pisut, kuid rahvaluule korralikest tundjatest on veel suur puudus. Uurijatele täiendust ilmub eelkõige praeguste üliõpilaste hulgast.

A. JÄRV

RSK käis Vilniuses

21.—24. aprillini olid 16 RSK tüdrukut külas Vilniuse Riikliku Ülikooli Loodusteaduskonna rahvaste sõpruse klubil «Helesinine planeet». Kuna see oli «Helesinise planeedi» esimene üritus, jäi organiseerimises mõndagi vajaka, kuid kõik puudused tegi heaks leedulaste soe suhtumine ja abivalmidus.

Külalisi oli kaheksast kõrgemast koolist: Riiast, Leningradist, Lvovist, Užgorodist, Brestist, Voronežist, Jerevanist ja Tartust. Kolme päeva jooksul tutvusime ülikooliga, vaatasime linna ja võtsime osa sõprusõhtuist.

Tulevikus tahame samalaadse üritusega toime tulla. Vilniusest saime selleks kogemusi.

H. TOOMLA

TRÜ rektori KÄSKKIRI

(Algus lk. 1)

ADMINISTRATIIV-MAJANDUSOSAKONNAST

tehnik-kontrolör Asta Saimrele,
insener-tehnoloog Robert Pastakule,
insener Hans Uigale,
inspektor Friida Jasinskile,
brošeerija Helve Mõttusele,
vanemraamatukoguhoidja Tiina Sepale,
bibliograaf Malle Suurväljale,
restauraator Elli Koolile,
riidehoidja Hilda Kasemetsale,
lukksepp Arnold Võsule,
koristaja Magda Joosule,
„ Hilda Villemile,
„ Alma Karule,
„ Emilie Kaldale,
autojuht Andrei Martikainenile,
haldusprorektori abile Osvald Mägile,
pasportist Adele Haugasele,
komandant Bernhard Ütsile,
vanemökonomist Kristjan Kihole,
vanemtöödejuhataja jaoskonna juhatajale Ahto Liigile,
varustusosakonna juhatajale Mihkel Danilovitšile,
raamatupidaja Linda Pikkatile.

PREMEERIN RAHALISELT:

vanemlaborant Endla Kodrest,
laborant Lia Temmerit,
tehnik Aksel Tõrvat,
preparaator Sirje Peenemaad,
nooremat teaduslikku töötajat Otto Karmat,
„ „ „ Uudo Pragit,
„ „ „ Säde Ermanni,
„ „ „ Enn Lasni,
vaneminsener Heino Raudseppa,
„ Mart Lepikut,
„ Lembit Visnapuud,
nooremat teaduslikku töötajat Toivo Madiset,
insener Enn Ütsi,
vanemlaborant Ernest Teetsovit,
vanemõpetaja Eduard Tamme,
laborant Hilda Peeglit,
„ Leonore Tarrastet,
nooremat teaduslikku töötajat Heiki Timotheust,
laborant Tiiu Raudamit,
vanemat teaduslikku töötajat Agu Talvikut,
stažöör Toomas Rodimad,
vaneminsener Arved Tammikut,
„ Ants Tiirikut,
vanemlaborant Hannela Mosinit,
nooremat teaduslikku töötajat Sven Veldret,
vanemlaborant Kaie Lumerat,
puusepp Elmar Morki.
zooloogiamuuseumi juhatajat Jaan Naaberit,
leping. töö laboranti Nikolai Laanetut,
leping. töö van.-laboranti Eha-Mai Laanest,
leping. töö laboranti Liidia Sauli,
lepingulise töö tehnikut Irene Toome,
lepingulise töö vanemlaboranti Tõnu Kurissood,
biol.-osak. IV kursuse üliõp. Madis Tammertit,
helioperaator Elfriede Kiisi,
vaneminsener Rein Raamatut,
insener Robert Pastakut,
meister Mare Kermat,
tehnik Ahto Virmandit,
vaneminsener Voldemar Laarentsit,
insener Tarmo Lutsarit,
vaneminsener Endel Peetsi,
tehnik Malaniida Pastakut,
koristaja Helgi Järve,
aspirant Vello Reebenit,
dotsent Asta Oraspõldu,
vaneminsener Ilmar Tigast,
lep. tööde inseneri Olev Anieri,
lep. tööde nooremat teaduslikku töötajat Vaike Haugi,
masinakirjutaja Linda Keermet,
laekur Hilda Laari,
vanemlaborant Juta Baklerit,
tehnik Epp Gašparenkot,
vanemlaborant Aime Lusti,
aspirant Ellen Pedakut,
assistent Tõnis Lepikut,
vanemõpetaja Johannes Raudseppa,
„ Vello Loodmaad,
vanemlaborant Ants Alumaad,
vanemlaborant Toomas Tennot,
nooremat teaduslikku töötajat Rein Marvetit,
üliõpilast Ants Tara,
„ Marju Salvet,
laborant Helmi Tera,
lep. tööde laboranti Niina Barkalat,
„ „ laboranti Eve Leisi,
„ „ tehnik Maire Haget,
õppe-remonttöökoja juhatajat Jaan Salmi,
vaneminsener Mart Kokat,
vanemlaborant Ulli Soogenbitsi,
„ Ebba Loodmaad,
„ Maaja Susit,
insener Rein Sütti,
insener-keemik Ilmar Oravat,
lep. tööde vaneminseneri Hans Kivivälja,
„ „ „ Jaan Villemit,
insener Arnold Susi,
vanempreparaator Ivar Kurvitsat,
vanemõpetaja Olev Saksa,
assistent Ilmar Rammot,
meister Anton Hellatit,
insener Elmar Talvistet,
tehnik Linda Jaama,
kantselei juhatajat Alviine Kurge,
stenografist Benita Visselit.

Rektor F. KLEMENT

KOMSOMOLIDOKUMENTIDE VAHETAMISE GRAAFIK

Kolmapäeval, 10. mail	bioloogiaosakonna V kursus, stomatoloogiaosakonna II kursus, matemaatikaosakonna IV kursus, matemaatikaosakonna III kursus (eesti õpperühm),
Neljapäeval, 11. mail	matemaatikaosakonna II kursus (vene õpperühm), stomatoloogiaosakonna I kursus, eesti filoloogia osak. III kursus, füüsikaosakonna IV kursus (vene õpperühm),
Reedel, 12. mail	matemaatikaosakonna II kursus (eesti õpperühm), farmaatsiaosakonna IV kursus, vene filoloogia osak. IV kursus, geograafiaosakonna I kursus,
Laupäeval, 13. mail	füüsikaosakonna I kursus (eesti õpperühm), matemaatikaosakonna I kursus (vene õpperühm),

TÄHELEPANU, kursuste sekretärid!

Palume kõigil tingimata läbi astuda komsomolikomiteest ja kokku leppida dokumentide vahetamise kellaaegade suhtes.

TRÜ Komsomolikomitee

RSR-i HOOAJA LÕPETUSEKS

On kombeks saanud kanapoegade loendust sügisel läbi viia, et aga RSR oma uksed kevadel kinni lööb, tuleb mul seda praegu teha.

RSR ehk äraseletatult Rahvusvaheliste Suhete Ring tegutseb ülikoolis juba viiendat aastat. Praegune president Toomas Leito andis ametivande kaks aastat tagasi. Tema ja senati koostöö on andnud tänavu kuus koosolekut (Vietnam, sotsialismileeri maad, pressikonverents, kaks korda Hiina küsimused ja «Lendavad taldrikud»), mis kõik läksid täis ringauditooriumile. Rõõmustab kaadri juurdekasv. Võimekate esinejatena on sellel aastal üles astunud noortudengid Ruutso, Sootak, Mikenberg — kõik menukalt.

RSR-i auditooriumi sügaval tundmaõppimisel võib tähele panna, et kogu monoliitne kuulajaskond jaguneb kolmeks rühmaks:

1) politoturgid — programmi ettevalmistajad,
2) politomaanid — alalised külastajad,
3) politofiilid — RSR-i armastavad, kuid harva külastavad liikmed.

Selle mitmekülgse auditooriumi arvukus ongi viimasel ajal kujunenud tõsiseks probleemiks. Populaarsus kammitsa otsas. Intiimse vestlusringi asemel taandub koosolek

lektori ja auditooriumi tasemele. Suur kuulajaskond nõuab põhjalikult ettevalmistatud programmi, see omakorda — aega. Kannatada saab aga operatiivsus. Ükski RSR-i taoline ring antioperatiivne olla ei saa. Tänavu päästis olukorra küll ootamatute välispoliitiliste sündmuste puudumine, probleem sellele vaatamata jääb.

Üheks olukorra päästjaks on selektsioon, s. t. ringi koosolekule lastakse ainult kutsetega, millede arv on piiratud. Koosoleku pidamise kohaks saaks ülikooli kohvik. Silmapilk on loodud tihe kontakt kuulajatega. Kahjuks kaotab RSR sellise variandi korral informaatori ja rahvavalgustaja osa. Eemale peab jääma valgust kõige enam vajav politofiilide grupp. Kompensatsioonina eemalejääjatele võib korraldada RSR-i lektorite loenguid kohapeal, s. o. kursustel. (Kohakaasluse alusel ülendab RSR isetegevuslikke lektoreid proffideks.) Võimekate lektorite olemasolu (Leito, Kenkmann, Allik, Sinijärv, Rohumaa, Sootak, Mikenberg) aitab mõtet realiseerida. Pealegi on välispoliitilisi loenguid pidevalt peetud, olgugi et rohkem väljaspool ülikooli. Siinkohal tahaks RSR-i nimel vabandada stomatoloogide I kursuse ees, kellega kohtumine jäi ära kurva eksituse tõttu — lektor ja auditoorium ootasid teineteist erinevas ruumis.

Kas lektorite usin tegevus kompenseerib ringauditooriumi vahetamise kohviku vastu, seda näeb edaspidi. Võib-olla pole selektsioonireform üldse vajalik? Ollakse ju RSR-i tööga rahul ka praegusel kujul, mida näitab kasvõi rektoraadi poolt ringile määratud rahaline preemia.

Tiina KIVIKAS

SILENTIUM AD CANTUM!

Enne kui laulu alustada, on tarvis vaikust. See üürike vaikusehetk aga lahutab pikka ja pingelist ettevalmistusperioodi kauaoodatud lõpptulemusest — antud juhul III ÜLIÕPILASLAULUPEOST. Selle läbiviimist vaimistab ette peakomisjon (esimees EPA rektor dots. M. Klement, asetäitjad TRÜ õppeprorektor dots. K. Püss ja EKP Tartu Linnakomitee sekretär A. Jürimäe), kes koos oma kõikide alatoimkondadega hõlmab ligemale pooleteistsada inimest. Vastavad orgkomiteed on moodustatud ka Lätis, Leedus ja Valgevenes, kust saabub osavõtjaid kõige arvukamalt. Külalised Ukrainast, Vene NFSV-st ja üks koor isegi Jerevanist tulevad rohkem «omal käel».

Eesti kui järjekordselt laulupidu korraldav vabariik paneb välja kõikide kõrgemate koolide isetegevuskollektiivid — koorid, rahvatantsijad koos oma orkestrite ja ansamblitega ning puhkpilliorkestrid. On ette nähtud, et need vilistlased, kes ei ole koondunud omaette kollektiividesse (TA või kõrgemate koolide lõpetanute koorid), võivad laulupeost osa võtta oma endiste kollektiivide koosseisus, ja neid palutakse aegsasti vastavate juhatustega ühendusse astuda.

On aga veel suur hulk osavõtjaid — need on peokülalised, eeskätt Tartu üliõpilased, kelle osatähtsus pidustustel ei ole sugugi väike. Üliõpilaslaulupidu on mitmeti erilaadne üritus. Pärast esimest üliõpilaslaulupidu väljaantud albumi avasõnas ütleb TRÜ rektor, ENSV TA akadeemik F. D. Klement: «Pidu kujunes rahvaste sõpruse erutavaks demonstratsiooniks, nõukogude üliõpilaskonna rõõmsaks kohtumiseks, sotsialismimaa noorsoo juubelduseks. Selles mõttes ulatub laulupeo tähtsus kaugele üle kunstiürituse piiride».

III ÜLIÕPILASLAULUPIDU 8. JA 9. JUULIL k. a. kujuneb kahtlemata Tartu keskseimaks sündmuseks. Juba kilomeetripikkune piduliik avarongkäik läbi linna lauluväljakule ja pühapäevaõine marss tõrvikutega vastassuunas on omaette sündmused. Laulupeo raames on aga tervelt kolm kontserti — laupäeval avakontsert kooridelt ja hiljem rahvakunstiõhtu, pühapäeva õhtul aga ühine suur lõppkontsert. Pühapäeva päeval on ette nähtud kohtumised, väljasõidud Elva, Tõraverre, mööda Emajõge jne. Valmistamisel on nägusad suveniirid nii osavõtjatele kui ka külalistele.

Seniste kogemuste üldistamisele ja traditsioonide kujundamisele pandi aluse möödunud laulupeod ise: sõprussidemed ja loomingulised kontaktid osavõtnud kollektiivide vahel kestavad tänapäevani, olgugi et tolleaegsed üliõpilased on juba ammu lõpetanud, praegused aga ei käinud siis veel keskkooliski.

Kahtlemata on äärmiselt vajalik operatiivne ja vahetu vastastikune informatsioonivahetus. See aitab paremini mõista üldisi arengutendentse ja kergemini lahendada nii mõnegi küsimuse. Järgimistväärivat on naabritel aga üsnagi palju. Kasvõi isetegevuskollektiivide juhtimine: Leedus ja Lätis töötavad juba mõnda aega mitte ainult ülikoolide ja pedinstituutide, vaid ka polütehniliste ja põllumajanduslike õppeasutuste juures esteetilise kasvatuse kateedrid, ja nende õppejõud eesotsas kateedri juhatajaga ongi dirigendid, kontsertmeistrid, hääleseadjad jne. See on nende otsene kasvatustöö. Loomulikult on ka tulemused vastavad.

Äärmiselt liikuva koosseisuga üliõpilaskollektiivide nii kunstiliseks kui ka organisatsiooniliseks stabiliseerimiseks soodustatakse vilistlaste ulatuslikumat osavõttu kollektiivide tööst, ja efekt on jällegi käegakatsutav.

Meie üliõpilasisetegevuslastelt oodatakse isemajandamist — ilma garanteeritud materiaalse tagatiseta ei tule kõne alla ühegi suurema ürituse korraldamine. Naabrite ringsõidud on aga eelkõige sõpruseisid, kus neilt oodatakse head esinemist, aga mitte teatud summa sissetoomist. Enamus nende kontserte on tasuta.

Lisaks sellele leitakse isetegevuslastele võimalusi kontsert- ja sõpruskohtumisteks teiste üliõpilaskollektiividega nii kodu- kui ka väismaal. Leedus on mõni õppeasutus seadnud eesmärgiks võimaldada koguni igal üliõpilasel vähemalt kord stuudiumi jooksul külastada mõnd välisriiki.

Üliõpilaskond on nagu tihedamini organiseerunud, muuseas ka uute üliõpilaste suunamisel nende huvidele ja võimetele vastavatesse ringidesse. Ei saa jätta märkimata, et meil pidid seda tegema TRÜ ja EPA komsomolikomiteed, aga see on jäänud tegemata.

Aga vigadestki õpitakse, ja eeskuju innustab. Olgem siis meiegi valmis väärilselt osa võtma üliõpilaste suurpidustustest — III üliõpilaslaulupeost!

E. TOOM,
Tartu Akadeemilise Meeskoori esimees, laulupeokomisjoni vastutav sekretär

NEMAD ON AUKIRJA VÄÄRILISED

Seoses Tartu Riikliku Ülikooli aula restaureerimise tööde tähtajalise lõpetamisega autasustati Tartu Riikliku Ülikooli aukirjaga järgmisi töötajaid.

I. Teadusliku Restaureerimise Töökoja kollektiivist:

Valeri Saks	— TRT direktor
Harald Metsa	— tootmisala juhataja
Helmi Üprus	— peaspetsialist ajaloo alal
Helju Sirel	— teaduslik töötaja
Enn Leinfeld	— tehnik

II. Kohakaasluse alusel töötajad:

Leila Pärtelpoeg	— arhitekt
Ellen Tamm	— kunstnik
Eino Uus	— laudsepp
Adolf Bornschein	— parketipanija

III. Tartu Riiklikust Ülikoolist:

Mihkel Leibur	— peahoone järelevalve insener
Arved Tammik	— elektroluminestsentsi ja pooljuhtide probleemlaboratooriumi v.-ins.
Voldemar Kiis	— õppeprotsessi tehnifitseerimise osakonna juhataja
Armeta Marga	— varustusosakonna töötaja
Aleksander Vezikov	— EKP Tartu Linnakomitee sekretär
J. Paiste	— Eesti NSV Ehitusministeeriumist

TEATED

Klubis

Pühapäeval, 7. mail kell 20
A. Liivese näidend

«KALLIMAST KALLIM».

Tants.

ÜTÜ

Kõigil, kes on käinud ÜTÜ konverentsidel vennasvabariikides, palume tulla muljeid vahetama reedel, 12. mail 1967. a. kell 20 ülikooli kohvikusse.

ÜTÜ NÕUKOGU

ÕNNE!

MALLE ÕUNAPUU
KALJU KAASIK

Kursusekaaslased stomatoloogiaosakonna II kursuselt

Tänase ajalehenumbri kujundasid III kursuse žurnalistika eriharu üliõpilased Renita Timak ja Asta Hiir.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 2992. MB 05427.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 15 (692) Reedel, 12. mail 1967 XXI aastakäik

VÕIDUPÜHA

5559 aasta jooksul on olnud 14 513 sõda, milles hukkus 31,4 miljardit inimest.

Teises maailmasõjas hukkus ligi 20 miljonit nõukogude inimest.

Kõik siin maailmas on kummaliselt vastuoluline. 20-aastane nooruk armastab kinos sõjafilme vaadata, loeb innu ning hasardiga sõjajutte ja mõtiskleb mõnikord selle üle, et tõelist kangelaslikkust sai üles näidata ainult sõjapäevil. Need, kes sõja koredates sinelites läbi tegid, ei armasta kinos sõjateemalisi pilte vaadata ning loevad taolisi raamatuidki suure kibestumusega südames. Nende jaoks on sõda eelkõige mitmesajakilomeetrilised rännakud, mis kestsid ühtejärgi öid-päevi; haavatasaamised, lahingute väsimus, elu kõrvuti surmaga, rindesõprade kaotus. Sõja kangelaslikkuski on suhteline. Sõjas olid kõik kangelased.

On olemas lein, mis ei kao kunagi. Sõjapäevade nukrus sööbis rindemehele alatiseks südamesse. Nii on ka Võidupüha sisuks paralleelselt suur rõõm ning kaotuste nukrus.

«Me pole elu kunagi põlanud, ja ma arvan, et keegi pole päikest armastanud rohkem kui meie,» kirjutas kommunist Wilhelm Göwe enne oma hukkumist fašistlikus koonduslaagris. «Jätke mulle paik oma südames, et ma jääksin teis elama.»

9. mail 1945. aastal kajas võidusaluut üle Nõukogudemaa. Sõjamehed hakkasid tagasi tulema koju, kes Kuramaalt, kes Poolamaalt, kes Berliinist.

Kõik siin maailmas on kummaliselt paradoksaalne.

Sõja lõpp tähendas tagasipöördumist sünnimaale ning tagasitulekut mitte kunagi. Sõjapäevade kangelaslikkus on heroiliselt ülev ning traagiliselt karm. Need, kes sõjas olid, ei saa seda kunagi unustada, aga nad tahaksid unustada.

Saksamaa on andnud maailmale Hegeli, Schilleri, Goethe ja Kanti kõrval Hitleri.

Rahu on sinine taevas, sumedalt kohisev mets ja roheline rohi. Rahu on kaevikute süvendid põldude ääres ning rasked miinid, mida ikka veel leitakse.

Võidupäev tähendas sõjamehele pikka puhkust ning igavest sõjaväsimust. Jah, kõige paremini maitses uni esimesel rahupäeval...

«Лучше всего спится в первый день, когда кончится война.
Соловьи, и те вас не разбудят.
Штатские в такой день сбиваются с ног,
а солдат завалится, где придется. Лишь бы над ухом
не звонил будильник. И ещё не будил солдата телефон.
А видит он во сне друзей, которые заснули, чтобы никогда
не проснуться.
О них ему снится больше всего.
В первый день после войны не очень-то хочется просыпаться.
Проснешься и не знаешь: смеяться что все это
пережил и выжил. Или плакать?» *(Л. Ашкенази)*

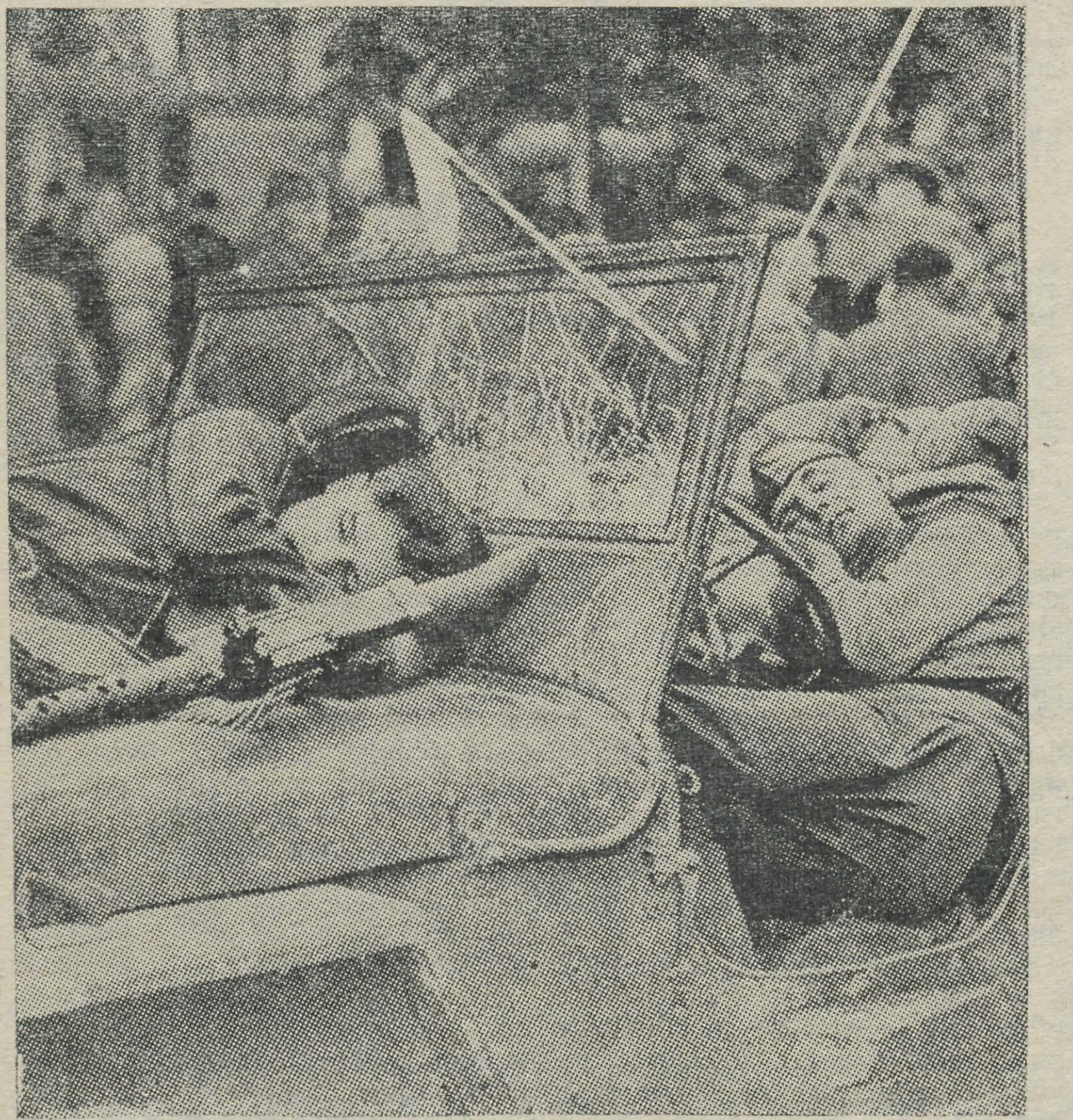

INTERVJUU

9. mail 1967. Sõja lõpust on kalendri järgi möödas 22 aastat. Rahulikke tööaastaid. Paljudest endistest sõjameestest on nüüd saanud lugupeetud arstid, insenerid, valitsusejuhid, õppejõud. Ajasime juttu endiste rindemeeste, praeguste Tartu Riikliku Ülikooli õppejõududega. Vestlus toimus kolme teema ümber:

- **Kus Teid tabas võit?**
- **Sõja-aastad olid rängad. Raskuste sekka lahinguvõidud, üksikud puhkuseminutid. Tagasimeenutusena palume Teil rääkida oma rindeteest.**
- **Kas nüüd, rahuaastail, on kokkupuuteid endiste rindesõpradega?**

DOTSENT JOHANNES KALITS:

«OLIN Tartus, Kalevi tän. 24, kus tol momendil asus üks Eesti Laskurkorpuse üksusi.

ESIMENE lahing oli minu jaoks Velikije Luki all. Tolle lahingu võidust aga olin n.-ö. juba eemale transporditud. Viibisin haavatuna haiglas. Võidust lugesin ajalehtedest. See tegi ütlemata rõõmsaks ja tublisti tervemaks.

Narva vabastuslahingutest võtsin osa suurtükiväelasena. Narva linna sissemarssimise rõõm sai paraku osaks ainult jalaväele, suurtükivägi jäi Narva jõe taha positsioonidele.

Raskused? Eks esimestel õppustel oli kõige raskem. Nagu ütles Suvorov: «Raske õppustel, kerge lahingutes.»

Esialgu olime laagris Kirovi oblastis ühes linnakeses. Kui moodustati Eesti Laskurkorpus, tulid ka kõige väsitavamad õppused. Pikad talvised rännakud võtsid võhma üsna välja.

Kõige suurem rõõm oli muidugi öösi vastu 9. maid, mil teatati Saksamaa kapituleerumisest. Usun, et keegi sõjameestest pole oma elus ei enne ega pärast nii kõva häält teinud, kui siis.

KOKKUPUUTEID on rohkesti. Praeguse filosoofia õppejõu Mihhail Makaroviga olime Suure Isamaasõja ajal ühe korpuse mehed.

Eesti Laskurkorpuses oli tollal praegune Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimene asetäitja Arnold Green, kes on rahuaastailgi väga tubli inimene.

Kunagise 354. polgu komsomolibüroo sekretäri Edmund Nääriga istusime sõjapäevade ajal tihti ühe laua aares (mina olin büroo liige). Rahuajal osad mingil määral vahetusid — tema tegi üliõpilasena mulle eksameid. Seegi on kontakt.

Omaaegse roodukomandöri J. Pekriga oleme kokku saanud mitmel korral. Ta lõpetas TRÜ Õigusteaduskonna ja töötab praegu koolidirektorina raskestikasvatatavate laste erikoolis.

Rindesõpru on palju. Sekka niipalju, et ühiskondlikud organisatsioonid võiksid rohkem organiseerida nii vanade rindemeeste kokkutulekuid kui ka nende kohtumisi noorsooga. Mõttevahetused oleksid väga kasulikud.»

DOTSENT ENDEL LAASIK:

Olin Gorki oblastis Rabotki rajooni kolhoosis, kus töötasin tol ajal pearaamatupidajana. Rindemehe tee katkes minu jaoks 1942. a. talvel. Sain Velikije Luki all käest ja jalast haavata, nii muutusin sõdurina kõlbmatuks.

RINDETEE algas nagu paljudel teistelgi esmalt õppustega.

Raskematest raskem oli sõja algus. Ärasõit Tartust oli 4. juulil 1941. aasta suvel. Olin siis 21-aastane.

...Perroon ja jaamaesine olid tihedalt saatjaid täis. Kui ešelon liikuma hakkas... Ma pole hiljem kunagi näinud pilti, mil kõik korraga — lapsed ja täiskasvanud, noored naised ja halli habemega taadid — nutavad. Saatjad jooksid rongiga kaasa, niikaua kuni jõudsid. See oli ju lahkumine kaugele ja võib-olla alatiseks.

Mäletan minekut eesliinile. See oli 1942. a. novembri lõpus, kui saime käsu minna Velikije Luki alla. Nii pikk oli teekond. 100 kilomeetrit — kolm ööpäeva järjest. Läksime otse, üle põldude, metsadest läbi. Lumi oli kohati tublisti üle põlve. Ma kuulusin miinipildujaroodu. See tähendas muuhulgas seda, et peale tavalise södurivarustuse (karabiin, 2 granaati, gaasitorbik, katelok ja seljakott) oli igaühel veel kandmiseks 22 kg miinipilduja osi. Kui kohale lõpuks jõudsime, vajus iga mees sinna, kus parajasti seisis. Moonavoorid, mis liikusid teed mööda, jõudsid alles päev hiljem kohale.

Käisin möödunud suvel Velikije Lukis. Nägin paika, kus me sõjapäevil positsioonid sisse võtsime. 9 miinipildujakaevikut on alles. Nende peal kasvab noor mets, otsekui sõjaarmide katmiseks. Mäletan, kuidas me noid süvendeid miinipildujate jaoks kaevasime. 5 päeva (õigemini ööd) higistasime oma sõdurilabidatega külmunud maa kallal.

10.—15. detsembrini oli Luki all sulaselge põrgu, tulistamine oli nii äge. Meie roodu kuulus 61 meest, neist jäi puutumatuks ainult 3. Ligi pooled said kas kohe surma või surmavalt haavata. Mina ise jäin ellu imekombel. Elus juhtub mõnikord õnnelikke situatsioone, mille kohta ei siis ega ka palju aastaid hiljem õiget seletust ei oskagi anda.

Läksime ühel päeval koos teise sõduriga (tema oli samuti Tartust pärit) lahinguülesannet täitma. Vaenlase miin kukkus meie kahe vahele, minust pool meetrit. Sõber hukkus momentselt, mind paiskas õhulaine mitu meetrit eemale... õnneks. Õnnetuseks tegi miinikild oma töö...

Lahingusõprus. Seda mäletab iga sõjamees veel kaua. See oli ustavus ning truudus üksteisele, mille jaoks vannet ei antud. Sõja kannatused olid selleks liiga suured, et neile üksinda oleks suutnud vastu pidada. Sõjamehed olid üksteisele vennad. Jah, mindki toodi, kui haavata sain, ära päris tiheda tulevahetuse alt. Kolmest abiandjast hukkus kaks... Jäin ellu, kuigi lisaks haavadele oli külm jõudnud ära võtta käed-jalad ning kuulmine kah tükiks ajaks läinud. Edaspidiseks eluks oli haigla, hiljem töö. Tagalas oli tol ajal sama raske. 1943. aastal oli põud. Rinne vajas toitu sellest hoolimata. Tagalas sai tol ajal vaid 400—500 g leiba päevas ja see oli ainuke toit.

NENDEGA, kes ellu jäid, on aeg-ajalt kohtumisi olnud. Mu oma vend sõdis puutumatult kuni võiduka lõpuni ja töötab praegu Tartus. Roodukaaslastest elavad lähedasemad üks Jõgeval, teine Avinurmes.»

DOTSENT EDGAR SALUMAA:

«VÕIT jõudis minuni, või vastupidi, Kuramaal. 8. mai oli ärev. Hommikul saime käsu liikuda eesliinile. Terve päeva kestis rännak. Traadita telefoni abil levis sel päeval sõdurite hulgas teade, et Saksamaa kirjutab mõne tunni pärast kapitulatsiooniaktile alla. Rahu oli lähedal... Õhtu eel peatusime kuskil metsa ääres. Südaööl ärkasin hirmsa paugutamise peale. Seekord oli tulistamine võidusaluut.

MINU rindetee on sarnane teiste eestlastest sõjameeste omaga. 1941. a. juulis sõitsime Tartust välja. Õppused, rännakud. Esimesed tuleristsed sain Velikije Luki all. Sõjamehe teed alustasin 19-aastasena, 1941. a. detsembris jõudsin koos tuleristsetega 20-ndasse eluaastasse. Velikije Luki vabastamise järel läksime Narva alla, siis Saaremaale. Mäletan, kuidas ületasime Muhu-Saaremaa tammi. Minek algas juba varahommikul. Liiguti rühmade kaupa, läks ära terve päev. Sakslased hoidsid tammi viimast osa 200—300 m ulatuses pideva tule all. Kuulsin, kuidas meie eelposti sõdurid hõikasid:

«Poisid, jookske nüüd kähku!»

Mul oli lisaks tavalisele sõdurivarustusele veel 25 kilogrammi raskune raadiojaam seljas. Mis sa seal ikka jooksed! Nii ma siis lasksin vinta-vänta mööda tammi Saaremaa poole. Kahel pool tammi peksis tuli suuri veefontääne üles. Meie omi langes sel õnnetul tammil rohkesti.

Meenub teinegi episood Saaremaa päevilt. Meie pataljon läks edasi, mina aga jäin oma raadiojaamaga teadet polgu staapi lähetama. Teekond teistele järele jõudmiseks kujunes teistsuguseks, kui olin ette võinud arvata. Jäin saksa «Junkersite» tule alla. Lennukid tegid oma kolm-neli ringi tee kohal ära. Ei olnud aega kuskile kaugemale minna, olin sealsamas tee kõrval pikali. Kuulipildujate tuli paiskas mullatükke ja rohukamarat vaevalt meetri kaugusel minust üles. Niisugused episoodid olid sõjas tavalised. Elu või surm, see oli õnne küsimus.

MEIE ülikoolis on praegu üle 90 sõjaveterani. Kontakt üksteisega on loomulikult olemas. Rahuajal on olnud nii, et juhus viib endiste rindekaaslastega kokku. Käisin tänavu talvel Moskvas. Tagasiteel sattusin ühte kupeesse tuntud laskesportlase Enn Meriväljaga, kes oli Suure Isamaasõja päevil meie sideroodu ülemaks.

Sõda tegi inimesed küpsemaks ja karmimaks. Paljud minu polgukaaslastest olid sõja lõppedes 23- või 24-aastased, aga andsid 30-aastase mehe ellusuhtumise mõõdud välja. Rindemehed said läbikäidud teega n.-ö. elukogemuste akadeemia diplomid kätte. Endistest sõjameestest sai pärast 1945. aastat meie elu juhtiv kaader. Nii näiteks oli J. Kalits pikka aega TRÜ komsomolikomitee sekretär, E. Laasik ametiühingukomitee esimees jne.»

Võistlustööd

1. mai aktusel tehti teatavaks üliõpilaste võistlustööde konkursi tulemused.

AJALOO-KEELETEADUSKOND

I koha said:

HELLE PLAKSO ja KAIE PALLAS vene filoloogia IV kursuselt töö eest «XVIII saj. lõpu ja XIX saj. alguse vene kirjanikud Eestis»,

IRINA GAZER vene filoloogia IV k. töö eest «S. M. Tretjakov (1892—1939)»,

LIIDIA TAMMEMÄGI eesti filoloogia V k. töö eest «Marie Underi luule hilisemad redaktsioonid»,

JAAK PÕLDMÄE eesti filoloogia VI k. töö eest «Eesti silprõhulise luule meetrilisest struktuurist 1920-ndail aastail»,

VELLO TÕNSO ajaloo-osakonna VI k. töö eest «Saksa sõjalaevastik Inglise-Saksa suhetes enne Esimest maailmasõda»,

LIIVIA KALDA ajaloo-osakonna VI k. töö eest «Joss Fritz ja tema osa 1502., 1513. ja 1517. a. Hormkingades»,

ESTER HANSEN inglise filoloogia VI k. töö eest «Kõnefiguuride tõlkeprobleemid»,

REET RANNASTE inglise filoloogia V k. töö eest «Muudatused sõjajärgses inglise keele morfoloogias».

II koha said:

ARSENI ROGINSKI vene filoloogia IV k. töö eest «P. A. Grabbe. Bioloogiline ülevaade»,

BORIS TUHH vene filoloogia III k. töö eest «A. Bloki lüürilised draamad ja sümbolistlik teater»,

MIRALDA KOOR vene filoloogia IV k. töö eest «A. A. Ahmatova revolutsioonieelne bibliograafia»,

MERIKE RAJANGO ajaloo-osakonna IV k. töö eest «Võitlus nõukogude võimu eest Läänemaal 1917. a.».

ÕIGUSTEADUSKOND

I koha said:

VALDO KUKERMAN VI kursuselt töö eest «Kolhoosnikute pensioneerimisest Eesti NSV-s»,

PEETER TEESALU VI k. töö eest «Töötajate ühiskondlikud organisatsioonid ja nende õiguslik asend Nõukogude sotsialistlikus riigis»,

VELI SIIBERG IV k. töö eest «Tööliste ja teenistujate tööaja õiguslik reguleerimine NSV Liidus»,

HEINO KRUUSMA V k. töö eest «Psühholoogia osa isikute ja laipade äratundmiseks esitamisel»,

JOHAN MÄRTENS VI k. töö eest «Kodumaa reetmise subjektiivne külg»,

AAVO OMANN I k. töö eest «Kodanliku Eesti 1933. a. põhiseadus ja fašistliku diktatuuri kehtestamine Eestis»,

JÜRI ELGAS II k. töö eest «SSÜP võitlus ühtse demokraatliku Saksamaa eest»,

MERIKE BORUNOVA IV k. töö eest «Menetluse lõppemine tsiviilasjas kohtuotsuseta».

II koha said:

ANU MENGEL III k. töö eest «Tööliste ja teenistujate tööaja režiim»,

ENN BEKKER II k. töö eest «Asutava kogu valimised Eestis 1917. a.».

(Järg 2. lk.)

... Võitu saavutada oli raske, sest vaenlased hoidsid kangekaelselt kinni igast külast, igast tänavast... 9. mail heiskas Nõukogude sõdur punase lipu Riigipäevahoone katusele. Vabastatud Euroopa linnades juubeldasid inimesed.

«В одном городишке через месяц после войны показывали кинохронику первых дней мира в Европе. На экране был фельдмаршал Кейтель, покидающий зал, где подписал капитуляцию, и вокруг сверкали молнии — правда не от бога, а от журналистов.

Помню яркий, слепящий фейерверк на Трафальгар — сквер в Лондоне, а вдруг в Москве и тотчас же в Нью-Йорке, высокими струями била вода из фонтанов, небо пламенело от радости.

Триумфальная арка в Париже была освещена дюжиной прожекторов, чужие люди целовались страстно, точно влюбленные, и все это под звуки чешской польки, которая прославилась в ту страшную войну...». *(Л. Ашкенази)*

Kirja pannud S. ENDRE

2 PÄEVA PÄRAST ALGAB EESTI I ÜLIÕPILASKONVERENTS

Esimene päev, 15. mai

«Üliõpilase huvidest ja maailmavaatest» — TRÜ aspirant M. Titma.

«Üliõpilase osa ja koht Nõukogude ühiskonnas» — ettekandja R. Blum, filosoofiateaduste kandidaat.

«Kõrgema kooli lõpetanutest ja nende ülesannetest» — ENSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja A. Veimer.

Teine päev, 16. mai

«Vabariigi kõrgemate õppeasutuste komsomoliorganisatsiooni ülesanded ja teed ÜLKNÜ XV ja ELKNÜ XIII kongressi otsustest tulenevate ülesannete täitmiseks» — ELKNÜ Keskkomitee sekretär K. Adamson.

«Kõrgema õppeasutuse erinevate organite koostöö ja funktsioonid» — ENSV Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee esimees M. Pesti.

Teadmiseks osavõtjaile!

● Konverentsi töö algab 15. mail täpselt kell 10.00 Tallinna Pedagoogilise Kooli aulas Rääga t. 49. (Sihtkohta jõudmiseks Tallinnas kasutada elektrirongi või trammi — väljuda Tondi peatuses).

● TRÜ delegatsioon sõidab Tallinnasse rongiga, mis väljub 14. mail kell 17.29. (Sõidupiletid palutakse säilitada komandeeringu vormistamiseks.)

● Tütarlapsed majutatakse TPedI ühiselamusse, noormehed TPI ühiselamusse Mustamäel.

Kui konverentsi tööst ei ole võimalik osa võtta, palutakse sellest kohe teatada komsomolikomiteesse.

Millist probleemi puudutad oma sõnavõtus? Mida loodad konverentsilt?

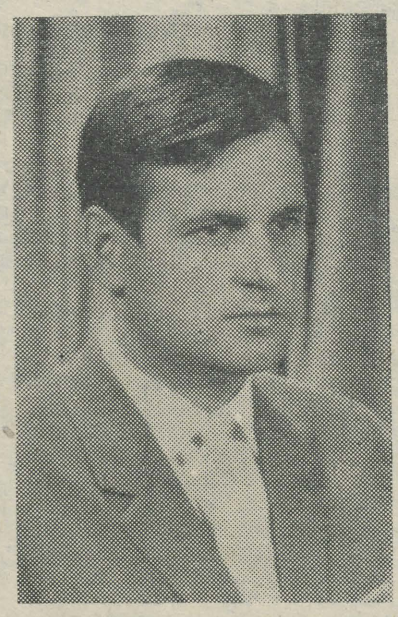

Tõnu Saar,
II k. üliõpilane:

● Räägin omavalitsusest ja üliõpilaste ametiühingust.

Sisuliselt ei ole üliõpilaste omavalitsus mitte viimaste aegade suurväljamõeldis, nagu üldiselt (ja ekslikult) arvatakse. Midagi sarnast võis täheldada ülikoolis kuni 1949. a. sügiseni, s. o. ajani, mil liideti kokku kaks ametiühingut: üliõpilaste ja õppejõudude-teenistujate oma.

Nüüd otsime jälle teid ja võimalusi üliõpilaste osatähtsuse suurendamiseks ülikooli elus. Aga kas ei ole just üliõpilaste ametiühing selleks garantiiks, mis tagab üliõpilastele omavalitsuse? Pealegi — praeguse ametiühingu ees seisvate probleemide ring on liiga lai. Ja mida ongi üliõpilastel öelda, kui lahendatakse küsimusi, mis puudutavad õppejõudude ja teenistujate korteri-, töö-, puhkuse-, sotsiaalkindlustuse, töötülide lahendamise, kvalifikatsiooni tõstmise, lasteaedade ja -sõimede jne. asju. Üliõpilaste ees seisavad teised probleemid, mis on seotud nende elu-oluga ja mille lahendamisega nad kahtlemata ka toime tulevad.

Väidetakse, et üliõpilaste ametiühing satuks õige varsti majanduslikesse raskustesse — üliõpilastelt laekuvatest liikmemaksudest saadav summa ei kata kõiki kulutusi. Kuid varasematel aegadel oli ülikoolis ja on ka praegu mitmetes Moskva ja Leningradi kõrgemates koolides asi korraldatud nii, et osa üliõpilaste ametiühingu kulutustest on võetud õppejõudude ametiühingu eelarvesse. Miks ei võiks meilgi nii olla? Seda enam, et õppejõudude ametiühingul läheks raskeks kõigi oma summade kulutamine.

Muidugi nõuab igasugune reorganiseerimine suurt eeltööd. Esimeseks sammuks võiks olla praeguse TRÜ ametiühingukomitee töö ümberkorraldamine. Nimelt tuleks komitees moodustada kaks põhilist sektorit: õppejõudude ja üliõpilaste oma. Edasine tööjaotus toimuks juba vastavalt nende sektorite ees seisvatele ülesannetele.

● Tahaksin loota, et konverentsil valitseb töömeeleolu ning et see ei kao ka vastuvõetud otsuste täitmisel.

Lektor ja kuulaja

26. aprillil toimus Bioloogia-Geograafiateaduskonna metoodikakomisjoni organiseerimisel seminar õppejõududele ja aspirantidele, kus võeti kokku õppeaasta jooksul tehtud töö tulemused. Kuulati professor J. Auli ettekannet loengute metoodikast ja tähelepanekutest loengutel esinenud puuduste kohta ning dotsent L. Viilebergi informatsiooni õppeaasta jooksul toimunud lahtistest loengutest. Ettekanded kutsusid esile elava mõttevahetuse.

Ühises arutelus leiti, et loeng peab käsitlema esitatava aine tähtsamaid lõike, tõstma üles probleeme, millele üliõpilased ise vastuse leiaksid. Liigendamata loengu pisiküsimused väsitavad kuulajaid, sageli jäävad sealjuures olulisemad momendid esile toomata. Lektor peab oskama näha nii loengu seoseid teiste distsipliinidega kui ka asendit aine enda piires. Loengu või teema lõppemisel on oluline kokkuvõtete tegemine — see annab ülevaate, kui kaugele on jõutud. Tähtis on ka viitamine järgmise loengu teemale — kuulaja saab teada, millises suunas mõtteid edasi arendada, et kohe järgmise loengu alguses esitatava ainega kontaktis olla.

Hästi ettevalmistatud, auditooriumi taset arvestav, loogiliselt, selgelt, kuid sealjuures elavalt esitatud loeng haarab kuulajaid; monotoonselt konspektist maha lugedes aga kaotab lektor kontakti auditooriumiga ning kõige väärtuslikum sisu ei jõua kuulajateni.

See kõik muidugi ei tähenda, et loengu õnnestumine oleneb ainult lektorist. Oluliseks momendiks on üliõpilaste täpne ilmumine loengutele — hilinejad jäägu ukse taha.

Väga palju sõltub sellest, kuidas lektor end ruumis tunneb — valgustus, näitliku materjali kasutamise võimalused, tahvli kvaliteet — kõik need asjaolud mõjutavad loengu pidamist.

Teaduskonnas peetud 20 lahtise loengu sisulise külje ja kaasaegsuse osas olulisi vigu ei leitud, küll aga märgiti ära puudujääke terminoloogias — mõnikord puudus terminite kasutamisel ühtsus nii kateedrite kui ka osakonna piirides.

Lahtiste loengute kuulamine näitas, et sellised loengud on vajalikud puuduste kõrvaldamiseks ning väärtuslike kogemuste edasiandmiseks. Tulevikus oleks võibolla otstarbekas laiendada lahtiste loengute ulatust, luues sidemeid TRÜ ja EPA vastavate kateedrite vahel.

Järgmisel õppeaastal peeti metoodikakomisjonis vajalikuks «luubi alla» võtta praktikumid, rotaprindil paljundatavad juhendid, üliõpilaste iseseisev töö ning nende suunamine järjekindlale aktiivsele kaasalöömisele nii praktilistes töödes kui ka loengute kuulamisel.

H. MOORITS

Võistlustööd

(Algus lk. 1)

MAJANDUSTEADUSKOND

I koha said:

JAAK ADAMSOO II kursuselt töö eest «Rootsi majandus ja majanduslikud suhted teiste riikidega»,

VALVE KRUUSMA V k. töö eest «Laste piimaköökide varustamine toidukaupadega ja sortimendi kaubateaduslik hinnang Pärnu ja Tartu andmeil»,

SALME PAJU (V k. mittestats. üliõpilane) töö eest «Põhivahendite kasutamise efektiivsus Viljandi Piimatoodete Kombinaadis»,

MART SÖRG (V k. mittestats. üliõpilane) töö eest «Võimalusi sovhooside lühiajalise krediteerimise korra täiustamiseks»,

KALJO VINN (V k. mittestats. üliõpilane) töö eest «Toodangu omahind ja kasum Saaremaa Piimatoodete Kombinaadis».

II koha said:

ANU BÄRENGRUB IV k. töö eest «Liikuv kaubandus Paide Rajooni Tarbijate Kooperatiivis 1965. aastal»,

MALLE NOORMETS IV k. töö eest «Töö teaduslik organiseerimine ETKVL Tartu Rajoonidevahelises Kaubabaasis»,

LIIA-ANNI PHILIPS IV k. töö eest «Perfokaartide kasutamisest kaubanduses»,

PRIIT PEETS III k. töö eest «Kaubaautomaadid NSV Liidu jaekaubanduses».

Selline kollektiivi mure ja tähelepanu iga üksiku üliõpilase suhtes ja üksiku vastutus kollektiivi ees tuleks asetada kõrgemate koolide kasvatustöös esikohale.

Kuid kasvatustöö akadeemiliste vanemate seltsimeeste-sõprade poolt ei piirdu vaid esimese ja teise kursuse üliõpilaste kasvatamisega ja nende eest hoolitsemisega, vaid see tihe side jäägu ka siis püsima, kui akadeemilised vanemad sõbrad on kõrgema kooli lõpetanud ja tööle suunatud ja kui nende akadeemilised «lapsed» on jõudnud kolmandale kursusele. Eelviimasele kursusele jõudes on üliõpilasel õigus juba ise endale valida akadeemiline nooruk, kelle kasvatamine jääb nüüd juba tema südameasjaks.

Need akadeemilised sõbralikud sidemed, mis tekkisid üliõpilaspõlves kaasüliõpilaste vahel, ärgu katkegu viimase kursuse üliõpilaste lõppaktusel, vaid kestku pidevalt edasi ka vilistlaste ja ülikooli mahajäänud üliõpilaste vahel. Seega moodustagu sama eriala vilistlased ja üliõpilased ühe suure akadeemilise pere kas akadeemilise ühingu või seltsi näol,. Kõik vilistlased otsigu ka juba auväärt vanuses alati tagasiteed oma haridus- ja vaimulätte juurde kas üliõpilaspäevade ühises peres või akadeemiliste seltside, akadeemiliste ühingute kaudu. On tingimata vajalik, et need akadeemiliste ühingute või seltside liikmed igal õppeaastal või semestril tuleksid kokku vana alma materi uuesti kujundatud aulasse arvutusmatemaatikute või füüsikute või keemikute vm. akadeemilise ühingu või seltsi nime all.

Selle ühingu (seltsi) koosolekul peetavate ettekannete hulgas võiks olla vana ja auväärsete vilistlaste ning õppejõudude ettekannetega kõrvuti ka noorte üliõpilaste ettekandeid.

Niisugustes kollektiivides kujunev noor inimene, üliõpilane, näeb isikliku arenemise vabadust mitte kollektiivist irdumises, vaid oma püüdluste ühendamises teiste inimeste jõupingutustega vastastikuse abi ja toetuse alusel. Seega õpib üksikisik niisuguses kollektiivis üha enam kooskõlastama oma huve ja püüdlusi teiste kollektiivi liikmete huvide ja püüdlustega, õpib seadma üldrahvalikku eesmärki oma põhiliseks eesmärgiks.

On hädavajalik, et iga inimene mitte ainult ei mõistaks, vaid ka tunnetaks endas kollektiivsustunnet, oskaks õigesti ühendada isiklikke ja kollektiivi huve.

Kollektiiv otsustab inimese üle mitte selle järgi, mida inimene ise endast mõtleb või räägib, vaid tema tegude, tema käitumise järgi.

Eriti aga on vajalik, et kõik kõrgema kooli õppejõud oskaksid hinnata ja rakendada oma õppe- ja kasvatustöös kollektivismi printsiipi.

Silmas pidades eespool mainitut, on tänapäeva nõukogude kõrgemate koolide õppejõududel vaja arvestada paljusid faktoreid, kui ta tahab tunda rõõmu oma õppe- ja kasvatustöost ja kui ta tahab võita oma õpilaste ja kasvandike austuse ja lugupidamise.

Kõik õppejõud, jälgides pidevalt üliõpilaste osavõttu õppetöost, peavad üliõpilaste õpetamisel ja kasvatamisel juhtima tähelepanu mitte ainult töö sisule, vaid ka selle vormile, mitte ainult loengute ja praktiliste tööde kõrgele teaduslikule tasemele, vaid ka pedagoogilisele meisterlikkusele; tuleb mitte ainult teadmisi jagada, vaid ka kujundada veendumusi, tuleb pöörata tähelepanu mitte ainult ideoloogiale, vaid ka psühholoogiale, tuleb tegelda mitte üksnes üliõpilaste teadlikkuse tõstmisega, vaid ka nende käitumiskultuuri arendamisega.

Teadusliku töö aruandlusest

Teadusliku töö rõõmudele väga vastandlikuks elamuseks on oma töö kohta aruande koostamine. Teistele aga, kes peavad paljude aruanded kokku sobitama, lühendama-pikendama, tabelleerima, liiglihast tuuma otsima jne. jne. — nendele on aruandlus tõsine ja raske töö. Teadusliku töö aruandluse koostamine-vormistamine nõuab (pro-)dekaanidelt kuni kuuajalist tahtepingutust, iga teaduskonna masinakirjutajalt 1-kuni 2-nädalast tööd ning teadusala prorektori ja ta aparatuuri maksimaalset pinget kuni kuu aja vältel. Aasta lõpus ja alguses (ligi 2 kuu jooksul) hekseldatakse läbi ja esitatakse muudetud kujul järgmisele instantsile: kateedrijuhatajate poolt kateedri töötajate aruanded, dekaani poolt kateedrite aruanded, prorektori poolt teaduskondade aruanded. Siis köidetakse kõik formularid kokku, osa pannakse riiulile, osa saadetakse ära. Sapienti sat!

Rahvakontrolli grupp võttis plaani lasta kõrvalseisjatel seda aruandluse ringkäiku vaadata ja seejärel tutvustada kujunenud muljeid kõigile asjaosalistele, mida ka alljärgnevalt tehakse.

Üldmulje — vägev! Igalt teaduskonnalt laekub kandidaadi-, prorektori käe alt aga doktoridissertatsioon: 1962. aastal 4 köidet, 1967. aastal ainult 1. Kuigi aruandluse maht on tunduvalt vähenenud, leiduks vahest siiski abinõusid selle edasiseks vähendamiseks. Sellesuunalised ettepanekud on järgmised.

1. Valminud käsikirjade ja tööde arvestamise aluseks on praegu nende kohta täidetavad perfokaardid. Tuleks loobuda iga tühise ajalehe- või kalendrisabaartikli perfokaardile kandmisest. Uue kaardi täitmist ilmunud töö kohta võimaldaks vältida käsikirja kohta täidetud **kaardi täiendamine**. Perfokaarte peaksid kateedrid saama sellisel arvul, mis võimaldaks duplikaadi endale jätmist (kirjutusmasin võimaldab korraga 3 duplikaati saada!). Mitte nõuda, et perfokaardile peaks kantama annotatsioon trükis avaldamiseks sobival kujul.

2. Osa dekanaatidelt nõutavaid tabeleid võiks saata täitmiseks juba kateedritesse. Rotaprint aruandluse hõlbustamise teenistusse!

3. Kõige mahukam aruande osa on probleemide aruanne, sellest aga moodustab 30—70% täpselt plaanist mahakirjutatav osa. Et Ülikoolist edasi saadetakse aruanded ainult riigi plaanis olevate probleemide kohta, siis võiks teiste probleemide puhul loobuda plaanis toodud andmete kordamisest ning asendada need probleemi, teema ja töö numbriga. Tuleks kaaluda võimalusi teadusliku töö aruandluse viimiseks perfokaartidele.

4. Tuleks soovitada uute teemade ja probleemide püstitamisel ning nende lõpetamisel juhendaja poolt organiseerida täitjate ja lähedaste teemade-probleemide juhendajate ja täitjate osavõtul arutelud. Teema-probleemi lõpetamisel oleks vaja anda sisuline hinnang tehtud tööle.

5. Olemasolevate instruktsioonide ja juhendite täiendamiseks või parandamiseks ja aruandluse mahu vähendamiseks küsida ettepanekuid kõikidelt aruandjatelt, dekanaatidelt ja kateedritelt veel kevadel — kuni aruandlusega seotud elamused on alles värsked.

Millised ettepanekud on teil?

H. LING,
rahvakontrolligrupi liige

KASVATUSKÜSIMUSI kõrgemas koolis

(ALGUS «TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL» nr. 12 s. a.)

JAAN REINET,
TRÜ üldfüüsika kateedri dotsent

Kui kursuse või õpperühma vanem või abi märkab tema kollektiivi kuuluva üliõpilase juures moraalset laostumist, ebaväärikat käitumist, kõlbelise taseme langust, siis on ta kohustatud viivitamatult sellel teemal üliõpilasega omavahel vestlema, andma talle abi ja nõu nendest puudustest vabanemiseks ning paluma üliõpilase akadeemilisi vanemaid sõpru-seltsimehi kaasa aidata nende väärnähtuste kõrvaldamiseks.

Juhul, kui kursuse või õpperühma vanema ja abi ning akadeemiliste vanemate seltsimeeste-sõprade isiklikud kontaktid ja veenmine ei aita üliõpilasel vabaneda isiklikus elus ilmnenud väärnähtustest, on nad kohustatud viibimatult sellest teatama kursuse juhendajale, kes arutab küsimust koos kursuse komsomoli algorganisatsiooni sekretäri, ametiühingu rühmaorganisaatori, kursuse (õpperühma) vanema või abiga ja akadeemiliste vanemate seltsimeestega, ära kuulates ka üliõpilase enda seletused väärnähtuste kohta ja ettepanekud nendest vabanemiseks.

Kui eelmises punktis mainitud asja arutamisel ilmneb, et on vaja küsimust arutada laiemas ulatuses, siis kutsub kursuse juhendaja kokku kursuse koosoleku, kus arutatakse igakülgselt läbi üliõpilase isiklikus elus esinenud väärnähtused ja võetakse vastu otsus üliõpilase käitumise suhtes, määrates süüteo korral vastava karistuse, mis võib olla kas üliõpilase käitumise avalik hukkamõistmine kursuse ees või kogu kursuse ajutine (1—2 nädalat) kõigi sõbralike sidemete lõpetamine mainitud üliõpilasega, s. t. süüteo kordasaatnud üliõpilase ajutine hülgamine oma sõprade ja seltsimeeste poolt, jne.

Kui aga kursus kui kollektiiv oma vahenditega ei suuda üliõpilast mõjutada väärnähtustest loobuma või on tegu raskema süüteoga, siis esitab kursuse (õpperühma) juhendaja vastavad materjalid dekaanile, kes teeb rektorile ettepaneku üliõpilase karistamiseks vastavalt süüteo suurusele.

Miks mitte DISKUSSIOON?

Selles kirjutises tahan avaldada mõningaid mõtteid seoses filosoofia õppimisega meie ülikoolis.

Füüsika-Matemaatikateaduskonnas hakatakse filosoofiat õppima II kursusel. Kuigi teistes teaduskondades on mõningaid erinevusi, toimub õppetöö umbes niisamasuguste programmide alusel.

Marksistliku filosoofia õppimine algab dialektilise materialismiga. Loengud toimuvad kord üle nädala, kusjuures seminarid on nädalas kord. Mis on loengu eesmärk, see peaks olema igaühele selge. Suure auditooriumi ees ei suuda õppejõud muud anda kui abimaterjali filosoofia põhimõistete omandamisel. Mis on aga seminari eesmärk? Minu teadmist mööda toimuvad dialektilise materialismi seminarid umbes järgmistes tingimustes.

Vastavalt programmidele valmistuvad üliõpilased seminariks ette. Seminaril vastab üliõpilane antud punkti piirides, mis ta teab (seda on harilikult võrdlemisi vähe), ja õppejõud võtab siis jutuotsa enda kätte. Ma ei ütle, et kõigis rühmades täpselt samuti on. Võib juhtuda, et rühmas on kaks-kolm üliõpilast, kes püüavad juttu enda käes hoida, võib leiduda üksikuid gruppe, kus toimub teravaid mõttevahetusi ja enamik rühma liikmetest võtab seminarist aktiivselt osa. Kuid üldine pilt kipub jääma ikka selline, et enamik seminari ajast on aktiivses osas õppejõud, kes püüab tudengitele pähe ajada teadmisi filosoofiast.

Õigus on neil, kes ütlevad, et filosoofiat ei saa ära õppida, küll aga tuleb õppida. Sealjuures võib materjali omandada mitut moodi. Üks võimalus on raamatumaterjali mehaaniline omandamine, mõistete pähejätmine, kogu materjali vastuvaieldamatu omandamine. Sellised õppijad lepivad kõigega, mis on raamatutes antud, ning oma arusaamistes toetuvad nad teiste mõtetele ja järeldustele. Sellistele õppijatele loob soodsa pinna praegu valitsev seminaride süsteem.

Teist liiki õppijate hulka paigutaksin need, kes teiste mõtteid, järeldusi ning valitsevaid põhimõisteid omandades «liigutavad» ka oma peaajusid. Nende ette kerkib alati probleeme ja küsimusi, millest nad aru ei saa. Nad ei lepi näiteks mehaaniliselt sellega, et teadvus on mateeria omadus või et maailmas valitsevaid loodusseadusi ei saa inimene muuta. On palju neid, kes ütlevad mõtlemata, et ma olen materialist. Kuid endale sisemiselt selgeks teha, miks ma olen materialist — see on juba keerukam probleem.

Filosoofia aine omandamine eeldab dialektilist mõtlemist. Esimese õppimistüübiga seda ei saavutata, mida aga ei saa öelda teise tüübi kohta. Mõtlemine seisnebki käesoleval juhul olemasoleva materjali seaduslikus läbitöötamises ja sellest oma subjektiivse peegelduse saamises. Võib tõesti juhtuda, et üliõpilase kujutlused ja arusaamised ei lange kokku teiste põhimõtete või valitsevate kujutlustega antud probleemist. Et nüüd tõele lähemale jõuda, et aru saada, kellel on õigus, selleks on vaja vaidlusi, arutlusi-diskussioone.

Diskussiooni eelised peaksid kõigile selged olema. Igaüks avaldab oma mõtteid, olenemata sellest, kas need on valed või õiged, ning see loob nagu julgema õhkkonna. Tähtis on see, et üliõpilane hakkab mõtlema antud probleemide üle ning õpib väljendama oma mõtteid keele vahendusel. Ülikoolist väljuvad ju enamikus teadlased ja pedagoogid, kellele on vaja diskuteerimisoskust. Kus siis veel õpitakse diskuteerima kui mitte ülikoolis?

Järeldusena võib öelda, et diskussioone tuleb korraldada. Ma teeksingi ettepaneku asendada selline õppimisvorm nagu seminar (filosoofia) uue õppimisvormiga, nimelt diskussiooniga.

Nüüd veel mõningatest probleemidest seoses selle õppimisvormiga.

Diskussiooni hinnatakse eelkõige selle järgi, missugune on ta sisuline külg. See sõltub aga peamiselt seminari juhatajast. Diskussiooni juhtida on aga suur kunst ning sellepärast võib saada esimeseks takistuseks võimekate diskussioonijuhtide (õppejõudude) puudumine.

Muutusi tuleks teha programmides, sest praegused seminari kavad ei vasta sel juhul vajadustele. Tuleb arvestada seda, et peamine eesmärk on panna inimesed mõtlema, mitte aga kuhjata peadesse mehaaniliselt omandatud materjale. Diskussioonil keerlev mõttevahetus tuleb maksimaalselt seostada antud erialaga, mis suurendab ka huvi tekkinud arutluste vastu.

Kas diskussioon õnnestub või ei õnnestu, see sõltub ka osavõtjate teadmistest. Ma ei vaidle vastu, et «head lobisejad» võivad ka diskuteerida. Kui diskussioonijuht näeb, et osavõtjate teadmised antud küsimuses on vähesed, võib ta mõttevahetuse juhtida hoopis teiste probleemide juurde, mis ei nõua mitte niivõrd teadmisi, vaid mõttelist kaasaelamist. On ju ka sellisest diskussioonist kasu: üliõpilane võtab diskussioonist aktiivselt osa ja kui tema mõtted ei ühti teiste omadega, on ta sunnitud ennast väljendama.

Kuid on selge, et on vaja ka uusi teadmisi koguda, mille alusel üliõpilane teeb uusi järeldusi, seostab neid endiste mõtete ja teadmistega. Uute teadmiste kogumine ongi aluseks mõtlemise arengule. Et filosoofia diskussioonid jääksid ikkagi õppevormiks, siis on õppejõududel hindamise näol hea stiimul panna tudengid uusi teadmisi koguma. Hea diskussioonijuht suudab tänu sellele stiimulile korraldada diskussioone nii, et kõik võtavad aktiivselt arutelust osa ja kui vaja, siis koguvad uusi teadmisi, mis aitab veelgi kaasa diskussiooni õnnestumisele.

Esialgu on muidugi raske korraga muuta kõik filosoofia seminarid diskussioonideks. Kuid täiesti reaalne oleks, et näiteks järgmisel õppeaastal toimuksid sellised arutelud kord kuus.

Diskussiooni õnnestumine sõltub väga palju sellest, millistes tingimustes ta toimub. Kui keegi tahab näiteks keemia ringauditooriumis head diskussiooni korraldada, siis võib arvata, et see üritus ebaõnnestub. Eelkõige peab diskussioon toimuma vastava suurusega ruumis. Ka ruumi värvid omavad küllaltki suurt tähtsust. Praegune «klassi tüüpi» laudade asetus ruumis on samuti võrdlemisi võimatu heade diskussioonide korraldamiseks. Minu arvates sobiks hästi laudade asetus poolringina, kusjuures ei istuta üksteise selja taga. Kas just kohv peab laual olema, see on muidugi omaette probleem. Üldse jääks see rohkem psühholoogide otsustada, millised tingimused on siin kõige paremad.

Ülikooli ruumikitsikus muidugi takistab selliste spetsiaalsete ruumide ehitamist diskussioonide jaoks, kuid võib-olla on tõesti võimalik leida paar hubast ruumi, mis vastaksid antud tingimustele.

Iga uus toob kaasa raskusi ja muresid. Selle õppimisvormi kasutuselevõtmisega me ei kaota midagi, ainult võidame. Järelikult ei ole põhjust ka vastuseisuks. Kui ka lugejad ühinevad minu seisukohtadega, siis ei ole muud, kui tekkivad raskused ja mured tuleb võita.

Kui ei olda nõus, siis palun — põhjendage!

G. NÕMTAK

Toimetuse märkus: Õppetöö vormide mitmekesistamise küsimus ei tohiks jätta ükskõikseks. Ootame filosoofia kateedri arvamust artiklis puudutatud küsimuste kohta.

Kõhklusi ühe kirjutise puhul

Ajalehes «Noorte Hääl» nr. 40 k. a. ilmus pikem kirjutis pealkirja all «Semiootika, lingvistika, kirjandusteadus...», kus rida autoreid käsitleb semiootika-alast uurimistööd TRÜ-s. Nende ridade kirjutaja mällu sööbisid eriti kaks seika: 1) semiootika on noor teadus ja 2) semiootika on kompleksne teadus. Eridistsipliinidena hõlmab ta kirjandusteadust, kunstiteadust, keeleteadust, kosmoselingvistikat. Keeleteaduses on välja kujunenud uus haru — strukturaalne lingvistika, mis selgitab keelte ehitust kaasaegsel etapil ja tegeleb nn. generatiivsete grammatikate koostamisega...

Semiootika kui kompleksne teadus on fakt ega vaja kommenteerimist. Tema ea suhtes aga tuleb tõstatada küsimus sellest, kas kirjutises sõna saanud autorid pole sulgenud endid ajaliselt liiga kitsastesse raamidesse (mida semiootikud mujal ei tee), madaldamata heitmaks pilku kaugemale aegade taha. Siis tõdenuksid nad ju, et juba meie ajaarvamisele eelnenud sajanditel tegeldi Indias vägagi intensiivselt samadel aladel analoogiliste küsimustega, mida meil nüüd suvatsetakse nimetada uuteks ning nendega tegelevat teadusharu nooreks!

Käesoleva kirjutise ülesandeks on neile seikadele lühidalt tähelepanu juhtida. Lühidusest piirdumegi üksnes märkusega, et Muinas-India lingvistid kasutasid keelte kirjeldamisel juba teadlikult erilistel printsiipidel rajanevat väga algebraliseeritud metakeelt. Nii võiks Panini grammatikas sanskriti keelele osaks saav väga põhjalik kirjeldamine olla eeskujuks meie lingvistidele eeskätt just seetõttu, et ta kujutab endast tõelist keele generatiivset grammatikat.

Ent Muinas-India mitmesuguste koolkondade lingvistide-filosoofide analüüsiv-kirjeldav vaim oli tegev veel terve rea teiste teaduste, kunstide ning religioossete tõekspidamiste valdkonnas. Tekkis teooriaid, mille aktuaalsus ja tõepärasus säilis üle aegade tänapäevani. Sellest üks konkreetne näide.

TRÜ orientalistikakabinetti saabus äsja kiri Pariisist instituutide Collège de France ja École Pratique des Hautes Études juures asuva Sotsiaalse Antropoloogia Laboratooriumi Semioloogia (nõnda nimetavad prantslased semiootikat) grupi (Laboratoire d'anthropologie sociale. Groupe sémiologique) teaduslikult töötajalt Julia Kristevalt. Kirja autor tõstab esile TRÜ Toimetistes 1965. a. ilmunud kogumikus «Tööd semiootika alalt II» leiduva TRÜ aspirandi-indoloogi Linnart Mälli uurimuse «Nullväärne tee» suurt teoreetilist ja praktilist väärtust oma uurimistöö suhtes. Olgu märgitud, et Julia Kristeva tegeleb tänapäeva semiootika põhjendaja Férdinand de Saussure'i seniavaldamata tekstide lahtimõtestamisega (F. de Saussure'i «Anagrammid» on seni vaid osaliselt publitseeritud J. Starobinski poolt ajakirjas «Mercure de France» 1964. Kunagi jäid nad avaldamata peamiselt seetõttu, et teadlane oli neis oma ajast liiga kaugele ette jõudnud; nüüd aga ootavad kogu maailma semiootikud pikisilmi nende publitseerimist). J. Kristeva ütleb olevat avastanud uuritavates tekstides kolme semiootilise süsteemi olemasolu, mis vastavat täpselt neile tõlgendustele, mida L. Mäll teeb oma kõnesolevas artiklis budistlikes teooriates. Et see kõik oli J. Kristevale abiks tema uuringuis, siis palub ta luba tsiteerida L. Mälli semiootika-alaseid töid ja viidata neile oma järgnevates ekskurssides — sümboolse loogika valdkonda. Ka soovib ta L. Mällilt edaspidigi saada publikatsioone, milles viimane käsitleb budistlikke või teisi kõne tüpoloogiaga seotud semiootilisi süsteeme.

Lõpetuseks lisame, et TRÜ orientalistid näevad üht oma eesmärki just sellelaadilises uurimistöös. Saavutatu tõestabki valitud suuna õigsust. Teistsugune lähenemine antud küsimuste kompleksile viib paratamatult väärjäreldustele.

P. NURMEKUND

ÜHE

Teda oodatakse, ja siis sünnib ta ilmale — tütarlaps. Kodustele rõõmuks, päikesele paitada. Ta on nii väike, nii abitu, nii armastatud, ta on veel sellisel määral laps, et ei oska midagi soovida, oodata.

Aegapidi kõhrestuvad ähmased kontuurid ümbritsevast maailmast, ja nende põhjal arvab ta — ema ja päike on loodud vaid tema hellitamiseks. Rohkemat ei olegi vaja.

Tal on oma ajaarvamine — see algab pühapäevast ja jõuab jälle pühapäeva. Neid pühapäevi on palju ja mitmesuguseid: kaduva aasta viimane ja sündiva aasta esimene päev õunte ja karamellikompvekkidega haljail kuuseokstel, märtsikuu kaheksas päev lihtsa salmiga omajoonistatud alpikannikaardil ja elava punase alpi kanniga, siniste õhupallidega esimesed tunnid maid...

Peagi tuleb juurde veel üks pühapäev — esimest korda kooli!

Ega järgnevagagi palju muutu — pühapäevad on lõputud, vaid aastate kulgedes kaotab esimene september oma kunagise võlu.

Aastate kulgedes ärkab temas midagi temale uut... Esimesed tõsised pilkude püüdmised ja vaadete tabamised, valsiõõm... Ta on varakevadine maa. Võib-olla seepärast selginebki temas arusaamine, et maailm ei ole egotsentriline süsteem, et on veel teisi inimesi...

Ta hakkab armastama Tšaikovskit, leiab siis, et Tšaikovski on liiga ilus, Mendelssohn seevastu sügavam, Schubert kainem.

Ja ajaarvamine on tal teistsugune. Kalendris punasega märgitud päevad ei ole alati pühapäevad, vahel ei ole seda hällipäevgi, mis ometi peaks olema ainult temale määratud. Aga pühapäev võib olla ka reede, mis sellest, et külm või rajune...

Oma uute pühapäevadega astub ta ellu, nagu öeldakse. Mitte olla hall, põhimõtteks on: kas kullas või mullas!

Ainult, et alati nii ei saa, sest tihti räägitakse üht ja tehakse teist, siis öeldakse, et eelnenu põhines valele, aga tehakse ometi peaaegu samuti. Siin õpib ta vihkama; see vihkamine on kõikehaarav, vihkamine heidab varju sellelegi, mis tegelikult ei olegi vihkamist väärt.

BIOGRAAFIA ALGUS

Oma väheste pühapäevade ja suure vihkamisega astub ta ülikooli, et leida toetuspunkti ja ehk ka teed tõeni. Ümberringi on neid, kes näikse selle leidnud olevat. Need on sädelevad oma eruditsioonis ja osavad kõnes. Millegipärast arvatakse neist inimestest, et sileda kesta all varjub samaväärne tuum.

Aga tema on teisest puust — tema on kevadine maa. Kevadine maa on raske olla, sest kevadine maa eksleb, kõhkleb ja kahtleb...

See on varjutus. Ja varjutus on kõikehaarav, nagu vihkaminegi; kahtlused sõpruses, armastuses, inimestes, kõikvõimalikes seostes.

Puud on nukralt raagus, ehkki kevad peaks juba ammu käes olema.

Ta ei tea, et see on looduse seadus, et on vaja mõnigi kiireke rohkem päikest — ja puud lähevad lehte.

Looduse seaduse järgi jõuab ta äratundmiseni, et tihti pole osavalt seatud sädeleva vahu all ei merd ega laineid. Tuleb tagasi osake vahepeal kaotatud usust enesesse; aga rõõmuõli, lapsepõlve pärisosa, on vähem, ja nüüd on ta teistsugune...

See on ühe biograafia algus, millele kevadine maa järge ootab — ootab, et seda järge ise teostada.

H. KULO

Füüsika-Matemaatikateaduskonna probleemlaboratooriumid

Pooljuhtide ja luminestsentsi probleem-laboratoorium

Pooljuhtide ja luminestsentsi probleemlaboratoorium on asutatud 1960. a.

Laboratooriumi uurimise ja problemaatika kuulub tahke keha füüsika valdkonda. Uurimistöö teaduslikud suunad langevad suures osas ühte Teaduste Akadeemia Astronoomia-Füüsika Instituudi omadega.

● **Millised on peamised uuritavad probleemid?**

1. Infrapunase kiirguse mõju luminestsentsile.
2. Elektroluminestseeruvate kondensaatorite valmistamine ja viimaste omaduste uurimine.
3. Luminestseeruvate ainete elektriliste ja spektraalsete omaduste uurimine.
4. Nõrga voolu elektroonika.

Nõrkade vooludega (10^{-14}—10^{-16}) on tegemist näiteks tahkete kehade, pooljuhtide, dielektrikute, kosmilistе uurimiste valdkonnas ja biofüüsikas. Selliste voolude mõõtmiseks tuleb välja töötada vastavad meetodid ja vahendid.

● **Kas tulevikus hakatakse uurima ka muid probleeme?**

Tuleviku probleemid on senitehtu jätkuks. Nendest tähtsaim, millega tegelda kavatsetakse, on õhukeste, mitte paksemate kui 1 mikron tahke keha kihtide uurimine, eriti sellise keha pinna uurimine. Vastavad uurimistööd tuleb teha kõrges vaakuumis — 10^{-9} mm Hg. Selliseid seadmeid oleme me hakanud ka valmistama.

● **Milliste temperatuuride juures te oma eksperimente teete?**

Temperatuurist tingitud segavate mõjude vältimiseks on katsetusi vaja teostada võimalikult madala temperatuuri juures. Meie senised uurimused on toimunud vedela lämmastiku temperatuuril. Lähemal ajal tahetakse välja jõuda temperatuurini +4° K järgi ja veel madalamalegi.

Ülalolevast võib jääda mulje, nagu tegeleks antud laboratoorium ainult nn. «puhta teadusega». Tegelikult nii see päris pole. Suur hulk töid tehakse mitmete ettevõtete tellimusel (Moskva, Leningradi ja teiste linnade asutused).

Keemilise kineetika ja katalüüsi probleem-laboratoorium

Laboratooriumis uuritakse orgaanilist keemiat kineetiliste meetodite abil, s. t. otsitakse seaduspärasusi, mille järgi keemilised reaktsioonid kulgevad, millise kiiruse juures need leiavad aset ja millised vahepealsed produktid esinevad. Vastavate seaduspärasuste tundmine võimaldab juhtida reaktsioone soovitud suunas, saavutada nende kulgemiseks optimaalsem kiirus ja saada hea saagi.

Seejuures on oluline sobivate katalüsaatorite valik ja mitte asjata pole laboratooriumi nimetuseski seotud mõisted «kineetika» ja «katalüüs».

Püütakse lahendada kaugemalseisvat ülesannet: leida üldine seos reageerivate ainete struktuuri (ehituse) ja kulgevate protsesside seaduspärasuste vahel. Viimase ülesande lahendamine võimaldaks lõpptulemusena leida reaktsiooni läbiviimiseks optimaalsemaid tingimusi ilma teda ennast uurimata. See kõik on võimalik muidugi juhul, kui keemikut abistab küllalt võimas arvutustehnika.

Uuritava temaatika hulka kuulub ka biokeemiline suund: Molekulaarsel tasemel toimuvate biokeemiliste protsesside uurimine. Kuigi see pole keemia traditsiooniline probleem, vastab ta täielikult laboratooriumi töö põhisuunale, sest biokeemilistes protsessides kehtivad needsamad seaduspärasused, erinevus on ainult uurimisobjektis ja summaarsete seaduspärasuste keerukuses.

TIIU KAMBER

Uut teatmekirjandust

Книги на иностранных языках по вопросам государства и права, поступившие в библиотеки г. Москвы. Бюллетень № 8: январь-июнь 1965; Бюллетень № 9: июль-декабрь 1965. Москва 1965—1966.

Сводный каталог русской книги гражданской печати XVIII века. 1725—1800. Том IV: Периодические и продолжающиеся издания. Москва 1966. 287 lk.

Tartu Riiklik Ülikool 3

On Saaremaa küll väikene maa, aga siiski saarlane laulab ka

Ühendada südasuvi, meri ja töö pole halb väljavaade ühe maismaaroti kohta. Mul see siiski õnnestus läinudsuvise rahvaluulepraktika kaudu Saaremaal.

Meid oli kolm: värskelt IV kuususe lõpetanud Liina Kaisel, värsked teise kursuse üliõpilased Anne Laansoo ja Paul Hagu. Ja Tartustki käidi meid vaatamas.

Meie peakorter asus Leisi koolimajas. Materjali kogusime põhiliselt Karja kihelkonnast.

Karja on merele tõesti lähedal. Muidu igapidi ontlik Karja kirik erineb teistest ühes osas oluliselt — tal puudub nimelt torn. Seda ei julgetud ehitada kartusest, et laevadel võidakse seda pidada majakaks ja kirikutorn hakkaks niiviisi segama laevasõitu, räägib rahvasuu.

Põhilise osa meie poolt kogutud rahvaluulest moodustas riimiline laul. Saime ka mõistatusi, uskumuste ja kommete kirjeldusi.

Vana regivärsiline rahvalaul on rahva mälust täielikult kadunud. Lausa haruldusena tundus, kui õnnestus kuulda paarivärsilist katkendit ühest pulmalaulust.

Enamiku küsitluste puhul polnud raske märgata, milliste jõupingutustega pääsesid sõnad üle huulte. Oli selge, et inimene polnud harjunud rääkima ega saanud seda ka teha. Seda toredam oli kuulata inimest, kes valitses vabalt jutustamis- või laulukunsti.

Ühe sellise mehena on meelde jäänud Kopli-Kusta. Sattusime temale juhuslikult. Pidime minema Karja kiriku juurde ning pärisime temalt teed. Küllap tundis ta vajadust kuulajaskonna järele, sest ta jõudis meile ära jutustada paar tõsilugu, ja üsna huvitavalt. Välimuselt ta polnudki muhe saare taat: ei tihedat põskhabet, ei tursket kogu ega nagu tõrre põhjast tulevat häält. See-eest aga tema jutus, kopsakais ütlustes ja eriti esitusoskusest oli tunda mahlakat saare huumorit. Oli üsna kahju, et seda kõike oli võimatu paberile panna.

Tore oli kuulata teisigi. Nii kostitati meid kord omatehtud lõõtsal omaloodud pillilooga. Või kui kogunes kokku parasjagu mehi parajas tujus ning viisid pääsesid veerema, siis ole aga mees ja katsu järele jõuda!

Imelik on mõelda, et kunagi ammu polnudki pääs Saaremaale nii keeruline. Sarnasena praegusele oleks Saaremaa eraldumine mandrist olnud kindlasti tugevam. Siis ehk lisaks eht Saaremaa väljenditele «lahva, lahve» ja «paargu ehes raanda sehes ruske ärja änd» tulnuks selgeks saada teisigi.

P. HAGU,
eesti filol. II kursuse üliõpilane

Tervis Ilu Graatsia

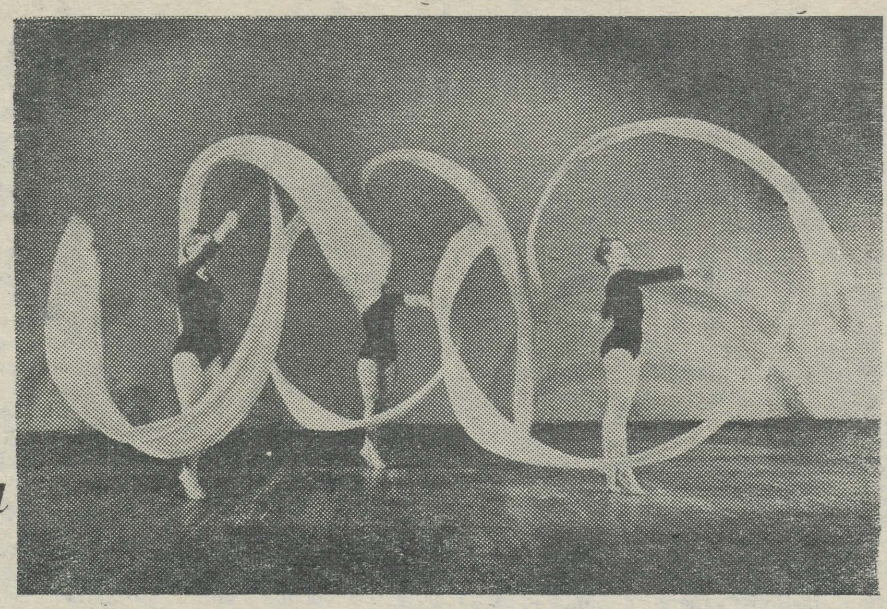

Massispordi üritustest

Massispordiürituste konkurss läheneb lõpule. Krossijooksust Tähtvere pargis võttis osa ligi 500 üliõpilast. INDIVIDUAALSELT olid meeste 1000 m-s parimad Arne Kolnes (Õ I) 2.40,7, Rein Lehtveer (F-M III) 2.43,0 ja Rein Kull (KKT I) 2.43,0. 3000 m parimad: Olav Laiv (KKT I, 9.37,6, Rein Lehtveer (F-M III) 9.44,5 ja Arne Kivistik 10.35,2.

Naistest 500 m parimad: Ljussa Vatsar (KKT) 1.22,2, Aime Laidna (B-G V) 1.24,8 ja Evi Tsopp (B-G) 1.26,6.

TEADUSKONDADE paremusjärjestus ei muutunud. Juhib Ajaloo-Keeleteaduskond 2,37 p. 2. Bioloogia-Geograafiateaduskond 1,95 p. ja 3. Õigus-Majandusteaduskond 1,57 p. KKT on endiselt viimane (1,08 p.)

OSAKONDADEST on parimad: ajaloo (4,01 p.) ja võõrfiloloogia (3,12 p.) ja geograafia (3,07 p.).

KURSUSTEST kindlustas endale juba esikoha ajaloo-osak. III k. (spordiorg. Toivo Kõressaar), II geograafiaosak. I k., III ajaloo-osak. IV k., IV inglise keele eriharu I k., VI ajaloo-osak. II k.

Tulles vastu geograafide ja arstide palvele korraldatakse orienteerumisjooksu 16. mail Tähtvere metsas kella 17—18-ni. Arvesse lähevad need, kes öist orienteerumist kaasa ei teinud. Sellega lõpeb massiürituste konkurss ja 21. MAIL, TRÜ SPORDIPÄEVAL, autasustatakse parimaid.

L. ATSPOOL

Mark Twaini sententse

● *Tsivilisatsioon on lõputu mitteväjalike vajaduste lisandumine.*

● *Haletsusväärseim on surm, kui sind pärast surma taga räägitakse.*

● *Aus inimene poliitikute keskel on nagu pudel lõhnaõli tõkatitehases. Ta lõhn pigem toonitab ümbrust, kui et suudab seda hävitada.*

● *Päevapilt on minu arvates väga tähtis dokument, ja pole suuremat õnnetust, kui olla fotol igaveseks jäädvustatud rumala naeratusega näol.*

● *Loodus pole midagi loonud asjata, kui kärbes välja arvata.*

● *Inimene on ainus olevus, kes on võimeline punastama, õieti kes peaks punastama.*

Filoloogiline intsident

Kui mulle külaline tuli, haaras Jants kübara ja läks — temal olla kinopilet võetud. Jäime kahekesi.

«Võtame hetkeks mantli maha,» teen ettepaneku.

«Mul oli siia, poisteintri, natuke kõhe sisse astuda,» tuli puhtsüdamlik ülestunnistus.

«Mispärast?» imestan ma. Samas täpsustan: «Õige on öelda: tulin intrisse.»

Kuid tema ei võtnud seda märkust üldse arvesse, mõne minuti pärast ütleb:

«Tahaksin teatri minna.»

«Hea küll,» ütlen, «võime kas või täna õhtul minna, kuid siis läheme tingimata teatrisse, mitte teatri.» «Tuleks korrektselt rääkida,» ütlen ma.

«Kuidas nii?» imestab tema. «Võib ju öelda: sohu ehk soosse.»

«See on iseasi,» vaidlen vastu, «aga siin on õige ainult sse-lõpuline vorm.»

«Ära tule mind iga kord õpetama!» Pahameelepuna kiskus tema kaunile näole. «Ilmast ilma sa virised ja näägutad ja õpetad. Lihtsalt ei jõua kuulata. Mul võib ju ka nagu igal teisel inimesel sõna või samm vääratada — see on loomulik. Kuid ei, kohe on sul häda käes. Ma olen võib-olla tõepoolest grammatikareeglid unustanud ja kes neid kõiki nii peensusteni teabki. Kui sa väga tahad, ma võin nad uuesti selgeks õppida. Võin kõik reeglid ja erandid pähe tuupida, siis saan ka sinu kokutamist korrigeerida. Enam ei suuda taluda. Oh, kuidas teeb viha! Lihtsalt ... Ma ei või enam kannatada, tead sa ...» Ta haaras laualt tühja limonaadipudeli: «Ma löön sulle sellega ...»

Ja — kõksti! Ma ei saanud ka kätt kaitseks tõsta. Silme ees lõi mustaks, nagu nõgine kardin tõmmati ette. Hädavaevalt suutsin meenutada õige reaktsiooni ja sosistasin:

«Rääägi ... kallis ... mina ... löön ... sind ... nii on õige.»

Aga kui toibunud olin, haaras mind äkkviha, ja käratasin:

«Mine sa sohu ehk soosse!»

K. NAPETS

KOMSOMOLIDOKUMENTIDE VAHETAMISE GRAAFIK

Kolmapäeval, 17. mail	**raviosakonna II kursus (vene õpperühm), raviosakonna III kursus (vene õpperühm), farmaatsiaosakonna III kursus, farmaatsiaosakonna II kursus,**
Neljapäeval, 18. mail	**raviosakonna IV kursus (vene õpperühm), raviosakonna V kursus (vene õpperühm), spordimeditsiini II kursus, matemaatikaosakonna I kursus,**
Reedel, 19. mail	**farmaatsiaosakonna I kursus, spordimeditsiini III kursus, matemaatikaosakonna I kursus, füüsikaosakonna II kursus (vene õpperühm),**
Laupäeval, 20. mail	**spordimeditsiini I kursus,**
Esmaspäeval, 22. mail	**raviosakonna I kursus, stomatoloogiaosakonna III kursus,**
Teisipäeval, 23. mail	**raviosakonna I kursus, kaubandusosakonna IV ja V kursus,**
Kolmapäeval, 24. mail	**keemiaosakonna I kursus, keemiaosakonna V kursus, matemaatikaosakonna III kursus (vene õpperühm),**
Neljapäeval, 25. mail	**keemiaosakonna III kursus,**
Reedel, 26. mail	**raviosakonna V kursus,**
Laupäeval, 27. mail	**raviosakonna V kursus, farmaatsiaosakonna V kursus, matemaatikaosakonna V kursus.**

TÄHELEPANU, kursuste sekretärid! Palume kõigil tingimata läbi astuda komsomolikomiteest ja kokku leppida dokumentide vahetamise kellaaegade suhtes.

PÄEVAKAJA

A. OISSARI karikatuur

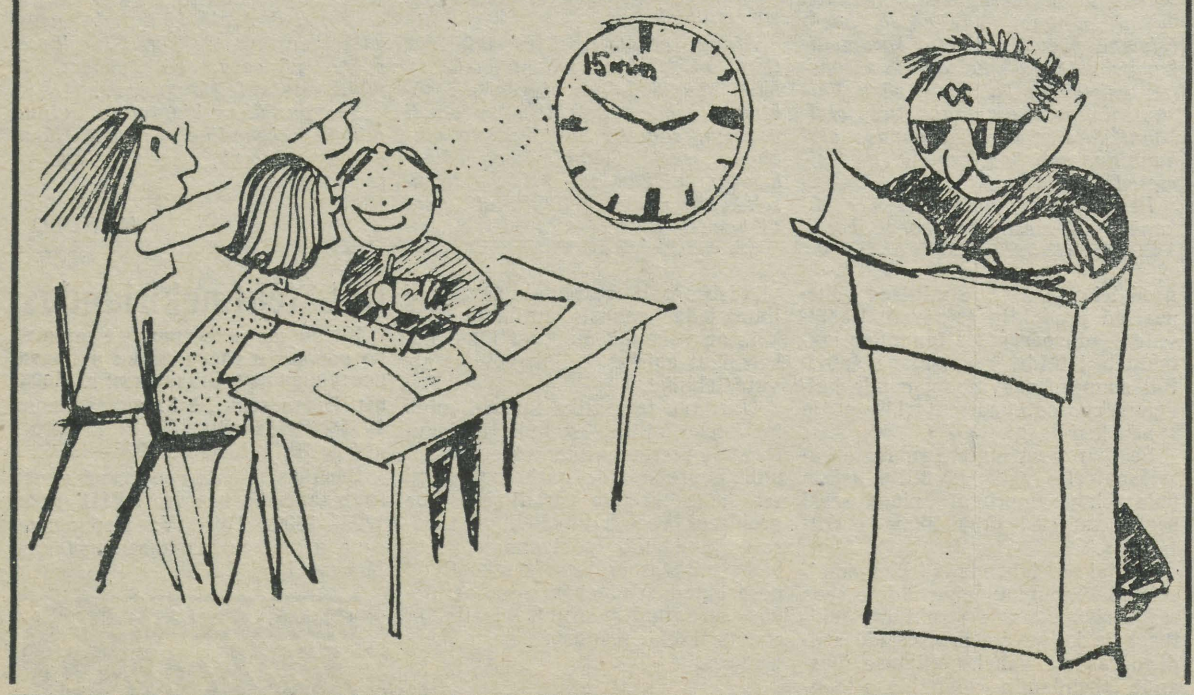

POOLA HUUMORIT

— Igal inimesel on õigus emmata telefoniposti, aga vaid joodik kasutab seda õigust.

— Kana on olevus, keda võime süüa enne sündimist ja pärast surma.

— Vanadus algab hetkest, kui kõik neiud hakkavad näima iludustena.

— Abielu on sündmus, mille järel mees lakkab ostmast lilli ja hakkab ostma juurvilja.

— Kauplus «Kingitused» on koht, kus sul hakkavad jooksma sipelgad üle selja, mõeldes, et keegi võib sullegi kinkida ühe seal leiduvaist pakendeist.

— Kala kasvab kiireimini sellest hetkest, kui ta püüti, selle hetkeni, mil temast kõnelema hakatakse.

Fafik:

— küll rõõmustasin, kuuldes, et mu peremees on ahvist arenenud.

— elu kunst on selles, et igale «urr»-ile osata vastata «auhh»!

TEATED

Uut teatmekirjandust

Белорусское искусство. Библиографический справочник. Вып. 1. Живопись. Минск 1966, 176 lk.

Программированное обучение и обучающие машины. Библиографический указатель (1961—1966 гг.). Пушкин-Ленинград 1966. 20 lk. (396 nim.)

Лектору о бионике. Библиографический указатель. Москва 1966. 40 lk.

Радиолюбительские конструкции (Указатель описаний). Москва 1966. 256 lk.

Е. М. Блинова. **«Литературная газета»** А. А. Дельвига и А. С. Пушкина. Указатель содержания. Москва 1966, 207 lk.

Н. Н. Мельникова. **Издания, напечатанные в типографии Московского** университета. XVIII век. Москва 1966. 455 lk.

Состав Союза кинематографистов СССР (по организациям) на 1 июля 1966. 480 lk.

Э. Р. Сукиасян. **Классификация произведений печати.** Библиографический указатель 1917—1965. Москва 1966. 100 lk.

Список рецензии 1964 г. на издания Академии наук СССР по общественным наукам. Москва 1966. 167 lk.

Сводный систематический каталог иностранных книг по библиотековедению. 1957—1963 гг. Ленинград 1966. 146 lk.

Raadioloengud

Kolmapäeval, 17. mail

1. Kõigile poliitilise ökonoomia kapitalismi osa õppijaile vanemõpetaja Kaljo Indre loeng «Imperialismi majanduslik olemus».

2. Geograafia-osakonna I kursuse üliõpilastele dots. Salme Nõmmiku loeng «Majandusgeograafia objekt, ülesanne ja meetod» II.

Reedel, 19. mail

1. Psühholoogia õppijaile aspirant Henno Kaidro loeng «Отрасли психологии».

2. Kõigile poliitilise ökonoomia kapitalismi osa õppijaile dots. Georg Rekkeri loeng «Raha funktsioonid kapitalistlikus ühiskonnas».

Klubis

Laupäeval, 13. mail kell 20
A. Liivese komöödia
«KALLIMAST KALLIM»
Tants

Päikest,
äikest,
väikest!
SIRJE LEIUS
ja
JUHAN MÄND
Õnnitleb ajaloo II kursus

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 3194. MB 05229.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 16 (693) Reedel, 19. mail 1967 XXI aastakäik

MEIE ÜLIKOOLI HOONETEFONDIST

Tartu Riikliku Ülikooli valduses on üldse 72 hoonet üldkubatuuriga 419 480 m, neist 10 hoonet asuvad väljaspool Tartut (Käärikul, Vellaveres, Kvissentalis ja Praagal). Hoonete koguarvust on õppehooneid 19, õppe-abihooneid (vivaariumid, kasvuhooned jt.) 10, administratiiv-teenindavaid hooneid 8, spordibaaside hooneid 7, üliõpilaste ühiselamuid 6 ja elumaju 22.

Osa õppehooneid on ehitatud juba mööndunud sajandil (Teaduslik Raamatukogu, vana-anatoomikum jt.), suurem osa käesoleva sajandi algul, nii et hoonete keskmine iga on ligikaudu 60 aastat. Hoonete vanusest on tingitud ka mittevastavus kehtivatele tuletõrje-, ohutustehnika, ja elektriseadmete jaoks kehtivatele eeskirjadele.

Oma soliidse ea tõttu on hoonete üldine amortisatsiooniaste kõrge, seega ka remondivajadus. Olgugi et hoonete kapitaalremondiks eraldatud summad näitavad pidevat kasvutendentsi (1955. a. — 29 tuhat rubla, 1960. a. — 99,7 tuhat rubla, 1965. a. — 136,2 tuhat rubla, 1966. a. — 224 tuhat rubla), ei ole need suutnud senini katta hoonete suure arvu ja vanuse tõttu kõiki vajadusi hoonete nõuetekohaseks korrashoiuks ja ekspluatatsiooniks. ENSV Ministrite Nõukogu kavandas 17. aprillil abinõud Tartu Riikliku Ülikooli hoonete kapitaalremonditööde 1967.—1970. a. finantseerimiseks (1967. a. — 314 tuhat rubla, 1968. a. — 267 tuhat rubla, 1969. a. — 263 tuhat rubla ja 1970. a. — 260 tuhat rubla). Kui arvestada, et normi järgi on ette nähtud TRÜ hoonete kubatuuri aastaseks kapitaalremondi normiks 120 tuhat rubla, siis näeme, millist hoolitsust meie hoonete fondi ajakohastamise ja korda-seadmise eest valitsus tunneb.

Kõige halvemas olukorras on Teadusliku Raamatukogu hoone, üks vanemaid arhitektuurimälestusmärke ja unikaalsemaid raamatukogusid. Teadusliku Raamatukogu hoone konstruktsioonide ülekoormus on selline, et mõni aeg tagasi tuli hoone kasutamiseks sulgeda. Selle kuu jooksul alustatakse ülekoormuse vähendamiseks raamatute osalist evakueerimist. ENSV Ministrite Nõukogu otsustas 20. aprillil, et otsekohe alustatakse uue raamatukoguhoone projekteerimist. Samaaegselt moodustati sm. A. Greeni eesistumisel komisjon, kes peab leidma lahenduse raamatute paigutamiseks, seni kui valmib uus raamatukogu — pealegi tuleb arvestada, et kuni uue raamatukogu valmimiseni tuleb mahutada väga soliidne kogus raamatuid.

Selleks et suurendada remontide mahtu Tartu Riiklikus Ülikoolis, moodustas vabariigi valitsus TRÜ vanemtöödejuhataja jaoskonna, varustas seda ka mehhanismidega (1966. a. saadi ekskavaator-buldooser «Belaruss» ja 1967. a. autokraana ning kompressor).

Praegu on remondi- ja ehitustööde üheks peamiseks takistuseks tehnilise dokumentatsiooni puudumine. Ka selles suunas on TRÜ-d abistatud. ENSV Ministrite Nõukogu määrusega 20. aprillist 1967. a. on TRÜ kapitaalremontide tehnilise dokumentatsiooni koostamiseks eraldatud limiiti Kommunaalprojektis 8 tuhande rubla ulatuses. Peale selle saime Ehituskomitee abiga limiiti 10 tuhande rubla ulatuses remondidokumentatsiooni koostamiseks teistes projektorganisatsioonides.

Selliste kapitaalremondi mahtude realiseerimine ainult suvekuudel on muidugi mõeldamatu. Seda tuleb teha aasta läbi ka paralleelselt õppetööga. Selline töö tekitab raskusi ja ebameeldivusi mõlemale poolele — nii õppetöö teostajatele kui ka ehitajatele. Aga kui töötada vastastikuse arusaamise õhkkonnas, siis saame ruumide ajakohastamisega hakkama, on see ju meie kõigi ühine huvi.

Ministrite Nõukogu eespool nimetatud määrus näeb ette veel TRÜ telefonikeskjaama numbrite suurendamist praeguselt 100-lt numbrilt 200 numbrini.

Riikliku Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee on andnud lubaduse suunata 1967. a. suvel ehitus-remonttöödele appi spetsialiste Tallinna Polütehnilisest Instituudist ja Tallinna Ehitus- ja Mehhaanikatehnikumist.

Tartu Riikliku Ülikooli hoonetefondi olukorra parandamise eest hoolitseb ENSV valitsus. Nüüd on vaja võimalused tegelikkusse realiseerida.

ON VAJA, ET TRÜ ÜLIÕPILASTE-EHITAJATE PAREMIK REGISTREERIKS ENNAST APPI SUVETÖÖDELE. MEIE ALMA MATER VAJAB TÖÖKÄSI.

V. SIMM,
TRÜ prorektor

Ajalooringi 6. suurekskursioon

«Palun astu aga järjekorda,» ütlesid minu kursuse noormehed, kui olin oma spordikoti ülikooli kivitrepile maha asetanud. «Buss sõidab kohe ette, et poleks segadust, järjekorda, järjekorda.»

Nii oli see 6. mai pilvisel hommikutunnil, kui ajaloo-osakonna üliõpilased Kuramaale sõitu alustasid. Siis ei teadnud keegi, et vihm ja pilvine taevas näitavad end vaid esimese päeva lõunani, päike aga paistis kõikidel järgmiste! päevadel lõunast õhtuni.

Igal hommikul oli ekskursiooni «raadioeetris mõistatamise ja pakkumise saade: mis kellaks päike välja tuleb?»

«Kuramaa suurekskursioon oli maailm parim ekskursioon,» oleks kuulutanud Karlsson, kui ta oleks sõidu kaasa teinud. Juba algusest peale tekkis bussis tore kollektiiv, naeru- ja teadmishimuline. Ekskursantide ühiseks pereks liitmisel mängisid tähtsat osa ringhääling «Ajalooline tõde» ehk «Võltsimatu ajalugu» ning loosungid, mis pärinesid eelmiste suurekskursioonide traditsioonide pagasist.

Ekskursiooniks olime tellinud ehtsa turismibussi, kus ei puudunud ka teaduse uuemad saavutused, nagu mikrofon, mis väsitas küll põidla ära (kuuldavuse saamiseks tuli üks nupp kõvasti põidla all hoida), raadio, pehmed istmed ja sümpaatne bussijuht. Mikrofonist ja õppejõud Piirimäest kokku sai üks tore lustakas raadiojaam, kus sõna anti nii teadusekui naljameestele.

Ekskursiooni loosungid liigitasime kaheks: positiivseteks ja negatiivseteks. Positiivsed tõstan ka siinkohal esile: Ekskursant ei viirise! Noorus on risk ja romantika!

Kõik bussisviibijad peale ühe — väga sümpaatse bussijuhi — olid ajaloolased ja neile polnud Kuramaa hertsogiriigi eksisteerimisfakt kuigi tundmatu. Läksime ju teadmisega, et ees ootavad huvitavad mälestusmärgid ja enne nendega nii-öelda isiklikult tutvumist pidi palju uurima, et neid õigesti hinnata. Igaühes meist põles suur soov näha oma silmaga ka ehtsat liivlast, eestlaste hõimurahvast ja üks loosungeist kõlaski: Oma silmaga olen ma kõike näinud!

LIIVI LUBJA,
ajaloo-osak. I kursuselt

Nõukogude Eesti üliõpilaskonna esindajad olid koos

Selle nädala alguses, esmaspäeval ja teisipäeval tuli Tallinnasse kokku esimene vabariiklik üliõpilaskonverents. See oli esimene sellelaadne üritus Nõukogude Liidu kõrgemate koolide ajaloos.

Ettekannetest (neid oli 5) peeti kõige huvitavamaks filosoofiateaduste kandidaadi R. Blumi «Üliõpilase osa ja koht nõukogude ühiskonnas» ja aspirant M. Titma «Üliõpilase huvide ja maailmavaate analüüs». Elavalt reageeriti Ü. Vooglaiu, E. Loone, I. Gensi, I. Toome, S. Endre, T. Saare ja P. Joandi sõnavõttudele.

Konverents saatis telegrammi Moskvas toimuvale teaduslikule konverentsile «Noorsugu ja sotsialism».

Teaduslik-metoodiline konverents

Teaduslik-metoodiline konverents kõrgema kooli pedagoogika küsimustes alustas eile oma tööd. Toimus plenaaristung, kus pärast prof. F. Klementi avasõna esinesid dots. J. Kalits TRÜ-st, prof. A. Novodvorskis Kaunasest, dots. O. Ivaštšenko Riiast ja dots. Koemets Tartust.

Pärast plenaaristungit toimus töö kahes sektsioonis.

Täna toimub töö didaktika sektsioonis (peah. audit. 102), kus esinevad dots. **L. Keres** («Raviosakonna VI k. üliõpilaste õppetöö koormusest»), dots. **J. Pimenov** (Saraatov) («Üliõpilaste ajabüdžeti uurimise metoodikast»), dots. **V. Tšubukov** (Saraatov) («Seminaride läbiviimise metoodikast ja teid selle parandamiseks»), prof. **Ü. Lepik** («Katse selgitada välja üliõpilaste teadmiste püsivust»), dots. **J. Madisson** («Eriseminaride juhtimise metoodikast»), **A. Tikk** («Õppetöö vastavusest kaasaegsuse nõuetele»).

Ettekanded toimuvad ka programmõppe sektsioonis (peah. audit. 139). Töö algab sektsioonides hommikul kell 10.

Laupäeval, 20. mail kell 10 algab TRÜ aulas plenaaristung, kus esinevad prof. **J. Samarin** (Leningrad), dots. **J. Pimenov** (Saraatov), dots. **H. Palamets**, dots. **H. Liimets**, dots. **A. Pärl** ja aspirant **M. Titma.**

Õppejõud omavahel

Küllalt on olnud kurtmisi õppejõudude-teenistujate vähese kaasalöömise pärast spordis ja mittekülaldaselt meelepäraste ürituste organiseerimise aadressil.

Käesoleval õppeaastal püüti selles suhtes pakkuda natuke enamat. Käärikule organiseeritud suusabussidest oli osavõtjaid 300. Kõige rohkem oli neid Füüsika-Matemaatikateaduskonnast — 63 inimest, kõige vähem Bioloogia-Geograafiateaduskonnast — 13 inimest.

Kord nuriseti väheste aja sisustamise võimaluste üle. Seda arvestades leidis TRÜ Emajõe spordibaas võimaluse kaks korda nädalas anda hokiväljak õppejõudude-teenistujate valdusse. Kasutajaid oli aga kogu talve jooksul ainult 6 inimest!? Informatsiooni puudulikkuse üle ei saaks ka nuriseda, sest õppejõududele-teenistujatele oli jagatud kätte (küllaltki suure tiraažiga) ürituste kalenderplaan.

«Võiks vähemalt kabevõistlusegi organiseerida,» on kuuldud ütlemisi. Ka need on nüüd seljataga. Poolteist nädalat enne võistluste algust toimetati võistlusjuhendid dekanaatidesse, kuid kohale ilmusid ainult kolm(!) viieliikmelist võistkonda!? Nagu kurtsid kehakultuurikollektiivi nõukogu liikmed, olid järsku kõik muutunud maletajateks.

Pikemat aega oma teaduskonnas spordiorganisaatoritena töötavad õppejõud kurdavad, et selline passiivsus õppejõudude-teenistujate hulgas on aastate jooksul progresseeruv.

A. PIND

Võistlustööd

KEHAKULTUURITEADUSKOND

I koha said:

ANN LAURIK ja LJUSSA VATSAR IV kursuselt töö eest «TRÜ naiskeskmaajooksjate optimaalse treeningukoormuse määramisest südame löögisageduse, maksimaalse vererõhu ja jooksukiiruse järgi intervallmeetodi kasutamisel»,

MARI NAAR IV kursuselt töö eest «Lasteaia-ealiste laste kehalise ja vaimse arengu näitajad»,

II koha sai

REET OTS IV kursuselt töö eest «Treeningukoormuste suurusest 15- kuni 17-aastastel võimlejatel tütarlastel».

III koha said:

LIIVI PAJU IV kursuselt töö eest «Erialase vastupidavuse ja organismi mõningate funktsionaalsete näitajate seosest keskmaajooksudes»,

EBE-KAI AUN IV kursuselt töö eest «Kateholamiinide kontsentratsiooni muutusi veres stardieelses seisundis».

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKOND

I koha said:

AIN KALLIS (lõpetas detsembris 1966. a.) diplomitöö eest «Hajusa kiirguse sõltuvus pilvisusest (Tartu andmeil)»,

HELLE PALUSALU ja AINA PEEBO geograafiaosakonna V kursuselt töö eest «Kahe Kagu-Eesti oru terrassid nende orgude arenguloo ilmestajana»,

TÕNIS VARDJA (lõpetas 1966. a. detsembris) töö eest «Floridsiini metabolismi produktide dünaamika õunapuudes»,

LIINA RIISMAA bioloogiaosakonna V k. töö eest «Pärnu rajooni kooliõpilaste füüsilisest arengust»,

TÕNU TAMM (lõpetas 1966. a. detsembris) diplomitöö eest «Bioloogilise informatsiooni ülekande probleem kõrgematel organismidel»,

SONIA VEIMER bioloogiaosakonna VI k. diplomitöö eest «Сезонная динамика аминокислот у некоторых ягодных культур».

II koha sai

MILVI PAJUSAAR (lõpetas 1966. a. detsembris) diplomitöö eest «Toorpiima mikrobioloogilisest kvaliteedist».

ARSTITEADUSKOND

I koha said:

REET KÄARIK, AILI VOLMER ja AINO TALUR raviosakonna V kursuselt töö eest «Funktsionaalsetest ja morfoloogilistest muutustest neerupealiste koores eksperimentaalse nefrogeense hüpertoonia puhul (eksperimentaalne uurimus)»,

HILJA ROOSAAR raviosakonna VI k. töö eest «Perifeerse seganärvi kahjustuse mõjust nahasse ja nahanaava paranemisesse»,

RICHARD VILLEMS raviosakonna V k. ja RISTO TANNER bioloogiaosakonna VI k. töö eest «Koera kohunäärme ribonukleiinhappe 5S fraktsioonist»,

MILVI MOKS ja ENE RAJK raviosakonna VI k. töö eest «Vereplasma sümpaatiliste katehholamiinide sisaldus südame isheemilise tõvega haigetel»,

ILVI LAANEMETS, MARE LEBASTE, MARIS NILP ja HELGI SAKS raviosakonna VI k. töö eest «Elektrilise ja mehhaanilise süstoli kestuse nihetest mitraalriketega haigetel vahelduval kükitamisel ja seismisel»,

ANNE TAMPERE raviosakonna VI k. TIIU LAUK, MAI MASER, MARJA-LIIS MÄGI ja SIRJE SAKSA raviosakonna V k. töö eest «Sünnitajate toksoplasmoosist infitseeritus Tartu linnas ja rajoonis»,

HELLE KIRT raviosakonna III k. töö eest «Emakakaela mitmekihilise lameepiteeli atüüpiliste muutuste taandarenemise võimalustest»,

REET HARMANTS, MAIE LARENS ja MARIS HAUG ravi VI k. töö eest «Kolpotsütoloogilistest nihetest raseduse lõpul»,

MERIKE MARTINSON, MALL RIIKJÄRV ja HELVE VAHTER raviosakonna VI k. töö eest «Dermatoglüüfide mikroanomaaliate uurimise kliinilisest väärtusest oligofreeniaga lastel»,

KATRIN MOOSTE, TIIU LAURIMAA, ELLE MÄNNISTE raviosakonnaVI k. ja ILMA SAAR raviosakonna V k. töö eest «Väikelaste antropomeetrilisi andmeid ENSV-s»,

AMANDA ROES ja NAIMA TOHT raviosakonna III k. töö eest «Maovähi lahangujuhtude kliinilis-anatoomiline analüüs (Tartu haiglate ja Tartu Prosektuuri andmetel 1950—1964. a.)»,

HELGA ANNIST raviosakonna IV k. töö eest «Sääreluude diafüsaarsete murdude ravist diafiksatsiooniga».

II koha said:

MARE DANIEL ja EBBA SÖDOR raviosakonna IV k. töö eest «Fluorogrammidel nähtavate aordi kaltsifikatsioonide ja roiete anomaaliate esinemissagedus».

Loengutekstide KONKURSS

Eesti NSV Ühingu «Teadus» juhatus on välja kuulutanud noorte lektorite vahelise loengutekstide konkursi tähtajaga 1. juuli 1967.

Konkursi eesmärgiks on loengulisele tööle rohkem noori kaasa tõmmata, muuta loengute sisu mitmekesisemaks.

Osa võivad võtta kõik noored alla 28 aasta.

Loengutekste võib esitada ühiskondlik-poliitilistel, loodusteaduslikel, põllumajanduslikel, teaduslik-tehnilistel jt. teemadel. Teksti pikkuseks arvestada 45—60 min. (22—30 masinakirja lehte), soovitav lisada näitlik materjal. Loeng võib olla nii eesti kui vene keeles.

Käsikirjad tuleb esitada 2-s eksemplaris 1. juuliks 1967. a. algorganisatsiooni kaudu ühingu «Teadus» linna- või rajooniorganisatsiooni juhatusele.

Tööle lisada märgusõnaga varustatud kinnine ümbrik autori perekonna-, ees- ja isanime, aadressi, töökohaga, ühingu «Teadus» liikmed näitavad ära ka algorganisatsiooni.

Läbivaatamisele ei kuulu tööd, mis on varem osa võtnud vabariiklikest konkurssidest.

Paremaid töid premeeritakse järgmiselt:

kolm	**I**	**preemiat**	**à 50 rbl.**
viis	**II**	**„**	**à 40 rbl.**
kümme	**III**	**„**	**à 25 rbl.**

Konkursi tulemused teatatakse Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevaks.

Jätkame mõttevahetust.
Vaata «Tartu Riiklik Ülikool» nr. 15 «Miks mitte diskussioon.»

Kas mitte uus kvaliteet?

Käesolev mõtteavaldus sai tõuke oma tekkeks G. Nõmtaki artikli «Miks mitte diskussioon?» ilmumisest (12. mail s. a.), II kursuse üliõpilasena võin — vähemalt oma kursuse kogemustest — kinnitada, et G. Nõmtak ei eksi mitte milleski. kui ta lühidalt kirjeldab filosoofiaseminari miljööd meie ülikoolis. Ja tõepoolest — ka kõige korralikum, kõige visam õppejõud ei saa oma üliõpilastele filosoofiat «sisse süstida», kui need (või vähemalt nende enamik) kärsitult kella piiluvad — saaks aga ära, pääseks vaid küsimisest... Ka seminari pidamine on akt või toiming, mille kohta kehtivad üldised dialektika seadused — ei saa opereerida ainult ühe poolega! Mida ette võtta?

Järgnevaga püüangi arutluseks välja pakkuda konkreetse ettepaneku.

Pole kellelegi saladuseks, et igal kursusel (ühel enam, teisel vähem) leidub tüdrukuid ja poisse, kes peavad ülikooli enamaks kui «diplomivabrikuks». Siinkohal ei kavatse ma aga teha mingit analüüsi erinevate üliõpilaskihtide kohta, nende maailmavaatelisi jm. erinevusi silmas pidades — see osutuks liiga keeruliseks ja mahukaks. Tahan aga rõhutada objektiivset fakti, et üliõpilase ja üliõpilase õppimistungi (siinkohal ei tule aga vahetada mõisteid «õppimine» ja «tuupimine» e. formaalne õppimine) vahel võib valitseda ja valitseb erinevus. Inimese õppimistung sõltub väga mitmetest teguritest, üheks oluliseks soodustajaks peaksid aga olema loomulikud eeldused, anne antud alal. Nüüd tekibki küsimus, kas mitte päästa n e e d üliõpilased seminaril haigutamisest sellega, et luua esialgu, vähemalt filosoofia õpetamise osas, täiesti uus, üleülikooliline õppeformeering, kuhu vastavalt iga seminarijuhendaja soovitusel kuuluks 2—3 (mõnelt poolt — kaks märksa rohkem või veidi vähem) paremat, asja vastu huvi tundvat tudengit kursuselt. Nii tekiks küllaltki arvukas, teaduskondadevaheline (!) korpus, keda liidaks ühine soov: sügavamale! nähtuste juurteni!

Senises õhkkonnas osutuks võimalikuks pidada loengud lühendatud korras, tekkis nii vajalik, mõlemapoolselt aktiivne, loominguline kontakt. Ükski sädelev, sügav loeng ei jäta aga oma mõju avaldamata...

Ent praeguses olukorras ei piisa lektori suurimatestki pingutustest, et saavutada loenguga täit efekti — kuulajaskond on enamasti liiga ükskõikne.

Minu teadmist mööda loetakse meie ülikoolis dialektilist materialismi teaduskonniti, s. o. kuuele erinevale auditooriumile (võib-olla eksin arvuga), mis oma suuruselt peaksid olema mõnevõrra erinevad. See annaks võimaluse teostada kõnesolev idee kuulajaskondade arvu muutmata — kõigi kuue hulgast moodustada uudne koondis, kaks väiksemat järelejäänut liita. Taoline lahendus peaks olema vaba ületamatuist majanduslikest raskustest. Põhjalikult tuleb aga läbi vaadata tunniplaanid! Et see uudne avangard koosneb kõige erinevamate tunniplaanidega kursuste inimestest, tuleb võib-olla loengu ajana kõne alla mingi pärastlõunane kellaaeg (kas kell 17, 18 või isegi 19), mis, nagu kogemused on näidanud, peaks ka psühholoogilisest vaatevinklist vastuvõetav olema. Veidi kergem on ehk kellaaja suhtes lahendust leida kahe (loengu ajaks) liidetud teaduskonna puhul (kui selline liitmine üldse vajalikuks osutub).

Uus formeering jaguneks, nagu praegusedki, seminarigruppidesse, ainult selle vahega, et gruppide tase oleks ühtlasem ja tugevam — märksa. Ja siinkohal toetan täiel häälel G. Nõmtaki soovitatud diskussioonivormi. Usun, et keegi ei kahtle lausete tulevärgis, mida taolisel seminaril kuulda võiks.

Ehk oleks mõeldav moodustada ka seminarigrupid võimalikult erinevate teaduskondade, erinevate kursuste tudengitest — see laiendaks nende üldist silmaringi, mitmekesistaks, õpetaks diskuteema (pro vaidlema) iga laadi partneriga (vastasega). Ka siin tuleks vist arvesse ainult hilisem kellaaeg, see-eest aga laitmatu emotsionaalse mõjuga ruumis (mille tarvilikkust e n a m pole vaja tõestada).

Arvan, et diskussioonil kui kõige vabamal, loomulikumal mõtete väljendamise vormil on — suurepärase juhtimise korral — kindlasti võime «äratada» kõik seminarid mistahes ainevallas, mistahes kursusel.

Lõpetuseks. Võib-olla jääb lugejal mulje, nagu propageeriks käesolev kirjatükk mingi üliõpilasaristokraatia asutamist. Siiski! Tegemist on kainelt ratsionaalse (võib-olla isegi ratsionaliseerimis-??) ettepanekuga, mis pealegi tõstaks üliõpilase peale kulutatud rubla rentaablust...

Usun, et ilma eriti üle jõu käivate majanduslike lisakulutusteta (seminarigruppide arv peab siiski mõnevõrra tõusma) looks taoline lahendus olukorra, millel oleks mitmes mõttes etteulatuv tähtsus. Võib-olla annaks see kõige eelnimetatu kõrval mõjuva hoobi ka tudengite nii ajast ja arust läinud paberilt mahalugemise kunstile, seda enam, et õpime ülikoolis, kus arvatavasti ainukesena Nõukogude Liidus on võimalik õppida kõnekunsti akadeemilisel tasemel.

Usun, et sellega tekiks tudengite kontingent, kelle peale kogu ülikoolil oleks alust uhkust tunda.

Toetades täielikult G. Nõmtaki seisukohti, kutsun kõiki asjastpuudutatuid ja pädevaid siintõstatatud idee üle arvamust avaldama.

T. VELLISTE

Teaduslik või populaarteaduslik?

Teadusliku kommunismi alused on ülikoolis ühiskonnateadustest viimane. Me ootasime sellelt distsipliinilt kokkuvõtet kõigest eelnevast. Ootasime kaasaja probleemide põhjalikku teaduslikku ja huvitavat käsitlemist.

Nüüd on see kursus läbi ja eksam tehtud (ainult «headele» ja «väga headele»!). See peaks tähendama, et me oleme varustatud teadusliku maailmavaatega. Aga kas see ei tähenda pigem seda, et meil on küllalt suur loosungite tagavara ja et me teame marksismi klassikute teoste pealkirju ja sisukordi?

Meil oli 36 tundi seminare. 25 inimest oleks võinud tervelt 36 tundi rääkida kaasaja probleemidest, oma kohast ühiskonnas. 25 omanäolist, peaaegu kõrgema haridusega väljakujunenud vaadetega inimest. See oleks pidanud olema meile kõigile väga huvitav. See oleks pidanud meile palju andma.

Aga ei olnud huvitav. Miks?

Meil oli ka seminari moodi seminare. Vaidlusega, aga need vaidlused ei viinud kuhugi välja. Miks? Minu arvates sellepärast, et täpselt samuti või veel edukamalt oleksime võinud vaielda intris või kohvikus, kuna meie vaidluse juhendamine seisnes vaid lauses: «Vaidluses sünnib tõde!».

Miks on RSR-i koosolekud huvitavad, aga teadusliku kommunismi seminarid pole?

Kui me ülikooli lõpetame ja tööle läheme, kui meilt oodatakse kindlat poliitilist selgroogu, ei aita, kui räägime roiskuvast kapitalismist ja varisevatest kolonialismi ahelatest. Me saame aru, et 36 tundi teadusliku kommunismi seminare ei tee veel kellestki poliitiliselt haritud inimest. Aga need 36 tundi ka!

Kas meie teadmiste puhul ongi õige öelda: teaduslik kommunist? Pigem on see populaarteaduslik.

Tihtipeale räägitakse, kuidas kirjanduse õpetamine keskkoolis peletab noored tükiks ajaks, mõned ka alatiseks kirjandusest eemale. Kas midagi samasugust ei toimu ka ülikoolis marksismi klassikute suhtes? Või isegi ühiskonnateaduste suhtes üldse?

REET KARUKAPP,

AAPELI

Terve linna Vinski

Üks inimene tuli mäest alla apteegi poole. Ta oli suhteliselt väike inimene, seda oli juba kaugelt aru saada. Kui ta natuke lähemale tuli, oli näha, et tal olid punased juuksed ja kui ta siis apteegi kohal peatus, paistsid ka ta nina ümber olevad tähnid, need on niisugused väikesed pruunid täpid, mida päike heas tujus olles teeb mõningate valitud isikute nina ümber.

See oli Vinski, see punaste juustega ja tedretähniline poiss.

Vinski avas apteegi ukse ja poetas ennast sisse. «Kling» tegi ukse kohal olev kell.

«Mida võiks olla?» küsis apteeker.

«Kas ma saaksin nähtamatuks tegevat pulbrit?» küsis Vinski.

«Ja-ah, aga kas vanemat või seda uuemat, seda patentpulbrit?»

«Loomulikult patentpulbrit. Olen kuulnud, et see on parem. See on vist välismaal leiutatud?»

«Jaa. Küllap vist. Selle nimi on «Läbi seina» pulber. Võin soovitada. Vaadake, kallis noorhärra, kui seda sööa, ei muutu ainult nähtamatuks, vaid võib ka läbi seinte käia. Prantsuse leiutis.»

«Teadagi, küllap siis on prantsuse leiutis. Seda just tahaksin. Eks seda vist pannakse suhu?» küsis Vinski.

«Täpselt nii. Just nii, kuid sellest ei aita. See käib nii: pistate suhu väikese näpuotsatäie pulbrit, siis toksate parema jala kannaga vasaku jala suurt varvast ja ütlete mõttes: «Läbi seinte!» Samal silmapilgul olete nähtamatu ja võite ka läbi seinte käia, kui juhtute sellises paigas olema. Kui tahate jälle nähtavaks saada, ei tarvitse teha midagi muud kui täpselt vastupidi: toksate vasema jalaga parema jala suurt varvast ja ütlete: «Seinte läbi!» samal silmapilgul olete endine.

«Ja-ah, arvan, et sain aru,» ütles Vinski.

«Tänan,» noogutas apteeker.

«Asi on iseenesest kaunis lihtne.»

«Kõik suured asjad on lihtsad,» ütles apteeker ja ronis lae alla nähtamatuks tegevat pulbrit tooma.

Vinski sai kenakese kotitäie pulbrit.

—

Nii nagu Vinski ulatusliku eluloo alguses selgesti tähendati, olid Vinskil punased juuksed, mis tähendab üldiselt seda, et ta oli eriti taibukas: mida muud tähendas ka tema otsus paigutada liigne kümnemargaline nähtamatuks tegeva pulbri alla.

Seda portreed pole siin maalitud niisama tühja ja nalja pärast, vaid et öelda kord keerutamata ja avalikult, et Vinski ei olnud sugugi mingi niisugune tossike ja mammapoeg, kelleks temaealisi tublisid poisse pahatihti peetakse. Mitte sinnapoolegi.

Mis oleks saanud kellalööja Liisast, kui poleks olnud Vinskit ja nähtamatuks tegevat pulbrit!

«Kellalööja Liisa on kukkunud mudajärve ja uppunud,» rääkisid mõned. Teised rääkisid, et mustlased olid varastanud kellalööja Liisa ja endaga kaasa viinud. Kolmandad teadsid, et apteekri koer olevat Liisa keskmise sõrme läbi hammustanud, aga see oli nüüd küll liialdus, sest apteekri koer oli surnud juba kaks aastat tagasi.

Alles kui kellalööja ja tema naine ise turuplatsile tulid, saadi teada, kuidas asi õieti oli. Kellalööja istus murtud mehena turulaua peal, niisama murtud naine kõrval ja rääkis rahvahulgale õnnetusest.

Oli juhtunud nii:

Kellalööja oli läinud hommikupoolikul enne jumalateenistust kirikusse kelli lööma. Ta oli Liisa endaga kaasa võtnud, sest et ta Liisat nii väga armastas ja et Liisa kellalöömist nii väga armastas. Koos olid nad kellatorni roninud ja kellalööja oli oma kelli löönud looja kiituseks ja inimeste kirikusse õhutamiseks. Liisa oli istunud sel ajal kenasti kambri nurgas pingil. Löömise lõpetanud, oli kellalööja koju läinud, lükanud ukse enda järel kinni ja tornist alla laskunud. Koduteel oli tal järsku meelde tulnud, kuhu see Liisa jäi. Tõsi mis tõsi, nüüd tuli talle meelde, et sinna see tüdruk jäi, üles kellatorni. Kellalööja oli tagasi läinud, roninud üles ja tahtnud ust avada, kuid ei olnud seda lahti saanud.

«Mispärast sa siis ei saanud?» hüüti kellalööjale kõrva, sest ta oli peaaegu kurt.

«Ei olnud võtit!» hüüdis kellalööja vastu.

«Sul ei olnud võtit?»

«Ei olnud! See on kellatornis, aknalaua peale vist panin.»

«Unustasid Liisa ja võtme sinna luku taha!»

«Kindel kaup!»

«Ohhoh!»

Linnapeagi oli turule tulnud. Ta võttis nüüd juhtimise enda kätte.

«Teie tütar on seal kellatornis luku taga?» küsis ta kellalööjalt.

«Nii jah, härra linnapea.»

«Liisa on tarvis sealt välja tuua ja kohe!» hüüdsid inimesed ja eakamad naised valmistusid nutma.

«Rahval on õigus,» ütles linnapea. «Liisa tuleb tornist ära tuua, ütlen mina! Või on ehk kellelgi teisi ettepanekuid?»

«Tooge tuletõrjeülem siia!» käskis linnapea ja kohe mindi tuletõrjeülema järele.

Tuletõrjeülem tuli vastpestud ametikuues ja ta oli lendsalga kaasa võtnud. Lendsalk sõitis Kopose halli ruunaga ja üks tuletõrjujaist puhus pasunat. Ülem ise juhtis hobust, kes peatus turuplatsil paksu rahvasumma keskel. Ülem tuli vankrist maha, kohendas kübarat ja kamandas:

«Redelid, püs-ti!»

Lendsalk haaras reipalt redeli ja joostes viidi see kellatorni seina äärde. Teine mees tassis redelit teisest otsast. Redel aga ulatus hädavaevu poole tornini.

«Redel on liiga lühike,» ütles linnapea.

«Asjatundjana arvan täpselt sedasama,» ütles ülem. «Redel on liiga lühike.»

Et tuletõrje ei suutnud Liisat tornist välja aidata, muutusid inimesed üha murelikumaks.

Siis astus raehoone palkonile linnapea juurde keegi teine isik. Linnapea rääkis midagi häälega, mis nagu rahvapargi valjuhääldaja üle turuplatsi kandus. Ta lausus:

«Kodanikud, meie linna on ähvardamas suur õnnetus! Kellalööja Liisa piinleb üksinduses seal kõrgel kellatornis. Kuid nüüd näete siin, minu kõrval ühte inimest, noormees Vinskit, kes ütleb, et ta on võimeline toime tulema ameerika lukuga suletud uksega ja Liisa tornist alla tooma. «Kuid,» jätkas linnapea, «noormees Vinski seab tingimuseks, et tema tornimineku ajal ei tohi keegi tulla lähemale, kui nelikümmend sammu. Kas nõustutakse sellega?»

«Kelleks ta meid peab? Või oleme me uudishimulikud? Võime pöörata selja tema poole, kui ta nii tahab!» hüüdsid inimesed ja olid veidi pahased, kuid suurem osa oli juba hüüdes kindel, et mistarvis nad peaksid selja pöörama.

Nii marssis Vinski kellatorni poole. Rahvahulk järgnes talle täpselt neljakümne sammu kaugusele tornist ja jäi kaelu õieli ajades ootama.

Nüüd oli Vinski ülal kellatornis selle lukustatud ukse ees. Tal oli nähtamatuks tegevat pulbrit vaid paar näputäit kaasas, kuid ta mõtles, et selleks korraks peaks piisama. Rahulikult võttis Vinski koti taskust, kallas pulbri suhu ja neelas alla. Siis ta koputas tugevasti parema jala kannaga vasaku jala suure varba pihta ja pomises poolhääli:

«Läbi seinte!»

Selge, et pulber ei petnud selles kõige täbaramaski olukorras. Kuigi kellatorni uks oli ebatavaliselt paks ja sellel oli igasuguseid hulle raudu küljes, oli Vinski mõne sammuga sellest läbi ega tundnud isegi õlanukkidega midagi.

Kambri nurgas pingil istus väike tüdruk. Ta nuttis nii, et punast-valget-kirju tutt pealael värises. Terve kena lombikese oli vaene tüdruk nutta jõudnud.

Aknalaual oli nahkrihmaga võti.

Vinski tegi tuntud kunstiga end jälle nähtavaks ja ütles:

«Hei, Liisa, mis sa siin pillid?»

Liisa võttis käed näo eest ja vaatas imestunult.

«Kat ta oled Vintki?»

«Mina olen Vinski.»

«Pälit tõeline Vintki?»

«Päris tõeline.»

Liisa silmad särasid nagu kaks mārga tinanööpi.

«Kutt ta tulid?»

«Uksest.»

«Ai, uktett. Aga tiit ei pääse ju, tee on lukut!»

«Ma tulin läbi ukse.»

«Ai!»

«Ai,» ütles Liisa veel ja ei küsinud rohkem, sest väikesed lapsed on tihti nii arusaajad, et ei küsi iseenesest mõistetavaid asju.

Vinski pühkis käega pisarate jäljed Liisa põskedelt. Liisa kohendas veidike tutti ja nad hakkasid käsikäes tornist alla laskuma. Lukukeel pöördus kergelt Vinski tugevate sõrmede vahel seestpoolt nii, et polnud isegi võtit vaja, selle oli Vinski püksitaskusse pistnud.

Rahvahulk ootas hinge kinni pidades. Kui nad siis kellatornist välja astusid, Vinski talutamas käekõrval kenasti tipsivat Liisat, hakkasid inimesed lausa kisendama. Mõned hüüdsid «Elagu!», mõned hüüdsid «Hurraa!» ja mõned tegid ainult «Ööö,» sest nad ei teadnud, mis keeles oleks peenem hüüda ja vaimustatud inimestest moodustatud auväravaist tulid Liisa ja Vinski turuplatsi keskele. Liisa ema oli, nagu peabki, õnnelik, et sai tagasi oma väikese tütre ja Liisa isa oli niisama õnnelik, et sai tagasi selle vigurivändast tornivõtme. Kõik naersid ja nutsid ja rääkisid ühekorraga ja tuttavad sülelesid võõraid ja võõrad sülelesid tuttavaid ja kõigil oli hea meel Liisa pääsemise üle, nii nagu ei olnud juba ammu.

Siis kuuldus taas raehoone palkonilt linnapea hääl:

«Kodanikud!

Et täna on kirjutatud meie linna ajalukku uus lehekülg, kellatorni vallutamise lehekülg ja selle kirjutajaks on meie kõigi imetluse pälvinud Vinski, siis olen otsustanud selle hetke jäädvustamiseks kõrgema seadusandliku võimuna anda talle aunimi. Lugupeetud võlgnikele olgu siinkohal meenutatud, et see on selle poolest praktiline autasu, et see saajale nii nagu andjalegi midagi ei maksa. Niisiis, kodanikud, tänasest peale olgu selle minu kõrval seisva noore mehe nimi «Terve linna Vinski»!»

Kuid Vinski isa ja ema olid Vinski üle nii uhked, et nad ei mallanud magama minna ja kutsusid pagari pere enese poole külla juttu ajama üldse kellatornidest, väikestest tüdrukutest ja kodutuist rändureist.

Seevastu läks Vinski ise kohe, kui oli esimestest õnnitlejatest lahti pääsenud, plekissepp Falcki töökoja taha õngeusse kaevama, sest kõige selle kära hulgas ta polnud unustanud, et õhtuks oli Lassi ja Hanskiga kokku lepitud Maljalahele särjepüügile minna ja tal oli hästi teada, et olgu nüüd kelleigi mis aunimi tahes, särgi õngitsedes peavad igaühel omad ussid kaasas olema. Muud midagi.

Teosest «Koko kaupunkin Vinski.» Keskikoulun lukukirja. 1965. a.

Soome keelest tõlkinud: A. HIIR

Reigi kirik, linoollõige

Aino Tuhkanen (geogr. IV) 67

▼

URMO PRUUL

Tallinna etüüd

Kui aknais lööb helkima tulesid,
siis rahutus välja mind ajab.
Mu kärsitud jalad mind kannavad,
mu samme siis võlvides kajab.

On vanalinn sünge ja tõsine,
kuid armsam ta mulle kui uus.
Meis kahes on mingit sugulust,
kas hinges või milleski muus.

...OLI ÜKS ÕUNAGA PILT

Ühel pärastlõunal läksime Kalju Põllu ja Jaak Kangilaskiga kunstnik Juhan Pütsepa poole, tema ateljeesse, et natuke juttu ajada kunstikabineti asutamisest kümme aastat tagasi — see oli siis, kui dotsent Pütsepp kunstikabineti juhataja oli.

Jutt algab muidugi sellest, mis maailma kunstielus praegu toimub, millised suunad ja tendentsid on arenemas ja mille kõrgpunkt juba möödas. Otsingutest ja katsetamises kõneldes ütleb majaperemees, et eks nemadki teinud kunagi kõik ajastu toodud voolud läbi.

«Kaheksateistkümnendal aastal hakkasin näitustel käima, varsti ise õppima Triigi juures, pärast Vabbe juures. Ega siis olnud niisugust läbikäimist kunstnike vahel nagu praegu, igaüks katsus ikka salajas hoida, mis ta teeb, näituse ajaks millegagi üllatada. Ma mäletan, ükskord panin ma kolmnurkse pildi välja — Aadam ja Eeva. Kes teab, kas ta nüüd sellepärast parem sai, et kolmnurkne oli, aga oli ikka jälle midagi uut. Teistsugust kui teistel. Ja kui ma ei eksi, Konrad Mägi vist oskas selle pildi isegi ära müüa. Jah, sel ajal olid sellised asjad moes. Ükskord oli Vabbel üks pilt õunaga, muidu ei olnud midagi aru saada, aga keskel oli suur kuldne õun. Ma tean, üks härra tuli ja ostis selle ära. Vaevalt, et nad paljut aru said Vabbe piltidest, aga ta oli moes ja osteti.

Sai ikka proovitud kõikepidi. Kuni kahekümne kuuendal või kahekümne seitsmendal aastal oli Vabbel ükskord selline pilt väljas: kitkutud kana, täielikult ja täpselt, nii nagu ta on. Kahvel ja nuga ka veel seal kõrval. Ja Vabbe ise nii vaimustatud sellest pildist, see alles on midagi! Meie jäime siis üksteisele otsa vahtima, et mis see siis nüüd peab tähendama. No ja hakkasime aegamööda igaüks oma teed otsima. Oma teed minema.

Nüüd on jälle omad uued tuuled ja otsimised, ainult kohe imelik on, kui mõni vana kunstnik äkki hoopis uut moodi tegema hakkab». «Kui see tema senisest arengust ei tulene,» ütleb Jaak Kangilaski. *«Jah, kui ta enne midagi niisugust teinud ei ole.»*

Nii me istume ja arutame vanemaid ja uuemaid aegu meie kunstis ja kunstnike elus.

Siis seame jutu KUNSTIKABINETILE ja tema tekkeloole. Ja kuuleme, et kabineti loomisel oli küllaltki oluline osa dotsent A. Pärlil, kes oli tollal Ajaloo-Keeleteaduskonna dekaan.

«Bibliograafid olid juba ammu nõudnud, et neile õpetataks mitmesuguseid šrifte, raamatuvitriinide kujundamist jne., et neile on seda raamatukogus hädasti vaja. Sel ajal parajasti hakati üldse laiemalt rääkima esteetilisest kasvatusest. Mõni aeg tagasi oli loodud ülikooli muusikakabinet. Pärl hakkas siis asju ajama kunstikabineti asutamiseks. Rektoraat toetas, andis ruumid ja summad.

Dotsent Pütsepp plaanitses parajasti Tallinnast Kunstiinstituudist äratulekut ja võttis pakkumise hakata ülikooli kunstikabineti esimeseks juhatajaks vastu. *«Esimene aasta oli raske küll. Ruum oli väike, pedagoogika auditooriumi eesruum. Rahvast tuli algul küll palju, aga rohkem uudishimu pärast vaatama, mis seal õige tehakse. Varsti kadus suurem osa ära, ainult bibliograafid käisid hoolega ja mõned üksikud asja tõsisemalt võtjad: Kartna, Viljako, Mart Eller. Edaspidi läks paremaks, saime suuremad ruumid, tulid sportlased ja Ott Raud, teie, Jaak Kangilaski ja teised. Hakkasime väljas joonistamas käima ja näitusi korraldama. Rektor käis meid ikka vaatamas, tuli üldse igapidi kõiges vastu. Niisamuti Sildmäe, tookordne õppeprorektor. Aegamööda saime nagu tuntumaks, ajalehemehed hakkasid käima,, «Izvestijas» oli pikk lugu. Selline kabinet on ainulaadne Liidu ülikoolide hulgas. Moskvas on küll ka stuudio, kus joonistamist saab õppida, aga ei ole ühtegi ülikooli, mille juures oleks selline kunstikasvatusega tegelev asutus.»*

«Jah, see on vanade ülikoolide traditsioon, anda üliõpilastele võimalus tutvuda kõigi inimkultuuri valdkondadega,» ütleb Kangilaski. «Tähtis pole kabinetis käijast kunstnikke teha, tähtis on panna inimesi kunsti mõistma, kasvatada isiksust,» lausub Kaljo Põllu. Ja selle mõttega võiksime oma loo lõpetadagi.

P. VIHALEMM

P. PÄRNA JOONISTUSED.

Kunstiõpetus Eestis saab tänavu 164-aastaseks. 1803. a. asutati Tartu Ülikoolis Zeichenanstalt. Nüüd on meie vabariigis kunstikool ja kunstiinstituut, esimese joonistuskooli kohale on aga astunud TRÜ kunstikabinet. Kunstikabinet avati 10 aastat tagasi ja peab tänavu juubelisünnipäeva. Seda märgib üliõpilastööde näitus kunstikabinetis ja meie tänane lehekülg.

Ühest näitusest

Alljärgneva autor ei pretendeeri arvustusele, siin on kirja pandud vaid vaatajat haaranud tunne. Esitatud kirjutis on autori esimene sellelaadne trükis ilmuv katsetus.

Kohvikukülastajal on selle aasta jooksul olnud võimalus näha mitut näitust: esimene oli jaanuaris Olav Maranilt, teine Tallinna noortelt kunstnikelt, siis meie üliõpilase Ain Sarve poolt kogutud eksliibrised ja praegu ekspositsioon Lembit Sarapuult.

L. Sarapuu piltidele on omane meeldiv mõtlik rahu, mõtte ja teostuslaadi vahel valitsev harmoonia.

Tahaksin pühenduda noorte kunstnike näitusele. Ma ei hakka töid hindama ja liigitama mingisuguse «-ismi» alla, vaid tahaksin rääkida tundest või seosest meeldiva pildi ja minu kui vaataja vahel.

Kaminasaalis oli kohe ukse kõrval kaks Jüri Arraku julget läikimist sinisel — lausa maiustuseks lapsele, kes peitub minus. Tahad näpuga katsuda, silitada; ja veel see silmatorkav uks, mis keset rahulikkust kutsub ennast lahti tegema.

Järgnesid Tõnis Vindi ratsionaalsed kaalutlused — tume, ühtne foon ja kontrastina joonte peenus. Liikumistes kerge joonte mäng ja korrapäratud plekid. See on midagi vastandite ühtsusest. Sarnane oli ka Jaan Klõšeiko kainete elututе kastide kontrastne mõju ometigi seotud elustava tõmbumisega.

Samas kõrval elusad vormid Kristiina Kaasikult, mis oleksid nagu pidevas arengus kas siis salapärase sisemise protsessina või puhkemisena.

Teises otsaseinas oli kaks Vello Tamme värvi helendumist ruumis. Värv ise nagu moodustaks kombitavad ruumilised kujundid ja muutuks õitsvalt orgaaniliseks. Nende vahel oli Jüri Arraku kompositsioon, ka siin oli midagi elusat: plastiliste punaste rahulik-voolav tunglus nagu tühja keskpaiga poole.

Kaminasaalis oli ka kaks graafilist lehte: Marju Mutsult graatsiline pruut pärja ja kahiseva looriga; Silvi Liiva-Luikojalt ofort — tagasihoidliku keskme vahekord pealetungiva ümbritsevaga.

Ja viimasena siit saalist Tiiu Pallo väga meeldiv õhtuselt rahulik värvisobing. Temalt oli ka kolm väiksemat kompositsiooni ruumidest ja kehadest, mida kombib kiir.

Vahesaalis oli vastastikku kaks Enno Ootsingu keerutuslikku kompositsiooni, millest sain mingisuguse tunde all vingerdava elastsusetunde.

L. Singilt oli meeldivam «Kompositsioon nr. 4» — kindlameelne püüe teadaoleva eesmärgi poole.

Rõdusaalis olnud Jüri Arraku töös oli mingi irooniline tunne: sihipärane keskne rist triumfeerimas fooni tagasihoidliku kuldse üle. Ja viimasena Jaan Klõšeikolt «Kahekõne» mehe ja naise vahel, kes näivad teadvat teineteise voorusi ja nõrkusi ja selletõttu suudavad kokku kuuluda.

Selline ei pruugi olla muidugi igaühe mõttemäng. Vaataja vaatenurk võib sageli isegi autorit üllatada, see aga ei tohiks takistada igaühel enesel kunsti nautimast.

PEETER URBLA

Mitte päris kollane päike

Kunagi ma oskasin kole hästi joonistada. Olin kohe peaaegu nagu päris kunstnik. Meie kunstikabinetis panin ka oma nime kirja, et hakkan õppima graafikat ja akvarelli ja keraamikat ja plakatkirja ja ... noh, õnneks polnud tookord tunniplaanis rohkem õppeaineid.

Varsti ma oskasin juba natukene vähem joonistada. Aga minu poolkõrge hariduse ja kõrge intelligentsi kõrval oli see muidugi köömes. Ja siis toimuski meie esimene ekskursioon. Läksime kahekaupa reas üle Raekoja platsi ja jõudsime Emajõe äärde. Sügis oli seal parajasti. Lõhnas vee ja päikese järele. Vesi lõhnas nagu vesi ikka ja veel natuke nii ekstra Emajõe moodi. Kuid päike — oi sa pagan — ei olnudki ju kollane!! Ja ma tahtsin kangesti seda mitte päris kollast värvi järele teha, ma segasin kokku palju värve, nii palju, et lõpuks sai sellest kõigest paberile suur ja määrdunud servadega auk. Ja ma olin kole õnnetu. Aga siis tuli õpetaja ja tema vaatas seda paberit hoopis niiviisi vastu valgust, et päikene paistis just augu koha pealt läbi ja säras nii kenasti mittekollasena. Ja ta ütles veel, et neil värvidel seal augu ääres pidi ka ikka mingit Emajõe hõngu juures olema. Mina ei hakanud talle kõiki peensusi ära seletama, kirjutasin ainult augule suurte tähtedega oma nime alla — olgu siis vähemalt tõestuseks, et istusin 1,5 tundi lõhnava Emajõe ääres ja vaatasin päikest ja ei teinud pahandust. Ja mu tuju oli jälle hea.

Aga siit peale ma ei osanud hoopiski enam joonistada, ma jätsin peaaegu selle tulutu tegevuse. Mul tekkis palju vaba aega ja ma õppisin peale enese tundma ka teisi suuri kunstnikke. Ja selleks ma käisin juba õige mitmel ekskursioonil. Käisin koos teistega Moskvas ja Leningradis ja Saaremaal ja Hiiumaal ja mujalgi. Nägime palju toredaid asju ja ma teadsin juba, et nende kohta öeldakse — kunstiteos. Ja kui vastu valgust vaadata, võib nendes asjades tõesti palju päikest näha.

Aga kord ma sattusin kokku ühe hoopis imeliku päikesega. Too oli joonistatud oma mitu tuhat aastat tagasi ja ta kiired looklesid nagu merelained. Mina jälle polnud eladeski kõveraid päikesekiiri näinud. Selle eest olin kuulnud sõna «realism» ning ... minust oleks vist küll kunstikriitik saanud, kui ma siis poleks kuulnud ühe targa mehe juttu, et valgus pidi ainult üks suur lainetamine olemagi ja ... edasi ma sellest jutust tegelikult aru ei saanud. Siis ma mõtlesingi, et kui õpiks õige uuesti joonistamise selgeks. Et teeks siis ka midagi tuleviku tarkade jaoks mõistatada. Aga kahjuks ma hoopiski ei tea, mille üle need tuleviku inimesed pead murdma hakkavad. Ja mul tekkis hoopis tahtmine teada saada, kuidas see tuhandeaastane päikesemees nii ettenägelik oli.

Sellepärast ma jätsingi nüüd ka kunsti ja mind hakkasid hoopis inimesed huvitama. Aga nende pärast ei tulnud mul enam ühtegi ekskursiooni teha, neid oli igal pool niigi mu kõrval. Ja meie kunstikabinetiski oli neid juba 30. Neid 30 inimest uurisin ma õige kaua aega ja sain palju teada nende kohta. Nad on tõesti targad. Nad arvutasid välja, et omatehtud kohviseriiis saab hulga odavam kui poest ostes. Ja nad on ka küllalt ökonoomsed. Nad joonistavad oma pildid vahel aknaklaasile ja nii saavad aknaraamidest kohakaasluse alusel ka pildiraamid.

Aga need inimesed on ka natukene mõistatuslikud. Ma ei saa kuidagi aru, miks bioloog joonistab just heeringa selgroogu ja ajaloolane vana küünlajalga...

AINA LAUL

Klassikalise filoloogia auditooriumi hämaras nurgas valendas Platoni aristokraatlik mõtlejapale ja Veenuse puus. Epidiaskoobi valgusvihk projekteeris üle tahvli riputatud vana maakaardi valgele seljale luust ja kivist esemete kujutusi. Kaasnesid õppejõu selgitused: «Kunda inimene... 6—7 tuhat aastat tagasi... leiud väljakaevamistelt Kunda Lammasmäel... tegeldi jahipidamisega, kalastati järvel, merele ilmselt veel ei söandatud minna ... sama kultuuri iseloomulikud jooned ilmnevad laiemal alal Läänemere kallastel. Kunda inimese usundlike tõekspidamiste kohta on raske midagi öelda...»

Elva

(Alguskatkend I. Luhaääre jutustusest)

I
PARTISANI KÕNE

Pälsoni tänava ühiselamu valvelaua ja komandanditoa vahet sagis üksikult ja rühmiti «rebaseid», kellest vanemate kursuste õpilased oma kohvritega mööda astusid, kindlal sammul koridorihämarikku juba eelmisest aastast teada toa poole suundudes.

«Ei ole enam ruumi, teie lähete Elva,» tuli komandant rebaste hulka, orderiblanketid käes. Ometi oli enne uue õppeaasta algust lausa rähni kombel majast välja toksitud kõik aja jooksul siia elama jäänud eksmatrikuleeritud, kaugõppijad ja ei tea mis imelik rahvas.

Koridori lõpust tuli kiirel kõnkuval sammul kohvriga poiss, kelle punetavat luist nägu kattis otsekui kõrvetada saanud habemeude. Ta vahetas komandandiga paar vinget sõna ja rüsis välisukse poole. «Viimane partisan läks,» tähendas keegi.

Majas sellevõrra palju vaba pinda ometi ei tekkinud ja ülevoolavast õnnest tulvil «rebased» vormistasid valvelauas oma ärasõidudokumente, ilma et selle toimingu tähendus olekski nendeni jõudnud, ja ruttasid siis Elva rongile.

Vaguniesikus seisis kohvrite kõrval Ilmar Rohtmaa, ajaloo-osakonna üliõpilane. Talle oli ikka meeldinud seista vaguniesikus. Poisi jõulise intelligentse näo järgi poleks öelda võinud, et ta Haapsalu kandi põlisest metsatalust pärit on.

«Daativ, daativ,» lalises keegi väikemees ema süles.

«Vaata, kui tark juba,» särtsatasid Ilmari silmad. Sel suvel sai ikka rassitud raamatutega. Daativ... Mis sina ka daativist tead, ütlesid vahest «taat»... Hellas... Emamaalt lahkunuil oli ilus komme võtta oma laeva kaasa tuli Ateenast ja süüdata see oma uue koloonia kodukoldes. Tartu... Terve Tartu rajoon on ülikooli kolooniaid täis — suvest tühjaks jäänud pioneerilaagrid, puhkekodud — Peedu, Elva, Kärevere, Kukulinn...

Kui tuli buss mööda käärulist maanteed või võrises rong mändidealusesse Elva, ikka ja jälle suundus sel päeval hajali rida kohvritega noormehi pioneerilaagri poole. Esimesed küsisid teed, tagumised vaatasid, kus ees veel kohviga poiss mändide vahel vilkus ja läksid silmnäol järele. Männituka sees suvila, eemal teine, all orus järvetilk, jalgrajad siia ja sinna. Avar mändidealune plankaedadeta linn! Keskkool on läbi, keskaeg on lõppenud!

Läbi hõreneva männiku valendas ees kahekordne maja — pioneerilaager.

Kes aga pärale jõudis, sikutas esikust kõrge virna pealt voodi reformpõhja ja käristas selle kõrvaltuppa või trepist üles. Trepist alla aga juba tuligi tagasi terve trobikond voodeid, poisid nende vahel aga laulsid:

«Tuli siis Tartu mees, Tartu mees,
ütles: siin ei ela sees elu sees, elu sees!
Jääte siin veel külma roaks, külma roaks,
selle toa teeme parem puhketoaks, puhketoaks!»

«Puhketoaks! Puhketoaks!» lauldi sellise lihtsameelse heldinud rõõmuga, et vaat mis tore mõte jah — puhketoaks! Kõik sõnad ei tähendanud täna midagi, nad olid vaid iselaadse rõõmu esilepurske katkendlikud vormid. Igamees vaatas teisele: näe, tark inimene, sai sisse..., konkurss oli ometi kolm komaga... ja eks mina ka omajagu... hoiame ühte... Õndsus valitses maa peal. Kui kaks ühe kursuse poissi vastamisi juhtusid, siis

— «Vennad läksid...»
«Kui eile vennad...»
«Kus vennad on?»

Kui Ilmar ülemise korruse esimese toa ukse avas, jättis seal voodeid rebiv Kulno ühe kõrgvoodi ülemise korruse monteerimise katki, hüppas alla ja pakkus Ilmarile üht sasiksloetud saksa ajakirja: «Kas sa ehk suvatseksid pilku heita neile veetlevaile lehekülgedele.»

inimene

«Ojaa, meeleldi!» Ilmarile meenus ühest vanast inglise keele õppimise brošüürist külaliste vastuvõtmist käsitlev peatükk: valitud vestlus... Siin peremees toob naistepiltidega ajakirja ja istub kohe su juurde vana rombaku voodi servale muljeid vahetama.

«Teeme toa korda,» vaatas Ilmar asjalikumalt ringi, «õhtul tulevad meie tüdrukud soolaleivale.»

«Ära räägi! Kus vennad on?» Kulno leekivpruun sassis pea ilmus kõrgvoodi tagant.

«Läksid hea ja parema järele.» Õhtul tulid tüdrukud. Siin ajalehtedega kaetud vastamisi lükatud punakaspruunide lauakobakate taga sai uus kursus teadlikuks oma olemasolust. Tõsi küll, paljud puudusid veel.

«Kõrtsimees, valget!» hõigati Kulnole, kes lauaotsa ja nurgas toolile püsti pandud spordikoti vahet talitas.

Siis otsustati Cicero auks teha kõnevõistlus. Tüdrukud kirjutasid teemad paberiribadele ja puistasid need laiali keset lauda. Kõned algasid.

«Kõrtsmik, sinu kord!»
Kulno võttis ... ««Olla edasiviiv jõud» ... Lahendame selle teema muusikaliselt?»

«Laske käia!»

Kaks teist meest tagusid kopsikutega potikaant ta-ram-am amp-amp-ahh ja Kulno karjatas iga pausi ajal: «Löö puruks neetud kapitali käed!»

«Braavo! Aga meie majas on partisan! Kutsume tema kui vanema kolleegi!» soovitas keegi.

«Õige! Partisan! Partisan tegevväkkel Partisan!»

«Kes see partisan on?» — «Vist üks kaugõppija, kes ei püsi oma kodukohas elama.»

Lärmi peale ilmus uksele sama punaka habemeudemega vesihallide silmadega poiss, keda mitmed päeval Pälsoni tänava ühiselamust väljumas olid näinud.

Hetk vaikust, keegi ei mõistnud nagu midagi öelda. Siis tõusis Ilmar: «Mu daamid ja härrased! Nagu meieni on kandunud suusõnalisi pärimusi endistest aegadest, on Elva inter olnud alati partisaniliikumise keskuseks. Nii on meil täna õhtul au paluda üht veteranidest... paluda lauda ja osa võtma meie Cicero auks korraldatud kõnevõistlusest.»

«Tänan,» lausus ukselseisja ja muiates: no ma võin teile ju ka samas toonis... — lisas: «tänan, noored sõbrad.»

Siis kummardus partisan teemat võtma. «Noorsoo ülesanded.» Tüdrukud turtsatasid.

«Noorsoo ülesanded,» kordas kõneleja ja heitis vilksti pilgu laua ümber voodiservadel istujaile, nagu tahaks selgeks teha, kui palju nad juba klaasi tõstnud on. Seejärel alustas ta rahulikult, vahel mõtteid koondades, ja ta sõrmede automaatsetest liigutustest võis aimata, et poiss on harjunud kõnelema, aeg-ajalt valides teese ja tsitaate perfokaartidelt.

«Noorsoo ülesanded. See on elu eesmärgi küsimus. Keegi ei vaidle vastu, kui ütlen, et eesmärk on — elada sisukalt. Aga mis on sisukas elu? Saada võimalikult rohkem elamusi. Ihnurile on raha lugemine elamustsisaldav toiming, elamusi tuleb igal päeval pisemaid ja suuremaid nagunii. Mida üldse saab saada peale elamuste? Asjad võivad tulla küll inimese juurde materiaalsel kujul: raamat, toit..., kuid inimene omastab nad ometi elamustena — nõrgem või tugevam, meeldiv või ebameeldiv elamus. Siit tekib küsimus, kas on olemas mingid suurimad elamused ja on nad igaühele samad? Minu arvates on. Ka neile, kes sellele ei mõtle — kui koolipoiss ülesande lahendust ei tea ja otsidagi ei püüa, ega see ei tähenda, et seda polegi — tema lihtsalt ei saa kunagi teada, muud midagi.

Suurimaks elamuseks aga on vaieldamatult hingelähedus. Te saate aru, mis ma mõtlen? Tunne, mis tekib, kui vanas raamatus satud hästi lähedaselt omastele lehekülgedele... ja sõpradega vaidlushoos järsku avastad, et tunned midagi samalaadset. Kui loed ammusurnud kirjaniku teost — see mees, kes kirjutas, on sinust juba mõõtmatult kaugel ajas, sa ei saa temaga rääkidagi... Lähedaste sõpradega oled palju päevi koos, kuid ka ikka, teil tulevad eraldi lahendada paljud igapäevased probleemid, vaidlete küll, jalutate pundis mööda linna, siis lähete laiali igaüks oma koju. Aga kui poiss ja tüdruk on hingesugulased, on see täius, sest lähedasemateks ei saa keegi saada, kui nemad. See on hingeläheduse täius.

Seda ilu ei suudeta tavaliselt mõista. Igatahes... mitte päris nii. Tuntakse, et igapäevase töö seas on midagi kõditavat, elevusttekitavat ja ilgutakse selle üle — igavuse peletamise viis töökaaslaste seltskonnas. Kui oleks peale armastuse veel paar niisama tugevat, samasuguselt paljude mõistmisvõimest üle käivat ilulähet, kui äraropendatud siis maailm võiks välja nähal

Ainult armastus väikekodanlustub, labastub peagi. Ka ainult töökle pühendunud inimene ei tea õnnest midagi. Elu eesmärk on armastuse ja töö suhe (töö alla mõtlen üldse tegevust, idee ajendil tegutsemist...)

Armastus ainult välisest ilust on amoraalne, täiesti ükskõik, on seal tegemist abieluga või mitte — amoraalne, kuivõrd välistab võimaluse teostuda hingelähedust täiusel — kellegi välist ilu armastav võib tunda hingelähedust küll raamatutest, kunstist, koosolust sõpradega, kuid hingelähedus oma täiuslikumal kujul — poisi ja tüdruku hingelähedus pole talle ju momendil mõeldav.

Elu eesmärk on töö ja armastuse suhe — niiviisi kord saavutatud, saavutatud oma tegevusala, töö, suuna ja armastatu leidmisega — ei lõpe eesmärk ometi kusagile ära, nagu saavutatud eesmärgid ikka haihtuvad. Suhe ei saa ju täituda ega kaduda — suhe. Töö ja armastuse suhet pole hoida lihtne, seda ei oska paljud ja siis õiendavad: pole olemas tõelist armastust, pole seda ja teist...

No meile pole see veel isegi probleemiks, enamasti pole me veel jõudnud lähtessegi. Meil, Elva inimestel on alles üks kahest: kellel armastatu, kellel vähem või rohkem kindel ettekujutus oma tööst, huvideringist vähemalt, tulevasest tegevusalast. On neidki, kel pole kumbagi.

Sellepärast on meile praegu esimeseks kui soovite — ülesandeks jõuda elu eesmärgi lähtesse.»

«No noh. Kohe näha, et vend on palju tudeerinud,» tonkas Kulno Ilmarit.

«Tjaa, ära räägi,» kaalutles Ilmar mõtetega nagu kusagilt eemalt tulles.

21. mail on TRÜ spordipäev!

Rongkäigu algus kell 11 Kingissepa tn. 19.
Spordipäeva kavas: massvõimlemine, rahvatants, teatevõistlused, hobuste kõrgema kooli sõit, jalgratturite viimase mehe sõit, mootorratturite vigursõit, väravpalli võistlus, mudellennu demonstratsioon.
Üliõpilane, tule pühapäeval staadionile!

TRÜ võidukad käsipallurid

Nädalavahetusel võitsid Tallinnas Eesti NSV kõrgemate koolide meistritiitli TRÜ väravpalli nais- ja meeskond ning võrkpallinaiskond.

V. PALL

TEATED

EÜE TRÜ staap teatab

● Avaldusi ehitusmalevasse astumiseks võetakse vastu komsomolikomitees 10. juunini.

● EÜE vabariikliku staabi teatel võtavad ehitusmaleva tööst meie vabariigis osa 60 Ungari RV ja 30 Tšehhoslovakkia Sotsialistiiku Vabariigi üliõpilast. Ehitusmalevasse kuuluvad ka Nõukogude Liidu 15 kõrgema kooli esindajad.

● **Kõigi ehitusmalevasse astunud üliõpilaste üldkoosolek toimub 5. juunil kell 18 TRÜ keemiahoone ringauditooriumis.**

✲

EÜE **Kasahstani rühma** kandidaatide kokkutulek toimub **20. mail 1967. a.** kell 16 komsomolikomitees. Ilmumine vajalik!

Raadioloengud

Kolmapäeval, 24. mail

1. Saksa filoloogia osakonna V kursuse üliõpilastele vanemõpetaja Felix Kibbermanni loeng «Saksa keele õpetaja klassivälisest tööst».

2. Ajaloo-Keeleteaduskonna ja Kehakultuuriteaduskonna I kursuse, Bioloogia-Geograafiateaduskonna III kursuse üliõpilastele vanemõpetaja Aino Lunge loeng «Lapse psüühilise arengu üldised seaduspärasused».

Reedel, 26. mail

1. Eesti filoloogia ja bibliograafia osakonna V kursuse ja võõrkeelte osakonna IV kursuse üliõpilastele prof. Villem Alttoa loeng «XX sajandi saksa kirjanike — Thomas Mann».

2. Kehakultuuriteaduskonna IV kursuse üliõpilastele prof. Mihkel Kase loeng «Sportlase toitlus».

Uut teatmekirjandust

Veröffentlichungen deutscher sozialistischer Schriftsteller in der revolutionären und demokratischen Presse. 1918—1945. Bibliographie. Berlin und Weimar 1966. 657 lk.

Biographisches Lexikon. Politiker aus aller Welt. Berlin 1966. 163 lk.

Sozialistische Arbeitswissenschaft. Taschenwörterbuch. Berlin 1966. 475 lk.

Bibliografie Československé historie za rok 1955. Praha 1957. 193 lk. (3573 nim.).

F. W. Putzger. **Historischer Weltatlas.** Jubiläumsausgabe. 87. Auflage. Berlin und Bielefeld 1965.

Atlas zur Geschichte der deutschen Ostsiedlung. Berlin und Bielefeld, 1958. 33 lk.

H. Lasch. **Architekten-Bibliographie.** Deutschsprache Veröffentlichungen 1920—1960. Leipzig 1962. 215 lk. (3702 nim.).

Железные дороги СССР. Направления и станции. Москва 1966, 150 lk.

Русские советские писатели-прозаики. Биобиблиографический указатель. Том 4. Раковский-Степанов. Москва 1966. 592 lk.

Библиография трудов Института им. Н. Н. Миклухо-Маклая. 1900—1962. Ленинград 1967. 281 lk. (5195 nim.).

Eesti NSV territooriumi administratiivne jaotus seisuga 1. jaanar 1967. Tallinn 1967. 72 lk.

Encyclopedia of modern architecture. London 1965. 336 lk.

Kleine Enzyklopädie Film. Leipzig 1966. 916 lk.

Dictionnaire des sports. St.-Amant (Cher) 1963. 379 lk.

Der Mensch und das Leben. Eine Enzyklopädie der biologischen Wissenschaften. **Der menschliche Organismus.** I. Die Funktionen. Leipzig—Jena—Berlin 1966. 160 lk.

Г. С. Исаров. **Справочник нанимателя жилого помещения** в вопросах и ответах. 4-е доп. изд. Москва 1966. 122 lk.

Военно-морской международно-правовой справочник. Москва 1966. 500 lk.

Дислокация в кристаллах. Библиографический указатель. Вып. 2. 1959—1964. Москва 1966. 366 lk. (5471 nim.).

Библиография советской литературы по водорослям за 1963—1940 гг. (С дополнениями за предыдущие годы). Ленинград 1966. 169 lk. (3821 nim.).

СССР в новой пятилетке. Справочник. Москва 1966. 215 lk.

Klubi

Juunikuul on võimalik täiendavalt juurde võtta lastetuppa lapsi (lastetuba töötab kella 9-st kuni 15-ni).

Registreerimise viimane tähtaeg on 25. mai.

✲

5. juunist alustab tööd SUVEKLUBI kooliealistele lastele. Osavõtjail registreerida TRÜ klubi lastesektoris või telefonil 04/579.

Tänase ajalehenumbri kujundasid III kursuse žurnalistika eriharu üliõpilased Renita Timak, Asta Iliir ja Anti Kidron.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 3353. MB 05256.

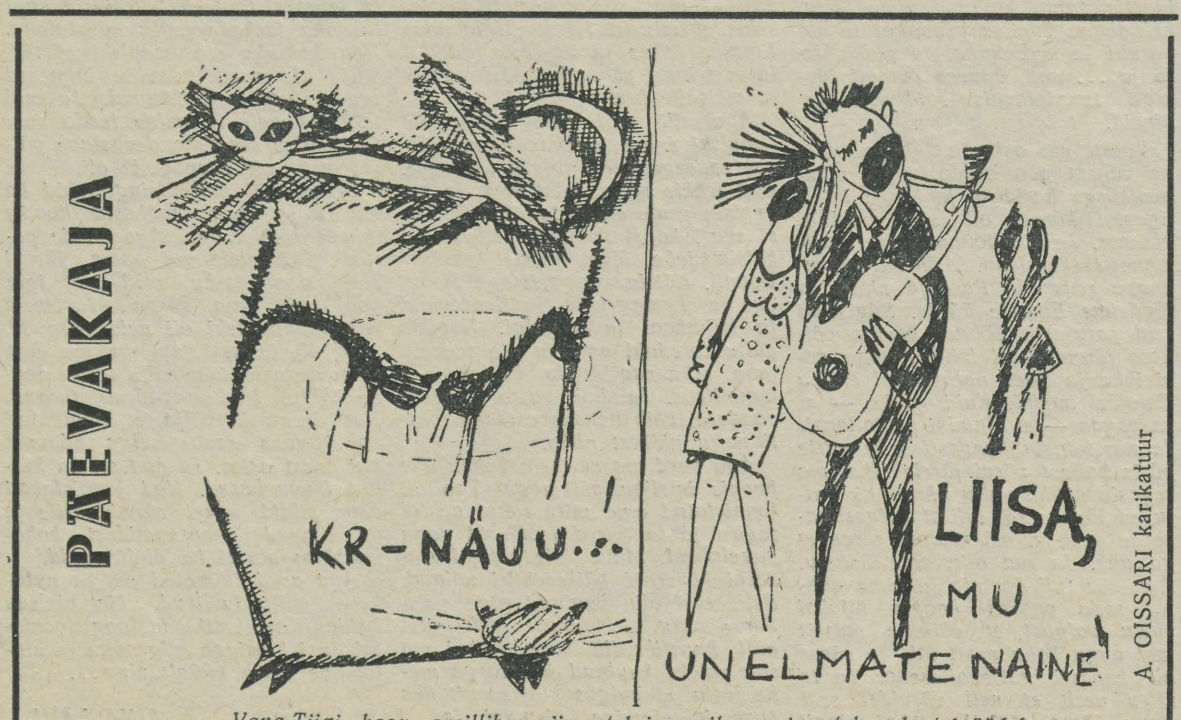

Vana-Tiigi hoov aprillikuu viimastel ja maikuu esimestel valgetel öödel.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 17 (694) Reedel, 26. mail 1967 XXI aastakäik

Kuidas TRÜ lõpetanud toime tulevad?

H. KURM

Teiste kasvatusasutuste kõrval, mis täidavad ühiskonna progressi nimel seatud ülesandeid, on küllaltki kaalukas koht koolil, kes nõukogude ühiskonnas valmistab kommunistliku korra ülesehitajaid ja kaitsjaid. Kaasaja teaduse ja tehnika areng esitab järjest suuremaid nõudeid uue põlvkonna ettevalmistamiseks. Ka TRÜ lõpetanud pedagoogid peavad sellesse andma oma panuse.

Milline on TRÜ lõpetanud pedagoogide ettevalmistus, kuivõrd nad sobivad õpetajaks, see ei selgu kaugeltki veel õpingute ajal (juurde arvatud pedagoogiline praktika). Noore õpetaja edukus õppe- ja kasvatustöös ilmneb esimestel tööaastatel. Nagu näitavad Helsingi Ülikooli Pedagoogilise Instituudi direktori professor Matti Koskenniemi uurimused, võivad teatavad omadused, mis üliõpilasel-praktikandil olid nõrgalt arenenud, esimestel tööaastatel kompenseeruda teistega. Vastav soodne pedagoogiline keskkond avaldab positiivset toimet ja lõpetajast võib kujuneda edukas pedagoog. Et aga ülikoolipoolsele ettevalmistusele jääb siiski nimetamisväärne osa pedagoogilise töö eelduste loomisel, siis ei ole TRÜ lugenud oma ülesannet täidetuks kvalifikatsiooni omistamisega ja on tagasisideme saamiseks püüdnud:

a) tundma õppida oma kasvandike (ca 200) hilisemat arengut, et välja selgitada põhilisi probleeme ja raskusi, mis lõpetanutel on esinenud tegelikus koolitöös ja mis sõltusid ülikoolipoolsest ettevalmistusest;

b) võtta kasutusele abinõud pedagoogilises ettevalmistuses esinenud puuduste kõrvaldamiseks;

c) korraldada teaduskonniti lõpetajatele kokkutulekuid, mille eesmärgiks on tutvuda vastava teadusala uusimate saavutustega, pedagoogika ja metoodika uute seisukohtadega.

Ülikooli lõpetanute toimetulekut pedagoogilises töös hakati uurima 60-ndail aastail. EKP TRÜ Komitee ja pedagoogika kateeder koostasid spetsiaalse küsitluskava, mis pidi andma informatsiooni nii aine kui metoodika tundmisest, kvalifikatsiooni tõstmisest, kasvatustööga toimetulekust (ettevalmistatus klassijuhatajatööks, pioneeri- ja komsomolitööks), samuti noorte õpetajate osavõtust ühiskondlike organisatsioonide tööst. Püüdsime ka selgusele jõuda, kuivõrd ülikooli poolt antud iseloomustus vastas noore pedagoogi tegelikule tööle.

Ülalnimetatud küsitluskava alusel intervjueerisid erikomisjonid, mis koostati metoodikutest, pedagoogika kateedri liikmetest, järgnevaid isikuid:

1. TRÜ lõpetanuid (külastades võimaluse korral ka nende tunde);

2) koolide direktoreid ja õppealajuhatajaid;

3. TK Haridusosakondade töötajaid, HO juhatajaid, inspektoreid;

4. parteikomiteede ja komsomolikomiteede vastava ala töötajaid.

Uurimus viidi läbi järgmistes linnades ja rajoonides: Kingissepa, Rakvere, Viljandi, Võru, Põlva ja Tartu.

Pisut teistsuguse küsitluskava alusel uurisime pedagoogillsel alal praktika-aasta sooritanud ülikooli lõpetanute arvamusi oma ettevalmistuse kohta 1965./66. õppeaastal. Tartu linna (osalt ka rajoonide) koolide õpetajaile ja direktoreile töötasime välja spetsiaalse küsimustiku, mille vastused andsid informatsiooni meie lõpetanute kohta.

1965/66. õppeaastal korraldati Ajaloo-Keeleteaduskonna parteibüroo abil uurimus nii V kursuse pedagoogilisel praktikal viibivate üliõpilaste hulgas kui ka metoodikute, aineõpetajate, kooli juhtkonna juures, milliseid andmeid samuti on kasutatud.

1967. aastal uuris ajalooõpetajate ettevalmistamist ja nende toimetulekut oma tööga Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee, kelle andmeid samuti kasutasime.

Et esialgu sellise informatsiooni kogumine lähtus tegeliku elu vajadusest ja ei olnud planeeritud uurimusena, siis korraldati ankeedid eri aastatel mõnevõrra erinevalt, samuti ei teinud komisjonid, kes intervjuu korras andmeid kogusid, oma tööd võrdse sügavusega, mis raskendab kogutud informatsiooni teaduslikku läbitöötamist ja ulatuslikumate üldistuste tegemist.

Tuleb nentida, et ka ülemaailmses ulatuses puudub praegu ammendav õpetamise ja õppimise teooria. Püüdsime siiski olemasolevast materjalist välja tuua meie arvates kõige olulisema.

1) TRÜ lõpetanute teaduslikteoreetiline ettevalmistus.

Hinnang teaduslik-teoreetilise ettevalmistuse kohta, mis saadi väga erinevatest allikatest, on positiivne. Ettevalmistus hinnati heaks või vähemalt rahuldavaks kõigil pedagoogilistel erialadel. Ainult 2-le üliõpilasele on antud negatiivne hinnang.

Ometi esineb siin mõningaid **puudujääke,** millest tuleb rääkida. Näit. nii üldajaloo kui ka NSVL ajaloo loengutes tuleks esitada rohkem ajastut iseloomustavat olustikulist materjali, mis võimaldaks tulevastel opetajatel anda õpilastele konkreetsemat pilti ajaloo ühest või teisest perioodist. Tuleks parandada ka ettevalmistust kodu-uurimisalaseks tööks.

Vene keele osakonna vene üliõpilaste teadmised eesti keelest on liialt napid töötamiseks eesti koolides, kuhu neid aga tingimata vaja on suunata.

Kirjanduses tuleks senisest enam tähelepanu pöörata teoste analüüsimisoskusele. Probleemiks on: kas peaks ülikool kõik valmis kujul üliõpilasele kätte õpetama, et seda saaks siis keskkoolis edasi anda, või on tarvis anda üldisi oskusi, mis võimaldaksid toime tulla muutuvas õppeprogrammis sageli vahetuvate teoste analüüsimisega.

Uurimisandmed osutasid sellele, et TRÜ varasematele lõpetajatele (kuni 1958. a.) valmistasid raskusi õppematerjali käsitlemise metoodilised probleemid. Noortele õpetajatele heideti ette eakohasuse printsiibi mittearvestamist, õpetatava aine raskepärast esitamist, õpilaste vähest aktiviseerimist. Neid põhjustas lühiajaline metoodikakursus ja vaid 6-nädalane praktika. Seetõttu heideti 27,1% lõpetanuist ette metoodilist küündimatust. Metoodikakursuse suurendamine ja terve semestri vältav pedagoogiline praktika on viimaste aastate lõpetajate osas kaasa aidanud selle puudujäägi leevendamisele. Tuleb aga nentida, et ülikoolil on selles osas ulatuslikke ülesandeid. Eelkõige tuleb senisest veelgi suuremat tähelepanu pöörata noorematеs klassides, s. o. IV—VIII klassides õpetamise metoodikale.

Metoodikaprobleemide üheks koostisosaks on näitlikustamine, eriti vastava aparatuuri kasutamisoskuse andmine. Uurimisandmed näitasid, et tehniliste vahendite, nagu kitsasfilmi aparaadi, diaprojektori «LET», filmoskoobi, diafonoprojektori ja magnetofoni kasutamisoskus ei ole piisav. Töötades välja tulevastele pedagoogidele vajalike oskuste ja vilumuste loetelu, nägime ette alates tulevasest õppeaastast metoodikakursuse raamides vajalike oskuste andmise.

Huvitavad teadmised, katsed jne. ei pääse vajalikul määral esile, kui nende esitamisviisis on puudujääke. Vähene ilmekus aine esitamises ja halb kõnetehnika on aastaid kestnud puuduseks. Anda selles osas õpetust fakultatiivselt, nagu seda 3 viimase aasta jooksul on katsetatud, ei ole tulemusi andnud.

Uurimistulemused näitasid, et mõningaid raskusi valmistab noorele õpetajale erialase ringi juhendamine. Metoodikakursuses ja eriti pedagoogilise praktika jooksul on kindlasti vaja sellealaseid teadmisi ja oskusi avardada. Raskuseks on asjaolu, et paljudes koolides, kuhu üliõpilased praktikale suunatakse, erialaringe ei ole ja vastavaid oskusi anda on seetõttu küllaltki raske.

(Järgneb)

Eesti NSV I vabariiklikust ÜLIÕPILASKONVERENTSIST loe lk. 2 ja lk. 3

Ülikoolis pidas loenguid leedu professor

Ülikooli teaduslik-metoodilisel konverentsil, mis peeti kõrgema kooli pedagoogika küsimustes, oli üheks külaliseks Kaunase Polütehnilise Instituudi pedagoogika ja esteetilise kasvatuse kateedri juhataja professor Andrius Novodvorskis. Professor Tartu sõpruslinnast pidas enne konverentsi loenguid meie ülikooli noortele õppejõududele ja aspirantidele.

Missuguseid teemasid te käsitlesite?

Minu loengud olid pealkirjastatud nii: «Loengute ettevalmistamise metoodika ja loengud ülikoolis», «Üliõpilaste teadmiste hindamine».

Pidada loenguid hästi ja huvitavalt, see nõuab suurt ettevalmistust ja pedagoogilisi võimeid. Kaunase PI oli esimene Nõukogude Liidus, kus asuti 1962. aastal ette valmistama inseneridest pedagooge, neid, kes hakkavad pidama loenguid kõrgemas koolis. Enne KPI-d tegeles sellega ainult Oxfordi ülikool, esimesena maailmas.

Kas te lugesite loenguid ainult õppejõududele või ka üliõpilastele?

Lugesin ainult õppejõududele ja aspirantidele, kuigi on väga kahju, et ei olnud võimalust kohtuda TRÜ üliõpilastega. Järgmisel korral tahaksin kindlasti pidada loenguid ka üliõpilastele.

Professor A. Novodvorskis alustas loengut eesti keeles. Ta ütles, et kui tal veel kord õnnestub esineda Tartus, siis teeb ta seda juba täielikult eesti keeles. Huvitav on siinjuures mainida, et professor A. Novodvorskis, kes on elukutselt insener, huvitub ka filoloogiast. Ta valdab prantsuse, inglise, saksa, tšehhi, poola, itaalia, vene ja läti keelt. Instituudis loeb ta pedagoogikat.

Millised muljed on teil Tartust, kas ta erineb millegagi teistest ülikoolilinnadest?

Tahaksin öelda ilma komplimentideta, et Tartu on ideaalne üliõpilaslinn. Puudub see suurlinnale omane mürin ja tunglemine, mis teeb närviliseks ja raiskab aega. Tartus lubab iga koht keskenduda. Ja üliõpilased annavad Tartule täiesti oma näo.

Lubage mul üle anda Tartu üliõpilastele palav tervitus Leedu üliõpilaste nimel ja soovida palju, palju edu arvestusteks ning eksamiteks.

Vestlesid R. MÄGI ja V. LAATS

Töö, mis vajab tegemist

Õppeaasta hakkab lõpule jõudma. Ees on praktika, rännuteed, uudismaa. On neidki, kes kuuks ajaks ülikooli juurde suvetöödele jäävad.

Suvetöödega seotud probleeme tutvustab meile TRÜ kapitaalehitusosakonna vaneminsener sm. Liik.

Missugused töö- ja teenimistingimused on suvistel ehitusobjektidel?

Töö toimub meil samadel alustel nagu igal pool ehitustel. Me varustame üliõpilasi tööriõivastega. Palka makstakse tükitöö alusel, sellepärast on konkreetset kuupalka praegu raske välja pakkuda. Paar aastat tagasi ehitasid Kehakultuuriteaduskonna poisid Kinks, Kartševski jt. Kääriku katlamajale katust ja kaevasid kanalisatsioonitrassi. Töö tehti hästi ja küllaltki kiiresti. Kvaliteet tipptopp. Kuus teenisid poisid igaüks 150 rubla. Ent on olnud ka juhuseid, kus teenitakse 40 rubla.

Kuuldus, nagu suhtutaks üliõpilasest ehitajasse ebaausalt, ei pea paika. Meil maksab põhimõte — kuidas töö, nõnda palk. Tööd jätkub kõigile.

Miks on siiski viimastel aastatel kuu keskmine teenistus nigel olnud? Põhjust pole vaja kaugelt otsida. Möödunud aastal oli meil töötavatest üliõpilastest 25% poisse ja 75% tütarlapsi. Jõu poolest jäävad tüdrukud poistele alla. Töö, mida teeavad 5 tüdrukut, teeksid ära 2 poissi. See lööbki alla palga ja töötootlikkuse.

Tänavu tahaksime tööle võtta 60 kuni 70 üliõpilast kuus, neist 15 tütarlast. Veel kord tahaksin rõhutada, et teenistus sõltub täiel määral igast töölisest. Peamine on julge pealehakkamine.

● **Missugustel objektidel tuleb tänavu töötada?**

Objektide nomenklatuur on üpris suur. Kõikide projekte me pole veel kätte saanud, seepärast on praegu raske öelda.

Kindlad on:

● **Tiigi tn. 80. Seal tuleb ehitada elukortereid.**

● **Hapnikuballoonide hoidla Riia maantee lõpus.**

● **Leningradi mnt. 2. Füüsikakorpus.**

● **Toomemäele ehitatakse ladu.**

● **Peahoone füüsikute ruumide ümberehitamine.**

● **Vanemuise tn. 46. (Vestibüülile tuleb betoonlagi peale ehitada.) Peale selle käib pidev jooksev remont.**

Kuidas ehitustöölised suhtuvad üliõpilastest abilistesse?

Möödunud aastal oli arvutuskeskuse ehitusel puudus müürsepadest. Neid tuli tuua pärast töö lõppu teistelt ehitustelt. Appi tulid tudengid. Päeval kandsid nad telliseid ja segu tellinguile, õhtul said müürsepad laduda. Ehitajad olid üliõpilastele väga tänulikud.

Uudismaa ja suvetööd?

Uudismaa on väga tervitatav algatus. Uued kohad, uued inimesed, miljöö ja romantika. Miks aga suhtutakse eelarvamusega suvetöödesse? Käiakse mujal ehitamas, kuid peaks ikka püüdma ka oma ülikooli korras hoida.

Meil ei ole tudengile pakkuda ei kadakast karjamaad, ei erilist romantikat. Meil on töö, mis hädasti vajab tegemist.

T. ROOSMAA

NII ALUSTASIME MEIE

ÕIE REINTAM-TOMING

SÜGIS 1944

Ülikool jäi terveks — kas jäi? Seisan pikas koridoris ja kuulen seinale riputatud reproduktorist:

«Освобожден город Тарту.»

«Вечная слава павшим героям.»

«Смерть немецким оккупантам.»

«Vabastati Tartu.» Tõusen kikivarvule, et lähemale seista reproduktorile. Kas korratakse? Ja, järgmisel päeval — kuid Tartu oli siis jälle okupantide käes. Nii «rändasid sa käest kätte», tükk pisikesest Isamaast ja Emajõest, millesse praegu imbub seltsimeeste ja «kultuursete» metslaste veri. Nagu elavaks niisutas see kogu maa, ning linnaga räägid mõttes nagu Kellega, sest — Mis on muutunud Kellekski. Kes langes ja kes jäi elavate nimekirja, ja elavate hulgas otsid ka Ülikooli.

September, oktoober. Nüüd seisangi, kiri näpu vahel ja otsin Tähe tänavat. Kiri on ristiema seltsimehelt tema Tartus elavale vennale. Ristiema on kommunist. Ta mehe tapsid Tallinnas fašistid, poeg langes samuti võitluses okupantidega. Perekonnast jäi ellu ema, kes, nagu miljonid teised emad, ei tea oma poegade kalmuküngast.

Ema olevat lasknud mind kombekohaselt ristida, olgugi et kodus räägiti kirikust kriitikaga. Koliõdedega sai läbi käidud kirikud ja vaadatud ka mõnda palvemaja protseduuri. Sealne müstilisus ainult pagendas elava lapsehinge nendest jumalakodadest veelgi kaugemale. Aga vaderiks valimise komme meeldis küll — ja näe, antud juhul tuli isegi kasuks. Nüüd on lootust ulualust saada.

Oma kohustuste kõrgusele jäi ju ainult too vader, kes oli samast üniskonnaklassist. Kuhu jäi too teine — keskhariduse omandanud õpetajaproua? Ema mäletas, et nimevalimisel olevat just tema pidanud tähtsaks, et nimi tuleks täiesti eestipärane. Nii, nii, aga miks sa, täiesti eestipärane proua, lippasid nüüd Saksamaale, jättes maha isegi oma kooliõpetajast mehe?

Oled sa nüüd rahul? Ei usu, sest loodus vormib kojuigatsuse nii parunile kui tänavaplikale, nii sinule, pruuni katku levitajale, kui ka punasele kommunistile. Ja milline su maailmavaade nüüd võiks olla? Kes teab, sest «similia similibus curantur» — ja nii nagu toimub assimilatsioon ja dissimilatsioon igas organis, nii analüüsib ning sünteesib ka aju, ja seetõttu jääb nõrk lootus: hiljem või varem, aga sinu pseudohiilguse kummarduse maneeri ravib välja see kassikuld ise.

Ka praegu toob instinkt sind Soome lahe vastaskaldale, et sealt mõnelt kõrgemalt tipult päikesepaistelisel päeval pikksilmaga paitada Tallinna siluetti, ja hing tunnetab, et Lasnamäe paene kallas tundub põsele õrna padjana. Ise nimetad ennast maailmaränduriks, aga unustad, et nood ristiga maailmarändurid tulid meile sõjakoledustega samuti päikesepaistelisel pühapäevahommikul.

Mõte veereb kiiresti — seisan juba kirjaümbrikul oleva majanumbri ees. Esmakordselt üle kolme aasta astun Eestimaa kodusse, pererahva poole, kes elas üle okupatsiooni. Väike maja, lahke pererahvas, rohke küsimuste valang ja elav huvi selle vastu, kust tulin, mida tean.

Tulin Nõukogude Liidu tagalast.

Rinnet praktiliselt näinud pole. Mis tegin? Töötasin ja õppisin. Rinnet kujutasin Leningradist tagasisõidul kilomeetritepikkuselt laiuvate kõrgelt «niidetud» raiesmike järgi — maast tõusid meetritepikkuselt poolkõrbenud puutüved, mis vastu tahtmist tundusid võllastena... Nii kulges sõit Leningradist Eesti pinnale — Vanaküla.

Siin mõned vaikusküllased päevad, mida harva segas üksik püssikuuli vihin mõne meie poisi või tüdruku suunas, kes oli üksi metsa marjule läinud. Veel miinidest puhastamata metsas, käisime sedaviisi marjul ükshaaval kõik, kartmata õela metsavenna püssikuule. Vaikselt pohli noppides ehmusime oksapraginast, tõstsime pead — märkasime vaid suurt isapõtra.

Oli varahommik, kui Vanakülas aknaklaasid mürsuplahvatustest klirisema hakkasid. Naised jooksid

(Järg lk. 3)

I vabariiklik üliõpilaskonverents

V. MAASKI foto.

Milline on üldmulje konverentsist? • Kelle sõnavõtt meeldis? Miks? • Mis ei meeldinud konverentsi töös?

F. KLEMENT, TRÜ REKTOR:

● Suurepärane! See viib edasi meie tööd ja elu. Oma ülesande konverents täitis. Arutleti tõsiselt, avameelselt, võitluslikult ja julgelt. Kui moni sõnavõtt ehk poolnudki päris õige, siis see polegi nii oluline, sonavõtja näitas vähemalt omamoodi indu, tahet. Tore, et võideldakse masside aktiivsuse eest. See on tähtis ja õige ülesanne.

● Ettekannetest meeldisid R. Blumi ja M. Titma omad enam kui teised. Diskussioonidest aga Sirje Endre sõnavõtt vabariikliku üliopilasajalehe vajalikkusest. Sirje Endre esitas hästi argumenteeritud põhjaliku ja tõsise sõnavõtu. Meeldisid teisedki — näiteks Tõnu Saar.

R. Blum käsitles oma küsimust laialdaselt, filosoofilisest aspektist, mitte kitsalt, empiiriliselt, vaid seoses tänapäeva elu üldprobleemidega. M. Titma ettekanne oli nõrgem, tegemist oli konkreetse sotsioloogilise uurimisega. Tema üldistused baseerusid antud faktilisele materjalile.

● Ei meeldinud ettevalmistus. Selle käigus oli äpardusi. Organisatoorne külg oli nõrk. Pidev edasilükkamine. Eesmärgi puudumine. Samuti toimus ettekannetes muutusi. Mõnedel oli arusaamine, et juhtiv osa konverentsil peab olema presiidiumil, mitte üliõpilastel. Asi läks välja peaaegu määramiseni.

Nõus pole mõne sõnavõtuga. V. Tarassovi sõnavõtus pole rahul üliõpilaste seisukohtade absolutiseerimisega üliõpilaselu korraldusse puutuvates küsimustes. Tema järgi üliõpilased otsustavad õppeplaanide küsimusi. Milleks siis veel õppejõud? See seisukoht on enam väär kui see, et kogu ülikooli juhtimine peab olema õppejõudude käes.

Tiit Järve lihtsustas probleemi. Kas loodusseaduste arvestamine tähendab seda, et noormees peab ööbima oma tütarlapse juures toas, kus elab veel 4 tüdrukut? See pole lahendus, vaid äärmine lihtsustatus. Ühiselamus on see sigadus. Ma pole loodusseaduste vastu, vaid sigaduse vastu.

On kahju, et sm. Veimer piirdus ainult informatsioonilise materjaliga, ei rääkinud aga teema tõelisest küljest. Ta jättis puudutamata küsimuse, kuidas planeeritakse kaadrit ja kuidas seda kasutatakse.

M. PESTI, KÕRGEMA JA KESK-ERIHARIDUSE KOMITEE ESIMEES:

● Konverents toimus elavas arvamuste avaldamise õhkkonnas. Kahtlemata õigustas I üliõpilaskonverents end täiesti. Tahaksin rohkem näha keskendumist praktiliste ja väiksemate probleemide juures. Läbi pole vaieldud ühtegi probleemi, pole diskussiooni. Palju on teoretiseerimist. Sellest aga midagi ei muutu. Teoretiseerimine on küll huvitav, kuid eelkõige on vajalik praktiline töö.

● Mulle isiklikult meeldis EPA üliõpilase P. Joandi sõnavõtt. Väga asjalik. Lausa üllatas, et selline ettekanne tuli EPA-st. Väga asjalik arutelu oli ametiühinguküsimuse üle, plusside ja miinuste vaagimine.

● Ei meeldinud see, kui oraator läks välja aplausi peale. Meeldiks, et oleks vastupidi. Oraatorite tase oli madal. Argus. Venivus. Polnud sõnavõttu, mis oleks õigustanud lisaaega. Konverentsi kasutegur oli madal.

TÕNU KOGER, TPI:

● Üsna asjalik konverents — öeldi välja hulk tõdesid, millest senini avalikel tribüünidel pole räägitud.

● Põhiettekannetest Mikk Titma oma, just konkreetsuse pärast ja ka tema seisukoht komsomoliorganisatsiooni ülesehituse võimalikkusest. Sõnavõttudest meeldis Ü. Vooglaiu kriitiline lähenemine probleemidele. E. Loone rõhutas väiissuhete laiendamise vajadust. S. Endre kriitika «Noorte Hääle» kohta oli ka väga asjalik.

● Sm. Veimer ei rääkinud kahjuks küsimustest, mis ette nähtud ega püsinud ka sellel teemal, mille endale ise võttis.

Veidi ebakohasena ja selle konverentsi raamidesse mittesobivana tundus D. Mihhailovi sõnavõtt.

JAAK ALLIK, TRÜ:

Läksin konverentsile vastuoluliste tunnete ja negatiivse hoiakuga, ka nüüd on jäänud konverentsist mingi vastuoluline poolikuse ja rahulolematuse tunne. Muidugi on selge, et palja rääkimisega probleeme ei lahenda, kuid paistab, et moment konverentsi korraldamiseks oli valitud ebasobiv.

Mõned probleemid, mida konverentsil käsitleti, olid ilmselt pseudoprobleemid, mõned polnud veel küpsenud (omavalitsuse detailsed küsimused ühes või teises instituudis, ajaleht, üliõpilasnõukogu) aga mõned jõudnud juba hapnema minna (ametiühing).

Ühest küljest roomustas, teisest kurvastas vägagi see, et konverentsi kandsid peamiselt sõnavõtjad Tartu ülikoolist. See annab lootust, et järgmisel ülikooli komsomolikonverentsil valitseb asjalik töömeeleolu ja printsipiaalsus. Ning sellest võib loota ka praktilist tulu, mida üliõpilaskonverents muidu vaevalt andis. Peab ütlema, et õppejõud ja aspirandid andsid oma sõnavõttudes üliõpilastele silmad ette, kõige eredamalt ja positiivsemalt jäidki meelde sm. Blumi ja Titma ettekanded ja sm. Vooglaiu ja Loone sõnavõtud.

Taoliste konverentside peamist positiivset väärtust ma näengi selles, et nad just julguse ja aususe küsimuses osutuvad paljudele raskeks proovikiviks, kus mitmed iseloomujoone avalduvad väga eredalt ning ka see konverents sundis mind ümber hindama mitmeidki seisukohti ja inimesi.

TÕNU SAAR, TRÜ:

● Meeldis konverentsil valitsenud otsekohesuse ja printsipiaalsuse õhkkond.

● Meeldejäävamateks olid sm. Blumi ettekanne ja sm. Loone sõnavõtt — väga asjalikud ja hästi üles ehitatud.

● Et konverentsil otsust vastu ei võetud, siis jäi lõpp kuidagi lahtiseks, umbmääraseks.

MARRE AIMRE, TRÜ:

● Siin räägiti paljudest probleemidest, enamikus on nad juba tuttavad ülikooli ajalehe kaudu. Uudsena tundus mulle üliõpilasajalehe küsimus.

● Sm. R. Blumi ettekanne, sest seal oli sügavalt nähtud asjade olemust, ja Ülo Vooglaiu sõnavõtt — tema ütles välja paljugi seda, millest enamasti ainult mõeldakse, aga ei räägita. Veel meeldis Sirje Endre sõnavõtt.

● Sm. Veimeri ettekanne ei täitnud ootusi, ei olnud nagu päris omal kohal. Oleksin kõrgema kooli lõpetanute ülesannetest palju konkreetsemalt kuulda tahtnud. Ka mõned sõnavõtud jäid üldsõnaliseks ega sobinud seetõttu konverentsi asjaliku töömeeleoluga.

ÜLO VOOGLAID, TRÜ ASPIRANT:

● Konverentsi tööga jäin rahule ning ei saa kuidagi ühineda siitsealt pudenenud vihjetega, nagu tuleks kahetseda seda teoreetiseerimist. Enne, kui midagi teha, tuleb mõtelda, m i d a teha ja k u i d a s teha.

Konverentsil räägiti niihästi kiiduväärsest meie üliõpilaselus kui ka mõningaist juba ammu omavahelistes kõnelustes naeruväärseteks tunnistatud nähtustest, mis otseselt takistavad üliõpilaste elu sisukamat organiseerimist. Mitte ainult deklareerimise korras. Võimete kohaselt püüti leida negatiivsete nähtuste põhjusi, allikaid.

Meeldiv oli tõdeda üliõpilaste seisukohta, et igal ametikohal peaks töötama sellele kohale kõige sobivam isik, et kõrgema haridusega kaader peab kasvama väärilise vahetuseks praegusele.

Konverents otsis teid, kuidas rakendada iga inimese (ka üliõpilase) mõistus, võimed, energia ühisteks jõupingutusteks. Kui kõik (ka üliõpilased) arvaksid täpselt seda, mida need, kes on momendil kõrgemal seisval ametikohal, ja need omakorda seda, mida neist kõrgemal seisvad isikud jne., poleks ühiskonna progress üldse mõeldav.

● Mulle meeldis eriti filosoofiateaduste kandidaadi R. Blumi ettekanne «Üliõpilase osa ja koht nõukogude ühiskonnas» selle sügavalt mitmekülgse teoreetilise käsitluse tõttu. See ettekanne väärib ilmselt palju laiemat tähelepanu kui vabariikliku üliõpilaskonverentsi auditoorium.

Sõnavõtjatest jäi meelde Sirje Endre. Ta oli üliõpilasajalehe probleemi hoolikalt läbi mõelnud, esitas poolt ja vastu argumendid ning lisas teoreetilisele käsitlusele ka nn. konstruktiivsed ettepanekud. Sirje Endre kritiseeris niihästi praegusi kõrgemate õppeasutuste ajalehti kui ka vabariiklikku ajakirjandust ning põhjendas v a b a r i i k l i k u ü h t s e ü l i õ p i l a s l e h e v a j a l i k k u s t.

Lootustandva juristina esines Tõnu Saar. Vajadus lahutada üliõpilaste ametiühing õppejõudude ametiühingust pidi pärast tema sõnavõttu saama vaieldamatuks ning selle kogu üliõpilaskonnale ammu selgeks saanud ülesande lahenduse edasilükkamine võib sündida üksnes avaliku arvamuse ignoreerimise (mitte asjast ebaõige arusaamise) teel.

V. Tarassovi sisukas ettekanne, mis käsitles üliõpilaste omavalitsust, läks kahjuks esituslaadist olenevalt mõnevõrra kaduma.

Hea oli Hanno Ohvrili sõnavõtt õppetöö vormidest.

● Ei meeldinud, et konverents oli linna serval, et sellele ei pööranud ajakirjandus (eriti noorsooajakirjandus) väärilist tähelepanu, et mõni suhteliselt uudne mõte seati osa auditooriumi hulgas nagu kahtluse alla.

Et televisioonis ja vabariiklikus ajakirjanduses (vt. «Noorte Hääl» nr. 116, 19. mai s. a. lk. 2 ja «Edasi» nr. 118, 21. mai s. a. lk. 1 ja lk. 4) on juba I üliõpilaskonverentsi tööst ülevaated ilmunud ja et meie ajaleht enne konverentsi avaldas põhilise osa TRÜ delegaatide sõnavõttudest, siis toome käesolevas ajalehes vaid mõtteid seni vähem käsitlust leidnud esinemistest.

PEETER VÄHI, TPI KOMSOMOLIKOMITEE SEKRETÄR:

Inimsuhted muutuvad järjest keerukamaks. Kõrgema kooli ülesanne on üliõpilase maailmavaate, tema oma seisukohtade kujundamine. Maailmavaate kujundamine on usaldatud õppejõududele. Seega on iga õppejõu-teadlase tegevus suuremal või vähemal määral seotud poliitikaga. Eriti peavad ühiskonnateaduste õppejõud ja komsomoliorganisatsioon tunnetama üksteise m õ i s t m i s e ja k o o s t ö ö vajadust.

TPI-s (nagu ülikooliski) korraldati ankeet ühiskonnateaduste õppimisest ja õpetamisest. Vastas 116 üliõpilast (ankeete 150). Enamik vastajaist oli IV—V kursuselt. Meeldivaimaks osutus poliitilise ökonoomia kapitalismi osa, tänu aine tihedusele. Kõige vähem meeldis NLKP ajalugu (kordamine, igav ettekandmine lektori poolt). Soovitati kirjastada parimate lektorite loengukonspekte, tunduvalt suurendada filosoofia õpetamist TPI-s, suurendada ka sotsioloogia ja psühholoogia õpetamist. Ühiskonnateadustel on täita tähtis osa l o o v a l t mõtleva i s i k s u s e kasvatamisel. M. I. Kalinin on öelnud, kui tal on mingi ülesanne, siis igal järgneval momendil tahaks ta seda lahendada erinevalt.

«Habemega» probleem on vähene informeeritus. Komsomolikaadri käsutuses on faktiliselt vaid vabariiklike ajalehtede informatsioon, mis on tavaliselt üsna napp ja vananenud. Näiteks sm. Demitševi ettekande vastu (Moskvas ideoloogiaalasel nõupidamisel) on suur huvi, kuid sellest täpselt õieti midagi ei teata.

Valepropagandat saab ümber lükata ainult faktidega.

RIHO ALTROV, TRK:

Üks tähtsamaid ülesandeid on loomingulise isiksuse kasvatamine. Üliõpilase kui isiksuse arenemisele on määrava tähtsusega tema ühiskondliku vastutuse tunnetamine. Näidata kätte tema koht tulevikus — see oleks võti tema käitumisele olevikus, s. o. õpingute ajal.

Konservatooriumis on viimastel aastatel komsomoli autoriteet tugevasti kasvanud. On suudetud korrigeerida seisukohta: õpingud ja komsomolitöö on kaks iseasja. Oleme sisse seadnud kontrolli akti-

(Järg 3. lk.)

(Algus 2. lk.)

vistide üle: kes neist on tõeliselt aktiivne? Püüame ka koordineerida komsomoliorganisatsiooni ja teiste ühiskondlike organisatsioonide (eeskätt ametiühingu) tööd.

Meie eriala kaadri järelkasv on väga halvasti kindlustatud ja see pidurdab vabariigi muusikakultuuri arengut.

ILJA GENS, TPI:

Nõukogude Liidu ja Soome vahel on heanaaberlikud suhted. Küllalt olulised on seejuures suhted üliõpilaste vahel. Kahel viimasel aastal on TPI-l külas olnud Helsingi Kõrgema Tehnikakooli esindajad. Ent vahel tahaks olla ka mitte ainult hea peremees, vaid ka hea külaline.

NLKP Keskkomitee peasekretär sm. L. I. Brežnev ütles oma ettekandes ÜLKNÜ KK pleenumil 1. veebr. 1967 järgmist:

«Nõukogude noorsugu ei ole rahvusvahelises elus kõrvaltvaataja, ta võtab sellest alati aktiivselt osa. Komsomoli rahvusvahelised sidemed, meie noormeeste ja neidude mitmekesine kontakt oma eakaaslaste ja klassivendadega välismaal — see, seltsimehed, on kogu meie maa välispoliitilise tegevuse väga tähtis lõik.»

E. LOONE, TRÜ ÕPPEJÕUD:

Üliõpilaste kontakti kodanliku kultuuri ja ideoloogiaga ei ole võimalik vältida. Ja seda ei olegi tarvis. Miks ei peaks me ideoloogilisi kontakte tahtma?

80% TRÜ üliõpilastest on kommunistlikud noored — järelikult kommunistliku ideaali pooldajad. Miks seda mitte levitada? Tuletagem meelde V. I. Lenini sõnu kuulsast kõnest Soome vaksalis selle kohta, et meie ülesanne on põhjalikult, visalt ja kannatlikult selgitada oma seisukohti.

HANNO OHVRIL, TRÜ:

Teadusalase informatsiooni ülikiire kasv on viinud olukorrani, kus näiteks praeguse füüsikaosakonna III kursuse üliõpilase erialaste teadmiste hulk on ligikaudu niisama suur kui füüsikaosakonna lõpetanul 10 a. tagasi. Järeldus sellest saab olla ainult üks: on vaja põhjalikult läbi mõelda, milliste vahenditega kindlustada ülikoolis õppimise aastate võimalikult ökonoomne ja efektiivne kasutamine. Et loengute maht pidevalt suureneb, muutub loengul käimine sageli puhtmehhaaniliseks konspekteerimistegevuseks. Siinjuures jääb üliõpilane ilma kõige olulisemast — lektori mõtte jälgimisest ja kaasamõtlemisest.

Olukorrast väljapääs — hea õpik või trükitud loengukonspektid. Loengukonspekte kasutades saaks üliõpilane jälgida õppejõu mõttekäiku. Tal tarvitseks üles märkida selgitused, täiendused ja täpsustused antud materjalile. See võimaldaks ka õppejõul rohkem tähelepanu pöörata värskele informatsioonile esitatavate probleemide valdkonnas.

2 päeva ÜLIÕPILASKONVERENTSI

olid mõneti nagu kokkuvõtteks teatavast perioodist meie komsomolielus ja ilmselt ka meie ülikooli elus üldse. Olid otsade kokkuviimiseks, mitmete mõtete lõpunimõtlemiseks.

Me oleme kümneid ja kümneid kordi mitmesugustel koosolekutel kõnelnud loova, iseseisvalt mõtleva isiksuse kasvatamisest kõrgemas koolis. Ja ometi on see kõik jäänud suures osas sõnadeks ja elu on käinud oma rada.

Sellepärast oli hea meel konverentsisaalis valitsenud tervest võitlusvaimust. Hea meel oli sõnavõttudest, kus räägiti, et inimene kasvab alati tegevuses, praktikas, ühiskondlikes suhetes, inimest ei saa kasvatada ainult sõnade abil, sõnadest ei kujune veendumusi. Maailmavaade ei moodustu ainult ajalehtedest, koosolekutest, ühiskülastustest ja kursuseõhtutest.

Milline on üliõpilase osa ja funktsioon, mil määral on tal õigus kaasa rääkida oluliste sotsiaalsete, majanduslike ja poliitiliste probleemide lahendamisel?

Kõige masendavamalt mõjub inimesele see, kui teda tõsiselt ei võeta. Kui talt ei võeta vastu seda, mida ta endast anda tahaks ja saaks, kui temasse ei suhtuta kui mõtlevasse inimesse, kes tahab kõike paremini teha ja õigemaks seada. Kui sellel ei lasta areneda, seda ei toetata, ei tunnustata. Nende hulgas, kes tulevad I kursusele, on väga harva «passiivseid». Inimesed, kes lähevad oma esimesele töökohale, tahavad kõike hästi teha. Kui neilt ei osata seda vastu võtta, kui nad ümbritseva õhkkonna tõttu ei saa vastavalt sellele tegutseda, kui nad ei saa ise luua oma olemasolu tingimusi, siis kujunevad neist ajapikku probleemivabad tarbijalikud pürjelid.

J. A. Davõdov kirjutab Marxi töid käsitlevas raamatus «Töö ja vabadus»: «Küsimus ei ole selles, et midagi takistab individuaalsusel väljendada ennast individuaalsusena. Kui tal oleks, mida väljendada, väljendaks ta end (ja ta väljendab iga kord maksimaalse sellest, mis tal on). Küsimus on selles, et ühiskondlikud tingimused, individuaalsuste vastastikused suhted toodavad neid just kui individuaalsuste osakesi, kui ühekülgseid, vaesestatud individuaalsusi.

Seega on probleem selles, miks ühed või teised tingimused kujundasid ja kujundavad ühekülgset individuaalsust ja millised tingimused nõuavad igakülgset ja universaalset isiksust.»

Kuni me ei jõua reaalsete suheteni, reaalse ja tõsise tegevuseni, võime me lõputult silte külge kleepida: ühtedele «aktiivsed», teistele «passiivsed», ühtedele «inertsed», teistele «loovad» jne. Sellest midagi ei muutu.

Sm. A. Veimerile esitati küsimus, kas riigi juhtimiseks on vaja kõrgemat haridust, spetsiaalset ettevalmistust? «Jaa, kahtlemata,» vastas sm. Veimer. Milline peaks see ettevalmistus olema? Kuidas seda kindlustada?

Need probleemid ootavad edasist, sügavamat käsitlemist. On hea meel, et konverents andis lootusi nende küsimuste võimekate lahendajate suhtes.

P. VIHALEMM

JÄTKAME MÕTTEVAHETUST
vt. «Tartu Riiklik Ülikool» nr. 15 ja 16

et ühiskonnateaduste seminaris lokkab koolipoisilik mentaliteet. Et viimane avaldub mujalgi ja omab kalduvust progresseeruda, on vajalik, et me selle delikaatse küsimuse ees silmi kinni ei pigistaks. Eriti siis, kui räägime omavalitsusest.

T. Velliste tegi julge ja lausa tehniliste üksikasjadeni põhjendatud ettepaneku filosoofia seminaride reorganiseerimiseks. Pole kahtlust, et väljapakutud lahendus tuleb kasuks mitte ainult ühiskonnateaduste omandamisele, vaid mõtteaktiivsusele meie ülikoolis üldse.

Ettepaneku autor jättis erinevate üliõpilaskihtide analüüsi kõrvale, pidades seda õigusega liiga mahukaks. Tundub siiski, et saavutatav efekt on otseses sõltuvuses üliõpilaskonna koosseisust. Seetõttu, pretendeerimata mingisuguselegi ammendavusele, püüaksin välja tuua mõned «kategooriad», olulised seminaride ja paljugi muu seisukohalt.

Kõigepealt

1) üliõpilased arenenud vastutustundega, mitmekülgsed ja laia silmaringiga, kes tunnevad vajadust töötada ja õppida oma huvialal, kes viivad igale poole kaasa mõtteerksa ja printsepiaalse atmosfääri. Ühe sõnaga: tõelised üliõpilased;
2) need, kes tahavad saada heaks spetsialistiks oma väljavalitud alal. Õpivad põhjalikult vaid eriaineid, kõik muu mõjub nende arvates segavalt või ei puutu neisse. Nimetagem neid «spetsialistideks»);
3) nn. «intelligendid», kes tulid ülikooli oma haridustaset tõstma. Teadusliku tööga ei tegele, küll aga armastavad «seltskondlikku elu kõrgel intellektuaalsel tasemel»;
4) nn. «printsipiaalsed». Näevad vaeva ülikoolis õppimisega, kuna iga nõukogude noor peab püüdlema... jne. Ei suitseta ja löövad energiliselt kaasa ühiskondlikus töös;
5) «ratsionalistid» — alluvad võrrandile: kõrge(m) haridus = kõrge palk;
6) «diplomiigatsejad». Loevad näppudel eksameid, mis on veel lõpetamiseni jäänud. Iseloomulik enne «letti minemist»: «Issand! Saaks ometi maha!»;
7) «juhuslikud» — ei teagi, miks nad ülikoolis on;
8) «muutlikud» — aja jooksul vahetavad oma «klassikuuluvust»;
9) kõik ülejäänud ja need, kes ei kuulu ühtegi «klassi».

Toodud liigitus ei pretendeeri mingile avastusele. Kõik me teame isegi oma puudusi ja voorusi. Samuti ei puuduta see klassifikatsioon kõige vähemalgi määral vaimseid ja hingelisi omadusi ning võimeid. Lõpuks, nagu pole puhtaid koleerikuid ega flegmaatikuid, ei kuulu ka ükski konkreetne tudeng ainult ühte klassi.

Peale ülaltoodud liigituse, mis määrab suhtumise ühiskonnateadustesse ja muidugi õppimisse ning elusse üldse, on igasuguste

See on avalik saladus,

mõttevahetuseürituste seisukohalt tähtis veel järgmine jaotus.

Selle skaala ühte otsa kuulujad võivad igast asjast, sealhulgas ka mitte millestki mittemidagiutlevalt mitu tundi rääkida (nn. lobisejad). Teises otsas asuvad need, kes suudavad oma (või raamatu) sõnu paremal juhul vaid paberi abil kuuldavale tuua. Viimased jagunevad teravalt piiritletud alamrühmadesse:

a) «kartlikud» — kel kartusekramp suu suleb või kes lihtsalt ei oska oma mõtteid vabalt väljendada;
b) «arenematud» — kes muidu kadestamisväärse soravusega vaterdavad, kuid eksamil ja mujal, kus ei räägita eilse päeva naljakatest sündmustest, saavad vaevalt sõna suust. Seega inimesed, kes eriti oma pead mõtlemisega ei vaeva.

Rakendades toodud kahte klassifikatsiooniprintsiipi üheaegselt, võib täheldada, et «arenematud» kuuluvad peamiselt «juhuslike», «diplomiigatsejate» ja ka «printsipiaalsete» hulka. «Lobisejad» on nähtavasti oma võimed välja arendanud juba koolipõlves, vähenõudliku õpetaja ajaloo ja ühiskonnateaduse tundides. Ülikoolis see liik degenereerub kiiresti, kui vaid seminarijuhendaja ei lähtu printsiibist: parem tühi koor kui mitte midagi. Seetõttu edaspidi me seda kategooriat ei käsitle. Vaatleme nüüd, milline on VÄLJAPAKUTUD LAHENDUSE EFEKTIIVSUS SELLE KLASSIFIKATSIOONI ALUSEL.

On pikemata selge, et koolipoisiliku mentaliteedi kandjaiks on põhiliselt «ratsionalistid», «diplomiigatsejad» ja «juhuslikud». Ning kuna nad tihtipeale kuuluvad ühtlasi ka «arenematute» hulka, ei ole vist vaja selgitada, kui suur on nende osa aktiivse mõttevahetuse loomisel.

Siiski, kuni pole suudetud rakendada meetodeid *alma mater*'i uste sulgemiseks nende kolme klassi esindajate jaoks (mitte ära segada uste sulgemisega, kui kedagi on vaja eksmatrikuleerida), tuleks teha kõik, et nad oma klassikuuluvust vähemalt lõpuõhtuks jõuaksid vahetada.

Mõttevahetuses toodud ettepaneku kohaselt eraldatakse «sikud lammastest». Tänu sellele muutub üliõpilaste paremik privilegeeritud seisuseks, mis kahtlemata annab hoobi väärale mentaliteedile, kujundades avaliku arvamuse viimase jaoks ebasoodsaks. Privilegeeritus ei tohi muidugi tähendada seda, et õppejõud «intervaidlusklubi» liikmete suhtes rakendaksid «omameeste poliitikat». Neilt nn. äravalitutelt tuleks eksamil kahtlemata palju rohkem nõuda. Vastasel korral muutub avangard aristokraatiaks. Mööndaminnes olgu märgitud, et sama kehtib ka semestriaegse aktiivsuse liigse silmaspidamise kohta üldse. Antud ainest tõsiselt huvitatud üliõpilane omandab kahtlemata mõne lõigu eriti põhjalikult, kuid teadmine, et õppejõud seda eksamil arvestab + inimlik laiskus ja ajapuudus võivad viia aine kui terviku hoopiski pinnalisele omandamisele.

Niisiis, seminar jäeti ilma «kandvatest jõududest», kes nähtavasti peaksid kuuluma «tõeliste» ning «intelligentide» hulka. Nendele tuli see muidugi kasuks. Nemad saavad nüüd lahedalt vaielda, kui vaid auditoorium liiga suur ei ole (viimane on väga tähtis tingimus, sest on karta, et pikk sõnaootamise järjekord inimesed närviliseks teeb).

Alles jäid siis kõik ülejäänud klassid ja kõikide klasside «kartlikud». «Tõeliste» hulka kuuluvad «kartlikud» sattusid nüüd üldiselt soodsasse olukorda. Alaväärsust sisendavad «kuldlõuad» on eemaldatud, kogu seminari õnnestumine lasub nüüd nende õlgadel. Mõned aga panevad diskrimineerimist pahaks ega püüagi enam suud lahti teha. Kaldun arvama, et kokkuvõttes olukord halveneb, käegalöömise meeleolu süveneb. Ja millist õppejõudu sundida sellist seminari pidama või niisuguses atmosfääris lugema?

PRAEGUNE OLUKORD pole muidugi kaugeltki kiiduväärne. Madalale asetatud latt + jällegi inimlikud nõrkused soodustavad ebaõige suhtumise levikut ka «tõeliste» hulgas. Eriti halb on see, et «kartlikud» «spetsialistid» saavad tuge oma mentaliteedile, nähes seminaris palagani, kus nad on sunnitud istuma ja mida peetakse naiivsetele inimestele suupruukimise võimaluse andmiseks. Võhiklik ja üleolev suhtumine ühiskonnateadustesse muidugi kasvab. Siiski on praegune olukord soodus «kartlike» ja «arenematute» ümberkasvatamiseks. Kui nende kategooriate esindaja on oma jutu paberi pealt maha lugenud ja keegi nüüd nende väidetele kallale tormab, kas ei unusta esimesed nüüd oma arguse ja kas teised ei hakka enesekaitseks mõtlema?

Lõppude lõpuks, kui vaid eestvedajad püüaksid koos õppejõuga hoolitseda kogu grupi mõttevahetusse tõmbamise eest, kas ei muutu siis nii mõndagi? Kõigi jaoks huvitavad ühiskonnateaduste seminarid aitavad ehk muuta nii mõnegi «klassikuuluvust». Kõik see eeldab muidugi ka õppejõu õiget suhtumist seminarisse. Seminar ei tohiks olla loengul kuuldu või raamatust tuubitu «ülesütlemise» kohaks eesmärgiga arvestust saada. Õppeprogrammist kramplik kinnipidamine tuleb samuti ainult kahjuks.

Lõpetades selle, teema delikaatsusest tingituna kohati parkinsonliku targutuse, milles ehk mõndagi tõsiselt võetavat leidub, ja kõike öeldut silmas pidades tuleksin välja kompromissettepanekuga, mis peaks sisaldama mõlema võimaluse eeliseid. Niisiis — luua teaduskondadevaheline fakultatiivne õppegrupp (mitte ring). Sellise lahenduse korral säiliks ka praeguse korralduse üks eeliseid — võimalus käsitleda filosoofiat tihedas seoses erialadega.

Sellega lõpetan. Loodan, et lugejal pole põhjust kõiki neid liigitamisi autorile pahaks panna.

P. SAARI

NII...

(Algus 1. lk.)

välja, lapsed süles. Püüdsime neid rahustada, rahustasimegi. Varsti veendusid nad isegi, et natside lennukid enam ei küündinud meieni, olgugi et olime frondist ainult 20 km kaugusel.

Veel veidi ootust ja — meie, «üksikud», läksime Narva, — linna...? Ahervaremed, ahervaremed, ainult paar tervet majakest. Ööbisime linnaäärses küünis heintel. Järgmisel päeval rongile; ja sõdaööl — tere, kodulinn Tallinn!

Hommik palistas kõnniteed minyskirt'i kandvate neidudega, lisandusid laiad kõrgendatud vattõlakud. Meeldis — ei? Võõras oli. Ja linn jättis väga väsinud mulje. Ei, Ülemiste vanake, uputada me linna ei lase.

Niisiis tööle, tööle, taastama oma kodu! Kodu — seda enam polnud. Tuttav võõras elas mu endises kodus. Ainult enne sõda poest toodud mustlasmaitselikult kaunistatud laearmatuur oli tuttav. Ning riiulil, nagu enne sõda, kutsus lugema Dostojevski. Ruttu minema, mul on ju ühiselamu! Aga venna raamatud olid riiulil. Kus on vend? Kus? Juba ammu valmistas mõistus ette: ära otsi — sa ju mõistad, et teda pole. Pole — ei ole — võimatu ja siiski võimalik — tõenäoliselt võimalik. Ometi lähed Siseministeeriumist teateid saama, ja saadki — loed: surma mõistetud 13. aprillil 1942. Miks te kirjutasite surma mõistetud? «Haakristi teenrid» ju kirjutasid sellele dokumendile täpsemad sõnad: Exekution der Häftlinge» Geheim. 16. aprill 1942.

Geheim — see oli nendele vajalik. Geheim — sest te poosite inimese, kes ehitas linna. Geheim — ütlesid purustajad. Ei, meile pole vaja sellist saladust. Teadku inimesed, kes ja mille eest on surma mõistetud.

Miks mina sõitsin tagalasse ja Sina jäid meid kaitsma? Etteheited enesele ei anna Sind tagasi.

Tänaval tuleb vastu Helene Kuma, kes väga lihtsalt ütleb: «Kui lähed Tartusse õppima, võta dokumendid ja asuta seal kommunistlik noorsooühing».

Nüüd siis tõusen hommikul juba Tartus — esmakordselt pärast kolme aastat puhaste koduhõnguliste linade vahelt.

Tee viib Ülikooli. Registreerisin end kantseleis. Tarvis tegutseda. Millest alata?

Tuli ka eluase leida, — olgugi et ajutises peatuskohas pererahvas lahke oli, ei sobinud neid pikaajaliselt tülitada väikeses korteris. (Ei tahtnud neile näidata, et peale enese ja seljasoleva mul midagi polnud.) Läksin praeguse kohviku ruumidesse. Seal oli esimene ühiselamu, nii teisel kui ka kolmandal korrusel. Rõõmsameelsed tütarlapsed istusid põrandal, kuhu oli pandud õlgi. Linad olid neil endil kaasas. Mul aga polnud linu, poest osta ka vabalt ei saanud ning «turuhinda» rahatasku ei kannatanud. Tagalast tulnukal, kes tahab organiseerida kommunistlikku noorsooühingut — heita põrsana põhkudele, linadeta, vahetuspesuta — pole võimalik. Otsi, otsi mingit muud võimalust, sest organisatsioon ju tuleb asutada! Kas tõesti sõidad tagasi, ütled, et ei õnnestunud?

Suurtes linnades olen kohanud inimesi, kes pärast ärevaid koosolekuid jalutavad loomaaias. Ka minu jalad viisid tänavale hulkuma mööda looduse «loomaaeda». Mööda endist Rüütlit, mis küllaltki varemeis, Raekoja esine— ühepoolselt varemeis, edasi Vanemuine — varemeis, all Emajõe ääres kerkis rusude keskel nagu väike madal teatrihoone. Mulle teatrihoonena näiv maja osutus turuhooneks.

(Järgneb)

Massispordi ürituste konkursist

Õppeaasta lõpp läheneb. Veel sessioon ja siis algab suvepuhkus.

Ka massispordi ürituste viimased alad on toimunud. On aeg teha kokkuvõtteid.

Teaduskondade arvestuses kujunes paremusjärjestus järgmiseks:

I A-K — 2.38
II B-G — 2.04
III Õ-M — 1.58
IV F-M — 1.43
V KKT — 1.09 (!)

Osakondadest oli 17 hulgast paremad:

I ajaloo — 4.06
II geograafia — 3.35
III võõrfiloloogia 3.12
IV õiguse — 2.51
V keemia — 1.99
VI bioloogia — 1.73

100 kursuse või õpperühma 10 paremat olid:

I ajaloo III — 6.80
II geograafia I — 6.69
III ajaloo IV — 5.04

(Järg 4. lk.)

TRÜ SPORDIPÄEV

Kell 12. Ülikooli staadion. Kostab marsihelisid. Juba nad sammuvadki staadionile. Meie ülikooli sportlased: võimlejad, kergejõustiklased, sõudjad, orienteerujad, suusatajad, ratasasportlased... Kõiki ei jõua loetledagi.

Avatakse TRÜ spordipäev, mis on Tartu linna suvespartakiaadi avaürituseks.

Möödunud spordiaasta tulemustega võib igati rahule jääda. Järjest enam üliõpilasi võtab osa sektsioonide tööst. Kõige aktiivsem on sporditöö Ajaloo-Keeleteaduskonnas, kes sai rändkarika juba mitmendat aastat järjest.

Spordipäeva kava juhatavad sisse ülikooli rahvakunstiansambli rahvatantsijad. Nüüd on rohelisel murul must-kollastes kostüümides võimlejad. Liigutuste korrigeeritus, plastilisus — esineb naisvõimlejate valikrühm.

Et sportlaseks saada, tulel maast-madalast peale hakata. Järgmise esinejaterühma keskmine vanus on 6,5 aastat (noorim esineja on 4-aastane). Need on TRÜ lasteaia kasvandikud. Tirelid ja hüpped, hundirattad ja kätelseisud — kõik esitatakse meisterlikult ja pealtvaatajate-spordisõprade heatahtliku naerulagina saatel.

Publikut tutvustatakse orienteerumisspordiga, sambo (самозащита без оружия), džuudo ja karatevõtetega.

Ja nüüd sammuvad staadioniväljakule sinises dressis massvõimlejad — üle kolmesaja üliõpilase. Väga huvitava kava on kokku seadnud õppejõud M. Kamarik ja E. Peebo. Silmale ilus vaadata. Esinemise lõpul moodustatakse võimlejate poolt väljakule 50 — juubelinumber.

Kõige nooremaks spordialaks meie ülikoolis on batuudihüpped. Treener F. Tambergi juhendamisel harjutavad ka spordimeditsiini I kursuse üliõpilased P. Štšetkin (pildil) ja I. Štšelin, kes demonstreerisid oma oskusi spordipäevalgi.

Elavalt reageeritakse pendelteatejooksule. Tasavägises võistluses jagunesid kolm esikohta KKT I, F-M, ja KKT II võistkonna vahel. Karikavõitja A-K võistkond jäi viiendaks. Palju elevust tekitas kombineeritud teatevõistlus. Võistlejail tuli joosta tõkkeid, kotis, tabada õhupüssist täispuhutud õhupalli 15 m pealt, püstitada telk kõigi nõuete kohaselt, süüdata lõke ja nöör läbi põletada. Osa võtsid KKT, B-G II ja B-G I võistkond ning sellises järjestuses lõpetatigi. Kehakultuurlasest laskur oli kõige täpsema silmaga ja see tõigi nende võistkonna esikohale.

Meie ülikool on ainus Liidus, kus üliõpilastel on võimalus osa võtta ratsaspordisektsiooni tööst. Ratsaspordi kõrgemat kooli demonstreerisid A. Linnus hobusel Repertuaar ja E. Paltser hobusel Nord. Tõeliselt galantne ja aristokraatlik spordiala. Huvitav on märkida, et hobune Repertuaar on olümpialane, ta võttis osa 1956. a. Stokholmi olümpiamängudest.

Oma osavust demonstreerisid ALMAVÜ mootorratturid. Vigursõidurada oli koostatud leidlikult. Parimaks osutus nr. 109 all startinud H. Vissor. Publik elas kaasa mudellennukite õhuvõitlusele ja väravpallivõistlusele TRÜ ja «Norma» käsipallurite vahel.

Spordipäeva kava lõppes jalgratturite viimase mehe sõiduga. Rajale kihutas üle kümne rattamehe. Iga ringiga langes üks sõitja välja. Lõppkokkuvõttes võitis R. Pihu «Dünamost».

Kell näitab neljandat pärastlõunatundi. Spordisõbrad lahkuvad rahuldustundega

T. ROOSMAA

Massispordi ürituste konkursist

(Algus lk. 3)

IV inglise I — 4.89
V inglise II — 4.58
VI ajaloo II — 3.88
VII saksa I — 3.67
VIII matemaatika (teor.) I — 3.32
IX õiguse I — 3.16
X saksa III — 2.92

Individuaalparemusjärjestus on praegu selgitamisel ja siin oleks vajalik, et kõigi teaduskondade ja osakondade spordijuhid astuksid läbi TRÜ Spordiklubist, kus kontrolliksid, kas pole juhuslikult välja jäänud mõni tema osakonna üliõpilane, kes on kõigist 7-st üritusest osa võtnud.

Samas anda ära ka järgmiseks õppeaastaks teaduskonna ja osakondade sporditöö juhtimisele kandideerivate isikute nimekiri (soovitav koos iseloomustusega senise töö põhjal). Teretulnud on ka igat liiki ettepanekud massispordi ürituste konkursi tingimuste, tulemuste arvestamise, autasustamise korra jms. muutmise kohta (soovitav kirjalikult).

L. ATSPOOL

TEATED

Suvetööd

Palume kõigil grupporgidel tutvuda oma kursuse üliõpilaste tööle määramisega. Nimekirjad on komsomolikomitees. Ootame teid igal tööpäeval kella 14—15. Muudatuste tegemine vastavates nimekirjades on välistatud pärast 30. maid k. a.

Suvetööde staap

KÜLASTAGE ÜLIÕPILASTE KÄSITÖÖDE NÄITUST

kodunduse kabinetis (Ülikooli tn. 18-a II korrus). Avatud 26.—31. maini kl. 11—18.

Raadioloengud

Kolmapäeval, 31. mail

1. Ajaloo-Keeleteaduskonna ja Bioloogia-Geograafiateaduskonna III kursuse ja Kehakultuuriteaduskonna I kursuse üliõpilastele vanemõpetaja Aino Lunge loeng «Noorukiea psüühilised iseärasused».

Klubis

28. MAIL

kell 13 TRÜ laste KEVADPÄEV.

Esmakordselt koolieelsetel lastel koguneda TRÜ kohvikusse kell 14.

Ootame kõiki lapsi TRÜ klubisse LASTE KEVADPEOLE.

Lastesektor

LASTE SUVEKLUBI

TRÜ klubi juures alustab 5. juunil tööd laste suveklubi. Klubi tööst võivad osa võtta kõik koolieelised lapsed, kelle vanematest vähemalt üks kuulub TRÜ klubi ametiühingusse.

Osavõtjatel registreerida TRÜ klubis.

Suveklubis õpime pioneeritarkusi, käime matkadel ja ekskursioonidel, õpime massitantse- ja mänge, tutvume uute raamatutega, vestleme käitumisest ja lauakommetest, võistleme telgipüstitamises, toidukeetmises ja muudes matkatarkustes, nuputame viktoriine jne.

Koos käime 4 korda nädalas, kella 10-st—15-ni (teisipäevast reedeni).

Uusi liikmeid registreerime juurde kogu suvelaagri jooksul!

Kohtume suveklubis!

TRÜ lastesektori juhataja

Uut teatmekirjandust

Научная организация труда. Москва 1966. 142 lk. (1383 nim.)

Применение экономико-математических методов и вычислительной техники в планировании и организации производства. Библиографический указатель. Москва 1966. 57 lk. (391 nim.)

Автоматизация химической промышленности. Библиографический указатель 1964 (2 полуг.) — 1965 (1 полуг.). Москва 1966. 108 lk. (932 nim.)

Библиографический указатель литературы по полярографии. Вып. I. 1922—1939 гг. Кишинев 1966. 110 lk. (812 nim.)

Эффект Мессбауэра. Библиографический указатель 1958—1964. Москва 1966. 82 lk.

Практическое использование гальваномагнитных явлений в полупроводниках. Ленинград 1966. 133 lk. (799 nim)

Водные ресурсы, их изучение, использование и охрана. Библиографический указатель литературы за 1965 г. Минск 1966. 295 lk. (2102 nim.)

Транспирация и ее значение в жизни растений. Библиографический указатель 1959—1964. Ленинград 1966. 185 lk. (1051 nim.)

Флора Западной Сибири. Библиографический указатель. Томск 1966. 105 lk. (1228 nim.)

А. К. Тарасенков. **Русские поэты XX века.** 1900—1955. Москва 1966. 486 lk.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 3545. MB 05281.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 18 (695) Reedel, 2. juunil 1967 XXI aastakäik

Kuidas TRÜ lõpetanud toime tulevad?

(ALGUS «TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL» NR. 17.)

Meie lõpetajate suurimad raskused ilmnevad klassijuhatajatöös. Klassijuhatajatöö üksikud momendid, nagu näit. klassijuhataja tunni andmine, töö lastevanematega, ka pioneeri- ja komsomolitöö juhtimine teeb muret 30%-le lõpetanutest.

Selle raskuse täielik kõrvaldamine ei ole ülikooli võimuses. Klassijuhataja väga eripalgeliseks tööks, kõigiks klassijuhataja ülesanneteks ette valmistada ei olegi võimalik. Edukalt töötamiseks on vaja küllaldast elutundmist, suurt eruditsiooni. Klassijuhataja peab tundma nii kultuuri-, spordi- kui ka erinevate teadusalade probleeme, ta peab olema hästi informeeritud poliitilistest sündmustest.

Õpetajale, eriti klassijuhatajale, on vajalik suhtlemisoskus. Seda ei saa õpetada mingi loengusarjaga, vaid siin on eelkõige õpetajaks elu. Küll tuleks meil senisest enam tähelepanu pöörata võimalustele õppejõudude ja üliõpilaste vaheliseks suhtlemiseks ja võidelda jämedate suhtlemisvormide, argookeele vastu, mis nii mõnigi kord ilmneb ühiselamuis. Argookeele taga kujuneb vastav suhtumine kaasinimestesse, mis toob kaasa hoolimatuse, kohusetundetuse, ülbuse.

Kahtlemata on vaja klassijuhatajail vestlemisoskust. Kus ja kunas seda arendada, sellele oleme mõelnud pedagoogide ettevalmistamise uues oskuste ja vilumuste nomenklatuuris.

Klassijuhatajale peaks nimetamisväärset abi pakkuma pedagoogilise psühholoogia tundmaõppimine. Teaduskondadest oli pedagoogiline psühholoogia ainult Matemaatika-Füüsikateaduskonna õppeplaanis. Praegu taotletakse selle distsipliini sisseviimist ka teistesse õpetajaid ettevalmistavatesse osakondadesse.

Pedagoogilise praktika uue juhendi rakendamisega on senisest suuremad ülesanded ette nähtud klassi juhatamise praktikas. Pedagoogikakursusesse viidi alates käesolevast õppeaastast praktilised tööd (eriti seoses klassijuhataja tööga), nagu tööplaani koostamine, eetiliste vestluste ja poliitinformatsioonide plaanide tegemine ja nendega esinemine, klassiõhtute näidiskavade valmistamine, nende analüüs.

Tööks lastevanematega on uue juhendi kohaselt ette nähtud juba praktika ajal mitmeid konkreetseid ülesandeid. Et anda tööks lastevanematega noorele õpetajale enam kindlust, selleks tuleb põhjalikumalt käsitleda arengupsühholoogiat, käitumisraskusi, informeerida normaalsest arengust kõrvalekaldumise põhjusi.

Juba aastaid toimub Käärikul instruktiivne pioneerilaager. Selle laagri praktika ja pioneeritöö teoreetiliste küsimuste käsitlemine on aidanud vähendada raskusi selles töölõigus. Pioneeritöö teoreetiliste küsimuste suhteliselt nõrk läbitöötamine üleliidulises ulatuses ja mitteküllaldane töö praktikabaasides jätab aga aastateks meile veel lahendamatuid probleeme.

Vajaksime aega, et anda noortele õpetajatele algteadmisi näitekunstist, mängude organiseerimisest, lektorile vajalikest teadmistest ja oskustest.

Tuleb nentida, et nendes teaduskondades, kus on pedagoogika eriharu, näit. Matemaatika-Füüsikateaduskond (1. lennu annab lähemal ajal ka Kehakultuuriteaduskond ja lähemas tulevikus Bioloogia-Geograafiateaduskond), on üliõpilaste pedagoogilise hoiaku kujundamine tunduvalt hõlpsam. Raskusi on meil Ajaloo-Keeleteaduskonnas pedagoogilise hoiaku kujundamisega, sest selle osakonna lõpetajad ei tea kohalemääramisel, kas neid suunatakse tööle õpetajatena või lähevad nad arhiivi, kirjastusse, muuseumi või mujale. Nii oli käesoleva aasta eesti filoloogia osakonna lõpetanutele, keda valmistati ette pedagoogikutseks, ette nähtud ainult 15 kvalifikatsioonile vastavat kohta. Lõpetajaid oli aga 34. Pakuti välja 6 vanempioneerijuhi või kasvataja ametikohta, ent selleks neid ette ei olnud valmistatud. Perspektiivide selgusetus ei soodusta pedagoogilise hoiaku kujundamist.

TRÜ poolt väljaantud iseloomustused oma kasvandikele on olnud üsnagi objektiivsed. Enne väljasõitu rajoonidesse võeti välja ülikoolipoolsed iseloomustused ja kõrvutati neid hiljem kohapeal saadutega või töökohtadelt nõutud iseloomustustega. Ainult 6,5% kohta lõpetajatest on antud erinev hinnang.

TRÜ-s on laekunud informatsiooni EKP TRÜ Komitees läbi arutanud metoodikute kollektiiv. Pedagoogika kateeder ja õppeosakond on rakendanud abinõusid ülalnimetatud puuduste leevendamiseks.

Ülikooli lõpetanute kujunemisel heaks pedagoogiks on oluline koht täita ka koolidel. Koolides, kus praktiseerivad meie üliõpilased, peaksid õpetajad töötama otsekui meie assistendid. Nad vajaksid selleks spetsiaalset väljaõpet. Näiteks korraldatakse Soomes praktikakoolide õpetajaile 4-kuulised kursused ja neist õpetajaist kujunevad tõelised abilised nende seisukohtade elluviimisel, mida kõrgem kool soovitab. Kas ei tuleks meilgi seda teha?

Ka kool, kuhu noor õpetaja tööle asub, omab suuri funktsioone. Ei saa ülikool kujundada n.-ö. valmis õpetajat, ta loob selleks eeldused. Kui koolid noori pedagooge üle koormavad liialt suure tundide hulgaga (näit. üks meie inglise keele eriharu lõpetaja andis 39 tundi nädalas, paljudel on poolteist koormust), kui neid kohustatakse õpetama aineid, mida nad ülikoolis üldse õppinud ei ole, (näit. 1967. a. Kesk- ja Eriharidus Komitee poolt nõutud iseloomustused näitasid, et ajaloolastest ca 1/3 õpetas kas geograafiat, inglise keelt või kehalist kasvatus), siis ei ole siin ülikoolipoolne ettevalmistus süüdi.

Meie arvates ei tuleks esimest aastat tööle asuvat õpetajat panna ametisse ka klassijuhatajana — sageli kooli kõige raskemasse klassi —, vaid võimaldada tal esimesel tööaastal n.-ö. sisse elada kooli miljöösse.

Ei ole ka õige paljude koolide praktika kuhjata noored õpetajad üle ühiskondlike kohustustega. Nii näit. tuli inglise filoloogia lõpetajal A. Pettail Vaeküla Internaatkoolis olla partei ja riigikontrolli kaastöögrupis, ametiühingukomitees, õppenõukogu sekretär, ühiskondlik raamatulevitaja, komsomolikomitees sekretäri asetäitja jne.

3—4 ühiskondlikku kohustust oli ankeetide andmeil paljudel meie lõpetajail. Meie arvates on aga 1—2 mahukat ühiskondlikku ülesannet küllaldane.

Pedagoogilis-metoodilist juhtimist vajavad noored õpetajad samuti kooli juhtkonna poolt. Kui meie koolide direktorid vabaneksid eelkõige majandusalastest funktsioonidest ja saaksid kujuneda oma õppeasutuse pedagoogilisteks juhtideks, oleks sellest eriti noortele õpetajatele suur abi.

Oma pedagoogilist tööd alustavad õpetajad vajaksid ka vastavaid käsiraamatuid. Soome noor õpetaja leiab vajalikke näpunäiteid sellistest teostest, nagu «Taitava opettaja» (oskuslik õpetaja) ja «Õpetaja tee algetapp». Mingi praktiline «Õpetaja meelespea» oleks hädavajalik ka meie pedagoogilist kündi algavatele noortele.

Kokku võttes. Meie lõpetanute hulk, kellelt andmeid koguti, ei ole küllaldane, probleemi läbitöötamise metoodikas on puudujääke ja seetõttu tuleb nimetatud andmeid vaadelda kui esialgseid. Põhjalikuma ülevaate saamiseks tuleks teha hoolikalt läbimõeldud metoodikaga uurimus.

Kahtlemata on vajalik õpetajate ettevalmistamise parandamiseks uurimisi jätkata. Ainult nii võime saada ülevaate kõigist neist jõududest, mis avaldavad toimet noore pedagoogi kujunemisele nii kõrgemas õppeasutuses kui ka esimestel tööaastatel koolis. Noore õpetaja areng on kasvamisprotsess, milles nagu teistelgi kasvatusaladel ainult siis rahuldavaid tulemusi on võimalik saavutada, kui me suudame kindlaks määrata iga faktori osa selles. Selles mõttes kannavad vastutust nii kõrgema õppeasutuse õppejõud, kooli pedagoogiline kollektiiv kui ka HO inspektorid.

H. KURM

TA ON JUBA ÕIGE LÄHEDAL

On jäänud veel viis päeva! Ülikoolipere elab sessioonile!

Sessioon jälitab üliõpilast ühiselamutoas, auditooriumis, raamatukogus. Sessioon jälitab õppejõudu — kateedris ja auditooriumis, korteris, kuhu üliõpilane kaitsmise eelõhtul kursusetööd tõttab viima.

Sessioon ei anna üliõpilast ka siis vabaks, kui see pasunahelide peale ühiselamu rõdule koolilaste laulupeo- või abiturientide tõrvikutega rongkäiku vaatama jookseb, silmis ja huulil nukker-lõbus-üleolev muie.

Peahoones on sagimist. Kellegi auditoorium on eksamiruumiks määratud. Õppejõud ahastab, üliõpilane rõõmustab.

Räägitakse arvestuse-eelset mõistukõnet — «kirjud olevat tubli ja aasta mõlemad».

Samas tõtlevad heledad kleidid kõrvu tumedate ülikondadega aulasse.

Samas istub keegi «seminarkas» ning ei tea midagi sellest, et korrus allpool diplomeid ja lillesülemeid antakse.

Mõnikord kostab sealt alt tšellot või klaverit. Lähed rõdule kuulama .... aga kuidas kontsentreeruda, kui homme ...

Kodu poole minnes märkad ehk, et Kastani aedades õitsevad õunapuud ...

Ja toas laual on klaasides kullerkuppe, piibelehti, mida lüürilised naabrid Peedul noppimas käisid ...

Ent meeleolutsemiseks pole aega. Unenäogi asemel ootab lõpetamata kursusetöö. ON JÄÄNUD VEEL VIIS PÄEVA!

H. KULO, eesti filol. III k.

Võistlustööd

FÜÜSIKA-MATEMAATIKA-TEADUSKOND

I koha said:

EDA-TIIA PUNGAR VI kursuselt töö eest «Nõtkete jäik-plastiliste ümmarguste plaatide ja lamedate sfääriliste koorikute tasakaalust»,

ELVI MUKS VI kursuselt töö eest «Polariseeriva voolu katkestamisele järgneva potentsiaali languse uurimine hõbe- ja kuldelektroodidel»,

MARI-ANN PLOOM VI kursuselt töö eest «Vesiniku katoodsest eraldumisest vasel»,

HELLE VIIT VI kursuselt töö eest «Muutuva poorsusega avioniitmembraanide omadustest»,

MIHKEL KERIKMÄE VI kursuselt töö eest «Mangaani mikrohulkade määramine kristallfosfori Sb_2O_2Mn alusel»,

TIINA ALLMERE VI kursuselt töö eest «m-asendatud bensoüülatseentonitriilide mõningate omaduste uurimine»,

JUTA ASENBUS VI kursuselt töö eest «Grignardi reaktsiooni uurimine etüüleetri ja isopropüüleetri segudes»,

HELGI ÄKKE VI kursuselt töö eest «Süsivesikute paberkromatograafiline ja elektroforeetiline määramine»,

ENE RAMPE V kursuselt töö eest «Viperidae sugukonda kuuluvate mürkmadude süstemaatikast ning nende mürkide keemilisest koostisest»,

VITALI MARKOV VI kursuselt töö eest «Захват мю-мезонов легкими ядрами»,

MATI HAAS VI kursuselt töö eest «К теории эффекта Мессбауэра на примесном ядре»,

ARNO PAJUR V kursuselt töö eest «Demonstratsiooniotstarbeline loendaja kõrgsageduspingel»,

MARE KALLE V kursuselt töö eest «Kaasaja füüsika keskkooli programmis»,

ENE TUMM VI kursuselt töö eest «Mõnede heterogeensete süsteemide elektrodünaamikast»,

VELLO OJA VI kursuselt töö «eest «Экспериментальное исследование функции фотосинтеза места применения меченного углерода»,

JEVGENI VASSILTŠENKO VI kursuselt töö eest «Электронные возбуждения в гадоидных солях цезия, активированные индием, талием и оловом»,

II koha said:

SAIMA TUNGEL VI kursuselt töö eest «Nikkelelektroodi pinna oleku galvanostaatiline uurimine»,

LEMBIT SOSSI VI kursuselt töö eest «Valguse levimine mittehomogeenses kihilises dielektrilises keskkonnas»,

SIRJE KUNINGAS VI kursuselt töö eest «Tähtede Gem Leo ja 68 Tau atmosfääri keemiliste koostiste määramine»,

TOIVO ROOD VI kursuselt töö eest «Vasega aktiviseeritud CdS monokristallide luminestsents ja fotojuhtivus»,

VASSILI ALTUHOV VI kursuselt töö eest «Зависимость внутреннего сопротивления ионизационной камеры от некоторых ее паратитров»,

SIIRI KASK VI kursuselt töö eest «Grignardi reaktsiooni uurimine dietüüleetri ja tetrahüdrofuraani segudes»,

(Järg 4. lk.)

ÕIE REINTAM-TOMING

NII AILUSTASIME MEIE

(Algus «Tartu Riiklik Ülikool» nr. 17)

Piki Riia maanteed liikus kolonn noori mehi — vangid-töölised. Tulid kolonnis, lauldes. Hea, et laulsid. Tundus, et linnud okstel siristasid kaasa. Siristasid kaasa, sest inimesed ei täristanud relvi.

Tahes-tahtmata mõtlesin sellele, et neil vangidel arvatavasti on, kus ööbida, on linad ja voodi.

Meie isadele-vendadele anti magamiseks pinnasetekk. Olgu muld teile kerge!

Astun tagasi mööda Ülikooli tänavat ja järsku kuulen ütlemata mõnusat mulgi murrakut. Nõjatun majaseinale ja vaatan üksisilmi eite-taati, kes rõõmsa maailma esindajatena kiitsid lämmet päiva. Nende asjalikku juttu tajusin muusikana.

Tarvis oli ulualust. Nii läks jalutuskäik Tähtverre. Majad olid enamikus terved, kuid neil kõigil kas puudusid aknaklaasid või olid ainult jäänud mõningad suuremad klaasitükid ette. Ülikoolis küll anti õppejõududele aknaklaasi. Ühe aknaklaasi pärast üliõpilasel halduspprorektor Rägo käest erandit saada ja teha esimest visiiti taolise küsimusega — võimatu. Ees seisis ju üliõpilaste organisatsioonide jaoks ruumide taotlemine ja seda oli tarvis tema käest.

Järgmisel päeval kõnnin jälle mööda tänavaid ja ring läheb üha suuremaks. Ja näe, korraks vilgatas Dagmar Randla (Normeti) elurõõmus nõbinina. Ta ajas kellegagi juttu. Tundsin mõlemat vestlejat, sest olime koos olnud Uljanovskis. Selliste kaaslaste juures võis välja laduda: Otsin eluaset. Muidu istu kasvõi rongi ja sõida tagasi Tallinna. Jutuajamine lõppes sellega, et lubasin hakata tööle meditsiiniõena (1/2 kohaga) — töökoht kindlustas eluaseme. Niisiis komsorg, meditsiiniõde ja Arstiteaduskonna kolmanda kursuse üliõpilane. Liialt, loomulikult liialt! Kuidas neid asju omavahel jaotada? Õde olin sunnitud olema, arstiks soovisin õppida, aga kommunistlik noorsooühing ülikoolis oli tarvis taastada.

Läksin linna komsomolikomiteesse ja palusin kommunistlike noorte nimekirja. Nimekirja asemel sain ühe nime — Evi Prink, aktiivne kommunistlik noor juba 1940. aastast, viibinud ka tagalas. Siis palusin ülikooli 1940. aasta kommunistlike noorte nimekirja. Ulatati pikk nimestik. Kirjutasin kõik välja. Läksin ülikooli kantseleisse — võib-olla keegi neist õpib? Ei leidnud.

Ja siiski, otsimiste järel leidsime nii mõnegi. Tuli Sulev Jänes — kommunistlik noor 1940. aastast. Küll ellu jäänud, kuid kannatanud kommunistlikule noorele osaks saanud raskusi okupatsioonipäevil. Ja siis registreerus veel üks. Ei mäleta nime, mäletan ainult välimust. Pikakasvuline brünett noormees, nimetas end tartlaseks. Tean, et meil oli pikk ja äge jutuajamine metsatöödele minemise suhtes. Pidime ju kommunistlikest noortest kedagi saatma... Noormees läks ki metsatöödele vastu tahtmist ja ei tulnudki meie juurde tagasi.

Sulev Jänes vastutas ametiühinguorganisatsiooni eest. Tema olime juba ametlikult valinud selle töö peale, olime siis ise ka ainukesed ametiühingu liikmed. E. Pringile (fotol) oli jäänud raskemaid alasid — ideoloogilise töö organiseerimine. Oleks veider olnud, kui jõulise mehekogu asemel oleksime saatnud metsatööle selle hapra tütarlapse.

(Järg 2. lk.)

Seda pilti vaadates...

M. THEMUSE foto

«J'ai la querre»

(Lanoux, A.)

Maailmas on hea ja halb segunenud. Me teame seda. Me saame kogu aeg targemaks. Ja lihtsatest asjadest lihtsalt kõnelemine muutub palju raskemaks. Ühele poole jääb hea, teisele halb. Need kaks asja püsivad senikaua kuni valgus ja varigi.

Kohtasin seda inimest juhuslikult. Ta on taksojuht. Hiljuti sai ta viiekümne-aastaseks. Tal on perekond. Naine ja poeg. Ja ta pole endaga rahul. Ta ei suuda ikka veel toibuda sõjast. Ta põeb sõda, sõda on temas. Sõda haaras ta oma võimusesse enne, kui ta oli saanud elama hakatagi. Kodukülla jäid maha tema vanemad ja noorik. Väga raske oli see lahkumine. Viis kuud olid nad abielus olnud. Viis kuud... Poolas sai ta raskelt haavata. Hospidal. Pärast anti puhkust. Kodu tal enam polnud. Ta oli kaotanud kõik. Küla oli maatasa põlenud.

«Väga raske oli. Väga raske. Mitte midagi ei jäänud alles. Kõik oli ära põlenud. Ainult see puu oli jäänud kui tunnistaja sinna põlenud küla servale.»

Selle mehe poeg on rahuaja laps. Sõjaaja laps nuttis oma surma saanud ema kõrval ja talle oli kõik selge. Käegakatsutavalt selge. Aga praegu? Mis on hea ja mis on halb? Kas selle mehe poeg ja tema eakaaslased on sellepärast vaesemad, et nad sündisid siia maailma siis, kui üike oli möödas. Nad ei näinud põlenud maju, ei kuulnud pommide lakkamatut kanonaadi, nad ei tea midagi tollest puust seal põlenud küla serval... On selle mehe poeg halvem, et tal ei ole tulnud jagada oma haavatud sõbraga viletsat pajukit ja viimaseid tankirusikaid?

Kuulasin teda ja mõtlesin. Tema siin rooli taga on kauge nagu too okslik puu seal põlenud küla serval. Mina aga? Kas kohtumõistja? Möödakäija? Juhuslik tunnistaja? Või olen ma nagu nood kuumusest kärbunud lehed tolle puu küljes? Temale jäi see puu küla serval, minule aga...

Andsin talle kolm rubla. Tagasi ma ei tahtnud. Ja ega ta pakkunudki. Ta on elukutseline autojuht. Rahuajal jätkas sama ametit, sest muud ta ei osanud ja ei tahtnudki. Ta ütleb, et tema tööd ei saa talt keegi võtta, niisamuti kui igaveseks ajaks tema mällu sööbinud pilti põlenud külast ja üksildasest jändrikust puust.

*

«Pirita» mändide taga ümises meri. Kusagil kihutas «Volga», roolis jässakas, karminäoline ukrainlane. Mees, kes meenutab puujändrikku. Seda põlenud puud.

LEILI PADEVEST

Üliõpilaselu põhiprobleemidest

Mõttevahetusele «MIKS MITTE DISKUSSIOON?» Vt. «Tartu Riiklik Ülikool» nr. 15—17.

Käesolev mõtteavaldus seab oma eesmärgiks vaadelda tõstatatud küsimusi üldisemalt, seoses üliõpilaste maailmavaate kujunemise põhiprobleemidega.

I. Veeliste teed ettepaneku filosoofia õpetamise diferentseerimisest üliõpilaste huvitatuse ja eelduste järgi. Muidugi ei piirdu see idee ainuüksi filosoofia õpetamisega. Tingimustes, kus korgema hariduse omandamine on üsna massiline nähtus, kerkib see küsimus tegelikult igal alal: Kuidas tagada, et igauks omandaks korgemas koolis maksimaalse, selle, mida lubavad tema võimed? Ülikooli õppesüsteem ei tohi mingil juhul konkureerida «keskmise üliõpilase» võimete ja tootlikkusega, ta peab maksimaalselt soodustama iga üliõpilase **individuaalset arenemist,** kuitahes korge ka on tase, millelt antud üliõpilane lähtub.

Selle nõude teravus ilmneb meil veel ühel põhjusel. Kõrgema haridusega spetsialistide ettevalmistamise massilisuse taustal esineb terav defitsiit kesk-erihariduse saanud töötajate osas. Viimaseid on esimestega võrreldes tunduvalt vähem. Reaalselt korvavad olemasoleva defitsiidi korgema kooli lõpetanud, tehes praktilisi ka laborantide, tehnikute, meistrite jne. tööd. Sellise «meetodi» ebaökonoomsuse esiletoomisel ei pretendeeri allakirjutanu mingile prioriteedile.

Nimetatud puuduse tõttu satuvad korgemasse kooli paljud, kellele sobivam, jõukohasem ja meeldivamgi koht oleks laia profiiliga kesk-eriõppeasutuses või keskkooli täiendavas koolis. Taoliste võimaluste süsteem on hakanud meil temaatika osas oluliselt laienema alles viimasel ajal. (Praeguste tehnikumide sobivus laiemas mastaabis nouaks eraldi kaalumist.)

Hea oleks muidugi, kui korgem kool või sinna astumise protseduur suudaks olla loomulikuks sõelaks, mis valiks inimesi võimete järgi toeliselt nn. «üli-» hariduse saamiseks (1) ja mitte rohkemat kui kesk-erihariduist nõudvate tööülesannete täitmiseks (2). Meie riigi spetsiifilistes tingimustes, kus korgem kool peab taitma nii esimest kui teist ülesannet, on eriti suur oht kalduda «keskpärasele» tasemele.

Paljude erialakateedrite juures on meil suudetud «üldisest keskmisest» hoiduda. Üliõpilastele lähenemine on rangelt individuaalne. Suudetakse korraldada õppetöö nii, et antud üliõpilaste poolt saavutatava taseme määravad tõepoolest põhiliselt selle üliõpilase andekus või võimekus iseseisvalt töötada, mitte aga kehtiv õppesüsteem. Seda on saavutatud üldiselt olemasolevate materiaalsete võimaluste ja Tartu kui teadusliku keskuse spetsiifika raamides, aga ka väljaspool neid raame.

Eelöeldu ei tähenda, et maksimum on saavutatud üldettevalmistuses ja igal alal. Nähtavasti on ühiskonnateaduste osas veel suhteliselt palju selles mõttes «harimata maad». T. Veliste poolt esiletoodud probleem on seetõttu aktuaalne. Allakirjutanu leiab, et selles ettepanekus sisalduv diferentseeritud õpetamise printsiip tuleks kindlasti igas aines realiseerida. Mis puutub teaduslikku kommunismi, siis tahaks, et kõik eelöeldu kehtiks selle ühiskonnateaduse kohta eriti.

Me kõik elame ühel kommunismi ehitaval maal ja valmistume sellest tööst vahetult osa võtma tähtsatel võtmepositsioonidel. Kommunismi ehitamise reaalsus ümbritseb meid lapsepõlvest peale igal sammul. Mille muu, kui selle konkreetse ühiskonna analüüsiga ülikooli ajal omandatud teoreetiliste teadmiste abil peakski lõppema ühiskonnateaduste kursus.

Just kommunismi ehitamise käesolevad probleemid Nõukogude Liidus, reaalsed vastuolud meid vahetult ümbritsevas keskkonnas, progressiivsete ja arengut pidurdavate jõudude olemuse analüüs, uute, meid praegu ümbritsevat arengut määravate seaduspärasuste väljatoomine oleks allakirjutanu arvates teadusliku kommunismi kursuse ülesanne nr. 1.

Olgem konkreetsed: meie haridussüsteemi eelnimetatud puudus on ainult üks meid ümbritsevatest veel lahendamata probleemidest. Selline on ka praegu toimuv majandussüsteemi reformeerimine, mõnede tööstusharude mahajäämus maailmatasemest, teaduse saavutuste ellurakendamise ebaoperatiivsus jne.

Praktika näitab, et fikseerimine NLKP dokumentides (praegu toetuvad ühiskonnateadused klassika kõrval ju põhiliselt neile) on ülesannete lõplikuks formuleerimiseks. Siin lõpeb probleem, algab otsene elluviimine.

Kuid just ajavahemikus nimetatud kahe momendi vahel kätkeb meie ühiskonna tänase ja homse päeva häll. Formuleerub see, mida me reaalselt näeme ja tunneme endi ümber, mis määrab meie koha elus, meie unistuste täitumise või pettumuse. Nn. «ametlik» formulatsioon on mitte ainult hilinev, vaid mitmesugustel taktikalistel kaalutlustel ka nn. «üli»haridusele ebapiisav. Ta on «populaarteaduslik», kui kasutada R. Karukäpa väljendusviisi.

Mis huvi saab sisaldada ühiskonna«teadus», mis ei käi reaalsusega loovalt kaasas, vaid sõrgib tegelikkuse sabas, Praktika näitab, et need seminaride küsimused, mis suudavad trügida esiplaanile, püstitada aktuaalseid ja värskeid probleeme, võetakse üliõpilaste poolt suure huvi või vähemalt osavõtuga vastu (näit. sotsialismi poliitilise ökonoomia aktuaalsed probleemid, kõrgema haridusega spetsialistide kasutamine meie rahvamajanduses jms.).

Eelöeldu ei tähenda, et teadusliku kommunismi kursus peaks ainult taoliste üksikküsimustega tegelemagi. Ei. Kuid mööda minna neist ei saa.

Õpetada nägema üksikute puuduste ja vastuoluliste nähtuste taga üldisi seaduspärasusi, ka üldist laadi vastuolusid, õpetada õigesti analüüsima meid ümbritsevat ühiskonda — selline on ühiskonnateadustele punkti paneva kursuse esmane ülesanne allakirjutanu arvates.

Ja just selliste ülesannete täitmiseni praegune teadusliku kommunismi kursus üldjuhul ei küüni. Teiselt poolt, just orienteerumatus kirjeldatud põhiküsimustes on allakirjutanu arvates põhjuseks, miks üliõpilaste ja osa intelligentsi seas levib pessimism, puuduste üle virisemine, sulgumine oma erialasse ja ühiskondlik passiivsus.

Väga tähtsaks, ehkki mitte esmajärguliseks küsimuseks on õige ja vaba orienteerumine välispoliitilistes probleemides, sealhulgas rahvusvahelise kommunistliku liikumise, üldse kapitalismilt sotsialismile toimunud ja jätkuva ülemineku probleemides. Sel alal tundub pakutav aktuaalne ja värske diskussiooniline materjal ületavat enamiku üliõpilaste praeguse huvi ja osavõtu piirid. Ilmselt tuleneb see laialdasest rahvusvahelisest diskussioonist nendes küsimustes, mis on perioodika kaudu meile kättesaadav. Kahjuks ei ole sisuliselt niisama kõrgel tasemel diskussioonid meie siseprobleemide üle.

Lõpuks tahaks kokkuvõttes rääkida üldse meie üliõpilasi haaravatest probleemidest.

Omavahel ei ole üliõpilased sugugi nii passiivsed, kui see ehk seminaridel võib paista. Vaieldakse, võetakse seisukohti, püütakse mõista **igasuguseid** ühiskondlikke probleeme. Peaasi, tahetakse mõista ümbritsevat elu, **et määrata oma koht** selles. Just koht elus on praeguse üliõpilase kõige teravam, kõige pakilisem ja murettekitavam probleem. Siit tuleneb ka huvi reaalse, meid iga päev vahetult ümbritseva elu vastu. Siit järeldub aktiivsus või **passiivsus** olenevalt sellest, kas olukorra analüüs on jõudnud optimistliku või pessimistliku lõppjärelduseni. Kuid maailma ja iseenese vahetu keskkonna analüüsi tulemuseks on ju teatud maailmavaade.

Seega on üliõpilase maailmavaate ja tõekspidamiste kujunemisel määravaks just teda vahetult ümbritseva, kordan, **Nõukogude Liidu konkreetse sotsialismi, selle riigi progressi** probleemid. Need on ühtlasi üliõpilase eluprobleemid. Kas olla ja kuidas olla? Need on probleemid, mis huvitavad, kisuvad kaasa mõtlema, erutavad kõige enam. Meil nihkub tähtsale kohale ka meie vabariigi olevik ja tulevikuperspektiiv, meie rahva koht teiste rahvaste seas. Konkreetselt näiteks: side Eesti teaduse ja majanduse vahel, Ülikooli ja Teaduste Akadeemia vahel, sellest sõltuvalt üliõpilaste tulevased töökohad. Ka need on meie üliõpilaste eluprobleemid.

Käesoleva võiks lõpetada, kuid tundub siiski vajalik olevat lisada mõni sõna vajadusest eelnevat kirjutada.

Levib ka arvamus, mille kohaselt praegused üliõpilasdiskussioonid olevat liiga abstraktsed, üldsõnalised, ei vii praktiliste resultaatideni. Oodatakse üliõpilastelt aktiivset kaasalöömist praktiliste küsimuste lahendamisel.

Kuid eks just üldküsimused, s. t. maailmavaade ole see, mis kas tõukab aktiivsusele praktilises tegevuses või vastupidi, muudab selle tüütuks ja eemaletõukavaks? Alahindamata praktiliste küsimuste lahendamise vajalikkust kaldub allakirjutanu siiski arvama, et maailmavaade, mis kogu tegevust hingestab, on primaarse tähtsusega, kuivõrd meie, üliõpilased, oleme eeskätt mõtlevad inimesed ja alles siis spetsialistid, organisaatorid, aktivistid jms. Kui Lenin ei oleks meie eas juurelnud maailmaprobleemide ja Venemaa tolleaegse reaalsuse üle üldse, ei saaks meie sotsialistlik riik tänavu 50-aastaseks. Meie eas otsitakse seisukohti, mis kogu elu hingestaks, seepärast tuleb ka teoretiseerida. Seepärast just ongi võõrastav ja elukauge üliõpilasprobleemide surumine pisiküsimuste ringi, milline tendents ilmnes ka üliõpilaskonverentsil (näit. sm. Pesti sõnavõtt).

Ei, mõtestamata aktiivsus **kättenäidatud** suunas, ka skolastilised arutelud moraali ümber ei peegelda meie üliõpilaste põhiprobleeme. Ei peegelda neid ka teatrikülastuste, isetegevuse, elu- ja õppetööalaste ankeetide «probleemistik», mida viimasel ajal komsomolitööle «külge poogitakse». Need ei haara kaasa, ei ärata aktiivsust.

Aktiivsus saab juba oma olemuselt olla ainult konkreetne ja loov. Loov mõte aga ei mahu **mingite** müüride vahele. Meie ühiskonnas on nendeks müürideks dogmatism ja usaldamatus. Seegi on üks kogu meie nõukogude ühiskondlik-poliitilise süsteemi, seega ka üliõpilaste eluprobleemidest.

R. TANNER,
bioloogia-osakonna V k. üliõpilane

NII...

(Algus 1. lk.)

Habras? Välimuselt — jah. Ja kuigi me tutvusime temaga «Uue aja künnisel», ei mäleta me teda ainult kirjandusliku mõtte arengusse püsiva jälje jätmise tõttu. Ta oli seltsimees selle sõna kõige paremas mõttes. Tema vaprus varjutas hapruse.

1945

Nii algas meie töö. Esimese suurema üritusena korraldasime uue, 1945. aasta vastuvõtu peo. Ülikooli aula kasutamine ei tulnud kõne alla ja nii toimus pidu Hariduse tänava kultuurihoone ruumides. Ettevalmistuseks oli tarvis rohkem inimesi. Esimestena lõid kaasa mu endine kooliõde Tallinnast, Salme Ree (Anton) ja tema sõbratar Helde Pulbert (Haldre). Tänu neile arukatele, hästi õppivatele, nägusatele ja humoorikatele tütarlastele saime kontakti peaaegu kõikide Arstiteaduskonna üliõpilastega.

Salme Ree 1941. aastal

Ka neljandal kursusel oli väike grupp üliõpilasi, aga viies, kuues? Nende vahet vähemalt meie, üliõpilased, ei teadnud. Eksameid anti individuaalkorras. Praktiliselt kulus kolm aastat, enne kui riigieksamid Arstiteaduskonnas hakkasid toimuma ainult kevadili. Isegi meie kursusel (lõpetas 1948. a.) olid riigieksamid nii kevadel kui ka sügisel, ning ka siis ilmus riigieksamile veel mõni «uustulnuk», keda nägime esmakordselt.

Seega 1944/45. õppeaastal moodustas esimene kursus Arstiteaduskonna üliõpilastest enamiku. Tänu Salmele ning Heldele oli selle ülikoolis mõjuka teaduskonnaga kontakt olemas.

Uusaasta vastuvõtt toimus tõbusalt. Organiseerisime isegi puhveti. Praegu tundub see enesestmõistetavana, aga 1945. aasta jaanuar oli veel kaardisüsteemi aeg. Vastutasid puhveti eest Salme ja Helde.

Järgmisel päeval pärisin aru ja tundsin heameelt kordaläinud ürituse üle. Aga miks ma ise ei läinud? Oleksin pidanud minema nagu saabastega kass, sest muinasjutt tuhkatriinust ei täitu isegi mitte uusaastaööl. Tavalised sõduri-saapad sobisid tollal kuidagi loengutel käimiseks ja igapäevaste toimingute õiendamiseks, ent peole...?

Evi Prink oli ainuke, kes taipas minu eemalejäämise tõelist põhjust, kuid ta ei rääkinud sellest. Neil, kes nüüd on jõudnud meie tolleaegse eani, kerkib tahtmatult küsimus — aga kuidas teised said? Seetõttu, et 1944. aasta sügisel ülikooli astujad tulid kodudest nagu teiegi. Igas kodus ju üht-teist ikkagi leidus.

Midagi ma siiski tegin tollel vana-aasta õhtul. Ütlesin oma kurttummadest noortele hoolealustele, et võtan uue aasta vastu koos nendega. Kasvatajatele anti vaba õhtu ja kellelgi polnud midagi selle vastu, et meditsiiniõde neid asendab. Enne läksin siiski veel peahoonesse. Miks? Tulin lihtsalt

(Järg lk. 3)

Soovime head puhkamist!

Üleeile, viimasel maipäeval austati ülikooli aulas rektori kantselei juhatajat Alviine Kurge, kes pärast 45-aastast pidevat ülikoolis töötamist siirdus ammu väljateenitud pensionile. Palju sooje sõnu öeldi selle ääretult kohusetruu, sirgjoonelise ja lõbusa naise aadressil, ning need ei olnud ainult juubelijutuna mõeldud. Alviine Kurge tunneb igaüks, kes on mingile paberile vajanud ülikooli pitsatit või kellel on olnud tegemist sissetulevate või väljaminevate kirjadega. Kirjavahetus suureneb mitte aasta-aastalt, vaid päev-päevalt. Kõik nad tuleb sorteerida, registreerida, adresseerida, kontrollida, välja saata ja välja jagada, kõige eest vastutab kantselei juhataja ja kõike ta peab jõudma. Jõuabki, kuid tihti «oma ajast». Kohusetunne ja armastus oma töö vastu, millest rääkisid rektor prof. Klement, prof. Ariste ja teised sõnavõtjad, on ja jäävad eeskujuks kõigile noorematele, ükskõik, kus nad ka töötaksid.

Aktusel tervitasid sm. A. Kurge lauludega solistid I. Ulpus, M. Laar, O. Saks ja administratiivmajandusosakonna naisansambel ning flöödisoologa E. Kaitsa. Lilli oli mitu sületäit ning häid soove veel rohkem. Ei puudunud ka kingitused... Head puhkamist ja tulge meid ikka vaatama!

Seda pilti vaadates...

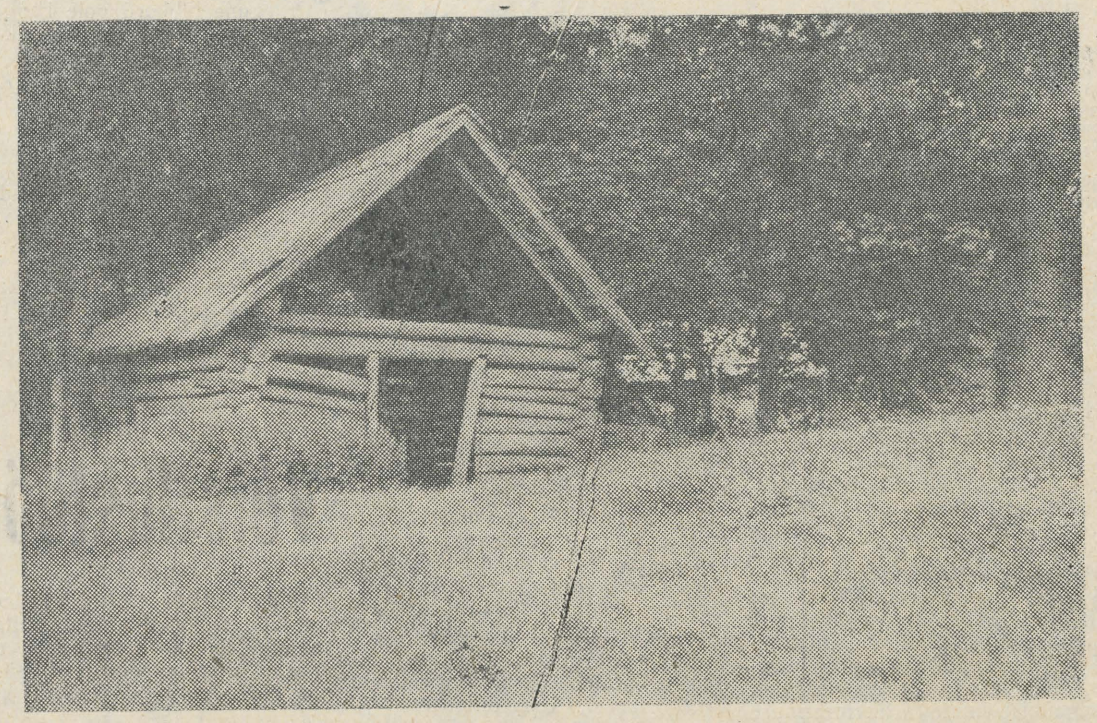

EMALE

Kullerkuppude aeg on käes... Minule kahekümne-esimene kullerkupuline kevad. Ja ikkagi nagu lahutaks tollest ajast ainult mõneööpäevaline eemalolek.

Nende samade imelikult tasases tuulevaikuses seisvate haabade ja hõbepajude taga lookleb oma sikksakke tehes Mustjõgi. Ikka seisab veel nobedate päikesekiirte pleegitatud ja aastakümnete jooksul vihmapiiskade niisutatud länguvajunud küün.

Siin... siinsamas me jooksime. Sina oma vallatu viieaastase plikatirtsuga. Mustjõe ääres käisime tihti ja alati pärast suplemist korjasime kullerkuppe. Ja ikka sain ma Sinu käest tõrelda. Lilled olid nii ilusad ses värskes tallamata heinas. Oli mesilaste sumin ja liblikate lend. Seepärast ei püsanud mulle väikesest kimbust. Tahtsin murda sületäite kaupa. Aga rohkem sõtkusin ma maha. Kui olime koju jõudnud, olid paljud õied juba närtsinud.

...Ja kuigi need lapsepõlve päikest täis päevad on kusagil aastate taga, tulevad mõnikord kõik läbielatud hetked jälle tagasi. Nii juhtus ka seda pilti vaadates. ...Jälle kohisevad puud Mustjõe kallastel, õitsevad kollased kullerkupud, veel on alles see viltuvajunud küün.

Ainult minule on see hoopis teistsugune kevad, esimene kevad ilma Sinuta. Kevad, mida Sina enam ei näinud.

V. LAATS

Sirje Peenemaa

Ma pole lill...

Kas oled näinud rukkilille silmi
kesk kollast välja, mis kui põll on
on maas,
või kevadises metsas sinililli,
mis häbelikkust põõsas varjavad;

või varsakapju heledamaid päiksest
end vannitamas oja selges vees,
või kullerkuppe sihvakaid ja
väikseid
veel pisarates öisest kastemeest;

või pääsusilmi laulmas lillal niidul,
täis naeruhelki iga pisem õis,
või kassikäppi tillukesel kingul,
või karikakra kollast silmevõid;

või tulikaid kui õhtueelset taevast,
või kannikesi hapraist-hapramaid,
või takjanuppe — nüüd vist juba
naerad...
kuid siiski leppima pead minuga!

Etüüd Emajõel

Vaher jälle on õitsemisvalus,
rohust piilumas võililles silm.
Kirsioksad kui merevahus,
toomesaus on takerdund pilv

lumivalge, täis lõhnasid süli,
vaata, valemid peast veel viib!
Mida teha, kui varane suvi
lippab väljadel ringi kui hiir!

Sasib tuul lausa kiuslikult juustes,
päike silmisse kiiskab meil vee.
Tore sõita jõe jahedus huultel,
maha jääb tuhatvärvine tee.

Tunnen õlal su sõrmede sooja,
pilk on taevasinelust täis...
Paha suvi, sa segadusttooja,
kuhu valemid peast küll jäid?

Kiire sõit, näe, nad laintesse
poetas,
igast valemist vetikas sai.
Oh sa hing, kust nüüd välja nad
loed sa,
on ju jõgi nii otsatult lai...

Tartu Kirjanike Majas

toimus esmaspäeval Leelo Tungla uue värsikogu arutelu. Väga huvitava põhiretsensiooniga esines Aleksander Suuman, kes analüüsis luulekogu plusse ja miinuseid. Seejärel vaeti luuletusi ühises vestlusringis. Võib-olla just selle tõttu mööduski arutelu üsna rahulikus õhkkonnas, et enamik kohalviibijaist (neidki kahjuks vähevõitu) olid autori eakaaslased ja luuletustega juba varem tuttavad.

Leiti, et pärast mõningast ümbertöötamist võib luuletuskogu trükis avaldada.

I. SENDER

LEELO TUNGAL

Quasi una fabula

Nii meie tuleme hõbepaleest —
tõlladrapeeringud nõrgumas veest,
viramas kuljuste vaskised kellad...
Kuis on su silmad nii kirjud ja hellad!
Kodus on pargiteel lomp nagu laip —
kallis, sa temale viska me vaip!
Kergetel kingadel torni sa üles
minu kui kuningatütre viid süles.
Tümiseb kirjatud pähkliparkett,
saalis kui rõivaist me vääname vett...
Ah, kui ei taha, siis endki ei teeni me —
mantlibrokaat kukub diivanileenile.
Seotuna sõrmede valevaist klambreist
läbi taas kõnnime kõikidest kambreist.
Õhtul, kui peekreis on põlemas vein,
küünaldes küütleb me pärlmutter-sein,
läheme käsikäes südame põksel
saalides sättima hiirtele lõkse...

MÄRTS, 67

(Algus lk. 1)

kella alla, lugesin kuulutusi ja vaimustusin tolle õhtu ühest elamusrikkaimast momendist. Vaikne peahoone. Arvatavasti polnud mingisugust valvet nagu praegu (uste kinnipanemisest rääkimata). Olin pikas koridoris koos vägeva orelimuusikaga, mis voogas ülikooli kirikust ja pani vibreerima kõik seinad. Orel ja laul, mõttetuile sõnadele vaatamata siiski pühalik, vägev, hingepuhastav muusika oli väsinud hingele nagu sportlasele taastumisperiood. Kes laulsid? Ülikool laulis — oli see ju ülikooli kirik. Nagu hoop näkku — ja siiski ilus ja võimas, kuid milleks? Orelihelid, pannes vibreerima kivimüürid, masseerisid ka inimest. Aitas see neid? Võimalik, kuid kas on vajalik viia raskused mõistuse tasapinnalt emotsioonideni kirikuõpetaja vahendusel? Jääda lootma asjade lahendust iseenesest, uskuda issandasse ja mitte inimese võimsusse? Loomulikult mitte! Seda enam tundsin rõõmu, et vähemalt suurem osa noorusest võis selle õhtu mööda saata ja kohata aasta hommikut rõõmsalt — ilma kirikupapita ja tegevustahet loovutama paneva müstikata.

Kas praegu kasutatakse kiriku ruume otstarbekalt? Meie oludes, kus isegi Teaduslik Raamatukogu sattus «süütenööri» — vist küll. Avaramate võimaluste puhul ei loobuks ükski muusikahuviline kontserte kuulamast just sellises helikojas.

Tollal aga möllas veel sõda. Kunagised üliõpilased hoidsid käes püssiraudu — mõlemal pool rinnet, ühest rahvusest, ühest koolipingist ja juhtus ka — ühest perekonnast. Homo sapiens *hävitas* homo sapiens'i! *Teadmised läbivad emotsionaaise sõela, et tegudes kinnistuda veendumusteks, maailmavaateks» («Edasi» järgi I üliõpilaskonverentsil mais 1967). Kirik kui emotsionaalne sõel on küll ainult oopiumiks. Ka emotsioone on vaja saavutada mõistust allutamata!*

Tookord tuli asjaga leppida, reaalset olukorda tunnistada, igas halvas leida selle parem külg ja oodata... Kulus siiski ligi paar aastat, enne kui ülikooli nõukogu üksmeelselt hääletas kiriku sulgemise poolt.

Jaanuar. Arvestused, eksamid — kas nad olid? Ei mäleta, sest minule see üliõpilase peamine — õppetöö — ei olnud kahjuks veel peatööks. «Vahele» ma ei jäänud. Kolmanda kursuse eksamite alusel sain kõrgendatud stipendiumi (efekti vähendamiseks peab nimetama, et tollal anti kõrgendatud stipendium meile kõigile, kellel ei olnud hinnet alla «nelja»).

Ühiskondliku tööga oli rabelemist rohkem. Nõukogude armeest polnud veel tagasi pöördunud endised üliõpilased, kelle seast oleks kindlasti saanud sekretäri. Ja nii tuli ikka kolmel rindel edasi rühkida.

Uusaasta paiku toimus ka parteiorganisatsiooni koosolek. Nägin siis esmakordselt rektor A. Koorti. Atleetiline, rahulik ja tasakaalukas — nii nägin rektorit hiljemgi ja nii kerkib mälestus mu vaimusilmade ette, kui kummardun tagasihoidliku kalmukünka kohale.

Sellel koosolekul tunti komsomoliorganisatsiooni vastu esmakordselt ka «ametlikku» huvi. Andsin väikese ülevaate olukorrast. Küsitleti ka koosseisu. Tundus, et ülikooli esimene sõjajärgne õppeja vist ka teadusala prorektor Harald Haberman jäi rahule, et selline organisatsioon siiski juba olemas on. Vähemalt nii rääkisid tema alati uut hindavad silmad ja rõõmsameelne bassihääl. Vaatamata sellele, et siis moodustasid ülikooli parteiorganisatsiooni nii TRÜ (koos põllumajandusalaste teaduskondadega), «Vanemuise» kui ka kunstikooli kommunistid, oli koosolekuruum siiski pooltühi.

Pärast uut aastat sai hoo sisse ka ametiühing. Tehti algust isetegevusega, vanameister Richard Ritsingul on selles hindamatud teened. Tema laululehtedelt toimusid aulas ühislaulmised. Selleks polnud tarvis olla «laululind» ega ka kooriliige, nagu tänapäeval. Laul oli siis vabam ega omanud veel professionaalset iseloomu. Teatavasti puudub laulvas inimeses skeptiline ellusuhtumine. Seda ju tarvis oligi. Alles mõni kuu tagasi oli kadunud haakristi kand ja ülikooli paraaduks avati jälle üliõpilastele. (Okupatsiooni ajal, nagu teavad rääkida kohalviibijad, oli see üliõpilaste jaoks suletud). Palju indu spetsiaalse laulukoori ellukutsumise üritusse andis ka Irene Maaroos, kuigi meie kommunistlike noorte pulbitsev innukus ei olnud alati kooskõlas tema distsiplineeritud tarmukusega.

Ametiühing sai endale ruumi kolmandal korrusel.

Eraldati fonde tööstuskaupadele. Kursused esitasid nimekirjad, mille alusel orderid välja jagasime.

Jaanuari lõpul või veebruaris nägin sõdurimundris Jaan Partsi. Ta tahtis õppida. Peas vilksatas mõte, et Parts tuleb panna õppimisvõimalusi «välja teenima». Läksime parteiorganisatsiooni sekretäri sm. L. Rootsi poole. Põhimõtteliselt saime kokkuleppele. Kuupoolteise pärast andsin Jaan Partsile ametlikult üle komsomoliorganisatsiooni juhtimise ning juba hoogsalt töötava ametiühingu.

9. mai 1945 algas meil farmakoloogia loenguga. Esimene, kelle käest rahust kuulsin, oli prof. Kingissepp. Pärast esimest loengut läksime aulasse miitingule. Pole ma vist ühelegi miitingule läinud nii sügava rahuldustundega. Sõnad veeresid mul iseenesest. Millal ma jõudsin sõnavõtuks valmistuda? Jaa, selline küsimus esitati. Ette valmistuda, läbi mõtelda? Niisama kaua, kui kestis sõda. Niisama kaua töötasime sõja lõppemiseks. Mõtlemata töötada — selleks pole inimene võimeline. Just läbimõeldud tegevus aitas tollal üle saada raskustest. Ja tookordne «ettevalmistus» polnud mitte ainult läbi mõeldud. Ta oli läbi tunnetatud.

Võidupäeva hommik jääb alatiseks meelde. Päikesepaisteline päev nagu seegi, mis tõi ootamatut surma ja alustas ligi neljaaastase sõjamöllu. Algus oli pühapäev, lõpp — tööpäev. See tööpäev muutus aga pühapäevaks — ei, rohkem — pühaks (ametlikult küll alles mõned aastad hiljem).

Mustadele leinariietele hakkas paistma päike. Kas ta pleegitab nad heledamaks? Veidi.

Sügava tänutundega mõtlen patoloogilise anatoomia õppetöö korraldusele III või «prof. Valdese kursusel». Professor püüdis töötada iga üliõpilasega individuaalselt. Prof. Valdes andis ja nõudis teadmisi. Ja nõudis korda, sisendas plaanipärasust, õpetas hindama aega. See oli vajalik, ehkki tookord pelgasime seda tunnistada. Aga praegused üliõpilased?

1945/46. õppeaasta algas juba elavamalt. Tagalast pöördusid tagasi tütarlapsed, sõjavõest nii mõnedki noormehed. Palju aitas ametiühingu töös E. Hopp. Julgemalt lülitusid töösse okupatsiooni üleelanud endised kommunistlikud noored. organisatsiooni astusid uued üliõpilased. Innukaimad olid Johannes Kalits, Valdeko Virkoja ja vennad Riikojad, kellel mõlemal elutee katkes liiga vara.

Komsomolitöösse lülitusid tõsiselt Helga Oonel (Ertis), Kaljo Rägo, Elmar Loige, Liidia Kalde, Akivo Lenzner. Krimmist tulid tagasi energiline ja arutlev Heinrich Tiido ja tookord päris jõumees Martin Boston. Kommunistlikke noori abistasid üliõpilased Ea Jansen, Robert Looga, vennad Endel ja Olev Laasikud, Linda Oja, Hans Bochman, õed Bersitskajad, Erich Närep, Arnold Andersen jt. Juristid andsid esimese agara klubijuhataja Irene Rummeli. Laulukoori edasised hinged — esinaised olid Marta Taba (Kadari) ja Helju Ernesaks.

Silma paistis ajaloolaste kursus, kus õppisid Juhan Kahk, Karl Siilivask, Hillar Palamets, Asta Künnap, õed Õngod (üks õdedest oli filoloog). Samal kursusel õppis veel Ellen Plotnik, kes praegu kontsentreerib vaimu doktoritöö tarvis.

Niisiis, arengu tunnetamiseks ja takistuste ületamiseks (neid on küllalt ka tänapäeval) kõigile palju, palju tolleaegset nooruslikku energiat ja temperamenti!

Oleks vaja arutada

Ülikoolis me omandame teadmisi ja oskusi mitte ainult edaspidiseks tööks, vaid ka eluks. Kas aga alati on loodud keskkond, kus üliõpilase isiksus saab loomulikult ja harmooniliselt areneda, et kujuneks välja tark, inimlik ja aktiivne ühiskonna liige?

Küsimus on väga lai ja komplitseeritud, seetõttu puudutaksin ainult selle ühte aspekti.

Üle 2000 meie alma materi üliõpilastest elavad ühiselamutes.

Sirvides 1950—60. a. ühiselamute elanike mälestuskilde, torkab teravalt silma suur soojus, heldimus, heatahtlik muie, kui jutt kaldub ühiselamute peale. Oli kitsam kui praegu, aga igal toal oli oma nägu, valitses tore seltsimehelik õhkkond, organiseeriti (ilma igasuguse korralduseta) üritusi, mis liitsid tudengeid üheks tervikuks. 1961.—1967. a. meenutustes sellised noodid puuduvad. Enamasti kõik piirdub oma toaga+lahingud linnanoorsooga. Elamistingimused on muutunud paremuse suunas, kuid ühine vaim on kadunud.

Segaühiselamute likvideerimise põhjuseks olid moraalsed kaalutlused. Kas see andis loodetud tulumusi?

Hiljuti läbiviidud ankeedist võib välja lugeda Vana-Tiigi ühiselamu tütarlaste kurb-nukrat appihüüdu: «Kaitske meid pättide eest!» Kes on vähegi tuttav selle ühiselamu olukorraga öötundidel, mõistab, mida see tähendab.

Esimene väljapääs: tõsta valve valvsust! Kuid ... on olemas tagavara sissepääsud, järeletehtud võtmed, avatavad aknad, väljakeeratavad korgid+keelatud vilja ja seikluste mekk. Oletagemgi, et valve suudab kinni püüda kutsumata külalised. Kutsututele leitakse ikkagi moodus.

Arvukad käskkirjad, öised kontrollretked ainult soodustavad «mitte vahele jäämise tehnika» täiustamist.

Üliõpilaskonda peetakse ju üldiselt kõige paremate ja progressiivsemate taotlustega ühiskonna grupiks. See eeldab kõigepealt teatud usaldust tema vastu. Mõned üleastumised, mis ei mahu ametlikesse normidesse — peab siis nende järgi otsustama kõigi üliõpilaste üle ja asetama neid ebanormaalsetesse tingimustesse.

Inimese käitumist ja ellusuhtumist mõjutavad kõige rohkem teod ja kogemused, mis lähevad läbi emotsionaalsuse prisma.

Võrrelge tütarlast, kes on kasvanud vendade keskel, sellega, kelle kasvuseltsilisteks on olnud sookaaslased. Pea alati on tegemist suure erinevusega: esimene lööb kõikjal kaasa, käitub loomulikult, on seltsimehelik.

Ülikoolis peaks tudeng olema keskkonnas, mis tingiks kollektiivsustunde, otsekohesuse, aususe jt. omaduste loomuliku arengu.

Seda tuleks tagada mitte sarjamise, käskkirjadega, vaid **keskkonnaga.** Oma kursuse tütarlapse laitus või kiitus mõjub noormehele palju enam kui hoopis rangem karistus ülaltpoolt.

Ja kas poleks selline seltsimehelik, sõbralik vaim eelduseks, et kursusel tehakse kõike loomulikult, asjalikus ja toredas õhkkonnas, ilma sundimiseta.

Milleks sarjata passiivseid üliõpilasi, pigem loogem olukord, kus tudeng saaks muutuda kohanduvast, käskude ja keeldudega ümberpiiratud indiviidist vabaks, aktiivseks kollektiivi liikmeks.

Alles siis on mõtet rääkida isikliku ja kollektiivse vastutustunde kasvatamisest, omavalitsusest ja muust.

Praegune olukord pole kiiduväärt. Rakendatakse meetodeid nagu käskkirjad, väljaheitmised jne. Sellist valitsemissüsteemi püüab muuta efektiivsemaks hiljuti loodud kolmeliikmeline komisjon, mis koosneb administratsiooni, ametiühingu ja komsomoli esindajatest. Nähtavasti on see praeguses olukorras ainus tee korra tagamiseks. Kuid kas just see ei tekitagi kahtlust, et päris-põhjused peituvad kogu asja enda korralduses.

Üleminek segaühiselamutele nõuab tingimata igakülgseid ettevalmistusi: kogemuste omandamine teiselt kõrgematelt õppeasutustelt, teovõimelise kaadri kasvatamine, vastav arutelu ajalehe veergudel. Sellega tagaksime segaühiselamutes seltsimeheliku vaimu, juurduksid tavad ja traditsioonid, mis pidurdaksid negatiivseid arengutendentse.

Peale ühiselamu nõukogu, kes peab olema väga autoriteetne ja omama küllalt volitusi tegutsemiseks oma äranägemise järgi, saaks kohapeal edukalt kasutada kursuste ja osakondade büroode abi. Vastasel korral võib karta, et selline süsteem kaotab juhitavuse. Arusaadavalt ei tule segaühiselamute taas moodustamisse suhtuda kui kõigi teravate probleemide ühel hoobil lahendamisse. Igal juhul võiks see olla üheks eelduseks, mis teeb üldse võimalikuks tõelise kasvatustöö, mille aluseks on ju alati teatav vastastikune mõistmine.

Praegune olukord pole kaugeltki rahuldav. Sellepärast olekski vajalik vaba arutelu, et teada kogu ülikooli kollektiivi arvamust.

*

Mina olen samuti sigaduste vastu ühiselamus, tahaksin väga, et ülikool annaks mitte ainult kõrgema erialase ettevalmistuse, vaid kujundaks oma lõpetajaid haritud inimesteks selle sõna kõige paremas mõttes.

Oma osa on siin ka elu korraldamisel ühiselamutes.

T. JÄRVE

Võistlustööd

(Algus lk. 1)

ILME LILLIALLIK VI kursuselt töö eest «Mõningate nitroalkaanide ionisatsioonikiiruste uurimine kahekomponentses süsteemis dioksaan — vesi».

III koha said:

VARPO REDI II kursuselt töö eest «Ühe aeroioonide loendaja mõõtekondensaatori optimaalse konstruktsiooni arvutus»,

JELENA ASARI V kursuselt töö eest «Исследование некоторых фотоэлектрических свойств сульфида кадмия»,

SIIRI KOPPEL VI kursuselt töö eest «Humiinhapete mõningate koostiskomponentide paberkromatograafiline määramine»,

KADRI HINNOV VI kursuselt töö eest «Mõningate alküülmagneesiumbromiidide ja pinakoliini vahelise reaktsiooni uurimine».

REPLIIK

MIKS?

Kevadisel ajal on üliõpilastel-õppuritel kahesuguseid raskusi: esimest tüüpi raskused on üldtuntud ja üldist laadi — anda sessiooni alguseks 7—8 arvestust, paluda arvestuste ja eksamite tähtaegadele pikendust jne.; teist tüüpi raskused eksisteerivad nende jaoks, kellel «sess» algas juba märtsis—aprillis või mai esimestel päevadel.

Eksamite ettetegemine peaks ju täiesti soovitud ja soositav nähtus olema. Üliõpilane arvab, et kui ta juba õppejõuga arvestuse-eksami aja suhtes kokkuleppele on jõudnud, siis on kõik korras. Muidugi on vaja nüüd veel kirjutada dekanaadile avaldus, et ...

Uudismaalase või giidi vastav taotlus tuleb rahuldada. Ent üliõpilanemittegiid ja -mitteuudismaalane küsib, miks ei võiks ka tema enne sessiooni oma teadmistest aru anda?

H. KULD

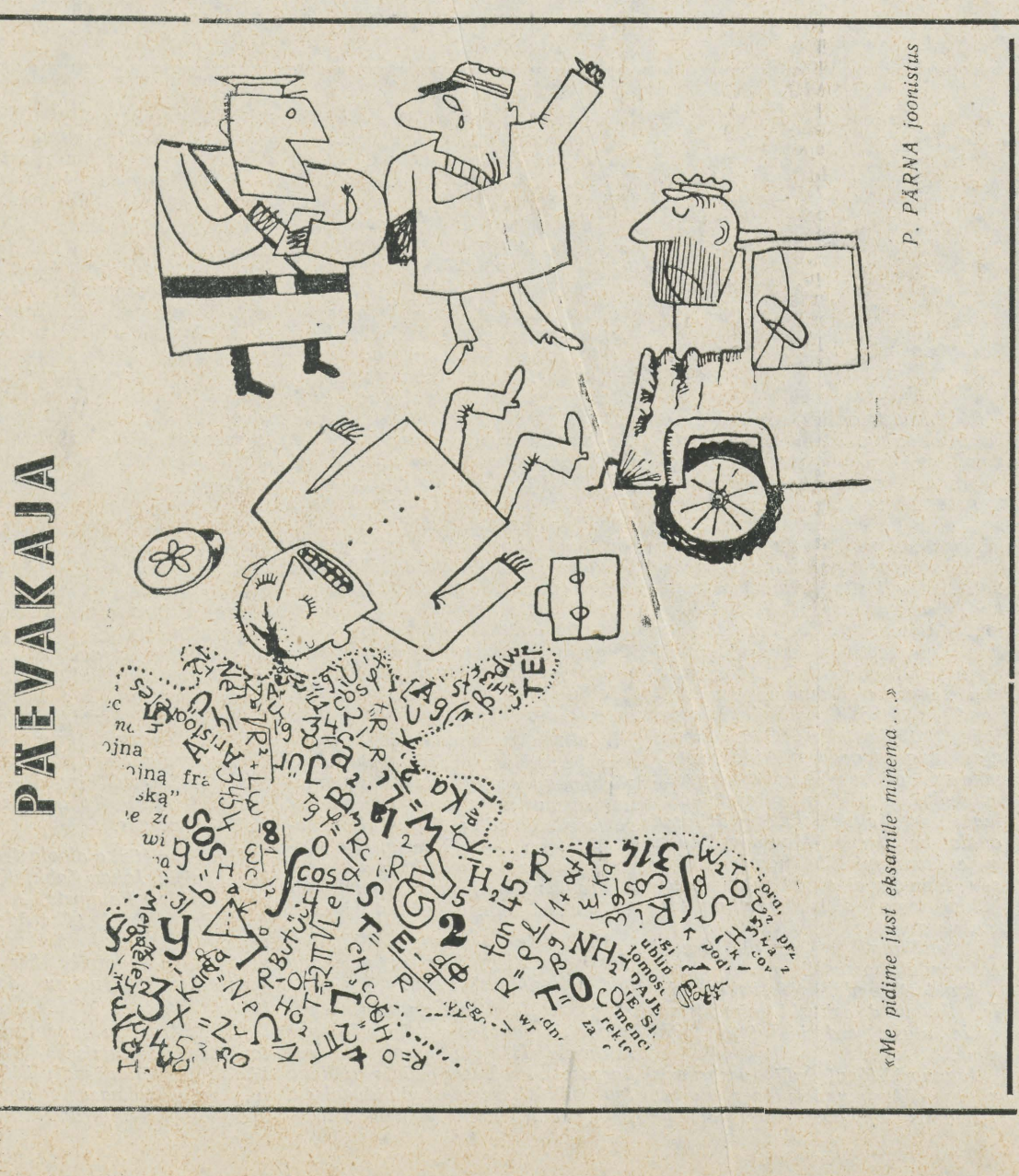

P. PÄRNA joonistus

«Me pidime just eksamile minema ...»

Tartu Riikliku Ülikooli FOTOKONKURSI JUHEND

TRÜ komsomolikomitee ja Kino-fotolaboratoorium kuulutavad välja fotokonkursi.

EESMÄRK:

1. **Jäädvustada TRÜ kollektiivi liikmete tööd ja puhkust juubeliaastal.**
2. **Populariseerida fotokunsti, tõsta fotoamatööride tööde ideelist ja kunstilist taset.**

VÕISTLUSTINGIMUSED:

1. **Konkursist võivad osa võtta kõik TRÜ kollektiivi liikmed.**
2. **Esitatud fotod peavad kajastama meie kollektiivi elu ja tegevust juubeliaastal.**
3. **Fotode pikema serva minimaalne pikkus peab olema 24 cm, teise serva pikkus on vabalt valitav.**
4. **Tööd tuleb esitada märgusõnaga varustatult hiljemalt 10. oktoobriks k. a. ELKNÜ TRÜ Komiteesse. Kinnises ümbrikus esitada tööde juurde autori perekonna- ja eesnimi, töö-, õppimiskoht (teaduskond, osakond, kateeder jne.), elukoht ja andmed fotode kohta.**

PREMEERIMINE

Antakse välja

üks — I preemia — 30 rbl.
üks — II preemia — 20 rbl.
üks — III preemia — 10 rbl.

Vastavalt laekunud tööde tasemele on žüriil õigus jätta mõni auhind välja andmata või anda rohkem samapreemialisi auhindu.

Laekunud töödest korraldatakse näitus TRÜ kohvikus. Paremad tööd avaldatakse ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool» ja saadetakse edasi linna fotokonkursile.

Žürii koosseisu kuuluvad esindajad ELKNÜ TRÜ komiteest, TRÜ Kino-fotolaboratooriumist, Tartu Fotoklubist ja TRÜ rektoraadist.

Teadmiseks!

Üliõpilased, kes ei ole tulnud koos oma kursusega komsomolidokumente vahetama, saavad seda teha kuni 20. juunini

igal tööpäeval kell 10, 14 ja 15,
laupäeval kell 10 ja 11.

Kohale tuleb tulla täpselt!

ELKNÜ TRÜ KOMITEE

Loe ja jäta meelde!

(Ettevaatusabinõud ujumisel)

Kuumad suvekuud meelitavad meid kõiki veekogude äärde. Paraku pole aga kõigi ujumisoskus kaugeltki veel rahuldav. Paljud meist ei ole teadlikud ohtudest veekogudel ja unustavad elementaarsed ettevaatusabinõud, mille tagajärjeks on õnnetus. Seepärast tuletame meelde, et:

1) suplema ära mine kunagi üksi, vaid koos kaaslasega või vähemalt selle teadmisel;

2) vette mine ainult seal, kus põhja sügavus ja iseloom on teada ja uju kalda suunas või vastuvoolu piki kallast;

3) kui tunned, et hakkad väsima ja oma jõududega kaldale ujuda ei jõua, siis hüüa häbenemata appi;

4) kui juhtud veekasvudesse või -keeristesse, siis säilita rahu. Jões pääsed veekasvudest hõlpsalt välja rahulike tõmmetega pärivoolu ujudes. Järvel aga uju tagasi. Veekeerisesse sattudes hinga sisse, lasku vee alla ja tugevate jalgade tõugetega uju keerisest eemale;

5) pea ees hüppa vette ainult selleks ettenähtud kohtades;

6) ära mine kunagi vette kohe pärast sööki;

7) ära viibi kaua vees väsinuna, kergesti võib kramp tulla;

8) paadisõidul ära tõuse kunagi püsti, ära vaheta kaaslasega kohti ega istu paadi serval. Kõikuma hakanud paat võib väga kergesti ümber minna;

9) hoidu sõitvatest laevadest ja mootorsõidukitest kaugemale, sest mootori töötamisel tekivad tugevad veekeerised, mis võivad heagi ujuja vee alla kiskuda ja raskelt vigastada.

Tudeng, jäta need nõuanded meelde!

TRÜ veespordi kateeder

TEATED

Uut teatmekirjandust

Химикаты для сельского хозяйства. Библиографический указатель иностранной литературы. Москва 1966. 188 lk. (1306 nim.)

Силовые бумажные и металлобумажные конденсаторы. Библиографический обзор. Москва 1966 г. 92 lk. (478 nim)

Высшая школа. Сборник основных постановлений, приказов и инструкции. Том 1—2. Москва 1965. 432, 355 lk.

Произведения советских писателей в переводах на иностранные языки. Отдельные зарубежные издания. 1958—1964. Библиографический указатель. Москва 1966. 361 lk. (7530 nim.)

П. Кананов и И. Вулых. **Зарубежная литература о музыке.** Реферативный указатель за 1954—1958 гг. Вып. 3, часть 1: Виды и жанры музыки. Москва 1966. 475 lk.

Диссертации, защищенные в Латвийском государственном университете им. Петра Стучки 1945—1963. Библиографический указатель. Рига 1966. 100 lk. (250, 20 nim.)

Латышская наука и литература. 1910. Указатель статей из периодических изданий. Рига 1966. 512 lk.

TEATED

ÕPPEJÕUD JA TEENISTUJAD!

Kui soovite veeta suvepuhkust koos oma perekonnaga, kasutage selleks Vellavere puhkebaasi.

Baas töötab juuli- ja augustikuu jooksul.

Avalduste esitamise tähtaeg 15. juuni 1967. a.

TRÜ ametiühingukomitee

*

TUUSIKUD, TUUSIKUD!

Veel on võimalik saada puhkekodutuusikuid juunikuuks. Tuusikutega saab lähemalt tutvuda ametiühingukomitees. Kasutage ära soodne võimalus puhkuse veetmiseks.

TRÜ ametiühingukomitee

Järgmine ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» number ilmub reedel, 16. juunil.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 3710. MB 05523.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 19 (696) Reedel, 16. juunil 1967 XXI aastakäik

Aasta lõppes, teine algab

6. juunil toimus Ajaloo-Keeleteaduskonna parteikoosolek. Parteibüroo sekretär Hillar Palamets esitas aruande parteibüroo tööst 1966./67. õppeaastal. Parteikoosolek, ära kuulanud sekretäri aruande ja sellele järgnenud sõnavõtud (K. Bachman, H. Liimets, J. Peegel, L. Eringson, E. Turu, E. Salumaa, L. Loone jt.), märkis oma otsuses, et juhendudes kõrgemalseisvate parteiorganite direktiividest ja otsustest, on teaduskonna parteiorganisatsioon aruandeperioodil saavutanud mõningat edu õppejõudude, laborantide ja üliõpilaste kommunistlikul kasvatamisel.

Uude Ajaloo-Keeleteaduskonna parteibüroosse valiti: H. Palamets, L. Eringson, J. Konks, M.-A. Palm, A. Lunge, K. Taev ja K. Allikmets.

Pärast koosolekut vestlesime Ajaloo-Keeleteaduskonna parteialgorganisatsiooni sekretäri H. Palametsaga.

● **Missuguste probleemidega tegeles Ajaloo-Keeleteaduskonna parteialgorganisatsioon aruandeaastal?**

«Esimeseks probleemiks oli **kollektiivi kommunistlik kasvatamine,** mis toimus mitmesugustes vormides.

Esiteks. Regulaarselt tegutsesid 7 filosoofilist seminari, mille tööst võttis osa enamik õppejõude ja laborante. Paljud õppejõud on aktiivselt lülitunud Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäeva eelsesse propagandatöösse. Esinetakse nii ühingu «Teadus» liinis kui ka ajakirjanduses.

Teiseks. Poliitiline kasvatustöö üliõpilastega. Teaduskonna parteiorganisatsioon on tugevdanud sidemeid komsomoliorganisatsiooniga (testviktoriinide korraldamine, üliõpilaste informeerimine poliitilistes küsimustes RSR-i kaudu jne.). Parim side oli meil ajaloo-osakonna komsomolirühmaga.

Kolmandaks. Korraldasime kohtumisi vabariigi juhtivate töötajatega (haridusminister sm. Eisen, EKP Keskkomitee osakonnajuhataja sm. Ranne).

Teise põhiprobleemina nimetaksin järjekindlat tööd **üliõpilaste pedagoogilise ettevalmistuse paremustamiseks.**

Kolmanda põhiprobleemina märgiksin parteibüroo tegevust (koostöös dekanaadi ja ametiühinguorganisatsiooniga) **kaadriküsimuste lahendamisel.»**

● **Kuivõrd võib aruandeaastal tehtuga rahule jääda? Võib-olla nimetaksite suuremad puudujäägid ja nende põhjused?**

«Et põhiülesanded on täidetud, siis andis koosolek senisele tegevusele rahuldava hinnangu. Suuremad puudujäägid? Me ei suutnud ideoloogilise tööga sisuliselt haarata kõiki teaduskonna kollektiivi liikmeid, samuti oli töö parteitu aktiiviga nõrk. Puuduste põhjused on ilmselt järgmised: 1) kaunis paljudel kommunistidest on kontakt üliõpilastega liiga vähene, 2) parteilaste enesedistsipliin meie teaduskonnas on liiga madal. Rääkides töö teaduslikust organiseerimisest peab silmas pidama eelkõige iseenda tegevuse teaduslikku suunamist. Igaühel peaks olema konkreetne päevaülesannete plaan perspektiivsete ülesannete baasil. Vastasel juhul läheme tahes-tahtmatult reaalsuse piiridest välja, hindame oma võimeid mõnikord üle ning jääme pidevalt ajahätta.

Veel. On halb, et mõnel kommunistil jätab soovida parteidistsipliin (koosolekutele hilinemine, liikmemaksude tasumisega viivitamine jms. näilised pisiasjad). Mis puutub üldse töödistsipliini laiemalt vaadatuna, siis pole see teaduskonnas ei õppejõudude ega ka üliõpilaste hulgas vajalikul tasemel.»

● **Keda Te seate teaduskonna parteilastest eeskujuks seniste parteiliste ülesannete täitmise põhjal?**

«Professor Jaan Konksu, kelle parteiliseks ülesandeks oli teadusliku töö koordineerimine meie teaduskonnas. Tema tegevuses paistavad silma järjekindlus ja range loogiline süsteem. J. Konksu iseloomustab väga hea oskus suhelda inimestega. Tema kontroll teadusliku töö komisjoni esimehena polnud eelkõige mitte kritika tegemine, vaid igale inimesele perspektiivi andmine teadusliku töö alal.

Mari-Ann Palm ja Viive Hatto juhtisid valimiste ajal TRÜ ringkonnakomisjoni tegevust — iseenesest väga vastutusrikas ja aeganõudev kohustus. Mõlemad tegid praktilise poliitilise töö tuleproovi auga läbi.

Kiitust väärivad Aino Lunge, Linda Ariva, Lembit Atspool, Helga Kurm. Neid nimesid võiks palju üles lugeda.»

● **Õpetamisprotsessis on kaks põhilist poolust: õpetaja ning õpetatav. Kuidas hindaksite õppejõudude ning üliõpilaste vahelisi kontakte õppe- ja kasvatustöö valdkonnas?**

«Mida tihedam ja asjalikum on kontakt, seda parem õppetööle. Teatud distants peab siiski säilima. Arvan, et üliõpilane peab õppejõudu kartma ning armastama. Ainult armastusest ka ei piisa. Väga palju oleneb muidugi õppejõu enda isiksusest. Mulle tundub, et väga hea kontakt on kujunenud H. Liimetsal, Ü. Vooglaidil, J. Peeglil, H. Piirimäel, J. Lotmanil, Z. Mintsil, P. Sigalovil, P. Aristel. Nemad mitte ainult ei esita kaasaja aktuaalseid probleeme, vaid otsivad neid koos üliõpilastega.

Muuseas, kahjuks on rohkem neid õppejõude, kel kontakt piirdub maharäägitud loenguga.»

● **Ajaloo-Keeleteaduskonna parteiorganisatsioon astub uude tööaastasse. Missugused põhilised probleemid on seatud tegevuse eesmärgiks?**

«Esiteks. Õppejõudude töö tähtsamaks suunaks kujuneb süstemaatiline tegelemine uue teaduse, s. o. kõrgema kooli pedagoogikaga.

Teiseks. Komsomoliorganisatsiooni suurem abistamine. Peame tema tegevust suunama nii, et järjest rohkem üliõpilaselu probleeme lahendaks komsomoliorganisatsioon iseseisvalt. Praegu on peamine viga selles, et komsomoliorganisatsioon võtab küll endale ülesandeid, lahendab neid, kuid ei suuda lõpuni järjekindel olla. N.-ö. i-le jääb punkt panemata.

Kolmandaks. Sidemete tugevdamine teaduskonna ja selle lõpetanute vahel (töö koolidega ja ajakirjanduse alal töötavate lõpetanutega, kokkutulekud, kontaktid teaduslikes asutustes töötavate ülikooli kasvandikega jms.)

Neljandaks. Eesmärk on luua kraadita õppejõududest 3 teadusliku uurimistöö rühma: keeleteaduse, kirjanduse ning keeleõpetamise metoodika alal. Süstemaatiline töö nendes teaduslikes kollektiivides peab tagama, et oma nurgas nokitsemise asemel kujuneks sisukas kollektiivne tegevus.»

Intervjueeris S. ENDRE

SA LÄHED ...

Varsti algab Sul uus, senistest erinev suvi. Pole oluline, kas saartel, mandril, Ungaris, Kasahstanis.

Tunned rahuldust esimestest oma käega paika pandud kividest või esimesest meetrist raudteest. Avastad endas loomisrõõmu, tahtmise teha ikka paremini.

Su ümber on rühmakaaslased. Osa neist saab mõttekaaslasteks, sõpradeks.

Töö ja keskkonna mõjul toimub Sinus paljude väärtuste ümberhindamine. Raamatutarkuse jaoks sedapuhku aega ei jätku. Su ees on lahti elu tarkuseraamat. Õpi sellest.

Suveööd on lühikesed. Ometi mahutad neisse killukese õnne, lennukaid unistusi.

Oled üliõpilane-ehitaja. Sinult oodatakse palju ja seepärast tuled Sa kõigega toime.

TRÜ Komsomolikomitee

Suurpäev Mihhailovskojes

NSV Liidu Kirjanike Liidu sekretariaadi otsuse kohaselt korraldati 4. juunil Mihhailovskojes (Pihkva oblast) I üleliiduline luulepäev.

Suure poeedi A. S. Puškini sünni-aastapäevale pühendatud suurpäevast sõitis osa võtma arvukas poeetidepere, rohkesti kirjanikke ja kirjandusteadlasi Vene föderatsioonist ja paljudest liiduvabariikidest, nende seas Boris Polevoi, Irakli Andronnikov, Silvia Kaputikjan, Bella Ahmadulina. Pidustustest võtsid osa ka Puškini lapselapselapsed.

Enam kui sada tuhat Pihkvamaa elanikku, külalised Leningradist, Moskvast, ja Baltikumist (eriti rohkesti Eestist) võtsid soojalt vastu sõnakunstnikke, kes esitasid luuletusi ja tervitasid Puškini kaasmaalasi.

Noorte erilemmikuks sai poetess Bella Ahmadulina, kelle autogramme soovis mälestuseks saada paarkolmsada noort pidulist.

Bella saatis oma tervituse ka Tartu üliõpilastele.

Fotol: Bella Ahmadulina loeb oma luuletust Puškinist.

LÄBI EKSAMITE,

«Tead, mu närvid on juba krussis?»

«Noh, mis siis lahti on?»

«Midagi. Tead, magada kah enam ei jõua.»

Eksamisessioon on alanud. Ja nii nagu ikka, on ta ühele tormijooksuks aja ja mäluga võidu, teisele vaid kokkuvõtete tegemiseks, kolmandale ...

Valge peaga tüdruk nutab. Nutab, sest teadis «viie» peale, sai aga kraad nõrgema hinde. Professor P. Ariste ütles: «Üle töötanud.» Küsime veel, kuidas eesti filoloogia I kursus end näitas eksamil, mis matriklisse kantakse nimetuse all «Sissejuhatus keeleteadusse».

«Eksamitulemused on väga head: 14 «viit», 10 «nelja», üksainus «rahuldav». Oma 34-aastase staaži juures võin öelda, et praegune eesti keele I kursus on üks tugevamaid, eliitkursus. Ta oli ka omamoodi eksperimentaalkursuseks, sest sel aastal suurendati esimest korda üliõpilaste iseseisva töö mahtu.

Näiteks foneetikat ma üldse ei lugenud, selles aines sai küsimusi, mille kohta trükitut pole, hoopis põhjalikumalt käsitleda.»

Kas jäi keegi vastajaist eriti meelde?

«Jaa — üliõpilased Unt, Vilvoja, Idavain ja Mägi, kes olid lugenud ka allikaid, mille tundmist otseselt nõutud pole. Anna Zigure rääkis minu soovituse kohaselt algul läti keeles, emakeeles, aga siis pidi ikka eesti keele peale üle minema — terminid hakkasid takistama.»

See oli killuke FILOLOOGIDEST.

TÄPPISTEADUSTE esindajaid me parajasti eksamiruumides ei kohanud, tõttasime seepärast Füüsika-Matemaatikateaduskonna dekanaati, kus prodekaan sm. Raimond Tani juhtus vaba olema. Küsimusele, kas mõni kursus eriti positiivselt või negatiivselt semestri vältel silma on paistnud, me kindlat vastust ei saanud. Saime aga teada, et III kursuse matemaatik Hain Samoil ja Juhan Koni füüsika II kursuselt on juba kõik 5 eksamit ära jõudnud teha, ja kõik «5» peale. Juhan Koni puhkavat juba kuskil Alpides.

Kuidas teil dekanaadis üldse suhtutakse eksamite ettetegemisse?

«Täiesti positiivselt. Oleks neid ettetegijaid ainult rohkem. Ent meie teaduskonnas võtavad tohutult aega praktikumid, nii et üliõpilane lihtsalt füüsiliselt ei jõua midagi suurt ette teha. Hoopis rohkem on eksamite järeletegijaid ja see on hullem. Siin tuleb juba otsida põhjust.»

Pärisime veel IV kursuste teadusliku kommunismi RIIGIEKSAMITE kohta — läbikukkujaid seni pole olnud, üksikud «kolmed», enamikus head hinded.

Nii on need riigieksamid läinud mujalgi, kuigi sõna «riigieksam» on iseenesest aukartust äratav. Erineb ju riigieksam tavalisest eksamist kasvõi sellegi poolest, et vastata tuleb komisjoni ees. Täna on 13. juuni. Homme kell 8 jõuab kätte Õigus-Majandusteaduskonna V kursuse kord. Põrumist!

LÄBI ÜLIKOOLI

ÜHISKONNATEADUSTE MAJA II korrus jääb kitsaks. Kehakultuuriteaduskonna IV kursusel on poliitilise ökonoomia eksam. Üks tütarlaps toetub vastu seina ja loeb veel viimaseid tarkusesõõme. Keegi kurdab peavalu üle, keegi otsib külmaveekraani. Need, kel veel eksameid pole, istuvad konsultatsioonidel. Konsultatsioonid «statsidele» ja «mittestatsidele». Nüüd on veel võimalus pinnida õppejõudu, eksamil on osad vahetatud.

Püüame koridoris kinni VANEMÕPETAJA SM. TAMMARU. Jutt võtab iseenesest asjaliku suuna.

Kuidas Teie kui õppejõud suhtute eksamitesse? Mida arvate eksamite ettetegemisest?

«Mulle isiklikult tundub, et praeguse õppetöö korralduse juures eksameid ära jätta küll ei saa. Aga ma arvan, et on olemas võimalus üliõpilaste teadmisi edukalt ka eksamiteta kontrollida. Õppetöö vorm peaks sellisel juhul olema optimaalne ja tagama efektiivse võimaluse üliõpilaste teadmisi kontrollida kas individuaalse vestluse, kollokviumi või seminari vormis. Üliõpilase iseseisva töö maht suureneks, samuti tõuseks seminaride osatähtsus. Praegu on aga sessioonil nii juhuslikkust kui ka subjektiivsust. Juhuslikkust üliõpilaste juures ja subjektiivsuse momente õppejõudude juures, mis on tingitud ülekoormatusest ja väsimusest.

Eksamite ettetegemisega on võimalik sessiooni koormust ja pinget vähendada. Kuid ühiskonnateaduste, eriti filosoofiliste ainete puhul, pole ettetegemine kuigi efektiivne. Ma olen eksamite ettetegemise poolt, kuid teatud reservatsioonidega. Olen seisukohal, et eksamid võib ette teha ainult siis, kui üliõpilane on materjali täielikult omandanud ja jõudnud sisemise vajaduseni. Väliste tegurite survel (näiteks suvetöö, uudismaa) eksamite ettetegemist ei poolda.

Tihtipeale tundub, et üliõpilastel jääb just seminaritööst vajaka. See on isegi puudulik. Ette võivad teha võimekad. Näiteks täppisteaduste alal on väga andekas üliõpilane juba paari aastaga võimeline kandidaaditööks, samal ajal, kui osa kursust pingutab keskpäraste tulemuste pinnal. Filosoofia kui õppeaine nõuab väga suurt tööd. Ja selles aines eksami ettetegemine on üldse üks suur küsimärk.

On tehtud juttu trükitud loengukonspektidest. Filosoofia õpetamise puhul, ma arvan, ei ole selline abinõu kuigi efektiivne. Anda üliõpilasele võõras filosoofiline tekst ning nõuda, et teksti jälgides ja õppejõudu kuulates ta ka mõtleks ...?

Ühiskonnateadustest, filosoofiast arusaamine nõuab soliidset arengutaset. Sellise taseme saavutamiseks jääb kahest semestrist väheks, vähemalt kolm semestrit oleks normaalne. See aga ei olene meist ega meie ülikoolist.

PÄEVA LÕPUL oli üllatav kohtumine Rudolf Jõksiga, maestroga, kes on Tartu Muusikakoolis 38 aastat õpetanud inimesi laulma. Ülikooli aula. Ja Rudolf Jõksi jüngrid. Viimane proov enne lõppkontserti.

20., 21., 22. juunil kaitstakse selle aasta viimaseid diplomitöid.

Lõpuaktused. Ja siis laulab meie rahvas.

HELLE KULO
LEILI PADEVEST

Eesti nukk reisis Ungarisse

Debrecen on nagu Tartugi ülikoolilinn. Lajos Kossuthi nimelises Ülikoolis, Meditsiini Instituudis ja Agraarinstituudis opib kokku umbes 5000 üliopilast. Huvitav on ka see, et Debreceni Ülikooli peahoone (ehitatud 1927. a.) tuletab meelde meie peahoonet. Debreceni Ülikooli kahes teaduskonnas — filoloogiateaduskonnas ja loodusteaduskonnas — opib 2000 tudengit. Filoloogiateaduskonna moodustavad kaheksa osakonda — ajalugu, ungari keel, ungari kirjandus, vene keel, vene kirjandus, saksa keel ja kirjandus, inglise keel ja kirjandus ning filosoofia. Loodusteaduskonnas on neli osakonda — matemaatika, orgaaniline keemia, anorgaaniline keemia ning füüsika. Veel ühes suhtes on DÜ-l veidi sarnasust TRÜ-ga — seal õpib 1400 tüdrukut ja ainult 600 noormeest.

Debreceni Ülikooli avar raamatukogu mahutab poolteist miljonit köidet. Raamatukogu kasutatakse võrdlemisi intensiivselt, sest raamatu eest tuleb kaupluses maksta suhteliselt rohkem kui meil ja seda eriti teistest maadest saabunud kirjanduse eest. See-eest pole probleemiks «Neue Zürichen Zeitung'i» (SFV), «New York Herald Tribune'i» (USA), «La Monde» (Prantsusmaa), «The Illustrated London News» (Inglismaa) jt. kodanlike riikide ajalehtede ja ajakirjade lugemine. Nimetatud perioodikaga võib raamatukogus tutvuda.

80% Debreceni Ülikooli üliõpilastest kuuluvad Ungari Kommunistlikku Noorsooühingusse (ungarikeelne lühend — KISZ). Üldjoontes on KISZ-i ees samasugused probleemid nagu meie komsomolilgi. Kuid on ka spetsiifilisi probleeme. Kasvõi see, et poliitiline võitlus noorsoo hulgas on terav ning pole sugugi erandlik nähtus, kui üliõpilane eksmatrikuleeritakse tema poliitiliste vaadete pärast; või see, et tudengid võtavad osa 1957. a. loodud relvastatud töölismiilitsa tööst.

Debreceni Ülikooli 1800-liikmelist KISZ-i organisatsiooni juhib 39-liikmeline komitee, kelle eesotsas ennakorda on nn. täidesaatev komitee ehk büroo — sekretär, sekretäri asetäitja organisatsioonilise töö alal, sekretäri asetäitja poliit- ja propagandatöö alal, sektorite juhatajad (töötavad õppe-, välissuhete, kultuuri-, spordi-, majandus-ökonoomika- ja ühiselamusektor), peale selle kuuluvad büroosse veel mõlemad teaduskonna sekretärid. Ka teaduskonna büroo koosneb 11-st analoogilise ametikohaga inimesest.

Debreceni Ülikooli KISZ-i organisatsioonile tuleb kindlasti kasuks see, et komsomolitöö juhtimisest võtavad osa ka noored õppejõud. Näiteks kui komitee sekretär asistent, välissuhete sektorit juhatab inglise keele õppejõud Csapó József. Peale komitee liikmete on sellesse sektorisse koondatud ka teisi üliõpilasi. Aktiivsed kahepoolsed sidemed on välissuhete sektoril Jugoslaavia, Nõukogude Liidu, Soome ja Bulgaariaga, Saksa Demokraatliku Vabariigiga, Poola, Inglismaa, Prantsusmaa jt. riikidega. Neil päevil sõitiski grupp Debreceni üliõpilasi Prantsusmaale. Sidemete pidamiseks eraldi riikidega on loodud 4- kuni 5-liikmelised grupid, kus on kindlasti partneri keelt valdavad tudengid, samuti inimesed, kes tunnevad hästi vastava maa majandust, kultuuri, noorsoo-organisatsioonide elu ja tegevust jne. Grupi liikmed peavad kirjavahetust vastava maa kõrgemate koolidega, organiseerivad delegatsioonide vahetust jne. Olgu märgitud, et vahetuse suhtes on ülikooli KISZ-i organisatsioonil küllalt kaaluv sõna öelda, sest umbes poole kuludest vahetuses kannab KISZ-i komitee (ülejäänu tasub tudeng).

Mis puutub üldse KISZ-i organisatsiooni rahalistesse vahenditesse, siis Debreceni Ülikooli komitee andmetel on organisatsiooni aastakäive umbes 100—150 tuhat forinti (13 Ft=1 rubla), mis on küllalt suur summa. Huvitav on märkida, et ka 50% liikmemaksudest jääb ülikooli komitee käsutada.

Väga hea mulje jäi Debreceni Ülikooli ühiselamutest. Viimased paiknevad vahetult peahoone lähedal roheluseküllal maa-alal ning mahutavad kokku 1050 inimest. Sellist probleemi pole, et kohti vähe jääks, pigem vastupidi. Tänu sellele on ühiselamutes eraldi hästi sisustatud osa külalistele. Ühiselamud on segaühiselamud. Erinevaid korpusi ühendab õhukoridor, mis halva ilma puhul tingimata soodus on.

Hakkas silma, et õppejõud kandsid valgeid kitleid ja seetõttu võis neid juba eemalt eraldada — mõnikord tudengitele üpris kasulik.

Meil õnnestus viibida ka Debreceni linna komsomolikonverentsil. Tähelepandav oli konverentsi korraldus. 300 delegaati istusid valge linaga kaetud laudade taga, rüüpasid kohvi või gaseeritud vett, vahel ka suitsetasid ja jälgisid hoolikalt (!) ettekandja iga sõna. Kui keegi tuli välja mõne uue originaalse mõttega, siis kõlas üksmeelne heakskiit. Meelde jäi eriti konverentsi algus, kus delegaatide hulgast väljus varem kindlaksmääratud inimene (kuid mitte funktsionäär), selgitas konverentsi kokkukutsumise vajadust ning tegi ettepaneku tööpresiidiumi valimiseks. Konverentsil käsitleti paljusid probleeme, mis meile olid lähedased (õppetöö kaadri valik ja kasvatamine, intelligentse inimese probleem), kuid esikohal oli küsimus — «mida sa mõtled, kelle poolt sa oled».

Kohtumisel Debreceni noortega andsime üle rahvariides eesti nuku. Tänusõnade juurde lisasid ungari noormehed: «Eesti tüdruk on tore, aga oleks ta elus ...» Lubasime, et varsti tuleb meie delegatsioon Debreceni külla.

ANTS RIESEN

KOKKULEPE

Üliõpilaste ehitusrühmade vahetuse kohta suvelaagris TRÜ ja KISZ-i Keskkomitee vahel

Kuna Debreceni Lajos Kossuthi nim. Ülikoolil on objektiivsed raskused töökoha leidmisega Tartu RÜ üliõpilastele, siis on KISZ-i Keskkomitee seisukohal, et üliõpilaste vahetusega seotud probleemid tuleb lõplikult lahendada.

Vastavalt kokkuleppele ÜLKNÜ Keskkomitee ja KISZ-i Keskkomitee vahel veebruarist 1967 mõlemad pooled leiavad, et:

1. Vahetatakse 20 inimesest koosnevad rühmad. Tartu RÜ võtab vastu 20 ungari üliõpilast (noormehed ja tütarlapsed), KISZ-i KK — 20 noormeest Badascony'i suvelaagrisse.

2. Mõlemad rühmad töötavad 4 nädalat ja pärast tööaega on ette nähtud 10-päevane puhkeprogramm.

3. Lähetajad maad maksavad sõidukulud kuni vastuvõtuni. Puhkeprogrammiga seoses olevad kulud tasub vastuvõtja pool.

4. 15. juuliks 1967. a. peavad rühmad olema vastavalt Tallinnas või Budapestis. On vajalik, et grupid teataksid oma täpse saabumisaja.

5. Nõukogude Eesti üliõpilased, kes saabuvad Budapesti, saavad taskuraha 300.— Ft., ungari üliõpilased Tallinnas vastavalt 22.— rbl.

6. Kokkuleppes määratakse kindlaks, et vastuvõttev pool muretseb tööriietuse, v. a. jalanõud.

7. Täpse puhkeprogrammi kohta lepitakse hiljem kokku.

Budapest, 29. mai 1967. a.

TRÜ poolt
EINAR SAVISAAR
KISZ-i Keskkomitee poolt
GEMES SANDOR

BADACSONY Balatoni äärde

Kuurordilinn Badacsony on siis esimene koht Ungari Rahvavabariigis, kus Eesti tudengid oma käed ehitusele külge löövad.

Elama hakatakse telkides päris Balatoni lähedal koos teiste Nõukogude Liidu ja sotsialistlike maade üliõpilastega. Tööd algavad Budapest—Tipoltza raudteeliinil, mis vajab õgvendamist, samuti hakatakse laiendama vaksaleid. Suure kuumuse tõttu algab suvekuudel tööpäev hommikul kella viiest ning kestab kuus tundi. Pärast lõunat on ette nähtud puhkus. Meie grupi juht kuulub ka laagri juhtkonda, mis koosneb majandusjuhist, tehnilisest juhist (insenerist) ning peaarstist. Laagri tööd aitab juhtida laagri nõukogu, kellel on oma õigused ja kohustused. Ungarlaste sõnade järgi juhitakse laagrit demokraatliku omavalitsuse printsiipide alusel. On loota häid kogemusi!

Badacsony'is on head võimalused vaba aja veetmiseks. Välismaalt saabunud tudengitel on kasutada klubi, kus korraldatakse isetegevuskontserte, tutvustatakse oma maad ja saavutusi. Spordiväljakud võimaldavad pallimängu kuni väsimuseni. Päeva võib alustada ja lõpetada Balatonis.

Suvekuudel viibib Balatoni ääres väga palju turiste kõige erinevamatest maadest. Sellepärast on loomulik, et tuleb kokkupuutumisi lääneriikide noortega. Praegu huvitavad maailma eriti Vietnami, Araabia ja Hiina probleemid. Kindlasti toimub vaidlusi, põrkavad kokku arvamused, kuid see on meile vajalik karastus.

Meie rühma oodatakse Budapestis 15. juulil.

Türkoloogia-alasel teaduslikul konverentsil Leningradis

NSVL TA Aasia Rahvaste Instituudi Leningradi osakonna ja A. A. Ždanovi nimelise Leningradi Riikliku Ülikooli idateaduskonna ühisel organiseerimisel toimus ajavahemikus 7.—10. juunini k. a. Leningradis türkoloogia-alane teaduslik konverents, mis oli pühendatud Leningradi teaduslikes instituutides ja kõrgemates õppeasutustes türkoloogia alal tehtava teadusliku töö 50-le aastapäevale ning Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. juubeliaastale. Leningradi türkoloogide kõrval oli konverentsist osa võtma kutsutud suur hulk külalisesinejaid teistest Nõukogude Liidu linnadest ja vennasvabariikidest. TRÜ orientalistikakabinetist oli allakirjutanul au olla kutsutute hulgas ning ühtlasi esineda ettekandega.

Konverentsil esitati ühtekokku ligi 50 ettekannet türgi rahvaste ajaloo, kultuuriloo ning filoloogia alalt. Peale türkoloogide tohtinuks neist terve rida pälvida ka fennougristide tähelepanu. Nimetaksime mõned: 1) Türgi värsiteooria mõningraid probleeme (V. M. Žirmunski); selles esitati rohkesti näiteid ka soome-ugri värsitehnikast. — 2) Türkismid vana-vene keeles (O. V. Tvorogov); meil seisab samalaadne töö veel ees. — 3) Kõneviisi- ja ajakategooriad kui partitsiibi diferentseeritud tunnused (N. A. Baskakov); ettekanne kujutas endast väga huvitavat üldkeeleteaduslikku arutelu. — 4) Proteetilised kaashäälikud türgi keeltes (A. M. Ščerbak); ettekandes esitati näiteid ka soome-ugri keeltest.

Ettekanded türgi rahvaste ajaloo ja kultuuri alalt aga olnuksid nauditavad kõigile ajaloolastele, etnograafidele ja folkloristidele.

Konverentsi redaktsioonikomisjon, mille koosseisu kuulusid kõik külalisesinejad teistest Nõukogude Liidu linnadest ja vennasvabariikide teaduslikest instituutidest ning kõrgematest õppeasutustest, kus tegeldakse türkoloogiaga, koos-

(Järg 4. lk.)

„Rohelise" EÜE-lase meelespea

Kallis tulevane EÜE-lane! Kui Sul on tõsisem nõu ja tahtmine saartele sõidust osa võtta, siis ära unusta kaasa võtmast tervet rida eluliselt vajalikke esemeid. Loetelu neist leiad alljärgnevas õpetuses.

Kui pakid oma kohvrit või täidad seljakotti, siis võta päevakorda kõigepealt ihukatted. Oluline on päevitusülikond, sest ega keegi taha suiselt Saare- või Hiiumaalt valgena tagasi tulla. Mis puutub vastupidavasse tööülikonda, siis katsume meie selle Sulle muretseda, kuid dressipüksid töölkäimiseks võiksid ikka kotipõhjas olla. Vajalikul määral pesu ja muid rõivastuseesemeid, ka vihmamantel on Sul kindlasti olemas. Jalanõudest on seniajani kaasa võetud tenniseid, ketse, kingi, liiga ei tee ka kummikud, säärikud ja teised jalavarjud. Rahuliku südamega pista kotisoppi vanaema kootud lambavillased sokid, sest kes teab, mis Sind säraval ööl ees ootab. Oma pea katmiseks kasuta rätikut või kui Sa noormees oled, siis tingimata baretti — see on kõige praktilisem. Juba väljasõidu päeval antakse igale malevlasele vorm, mis sümboliseerib EÜE liikmeskonna ühtsust, on nägus ja mugav. Iga rühm õmbleb varsti maleva embleemi kõrvale o m a embleemi ja hakkajamad rühmad tõmbavad pähe värviliste nokkadega uljad mütsid. Head vaimu selle tarvis!

Eespool nimetatud asjad olid mõeldud nii-öelda püstioleku ajaks. Et aga pikali heita, on vaja põhukotti, tekki, linu ja padjapüüri — selle eest hoolitseb majand, kellele Sinu töökäed abi hakkavad andma.

K a s a h s t a n i rühmas on üheks olulisemaks peetud nn. noa ja kahvli küsimust. Nuga olgu kaasas, asendamatu on ka lusikas, mis aga puutub kahvlisse, siis võib see ju ka olemata olla, sest lõpuks ta nagunii kaob ära. Nimetatud vahenditega sööb koturkuullane kaasavõetud katelokist või kausist, mille põhjale ta oma nimetähed võib kraapida. Et tee on iga söömaaja kaaslane, siis on selle pruukimiseks vaja kruusi, mis olgu suur ja jahe (neil kahel omadusel on väga tähtsad tagamõtted).

Edasi lao pagasisse nõelu ja nööpe, naelu, niiti, kreemikarpe, seepi, harju, medikamente (eriti kahesuguse toimega kõhurohte), käterätik, ninarätikuid jne., jne.

Mis puutub habemeajamisvahendeisse, siis need tuleb kaasa võtta. Julgemad mehed võivad proovida habet kasvatada, aga hoidku nad selle eest, kui lõuakate ähvardab tulla punakas ja üsna kesise tihedusega.

Pillimees pangu tingimata oma pill kotti, olgu see kasvõi mitme keeruga pasun. Eriti hinnas on akordionid. Klaverimängijal ei maksa end üle pingutada, küll aga kuluvad ära grammofon ja magnetofon.

Jahimehel ja kalamehel on lõputud võimalused kaaslasi millegagi üllatada (peale jahi- ja kalamehejuttude). Lugejalgi tuli meelde rasvane angerjapojukene.

Vihmastel päevadel jätkub aega ka kirjanduse lugemiseks. Mõeldamatu on fotoaparaadi, kirjapaberi ja ümbrikkude koju unustamine. Kui Sul on olemas t e a t u d melanhoolse ilmega f o t o, siis pista ta tingimata kohvrisse. On hea seda vahel salaja vaadata ja õrnalt ohata. Muidugi on kõige parem võimaluse korral foto asemel vastav originaal ise kaasa võtta (seda eriti sellepärast, et Tartu kinod reklaamivad — parim rohi armastuse vastu on uus armastus).

Võta veel kaasa tublit tööindu, ohtrat optimismi, pool kohvritäit naeru, teise poole suveniire, pilte jm. meie väliskülaliste jaoks, samuti tosin märkmikke muljete ülestähendamiseks ja uute sõprade aadresside talletamiseks ning lõpuks teadmine, et meil valitseb «kuiv seadus».

EÜE-s on julge pealehakkamine kolmveerand võitu.

EÜE Staap

TÄHELEPANU!

EÜE laiendatud staabi koosolek toimub Tallinnas esmaspäeval, 19. juunil kell 18 TPI õppehoones Kohtu tn. 4 auditooriumis M-10. Kõigil rühmakomandöridel, nende asetäitjatel ja meistritel osavõtt kohustuslik.

*

EÜE liikmete üldkoosolek toimub Tallinnas teisipäeval, 20. juunil kell 10 Uues Tombis Salme tn. 12 kolmandal korrusel. EÜE liikmetel kontrollida oma vastuvõtmist malevasse ELKNÜ TRÜ komitees.

Väljasõit rühmadesse pärast üldkoosolekut. Kõigil kaasa võtta passid.

Первый раз в свой первый класс

...Мерле — рыжая девчонка с очень белым лицом.., Мярт — высокий мальчик на предпоследней парте.., Урве — чёрненькая девочка, похожая на пупсика.., Калью — похож на волшебника из фильма «Белый арап», Аго — толстяк на первой парте...

Не удивляйтесь: это мои дети. «Мои» — на 10 уроков и один классный час о Вьетнаме и Китае, «мои» — с понедельника следующей недели, а сегодня — среда. Я сижу с другими практикантами — всеми однокурсниками сбоку, вдоль стены, и слушаю урок в «своем» классе. Лица детей я вижу в профиль и рассматриваю очень внимательно, ищу отличительные особенности. Когда учительница вызывает кого-нибудь по имени, я впиваюсь глазами в ученика и приказываю себе — «запомни, запомни, запомни!» Самогипноз действует, я запоминаю. В промежутках между запоминаниями думаю: «Господи, кто меня просил лезть в филологию? Ведь я эстонский-то с грехом пополам знаю! Как же я с ними разговаривать буду?!» Утешения опытных учителей проходит мимо моих ушей: каждый начинает всё сначала. Это сказал кто-то из классиков, кажется, Толстой, но сейчас я даже в своих филологических познаниях не уверена.

Урок идёт в «ритме джаза» и вызывает у меня жгучую зависть, я успеваю ещё раз проклясть свой непедагогический склад ума и — «Урок окончен. До свидания.»

На показательном классном часу я узнаю, что в «моём» классе читают больше всего Дюма, Купера, Свифта и Верна. Это не воодушевляет, но ничего, в конце концов 10 уроков и один классный час — не такое уж длительное знакомство, — утешаю себя.

В пятницу мы опять сидим на уроке, и опять рассматриваю их профили. Боком от меня сидит малюсенький симпатичный мальчик. Не успеваю рассмотреть его, как меня толкают в бок, и подруга пишет: «Когда будешь давать уроки, поставь ему пятерки ради меня». Хмыкаю и в тот же момент толчок в бок с другой стороны: «Смотри, какое у этого мальчика романтическое и одухотворенное лицо.» Дался им этот ребёнок! На всякий случай смотрю на его тетради имя — его зовут Удо, а Виталька уже проверяет ему ошибки в тетради, и наш знакомый воспринимает это как должное.

В субботу уроков нет, зато я приношу черновик конспекта. — Спрашивайте тех учеников, которые хорошо учатся, — советует мне учительница. Но я решаю действовать самостоятельно, спрашивать буду средних учеников, даже не средних, а тех, которые еле тянут — Удо и Меэлиса.

В понедельник — не успеваю проснуться, как меня прошибает холодный пот, сегодня мой первый урок. Словно в лихорадке умываюсь, иду в город — привычной дорогой, завтракаю в студкафе, тащусь в школу. На моем конспекте появляется подпись «высшей инстанции» — учительницы — «разрешаю».

Итак, мне разрешили войти в класс с тридцатью тремя маленькими людьми, с тридцатью тремя лицами и характерами, манерами вести себя. Мне разрешили всё, что я сочту нужным: наставить всему классу двоек или пятёрок, выгонять из класса, устраивать контрольные или оставлять после уроков, отпускать ехидные остроты типа «А голову ты дома не забыл?» или «Твой сосед будет в окно прыгать — и ты вместе с ним?». А ещё мне надо помнить, как в школе мы не любили учителей, подстраивали им десятки фокусов со стульями и кнопками, придумывали им клички: помню была у нас учительница — «рубль двадцать».

Сколько воды утекло! Мне хочется сказать им: «Я ведь знаю все ваши фокусы — и кнопки, и шпаргалки, и подсказки, и списывания, записки с объяснениями в любви, летающие по рядам, и глубокомысленные лица, хозяева которых думают в этот момент о вещах, столь же близких к уроку, как, например, я — к ядерной физике. О чём они думают? — О большой перемене, или о том, что надо списать пример по математике, о спортивной передаче или о плохой погоде, о том, что порвался ботинок или что после уроков, наконец, он увидит Майе из соседнего класса, в общем, о чем бы то ни было,, но мне от этого не легче. Мне хочется ещё многое им сказать, а мой эстонской язык сильно хромает, но, наверное, если б я даже говорила по-эстонски так же, как они сами, я бы не сказала им ничего этого: авторитет учителя — ведь неприкосновенная!

До пол-шестого, до начала урока, я маячу по городу, захожу во все магазины, иду в читалку и смотрю журналы мод (ни на что другое я сейчас не способна), потому что в мозгу моем копошится одна жалкая мыслишка: «Провалю, непременно провалю!», а глаза мои, как хронометр, отсчитывают по 5 минут.

Пол-шестого, т. е. за 20 минут до Голгофы, я сижу в учительской и заедаю дрожь мятными конфетами. Звонок. Хватаю журнал и конспект и темпом спринтера на стометровке мчусь в класс. Уф-ф! Я в классе. Открываю журнал и голосом, который не слышу, говорю: «Удо и Меэлис, к доске! Удо, напишите нам план пересказа, Меэлис расскажет рассказ от лица Славы.» Меэлис открывает рот и... молчит, Удо тоже молчит и ничего не пишет. Краснею и говорю: — Меэлис, ты читал дома рассказ? —...

— Ты можешь отвечать?

—...

— Меэлис, можешь ли ты отвечать?

—...

Ну, что тут сделаешь?! Хоть ори, хоть ставь двойку, но я не делаю ни того, ни другого и говорю: садись, стараясь не смотреть на него. Поворачиваюсь к Удо — история повторяется. У мальчика дрожат губы и садится он совершенно подавленно. Я — в панике: кого спрашивать? Но вот тянется рука, и я хватаюсь за этот шанс, как утопающий за соломинку.

— Пять. Ещё рука. Ещё пятёрка. И ещё одна.

Работает почти весь класс, удивлённо выслушивают в чужих устах свои имена (ага! приём сработал!) и поднимают руки.

Откуда-то шум! Иметь бы ещё пару глаз на спине... А вон Ивар тянет руку, он отличник, это неинтересно, пусть посидит... Когда я говорю «Тийт», подскакивают сразу трое: будем знакомы, я знала только одного.. А что там на последней парте? — Калью, как перевести «Ma seisan tahvli juures? Сосед, помоги!» (какой противный парень с наглым взглядом, второгодник, наверное). «Калью, садись! (сосед остаётся стоять)...» Чертыхаюсь про себя: этот Оскар ещё хуже, чем мы были в своё время — сидит под носом у учителя, на первой парте среднего ряда и вертится, как юла! Ну, и темперамент!..

Удо сидит подавленный, уже предчувствуя двойку, а Меэлис — ничего, отошёл. А может быть, почувствовал, что я к нему отношусь с особой симпатией?! Не дай бог!

Объясняю новый материал, смотрю на часы и застываю в ужасе — времени остаётся — ещё 10 раз то же сделать, что уже сделано. И откуда оно взялось в таких громадных количествах, это самое время? Надо срочно занять их чем-то, скорей, скорей, иначе начнётся шум и — пиши пропало.

Голос мой легко перекрывает гул в коридоре: а теперь — задание 380. Они не успели, конечно, заметить моего ужаса и послушно открывают книги. Смотрю на часы — время как будто остановилось. Слышу свой голос как будто со стороны — задание 381 — и думаю: «Сколько можно! Уж не задать ли им весь учебник сразу?» Но всё идёт спокойно, задание выполнено, и я прошу: «Меэлис, повесь, пожалуйста, на доску картину!» — Он даже рад, вешает картину молниеносно. По картине работают все. — Что ты делаешь перед завтраком? а перед обедом? (мы проходим творительный падеж с предлогом «перед») (а перед занятиями? Я иссякаю, времени — ещё пять минут. «Запишите домашнее задание»... Из последних сил дотягиваю время: проверяю, все ли записали задание. Все.

В отчаянии подхожу к столу, и слёзы навёртываются на глаза: «Провалила!» Самые горькие секунды в моей жизни, но... все-таки бывают на свете чудеса, и не всегда у меня бутерброд падает маслом вниз, — и мне иногда везёт (всё это я додумываю потом), а в ушах у меня звенит чистый и радостный звонок.

Урок окончен, — говорю я, и ко мне тут же подходит Меэлис. Удо! — зову я, а когда он подходит, говорю, что сегодня не буду ставить им двойки, но завтра — чтобы они завтра всё, слышите? всё знали. Меэлис кивает головой, а Удо молчит, через минуту говорит по-эстонски:

— Учительница, я не понял, что я должен сделать.

— Ты должен приготовить задание на завтра — я тебя спрошу.

Он (улыбаясь радостно) — Так это же просто.

— Очень рада, что это просто. Значит, договорились?

Подходит тот самый «страшный» второгодник, я очищаю его костюм от мела: уже успел испачкаться! — и говорю — ты понимаешь, что я тебя завтра спрошу?

— Конечно, — говорит он спокойно, и я вдруг понимаю, что он очень славный парень, и совсем не страшный и что уже все страхи позади, что я «не провалила», как вдруг меня пронзает мысль:

«У меня нет никакого педагогического таланта!»

Но покой и тепло уже завладели моим мозгам и телом, и мысль эта повисает в воздухе.

Завтра в 14.10 я даю свой второй урок ...

И. ГАЗЕР

М. М. ЗОЩЕНКО

М. М. Зощенко (1895—1958) — известный писатель-сатирик. Его творчество получило известность в 1922 году. Но мало кто знает, что к этому времени он написал уже довольно много рассказов и миниатюр. Публикуемое произведение «Чудесная дерзость» — один из первых фельетонов М. М. Зощенко, подписанный псевдонимом М. М. Чирков, который писателем позже не использовался, — написано осенью 1918 года в Петрограде, к первой годовщине Октябрьской революции.

Фельетон передан нашей газете вдовой писателя Верой Владимировной Зощенко через студента отделения русского языка и литературы В. Белобровцева, подготовившего текст к печати.

Фотография М. М. Зощенко сделана на фронте в июле 1916 года. Публикуется впервые.

ЧУДЕСНАЯ ДЕРЗОСТЬ

(Фельетон Мих. Чиркова)

История любит авантюристов и говорит о них много. Часто больше, чем об ином гении...

Вот я перелистываю в душе своей старые, блеклые страницы недавнего прошлого.

Много и много в них печального, еще больше давно умершего, а еще больше, вот смотрите: целая пачка страниц о Керенском...

Вы помните, как ухмыляясь и захлебываясь шуршал Петроград, что бессилен их властелин Керенский, что противно чувствовать над собой бессильные его руки, что слов много, бездна слов и нет смелой дерзости, дерзости властелина, дерзости творческой и непримиримости к врагам своим. Не было этого. Да и как могло быть, если там, где начинается властелин, там кончается уже Керенский...

Керенский... Душа его — маленькая накрашенная кокетка... Мы очень помним нарядные его фразы, слова четко отрывистые и подчас громкие, они впивались чаще в воздух, чем в сердца наши.

Мы еще помним его урок, урок политического бессилия. Его же бессильные руки чаще делали преступления, чем балгодеяние.

И вот когда многое прошло уже, те далекие дни вспоминаются нам, как нечто неясное, тусклое и многоречивое.

А и много же говорил бессильный властелин!

Но об этом можно вспоминать только с тихой и задумчивой улыбкой и говорить шепотом, как об ушедшем уже в неведомое царство призраков и теней.

Но вот недавние дни. Не помню Куприн, не помню Тан в минуту прекраснодушия обмолвился удивленно, что ему, де, «импонирует власть большевиков», что он чувствует, что эта власть сильная, что эта власть как и должно быть: сильная и непримиримая к врагам своим.

Он говорил об этом искренне и как бы удивленно. И я помню, как потом буржуа долго шуршал и переваривал эту счастливую мысль и тоже как бы удивленно поводил плечами и брезгливо и недовольно жевал губами: «а и крепко держатся большевики. Ой, как крепко... Это вам не Керенский!..»

О, тогда многие ходили сгорбленные и недовольные и тихо брюзжали: «Крепко же, черт дери...»

И верно, было крепко и смело и пускай дерзко.

Дерзко даже над всем миром.

Право же, я ни мало не ошибусь: все печати признавались, что «крепко», и все удивленно покачивали головами.

И было крепко, и смело, и пускай дерзко...

Чудесная дерзость всему миру!

Я повторил несколько раз, что признавались удивленно. Да. Это так.

Власть перешла от бессильного к сильным.

Сильное всегда рождает в основе своей восхищение.

Пусть тайное восхищение, пусть в подполье души их, но — восхищение.

Восхищение к врагам своим? Да можно ли допустить это? Вот тут-то путями тончайших ассоциаций и родилось удивление.

Удивление-то можно допустить к врагам своим. Вполне можно. Но это только обман, обман оптический и обман чувства. В основном, это было иное...

Итак, было удивление. Удивление перед сильной рукой, перед сильнейшим желанием сильного. Удивление и страх, страх и восхищение...

Помните ли вы, как в те же недавние дни один талантливый остроумец сравнил Россию с женщиной, — ее желание к подчиненности, полнейшей и рабской, ее

(Продолжение на стр. 4.)

СЛЕТ ВЫПУСКНИКОВ

С 3 по 5 июня с. г. состоялся очередной, пятый по счету, слет выпускников отделения русского языка и литературы, в котором приняло участие около 70 человек, прибывших из различных мест республики и других городов нашей страны.

Оргкомитетом была проделана большая работа; были разосланы вопросники, в которых сообщалась тематика конференции, а также задавались вопросы выпускникам относительно их работы и т. д.

Многие выпускники охотно откликнулись на это. Все одобряли тематику конференции, где шла речь о преподавании русского языка и литературы в школе. Кроме того, многих интересовали вопросы педагогики и психологии, особенно последние достижения в этих областях (Л. Лоопер), а также вопросы методики преподавания русского языка в эстонской школе (В. Сепп, М. Мериоя). Консультацию желали получить по видам глагола (Л. Лоопер), по вопросам художественного перевода (Е. Соколова), по видам творческих письменных работ в эстонской школе (М. Мериоя), по подбору эстонской литературы для учащихся русских школ (С. Советников) и др.

Где еще, как не в своей alma-mater, поделиться опытом своей работы и получить ответы на все животрепещущие вопросы, касающиеся преподавания своего предмета.

Члены кафедр русского языка и литературы учли пожелания своих выпускников и выступили на конференции с соответствующими докладами. Так, например, проф. Ю. М. Лотман говорил на тему «Литературоведение и школа», ст. преподаватель Н. Я. Сороженко — «О некоторых направлениях современной методики преподавания неродного языка», ст. преподаватель Б. Я. Недзвецкий — «Некоторые актуальные вопросы педагогики», доц. З. Г. Минц — «Монографический анализ стихотворений на уроках русской литературы».

От выпускников выступила учительница VIII средней школы г. Тарту Л. П. Белохина на тему «Использование диафильмов на уроках русского языка в V—VI классах эстонской школы».

Но докладов было много больше — всем хотелось полнее и глубже осветить свои вопросы, из-за недостатка времени не все смогли выступить. Это надо учесть в следующий раз и устроить работу по секциям.

Выпускников интересовали вопросы, над какими проблемами работают члены кафедр русского языка и литературы.

В индивидуальных беседах выпускники обменивались опытом работы и консультировались со своими преподавателями.

Слет закончился банкетом, на котором была перекличка по годам выпусков. Каждый выпуск исполнил свой излюбленный номер (пели, плясали, танцевали, декламировали). Под бурные аплодисменты были зачитаны телеграммы тех, кто не смог приехать.

Следующий слет решили провести в первое воскресенье июня месяца 1970 года.

С. Оленева,
ст. преподаватель кафедры русского языка

MEIE SALME

Taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedri pere saatis hiljuti kauaaegse ja hoolika tööga väljateenitud pensionile kateedri vanemlaborandi Salme Vaino.

Pärast ülikooli lõpetamist botaanika erialal 1946. aastal hakkas S. Vaino äsjaloodud taimefüsioloogia kateedri juures tööd tegema küll assistendina, küll laborandina. Ta leidis vahepeal mahti ka Tartu Õpetajate Instituudis tulevasi pedagooge õpetada.

Ja nii on meie Salme olnud enam kui kahekümne aasta vältel üks püsivamaid ja kohusetundlikumaid kateedri pere liikmeid. Mis selle aja sees kõike küll ei ole pidanud tegema ja oskama!

Sõjajärgsel ülesehitusperioodil tuli küttepuid varuda, lotje laadida ja tühjendada, taastamas käia ja sealjuures kindlustada häireteta õppetöö. Tuli ette valmistada taimefüsioloogia, taimeanatoomia, mikrobioloogia ja taimekasvatuse praktikume ja sageli neid ka juhendada. Selleks aga tuli taimi kasvatada nii Kvissentali peenardel kui ka termostaadis ja käia kolhoosipõldudel suhkrupeete ja maisi hankimas. Praktikumideks väljapandud nõud ja vahendid on alati säranud nii, nagu polekski nad tavalisest klaasist, vaid kõige puhtamast kristallist.

Taimekasvatuse kabineti eksponaadid on Salme poolt kogutud ja hoolega kohale pandud, kateedri raamatud on kaotsimineku eest hoitud, reaktiive, pudeleid, purke, paberit, korke ja aparatuuri varutud.

Salme on töötanud agitaatorina, olnud valimiskomisjoni liige, ametiühingurühma sotsiaalkindlustuse volinikuna südant valutanud kateedri kemikaalidest mürgitatud õhu ning külmade ja niiskete ruumide pärast, ta on lõpetanud marksismi-leninismi õhtuülikooli.

Salme on aidanud meie kateedri noortel õppejõududel teadusliku kraadi taotlemiseks katseid rajada nii Sangastes, Toomal, Nõukogude Armee kolhoosis ja mujal. Sügisel oli ta aga alati üks neist, kes katselappidelt hoolega saaki kogusid ja seda mitte ainult päikesepaistel, vaid mõnikord isegi kuuvalgel. Siis jälle kiiresti kateedrisse tagasi ja kirjutusmasina taha. Praktikumijuhendid, aruanded, teaduslikud tööd — kõigega on ta jõudnud õigeaegselt valmis. Sealjuures on ta alati olnud tasakaalukas, vaikne ja tagasihoidlik, enda huvid ja soovid sageli tagaplaanile jätnud.

Salme on suutnud leida ka südamesoojust ja materiaalseid vahendeid varakult isata jäänud vennalaste kasvatamiseks, rõõmu ja muret jaganud küll Arne, Mati, Malle ja Hennuga. Nüüd aga on alati oodatud abimeheks juba pisikestele Matidele.

Ja kui veel lisada, et Salmel õnnestub peaaegu alati saada ilmuvaid luuletus- ja jutustustekogusid ja õhtutundidel neist rõõmu tunda — pean imestama, kuidas küll üks inimene seda kõike nii märkamatult on suutnud teha.

Soovime Salmele veel palju, palju päikesepaistelisi päevi, jätkuvat jõudu pisiküsimuste lahendamisel nii oma kui ka teiste elus. Ja veel soovime, et ta meie kateedrit ei unustaks ja ikka vahel mahti leiaks meie juurde sisse astuda!

H. MOORITS

ЧУДЕСНАЯ ДЕРЗОСТЬ

(Продолжение. Начало на стр. 3.)

любовь к властелину, смелому и отважному.

Многие помнят это. Тогда ведь все кричали: «Да, это так, это гениальная и вернейшая мысль.» И ждали, и жаждали власти сильнейшей и дерзкой. Чтобы замирать, уничтожиться под сильной рукой, под свист занесенного хлыста.

Если это так, то поистине желание России-женщины исполнилось.

Кровавый рубец на нежной спине буржуа — воистину след власти сильнейшей, след чудесной дерзости всему миру.

Так что же нужно еще?

Было бессилие и все кричали: «Сильней!»

И вот исполнилось желание... Целуйте же хлыст, занесенный над вами...

Вы говорите, что жестоко? Да, но зато властно...

Вы говорите, что крови много?

Может быть, может быть...

А, впрочем, меньше для того, чтобы захлебнуться в ней...

PÄEVAKAJA

A. OISSARI joonistus

GAUDEAMUS IGITUR 1967 50 TARTU

KOLME NÄDALA PÄRAST ütleb kogu Tartu:

SVEIKI ATVYKĘ Į DRAUGYSTĖS ŠVENTĘ!

SVEICINĀTI DRAUDZĪBAS SVĒTKOS!

ЛАСКАВО ПРОСИМО НА СВЯТО ДРУЖБИ!

САРДЭЧНА ЗАГРАШАЕМ НА СВЯТА ДРУЖБЫ!

ДОБРО ПОЖАЛОВАТЬ НА ПРАЗДНИК ДРУЖБЫ!

TERE TULEMAST SÕPRUSPEOLE!

Nii võtab põline ülikoolilinn vastu kalleid ja kaugeid külalisi, kes saabuvad III üliõpilaslaulupeole.

GAUDEAMUS IGITUR!

Kes veel ei tea, mida see tähendab, tehku kähku selgeks!

*** Meie seas ei ole ühtki tudengit, kes oleks osa võtnud esimestest üliõpilaslaulupidudest (1956. ja 1958. aastal).**

*** Ei ole ühtki vilistlast, kes oleks osa võtnud esimestest üliõpilaslaulupidudest ja veel tänagi ei meenutaks soojuse ja vaimustusega neid unustamatuid elamusi.**

*** Ei ole veel sündinud need tudengid, kes peavad järgmist üliõpilaslaulupidu Eesti pinnal, sest...**

...ees ootavad Leedu, Valgevene, Ukraina ja mitmed soojad maad!

*** Igal tudengil on kordumatu võimalus saada unustamatu elamus ja olla suurejoonelise internatsionaalse sõpruspeo vääriliseks peremeheks!**

Türkoloogia-alasel...

(Algus 2. lk.)

tas ja esitas plenaaristungile kinnitamiseks projekti, milles nähakse ette türkoloogide üleliidulise assotsiatsiooni rajamine, eriajakirja asutamine jne. Fennougriste aga peaks eriti huvitama see osa projektist, milles rõhutatakse vajadust uurida türgi rahvaste keelelisi ning kultuurilisi kokkupuuteid teiste rahvusrühmadega. Teatavasti on ju uraali (soomeugri-samojeedi) ja altai (türgi-tatari[-mongoli-mandžu]) rahvaste vahelised suhted üpriski iidsed ja mitmekülgsed. Seni on kõnesolevate suhete uurimisega tegelnud meie sugurahvaste hulgast eeskätt ungarlased ja soomlased. Eesti türkoloogidel ja fennougristidel aga seisab ees avar tööpõld, ja nad on kutsutud kaasa töötama selles ühises suurürituses.

Edasi otsustati plenaaristungil taotleda kõikide konverentsil peetud ettekannete ja muude materjalide trükis avaldamist.

Riiklike Lenini preemiate määramise komisjoni kirjale, milles sooviti teada konverentsist osavõtjate arvamust prof. K. K. Judahinile käesoleval aastal Lenini preemia andmise asjus tema suure leksikograafilise töö «Kirgiisi-vene sõnastik» (ilmunud 1965. a.) eest, reageeris plenaaristung üksmeelse heakskiiduga.

Konverentsi organiseeriva komitee esimeheks ja konverentsi üldjuhendajaks oli NSVL TA akadeemik A. N. Kononov, kelle suur vastutulelikkus ja külalislahkus on TRÜ türkoloogidele hästi tuntud.

PENT NURMEKUND

Sedel õpetajalt

KYLLIKKI MÄNTYLÄ

Ühel päeval me arvasime und nägevat. Esiklaps tuli nimelt koolist ja oli täiesti ebatavaline. Ta puhastas esikus jalad lumest — täiesti omaalgatuslikult; viis käpikud kööki kuivama päris käskimata; pesi käed ja puhastas küüned lausa peale käratamata. Siis tuli ta meie juurde ja palus:

«Kas ema oleks nii pai ja küsiks veel korra neid liitmisreegleid, et need hästi ladusasti läheksid?»

No loomulikult me tegime, mis kästud, kuid enne seda me siiski näpistasime ennast, et katsuda, kas ehk kõik pole uni.

Aga see polnud uni. Ja ometi — kas võis see tõsi olla!

Hommikueine ajal oli Esiklapsel meeles viisakalt küsida: «Kas ema oleks nii pai ja annaks leiba?» ja «Vabandust, et segan isa kala puhastamisel, kuid ma paluksin juurde veidi putru.»

Ta ütles veel samas laadis: «Ema, see on kole kurb, et sul aina tuleb mulle kartuleid valmis koorida, kuid kas sa siiski oleksid nii hea, et kooriksid veel selle korra?»

Ja Esiklaps ütles veel ka nii: «A-aga,» ökitasime meie, «sa pead ju kooli minema ...»

«Pean muidugi,» ütles Esiklaps, «aga küll ma jouan enne need kirjad ära viia. Mul ei tarvitse ju sinna nii varakult minna, niisama õue peale hullama.»

«See pole tõsi, see on uni,» ütlesime meie omaette.

«Vabandust, ma ei kuulnud, kas ema ütles midagi?» küsis Esiklaps ukselt tagasi pöördudes viisakalt.

Kogu selle aja, mis Esiklaps koolis oli, arutasime me oma mõttes, mis temaga oli juhtunud.

Siis tuli Esiklaps koolist, kuid ei see olnudki enam too muster-Esiklaps, vaid päris tavaline Esiklaps. Tõi jalgadega esikupõrandale koormajao lund, viskas oma käpikud lambi peale kuivama, pani mütsi naela otsa nii, et see otsekohe põrandale kukkus ja tormas siis meie juurde, paisates minu ette märja kortsunud sedeli: «Siin on sulle sedel! Meie õpetaja saatis selle. Selle oli sinule toomiseks andnud ta naine.»

Sellega korda saanud, tuiskas Esiklaps lastetuppa ja hüüdis Pesamunale, et nüüd hakatakse mängima seda maailma suurimat pommitamist.

«Kat ta tiid ei olegi enam haige?» küsis Pesamuna imestades.

«Pole ma kunagi olnudki,» vastas Esiklaps.

«Olid ju,» väitis Pesamuna, «olid kindlatti, kui ütledid «olge lahked» ja lugedid koolitükke kätkimata ja viidid kilju potti ilma lahata ja ...»

«Ähäh!» kuuldus Esiklaps mühatavat. «See oli ainult selle sedeli pärast. Õpetaja ütles hommikupoolikul, et ta annab õhtul mulle kirja kojuviimiseks. Mina arvasin, et see on niisugune kiri, mille Antti sai, kui akna ära lõhkus, ja mille Pentti sai, kui peitust mängides Olli kuue lõhki rebis. Sellepärast ma katsusin neile meele järele ollu, et nad vähem vihastaksid, kui see kiri tuleb. See oli vaid nii profülaktika mõttes, nagu isa ütleb, kui ta peenelt räägib.»

«Kibe kädi!» ütles selle peale Pesamuna.

Soome keelest A. HIIR

EÜE-lased, kes sõidavad tööle 5. juulil, kogunege 5. juuli hommikul kell 10 Tallinna Pedagoogilise Instituudi fuajeesse.

* * *

EÜE Ungari rühma koosolek toimub Tallinnas 17. juunil kell 10 TPI komsomolikomitees. Arvestada seda, et nimetatud rühm töötab 20. juunist 8. juulini EÜE Tori ja Kabli—Treimani rühmades. Osavõtt tööst nendes rühmades on kohustuslik.

EÜE STAAP

SUVETÖÖD!

Tööle määratud üliõpilaste nimekirjad on välja pandud peahoone fuajeesse. Informatsiooni suvetööde kohta saab komsomolikomiteest igal tööpäeval (v. a. laupäev) 14—15-ni.

Suvetööde staap

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 4014. MB 05581.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 20 (697) Reedel, 23. juunil 1967 XXI aastakäik

Riigieksamid kaugõppes

Diplomitööde kaitsmine ja riigieksamid toimuvad kaugõppes käesoleval kevadel Õigus-Majandus-, Ajaloo-Keele- ja Kehakultuuriteaduskonnas.

Õigusteaduskonnas on osavõtt diplomitööde kaitsmisest ja riigieksamitest plaanile vastav. Kõik riigieksamid on sooritanud juba 26 üliõpilast. Nii oli ka plaanis ette nähtud.

Majandusteaduskonnas on diplomitööde kaitsmine ja riigieksamid lõppenud ning ülikooli lõpetavad nüüd 48 kaugõppeüliõpilast, neist 22 rahanduse ja krediidi, 14 kaubandusökonoomika ja 12 kaubatundja erialal. Plaanis oli lõpetajaid 52. 3 üliõpilast ei tulnud riigieksamitega toime.

Lõpuaktus on mõlemas teaduskonnas 24. juunil.

Suurim arv üliõpilasi (179) oli lubatud Ajaloo-Keeleteaduskonna diplomitööde kaitsmisele ja riigieksamitele. Riigieksamitele tuli ainult 109 üliõpilast, s. o. 64%.

Parim on õppetööst osavõtt raamatukogunduse ja bibliograafia erialal. 36 riigieksamitele lubatud üliõpilasest tuli riigieksameile 33 ehk 91%.

Kõige nõrgem on eesti filoloogia. 36 riigieksamile lubatust on kohale tulnud ainult 14 ehk 39%.

Saksa keele ja kirjanduse erialal tuli riigieksamitele kateedri poolt lubatutest 75%, inglise keele ja kirjanduse erialal 64%, vene keele ja kirjanduse erialal 60%.

Vähene on osavõtt ka ajaloo alal: 46 lubatust tulid kohale 26 ehk 60%.

Riigieksamid kestavad Ajaloo-Keeleteaduskonnas kaugõppijaile kuni 29. juunini.

L. KANGUR

MILLISES OLUKORRAS ON ÜLIKOOLI TÖÖRUUMID?

TRÜ parteikomitee otsusega tehti rahvakontrolli grupile ülesandeks välja selgitada, missugune on kateedrite, teaduskondade ja üldse ülikooli tööruumide olukord. Selle ülesande täitmiseks moodustati kolm ruumide kontrollimise gruppi, kes vastava formulari abil said kõigepealt kateedritelt endilt andmed tööruumide arvu, suuruse ja koormatuse kohta ning seejärel kontrollisid ka komisjonidega peaaegu kõiki kateedreid. Kokku kontrolliti 361 tööruumi üldpindalaga 8500 m². Kogutud andmed võimaldasid koostada ruumidega varustatuse pingerea, teha mõningaid praegusi võimalusi arvestavaid ettepanekuid. Need lõid eelduse, et edaspidi toimuvad ruumide (ümber-) jaotamised läheksid «täppi».

Üldmulje tööruumidega varustatusest on kurb: ühe alalise töötaja kohta tuleb keskmiselt 8,4 m² tööruumide pinda (laboratooriumid, katsete ruumid, raamatukogud, kabinetid jm.) ja ühes toas töötab keskmiselt 3 inimest. Arvestades asjaolu, et diplomandid ja isegi nooremad üliõpilased (hic!) pürivad teadusliku töö radadele, kahanevad esitatud keskmised üsna tunduvalt. Komisjon pidi sedastama kõigile tuntut: üleliigseid tööruume TRÜ-s ei ole, samal ajal aga selleks, et tagada normaalseid töötingimusi, oleks enamikule kateedritele vaja tööruume juurde. Ruumikitsikus eri kateedrites ja eri teaduskondades on muidugi erinev: mõne kateedri töötingimuste õige v ä h e s e halvendamise hinnaga oleks võimalik teises kateedris töötingimusi t u n d u v a l t parandada. Arvatavasti tuleb mõnedel juhtudel ka sellisele kompromissile minna, mis tõenäoliselt on ühele poolele ebameeldiv — valulikkuse aste on aga kahtlemata pöördvõrdeline kollektiivsustunde ja ülikooli ühise pere liikmena tundmise astmega.

Teaduskondade järjestus (alates kõige raskemates tingimustes olevatega) ja nende tööruumide olukorra lühike iseloomustus on toodud alljärgnevalt.

I. F ü ü s i k a - M a t e m a a t i k a t e a d u s k o n d

Ühe töötaja kohta tuleva põrandapinna jaotus on väga ebaühtlane: füüsika-matemaatika kateedreis keskmiselt 3,3 m², keemia kateedreis — 12 m², teaduskonna keskmine — 7,5 m². Lahedates oludes kateedreid ei ole, küll aga on üks kateeder hoopis ilma ruumideta ja leidub kateedreid minimaalse põrandapinnaga. Keemia kateedrite lahendus on näiline — peaaegu kõik ruumid on aparatuuri ja inimestega üle koormatud. Mõned füüsikute ruumid asuvad keldrikorrusel. Seal on hinnalisi aparaate riknenud.

II. A r s t i t e a d u s k o n d

Kõrvuti väga suures ruumipuuduses olevate kateedritega on paljud kateedrid suhteliselt lahedates tingimustes: 8 kateedris on töötaja kohta pinda alla 5,5 m², 6 kateedril aga üle 20 m² töötaja kohta (patoloogiline anatoomia — 34,5 m², farmakoloogia — 30,5 m², histoloogia — 27,4 m², füsioloogia — 25,6 m², patoloogiline füsioloogia — 24 m², kohtumeditsiin 20,5 m²). Erilises ruumikitsikuses olevad kateedrid asuvad võõral pinnal.

III. A j a l o o - K e e l e t e a d u s k o n d

Ühe töötaja kohta tulev pind on väikseim ülikoolis — 3,2 m². Kõige «rikkalikumalt» on pinda loogika ja psühholoogia kateedril — 4,7 m². 2 kateedrit kasutavad samu ruume. Ühes toas töötab keskmiselt 6 töötajat!

IV. Ü l e ü l i k o o l i l i s e d k a t e e d r i d

Kõik kateedrid on ruumipuuduses — ühes toas töötab keskmiselt 5,5 töötajat. Erandiks on kunstikabinet, mille käsutuses on 19 m² suurune laborandi ruum ja 48,5 m² suurune juhataja ja üliõpilaste tööruum, mida kasutatakse ainult õhtupoolikuti k. 15—19.

V. M a j a n d u s t e a d u s k o n d

Ülikooli keskmisest tihedama asustatusega, mõned allüksused suures kitsikuses. Keskmiselt 4,3 töötajat ühes toas (à 6,2 m²).

VI. B i o l o o g i a - G e o g r a a f i a t e a d u s k o n d

Varustatud tööruumidega üle keskmise: keskmiselt üle 2 töötaja toas (à 12,6 m² põrandapinda). Palju põrandapinda kinni kollektsioonide ja raamatukogu all.

VII. K e h a k u l t u u r i t e a d u s k o n d

Tööruumidega enam-vähem normaalselt varustatud.

VIII. R e k t o r a a t j a a d m i n i s t r a t i i v - m a j a n d u s o s a k o n d

Normaalsed tingimused: ühes toas keskmiselt 2,3 inimest (à 7,7 m² pinda). Praegu pooltühi õppeosakonna 67 m² suurune üldruum. Minimaalselt kasutatakse kunstniku (sm. Pilter) ruumi.

IX. Õ i g u s t e a d u s k o n d

Olukord rahuldav — töötaja kohta 9 m² põrandapinda, toas keskmiselt 3,7 töötajat.

X. B i o f ü ü s i k a l a b o r a t o o r i u m

Suhteliselt väikese töötajate arvuga (15) teaduslik laboratoorium, mis hõivab suhteliselt väga suure pindala — 343 m², sellest 207 m² korralikke tööruume ja 136 m² abiruume. Ühe töötaja kohta 13,8 m² pinda.

XI. M e d i t s i i n i l i n e k e s k l a b o r a t o o r i u m

Suhteliselt lahedates tingimustes (ühe töötaja kohta 8,9 m²), kuid ruumid teaduslikule laboratooriumile vähesobivad. Ruumide kogupindala 240 m², seda kasutab 27 töötajat.

H. LING

1. ja 2. juulil toimub TRÜ aulas G. F. PARROTI 200-nda sünnipäeva tähistamise konverents

Konverentsi päevakord

Laupäeval, 1. juulil kl. 10 (TRÜ aulas)

Avasõna — TRÜ rektor prof. F. Klement

G. F. Parrot ja Tartu Ülikool
— L. Eringson ja P. Müürsepp (Tartu)

G. F. Parroti tegevus Riia perioodil
— J. Stradins (Riia)

G. F. Parroti elektrokeemia-alastest töödest
— U. Palm (Tartu)

G. F. Parrot ja meditsiin
— V. Kalnin (Tartu)

G. F. Parrot looduse uurimise arendajana
— J. Eilart (Tartu)

Tartu linn ülikooli tegevuse algusaastail XIX sajandi I poolel
— P. Prüller (Tartu)

Pühapäeval, 2. juulil kl. 11 (TRÜ aulas)

G. F. Parrot füüsikuna ja Tartu Ülikooli füüsika kateedri esimese juhatajana
— P. Prüller (Tartu)

G. F. Parroti maailmavaatest ja pedagoogilistest tõekspidamisest
— E. Oissar (Tallinn)

G. F. Parrot ja talurahvaküsimus Liivimaal
A. Traat (Tartu)

Akadeemik Parroti ja Hatšatur Abovjani suhetest
— P. Akopjan (Jerevan)

G. F. Parroti rahvuslikust kuuluvusest
— V. Vaga (Tartu)

G. F. Parrot tema kaasaegsete hinnangutes
— E. Kudu (Tartu)

Ettekannete pikkus 15—20 minutit

Konverentsi ajal avatakse G. F. Parroti bareljeef TRÜ peahoone fuajees ja mälestustahvel füüsikakabineti endises asukohas (aud. 102). Samas ruumis on näitus G. F. Parroti töödest.

Üliõpilane ja õppejõud

7., 8. ja 9. juulil toimub Tartu linnas III üliõpilaslaulupidu. Meie armsasse Tartusse sõidab 63 külaliskollektiivi. Kui Sa tahad hakata külaliskollektiivi giidiks, siis tule ja teata oma soovist ülikooli komsomolikomiteesse.

Tee seda kiiresti, sest juuni lõpus toimub giidide instrueerimine.

Komsomolikomitee

TÄNAVU ALGAS NII

EÜE. TALLINNAS, 20. JUUNIL...

... KELLA KÜMNEST KAHETEISTKÜMNENI...

Jaan Tombi nim. Kultuuripalee vestibüül on täis kohvreid, mitmesuguse mahuga kande- ning seljakotte, palle ja muud, mis annab tunnistust reisile minekust.

Kolmanda korruse saal sumiseb ärevalt.

«Kus rühmas sa tänavu oled?» — «Kohe vaatan.» — «Aga mina olen uuesti Kõljalas.»

Möödunud aastate ehitusmalevlasi on siin üsna palju — Nooruse maa meelitab uuesti avastajaid, romantikuid, ehitajaid. Arvi Tops TPI-st oli möödunud aastal Muhu rühmas brigadiriks, aasta varem käis Kasahstanis, nüüd on tema käe all Kabli rühm. Enn Bekker TRÜ-st on komandöriks Kahtlas. Juba lepitaksegi kokku rühmade kohtumisõhtu suhtes.

Ülikoolist on tuttavaid üldse palju: Juta Noor, Tõnu Saar, Anne Kurepalu, Väino Palm, Helve Toomla jt. Ellen Poolma sõidab sedapuhku ise küll Kasahstani, kuid tuli kaaslasi ära saatma.

Enamik kohalviibijaist (paraku on tulnud ainult pool EÜE koosseisust) sõidab töökohtadele juba täna.

Rühma nimekirjast oma nimi kindlaks tehtud, tuleb minna komandöri juurde registreerima.

Kõrvalruumist saab vormirõivaid. Tänavu on need kenamad kui möödunud aastal: tüdrukutel kaitsevärvi seelikud ning veidi heledamad pluusid, poistel beežid särgid.

Kõik kohalviibijad saavad kätte ka esiknumbri ajalehest «Noorte Hääl Eesti Üliõpilaste Ehitusmalevas.» Lehe väljaandmise eest vastutavad Ants Sild ja Juhan Paju. Kaastööd oodatakse igalt malevlaselt.

... KELL 12

Koosolek samas saalis. Kirju rõivastus on vahepeal ühtse vormi vastu vahetatud.

Ehitusmaleva komandör Toomas Etverk esitab aruande EÜE staabi tööst ettevalmistusperioodil, selgitab veel kord ehitusmaleva töö eesmärke: kaasa aidata vabariigi maaehitustel; tugevdada sidemeid vabariigi üliõpilaste vahel; kasvatada tulevasi juhte; sisustada üliõpilase suvi kasulikult.

Järgnevat soovitab Toomas meeles pidada igal malevlasel.

Möödunud aastal oli pahandusi mitmesuguste materiaalsete väärtustega. Käesoleval aastal antakse esemed välja allkirja vastu. Mõnedes rühmades hoiti lohakalt ka ehitusmaterjale. Siin toob Toomas näiteks ainult ühe arvu — Saaremaal maksab üks telliskivi 5 kopikat.

Ehitusmalevas valitseb «kuiv seadus». See tähendab, et alkohoolsete jookide tarvitamine ehitusmalevas viibimise ajal on keelatud, välja arvatud:

1) õlu pärast sauna,

2) talgutel (NB! Talgutele minekuks tuleb küsida luba ehitusmaleva staabilt),

3) sünnipäevade tähistamisel. Põhimõte on selline: oleme täiskasvanud ja peame end ise kontrollima.

Peaaegu kõik rühmad asuvad mere ääres. Seetõttu tuleb meeles pidada, et omavoliliselt paadiga mereleminek on keelatud. Sama kehtib ujumise suhtes.

Töönädala pikkuseks on 45 tundi.

Üldkoosolekul arutatakse veel vaba aja veetmise küsimusi ning malevas toimuva rühmadevahe-

(Järg 2. lk.)

TÄNAVU ALGAS NII

(Algus lk. 1)

lise konkursi korraldamist. Kinnitati EÜE põhikiri.

Soojalt tervitatakse sõpru Armeeniast ning Lätist, kes käesoleval aastal koos meiega ehitama hakkavad.

... KELLAOSUTID LÄHENEVAD POOLE KAHELE.

Malev marsib kultuuripaleest «Estonia»-tagusele väljakule. Siin ütlevad oma soove töörohkeks suveks kaasa ELKNÜ Keskkomitee sekretär K. Adamson, Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee esimees M. Pesti, TPI rektor A. Aarna, RKI rektor J. Vares, EKP Kingissepa rajoonikomitee sekretär V. Kaarna, Tallinna trusti «Põllumajandusehitus» juhataja K. Hallik ning Kingissepa MEK-i ülem O. Tammo.

Maleva n.-ö. paraaditsemine on sellega lõppenud, nüüd oodatakse tegusid. Selleks on kõige tähtsam — mitte viriseda ja igal pool ise käed külge lüüa.

Ja sõidetaksegi rühmadesse täis kirjutama üliõpilassuvede kroonika lehekülgi.

LINDA KRUUSTEE

Tähelepanuks EÜE-lastele!

Teisipäeval pidasid tänavuaastase EÜE liikmed oma üldkoosoleku, marssisid lõbusas hoos «Estonia» teatri juurde, jätsid saatjatega hüvasti ning astusid bussidesse. Esimene suurem grupp malevlasi jõudis hilisõhtul saartele ja Pärnu rajooni, kus neid kenasti vastu võeti.

Kohale jõudsid meie kauged sõbrad Armeeniast, vormikuued tõmbasid selga Tadžikistani üliõpilased, tulemata ei jäänud ka meie lõunanaabrid Läti Riiklikust Ülikoolist ja paljud teised.

Kahjuks polnud mõnel meie ülikooli rahvast meeles tuntud vanasõna — «meest sõnast, härga sarvist». Inimest oodati, valmis oli pandud maleva vorm ja rinnamärgid. Tema aga ei ilmunud. Lugemata jäi tal ka EÜE verivärske ajalehe esimene number. Viiekordne veteran Mati Kalkun tundis tõsist muret. On ju inimese tarvis tehtud juba küllalt kaalukaid kulutusi, ehitusorganisatsioonile lubatud teatud arv tudengitest töömehi.

Niisiis, NEID, KES LUBASID PLATSIS OLLA 5. JUULIL, OOTAME 5. JUULI HOMMIKUL KELL 10 TALLINNAS SALME TN. 12. J. TOMBI NIM. NOORSOO KULTUURIPALEES. Ootame ka neid, kelle pärast teisipäeva hommikul südant tuli valutada.

Kellel on eriline soov enne 5. juulit saartele jõuda, see peab pöörduma ELKNÜ Keskkomitee kooliosakonda (telef. 47-585) EÜE komandöri asetäitja A. Vahtra poole.

Hiljemalt 28. juuniks tuleb aga sõitjatel saata ELKNÜ KK-sse EÜE staabi nimele piiritsooni sissesõitmise ankeedid. Tühjad ankeedid saadetakse EÜE liikmetele koju, kuid neid võib saada ka ELKNÜ TRÜ Komiteest iga päev.

Leidub üliõpilasi, kes pole komsomolikomitees käinud ennast sõiduks registreerimas. Seda tuleb viibimata teha. Tahaksime loota, et 5. juulil võtab saarerahvas vastu kõiki EÜE-lasi, kes on avalduse esitanud. Tühjalubajaid karistama hakata pole ju kellelgi tahtmist.

ANTS RIESEN,
EÜE komandöri asetäitja

UURIDA — SELLEKS, ET ÕPETADA

Teaduslik-teoreetiline konverents «Sotsialism ja noorsugu» oli pühendatud noorsookasvatuse teadusliku juhtimise põhilistele printsiipidele. Selline konverents viidi meie maal läbi esmakordselt. Organiseerijaiks olid ÜLKNÜ Keskkomitee, NSVL TA Presiidium ja NSVL Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeerium.

Filosoofid, ajaloolased, ökonomistid, sotsioloogid, pedagoogid ja komsomolitöötajad esitasid viie päeva kestel 12 sektsioonis 700 osavõtjale 350 ettekannet noore põlvkonna kasvatamise probleemidest mitmesugustes aspektides.

Ulatusliku koha teadlaste loominguliste kollektiivide töös võtavad endale üliõpilaskonnaga seotud probleemid. Nii tegelevad üliõpilase ühiskondliku aktiivsuse tõstmise küsimustega sotsioloogid Novosibirskis ja Sverdlovskis, kollektiivisiseseid sidemeid üliõpilasgruppides uuritakse Voronežis, üliõpilaskonna kõlbelise kasvatuse küsimusi — Simferoopolis, suhtumist õppetöösse — Lvovis. Suurimate kogemustega on aga Leningradi Riikliku Ülikooli juures asuv sotsioloogia laboratoorium. Laboratoorium korraldab sotsioloogilisi uurimisi noorte elu kohta, õpib tundma ühiskondlike organisatsioonide osa üliõpilaste kasvatamises, üliõpilaste omavalitsuse «küpsemise» teid. Laboratooriumi kaastööliste poolt on uuritud üliõpilaste väljalangemise põhjusi, töötatakse teema kallal «Nõukogude noorsoo ideaalid ja plaanid eluks».

On välja töötatud uurimistööde programm «Kasvatustöö täiustamise teed kõrgemas õppeasutuses», projekt «Õppe- ja kasvatustöö perspektiivplaan ülikoolis kogu õpetöö perioodiks», on välja töötamisel metoodika üliõpilaskonna probleemide uurimiseks.

Üliõpilase — tulevase spetsialisti vastutuse kasvatamisele pühendas oma esinemise filosoofiateaduste doktor V. Jadov.

Kasvatustöö vormide sõltuvus üliõpilaste huvidest ja vajadustest nõuab konkreetset üliõpilaskonna koosseisu tundmaõppimist. Nii eraldavad Leningradi sotsioloogid viit põhilist kõrgema kooli tudengi tüüpi:

«professionaalne tüüp» — tegeleb ainult teadusega, ei võta osa kooli ühiskondlikust elust;

«iseseisev tüüp» — üliõpilane, kes on süvenenud enese ja ümbritseva maailma uurimisse, tegeleb eneseарendamisega, enesekasvatusega, kuid kes ei soovi enda nahal kogeda õppeasutuse kasvatustöö mõju;

«inertne tüüp» — ei tegele täie koormusega ei teaduse ega ka ühiskondliku tööga, nõrgalt reageeriv kasvatusprotsessi vormidele;

«egoist» — üliõpilane, kes isiklikest huvidest ajendatuna tegeleb teadusega ja ühiskondliku tööga. Suhtub aktiivselt kõigisse ühiskondliku elu vormidesse, kuid vaid neis raamides, mis rahuldab oma «mina»;

«ühiskonnategelane» — üliõpilane, kes võtab aktiivselt osa kõrgema õppeasutuse elust, see tuleb mõnikord isegi kahjuks tema õppe- ja teaduslikule tööle. Suhtub aktiivselt kõikidesse kasvatusprotsessi vormidesse.

Üliõpilaskollektiivide tüpoloogiliste iseärasuste teaduslik analüüs annab võimaluse palju konkreetsemalt välja töötada kasvatusliku iseloomuga üritusi.

Üle 200 meie maa teadlase tegeleb noorsoo vaba aja probleemidega. Üliõpilaste vaba aja büdžetti uuritakse Leningradis, Kaunases, Petrozavodskis, Novosibirskis. Kõrvutades eri uurimistööde resultaate, tegid sotsioloogid kindlaks, et üliõpilane magab keskmiselt 7 tundi, pühapäeviti 8 tundi. Armastatuim puhkuse vorm on jalutamine (20 minutist kuni 2—3 tundi suvel). Populaarne on kino. Pühapäeviti õpivad kogu suurest üliõpilaste armeest kuni kella 4-ni peaaegu kõik meedikud.

Üliõpilaste haigestumise põhjuste uurimine Leningradi tulevaste arstide poolt näitas, et suurim üliõpilaste haigestumise protsent on I ja IV kursusel. Tõsisemateks haigusteks on närvisüsteemi funktsionaalsed häired ja kõrgenenud vererõhk. Tunduv osa üliõpilastest põeb nn. «pirukatõbe», mis põhjustab tõsiseid maohaigusi. Arutluse objektiks olid ka teised üliõpilaselu küljed.

Mitmekülgne lähenemine ja tõsine süvenemine üliõpilasprobleemidesse, teaduslikult põhjendatud kasvatuslike nõuannete väljatöötamine toob hindamatut kasu noore kõrgelt kvalifitseeritud spetsialisti, organisaatori, kasvataja ja kodaniku kujunemisele.

M. AŠMANE
(Ajalehest «Padomju students»)

Ungari RV. Debreceni ülikool

Debrecen, 26. mail 1967

KOKKULEPE

Debreceni Lajos Kossuthi nimelise Ülikooli komsomolikomitee kutsel külastas Tartu Riikliku Ülikooli komsomolikomitee koimeliikmeline delegatsioon Debreceni 25.—27. mail 1967. a.

Külastuse eesmärk: täpsustada Debreceni Ülikooli ja Tartu Riikliku Ülikooli vaheliste sidemete kuju ja vormi.

Peale selle tutvus TRÜ delegatsioon Debreceni Ülikooli komsomoliorganisatsiooni (KISZ) tööga.

Läbirääkimistest võtsid osa — TRÜ poolt:
Riesen, Ants
Savisaar, Einar
Toome, Indrek (TPI)
Debreceni Lajos Kossuthi nim. Ülikooli poolt:
Mojzes Jánosné
József Csapó
Tibor Szász
Pál Tóth
György Bazsa

Märgiti järgmist:

1. Mõlemad pooled toetavad sõprussidemete arenemist Debreceni Lajos Kossuthi nim. Ülikooli ja Tartu Riikliku Ülikooli vahel. Need sidemed aitavad kaasa sõprussidemete tugevdamisele kahe maa vahel.
2. TRÜ delegatsioon tänab Debreceni Ülikooli komsomolikomiteed küllakutse ja vastuvõtu eest ja kutsub Debreceni Ülikooli komsomolikomitee koimeliikmelise delegatsiooni Tartusse, et veelgi täpsustada edasisi sidemeid. Delegatsiooni saabumise üksikasjad fikseeritakse kirja teel.
3. TRÜ delegatsioon tegi ettepaneku vahetada 1967. a. suvel 30-liikmelised ehitusrühmad. Seda vahetust poinud võimalik teostada mõningate objektiivsete asjaolude tõttu. Debreceni Ülikooli vahetab tänavu suvel ehitusrühma Kiievi T. Sevtšenko nim. Ülikooliga ja seetõttu ei saa vahetada teist gruppi.
4. Mõlemad pooled on nõus sellel suvel (1967. a.) vahetama valuutavabal alusel üliõpilaste turismigruppe.
5. Enne 15. juunit tuli see küsimus täpsustada, samuti teha kindlaks sõidu marsruut ja täpne aeg.
6. Enne Debreceni Ülikooli delegatsiooni saabumist Tartusse täpsustavad mõlemad pooled edasiste teaduslike, kultuuriliste, sportlike jt. sidemete võimalused. Debreceni Ülikooli komsomolikomitee toetab TRÜ ettepanekut vahetada 1968. a. suvel filoloogide gruppe. Antud küsimust täpsustatakse kirja teel.
7. Debreceni Ülikooli komsomolikomitee toetab KISZ-i ja ÜLKNÜ kõrgemate organite ettepanekut üliõpilaste ehitusrühmade vahetamise kohta valuutavabal alusel. Mõlemad pooled pöörduvad selles küsimuses (vahetus 1968. a.) KISZ-i ja ÜLKNÜ keskorganite poole.

TRÜ poolt:
(Ants Riesen)
Debreceni Lajos Kossuthi nim.
Ülikooli poolt:
(Mojzes Jánosné)

Kiri Poolast

Kallid sõbrad!

Me kirjutame teile Krakovist, mis on Poola kõige vanem teaduslik keskus. Meie linnas on 11 kõrgemat õppeasutust enam kui 20 tuhande üliõpilasega. Poola üliõpilaste ühing on organisatsioon, mis väljendab kõigi üliõpilaste huve, tegeleb kõigi üliõpilaselu puudutavate küsimustega: õppe- ja kasvatustöö, majandusliku kindlustamise, kultuuri, turismi, välismaaga sidemete loomisega.

Poola Üliõpilaste Ühingu üheteistkümne õppeasutuse nõukogude tööd juhatab ringkonnanõukogu; välismaaga sidemete arendamise küsimusi lahendab välisasjade komisjon.

Meie organisatsioonil ei ole siiani sidet teie ülikooliga. Loodame, et sidemed ja koostöö aitavad meil tutvuda ja vahetada kogemusi, aga tulevikus ka delegatsioone, isetegevuskollektiive, üliõpilaste rühmi jne.

Pöördume teie poole ettepanekuga sisse seada side meie organisatsioonide vahel. Teeme ettepaneku vahetada teateid meie kõrgemate õppeasutuste tööst, organisatsioonidest, vahetada üliõpilasajakirju, fotosid. Me arvame, et peale meie organisatsioonide vaheliste suhete peaküsimuste kindlaksmääramist on olemas kõik tingimused selleks, et realiseerida koostöö plaan. Oleme kindlad, et koostöö on mõlemale poolele väga huvitav ja toob kasu meie organisatsioonidele.

Saadame teile südamliku ja sõbraliku tervituse.

PÜÜ Ringkonnanõukogu Välisasjade komisjoni esimees
Andrzei Zalucky

Häälte ja lõhnade biograafiast

Vee võimust maa üle

EEVA-LIISA MANNER

Paljud mu teosed on sündinud vastikustundest, need aga on sündinud armastusest: need häälte ja lõhnade elukäigud. Olen armastanud maad ja vett, nad on lamanud kõrvuti nagu abielupaar, üks kiiresti soojenedes, teine soojust tagasi hoides, üks kuumana, teine jahedana, üks keerulisena, teine lihtsana; erinevatena, teineteist tundmata, truudusega ühendatud.

Olen armastanud neid nii, nagu võib armastada vaid asju, mida ei mõisteta. Olen ise sündinud mõlemast, minus on mõlema kokkusobimatud ained, seepärast pole ma kumbki. Olen veri ja tuhk ja aistingud. Tean, mis ma olen; kes olen? — ei tea. Tean, kus olen; miks? — ei tea. Tean, kust tulen: mateeriast ja igatsusest. Kuhu lähen, ei tea.

Olen rannal, minus on tühjus, tahaksin pöörduda tagasi algusse — vette, mis on mind kõitnud. Ma ei igatse surma, vaid elu, täis hõljumist ja und. Mina keeruline igatsen vee sügavat lihtsust, sest maal on palju liignimesid, kuid vesi on ise isa.

(kogust «Nii vahelduvad aastaajad»)
Soome keelest ENE ÕUNAS

O. TÕELEIU foto

Seda pilti vaadates...

J. PEETSO foto

AGA VAIKUST POLEGI

Mõnikord tundub, et elu polegi muud kui üks lõppematu sündmuste ahelik. Päevad tõttavad ühtesoodu, seisatad hetkeks ja kõik meenub taas: rõõmud, nukrusehetked, pikad õhtud raamatute taga, lugemissaalide mõtlik vaikus, kümned eksamid, kõnelused sõpradega, argipäevade askeldav tõtlikkus. Ikka on vaja kuhugi rutata, ikka on mingi töö ees, ikka ootab kas koosolek, sõbra sünnipäev, ametlikud ja mitteametlikud kohtumised, ikka oodatakse sind kusagil, ikka kummitab lähemal või kaugemal mõni kuupäev, varuks suuremad või väiksemad kohustused, ikka veenad õhtuti mõtteis kella, et see ometi veel ei lõpetaks päeva. Aastate möödudes tuhmub lapsepõlveaeg ja otsekui ununeksid endised tuttavad. Uute päevade saabudes oled alati hetke vanemaks saanud ning igal hommikul ärkad tundega, et see päev on täiesti uus ning võib kaasa tuua midagi seniolematut.

Vahel tundub, et meie igapäevane elu polegi midagi muud kui üks lõppematu unustamine ja jälleleidmine — päevad kordavad üksteist ja on ometi uued, tänased tuttavad ning sõbrad kordavad mingisuguste joontega eilseid ja on alati uued, tänaste tööde aluseks on enamasti ammutehtu. Nii on see alati olnud. Argipäevade iseloomujooned on lõppematu askeldamine, kurvastused ning rõõmumomendid segi. Argipäevad on enamasti ühetooniliselt rahulikud. Kõik tundub olevat omal kohal kuni sinnamaani, kus sind ühel täiesti tavalisel päeval haarab äkki kummaline tunne kuskil üksinduse ja pessimismi vahel. Olete kindlasti kogenud neid õnnetuid päevi, mil ebaõnnestumised jooksevad kokku nagu kümned külavaheteed suurele maanteele. Pisitülid naabritega, rahapuudus, pahandused isiklikus (ja ühiskondlikus!) elus, ebaõnnestunud arvestus... Juhtubki nii, et selsamal täiesti tavalisel päeval võtad sa üsna vaikselt reisikoti, kuhu paned järgmise eksami konspektid, Saint-Exupéry «Väikese printsi» ja Walt Whitmani luuleraamatu, märkmiku ja joonistusploki ning sõidad ära ... lapsepõlvemaale.

«Kui keegi veel küsiks, küllap siis vastaksin, et tahaksin olla alles väike Illimar.» (Fr. Tuglas)

Niikaua, kui ma mäletan end eksisteerivat, olin ma ikka olnud vanemate meelest pahur laps. Just nii öeldigi — pahur. Ei jõutud mul ilmaski tutist kinni haarata, sest olin enne juba läinud.

Ah, need põldudevahelised auklikud teed, kõrged kiviaiad ja taamal salapäraselt vaikiv mets. «Selle metsa taga on järv, siis suur raba ning siis jälle mets, ei sellel olegi lõppu,» ütles vanaema.

«Kuis nii, pole lõppu ...?» mõtlesin endamisi. Aga vanaema lisas: «Ära sa metsa mine, seal on koll.»

Kuidas mitte minna, kui tahad kõike teada saada ning näha, ja kui koduõuel on iga rohulehe lõhngi tuttav. Kuidas mitte minna, kui ehk metsa taga lõpebki too saladuslik joonsirge silmapiir, mis on kindlasti nii kõrge, et sealt saab üle ainult maailma kõige pikema redeliga. Kuidas mitte minna kuulama, kuis vaikib see tumm tume laas.

... Ükskord ma jõudsingi oma hulkumiste tagatipuks õhtu eel põlismetsa äärde. Ikka sügavamale, järjest kaugemale ... kui kõrged puud! Kui selle kuuse latva jõuaks ronida, küllap näeks siis ka üle silmapiiri? Milline pehme sammal, jalad lausa vetruvad peal. Ja vanad kopitanud kännud. Kui õige istuks siia, kuulaks vaikust. Aga vaikust polnudki. Vana krobelise tüvega mänd sosistas midagi sammaldunud kuuskedele, kaugemal õõtsusid kuused kummaliselt kauni meloodia saatel, isegi sammal sosistas vaikset ning pidevat juttu.

See oli esimene kohtumine metsaga. Tagantjärele mõeldes oli see armastus esimesest silmapilgust. Ega ma tookord metsalagendikul istudes ei teadnud, et metsal pole tõepoolest lõppu enne, kui kusagil Vaikse ookeani rannikul või Madagaskari tipul, mis meie jaoks tähendab peaaegu lõpmatust. Ma ei teadnud ka, et silmapiirist saabki üle minna ... tarkuse ning teadmistega. Ainult need teevad inimese julgeks, kõikesuutvaks ning alati vabaks. Ma ei teadnud tookord isegi seda mitte, et õige varsti kannab aeg mind väga kaugele tollest väikesest metsalagendikust, kus puud vestavad päeval ja ööl oma uinutavat salapärast monoloogi. Vaevalt võisin ma aimata, et edaspidi tulen ma siia ikka ja jälle tagasi, et koguda vaikust, rahu, meloodiat ning sünteesida sellest optimism. Pärast sellist külaskäiku võin ma minna, et

«jälle olla keset kilda käravat
jälle igapäevast musta kohvi juua
jälle muredega heidelda ja luua
jälle mitte hirmu tunda riski ees
jälle tulle heita kui on miski ees
jälle kuulda nuttu millega ei harju
kanda kaasas varju õnneküti varju»
(V. Nezval)

SIRJE ENDRE

TARTU LINN ÜLIKOOLI TEGEVUSE ALGAASTAIL

(XIX saj. esimene pool)

Ajalooliste sündmuste hindamiseks kaasajal, neisse sisseelamiseks tuleb neid vaadelda konkreetse ümbruskonna taustal. G. F. Parrot, kelle 200. sünniaastapäeva tänavu meenutame, elas Tartus XIX saj. esimesel veerandil 1800.—1826. a. Tähtsam osa tema elutööst toimus 1802. a. avatud Tartu Ülikoolis.

Tartu linn kannatas raskesti Põhjasõja ja eriti 1763. ja 1775. a. olnud suurte kahjutulede läbi, mil tuleroaks langesid raekoda, enamik paremaid maju ja isegi Emajõe sillad. Linna ülesehitamiseks anti 1775. a. riigi poolt 10 aastaks 100 000 rubla ilma protsendita ehituslaenu. Ehituslaenu alusel toimus uute majade ehitamine kindla plaani järgi. Linn jaotati kolmeks osaks: esimese moodustasid kesklinn sirgete tänavate ja rohkete uute kivimajadega, teise Riia tänava ümbruse eeslinn ja kolmanda — teisel pool Emajõge Peterburi tänava ümbruse eeslinn. 1790. a. oli linnas 3603 elanikku ja 1792. a. oli linnas 76 kivi- ja 460 puitmaja; 1794. a. olid Jaani kiriku ümbrus ja Toomemägi ehituste poolest veel väga hõredad.

Ukaasidega 4. V 1799. a. ja 5. I 1802. a. eraldati Tartu Ülikoolile tema statuudi nn. plaani kohaselt Toomemägi ja selle jalamil asuva XIV sajandist pärineva ja 1704. a. Põhjasõjas varemetesse varisenud Maarja kiriku maa-ala peahoone ehitamiseks.

Ülikooli ehitused teostas põhiliselt tsiviilehituskunsti professor ja arhitekt J. W. Krause (1757—1828).

Tartu Toomemäel paeluvad kõigepealt tähelepanu Toomkiriku varemed. Toomkirik ehitati gooti stiilis XIII sajandil. Ta hävis aga sõdades ning 1624. a. kahjutules. Varemetesse ehitati J. W. Krause plaani järgi aastail 1804—1806 ülikooli raamatukogu hoone. Raamatukoguhoone paiknes lagedal mäel ja temast vasakul Tähtvere mäel asus üksik tuulik.

Toomemäelt suundus linna nn. Inglisilla alt Suur-Toome tänav. Sild ehitati 1814.—1816. a. ja lammutati 1836. a. seoses uue silla ehitamisega (1836.—1837. a.) tolleaegse ülikooli ehituskunsti professori, galvanoplastika leiutaja M. H. (B.) Jacobi projektide järgi. Sillale paigutati 1913. a. G. F. Parroti pronksreljeef, sign. C. Wetter-Rosenthali poolt ja pealkiri «Primo rectori Universitatis Dorpatensis».

Kui heidaksime pilgu linnale 1830. a. paiku Roosi tänavalt, siis oleksid Toomemäel näha kõik ülikooli tähtsamad hooned: raamatukogu Toomkiriku varemeis, 1805.—1808. a. ehitatud sisehaiguste kliinik, mille kõrval on 1809.—1810. a. ehitatud Väike-Toomemäe valvurimaja (praegu on sellel kohal Tartu linna kliiniline sünnitusmaja), sellest veidi eemal vasakul näeksime klassitsistlikus stiilis vana anatoomikumi, ehitatud J. W. Krause poolt 1803.—1805. a. (tiivad 1825.—1827. a.) ja astronoomia observatooriumi, rahva seas populaarset Tartu tähetorni, ehitatud samuti J. W. Krause poolt 1809.—1810. a. 1825. a. ehitati Tähetorn muistsete eestlaste linnuse, pärastise piiskopilossi kohale.

Peatume mõttes J. W. Krause plaanide järgi aastail 1804—1809 ehitatud klassitsistlikus stiilis peahoone ees, kujutatuna A. Hageni akvatintal 1827. a. Peahoonel puuduvad tiibhooned. Peahoonest vasakul on näha tähetorn (praegu varjab selle TRÜ keemiahoone) ja endise M. J. v. Bocki maja ülikooli peahoone poolne tiib. Maja asub endise Kaupmehe (Ülikooli) ja Väike-Maarja (V. Kingissepa) tänava nurgal ning oli ülikooli ajutiseks peahooneks 1802.—1809. a. Teisel korrusel asuvas suures saalis (praegu ühiskonnateaduste kateedrite suur auditoorium) avati 1802. a. ülikool ja seal asus 1802—1809 ülikooli füüsikakabinet, mille juhatajaks oli G. F. Parrot. See maja, mille alumine korrus on võlvitud lagedega, on üks Tartu vanemaid maju ja hoone aluspinna suurune krunt on märgitud juba Tartu linna plaanil 1650. a. Selle originaal on Rootsi Sõjaarhiivis Stokholmis. Tõenäoliselt varises hoone Põhjasõjas, sest Tartu Magistraadi revisjoni protokolli järgi ostis seal asuva varemeis maja 1729. a. raehärra Linck. Viimase pärijad müüsid oletatavasti taastatud hoone 1781. a. M. J. v. Bockile. Viimane ehitas ja liitis (ajavahemikus 1782—1787) vanale hoonele uue klassitsistlikus stiilis hoone (Ülikooli tn. 16). Selle ajaloolise maja ostis Tartu Ülikool 1839. a.

Endise Küüni (21. Juuni) ja Poe tänava nurgal asus füüsik E. Lenzi sünnimaja, mille mansardkorrusel (aastail 1805—1807) oli Tartu esimene ajutine astronoomia observatoorium. Poe tänava ääres asus Kaubahoov, ehitatud 1816.—1821. a., ja selle vastas V. J. Demut-Malinovski projekti järgi 1848. a. püstitatud vene väepealiku M. Barclay de Tolli mälestussammas.

Siirdunud Riia tänava suunas, mööda me Aia (Vanemuise) ja Ülikooli tänava nurgast ja jõuame varsti Riia tänava alguses asuvate majade nr. 6 ja 8 juurde (praegu ehitatava Vanemuise teatri eest mööduva tänava jõepoolne väljak). Need majad kuulusid 1804.—1841. a. G. F. Parrotile (elas siin kuni 1826. a.). Pärast poja J. F. Parroti varajast surma (1841. a.) müüs ta need trükikoja omanikule H. Laakmannile. Sealt veidi edasi minnes jõuame Riia tänava käänakule, kust paistab Riia tänava mägi.

Sellega lõpetame oma ringkäigu ülikooli algusaastate Tartus, mille kohta ülikooli 25 aasta juubeli kogumikus 1827. a. märgiti, et «suurem osa linnast pakub vaheldust lillerikaste aedade ja elamutega, on rõõmus ja kutsuv, nii jõe orus kui ka selle külgedel laiuv, ja varjatud asendi tõttu pehme kliimaga, rõõmustav», siin on kirjeldatud ülikooli asutamise aegset Tartut XIX saj. algul linna rahvastiku ja majanduselu kiire tõusu ajal. Ülikooli asutamine 1802. a. sai sõna otseses mõttes pöördepunktiks Tartu ajaloos (H. Kruus, Tartu XIX sajandil ja XX sajandi algul). 1802. a. oli Tartus 96 kivimaja, 454 puitmaja, 3534 elanikku, nende hulgas 46 üliõpilast. Väikesed käsitööliste majad, nõrga võimsusega kaubandusettevõtted keset maa üldist vaesust, kivinenud seisuslikud asutised (raad, gildid, tsunftid) ja hädavaevalt hingitsev koolielu. 1826. a. oli Tartus 127 kivimaja, 697 puitmaja, elanikke 8590, neist üliõpilasi 391. 25 aasta jooksul oli immatrikuleeritud 2394 üliõpilast.

Mõne aastakümnega kujunes Tartu Ülikool väljapaistvaks vene teaduse ja kõrgema hariduse keskuseks (Eesti NSV ajalugu, 1952). Siin õppis rohkesti teistest Venemaa kubermangudest pärit üliõpilasi... Seega oli Tartu Ülikool tähtis kõrgema haridusega kaadri sepikoda. Siin töötas palju maailmakuulsaid vene teadusemehi, nagu astronoom W. Struwe, kirurg N. I. Pirogov, füüsik M. H. (B.) Jacobi. Siin said hariduse ka üksikud eestlased, kes on eesti rahva kultuurilises arengus palju korda saatnud (Kr. J. Peterson, Fr. R. Faehlmann, Fr. R. Kreutzwald).

K. E. Baer kirjutab 1868. a. järgmist: «Kui ma põhja poolt tulles seda linna /Tartut/ esmakordselt silmasin imposantsete varemetega Toomemäel, kus vanadest rusudest raamatukogu ehitatud, siis näis mulle, nagu kiirgaks sealt valgust üle kogu ümbruskonna». — «Meie Tartus viibimise ajal oli ülikool kuulus üle kogu Venemaa,» kirjutas N. I. Pirogov 1884. a. Ja tõepoolest, suurem osa kateedreid oli komplekteeritud väljapaistvate inimestega, nagu rektor J. Ph. G. Ewers (ajaloolane), W. Struwe (astronoom), C. F. Ledebour (botaanik), J. F. Parrot (füüsik), M. H. Rathke (zooloog).

G. F. Parroti aegse ülikooli kollektiivi tubli töö ja siiras armastus oma ülikooli vastu rajas Tartus kindla aluse õppeasutusele, millest pooteise sajandi jooksul on võrsunud meie nõukogudeaegne Tartu Riiklik Ülikool.

P. PRÜLLER,
üldfüüsika kateedri dotsent

GÉZA KÉPES

KIRI EMALE

Iga kord kui kirjutan Sulle, mu Ema,
mõtlen oma lapsepõlve peale:
varakult läksin kodunt,
lahti end rebides sinust.

Olin siis neliteist,
kui noorusekeeris mind haaras.
Seltsimatu,
kärsitu,
eluga rahulolematu — selline olin.
Ja sina lootsid, et kõigest sinule räägin.
Ühele mu sõbrale kurtsid kibedalt:
«Ei ole mul enam poega ...»

Ometi olin Su poeg
ja selleks lõpuni jäin,
olles uhke, et mul on selline ema.
Ma rääkisin Sinu keelt,
Sinu rüht mul täiesti oli
ja Sinu silmade kaudu
nägin ma maailma.

(nagu väikesed lapsed,
vaikselt ritta end seadnud,
kuulasime Sinu laulu,
eriti armastasin,
kui triikides laulsid:
«Esiisadest peale oleme sinusse uskunud...»)

Kui põgenesin kodunt,
pingule tõmbus Su närvide punane võrk,
püüdes rabelevaid mõtteid kui kalu,
kui sääski ja linde.
Kord nägid unes,
et mu käekell,
mille oma teenistuse eest ostsin,
purunes kildudeks.
Ja mu kirjad, mis läksid,
läksid tühjalt.
Sina täitsid nad
elavate värvidega.

Mida kirjutada Sulle, Ema?
Kas seda, et mu külmunud hing
avaneb jälle?
Hüvasti jätavad elavad
ja surnud veel minu eluajal,
jagades ennast kui leiba,
ja lapsed ning lapselapsed
nende pilkudes ja liigutustes
igavesti edasi elavad.

Ungari keelest ENE ÕUNAS

Suvetööd!

1967. a. suvetööde alguse päevaks on 10. juuli. Ootame tööle määratud üliõpilasi täpselt allpool toodud ajal ja kohas:

1. Ülikooli kapitaalehituse osakond.
Koguneda 10. juulil ja 3. augustil kell 9 Kingissepa tn. võimla hoovi (garaaži juurde).

2. Kirurgia haigla.
Tulla 10. juulil ja 3. augustil kell 9 otse objektile.

3. Raamatukogu.
Koguneda Toomele raamatukogu hoonesse kell 9. Töö on peamiselt juulis, kes siis ei saa, tuleb augustis.

4. Nõo Keskkool.
Koguneda 10. juulil ja 3. augustil betoonitehasesse (Betooni tn. 2 Tähtveres) kell 9.

5. Rannu 8-klassiline kool.
Koguneda 10. juulil kell 9 peahoone ette. Töö toimub ainult juulis.

6. Vastuvõtukomisjon.
Üliõpilastel, kes sellesse on määratud, palutakse tulla tööle nimekirjas ettenähtud ajal. Minna otse vastuvõtukomisjoni.

7. Otepää.
Töö toimub juulis. Kogunemine kell 9 peahoone ette.

8. Kolhoos «Avangard».
Töö toimub juulis. Koguneda kell 9 peahoone ette.

9. Tori näidissovhoos.
Töö toimub juulis. Kogunemine kell 9 peahoone ette.

10. Kääriku.
Kogunemine 10. juulil kell 9 Kingissepa tn. võimla juurde.

Üliõpilased (juulis töötavad), kes soovivad alustada töid varem, võivad seda teha, sõlmides eelnevalt kokkuleppe komsomolikomitees.

On vaja, et kõik, kes on töölemääratute nimekirjas, ilmuksid vastavale objektile õigeaegselt.

Kursuste grupporgid peaksid veel kord oma kursuse rahvale seda meelde tuletama!

HEAD KOHTUMIST! **Suvetööde staap**

JAANIÖÖ

Maa on pilgeni täis rohelust, õisi, soojust. Üle tuttavate ja tundmatute maailmade kanduvad kaugete tähtede laulud.

Me läheme koos läbi lõbusa rahvasumma, tantsime lõkke valguses, kräunutame kiigelaudu peaaegu üle võlli ja tahame siis olla kuskil päris omaette, päris kahekesi.

Tulevik peidab end õhus. Kusagil kaugel, kusagil lähedal on sõnajalgade õitsemishetk.

Jõesosin paitab me varbaid, rohus heliseb ritsika viis. Su juuksed mu peopesa all on pehmed kui jõeäärne liiv.

Su silmade tähed ja päikesed kutsuvad enese poole. Jaanituli loidab, ka meis.

Olen su karmhellades kätes ühtaegu väike ja suur, arglik ja hulljulge. Olla nüüd pööraseimast pööraseim, olla nüüd tasaseim tasastest!

See kohin ... Kas jõgi või mets selle kaldal? Või suveöö ülemlaul:

«Jäädagi nii — nägu näo, käsi käe, süda südame vastas ...»

On suve lühike öö. JAANIÖÖ.

Hämarik

Kui õige kirjutaks kroonikat?

Ülikooliaastad ... Kui tihti neid hiljem meenutatakse ja ikka üsna suure soojuse ja hea annuse huumoriga. Igaüks säilitab fotosid kursuse- ja grupiõhtutest, loengutest ja praktikumidest. Igas rühmas on alati oma naljavennad, vembumehed ja nende vempe tuletatakse meelde ka veel siis, kui kunagisel Tootsil on portfellis doktoriväitekiri või kui seesama mees on juba juustesse halli kogunud ja professori tiitliga. Korraldatakse lendude kokkutulekuid ja nendel meenub alati üks või teine juhtum, tark või rumal tegu. Aga kui palju siiski ununeb! Pole tarvis olla psühholoog, et avastada tõetera: inimese mälu on petlik.

Kuidas siis teha nii, et lendude kokkutulekud võiksid osaliseltki taastada möödunud koolipäevi? Aga kroonika! Kui õige kirjutada kroonikat! See on iseenesest ju nii lihtne: ühel nädalal kirjutab üks, teisel nädalal teine. Nii ikka edasi. Igaüks paneb sellesse sündmused, ütlemised ja veel lisaks oma isiklikku stiili. Selline kirjapanek arendaks igaühe väljendusvõimet. Ja kui ka kõik ei soovi üritusest osa võtta, siis võib üksainuke entusiast 100 grammi tinti ja mõned head minutid ära raisata. Foto, karikatuur või vemmalvärsski oleksid omal kohal. Ja siis, kui kroonikaraamatusse juba poole õppeaasta elu sisse on kantud, on vahva grupiõhtul mõned lookesed sellest raamatust ette kanda.

Niisiis — kes soovib, see proovib!

LIIA VASSILJEVA,
raviosakonna I kursuselt

Rahulolematusest ja stoilisest rahust

Vihma tibutab. Hea, ei kisu välja ... Päike lõõmab taevas. Et ta kaoks ... Muidu suhteliselt rahulik intri elu on häiritud. Kõige tavalisemaidki askeldusi saadab erutus: mis saab? Isegi süües koonduvad mõtted vägisi ühte punkti — sessioonile.

Pöörane vastuolu. Õnnelikud ja õnnetud, «püha» rahu, samas ahastamapanevalt segased näod. Pinevus. Siis lõpeb kõik ja inter saab jälle tagasi oma vana näo. Seni ...

«Kuidas sessioon «istub»?» Vastajad jagunesid kaheks: konservatiivid ja eitajad. Mõned mõtted sessioonist.

— pärast eksamit on selline tunne, et oled millegagi hakkama saanud, aga millega, ei tea,

— eksamid on muutunud igapäevasteks, kadunud on I kursusel valitsenud eksamite tegemise võlu, erutus.

— sessioon mõjub kõvasti tervisele. Ega's neid joodud kohviliitreid korstnasse kirjutata. Kõik läheb endi tervise arvele.

— ergutusvahendid: kohv, kofeiin, kõiksugused vitamiinid, hästi palju rohelist ja — hea tuju.

— uut eksamite andmise süsteemi on vaja. Senine ei õigusta end. Tulemused jäävad nigelaks, närvidelegi mõjub halvasti. Omandatud teadmiste hulk jääb küllalt kesiseks.

— ajan materjali teatud tunniks pähe. Siis tean kõike väga hästi. Juhtun hiljem sisse minema ...

— praegune töökorraldus rahuldab mind täielikult. Milleks aasta ringi rabada?

— Olen pideva töö poolt. Tehku igaüks eksamid siis, kui ta tunneb end küpse olevat. Muidugi teatud aja (näiteks semestri) jooksul olgu kõik sooritatud.

Vastakad mõtted. Kes teab, kui õiged või valed. Eks seda ütle igaühele oma «mina». Sessioon aga kestab ...

Uut teatmekirjandust

Новые зарубежные журналы по естественным наукам и технике. 1965—196. Москва 1966. 57 lk.

И. М. Левидова и Б. М. Парчевская. **Герберт Джорж Уэллес.** Библиография русских переводов и критической литературы на русском языке. 1898—1965. Москва 1966. 167 lk. (867 nim.)

А. Квятковский. **Поэтический словарь.** Москва 1966. 375 lk.

С. Борщевский. **«Отечественные записки» 1868—1884.** Хронологический указатель анонимных и псевдоримых текстов. Москва 1966. 94 lk. (1293 nim.)

Е. М. Блинова. **«Литературная газета» А. А. Дельвига и А. С. Пушкина. 1830—1831.** Указатель содержания. Москва 1966. 208 lk.

Документы ЦГИА СССР в работах исследователей. Библиографический указатель. Вып. 2. Книги, статьи и публикации на русском языке. 1958—1962 гг. Ленинград 1966. 327 lk. (2239 nim.)

Seda pilti vaadates...

R. NIGOLI foto

* * *

Koordinaadid: kakskümmend üks kraadi idapikkust, viiskümmend kaks kraadi põhjalaiust. Ta elas selles linnas ja oli kunagi veidi üle kahekümne.

Koordinaadid: kakskümmend viis kraadi idapikkust, viiskümmend üheksa koma viis kraadi põhjalaiust. Ta elas selles linnas ja oli kunagi veidi üle kahekümne.

Siis nad ei kohtunud. Nad kohtusid alles aastal kaks tuhat üheksasada kuuskümmend seitse. Soomlastel on sõna «sielunlintu». Nad kohtusid kahekümne viienda meridiaani ja viiekümne üheksanda paralleeli ristil.

Kolmas oli neist sugupõlve võrra vanem, aga elas neist kahe sugupõlve võrra vähem. Ta tuli kuulama, kuidas oldi edasi elatud.

Üks rääkis Dachaust, hiina müürist ja vahakujude muuseumist. «Ei ole käinud,» vastas teine.

Üks rääkis Peter O'Toole'ist. «Ei ole näinud,» vastas teine.

Üks rääkis Johnny Hollydayst. «Ei ole kuulnud,» vastas teine.

Üks rääkis Kandinskist. «Olen lugenud,» vastas teine.

Teine rääkis materialistlikust maailmakäsitlusest.

Üks rääkis eksistentsialismist. Teine rääkis eksistentsialismist. Mõlemad rääkisid eksistentsialismist.

Kolmas lahkus.

See oleks olnud aastal tuhat üheksasada kuuskümmend seitse kahekümne viienda meridiaani ja viiekümne üheksanda paralleeli ristil.

H. KULO

TURISMITUUSIKUD!
(Täishinnalised)

Krimmi partisanirajad	4. 07.	5—6 tuusikut	à 65 rbl.—
Gutsuuli—Bukoviina	13. 08.	1 tuusik	à 70 rbl.—
Volgograd (10 päeva)	22. 07.	1 tuusik	à 45 rbl.—
Seligorsk	21. 08.	2 tuusikut	à 60 rbl.—
Taga-Kaukaasia nr. 45	15. 07.	2 tuusikut	à 85 rbl.—

Kirjandusvõistlusest

ELKNÜ TRÜ Komitee ja ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» toimetuse poolt väljakuulutatud kirjandusvõistluse (publitsistlikes žanrides) tulemusi vaagides otsustas žürii I ja III preemia jätta välja andmata. II koha vääriliseks peeti vene filoloogia üliõpilase IRINA GAZERI võistlustöö «Первый раз в свой первый класс».

Toimetus tuletab meelde, et ilukirjanduslikes žanrides kirjutatud tööde (luuletus, jutustus, novell, lühisatiir, -huumor, följeton, lühinäidend, filmistsenaarium) ESITAMISE TÄHTAEG ON 15. OKT. K. A.

Novosibirski Riiklik Ülikool teatab, et nende V üliõpilaste teaduslikul konverentsil ettekantud TRÜ üliõpilaste M. Tammerti, R. Tanneri ja R. Villemsi tööd said kõrge hinnangu. Uuritavas küsimuses näitasid üliõpilased häid teadmisi, nende tööd olid tehtud kõrgel metoodilisel tasemel.

Kõigile, kes mind minu pensionile saatmisel meeles pidasid ja selle päeva tähistamise minule unustamatuks mälestuseks kinkisid, ütlen südamliku aitäh!

A. KURG

TOIMETUSE KOLLEEGIUM

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 4127. MB 06908.

Järgmise ajalehe pühendame esimesele rektorile G. F. PARROTILE

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 21 (698) Reedel, 30. juunil 1967 XXI aastakäik

ELUS EDASIASTUJAILE

Ei ole väga palju neid hetki, millal Sul on erilist põhjust jääda peatuma, selleks et käidud teele pilku tagasi heita ja see siis tulevikku suunata. Üks neist hetkedest saabub Sinu jaoks, kui Sa lahkud ALMA MATERIST.

Lahkud, et edasi astuda teel, mille oled valinud. See ei ole roheline tee. Aga Sa lähed. Lähed noorusliku trotsi ja visadusega.

Lähed Sina, noor teadlane, hinges soov ja kärsitus — uurida, avastada, luua. Lähed Sina, noor õpetaja, andma kümnekordselt tagasi oma rahvale seda, mida ta Sulle on andnud.

Soovime, et Sa võtaksid kogu eluks kaasa ülikoolipäevade komsomolielu rahutu, otsiva ja võitleva vaimu.

Usume, et Sa leiad tee meie ühiskonnas kõige uue ja progressiivse eest võitlejate esiridadesse. Sest sa lähed ju elus e d a s i a s t u j a t e teed mööda...

ELKNÜ TRÜ KOMITEE

Elus edasiastujaile

SÄILITAGEM HUVID JA PERSPEKTIIVITUNNE!

On ju nii, et argipäev — ükskõik kui palju ta ka töörõõmu pakuks — ikkagi kulutab inimest. Esiplaanile hakkavad vägisi kerkima pisiasjad, need koormavad ja nudistavad kuidagi. Kui nüüd inimene nendest üle olla ei suuda, siis argipäevastub ta ka ise selles mõttes, et kaotab nii suure plaani ega oska või taha enam vaadata kaugemale.

Kui nüüd jälle saadame ära oma lõpetajaid ja soovime neile kõike head ning ilusat, siis tahaksime küll kangesti, et nad seda suurt plaani ei kaotaks ega argipäevastele muredele lootusetult alla ei jääks. Ülikool vist ikka suutis pisutki avada ust teaduse ning perspektiivide manu, lubas kõigil sinna maailma sisse vaadata. Tahaks väga, et see sissevaade — mida õppejõud aasta-aastalt avardada püüavad — igapäevases töös ei kaoks, et see oleks aluseks üle raskuste ulatuvale huvile. Kui seda suudate, siis ei ole nudistumist ning tuimumist karta ning võime teist tulevikus paljugi head kuulda.

Ülaltooduga ei ole sugugi tahetud öelda seda, et noor septsialist suhtuks üleolekuga sellesse töösse, mida tal iga päev teha tuleb, pidades seda enda jaoks liiga «madalaks». Ei, selline suhtumine oleks lihtsalt totter. Selles töös, mis on paratamatult täis vastuolusid, ei tohi kuluda, tuleb säilitada huvid ning perspektiivitunne. Ainult sel kombel oleme üle argipäeva hallist poolest ning leiame tööst selle peamise — töörõõmu.

Tahaks väga, et seda omadust kõigile jätkuks ja kui me seda teis oleme suutnud pisutki kasvatada, siis võime vaid heameelt tunda.

J. Peegel,
Ajaloo-Keelet. dekaan

G. F. PARROT

(1767—1852)

1802. a. avatud Tartu Ülikooli esimene rektor ja füüsik

G. F. Parrot. P. Smirnoffi ja F. G. Kügelgeni lito, 1804.

Tartu Ülikooli ja tema füüsika kabineti rajamisel 1802. a. osutas suuri teeneid G. F. Parrot, kelle sünnist möödub käesoleva aasta suvel 200 aastat.

Georges Frédéric (Georg Friedrich) Parrot sündis 24. VI/5. VII 1767. a. Prantsusmaale kuuluvas Montbèliard'i linnas kirurgi Jean Jacques Parrot' viimase, kaheksateistkümnenda lapsena (joon. 1). Perekonna pärimused viitavad Parrot'de suguvõsa šoti päritolule ja asustumisele Montbèliard'i XVIII saj. keskel.

Ta lõpetas kodulinnas gümnaasiumi. Aastail 1782—1786 õppis Parrot ülikooliõigustega Karli Akadeemias Stuttgardis tema enda sõnade järgi vormiliselt ökonoomilisi teadusi, tegelikult aga huvi ja kalduvuste sunnil matemaatikat ja füüsikat. Jõudmata vormistada doktoridissertatsiooni, lahkus Parrot ülikoolist, oli aastail 1786—1788 Normandias koduõpetajaks ja 1788—1795 eratundide andjaks Karlsruhes ja Offenbachis. 1795. a. siirdus ta Liivimaale Fr. v. Sieversi perekonda kodukooliõpetajaks. 1796. a. valiti ta vastasutatud Liivimaa Üldkasuliku ja Ökonoomilise Ühingu (asus Riias) alaliseks (palgaliseks) sekretäriks. Selles ametis olles osutas Parrot suurt ettevõtlikkust ja energiat ning andis 1802. a. välja ühingu publikatsioonid.

G. F. Parrot' huvi teadusliku töö vastu avaldus juba ülikoolis. Aastail 1791—1802 avaldas Parrot 20 artiklit füüsika, meteoroloogia ja tehnika alalt peamiselt ajakirjas «Voigts Magazin für das neueste aus des Physik und Naturgeschichte». Tuginedes nendele teaduslikele töödele andis Königsbergi Ülikool 12. IV 1801 G. F. Parrot'le filosoofiadoktori kraadi.

G. F. Parrot' elukäiku mõjutas otsustavalt ülikooli taasavamine Tartus 1802. a.

Tartu oli ülikoolilinn juba XVII sajandil. 1632. a. rajas Rootsi kuningas Gustav Adolf Academia Gustaviana, mis töötas Tartus 1632.—1656. a., Academia Gustavo-Carolina nime all ajavahemikul 1690—1699 ning Pärnus 1699—1710, kus tema tegevuse katkestas Põhjasõda. Pärnu linna ja Liivimaa kapitulatsiooniaktid 1710. a. nägid ette ülikooli taasavamist Liivimaal, selle kinnitas ka tsaar Peeter I 12. X 1710. a. Eesti- ja Liivimaa rüütelkondade ja Tartu ning Pärnu linna rae taotlused ülikooli taasavamiseks Liivimaal (vaatamata Vene valitsuse pooldavatele seisukohtadele) ei andnud XVIII saj. jooksul reaalseid tulemusi.

Esimese tõuke ülikooli asutamiseks Venemaal (peale Moskva ülikooli asutamist 1755. a.) andis Paul I ukaas 1798. aastast, mille järgi vene alamatel keelati õppimine välismaa ülikoolides ja nad kutsuti tagasi Venemaale. Kerkis üles uue ülikooli asutamise küsimus. Baltimaadel võistlesid kolm linna ülikoolilinna auväärse nimetuse pärast: Tartu, Pärnu ja Miitavi (Jelgava). Tartu ja Pärnu toetusid muude argumentide kõrval ka vanale ülikoolilinna traditsioonile, Miitavi aga seal juba leiduvale akadeemilisele gümnaasiumile. Vene senat, uurinud põhjalikult seda küsimust, pooldas ülikooli asukohana kolme Balti kubermangu keskel asetsevat Tartut. Tuginedes senati otsusele, kinnitas Paul I 4. mail 1799. a. Tartu Ülikooli statuudi nn. «Plaani», milles ülikooli tegevuse juhtimine pandi Liivi-, Eesti- ja Kuramaa aadli poolt valitud kuraatorite kolleegiumile. Asutatava ülikooli valdusesse eraldati Toomemäe ja selle jalamil asuva XIV saj. pärineva ja 1704. a. varemetesse varisenud Maarja kiriku maa-ala.

Kuraatorite kolleegiumi ettepanekul võttis G. F. Parrot 1800. a. algul vastu puhta ja rakendusmatemaatika professori koha ja alates 10. XII 1800. a. loeti ta Tartu Ülikooli teenistusesse astunuks. Lahkunud teenistuskohalt Riias, siirdus ta maikuul 1801. a. Tartu ja novembris 1801. a. alustas mehhaanika alal eraviisil loenguid, mis kestsid kuni ülikooli avamiseni aprillis 1802. a.

Ülikooli avamise ajal puudus ülikoolil oma maja. Kuni praeguse peahoone ehituse (a. 1804—1809) lõpetamiseni kasutati algul õppetööks riiginõunik M. J. v. Bocki maja, mille teine korrus ühes suure saaliga oli antud ülikoolile tasuta kasutamiseks. (Praegu maja Kingissepa tn. 12/Ülikooli tn. 16, mille teisel korrusel asuvad ühiskonnateaduste kateedrite ruumid.)

(Järg 2. lk.)

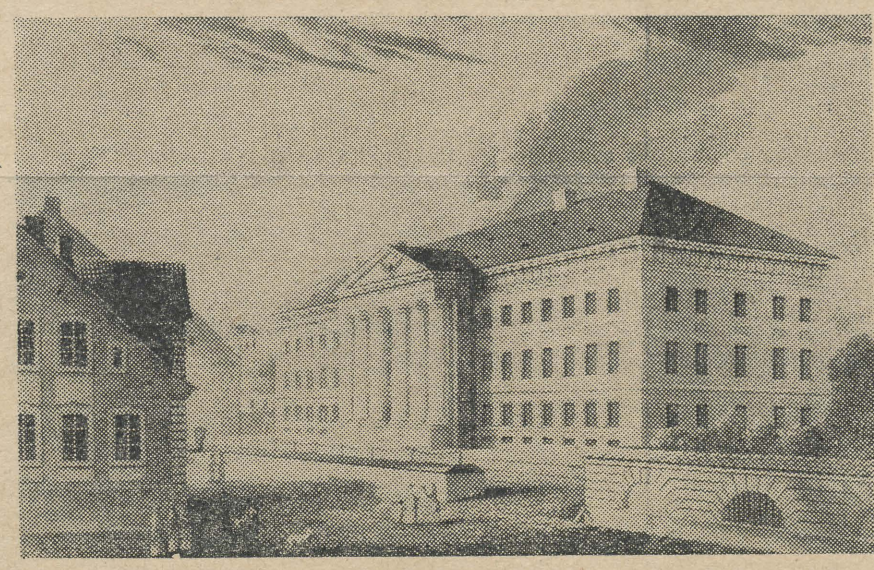

Tartu Ülikooli peahoone. A. Hageni akvatinta. 1827.

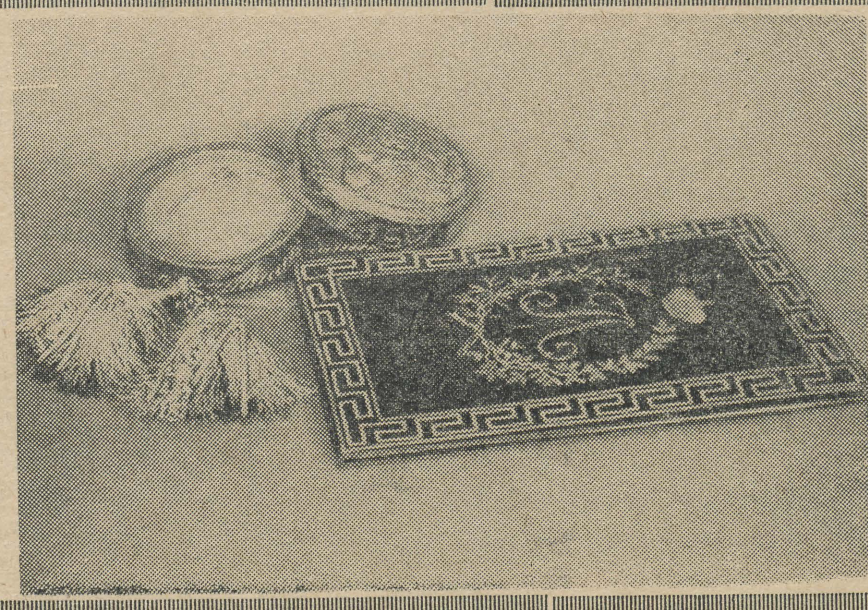

Tartu Ülikooli asutamisakt 12/24. XII 1802. a. koos pitseriga. Akt säilitatakse TRÜ Teaduslikus Raamatukogus

G. F. PARROT

(1767—1852)

1802. a. avatud Tartu Ülikooli esimene rektor ja füüsik

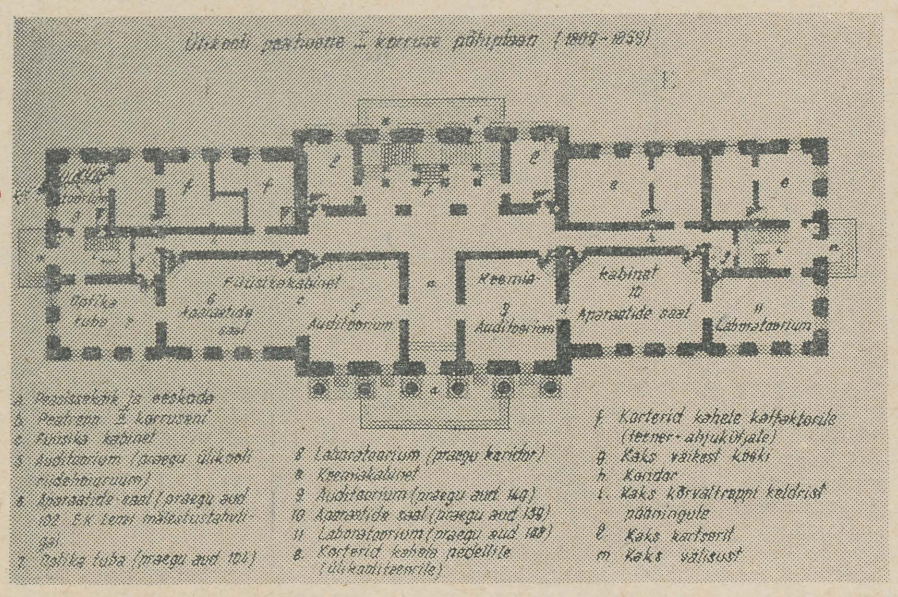

Tartu Ülikooli peahoone esimese korruse põhiplaan ruumide jaotusega 1809. a. — 1859. a. J. W. Krause joonis (välja arvatud tekstid) ülikooli 25 aasta juubeliteoses 1827. a.

(Algus lk. 1)

Tartu Ülikool avati 21. ja 22. aprillil 1802. a. Pidulik avamiskoosolek toimus ülikooli esimese asukoha, v. Bocki maja teise korruse suures saalis. Loengud algasid 1. V 1802. a. ja 1. semestril astus ülikooli 31 üliõpilast, kes jagunesid nelja teaduskonna — Õigus-, Arsti-, Filosoofia- ja Usuteaduskonna vahel.

Kui Aleksander I külastas 22. mail 1802. a. Tartut, siis paelus monarhi G. F. Parrot' poolt ülikooli esimese asukoha suures saalis peetud prantsuskeelne tervituskõne ja siiras suhtumine ülikooli tõõsse ning tegevusse, mis pani aluse mõlemate meeste kauaaegsele suhtlemisele.

Alates 1802. a. I semestrist oli G. F. Parrot teoreetilise ja eksperimentaalse füüsika professoriks. See koht kuulus Filosoofiateaduskonna loodusteaduste klassi. Ülikooli nõukogu koosolekul 28. juunil 1802. a. valiti G. F. Parrot esimese prorektori L. Eversi asemel ülikooli prorektoriks (II semestri algusest 1. augustist 1802. a.). Enne ametisse astumist kaitses G. F. Parrot ülikooli nõukogu ees inauguraal-dissertatsiooni teemal «Füüsika ja keemia mõjust arstiteadusele» füüsika korralise professori tiitli saamiseks.

G. F. Parrot' suureks teeneks Tartu Ülikoolile on «Derpti Keiserliku Ülikooli asutamisakti» hankimine, mis kirjutati alla Peterburis 12./24. XII 1802. a. Aleksander I poolt tema 25. sünnipäeval ja anti üle G. F. Parrot'le. See akt säilitatakse TRÜ Teaduslikus Raamatukogus (joon. lk. 1.). Aktil oli erakordne tähtsus ülikooli tegevuse edasisele kujundamisele, sest ta kõrvaldas senisest ülikooli valitsemisest rüütelkondade esindajatest koosneva kuratooriumi, kindlustas ülikoolile laialdase siseautonoomia, küllaldased ainelised vahendid (iga-aastane riiklik assignatsioon 120 000 rubla) ja lülitas ülikooli Venemaa kõrgema hariduse süsteemi.

«Asutamisaktiga» Peterburist Tartu tagasi jõudnud, valiti Parrot 22. detsembril 1802. a. ülikooli nõukogu poolt ülikooli esimeseks rektoriks kuni 1. augustini 1803. a. (tol ajal valiti rektor professorite hulgast üheks aastaks). Hiljem oli G. F. Parrot rektoriks aastatel 1805—1806 ja 1812—1813, Filosoofiateaduskonna loodusteaduste osakonna dekaaniks aastatel 1803, 1808, 1813 ja 1817, ülikooli juures tegutsenud koolikomisjoni, ehitus- ja plantatsioonikomisjoni ja tuletõrje asutuse liige ning mitmekordne esimees. Seega oli Parrot ülikooli juhiks vaid 3 aastat (prorektoriks oleku aeg kaasa arvatud). Ent tema mõju kõigis tähtsamates Tartu Ülikooli ellu puutuvates küsimustes ei lakanud kuni tema teenistusaja lõpuni 1826. a.

1825. a. augustis andis Parrot Tartu Ülikoolile avalduse erruminekuks. 26. IV 1826. a. valiti G. F. Parrot Peterburi Teaduste Akadeemia erakorraliseks akadeemikuks. Seoses Tartu Ülikooli 25 aasta juubeliga (12. XII 1827) andis Tartu Ülikooli Meditsiinifakulteet G. F. Parrot'le meditsiinidoktori kraadi *honoris causae*.

G. F. Parrot' elutööd tähistas väärikalt valimine Peterburi Teaduste Akadeemia auliikmeks 1840. a. Parrot oli 1825. a. 14 teadusliku ühingu liikmeks või auliikmeks, nende seas peale Peterburi Akadeemia ka veel Kuningliku Teaduste Akadeemia (Münchenis) auliige.

G. F. Parrot' õppemeetodite tuumaks oli võimalikult suur kohanemine üliõpilase individuaalsusele ja taotlus suunata armastama õpitavat ainet.

Vastandina aadli püüetele rõhutas Parrot alatasa, et ülikool peab seisma kõigi seisuste teenistuses. Ta astus keisri ees otsustavalt välja talupoegade eest ja tema tegevus ülikooli organiseerimisel ja teistel aladel tekitas Balti aadlis terava pahameele.

Parrot võttis aktiivselt osa ülikooli koolikomisjoni tööst, kus nõudis riigieelarvel olevat, mõisnikest ja pastoritest vaba koolisüsteemi. See õnnestus tal ainult gümnaasiumide ja osaliselt linnakoolide osas, kuid valla- ja kihelkonnakoolide juurest suudeti ta eemale tõrjuda.

Et luua Venemaa ülikoolidele vajalikku professorite kaadrit, avati Tartu Ülikooli juures 1828. a. professorite instituut, mille põhialused kavandas Parrot esmakordselt 1803. a.

G. F. Parrot'd edastas teistest tema hariduse erakordne mitmekülgsus, kogemused ja teadmised mitmesugustes teoreetilistes ja praktilistes küsimustes ja suur energia. Ent ta kaitses liiga järsult ja kirglikult oma tõekspidamisi, see tõi talle vaenlasi kaastööliste seas. G. F. Parrot'd võib õigusega lugeda väljapaistvaks ühiskonnategelaseks Baltikumis XIX saj. algul.

Aastal 1840 loobus Parrot emeriteeritud akadeemikuna Vene Teaduste Akadeemia teenistusest. Ta suri ühel reisil Helsingis 8./20. VII 1852. a. ning maeti Peterburi.

See on inimese biograafia, kelle põhiliseks tööks Tartu Ülikoolis oli füüsika-alane teaduslik töö, originaalse füüsika-alase õppekirjanduse publitseerimine ülikoolile ja keskkoolile ja selle järgi füüsika õpetamine ning füüsika kabineti materiaalse baasi rajamine.

Tartu Ülikoolis luges G. F. Parrot 1802.—1826. a. teoreetilise füüsika, elektri ja magnetismi ning füüsika erikursust (meteoroloogia, geoloogia ja astronoomia). Alates 1810. a. oli tema loengukursustel aluseks 3-köiteline saksakeelne teoreetilise füüsika õpik (3. köide kandis pealkirja «Maa füüsika»), kokku 1850 trükilehekülge, trükitud Tartus (joon. 4). Õpikuis sisaldusid Parrot' füüsikaliste tõekspidamiste ja teooriate alused. Tänapäeval loetakse nad tavalisteks füüsika ja mitte teoreetilise füüsika õpikuteks. Lisaks sellele ilmus 1815. a. Miitavis trükist G. F. Parrot' koostatud saksakeelne matemaatika ja loodusteaduste aluste õpik kreiskoolidele (384 lk.).

Füüsika kabinet organiseeriti Tartu Ülikooli juures G. F. Parrot' poolt 1803. a. ENSV Riikliku Ajaloo Keskarhiivi materjalidest nähtub, et füüsika kabineti asukohaks 1802.—1809. a. oli M. J. v. Bocki maja ülemisel korrusel asuv ja ülikooli tegevuse esimesel aastal aktusesaalina kasutatud suur saal, mis olevat osutunud liiga väikeseks arvukate aparaatide mahutamiseks.

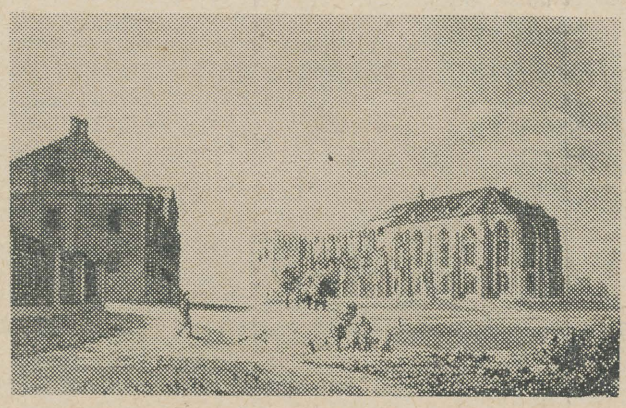

Tartu. Toomkiriku varemetesse ehitatud ülikooli teadusliku raamatukogu hoone. Vasakul sisehaigusteklinik. A. Hageni akvatinta, 1827.

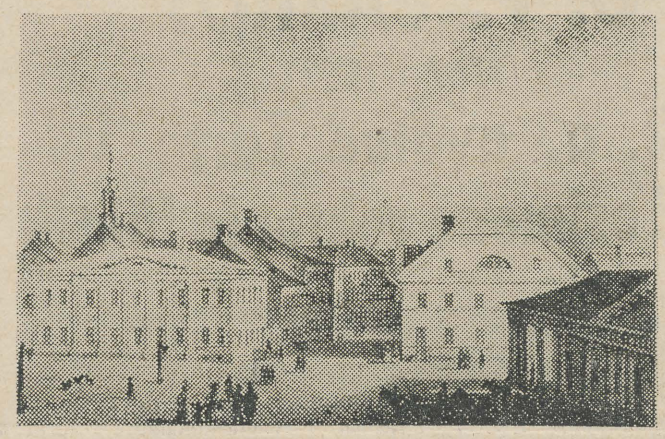

Tartu. Küüni (21. juuni) ja Poe tän. nurk. Paremalt teine kahekorruseline mansardkorrusega maja on füüsiku E. Lenzi sünnimaja. Keskel Suurturul on nn. vana ülikooli hoone. F. Schlateri litо, 1835.

Ülikooli peahoone ehitati aastail 1804—1809 ja võeti kasutusele 31. VII 1809. Ülikooli peahoone esimese korruse vasakusse tiiba paigutati 1809. a. füüsika kabinet ja paremasse keemia kabinet. Füüsika kabineti ruumide paigutus nähtub jooniselt: auditoorium 100 kuulajale (praegu riidehoiuruum), aparaatide saal (praegu aud. 102), optika tuba (praegu aud. 104), mille seinad olid üle löödud musta paberiga ja mida sai kasutada ka elektrialasteks katseteks, ning laboratooriumi ruum (praegu koridor).

G. F. Parrot' silmapaistvateks õpilasteks olid tema poeg Jakob Friedrich Parrot (Tartu Ülikooli rektor 1831—1834, Ararati vallutaja; tema allkirja kannab Fr. R. Kreutzwaldi ülikooli lõpudiplom 1833. a.), ülemaailmse kuulsuse omandanud Emil Lenz, hiljem akadeemik ja Peterburi Ülikooli rektor, kuulus astronoom W. Struve ja akadeemik A. Kupfer. Olgu märgitud, et W. Struve läks just Parrot' mõjustusel filoloogialt üle astronoomiale, samuti vahetas E. Lenz Parrot' soovitusel teoloogilised õpingud füüsika vastu.

Üldse on G. F. Parrot trükis avaldanud kokku 125 tööd ligi 6000 trükileheküljel. Neist enne Liivimaale tulekut (a. 1791—1795) 6, Riia perioodil (1796—1801) 15, Tartu perioodil ja veidi hiljem (a. 1802—1830) 85 ja Peterburi perioodil (a. 1831—1852) 19 tööd. Oma sisult haaravad tema tööd mitmesuguseid alasid: füüsika alal on neid 63, neist leiutiste kohta 5, bioloogia, geograafia ja meditsiini alal 13, õpikuid, kõnesid ja töid ökonoomia alalt on 14, tehnika- ja põllumajandusalaste leiutiste kohta on 25 ja muudelt aladelt 10 tööd.

Kokkuvõttes: G. F. Parrot seostas endas pedagoogi, teadlase ja andeka administraatori, kelleta Tartu Ülikooli ajalugu oleks kujunenud erinevaks sellest, mis ta oli.

Tartu iidsel Toomemäel, mille pargiks kujundamist alustati G. F. Parrot' algatusel 1803. a., meenutavad teda kaks mälestusmärki: esiteks aastail 1836—1838 Tartu Ülikooli arhitekti, Tartus galvanoplastika leiutaja M. H. (B.) Jacobi projekti järgi ehitatud sild («Inglisild») üle A. Lätte tänava, millele 1913. a. paigutati G. F. Parrot' pronksist portreemedaljon (valmistatud kunstnik Constance Wetter-Rosenthali poolt) ja pealkiri *Primo rectōri Universitatis Dorpatensis*; teiseks Tartu vana ja kuulsa tähetorni kaugele üle linna paistev ja Tartule nii iseloomulik vaatetorn pööratava kupliga.

Tema 200-nda sünniaastapäeva tähistamiseks asetatakse TRÜ peahoone vestibüüli kunstnik E. Taniloo poolt valmistatud reljeefportree ja ruumi, kus asus füüsika kabineti aparaatide saal, mälestustahvel.

P. PRÜLLER,
üldfüüsika kateedri dotsent

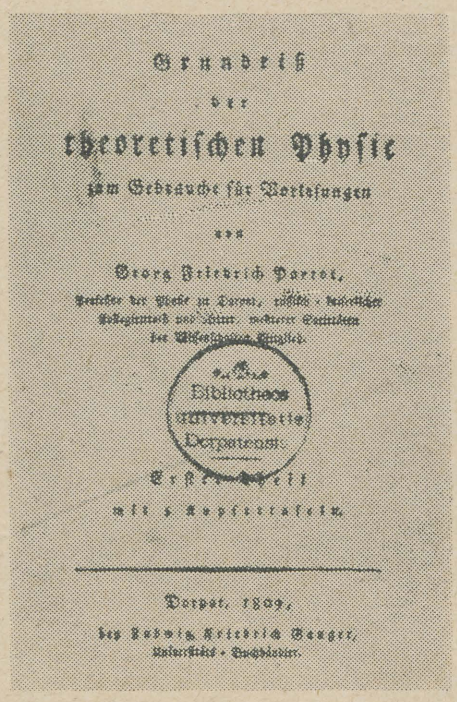

G. F. Parrot' õpiku «Grundriss der theoretischen Physik» I köite, trükitud Tartus 1809. a., tiitelleht

G. F. Parrot ja meditsiin

G. F. Parrot saabus Baltikumi teatavasti Prantsusmaalt, tuues sealt kaasa nii valgustuslikud põhimõtted kui ka eesrindlikud teaduslikud ideed. Tema tegevus Baltikumi teadlasena ja ühiskonnategelasena algas Riias 1795. a. loodud Liivimaa Üldkasulikus ja Majanduslikus Seltsis. Just sel ajal pööras selts tähelepanu talurahva tervise parandamisele ja meditsiiniliste teadmiste populariseerimisele. Parrot avaldas mitmeid töid kommunaalhügieeni alalt, nendest kuus aastail 1797—1799 seltsi töödes, mis ilmusid nimetuse «Verhandlungen» all. Nende töödega pani Parrot alguse hügieeni küsimuste teaduslikule uurimisele Baltikumis, rakendades selleks teadmisi füüsikast ja keemiast.

Tartus avati Arstiteaduskond üheaegselt Loodusteaduskonnaga, mis tollal kandis Filosoofiateaduskonna nimetust. Arstiteaduskonna koosseisus nähti ette keemia kateeder. Parrot' mõjul arenes meditsiin Tartu Ülikoolis algusest peale tihedas seoses loodusteadusega.

Oma väitekirjas «Über den Einfluss der Physik und Chemie auf die Arzneikunde» («Füüsika ja keemia mõjust meditsiinile», 1802) füüsika korralise professori nimetuse taotlemiseks rõhutas Parrot loodusteaduse ja meditsiini liidu tähtsust, vajadust kasutada füüsika ja keemia saavutusi füsioloogias, patoloogias ja teraapias. Tema järgi omandab meditsiin siis teadusliku iseloomu, kui ta tugineb mehaanika, füüsika ja keemia printsiipidel baseeruvale füsioloogiale. Osutades prantsuse keemikute töödele arvas Parrot, et algus sellisele, tõeliselt teaduslikule meditsiinile on juba pandud, et teraapia on saanud märgatavat kasu keemialt ja füüsikalt. Muu hulgas vihjas ta L. Galvani elektrofüsioloogia-alastele uurimustele, mis aitasid füüsikat siduda füsioloogia ja meditsiiniga. Parrot rõhutas anorgaanilise ja orgaanilise looduse seaduspärasuste ühtsust, vaadeldes seejuures elavat organismi «orgaanilise masinana», selles toimuvaid protsesse aga täiesti mehhaanilistena.

Kui valgustaja ja humanist astus Parrot välja pärisorjuse vastu, nõudis talurahva haridustaseme tõstmist ning elamute tervislikumaks muutmist. Viimases suhtes on eriti iseloomulik 1814. a. eespool mainitud seltsi töödes avaldatud Parrot' ulatuslik artikkel «Über Rauchstuben und Aufklärung» («Suitsutaredest ja valgustustööst»). Selles esines Parrot hügieeni seisukohalt ratsionaalsete ettepanekutega talurahva elamute parandamise alal.

Parrot' ettepanekul rajati Tartu Ülikooli juures professorite instituut (1828), mis etendas silmapaistvat osa teaduse ja kõrgema hariduse arendamisel meie maal.

Oma tegevuse ja ideedega mõjutas Parrot soodsalt meditsiini arengut Tartu Ülikoolis. Ta aitas kindlustada selle loodusteaduslikku alust, tekitades Arstiteaduskonna professorites ja üliõpilastes huvi füüsika ja keemia vastu.

Näiteid füüsikute ja keemikute koostööst meedikutega, füüsika ja keemia kasutamisest meditsiinis võiks järgnevate aastate kohta tuua palju. Alguse sellele traditsioonile Tartu Ülikoolis pani G. F. Parrot. Eriti suure ulatuse on füüsikute ja keemikute koostöö meedikutega saavutanud kaasajal.

V. KALNIN

Ülikooli esimene rektor ja üliõpilased

G. F. Parrot pani suurt rõhku üliõpilaste kasvatusküsimustele. Tema aktiivsel kaasabil koostatud üliõpilaste käitumisreeglites asetatakse rõhk üliõpilaste autundele, rõhutatakse, et üliõpilasseisusega kaasaskäivad suured eesõigused ja eelised esitavad omalt poolt suuri nõudmisi ja kohustusi. Ta ei jaganud nende vaateid, kes soovitasid üliõpilaste pidevat järelevalvet, kuna oheliku otsas talutades olevat võimatu kasvatada teadlikke riigikodanikke. Teiselt poolt aga nõudis ta igale üliõpilastepoolsele korrarikkumisele kohest karistust, sest nad peavad juba algusest peale tunnetama vastutust oma tegude eest. Kergemeelsusest või ärplemisest tingitud duelle ta taunis, küll aga pidas ta neid vajalikeks tõsistes auküsimustes, nagu näiteks daamide au kaitseks — ta ise olevat olnud hea vehkleja ja olevat pärimustekohaselt esimese «paukimise» (vehklemisduelli) sisse juhatanud. Selleks et «kasvatada meie hoolde usaldatud noormeestes õilsaid tundeid kauni looduse kaasabil» tegi ta teoks Toomemäele pargi rajamise mõtte. Ta soovitas õppejõudude ja üliõpilaste omavahelist suhtlemist väljaspool õppetööd, mistõttu nii tema ise kui ka mitmed teised professorid pidasid kindlatel nädalapäevadel «vaba laua päevi» üliõpilastele. K. E. Baer, kes õppis Tartu ülikoolis 1810—1814, kasutas seda õigust sageli G. F. Parrot' ja Chr. Ledebour'i juures ja hindas kõrgelt seda võimalust, kuid oli ka neid, kes kasutasid selliseid külaskäike parema kõhutäie saamiseks. Ka Fr. R. Kreutzwald mainib oma mälestustes õppejõudude ja üliõpilaste vahelist head suhtlemist. Juba 1803. a. taotles G. F. Parrot üliõpilaste vaba aja veetmise eest muretsedes Tartu intelligentsi klubi «Akadeemilise Musse» asutamist, kuid see õnnestus alles 1814. a.

Et Tartu Ülikooli liberaalselt meelestatud professorkond G. F. Parrot'ga eesotsas oli reaktsioonilise aadelkonna ja linna kodanluse enese vastu häälestanud, siis püüti uut ülikooli valitsuse ees igati mustata. Igast üliõpilaste väiksemastki ulakusest, ülemeelikust tembust või kokkupõrkest sellidega tehti suur number ja G. F. Parrot'l tuli sageli kaitsta üliõpilasi nii kuraator M. Klingeri kui ka keisri enese ees. Peab muidugi möönma, et üliõpilased käitusid sageli muu Tartu elanikkonna suhtes küllaltki ülbelt. Et ülikooli põhimääruse järgi üliõpilased allusid ülikooli, mitte kohalikule kohtule ja neid võisid korrarikkumiste puhul vahistada ainult ülikooli pedellid, siis tekitas see linna korravalvuritega sageli arusaamatusi.

Üliõpilased suhtusid sooja poolehoiuga oma tulihingelisse rektorisse. See ilmnes juba 1804. aastal, kui nad tellisid tolle aja nimekalt portretistilt Gerhard Kügelgenilt G. F. Parrot' portree ja esitasid palve selle ülesriputamiseks tulevase raamatukogusaali. Algul keeldus Parrot ise selleks luba andmast, üliõpilased ei jäänud sellega rahule ja esitasid oma palve keisrile. Keiser andiski oma nõusoleku tingimusel, et samas ruumis ei tohi siis üles riputada ühtegi keiserliku perekonna liikme portreed. Et Parrot oli samal ajal tellinud ülikooli raamatukogu jaoks keiser Aleksander I portree, siis loomulikult Parrot' portreed raamatukogu saali üles ei riputatud ja ta anti üle G. F. Parrot'le. Veel eelmise sajandi lõpul rippus maal Parrot' pojapojale kuuluvas Kuusna mõisas, praegu on aga tema asukoht teadmata. Ülikooli algusaastail oli üliõpilastel kombeks eriti lugupeetud õppejõududele õhtuse tõrvikrongkäiguga ja «vivat» (elagu) lauluga oma austust avaldada. G. F. Parrot'le on selline austusavaldus mitu korda osaks saanud. Ühest niisugusest rongkäigust 1812. a., kui üliõpilased Parrot'd tema rektoriks valimise puhul tõrvikrongkäiguga tervitasid, on üliõpilane Kolbe 83 salmi pikkuse lugulaulu luuletanud, kus Parrot'l lastakse liigutatuna talle osutatud tähelepanust terveks oma ametiaastaks kartserid tühjendada.

Fr. R. Kreutzwald on osa võtnud tõrvikrongkäigust, mis korraldati G. F. Parrot'le tema Tartust Peterburgi siirdumise puhul.

Et G. F. Parrot' pärisorjusevastased vaated olid üldtuntud, siis võib pidada austusavalduseks temale ka seda, et üliõpilased valisid peahoone nurgakivi panekul 1806. a. oma esindajaks esimese talupoja Tartu Ülikoolis — lätlase Karl Villiamsi.

Mis puutub üliõpilasorganisatsioonidesse, siis pooldas G. V. Parrot' üldist üliõpilaskonna jagunemist teaduskondade järgi ja oli kategooriliselt osa üliõpilaste püüde vastu moodustada Saksa ülikoolide eeskujul üliõpilasorganisatsioonid maakondliku kuuluvuse järgi (Landmannschaft*'id, hilisemate korporatsioonide otsesed eelkäijad). Siin toetas teda teiste hulgas ka tolleaegse Eestimaa kubermangu üliõpilasorganisatsiooni «Estonia» senioriks valitud K. E. Baer, kes hiljem oli arstiteaduskonna senior.*

G. F. Parrot uskus heasse inimeses ja seepärast püüdis ta oma suhtlemises üliõpilastega alati apelleerida nende autundele ja nende ees seisvate ülesannete suurusele. Kuigi üliõpilased sageli kuritarvitasid seda tema veendumust, hindasid nad ometigi seda kõrgelt. Oma mälestustes annab K. E. Baer G. F. Parrot'le kui õppejõule kõrge hinnangu, ta loengud olevat olnud selged, loogilised ja väga elavad.

E. KUDU

Kui juhtute Leningradi sõitma, siis ärge unustage külastamast Smolenski kalmistul (tramm nr. 24) G. F. Parrot' hauda. Samal kalmistul on maetud ka meie ülikooli esimene kuraator M. Klinger, kuulus füüsik M. H. (B.) Jacobi ja võib-olla teisigi meie ülikooli endisi nimekaid kasvandikke. G. F. Parrot' kalm asub surnuaia väravast sisse minnes vasakut kätt surnuaia nurgas. M. Klingeri kalmu juurde tuleb minna mööda peateed kuni teaduste akadeemia viitsepresidendi Heinrich Strochi mälestusmärgini, seal pöörata vasemale kuni planguni. M. Klingeri kalmu hooldab Leningradi kuluuriosakond. G. F. Parrot' kalm oli aga korrastamata. Nüüd korrastasid selle Leningradis viibivad füüsika kateedrite õppejõud. Haual on mälestusmärk: punasest graniidist kuubil tumehallist graniidist sammas, millel on olnud omal ajal vist veel urn või rist või midagi muud. Punasest graniidist alusele on sisse raiutud saksa keeles Georg Friedrich Parrot *ja sünni ning surma daatumid. Seoses Tartu Raadi kalmistu muutmisega meie linna teaduse ja kultuuritegelaste nekropoliks on avaldatud arvamist G. F. Parrot' ümbermatmise kohta tema poja kõrvale.*

Sakslane või prantslane?

Tartu Ülikooli esimese rektori Georges-Frédéric Parrot' juubeli puhul 5. juulil on põhjust peatuda ka tema rahvusliku päritolu ja tema nime küsimusel, sest selles pole täit selgust. On saanud traditsiooniks tema nime ja eesnimede saksapärane hääldamine ja transkriptsioon, ka on üsna laialdaselt levinud arvamus, et ta oli sakslane. Selline arvamus on aga täiesti ekslik. See on tekkinud ilmselt seetõttu, et uurijad pole püüdnud küllalt teadlikult ja tähelepanelikult orienteeruda tolle ajastu keerukates geograafilis-ajaloolistes, poliitilistes ja lingvistilistes olukordades.

Alljärgnevalt katsume tõestada, et Parrot polnud ei sakslane ega saksastunud, vaid oli prantslane, sündinud Prantsusmaal prantsuse perekonnas, et tal on prantsuse eesnimed ja prantsuse perekonnanimi.

Parrot' sünnikoht on Montbéliard'i linn, mis asetseb Prantsusmaal Franche-Comté provintsis (mitte Elsassis!), praeguses Doubs' departemangus. See on põline prantsuse ala, mis on alati olnud asustatud prantslaste poolt. Saksa keelepiir kulgeb umbes 30 kilomeetrit Montbéliard'ist ida pool. Keelepiir on siin olnud kogu aeg püsiv, selle nihkumist pole kunagi toimunud.

Alates X sajandist oli Monbéliard samanimelise feodaalse käbusriigikese keskuseks. XV sajandi alguses polnud valitseval sugupõsal enam meessoost järeltulijaid ja viimane Montbéliard'i krahv Etienne de Monfaucon pärandas oma valduse lapselapsele, kes oli naine. See daam abiellus a. 1407 Württembergi krahvi Eberhard IV-ga ja tõi mehele kaasavarana kaasa Montbéliard'i krahvkonna. Nii sattus see kuni Prantsuse revolutsioonini (a. 1793) Württembergi valdusse. Montbéliard'i elanikud olid niisiis Saksa riigi alamad, kuid siin püsis kogu aeg prantsuse administratsioon. Jäid kehtima põlised Prantsuse määrused ja seadused. Württembergi valitsejad ei teinud kunagi vähimatki katset Montbéliard'i saksastada ega püüdnud seda asustada sakslastega. Võiks veel märkida, et Montbéliard'il polnud ühiseid piire Württembergiga; Montbéliard asus 120 kilomeetri kaugusel Württembergi piirist. See oli nagu mingi väike saar Prantsusmaa valduste keskel.

Kui ametlikes dokumentides Parrot' kodumaa («Vaterland») on märgitud Württemberg, siis on mõeldud sellega tema k o d a k o n d s u s t: olid ju saksa riigid tollal veel iseseisvad. Teiste professorite «kodumaana» märgitakse Preisit, Saksimaad, Baierit jne., mitte Saksamaad.

Sakslased andsid Montbéliard'ile saksapärase nimetuse Mömpelgard. Selle saksakeelse nime tarvitamine on mõttetu.

Feodalismi perioodil ei ühtinud rahvuste ja keelte piirid absoluutselt poliitiliste piiridega. Seepärast on mõttetu kasutada neid kohanimesid, mis üks või teine võimul olnud rahvas ajutiselt andis temale kuulunud linnadele; kasutada tuleb ainult nende linnade vanu ajaloolisi rahvuslikke nimesid.

Selles prantsuse linnas Montbéliard'is sündinud Parrot oli prantslane. Tema prantsuse päritolu kohta on olemas dokumentaalsed andmed — sissekanne Montbéliard'i kiriku sünniregistrisse. Selle sissekande fotokoopia säilib TRÜ raamatukogus. Toome alljärgnevalt selle dokumendi eestikeelses tõlkes:

«Georges Frédéric, vannutatud haavaarsti Montbéliard'i endise esimese linnapea härra Jean Jacques Parrot' ja tema auväärse abikaasa Marie Marguerite Boigeol'i poeg, sündis 5. juulil kell 7 õhtul, ja peale sündimist lapse nõrkuse tõttu ristiti alguses kodus nõuniku ja arstiabi härra David Charles Emmanuel Berdot' poolt, toodi kirikusse sama kuu 7. päeval a. 1767 Montbéliard'i kodaniku, kaupmees härra Georges Frédéric Fayot' poolt, kes asendas oma poega, ristiisa Jean Frédérici, ning ristiema, samuti juba mainitud Montbéliard'i linna kodaniku, Šveitsi Jenneri rügemendi arsti härra Jean Nicolas Mequillet' auväärse abikaasa Catherine Elisabeth Boigeol'i poolt.

D. du Vernoy».

Parrot' emakeel oli prantsuse keel. Hiljemini õppis ta küll ära ka saksa keele, kuid täiuslikult valdas ta ainult oma emakeelt. Seda toonitab sõnaselgelt tuntud Parrot' uurija, balti saksa ajaloolane Fr. Bienemann vanem oma teoses «Der Dorpater Professor G. F. Parrot und Kaiser Alexander I» (1902). Lk. 20 kirjutab ta, et kui Parrot a. 1782 saadeti õppima Stuttgarti Karli Akadeemiasse, ei osanud ta sõnagi saksa keelt. Samas teoses esitab Bienemann Parrot' ja Aleksander I kirjavahetuse saksakeelses tõlkes, kuid mõned tekstid toob ta siiski prantsuse keeles ja märgib sel puhul: «Die erste Anrede [Parrot' tervituskõne a. 1802, mil keiser külastas Tartut] und das erste Schreiben an den Monarchen im Originaltext dienen als Proben der Herrschaft über Seine Muttersprache, deren Kraft und Schwung er im Deutschen doch nimmer erreicht hat.»

Parrot' kaasaegsed toonitavad ka seda, et ta eelistas kasutada prantsuse keelt.

Parrot' perekonnanimi on täiesti prantsuspärane ja a b s u r d n e o n h ä ä l d a d a s e d a s a k s a p ä r a s e l t — rõhuga esimesel silbil ja t-ga nime lõpul. Loomulikult tuleb seda hääldada nii, nagu teisigi samalaadseid nimesid — Diderot, Berthelot, Herriot, Maginot, Creusot, Peugeot, Cortot, Corot, Lancelot jt.

Parrot' nimi on muide Prantsusmaal väga levinud; nagu mulle teatas keegi tuttav pariislane, olevat Pariisis telefoniraamatus 24 selle nimega isikut. G. F. Parrot' isa sugulase järglane on Prantsuse riiklike muuseumide direktor, tuntud arheoloog André Parrot.

Parrot'le pandi ristimisel eesnimeks Georges-Frédéric. On arusaamatu, miks peame meie tingimata just nimelt saksapäraselt kirjutama ja hääldama prantsuse päritoluga teadlase nime, kes elas 57 aastat Venemaal ja kuulub sisuliselt vene teaduse ajalukku! Kahtlematult meeldib see võltsing väga saksa šovinistidele ja saksa «Kulturträgertumi» idee pooldajatele, kuid meil pole mingit põhjust end neist mõjutada lasta.

1. Parrot'le pandi ristimisel nimeks Georges-Frédéric.

2. Seda nime pole ta juriidilise aktiga muutnud.

3. Ka t e g e l i k u l t pole ta sellest kunagi loobunud, vaid kasutas seda alati kõigi oma emakeeles (prantsuse keeles) koostatud dokumentides ja teostes.

Miks peame meie siis kasutama Georg Friedrich?

Tollal oli endastmõistetav, et prantsuse professori nime Georges-Frédéric saksa keskkonnas ja saksa keeles kirjutati saksapäraselt Georg-Friedrich.

Täiesti väärtuseta Parrot' «saksluse» tõestamisel on viide asjaolule, et osa oma töödest avaldas ta saksa keeles. Kas siis teadlase rahvusliku päritolu määramisel on aluseks keel, milles ta oma teosed avaldab?

Parrot' puhul tuleb muide märkida, et ta osa oma uurimustest avaldas saksa keeles olude sunnil. Prantsuse Kodanliku Revolutsiooni puhkemisel a. 1789 katkesid Parrot'l kui Württembergi alamal suhted Prantsusmaaga. Hiljemini takistasid Napoleoni sõjad ja Vene-Prantsusmaa vastuolud läbikäimist Prantsusmaaga. Parrot'l olid tekkinud suhted saksa asutuste ja teadlastega ja nii avaldas ta oma uurimused saksa väljaannetes. Et Baltikumis oli saksa keel üldiselt levinud, avaldas ta ka siin oma töid saksa keeles. Oluline on siiski märkida, et oma tähtsaima siin kirjutatud teose trükkis ta prantsuse keeles; see on kuueköiteline «Entretiens sur la physique» (1819—1824). Peale Peterburi asumist a. 1826 avaldas ta aga peaaegu kõik oma arvukad uurimused prantsuse keeles.

Balti saksa ajaloolane F. Bienemann van., saksa marurahvusluse äärmuslik esindaja, ei püüa sugugi teha Parrot'st sakslast ega tumestada tema prantsuse päritolu küsimust; vastupidi — kõikjal toonitab ta sõnaselgelt, et Parrot on prantsuse keskkonnas, Prantsusmaal ja prantsuse perekonnas sündinud prantslane, prantsuse nime ja eesnimega, et ta emakeel («Muttersprache») oli prantsuse keel, et ta ainult seda keelt täiuslikult valdas.

On tekkinud kummaline olukord: sakslased ei tunnista Parrot'd sakslaseks, seda püüavad aga iga hinna eest teha eestlased!

Näide, et see on traditsioon, on väärtusetu; kui traditsioon m u u d a b t ä i e s t i a s j a s i s u, siis t u l e b s e l l e s t l o o b u d a.

V. VAGA

Suur tänu!

Pearaamatupidaja on see, kes asutuses pidevat riiklikku kontrolli teostab, kes vastutab, et rahaliste vahendite ja materiaalsete väärtuste kasutamisel peetakse silmas vastavaid seadusi ja määrusi ning iga kopika kulutamine läheks asja ette.

Seda vastutavat ülesannet on Tartu Riiklikus Ülikoolis täitnud 1951. a. peale KARL PIKKAT. Kuusteist aastat on ta sellel töökohal vastu pidanud.

K. Pikkat sündis 15. okt. 1901. a. 1921. a. lõpetas ta Põltsamaa reaalkooli. Jätkas haridust Tartu Ülikooli Majandusteaduskonnas, mille lõpetas 1936. a. Õppimine ülikoolis toimus töö kõrvalt.

1925.—1940. a. töötas Karl Pikkat Eesti Laenu- ja Hoiuühisuses Tartus. 1940. a. viidi ta üle NSVL Riigipanga Tartu osakonda, kus töö katkes saksa fašistlike vägede sissetungi tõttu. Okupatsiooni ajal töötas ta pearaamatupidajana kohalikes tööstusettevõtetes.

Peale meie maa vabanemist asus K. Pikkat 1944. a. sügisel tööle vanemraamatupidajana Tartu Kunstiinstituuti. Selle likvideerimisel 1. veebruarist 1951. a. tuleb ta Tartu Riiklikku Ülikooli.

Tartu Riiklik Ülikool ja tema majapidamine on aastast aastasse

kasvanud. Karl Pikkat rakendas oma teoreetilised teadmised ja kogemused TRÜ arvepidamise edasiarendamisele ja korrashoiule. Ta on viinud raamatupidamise töö tasemele, mis on nõutav kõrgemas koolis. Aastate kestel on ta komplekteerinud kaastöötajate koosseisu, kellest igaüks täidab oma ülesandeid hästi. Alati on ta rahuldanud seadustele vastavalt ülikooli administratsiooni, õppejõudude kui ka üliõpilaste õigustatud nõudmisi. Nõudmisi on palju, kuid piirid on eelarvega antud ja neid ületada ei tohi. See «ei tohi» ei ole aga alati ja kõigile mõistetav ja see just teeb pearaamatupidaja töö eriti raskeks.

Rahulik tasakaalukus ja ka napisõnaline huumor on aidanud tasandada mõnegi töö käigus tekkiva terava nurga. Aastad ja tehtud töö lubavad nüüd Karl Pikkatil minna teenitud puhkusele. Soovime, et see «päris vanusepiir» jääks veel kaugete aastate taha.

Kaastöötajad ütlevad suur tänu kooskäidud aastate eest. Töö on meid õpetanud üksteist vastastikku austama. Hoiame kõrgel meisse kasvatatud kollektiivsustunde ja raamatupidajate töö põhinõuded: seaduslikkuse, täpsuse ja tähtajalisuse.

TRÜ pearaamatupidaja
asetäitja
ELSA ODRATS

Kilde G. F. Parrot'st

G. F. Parrot arvas, et professor peab loobuma õppetööst enne, kui ta vananemise tõttu kaotab võime noori kaasa tõmmata ja innustada. Küpsem iga tuleb pühendada teaduslikule tööle. Oma põhimõtte kohaselt lahkuski ta professorikohalt niipea, kui pensioniks vajalik 25-aastane staaž täis sai.

✣

Toome pargi eest võlgneme tänu G. F. Parrot'le. Tema viibimise ajal Peterburis 1802. a. otsustati ülikoolile antud Toomemägi jaotada professoritele ehituskruntideks (ka tol ajal valitses Tartus korterikriis). Peterburist naasnud G. F. Parrot saatis Õpetatud Nõukogu (tolleaegse nimetusega Konseil) liikmetele ringkirjana oma eriarvamuse (*votum separatum*): üksikisikute huvid tuleb allutada üldsuse huvidele ja Toomemäele rajada park, et kasvatada «meie hoolde usaldatud noormeestes ja ka linnakodanike seas õilsaid tundeid kauni looduse abil». Tema arvamusega ühinesid prof. Morgenstern, Balk jt.

✣

Plantatsioonikomisjoni koosseisu kuulus G. F. Parrot veel pärast oma emireteerumist, kuni ümberkolimiseni Peterburgi. Seega töötas ta plantatsioonikomisjonis kõige kauem kõigist ülikooli komisjonidest.

✣

G. F. Parrot' noorpõlvesõber, ülikoolikaaslane ja koolivend, kuulus prantsuse loodusteadlane G. L. Cuvier on pühendanud talle kaks luuletust. Ühe kirjutas ta Parrot' lahkumise puhul ülikoolist. Selles tuletatakse meelde koos veedetud aegu ja manitsetakse vanu sõpru mitte unustama. Teine luuletus on kirjutatud nende viimasel kohtumisel, siis kui Cuvier tuli Parrot'd asendama kodukooliõpetaja kohale Normandias.

✣

G. F. Parrot sündis 1767. a. 5. juuli õhtul oma vanemate 18. lapsena enneaegselt ja nii nõrgana, et arst otsekohe hädaristimise ette võttis. Et lapsukene 24 tunni vältel mingit elumärki ei olnud andnud, siis pandi ta kasti ja otsustati matta. Kui ema last enne matmist veel kord näha tahtis ja kasti kaas lahti tehti, avas lapsuke silmad ja näis emale vastu naeratavat. Sügav tänutunne ema vastu, kes talle kaks korda oli elu kinkinud, säilis G. F. Parrot'l elu lõpuni.

Hoolimata sellest, et ta sündis enneaegselt ja väga nõrgana, elas G. F. Parrot 85 aastat ja 15 päeva vanaks, säilitades elu lõpuni teovõime ja ärksa vaimu.

✣

G. F. Parrot oli kolm korda abielus: esimest korda šveitslanna Suzanne-Wilhelmine Lefortiga, kellega oli kaks poega, teist korda abiellus ta Liivimaal Amalie von Hausenbergiga, kellega ta pidas Peterburis kuldpulmi, mispuhul Tartu Ülikool teda tervitas. Pärast teise abikaasa surma abiellus ta kolmandat korda Peterburis Caroline Falliga.

✣

G. F. Parrot' matrikli number Stuttgarti ülikoolis (Karli Akadeemias, samas, kus veidi aega enne teda oli õppinud Fr. Schiller) oli 1000.

G. F. Parrot'le omistati avaldatud teaduslike artiklite eest 1801. a. Königsbergi Ülikoolis dr. phil. kraad. Tema habilitatsioonitöö füüsikaprofessori kutse omandamiseks Tartu Ülikoolis oli «Füüsika ja keemia mõjust arstiteadusele koos füüsikalise teooriaga palaviku ja tiisikuse kohta».

✣

G. F. Parrot' seisukohad rahvakoolide kohta on mõju avaldanud nii meie põhjanaabrite soomlaste (kuni Helsingi Ülikooli avamiseni kuulus nn. «Vana-Soome» Tartu Ülikooli kooliringkonna koosseisu) kui ka meie kõige lõunapoolsema vennasvabariigi Armeenia rahvakoolide arengule (Hatšatur Abovjani kaudu).

✣

Kui XIX sajandi alguses immatrikulatsiooniaktusel rektor vastse üliõpilase kätt surus, siis ei tähendanud see rektoripoolset õnnesoovi üliõpilasele nagu praegu, vaid üliõpilane tõotas oma parema käe andmisega kinni pidada üliõpilaste käitumisreeglitest.

✣

Igal kevadel maikuus, olevat G. F. Parrot kutsunud kirjaga mustal tahvlil «ööbikuid» üliõpilastelauljate hulgast Toomele raamatukogu juurde varemeisse ja Toome sildadele võidu laulma.

✣

G. F. Parrot olevat prof. K. Morgensternile öelnud, et ta pidavat tööd koolikomisjonis tähtsamaks oma professuurist. Ta töötas koolikomisjonis tema enda väljenduse järgi kõige meelsamini kõigist ülikoolis peetud ameteist ja lahkus selle koosseisust 1821. a., kui ta üha suureneva reaktsiooni tingimustes tundis, et ta seal kaasa töötada ei suuda: «Kus seadus pole enam kooskõlas liberaalse vaimu ega tõelise koolikorraldusega, seal pole mul midagi teha,» kirjutas ta keisrile oma lahkumisavalduses.

✣

Oma elu lõpuni võitles G. F. Parrot allasurutud rahvaste õiguste eest. Ta pöördus Aleksander I poole palvega vabastada Kreeka türklaste ikkest. Pärast Poola ülestõusu kirjutas ta Nikolai I-le, paludes tal oma nime teha surematuks sellega, et anda poolakatele tagasi nende riik endistes piirides, selle asemel et uputada ülestõus verre.

✣

Kui Napoleoni vägede pealetungi ajal taheti ka eesti ja läti talupojad relvastada, et neist partisanisalku moodustada, siis kirjutas Parrot Aleksander I-le, et eesti ja läti talupojad, selle asemel et minna võitlusse prantslaste vastu, ootavad relvade kättesaamist ainult selleks, et õiendada oma vanu arveid mõisnikega.

Üles noppinud E. KUDU

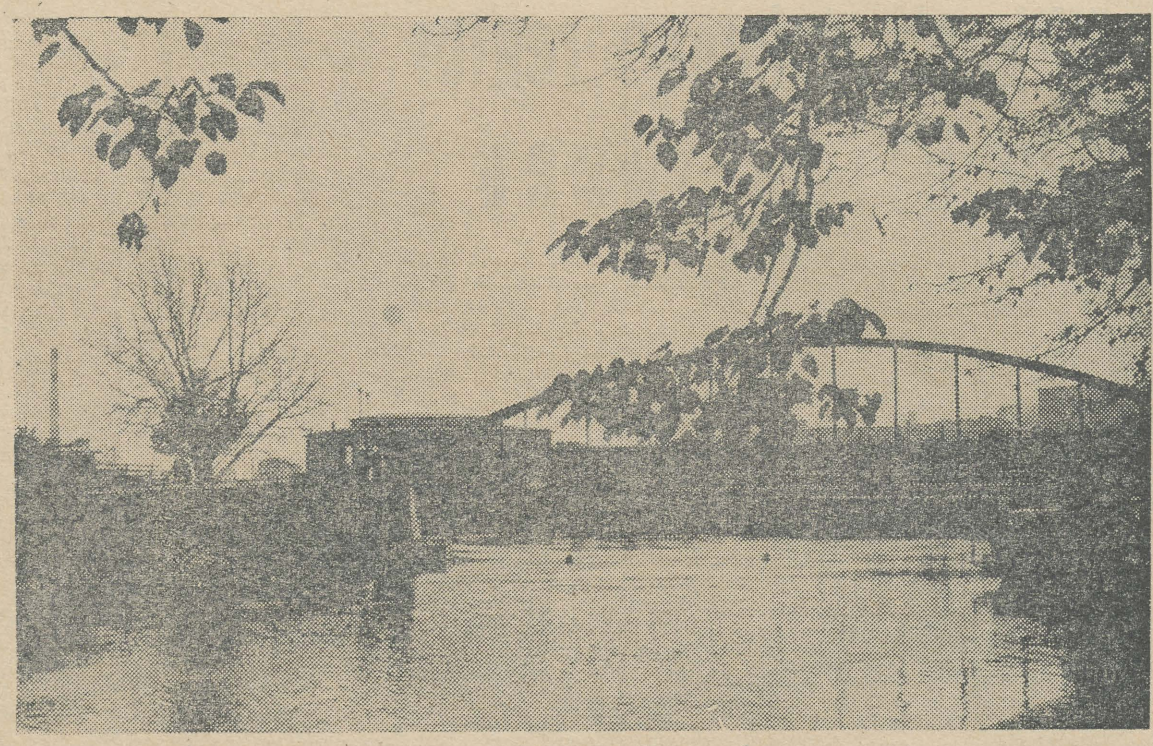

O. TÕELEIU foto.

Professor Aleksandra Raatma

Tartu Riikliku Ülikooli peret ja meie vabariigi arste tabas valus kaotus — 22. juunil 1967. a. suri raske haiguse tagajärjel Arstiteaduskonna kohtuarstiteaduse professor Aleksandra Raatma.

Pärast Eesti NSV vabastamist fašistlikust okupatsioonist kutsuti A. Raatma Tartu Riikliku Ülikooli kohtuarstiteaduse õppejõuks, kellena ta töötas vahetpidamata kuni oma surmani. 1946. a. kinnitati NSV Liidu Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeeriumi Kõrgema Atestatsioonikomisjoni poolt A. Raatmale professorikutse.

Prof. A. Raatma energilisel organiseerimisel ja juhtimisel taastati kohtuarstiteaduse kateeder ja laboratoorium, aga samuti anatoomiakateeder, mille juhataja ta oli lühemat aega oma põhitöö kõrval. Suured teened on prof. A. Raatmal mitte ainult arstide noore põlvkonna kasvatamisel, ta on olnud ka tihedalt seotud juristide ettevalmistamisega, õpetades Õigusteaduskonnas kohtuarstiteadust.

Ulatusliku õppetöö kõrval oli A. Raatma aktiivselt tegev kohtumeditsiini ekspertiisi praktilises töös, andes konsultatsioone meie juurdlus- ja kohtuorganeile keerukamates erialaküsimustes. Oma aktiivse teadusliku tegevuse sidus A. Raatma samuti ekspertiisi praktiliste vajadustega, pühendudes põhiliselt äkksurma ja traumatoloogiliste probleemide uurimisele.

Prof. A. Raatma organisaatorivõimed leidsid rakendamist ka väljaspool tema eriala. Aastail 1950—1951 oli ta TRÜ aspirantuuri juhendajaks, 1954—1959 aga Arstiteaduskonna prodekaaniks. Ta andis suure panuse teaduskonna õppetöö organiseerimisse, uute distsipliinide ja ajakohaste metoodiliste printsiipide juurutamisse. Tema teeneid teaduskonna ja kogu ülikooli ees on hinnatud medaliga «Ennastsalgava töö eest Suures Isamaasõjas» ning korduvate esiletõstmistega TRÜ rektori käskkirjades.

Oma kolleegidele ja üliõpilastele ei olnud A. Raatma mitte üksnes erudeeritud spetsialistiks ja kogenud pedagoogiks, vaid eelkõige avarasüdameliseks ja alati abivalmis kaaslaseks. Südamlikkus, sõbralikkus, mõistev suhtumine ja sügav taktitunne — need iseloomujooned tegid A. Raatmast ühe armastatuma ning lugupeetavaima kolleegi ning õppejõu Arstiteaduskonnas.

Mälestus prof. A. Raatmast jääb meie südamesse. Tema inimlikud jooned ja suur kohusetunne on kõigil eeskujuks ning innustajaks.

III ÜLIÕPILASLAULUPIDU

8. juulil

Kell 14.30 hakkab tegelaste värviküllane rongkäik — üle 3000 laulja, üle 500 tantsija, üle 200 mängija — «Vanemuise» pargist liikuma. Marsruut kulgeb mööda R. Pälsoni tänavat EPA peahoone juurde, kus peatutakse ja lastakse kõlada tervituslaulul. Edasi liigutakse mööda Riia ja Ülikooli tänavat TRÜ peahoone ette. Siin toimub sama tseremoonia, mis EPA juures. Edasi suundutakse mööda V. Kingissepa tänavat Tähtvere parki ja sealt lauluväljakule, kus kl. 16 algab avakontsert kooride ja orkestrite osavõtul. Samal õhtul ja samas kohas algab kl. 21 rahvakunstiõhtu.

9. juulil

Pühapäeva hommikul kl. 10-ks kogunevad kõik osavõtjad Elva lauluväljakule, kus algab kolm tundi vältav improviseeritud sõpruskontsert. Lauljad ja tantsijad on nii esinejateks kui ka publikuks — kõigi teiste asjahuviliste kõrval. Sama päeva õhtul kl. 19 algab Tähtvere väljakul lõppkontsert, millest võtavad osa lauljad, mängijad, tantsijad, kes pärast kontserdi lõppu siirduvad tõrvikutega rongkäigus läbi linna lõkkeõhtut pidama, oma pidu lõpetama.

Tartu. Riia (21. juuni) tn., vaatega raekoja suunas. Paremalt teine ühe- ja kolmekorruseline maja Riia tn. 6/8 kuulusid 1804.—1841. a. G. F. Parrot'le. F. Schlateri lito 1850. a. paiku.

Uut teatmekirjandust

Тематика исследований по документальным материалам в центральных государственных архивах СССР за 1963 год. Справочник. Вып. 2. Москва 1965. 259 lk.

Библиографический указатель работ, выполненных в лаборатории экспериментальной физиологии по оживлению организма АМН СССР с 1936 по 1966 г. Москва 1966. 51 lk. (593 nim.)

Дислокации в кристаллах. Библиографический указатель. 1959—1964. Вып. 2. Москва 1966. 366 lk. (5471 nim.)

Университетское образование в СССР и за рубежом. Библиографический указатель русской и иностранной литературы за 1950—1960 гг. Москва 1966. 645 lk.

H. Kulpa ja U. Mägi. **Revolutsioonilise liikumise ajaloost Tartus.** XIX s. 80-ndad aastad — juuli 1940. Bibliograafiline nimestik. Tartu 1965. (Trükit. 1966). 107 lk. (905 nim.)

Библиография статей журнала «Вестник микробиологии, эпидемиологии и паразитологии» за 1922—1940 гг. (Саратов тт. 1—19)

Flegmaatiline daam

Tuttavakssaanud kohutav ragin äratas laupäeva hommikul mrs. Mary Crowshaw': üks auto purunes parajasti vastu tema maja seina.

See oli kolmas sedasorti äratus seitsme nädala jooksul sellele daamile, kelle maja asetseb eriti ohtlikus lõigus Wrightstowni (USA) peatänaval: iga kord on seinad pragunenud, aknaruudud killunenud ja vundament kahjustatud.

Kui mrs. Crowshaw'd küsitleti tema muljete kohta, vastas ta tagasihoidlikult, et ta on pisut tüdinud kogu sellest värgist.

(«Humanité»)

Selle õppeaasta viimase ajalehenumbri pühendame III üliõpilaslaulupeole.

Toimetaja: J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 4219. MB 05280.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 22 (699) Reedel, 7. juulil 1967 XXI aastakäik

Homme ja ülehomme toimub III ÜLIÕPILASLAULUPIDU

Sveiki atvykę į draugystes šventė!

Sveicināti draudzibas svētkos!

Ласкаво просимо на свято дружби!

Сардэчна заграшаем на свята дружбы!

Добро пожаловать на праздник дружбы!

Terve tuloa ystävyysjuhlaan!

Tere tulemast sõpruspeole!

Kõikidele rahvastele arusaadavas keeles

Laulukeel on arusaadav kõikidele rahvastele maailmas.

Laul ühendab rahvaid võitluseks helgete eesmärkide eest, tugevdab sõprustunnet.

Vietnamis, Kreekas ja paljudes teistes kohtades meie planeedil tahavad rahu ja sõpruse laulu lämmatada tumedad sõjajõud. Kuid laul on tugev nagu rahvaski ja ei alistu. Ühiste jõupingutustega saavutavad rahvad õiguse vabadusele, õnnele, laulule.

Kutsugu laul meid alati ühendama jõupingutusi võitluses rahu ja sõpruse eest!

Kujunegu Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale pühendatud III üliõpilaslaulupidu Tartus vennasvabariikide noorte eredaks sõpruspeoks!

Olgu meie nooruslik laul hümniks parteile, kommunismi ehitavale rahvale, nõukogude noorsoole!

M. KLEMENT,
EPA rektor, III üliõpilaslaulupeo peakomisjoni esimees

NEMAD TULEVAD PEOLE

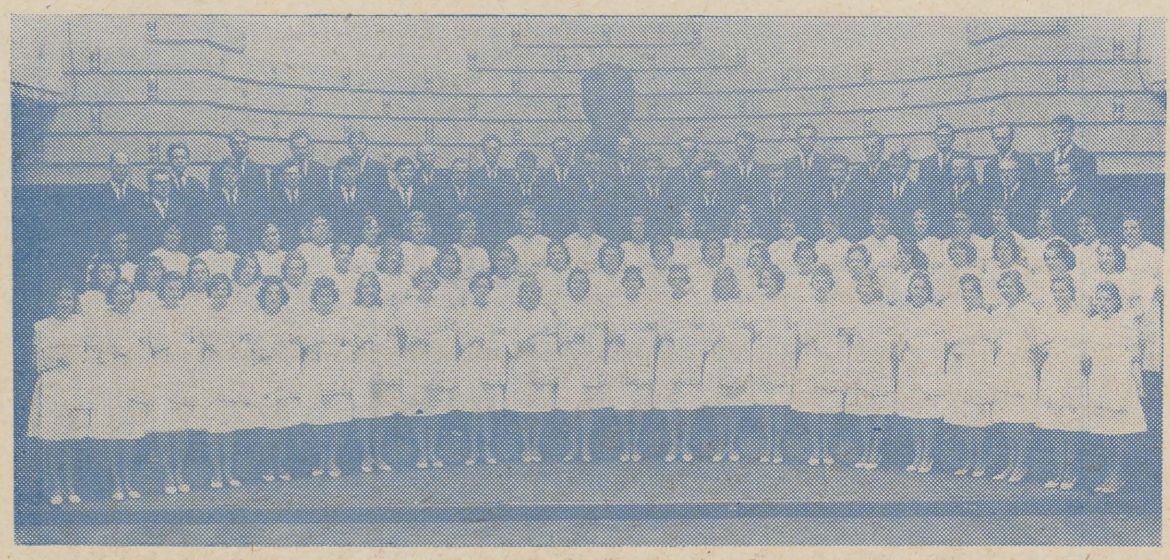

P. STUČKA NIM. LÄTI RIIKLIKU ÜLIKOOLI SEGAKOOR (RAHVAKOOR)

LRÜ rahvakoor on vanim Läti üliõpilaskoor. Ta asutati 18. oktoobril 1920. a. 30. aprillil 1921. a. andsid lauljad juba esimese avaliku kontserdi.

Koori on juhatanud kolm dirigenti — **Arturs Bobkovics** (1920—1950), Läti NSV teeneline kunstitegelane **Haralds Mednis** (1950—1957) ja Läti NSV teeneline kunstitegelane **Daumants Gailis** 1957 — tänaseni).

Selle aja jooksul on antud ligikaudu 600 kontserti. Pole vist kohta Lätimaal, kus pole kõlanud koori laul. On antud läti nimekate heliloojate J. Vitolsi, E. Darzinši jt. autorikontserte, võetud osa muusikaliste suurvormide (Beethoveni IX sümfoonia, Verdi «Reekviem», J. Graubinši «Lese poeg») esitamisest ja ooperietendustest. Jne.

LRÜ koor on sagedane külaline väljaspool Lätit. Kontserte on antud Moskvas (1955, 1960, 1962, 1965), Leningradis (1955, 1963), Kaasanis (1962, 1966), Kiievis (1964), Minskis (1959), Tallinnas (1924, 1953, 1958), Tartus (1924, 1953, 1956, 1963), Vilniuses (1957, 1959), Kaunases (1924, 1934, 1954, 1957), Volgamaal ja Uraalis (1966), Soomes on viibitud kahel korral — 1936. a. ja 1962. a. VIII ülemaailmsel noorsoofestivalil (viimasel käis osa lauljaid Riia üliõpilaskoori koosseisus).

Koor on osa võtnud vene ja ukraina kunsti dekaadi kontsertidest, üliõpilaslaulupidudest Tartus ja Riias, kõigist vabariiklikest ja paljudest väiksema ulatusega laulupidudest, mis on peetud pärast 1920. a.

Vabariigi kooride vahelistel konkurssidel on LRÜ rahvakoor harjunud võitma kogu aeg esimesi kohti.

Edusammude eest nõukogude koorikultuuri arendamisel anti koorile 1960. a. rahvakollektiivi aunimetus.

V. KAPSUKASE NIM. VILNIUSE RIIKLIKU ÜLIKOOLI AKADEEMILINE KOOR (LEEDU NSV TEENELINE KOLLEKTIIV)

Koori asutamisaasta on 1940 (esimene kontsert oli 27. jaanuaril 1940. a.). Asutajaks ja esimeseks dirigendiks oli helilooja **Konradas Kaveckas.** Pärast asendasid teda **Antanas Ilčiukas, Vincas Arnastauskas ja Jonas Motekaitis,** 1948. aastast kuni tänaseni on dirigendi kohal Leedu NSV teeneline kunstnik **Pranas Sližys.**

Alg-aastail oli lauljaid 67, viimasel ajal aga 150—200. Ühtekokku on koor andnud üle 500 kontserdi.

Leedu NSV 1945. a. laulupeol saavutas kollektiiv teise, järgmisel aastal aga juba esimese koha. Seda austavat kohta ei loovutatud järgnevatelgi laulupidudel (1950. ja 1955. a.). 1957. a. tuli koor esimese vabariikliku noorsoofestivali laureaadiks.

Korduvalt on käidud kontserte andmas väljaspool vabariiki — Minskis, Lvovis, Užgorodis, Kiievis, Odessas, Riias, Tartus, Tallinnas, Leningradis. Endastmõistetavalt lauldi koos teiste vennasvabariikide üliõpilastega 1956. a. I üliõpilaslaulupeol Tartus ja 1958. a. II üliõpilaslaulupeol Riias.

Teenete eest leedu ja nõukogude muusikakultuuri populariseerimisel anti koorile Leedu NSV teenelise kollektiivi nimetus.

P. STUČKA NIM. LÄTI RIIKLIKU ÜLIKOOLI TANTSUANSAMBEL «DANCIS» (LÄTI NSV TEENELINE KOLLEKTIIV)

Ansambel töötab juba 1946. a. alates. Esimeseks suuremaks edusammuks oli laureaadi nimetuse võitmine VI ülemaailmsel noorsoofestivalil Moskvas 1957. a. 1960. a. laulu- ja tantsupeo konkursil võideti esikoht. Sama korrati viis aastat hiljem ja iga-aastastel tantsuansamblite võistlustel.

Ansamblit iseloomustab agar kontserditegevus Lätis ja väljaspool vabariigi piire. 1965. a. võttis rühm ansambli liikmeid osa Balti vabariikide kultuurinädalast Saksa DV-s. 1966. a. tegi ansambel kaasa läti kunstidekaadil Moldaavia NSV-s. Hiljuti pöördus kollektiiv tagasi Rumeeniast, kus kohtuti sealsete üliõpilaste ja teiste noortega.

Teine ansamblit iseloomustav joon on elav, loominguline tegevus. Kolme aasta jooksul on kollektiivis sündinud üle kümne uue tantsu. Nende autoriks on ansambli juht Uldis Žagata.

Praegu on ettevalmistamisel nõukogude võimu 50. aastapäevale pühendatud kava.

KAUNASE MEDITSIINIINSTITUUDI RAHVATANTSURÜHM

Kollektiiv sündis 1951. a. ning sellesse kuulub praegu 12 nais- ja 12 meestantsijat, samuti 2 akordionisti. On võetud osa vabariiklikest tantsupidudest ja festivalidest, käidud kontserte andmas Moskvas, Tartus, Kiievis, Tallinnas, Leningradis jm.

Tantsurühma juhiks on **Algimantas Bukauskas.**

V. I. LENINI NIM. VALGEVENE RIIKLIKU ÜLIKOOLI RAHVAPILLIORKESTER (RAHVAORKESTER)

1947. a. organiseerusid VRÜ rahvapillimuusika entusiastid rahvapillirühma. Seda asus juhtima konservatooriumis õppiv filoloogiaüliõpilane **Nikolai Korsak.** 1953. a. kasvas ring 30-liikmeliseks orkestriks ja hakkas andma kontserte. Sellest aastast alates hoiab dirigendikeppi **Mihhail Lissitsõn.** Praegu kuulub kollektiivi koosseisu 60 inimest.

1956. a. sooritas orkester oma esimese reisi väljapoole vabariiki — Tartusse, et võtta osa **I üliõpilaslaulupeost.** Osa võeti ka kaks aastat hiljem Riias peetud **II üliõpilaslaulupeost.** 1954. a. alates on esinetud kõigil Valgevene NSV kunstilise isetegevuse ülevaatustel, festivalidel, dekaadidel ja võidetud mitmel korral esikoht. 1956. a. pärast III Valgevene kunstidekaadi anti kollektiivile rahvaorkestri aunimetus.

Orkestri saatel on esinenud ooperi- ja balletiteatri, raadio ja televisiooni solistid.

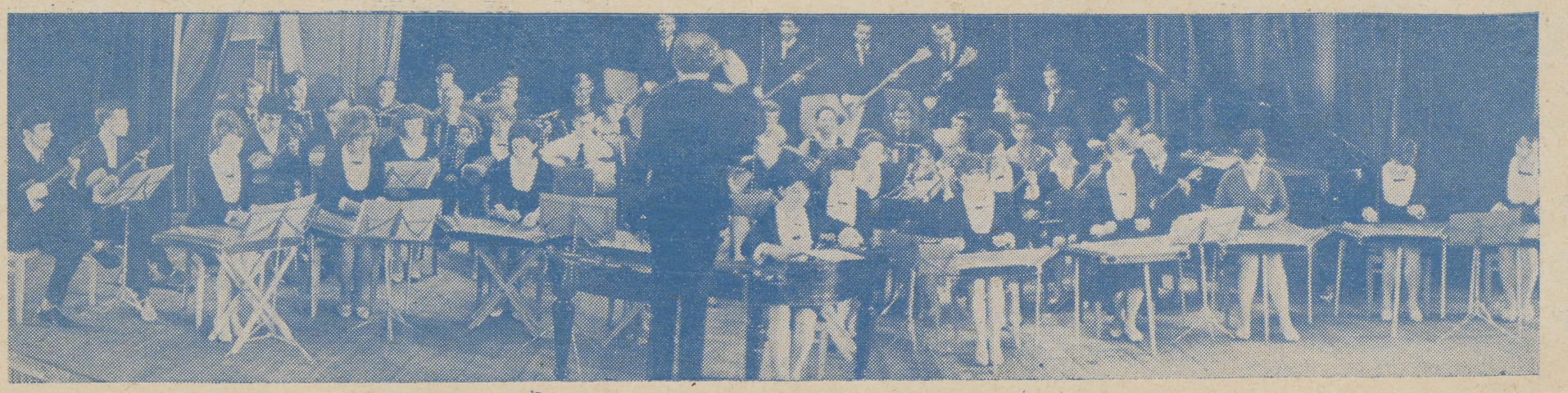

GAUDEAMUS IGITUR 1967

I üliõpilaslaulupeo sünniloost ja sellest, kuidas on kulgenud III üliõpilaslaulupeo ettevalmistus, milliseid külaliskollektiive on Tartusse oodata, rääkis meile laulupeo propagandatoimkonna esimees A. Luur.

Mõte korraldada ülelïiduline üliõpilaslaulupidu sündis lõplikult 1955. a. Tartus. Ühel Tartu Akadeemilise Meeskoori üldkoosolekul arutati seda päris pikalt-laialt. Tallinnas enne üldlaulupeo rongkäigu algust arutasime asja koos naiskooriga. Välkkoosoleku üksmeelne seisukoht oli — paneme käed külge ja teeme mõtte teoks.

Ja teoks sündiski see 1956. a. suvel Tartus. **Toimus I üliõpilaslaulupidu,** millest võttis osa ligi 2000 üliõpilasesinejat. Ühiselt otsustati muuta taoline üritus traditsiooniliseks. Et tudeng saaks osa võtta vähemalt kahest laulupeost, siis pidi laulupidu toimuma iga 2 aasta järel.

II laulupidu oligi kavakohaselt 1958. a., ja nimelt Riias.

Saabus pikk vaheaeg, kus keegi millegipärast nagu ei söandanud mõtet uuesti üles võtta. Ja taas tuli esimene sõna tartlastelt. Hakati tegema ettevalmistusi **III üliõpilaslaulupeoks, mis toimubki nüüd, 8.—9. juulil Tartus.** Seekord on registreerinud osavõtjaid **4000** ümber. Külaliskollektiividest saabuvad enam-vähem kõik Baltikumi kõrgemate koolide muusikakollektiivid (umbes 60 kollektiivi), koorid, orkestrid ja tantsurühmad Valgevenest, Leningradist, Petrozavodskist ja Armeeniast. Saabuvad Leningradi Riikliku Ülikooli akadeemiline koor, O. Kuusineni nim. Petrozavodski Riikliku Ülikooli segakoor, Jerevani Riikliku Ülikooli koor. Osavõtvad kollektiivid on kõik teenekad ja kõrgetasemelised.

Laulupeo **aujuht** on NSV Liidu rahvakunstnik RAM-i peadirigent **Gustav Ernesaks, üldjuhiks — Richard Ritsing,** kes on ühtlasi ka laulupeo repertuaaritoimkonna esimees. **Rahvakunstiõhtu aujuht** on Eesti NSV rahvakunstnik **Ullo Toomi, üldjuhiks** Eesti NSV teeneline kultuuritegelane **Helju Mikkel.**

Liiduvabariikide koorid esinevad oma nimekamate koorijuhtide taktikepi all. Juba esimesest laulupeost on tuttavad Vene NFSV teeneline kunstitegelane **Grigori Sandler** ja Leedu NSV teeneline kunstnik **Pranas Sližys.**

Laulupeo läbiviimiseks organiseeriti laulupeo **peakomisjon,** mille **esinaiseks** on EPA rektor **M. Klement.** Kõige kibedam töö algas kohe repertuaaritoimkonnas. Tehti kindlaks ühendkooride laulud (esitatakse ju üks laul kõigi osavõtjate emakeeles), tunti huvi külaliskollektiivide repertuaari vastu.

Tänuväärse töö on ära teinud dekoratsioonitoimkond. Neil on valminud laulupeo märgi, mälestusmedali ja suveniirrättide kavandid. Mälestusmedal, mille autoriks on kunstnik L. Leola, antakse igale osavõtvale koorile. Kavas on välja anda laulupeo album, kogukam kui eelmine.

Julgelt võib öelda, et seekord meil tõrvikutest puudus ei tule, neid on tellitud suurel hulgal. Tohutu töö tegid ära majutamistoimkond, transporditoimkond, toitlustamistoimkond jt. peo organiseerijad.

Abi suurürituse korraldamisel osutasid ka vennasvabariigid. Nii saime Kaunase tekstiilikombinaadist rätiriide, samas linnas trükiti ka laulupeo afišid. Needsamad rohelised ja kollased, mis meid suurele peole kutsuvad.

Laulupeo rongkäik hakkab liikuma Vanemuise pargist 8. juulil kell 14.30. Esimene peatus tehakse EPA ees, kus lastakse kõlada tervituslaulul. Sama korratakse ka ülikooli ees. Edasi **minnakse Tähtvere lauluväljakule,** kus läheb lahti tudengite rõõmu ja sõpruse pidu. **Tudeng, jälgi müürilehti ja jõua õigeks ajaks kontserdile, sest see kulgeb vastavalt kavale!**

Pühapäeva õhtul, pärast lõppkontserti Tähtvere lauluväljakul, toimub tõrvikutega rongkäik läbi linna. See on laulupeo lõpp. Pärast lähevad kõik kollektiivid sõpruslõket tegema.

Paljud koorikollektiivid ja tantsuansamblid on avaldanud soovi **ülikooli aulas kontserti anda.** 1956. a. esinesid aulas Kiievi ja Leningradi koorid. Menu oli tohutu, aplausidel ja lauludel ei tulnud niipea lõppu.

Kontserdi täpne aeg avaldatakse teadetetahvlil või «Edasis». Jälgige pidevalt reklaami!

Enamik külaliskollektiive peaks jõudma kohale 6. juuli õhtuks.

* * *

Oleme kindlad, et pidu läheb korda. On see ju nooruse pidu, tudengite sõpruspidu. Siin sõlmitakse sõprus tugeva sõlmega. Tähtis on, et tudeng tunneks end täisõigusliku peoperemehena, oleks lahke ja abivalmis, poleks aplausi ja kiidusõnadega kitsi. Lillede viimine omal algatusel on väga tervitatav. Laulupeol leiab igaüks endale palju uusi sõpru ja saadud mälestused soojendavad veel paljude aastate pärast südant.

Meenub, et veidi aega pärast esimest laulupidu sõitis Tartu Akadeemiline Meeskoor kontsertmatkale mööda Liitu. Kui jõudsime Kiievisse, võttis meid vastu Kiievi Polütehnilise Instituudi segakoor, kes oli selle tarvis kolhoosist suvistelt töödelt linna sõitnud. Kogu Kiievis viibimise ajal olid nad meie saatjateks. Viimasel õhtul istusime Dnepri kaldal, laulsime ja tervitasime hommikust päikesetõusu. Tore ja südamlik oli.

Või jälle 1957. a. Moskvas ülemaailmsel noorsoofestivalil. Meie hoidsime Leningradi RÜ segakoorile pöialt, nemad meile. Soojalt on meid vastu võetud igal Baltikumi kontsertmatkal.

See sõprus on tudengite sõprus, tugev ja kindel. Nüüd, III üliõpilaslaulupeol, kohtume jälle.

Vestles Tiiu ROOSMAA

KAUNASE POLÜTEHNILISE INSTITUUDI MEESKOOR

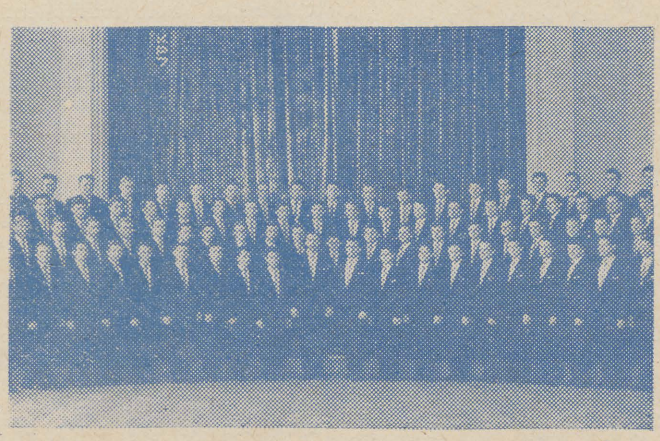

KPI meeskoor on ainuke Leedu kõrgemate koolide meeskoor. Sünniaasta 1957; asutaja ja praegunegi dirigent on Leedu NSV teeneline kunstnik **Juozas Šidlauskas.**

Koor armastab palju reisida. Tema laul on kõlanud Riias, Šiauliais, Tartus, Tallinnas, Leningradis, Minskis, Kiievis, Bakuus, Jerevanis, Tbilisis, Batumis, Sotšis jm. Oma olemasolu jooksul on koor andnud 190 kontserti.

1963. a. võttis koor osa esimesest vabariiklikust meeskooride kokkutulekust, kus ta tunnistati üheks paremaks Leedu NSV isetegevuskollektiiviks ja I koha väärilseks.

1965. a. tunnistati kollektiiv Kaunase parimaks meeskooriks.

Kollektiivis on juurdunud rohkesti traditsioone. Igal aastal kohtutakse Šiauliai, Vilniuse ja Liepaja pedagoogilise instituudi naiskooridega. Pidulikult tähistatakse uute lauljate vastuvõtmist ja veteranide ärasaatmist.

Kodumaa 50. juubeliaasta on koori 10. juubeliaastaks.

TALLINNA POLÜTEHNILISE INSTITUUDI AKADEEMILINE MEESKOOR

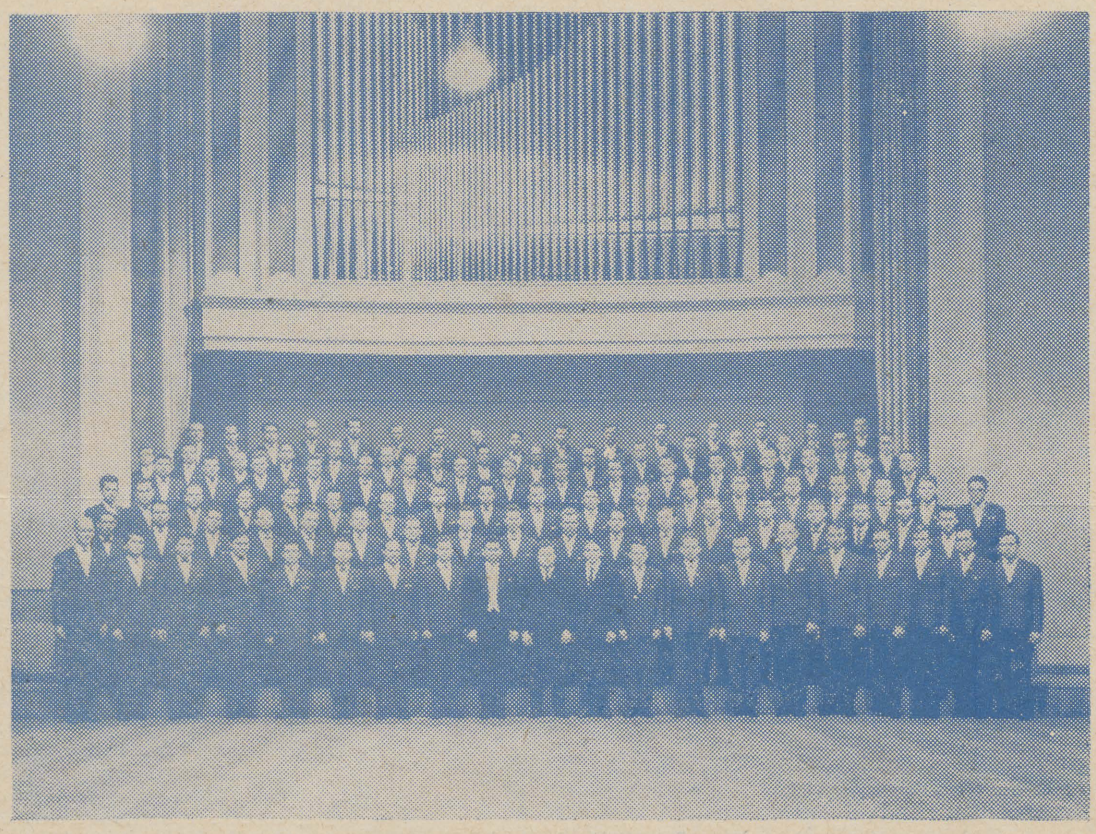

Tallinna Polütehnilise Instituudi Akadeemiline Meeskoor on vanimaks Tallinna üliõpilaskooriks. Koori kauaaegse dirigendi **Arno Kallikormi** juhatusel anti esimesed kontserdid 1945. a. lõpus. Praegu on peadirigendiks Eesti NSV teeneline kunstitegelane **Harald Uibo** ja dirigendiks **Ants Üleoja.** Avalike esinemiste arv jõudis 1967. a. maikuus 500-ni.

Tegevliikmete arv on pidevalt olnud tublisti üle saja (praegu 110). Kõigi nende aastate jooksul on kooris laulnud 620 tehnikaüliõpilast, kellede hulgast on sirgunud teaduse doktoreid ja kandidaate, ettevõtete direktoreid ja peainsenere, nimekaid muusikategelasi.

Koor on laulnud nii Tallinnas kui ka paljudes vabariigi linnades, alevites ja kolhoosiklubides. Üheteistkümnel korral on reisitud väljapoole vabariiki. Pikemateks matkadeks on olnud 1963. a. marsruut Volgograd—Kuibõšev—Moskva ja 1967. a. marsruut läbi Poola, Saksa DV, Tšehhoslovakkia, Austria, Ungari ja Jugoslaavia. Viimasel sõidul tutvustas koor 16 esinemise jooksul eesti isetegevuslikku meeskoorilaulu rohkem kui 15 tuhandele kontserdikülastajale, lisaks veel lindistused Poola ja Zagrebi raadios ning Berliini televisioonis.

Repertuaaris on 22 aasta jooksul olnud kokku 246 laulu või pikemat kooriteost. Viimaste hulgast võiks nimetada T. Vettiku «Tantsusüiti», Z. Kodaly «Karadi laule», J. Sibeliuse teost «Snöfrid».

Koori on autasustatud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga, laureaadi nimetus on võidetud paljudel isetegevuskonkurssidel.

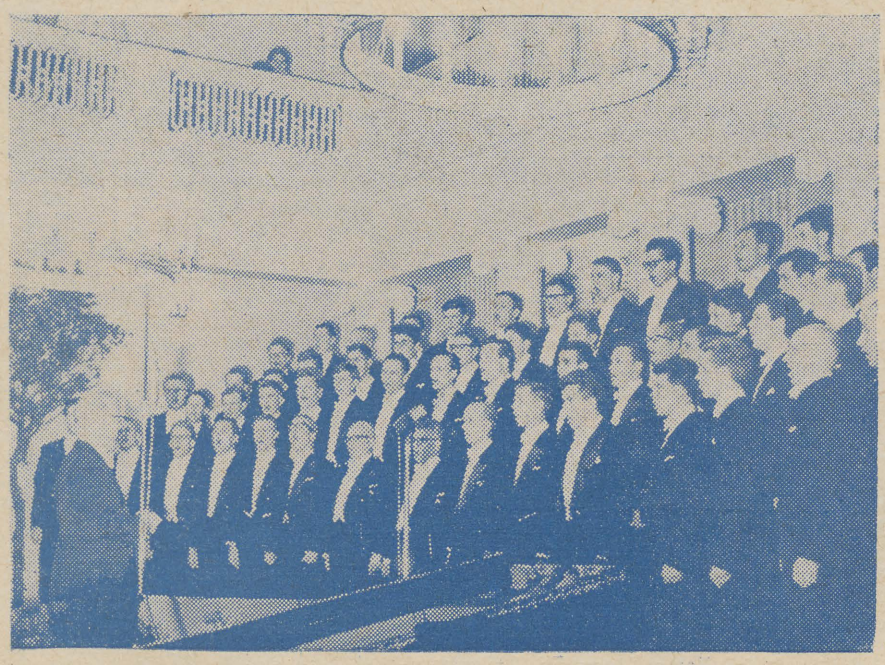

TARTU AKADEEMILINE MEESKOOR

Tartu Akadeemiline Meeskoor asutati 1912. a. omaaegse populaarse helilooja ja dirigendi Juhan Simmi poolt. 1924. a. asendas Simmi Leenart Neuman. 1933. aastast alates kutsuti juhatajaks praegune Eesti NSV teeneline kunstitegelane Richard Ritsing, kes töötab sellel kohal tänaseni.

Oma pika tegevusaja jooksul on Tartu Akadeemiline Meeskoor esinenud loendamatute kontsertidega kodulinnas ja vabariigi teistes paikades.

Tartu Akadeemilist Meeskoori on korduvalt autasustatud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga. Esikohti on võidetud arvukatel konkurssidel vabariigis. Ülelïidulisel ja ülemaailmsel noorsoofestivalil Moskvas 1957. a. võideti laureaadinimetus.

LAULUD NÜÜD LÄHEVAD ...

1956. a. Tartus, 1958. a. Riias. Nüüd lisandub — 1967. a. Tartus. Sellest, mis peitub nende arvude taga ning TRÜ laulunaistest oli meelsasti nõus rääkima meie naiskoori kauaaegne liige TRÜ teaduslik sekretär sm. Irene MAAROOS. Vestluses kasutatud tsitaadid on võetud TRÜ väljaandest «Esimene üliõpilaslaulupidu».

*

Eestlasi on ikka laulurahvana tuntud. Esimese üliõpilaslaulupeo korraldamise idee tekkis meie üliõpilaskooride omaaegsel dirigendil **R. Ritsingul.** TRÜ naiskoor ja Tartu Üliõpilasmeeskoor haarasid mõttest õhinaga kinni.

Esimese üliõpilaslaulupeo peakomisjoni kuuluvad TRÜ rektor prof. **F. Klement** esimehena, Eesti NSV teeneline kunstitegelane dirigent **R. Ritsing** esimese aseesimehena ja EPA ametiühingukomitee esimees **L. Järv** teise aseesimehena.

Organiseerimistööde käigus saadeti kutsed laulupeost osavõtuks Moskva, Leningradi, Minski, Kiievi, Riia, Kaunase, Vilniuse, Petrozavodski, Tallinna ja Tartu üliõpilaskollektiividele. Laulupeo aujuhatajaks otsustati paluda Tartu Üliõpilasmeeskoori asutaja ja esimene dirigent, muusikaveteran Eesti NSV rahvakunstnik **Juhan Simm.** Üldjuhtideks valiti Läti NSV teeneline kunstitegelane **Haralds Mednis,** Leedu NSV teeneline kunstnik **Pranas Sližys,** Leningradi Ždanovi-nimelise Lenini ordenit kandva RÜ segakoori dirigent **G. M. Sandler** ja Eesti NSV teeneline kunstitegelane **Richard Ritsing.** Rahvakunstiõhtu üldjuhiks valiti Eesti NSV rahvakunstnik **Ullo Toomi** ja temale abiks **Helju Mikkel.**

Kronoloogiliselt:

6. juulil kell 10 toimus laulupeo platsil Toomeorus esimene peaproov.

Laulupidu algas laupäeval 7. juulil kell 23 rahvakunstiõhtuga, millele eelnes tõrvikutega rongkäik läbi linna.

«Peo avatseremooniast jättis eriti sügava mulje sõprustule läitmine. Süütetule tõid ja süütasid tuleurnis eesti rahvarõivais ratsanikud. Süütamise ajal laulsid ühendkoorid R. Ritsingu juhatusel V. Muradeli «Rahvusvahelise Üliõpilaste Liidu hümni».

Järgmisel päeval, s. o. 8. juulil toimus samas (Toomeorus) laulupäev, mis kujunes pidustuste kulminatsiooniks.

«Juba algusest peale reageerisid kuulajad ettekannetele väga sooja poolehoiuga, nõudes kordamisi, lisapalu ja autoreid juhatama...»

Kogu esimene üliõpilaslaulupidu oli lopmata tore ja kujunes suureks sõpruse sümboliks. Vihm ei suutnud segada ei rahvakunstiõhtut ega laulupäeva. Toredasti õnnestunud lauludega meelitasime päikesegi välja. Ja kui peo lõpp kätte joudis, ei tahtnud keegi lahkuda. Üldist meeleolu aitas tõsta see, et laulupeo külaliste seas olid valitsuse liikmed ning meie tuntud muusikategelased G. Ernesaks, T. Vettik jt.

Järjest tõusva vaimustuse peamiseks põhjuseks oli muidugi ettekannete kõrge kunstiline tase. Nii mõnedki koorid näitasid otse professionaalset meisterlikkust.

Eriti vaimustatud olime Kiievi Lenini ordenit kandva Polütehnilise Instituudi ning Leningradi Ždanovi-nimelise Lenini ordenit kandva Riikliku Ülikooli segakooridest. Esimest neist juhatas Ukraina NSV teeneline kunstnik **Lidia Padalko,**

teist **G. M. Sandler.** Kooridel oli väga hea kava, mis kanti ette kõrge kunstimeisterlikkusega. Aulas toimunud kontsertidel oli neil täissaal kuulajaid.

«Esimene üliõpilaslaulupidu kujunes suursündmuseks, sellest võtsid osa seitsme vennasrahva — vene, ukraina, valgevene, läti, leedu, karjala ja eesti üliõpilaste isetegevuskollektiivid üle 2.200 laulja, tantsija ja mängijaga (Tartust 464, Tallinnast 424 ja väljastpoolt Eesti NSV-d 1300 üliõpilasisetegevuslast)».

*

1958. a. Riias toimunud teisest üliõpilaslaulupeost võtsid osa TRÜ naiskoor ja Tartu Akadeemiline Meeskoor. Laulupeo muljed on kahvatumad, kuigi pidu toimus looduslikult väga kenas kohas. Tartus näis kogu linna elanikkond üliõpilaslauljate rõõmupäevi kaasa elavat (kokku üle 25 000 kuulaja), Riias polnud seda märgata.

Pärast esimest üliõpilaslaulupidu ilmus pidulik eriväljaanne «Esimene üliõpilaslaulupidu», teisest laulupeost mingit sellist mälestuseset ega ajaloolist dokumenti ei jäänud.

Sel suvel tuleb kindlasti vana traditsiooni ka ses mõttes jätkata, et kohe pärast peo lõppu ilmutada materjalid mälestuseks kõrgemate koolide muusika- ning laulukunsti viljelejatele ning nende kunsti sõpradele.

Kolmandale üliõpilaslaulupeole on lubanud tulla mitukümmend külaliskollektiivi. Eriti kõrget esinemiskultuuri ootame Armeenia RÜ Ajaloo-Keeleteaduskonna segakoorilt, keda juhatab ka eestlastele hästi tuntud dirigent **Oganes Tšekidžjan.** Loodame, et koor valmistab meile meeldiva üllatuse kontserdiga TRÜ aulas.

*

«Tartu Riikliku Ülikooli naiskoor asutati 1945. a. kevadsemestril. Kui esialgu oli kooris ainult 25 üliõpilast-laulusõpra, siis juba sama aasta sügisel andis koor semestrikontserdi 120-liikmelise koorikollektiivina. Siitpeale on lauljate arv pidevalt kasvanud.»

Naiskoor on muutunud ülikooli tuntumaks isetegevuskollektiiviks. Oleme osa võtnud kõikidest Tartu linna ja rajooni laulupäevadest ning Eesti NSV üldlaulupidudest.

Viimasteks õnnestunud esinemisteks on laulureisid keskkoolidesse ning Läti Riiklikku Ülikooli. Möödunud semestril noore dirigendi L. Taali diplomikontserdil Tallinnas said niihästi dirigent kui koor kõrgeima hinde.

Uudseks töövormiks on laululaager Tartu lähistel. Möödunud aastal oli see väga töö- ning muljetekkullane.

Koori dirigendid **Vaike Uibopuu** ja **Linda Taal** on väga andekad, energilised noored naised. Mõlemad laulavad vabariiklikus koorijuhtide segakooris, on esinenud Ungaris, Soomes. Reisidelt on nad toonud koori repertuaarile täienduseks väga meeldivaid kaasaegseid kooripalu.

Muidugi tahame edukalt osa võtta ka kolmandast üliõpilaslaulupeost.

Kirja pani LINDA KRUUSTEE

III üliõpilaslaulupeo ürituste kava

III üliõpilaslaulupeost võtavad osa Vene NFSV, Armeenia, Valgevene, Leedu, Läti ja Eesti NSV üliõpilaskoorid.

LAUPÄEVAL, 8. JUULIL 1967. A.

kell 14.30	**OSAVÕTJATE RONGKÄIK** Vanemuise pargist läbi Pälsoni—Riia—Ülikooli—Kingissepa tänava Tähtvere lauluväljakule.
kell 16 Tähtvere lauluväljakul	**AVAKONTSERT** Pidulik avamine, ühendkoori esinemine, külaliskooride esinemine rahvusliku repertuaariga.
kell 21 Tähtvere lauluväljakul	**RAHVAKUNSTIÕHTU** Esinevad kõik tantsuansamblid ja -rühmad. Saadavad rahvapilliorkestrid, koorid ja puhkpilliorkestrid.

PÜHAPÄEVAL, 9. JUULIL 1967. A.

kell 11 Elva lauluväljakul	**SÕPRUSKONTSERT** Esinevad üksikud külaliskoorid, -orkestrid, -tantsurühmad.
kell 19 Tähtvere lauluväljakul	**LÕPPKONTSERT** Esinevad Eesti ühendatud üliõpilas- ja vilistlaskoorid, külaliste rahvatantsukollektiivid ja orkestrid ning ühendkoor osavõtvate rahvaste lauludest koosneva kavaga.

Juubelikonverents tõstatas probleeme

Üsna varakult ja mitmekülgselt reklaamitud G. F. Parroti (G. F. Parrot') konverents tõi 1. ja 2. juulil ülikooli aulasse asjahuvilisi kuulajaid-rääkijaid. Enamuse moodustas seekord veel kohalik publik, olgugi et Leningradist oli osavõtjaid ca 30 — viimaste siiasõidu peaeesmärk oli küll veidi teine: tutvumine füüsika õpetamise korraldusega füüsikaosakonnas, eriti üldfüüsika kateedris. Külalisi oli ka Riiast ja Moskvast. Meie üliõpilasi ei märganud. Ka õppejõude oli vähe. Kas on selline tähelepanu meie ülikooli ühele silmapaistvale minevikumehele rahuldav ja kas saab antud juhul ka rahuldavat hinnangut lugeda küllaldaseks, on esimene probleem, mis konverentsi käigus tekkis.

Konverentsi avas rektor **prof. F. Klement.** Oma avakõnes rääkis ta vajadusest põhjalikumalt uurida kõrgema kooli (koolide) ajalugu Tartu linnas. See annaks meile aluse nimetada G. F. Parrotit kas esimeseks või kui mitte esimeseks, siis nii ja nii mitmendaks rektoriks. Rektori isikliku arvamuse kohaselt tuleks Tartus rääkida kahest teinetelsest täiesti sõltumata ülikoolist: Academia Gustaviana st ja 1802. a. avatud ülikoolist. Siis võib ka Parrotit täie õigusega nimetada ülikooli esimeseks rektoriks. Rääkides G. F. Parrotist tõi F. Klement eriti esile tema energiat ja tahet aktiivselt sekkuda intensiivse teadusliku töö kõrval õppe- ja teadusliku töö ning kultuurielu organisatoorsetesse probleemidesse ja tema tähelepanuväärseid tulemusi nende lahendamisel. See on omadus, mida meie tänapäeva väljapaistvate teadlaste juures sageli tikutulega otsida tuleb.

FAI vanem teaduslik töötaja **P. Müürsepa** ettekanne oli pühendatud G. F. Parroti elu ja tegevuse kirjeldamisele eriti tema Tartu ülikooli perioodil. Huvitav oli Läti TA vanem teaduslik töötaja **J. Stradinši** ülevaade G. F. Parroti osast Läti teaduses ja kultuurielus. Dots. **U. Palm** näitas, et G. F. Parrotit võib nimetada mitte üksnes füüsikuks vaid ka keemikuks.

Pärast vaheaja väljakuulutamist järgnes konverentsisündmuste **kõige pidulikum** osa. Osavõtjad laskusid fuajeesse. Avalaul aulasse viivale trepile rivistunud meeskoori ansamblilt **R. Ritsingu** juhatusel. Rektori sõnavõtt ja katte eemaldamine G. F. Parroti reljeef-portreelt, mille autoriks on Endel Taniloo. Ka siinsamas tõstatas rektor probleemi: miks mitte rohkem tähelepanu ja mälestusmärke ülikoolile nime teinud teadlastele?! Füüsikaosakonna IV kursuse üliõpilane **P. Saari** rääkis lugupidamisega Parroti ja üliõpilaskonna seltsimehelikest suhetest ja oli üllatunud sellest, kuivõrd sarnased olid mõned tolleaegsed üliõpilaste ja õppejõudude ees seisvad probleemid tänapäevastega. Reljeefi avamistseremoonia lõppes *Gaudeamusega* sama ansambli esituses. Sündmus oli tõepoolest pidulik.

Edasi siirduti füüsika kabineti endisesse asukohta aud. 102, kus dots. **P. Prüller** andis lühiülevaate siin töötanud füüsikutest. **Dots. A. Mitt** eemaldas katte G. F. Parroti, E. Lenzi, J. F. Parroti, M. H. (B). Jacobi ja F. L. Kämtzi memoriaaltahvlilt. Samas ruumis on avatud ka näitus G. F. Parroti töödest. P. Prüller tegi ettepaneku nimetada aud. 102 Parroti auditooriumiks. Mida arvab sellest ülikooli üldsus ja rektoraat?

Pärast vaheaega jätkas konverents oma tööd. Loeti ette tervitustelegrammid Montbeliard'ist ja kuulati TA Loodusteaduste ja Tehnika Ajaloo Instituudi teaduslikult töötajalt **O. Ležnjovalt** (Moskva) ettekannet Parroti tegevusest Peterburi Teaduste Akadeemias. **V. Kalnin** tõstis esile G. F. Parroti meditsiinialastes töödes neid kohti, kus on märgitud, et meditsiin omandab vaid siis teadusliku iseloomu, kui ta baseerub mehhaanika, füüsika ja keemia printsiipe arvestaval füsioloogial. **J. Eilart** räägib Parrotist kui Vene loodusvarade uurimisele innustajast. Konverentsi esimene päev lõppes **dots. P. Prülleri** rikkalikult illustreeritud ülevaatega möödunud sajandivahetuse aegsest Tartust.

Ettekannete jälgimist soodustas trükitehniliselt küllalt hästi valminud konverentsi kogumik (selle eest suur tänu eeskätt **kirjastusgrupi kollektiivile)** ja raadiotranslatsioon (**V. Kiis** ja tõlkijad sm. **L. Eringson, H. Leemets, H. Pak**). Ohtupoolikul tutvuti Tõravere Observatooriumi ja Lõuna-Eesti vaheldusrikka loodusega.

Konverentsi teisel päeval rääkis **P. Prüller** esimese rektori tegevusest füüsikakabineti rajajana. Juba sel ajal oli füüsikutel kitsas. Osa aparaate pidi G. F. Parrot oma kodus hoidma. Sellele vaatamata olid aga eraldatud summad (kabineti rajamiseks eraldatud summa oli 18 000 rbl, aasta eelarve esialgu 1500, siis 2500 rbl.) küllaldased füüsikakabineti muutmiseks üheks paremini varustatuks kogu Euroopa ülikoolide ulatuses. **Edgar Oissar** rääkis Parroti filosoofilistest vaadetest, TA Ajaloo Instituudi vanem teaduslik töötaja **A. Traat** G. F. Parrotist kui talurahva õiguste eest seisjast. Prof. **V. Vaga** ettekande eesmärgiks oli G. F. Parroti prantsuse päritolu esiletõstmine ning tema nime prantsuspärase kirjutamis- ning hääldamisviisi ainuõigeks tunnistamine. Huvitavaid andmeid G. F. Parroti kui inimese kohta tõi TRÜ Teadusliku Raamatukogu vanembibliograaf **Elsa Kudu.** Ka tema pidi kahetsusega tunnistama, et G. F. Parroti tegevust on uurinud peamiselt möödunud sajandi ajaloolased.

Ettekannetele järgnenud diskussiooni käigus võeti kõige rohkem sõna prof. V. Vaga poolt püstitatud probleemi kohta. Diskussiooni käigus väideti, et G. F. Parroti nime prantsusepärane kirjutamis- ning hääldamisviis võib teaduse ajaloos segadust tekitada. Dots. **T. Ilomets** ja **U. Palm** tunnistasid oma sõnavõttudes G. F. Parroti 200-le sünnipäevale pühendatud konverentsi igati õnnestunuks (nendega ühines O. Ležnjova) ning väljendasid soovi näha seda teedrajavana Tartu ülikooli teiste väljapaistvate teadlaste mälestuse jäädvustamisel. Samuti pidasid nad vajalikuks G. F. Parrotile pühendatud raamatu kirjutamist ja selle nõuetekohast kirjastamist Eesti Riikliku Kirjastuse kaudu.

Konverentsil vastuvõetud resolutsioonis märgitakse kaasaja teaduse ajaloolaste vähest huvi G. F. Parroti ja teiste ülikooli silmapaistvate isiksuste tegevuse uurimise vastu ning kutsutakse üles sellega aktiivselt tegelema eeskätt just meie ülikooli teadlasi. Pole vist õige tundma õppida neid külalisettekandjate materjalide põhjal. Niisugune tendents on aga olemas. Otsustatakse pöörduda Nõukogude Liidu TA Loodusteaduste ja Tehnika Ajaloo Instituudi poole G. F. Parrotile pühendatud teose trükiplaani võtmiseks lähematel aastatel. Arvestades G. F. Parroti teeneid Tartu ülikooli kujundamisel väljapaistvaks teaduse ja kultuuri keskuseks teeb konverents ettepaneku Tartu Linna TS Täitevkomiteele Tartu linna mõne tänava või pargi (näit. park tulevase füüsikakorpuse asukohas, TRÜ klubi vastas) nimetamiseks Parroti-nimeliseks. Samuti peab konverents soovitavaks G. F. Parroti ümbermatmist Leningradis likvideerimisele kuuluvast Smolenski kalmistult Tartusse.

Tundub, et konverents õnnestus. Loodame, et see on tõepolest alguseks paljudele järgnevatele samalaadilistele üritustele.

Konverentsi organiseeriva komisjoni nimel

K. KUDU

Uut teatmekirjandust

Справочник секретаря первичной организации. Москва 1967. 271 lk.

М. Аваков и В. Глозман. **Справочник по трудовому законодательству.** (В вопросах и ответах) Минск 1966. 388 lk.

Труд и заработная плата на предприятии. Справочное пособие. Москва 1967. 398 lk.

В. А. Дьяков. **Деятели русского и польского освободительного движения в царской армии 1856—1865 годов** (Биобиблиографический словарь). Москва 1967. 256 lk.

Почепко, Г. П. и Фролова, И. И. **История зарубежных стран.** (Европа, Америка, Австралия). Библиография иностран. библиографий. Москва 1967. 412 lk.

Б. Л. Кандель. **История зарубежных стран.** Библиография русских библиографий, опубликованных с 1857 по 1965 год. Москва 1966. 255 lk.

Toimetaja: J. FELDBACH

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Tartu Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 4372. MB 5288.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riikliku Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 23 (670) Reedel, 1. septembril 1967 XXI aastakäik

JÕUDU TÖÖLE, ÜLIÕPILANE JA ÕPPEJÕUD!

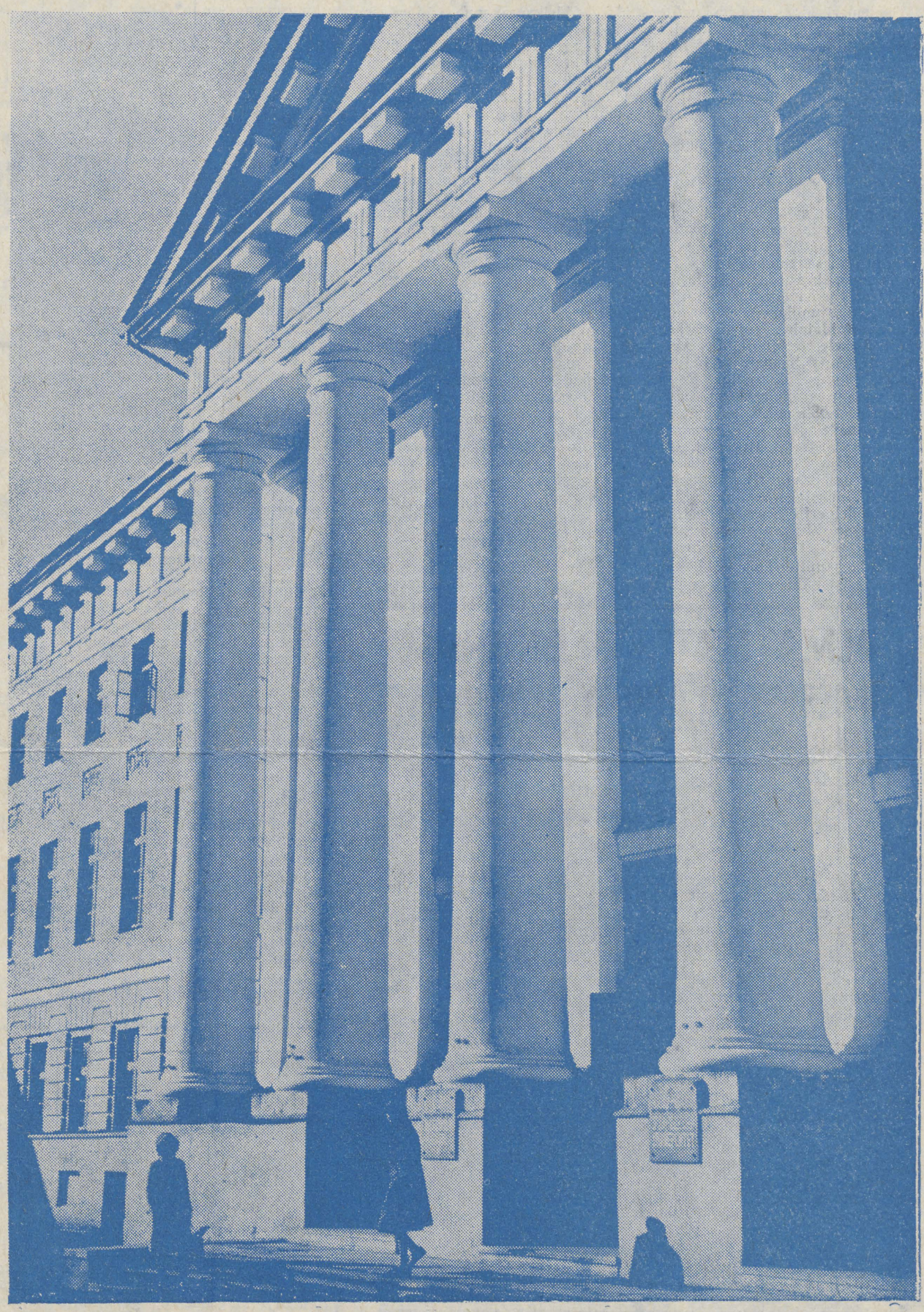

Oled üliõpilane. Kindlasti on Sul veel harjumatu seda sõna enda kohta kuulda. 11 aastat õpilane ja nüüd esimest päeva üliõpilane. Kuid ega Sa olegi veel õige tudeng! On ju tudengiks löömine olemata ja ka esimene eksamisessioon tuleb selleks ära teha, et teenitult tudengi nime kanda.

Usume, et oled meie sekka tulnud kindla tahtega tublisti tööd teha. Ja seepärast ei tohiks Sind ka kohutada esimesed raskused. Kui oled veendunud püstitatud eesmärgi õigsuses ja kui Sul jätkub visadust, siis tuled kõigega toime.

Peagi harjud üliõpilaseluga.

Omaks ja lähedaseks saavad Sinu kursusekaaslased. Omaks muutub meie õpperaamatukogu oma tööõhkkonnaga. Istud seal ja teed uusi avastusi. Mis sellest, et varem on need juba teiste poolt leitud. Sinu jaoks on nad uued, nad teevad Sind rikkamaks ja teadusejanulisemaks.

Omaks saavad meie üliõpilaskohvik ja -klubi. Peagi veendud, et pärast õpinguid on seal tore aega veeta. Ja muidugi sport. Kui Sul jätkub mehisust, siis saad oma spordimeisterlikkust tublisti tõsta.

Oled üliõpilane. Täie õigusega saad osa võtta üliõpilaspäevadest, Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva tööst, oma ülikooli ehitustest, üliõpilaskonverentsidest, üliõpilaslaulupidudest jm. Kuid vähe on sellest, kui kasutad ainult õigust osavõtuks. Alati pead midagi omalt poolt andma, ainult siis tunned täit rahuldust ja rõõmu. Võib-olla leiad juba järgmisel aastal tee ehitusmaleva rühma Eestis, siis ootavad Sind veel Kasahstani ja Ungari ning teiste riikide ehitused. Kui oled hakkaja ja ühined meie naiskoori või Akadeemilise Meeskooriga, siis annad oma laulu juba järgmisel suvel IV üliõpilaslaulupeole Leedus.

Tead ju, et ühiskond vajab suurte teadmiste ja juhtimis- ning organiseerimiskogemustega spetsialiste. Seepärast ei tohi sulguda ainult raamatu taha. Sa pead hingega lülituma üliõpilaselu probleemidesse, üliõpilaselu juhtimisse. Komsomoliorganisatsiooni töö annab hea võimaluse juhtimis- ja organiseerimisvõimete arendamiseks.

Teha on palju. Mõtle põhjalikult läbi, vestle vanemate tudengitega, planeeri hästi aega ja ole sihikindel oma plaanide elluviimisel.

Palju jõudu Sulle!

HUVITAVAT ÜLIKOOLI AJALOOST

ALMA MATER TARTUENSISE ESIMESEST 10 000-st ÜLIÕPILASEST

165 aastat tagasi astus ligi 100-aastase vaheaja järel taas Tartu ellu tudeng, ja sellest ajast alates on ta pidevalt olnud meie Emajõe Ateena lahutamatu osa. Sellele, keda huvitavad meie alma materi esimesed aastakümned, on rikkalikult trükitud materjali käepärast, alates esimese filosoofiaprofessori G. B. Jäsche koostatud ülikooli ava-aktuse kirjeldusest ja seal peetud kõnede tekstidest. (G. B. Jäsche. Geschichte und Beschreibung der Feyerlichkeiten bay Gelegenheit der am 21-sten und 22-sten April 1802 geschehenen Eröfnung der neu angelegten Kayserlichen Universität zu Dorpat in Lievland. /Tartu/, 1803.). Sellest, mida tudengitele on aastate jooksul õpetatud, annavad ülevaate iga semestri alguses väljaantud loengutekavad.

1889. a. ilmus A. Hasselblatt'i ja G. Otto poolt koostatud «Album Academicum der Kaiserlichen Universität Dorpat». Selles 1007-leheküljelises teoses on toodud kuni 1889. aastani immatrikuleeritud 14 331 üliõpilase lühibiograafiad immatrikuleerimise järjekorras. Teos on varustatud alfabeetiliste nimedeloendiga. G. Otto ja A. Hasselblatt on teinud enda poolt korjatud rikkalikust materjalist kokkuvõtliku ülevaate ja avaldanud selle 1891. aastal pealkirja all «Von den 14 000 Immatriculirten Dorpats. Streifzüge in das «Album Academicaum» der Kaiserlichen Universität Dorpat». Dorpat 1891. Esitame alljärgnevalt mõned andmed viimatinimetatud teosest.

G. Otto ja A. Hasselblatt tegid kindlaks, et kuni 1880. a. on Tartu ülikool andnud 18 akadeemikut Vene Teaduste Akadeemiale Peterburis, 71 professorit Tartu Ülikooliie, 100 professorit teistele Venemaa ülikoolidele, 39 professorit välismaa ülikoolidele (peamiselt Saksa, aga ka Sveitsi, Hollandi ja Itaalia ülikoolid), 10 professorit Tartu veterinaariainstituudile ja Riia polütehnilisele instituudile, 21 professorit lütseumidele, polütehnikumidele ja teistele Venemaa kõrgematele õppeasutustele, 8 professorit välismaa lütseumidele, polütehnikumidele, kunstiakadeemiatele ja teistele kõrgematele õppeasutustele, 38 dotsenti ja lektorit Tartu Ülikoolile (kaasa arvamata need, kes hiljem professoriteks said), 29 dotsenti ja lektorit teistele Vene ülikoolidele ja 10 dotsenti välismaa ülikoolidele. Kokku teeb see välja 344 endist Tartu Ülikooli kasvandikku, kes kõrgemates koolides õppejõududeks said. Kui sellest arvust maha arvata need 30, kes selle tõttu on kahe- või rohkemkordselt arvestatud, et nad mitme kõrgema õppeasutuse juures on töötanud, siis jääb 314 Tartu ülikooli esimese 10 000 kasvandiku seast võrsunud ülikoolide õppejõudu. See teeb välja üle 3% neist, kes enne 1880. aastat Tartu ülikoolis on õppinud.

See suhteliselt suur arv on osaliselt tingitud 19. sajandi alguse eriolukorrast Venemaal. Uute ülikoolide asutamise tõttu oli nõudmine õppejõudude järele suur. Seega oli sajandi esimesel poolel hõlpsam õppejõuks saada kui hiljem.

Tuleb arvestada ka Tartu Ülikooli juures asunud professorite instituuti, mis ühelt poolt aitas tõsta ülikoolist tulnud professorite arvu, teiselt poolt aga näitab professorite instituudi avamine Tartus ülikooli omaaegset kõrget taset.

(Järg 2. lk.)

TRÜ 1967 SUVETÖÖD

TÖÖTATI HÄSTI

Kahjuks oli ka praagitegijaid

Septembri algus kutsub auditooriumidesse ka need 500 üliõpilast, kes võtsid osa suvetöödest Tartus ja selle ümbruses. Põhiliselt oldi abiks oma ülikooli hoonete ehitamisel ja remontimisel. Töötati veel kirurgiahaigla objektil, Käärikul, «Avangardi» ja Puhja kolhoosis, Orumäe sovhoosis, Tori näidissovhoosis, Rannu 8-kl. koolis, ülikooli raamatukogus ja vastuvõtukomisjonis.

Tööandjate poolt tuli üliõpilaste kohta kiitev hinnang: «Üliõpilased oskavad väga hästi töötada ja valdav osa ka tahab seda teha.» Eriline tänu paluti edasi ütelda Tiigi tn. 78 hoovimaja remontijatele (töötasid juulikuus), keemikutele **Ando Kaldalule, Toivo Allikale, Aare Lahele, Rein Mällile, Urmas Käärile, Ants Saapale** ja paljudele raamatukogus töötanuile. Ka teises vahetuses oli rohkesti tublisid töömehi. Kõiki siin üles lugeda ei jõu. Nimetaksime **Uno Juust, Ain Kalameest, Inno Maasikat, Jaan Truud, Elju Ernemäge, Anu Pääsot ja Anne Kunderit.** Kõigile nendele üliõpilastele, kes näitasid end suvetöödel eriti heast küljest, **korraldatakse Käärikul tasuta puhkelaager** (sellest teatame eelnevalt).

Kahjuks mitte kõik ei töötanud hästi. Distsiplineerimatust näitasid üles füüsikaosakonna üliõpilased **Tatjana Belinskaja, Ljudmilla Lõsko, Sergei Jagodin, Jüri Pjankov, Vladimir Staromoitov ja Vladimir Ostrovski.** Olgu märgitud, et kaks viimast tegid palju praaki, mis tõi tulutut lisatööd teistele. Katsed teha nendele poistele midagi selgeks leidsid ülbe vastulöögi.

Aastate jooksul püsinud töötasu probleemist hakkame juba üle saama. Kokkuvõtted näitavad, et palk ei olnud sugugi madal. Konkreetsed andmed on olemas esialgu ainult juulikuu kohta, mille jooksul teeniti välja 3303 rbl. Üliõpilased Kalle Kelder ja Jüri Pikk teenisid 16 päevaga ~ 68 rbl.

Igal aastal on olnud sekeldusi tudengite tööle ilmumisega. Sel aastal oli neid, kes oma lubadust ei täitnud, üpris vähe. Kuid — altvedajaid ootab ebameeldiv üllatus — ühiselamunimekirjast nad sel sügisel ennast ei leia.

Suvi on möödas, lõppenud on ka suvetööd. Uus õppeaasta paneb töömeestele hoopis uued kohustused. Usume, et olete niisama tublid kui juulis ja augustis. Täname teid veel kord! Soovime palju, palju kordaminekuid.

ELKNÜ TRÜ Komitee
suvetööde staap

ALMA MATER TARTUENSISE ESIMESEST 10 000-st ÜLIÕPILASEST

(Algus 1. lk.)

Teaduskondade järgi jaguneb see arv järgmiselt: Arstiteaduskond — 87, Ajaloo-Keeleteaduskond — 41, Matemaatika-Füüsika teaduskond — 37, Õigusteaduskond — 18 ja Usuteaduskond — 13. Kokku on Tartu Ülikool kuni 1880. aastani andnud professoreid 34-le ülikoolile (neist Tartu ülikoolile 71) alates Tomskist ja Kaasanist kuni Utrechti ja Messinani. Nimetatud teosest võime veel lugeda, et sama ajavahemiku vältel on Tartu ülikoolist tulnud 30 astronoomi, kes töötasid Tartust Irkutskini, Peterburist Odessa ja Tbilisini. Nendele lisanduvad 50 maadeuurijat, neist 9 on osa võtnud ekspeditsioonidest ümber maailma. Kõige innukamalt on uuritud Aasiat — Siberi alasid ja Kaukasust, kuid isegi Lõuna-Ameerikasse on Tartu ülikoolist pärinevad maadeuurijad jõudnud. Arste andis ülikooli esimene 10 000 kokku 2259, nende hulgas 1163 dr. med. Keskkoolide direktoreid oli esimese 10 000 lõpetaja hulgas kokku 58, neist Läänemere kubermangudes 58, teistes Venemaa kubermangudes — 30, keskkoolide õpetajaid — 547 (Baltimaadel 209, teistes Venemaa kubermangudes 388), alama astme koolides töötas Baltimaades 276, teistes Venemaa kubermangudes 189, kokku 465, kokku üle 1100 Tartu Ülikooli esimese 10 000 hulgast pühendasid end pedagoogi kutsele. Teoses on toodud andmeid ka muude elukutsete kohta (kõrgemad riigiametnikud, advokaadid, diplomaadid jne.). Tartu üliõpilaste edaspidiste aastakäikude kohta puudub kahjuks taoline ülevaatlik teos. Silmas pidades üha suurenevat üliõpilaste arvu Tartu ülikoolis on niisuguse ülevaate koostamine ka üha raskemini ja raskemini teostatav. Paljude pärast 1880. aastat lõpetanute kohta oleks praegu ka vist võimatu üldse andmeid saada, küll aga peaks nõukogude-aegse Tartu Riikliku Ülikooli lõpetanute kohta ülevaatliku teose kirjutamine veel võimalik olema.

E. KUDU

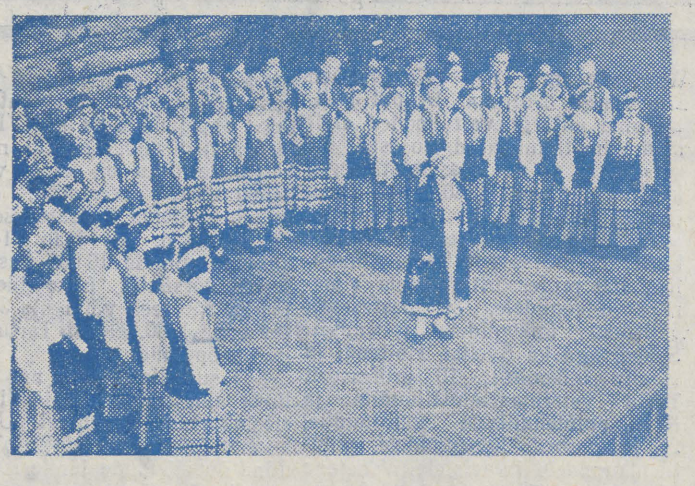

EESTI KULTUURIPÄEVADEST MOSKVAS (22.—27. AUG.) VÕTSID OSA KA MEIE ÜLIÕPILASED. TRÜ RAHVAKUNSTIANSAMBLILE OLI SEE JUBA MITMES ESINEMINE PEALINNAS.

Tartu Riiklik Ülikool 2

I kursusele

Raamatukogud uuel õppeaastal

Käesolev artikkel on mõeldud peamiselt I kursuse üliõpilastele. Kuid ei ole vist ülearune informeerida ka teisi lugejaid, sest Teaduslik Raamatukogu on peaaegu suletud juba märtsist alates. Kahjuks ei ole võimalik Teaduslikku Raamatukogu avada niipea, sest koormuse vähendamiseks ja avariiolukorra likvideerimiseks pole kätte saadud Raudteetehnikumi ühiselamu pinda.

Olukorrast sõltuvalt toimub I kursuse üliõpilaste registreerimine Õpperaamatukogus, V. Kingissepa tn. 5a. Kõigil teistel pöörduda Teadusliku Raamatukogu abonementi (asukoht riidehoius). Ümberregistreerimine toimub kas Õpperaamatukogus või Teaduslikus Raamatukogus. Varem laenatud kirjandus tuleb tagastada kõigisse TRÜ raamatukogudesse. Endastmõistetavalt tuleb tagastada viivitamatult eelmisel õppeaastal laenatud kirjandus ka sel juhul, kui käesoleval õppeaastal kirjandust laenata ei soovita. Üksikuil juhtudel võidakse pikendada ka eelmisel õppeaastal välja antud kirjanduse tähtaega.

Õpikuid tuleks esmajoones hankida Õpperaamatukogust, sest Teaduslikus Raamatukogus on neid enamasti ühes eksemplaris. Venekeelseid õpikuid pole praegu Teaduslikus Raamatukogus üldse võimalik välja anda.

Kõigil lugejatel palutakse meeles pidada, et kirjandust laenutatakse Õpperaamatukogus semestriks ja Teaduslikus Raamatukogus kuuks. Defitsiitset kirjandust laenutatakse lühemaks ajaks.

Teaduslikust Raamatukogust on praegu võimalik saada eestikeelset, võõrkeelset (ilm. 1945. a. alates) ja perioodilist kirjandust. Kataloogid nimetatud kirjanduse kohta asuvad riidehoiu juures. Kirjandust saab kasutada ka lugemistoas, mis asub I korrusel (tuba nr. 101, välisuksest sisenedes pöörata vasemale). Lugemistuppa on võimalik tellida ka käesoleva aasta perioodikat. Samuti saab lugemistoas uudiskirjandusega tutvuda.

Ajaloo-Keeleteaduskonna üliõpilastel on võimalik peale Teadusliku ja Õpperaamatukogu kasutada Ajaloo-Keeleteaduskonna raamatukogu, mis asub peahoones. Selle raamatukogu kasutamine toimub ülalnimetatud raamatukogudest saadud lugejapileti alusel.

Lõpuks toome raamatukogude lahtioleku ajad:

Teadusliku Raamatukogu abonement:
tööpäevadel kl. 14—17,
laup. 10—13;
lugemistuba:
tööpäevadel kl. 8—20,
laup. 8—16.

Õpperaamatukogu:
tööpäevadel kl. 8—22,
laup. kl. 8—17,
pühap. kl. 12—18.

Ajaloo-Keeleteaduskonna raamatukogu:
tööpäevadel kl. 9—22,
laup. 9—20.

K. LEPIK,
TRÜ Teadusliku Raamatukogu
teenindamisosakonna juhataja

Kiri Ungarist

Epitötabor Badacsonys

Igal õhtul kell 19 kohaliku aja järgi kõlab Balatoni ääres asuvas «Latinka Sándori» töölaagris (epitötabor) laagriülema, gümnaasiumiõpetaja Laszló Kövesdi käsklus: «Laager valvel!»

Algab 170 meesüliõpilase järjekordne rivistus. Nende hulgas on 70 üliõpilast Nõukogude Liidust. Õhtuks on päevane kuumus vaibunud, paljud Põhjamaa mehed käivad enne õhtusööki veel korraks Balatonis ujumas. Ja siis algavad spordivõistlused või kontserdid.

Laagrit on juba külastanud Budapesti kitarristid. Siin käisid Bremenist pärit Saksa FV turistid ja tšehhi turistid Gottwaldovist.

Budapesti kitarristide büütmuusika ajas kogu laagripere rõõmsasse meeleollu. Saksa FV noortega istusime ühise lõkke ääres. Meie poisid laulsid TPI V kursuse tudengi Indrek Toome loodud saatemuusikaga laagri populaarset laulu «Liisa», mis on pärit «Peoleo» repertuaarist.

Kell 4.30 on laagris äratus, kell 5.40 tööle sõit. Sõidame rongiga 20 kilomeetri kaugusele. Raudtee muldvallil on meie töökoht. See raudtee on ehitatud 1908. aastal ja rongid ei saa seal sõita üle 50 kilomeetri tunnis. Pärast rekonstrueerimist suureneb sõidukiirus kuni 90 kilomeetrini tunnis.

Töö ise on väga proosaline. Loobime mulda astmete kaupa kõrgemale.

Villid peopesades on juba paranenud ja mahatulnud nahk uuega asendunud. Aga päike praeb ikka ühtsoodu ja ninad kestendavad.

Kiiev, Harkov, Kalinin, Alma-Ata, Tartu ja Tallinn — need NSV Liidu linnad saatsid üliõpilasi «Latinka Sándórisse». Laagri on organiseerinud Ungari Kommunistlik Noorsooliit. Peale Eesti rühma on kõigil kaasas ka 10 naisüliõpilast. Tüdrukud töötavad Balatoni järve vastaskaldal. Nende töökoht on üle saja kilomeetri laagrist. Neiud korjavad virsikuid ja muud puuvilja. Laager on suur, peale meie maa noorte töötavad seal ka ungari tütarlapsed.

«Latinka Sándór» on isemajandav laager ja seepärast on suurt rõhku pööratud sotsialistlikule võistlusele. TPI V kursuse üliõpilase Andres Luiga brigaad on kaks kolmpäevakut järjest tulnud esikohale 220%-lise päevanormi täitmisega. Esikohaga käib kaasas ka rahaline preemia — 50 forinti. Teine eestlaste brigaad oli esimese kolmpäevaku järel neljandal kohal ja pärast teist kolmpäevakut teisel kohal.

Kohalikud raudteeülemused on Nõukogude Liidu üliõpilaste töötahte üle üllatunud. Kuid see ei ole ka ime — meie brigaadid koosnevad uudismaaveteranidest, kel paljudel on kaks või kolm aastat tööd Kasahstanis seljataga.

Esimesel päeval tundus varane äratus harjumatuna. Töö lõpeb kell 12 päeval. Siis on vaba aeg. Nüüd on töörütm ammu käes.

Esimesel pühapäeval käisime ekskursioonil Veszpremi linnas. Siin on kõrvuti uued keemiatehaste hooned ja vanaaegse arhitektuuriga majad. Sõjamuuseum, kuninganna Margaretha kloostri varemed, kirikud ja VII—VIII sajandi arhitektuur — see kõik tõmbab turiste ligi.

«Latinka Sándóril» on kaks paati, kuhu 10 meest sisse mahub. Balatonilt paistab Badacson, koht, kus me elame, väga kaunis olevat. Kõrge mäe otsas on veinimuuseum koos restoraniga.

Toit tundus algul kuidagi harjumatu — liiga palju pipart ja supidki on teistsugused kui Eestis. Praegu oleme juba harjunud. Töö on paljudel meestel kilosid maha võtnud, kuid haige pole meist keegi olnud.

Ungari rühm

R. VIIR

JUUNIS, JUULIS JA AUGUSTIS ILMUNUD «NOORTE HÄÄLE» LISALEHEST ««NOORTE HÄÄL» EESTI ÜLIÕPILASTE EHITUSMALEVAS».

SUVISES PAABELIS

Mida me teame Ungarist peale «Egeri tähtede» ja «Pál tänava poiste», peale Petőfi ja Budapesti, peale 1956. a. mässu ja moodsa «Ikaruse»?

Mida me teame Tadžikistanist? Tema pealinn on Dušanbe, tema õhus on Idamaade, puuvilla ja rohelise tee hõngu.

Mida teame Lätimaast? Oleme hulkunud Riia vanalinnas, kuulanud orelikontserti Toomkirikus, käinud... Jah, küllap Lätimaast ja lätlastest teame juba veidike rohkem. Ikkagi üleaedsed.

Kui nüüd kõigi kolme maa üliõpilased ühes Eesti kaardile kandmata punktis kokku said ja kui lisandus veel grupp eestlasi, nii et rühmas poolteise kuu jooksul poolsada liiget oli, selge, et siis palju uut ja huvitavat kuuldi, nähti, läbi elati, üksteisest rohkem teada saadi.

Tadžikid kuulusid rühma EÜE tänavuse tegevusperioodi algusest — 20. juunist. Algul oli tublisti tegemist nende nimede meeldejätmisega: Abdulla Razikov, Mirzoahmad Mirzojev, Ahmatšo Bobojev, Ismat Saidaminov, Šodi Šoimov, Amirhon Rasulov ja Abdugafur Nurullojev. Lisaks huvitavale kõlale on igal neist nimedest ka oma, idamaine tähendus (Ahmatšo — kuningas, Abdulla — Allahi poolt õnnistatud). Peale Amirhoni ning Ahmatšo saavad kõigist ehitusala spetsialistid. Seepärast saigi Šodi väga hästi hakkama brigadiri ülesannetega.

Tublid töömehed olid ka head laulumehed. Vist esmakordselt kuulis «Sõpruse» kolhoosi ja siinse ümbruse rahvas kõlamas doirat, helisemas tadžiki armastuslaule, tadžikikeelseid värsse ning nägi võõrapäraseid rahvatantse.

Tadžiki õhtul kuulsime palju huvitavat vabariigi minevikust, olevikust ja tulevikust, rääkisime pruudiröövidest ja sõime šašlõkki, mida poisid ise valmistasid.

Lätlasi oli vaid kolm: Antons Trokša, Niina Razgale ning Peteris Pipinš. Kaaslased, kellele võib alati kindel olla.

Raskem on kirjutada ungarlastest. Neid oli kõige rohkem ning kõigist võiks kirja panna midagi meeldejäävat. Meile tulid nad kahes grupis: üks väiksem grupp Debrecenist, vahetuses Tartu Riikliku Ülikooliga, teine Budapestist, vahetuses Jelgava Põllumajanduse Akadeemiaga.

Ungarlasi huvitas Eestis kõik, sõna otseses mõttes kõik. Mida endast kujutab EÜE, miks on Eestis põllumajandus nii vähe mehhaniseeritud, kuidas kasvatame komsomolikaadrit jne. Kõige sagedasemaks küsimuseks rühmas oli «Miert? — Miks?» Ühistes vestlustes püüdsime mõndagi vastata.

Tööd tegime kolmel objektil. Iklas ehitasime veiselauta (põhitööks betoneerimine), Kablis garaaži ning pumbamaja (müüritööd) ja sigalat (vundamendi tegemine). Ungarlased olid vaimustuses Maestrost. Nii hakkasid nad kutsuma rühma instruktorit, teenelist õpetajat Heino Lillemäge, kelle käe all ehituskunst selgeks sai. Kõikidega oskas ta rääkida, oli kaaslaseks niihästi peolauas kui palliväljakul. Tore mees!

Kaks vaba päeva nädalas, vaba õhtupoolik pärast 9-tunnilist päevatööd — selle sisustamiseks sai mõndagi tehtud.

Ühist laulurepertuaari jätkus pikkadeks õhtutundideks külluses, lisaks õpiti veel mitu eesti ja ungari laulu. Mõnikord tantsisime. Lemmiktantsuks näis ungarlastele olevat midagi moderniseeritud rütmifoxi-taolist, aga kõige populaarsemaks sai hoogne tšaardaš.

Vaimustas meri. «Ungari meri», nagu kutsutakse suurjärve Balatoni, on ju palju väiksem. Sellist võimsat ilu, nagu pakkus Balti meri õhtupäikese loojangus, sillerdavalt heledal suvepäeval või siis augustikuu alguspäevade raevukas tormis, seal juba ei näe. Ei unune meresõidud Kihnule, kus vanad talumajad ja rahvariided veel ikka au sees on, kus kirikuväravatel on muistsed meremeeste märgid — süda ja ankur — maa ning mere sümbolid. Mällu jäid Riia, Tallinn, Pärnu. Vaimustas Tallinna vanalinn, tema teravatipuline siluett.

Palju sporditi. Kuigi sõpruskohtumiselt Toris tuldi tagasi tõeliste lahinguvigastustega, käis pallimäng ikka edasi. Populaarsed olid lauamängud.

Käisime külas Häädemeeste pioneerilaagril, korraldasime ümbruskonnas kontserte.

Mis ungarlaste juures eriti silma hakkas? Välimuselt polnud nad üldsegi nii tumedad kui madjareist võinuks arvata.

Viisakus... Tervituseks lausutakse igal kohtumisel (ka siis, kui neid päevas mitu on) sõbralik «Szervusz!», iga kogemata antud müksu või tütarlaste seltskonnas lausutud vandesõna (olgu see siis ungari või mõnes muus keeles) saatis kohe «pardon». Tütarlaps pidi alati uksest esimesena sisenema, ka siis, kui köögitoimkonda kuuluval ungari noormehel olid käed söögiõusid täis. Karjumist ei armastatud. Ja kuigi Eestimaal neile muidu meeldis, siis meie viisakuse tase oli neile mõnikord üllatuseks.

Kiideti eesti tütarlapsi: «Meil naised nii rasket tööd ei tee. Ja meil ei oska paljud tüdrukud süüa keeta».

Kokku oli tüdrukuid 14, 2 ungarlannat, Nina Jelgavast, ülejäänud eestlased. Elasime Lennart Filleri (rühma komandör) nimelises naisterahvaste magamise- ning puhkeruumis ja Kabli hotellitüüpi «Bordellis». Selle viimase nimetamine ei tohiks aga kellegi suud kahemõttelisele muigele venitada. Vembuka nimetuse taga peitus hoovipealne kuur (mis parata, endise koolihoone ahtakesed ruumid ei mahutanud kõiki ning poolele rühmale oli peavarjuks tavaline kuur), kus elasid näiteks rühma komandöri asetäitja Anne Kurepalu, Tiiu Põldemaa (keda rühm Kapteniks kutsus) ja tema kursusekaaslane Valve Junts Tallinna Pedagoogilisest Instituudist — tänavu hakkavad nad tööle koolmeistritena, ning meie parimad kokad, TPI toitlustamistehnoloogia viimase kursuse üliõpilased Epp Kübar ja Ilona Vanaveski. Nii et mõnele vastuvõtmatu nimetuse taga peitus terve sisu.

Et allakirjutanu ka möödunud aastal EÜE-sse kuulus, võib ta julgesti öelda — Kabli tüdrukud olid tõesti tublid. Kiituseks on Maestro sõnad: «Kui mul ikka üks tüdruk müüriit puudub, on tühi koht kohe tunda.» Tänavu olid tüdrukud müürseppadeks, poisid abitöödel.

Kokka meil polnud ja nii tuli iga päev kahel tüdrukul köögimuresid kanda. 50-le suule on raske toitu valmistada. Väsitas ära, aga kasu oli ka — kokakunsti saladused on kindlamalt käes, võib julgelt ungari rahvustoitegi valmistada. Ja nagu ütlesid ungarlased, on eesti tüdruk üks asendamatult lõbus ja hea tüdruk, kelle viiks kojugi kaasa.

Nii me siis elasime. Kõnekeelega saime varsti korda. Sõnake vene, inglise või saksa keelt + žestid ja miimika. Nii tuli selgus mõtetele. Lühemad jutud rääkisime peagi maha nn. eesti-ungari segakeeles. Lähedaseks said üksteise mõtted ja plaanid, lähedasemaks tuhandete kilomeetrite kaugusel asuvad maadki.

Igaühel meist on nüüd mõnikümmend suurepärast sõpra, kellega tuleva suveni seovad kirjad. Siis aga ... Kohtumislootus on üks tore ja optimistlik asi.

Kabli, august 1967

LINDA KRUUSTEE

Prof. A. KASK sai 65-aastaseks

16. augustil sai 65-aastaseks eesti keele kateedri juhataja professor Arnold Kask.

Eesti filoloogia osakond ülikoolis oleks kujutlematu ilma professor Arnold Kaseta. Sõjajärgsete aastate jooksul on ta üld- ja erikursustel õpetanud kõiki eesti filoloogia üliõpilasi, kasvatanud meie emakeeleõpetajate, korrektorite, toimetajate kaadri. Kolleege on ta selles pingsas pedagoogitöös alati imestama pannud oma tohutu töövõime, kohusetunde, korrektsuse ning täpsusega.

Tundes teadlasena küll ühevõrra hästi eesti murdeid, keeleajalugu, tänapäeva ning mineviku eesti kirjakeelt, on prof. Kase huvid viimastel aastatel olnud suunatud just viimasele alale — eesti kirjakeelele. Sellelt alalt valmis tema doktoritöö, peatselt peaks ilmuma mahukas õppevahend, mis põhineb avaldatud ning ümbertöötatud uurimustel eesti kirjakeele ajaloost. Avaldamiseks on loovutatud ka eesti keele ajaloolist foneetikat käsitlev teos, mis oleks õieti esimene sellelaadiline pärast Kettuneni häälikuloo ilmumist. Tema üksikkäsitlusi eesti keeleteaduse alalt, tema osavõttu ENSV TA Keele ja Kirjanduse Instituudi ning Emakeele Seltsi tööst ei jõua siinkohal lähemalt käsitleda.

Teaduskonna elust on prof. Kask alati innuga osa võtnud. Ta on eesti filoloogia osakonna juhataja, kaua aastaid juhtis ta teaduskonna metoodilist komisjoni, praegu aga juhatab teaduskonna teaduslike kraadide taotlemise nõukogu. Tema käe all on õppinud ja õpib praegu eesti keele eriala aspirante.

Visa ja tulemustega silmapaistev pedagoog ning teadlane — see on prof. Kase iseloomustamiseks kahtlemata õige. Kuid kolleegid ning õpilased lisavad siia juurde veel rea sümpaatseid iseloomujooni: äärmiselt tagasihoidlik, alati heatahtlik, mitte kunagi tujukas, jne. jne., mis juubilari samavõrdselt iseloomustavad. Seepärast ongi prof. Kase õnnitlejate pere nii suur. Kolleegid ning õpilased soovivad algaval õppeaastal äsjasele juubilarile head tervist ning jaksu alustada veel paljusid õppeaastaid ikka sellesama, meile nii tuttava tööarmastuse ning energiaga.

Kõik see oli, kõik see tegi rikkamaks

EÜE Tori rühm saadab täna teele oma perest esimesi lahkujaid. Ring sai täis. Debreceni üliõpilaste-ehitajate grupil jõudis kätte aeg mõelda lahkumisele. Kuus oli neid, kes kuu aja eest olid võtnud ette pika reisi kaugest Ungarist, et oma abivalmis käed külge lüüa Tori näidissovhoosi ehitustel. Ja nagu ikka, tundub tagantjärele aeg tuuletiivul lennanuna.

Debreceni kõrgemate koolide ühise häälekandja «Egyetemi Elet» («Ülikooli Elu») toimetaja Garami Laszlo ütles meile lahkudes:

«Miski ei kesta igavesti. On tulnud aeg lahkuda. Aga oma südamesse talletame mälestustena kõik need unustamatud ja nii lühikesed päevad, mis veetsime koos teiega siin Taalis. Meile jäävad mälestused ja teadmine, et Eestis, Lätis, Armeenias ja Ungaris elavad meie väga head sõbrad, kes meid alati ootavad, meile mõtlevad ja meie üle siirast rõõmu tunnevad.»

Kaks ärasaatmispidu, kaks lahkumisõhtut. Nädala eest üks, nädala pärast teine. Lahkumiskurbus ja kaotamisnukrus seovad mõlemat päeva omavahel. Leidmis- ja äratundmisrõõm aga jääb neist. Sai selgeks, kui rikkaks igaüks meist on saanud selle paari lühikese suvekuuga. Ühe katuse all elasid sõbraliku perena kuue rahvuse esindajad: venelased, lätlased, ungarlased, tšehhid, armeenlased ja eestlased.

Varahommikused bussisõidud objektidele, töörõõm, ühine mure ootamatute tööseisakute pärast, tuim väsimus kontides pärast tööpäeva lõppu, karastav kümblus Pärnu jões, sõpruslõke, laulud, ekskursioonid Tartu, Riiga, Jelgavasse, Tallinna, Pärnu, Viljandisse. Ägedad jalgpallimatšid Toris, Kablis ja Viljandis, uute liikmete vastuvõtmised ja ärasaatmised — kõik see oli, kõik see tegi rikkamaks. Tagantjärele jääb püsima ainult hea, ainult ilus.

Tori näidissovhoosi direktor sm. Viia ütles meile:

«Meie rahvas jääb teid mäletama. Ja kui hakkavadki unustama, siis teie poolt laotud garaažimüürid, lauda vundament ja põrandad, silohoidlad jäävad teist ja tuletavad unustajaile meelde, et näe, siin ma seisan, noorte kätest vaeva ja rõõmuga üles kerkinud. Siin ma seisan ja seisma jään, sest noored on tugevad, noorus püsib kaua ja minu müüridessegi on kätketud noorusehinge.»

Tervitussõnad Pärnu komsomoliperelt, tänusõnad MEK-ilt, aukirjad, kvalifikatsioonitunnistused, suveniirid, kingitused, Tori märgid, lilled... Palju lilli...

«Sõbrad, tõstame tervitusklaasi Armeenia ja Eesti rahva igavese ja kestva sõpruse auks!» lõpetas oma tervituse Jerevani üliõpilane, tulevane ökonomist MERUŽAN AKOPJAN.

RAHVASTE SÕPRUS. Torilaste jaoks ei ole need kõlavad sõnad. Leidmisrõõm oli neile osaks langenud, sest nad olid jõudnud selle suurepärase sõna tuumani ja olid selläbi rikkamaks saanud. Erinevatest rahvustest noored kohtusid sellel suvel Taali lossipargi põliste tammede all. Ometi leiti ühine keel.. Nooruse keeleks nimetavad nad seda.

Kell tiksub südaöötundi. Hommikul kell viis lahkuvad armeenlased, seejärel tuleb buss järele Gödöllö ja Budapesti üliõpilastele. Ja jelgavalastele. Niigi lühikesed tunnid tunduvad kolm, neli, viis korda lühematena.

Koridoris kõlab «Karavani» nukker meloodia. Meružan laulab oma lahkumislaulu. Kuulatakse pead norgus.

«Aitab, sõbrad!» hõikab Miša, võtab oma bajaani ja hetke pärast rõkkab tantsuruum ülemeelikust rütmist. Šeigimaraton ja seejärel meeletu tšaardaš.

Viimased rutakad read kirjutatakse sõbra märkmikku, käepigistused, sülelused.

«Me ootame teid!»

«Kirjuta!»

«Kohtume Jerevanis!»

«Kohtume, kohtume ... Hüvasti sõbrad!»

Veel paistavad lehvitavad käed ja siis ongi kõik. Taali lossi ette jääb väike kobar mahajääjaid — 7 tüdrukut ja 8 poissi. 3. septembriks tuleb neil viia lõpuni juunis alustatud töö. Objektid, mis üliõpilasrühmadele usaldatud, tuleb lõpetada. Kohtumiseni ülikoolis!

Tori, august 1967. a.

L. PADEVEST

Silentium ad cantum!

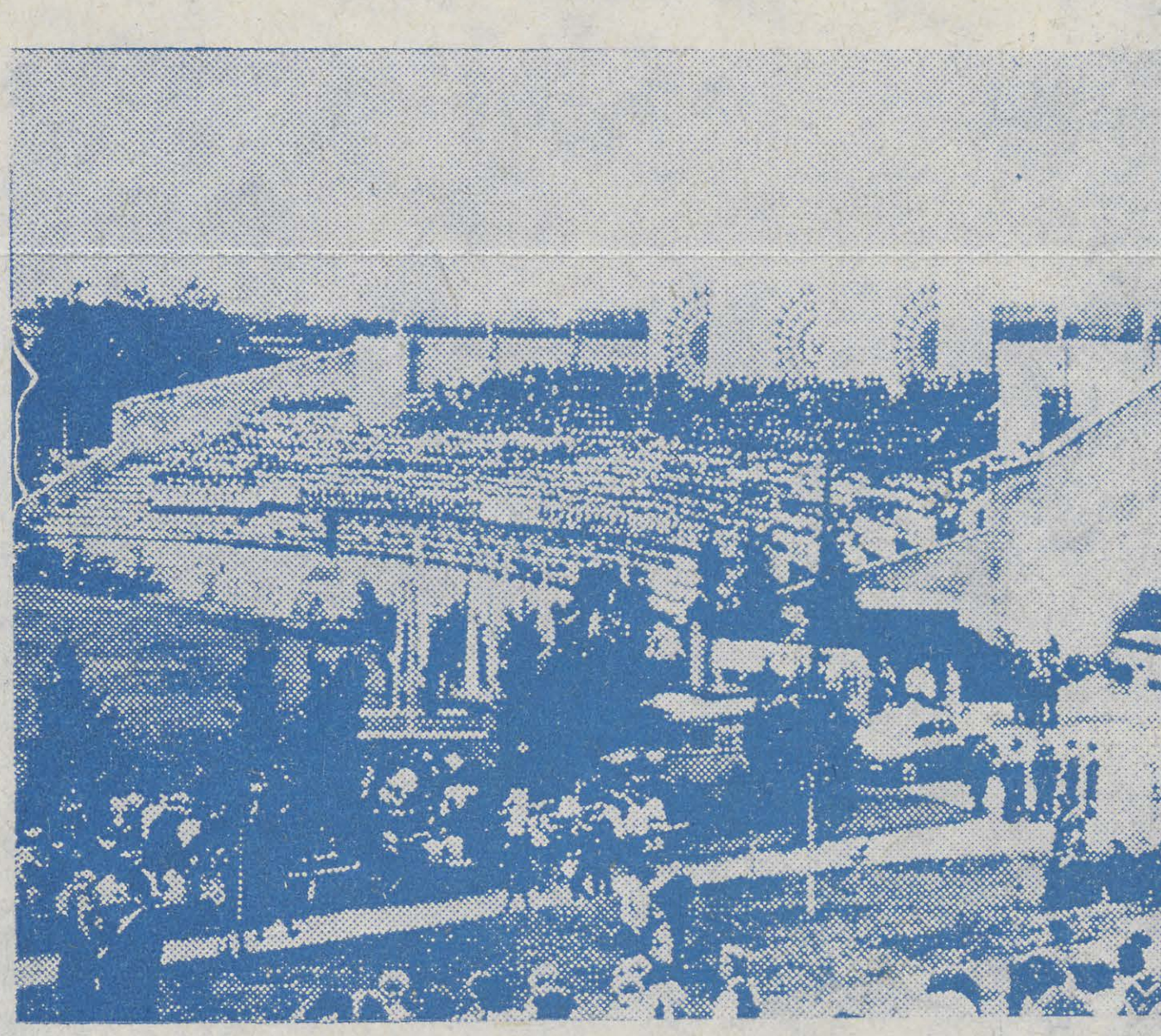

Kellelegi ei ole uudiseks, et meie rahvast peetakse laulurahvaks. Et tudengitelgi on tugevad ja omanäolised laulutraditsioonid, seda kiputi viimasel ajal pahatihti ära unustama. Tänavu suvel aga andsid üliõpilastest lauljad endast jälle nii kõvasti märku, et kaja veeres üle liidu ja kaugemalegi — peeti maha III üliõpilaslaulupidu.

8. ja 9. juuli, Tartu, 4000 esinejat ligemale 10 rahvusest, 30 000 pidulist korraga lauluväljakul (iga teine tartlane, eakast inimesest beebivankris olijani välja), tuletukkidega rongkäigud, öised sõpruslõkked Emajõe luhal ja keskeltläbi viis pluss ilm — seda ei unustata niipea!

Kõige rohkem hämmastas nii kaugemaid kui ka lähemaid külalisi see, et kõik tuli nii ootamatult — suurejooneline ja emotsionaalne tudengite sõpruspidu purskus peaaegu täielikust vaikusest. Aga mis seal imestada — suurem osa ettevalmistusajast läks igasuguste tarvilike ja tarbetute kooskõlastamiste peale ning päris töö algas alles siis, kui ilmad juba soojad olid. Et aga pidu siiski toredasti korda läks ja aiva kiideti head organiseerimist, selle peale ei jõudnud organiseerijad ise enam muiatagi — viimastel päevadel liikus peakomisjoni tuumik ainult kange kohvi najal.

Iga tore traditsioon nõuab jätkamist ja kogemused edasiandmist. Seda arvestasid ka oma järge ootavad leedulased ja kulutasid hoolega kõrgeid uksi. Nii saigi III üliõpilaslaulupeo lõpp uue peo alguseks — tervituseks sõna võtnud Leedu NSV kõrgema hariduse ministri asetäitja Vaclovas Pranaitis esitas oma vabariigi valitsuse nimel ametliku üleskutse kõikidele osavõtjatele — tulla järgmisel suvel IV üliõpilaslaulupeole Vilniussesse!

Seega on siis selge, et KÕIKI ÜLIÕPILASI-ISETEGEVUSLASI OOTAB EELOLEVAL SUVEL IV ÜLIÕPILASLAULUPIDU! Et asi on otsustatud, siis võib ja tuleb ettevalmistustega kohe pihta hakata. Ja et seekord on aega märksa rohkem, siis peaks järjekordne pidu olema suureks sammuks edasi ka kunstilises mõttes.

Aga nüüd, noored tudengid, kiiresti laulma, tantsima või mängima! Kõikides kollektiivides töö kohe käima! Eesti delegatsioon peab Leedus hästi esinema.

E. TOOM,
III üliõpilaslaulupeo peakomisjoni vastutav sekretär,
Tartu Akadeemilise Meeskoori esimees

Huvitavat ülikooli ajaloost

ÜLIKOOLI KARTSERITEST

Ülikooli kartserid olid omalaadseks mineviku mälestusmärgiks möödunud aegade üliõpilaselust, selle tavadest, kommetest.

Esimesel silmapilgul ei öelnud nad külastajale kuigi palju. Initsiaalid, frivoolsed joonistused, aastaarvud, vapid ...

Sügavamal tutvumisel avasid nad terveid lehekülgi ülikooli ajaloost. Veelgi tõstis nende kui mineviku kultuurimälestiste väärtust see, et samalaadsed ruumid olid mujal aja jooksul ümber ehitatud, teiseks otstarbeks ära kasutatud.

Kartserid. Milleks oli neid ülikoolile tarvis? Tänapäeva tudengile võib see olla pisut arusaamatu.

Üliõpilane oli omal ajal kohustatud kandma vormiriietust. Selles mundris ei vahistatud teda linna korravalvurite poolt, rääkimata kohtupidamisest tema üle. Ülikoolil oli oma — alguses ülikooli-, hiljem professorite kohus, kus arutati üliõpilaste süüasju, määrati karistusi.

Riiklikus Ajaloo Keskarhiivis säilitatavad dokumendid — kartsaraamatud, ülikoolijuhatuse protokollide raamatud, üliõpilaste toimikud jt. lubavad praegugi taaselustada mõningat meie vanima kõrgema õppeasutuse elust ja olust, jutustavad sellest, mille eest karistati ning kui suur oli karistuskoorem ...

2- kuni 5-päevase (vahel aga ka kuni kahenädalase) arestiga pidi arvestama tudeng, kes rikkus linnas öörahu, ratsutas Toomemäel, lõi akna sisse, varjas oma nime ja seisust, sõitis luba küsimata Tartust ära, jättis tagastamata raamatukogu raamatud, suitsetas ülikooli ruumides, kasutas võõrast ekipaaži, solvas riietehoidjat, sõimas voorimeest, pidas ennast teatris ebakohaselt üleval, jättis tasumata võla, solvas daami.

Suurem — 2- või 4-nädalane karistus ootas kaupmehe petjat, kalejat, linna piires tulistajat, võõrasse korterisse tungijat, lapse peksjat, duellanti ...

Põhjusi oli palju ...

Ülikooli kohus, nagu võib oletada, varjas tihtipeale (küllap suuremate ebameeldivuste ärahoidmiseks ülikoolile) riigivõimude eest mitmeid raskemaid kuritegusid. Eriti hoolsalt tehti seda duellide puhul: liivimaa prokurörile teatati põhiliselt vaid nendest duellidest, mida ei saanud enam varjata, mis lõppesid raskete tagajärgedega.

* * *

Kartseri seintel oli säilinud vanemaid märkmeid alates 1887. aastast (võib oletada, et siis tehti seal viimane seinte valgendamine, mis hävitas varem tehtud joonistused ja kirjad).

Joonistuste seas oli viimase ajani neid, mis olid kartseri seintele tekkinud 1900. a. veebruarist märtsini. Need kuulusid põhiliselt kolmele «autorile»: Jean Rodetskile, Vladimir Suritšanile ning Edgar Frischile. Näib, et nendest vaid Rodetski lõpetas hiljem ülikooli (Arstiteaduskonna). Teised kaks aga (nagu paljud ülejäänud kartserite külastajaist) kuuluvad rohkem «igaveste üliõpilaste» kilda.

Nimetatud kolm meest olid seotud ühe vahejuhtumiga — kaardimängust alanud tüliga, hilisemate solvamistega, kakluse, peksmise ja ähvardustega. Joonistamiseks aega neil jätkus — eriti Rodetskil ja

Suritšanil. Nendele määrati karistusajaks terve kuu.

Kartserite seintel olnud joonistustest olid Rodetski «seinamaalid» kõige parema «kunstnikukäekirjaga» tehtud.

Selle kolmiku produktiivsus oli üsna suur — nende «toodang» moodustas lõviosa ülikooli kartserite seintel olnud joonistustest.

I. KALJUNDI

Ungari üliõpilased Eestimaal

Kava kohaselt toimus kolmeteistkümnele Tori ja Kabli ehitusrühmas töötanud Debreceni üliõpilasele 10-päevane ekskursioon mööda Eestit. Käidi Pärnus, Tallinnas, Viljandis. 17. juuli õhtul tervitasime ungarlasi Tartus.

Tutvuti ülikooliga, linnaga, aeti juttu meie rektoriga. Sõideti Jõgevale, kus veedeti imetore õhtu perek. Tamme iluaias ja suvemajas.

Laupäeval käidi EPA-s, Etnograafia- ja Kunstimuuseumis. Pärastlõunal seati bussinina Otepää suunas. Teel põigati Tõraverre. Käärikul ootas saun, pidulik õhtusöök, tantsud-mängud.

Pühapäeva hommikul aeti tunnike tõsist juttu. Räägiti erinevatest ja ühistest probleemidest. Tehti plaane edaspidise kontakti hoidmiseks. Ära ei jäänud ka paadisõit Pühajärvel.

Meilt sõideti kolmeks päevaks Leningradi ja sealt juba koju.

A. SINIVEER

Uut teatmekirjandust

Nõukogude Eesti noodikirjandus 1940—1960. Koondbibliograafia. Tallinn 1967. 712 lk.

Soome-ugri ja samojeedi keeleteadus Nõukogude Liidus. 1964. Tallinn 1965. 287 lk.

Venälais-suomalainen, suomalais-venäläinen ja latinalais-suomalais-venäläinen kalasanasto. Helsinki 1967. 29 lk.

Bücherkunde Ostdeutschlands und des Deutschtums in Ostmitteleuropa. Böhlau 1963. 560 lk.

R. A. v. Lemm. **Dorpater Ratslinie 1319—1889 und das Dorpater Stadtamt 1878—1918.** Ratspersonen, Beamte und Angestellte des Rats und des Stadtamts von Dorpat von 1319—1918. Marburg/Lahn 1960. 192 lk.

Statistisches Jahrbuch der Deutschen Demokratischen Republik 1966. 11. Jahrgang. Berlin 1966. 608, 110 lk.

Encyclopaedia Britannica. Vol. 1—23. Index. London a. o. 1963.

Encyclopaedia Britannica. **World Atlas.** London a. o. 1963.

Britannica World Language Dictionary. Vol 1—2. London a. o. 1963.

Справочник профсоюзного работника 1967. Москва 1967. 559 lk.

Д. Э. Розенталь. **Справочник по правописанию и литературной** правке. Для работников печати. Москва 1967. 408 lk.

Словарь русских пословиц и поговорок. Москва 1966. 535 lk.

Художественная литература, литературоведение, искусство 1965 г. Рекомендательный указатель литературы. Москва 1966. 264 lk.

С. Борщевский. **«Отечественные записки»** 1868—1884. Хронологический указатель анонимных и псевдонимных текстов. Москва 1866. 96 lk.

TEATED

✻ KOMSOMOLIKOMITEE BÜROO esimene töökoosolek sel õppeaastal toimub kolmapäeval, 6. septembril k. a. kell 14 komsomolikomitees.

✻ OSAKONDADE SEKRETÄRIDE esimene nõupidamine toimub neljapäeval, 7. septembril k. a. kell 15 komsomolikomitees.

✻ I kursuste üliõpilased, kes kuuluvad komsomoliorganisatsiooni, peavad end võimalikult kiiresti arvestussektoris kas ajutisele või alalisele arvele võtma.

✻ Täna õhtupoolikul jõuab Tartusse tagasi Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva Kasahstani rühm. See rühm on tublisti tööd teinud ja seetõttu väärib ka toredat vastuvõttu. Täpne saabumisaeg selgub alles täna ja seda on võimalik teada saada komsomolikomiteest.

Kodundushuvilised!

Teisipäeval, 5. sept. kell 15 komplekteeritakse kodunduskabinetis rühmad sügissemestriks. Samas on uute liikmete vastuvõtt.

Lauljad!

TRÜ naiskoor alustab tööd 4. sept. k. a. kell 18 peah. aud. 204.

Uusi lauljaid võetakse vastu 4. ja 7. sept. kell 18 samas.

Klubi

2. ja 3. sept. toimub

SEMESTRI AVAPIDU.

Algus kell 20.

Sissepääs 30 kop. Kaasa võtta üliõpilaspilet.

●

TRÜ klubi lastesektor võimaldab eakohast tegevust nii mudilastele kui ka koolielistele.

Mudilaste jaoks on lasteaiaprofiiliga mängurühm, kus lapsed viibivad tööpäevadel kella 9—15-ni ja laupäeval 9—13-ni. Mängurühma ülalpidamisega seotud kulud tasuvad lapsevanemad. Mudilastele on loodud veel laulu- ja tantsuring.

Koolielistel on võimalik osa võtta näiteringist, ansamblist, võimlemis- ja spordiringist. Huvi peaks pakkuma ka huvitavate kohtumiste klubi.

Ringidesse registreerida ja lähemaid teateid saab TRÜ klubis Tähe tn. 3.

Lastesektori juhataja

TIIA TOOMET (AJALOO II) k. 1967

Juba üheteistkümnendat aastat võtab TRÜ kunstikabinet vastu kõikidest teaduskondadest uusi üliõpilasi-kunstientusiaste.

Kabinetis õpitakse joonistamist, akvarellmaali, graafikat, keraamikat, plakatkirja, kunstiajalugu jm. Suvel käiakse loominguliste! matkadel, talvel aga Moskva ja Leningradi kunstimuuseumides. Paari nädala eest saabusime loominguliselt ekspeditsioonilt Lapimaale. Seal valminud töödest avatakse 15. sept. järjekordne näituste hooaeg TRÜ kohvikus. Paljud meie üliõpilased esinesid oma töödega suvel toimunud vabariiklikul isetegevuslike kunstnike teoste näitusel Tallinnas.

Ärgu teid kohutagu eelteadmiste vähesus, sest hea tahte ja pealehakkamisega saab palju ära teha.

Tunniplaaniga saab tutvuda TRÜ kunstikabinetis (Ülikooli tn. 16) iga päev 12.30—15.00.

TOIMETUSE LIIKMED! TULEME JÄLLE KOKKU 4. SEPT. KELL. 16.30. VASTSED SULEMEHED ESIMESTELT KURSUSTELT, TEID OOTAME KA! NEED, KELLEL ON KAVATSUS ÜLIKOOLIS ŽURNALISTIKAT ÕPPIDA, PEAKSID KOHE ALGUSES TEE MEIE JUURDE LEIDMA. ASUME PEAHOONE III KORRUSEL, TUBA 302.

TOIMETUS

TOIMETUSE KOLLEEGIUM

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 5752. MB 05372.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 24 (671) Reedel, 8. septembril 1967 XXI aastakäik

Suure alustamise päev

Sügis on rändudelt tagasipöördumise aeg. Kes Kasahstanist, kes Kaukaasiast, kes Saaremaalt, kes lihtsalt Tallinnast, Narvast või Peipsi äärest. Tullakse pruunidena ning puhanutena, vastu pikale tööaastale.

1. september on pidulik ja pisut nukker päev. Kohtumisrõõm ja särasilmad, palju lilli ja aula kroonlühtrite mahe valgus — see on pidulikkus. Ja nagu alati, on ilus suvi liiga lühike olnud ning sügis tuleb pikk — see on nukrus.

Igasügisene uus vahetus TRÜ-s on tänavu 912 üliõpilast mulluse 835 asemel. 912 oli neid, kes pidasid vastu eksamite närvilisevõitu õhkkonnale ja väljusid n.-ö. kilbi peal. Erinevalt möödunud aastatest on tänavune sisseastuja kuidagi noorenäolisem. Vahest ka tarmukam ning energilisem. Sisseastujate nimel kõnelnud Jaan Kikas ütles, et oma tervituskõne peab ta väga lühikese, sest ülikoolis on vaja rohkem tegusid ja vähem sõnu. Tema sõnade kinnituseks võiks mainida värsket fakti, et ainuüksi neid, kes sooritasid kõik sisseastumiseksamid väga headele hinnetele, oli üle kolmekümne: KRISTA MÄGI, ANU TAMMERAID, JAAN KIKAS, MARE MUST, SIIM KALLAS, LAINE TOOMSALU, HEINO SILDOJA jt. Nende auks kaikus kõrgele aula lae alla aplaus, nende auks mürtsus tušš.

Palju häid sõnu laususid värsketele üliõpilastele J. Tammeorg, J. Lotman, L. Loone, E. Salumaa, H. Kabur, V. Meister ja H. Eomois.

Tsiteerime teadusala prorektori J. Tammeoru sõnavõttu:

Meil on terve rida aktuaalseid küsimusi, millele on vaja antud momendil pühendada erilist tähelepanu. Lubage, et ma peatuksin mõningatel tähtsamatel nendest.

Septembris tuleb meil kavandada teaduslik töö 1968. aastaks. On veelgi vajalik kaaluda meie temaatika komplekssemaks muutmist.

Uute uurimistööde kavandamisega tuleks meil veelgi rohkem tähelepanu pöörata kõrgema kooli pedagoogika küsimuste teaduslikule läbitöötamisele. On vajalik, et selle küsimusega tegeleksid kõik kateedrid, et see haaraks kõiki meil õpetatavaid aineid ja moodustaks teaduskonna, osakonna või haru piires tervikliku probleemi. Põhjalikult on meil vaja uurida teiste maade kogemusi ja teha sellest vajalikke järeldusi. Julgelt tuleb kaaluda meie traditsioonilisi, sageli isegi dogmaatilisi õpetamise võtteid ning rohkem rakendada eksperimenti. Tänuväärt tööd on siin teinud meie suhteliselt noor sotsioloogiliste uurimuste grupp. Pidasime vajalikuks nimetada see ümber sotsioloogiliste uurimiste komisjoniks ning seada peamiseks uurimissuunaks kõrgema kooli õppe-kasvatustöö küsimused. Seega ei käsitletaks siin mitte ainult õppetöö küsimust, vaid haarataks kogu õppe-kasvatustöö tervikuna. Esimesed tulemused on meil juba olemas, tuleb asuda nende rakendamisele.

Aasta-aastalt on paranenud meie suhted välismaade kõrgemate õppeasutustega. See on kõige tõhusam viis kiirelt ja operatiivselt orienteeruda tohutu kiirusega kasvavas teadusliku informatsiooni laviinis, ära kasutada teiste teadlaste uusimad saavutused ja edasi tungida teaduse sügavustesse. Hiljuti saabus 10-kuuliselt komandeeringult tagasi vanem teaduslik töötaja Lembi Allikmets. Professor Jüri Saarma viibib praegu Genfis teaduslikul konverentsil. Spetsialiseeritud ekskursioonil Soomes on suur rühm Bioloogia-Geograafiateaduskonna õppejõude. Lähemal ajal sõidab pikemaajalisele komandeeringule Ungarisse rahanduse ja krediidi kateedri assistent E. Pajupuu. Füüsika-Keemia- ja Matemaatikateaduskonna õppejõud O. Mankin ja M. Rahula kutsuti kolmeks aastaks Alžiiri õppejõududeks. Meie õppejõududele on ette näha veel pikemaajalisi komandeeringuid Rootsi, Prantsusmaale, Saksa DV-sse ja Inglismaale.

Ja nüüd mõned nõuanded üliõpilastele, eriti nendele, kes täna astuvad meie kollektiivi liikmeks.

Ülesanne nr. 1 on ümber orienteeruda uues õppimise süsteemis. On vajalik, et te juba esimesest päevast peale tunnetaksite, et õppimine ülikoolis on hoopis midagi muud kui äsja lõpetatud keskkoolis. Siin puudub igatunniline kontroll, enamasti ka igatunniline seletamine. See aga ei tähenda veel, et iga päev ei tuleks õppida. Õppida tuleb nüüd iseenese jaoks ja niisuguse arvestusega, et te ka semestri või kahe-kolme pärast seda kõike teaksite. On tarvis, et te juba algusest peale mõtleksite ja aru saaksite, mida on tarvis meeles pidada ja mida mitte, mis on teaduslik tõde ja mis ainult illustreeriv materjal. On tarvis omandada loova mõtlemise printsiip. Teie kõige suuremaks sõbraks olgu raamat ja siis õppejõud oma loengu ja täiendustega. Üks ei asenda teist. Teie teadmised peavad olema järeldus kahe tarkusest.

Üliõpilaselu ei koosne ainult õppimisest. See on elu täis noorustuld, otsinguid, elurõõmu ja romantikat. Kõige jaoks jääb aega, kui teie olete ise oma aja peremees. Ärge kartke ühtki ühiskondlikku ülesannet. Innuga täidetud ülesanne on endale lõbus ja toob rõõmu teistele. Meie oleme küll ja küll näinud igavlevaid hädavareseid, kellel ei jätkuvat millekski aega, sealsamas aga kurdavad, et on igav.

Ehk küll partei ja valitsus erilise hoolega suhtub ülikoolisse, mille tulemusena meie sellel aastal saime käiku anda uue ühiselamu, on meil siiski praegu veel kitsas ja osa üliõpilasi tuleb majutada ajutiselt väljaspoole Tartut. Kitsastes tingimustes kipume me tihti unustama õige elamiskultuuri, vajaliku puhtuse ja üsna tihti ka asjaolu, et ühiselamus elavad peale minu ka teised. Siin on rida eeskirju, millest tuleb rangelt kinni pidada, ja sel juhul on ka vilets ühiselamutuba mugav. Puhtus ja kord ei ole mitte luksus, mitte väline sära, vaid iga haritud inimese paratamatu vajadus, mida ka raskustes unustada ei tohi. Teil tuleb kõikidel pärast lõpetamist töötada vastutavatel ja juhtivatel kohtadel ning nõuda puhtust ja korda nendelt, keda te juhite, õpetate või arstite. On hea, kui needki harjumused on omandatud ülikoolipõlves.

Prof. L. Loone ütles oma kõnes: «Teaduse säravatesse kõrgustesse ei vii laia maanteed...» Pikad loengud ja seminarid, laboratooriumide töökas vaikus, väsitavad eksamisessioonid — ülikooli tööpäevad tulevad tõsised. 1. september on suure alustamise päev. Ülikooli tänane sisseastuja on mõne aasta pärast insener, arst, jurist, õpetaja, ökonomist. Igal alal tuleb olla väga hea spetsialist ja pärast ülikooli lõpetamist tuleb töötada nii, et töö oleks alati uus.

1. september oli suure alustamise päev. Ees seisab üliõpilaselu, täis noorustuld, romantikat ja otsinguid.

SEITSMES

1. septembril anti aulas 114 tulevasele matemaatikule kätte üliõpilaspiletid. Selles pole midagi ebatavalist. Igal sügisel toimuvad pidulikud aktused, kus verivärsked juristid, filoloogid, keemikud ja matemaatikud saavad üliõpilaspiletid. Kuid 1. september 1967 läheb ülikooli ajalukku päevana, mil avati seitsmes teaduskond — Matemaatikateaduskond.

Nagu ütles avakõnes teadusala prorektor J. Tammeorg, ei eraldunud matemaatikud omaette teaduskonnaks mitte selleks, et neid ei segataks, vaid hoopis selleks, et ise paremini teisi «segada». «Tänapäeval on matemaatika haaranud oma valda juba ajaloo ja kirjandusteaduse, tema abi vajavad isegi folkloristid.»

Dekaan E. Jürimäe nimetas noorima teaduskonna ühe ülesandena huvi äratamist matemaatika vastu ja tema levitamist mittematemaatikute seas.

«Kõik areneb ja muutub,» sõnas endise Füüsika-Matemaatikateaduskonna dekaan A. Mitt. Ta võrdles uut teaduskonda noore võrsega, mis on eraldunud 111 aastat kasvanud tüvest — kunagisest Matemaatika-Loodusteaduskonnast.

Soojalt võeti vastu vanima õppejõu G. Rägo kõne. Professor Rägo rääkis tõest ja selle osast meie elus. Ta soovitas alati meeles pidada, et õppida tuleb mitte eksamiks, vaid tõe tunnetamiseks.

Algebra kateedri juhataja Ü. Hermiste, kes kõneles matemaatikateaduse arengust Tartu ülikoolis, ütles, et kunagi pole matemaatika prestiiž nii kõrge olnud kui tänapäeval.

Paljude heade soovide ja õnnitluste kõrval jäigi kõlama see tõde, et matemaatika on ala, ilma milleta ükski teine teadus praegu enam läbi ei saa. Sellepärast on uue teaduskonna ees seisvad ülesanded eriti vastutusrikkad.

Teised teaduskonnad soovivad, et noorim vend oma ülesannetega hästi toime tuleks.

T. TALLO

Meie ülikoolis on võimalus õppida Aafrika keeli

Sel sügissemestril on võimalik õppida TRÜ orientalistika kabineti juures mitmeid Aafrika keeli, tutvuda suaheeli rahvaluule ja bantuistika probleemidega.

Välismaisele aafrika keeleteadusele, tema mitmesugustele koolkondadele pilgu heitmiseks on ette nähtud suaheeli keele teoreetilise grammatika kursus. Antud kursuses saab veel ülevaate tähtsamatest keeleteadlastest afrikanistikas ja suaheeli keele uutest arengusuundadest, mis peaksid filoloogidele huvi pakkuma.

Suaheeli keele praktilises kursuses tutvutakse ääretult huvitava rahvakeelega, mis on rikas vanasõnadest, kõnekäändudest, aforismidest jms.

Õppetöö orientalistika kabinetis algab 1. oktoobril. *Rahati njema* (suaheeli keeles: «Head õnne!») kõigile Musta mandri keeltest huvitatuile!

RIITA NOORSALU,
TRÜ inglise keele õpetaja

Sõprus-internatsionalism

Selle deviisi all toimus esimene rahvusvaheline üliõpilasfestival NSV Liidus. Selle organiseeris Riia Meditsiiniline Instituut.

Kolm päeva on liiga lühike aeg selleks, et kõiki osavõtjaid tundma õppida. Oli seal ju esindatud Nõukogude Liidu 18 kõrgemat õppeasutust. Nendele tuleb juurde arvata veel poolakad, tšehhid, ungarlased, bulgaarlased, jugoslaavlased, vietnamlased. Üksmeelselt otsustati kõigi osavõtjate nimel saata kiri ÜRO peasekretärile U Tanile ettepanekuga lõpetada Iisraeli agressioon Araabia rahvaste vastu.

Festivali avaaktusel võitis sooja poolehoiu vietnami noormehe esinemine. Ta rääkis oma kodumaa noortest, nende võitlusest. Need kolm vietnami noormeest, kes õpivad Moskva Rahvusvaheliste Suhete Instituudis, olid pidevalt kõigi tähelepanu all. Igaüks tahtis vestelda võitleva maa noortega.

Kaks päeva kõlasid lustakad üliõpilaslaulud Bulduri mändide all. Telkide read kuni jõeni, delegatsioonide lipud, rõõmsad päevitunud näod. Iga delegatsioon kujundas oma telgid vastavalt soovile ja traditsioonile. Üritused viidi läbi noortele omase elurõõmu ja hooga. Kes elas merest kaugel, seda vaimustasid Riia rand ja Daugava. Kelle koduks olid stepiavarused, hingas vaimustatult männimetsa lõhnu.

Laagripere oli suur, tegevust palju. Sündmustega hoidis kõige paremini kursis fotoleht «Camp's News». Jõudumööda püüdis seda teha ka kuulus «Armeenia Raadio Stuudio». Tuju oli pidevalt 5+, hoolimata sellest, et hommikune

(Järg 2. lk.)

Me töötasime ja lõbutsesime hästi!

Peamiselt TRÜ ja TPI üliõpilastest komplekteeritud 39-liikmelise Kasahstani ehitusrühma tööperiood hõlmas ajavahemikku 30. juunist — 25. augustini. Selle aja jooksul tehti tõesti hiiglaslik töö ära: viidi lõpule 1964. a. alustatud Koturkuli Zooveterinaariatehnikumi hoonetekompleksi ehitamine ja jõuti veel mujalegi käed külge lüüa.

Neid, kellele tee ehitusmalevasse polnud enam uus, oli seal rühmas kümme. Viimaste hulka kuulub ka rühma komandör Mihhail Kutšer (esimest korda oli ta samal objektil 1965. a.). Küsimusele, kas ta kavatseb ka järgneva suve veeta ehitusmalevas, vastas ta jaatavalt.

Kuigi Mišal on pingutusi nõudev tööperiood selja taga, paistab ta välja energiline ja reibas.

Mis siis selle suve jooksul teoks sai?

Selle ajaga ja kiire töötempo juures ehitasime valmis garaaži kümnele masinale, aula, spordisaali, paigaldasime kooli vundamendi, ladusime kuni akendeni üles pesukoja seinad, viisime katuse alla ühe ühiselamu (üldse on neid seal kolm), rajasime 86 meetri pikkuse soojustrassi, viisime läbi heakorrastustööd tehnikumi asupaigas.

Esile tuleks tõsta meie ülikooli poisse Tõnu Siimsood, Tõnu Kollot ja Eimar Rahumaad, kes võtsid endi peale Kurort Borovojesse viiva maantee äärde kodusõja kangelastele mälestussamba püstitamise. Mälestussammas ehitatakse Leningradi Kunstiinstituudi üliõpilaste projekti järgi. Kunstnikud ise löövad usinasti kaasa. 10. septembriks loodetakse selle tööga maha saada.

Milliseks teie tööpäev kujunes?

Alustasime oma tööd iga päev kell 8, lõpetasime kella 20 paiku. Lõunat pidasime ühe tunni. Kuid juhtus ka, et tööhoog rauges alles kella 22 ajal.

(Järg 2. lk.)

Ehitusmalevast tänavu ja edaspidi

TÖÖ, JUHTIMINE, AEG JA KOHT

Filosoofiakandidaat R.-N. Blum ütles Eesti NSV I üliõpilaskonverentsil, et üliõpilastele on vaja suuremat organisatsioonilist iseseisvust.

Kas mitte üliõpilaste sünnitatud EÜE pole selline organisatsioon? Prof. Á. Aarna ütles, et EÜE näol kasvab kollektiiv, mille traditsioonidel on isegi suurem kui seaduse jõud. Kui EKP Kingissepa Rajoonikomitee juures tööle asuv ökonoomilise analüüsi ühiskondlik nõukogu ja ehitusmaleva staap leiavad, et EÜE ennast ka majanduslikult ära tasub, siis oleks vaja astuda sellised sammud:

*** Korrigeerime EÜE põhikirja sellise tasemeni, et see juriidiliseit kehtivaks tunnistatakse.**

*** Koostame EÜE-le oma eelarve ja avame pangaarve.**

*** Oleks vaja, et ehitusorganisatsioonid ja tellijad eraldavad meie arvele vajaliku protsendi oletatavatest kapitaalmahutustest.**

*** Ehitusorganisatsioonid eraldavad lepingu alusel EÜE käsutusse aktiivseks tööperioodiks teatava koguse mehhanisme (juhid mehhanismidele leiab EÜE).**

*** Hakkab tööle EÜE aastaringne staap (EÜE juhatus eesotsas oma esimehega).**

*** EÜE sõlmib ehitusorganisatsioonidega ja tellijatega üksikasjalised lepingud.**

Kas meie organisatsioon ei võiks olla palju elastsem, kui ta seda praegu on? Võtame kasvõi sellise küsimuse nagu tööpäeva pikkus. Meie ajalehe 8. numbris arvas Valve Junts, et tööpäeva pikkus võiks olla 7—8 tundi, Kaarel Haav, et praegune tööpäev on liiga pikk, Tiiu Poldemaa, et tööpäev võiks olla pikem, Ismat Saidaminov, et praegune tööpäeva pikkus on just paras. Aga kuulutame siis välja, et 1968. a. näiteks EÜE Kääriku rühm töötab 6 tundi päevas (seal oleksid ka meie väliskülalised), EÜE Võru-Kubja rühm 9 tundi päevas jne. Las siis igaüks valib.

Samas ajalehenumbris kurdab Tõnu Saar, et tema «rühm ainult võtab vastu ja saadab ära...». Aga hästi, las Tori rühm võtab vastu ja saadab ära, kuid olgu see teada juba varem, umbes nii, et Tori rühma I vahetus töötab 1. juulist — 1. augustini, II vahetus 2. augustist — 31. augustini. Kes missugusesse vahetusse tahab tööle tulla?

See oleks nagu lähenemine kõrgema kooli suvetöödele. Kas siis selles on midagi halba? Otse vastupidi, EÜE saadud kogemused tuleb kindlasti ära rakendada kõrgemate koolide suvetööde organiseerimisel ja vastupidi. Võib-olla võtab EÜE endale ka osakese TRÜ uute õppehoonete ehitustöödest.

Paar sõna ka EÜE organisatsioonilisest säilitamisest aastaringselt. T. Etverk pani ette EÜE aasta läbi töötava staabi juurde tõmmata aktivistide grupp, kus oleks järgmise aasta rühmakomandöre, nende asetäitjaid, meistreid jne. Aktivistid hakkaksid juba talvel moodustama enda ümber tulevasi EÜE rühmi ja looksid kaasa üliõpilasmaja töödel. Seda mõtet tuleks kindlasti toetada.

Samuti võiks kõrgemate koolide komsomolikomiteedes panna tööle EÜE sektor, mis aitab EÜE tegevuse organiseerimisele kaasa.

MALEVA JUHTIMISEST

EÜE-s on palju juhte — alates maleva komandörist ning lõpetades rühmakomandöri, tema asetäitja, meistri ja brigadiriga. Tänavu on neid ligi kaheksakümmend. Kuidas siis juhtimist paremini korraldada? Tekkisid niisugused mõtted:

*** Maleva staabis peaks olema nn. staabiülem, kes koordineeriks staabi tööd, kutsuks kokku staabi koosolekuid, jaotaks staabi liikmete vahel ülesandeid jne. Maleva komandöril on oma üldülesannete kõrval seda funktsiooni raske täita.**

*** Ei tahaks toetada R. Bankieri ettepanekut, et EÜE staap tegutseks ainult EÜE tegevuse ettevalmistusperioodil, aktiivsel tööperioodil juhiksid tööd ainult regionaalsed staabid. Kuhu jääb siis maleva kui terviku kujundamine, kes organiseerib ülemalevalisi üritusi, kes peab kogu maleva tasemel sidemeid teiste organitega? Vastuvõetav oleks muidugi see, et EÜE staabis ei ole sel juhul 7—8 inimest, vaid 3—4: komandör, poliitjuht, peainsener ja staabiülem (koordineerib EÜE staabi ja regionaalsete staapide tööd), regiooni staabis töötaksid komandöri asetäitja, regiooni insener ja varustaja.**

*** Üliõpilasorganisatsiooni peaks juhtima üliõpilane. Praktika on näidanud, et EÜE komandör võib olla üliõpilane. Kindlasti on tal aga lihtsam, kui maleva peainsener, regionaalsete staapide insener ja varustaja töötavad samal kohal mitu aastat järjest.**

*** Äärmiselt oluline on lõplikult selgeks teha EÜE staabi ja teiste organisatsioonide vahelised suhted. Selles selguses peab aga kõige paremini olema väljendatud printsiip, et EÜE pole lihtne töötegijate armee, vaid eelkõige üliõpilaste vabatahtlik organisatsioon, kes kasvatab oma liikmeid töös ja puhkuses. Tundub, et kõige paremini jõuame sellise olukorrani siis, kui EÜE töötab allettevõtjana, sest just siis võib meie organisatsioon tegutseda iseseisvalt ja temal lasub ka vastutus.**

*** Ehituslikust küljest peaks olema EÜE staabi peaülesandeks jõuda olukorrani, et EÜE varustamisele ehitusmaterjalidega ja mehhanismidega oleks avatud «roheline tee». See peaks olema peaülesanne ja tundub, et tänavu tegeles staap selles mõttes liiga madalal tasemel.**

*** Rühmakomandöri määrab EÜE staap, komandöri asetäitja suhtes esitab ta rühmale omapoolse kandidaadi, kelle rühm kinnitab või mitte aktiivse tööperioodi alguses.**

MALEVA KOOSSEISUST

Tänavu määras ehitusmaleva näo suurel määral just see, et kaasa lõid ka teiste liiduvabariikide ja Ungari RV üliõpilased. Tundub, et see ettevõtmine õigustas ennast.

Ehitusmaleval tuleks kindlasti ka tuleval aastal kutsuda oma ridadesse esindajaid meie maa teistest kõrgematest koolidest. Arvestada tuleks aga paari asja.

Malevas võiksid töötada mõned ehitusrühmad, mis koosnevad ainult teiste liiduvabariikide üliõpilastest (kasvõi näiteks Moskva Avioinstituut, kes sellist soovi juba avaldas). Analoogilises olukorras olev EÜE rühm Kasahstanis tuleb endaga hästi toime.

Olukord pole normaalne, kui me eranditult kõik avalduste esitajad EÜE-sse vastu võtame. Staabil peab olema valikuvõimalus, see eeldab konkurssi. Vastupidist tuleb ära hoida EÜE suuruse piiramisega. Tahaks muidugi loota, et meie üritus sedavõrd kõlapinda leiab, et olulist piiramist vaja ette votta polegi.

EÜE komplekteerimisel ja rühmade kindlakstegemisel peaksid olulist osa etendama tulevased rühmakomandörid, kes koondaksid enda ümber tulevase rühma tuumiku, näitaksid juba siin oma organiseerimisoskust.

EPA võiks leida võimalusi suunata EÜE-sse üliõpilasi, kellel on autojuhi, traktoristi vms. load. Samuti tuleks EPA-l leida voimalus üliõpilaste praktika sooritamiseks EÜE-s.

Kunstiinstituudi üliõpilased võiksid moodustada kunstnike grupi, mis liigub ringi maleva rühmades, aitab kaasa näitliku agitatsiooni kujundamisele ja teeb kunstnikutööd ka kohalikele organisatsioonidele. Selline grupp peaks olema võimeline küllalt hästi propageerima EÜE-d.

MALEVA TÖÖKOHAST JA -AJAST

Kuigi prof. A. Aarna kirjutas, et «juba järgmisel aastal ehitusmalevasse siirduvate üliõpilaste arv kasvab tunduvalt», ei tohiks malev enam liiga palju kasvada. Suurt malevat on raske juhtida. Ka komplekteerimisel tekib raskusi, sest peale ehitusmaleva töötavad üliõpilased ka kõrgemate koolide suvetöödel. Järgmise aasta suhtes reaalselt plaane tehes oleks vist õige, kui malev jääks niisama suureks kui tänavu või oleks isegi natuke väiksem.

Ehitusmalev võiks järgmisel aastal tegutseda Kingissepa rajoonis, Hiiumaa rajoonis, Pärnu rajoonis, Lõuna-Eesti ja Tartu piirkonnas, Vormsi ja Kihnu saarel.

20. juunil peaksid rühmade asukohtadesse saabuma 5-kuni 10-liikmelised tuumikud (meister ja mõned brigadirid on kohal juba alates 1. juunist), maleva põhikoosseis saabuks siis 1. juulil, esindajad teistest liiduvabariikidest tuleksid kas 1. või 10. juuliks.

Maleva põhikoosseis lahkub siis malevast 31. augustil, kusjuures väikesed grupid jätkavad tööd kuni 10.—15. septembrini. Rühmad, mis töötavad kahe vahetusega, saadavad esimese vahetuse ära 31. juulil ning võtavad teise vahetuse vastu 1. augustil.

A. RIESEN,
EÜE komandöri asetäitja

JUUNIS, JUULIS JA AUGUSTIS ILMUNUD «NOORTE HÄÄLE» LISALEHEST ««NOORTE HÄÄL» EESTI ÜLIÕPILASTE EHITUSMALEVAS».

EHITUSMALEVA ALBUMIST

Me töötasime ja lõbutsesime hästi!

(Algus lk. 1)

Kas vihmapühasid ka pidasite?

Oli üks periood, kus vihma kallas kaks nädalat järjest, kuid meie tcötasime sellest hoolimata.

Kuidas töötasuga rahule jäite?

Pole viga. Tööpäevi tuli meil 53, kui 8 pühapäeva maha arvata. Kätte saime 150—220 rbl. piires.

Kuidas teil laupäevad ja pühapäevad möödusid?

Puhketundidel askeldasime oma kohvikus või sööklas «Лукрутоκ» (loe tagant ettepoole!). Kohvikus pidasime maha 10 rühmakaaslase sünnipäevad. Vabal ajal tegelesime usinasti spordiga. Meil oli kohtumisi Štšutšinski rajooni piiridesse jäävate teiste ehitusrühmadega (ka meie rühm kuulus samasse rajooni). Jalgpallis, võrkpallis, lauatennises ja kergejõustikus saavutasime esikoha. Harrastasime ka kulturismi.

Millisel määral te Kurort Borovoje lähedal asuva välismaalastest koosneva ehitusrühmaga kokku puutusite?

Kohe alguses külastasime nende laagrit. Hiljem tulid nemad meile vastukülaskäigule. Need kohtumised ja hilisemad kokkupuuted olid väga toredad. Tihedamaid sidemeid oli prantslaste ja sakslastega. Eriti hästi suhtusid meisse saksa üliõpilased. Meie endi seas oli ka palju saksa keele valdajaid.

Millist edasiminekut oli märgata võrreldes 1965. aastaga?

Meie käsutuses oli kaks autobussi. Selle tõttu võisime pühapäeviti väljasõite teha. Ei möödunud ühtegi pühapäeva, ilma et me poleks külastanud teisi rühmi või võtnud neid vastu.

Ka söögilaud oli rikkalikum kui varem. Poisid võtsid kõvasti juurde, isegi kuni 7 kg. Mina ise küll jäin kõhnemaks.

Haigestumisi ei esinenud meil peaaegu üldse.

Meie staap asus Leningradis.

* *
*

Olgu märgitud, et eestlastest koosnev Kasahstani rühm saavutas Štšutšinski rajooni töörühmade vahelises võistluses esimese koha. Tööpunalippu hoiti enese käes 1. augustist saadik. Rühma seitsmele liikmele anti medalid.

Tubli töö eest Štšutšinski rajoonis anti Koturkuli rühmale ELKNÜ Tartu Linnakomitee poolt kaks aukirja.

Vestles TIIU KAMBER

2 Tartu Rüklik üllikool

Sõprus-internatsionalism

(Algus lk. 1)

äratus oli kell 7 sellepärast, et kella 11-ks hommikueinele jõuda. Ja kui lõunat sai päikeseloojangu ajal, ei teinud see ka suuremat viga. Mõeldi rohkem sellele, et peagi algab lauluväljakul RMI isetegevuslaste kontsert. Saab õlut juua. Tantsida. Kaua-kaua kõlasid lõkke ääres laulud, vesteldi. Jutuhoos olid poolakad ja leedulased, valgevenelased ja aserbaidžaanlased, eestlased ja ungarlased. Noorte rahvusvahelised kohtumised on rõõmsad ja kurvad. Siin leiad palju sõpru, koos on tore olla, aga lahkutakse võib-olla jäädavalt.

Viimase laagripäeva hommik algas spordivõistlustega. Deviisiks oli: «Hoogsamalt, julgemini, võiduni!» Toimusid võrk- ja jalgpallimatšid kahe võistkonna «Severnõi» ja «Južnõi» vahel. Võrkpallis läks festivali olematu karikas Lõunameestele. Jalgpall oli tõeline favoriitide jõuproov. Põhjamaalased paljaste ülakehadega, lõunamaalased kõvasti riides — nii käis tunniajaline jalgpallivõistlus. Tulemus oli sensatsiooniline — 5:1 «Severnõi» kasuks. Kahe mängu kokkuvõttes (jalgpall, võrkpall) lepiti kokku sõbraliku viigiga.

Lõpurivistusel kingiti igale delegatsioonile mälestusesemeid, lilli. Tänusõnu festivali organiseerijatele laususid delegatsioonide juhid. Avaldati lootust, et selline tore algatus muutub traditsiooniks. Tore oli muidugi see, et alguse tegid meedikud, kõige humaansema elukutsega inimesed. Kuigi meil on välja kujunenud enam-vähem kindel festivali struktuur (ettekanded, vaidlused, seminarid), siis Riias oli korraldatud veidi teisiti. Vaidlused käisid väikestes rühmades, vesteldi lõunasöögil, vahetati muljeid matkal. 400 üliõpilast NSV Liidust ja rahvademokraatiamaadest moodustasid kolme päeva jooksul sõbraliku pere.

TIIU ROOSMA

KIRJANDUS KUNST KRIITIKA

FRIEDRICH DÜRRENMATT

Meil põhiliselt dramaturgina tuntud Sveitsi kirjanik F. Dürrenmatt on kirjutanud ka proosat, jutustusi, laaste, groteske. Neis oma loomingu algperioodi kuuluvais lugudes lahkab autor sõjajärgse Euroopa paljusid vastuolusid. Ühtlasi ütleb autor nende tihti religioosseid motiive sisaldavate lugudega mõistvat kohut iseenda üle. F. Dürrenmatt on pärit pastori perekonnast ning õppinud isegi paar aastat ülikoolis teoloogiat.

Allpool toodavas groteskis seletatakse väga omapäraselt jumala tõelist funktsiooni ja inimese ning jumala suhteid.

A. K.

TIMUKASULANE

Kivitahud on surnud. Õhk on kivistunud. Maa rusub kõigist külgedest. Piludest nõrgub külma vett. Maa mädaneb. Pimedus varitseb. Piinapihid unistavad. Tuli lõkendab unes. Piinad kleepuvad seintele. Ta kükitab nurgas. Ta kõrv kuulatab. Tunnid karjuvad. Ta tõuseb püsti. Ülalpool on uks. Tuli ärkab ja lahvatab punaseks. Pihid liigutavad end. Poomisnöör pikeneb. Piinad lahkuvad seintelt ja laskuvad kõigile esemeile. Piinakamber hakkab hingama. Lähenevad sammud.

Ta piinab. Seinad lõõtsutavad. Kivitahud kisendavad. Paeplaadid kiunuvad. Piludest piidleb põrgu. Õhk on pulbitsev tina. Tuli valgub üle valge liha. Redelipulgad painduvad. Sekundid on igavesed. Ta kükitab nurgas edasi. Ta silmad on tühjad, ta käed nagu jää.

Juus kleepub. Piinakamber on väsinud. Veri tarretub. Kivitahud kangestuvad. Tülgastus imbub läbi trellide. Vaikus ängistab. Aeg ärkab. Sekundid hakkavad tajuma ja tunnid kuhjuvad üksteise otsa. Tuli lakub viimseid süsi. Linna on laskunud öö. Tähed on kollased. Kuu on pruun. Majad roomavad üle lagendiku. Ta läheb läbi tänava ja astub kõrtsi. Tõrvikud põlevad mustalt. Inimesed põgenevad. Vein on vana veri. Keegi karjub. Kauguses liigub üks tool. Kõrvu kandub rõvedus. Naisel oli valge nahk, sellel lebas käsi. Käib uks. Kõik jääb vaikseks. Keegi võõras istub ta kõrvale. Ta näeb võõra käsi. Need on kitsad. Sõrmed mängivad kepiga. Hõbenupp särab. Nägu on kahvatu, silmad aukus. Huuled avanevad. Võõras hakkab kõnelema.

Sa oled timukasulane, viletsaim inimesist. Inetuim. Mul on kulda. Mul on naine ja kaks last, mul on sõbrad. Ükskord ei ole mul enam midagi. Ma vananen, ma suren, saan selleks, kes oled sina. Mu elu on laskumine tühjusse. Sinu oma jääb samuti tühjusse. Ma kadestan sind. Sa oled õnnelikem inimene. Olen nautinud paljusid lõbusid, kuid need kõik katkesid. Tülgastus jäi. Su rõõm on ammendamatu. Ta on igavene. Sa piinad. Su käte all murdub katki illusioon inimesest. Jääb kisendav loom. Su pisimgi liigutus tekitab lõputut hirmu. Sa oled algus ja lõpp. Teen sulle ühe ettepaneku. Vahetagem oma osad. Sa saad mu naise, mu kulla, mu nooruse. Mu võimu. Las mina saan timukasulaseks. Saagem kokku kahe aasta pärast. Ära unusta seda. Muidu jääme igavesti vahetatuiks.

Võõra sõnad vasardasid ta kõrvus. Klaas kukub. Veri voolab üle laua. Maas lamavad killud. Ta näeb võõra nägu. See on ilus. Ta rõivad on luksuslikud. Ta suudleb kitsaid käsi. Ta kuuleb end naervat. Nad astuvad saali. Varjud lendavad üle seinte. Aknad on tühjad, laes ripuvad nahkhiired. Põrandaks on peegel. Ohvrianum särab siniselt. Suits tõuseb püstloodis. Ta ulatab võõrale käed. Valgus muutub pimedaks. Varjud irduvad seintelt. Õhk laulab. Nahkhiired laes kõiguvad kui väikesed kuljused sinna-tänna. Aknad pöörduvad. Ta näeb timukasulast.

Vormitu hiigelkuju. Jõllitavad paised. Mädanev lõust sirab vastu. Üks silm hiilgab punaselt. Silmamuna on mädapaise. Suu ilatseb. Ta põgeneb. Läheb läbi tänavate. Ta samm muutub rahulikumaks. Ta on otsustanud mitte enam tagasi pöörduda. Ta kitsad käed mängivad kepiga. Päike tõuseb. Majad helgivad. Taevas on nagu kauge meri. Inimesed lähevad tööle. Üks neiu naeratab talle vastu. Ta astub ühte majja. Müürid on valged. Koerad tõmbuvad tagasi. Teenrid teevad talle kummardusi. Ta suudleb lapsi. Tuleb naine. Ta on õrn, juuksed blondid. Ta jalg on väike. Ta naeratab. Ta libistab käega üle naise rindade.

Öö on vaikne. Päev on kaugel. Tuba hingab korrapäraselt. Pimedus on soe. Naine on alasti. Ta nahk on nagu pilv.

Päevad mööduvad. Kuud kerkivad. Aasta möödub. Tänavad on tühjad. Käed mängivad kepiga. Hõbe sätendab. Taevas laskub maale. Pinnas on valge. Lumi rudiseb. Ta läheb läbi aiee. Lumel lamab oks. Väike laps karjub. Oks on nagu piinapihid. Ta istub tugitoolis. On pime. Vein on vana veri. Pimedus roomab pooridesse. Vaikus piinab. Kaminatuli loidab punaselt. Valges müüris selle kõrval on pragu. Ta lööb saapakannaga krohvi maha. Nähtavale tulevad kivitahud. Ta tõuseb püsti ja läheb välja. Ta piitsutab koerad surnuks.

Määratud tund ligineb. Ta korraldab peo. Saal sumiseb. Lauad koolduvad. Tuled hubisevad üle nägude. Naistel on ümarad õlad. Mehed naeravad. Varjud põgenevad üle seinte. Kuskilt kostab nilbus. Ta suudleb. Ta rebib kleidi lahti. Vein voolab üle laua. Veri tarretub. Ta hüppab üles. Ta ruttab minema. Ta tormab läbi tänavate. Majad vilistavad. Tornid kasvavad noolkiirelt taevasse. Tänav laskub alla. Majad vajuvad kokku. Nad sulevad ta tee. Ta teeb endale ruumi ja sööstab saali. Ohvrianum on purunenud. Aknad jõllitavad talle vastu. Põrand on kaetud kärvanud nahkhiirtega. Ta ootab. Ta huuled vabisevad. Timukasulast ei tule.

Ta hiilib tagasi. Taevas on nagu külm kiltkivi. Ta maja on pleekinud. Ta naine magab. Ta lamab vagusi. Naise juus on kui kuld. Ta tõstab tõrviku. Tuli voogab üle valge ihu. Voodi on piinapink. Keegi oigab. Veri on punane.

Ta istub, ta on vait. Valgus on ere. Akna taga möödub inimesi. Kõnelejad räägivad. Ta tõuseb. Kohtunikud peavad kõnet. Käik viib ikka sügavamale. On kitsas. Põrand on kivist. Seinad kivitahukaist.

Avaneb uks. Ruum on nelinurkne. Leek hubiseb talle vastu. Õhk on niiske. Nurgast kerkivad varjud. Tangid tõusevad tulest. Vari tuleb lähemale. Ta karjatab. See on timukasulane.

Ta on põranda külge needitud. Ta suu rõõgib. Kivist lagi langeb. Õhk liimub pooridesse. Pommid on oigavad maakerad. Piinakamber on maailm. Maailm on piin. Timukasulane on jumal. Ta piinab.

Inimene kisendab:

Miks sa ei tulnud?

Jumal naerab:

Kas peaksin taas inimeseks saama?

Inimene oigab:

Miks sa mind piinad?

Jumal naerab:

Mul pole varju vaja.

Inimene sureb.

Saksa keelest tõlkinud A. KIDRON

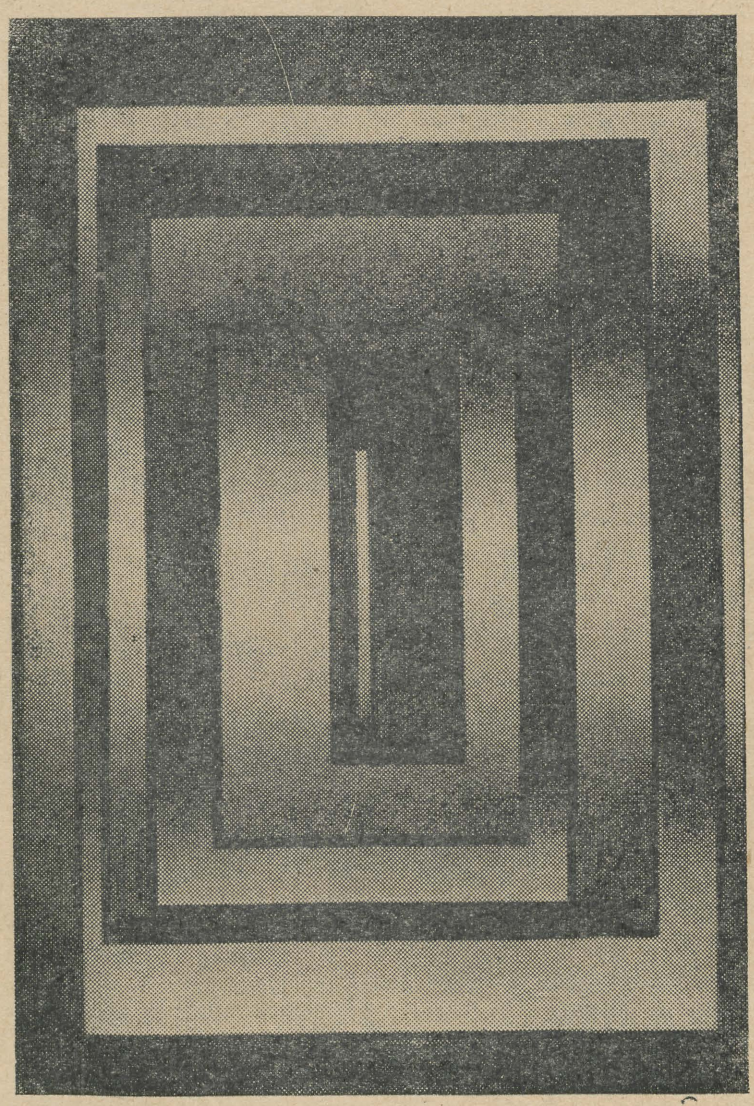

ZBIGNIEW GOSTOMSKI OPTILINE OBJEKT XXXIV, maalitud reljeef.

ENE MIHKELSON,
V k. üliõpilane

Mängib õhk sügise kollastel lehtedel ja taevas kummardub üle ning võtab ka kõige väiksema enese sisse.

Siinsamas ja täna möödub kõik ning ei tule enam midagi kaunimat nende kestetud päevade vastu. Koltub vili põldudel, variseb maha, salved saavad täis, kõik salved saavad täis vastu talve ja vingeid tuisuseid tuuli.

Need mühklikud, tumepruunid ja kulunud teed saavad läbipääsmatuiks hangedeks keset mugavat tumedat metsa, lumest lookas, ööst pime ja taevastest nägematult seisab ta siin.

Ja üksikud majad tema käärudes, keset sinavaid külmast hõõguvaid hangi, keset kuupaiste elavat hõbedast valgust, magavad lõpuni omad uned, kangastused möödunud aegadest, armastusest ja surmast, mis suleb silmad ja loob uue, teistele nägematu valguse.

Valguse, milles ühenduvad algus ja lõpp ainsaks tõeliseks oleskeluks, ainsaks, mis ühendab ja seletab ühendamatud asjad, meie hirmud, argised päevad, pisisündmused eluks. Valguse, milles helendub maa keset kollaseid külmi sügiseõhtuid, ja puud kui suured loomad seisavad tumemustadena vastu taevast, ja inimesed kõnnivad terve elu ühest lagendiku äärest teise.

Üks laps läheb selles valguses üle muru, üle kokkukuivanud närtsinud rohu, ta õlad värisevad külmast ja silmadel on kaugete taevaste sinkjas läik, ta ei mäleta kunagi seda õhtut ning keegi ei tea seda minekut.

Tulevad uued, taas tulevad uued, üks laps läheb üle ererohelise, üle kollase, üle halli maa ja kaob ühte teeäärsesse majja, mille ees puud toimust on tuhkjad ja päike loojub, pannes särama teede tuha puulehtedel.

Tuleb öö ning kui laps kord ärkab, on ta täiskasvanu ning läheb üle paljude väikeste lagendike ja teede, laps üle hiiglamaa, läheb ja kestab oma mured, päike loojub ja tõuseb ning õhtu ühendab minejaid tohutu taeva alla.

Taeva alla, kus kõnnib tuul ja õhk magab ja lainetab kevade hiirkõrvulistel lehtedel, kevade lubadustel ja soovidel, õhk, kes sureb suve küpsuses, puitunud laperdavais lehis ja peidab end sügise kahina alla, mis kuulutab rahu.

See tee läheb ja lõpeb ning ei kordu kunagi meie jaoks, ükski õhtu ei tule tagasi, ükski viive ei meenuta meid, silmad saavad mulda ja vaatavad taevast, aastasadu vaatavad taevast ja pilvi, lapsed vaatavad pilvi, surnud surevad pilvis ja sünnivad uued õnned.

See sõna suri juba enne sündi, tuul ohkas ja sai olematuks nagu see, et tänane õhtu pole jõudnud veel saada ööks, nagu see, et me kõneleme igavesti igituttavaid sõnu ning avastame üha uuesti nende mõtte, nagu see, et sünd ja surm jätkuvad vanamoelisena ja lihtsana nagu elu, ning ükski sõna ei saa neid muuta, nagu see, et kedagi oodatakse igal hetkel ja kokkuvõetuna ootus ei lakka, nagu see, et kannatus ühendab end inimestes ja kõik igatseb täiust, et end murda ja saada olematuks.

Kestavad päevad üle muru ja kaua saame veel seisma ja ootama nende lõppu, kaua sisustama igavikule hetki, surelikud, et teha surematuks need ajatud ajahetked, mis ei puutu kellessegi. Kaua peatuvad silmad äkki tajutaval õhtul, lehevärinal keset teispoolsuse heitlevat valgust, päeva ja öö piiri, surma ja sünni ühisjoonel ning kõik ühendatu näib igikestev ja lõpmatu üksiolek.

Saab täis, igal sügisel saab täis üks hiiglaring, üks laps läheb üle lagendiku, üks mees seisatub teises servas ja vaatab talle vastu, ta juustel sädeleb päike ja tuhkhall saab kummalise krooni nagu puulehtedel seal maja ees, kui enne õhtut üks teine laps ruttas koju.

*

Tühi maja seisab kuuvalguses kui muistne loss, unustatud on tee tema juurde. Tuul, lõgistades lahtivajunud ukse linki, kostab kui muistse lauliku laul keset ammumöödunud mäletamatut ööd. Ta laulab, kuidas vihmad määndavad maja katuse ja tormid lõhuvad seinapalkidest läbi tee, kuidas lõpuks on püsti veel vundamendikivid ja kasvab neile sammal ja rohi ja tasandub see koht ning keegi ei tea, mis siin kunagi oli.

Ei tea, et keegi laulis öö tulekul unelmad ja õnnetused ühevõrdselt liikuma, et elu voolas ta sõrmede alt ebakõladena üldisesse harmooniasse, et aastad on võtnud iga ta sõna nüüd ja halliks ja koltunuks ja targaks teinud nende tähenduse.

Et see kõik ei vasta tõele, et tuul kõneleb hingetule ööle igakord ühte ja sama, ühte ja sama vana lauliku laulu ja kuigi võib leida siia kord tee ja sajandisinises saalis puhata puhtaks oma tühised mälestused, unistustele anda elu lõhn ja armastus kuulutada surematuks, võib vastuvõtjaks olla vaid rohi.

Igavene rohi inimkäte poolt laotud eludel ja kasvab ja sureb ta taas ja tuule hääl üle tema ei lõpe ka siis mitte, kui kõik on unustanud lihtsad ja inimlikud laulud.

Läbi põrandalaudade kasvab rohi tuppa, tühjad ja kõledad saalid helendavad hõbedaselt kuu aknaraamistuses, pilved liuguvad lahtistest avadest sisse ja metsade taga keset kaugeid põlde kohtuvad taevas ja maa, sajandid sajanditega, õnn ja valu kasvavad eraldamatult kokku ja aeg laotab end erapooletuna kõige üle kuulutades iga mööduva hetke igavikuks.

Rändavad hinged, kes poolikuse või liigse täiusetaotluse tõttu pole endasarnast leidnud, istuvad kuuvalguses imelikult hiilgavail sarikail teineteise vastas ja sõnatu jutt elust ja inimeste maailmast selles ja teedest, mis ei olegi teed, vaid kõigesolemine ja tarkusest, mis seisneb raamide puudumises, kestab terve kollakassinise öö.

Tõsised on kohalejõudnute silmad, kujutud nende naeratused ja puude varjudest puude varjudesse hõljudes igatsevad nad vabaks end täitumatusest.

Vana maja aga vaikib ja vaikib tuulgi momendiks end temale tugedes, siis tõuseb ta jälle ja kaob. Link lõnksatab korraks, nagu elav loom liigutab aknalaik end põrandal ja rohi selles valguses on kellegi silmad, kellegi sõnad, süda, mis enam kunagi endasarnasena ei ela.

„Moodsa tantsu prohvet" ja tema kool

Riitta ja tüdrukud tantsuhoos. Moodne tants on liikumine, mitte asendid, ja ka ilme on osa liikumisest. Tants nõuab palju vaeva, ütleb Riitta, kuid sel peab olema ka oma rõõm.

«Moodsa tantsu põhiidee on see, et inimene tantsib, mitte see, et esitatakse võimalikult kergelt ja kenasti 18. sajandi koreograafiat,» ütleb Riitta Vainio.

Riitta Vainio on Moodsa Tantsu Kooli juhataja ja moodsa tantsu hing Soomes, teda nimetatakse «moodsa tantsu prohvetiks».

Ta ütleb: «Moodsa tantsu aluseks ei ole võimalikult kaunis ja tantsuline liikumine. Klassikaline ballett on sündinud aristokraatia tarvis, õuetantsuna, ja see joon püsib tal praegugi. Moodne tants on sündinud masinaajajärgul. Selles avaldub, selles peab avalduma kaasaegne inimene, tants peab avama elu kõik küljed, mitte üksi pidupäevase. Tuleb lähtuda sellest, et on midagi öelda. Igal tantsul peab olema oma iseloom. Moodne tants annab enam võimalusi kui klassikaline ballett, sest moodne tants ei rajane «kindlaksmääratud liigutustel. Lavale kõlbab mistahes liigutus.»

Tantsukunstis on võhikul raske mõista moodsa tantsu müstilisena tunduvat olemust. «Müstikat siin ongi,» kinnitab Riitta Vainio. «Ma peaksin olema veel ka teoreetik, neist asjadest ei oska siin keegi kirjutada, kuid kunagi ei ole mahti, sest kõige sellega on nii kohutavalt tööd,» ütleb ta.

«Kui plaanitsen midagi, siis pean kavandama algusest peale, läbi mõtlema finantseerimisest alates.»

Moodsa Tantsu Kool on ainus sellelaadne Soomes. Kui Riitta Vainio tuli 1961. a. Ameerikast Philadelphia tantsuakadeemiast õppinud tantsijana Soome, pidi ta kõike alustama nullist. Oli vaid Ooperiteatri ballett ja selle iseloom oli sootuks teine. Riitta Vainio tegi hoolega tööd, propageeris ja õhutas («Võisin olla õige agressiivne tookord,» ütleb ta ise) ja pidas oma joont, kuigi klassikalise balletiga harjunud krimpsutasid nina, imestasid ja ütlesid: «See on veider.»

Riitta Vainio tegi neid «veidraid» tantse, esitas neid mitmetel lavadel ja televisiooniski. Ja ei kestnudki kaua, kui moodne tants oli in ja pop ja kooli hakati lausa ründama. Nüüd on õpilaste vool vaibunud, kaasajooksikud — need, kes tahtsid tantsida «moodsalt» vaid sellepärast, et see on mood, on maha jäänud.

Nullist alustanud Moodsa Tantsu Koolil on nüüd oma administratsioon, toetusühing, palju õpilasi ja võimekaid maailmakuulsaid tantsijaid käib seal tunde andmas. Külalisõpetajatena tegutsesid Ameerika kuulsused Cora Cahan ja Norman Walker.

«See läheb kole kalliks,» ütleb Riitta Vainio, «kuid nad töötavad hiilgavalt.»

Moodsa Tantsu Koolis on veel nii asjaarmastajaid kui ka ettevalmistusrühmi. «Moodne tants sobib kõigile, kellel on võimalus seda õppida, teine lugu on see, et kõik ei õpi mõistma selle iseloomu nii, et suudaksid tõepoolest sisu edasi anda. Kõigepealt on tants ränk kehaline treening, põhi on võimlemiskool. Kooliõpilased on tantsust väga huvitatud, selle peaks lülitama võimlemisõpetajate ettevalmistusse.»

Väike õrn ja tütarlapselik Riitta Vainio on teinud moodsa tantsu heaks ränka tööd ja saavutanud märgatavaid tulemusi, kuigi moodne tants on Soomes praegugi veel vaeslapse osas, nagu Riitta ise tunnistab.

(Ajalehest «Kansan Uutiset»)
Tõlkinud A. HIIR

TEATED

Komsomolikomitee õppesektori esimene töökoosolek uuel õppeaastal toimub teisipäeval, 12. septembril k. a. kell 18 komsomolikomitees.

✣

Rahvaste sõpruse klubi juhatuse esimene töökoosolek toimub 8. septembril kell 16.30 komsomolikomitees.

✣

Komsomolikomitee siseorganisatsioonilise sektori esimene koosolek on reedel, 8. septembril kell 15 komsomolikomitees.

✣

Osakondade ja raviosakonna kursuste siseorganisatsioonilise töö eest vastutajate esimene töökoosolek toimub esmaspäeval, 11. septembril k. a. kell 16 komsomolikomitees.

✣

Arstiteaduskonna üliõpilaste ametiühingubüroo liikmete ja kursuste volinike nõupidamine on neljapäeval, 14. septembril kell 19 komsomolikomitees.

KOMSÕMOLIARVESTUSEST

Vanemate kursuste üliõpilased, kes kuuluvad komsomoli, ja kes on ülikooli tulnud mõnest teisest kõrgemast õppeasutusest, akadeemiliselt puhkuselt või töölt, peavad meie komitee arvestussektoris end arvele võtma. Kaasa tuleb võtta komsomolipilet.

Tütarlastel, kes on vahetanud nime seoses abiellumisega, tuleb vahetada komsomolidokumendid.

MENETLUS-PRAKTIKA ÕHUS

Dnepropetrovski lennuväljal on argipäevane hommik. Tõusevad ja maanduvad sihvakad TU-d- ja AN-id, mille õhkutõusmisel tuleb pähe võrdlus abitult tiibu vehkiva pardipojaga — nii väikestena tunduvad kandepinnad ja neli propellerit ta kõhuka kere kõrval, vilkad IL-id ja AN-2-d, nina uudistavalt ülespoole. Iga lennuk laseb kuuldavale ainult temale omast müra ja kui sellele lisada dispetšeri jutt, kes valjuhääldaja vahendusel jagab reisijatele vene- ja ukrainakeelseid teateid, saab sellest lennujaama helitaust.

Reisijad sebivad oma kohvritega registreerimisluukide ümbruses ja tunglevad raudväravate taga, oodates lennukisse laskmist. On saabujaid ja lahkujaid, vastutulnuid ja saatjaid. Kui vaadata mõni aeg seda pealt ja kuulata sinna juurde kaugete lennujaamade nimetusi, tunned soovi istuda ükskõik millisesse lennukisse ja lennata. Suvalisse kohta.

Rahulikum ja asjalikum on seal, kus teistest lahus seisavad kolm IL-14 — meteoroloogilise polügooni lennukid. Algavaks tööpäevaks teevad siin ettevalmistusi aeroloogid — inimesed, kellele lendamine on lakanud olemast meelelahutus ja muutunud tööks. Neil tuleb õhus olla ka siis, kui lennuk viskleb nagu haavatud lind ja Aerofloti lennukid lennuilma ootavad.

Meie, IV kursuse füüsikute ülesandeks suvise praktika ajal on lennata koos NSVL TA Atmosfäärifüüsika Instituudi teadlastega ja mõõta Päikese lühilainelist kiirgust. Selle täpne kindlaksmääramine oleks samm edasi pikaajaliste ilmaprognooside teoorias.

«Ну, ребята, как самочувствие?» pärivad piloodid enne väljalendu nailonsärke lennuriietuse vastu vahetades. «Tip-top,» näitame meie. Oleme lendamisega juba harjunud. 5-liikmelise meeskonna moodustavad kogenud lendurid, kelle põhitööks on uute lennukite katsetamine. Esimene piloot on soliidne neljakümnendates aastates katselendur, kelle kuuerevääri ehib märk «5000 avariideta lennutundi». Ta räägib vähe, kuid mõjukalt, ja naer on tal rohkem silmades. Tüürimees on veidi vanem, tüsedusele ja kiilaspäisusele kalduv. Sõjas tuli tal lennata luurelennukil Berliini kohal. «Ükskord,» jutustas ta, «saime ülesande leida Hitleri residents ja teha kindlaks, kas ta lennuk on veel aias või mitte. See oli päris sõja lõpul.»

Mehaanik kamandab kõik lennukisse, suleb ukse ja asub mootoreid soojendama. Müra läheb nii suureks, et peame üksteisega kõnelema kas karjudes või käte abiga.

Veerand tunni pärast rooli mehe IL-14 stardirajale, rebib end õhku, teeb tiiru lennuväljast kohal, lendab üle Dnepri ja võtab kursi lõunasse. Lend mõõtmiskohta (polügoonile) kestab harilikult 30—40 minutit. Kes saab oma aparaadid tööle, võib ülejäänud aja lesida langevarjuhunniku otsas ja alla vaadata või hommikust lehte lugeda.

Siis annab lennu juht Vitali Petrovitš vilega märku, et algas esimene «ploštšadka». See tähendab, et mõne minuti kestel hoiab piloot masina rangelt ühel kõrgusel. Kaks vilet — lõpetada mõõtmised. Edasi tõuseme 100 meetrit kõrgemale ja kõik kordub taas. Pärast iga tõusu on kergem töötada, vähemaks jäävad tõusvad ja langevad õhuvoolud ja Ukraina hilissuvine palavus annab järele. Kui lennuväljal on 28°, siis 1,5 km kõrgusel vaid 15°. Sellel kõrgusel lendamine sarnaneb kihutamisega laudsiledal teel.

Kui ükski välistest mõõteriistadest ei purune, siis teeme veel horisontaallende kolme tunni jooksul ja kammime atmosfääri läbi 2 km kõrguseni. Nüüd järgneb sujuv laskumine ja tagasilend. Viimase vältel lõbustab meeskond end madallennuga 40 m kõrgusel. All jooksevad kanad laiali, mehed aga hindavad Dnepri-äärseid õunaaedu ja jutustavad anekdoote. Kolme šassii raksatused maandumisrajal kuulutavad lennu lõppu. Mehaanik surub gaasi korraks põhja ja paneb siis mootorid seisma. Jälle on tunda kerget valu kõrvades, seekord ootamatust vaikusest.

Lendurid peavad riideid vahetades nõu, kuhu minna lõunatama pärast viietunnist õhusloksumist. Neile on tööpäev läbi. Ekspeditsiooni liikmetele mitte, sest õhtupoolik veedetakse laua taga, arvutuslükat käes.

Meiegi sõidame lõunatama. Auto viib meid mööda auklikku külavaheteed väikesse Haidaki külla otse Dnepri kaldale. Suplus kulub marjaks ära.

Ümbrus on künklik ja maapinda lõhestavad sügavad uhtetorud, mille põhjas kasvab kõige lopsakam taimestik, mida siin augustis näha võib. Sellepärast siis võib siin kuulda kitsede määgimist, seapõrsaste ruigamist ja kanade kaagutamist — kogu individuaalsektori elav varandus on siin sööma pandud.

Õhtuti astub mööda tolmust Naberežnaja tänavat külakari. Lärmi on siis laialt, nii inimeste kui ka loomade suul.

Pea iga maja juurest viib jalgrada alla jõe äärde oma kaevu juurde. See on ainuke külas ja naised näivad liikuvat siin põhiliselt kaelkookudega.

Õhtul läheb vara ja kiiresti pimedaks. Tulles küla teisest servast õhtusöögilt, võib pöörata jõe poole ja kõrgel kaldal veidi seisatada.

Võib lihtsalt pea kuklasse ajada ja tumedas lõunamaa taevas siravaid tähti uudistada, lasta mõtetel jõuda kauge Tau Ceti täheni ja tunda kummalist rahuldust mõttest, et me pole nähtavasti üksinda selles kõiksuses.

Võib vaadata üle jõe, kus säravad maapealsed tähed — suurlinna tuled, mis lisaks veel vees peegelduvad. Sel viisil linnast saadud pilt on tükk maad suurejoonelisem lennuki pardalt nähtust.

Suuri ja moodsaid maju on selles linnas vähe, valgusreklaam on hõre ja müra ning suitsu on palju. Mis on siin suurejoonelist, küsite, ja võib-olla on teil õigus. Siiski — siia, kus kunagi asus Zaporožje Setš, kus mitte kaugel meie külast seisab mälestussammas Bogdan Hmelnitskile Poola kindluse vallutamise eest, on inimesed paari sajandi jooksul rajanud miljonilinna. Kunagi oli siin kõnnumaa — nüüd inimeste maa. Inimene on tundmatuseni muutnud nende kohtade ilmet. Kuid see inimene on veel kaunikesti madalal arengutasemel, võrreldes looduse tarkuse ja ettenägelikkusega.

Arvatakse, et on tähti, millel kunagi eksisteerinud mõistuslik elu on mingil põhjusel hävinud (või hävitatud). Aga võib-olla on seaduspärane, et iga kõrgeltarenenud tsivilisatsiooni arenguloos saabub nii suure energia ja nii vähese mõistuse periood, et ta end ise hävitab? Kuid see on küsimus tähtedele. Tähed aga vaikivad — esialgu veel.

Dnepropetrovsk,
august 1967

ENN KAUP
HANNO OHVRIL

Pärast vihma. M. AROLDI foto.

Võtsime vastu külalisi

Kolmapäeva lõuna paiku jõudsid Tartusse EÜE-s töötanud Kiievi Polütehnilise Instituudi, Harkovi Riikliku Ülikooli ja Usbekistani üliõpilased. Külalisi võttis vastu meie komsomolikomitee. Neile tutvustati ülikooli ja Tartut.

Tunneme kaasa Mairele EMA kaotuse puhul.

Ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» toimetus

TOIMETUSE KOLLEEGIUM

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 5930. MB 05381.

AR
Ft. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 25 (672) Reedel, 15. septembril 1967 XXI aastakäik

JUBA ON EKSAMID

Alles paar nädalat on esimesest septembrist möödunud, aga juba on «tuubikum» eksamiaegset pinget täis. Tundub, nagu polekski vahepeal suve olnud. «Tuubikumi» raamatukoguhoidja ütleb, et lugemissaal on iga päev tudengitest tulvil. Saan veel teada, et kõige rohkem laenutatakse arstiteaduslikku kirjandust.

Esimeseks jutukaaslaseks saab viimase kursuse bioloog Risto Tanner. Et ülikooli väga edukalt lõpetada, tuleb tal järgmisel kolmapäeval ümber teha filosoofia eksam.

Enamikul siinolijaist on aga ees meditsiiniline kirjandus. Selgub, et Ajaloo-Keeleteaduskonna neljandad kursused annavad meditsiinis riigieksamit. Täna tuleb põialt hoida vene filoloogidele. «Kõva põrumist» soovime ka kõikidele teistele, kel selles kuus eksamid on.

H. TOOMLA

Üliõpilased EÕT-s

Igal aastal suunatakse TRÜ-st pedagoogiliste eriharude üliõpilasi praktikale pioneerilaagritesse. Seoses sellega, et ELKNÜ Keskkomitee organiseeris tänavu suvel esmakordselt uuelaadse ürituse keskkooli vanemate klasside õpilastele — Eesti Õpilaste Töömaleva (EÕT) — siis saigi mitmetele üliõpilastele praktikakohaks töömalev, kus nad täitsid komandöride kohuseid.

Laagri siseelu korraldamine ja tööde organiseerimine majandites jäi üliõpilaste kohustuseks. Üldse oli laagreid vabariigis seitse. Meie töötasime Tõdulaane laagris Põlva rajoonis. Põllutöödel abistasime V. Sassi nim. sovhoosi, metsa- ja maaparanduslike tööde objektid asusid Räpina Metsamajandis. Seega oli õpilastel võimalus teha peaaegu kõiki maatöid ja üldjoontes tutvuda töökorralduse ning eluga maal. Tehtud sai põllul heina- ja kõplamistöid, metsas aga puhastasime sihte. Saime maitsta ka kraavitööde «mõnusid».

Esimestel vabadel õhtutundidel korrastasime oma elamist-olemist, sest kui Tallinnast õpilastega pärale jõudsime, ootas meid ees ainult tühi metsavahimaja ja heinaküün naridega. Üsna ruttu sai kord majja. Küüni ehk hotelli «Ämmelgas» asusid elama poisid. Tütarlaste elamine ristiti «Tõusvaks Päikeseks». Sööki valmistasid õpilased ise, neid juhendas kokk.

Et meie laagri rahvas töötas viis päeva nädalas, siis jäi piisavalt aega sportimiseks, isetegevuseks ja ekskursioonideks. Spordis kohtusime EÕT «Tuleviku» kolhoosi rühmaga, Salla rühmaga ja EÜE Marienthali rühmaga. Kõik need kohtumised tulid meie laagriperele kasuks. Maleva kokkutulekul Tõllas tunnistati Tõdulaane rühm kõige paremaks. Tasuks saime 2-nädalase keskursiooni Kaukaasiasse.

Loodame, et EÕT-st sirgub väärilisi järglasi EÜE-le.

K. SIILIVASK ja V. KASS,
matemaatika ped. haru
IV kursuselt

Rahvakunstiansambel jõudis koju

Meie rahvakunstiansamblile oli see suvi õige töörohke: üliõpilaslaulupidu, treeninglaager Tõrvas, nädal aega proove Tallinnas, siis Eesti kultuuripäevad Moskvas ja Uljanovskis. Esmaspäeva hommikul jõudsid meie tantsijad-lauljad-mängijad tagasi Tartusse.

Vabariiklikest ajalehtedest võisime iga päev lugeda meie isetegevuslaste menukatest esinemistest kultuuripäevade kontsertidel. Mida aga asjaosalised ise oma reisist arvavad?

Vestlesime saabumispäeva õhtul ansambli esimehe Arvo Kisperi, liikmete Liia Hüüsi ja Räni Laanmaaga.

ARVO KISPER:

Moskvas meil iseseisvat kontserti ei olnud. Meie ansamblit kasutati nii-öelda «garneeringuks». Andsime üle linna ja kingitusi. Käisime ka kohtumisel ühe diviisi sõjameestega. Vastuvõtt oli seal õige südamlik. Üldiselt aga jättis kultuuripäevade organisatsiooniline külg Moskvas meie arvates veidi soovida. Sageli saime alles vahetult enne oma etteastet teada, mida meil tuleb laval teha.

RÄNI LAANMAA:

Eesti kultuuripäevad nagu kadusid pealinna ürituste möllus ära. Reklaam oli nigelavõitu. Moldaavlased oskasid juba kaks nädalat enne oma esinemisi Moskva endist rääkima panna. Ega Moskvas kõik nii libedalt läinudki, kui lehest lugeda võis. Ajalehemeeste lood olid meie meelest nagu head veini maitsnud inimese jutud.

Ja veel üks mõte. Rahvust peab tutvustama ikka rahvakunsti kaudu. Rahvusvaheliseks

(Järg 2. lk.)

VII rahvusvahelised kõrgemate koolide suvekursused Greifswaldis

10.—26. juulini toimusid Greifswaldis VII rahvusvahelised kõrgemate koolide suvekursused saksa keele ja kirjanduse alal.

Kursuste juhataja prof. dr. phil. habil. Wolfgang Spiewok vastas toimetuse mõningatele küsimustele selleaastaste suvekursuste kohta.

Küsimusele suvekursuste eesmärgist vastas prof. dr. Spiewok: «Osavõtjateks saksa keele ja kirjanduse rahvusvahelistest kõrgemate koolide suvekursustest, mis sel aastal toimuvad 7. korda, on põhiliselt välismaised germanistikat õppivad üliõpilased, aga ka saksa keele õpetajad ja kolleegid välismaalt. Kursus peab võimaldama osavõtjatele süvendada oma teadmisi saksa keele ja kirjanduse alal ning andma ka igakülgse pildi Saksa DV ühiskondlikust elust. Sel viisil võimaldab kursus intensiivistada sidemeid välismaaga kõrgema kooli tasemel ning tõsta Saksa DV prestiiži.

Kas suvekursused leidsid head vastuvõttu?

Tõepoolest. Kui me 7 aasta eest alustasime sellise töövormiga, oli see ainus omataoline kursus Saksa DV-s. Samal ajal toimus Erfurdis kursus välismaistele saksa keele õpetajatele. Algul oli meil reeglina 60 osavõtjat. Juba möödunud aastal tõusis avalduste arv hüppeliselt: 1966. a. saime kokku 168 avaldust kursustest osavõtuks. Suurte raskustega suutsime kursust laiendada. Käesoleval aastal hakkavad esmakordselt Greifswaldi kursuste kõrval toimuma paralleelkursused Rostockis, Berliinis ja Leipzigis. Vaatamata sellele on kõikidele kursustele tung suur. Ka meie pidime sellel aastal uuesti ettenähtud mahtu laiendama. Seoses sellega on huvitav märkida, et sel aastal tuleb suurim delegatsioon Prantsusmaalt, sest möödunudaastased kursused meeldisid prantslastele väga. Üheks edusammuks on ka see, et endised kursustest osavõtjad on otsustanud jätkata või lõpetada oma saksa keele õpingud Saksa DV-s.

Milline on sel aastal kursuste koosseis?

Sel aastal suutsime 150 avaldusest rahuldada ainult 92. Suurimaks on Prantsuse delegatsioon 32 üliõpilasega, järgnevad Poola delegatsioon 22, Tšehhoslovakkia 14, Soome delegatsioon 6 ja Rumeenia 5 osavõtjaga. Esmakordselt on meil sel aastal külalised Nõukogude Liidust: 10 inimest saabuvad Eesti NSV-st ja nimelt Tartust. Lõpuks viibivad meie hulgas veel külalised Taanist ja Jugoslaaviast.

Milline on kursuste programm?

Vastavalt kursuste eesmärgile on meil 2 programmi: keeleteaduslik ja kirjandusteaduslik. Keeleteaduslik programm hõlmab ülevaateloengute kõrval (näit. loengud saksa rahvuskeele arengutendentside kohta) eelkõige suulist vestlust ja foneetikat. Kirjandusteaduslikus programmis käsitletakse romaani Saksa DV-s ning proosaloomingut Lääne-Saksamaal. Nagu igal aastal, toimuvad ka tänavu arvukad foorumid ja diskussioonid poliitilistel ning kultuurpoliitilistel teemadel. Ekskursioonid Rügeni saarele, Rostocki ja Weimarisse, sõprusõhtud, filmid ning mitmesugused kultuuriüritused annavad võimaluse tundma õppida meie ühiskondliku elu erinevamaid alasid.

Mis iseloomustab tänavuaastasi kursusi võrreldes möödunudaastastega?

Me oleme möödunud aastate kogemustest õppinud ning võtnud arvesse paljude meie külaliste soovitusi. Vastavalt sellele püüame tänavu anda meie välismaistele külalistele ülevaate võimalikult paljudest ühiskondliku elu aladest. Nii külastatakse Stralsundi laevaehitustehast, Dersekowi põllumajanduslikku artelli ja Wiecki merespordikooli. Arvukad ettekanded (näit. rannaalade arhitektuurist ja Saksa DV teatriloomingust) annavad informatsiooni meie kultuurielust.

Ma võin öelda, et me ei ole veel kunagi nii siiralt kohtunud kui sel aastal. Kõik külalised tundsid suurt huvi sotsialistliku ülesehitustöö tundmaõppimise vastu. Nii aigatas Prantsuse delegatsioon (väljaspool kursuse programmi) mõttevahetuse meie haridussüsteemi ja kultuurpoliitiliste küsimuste kohta. Mainimisväärsed on samuti ka südamlikud suhted välismaiste külaliste ja nende sakslastest juhendajate vahel, mis, nagu kogemused näitavad, arenevad kauakestvateks sõprussidemeteks.

Greifswaldi ülikooli ajalehest
«Unsere Universität»
Tõlkinud A. KÕVERJALG

Nad täiendasid end Saksa DV-s

Delegatsioonid Poolast, Tšehhoslovakkiast, Soomest, Rumeeniast, Taanist, Jugoslaaviast, Prantsusmaalt — kokku 92 üliõpilast, nende seas 9 saksa filoloogi Tartu Ülikoolist — kohtusid sel suvel Greifswaldi ülikoolis. Õppejõud L. Otsmaa ja saksa filoloogia V kursuse üliõpilased Reet Paap, Virve Tamm, Heli Kööbi, Tiiu Kaarma, Aino Ehala, Ruth Veskimeister, Urve Vasar, Anne-Ly Paju ja Helju Saul võtsid osa Greifswaldi Ernst Moritz Arndti nimelise Ülikooli VII rahvusvahelistest üliõpilaste-germanistide suvekursustest, mis toimusid 10.—26. juulini. Kutsusime oma vestlusringi sm. Otsmaa ja üliõpilased Urve Vasara, Ruth Veskimeistri, Aino Ehala ja Reet Paapi, et nad jagaksid meiega oma muljeid kuuldust-nähtust ning jutustaksid lähemalt suvekursustest ja reisimuljetest.

L. OTSMAA:

Meie osavõtt sellest sai teoks tänu ülikooli komsomolikomitee agarale pealehakkamisele ning rektoraadi ja dekanaadi igakülgsele vastutulemisele ja abivalmile hoolitsusele.

Tallinnast sai 6. juulil küll päris ülepeakaela välja sõidetud, kuid vaatamata kõigile sekeldustele, mis meid reisil ootasid, lahenes lõpuks kõik suurepäraselt ja hästi.

U. VASAR:

Suvekursuste programm oli väga tihe. Loengud foneetika, fraseoloogia ja konversatsiooni alalt vaheldusid erialaste seminaride, diskussioonidega.

L. OTSMAA:

Lektorid püüdsid anda parima. Oleme siiani kõik vaimustatud prof. dr. Spiewoki fraseoloogia-alasest loengust. Lausa meisterlik näide suurepäraselt ja huvitavalt ülesehitatud, metoodiliselt läbimõeldud, hästi ettekantud loengust.

A. EHALA:

Teoreetiliselt meie üliõpilased palju uut juurde ei saanud, sest olime ikkagi vanemate kursuste esindajad, enamik osavõtjaid aga käis veel II või III kursusel. Samuti tuleb öelda, et meie teoreetiline ettevalmistus ülikoolis on suhteliselt kõrge tasemega ja meil ei tulnud punastuda.

R. PAAP:

Keelega saime hakkama ja rääkimisega harjus ka ära. Erilisi arusaamatusi keeleoskuse pärast polnud.

L. OTSMAA:

Tüdrukud esinesid tublilt. Julgust ja pealehakkamist oleks siiski rohkem tahtnud näha, eriti vestluse juures. Peab olema lobisemishimulisem, see tuleb kõneoskusele kasuks. Muidu jäädi meie grupiga rahule. Keeleoskus leiti olevat tublisti üle keskmise taseme, häälduamisel samuti jämedaid vigu ei leitud.

Ja ikka ning jälle toonitati südamlikku vastuvõttu ja ääretut külalislahkust, mis meie delegatsioonile Saksa DV-s pea igal sammul osaks langes. Eesti delegatsiooni ja Eestimaa vastu tunti tõsist ja siirast huvi. Eriti lähedaseks saadi prantsuse üliõpilastega, kellele jutustati palju Nõukogudemaast, liiduvabariikidest, nende elukorraldusest ja Eestimaast, millest prantslased siiani peaaegu midagi lähemalt ei olnud kuulnud. Sõlmiti sõprussidemeid, vahetati aadresse, autogramme, mälestusesemeid. Kursustest vaba aial käidi väliasõitudel Rügeni saarel, Rostockis ja sadamalinnas Warnemündes. Tutvuti Stralsundi laevaehitustehasega, kus valmistatakse NSVL-le kalapüügitraalereid «Atlantik» ja «Troopik». Ka põllumajanduskooperatiivi jõuti sisse astuda ja lähemalt uurida saksa põllumehe eluolu.

27. juulil, pärast kursuste pidulikku lõpetamist sõideti Greifswaldist läbi terve SDV Weimarisse Goethe ja Schilleri maile.

Viimasel päeval külastati Buchenwaldi koonduslaagrit.

R. VESKIMEISTER:

Sünge paik. Krematoorium, piinaruumid. Laagri territoorium ise on lage. Barakke pole säilinud. Nende asukohad on turuplatsidele märgitud. Muuseum fotode, eksponaatidega, kogu oma masendavusega. Meile näidati lauda, kus Ilse Koch nülgis inimestelt nahka, millest valmistati käekotte ja muid nahkesemeid.

U. VASAR:

Kilomeeter laagrist eemal ühel mäeküljel asub mälestusmärk. Poolkaarekujuline Rahvaste allee 18 igavese tulega. Prof. Cremeri skulptuuridegrupp kellatorniga tagaplaanil.

Kuulsime ka Buchenwaldi kella.

L. OTSMAA:

Kui nüüd otsad kokku võtta, tahaksin veel vaid öelda — meid võeti, võetakse ka edaspidi vastu suure rõõmuga. Greifswaldi ülikool ja Tartu ülikool on väga huvitatud vastastikuste sidemete tugevdamisest. Rohkem pealehakkamist ja initsiatiivi meie poolt ja asi hakkab liikuma. Suvekursused on tore asi, aga kasulikum oleks, kui meie üliõpilased saaksid õppeperioodil viibida kuu või semestri mõnes saksa ülikoolis ja seal õppida saksa keelt. Vahetuse korras peaks ju olema võimalik seda organiseerida. Sellise kasuliku ürituse eest tasub hea seista.

Vestles LEILI PADEVEST

ALUSTAME FAKULTATIIVSETE KEELTE-KURSUSTEGA

Varasemate aastate eeskujul on mitmete teaduskondade üliõpilased avaldanud soovi õppida fakultatiivselt võõrkeeli. Ajaloo-Keeleteaduskond organiseerib praegu vastavalt laekunud sooviavaldustele õppegruppe, et alustada tööga võimalikult kohe. Dekanaat aga palub organiseerimistöö hõlbustamiseks üliõpilasi esitada oma soovid võimalikult peatselt, et tööga võõrkeelte (inglise, prantsuse, saksa, soome jt.) õpetamisel kiiremini peale hakata. Palume siis rutata!

Ajaloo-Keeleteaduskonna dekanaat

TARTU ÜLIKOOL haakristi võimu aastatel

Ralf R. Parve jun.

10. juulil 1941. aastal jõudsid fašistid Tartu lähistele. Rühm militsionääre liikus Võru tänavalt Teguri tänavale. Raudteeülesõidu kohal silmati soomusautot ja tanketti. Need lähenesid. Soomusautol oli varda ümber punane lipp nagu Punaarmee lahingumasinatelgi. Kui aga auto kiirel sõidul keeras Teguri tänavast alla, lõi lipp tuules lahti ja paljastas haakristi. Vintpüssidega oldi soomuse vastu relvitud. Nii tulid Tartusse fašistlikud okupandid.

Tartu Ülikoolis algas fašistlik okupatsioon julma terroriga. Mõrvati üheksa ülikooli õppejõudu: professor Artur-Tõeleid Kliimann, professor Peeter Rubel, professor Lazar Gulkovitš, dotsent Voldemar Päll, lektor Leopold Silberstein, assistendid August Kajand, Elmar Kruus ja Väino Lang ning õpetaja Aleksander Looring. Õppetööst kõrvaldati professor Alfred Koort ja professor Arnold Humal.

Fašistlikud okupatsioonivõimud ei likvideerinud ülikooli otsekohe ja ametlikult, teda lasti vormiliselt eksisteerida. Oma valitsemise esimese aasta jooksul ei osutanud okupatsioonivõimud mingit huvi ülikooli käimapanemiseks. Lubati korraldada üksnes lõpueksameid 20. novembrist kuni 31. detsembrini. Määratud tähtpäeval tunnistati lõpetanuks üksikud üliõpilased.

Okupantide esimeseks sammuks oli ülikooli peasissekäigu reserveerimine aarialastele. Juba 1. augustil 1941 ilmus ajalehes «Postimees» teadaanne, et ülikooli peahoones ei toimu asjaajamine senistes ruumides, vaid hoopis teises tiivas. «Rektori juurde, sekretariaati ja majandustoimkonda pääseb Gildi tänavalt, selleks ehitatud uue trepi ja ukse kaudu,» teatas ajaleht.

Tegelikult pidid rektor Kant, ülikooli sekretär Kauri, kõik õppejõud ja üliõpilased käima läbi ukseks kohandatud akna.

1942. aasta jaanuarikuus otsustasid okupatsioonivõimud kasutada eestlasi fašistidele vajalikel elualadel. Luba anti õppetööks sõjaolukorras tähtsates teaduskondades — arsti-, loomaarsti- ja põllumajandusteaduskonnas.

Ülikool avati alles 29. jaanuaril 1942. Aktusele ülikooli aulasse saabusid «kõrged külalised», nagu Eesti kindralkomissari Lietzmanni esindaja *Brigadeführer* (kindralmajor) Aster, Tartu piirkonnakomissar Meenen ja «Eesti Omavalitsuse» juht Hjalmar Mäe. Ülikooli aula mitu toolirida olid täis fašistlikke sõjaväelasi ja ametnikke.

Avakõnes teatas Aster, et teaduslikku tööd peab kandma võitlev hoiak, selleks et «kaasa aidata meie mandri eelseisva saatusküsimuse otsustamisele meie juhi Adolf Hitleri poolt seatud eesmärgi vaimus». Vaevalt usutav, et aulas viibijad olid kuulnud Hitleri «mõtiskelu» tulevasest Euroopast. Ta oli kunagi oma parteijõugu juhtivatele tegelastele seletanud:

«Tuleb härrasteklass ja mitmesuguste parteiliikmete grupp, mis on paigutatud rangelt hierarhiliselt. Nendest allpool on nimetu mass, kõige alamad igaveseks. Veel madalamal on võidetud välismaalaste klass, kaasaegsed orjad.»

Hjalmar Mäe lisas veel Asterile, et «töökohustusest meie kodumaa ja meie tuleviku vastu meie käesoleva aasta esimesel poolel korraldame ülikoolis kaks töösemestrit.»

Okupatsioonivõimude korralduse sõnastas Mäe oma kõnes niiviisi, nagu oleks «töökohustuse» täitmine tulnud üliõpilaste ja avalikkuse üldisel soovil.

Tegelikult kujunes õppetöö mingiks lühendatud õppesüsteemiks, kus vaevalt nelja ja poole kuu jooksul taheti läbi võtta kogu aasta kursus. Vähe sellest, et taoline õppeaeg ei suutnud anda üliõpilastele rahuldavaid teadmisi, selle aja kestel saadeti ülikooli õppejõude ka metsatöödele. Nii näiteks viibis eemal ülikooli õppetööst 1942. aasta märtsikuus 40 õppejõudu, kes varusid sel ajal «töökohustusest» metsas puid.

Õppejõud, kellel ülikooli juures tööd ei olnud, teenisid elatust eksaminaatoritena, muuseumi töötajatena ning koostasid aruandeid ja seisukohti küsimustes, mida vajasid administratiivasutused ja sõjalised võimud. Seega asus teatud osa õppejõude koostöösse okupantidega, kuna aga enamik oli sunnitud tegelema sellise tööga, mis ei suutnud nende teadmistele ja võimetele midagi pakkuda.

1941/42. aastal tehti fiktiivne üliõpilaste hulga üldarvestus. Need loenduste andmed on väga suvalised ega näita ligilähedaltki tegelikust õppetööst osavõtjate arvu.

1942. aastal kehtestati okupatsioonivõimude poolt määrus, mille järgi ülikooli astuda soovija pidi enne sooritama aastase kestusega «riigitööteenistuse». Sundusliku riigitööteenistuse sisseseadmine ülikooli astujatele oli esimesi eesti noorsoo sundvärbamise vorme fašistlikku töö- ja sõjaväeteenistusse.

Ilma eksamiteta võeti ülikooli vastu neid, kes olid vähemalt pool aastat teeninud Saksa sõjaväes või siis silma paistnud «bolševismivastase võitlusega». Sisseastujad pidid täitma arvukate küsimustega ankeedi, sealhulgas vastama ka küsimusele, millega tegeles üliõpilaskandidaat alates 22. juunist kuni Saksa vägede tulekuni. Õppejõud pidid välja töötama lühendatud õppekavad, et Saksa sõjaväes olevad üliõpilased saaksid ülikooli lõpetada lühema aja jooksul.

2. septembril 1942 sõitis rida õppejõude Saksamaale «teadusliku töö ja enesetäiendamise otstarbel ning vastavate alade käsitlusviisiga tutvuma». Need olid kõik õigusteadlased ja läksid praktikale Berliini ja Müncheni ülikooli juurde omandama natsliku õigusemõistmise põhialuseid.

1942/43. õppeaastal avati Tartu Ülikoolis lõpuks ka humanitaarteaduskonnad. «Õppetööd» alustasid õigus-, filosoofia-, majandus- ja matemaatika-loodusteaduskond. Nendes neljas teaduskonnas õpetati lühendatud õppekavade, nn. «sõjaaegsete erikursuste» järgi, pannes rõhku peamiselt «praktilist laadi humanitaarteadusele». Lühendatud õppekavad nägid ette endise nelja põhiaine asemel ühe pea- ja kahe kõrvalaine läbivõtmist. Õppeprogrammide alaliste ümberkorraldamiste ja õppeviiside muutmiste tõttu ei saanud kogu okupatsiooniaja jooksul toimuda mingit korrapärast õppetööd. Õppejõudude aineline kitsikus ja poliitiline surve ei võimaldanud teha ei õppe- ega teaduslikku tööd.

Tõsi küll, 1942. aastal kuulutas nn. ida-alade komissar Lohse välja üliõpilastööde konkursi, kuid nagu allpool loetletud teemad selgesti näitavad, taheti neid töid kasutada fašistlikule Saksamaale sõjaolukorras kasulikuks otstarbeks:

1. Ettepanekud Ida-alade Riigikomissariaadis esineva veejõu majanduslikuks kasutamiseks.

2. Kartulikasvatuse laiendamise võimalusi.

3. Võimalusi jõudlusvõimeliseks piimakarja omamajanduslikuks kasutamiseks.

4. Tüüfusepisikute-kandjate ravi.

1943. aasta algul teostati järjekordne nooremate aastakäikude sundvärbamine, mis haaras ka üliõpilasi. Märtsikuus saabus sel puhul Tartusse Eesti Julgeolekupolitsei juht, massimõrvar Ain Ervin Mere. Tartu ajaleht «Postimees» kuulutas 4. märtsil 1943:

(Järg 3. lk.)

Rahvakunstiansambel jõudis koju

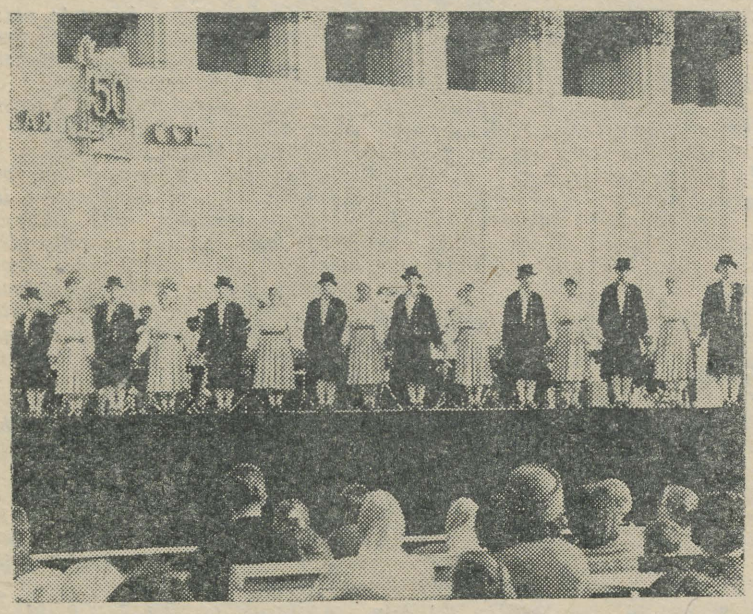

(Algus lk. 1)

saanud kunstiga on ju kõik niikuinii tuttavad ja peab olema tõesti suur meister, et sellega Moskvas nii-öelda «mütsiga lüüa».

LIIA HÜÜS:

Avakontserdi ajal Kremli Teatris kuulsingi publiku seast märkust: «See pole ju rahvuslik.»

ARVO KISPER:

Taheti näha meie rahvarõivaid ja tantse, kuulda meie rahvamuusikat. Täiesti väär on arvata, et meie rahvakunst huvitab võõrast publikut vähem kui estraadi- või ooperikunstnike esinemised.

RÄNI LAANMAA:

Aga rahvatants segakavaga kontserdis küll mõjule ei pääse. Ta lihtsalt ei sobi ülejäänud numbritega kokku. Edaspidistel külalisesinemistel tuleks seda arvestada.

ARVO KISPER:

Uljanovskis oli meie ansamblil viis iseseisvat kontserti, tantsisime ka ava- ja lõppkontserdil. Lõppkontsert toimus draamateatri tuliuues hoones. See tehti korda just seks puhuks ja lausa uskumatu kiirusega.

Kõik esinemised läksid tõepoolest suure aplausi saatel. Tore oli tunda, et publik on tähelepanelik ja vastuvõtlik. Lemmiktantsudeks kujunesid naisrühma «Uraali kadrill», segarühma «Otsapandjatse» ja «Näärisokk».

Tohutu menu oli vokaalsolistil TÕNIS UIBOL.

RÄNI LAANMAA:

Tundus, et Uljanovski ja selle ümbruskonna rahvale olid Eesti kultuuripäevad tõepoolest suursündmuseks. Sealne publik ei ole ju külalistega nii hellitatud kui Moskva oma.

ARVO KISPER:

Meie ansambli kontserdid Uljanovskis olid külastajate arvu poolest «Laine» kontsertide järel teisel kohal. Ajalehtede arvates koguni esimesel!

Reklaami meie vabariigi kultuuriüritustele tegid kohalik televisioon ja ajalehed. Ja meie ise ka! Linna vahel liikudes kandsid õige mitmed rahvarõivaid.

RÄNI LAANMAA:

Uljanovskis kohtusime ka kohalike eestlastega. Need on kunagiste väljarändajate järeltulijad. Smorodini külas on neid oma 60 peret. Meie kontserdist olid nad väga huvitatud. Pärast kontserti ajasime nendega juttu ja laulsime ühiselt vanu laule.

ARVO KISPER:

Kõige meeldejäävam oli siiski kohtumine Uljanovski Pedagoogilise Instituudi üliõpilastega.

RÄNI LAANMAA:

Selles oli tõepoolest midagi suursugust, nemad ulatasid meile leiba-soola ja meie Aime Haavakivi neile elava sõprustule.

LIIA HÜÜS:

Pärast aga tuli iseenesest nii, et läksime rahva sekka. Tudengid on ikka tudengid!

RÄNI LAANMAA:

Kohtumisi üliõpilastega oleks võinud üldiselt rohkem olla. Uljanovskis on veel Polütehniline Instituut ja Põllumajanduse Akadeemia.

LIIA HÜÜS:

Vahva kontsert oli see, mille andsime just enne ärasõitu oma korteriperemeestele. (Me elasime koos Pioneeride Palee lastekooriga ühes pioneerilaagris). Seda kontserti polnud keegi ette mõelnud. Kõik tuli, nii nagu tuli. Ja korda läks!

ARVO KISPER:

Iseendile tegime ka kontserte. Meil oli isegi oma improviseeritud džässorkester oma Louis Armstrongiga.

Linna ennast nägime vähe. Külastasime Leniniga seotud paiku, tund aega sõitsime Volgal.

Uus Uljanovsk sarnaneb väga Tallinna Mustamäega.

Tööd enne väljasõitu oli muidugi kõvasti, eriti pingutav oli Tõrva laager. Siin andis tunda, et aasta jooksul olime töötanud plaanitult ja esinenud vähe. $^4/_5$ õnnestumiste eest oleme tänulikud treeneritele Milvi Lingile, Henn Tiivelile ning ava- ja lõppkontserdi üldjuhile Iraida Generalovale.

Kaasa tõime õige rohkesti kingitusi ja aukirju. Ise arvame, et oleme võimelised rohkem ära tegema ja eks teenelise ansambli nimetus kohustab ka millekski.

Kirja pani R. TIMAK

JUHTUMISED

«Inimesed,» ütles väike prints, «poevad kiirrongidesse, kuid nad ei tea enam, mida nad otsivad. Siis nad rabelevad ja tormavad ringi ...»
(A. de Saint-Exupéry «Väike prints»)

Švejki maal

Pikkadel sügisõhtutel pöörduvad mõtted tagasi suvele. Aeg sünteesib muljeid ja rännuteedest võib hakata kokkuvõtteid tegema. Reisima minnakse alati kindlatel põhjustel. Levinumateks on sealjuures (olenevalt iseloomust) igatsus tundmatu järele (isikliik avastamisrõõm!), tuttavate imetlus («Mõelda, kui huvitav!»), enesearmastus (mis võimaldab tuttavatele hooletult lausuda: «Austraalia?» Jah, mullu käisin seal...) jne.

Kunagi vestlesid «Werneri» kohvikus omavahel kaks daami. Üks neist, vormikas, väärikas, 60-ndates aastates daam sõnas õhates: «Ah, kui ma l õ u n a s veel saaksin ära käia, jumal, siis võiksin surra...!» Kohandasin selle hüüatuse enda jaoks ja mõtlesin, et kui ma Tšehhimaal võiksin ära käia ja Švejki-nimelise mehega näost näkku juttu puhuda saaksin, siis ... võiksin üsna rõõmsameelselt edasi elada.

«Sputniku» tuusik viis 36 rännuhimulist noort 7. augusti õhtul piirilinna Tšopi poole. Poole tosina erandiga olime kõik esmased välismaale sõitjad, kes olid hoolega järginud printsiipi: «Enne kui lähed Prahasse, käi Nuustakul ära ...»

Ma teadsin Tšehhimaast täpselt niipalju, kui on üldiselt vaja teada enne reisile minekut. Teadsin, et 1961. a. rahvaloenduse põhjal on seal 13 745 577 elanikku, neist 9069 tuhat tšehhi ja 3836 tuhat slovakki, et maa pindala on 128 000 km², et kuldne Praha on üks maailma kaunimaid linnu ja et tšehhi õlu on natuke kuulsam ja kangem kui saarlastel. Tšehhimaad olin hakanud armastama neist hetkedest peale, kui tegin Jaroslav Hašeki Švejkiga — muidugi mõttes! — läbi ühe võrratult huumoriküllase teekonna.

Kaks nädalat on ette vaadates pikk ja meenutades ülilühike aeg. Tšop—Čierna—Praha—Karlovi Vary—Brno—Gottwaldov—Bratislava—Čierna—Tšop. Kohtumised, kirjavahetuse sõlmimine, 3 filmitäit pilte (114 võtet!) ja mälestused. Kui uuesti sünnimaa pinnal olime, laulsid rongirattad meile meloodiat Tšehhimaa ilusast loodusest, põhjamaalasele ebaharilikult kuumadest ilmadest ja sõbralikest inimestest. Nii sündiski intervjuu iseendaga.

● **Kuidas jäi reisi põhieesmärgiga ehk kas ma nägin Švejki?**

«Meie päevil võib Praha tänavail kohata meest, kes ei aima isegi, mida ta õieti tähendab meie uue suure ajastu ajaloos. Ta käib tagasihoidlikult oma teed, ta ei tülita kedagi ja ajakirjanikud ei tülita ka teda, et paluda intervjuud. Kui te küsiksite tema käest, mis on ta nimi, vastaks ta teile lihtsalt ja asjalikult: «Ma olen Švejk...»
(J. Hašek «Vahva sõduri Švejki juhtumised maailmasõja päevil.»)

Niisiis, ma nägin teda. Meenutagem vaid Saint-Exupéry Väikese

(Järg 3. lk.)

«Üliõpilasnoorsugu haarab relvad kätte. Noortel on võimalus valida sundtöökohustuse või Eesti Leegioni vahel.»

Ülikooli aulas peetud kõnes mainis Mere inimesi, kes hoidusid okupatsiooniajal eemale igasugusest avalikust tegevusest ja tegelesid «sosistamise, kritiseerimise ja siunamisega». Niisugused isikud lubati tulevikus pidulikult ilma jätta «uue ühiskonna hüvedest». Et selliseid inimesi küllaldaselt leidus, annab tunnistust järgmine teade 31. märtsi «Postimehes»:

«Endine eesti allohvitser ja praegune üliõpilane O. M. mõisteti kuni edaspidiseni töö- ja kasvatuslaagrisse, kuna ta kusagil võõrastemajas on teinud halvustavaid märkusi Eesti Leegioni kohta.»

Samal ajal tungis natslik ideoloogia üha pealetükkivamalt ülikooli ellu. 1943. aasta teisel poolel asutati okupatsioonivõimude survel ülikooli juures antropoloogia ja rassiteaduse instituut. Paraku ei suutnud see «teadus» ülikooli juures end läbi lüüa.

1943/44. õppeaastaks avaldas soovi ülikooli astuda üle poole vähem noori kui okupatsiooniaja esimesel aastal. Lisaks sundtöökohustusele tuli nüüd väljaspool Tartut elavail üliõpilaskandidaatidel hankida sõiduload eksamile sõiduks oma elukoha politseijaoskonnast. Eksamiperioodiks ei olnud suur hulk sooviavaldajaid katsetele ilmunud ning mitmes teaduskonnas jäid eksamid ära. Fašistlik terror tugevnes, üha jõhkramalt tungis sõjaterminoloogia ka õppetöösse. 1943/44. õppeaasta immatrikuleerimisaktusel näiteks teatas tolleaegne üliõpilaskonna juht T. Reinnold:

«Teadus on rakendunud sõja teenistusse ning instituute ja raamatukogusid võib nimetada sõjaliselt tähtsateks käitisteks.»

Kui 1942. aastal pidi ülikooli astumise eel läbi tegema «riigitööteenistuse», siis 1944. aasta jaanuaris panid okupatsioonivõimud maksma uue sundkohustuse. Selle põhjal pidi iga ülikoolis õppida tahtev naisabiturient viivitamatult peale keskkooli lõpetamist läbi tegema üheaastase töö- või asendusteenistuse. Haridusdirektooriumile saadetud juhendis abiturientide kohta on öeldud:

«Niisiis, kes ei taha, et teda jäädavalt välja lülitataks õppimisest ülikoolis, peab hiljemalt kohe pärast küpsuskatse sooritamist ilmuma riigitööteenistusse.»

Kõige saatuslikumaks eesti üliõpilastele ja kogu eesti rahvale kujunes paljude aastakäikude mobilisatsioon, mille saksa okupandid ja nende käsilased panid toime 30. jaanuaril 1944. Fašistid tahtsid lõplikult hävitada meie rahva täisealise meessoo okupantidele lootusetuks muutunud sõjas. Sundvärbamiste ja mobilisatsioonide tõttu oli Tartu Ülikooli 1944. aasta alguseks jäänud 261 meesüliõpilast.

16. veebruaril 1944 kuulutas rektor Edgar Kant välja loengute vaheaja 15. märtsini. Tööle jäid üksnes arsti- ja loomaarsteteaduskond. Sellest ajast peale õppetöö ülikoolis faktiliselt katkeski.

Juba veebruarikuus nõudsid sakslased Tartu Ülikooli ja kõigi eesti kultuurivarade evakueerimist Ida-Preisimaale Königsbergi. Seda nõudmist korrati veelgi konkreetsemalt 16. märtsil 1944. Edgar Kant viibis sel ajal parajasti Tallinnas, kui talle juba järgmisel päeval saadeti Tartu ülikoolist telefonogramm, kus teatati resoluutselt:

... «kogu Ülikooli õppepersonal seisab vankumatult ja üksmeelselt Tartu Ülikooli evakueerimise vastu väljaspoole Eesti piire.»

Kuid okupatsioonivõimud ei olnud selle otsusega rahul ning nende soovil toimus 21.—23. märtsini uuesti teaduskondade ning rektoraadi ja dekaanide kolm nõupidamist. 23. märtsil pidi Kant kokkuvõttes neist nõupidamistest teatama telefonogrammiga Tallinna:

«Tartu Ülikoolil puuduvad veenvad motiivid, mis põhjendaksid ja õigustaksid ülikooli evakueerimist Königsbergi resp. Ida-Preisimaale.»

Õppejõudude ning ülikooli personali vastuseis oli kategooriline ning üksmeelne. Isegi selline fašistide käsilane nagu endine kodanliku vabariigi peaminister J. Uluots oli õigusteaduskonna liikmete nõupidamisel 22. märtsil ühinenud otsusega, et «puuduvad veenvad põhjendused Tartu Ülikooli evakueerimiseks väljaspoole Eestit...»

Okupantide nõudmise täitmise korral oleksid ülikooli varad võinud kaduma minna või siis teel Königsbergi sõjatules hävida, pealegi on selgelt näha, et fašistid püüdsid visalt omastada eesti rahva kultuurivarasid.

Tartu Ülikooli varad päästis hävingust esmajoones Nõukogude armee pealetung. Eesti NSV idapiirile olid fašistid ehitanud võimsad kindlustused ja lootsid nende taha püsima jääda. Nad kiitlesid: «Saksa armee on loonud Narva ja Peipsi järve vahel raudse barjääri, mida bolševikel ei lähe korda ületada.»

26. juulil 1944 murdsid Leningradi rinde väed, kelle koosseisu kuulus ka Eesti Laskurkorpus, läbi vaenlase võimsatest kindlustustest ja vabastasid Narva. 25. augustil vabastasid 3. Balti rinde väed Tartu.

Rektor Edgar Kant jõudis aegsasti pageda Tallinna. Okupatsioonivõimud olid pealinna toonud ka Tartu ülikooli rahakapid. 18. septembril käskis Kant ülikooli laekahoidjal Rudolf Kõval endale välja anda ülikoolile kuuluvad kuld- ja hõbemündid, medalid ning 4 naela plaatinat üldväärtuses 429 000 rubla (vanas rahas). Vastu andis rektor, professor ja varas Kant järgmise sisuga tõendi:

«Käesolevaga tõendan, et olen ülikooli laekur härra Rudolf Kõva'lt vastu võtnud tema hoiul olnud väärtesemed, välja arvatud sularaha.»

Tallinnas Edg. Kant,
18. XI 44 rektor

Sellele tõendile on allpool kahetsustundega peale kirjutatud:

«Kahju küll! Tuleb kinnitada.»
19. 09. 44.

Oli võimatu keelduda Kandi nõudmisest, sest tema selja taga seisis gestaapo. Edgar Kant oli ju 182. Saksa Välikomandantuuri resident ning värvati komandantuuriülema Müller-Lichtenau poolt isiklikult komandantuuri ruumes. Pärast Eestist pagemist andis Rootsi valitsus sellele gestaapo agendile oma riigis peavarju ning Lundi ülikool võimaldas tal selles kõrgemas õppeasutuses loenguid pidada.

Tartu ülikooli töötajad võitlesid ennastsalgavalt eesti rahva vara riisumise ja Saksamaale vedamise vastu. Kui baltisakslased pastor Eermaa ja Speek tahtsid Tartu Ülikooli arhiivid Riiga toimetada, viisid ülikooli töötajad väevõimuga pakitud varakastid üle maa laiali.

Tartu Ülikooli 300-aastasesse ajalukku jäävad kõige süngemate lehekülgedena püsima fašistliku okupatsiooni aegsed aastad. Ülikoolile tekitatud materiaalsed kahjud ulatusid vanas vääringus üle 42 miljoni rubla. Nõukogude armee pealetung takistas fašistide rüüsteplaani. Ennastsalgavalt kõiki abinõusid heaks pidades peitsid inimesed enda algatusel nii linna kui maale Tartu Ülikooli varasid, et säilitada need oma rahvale, viisid keldritesse, pööningutele ja kirikutesse, takistades nõnda raamatukogude ja väärtuslike sisseseadete hävingut.

Printsi head nõuannet, mis soovitab meil otsida nähtavast maailmast nähtamatut. Kõige imepärasem on see, mida ei saa kunagi näha, vaid ainult südamega tunda. Švejk saatis meid nähtamatuna läbi Tšehhi, Moraavia ja Slovakkia. Ta pakkus meile kosutavat pilseni õlut, juhatas oma kodumaa kõige kaunimatesse kohtadesse, muretses alati ilusa ilma ja hea tuju eest, viis meid õigeaegselt raudteejaamadesse ja jättis südamlikult hüvasti Čierna-Tšopis. Švejki ülimast viisakusest ja taktitundest on killukese saanud kõik tšehhi müüjad; Švejki korraarmastus on hoidnud linnad puhtad ja loonud maamajad oma punaste katuste ning värviliste ehituskividega muinasjututaolisteks. Nagu Švejk oli oma põhiolemuselt heatujuline, harjusime ka Tšehhimaad nägema kui rõõmsat ja värviküllast maad. Igal õhtul istub vahva sõdur Švejk «Kalicha» õllekeldris, mida rahvas tunneb «Švejki keldri» nime all ja kus valmistatakse ainulaadset 13° firmajooki. Siit ostab iga Prahat külastav turist endale Švejki-nimelise suveniirklaasi.

Ja lõpuks — midagi Švejkist oli ka meie giidis. Jan Hrabets on kõrgema kunstiharidusega lõbus tšehhi noormees. Giidina töötas ta esimest suve. Oskas lugu pidada huumorist, tegi ise (head) nalja ning võis lõpmatuseni vaielda abstraktse kunsti üle.

● Kas reisile pandud lootused õigustasid end ehk mida on Tšehhimaal pakkuda külalistele?

«Švejk ei suutnud end talitseda, lehvitas spaleeris seisvale rahvale mütsi ja hüüdis «Nazdar!» (tervist — tšehhi k.)
See mõjus nii kaasakiskuvalt, et rahvahulk hüüdis valjusti vastu: «Nazdar!» Hüüd levis ja varsti kaikus terve jaamaesine. Kuskil eemal jaama kandis hakati karjuma: «Juba tulevad!»»

Muidugi ei võetud meid Tšehhimaal niisama tormiliselt vastu kui Švejki omal ajal Budejoviče jaamas. Prahas on iga päev tuhandeid turiste ja kõiki neid ei jõua ovatsioonidega vastu võtta. Piisab sellestki, kui igas väiksemaski ajalehekioskis küsib müüja teenistusvalmilt heas saksa keeles: «Bitte, sprechen Sie Deutsch, Französisch oder English?» mille peale meie pisut kohmetult tõttasime keskmise keeleoskusega seletama, et kahjuks ainult saksa keelt.

Reisile pandud lootused õigustasid end mitmekordselt. Tšehhi pakub külalisele rohkem, kui see on võimeline kuulma-nägema, vastu võtma.

(Järg 4. lk.)

ILU AGA VARJAB END LIHTSUSES

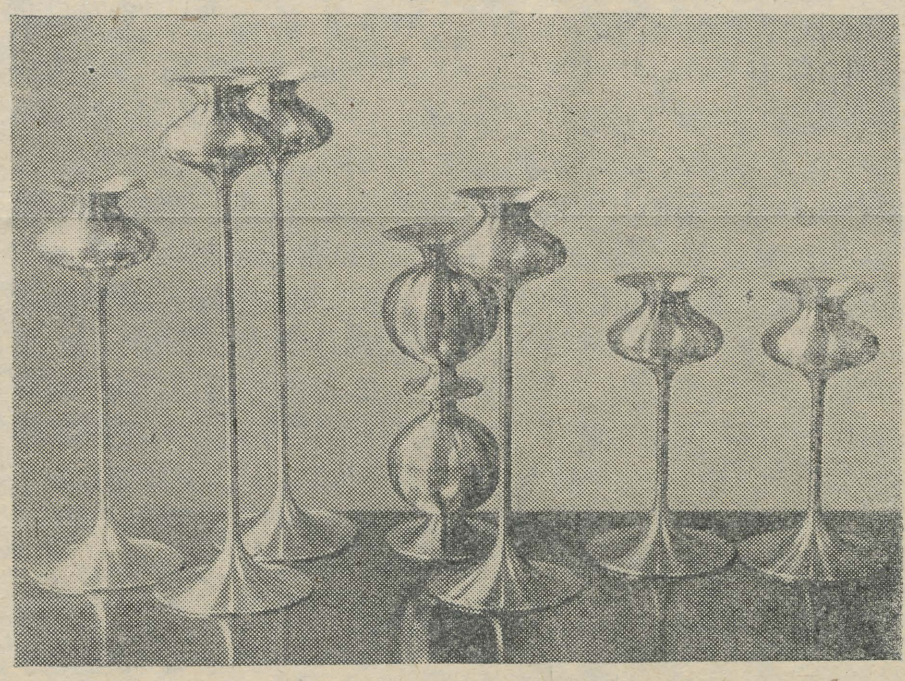

KULDKEPP LEILI. Küünlajalad, 1931.

Millal võib olla ka üks igapäevases elus kasutatav tarbeese kunstiteos? Ega vist kergem ole vastata küsimusele, kus on piir kunstipärase tarbeeseme ja lihtsalt iluasja vahel. Me ei erista oma keeleruugis tarbe- ja dekoratiivkunsti, ometi peaks selge olema, et kuigi igasugune tarbekunst (nagu kogu visuaalne kunst üldse) on ühtlasi dekoratiivne, ei saa me sugugi väita vastupidist. Siiski näeme tarbekunstinäitustel palju selliseid töid, millel mingit otsest rakenduslikku mõtet ei ole. Kogu probleem tundub ju tähenärimisena, kui sellest vahetegemisest ei sõltuks mitmed teoreetilised küsimused, nagu näiteks sisu ja vormi suhted tarbekunstis. Selge on ka, et mingi konkreetse kunstieseme hindamisel tuleb ranget vahet teha, kas esemel on mingit rakenduslikku funktsiooni või on ta mõeldud ainult vaatamiseks.

Kuid on vist õigem jätta keerukad terminoloogiaküsimused kunstiteadlaste otsustada ja minna otse näitusele, palgest palgesse kunstiga, olgu see siis milline tahes, kas dekoratiivne või rakenduslik.

Praegu Tartu kunstimuuseumis avatud näitusel tutvume kõigepealt keraamikaga. Raske on kunstnikul selles midagi uut öelda, läbiproovitud vormid kipuvad aina korduma. Minnakse siis vormiotsinguis sageli otse monstroossete liialdusteni, äärmise keerukuseni. Ilu aga varjab end lihtsuses: siin on Eva Ole ja Aino Miguli vaasid, Helene Kuma ja Tiiu Lassi lauanõude komplektid, milles toreda sünteesi leiavad vormi lihtsus ja mustri keerukus. Eriti meeldivad oma lakoonilisusega Tiiu Vaino tööd, kus tundub kõige rohkem rahvuslikkust. Elgi Reemetsa keraamika on sel näitusel vägagi huvitav, kuid oma kirevuses tundub liiaks slaavipärasena ja meie maitsele võõrana. Küll aga on tema loomakujutustega nahkehistööd näituse kaunimate seast. Nahkehistöö on vist alati olnud meie tarbekunstnike tugevaim ala, nii ka sellel näitusel. Meeldisid veel Ella Summataaveti kujundatud «Toomas Nipernaadi», «Väike prints» ja «Salamina», Urve Variku joonistuslikult tugeva kujundusega albumid ning Esta Vossi, Aino Lehise ja Ella Külvi tööd.

Kõige veetlevamaks tarbekunstiharuks pean ma metallitööd. Siin pakkusid huvi Alo Räägu ja Salme Raunami massiivsed küünlajalad, Eve Loki ja Aino Kapsta rasked keed ning eriti ehk Jüri Arraku maitsekad peenelt töödeldud ehted.

Vaipadest olid huvitavamad Ellen Hanseni omad.

Keegi väliskülastaja kiitis külalisteraamatus rahvuslikkuse ja kaasaegsuse sünteesi meie rakendustaides. Mis aga määrab kaasaegsuse tarbekunstis, kunstiharus, kus puudub sisu lahutatavus selle tavapärases mõttes? Paljudele oli meeldinud E. A. Uustalu «Aatom», nimetuse järgi kindlasti kaasaegne teos, samuti kui Haivi Raadiku dekoratiivvaasid «Kosmos» ja «Maa». Võib kindlasti vaielda kõigi kolme töö meeldivuse üle, see sõltub individuaalsest maitsest, ometi ei näe ma neis kaasaegsust, sest seda taotledes on kunstnikud juhinduud millestki välisest, tarbekunsti seisukohalt täiesti ebaolulisest. Näib, nagu ei usaldaks kunstnik vormi, et sellele veel sildi juurde kleebib. (Ma ei eita tarbekunstiesemete «ristimist» kui niisugust, samas saalis meeldisid mulle väga Jüri Arraku «Aednik» ja «Jaanituli» ning nende poeetilisest tekstist on allkirjad lahutamatud. Tahtsin vaid öelda, et tarbekunstis, nagu mujalgi, peab enda eest kõige rohkem kõnelema siiski teos ise ja dekoratiivkunst juba oma spetsiifika poolest nõuab eelkõige tuginemist vormile.)

Kuid mida siis ikkagi pidada kaasaegsuseks tarbekunstis? Kas moodi? Tundub igatahes, et vanaemadeaegsetelt postkaartidelt tuttavad intiimsed rooside ja looridega pildikesed, mida me veel paar aastat tagasi maitsetuse musterkujudeks oleksime pidanud, ei näigi meile enam maitsetutena. Oleme vist väsinud üldistatud vormidest, plakatlikest pindadest, «klassikalise täiuse» kehastajatest. Iga täius väsitab. Kaasaeg vajab taas rohkem intiimsust. Liikumist selles suunas näitavad minu arvates Esta Voss, Aino Lehis ja Anu Ivask. Viimasest tahaksingi rääkida eraldi.

Kahtlemata on Anu Ivask terve näituse kõige huvitavam ja omanäolisem autor. Võrdselt kaunid on nii ta metallehted kui ka keraamilised emailitud seinaplaadid ja taldrikud, tegelasteks võluvad looritatud nägudega daamid, kuningad, printsid ja printsessid muinasjutumaailmast ning Eeva ja Aadam — naiselikkuse ja mehelikkuse ürgkujud. Kõik antud läbi tiheda lüürilise läbielamise, veidi humoorikalt, veidi nukralt. Dekoratiivsust lisab op-kunsti väljendusvahendite õnnestunud kasutamine, mida teiste kunstnike juures ei kohanud.

Näitus meeldis. Rohkem oleks ehk oodanud keraamikutelt ja tekstiilikunstnikelt, ka klaas- ja puuehistöö jäid kahvatuks — just esinenud autorite vähesuse tõttu.

Mulle tundub, et meie tarbekunsti rahvuslikku palgesse hakkab üha rohkem tungima jooni teistelt rahvastelt. Tänapäeva tihenevate suhete maailmas on kosmopolitism üsna ootuspärane. Ei tohiks midagi võõrastavat olla lähenemises kasvõi Mehhiko, Aafrika või Idamaade kunstile — teistes kunstiliikides on see protsess ju nagunii käimas. Siiski pole ülevõtmine mõeldav oma ja võõra sujuva kokkusulatamiseta ja siin nõuab juba head maitset selle tunnetamine, mida sobib üle võtta ja mida mitte. Lõppude lõpuks peame kindlasti hoolt kandma selle eest, et meie kodu jääks ikka eesti koduks ja et meie külalised tunneksid end külalistena — külalistena Eestimaal.

P.S. Näitus on avatud selle kuu lõpuni.

E. KRAUT

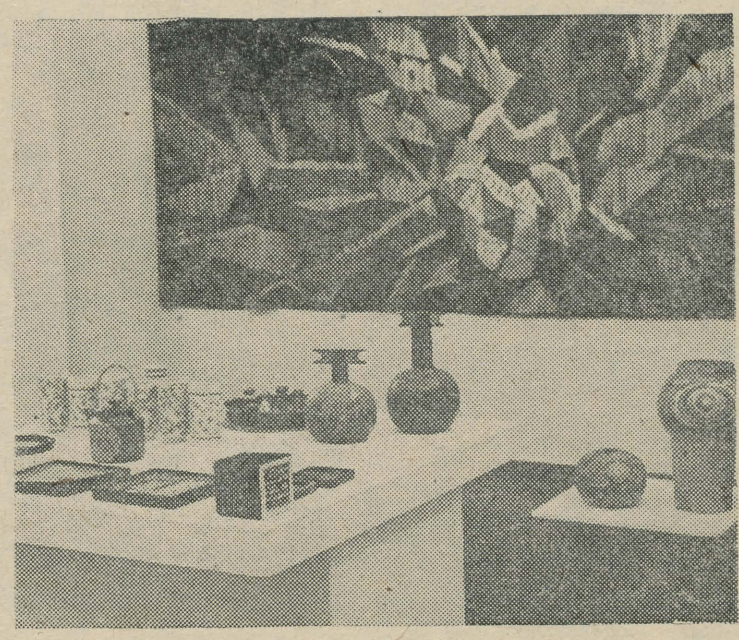

VAADE NÄITUSESAALI.

Tartu Riiklik Ülikool 3

JUHTUMISED ŠVEJKI MAAL

(Algus 2. lk.)

PRAHA Kreml on kümme korda suurem ning ilusam, kui seda postkaartide pohjal oleks võinud ette arvata.

Kremlis asub Tšehhoslovakkia valitsuse residents. Rahvas räägib, et aastas korra pääsevat kõik linlased presidendi jutule. Poisikesed käivad keskpäeva ajal uudishimutsemas, millal riigilipp alla lastakse, sest siis jääb residents tühjaks ja president on läinud linna õlut jooma. Kordki elus näha presidenti, siis võib ...

Praha hrad on ehitatud XIV—XX sajandil ja siin on mälestusmärke ning arhitektuuritähiseid kõikidest aegadest. Otsisime nimetuse «kuldne Praha» saladust ja leidsime. Rahulikult voolav Vltava, kitsad tänavad, kümned purskkaevud, palju neoonreklaami. Ja kui hommikuti seista Petrini mäel, siis võib näha, kuidas linn lööb särama päikesekiirte mängust. Kui kõrbe teeb ilusaks see, et ta varjab endas kaevu, siis Praha teeb ilusaks ainuüksi see, et ta varjab endas iidse linna võlu ja pealinna uhket ilu. Kui mõtlen Prahale, siis meenub mulle kõige enam maailma mõtlikem purskkaev Praha Kuninglikus pargis. Kui panna kõrv vastu veejugadest sätendavat alust, kuuled tasast, kuid imekaunist muusikat. Giid jutustas, et iga inimese jaoks laulab see purskkaev eri meloodiat, ainult armunute jaoks ühesugust (Mendelssohni «Pulmamarssi»).

BRNOS on kollased väikestest kividest tänavad, milliseid ma olen seni näinud ainult joonisfilmides. Brno vanalinn meenutab meie Tallinna. Samas on Brno ka moodsa ehituskunsti demonstreerimise linn. Hotellid «International» ja «Continental», suvehotell «Družba», uus moodne teatrihoone. Viimane on tõepoolest tehnika uusim ime. Selles ülipidulikus hoones valitsevad klaas+küberneetika. Ehitamine läks maksma 120 miljonit krooni.

Brno tänavail nägin originaalset ringikujulist neoonreklaami. Õhtuti on tunne, nagu tantsiksid tähed siinsamas meie pea kohal.

Moodsa arhitektuuriga hoonetekompleksi täiustavad sageli abstraktsed skulptuurigrupid. Meenutan hotelli «Continental» ees olevat skulptuuri «Linnud», mis sümboliseerib vabadust ja rännuigatsust.

GOTTWALDOW — kingade linn. Linna 55 000 elanikust töötab 26 000 «Sviti» tehases (meile tuntud kunagise jalanõude maailmatööstur Bata nime all), mis tervikuna moodustab linnakese linnas. Gottwaldov olevat kõige urbanistlikum linn Tšehhoslovakkias, seda just oma ehitusansambli poolest.

BRATISLAVAST mäletan Doonaud, Nõukogude sõjameeste — Bratislava vabastajate — mälestussammast Slavini mäel ja Slovaki Rahvusgaleriid (ehitatud aastail 1759—1763). Viimases nägime kõrvuti muinsusšedöövritega kaasaegse kunsti näiteid.

● Minu kõige ilusamad reisiüllatused ja vastupidi.

«Švejk ja tema kaaslased jälgisid kõike huviga. Nende jaoks oli kõik midagi täiesti uut ja hakkas neile meeldima.»

Olin vaimustatud Moraavia maa-ilmakuulsast karstialast. Sealsetes Macocha maa-alustes koobastes leidub arvukalt eri kuju ja värviga stalagmiite ja stalaktiite, igaühel oma poeetiline nimi — «Igavesed armastajad», «Jänes», «Ingel» jne. Suurimaks reisielamuseks kujunes 750 m pikkune paadisõit maa-alusel jõel, mille sügavus küündis kuni 75 meetrini. Jõgi lõppes müstilises ja salapärases muinasjutusaalis. Kõik kokku oli pisut nagu unenägu, jäi üle vaid sulgeda silmad ja soovida, et see niipea ei lõpeks.

Slovaki Rahvusgalerii park. Ilu, armastuse ja harmoonia sümbol.

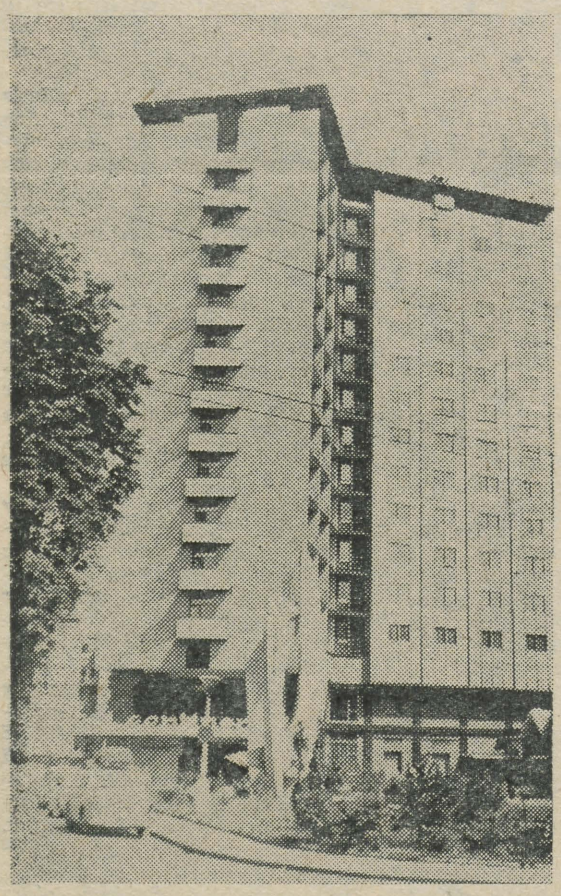

Brno. Hotell «Continental».

Reisikaaslane Henn Eomois.

Tšehhi puhkpillimuusika tundus olevat süntees arhailisest rahvaloomingust ja kaasaegsest džässmuusikast — pisut nukker, äärmiselt meloodiline ja pehmetämbriline.

Kolmandaks üllatuseks oli Praha Pantomiimiteater. Tšehhi moodne pantomiim on juba aastaid maailmakuulus ega vaja kommentaare. Tol külastusõhtul nägime Ladislav Fialka trupi esituses lühipantomiimide kogu «Etüüdid» (1960. a. lavastus). See on nagu humoristlike ja tõsiste (igapäevase elu) stseenide filosoofiline kogu. Jäi meelde etüüd «Inimene ja masin». Inimene lõi masina ja aegade vältel täiustas seda. Täiustas seni, kuni masin muutus äkki küllalt targaks ja võimuahneks (kui inimlik!), et tõusta oma looja vastu ... Muide, Ladislav Fialka, pantomiiniteatri kunstiline juht ja suurepärane näitleja olevat Tšehhimaal Švejkiga võrdse populaarsusega mees.

Ebameeldivaid muljeid oli üks — Spielbergi loss, kunagine Lääne-Euroopa süngeim vangla. Teise maailmasõja ajal rajasid fašistid samasse koonduslaagri, kus hukati ligi 100 000 inimest. Elu hävitamise täiuslikust hekslimasinast on nüüd saanud vaatamisväärsus. Esmakordselt elus kaotas lause «kivid kõnelevad» minu jaoks trafaretse tähenduse.

● Mida ma Tšehhimaalt kaasa tõin?

«Kas jaama on raske pildistada?» küsis vahtmeister.

«Kergem kui miskit muud,» vastas Švejk, «sest jaam ei liiguta ennast, vaid seisab ühe koha peal paigal, ja jaamale ei tule ütelda, et ta teeks naeruse näo.»

Tõin kaasa 113 fotot liikumatutest objektidest eespool nimetatud põhjusel. Ühe erandi moodustas reisikaaslane Henn, kelle ma tabasin kauni Lõuna-Slovakkia looduse taustal filmivahetamise protsessilt, mistõttu ta püsis ühe koha peal paigal üsna tõsise näoga.

Tõin 2 pastapliiatsit, (mitte ilu-) kirjandust, kümneid embleeme ja suveniire, mõned suuremad kergetööstuse esemed, Švejki klaasi, «narkomaania» pilseni õlle vastu, head mälestused ja senisest suurema rännuigatsuse.

«Mõnel inimesel ei saa eluilmas küllalt,» tähendas Švejk heasüdamlikult.

● Mille üle ma suurt hämmastust tundsin?

«Ma arvan, te mõistate mind?» päris leitnant Dub.

«Ja-jah, mõistan hästi,» vastas Švejk. «Meie juures «Karika» kõrtsis käis ikka üks vanahärra, kes ütles ilmast-ilma, et küll on imelik, kui suur on temperatuuri vahe suve ja talve vahel, et ta on väga hämmastunud, miks inimesed pole seda senini märganud.»

Inimesed hämmastuvad ikka sellest, mida nad oma senises elus pole tähele pannud või sellest, mis neil senini puudunud on. Tšehhi linnade paljudes vabaõhukohvikutes istuvad (kal) tütarlapsed nägusate väikeste õlleklaaside taga. Õlu on ajaviite- ja tervisejook ... Tšehhimaal. Ma mõtlesin, et mis oleks siis, kui meil Tallinnas või Tartus ...

Lüüriline kõrvalepõige. Tšehhi tütarlapse omapäraks on lühikeseks lõigatud poisipea, kõrvarõngad ja miniseelik. Tšehhi noormees armastab teksase pükse, sõidab punase «Jawaga» mõistliku kiirusega ja vilistab meloodiaid paremini kui halb orkester.

● Mille järele ma Tšehhimaal igatsust tundsin?

«Mis teil viga on?» küsis sõjaväearst. «Mul on põlved paistes,» vastas Švejk lihtsalt.

Mere ja puhanud jalgade järele. Meie reisi üldpikkuseks Tšehhimaa pinnal oli 1885 km ja viimase rännupäeva õhtul oli mul tunne, et olen selle maa jalgsi läbinud.

● Kas on veel midagi, millest ma rääkida tahaksin, aga mille kohta ma ei oska küsimust esitada?

«Peaasi on ikka selgelt rääkida,» arvas Švejk. Kellel on kalduvus palju rääkida, peab enne mõtlema, mida ta ütleb. Otsekohene inimene, kes ütleb seda, mis ta mõtleb, saab harva vastu hambaid, aga kui saabki paar korda, siis on edaspidi ettevaatlikum ja hoiab seltskonnas keele hammaste taga. Tõsi küll, sihukesest inimesest mõtleb igaüks, et ta on salakaval ja jumal teab mis, kui ta aga mõne hea nahatäie saab, siis peab ta end mõistlikult ülal ja valitseb ennast, sest ta peab aru saama, et tema on üksi, tema vastu aga palju inimesi.»

Mul ei ole midagi lisada, kui et tahaksin järgmisel aastal. Vahemere äärde sõita, kaasa võtaksin kohvritäie eesti õunu.

SIRJE ENDRE

Stseen pantomiimist «Inimene ja masin».

TEATED

Uut teatmekirjandust

Словарь атеиста. 2-е доп. изд. Москва 1966. 319 lk.

Советский Союз. **Армения.** Москва 1966. 343 lk.

Г. В. Ефремов. **Литература по неорганическому химическому анализу.** Ленинград 1967. 76 lk.

Химия углеводов. Библиографический указатель. (1961—1964). Москва 1966. 328 lk. (4995 nim).

Химизация народного хозяйства — одно из направлений технического прогресса в СССР. Библиографический указатель книг, статей из журналов и газет «Правда» и «Экономическая газета» за 1958—1965 гг. Москва 1967. 209 lk. (1999 nim.).

Научная и методическая работа Института санитарного просвещения за 1929—1964 гг. (Указатель литературы). Москва 1966. 110 lk. (2314 nim).

Техника безопасности, производственная санитария и гигиена труда в пищевой промышленности. (Аннотированный указатель отечественной и зарубежной литературы за 1961—1966 гг.) Москва 1966. 36 lk. (206 nim.).

История техники. Библиографический указатель 1960—1961. Москва 1967. 230 lk. (2831 nim).

Австралия и океания. Экономико-статистический справочник. Москва 1966. 230 lk.

Õppejõud-tennisistid!

Ülikooli Spordiklubi **organiseerib meesõppejõududele**

LAUPÄEVAL, 23. SEPTEMBRIL

tennise-esivõistlused. Kui ilm lubab, siis mängitakse ka paarismängud.

Võistlusteks registreerimine algab teisipäeval, 19. septembril.

I. KUUSMAN,
võistluste peakohtunik

RSK

RSK (rahvaste sõpruse klubi) üldkoosolek toimub 26. sept. kell 18. Koguneme kella alla. Ootame uusi ja vanu liikmeid!

Klubi

Laupäeval, 16. sept. kell 20

EESTI ÜLIÕPILASTE EHITUSMALEVA LÕKKEÕHTU

Mandri õlu. Uusi ja vanu nalju + aktiivne kaasalöömine.

Sissepääs 30 kop. (EÜE-lased saavad sisse vormiriietuses).

Einelaud.

*

Pühapäeval, 17. sept. kell 20

PUHKEÕHTU

Sissepääs 30 kop.

Raadioloengud

Reedel, 15. sept.

1. Kõigile psühholoogiat õppijaile vanemõpetaja **Aino Lunge** loeng «Väikelapse psüühiline areng».

2. Kõigile kaugõppijaile TRÜ Teadusliku Raamatukogu kataloogimisosakonna juhataja **Helje Kapsta** vestlus «Raamatukogude kataloogid ja nende kasutamisest».

Tunneme kaasa Anule
ABIKAASA
ootamatu surma puhul.
Inglise filoloogia IV k.

TOIMETUSE KOLLEEGIUM

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 6119. MB 05395.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 26 (673) Reedel, 22. septembril 1967 XXI aastakäik

Tähelepanu! Üliõpilaspäevad!

Esmaspäeval, 18. septembril toimus ELKNÜ TRÜ Komitee büroo. Päevakorra põhipunktina arutati Tartu III üliõpilaspäevade organiseerimist. Pidustused toimuvad novembri keskpaiku. Juba moodustatakse meie ülikooli komsomolipere hulgas alakomisjone, kes hakkavad hoolt kandma Tartu III üliõpilaspäevade ettevalmistamise eest. Lähemalt üliõpilaspäevade ajast, programmist ja ettevalmistuse senistest plaanidest võib lugeda meie ajalehe järgmisest numbrist.

RINDEMEESTE PIDUPÄEVAD TALLINNAS

Täna algab Tallinnas 41. Kaardiväe Eesti Tallinna Laskurkorpuse 25. aastapäevale pühendatud teaduslik konverents. Tallinna sõidavad mitte ainult korpuse veteranid, vaid ka teiste väeosade esindajad, samuti külalised paljudest liiduvabariikidest.

Et 22. septembril, s. o. täna, täitub 23 aastat Tallinna vabastamisest, siis tutvustatakse külalistele linna arengut ja tulevikuplaane.

23. septembril kell 17 algab Tallinna Laevastiku Ohvitseride Majas ülelinnaline pidulik koosolek.

Aastapäeva pidustuste kõrgpunktiks kujuneb 24. september. Kell 12 algab rongkäik, mil korpuse veteranid marsivad Toompealt Võiduväljaku kaudu Lauluväljakule. Hiljem toimuvad improviseeritud kontserdid. Vaatajate-kuulajate ette astuvad endised Eesti Laskurkorpuse võitlejad — kunstimeistrid ning isetegevuslased. Muidugi pajatatakse rindejuttu ja meenutatakse läbikäidud sõjateed. Saab maitsta ka ehtsat sõdurisuppi.

24. septembril on võimalus ka meie ülikooli esindajail osa võtta Eesti Laskurkorpuse 25. aastapäeva tähistamisest. TRÜ ALMAVÜ organisatsiooni korraldusel väljub 24. septembri hommikul kl. 6.30 (peahoone eest) autobuss Tallinna.

Üliõpilased ja õppejõud! Kui olete sõidust huvitatud, palume teatada hiljemalt laupäeval, 23. septembril kl. 11.30 TRÜ kehalise kasvatuse ja spordi kateedrisse A. PILDILE (tel. 333).

Kas majandusteadlane peab tundma nõukogude õigust?

1. Kas majanduslike suhete õiguslik reguleerimine on vajalik?

NLKP Keskkomitee 1965. a. septembripleenumil kavandatud majandusreformi elluviimisel on vajalik ja paratamatu õiguse kasutamine, sest majanduslikud ülesanded tuleb lahendada õiguslikus vormis. Sisu on alati teatud vormis, sest ilma vormita ei saa olla ka sisu. Iseküsimus on, kas vorm alati vastab sisule või mitte. Reguleerides õigusnormide abil majanduslikke suhteid, tuleb püüda saavutada olukord, kus vorm võimaldaks sisul areneda vastavalt objektiivsete majandusseaduste nõuetele.

Õigusvormide abil määratakse kindlaks näiteks ettevõtete ja nende kõrgemalseisvate organite õigused ja kohustused, samuti garantiid õiguste ja kohustuste realiseerimiseks. Seega väljenduvad ka majanduslikud juhtimismeetodid õiguse kaudu, kuid õiguslik reguleerimine ei tohi muutuda ettevõtete väiklaseks hooldamiseks, kõrgemalseisva organi subjektiivse tahte pealesurumiseks.

NLKP Keskkomitee 1965. a. septembripleenum ei näe ette mitte tsentralismi likvideerimist, vaid demokraatliku tsentralismi tugevdamist, üldriiklike ja kehaliste huvide senisest paremat sidumist majanduse juhtimisel. Sellepärast eeldab majandusreformi elluviimine ka rea õiguslike küsimuste lahendamist, nagu ettevõtete ja nende kõrgemalseisvate organite õiguste ja kohustuste kindlaksmääramist planeerimisel, sanktsioonide rakendamist nende suhtes, kes rikuvad ettevõtete õigusi, ettevõtetele antavate ebaõigete või ebaseaduslike korralduste peale kaebamise korra kindlaksmääramist jne.

Selleks, et sotsialistliku rahvamajanduse arendamise printsiibid järjekindlalt ellu rakendataks, tuleb kehtestada vastavad õigusnormid ja tagada viimaste õige rakendamine. Majandus ei saa areneda ilma õigusliku reguleerimiseta. Järelikult peab majandusteadlane selleks, et majandust õigesti korraldada, tundma ka õiguslikke vorme, milles toimuvad majanduslikud protsessid. Selleks aga, et neid tunda, on vajalik omandada nõukogude õiguse alused.

2. Millises ulatuses peab majandusteadlane tundma nõukogude õigust?

Kõrgema haridusega majandusteadlaste ettevalmistamise protsessis õpetatakse neile ka nõukogude õiguse põhiküsimusi. Kuidas ja millises ulatuses seda teha, oli **arutlusobjektiks Moskva Finantsinstituudis korraldatud üleliidulisel seminaril.**

Seminarist osavõtjad leidsid, et nõukogude õiguse õpetamise mahu kriteeriumiks peab olema teadmiste ulatus, mis on vajalik kõigile majandusteadlastele, sõltumata nende spetsiaalsusest. Kuid peale üldkursuse tuleks õpetada veel ka erikursusi, mis arvestaksid antud spetsiaalsuse iseärasusi ja noore spetsialisti tulevast tööd. Enamik seminarist osavõtjaid pidas vajalikuks, et nõukogude õiguse üldkursuse programm majandusteadlastele haaraks kõik tähtsamad õigusharud ja oleks ühine kõigile kõrgematele majanduslikele õppeasutustele, kuid programmi rakendamine peaks toimuma diferentseeritult, sõltuvalt õppeasutuse (teaduskonna) profiilist ning kooskõlastatult teiste õppeainetega. Arusaadavalt tuleb seejuures programmi võtta ja õpetada ainult neid õiguslikke küsimusi, mis ökonomisti töö seisukohalt on vajalikud. Seminaril tõsteti üles küsimus vajadusest õpetada ökonomistidele senisest rohkem õiguse teooria selliseid küsimusi, millel on suur

(Järg 2. lk.)

TERVETULOA!

TRÜ staadionil

homme kell 16
ja
ülehomme kell 16

matškohtumine kergejõustikus

Helsingi Ülikool
ja
Tartu Riiklik Ülikool

SÕPRUSKOHTUMISTE TRADITSIOON TAASTATI HELSINGI JA TARTU ÜLIKOOLI VAHEL 10 A. TAGASI. ESIMEST KORDA VÕISTELDI VASTSEL TRÜ STAADIONIL 1957. A. KAOTUSE KIBEDUST ON TARTLASED TUNDNUD AINULT ÜKS KORD — 1961. A. HELSINGIS. KUID — SEL AASTAL ON SOOMLASTE POOLT VÄLJA PANDUD KÕIGI AEGADE KÕVEM VÕISTKOND. MITMED HELSINGI VÕISTKONNA LIIKMED ON SOOME KOONDISE LIIKMED.

NIISIIS — ÜLIÕPILASED JA ÕPPEJÕUD! LÄHEME KÜLALISI TERVITAMA JA OMASID INNUSTAMA!

NB!

ELKNÜ TRÜ Komitee jätkab möödunud kevadsemestril alustatud loengute sarja komsomoliaktiivile. «Sügisvooru» avaloengu teemal «Teadlase ja teaduse osast ühiskonnas» peab dotsent Viktor Palm kolmapäeval, 27. septembril kell 18 peahoones aud. 139. Ootame kuulama, küsima ja vaidlema kõiki asjasthuvitatuid.

Veidike enese-reklaami

Lähtekoht — Tartu. Sihtkoht — Tallinn. Pagas — kurjad mõtted. Kõrgemad koolid ja üliõpilased. See on probleem, mis ei huvita ainult meid, tudengeid, vaid kindlasti kogu vabariiki (võib-olla väike liialdus). Pea igas peres on mõni, kes kulutab ülikooli uksi.

Kuidas kajastada meie elu-olu, probleeme ja teisi taolisi küsimusi, sellele püüti vastust leida 15. septembril «Noorte Hääle» toimetuses. Koos olid ajalehe kooliosakond, toimetuse asetäitja, kõrgemate koolide komsomolisekretärid. Mina olin ainus «vaene patune», kes pidi asendama meie sekretäri.

Seni on jäänud informatsioon ülikoolist väga kesiseks ja lausa kurioosseks. «Noorte Hääle» toimetus tahtis möödunud aastal innukalt anda materjale ÜTÜ-st. Tulemus — ilmus viis artiklit sotsioloogiaringist. Parim näide plaanipärasusest. Muust informatsioonist ei tasu kõneldagi. Nii mitmedki asjad, kus oli probleemihõngu, tehti hõngutuks. Kaob üliõpilane kui tõeline järgnevate aastakümnete majandus- ja kultuurielu juhtija. Need lüngad tuleb täita. Kui praegu pole veel vabariiklikku üliõpilasajalehte, siis peab nüüd eelkõige ära kasutama olemasolevat vabariigi noorsoo häälekandjat «Noorte Häält». (Ükskõik kui halb või kui hea see ka poleks). Peab silmas pidama põhieesmärki — anda enesest märku laiemale lugejaskonnale.

Kooskäimise esialgsed resultaadid. «Noorte Hääl» on nõus andma kaks lehekülge kuus meie probleemidele. Kuidas asi organisatsioonilisest küljest liikuma hakkab? See selgub üsna varsti. Kõik muu oleneb meist endist. Kirjutame ausalt, ilma ilustamata meid ümbritsevatest probleemidest. Võitleme oma sõna eest!

A. SAAR

PEATSELT UUDE TEATRIMAJJA?!

Kui 1960. aastal peatselt valmima pidanud uue teatrihoone «Vanemuine» nurgakivi asetamise tseremooniast osa võeti, lootsid vähemalt I kursuse üliõpilased veel tudengipõlves uues majas etendusi näha. Aeg on edasi läinud, tolleaegsest I kursusest on saanud diplomiga spetsialistid, kuid uus teatrihoone on ikka veel ehitusmeeste käes.

Viimased prognoosid on aga paljutõotavad. Uus teater valmib põhiliselt selle aasta lõpuks. Et töid on veel küllaltki palju teha jäänud, paluti ka meilt, üliõpilastelt, mõningat abi. Juba on käinud abiks juristid, stomatoloogid, füüsika ped. II kursus ja osa mat. pedagooge. Põhimõtteks on saanud, et iga tudeng töötaks vähemalt 3 tundi. Kindlasti on hiljem teatrikülastajana siis meeldiv öelda: «RAT «Vanemuine» hoone valmimisel olen ka mina kaasa löönud.»

Nüüd tooksin ära edaspidise töögraafiku.

22. sept. stomatoloogia IV kursus kell 17,
25. septembril ravi VI (vene) kursus kell 16,
26. sept. raviosakonna III kursus kell 14,
27. sept. raviosakonna III kursus kell 14,
28. sept. raviosakonna III kursus kell 16.30,
29. sept. raviosakonna IV (vene) kursus kell 16.

Tuleb minna ehitusobjektile ja otsida üles sm. Kool, mees, kes juhatab ühiskondlikus korras tehtavat tööd.

H. EOMOIS

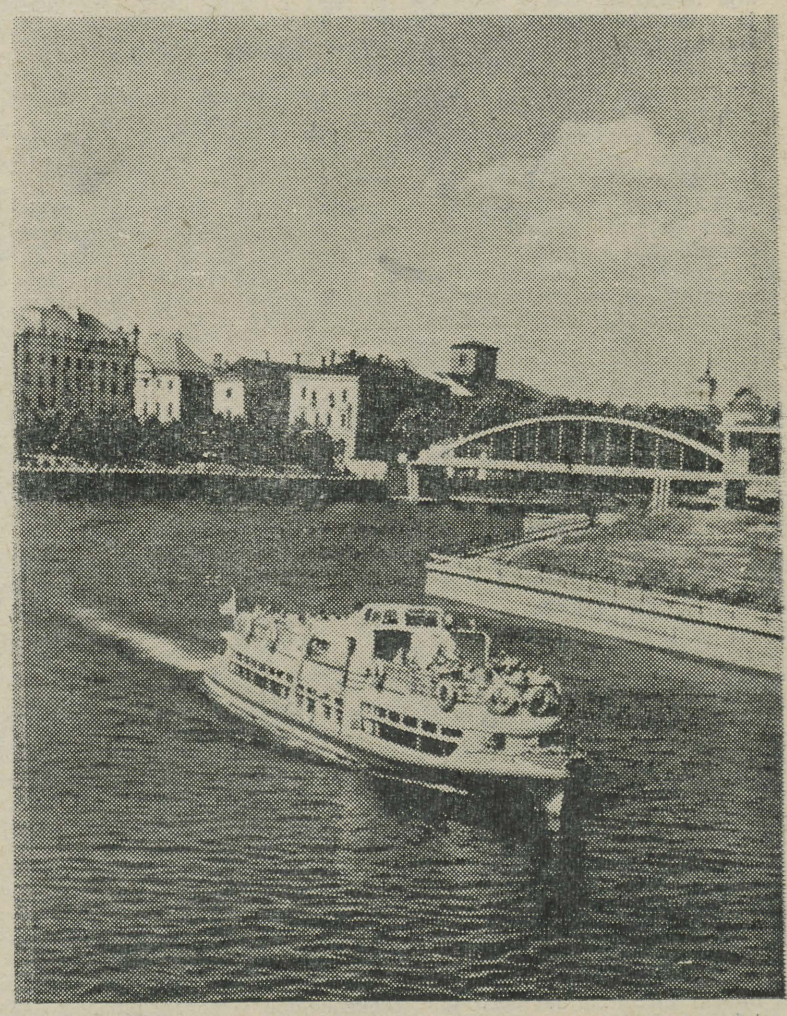

K. RAUA foto

TAGASIVAADE III ÜLIÕPILASLAULUPEOLE

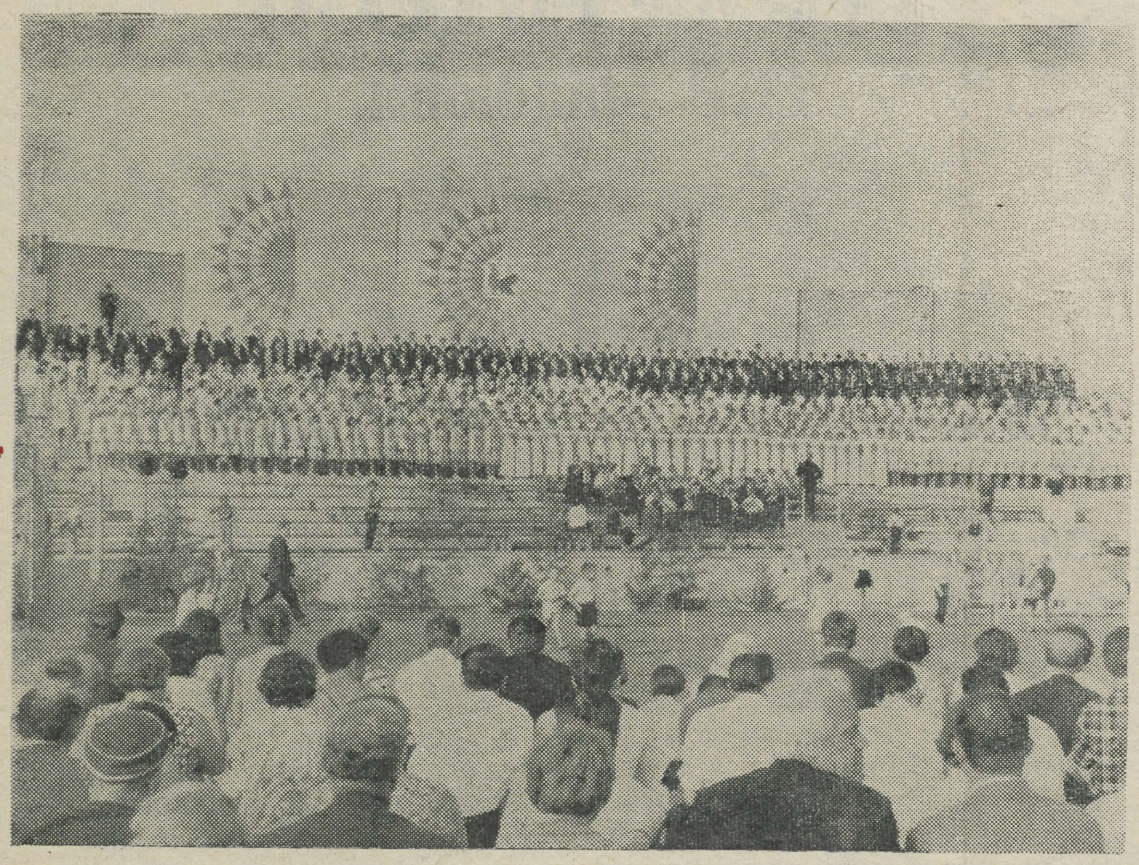

8. juuli 1967. aasta. See päev läks üliõpilastraditsioonide kroonikasse. Laul, mis kõlas III üliõpilaslaulupeol Tartus, tugevdas veelgi sõprussilla tugisambaid, mis rajati esimesel üliõpilaslaulupeol Tartus ja kindlustati Riias.

Neid reipaid nägusid ja kirevaid rahvarõivaid, mida nähti neil päevil ülikoolilinna tänavail! Sütitavate laulude ja hurraa-hüüetega marssis läbi Taaralinna mitmetuhandeline noortepere. Sammusid need, kelle avastada on 20. sajandi teaduse saavutused, need, kelle südametesse on jäänud siiski armastus esivanemate rahvakunsti vastu.

Laulupeo rongkäigu ees sammus lipukolonn — Tartu Akadeemiline Meeskoor — üliõpilaslaulupidude lipukandja, mõtte algataja. Nende järel tulid ulja noorusliku rühiga laulupeo ja rahvakunstiõhtu aujuhid Gustav Ernesaks ja Ullo Toomi. Edasi juba meie maa 28 kõrgema õppeasutuse esindajad, peoperemehed.

Vivat academia,
vivant professores ...

lasti kõlada tervituslaulul EPA ja TRÜ ees.

Sel päeval polnud keegi emotsioonide poolest kitsi. Pealtvaatajate ovatsioonidele vastasid üliõpilased lõbusate lauludega. Lauluväljak. Embleemid, dekoratsioonilipud — kogu kujundus on välja peetud päikese heledais värvides.

Elevuselaine tuiskas üle tribüünide, kui nähtavale ilmus hobune vankriga. «Vaata, tipikad ajavad efekti taga,» arvas üks teklis tartlanna. Aga ei ühti. TPI noisid tõid kaasa suure kivi, millesse oli raiutud tekst:

ANSEKÜLA 1863
TARTU 1967
TPI AM

See sümboolne kivi kätkes endas kaht traditsiooni: Eesti laulupidude ja üliõpilaslaulupidude traditsioonid. Nüüdsest peale on kivi Tähtvere nõlval.

Pulti astus laulupeo üldjuht Richard Ritsing. 3000 suust kõlas võimsalt M. Lüdigi «Koit» eesti keeles. Laul kõlas toredasti, ei ütlekski, et seda laulsid seitsme rahvuse esindajad.

Mitu tammepärga kaelas lahkus dirigent lavalt. See oli lauljate tänu maestrole. Veel nüüdki meenutab laulupeo üldjuht noortepidu ja selle käigus üleskerkinud probleeme.

10 küsimust R. Ritsingule

1. Kuidas tekkis üliõpilaslaulupidude idee?

Mõte tekkis kohe pärast Suure Isamaasõja lõppu. Algul planeeriti akadeemiliste kooride ühislaulmist. Sellest kasvas mõte juurde võtta naabermaade ja teiste NSV Liidu rahvaste üliõpilaskoorid. Kui üldse korraldatakse laulupidusid, miks siis mitte ka üliõpilaslaulupidusid.

2. Kas üliõpilaslaulupeod muutuvad traditsioonilisteks?

Minu arvates kindlasti. Esimene oli 1956. a., teine 1958. a., kolmas 1967. a.

Tres faciunt collegium,
tres faciunt traditio.

Ta ongi juba traditsioon, oleks vaja ainult jätkajat.

3. Kuidas see juhtus, et kolmas üliõpilaslaulupidu toimus jälle Tartus?

Pärast teist laulupidu venis paus pikaks. Sel aastal võtsid tartlased asja käsile. Nii juhtuski, et kolmas üliõpilaslaulupidu toimus jälle meil ja oli pühendatud Suure Oktoobri 50-le juubeliaastale.

4. Kuidas läks töö toimkondades?

1966. a. kevadel moodustati ettevalmistav komitee. Seltsimehed Vaasa, Toom, Ritsing viisid asja niikaugele, et novembri algul saadi kõrgemalt poolt nõusolek ja esimene orgkomitee koosolek toimus 19. novembril 1966. a. Üliõpilaslaulupeo korraldamiseks moodustati toimkonnad.

Intensiivne töö algas repertuaaritoimkonnas. Tööd takistas ainult see, et liiduvabariikidest saabusid ettepanekud väga visalt. Nii jäi rahvaste laulude õppimiseks aega ainult aprilli-, mai- ja juunikuus (laulik läks trükki märtsi algul).

Veidi parem oli lugu rahvuste oma repertuaariga. Liiga hiljaks jäid ka külaliskollektiivide biograafiad, mistõttu osa esinejaid jäi laulupeo teatmikust välja.

5. Kas üliõpilaslaulupeol olid laul ja pidu tasakaalus?

See on kulunud küsimus. Aga publiku ja üldsuse arvates — jah. On ka hääli, et oleks võinud olla rohkem laulu ja vähem pidu. Probleem tahaks sügavamat analüüsi.

● Üliõpilaslaulupeo olemus, karakter.

Ta peaks erinema teistest laulupidudest üliõpilaslikkuse poolest, peaks vastama üliõpilastraditsioonidele.

Pärast pingutavaid eksameid pole vaja ainult kontserte, vaid ka lõbusat pidu.

Sõpruse süvendamine käib sõnas, kokkutulemises, laulus, tantsus, orkestrimängus. Meil oli ühine kava, laulsime 10 ühislaulu ja laule kuulsime kõigi osavõtvate rahvuste keeltes.

● Üliõpilaslaulupeo mitmekesisus.

Kõik peost osavõtnud rahvused esinesid mitmes žanris.

Üritustega vaheldusid kontserdid laululaval ja aulas, rahvakunstiõhtu, väljasõit Elva, rongkäigud tõrvikutega ja ilma, õine lõpupidu.

Edaspidi võiks korraldada üliõpilaslaulupeo raames omaloominguõhtuid, kunstinäitusi. Võiks organiseerida sõpruskohtumisi spordiski.

Vajalik oleks üliõpilaslauliku väljaandmine (sõnad koos nootidega). Näiteks võiks see sisaldada 10-lt rahvuselt igaühelt 10 laulu. Sel juhul oleks laulik saja üliõpilaslauluga. Väga tore oleks pidada nn. *cantuse* õhtu või *cantuse* öö.

Enne laulupidu võiks organiseerida spetsiaalse üliõpilaslaulude võistluse, mis rikastaks meie repertuaari.

6. Kuidas te ise peoga rahule jäite?

Pidu õnnestus paremini kui loota julgesin. Jäi ju ettevalmistusaeg liiga lühikeseks. Muret tekitasid majutamine ja distsipliin, samuti kollektiivide koosseis ja ettevalmistuse tase. Kartus oli asjatu. Laulud olid selged ja kõlasid hästi. Eriti tugevad kollektiivid olid läti ja leedu tudengitel. Kõik läks ladusalt ja rõõmsalt. Pisiäpardusi ju oli, aga need ei häirinud.

7. Miks jäi Eesti meeskooride kavast välja M. Saare «Leelo»?

Elvas lauldi, aga Tartus jäi tõepoolest välja. Lugu oli selles, et proovil jättis dirigent laulu läbi võtmata, olles arvamusel, et laul on hästi käes. Elvas selgus, et asi ei olegi nii lihtne, laulu ei esitatud korrektselt. Et Tartus enne esinemist polnud aega proovi teha, siis asendatigi ta M. Härma «Meeste lauluga».

8. Teie soovid?

Kõigepealt — traditsiooni tuleb kindlasti jätkata ja kindla plaani kohaselt.

Leedulastel tuleks rutata, et kava oleks valmis juba sügissemestriks. Nii saaks hiljemalt novembrist laule õppima hakata.

Tõsiselt peame ette valmistama oma koore. Sõidame me ju nüüd teistele külla.

Rohkem peaks üliõpilaskonda kaasa haarama. Praegu kipub suurem osa üliõpilastest passiivseks jääma: ei nad laula, ei nad tantsi, ei nad tegele muu isetegevusliku kunstiga. Mis neist nii saab?

9. Mida arvate üliõpilaslaulupeo kajastamisest ajakirjanduses?

Kirjutati väga mitut moodi. Igati valgustas laulupidu «Edasi». Hea oli ka «Kodumaa» artikkel. Ega meie lehe kirjutistelgi viga oinud, samuti naabrimehel EPA-l.

Oli ka pealiskaudseid ja mitteasjalikke kirjutusi. «Sirp ja Vasar» avaldas artikli, ilma et oleks sõnakestki lausunud vaevanägijaist. See mõjus umbes nii nagu laulu või luuletuse esitamine ilma autorit nimetamata või üldse mingi heateo mainimine heategijat ennast ignoreerides.

10. Mis veel?

Ah, et ikka veel! Tahtsin seda öelda ja kahetsust avaldada, et üliõpilaslaulupidu ei kantud üle televisioonis.

Ja veel seda, et too saatanlik «trükiveakurat» ronis ka «Gaudeamus igituri» noodivihikusse.

«Красное знамя» töötlejaks on saanud A. Davidenko ja ukraina rahvalaulu «Ревета стогне» autoriks V. Kossenko. See on niisama hea kui oleksime näiteks Mihkel Lüdigi «Koidu» autoriks «sobitanud» Johannes Kappeli. Kõik puha vale!

Veel tahaksin seda öelda, et ärge enam küsige. Pean ruttama dirigeerimistundi, õpilane ootab.

Naiskoori juhatus: Ootame uut laulupidu

Meie arvamused III üliõpilaslaulupeo kohta langevad mitmes osas ühte juba varem lehes avaldatutega. Veelkordselt peaks meelde tuletama G. Ernesaksa ütlust («Sirp ja Vasar» nr. 30, 28. juuli), et pidu oli, aga laulu polnud.

Kõike oleks saanud paremini teha, oleks rohkem ettevalmistusaega olnud.

Noodid hilinesid. Laulude õppimine jäi praktiliselt ajale, kui üliõpilastel oli kõige kibedam arvestuste periood ja sessioon. Sel ajal on uut repertuaari õpetada raskevõitu, sest proovilt puudumisi esineb rohkem. Ja ausalt öelda: kõik eesti koorid valdasid repertuaari viletsamini kui külalised, eriti kui võrrelda leedulastega (neil oli vist isegi spetsiaalne laager enne laulupidu).

Ja kas on kõigil mõtet laulda kõikide osavõtjate keeltes? Iga vabariigi keelt võivad tutvustada nende koorid. Väga palju aega võttis näiteks leedukeelse laulu vene transkriptsiooni ülelugemine ja äraõppimine, rääkimata õigest hääldamisest.

Kas tasub üksikutel kooridel lasta esineda laululaval mõne lauluga? Iseseisva kontserdi kasutegur on võrratult suurem. Meenutagem Leningradi RÜ segakoori kontserti aulas. Ja kui ka Armeenia koor oleks iseseisvalt esinenud (mitte pärast Leningradi), oleks temast parema ettekujutuse saanud ja ta oleks kui tervik mõjule pääsenud. Kaks kontserti päevas, nii EPA kui ka meie aulas — see oleks paras olnud.

Üldiselt aga tore, et pidu toimus, et ilm 5+ oli. Peo ajaks unustas tudeng söömise ja magamise. Tinnad iga internaadi hoovil pea hommikuni, palju-palju uusi sõpru, niisugune peabki pidu olema.

Tore oli Elva. Aktiivne puhkus, vaheldus väsinud peolistele. Iga tudengite peo juurde võiks kuuluda tõrvikutega rongkäik. Ülev. Ja miiting raekoja väljakul oli samuti väga mõjuv.

Ootame uut laulupidu, tahaksime, et noodid jõuaksid vähemalt viis kuud enne üritust ennast meieni. Soovime, et kunstiline külg oleks tugevam.

*

Külaliskollektiividele olid määratud meie üliõpilastest šefid, kes neile linna ja ülikooli tutvustasid. Tihe kontakt kujunes meie üliõpilastel valgevenelaste ja leedulastega.

M. LAAGUS,
inglise filol. III kursuselt:

Laulupeo ajal olin Vilniuse Riikliku Ülikooli puhkpilliorkestri šefiks. Kollektiiv oli tore ja üksmeelne, enamik liikmeist olid õppejõud, aspirandid. Suurt huvi tundsid nad meie vabariigi kultuurielu vastu. Vestlesime ka Leedu kunstielust.

Esinejad olid pidevalt proovidega seotud, vaba aega oli vähe. Püüdsin seda piskutki jõudu mööda sisustada. Juhendasin linnaekskursiooni turismiklubi marsruudi järgi.

Igal nädalal toob post mulle kirju Leedu sõpradelt. Meenutatakse Tartu-päevi ja kutsutakse külla.

See oli tudengite sõpruspidu, millel polnud mingisuguseid vaheaegu, keegi ei väsinud. See oli III üliõpilaslaulupidu, kust igaüks läks koju hea tuju ja lustiga, et sõita Vilniusse neljandale.

Laulupeo mõistatus

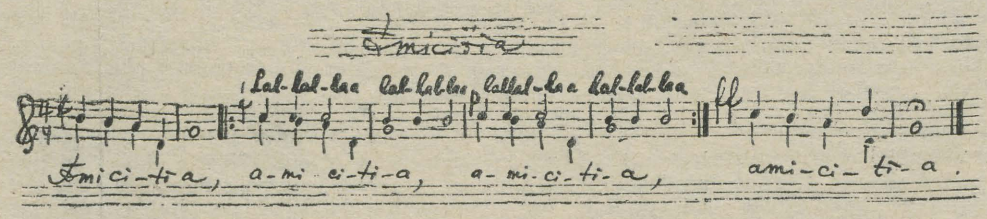

1. Millises tekstisisulises seoses on see helletusmotiiv üliõpilaslaulupidudega?

2. Miks koosneb see motiiv ainult viiest antud järjestuses esinevast helist (kust need helid pärinevad?) ja milline seos on nendel helidel üliõpilaslaulupidudega?

Kas majandusteadlane...

(Algus lk. 1)

praktiline tähtsus, nagu õigusnormi kehtivus ajas ja ruumis, õigusnormi tõlgendamine jt., samuti näidata majanduse ja õiguse vastastikuseid seoseid ja majanduslike protsesside reguleerimise mehhanismi.

3. Millal ja kuidas õpetada õigust majandusteadlastele?

Selleks, et kujundada kõrgema haridusega majandusteadlast, kes vajalikul määral orienteerub ka õiguslikes küsimustes, tuleb üliõpilastele õpetada nõukogude õiguse küsimusi mitte enne, kui III kursusel, s. o. siis, kui nad tunnevad juba majandusliku nähtuse sisu, sest õigusliku vormi varajasem käsitlemine ei anna positiivseid tulemusi. Tingimata peeti vajalikuks ka praktikumide korraldamist nõukogude õiguses, et anda majandusteadlasele oskus õiguslike materjalide kasutamiseks ja kinnitada nende teadmisi. Et aga kehtiva õppeplaani järgi tundide arv ei võimalda kõigi vajalike küsimuste käsitlemist, rääkimata praktikumide korraldamisest vajalikul hulgal, siis otsustati taotleda nõukogude õiguse kursuse mahu suurendamist NSVL Kõrgema ja Kesk-Eriharduse Ministeeriumilt õppeplaanis leiduvate reservide arvel. Seejuures peeti vajalikuks arvestada nõukogude õiguse suurt kasvatuslikku osa spetsialisti kujunemisel.

Selleks, et parandada nõukogude õiguse õpetamist majandusteadlastele, eriti aga neile, kes õpivad kaugõppe korras, peeti vajalikuks vastavate õpikute koostamist, näitlike õppevahendite valmistamist ja seaduslike materjalide kogude väljaandmist, sest ilma selleta ei saa toimuda nõukogude õiguse edukat õpetamist ega õppimist.

Erinevaid seisukohti avaldati selles osas, kas nõukogude õigust õpetada ökonomistidele traditsiooniliselt õigusharude järgi või üksikute komplekssüsimuste viisi (näiteks omandiõigus, rahvamajanduse õiguslik reguleerimine jne.). Allakirjutanu arvates peaks õpetamine ka edaspidi toimuma õigusharude lõikes, sest praktikaski tuleb ju majandusteadlasel tegemist teha ühe või teise õigusharu normidega.

Õpetamise parandamiseks soovitati rohkem tegelda õpetamise metoodika küsimustega ning luua Moskva Finantsinstituudi juurde nõukogude õiguse õpetamise metoodiline kabinet. Nõukogude õiguse õpetamisel majandusteadlastele peeti vajalikuks põhitähelepanu pööramist nõukogude tsiviilõiguse ja tööõiguse küsimustele, millega kõigil majandusteadlastel oma töös paratamatult tuleb küllalt ulatuslikult kokku puutuda. Soovitati üliõpilasi-majandusteadlasi kaasa tõmmata õiguslike küsimuste uurimisele üliõpilaste teaduslikes ringides. Seminaril tehtud ettepanekud vormistati soovitustena ja esitati NSV Liidu Kõrgema ja Kesk-Eriharduse Ministeeriumile.

4. Milliste õiguslike küsimustega praegu tegeldakse?

Peale nõukogude õiguse õpetamise küsimuste käsitlemist esines seminarist osavõtjaile ettekandega õiguslikes küsimustes rida väljapaistvaid teadlasi ja juhtivaid töötajaid. Nii esinesid NSV Liidu Teaduste Akadeemia Õiguse Instituudi tsiviilõiguse sektori juhataja prof. V. S. Tadevosjan, nõukogude seadusandluse uurimisinstituudi direktor prof. Bratus, sama instituudi teaduslik töötaja prof. Fleisits, NSV Liidu Ministrite Nõukogu Riikliku Töö ja Töötasu Komitee osakonna ülem õigusteaduse kand. S. S. Skurko, VNFSV Ministrite Nõukogu Arbitraaži peaarbiteri asetäitja S. D. Ordõnski, UAÜKN-i Ametiühinguliikumise Kõrgema Kooli dots. V. V. Karavajev jt.

Nimetatud esinejad rääkisid neist probleemidest, mis seisavad õiguse ja õigusteaduse ees seoses majandusreformi elluviimisega. Nagu selgus ettekannetest, valmistatakse praegu ette hangete uut põhimäärust, kusjuures nähakse ette vastutuse tugevdamine hangete mittetäitmise eest. Uuritakse probleemi riigiorganite vastutuse kohta ebaõige planeerimise eest, inkorporeeritakse õigusakte ja toimub ettevalmistustöö nõukogude seadusandluse süstemaatilise kogu väljaandmiseks. Pidevalt tegeldakse töötasude täiustamisega, eriti ergutusfondide moodustamise ja nende arvel töötajatele preemiate maksmise küsimustega. Uuritakse võimalusi ettevõtete õiguste laiendamiseks töötasustamise alal. Ka tuleb uurida ja üldistada töötasustamist uuele planeerimise ja materiaalse stimuleerimise korrale üleläinud ettevõtetes, et töötada välja soovitusi töötasustamiseeskirjade õigeks reguleerimiseks. Sotsiaalkindlustuse küsimustes on dots. Karavajevi arvates nüüd põhiprobleemideks tööliste ja teenistujate ning kolhoosnikute sotsiaalkindlustuse lähendamine ja unifitseerimine, palga arvestamise lihtsustamine, toitja kaotuse puhul pensioni maksmise laiendamine kõigile isikuile, kes faktiliselt olid tema ülalpidamisel ning sünnitoetuse ja matusetoetuse määra suurenemine. Selleks, et ettevõtted oleksid huvitatud abinõude rakendamisest haigestumiste ja traumatismi vähendamiseks, oleks tema arvates vaja kehtestada sotsiaalkindlustuse maksete kahesugused tariifid — ühed nn. eelistariifid neile ettevõtteile, kus profülaktiline töö on korras ja haigestumisi ning traumajuhtumeid vähe, teised kõrgendatud tariifid aga ülejäänud ettevõtetele. Ka vajab tema arvates uuesti läbivaatamist haigustoetuse suuruse kindlaksmääramine sõltuvalt staažist ja edasikaebamise korra täpsustamine sotsiaalkindlustuse organite otsuste peale. Selleks, et vääriliselt hinnata neid, kes töötavad ettevõttes rohkem, kui on vajalik pensioni saamiseks, tuleks sellistele töötajatele anda tööveterani aunimetus.

H. SIIGUR,
dotsent, õigusteaduse
kandidaat

Kui murule tulid lätlased — tantsukollektiivid «Dancis», «Vektors» ja «Laima» —, oli aplausitorm vägev. Esitati palju toredaid läti tantse, kõik viimistletult ja andumusega. Tehtud tööd hindas publik vääriliselt. Lätlasi peeti õigustatult peokangelasteks.

Erskine Caldwell

TÜTAR

Koidikul tõi neeger, kes läks peremehe muuladele toitu viima, sõnumi kolonel Henry Maxwellile, viimane aga helistas šerifile. Šerif kihutas Jimi enda ees linnavanglasse, pistis ta ühte kongi ja läks koju einestama.

Kõndides mööda tühja vangikongi, pani Jim pluusinööbid kinni ja istus siis narile jalgu kängitsema. Hommikused sündmused olid toimunud nii kiiresti, et polnud mahti isegi janu kustutada. Neeger tõusis ja läks ukse kõrval seisva veeämbri juurde, kuid šerif oli unustanud sinna vett kallata.

Vanglaõuele oli kogunenud juba hulk mehi. Kui Jim kuulis nende kõnekõminat, läks ta akna juurde ja vaatas välja. Samal momendil sõitis vangla juurde auto ning kuus või seitse meest puges sealt välja. Mehi kogunes aga vanglaõuele mõlemast tänava otsast.

«Jim, mis sul seal kodus hommikul juhtus?» päris keegi.

Jim surus näo trellide vahele ja vaatas rahvahulka. Ta tundis neid kõiki. Jim püüdis mõistatada, kuidas küll kõik linnaelanikud tema süüviibimisest juba teavad. Keegi teine kõnetas teda. «See oli muidugi õnnetus, eks ju Jim?». Mööda tänavat sõitis keegi värviline puuvillakoormaga puhastusmasina poole. Kui vanker jõudis vangla ette, andis poiss ohjaotstega muuladele säru, et neid sõrkima sundida.

«Mulle ei meeldi mitte üks raas, et seadusel on sinu peale hammas verel, Jim,» lausus keegi.

Šerif tuli piki tänavat ja vibutas käes toidumannergut. Ta trügis läbi rahvasumma, keeras ukse lahti ja asetas mannergu kambripõrandale.

Mitu meest astus šerifi seljataha, et üle tema õla vangikongi vaadata.

«Mu naine tegi sulle hommikusöögi. Sa õige söö väheke, Jim-poju.»

Jim vaatas toidunõu, šerifi ja avatud vanglaust ning raputas pead.

«Ma ei ole näljane,» sõnas neeger. «Tütar on näljane, aga ... kole näljane.»

Šerifi käsi nihkus püstolipärale ja ta taganes uksest välja. Taandumine oli nii äkiline, et ta asus enda taga seisvatele meestele vastastele.

«Ära mängi lolli, Jim-poju,» hõikas ta. «Istu aga maha ja ole rahulik.»

Šerif sulges ukse ja lukustas selle. Astus siis mõned sammud eemale, seisatas ja vaatas padrunipesasse, et veenduda, kas kuul on ikka rauas.

Rahvas akna all surus ligemale. Paar meest kolkisid vastu trelle, kuni Jim välja vaatas. Kui ta neid uudishimutsejaid vaatas, surus ta oma lõua raudvarbade vahele ja haaras kätega trellide ümbert kinni.

«Jim, no kuidas see küll juhtus?» päris keegi.

«See oli ju kogemata, kas pole tõsi, Jim?»

Näis, nagu pääseks Jimi pikk kitsas nägu läbi trellide. Šerif astus akna juurde, et vaadata, kas kõik on korras.

«Ole rahulik, Jim-poju,» sõnas ta.

Mees, kes oli Jimi palunud rääkida, lükkas šerifi eest ära. Teised mehed aga surusid ligemale.

«Mis siis juhtus, Jim?» küsis toosama mees. «Kas juhtus õnnetus?»

«Ei,» vastas Jim, sõrmed ümber trellide. Ma võtsin püssi ja lasksin.»

Šerif rõhus end jälle aknani.

«Lase käia, Jim. Räägi, kuidas see juhtus!»

Näis, et ainult kõrvad takistavad Jimi nägu trellidest läbi pääsemast.

«Tütar ütles, et tal on kõht tühi, ja ma ei kannatanud seda enam välja. Ma ei kannatanud, et ta ütleb nii!»

«Ära ärritu, Jim-poju,» ütles šerif, tungides ühe ropsuga ette, et järgmisel hetkel uuesti tagasi lükatud saada.

«Tütar ärkas öösel jälle üles ja ütles, et tal on kõht tühi. Ja siis ma ei kannatanud enam, et ta nii ütleb.»

Keegi trügis läbi rahvahulga, kuni jõudis aknani.

«Miks sa, Jim, ei tulnud minult oma tütre jaoks söögipoolist küsima. Sa tead ju, et ma oleksin andnud kasvõi oma viimase iva.»

Šerif tungis jälle ettepoole.

«See oli ülekohtune niimoodi teha,» rääkis Jim. «Ma töötasin ju terve aasta ja meil oli leiba mõlemile.»

Neeger jäi vait ja vaatas nägusid sealpool trelle.

«Mul jäi peale viljarendi äramaksmist küllalt järele, kuid nad tulid ja võtsid kogu mu vilja. Ma ei saanud ju minna kerjama, mul oli küllalt, et ära elada. Kuid nad tulid ja võtsid kõik ära. Kui tütar täna hommikul jälle ärkas ja ütles, et ta on näljane, siis ei kannatanud ma seda enam välja.»

«Jim-poju, mine õige heida nüüd narile,» soovitas šerif.

«Aga ikkagi ei tohiks väikest tüdrukut niimoodi maha lasta,» targutas keegi.

«Tütar ütles, et tal on kõht tühi,» seletas Jim. «Seda rääkis ta terve eelmise kuu. Ja täna öösel ärkas ta üles ja ütles seda jälle. Ma ei kannatanud seda enam välja.»

«Sa oleksid pidanud saatma oma tütre meile, Jim. Meie naisega oleksime talle ikka midagi hamba alla leidnud. Kuidas võib tappa niisugust väikest tüdrukut?»

«Mul jätkus kogu perele,» sõnas Jim. «Ma ei kannatanud seda enam välja. Tütar oli näljane kogu möödunud kuu.»

«Ole rahulik, Jim-poju,» ütles šerif, üritades ettepoole trügida.

Rahvamurd lainetas.

«Ja nii sa võtsidki hommikul püssi ja lasksid ta maha?» päris keegi.

«Kui ta täna hommikul ärkas ja ütles, et tal on kõht tühi, siis ei kannatanud ma seda enam.»

Rahvas pressis ligemale. Mehi kogunes vangla juurde igast ilmakaarest ja uustulnukad trügisid ettepoole, et Jimi juttu kuulda.

«Seadusel on sinu peale hammas verel, Jim. Kuid see on ju ebaõiglane,» mainis keegi.

«Ma ei saanud sinna midagi parata,» ütles Jim. «Tütar ärkas jälle nii üles.»

Kogu vanglaõu, tänav ja tühi plats teisel pool külies kubises meestest ja poistest. Kõik rõhusid ettepoole, et Jimi kuulda. Selleks ajaks teadis juba kogu linn, et Jim Carlslie oli tapnud oma kaheksa-aastase tütre Clara.

«Kelle pooleteramees Jim on?» huvitus keegi.

«Kolonel Henry Maxwelli oma,» vastas keegi rahva hulgast.

«Jim on olnud kolonel Henry rentnikuks juba oma 9 või 10 aastat.»

«Henry Maxwellil polnud mingit õigust kogu saaki endale võtta. Tal on vilja enam kui küllalt. See on ülekohus, et ta Jimi saagi lihtsalt endale võttis.»

Šerif trügis veel kord ette.

«Seadusel on sinu peale hammas verel,» ütles keegi. «Kuid see ei ole õiglane.»

Šerif kiilus õla meestesumma ja pääses niimoodi ligemale.

«Miks Henry Maxwell võttis sult saagi, Jim?»

«Ta ütles, et ma olen talle võlgu, sest üks muul heitis kuu aega tagasi hinge.»

«Sa pearsid vist narile heitma ja tsipake puhkama, Jim-poju,» sõnas ta. «Võta kingad ära ja viska pikali, Jim-poju.»

Šerif tõugati hoolimatult kõrvale.

«Aga sa ei tapnud ju seda muula, Jim?»

«Muul kukkus küünis surnult maha,» vastas Jim. «Ma polnud seal läheduseski. Lihtsalt kukkus surnult maha.»

Rahvas tungles järelejätmatult. Esimesed seisjad litsuti vastu vanglaseina, sest tagumised tahtsid jõuda kuuldekaugusse. Keskmised olid aga nii tihedalt üksteise vastu surutud, et ei saanud üldse liigutadagi. Kõik rääkisid valjusti.

Jimi nägu oli litsutud varbade vahele ja käed pigistasid rauda nii, et sõrmenukid olid valged.

Kätega vehkides läks rahvahulk üle tänava tühjale ehitusplatsile. Keegi hüüdis midagi ja ronis auto katusele, kus hakkas täiest kõrist vanduma. Rahvahulga keskelt murdis üks mees endale teed oma auto juurde. Ta istus rooli taha ja sõitis minema.

Jim hoidis trelle ja vaatas välja. Šerif seisis seljaga rahvahulga poole ja ütles midagi Jimile. Neeger ei saanud aga aru, mida nimelt.

Mees, kes oli puuvillakoormaga teel puhastusmasina juurde, peatus ja uuris, mis on juhtunud. Ta vaatas rahvahulka ehitusplatsil ja Jimi trellide taga. Hüüded teisel pool tänavat muutusid tugevamaks

«Milles asi on, Jim?»

Keegi mees astus üle tänava vankri juurde, asetas jala kodaratele ja rääkis midagi koorma otsas istuvale mehele.

«Tütar ärkas täna hommikul üles ja ütles, et ta on näljane,» seletas Jim.

Ainult šerif kuulis ta sõnu.

Mees hüppas koorma otsast alla, sidus ohjad ratta külge ja tungis läbi rahvamassi autoni, kus karjuti ja vannuti. Kuulatanud mõne hetke, tuli ta koorma juurde tagasi, kutsus tänavanurgal seisvast neegritegrupist ühe mehe ja ulatas talle ohjad. Neeger sõitis koormaga minema, endine juht aga läks tagasi rahvasumma.

Siis naases ka mees, kes oli autoga ära sõitnud. Ta istus veel viivu rooli taga, kuid hüppas siis välja. Avanud tagumise ukse, tõmbas ta välja endapikkuse raudkangi.

«Murdke vanglauks maha ja laske Jim välja,» sõnas keegi. «See on ülekohus, et ta seal istub.»

Rahvahulk ehitusplatsil läks liikvele. Kõneleja hüppas autokatuselt maha, ja mehed liikusid üle tänava vangla poole.

Esimene, kes jõudis tolle kuue jala pikkuse kangi juurde, tõmbas selle välja pehmest maapinnast, kuhu see oli löödud.

Šerif taandus.

«Ole rahulik, Jim-poju,» lausus ta.

Pöördus siis ise ümber ja hakkas kiirustades mööda tänavat kodu poole sammuma.

Kogust «Modern English and American Short Stories»
Tõlkinud O. LUHAVEER

Uut teatmekirjandust

Soome-ugri ja samojeedi keeleteadus Nõukogude Liidus. 1964. Bibliograafia. Tallinn 1965. 288 lk.

А. Л. Гольберг. **Международное значение Великой Октябрьской социалистической революции.** Указатель литературы. Москва 1967. 128 lk.) (529 nim.).

Революционно-исторический календарь-справочник. 1967. Москва 1967. 383 lk.

Народное хозяйство СССР в 1917—1920 гг. Библиографический указатель книжной и журнальной литературы на русском языке. (1917—1963 гг.) Москва 1967. 619 lk. (9311 nim.).

И. Дворников, Р. Лившиц, М. Румянцева. **Трудовое законодательство.** Справочная книга для профактива. Москва 1967. 528 lk.

Meyers kleines Lexikon. In 3 Bänden. Bd. 1 A-Globus. Leipzig 1967. 884 lk.

Ökonomisches Lexikon. A—K. Berlin 1967. 1192 lk.

Hoiduge elektritraumadest!

Elektritraumasid esineb kõigi teiste õnnetusjuhtumite seas küll suhteliselt vähe, kuid neid saaks veelgi vähendada, kui kõik oleksid teadlikud elektri ohtlikkusest. Praktiliselt aga on teadmised elektritraumade tekkemehhanismist kahjuks väga umbmäärased.

Alljärgnevalt antakse lühike ülevaade elektrivoolu mõjust inimorganismile. Elektri ohtlikkust põhjustavad järgmised faktorid: 1) voolutugevus, 2) sagedus, 3) voolu mõju kestus, 4) voolu tee inimkehas, 5) kahjustatu kehakaal ja sugu.

VOOLUTUGEVUS

Voolutugevuse mõju inimorganismile võib jaotada nelja gruppi, nii nagu nähtub juuresolevast tabelist. Selles antud voolutugevuste alumised ja ülemised piirid sõltuvad inimese tervislikust seisundist.

SAGEDUS

Nagu teile alltoodud tabelist nähtub, on vahelduvvoolu mõju inimorganismile tunduvalt suurem kui alalisvoolu puhul. Katsete tulemusena on teada, et inimese närvisüsteem reageerib põhiliselt ainult voolutugevuse ja suuna muutustele teatavas sageduseastmikus. Nii näiteks alates 100 kuni 200 kHz tunneb inimene voolu läbimisel ainult soojuslikku toimet ning seega kõrgsageduse voolutugevuste kohta juuresolev tabel ei kehti.

Alalisvoolu puhul mõjub närvisüsteemile põhiliselt ainult sisse- ja väljalülitamine.

VOOLU MÕJU KESTUS

Katsed on näidanud, et inimese närvisüsteemi tundlikkus vahelduvvoolu suhtes langeb järsult 1-st sekundist pikema voolu mõju puhul. Saadud tulemused näitavad, et voolutugevuse mõju inimorganismile on pöördvõrdeline ajaga. Nii näiteks, kui antud voolutugevus 1 s kestel on surmav, siis 0,01 s mõju kestuse puhul tekib südame fibrillatsioon alles kuni 100 korda suurema voolutugevuse puhul.

VOOLU TEE JA SUUND INIMESE KEHAS

Alalisvoolu puhul voolu tee kulgemisel käest kätte (ristisuunaline voolu tee) on voolu mõju vähem ohtlik kui voolu tee puhul peast või käest jalgadesse (pikisuunaline voolu tee). Kui alalisvoolu negatiivne poolus on ühendatud inimese jalgadega, siis on oht väiksem.

Vahelduvvoolu puhul on risti- ja pikisuunaliste vooluteede puhul inimorganismi kahjustused analoogilised ülalkirjeldatuga.

KANNATANU KEHAKAAL JA SUGU

Katsete tulemusena on teada, et voolutugevus, mis kutsub esile südame fibrillatsiooni, on võrdeline kehakaaluga. Samuti on kindlaks tehtud, et naistel ja lastel on voolutundlikkus ja krampe tekitavad voolutugevused üks kolmandik kuni pool väiksemad meeste vastavatest voolutugevustest.

INIMKEHA ELEKTRITAKISTUS

Inimkeha elektritakistus koosneb naha ja keha sisetakistusest. Peale selle sõltub inimkeha üldine elektritakistus sellele ühendatud pingest ja voolu läbimise kestusest. Keha elektritakistus väheneb näiteks viieminutilise voolu läbimise puhul 3 kuni 50%. Samuti väheneb keha elektritakistus tunduvalt üle 100 V pinge puhul. Mõõtmiste tulemusena on teada, et 1 cm² inimnaha takistus, sõltuvalt selle niiskusest, on mõnest oomist kuni 200 kΩ. Keha sisetakistus ristisuunas on ca 1000 Ω ja pikisuunas ca 700 Ω. Pea sisetakistus ristisuunas on ca 300 Ω.

OHUTU PINGE PIIRVÄÄRTUSED

Ülaltoodud andmetest selgub, et ohutuks pingeks eriti ohtlikes ruumides on vahelduvpinge kuni 12 volti ning alalispinge kuni 40 V.

Ohtlikes ruumides loetakse ohutuks vahelduvpingeks 36 V ja alalispingeks 110 V, kuid siis peab arvestama seda, et ka need pinged võivad olla ohtlikud, kui ei täideta ohutustehnika eeskirju. Nii näiteks on teada juhtum, kus vees alastiolev mees suri 35 V vahelduvpingega elektrikõlisti liini ümber keha mähkimisel.

ELEKTRITRAUMADEST HOIDUMINE

Elektritraumadest hoidumiseks on vaja täita kehtivaid ohutustehnika eeskirju. Kõige rohkem elektritraumasid tekib statistilistel andmetel just inimestega, kes ignoreerivad ohutustehnika eeskirju ja ise räägivad, et nemad elektrist midagi ei tea, aga siiski kasutavad elektriaparaate või laualampe. Muide olgu märgitud, et just elektrilaualambid on põhjustanud küllalt palju elektritraumasid. Elektritraumasid saaks tunduvalt vähendada, kui nende tekkepõhjusi selgitataks koolides ja kodudes samuti, nagu õpetatakse ohutut liiklust.

ELEKTRIVOOLU MÕJU INIMESELE

Voolutugevuse mõju grupp	Füsioloogiline reaktsioon		Vahelduvvool 15 ... 200 Hz efektiivväärtus	Alalisvool
I	Väikesed musklitõmblused sõrmedes		0,4 ... 4 mA	1 ... 20 mA
	Musklitõmblused sõrmedest kuni küünarnukini	Vererõhu tõus, olenevalt voolutugevusest; mõju puudumine südametegevusele ja närvisüsteemile	0,8 ... 4,5 mA	25 ... 40 mA
	Elektroodi lahtilaskmine on veel võimalik		6 ... 20 mA	40 ... 60 mA
	Iseseisev elektroodi lahtilaskmine ei ole enam võimalik		8,5 ... 30 mA	60 ... 90 mA
II	Veel talutav voolutugevus ilma teadvuse kaotuseta, vererõhu tõus, südametegevuse korratus, korrapäratud südameseisakud, osaliselt ka teadvusetus		25 ... 80 mA	80 mA ... 3 A
III	II piirkonna tunnused, millele lisandub südame fibrillatsioon, reeglina teadvusetus. Andmed on toodud juhuks, kui voolu mõju ei kesta üle 1 sekundi		80 ... 300 mA	250 mA ... 8 A
IV	Nagu voolutugevuse piirkond III, vererõhu tõus, südametegevuse seisak, arütmia, hingamishäired, põletused, reeglina teadvusetus ja voolu mõju kestmisel üle 1 minuti on surm vältimatu		> 3 A	> 3 A

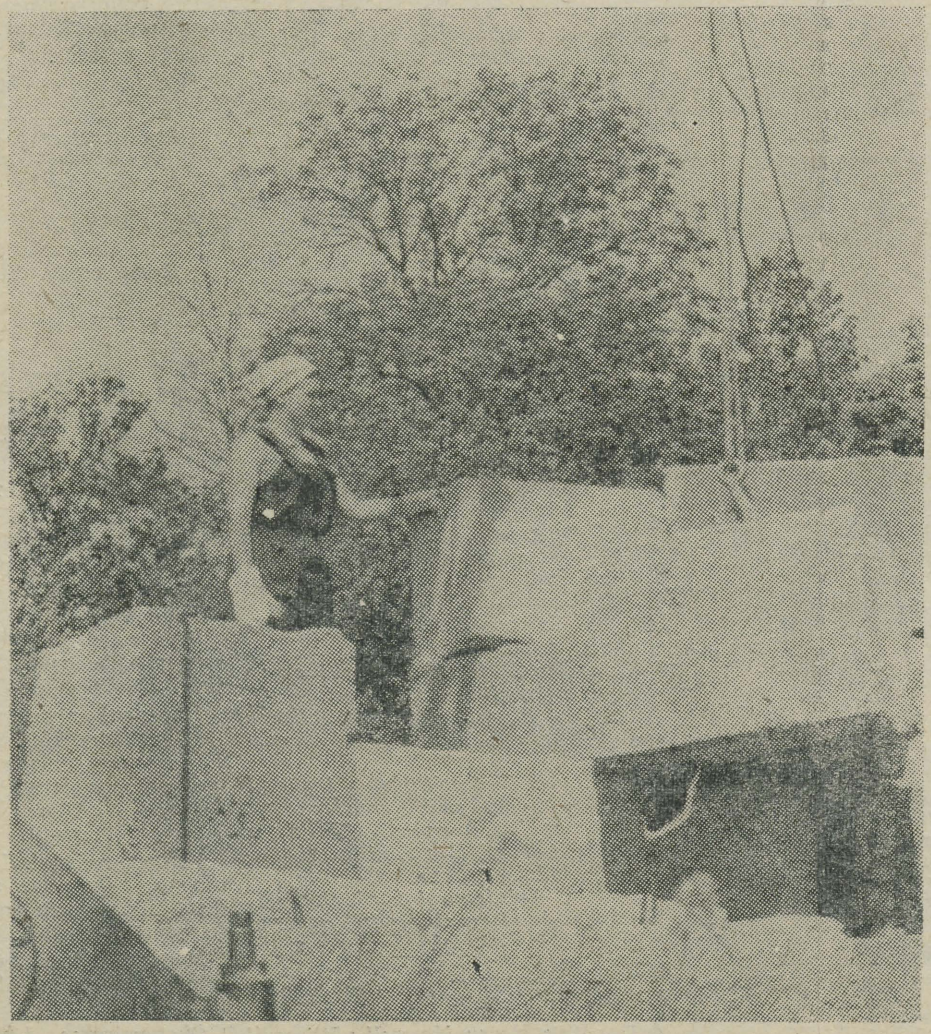

EÜE ALBUMIST.

PRANTSUSE KAASAEGSEST BALLETIST

Augustikuus toimunud iga-aastane kultuurifestival Avignonis leidis prantsuse ajakirjanduses elavat vastukaja. Märksa rohkem kui festivali teistest teatrietendustest kirjutati Maurice Béjart'i kahest balleti-eksperimendist. Seekordne Avignoni festival oli arvult XXI, kuid balletti on lavastatud ainult kahel viimasel. Initsiaatoriteks olid aasta tagasi Jean Vilar ja Maurice Béjart. Peaeesmärk oli tuua ballett, mis küllaltki kaua oli reserveeritud vaid eliitpublikule, rahva ette. Ja kaks Avignoni festivali tõendasid, et rahvas armastab ja mõistab tantsu niisama hästi kui Pariisi privilegeeritud koorekiht.

Tuntud progressiivne koreograaf ja lavastaja Maurice Béjart on väsimatu uute teede ja väljendusvahendite otsija, traditsioonide ründaja.

«Romeo ja Julia», Hector Berlioz'i muusikaga, valminud juba enne festivali, saavutas publiku ja kriitika üksmeelse heakskiidu. See teos on klassikalise balletikunsti ja moodsate otsingute õnnestunud süntees. Käsitledes Shakespeare'i tuntud ja kulumata süžeed, andis Béjart sellele omapärase lavalise lahenduse ja ühtlasi laiendas teema piire. Teose mõtet selgitades ütles Béjart, et ta sooviks oli luua «koreograafiline poeem, kus labürindis jälitavad teineteist armastus ja vihkamine».

Eesriide avanedes ei näe vaataja Verona tänavaid ja losse, vaid tavalist balletiproovi. Lavale tuleb jutustaja, kes hakkab rääkima legendi Romeost ja Juliast. Kaks tantsijat kehastuvad siinsamas peakangelasteks, ja jutustamist jätkab tants. Julge koreograafia toob esile süžee dramatismi, noorte hingede ja kehade ilu. Pärast traagilist lõpplahendust tõusevad tantsijad ja taas jätkub laval balletiproov. Berlioz'i muusika viimastesse taktidesse lõikuvad äkki kuulipildujavalangud ning kostavad sõnad: «POISID JA TÜDRUKUD, ÄRGE SÕDIGE, VAID ARMASTAGE!»

Teise ettekandmisele tulnud teose — «Missa olevikule» («Messe pour le temps présent») — lõi Maurice Béjart spetsiaalselt Avignoni festivaliks. Ta pühendas selle Patrick Belda'le, oma andekale õpilasele, järglasele ja sõbrale, kes mõne kuu eest hukkus autoõnnetusel. «Missa olevikule» on üheksast nähtava seoseta osast koosnev süntees-tiline lavastus. Muusika, tantsu ja liikumisega on ühendatud ka sõna. Autor toetub budhismi filosoofiale. Mitmes osas kasutab ta idamaiseid tantsu- ja muusikaelemente. (Béjart huvitus kaua aega India kultuurist ja filosoofiast). Ühes intervjuus lisas autor, et balleti nimetuses sõna «missa» sisaldab ka saksa kirmese tähendust.

Esimene osa — «Puhang» algab idamaise viisiga. Kükitavad tantsijad ümbritsevad India lauljat, kes saadab end vinal, võludes keeltest õrnu ja salapäraseid helidevõrke. See on pöördumine elu allikate, inimese ja liikumise sünni poole. Teine osa — «Keha». Tantsijate aeglasi liigutusi, näiliselt kuivi ja abstraktseid balletiharjutusi saadab budistlik tekst. Mõtisklus inimese olemusest, palve inimkeha — paratamatult kadumisele määratud kesta — jumaliku ilu poole.

Järgneb «Maailm» — inimhulk, hullumas groteskse, traagilise ja absurdse informatsiooni tulvast. See pole muud kui kollaaž ajalehe «Le Monde» tavalistest päevauudistest: «Esimene vesinikupommiplahvatus ... kammermuusika festivalil ... jne. Liikumine on pingeline ja kiire nagu jalgpallimatš ... Kriitika hinnang «Maailma» kohta on väga vastandlik. Ühed peavad seda «Missa» kõnekaimaks osaks, teised heidavad ette mõttelagedust.

«Tants» — hümn plastika ilule ja tantsu võidukäigule, alates folkloorist ja idamaa müstilistest tantsudest ning lõpetades tänapäeva rocki ja šeigi ohjeldamatus rütmis vallanduva elurõõmuga. Rütm elektriseerib nii tantsijaid kui publikut. Selles osas näitab oma võrratut meisterlikkust Paolo Bortoluzzi, Béjart'i ansambli parimaid meestantsijaid. Maurice Béjart ütleb: «Tants — see on püha, oluline. Tänapäeva noortele on šeik eluliseks vajaduseks.»

Järgnev osa — «Paar» — viib vaataja ilu, armastuse ja harmoonia maailma. Mehe ja naise pas de deux'd saadavad Ülemlaulu värsid.

Kuues osa «Mein Kampf» on brehtilik satiir võidurelvastumise ja sõjajumala kummardamise pihta, hoiatus inimkonnale: natslik sõjaväemuusika ja marss võivad viia taas massimõrvadele. Maurice Béjart: «Tahtsin näidata, et me kõik võime relvastumise ja marssimiste tuhinas muutuda natsideks. See on nagu oopium ...»

Järgmine osa «Öö» toetub Nietzsche sõnadele: «Ma usuksin ainult sellist jumalat, kes oskab tantsida.»

Pärast «Vaikuse» õrna koreograafilist kangast järgneb lõpposa — «Ootus». Istuvatel tantsijatel on käes punased vilkuvad lambid, kuuldub lennukite müra. Inimesed ootavad. Ka sellele osale heidab kriitika ette ebaselgust. Autor ise aga seletab «Ootust» intervjuus nii:

«Ma olen sügavalt optimistlik. Selle ootamine, mis toimub pärast vaikust ja laskub tantsijate vilkuvatest tulukestest moodustunud lennuväljale, avarale, tühjale ja kõvale nagu Baalbeki terrassid, selle ootamine on õnnelik ootus. On olemas teisi asustatud maailmu. Inimesed on vennad.»

Veel heidetakse «Missale» ette: vaatamata tekstide ilule on neid liiga palju kasutatud: tekstis peituvaid mõtteid võiks parem edasi anda koerograafia keeles.

«Missa» üle vaieldakse, kõike ei peeta selles õnnestunuks, kuid ükskõikseks ei jäta see julge teerajamine kedagi.

Ajalehest «l'Humanité» ja «Les Lettres Françaises» lugenud ja kokku võtnud MERIKE ROOP, prantsuse filol. IV kursus.

EÜE klubis

Kahesugune publik oli laupäeval ülikooli klubis. Olid Rippuvad Kõrvarõngad ja olid Presentseelikud, kelle kohta Kõrvarõngad mainisid, et milleks küll need Presentseelikud siia on tulnud. Aga Presentseelikud tulid oma õhtule — Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva lõkkeõhtule.

EÜE-lased ei oodanud, et see lõke sädemeid pilluks nagu Saaremaal või Kasahstanis. Laval lõõmas ehtne imitatsioon. Ent keskkond+akadeemiline Tartu oli oma kahe nädalaga mõjunud nii, et ka punast prožektorit oleks võinud pidada lõkkeks Hiiumaa metsapeolt.

EÜE tuli laulma 1967. aasta uudismaalaule, EÜE tuli autogramme andma ja võtma lõkkeõhtu visiitkaardile (TRÜ rotaprint, tiraaž 200). Ees- ja hüüd- ning perekonnanimed, initsiaalid ja kummalised sinusoidid.

EÜE-le pakuti kummalist viktoriini, mille kummalistele küsimustele «Mis ja miks...» tuli vastata tõepoolest kummaliste keerutamistega. Võitis «saarlaste» 2-liikmeline esindus. Võidetud auhinnatordi sõi ühiselt Kõljala ja Kahtla rühm.

TEATED

Laupäeval, 23. sept. kell 20
SÜGISBALL

✻

Pühapäeval, 24. sept. klubi reserveeritud

✻

Alustab tegevust puhkpilliorkester.

Proovid toimuvad klubis igal esmaspäeval ja neljapäeval kell 19.

Oodatakse kõiki puhkpilli-huvilisi!

✻

Reedel, 22. sept.

1. Ajaloo-Keeleteaduskonna I ja II kursuse üliõpilastele dots. Richard Kleisi I loeng ladina keele algkursusest.

2. Õigusteaduskonna I kursuse üliõpilastele dots. Jüri Jegorovi loeng «Feodaalse riigi ja õiguse ajalugu».

TOIMETUSE KOLLEEGIUM

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 6291. MB 07116.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riikl. Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 27 (674) Reedel, 29. septembril 1967 XXI aastakäik

ÜLIÕPILASPÄEVAD

Tänavu toimuvad üliõpilaspäevad 17.—19. novembrini. Programmi projekti alusel toimub 17. novembril TRÜ aulas aktus — kõneldakse üliõpilasliikumisest, tervitatakse külalisdelegatsioone. Hiljem toimub pressikonverents.

18. november on üliõpilaspidustuste kõrgpunkt. Eelkõige toimuvad seminarid, kus arutatakse mitmesuguseid üliõpilasellu puutuvaid probleeme. Meie traditsiooni kohaselt algab kell 18 tõrvikutega rongkäik. Tänavu ei maeta kedagi maha ega äratata üles. Rongkäigu kestel asetatakse lilli Parroti, Kreutzwaldi jt. suurmeeste ausammastele.

Sama päeva õhtu tõotab lõbus tulla — järgnevad koosviibimised Tartu klubides printsiibil: «Ega nalja ei saa, kui seda ise ei tee.»

19. november viib külalised ja üliõpilaspere aktiivi maailma parimasse spordi- ja puhkelaagrisse Käärikul.

TRÜ komsomolikomitees tegeleb (juba!) orgkomisjon (juhatajaks H. Eomois) üliõpilaspäevade ettevalmistamisega. Orgkomisjoni eestvõtmisel rakenduvad peatselt ettevalmistustöösse alakomisjonid.

Lugupeetud asjahuviline tudeng!

Peo heaks kordaminekuks on iga nupukas nõuanne teretulnud. Komsomolikomitees oodatakse sind iga mõistliku tööaja piirides.

Mille poolest me erineme?

Me erineme meetodite poolest, mis on arutluse vili, aga mitte eesmärkide poolest: need on kõigil samad.

(Exupéry)

Arstiteaduskonnas, ülikooli suurimas, on alates möödunud õppeaastast muudatusi, missuguseid siiani teistes teaduskondades pole olnud. Meedikutel on nimelt ametiühingu ja komsomolitöös (koostöös) rida huvitavaid uuendusi.

Erinevalt teistest teaduskondadest, kus ametiühingutööd juhib õppejõudude-teenistujate ja üliõpilaste ühine ametiühingubüroo, on arstidel töö jaotatud nii: õppejõudteenistujad moodustavad omaette büroo, mis juhib ja koordineerib ametiühingu tööd meie vanemate kolleegide hulgas; üliõpilased moodustavad aga omaette büroo ja lahendavad iseseisvalt üliõpilaselu puudutavaid küsimusi. Selline samm tehti kaalutlusel, et üliõpilane, tulevane spetsialist ja organisaator, peab olema suuteline lahendama teda puudutavaid konkreetseid küsimusi iseseisvalt.

Omavalitsusel ametiühingu töös on rida teisigi eeliseid: isiklik huvitatus, üliõpilaste ja nende elu lähem tundmine, parem kontakt, aja kokkuhoid (büroo arutab ainult üliõpilasi puudutavaid küsimusi), aitab kõrvaldada üliõpilaskonnas veel valitsevat koolipoisilikku mentaliteeti jne.

Teame, et ametiühingul on muuhulgas tegemist ka suuremate või väiksemate rahadega, mistõttu «eraldumine» õigustab end ainult sellisel kujul, kus üliõpilaste ja õppejõudude-teenistujate ametiühingu bürood jaotavad neile eraldatud summad vastavalt omavahelisele soodsale kokkuleppele. (Summad määratakse teaduskonnale liikmemaksude laekumise alusel, mis sõltuvad ametiühingu liikmete sissetulekust). Tänu professorite ja üliõpilaste «ühiskassale» ongi võimalik üliõpilaste ametiühingu büroo iseseisev eksisteerimine Arstiteaduskonnas.

Ka sisulise töö osas tegi Arstiteaduskonna üliõpilaste ametiühing uuendusi toetuste, profülaktooriumi, tuusikute ja teiste ametiühingu liinis saadavate soodustuste määramisel, millest on lähemalt kirjutatud «TRÜ Arstiteaduskonna informatsioonibülletäänis» (märts 1967).

Järgnevalt ametiühingu ja komsomoli koostööst, millel meie teaduskonnas on «oma nägu». Oleme ju ülikoolis palju kuulnud kahe eespool mainitud organisatsiooni töö dubleerimisest. Teame, et spordi-, ühiselamu-, šeflus-, õppetöö-, kultuuri- ja ideoloogilised küsimused on mõlemale organisatsioonile ühised ja mõlemad on kohustatud nendega tegelema. Seda tööd juhivad teaduskonnas vastavad sektorid nii ametiühingu kui ka komsomolibüroos. Vältisime parallelismi sellega, et osa üliõpilastest olid ühised mõlemas büroos, s. o. kuulusid samaaegselt nii ametiühingu kui ka komsomolibüroo vastavatesse sektoritesse. Saavutasime sellega tihedad sidemed ja koordineeritud koostöö.

Kui kahe organisatsiooni omavahelisel kokkuleppel jagada töö selliselt, et üks organisatsioonidest tegeleb rohkem ühtede probleemidega ja teine rohkem teistega, siis ongi saavutatud praeguste võimaluste juures hea moodus koostööks, võimalus vältida dubleerimist, teha koordineeritult sisutihedat tööd.

Meie kogemused lubavad soovitada sellise mooduse rakendamist ka teiste teaduskondade ametiühingu- ja komsomolikomitees.

Mille poolest teie erinete?

JÜRI ENNET,

Arstiteaduskonna üliõpilaste ametiühingu büroo esimees, teaduskonna komsomolibüroo sekretäri abi

Vahetati kogemusi lõunanaabritega

Ajavahemikul 21.—24. septembrini viibisid Majandusteaduskonna õppejõudude külas kolleegid P. Stutška-nimelise Läti Riikliku Ülikooli Majandusteaduskonnast prodekaan dots. Zile juhtimisel. Mõlemat kollektiivi seovad juba pikaajalised sõprussidemed. Seekordse külaskäigu eesmärgiks oli vahetada kogemusi selle üle, kuidas uus majandusreform peaks kajastuma õppe- ja teaduslikus töös.

Külalised tutvusid TRÜ ja Tartu linna mineviku ja kaasajaga. Teaduskonnas vahetati mõtteid õppetöö organiseerimise ja õppeplaanide üle. Kateedrites oli arutelu objektiks üksikute ainete õpetamine. Isiklikes vestlustes olid kesksel kohal teaduslikud probleemid.

Õppida on mõlemal poolel küllaltki palju. Meie lõunanaabrid on taastanud Majandusteaduskonnas viieaastase õppeaja ning selleks ise uued õppeplaanid välja töötanud. Seal rakendamist leidnud põhimõtteid tutvustas meile nende rahvamajandusharude ökonoomika kateedri juhataja dots. V. Zenka. Pole kahtlust, et rakendatud uuendused (mitmed uued õppeained, õppeainete loogilise järgnevuse printsiibi süvendamine, õpetamise kontsentreerimine jt.) aitavad tõsta õpetamise kvaliteeti. Tunnustavat hindamist väärivad riialaste saavutused aineprogrammide läbitöötamisel, sidemete korraldamisel praktikaga jmt. alal. Meie kogemustest pakkusid külalistele tõsist huvi töö, mida tehakse uute üliõpilaskandidaatide ettevalmistamisel, spetsiaalse kallakuga keskkoolide mõju tulevaste spetsialistide ettevalmistamisele (külastati ka Nõo keskkooli), teaduskonna kateedrite vaheliste sidemete organiseerimine, majandusliku analüüsi metoodika valdkonnas tehtav teaduslik töö, rotaprindil väljaantavad õppevahendid, üliõpilaste iseseisva töö organiseerimine jt. probleemid.

Mõttevahetus tõi välja ka ühiseid kitsaskohti. Nendeks on kaadri ettevalmistamise kasvutempo ja materiaal-tehnilise baasi kasvutempo vahel valitsevad disproportsioonid, liigne šabloonilisus kasvatusliku otstarbega ürituste läbiviimisel ja õppejõudude aja sagedane ebaratsionaalne kasutamine.

Külalistele meeldisid väga Kääriku ja selle kasutamine, üliõpilaskohvik ja TRÜ staadion, kus elati kaasa meie üliõpilaste jõukatsumisele soomlastega.

H. HAGELBERG

Ennäe tublisid tudengeid!

Et «Vanemuine» kuu aja pärast valmis on, selles ei kahtle optimistid mitte. Pisikese panuse seni pikaleveninud töösse annavad nüüd ka TRÜ tudengid. Möödunud neljapäeval tabas fotolääts stomatoloogia III kursuse üliõpilased ehituse peal ringi rassimas. Tööd jätkus laudade tassimisest kuni hoone välisseinte puhastamiseni.

Foto 1: Ega pole paha töö sekka ka kümmekond sekundit objektiivi ees poseerida. Kunagi lastelastele näidata, et...

Paremalt: Marika Raude, Evi Paju, Kiira Savin, Angelika Rada, Juta Härmand.

Foto 2: Oleme uue «Vanemuise» ehitamisel tõepoolest kaasa löönud!

Foto 3: Kumb kumma üles kaalub? (vasemal asub Evi, paremal tsemendikott). Kahevõitluse lõpetas enda kasuks Evi, s. t. ta sikutas vastase tubli 10 meetrit edasi.

Foto 4: Veel on teatrihoone ees tellingud...

S. ENDRE tekst ja fotod

SEE POLE REKLAAM

Kuue samba vahelt läbipugenud noor inimene on muidugi tüdinud olemast tavaline reainimene või reastatud massinimene. Soovitakse aega veeta huvitavalt ja kasulikult, «luua ja olla originaalne» nagu võib-olla vaimustatult vastati ühele hiljutisele ankeedile. Hakates nüüd peahoone teadetetahvlilt lugema kõikvõimalike ringide, ringikeste, klubide ja sektsioonide reklaamkuulutusi, on uustulnukal muidugi raskusi selle õige leidmisega, kus oma talenti kõige kergemini välja valada saab.

Oma kuulutuse on sunnitud üles panema ka RSR, selline on juba traditsioon. Et te mitte oma aega ja vaimuenergiat asjatult ei kulutaks, selleks püüan anda teile mõningaid eelteadmisi selle organisatsiooni kohta.

Kõigepealt tuleb tunnistada, et nimetatud ringis ei saa ükski üliõpilane midagi luua ja veel vähem olla originaalne. Meie asemel loovad meile tegevust maoistid Hiinas, natsionalistid Indoneesias, monarhistid Kreekas ja homoseksualistid Dallases. Meile jääb üle vaid nende tegevust jälgida ja analüüsida. Sellega RSR otseselt tegelebki. Ka originaalne on meil raske olla, sest see, et üliõpilased välispoliitika vastu erilist huvi ei tunne, see on üldiselt teada ja tuvastatud mitmete testide, küsitluste ja mõnikord ka loomupäraselt avalduva nõmedusega. Seega, kui te seni pole poliitikast huvitunud, tulge kindlasti RSR-i, seal palju teisigi selliseid, kes käivad kohvi joomas, meie ilusat presidenti imetlemas või pagan teab miks.

Te muidugi saate aru, et see eelmine jutt on vaid eneseiroonia ja olete juba taibanud, et RSR-i minna ei maksa. Just seda palub teilt ka valitsev senat, kellel tuleb lahendada raskeid territoriaalseid probleeme. Oma esimesed tegevusaastad tegutses RSR ülikooli kohvikus. Möödunud aastal tuli demograafilise plahvatuse tõttu üle kolida ringauditooriumisse, sest 258 inimest kohvikusse ei mahtunud. Võib-olla tuleks mõelda mingile sanktsioonisüsteemile.

Teiseks probleemiks RSR-is on võitlus võimu pärast. Möödunud aastal riigipöördekatsed maha surunud ja üldsuse survel konstitutsioonilise monarhiaga leppima pidanud direktor Toomas Leito on ilmselt opositsiooni ussina oma rinnal soojendanud. «Noored vihased mehed» eesotsas R. Ruutso, R. Sinijärve jt. kavatsevad anda otsustava lahingu.

Valimiskoosolekul on hääleõigus igal osavõtjal ja uksest lastakse sisse iga tulija, nii et suurt osa mängib siin ka võistlevate grupeeringute oskus laiu masse koosolekuruumi meelitada.

Mis puutub ringi töökavadesse, siis see on muidugi riiklik saladus. Vaidlus sellé üle, kas informeerida RSR-i presidenti, ettevalmistatavaist riigipöördeist ja agressioonidest, on kuuldavasti ÜRÖ-s arutusel. Selle küsimuse positiivne lahendamine muidugi kergendaks meie tööd tunduvalt, kuid kutsuks esile teatavaid komplikatsioone mujal.

Niisiis, kallid uued ja vanad liikmed, kõik ülejäänu, mida te RSR-i kohta teada tahate, küsige tuttavailt ja pidage meeles, et Rahvusvaheliste Suhete Ringi uue aasta esimene töökoosolek toimub 9. oktoobril.

J. ALLIK

Dots. L. Nurmand 70-aastane

22. septembril 1967. a. tähistas oma 70. sünnipäeva ja arstlik-pedagoogilise tegevuse 40. aastapäeva ülikooli nakkushaiguste, dermatoloogia ja veneroloogia kateedri dotsent Ludmilla Peetri t. Nurmand.

L. Nurmand sündis 23. augustil 1897. a. Dnepropetrovskis sõjaväearsti perekonnas. Tartu Ülikooli Arstiteaduskonna lõpetas ta 1926. a.

L. Nurmand on töötanud assistendina Tartu Ülikooli naha- ja suguhaiguste kateedris ja arstina Tartu Ülikooli Nahapolikliinikus ning Muuli leprosooriumis prof. A. Paldrocki juhendamisel. 1945.—1947. a. töötas L. Nurmand Eesti NSV Tervishoiu Ministeeriumis naha- ja suguhaiguste inspektorina ja Vabariikliku Naha- ja Suguhaiguste Dispanseri peaarstina. 1947. a. valiti L. Nurmand TRÜ dermatoloogia-veneroloogia kateedri juhatajaks. Kandidaadiväitekirja kaitses ta 1949. a. teemal «Suguhaiguste esinemine ja nende vastu võitlemine Eesti NSV-s». Dotsendikutse omandas ta 1952. a.

L. Nurmandi sulest on ilmunud enam kui 40 teaduslikku ja populaarteaduslikku artiklit, mis on avaldatud nii vabariiklikes kui ka üleliidulistes väljaannetes.

Käesoleval ajal töötab L. Nurmand TRÜ nakkushaiguste, dermatoloogia ja veneroloogia kateedri dotsendina, täites samaaegselt menetluspraktika üldjuhendaja ülesandeid teaduskonnas.

Juubilar võtab aktiivselt osa ühiskondlikust tööst. Ta on täitnud Eesti NSV peadermato-veneroloogi ülesandeid, on Vabariikliku Dermatoloogide Seltsi esimees ja Üleliidulise Dermato-veneroloogide Teadusliku Seltsi juhatuse liige. Mitmel korral on L. Nurmand valitud Tartu Linna Töörahva Saadikute Nõukogu saadikuks ja rahvakohtu kaasistujaks.

Soovime juubilarile, keda tuntakse sõbraliku ja abivalmis arstina ning õppejõuna, head tervist ja edu edasises arstlikus, pedagoogilises ja teaduslikus töös.

Välissuhetest

Siiamaani pole TRÜ-l olnud kuigi kindlaid sidemeid välismaa ülikoolidega, kuigi kirjavahetus mingil tasemel on eksisteerinud. Sel suvel said siiski teoks esimesed sammud kontaktide suunas. Greifswaldi keelelaagris käis 10 meie saksa filoloogi. Debreceni ülikooliga vahetati ehitusrühmi.

Sidemete loomise ja tugevdamise suunas tegutseb ülikooli kasvavas progressioonis, kuigi kõik ei laabu küllalt lahedalt. Tuleval aastal on kavatsus vahetada delegatsioone Oulu ülikooliga.

Sellel aastal kutsus meid endale külla Krakovi ülikool. On kavatsus läkitada sinna kolmeliikmeline delegatsioon.

Kirjavahetus jätkub Helsingi ülikooliga.

Komsomolikomitee juurde on loodud kolmeliikmeline sektor väliasjadega tegelemiseks. Kahtlemata valitseb üliõpilaste seas elav huvi sidemete vastu teiste ülikoolidega. Kontakt on mõeldav esialgu kolmes tasapinnas: delegatsioonide läbirääkimised, isetegevusrühmade ja keelerühmade vahetamine.

Mida suuremat huvi ja aktiivsust üliõpilased ise üles näitavad, seda märgatavamad on tulemused. Tänapäeval on ülikoolidevahelised kontaktid vajalikud ja möödapääsmatud.

T. LEITO

Mõni sõna RSK-st ja sellest, mis tema sees leida on

RSK, ümber panduna rahvaste sõpruse klubi, oli paar aastat «varjusurmas.» Möödunud semestril sai tema «äratajaks» praegune V kursuse žurnalist Maire Raidmaa. Tema oli ka esimeste ürituste eestvedaja. Meeldejäävamateks nendest oli Ungari õhtu ülikooli kohvikus, külaskäik Vilniuse Riikliku Ülikooli Loodusteaduskonna RSK-le, ÜTÜ konverentsi külaliste vastuvõtmine ja nende vaba aja korraldamine (töötasime siis giididena). 3. meie inimest võtsid osa rahvaste sõpruse nädalast Jerevani H. Abovjani nim. Pedagoogilises Instituudis.

Tänavu kavatseme algusest peale agaralt tegutseda. Lähemad enam-vähem kindlad plaanid on sellised. Juba sel nädalavahetusel käime ära Mihhailovskojes. Järgmise nädalavahetuse veedame Käärikul. Hoolitseme komsomolikonverentsi ja tudengipäevade külaliste eest ning aitame nõu ja jõuga ürituste kordaminekule kaasa. Istume koos ülikooli kohvikus. Korraldame Saksa DV õhtu. Kavas on luua oma agitbrigaad (loodame pille saada!), et siis sisustada klubiõhtuid. Tulevikus tahame külla sõita Moskva Riikliku Ülikooli samalaadsele klubile.

Plaane on veel palju ja toredaid.

Praegune juhatus käib koos ajutiselt. Õiged presidendi- ja juhatusevalimised leiavad aset veebruaris, siis oleme omavahel enam tuttavad, oskame leida õigeid kandidaate. Seni täidab presidendi kohuseid Taavi Tammsaar, IV kursuse saksa filoloog.

On tarvis luua oma klubile kindlad traditsioonid, peaksime hakkama endale nime ja märki nuputama. Selleks on tarvis paljude abi.

Uusi liikmeid võtame vastu oktoobrikuu jooksul. Kes vähegi meie ettevõtmistest huvitatud on, tulgu kindlasti.

H. TOOMLA,
RSK peasekretär

Intervjuu prof. Paul Aristega

11 küsimust teemal: „Naapurivisa“

Kuidas tekkis «Naapurivisa» idee?

«Euroopas ja mujal maailmas korraldatakse juba ammu suuri rahvusvahelisi viktoriine, millest Soome ikka osa on võtnud, seetõttu on Soomes huvi igasuguste viktoriinide vastu märksa suurem kui meil. Soome on Euro- ja Intervisiooni süsteemis võistelnud Poolaga, Tšehhoslovakkiaga, Rootsiga, Norraga, isegi Austraaliaga. Soome Reklaamtelevisiooni ja Eesti Televisiooni küllaltki tihe kontakt viis iseenesest välja selle moodsa suhtlemisvormi rakendamiseni.»

Ja kuidas saadi nimi uuele võistlussarjale?

«Soomlaste viktoriinitraditsioonid on tüvest *visa* 'jõud, visadus' kujundanud uudsed sõnad *visailla* ~ *visailen* 'viktoriinil võistlema' ning *visailu* 'viktoriinivõistlus'. Eesti ja Soome on naabrid, niisiis — *«Naapurivisa».»*

Teie suhtumine ettepanekusse olla kohtunikuks «Naapurivisas»?

«Kohtunikuks pidi olema inimene, kes mõlemaid keeli oskaks. Ja peale selle olen ma muidki veidrusi kaasa teinud — pandi filmis mängima, ja mängisingi Tallinna Televisioonistuudio «Romantikutes».

Tundsite te oma viktoriinikolleegi, Soome-poolset kohtunikku, juba varem?

«Praegune Helsingi Ülikooli läänemere keelte professor Lauri Posti, kes mõne kuu pärast saab 60-aastaseks, oli mõnda aega Tartus üliõpilane. Tutvusime 35 aasta eest tudengipõlves Helsingis, kus mina tollal õppisin.»

Oli ka soomlaste võistkonnas tuttavaid mehi?

«Ei, mina neid näinud ei olnud. Aga ESKO KIVIKOSKI on populaarne mees kogu televisioonimaailmas.»

Kuulus Eesti võistkonda mõni teie kunagine õpilane?

«Otseselt minu õpilast ei olnud, ent Tartu Riikliku Ülikooli poiss oli küll — TOOMAS UBA, õpib kaugõppe VI kursusel ajakirjandust.

Olnuksite Eesti võistkonnas, kui suur olnuks teie täistabamuste protsent?

«Ma ei oleks palju ära vastanud. «Naapurivisat» võib täiesti võrrelda spordivõistlusega, ja igasugune sport nõuab tõsist treeningut. Kõik «Naapurivisa» küsimused olid selliselt valitud, et vastamine nõudis treeningut pluss üldharidust tõepoolest kõrgel tasemel.»

Keda peate meie võistkonna kindlaimaks meheks?

«Raske öelda, aga ütleme nii: Tiidus ja Pant. Muuhulgas Hardi Tiidus juhatab ka orkestrit ning laulab. Käisime temaga Porvoos RUNEBERGI maja vaatamas, teel läksime viineribaari sisse. Soomes astub küll nii mõnigi kodanik äris või tänaval juurde: «Lubage teile öelda, ma nägin teid eile televisioonis...» jne., aga selles viineribaaris pakuti meile üllatavalt tervituseks tasuta viinervorsti, salatit ja kalja. Põhjus selgus mõne aja pärast, kui paar ettekandjat palusid Hardi Tiidusel laulda üht tuntud ameerika šlaagrit, mida keegi nii ilusasti ei laulvat kui ainult tema. Tiidus vastas: «Laulaksin küll, aga kahjuks pole mul orkestrit kaasas.» Pikapeale suutiski ta veenvalt seletada, et ilma orkestrita ikka laulda ei saa ja keerutas end niimoodi välja. Nii populaarne mees on Soomes Hardi Tiidus.»

Siin-seal on öeldud-kirjutatud kriitilisi sõnu eestlaste saatejuhtide aadressil. Huvitav oleks teada teie suhtumist...

«Saatejuhi nägu ma ei näinud, häält ei kuulnud — esinemine televisioonis on juba niisugune.

Vastan vaid, et soome keelt peaks «Naapurivisa» saatejuht teataval määral oskama.»

Teie muljed võistlusõhtu lõbustusosast?

«Meelde jäi noor laulja PEETER TOOMA, Pikku Pietari, nagu soomlased teda kutsusid (Peeter Saul oli vaid Pietari), kellele esinemine «NAAPURIVISAS» oli esmakordseks televisioonis ja teistkordseks üldse (debüüt sündis Moskvas). Tema interpretatsioon laulule «Oh ma vaene vaevamees, tillukene teomees» oli väga südamlik. Huvitav on märkida, et noormees laulab rahvalaule ja huvitub eriti niisugusest moodsast muusikast, mis põhineb rahvalaulul. Peeter Tooma õpib praegu Tallinna Muusikakoolis oma avastaja Heli Läätse käe all.

Mis eelnes ja mis järgnes katsumustele kaamerate ees?

«Käisin Soome-ugri Seltsi ettekandekoosolekul; uued ja vanad tuttavad, sõbralikud koosviibimised, teinekord kohvitassi taga... Helsingi rohkem kui 20 000 õppuriga ülikoolis üliõpilaskohvikut sellisel kujul ei ole nagu meil, ent ülikooli peahoones asub 2-saaliline lektooriumiga kohvik õppejõududele.

Viimase Soome-sõidu elamuslikem elamus oli ALFRED JARRY «ROI UBU» (= Kuningas ÜBU) absurditeatri näidend. Sellest kirjutan ma ise peagi meie lehele.

Ootame!

Vestles HELLE KULO

KVN • KVN • KVN

Ülikooli klubil on saanud heaks traditsiooniks iga-aastased KVN-id, ikka oodatud ja soovitud. Üht-teist on juba plaanitsetud ka selleks õppeaastaks, kuidas aga asi tegelikult välja kujuneb, see selgub edaspidi. Et KVN on tudengite seas väga populaarne, siis on endastmõistetav, et kaasa lüüa tahab igaüks. Arvestades olukorda, antakse seekord igale osakonnale õigus välja panna oma võistkond. 10-liikmelised KVN-i võistkonnad oleksid seekord järgmised: **Kehakultuuriteaduskond, Õigusteaduskond, Majandusteaduskond, eesti filoloogid, vene filoloogid, võõrfiloloogid, ajaloo-osakond, bioloogiaosakond, geograafiaosakond, Arstiteaduskonna I ja II kursus, Arstiteaduskonna III ja IV kursus, Arstiteaduskonna V ja VI kursus, kõik raviosakonna vene õpperühmad, spordiarstid, stomatoloogid ja farmatseudid, füüsikaosakond, keemiaosakond, füüsikud-pedagoogid, matemaatikaosakond, matemaatikud-pedagoogid.**

Võistkondadesse jaotamisel on arvesse võetud osakondade ja gruppide suurust. KVN-i käigus esitab žürii igale võistkonnale 3 küsimust või ülesannet. Lõpuks tuleb esitada veel isetegevusnumber.

Võistkondade esinemist hinnatakse järgmiselt: sissemarss — kuni 10 punkti, küsimus või ülesanne vastasvõistkonnale — 5 punkti, õige vastus — 8 punkti, isetegevus — kuni 20 punkti, publiku poolehoid — 2 punkti, «pisihuligaansused» — kuni 3 punkti, sobival momendil poetatud vahereplik — 1 punkt.

Esimene **kohtumine toimub 22. oktoobril ülikooli klubis.** Kes esimestena tulle lähevad, sellest informeerib eelnevalt ülikooli ajaleht. Kõikide üleskerkinud küsimuste ja pretensioonidega pöörduda matemaatikaosakonna IV kursuse üliõpilase MATI RÄBOVÕITRA poole.

KVN ootab kõiki asjahuvilisi!

TOOMEL

Laplast me ei näinudki

Prague näitus ülikooli kohvikus pakub vaatajale midagi polaarjoone tagant.

See oli augustikuu alguse soojadel päevadel, kui käise-embleemile ühendati: TRÜ kunstikabinet—Lapimaa. Ilmadega vedas. Temperatuur ulatus +30°-ni. Peab küll tunnistama, et see vedamine polnud päris juhuslik: asjatundjad on üürikese soojalaigu Lapimaa suves ammu välja uurinud. See algavat augusti esimeste päevadega ja lõppevat paar nädalat hiljem.

Meie marsruudi võiks üles tähendada umbes nii: Tartu—Leningrad—Apatitõ—Kirovsk—Kukisvumtšorr—Ramsay—Tšasnatšorr—Hibinõ—Leningrad—Tartu.

Jalgsiminek algas Kirovskist. Ees ja külgedel mäed, ebatõenäolised enesessetõmbunud hüglased. Õhtuhakul olime juba päris nende seas.

Meie esimese vaimustuse mäge kutsuti Kukisvumtšorriks. (Nimetus on lapikeelne, tšorr-mägi). Selle turjal turnimiseks kulus mitu tundi soojast harjumatu-valgest ööst, milles hämarust oli vaevalt tund.

Mööda kitsaid vanu laplaste radu liikusime inimasustusest üha kaugemale — mägedesse. Kõrval pahistas jõgi oma vett üle kivide. Ilm oli kuum. Alles liustikul tuli mõnus jahedus.

Jõudsime Ramsaysse. Kitsas ja sügav kuru, kahel pool siledad kivised seinad. Kõrgel pea kohal lausa rippumas vetest lahtilõigatud kaljukamakad.

Raisakull karjus.

Sünge, isegi õudne. Räägiti sosinal. Vallatused pole lubatud — mäed ei jäta kergemeelseid karistamata.

Millegagi me vist siiski teenisime vihase vihmavalingu kaela. Varju ei olnud enne paaritunnilist käimist kusagilt loota.

Õhtul lõkke ääres riideid kuivatades peeti maha Lapimaa I laulupüha.

Tšasnatšorr oli rahulik laugeküljeline mägi. Lahke pealegi: poolel teel kostitas meid ohtralt sinikatega ja kividel nirisev vihmavesi rõõmustas iga kuiva kurku.

Tipul ootas vaikus. Ootab küllap alati ja igaüht, kes arvab endal tema juurde asja olevat. Täisvaikus, põdrasamblik, lumelaigud.

Mägedest lahkusime taas jõeäärt pidi, kõrvust varvasteni selle kohinas.

Õhtuks jõudsime polaarjoonetaguse majapidamise hoolega silutud kapsa-kartuli-sibula ridadeni Hibinõs, suure Imandra järve ääres.

Laplast me ei näinudki. Hibinõs öeldi üks elavat, aga too oli puhkusele sõitnud. Põdranahkseid susse saime vaid ühe paari.

PIIBE ÜIP

Kõigil TRÜ kunstikabineti liikmeil, ka neil, kes soovivad õppima tulla, koguneda teisipäeval, 3. okt. kell 17 kunstikabinetti (Ülikooli tn. 16).

Pärast lühikest informatsiooni külastatakse ühiselt kunstifondi keraamika-ateljeed.

John Howard Lawsen

AMEERIKA KULTUURIST

«INOSTRANNAJA LITERATURA»

Mis on dekadents? Kas ta on tõesti haigusttekitav udu, mis mürgistab USA vaimse elu atmosfääri?.

Mõni lugeja võib arvata, et marksistliku maailmavaatega kirjanikule pole mõtet esitada nii «elementaarseid» küsimusi. Alatasa formuleeritakse marksistlikku seisukohta Lääne kultuuri suhtes õige lihtsalt: kapitalism on oma lagunemise viimases staadiumis, seetõttu mandub tema kultuur pidevalt ja kõik selle erinevad suunad pragmatismist ja psühhoanalüüsist eksistentsialismini, kubismist absurdini, müüdist mõttetuseni on üldise allakäigu silmanähtavateks tunnusteks.

Selles formuleeringus pole miski vale — kui mitte arvestada, et ta lihtsustab keerulist ajaloolist protsessi, ignoreerib ühiskondliku elu peegeldumise eripära inimeste teadvuses, asendab arusaamise klassivõitluse dünaamikast kivinenud ettekujutustega.

Nagu sotsialismimaades, nii ka Läänes ei saa kultuuri vaadelda ainult kui poliitilise ja majandusliku elu vastukaja. Kahtlemata ta on vastukaja, kuid üldine, omanäoline, tihti küll moonutatud, vasturääkiv. Seejuures tungib ta nii sügavale inimeste teadvusesse, et paratamatult mõjutab ka nende käitumist.

Ma olen pikemat aega kirunud tendentse tänapäeva Ameerika kirjanduses, dramaturgias, kriitikas ja filosoofias. Mulle näib, et tugevad voolud ja vastuvoolud meie vaimses elus, nende pidev vaheldumine kuust kuusse ja aastast aastasse viitavad Ühendriikides toimuvale võitlusele, mis võib mõjutada nii meie edaspidist arengut kui ka rahu kogu maailmas.

Teiste maade intelligents suhtub meie kultuurisse väga mitut moodi. Ühelt poolt teda tunnustatakse ja kiidetakse, mistõttu tal on teenimatult suur mõjujõud. Teisest küljest arvustavad paljud välismaa kriitikud teda üldises plaanis, süvenemata, pidades teda nähtuseks, mis ei vääri tõsist tähelepanu.

Ühekülgne arvamus olude kohta Ameerikas ei selgita reaalset situatsiooni: väide, et meie kultuur kasvab ja õitseb, on niisama petlik kui arvamus, et ta kujutab endast tardunud massi.

Vasakpoolsed intelligendid omavad meie kultuurielus üsna tähtsusetut kohta. Nende mõju ehk kasvab, aga praegu on ta väike, ja kui arvestada vaid järjekindlalt vasakpoolseid jõude, kujuneb meie olukorra hinnang paratamatult pessimistlikuks.

Jean-Paul Sartre ütles selle hinnangu välja, kui ta keeldus sõitmast Ühendriikidesse protesti märgiks Ameerika agressiooni vastu Vietnamis. Sartre'i tegu võib heaks kiita, aga tema avaldusel on ebameeldiv alltekst:

«Ma arvan, et inimene Ameerika vasakpoolsetes ringkondades, inimene, kes selgelt mõistab olukorda ja oma isoleeritust riigis, mis on täielikult imperialismi ja antikommunismi müütide mõju all, — ma arvan, et see inimene, kellesse ma suhtun suure lugupidamisega, on üks neetud inimesi sellel maal.»

Kas olla vasakpoolne on siis ameeriklase jaoks needus? Ja kas on õige nimetada teda «isoleerituks», kui tema huvid vastavad miljonite kaaskodanike huvidele? Kas võib pidada valitsuse poliitikat ja seda toetavat massilist propagandat puhtaks kullaks? Ühendriikide nägu ei ole selline, nagu teda kujutavad poliitikud ja publitsistid.

Ühendriikides elavad inimesed konkreetsetes tingimustes, konkreetsetes ühiskondlikes ja klassisuhetes. Mulle paistab, et Sartre näeb ainult degradatsiooni, kohanemist, orjameelsust. Ta ei lähtu klassianalüüsist. On iroonia elementi selles, et Sartre ise oma eksistentsialismifilosoofiaga on mõnede vasakpoolsete intelligentide veendumust mööda vastutav ameerika kultuuri seisukorra eest.

Kõik loodetavasti mõistavad, et ma ei taha ümber teha ega revideerida marksismi teooriat. Ma räägin tema loovast rakendamisest. Inimene — nagu ka ühiskond — on pidevas muutumisprotsessis.

Protest verepoliitika vastu Vietnamis on liikumine, abstraktne maalikunst ja absurditeater on ka liikumised. Kirjanikud ja kunstnikud tegutsevad läbimõeldult või «kire mõjul» ja meie peame ennekõike küsima, missugused asjaolud vormivad nende teadvust. Olustik, milles elab Ühendriikide intelligents, teeb ta sõltuvaks riigimasinast. Selle üks osa on nii-nimetatud «kultuuriasutused». Nad tegutsevad kahel viisil: teostavad vahetut finantskontrolli kommertsettevõtete üle ja juhivad ühiskondlikke ning poolühiskondlikke organisatsioone — ülikoole, muuseume ja kultuuritsentrumeid, nagu Lincolncentrum New Yorgis. Intelligendid, kes töötavad «kultuuriasutustes», saavad tasu, mis on vahel liigagi rikkalik. Ainult et väga harvadel juhtudel jõuab humanitaarharidusega inimene vastutava koha ja võimu juurde.

Kirjanikud ja kunstnikud on nördinud neile määratud kannupoisiosast. Nende ees on «lahendamatu» dilemma: kui nad avalikult astuvad välja võimude vastu, kaotavad nad kõik. Kui nad toetavad võimu, tajuvad nad oma loomingulist suutmatust ja jõuavad moraalse pankrotini. Süsteem, mis valitseb nende elu ja elamisvahendite üle, solvab nende kõlbelisi tõekspidamisi ja — eriti viimase kahe aasta jooksul — sisendab neisse hirmu.

Vaatleme tähelepanelikumalt keskklassist pärineva intelligendi osa Ühendriikides. Tema isiklik õnnetus polegi nii individuaalne, kui ta ise arvab. See on üks osa ebastabiilsetest ja seepärast hirmu esilekutsuvatest klassivahekordadest. Väärtuste hukkumine kapitalistlikus ühiskonnas on iseloomulik kapitalismi ja kolonialismi lagunemisele kogu maailmas.

Tänapäeval ei usu ükski mõistusega inimene, et meie süsteem garanteerib «elu, vabaduse ja õnne». Keskklassist intelligent on tähttähelt võttes tõesti «keskel». Ta on selle vastu, et teda kistaks võitlusse koos rõhututega, ta erineb mitte ainult oma positsiooni, vaid ka teadvuse, tunnete, veendumuste poolest. Samal ajal sunnib teadmine, et ta on malend jõudude käes, mida ta ei valitse, teda kuidagi tegutsema.

Ameerika intelligentsi üha laienev osavõtt poliitilisest elust on selle positsioonivahetuse baromeetriks. Käärimine on kõige tugevam noorte hulgas: neid ähvardab sõda kõige vahetumalt, neid teeb kõige rahutumaks avalikkuse võimetus ellu viia mõistlikke eesmärke ja kujunenud olukord ei vasta nende materiaalsetele huvidele. Õppejõud tõmmatakse poliitilise võitluse teele tänu sellele, et neid «valgustavad» nende endi üliõpilased, ja veel tänu sellele, et töö ülikoolis — ütlen seda, demonstreerides meie riikliku süsteemi kõige halvemaid külgi — ei anna neile hüvitusi, mida mõnikord saavad kirjanikud ja kunstnikud. Seetõttu saavutab protestivaim kõrgemates koolides suurema ulatuse kui protest kirjanike ja kunstnike seas. Üha sagedamini toimuvad avalikud diskussioonid, sõjavastased ja igasugused muud demonstratsioonid. «Uus vasakpoolne liikumine» on juba saavutanud küllaldase mõjujõu noorte seas ja on seetõttu ka arvutute artiklite teemaks Ameerika ajakirjades.

Märkimisväärsed on aga ka faktid kunstnike ja kirjanike protestist. Rahvusvahelist tähelepanu pälvis kuulsa poeedi Robert Lowelli keeldumine vastuvõtust Valges Majas ja mõnede sellest vastuvõtust osavõtnute rahulolematus Ühendriikide sisepoliitikaga. Arthur Miller keeldus minemast tseremooniale Valgesse Majja, kus president kirjutas alla seaduseprojektile riiklikust abist kunstile. Milleri kiri presidendile on terav protest sõja vastu Vietnamis ja siiski kirjutas seesama Arthur Miller, kelle viimastes näidendites me oma suureks kurvastuseks kohtame ideed «esimesest pattulangemisest», eneseanalüüsi pundart ja kõlbeliste absoluutide otsimist. Ei saa lahutada millerlikke piinavaid «vaimuotsinguid» näidendites «Pärast pattulangemist» ja «See juhtus Wish'is» tema otsustavast keeldumisest külastada Valget Maja. Need näidendid ilmutavad autori piinavat soovi eemaldada need sisemised ja välised takistused, mis segavad tema kunstilist arengut, ja võitlus nendega tõigi Milleri teadliku poliitilise tegevuseni, mis muide ei tähenda, et temast on saanud aktiivne vasakpoolsete jõudude toetaja või et ta nüüdsest peale on täiesti järjekindel inimene ja kirjanik.

Lugeja võib küsida, miks see artikkel algas küsimusega dekadentsist ja mis suhted on dekadentsil nende ühiskondlike väljaastumistega, millest ma kirjutasin eespool. Need väljaastumised on tugevasti mõjustatud nendest ideedest, mida kriitikud, kes peavad end marksistlike vaadete väljendajaks, tembeldavad sageli dekadentlikuks.

«Uuele vasakpoolsele liikumisele» on avaldanud tugevat mõju freudismi ja eksistentsialismi ideed, samuti absurditeater ning kirjandus ja kunst, mis räägivad inimnatuuri pahelisusest, laostumisest ja meeleheitest. Ma ei toeta neid ideid ega tõsta neid esile loominguliste alustena kunstis või elus. Kuid ma tahan mõista, millega nad köidavad kirjanikke ja mil moel, vaatamata oma väärusele, võivad nad mõnel juhul olla isegi energiaallikaks. Ma tahan aru saada, milline tähendus on neil inimeste jaoks, kes nendega opereerivad, ja kuhu lähevad need inimesed.

(Järgneb)

GG

Käärikul toimus üleliiduline generatiivse grammatika konverents. Lähemalt võib sellest lugeda eilsest «Edasist». Olgu vaid parandatud mõningad ebatäpsused (need pärinevad V. Ernitsa sulest).

1) S. Saumjan töötab sektorijuhatajana Vene Keele Instituudis;

2) osavõtjaid Armeeniast polnud;

3) 2. veeru 2. lõik desorienteerib;

4) J. Kaplinski, H. Rajandi, M. Remmeli ja H. Õimu ettekanded ei käsitlenud eesti keele küsimusi;

5) semiootika selline definitsioon on esmakordne.

M. ERELT

KOLM rahvaste spartakiaadi „kulda" TARTUST said kutse Mehhiko eelolümpiaadile

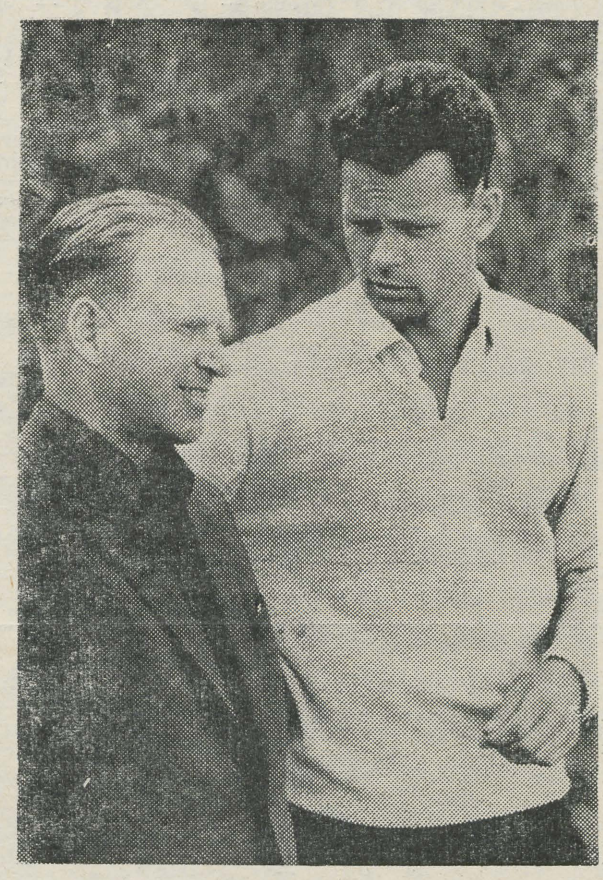

Nõukogude «kergejõustikukuningas» Rein Aun peab nõu oma treeneri Fred Kuduga.

F. Kudu ütles, et Mehhiko eelolümpia võistlused on mõeldud kohanemiseks.

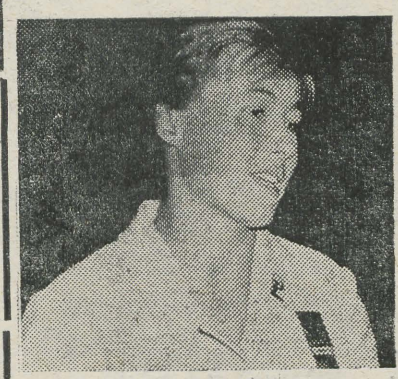

See foto on tehtud Laine Erikust siis, kui ta saabus Tokio olümpiamängudelt. Tänavu ei ole EPA üliõpilane Laine Erik kaotanud ühtegi 800 meetri jooksu. Tänavu kirjutati tema nimele ka NSV Liidu rekord — 2.03,6.

■

Mart Paamal on vist õige hea meel, et tal Toomas Savi (81.20) näol Tartus jälle vääriline treeningukaaslane on.

■

Tartu Riiklik Ülikool 3

HYUS — TRÜ

Ülikooli staadion 10-aastane • Karikas jääb Tartusse

Möödunud nädalavahetusel oli ülikooli staadion Helsingi Ülikooli ja Tartu Riikliku Ülikooli kergejõustiklaste päralt.

Meenutagem, et juba 1923. a. leidsid kahe riigi üliõpilased-kergejõustiklased kontakti nn. SELL-i mängude (Soome—Eesti—Läti—Leedu) raames. Tavaliselt peremehetsesid neil võistlustel tugevad soomlased. 1936. aastal oli nende võit eestlaste ees vaid poolepunktiline, kaks aastat hiljem tuli aga meie esimene võit.

1957. a. oli esimene sõjajärgne kohtumine, mis peeti ülikooli äsjavalminud staadionil. Siit alates oli edu Tartu sportlaste poolel: pärast sõda on võidetud kõik matšid, välja arvatud 1961. a. hilissügisene kohtumine. Siis jäi ühepunktiline võit teisele poole lahte (143 : 142).

Enne tänavust kohtumist teatati Helsingist, et saabutakse kõigi aegade parimas rivistuses. Meil puudusid seevastu esindusest NSV Liidu rekordimees kümnevõistluses Rein Aun (7979 punkti), vigastuse tõttu jäi kõrvale Eesti kõigi aegade kolmas kaheksakümnemeetrimees odaviskes Toomas Savi (81.20). Kaasa ei teinud ka K. Jurkatamm, H. Mägi, K. Kikamägi, A. Tammert, T. Matsin. Paistis juba, et meil on põhjust pessimismiks. Ja veel 180° pööre seni ilusana püsinud ilmas. Oli selge, et klassiga tulemusi ei tule.

Esimene ala oli **110 meetri tõkkejooks.** Meie senine parim Kalju Jurkatamm oli haige ja seetõttu tuli Soome kaksikvõit kergelt. P. Hyttinen läbis distantsi 15,2-ga.

Olukord tasakaalustus aga pärast **80 meetri tõkkejooksu.** Meie kaksikvõit (M. Torim 11,3, H. Kalam 11,5). Helsingi parimana sai Pirkko Heikkila 11,6.

Kaksikvõidu **100 m jooksus** tõid Tartule E. Brossmann (11,0) ja E. Akkel. Muide, nädalpäevi tagasi püstitas E. Brossmann kutsekooli nr. 17 asfaltkummirajal peetud Eesti esimestel jooksuvõistlustel isikliku tipptulemuse (10,8).

Suur huvi valitses **meeste odaviske** vastu. Meie värve kaitses esimese numbrina Mart Paama — neljanda rahvaste spartakiaadi «kuld» ja vabariigi rekordimees (84.05). Mart tundis võistlustele eelnenud nädalal uut vabariigi rekordit käes olevat. (Ta käis proovimas isegi koolinoorte võistlustel Seal oli tema tulemus aga alla 80 meetri.) Eelviimane katse tõi Mardile võidu tulemusega 80.64. Seda tulemust tuleb igati hinnata, sest meeste odaviske ajal puhus tugev külgtuul. Tuletame lugejatele meelde, et M. Paama tänavune parim tulemus on 83.88.

Teise koha odaviskes sai soomlane Mikko Dernjatin, mees, kes parandas oma isiklikku tipptulemust tervelt 8 m võrra — 75.08. Isikliku rekordi sai teinegi soomlane — Lars Avellan — 73.52.

Seevastu oli **naiste odavise** soomlastel alla igasugust arvestust. Võitis meie Eva Talts — 47.50. (isiklik rekord 48.68).

Meeste kaugushüppes tegi pealtvaatajatele närvikõdi Paavo Kivine, kes alles viimasel katsel sai 7.63. Teise koha võitis Reijo Toivonen — 7.21. Kolmandaks platseerus tänavu oma isikliku rekordi 7.41-ni viinud E. Brossmann. Tema hüppas 7.19.

Meeste 400 m jooksu võitis ettearvatult Olavi Laakso. Tema tulemus on märkimisväärne (47,8). Isiklike rekorditega järgnesid talle E. Laasner (49,5) ja A. Menning (49,8).

Kuulitõuke parim oli Kaupo Metsur (16.08). **Naiste kõrgushüppe** parim Ene Rampe (1.500). Pirkko Heikkila sai sama tulemuse ning jäi teiseks. **Meeste kõrgushüppes** kuulus võit Lipetskist Tartusse õppima asunud Boris Tolmatšovile — 1.95. R. Seppänen oli teine sama tulemusega. Muide, B. Tolmatšovi rekord kümnevõistluses on 6912 punkti. Noormees peaks endast veel rääkima panema.

Omamoodi taktikajooksuks kujunes **1500 meetri jooks,** kus Endel Pärnal tuli konkureerida Paavo Hyvösega. Mõlemad võistlejad läbisid distantsi tihedalt teineteise sammus. Viimastel meetritel osutus paremaks Pärna lõpuspurt.

Esimesel võistluspäeval oli haigeksjäänud kaela pärast murelik Tõnis Matsin. Teisel päeval mehe enesetunne paranes siiski sedavõrd, et ta läks jooksma **800 meetrit.** Sealt tuli ka võit.

Kui esimesel võistluspäeval tõmbas 1500 meetri jooksus Paavo Hyvöse võidule kriipsu peale Pärna lõpuspurt, siis järgmisel päeval **5000 meetri** jooksus soomlane juba teadis, mida karta. Suurema jao võistlusmaast oli ees külalisvõistleja. Viimast ringi mindi läbima rind-rinnas. Hyvönen vaatas kogu aeg üle õla, et näha, millal Endel jätkab kiirema tempoga. 100—150 meetrit enne lõppu tuligi kiirendus ja Endel Pärn võitis ka teise distantsi, seekord 0,4 sekundiga. Seda võitu tuleb meie võistlejal igati hinnata, sest Pärna isiklik tipptulemus sellel distantsil on soomlase omast üle poole minuti nõrgem. Ajad olid matšil aga vastavalt 15.15,6 ja 15.16,0.

Teise päeva tulemustest väärib veel mainimist Olavi Laakso 22,2 **200 meetri jooksus.** Pool distantsi juhtis Viktor Kirilenko, aga ta pidi vigastuse tõttu katkestama. Madis Ainso vasar lendas 63.70-ni.

Need olid märkimisväärsemad momendid tänavuselt kergejõustikumatšilt, mille esimese võistluspäeva punktide seis oli 89 : 61 ja lõpptulemus 168 : 127.

Puhusime juttu meie võistkonna veterani **Kaupo Metsuriga.** Ta ütles, et peale tema on veel kümme aastat tagasi peetud ülikooli staadioni avavõistlustest alates kaasa teinud **Mart Paama.** Soomlastest võis tähtpäeva pidada võistkonna kapten Reijo Toivonen.

Kaupo lisas veel, et need võistlused on andnud talle palju sõpru teisel pool lahte. Nendega vahetab ta kaarte ja ajakirju-ajalehti. Nii et võistlused on omamoodi sõprussillaks.

GUNNAR PAAL

KARIKAS JÄÄB TARTUSSE

TEATED

ÜTÜ

4. oktoobril kell 18 toimub kohviku piljardisaalis pedagoogikaringi koosolek.

Päevakord:

1. Soome raskestikasvatatavate juures (H. Liimets).

2. Edaspidisest tööst ja juhatuse valimine.

TÄHELEPANU!

Teisipäeval, kella 16—18-ni toimuvad keemiaringauditooriumis üleülikooliline fakultatiivkursuse «Arvutusmasinad ja programmeerimine» loengud. Esimene loeng on 10. oktoobril. Lektoriteks on TRÜ arvutusmatemaatika kateedri õppejõud ja TRÜ arvutuskeskuse töötajad.

Loengutes tutvustatakse elektronarvutite töö põhimõtteid ja kasutamisvõimalusi, programmide koostamist ja TRÜ arvutuskeskuses olemasolevaid programme.

Loengute kuulamine on võimaldatud kõigi teaduskondade üliõpilastele ja õppejõududele.

Arvutusmatemaatika kateeder

* * *

Teisipäeval, 10. oktoobril algusega kell 20 korraldab ENSV Riiklik Filharmoonia TRÜ aulas KONTSERDI EESTI RAHVALAULUDEST. Esinevad Ellen Laidre ja setukoor. Kontserdi käigus antakse selgitavaid märkusi esitatavate rahvalaulude kohta.

Üliõpilastele müüakse pileteid à 50 kop. Soovitav on osta pileteid organiseeritult (kursuste kaupa) peahoone kassast.

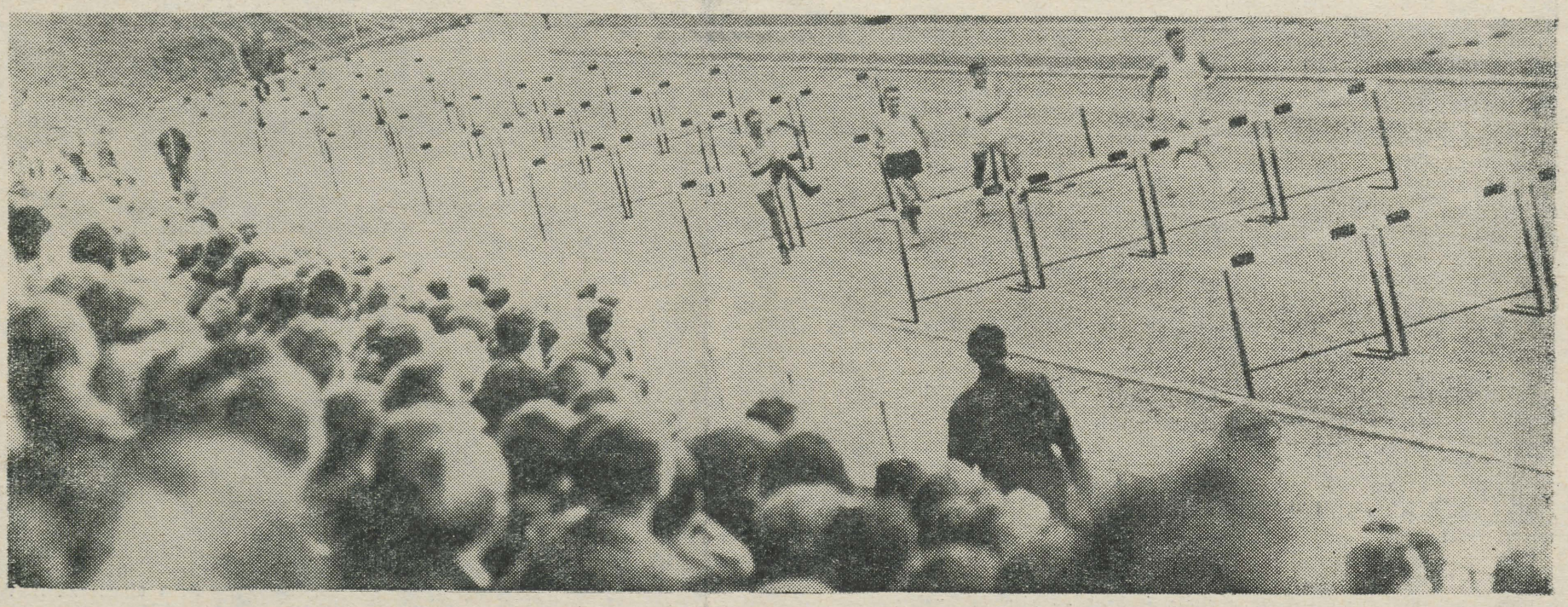

H. KARRO FOTOD

Tartu „Kalev" Tšehhoslovakkias

Kuidas õnnestus sõita võistlusreisile Tšehhoslovakkiasse?

Juba kevadel Tallinnas toimunud rahvusvahelisel korvpalliturniiril leppisid treenerid sõidu suhtes kokku ja nüüd sügisel saigi see teoks.

Missugustes linnades võistlesite?

Kohtusime Tšehhi korvpalluritega viies linnas. Partubices oli meie vastaseks linna meeskond. Prahas võistlesime kohaliku «Spartaga» ja Tšehhoslovakkia koondisega.

Milline on Tšehhi korvpalli tase?

Tase meie omast palju kõrgem ei ole. Meie paremad mängijad olid NSV Liidu koondise treeninglaagris. Nende puudumine andis omajagu tunda.

Tegu oli meil tšehhide keskmängija Zideki katmisega. Kuigi ta oli hiljuti olnud põlve pärast operatsioonilaual, suutis ta treeninglaagri lõpuks oma vormi taastada. Kättesaamatud oli ka nende kiirrünnakud.

Kõige raskem oli mängida koondisega. Esimeses mängus olid mõlemad võistkonnad enam-vähem võrdsed. Mängu saatuse otsustas kohtunike ebaobjektiivsus. Kaotasime 15 punktiga. Viimases kohtumises kaotasime poolaja 3 punktiga.

Ega tase väga erinev olnudki.

Mida on öelda tšehhide mängumaneeri kohta?

Tšehhid pooldavad kiiret mängu. Igal võimalikul juhul kasutatakse kiirrünnakut. See oligi nende edu pandiks. Meeskonnas on neil paar hea visketabavusega mängijat, kellele on välja töötatud kombinatsioonid, kes mängitakse vabaks... Üheks resultatiivsemaks on Konvička, kes Tallinnas toimunud rahvusvahelisel korvpalliturniiril tõi meeskonnale igas mängus ligi 30 punkti.

Kõik liikmed on võrdse füüsilise ettevalmistusega, nad vahetatakse välja lühikeste ajavahemike järel.

Rünnakule jääb alla kaitsemäng. Tavaliselt mängitakse mees-mehe kaitset. Maa-ala kaitses on neid see-eest kergem murda kui mõnda Liidu meeskonda.

Resultatiivsemaid mängijaid vastasvõistkonnast ja meilt?

Tšehhid peavad oma Zidekit Euroopa parimaks keskmängijaks. Ta on 206 cm pikk, hea visketabavusega. Vise on täpne ja pehme, «istub» igalt poolt. Suure töövõimega on tagamängija Pištelak, kes korraldas pidevalt mängu käiku tagalas. Tugevad on ka tagamängija Růžička ja juba kõne all olnud Konvička.

Meie omad. Jans oli igati mees omal kohal, samuti Heino Lill. Tublisti kosus võistlusreisi lõpuks Arvo Lill. Üldiselt oli vorm hea ja enesetunne ka.

Oli teil ka ühiseid treeninguid?

Põhilise aja veetsime ühes spordibaasis. Hommikupoolikul olid treeningud koos, õhtupoolikul pidasime võistlusi. Treeningutel olid mõlemad meeskonnad jagatud kahte koosseisu. Harjutasime segavõistkondadega. Nii sai paremini tundma õppida vastaste treeningumeetodeid ja mängumaneeri. Imiteerisime teiste riikide meeskondi. Võtsime läbi pressingu ja kiirrünnaku, mees-mehe kaitse ja maa-ala kaitse.

Õhtupoolsed võistlused toimusid mitteametlikult, viie veaga välja ei löödud. Ainult punktid pandi kirja. Ühised treeningud andsid meile palju õpetlikku ja uusi kogemusi.

Kes võiksid medalitele tulla Soomes?

Kindlaks medalipretendendiks on NSV Liidu meeskond. Tugevat konkurentsi pakub Tšehhi koondis. Kergelt ei saa võtta ka Soome meeskonda, kui arvestada, et viimases kohtumises Liidu meeskonnaga Soome kaotas vaid 11 punktiga. Kõne alla võib tulla ka Jugoslaavia, isegi enne Soomet.

Sellisteks suurvõistlusteks on raske prognoose teha.

JAAN LENTSIUSEGA vestles TIIU ROOSMAA

KLUBI

Tudeng, sind oodatakse klubisse laupäeva õhtul kell 20. Tule kuula ja vaata, mida tegid kvarteti poisid ja neiukesed noored Eesti kultuuripäevadel Moskvas ja Uljanovskis.

Ole õigel ajal kohal! (Täpsus on kuningate viisakus.)

Teater «Vanemuine» hoone juures töötavate üliõpilaste töögraafik:

29. IX raviosakonna IV k. (vene õpperühm)

2.—4. X keemiaosakond

5.—9. X raviosakonna IV k.

OIENDUS

Meie ajalehe eelmisse numbrisse on sattunud eksitav viga. Kirjutise «Kas majandusteadlane peab tundma nõukogude õigust» kolmanda lõigu viiendast reast tuleb lugeda «... üldriiklike ja kohalike huvide senisest paremat sidumist majanduse juhtimisel.»

Toimetaja: J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trük'koja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 6511. MB 07042.

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 28 (675) Reedel, 6. oktoobril 1967 XXI aastakäik

Verivärskele kaasvõitlejale

TIPUD OOTAVAD VALLUTAJAID...

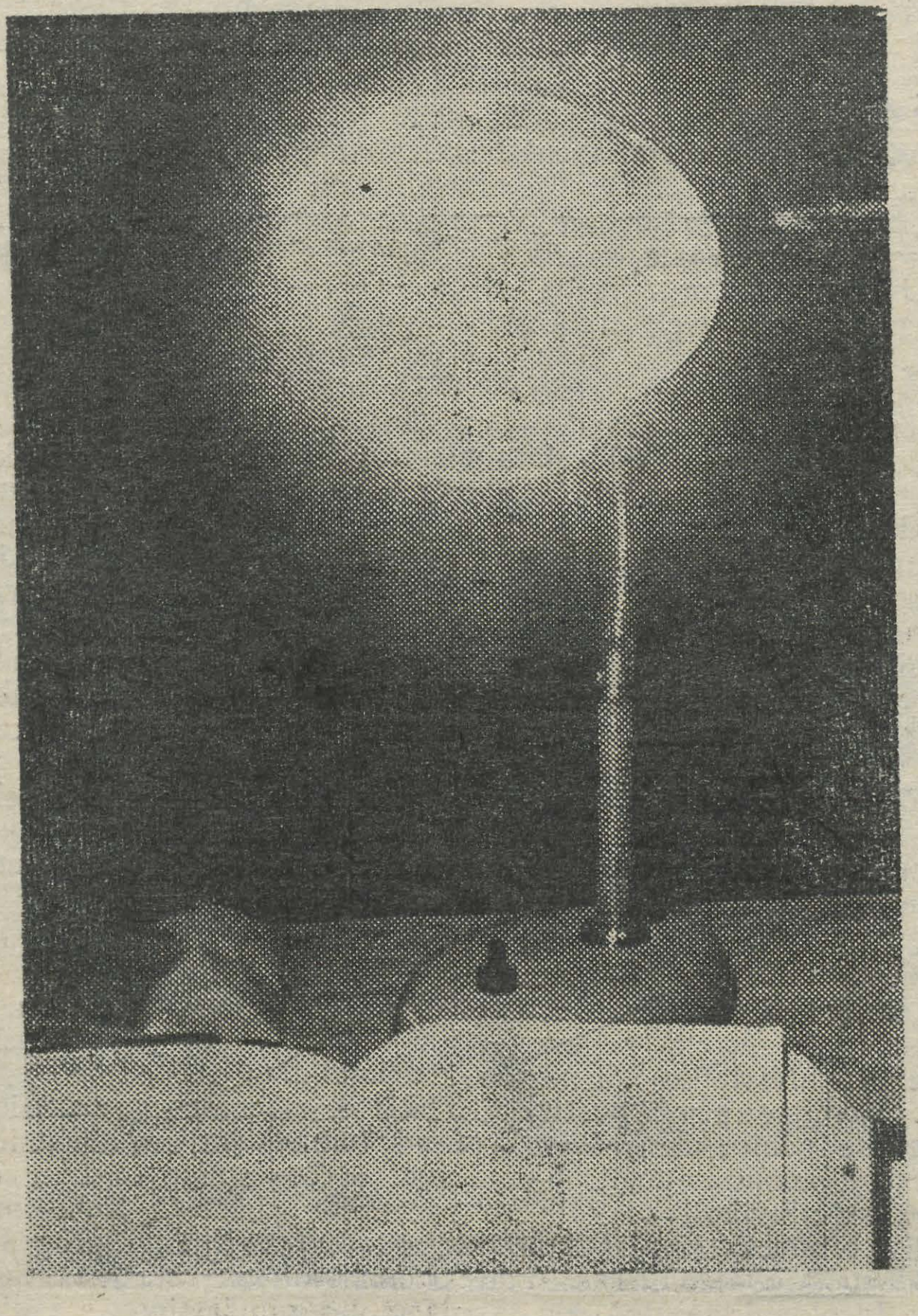

«Kui olin väike poiss, siis elasin ühes vanas majas, millest jutustati, et sinna olevat varandus peidetud. Keegi muidugi polnud suutnud seda avastada ega olnud seda arvatavasti ka otsinud. Kuid see muutis kogu maja nõiduslikuks. Minu maja varjas mingit saladust oma südame põhjas...»
(A. de Saint-Exupéry «Väike prints».)

Kõikidel asjadel öeldakse olevat lõpp ja algus, kõik on millestki tingitud, kõiges maksab kahelda. Maailma kõige populaarsem küsimus olevat «miks?». Lapseeas tekkinud küsimustele leiab lahenduse, vana maja saladused polegi enam saladused, vaid kunagi kuuldud muinasjutt. Ometi on maailmas nii palju otsida ja leida, avastada ja õppida. Sa otsid vastuseid, otsid järk-järgult, aste-astmelt. Sageli ei kustu su lamp ühiselamu toas veel pärast kesköödki, sest «... jõuda oma töös täiuslikkuseni, anda endast viimane — see on suur õnn, kuid samal ajal on see ka väga ohtlik. Oht seisab selles, et tipus ei saa püsida liikumatult...» (K. Paustovski). Kõik tipud ootavad vallutajaid: taasleidjaid ja ainuavastajaid.

Vene filoloogide konverents

28.—30. septembrini k. a. toimus TRÜ vene keele kateedri initsiatiivil ülikoolidevaheline teaduslik-metoodiline konverents, mis oli pühendatud vene keele õpetamise aktuaalsetele küsimustele.

Konverentsile sõitis külalisi mitmetest meie maa linnadest: Moskvast, Leningradist, Riiast, Vilniusest, Šiauliaist, Tallinnast ja mujalt.

Oma sissejuhatavas sõnavõtus tervitas vene keele kateedri juhataja dots. S. Smirnov külalisi ja soovis, et meie ametialased sidemed tugevneksid iga aastaga.

Palju oli külalistelt ettekandeid. Näiteks prof. B. Beljajev (Moskva) ettekanne oli teemal «Võõrkeelte õpetamise metoodika uusimate printsiipide psühholoogiline analüüs». Dots. A. Jacikiavičius (Šiauliai) jutustas võõrkeele õppimise psühholoogilistest testidest. Noorem teaduslik töötaja J. Panfjorova (Moskva) valgustas oma ettekandes teemat «Emakeele arvestamisest vene keele õpetamisel võõrkeelena».

Ka teiste külaliste esinemist kuulati suure huvi ja tähelepanuga.

TRÜ vene keele kateedri õppejõud esinesid samuti aktuaalsete ettekannetega: A. Metsa «Interferentsete verbidega sõnaühendite aktiviseerimise mõningatest võtetest», S. Oleneva «Vene keele klassivälisest lektüürist mittefiloloogilistes teaduskondades», S. Maasik «Vene tegusõna aspektide omandamise raskustest eesti üliõpilastel», K. Leemets «Kirjanduslikud tööd praktilise stilistika alal keeleteaduskonnas» jne.

Esinejad vastasid kuulajate küsimustele ja seejärel toimus ettekannete arutamine.

Konverentsi viimasel päeval võeti vastu otsus ja valiti vene keelt võõrkeelena õpetamise metoodika koordineeriv komisjon.

Järgmine taoline konverents otsustati korraldada Vilniuses tuleval aastal. Üliõpilaskohvikus korraldati bankett, kus külalised ja konverentsi korraldajad lähemalt tutvusid.

Linna tutvustamiseks korraldati ekskursioon.

S. OLENEVA

Keda valime komsomolikomiteesse?

TRÜ komsomoliorganisatsiooni XV konverentsi teisel päeval, s. o. 15. oktoobril toimuvad ülikooli uue komsomolikomitee valimised. Neist, kes hakkavad meie komsomolielu juhtima uuel aruandeaastal, sõltub paljuski meie edu või ebaedu. Seepärast palume kõiki kommunistlikke noori põhjalikult kaaluda, kes allpool toodud kandidaatidest on parimad esindajad meie komiteesse.

Ettepanekuid on tehtud praeguse komitee ja osakondade ning Arstiteaduskonna büroode poolt seisuga 3. oktoober k. a. Ootame täiendavaid ettepanekuid!

Uue komitee koosseisu on esitatud:

1.	Aare, Toivo	(eesti k. III)	—	ideoloogiasektorisse
2.	Allik, Jaak	(ajalugu III)	—	—„—
3.	Alliksoo, Tiina	(saksa k. II)	—	kultuurisektorisse
4.	Bekker, Enn	(Õigust. III)	—	ideoloogiasektorisse
5.	Endre, Sirje	(eesti k. V)	—	—„—
6.	Eomois, Henn	(Õigust. IV)	—	—„—
7.	Golikov, Jevgeni	(vene k. III)	—	—„—
8.	Jaanson, Inna	(bioloogia IV)	—	org. töö sektorisse
9.	Kenkmann, Paul	(ajalugu IV)	—	ideoloogiasektorisse
10.	Kõresaar, Toivo	(ajalugu IV)	—	spordisektorisse
11.	Käärik, Reet	(ravi IV)	—	ideoloogiasektorisse
12.	Leito, Toomas	(eesti k. IV)	—	—„—
13.	Liiv, Asta	(ravi IV)	—	—„—
14.	Malv, Peeter	(Õigust. III)	—	—„—
15.	Mihhailov, Dimitri	(füüsika V)	—	—„—
16.	Morna, Kalle	(Õigust. II)	—	ühiselamute sektorisse
17.	Mäetamm, Külli	(eesti k. V)	—	viimaste kursuste sektorisse
18.	Mänd, Sirje	(ajalugu III)	—	org. töö sektorisse
19.	Oidermaa, Enno	(Õigust. IV)	—	ühiselamute sektorisse
20.	Paadam, Juhan	(vene k. II)	—	kultuurisektorisse
21.	Roos, Anu	(keemia IV)	—	õppetöö sektorisse
22.	Ruukel, Raivo	(KKT IV)	—	viimaste kursuste sektorisse
23.	Savissaar, Einar	(ravi VI)	—	—„—
24.	Siniveer, Anne	(eesti k. V)	—	õppesektorisse
25.	Soevere, Nelly	(Majandust. III)	—	org. töö sektorisse
26.	Sutt, Toomas	(komitee sekretär)	—	ideoloogiasektorisse
27.	Tammsaar, Taavi	(saksa k. IV)	—	—„—
28.	Vihalemm, Peeter	(eesti k. V)	—	—„—
29.	Villemson, Viivi	(Õigust. III)	—	org. töö sektorisse
30.	Zilmer, Kaarel	(KKT IV)	—	spordisektorisse

ELKNÜ TRÜ Komitee

Ühiskondlike Elukutsete Teaduskonnas (ÜET-s)

alustame õppetööd hiljemalt 25. oktoobril.
Registreeritakse järgmistele erialadele:

1.	Ajalehe kirjasaatja	(ÜET dekanaadis)
2.	Nõukogulikud kombetalitused	(ÜET dekanaadis)
3.	Rahvatantsu instruktor	(TRÜ klubis)
4.	Peotantsuinstruktor (palutakse ka möödunud aastal soovi avaldanutel ümber registreeruda).	(TRÜ klubis)
5.	Looduskaitse instruktor	(ÜET dekanaadis või looduskaitseringis)
6.	Ekskursioonijuht	(ÜET dekanaadis)
7.	Kodukultuuri instruktor	(kodunduskabinetis)
8.	Raamatukogundus	(ÜET dekanaadis)
9.	Kunstnik-dekoraator	(kunstikabinetis)
10.	Filmidemonstraator	(ÜET dekanaadis)
11.	Matkainstruktor	(ÜET dekanaadis)
12.	Spordierialad	(KKT, kehalise kasvatuse kateeder sm. B. Matvei)

Omandage ühiskondlik eriala juba ülikoolis!
I kursuse üliõpilased, lööge aktiivselt kaasa!
Märkus: ÜET dekanaat asub peahoones tuba nr. 208.

MAA VARJU!

Oktoober — kahe revolutsiooni kuu. Oktoobris (vana kalendri järgi) sündis **esimene sotsialistlik riik,** uue järgi saadeti 4. oktoobril 1957. aastal sellest riigist orbiidile **esimene kunstlik satelliit. 50** ja **10** — tänavu tähistame korraga mõlema «sünnipäevalapse» juubelit. Oleks mõttetu veel kord loetlema hakata, mida nad on muutnud inimkonna kivinema kippuvates tavades, mida andnud ja milleks innustanud. Pidutsemistuhinas kipume unustama asjade teist poolust — vastuseisu, ohte, vastuolusid, mis kaasnevad igale ja püüavad pidurdada iga liikumist. Nende mitte-teada-tahtmine, mahavaikimine on võrdne enesetapuga. Ajalugu on seda juba korduvalt tõestanud.

Tehiskaaslaste jälgimiseks on paljudes riikides loodud vaatlusjaamad. Tartu «Luno» on assistent Märt Liiganti juhtimisel kogu oma kümneaastase tegevusaja vältel Nõukogudemaa enam kui poolesaja nimekaimu seas esimeste hulgas olnud. Ja seda meie laiuskraadil, mis jälgitavate sputnikute arvu ja selgete ilmade poolest eriti helde pole. Lisaks tuleb arvestada ka seda, et meie tehiskaaslaste vaatlusjaamas teeb põhilise töö ära üks inimene — laborant **Evald Vares.** Üliõpilaste osa, kes seal poole kohaga töötavad, jääb E. Varese meisterliku töö kõrval üpris tühiseks. Ajakirjanduses pole «Luno» tegevus seni peaaegu käsitlemist leidnud.

«Koordinaadid . . .». Optiline riist, mille kõrval binokkel on kääbus ja teleskoop hiiglane (korraga mahuvad vaatevälja näiteks Suure Vankri tagumised rattad), hakkab valvama etteantud piirkonda. Juba tababki okulaari niitrist sputniku ja liigub temaga kaasa. Sputnik satub kohakuti tähega — välkkiire vajutus aega fikseerivale lülitile ning positsiooni lõplikuks leidmiseks tuleb suurest täheatlasest leida kohtumispaiga täpne asukoht ja arvutada aeg. «Kui lihtne!» võib mõni öelda. Aga püüdke maailmaatlasest, kuhu pole kirjutatud ühtegi nime, leida otsitavat linna! Neid aga on vähem kui tähti, millest paljud (nagu suurem osa tehiskaaslasigi) on palja silmaga nähtamatud. Harva lähevad kapriissed sputnikud üle suurtest, tuntud tähtedest, sagedamini püüavad nõrkadestki mööda hiilida — positsioone tuleb aga võtta mitte üks, vaid mitu! Kui algaja suudab hädaga pooleks ühe **täpselt** üles leida, siis Evald Varesele, kes on lunoidi isegi Siiriusele «kinni naelutanud», ei käi üle jõu ühele tehiskaaslasele 6—7 positsiooni võtmine. Maa kaaslased on sarnased inimestega — nad on suured ja väikesed, tugevad ja nõrgad, kiired ja aeglased. Ühed teenivad elu (teadus, side, ilm jne.), teised surma (nn. salajased). Võiks ju pidada sümboolseks seda, et viimati nimetatud püsivad orbiidil suhteliselt vähe aega, kui järjest ei stardiks uusi... Ka salakavalaid on, mis kord säravad heledalt, siis «kustuvad», «peidavad» ennast, et uuesti ilmuda seal, kus neid oodatagi ei oska.

Kirjeldatu on ainult üks osa tööst, mis aitab määrata sputnikute lennutrajektoore. Eriprogramm «INTEROBS» — see romantikahõnguline nimi ei viita nagu sellele, et atmosfäärikaunitar võiks teha takistusi sputniku poissmeheliikumisele. Luuletajad võrdlevad armastust sageli Päikesega ja siiagi on ta segatud — õige aktiivselt pealegi. Äraseletatult: Päikese aktiivsus tekitab atmosfääris «soojemaid tundeid», mis omakorda muudab tehiskaaslaste liikumist. Viimaste jälgimine aitab selgitada, kuidas on seotud Päikese aktiivsuse fluktuatsioonid ja perioodilised muutused atmosfääri olekuga. Tähtsus? Suureneb maaväliste uuringute täpsus, avastused kosmoses aga mõjutavad otseselt tehnika arengut Maal (näit. aatomienergia kasutuselevõtt jt.). Kõigi arenenumate riikide (ka Aafrika!) tehiskaaslasteuurijaid ühendab «Kosmilise triangulatsiooni» programm.

Külm! Harva on Eestis nähtud sellist pakast kui mullu talvel. Piiritus termomeetris kippus vägisi kiikama, et mis seal number 40-st ülalpool ikka on. Selged, ilma Kuuta talveööd on aga astronoomidele lõikuskuudeks. Sõrmed kohmetuvad teleskoopi satelliidi kannul juhtides (kibu tuleb küünte alla, nagu vanarahvas ütleb). Kohe, nüüd kohe taban põgeniku heledal tähel, millele ta läheneb. Kuid... äkki on lunoid kadunud. «Maa varju!» ütleb Vares.

Vähe on selgeid öid, selgeks mõtlemata öid. Pilved tulevad sageli ootamatult, siis, kui on kõige kiirem, kui neid kõige vähem vaja on.

OLEV TÕELEJD

KIRJAD PÄRAST MOSKVAT

ANN SIITAM

26.—29. septembrini toimus Moskvas üleliiduline teaduslik konverents teemal «Oktoober ja ajakirjanduse areng». Tartust olid seal aspirant Ülo Vooglaid ja mina, 3. kursuse eesti filoloog. Peale konverentsi pakkusid viis Moskvas veedetud päeva ka muid pealinnamuljeid ja nüüd neid sõeluma hakates ei jäänud muud üle, kui püüda nad paari «kirja» kirja panna — et mitte tunda südametunnistuspiinu mingi informatsioonižanri seaduste rikkumise pärast. Olgu siis ette vabandatud teemast kõrvaleminekute pärast!

1

Konverents avati juubeliaastale väärilise pidulikkusega Ajakirjanike Majas Suvorovi puiesteel. Ettekannetes (Ajakirjanike Liidu juhatuse esimehelt M. Zimjaninilt, ajakirja «Kommunist» peatoimetaja asetäitjalt J. Bugajevilt, Ühiskonnateaduste Instituudi dotsendilt A. Rapohhinilt jt.) rõhutati, et veel kunagi pole ajakirjanduse levik meie maal nii tihe olnud, kuid ka antikommunistide kallaletungid muutuvad kapitalistlikus ajakirjanduses üha õelamaks ja professionaalses mõttes oskuslikumaks. Läänes kasutatakse praegu teadlikult mitmesuguseid propagandavõtteid, mille mehhanismi meie veel üksikasjaliselt ei tunne.

Kui rääkida m õ j u s t, mis ühel või teisel massikommunikatsiooni vahendil, näiteks raadiovõi televisioonijaamal, ajalehel, ajakirjal on, siis peaks arvestama väga paljusid tegureid, alates sellest, kes on autor, missugune on

(Järg 2. lk.)

Eduard Veidenbaum— Tartu ülikooli kasvandik

3. oktoobril möödus 100 a. tema sünnist

Kõrge lauba alt suunatud puuriva pilgu ja tõsise ilmega vaatab meid noormees, kelle elu ja käekäik on tihedalt seotud Tartu ülikooliga. Mida me temast teame?

See on läti poeet-revolutsionäär Eduard Veidenbaum (1867—1892). Ta sündis Cesise lähedal Glaznieki külas keskmiku perekonnas. Viis aastat hiljem kolis Veidenbaumide perekond Kalači külla. See on poeedi lapsepõlvekodu. Seal ta õppis lugema ja juba 8-aastaselt sai jagu keskmise raskusega matemaatikaülesannetest. Keskkoolihariduse omandas Veidenbaum iseseisvalt. Paistes silma lugemiskire ja juurdleva mõistusega, seisis ta oma teadmiste poolest peajagu kõrgemal eakaaslastest ja õppis juba lapsena tundma usu rahvavastast iseloomu.

1886. a. sooritas Veidenbaum Riia kubermangu gümnaasiumi lõpuklassi eksamid ja 1887. aasta sügisel astus ta Dorpati (praeguse Tartu) ülikooli Õigusteaduskonda.

Rahva õnne ja helge tuleviku eest võitleva poeedi saatus osutus traagiliseks. Ta elas ajal, mil võitlusse natsionalistliku läti kodanluse vastu astusid välja eesrindlikult meelestatud õpetlased. Ideelisteks keskusteks said Riia ajalehe «Dienas Lapa» («Päevaleht», 1886—1897) kirjastus ja demokraatlike üliõpilaste ringid Venemaa linnades. Selle suuna esindajad moodustasid nõndanimetatud «Uue voolu», mille teeneks on terve plejaadi läti revolutsionääride üleskasvatamine. Selle ideelisteks juhtideks said J. Rainis, P. Stučka, F. Rožins ja E. Veidenbaum, esimese lätikeelse, juba gümnaasiumipäevil kirjutatud marksistliku artikli «Märkmeid rahvaökonoomiast» autor. Seoses maadvõtnud reaktsiooniga seisid ideoloogilise võitluse päevakorras kirjanduse ja kultuuri probleemid.

Tartu periood etendas väga tähtsat osa poeedi maailmavaate väljakujunemisel. Ta kuulas professorite Erdmanni, Schmidt'i ja Bergbomi loenguid, samuti ka Lautenbachi loenguid läti poeesiast. Lühikese ajaga sai Veidenbaumist põlüglott: ta valdas täielikult läti, vene, saksa, prantsuse ja ladina keelt, luges või rääkis ka eesti, inglise, kreeka, hispaania ja heebrea keeles.

Määratu oli progressiivse vene kirjanduse mõju Veidenbaumile. Ta kuulas professor P. A. Viskovatovi erikursust vene kirjandusest, kus peatähelepanu pöörati Puškini, Lermontovi ja Gogoli loomingule. Väites, et vene keel on praegu tähtsaim asi elus, pidas Veidenbaum esmajoones silmas vene keele rolli eesrindlike ideede levitamisel. Kui 1888. aastal asutati Läti Üliõpilaste Kirjandusteaduslik Selts (1888—1899), millest kujunes välja üks «Uue voolu» keskusi, oli Veidenbaum ta rajajate ja tuliste poolehoidjate hulgas. See uus ühing loodi vastukaaluks «Lettonia» korporantidele ja ta liikmed tegid endale ülesandeks tutvuda eesrindlike ideedega, mida nad leidsid Marxi, Engelsi ja Plehhanovi teostest. Materialism, dialektika, Darwini õpetus — see huvitas neid.

Juba aastaid hiljem külastasid «Pīpkalonija» (Läti Üliõpilaste Kirjandusteadusliku Seltsi teine, humoorikas nimetus, mis tekkis pärast Peeter Pīpkalej liikmeksastumist) koosolekuid ka eesti rahvusest üliõpilased. Teiste seas võib nimetada kolme tuntumat: E. Vilde, J. V. Veski ja E. Sõrmus.

Veidenbaum ja tema mõttekaaslased tundsid huvi ka progressiivsete vene ja välismaiste kirjanike vastu, lugesid ja diskuteerisid «Pīpkalonija» koosolekutel Puškini, Lermontovi, Gogoli, Tolstoi, Turgenevi, Schilleri, Heine, Flaubert'i, Maupassant'i ja Ibseni teoste üle.

«Pīpkalonija» liikmete poolt kirjutatud parimad artiklid, sealhulgas ka E. Veidenbaumi omad, avaldati trükis Tartus ilmunud kogumikus «Pūrs» («Veimevakk», I osa ilmus 1891. a., II osa — 1892. a., III osa — 1894. a.).

Veidenbaumi luule iseärasuseks on originaalne ja järsk väljendusviis. Paljud Veidenbaumi luuletused algavad piltidega kaunist loodusest, mis on poeedile väga südamelähedane, kuid lõpevad revolutsioonilise üleskutsega. Õitsva looduse taustal on aga kujutatud rõhutud, alandatud inimest. Veidenbaumi novaatorlus väljendub teemades, mida ta käsitleb. Töö ja sotsiaalse ebaõigluse teemad on kandvad tema luules.

Luuletused poeedi eluajal ei ilmunud, need käisid käest kätte käsikirjaliselt ja töölised lugesid neid ahnelt.

Ükskõik kui andekas ka inimene pole, julm tegelikkus seda ei arvesta. Alaline rahapuudus ja edutult lõppenud tööotsingud võtsid oma: 1892. a. talvel Veidenbaum külmetus tugevasti ja pärast lühiajalist haigust suri.

Veidenbaum ei leidnud talle eluliselt vajalikku sidet töölisklassiga. Selles on tema tragöödia. Kuid rahvas ei unustanud teda ja võttis temalt selle, mida poeet ise ei pidanud küpseks — ta luule. Läti proletariaat läks 1905. aastal võitlusse, lauldes Veidenbaumi tõlgitud «Marseljeesi». Just siis sai ehtsa kõla poeedi kirglik üleskutse võitlusele vabaduse eest. Niisugusena me tunneme teda, 25-aastast vabaduslaulikut.

D. SPRIVUL,
III k. filoloog

KIRJAD . . .

(Algus lk. 1)

tema prestiiž ja usaldusväärsus, kelle nimel ta esineb, ning lõpetades vastuvõtjate jagunemisega demograafilisteste, sotsiaalsete jt. tunnuste järgi. Alles viimasel ajal on hakatud rääkima tohutust hulgast vahendavatest faktoritest, mis omakorda informatsiooni vastuvõttu mõjustavad, nagu mitteametlik arvamuse liider vastuvõtja tutvuskonnas, nn. väikesed grupid, kuhu vastuvõtja kuulub selle tõttu, et ta grupis valitsevate normide, arvamustega pidevalt nõustub jne. Samuti on igaühel palju kergem vastu võtta informatsiooni, mis sobib tema ettekujutusega maailmast ja täiendab seda, kui sellist, mis esitab «võõraid» asju, toob esile ootamatuid seoseid. Informatsioon omandatakse valikuliselt, mõnikord asub ta üsna väärale kohale vastuvõtjä kujutluste süsteemis. Nii on vastuvõtja ühtlasi uus looja. Omaksvõetud informatsiooni (laias mõttes) analüüsides leiaksime kindlasti erinevusi võrreldes sellega, mida anti. (Siit edasi mõeldes jõuaksime ka nn. uue kunsti ja selle vastuvõtmise juurde!)

Kuid nüüd uuesti konverentsist. 2 päeva toimus töö 9 sektsioonis. Ajakirjanduse sotsioloogia sektsioonis, mille tööst meie osa võtsime, moodustasid ühe osa ettekannetest ülevaated teoksilolevatest konkreetsetest sotsioloogilistest uurimustest. Uuritud on lugejate huvisid, aktiivsust, demograafilist struktuuri, seda, millistes kombinatsioonides esinevad tellitavad ajalehed ja ajakirjad, kirjasaatjate kontingenti, seda, kuivõrd kordub kohalikes lehtedes keskajalehtede ja telegraafiagentuuride poolt antud informatsioon jne. Novosibirskis on uuritud ka ajakirjanikke, nende huvialasid, kutsehaigusi, elutingimusi, väikesi gruppe, kuhu nad kuuluvad jne. «Izvestija» toimetuse probleemiks on praegu formaliseeritud keele loomine, mille abil saaks kodeerida toimetusse tuleva tohutu kirjade voolu sisu.

Konverents rõhutas vajadust töötada selliste uurimuste jaoks välja ühtne metoodika, sest praegu alustavad ikka uued ja uued toimetused uurimist mingis kitsamas lõigus ja korduvad samad metodoloogilised vead.

Teise osa sotsioloogiasektsiooni ettekannetest moodustasid massikommunikatsiooni probleemide teoreetilised käsitlused. Moskvalased J. Prohhorov, J. Šerkovin ja Leningradi ülikooli aspirant A. Aleksejev on möödunudaastasest massikommunikatsioonialasest Kääriku seminarist osavõtnutele tuttavad. J. Prohhorov rääkis sellest, et lugejate väga erinevaid huvisid peab leht lahendama mitte eri teemade rohkuse, vaid kvaliteedi kaudu. Lugejad janunevad siiski konfliktsituatsioone ja seda, mis nende elu-olu otseselt puudutab, kuid huvid ja meeleolud muutuvad väga kiiresti. Toimetus ja autorid ei saa ilma massipsühholoogiat põhjalikult tundmata lugejat soovitud suunas mõjutada.

J. Šerkovin käsitles massikommunikatsiooni osa hoiaku kujunemisel. Hoiak on alateadvuslikuks valmisolekuks tegutseda mingil kindlal moel ja tihedalt seotud veendumustega. Hoiaku kujundamisel on tähtsaks teguriks autori isikupära, individuaalsus, mis aga meil tihti isegi publitsistikas puudub. Positiivse näitena tõi Šerkovin Agranovski ja Sturua.

A. Aleksejev astus muu jutu sees välja sõna «kommunikatsioon» kasutamise vastu (*коммуникация*), pakkudes selle asemel vene keeles välja sõna *общение*. Ta täpsustas ka teisi kasutatavaid mõisteid.

Ülo Vooglaid rääkis mõistest «informatsiooniväli», mille abil saaks jälgida, kuivõrd massikommunikatsiooni eri kanalid üksteist edasiantava informatsiooni osas dubleerivad. Informatsiooniväljas on iga sümbol määratud 2 koordinaadiga: kanaliga, kus ta on esitatud, ja ühiskondliku organiseerituse astmega, milles ta n.-ö. elus esineb. See seisukoht pole veel üksikasjalikult välja töötatud, kuid tekitas ka sel kujul huvi isegi poolakates ja tšehhides, kes sotsioloogiasektsiooni tööst osa võtsid.

(Järgneb)

ELKNÜ TRÜ Komitee aruande teesid organisatsiooni XV konverentsile

14. oktoobril alustab tööd Tartu Riikliku Ülikooli komsomoliorganisatsiooni XV konverents.

Allpool toodud teesides on fikseeritud organisatsiooni tegevust iseloomustavad seisukohad ja probleemid, mida ELKNÜ TRÜ Komitee peab kõige olulisemateks käesoleval ajal ja lähemas tulevikus. Eelolev konverents kujuneb sisuliselt TRÜ üliõpilaskonna foorumiks (1. oktoobri seisuga moodustavad komsomoliorganisatsiooni liikmed ligi 90% meie üliõpilaskonnast), kus leiavad käsitlemist meie üliõpilasi erutavad suured ja väikesed probleemid. Ootame asjalikke sõnavõtte ning meie elu ja tegevuse kitsaskohtade printsipiaalset kriitikat. Viimasega kaasnegu omapoolsed konstruktiivsed ettepanekud.

1. Oma tegevuses juhindus ELKNÜ TRÜ Komitee ELKNÜ XIII kongressil, ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIV konverentsil ja Eesti NSV I üliõpilaskonverentsil püstitatud printsiipidest. Tartu Riikliku Ülikooli komsomoliorganisatsiooni põhieesmärgiks on võtta osa sügavate teoreetiliste teadmistega ja praktiliste oskustega, iseseisvalt mõtleva ja otsustava nõukogude spetsialisti kujundamisest; saavutada, et üliõpilased suhtuksid aktiivselt meie maa sise- ja välispoliitikasse ning võitleksid järjekindlalt kõige selle vastu, mis takistab meie maa progressi.

2. ELKNÜ TRÜ Komitee loeb vabariigi üliõpilasliikumise oluliseks tähiseks Nõukogude Eesti I üliõpilaskonverentsi. Märkimisväärse panuse konverentsi ettevalmistamisse ja sisulisse õnnestumisse andsid Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilasorganisatsioonid, aspirandid ja noored õppejõud. Komitee peab vajalikuks käesoleva õppeaasta sügissemestril üksikasjaliselt tutvustada TRÜ komsomoliorganisatsiooni I üliõpilaskonverentsi materjalidega, mille alusel analüüsida üliõpilase kohta ja ülesandeid meie ühiskonnas.

3. Komsomoliorganisatsiooni töö edukuse paratamatuteks eeldusteks on juhtiva kaadri järjekestvus ja aktiivi teoreetiliste teadmiste ja praktiliste juhtimisoskuste kõrge tase. Olukord komitee juhtiva kaadri järjekestvuse osas oli täiesti ebanormaalne: komiteest osaliselt sõltumatutel põhjustel vahetus kolmveerand aasta jooksul kolm komitee sekretäri — Jaak Kaarma, Jaan Kork, Toomas Sutt. Kaadri valikul tuleks arvestada järgmist printsiipi: kõige suuremad nõudmised esitada komitee sekretäri, büroo liikmete ja Arstiteaduskonna kandidaatide suhtes. Järgneksid komitee sektorite juhatajad ja osakondade (raviosakonna kursuste) sekretärid, seejärel ülikooli komitee, Arstiteaduskonna büroo liikmed, grupiorganisaatorid.

Tõhusamaks tuleb muuta algorganisatsioonide büroode sektorite juhendamine komitee vastava sektori poolt.

Juhtiva kaadri valik ja juhendamine on töölõik, kus parteiorganisatsioonide praktiline abi on eriti vajalik.

4. Erilist tähelepanu tuleb pühendada esimeste kursuste kaasatõmbamisele ülikooli komsomoliellu.

Komitee ja osakondade büroode oluliseks ülesandeks on esimestele kursustele vanemate üliõpilaste õppe- ja teadusliku tegevuse üldistatud kogemuste edasiandmine.

5. Komitee poolt püstitatud TRÜ komsomoliorganisatsiooni tegevuse põhieesmärgid on leidnud tunnustuse organisatsiooni liikmete enamiku poolt. Samal ajal ei ole suudetud luua eesmärkide elluviimiseks vajalike vahendite süsteemi. Komsomoliaktiiv tunnetab kitsaskohti, kuid puudub positiivne programm puuduste kõrvaldamiseks (näiteks omavalitsuse alal).

6. Ideoloogiline töö on komsomoliorganisatsiooni tähtsaimaks tegevuslõiguks kõrgemas koolis.

Komitee on seisukohal, et senisest rohkem tuleb tähelepanu pöörata aktuaalsete sisepoliitiliste probleemide käsitlemisele.

Teatud populaarsuse on saavutanud komsomoliaktiivile korraldatud lektoorium, kus leiavad käsitlemist nii üldpoliitilised kui ka vahetult teaduse arenguga seotud aktuaalsed probleemid. Ideoloogilise töö efektiivsuse tõstmise üheks vahendiks on selle seostamine erialaga. Põhjalikumalt tuleks käsitleda erialaga vahetult seotud filosoofilisi ja poliitilisi probleeme, kasutades seejuures vilistlaste abi.

Ideoloogilise töö üheks efektiivsemaks vormiks on kujunenud rahvusvaheliste suhete ringi avalikud koosolekud. Märkimisväärsed on RSR-i saavutused lektorite ettevalmistamisel, kelle töö on leidnud tunnustuse nii TRÜ üliõpilaskonna kui ka Tartu linna töötajate hulgas.

Teaduskondade parteibürood peaksid pöörama senisest suuremat tähelepanu komsomolialgorganisatsioonide ideoloogilise töö sisulisele juhendamisele.

7. Nõudlikkus enese vastu, teadmiste omandamine on iga kommunistliku noore otseseks kohustuseks.

Erilist tähelepanu tuleb komsomolil pühendada ühiskonnateaduste õppimisele ja õpetamisele meie ülikoolis. Koostöös ühiskonnateaduste kateedritega jätkata võimaluste väljaselgitamist ühiskonnateaduste põhjalikumaks omandamiseks.

Üliõpilastepoolne semestri õppetöö ja sessioonide tulemuste analüüs on end õigustanud.

8. Pole leitud ühist keelt kõigi asjaosaliste organite ja organisatsioonide vahel ühiselamu elu juhtimise printsiipide suhtes (arusaamatusi majutamisel käesoleval sügisel). Komsomoliorganisatsioon pole selles küsimuses suutnud oma liikmete huve lõpuni kaitsta.

9. Ei ole saavutatud olulist progressi tööjaotuses ametiühingu ja komsomoliorganisatsiooni vahel. Kõige enam on selles osas ära tehtud Arstiteaduskonnas.

Arstiteaduskonna kogemused lubavad kindlamini asuda ülelikoolilise üliõpilaste ametiühingubüroo loomisele.

10. Kultuuriliste ja sportlike ürituste organiseerimise suhtes on komitee seisukohal, et komsomolikomitee vastava sektori kompetentsi jääksid eeskätt poliitilise iseloomuga üritused (nagu poliitilised tähtpäevad, üliõpilaspäevad jne.).

11. Komsomoli siseorganisatsioonilise distsipliini nõrkust demonstreerib komsomolidokumentide vahetamine käesoleva aasta kevadsemestril. Samal ajal ei suutnud nimetatud üritus märkimisväärselt olukorda parandada. Siseorganisatsioonilise töö tähtsaimaks ülesandeks on komsomoliarvestuse kordaseadmine sügissemestril.

Organisatsioonilise informatsiooni korraldus ei rahulda vajadusi. Parem on olukord Arstiteaduskonnas, kus teaduskonna informatsioonibüiletääni kasutab ka komsomoliorganisatsioon.

12. Komsomoli tähtsaks ülesandeks on üliõpilaskonna parimate esindajate ettevalmistamine NLKP-sse astumiseks.

Noorte kommunistide osa TRÜ komsomoliorganisatsiooni juhtiva kaadri osas tuleb lugeda ebaküllaldaseks.

Eriti taunitav on, et mõnedes komsomoligruppides ei suhtuta NLKP-sse astumiseks soovituse andmisse küllaldase nõudlikkusega.

Tihedam peaks olema koostöö kommunistlike noorte ettevalmistamisel NLKP-sse astumiseks teaduskondade parteibüroode ja ELKNÜ TRÜ komitee vahel.

(Järg lk. 4)

Et puruneksid klaasseinad

Toimetuselt: Meie sõsarõppeasutuses Tallinna Riiklikus Konservatooriumis algasid lavakunstikateedri III lennu diplomietendused. Et tihendada kontakti Tartu ja Tallinna üliõpilasnoorsoo vahel, otsustas meie ajaleht neid jälgida.

Ajaloolaselt ei nõua keegi diplomitööna doktoriväitekirja. Ka arst ei pea pärast lõpetamist kohe südameoperatsioonide kallale asuma, ta on meister, kui pimesoolegi suudab eemaldada. Kunstis on olukord teistsugune. Pole väikesi rolle, on väikesed näitlejad või õigemini — on kunstnikud ja käsitöölised. Näitleja lavale astudes on vaid kaks võimalust: kas ime sünnib või mitte. See ei olene rollist ega teatrist, ei lavastajast ega dramaturgist; vaataja näeb kas Hamletit või näitlejat NN-i, kes püüdlikult püüab sisendada endale ja publikule, et ta on Hamlet. Ning siin ei piisa püüdlikkusest ja usinusest, vaja on annet. Seoses sellega kerkib seaduspärane küsimus, millised ametid on üldse õpitavad ja milliseid ei õpi kõige parema pedagoogi juureski. Arvamust, et kõik teed on lahti ja kõik on õpitav, kujundas (ja kujundab) meis terav vajadus spetsialistide järele kõigil elualadel, see sunnib paratamatult tegema hinnaalandust. Probleemil on veel teine külg. Paistab, et küsimus oma ande suurusest ja võimekusest tekib vaid andekail inimestel, kes peavad raskeid siseheitlusi ja kõhklustele alistudes tihti kustutavadki küünla. Andetul ja rumalal sellist küsimust ei teki, ta lihtsalt saadab luuletused ajakirja toimetusele, astub teatriinstituuti, laseb end valida juhtivale kohale. Et ajakiri peab kord kuus ilmuma, teatriinstituut täis lennu komplekteerima ja et ükski jumala poolt loodud koht ei tohi tühi seista, siis me loeme, vaatame, allume, muigame, sõimame ja jälle loeme... See on avatud uste poliitika kurb külg ja tundub, et uksed on liialt paokil ka kunstimaailma. Oigustatult räägitakse luuleinflatsioonist, aga parem pole olukord ka lavalaudadel.

Selliste skeptiliste mõtetega läksin vaatama lavakunstikateedri diplomietendust «Ime sünd». Huvitav oli otsustada, kes siis tulevastest näitlejatest (ja selleks nad saavad, olenemata diplomietendusest) on suutnud oma siseheitluse positiivselt lõpetada ja kellel neid pole olnudki.

W. Gibson on tuntud meie lavade viimaste aastate erutavama ja mõttetihedama näidendi «Kahekesi kiigel» autorina. Ka Panso sundis vaatamata ebaõnnestunud «Emale» ootama kõige paremat. Küsimärgiks jäid seega vaid näitlejad.

Gibsoni näidendi süžee on lihtne. See on lugu pedagoog Annie Sullivanist, kes äratab kapten Kelleri 6-aastase kurttumma ja pimeda tütre Heleni teadvuse. See fakt, n.-ö. pedagoogiline kangelastegu, oleks loo sisuks, kui teda mõista täht-tähelt. Tegelikult on see näidend suhtlemisest inimeste vahel, võitlusest üksteise mõistmise eest. Näidendi iga stseen on probleem, probleem meie igapäevasest elust.

Helen Kelleri lugu on seda väärt, et sellest jutustada. Kurttummast, pimedast, kuni kuuenda eluaastani kõigest ümbritsevast mitte midagi teadvast tütarlapsest saab filoloogiadoktor. Aga see lõpptulemus ei tohi oreoolina kaunistada räpast hellitatud mõistuseta last, kellest Gibson on kirjutanud oma näidendi. Mari Lille Helen ei olegi mingi nõiaunes Okasroosike, veel ei ole olemaski tulevase Helen Kelleri intellekti. Ta on talumatu metsik laps. Temaga tuleb toime panna ime — luua talle teadvus, anda talle võime teha ennast inimestele arusaadavaks ja mõista kõike ümbritsevat. Seni on ta lihtsalt «väike lukustatud laegas» ja keegi ei tea veel täpselt, kas temas peitub aare või on laegas tühi.

Milline ülesanne noorele näitlejale — mängida last, kes ei teagi, et igal asjal on nimi, kelle oma maailmas puudub kõik nähtav ja kuuldav. Ta ju peaaegu et polegi inimlaps. Mari Lill teeb laval ränkrasket füüsilist tööd. (Teksti tal ju pole.) Väga meeldis, et tema Helen ei mõju haledalt liigutavana oma abitus rabelemises. See annaks kogu loole sentimentaalse maigu. Lugu aga pole sugugi sentimentaalne.

Kindlasti saaks Helen Kellerit mängida hoopis teisiti, hoopis lummutavamalt ja nüansirikkamalt. Võimalusi peaks see roll ju lõpmatuseni pakkuma. Mari Lill pani uskuma, et üks võimalikest on tema variant.

Nähtud etenduse järel aga tekkis (ikka õnneks!) mõte, et selle näidendi kui mitte päris peategelane, siis teine ja mitte vähem tähtis tegelane igatahes on Annie Sullivan (Mari Urbsoo) — noor, haritud, pisut veider tüdruk. Annie võib veider olla: on ju temagi olnud «väike lukustatud laegas» — pime tütarlaps. Suure maailma kõigis selle värvides-vormides on ta endale just äsja saanud ja ta pole temaga veel päriselt harjunud...

Tüdruk tuli oma esimesele töökohale, Kellerite majja, esimese kasvandiku kodusse. Pikk rongisõit, vastutulnud majaproua, abivalmis härra kapten, käegakatsutav võimalus teenida raha ja üle kõige — esmakordne tunne: mitte m i n d ei kasvatata — m i n a kasvatan!

See tüdruk peab korda saatma ime. Aga kuidas tehakse imet? Algab aega ja närve neelav duell. Annie ja Heleni tummstseenid ei halasta kummagi osa täitjale. Igal sammul, žestil, ilmel on oma tähendus ja «tähendus» jõudis lavalt vaiksesse saali.

Mari Urbsoo Annie on imetore ja veenev. Nurgeline, ise alles kujunemata ja sageli endas kahtlev, aga väga haaratud oma suurest tööst — ime loomisest.

Annie kirjutab. Hääldab valjusti ja hoolikalt sõnu «probleem», «distsipliin». Tundub, et need sõnad on temale alles uued, kulumata ja et tema jaoks on kole tähtis omada niisugust sõnavara ja osata sellega ümber käia.

Annie surub meeleheitliku kiirusega Heleni peopesale tähemärke. On lausa tajutav tema väsimus, hetkeline kõhklus — kas saab midagi muuta selles lapses, kes ikka veel ei taipa, mida talt oodatakse. Annie räägib Heleni vanematega ja temas on aimata võimekat pedagoogi Annie Sullivani.

Lavastus ei köida ainult peategelaste pärast. Gibsoni näidendi peen psühholoogilisus nõuab täpset jälgimist, dikteerib etenduse närvilise meeleolu, rütmivahelduse. Näidend on rikas ja võib oletada, et iga etendus võib kujuneda sootuks omanäoliseks, igal etendusel võib-olla koguni oma peategelane.

R. TIMAK

Kurttumma Helenit võime võtta kui sümbolit üha suuremast kurttummastumisest meis ja meie ümber. Annie õpetab Helenit saama aru märkide keelest, kuid samas kõrval jätkub aastaid kestnud draama kapten Kelleri ja ta vanema poja James'i vahel, kes ometi räägivad ühesugust keelt, kuid ei mõista teineteist paremini kui Helen ja Annie. Jamesi kuju on kahtlemata näidendi kolmas peaosa, roll, mis seob üksikfakti kurttummast tütarlapsest tänapäeva sotsiaalse tegelikkusega.

Võõrandumine ja üksindus on kaasaja teravad probleemid. V. Beekman ja M. Traat on ilmselt teineteisest sõltumatult kirjutanud oma värskeis proosateoseis klaasseinast, mis eraldab inimesi üksteisest. See pole juhuslik. Klaasseinad on olemas ja tegemist pole mitte semantilise barjääriga. Just mittemõistmise traagika, üksteisest möödaräägimine ja möödaelamine ning tuhanded suured ja väikesed tragöödiad, mis sellest tulenevad, on Gibsoni näidendi sisuks.

Kapten Keller on meie tüüpiline kaasaegne. Uhke ja enesekindel, julge selja taga rääkimises ja saamatu näkku ütlemises, kuid samal ajal siiralt head sooviv, närviline inimene. Võib-olla liigne enesekindlus, mis teatud kindlal piiril läheb üle teravateks sisemisteks kahtlusteks, ongi üheks enesessetõmbumise peapõhjuseks. 20. sajandi inimesed nagu kardaksid üksteisega suhelda, häbeneksid inimlikke tundeid ja nõrkusehetki, alati kramplik «keep smiling». Kuid samal ajal on inimesele kui ühiskondlikule olendile siiras ja vahetu suhtlemine hädavajalik ja sellest hoidumine muutub tragöödiaks. See on probleem, mille lahendamine seisab sotsialistliku ühiskonna ees, sest klaasseinte lõhkumine, «inimlik inimene» on marksistliku humanismi põhialuseks.

Üheks teeks, mis ühendab inimesi, on kunst ja eelkõige teater. Gibsoni näidend on nõiduslik. Saal ei saa jääda ükskõikseks. Tal on valida — kas olla haudvaikne, ja siis on pikki minuteid vaikus laval ja vaikus saalis, või naerda — naerda laval jonniva lapse ja abitu õpetajanna üle. Sellel etendusel naeru kuulmine tekitab jubeda tunde. Klaassein naerjate ümber meenutab Lumekuninganna paleed. Ükskõiksus ja üksindus on lahutamatud.

Raske on hoiduda epiteetidest ja ülivõrdest noortest näitlejatest rääkides. Imet tabamata on suutnud hooaega maha mängida vabariigi juhtivad teatrid, seda üllatavam ja vapustavam oli tõsine annus kunsti üliõpilaste esituses. Mõttepinge laval muutus mõttepingeks saalis ja saal oli haudvaikne.

Lausa ebainimlikult raske rolliga tuli toime Mari Lill. Sama peab ütlema ka Mari Urbsoo kohta. Suurepärast lava- ja partneritunnetust näitas Helle-Reet Helenurm. Eraldi tahaks rääkida Andres Otsa James'ist. Kerge olnuks minna selle rolli loomisel välist teed mööda. Ots suutis tabada James'i hingeelu. Väliselt staatiline James elas laval pidevalt. Ots suutis kanda osa ka siis, kui tal polnud ei teksti ega tegevust ja just see aitas näidendit filosoofiliselt aktsentreerida. Lavastaja on teinud tohutu töö, kusuures ta käsi on etenduse käigus peaaegu märkamatu.

Raske on muidugi peale esimest lavastust öelda kindel «jaa» või «ei» ime sünni kohta konkreetses näitlejas. Võimatu on eristada isiksust ja rolli, teha vahet uue väljendusvahendi ja stambi vahel. Need vahekorrad tulevad ilmsiks järgmisi lavastusi vaadates. Tahaks loota, et «ei» pole selles koosseisus kellelegi öelda.

Teiste klaasseinte kõrval kasvab klaassein ka Tartu ja Tallinna loova ja mõtleva üliõpilaskonna vahel. Üliõpilasnõukogu ja muud utoopilised plaanid siin ei aita. Et seina veidigi purustada, jääb üle soovida Tartu rahvale kaasaelamist oma Tallinna eakaaslaste kaotustele ja võitudele. Üheks võimaluseks on Noorsooteatri lava 1967/68. a. hooajal.

J. ALLIK

John Howard Lawson

AMEERIKA KULTUURIST

(Algus ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool» nr. 27)

Võõrandumine on saanud populaarseks sõnaks meie kultuuris, tema all mõeldakse inimese eraldumist oma elukeskkonnast, inimeste eraldatust üksteisest, nende võimetust armastuseks ja sõpruseks ning selle tagajärgedena meeleheidet, umbusku ja moraalset nihilismi, mis viib neid rahulduse otsinguile seksuaalelus, loomuvastasustes, narkootikumides ja mõttetutes vägivallaaktides.

Suur osa Ameerika kirjandusest ja kunstist on pühendatud võõrandumise ideele, mis sellisel teel jõuab rahva sekka. Paljud neist teostest on dekadentlikud selle sõna otseses mõttes. Pole raske tõestada, et sellest ajast, kui võõrandumise idee moodi läks ja temast haaras kinni propagandamasin (kino- ja televisioonikompaniid, ajakirjad, ajalehed, kirjastused, teatrid), teenib ta võimu, veendes inimesi nende jõuetuses, võõrutades neid ühiskondlikust tegevusest.

Kuid võõrandumise idee levik peegeldab raskusi, mida Ameerika ühiskond läbi elab. Valitsev klass pole võimeline neid kõrvaldama, igal juhul mitte nende vahenditega, mis on tema käsutuses ja mida ta võib kasutada ilma riskita.

Vaatleme õige mõnd viimase aja kirjandusteost, mis kujutab võõrandumist. Siin on häbitu pornograafia: «Candy» Mason Hoffenbergi ja Terry Sautern'i bestseller, tollesama Terry Sautern'i, kes kirjutas stsenaariumi sõjavastasele filmile «Doktor Strangelove ehk kuidas ma hakkasin armastama pommi». Filmis olid raev ja küünism; teatud tasemel on nad (küünismi ülekaaluga) säilinud ka «Candys». See on hullumeelne burlesk: Sautern ei talu Ühendriikides valitsevat olukorda ja irvitab kõigi kehtivate «pühade» printsiipide üle, kuid see nägemuste ja eksitsentriliste erootiliste situatsioonide segu on tehtud ilmse arvestusega ärilisele edule.

Näide avalikust kommertsest kirjandusest võiks olla Done Calhon'i «Dando nool». Siin räägitakse bisnesmenist, on ka armuintriig, sisu on vaba igasugusest tõsisest mõttest.

Hubert Salby «Viimane käik Brooklyni» tungib dekadentsi maile märksa sügavamalt sisse kui nood kommertsteosed. See on enamarenenud kujutluse ja tõsisemate kavatsuste vili. Salby jutustused Brooklyni urgastest on agooniakarje. Progressiivse ajakirja «Dialogue» veergudel diskuteeriti selle raamatu üle. Walter Lawenfells kritiseeris oma sõbralikus pöördumises Salby poole viimast «ühesilmalisuses kaheksa mõõtmega maailmas» ja kutsus teda tungima tema enda joonistatud õudsete piltide kaudu sotsiaalsete motiivide sügavama mõistmise juurde. Vastates Lawenfellsile kirjutas Salby, et teda huvitab «armastus, mis elab kasvõi varjatult igaühes meist... Ma kirjutan vägivallast mitte sellepärast, et olen misantroop, vaid sellepärast, et minu mõistus on tulvil, vahel kuni lõhkemiseni, vajadusest armastuse järele».

Samas ajakirjas nimetas Leslie Wulf Hedely seda raamatut «koletislikuks» ja lisas, et see näitab «kultuuri pidevat mandumist, mis teebki võimalikuks selliste raamatute ilmumise ja leviku».

Lawenfells'i ja Salby diskussioonis oli tähtis koht loomingulistel probleemidel. Mis puutub Hedely'sse, siis tema vaatleb raamatu ilmumise fakti tema kõlbelist sisu ignoreerides kui üldise laostumise tunnust. See on väär suhtumine nii autorisse kui ka raamatu objektiivsesse mõjusse.

Dekadentsi probleemi dialektika eeldab kahe võitleva poole uurimist. Need on need, kes hoiavad riigivõimu, ja need, kes astuvad välja selle vastu. Oleks tõepoolest imelik, kui rahvusliku poliitika juhid tahaksid äkki näidata Ameerikat sellisena, nagu ta peegeldub kultuuris. Samal ajal, kui president ülistab «suurt ühiskonda», näitab kultuur, et see ühiskond on surmavalt haige. Käsutades tohutut propagandaaparaati, ei suuda võimulolijad ometi saavutada kultuuritegelastelt toetust oma poliitikale. Esimesed tajuvad opositsiooni ja püüavad seda murda ähvardustega või lihtsalt meelitavad vastaseid.

Ma püüdsin üldistes joontes visandada aluse mitmetahuliseks lähenemiseks Lääne kultuurile ja peatusin põhjalikumalt olukorral Ameerika Ühendriikides. Läheneda tuleks kolmest aspektist: ajaloolisest, esteetilisest ja ideoloogilisest. Kõik need aspektid puudutavad küsimusi, mida marksistlik mõte pole veel vajalikul määral uurinud. Kahekümnendal sajandil paistab kodanlik ühiskond silma kultuuri kiire arenguga. Paljude sel perioodil loodud šedöövrite vastu tunnevad marksistid sügavat lugupidamist ja isegi aukartust. Seejuures muidugi süvenevad kunstnikud ja kirjanikud kapitalismi tingimustes elades kodanluse ellu ja, saades tasu valitsevalt klassilt, on nad tema ideoloogia mõju all.

Keegi ei saa eitada Nõukogude Liidu ja teiste sotsialismimaade marksistliku mõtte mõju Lääne intelligentsile nüüd ja tulevikus, kuid siiski said Läänes kõige mõjukamateks filosoofilisteks õpetusteks pragmatismi ja positivismi mitmesugused vormid, Freudi ja teiste psühhoanalüütikute õpetused, ja veelgi hiljem — eksistentsialism.

Need filosoofilised süsteemid ei ole marksismiga kooskõlas. Kuid inimteadvuses ei teki ideed puhtal kujul. Kunst ei ole «puhas» või otsene ühiskondlike vaadete väljendus.

Hädavajalik on uurida kunstniku keerulisi ja vastuolulist teadvust, ainult siis saab täiel määral mõista kunstiteost ja otsustada, kuidas ta hakkab mõjutama inimeste tegusid, nende saatust.

Sartre'i katse ühendada eksistentsialism marksismiga kasvab välja tema spetsiifilistest kogemustest ja peegeldab teatud elemente tänapäeva Prantsusmaa ühiskondlikust elust. Seetõttu vaadelda eksistentsialismi ainult kui reaktsioonilist või koguni fašistlikku ideoloogiat tähendab minna inimese ja meie ajastu ülima lihtsustamiseni. Täpselt niisamuti on võimatu mõista Picasso loomingut, kui kõigile selle lätetele — kubismile, sürrealismile, primitivismile, positivismile, mitmesugustele freudistlikele ja eksistentsialistlikele sümbolitele ja kujunditele — riputada lihtsalt külge vastav sildike ja kindlalt unustada, et neidsamu filosoofilisi ja kunstilisi voolusid väga keerukates seostes me näeme tema kõige eredamates ühiskondlikel teemadel tehtud töödes — näiteks «Guernicas».

Kas me saame mõista Hemingwayd, kui me ei uuri tähelepanelikult tema pidevaid mõtisklusi surmast, tema arusaamist elust kui mosaiigist, mis koosneb läbielatust (arvamus, mis mõjutas tema karakteriseerimise meetodit ja stiili), tema usku sellesse, et inimesed võivad saavutada täiuslikkuse ainult eksistentsialistliku mehisuse aktides?

Ei tohi piirduda mõttega, et ühe või teise kunstniku, näiteks Hemingway, erandlik andekus ja inimlik võlu nihutavad tagaplaanile tema väärad ühiskondlikud ja filosoofilised ideed. Sellisel arvamusel pole midagi ühist inimese olemuse mõistmisega.

Faulkneri kunst erineb Hemingway omast; Faulkneri keskkond (aga keskkond kujundab loova isiksuse!) on teine. Kuid mitmeid fooknerlikke mõtteid ja kujutlusi võib kohata ka Hemingway teostes, sest nende loomingul — erinevustele vaatamata — on ühine kultuuriline ja klassiline alus.

Pöördume varasemasse perioodi. Dreiser kirjutas mõned oma suurtest romaanidest kahekümnenda aastasaja esimestel aastatel mõjutatuna Spencerist ja sotsiaaldarvinismist — ebaajaloolistest ja vigastest teooriatest. Me ei saa sulgeda silmi ideoloogia vääruse ees, küll aga peame välja selgitama, mis aitas ja mis takistas Dreiserit tungimast Ameerika kapitalismi olemuse ja tema ühiskondliku mõjuni.

Kas meil on põhjust USA ajalugu viimase viiekümne aasta jooksul hinnates piirduda pragmatismi iseloomustamisel sõnadega «imperialismi filosoofia»? Kas see iseloomustus haarab ikka kõik William James'i mõtted inimesest ja universumist? Kas ta selgitab Holms'i, Black'i, Douglas'e jt. juristide juriidilisi teooriaid ja Ameerika seaduste nendepoolseid tõlgendusi? Kas ta aitab kaasa ajalooliselt õigele arusaamisele «uuest kursist», kuna Franklin Roosevelt ja tema kaaskondlased juhindusid sel ajal just pragmatismist?

Kas me võime väita, et Freudi õpetuse eduks pole mingeid põhjusi? Õigem oleks vaadelda küsimusi, mida Freud tõstatas, kui reaalseid probleeme, mis tekkisid tänu kodanlikule ühiskonnale.

Freudi ekslikud vaated antropoloogiale, tema lihtsustatud ajaloomõistmine ei vasta nendele küsimustele. Kuid ka marksismil on veel palju teha inimese sisemise emotsionaalse elu tundmaõppimisel.

Ei tohi unustada, et kunst, mis kujutab haiget ühiskonda, nakatub ka ise tihti haigusesse, mida ta kirjeldab; laostumine haarab ka kunstnikku ennast ja temas algab

(Järg lk. 4)

...teesid...

(Algus lk. 2)

13. TRÜ komsomol on saavutanud edu ühiskondlike tööde organiseerimisel ja neist osavõtmisel. Paremini kui möödunud aastal olid organiseeritud suvetööd Tartus. Tublilt töötasid meie üliõpilased EÜE-s, sealhulgas Kasahstanis ja Ungaris.

14. Üliõpilaspäevad on muutumas meie üliõpilaste traditsiooniks. Iga järgnev aasta peaks andma uut üliõpilaspäevade sisulisele küljele.

15. Pärast pikemat vaheaega on tööd alustanud Rahvaste Sõpruse Klubi, mis on teinud mõndagi ära internatsionaalsete suhete tugevdamiseks vennasvabariikide noortega.

Süstemaatilisemaks ja järjekestvamaks tuleb viia suhted NSVL teiste kõrgemate õppeasutustega. Häid saavutusi selles osas on Arstiteaduskonnas.

16. Tänavu võime esmakordselt rääkida reaalsetest saavutustest kontaktide loomisel välismaa, eeskätt sotsialismimaade üliõpilastega. On kujunenud eeldused sidemete edasiseks arendamiseks Ungari RV, Saksa DV, Poola RV ja Soome Vabariigi üliõpilastega.

Taotleda suuremaid võimalusi TRÜ üliõpilastele õppeekskursioonideks, turismireisideks jms. välismaale.

17. Fikseerida ELKNÜ KK, Tartu Linnakomitee ja EKP TRÜ Komitee osa ülikooli komsomoliorganisatsiooni töö suunamisel ja juhendamisel.

ELKNÜ TRÜ Komitee

AMEERIKA KULTUURIST

(Algus lk. 3)

võitlus kompromissi ja meeleheite vastu, mis ähmaselt peegeldab ümbritsevat tegelikkust. Kui see on tõsine kunstnik, sunnib tema loominguline impulss, eneseväljendamise vajadus teda julgelt küsimusi püstitama, puudutama haiguse sotsiaalseid juuri.

Kestab lagunemine — tuntud vaimsete väärtuste purunemise protsess USA-s. Kultuur on «dekadentlik», aga see mõiste on küllalt keerukas ja vastuoluline. Peamiseks mõjuvaks vahendiks dekadentsi vastu inimestes ja ühiskonnas on opositsioon kehtiva korraga ja võitlus oluliste muudatuste eest. Ja me täheldame, et opositsioon USA-s tugevneb — nii intelligentsi seas kui elanikkonna põhimassis.

(Lühendatult ajakirjast «Inostrannaja Literatura»)
Tõlkis R. TIMAK

itd

I tak dalej — ja nii edasi — sellist pealkirja kannab ajakiri, mida annab välja Poola Üliõpilaste Liit. Ajakiri ilmub kord nädalas ja on oma sisult ja kujunduselt väga mitmepalgeline. Allpool on püütud anda väike ülevaade mõnest ajakirja numbrist, mis Krakowi üliõpilased meile saatsid.

Et tegemist on üliõpilasajakirjaga, siis on peatähelepanu pööratud tudengielu mitmesugustele külgedele. Palju huvitavat on kirjutatud suvekuudest — puhke- ja õppelaagritest, ülemaailmsest üliõpilasteatrite festivalist, mis toimus 21.—30. aprillini k. a. Nancys, meesüliõpilaste sõjaväelaagrist. Ei puudu ka kriitilised artiklid, leitakse, et tudengid on passiivsed.

Tähelepanu leiab Poola üliõpilasliikumise ajalugu — igas numbris ilmub vastavasisuline artikkel.

Läbi mitme numbri ilmub artiklite sari «CIA tegevus üliõpilaste hulgas», kus paljastatakse selle antiprogressiivse organisatsiooni mahhinatsioone. Pikem kirjutis ilmub ka antikommunistide propagandaaparaadi tegevusest Ida-Euroopa maades.

Üliõpilaste tarbeks on igas numbris ka «Juriidilise nõuandla» nurk.

Palju ruumi on ajakirjas pühendatud noorte elule Läänes ja Idas, filmiuudistele; tutvustatakse popmuusika tegelasi, filmitähti.

Ei puudu ka fotoinformatsioon viimase aja sündmustest. Oma koht on poliitilisel kommentaaril.

Peale selle — intiimelu küsimusi puudutavad kirjutised, esperantorubriik, kus avaldatakse ka kirjasõprade aadresse kogu maailmast, lühijutte, populaarseid laule ja peamurdmist.

Ülevaate koostas
M. ARU,
inglise filoloogia III kursuselt

Kolhoosijutt

Oh õnne, nüüd olen siis ometi ÜLIÕPILANE. Eksamite raskus möödas ja lisaks veel kuldne kolhoosiaeg. Meie töötasime Valga rajooni sovhoosis «Tahe». Töö või asi! Põhupanek, kartulivõtmine — puhas mõnitamine. Ja käsutavad, õpetavad meid, ÜLIÕPILASI. Vastasime, et korjaku ise oma kartuleid, kui kogu aeg õpetavad.

Muidu oli meil vahva kursus. Igatahes hea kaardimeeste pundi saime kokku ja kui päike lõunataevasse keris, oli hea põhuhunnikus külitades ässasid ja trumpe pakkuda. Töö asjus oli ka niisugune üksmeel, et lase aga olla. Ega siis või põllutööga ennast ära katkestada, sest terve ülikooliaeg seisab veel ees ja ega meile ometi põllutöö eest arvestust või eksamihinnet panda.

Füüsika-Keemiateaduskonna I kursuse lõbus ja TÖÖKAS kollektiiv

Kõik massispordiüritustele!

Käesoleva aasta oktoobrikuu teine pool on eriti tihe massispordiürituste poolest. Tähtsamateks on VTK võistluste nädal ja kehakultuuriürituste konkursi sarjas toimuvad jooksukrossid ning orienteerumisvõistlused.

VTK võistluste nädal toimub 16.—20. oktoobrini ja on mõeldud kõigile kehalise kasvatuse tundidest osavõtvatele II—IV kursuse üliõpilastele. Võistlused toimuvad tunniplaanis ettenähtud kehalise kasvatuse tundide ajal ning kavas on 100 m jooks, hüpe (kaugus või kõrgus) ja heide (granaat või kuul).

Kooskõlastatult dekanaatidega toimuvad jooksukrossid sel sügisel teaduskondade kaupa neile sobivatel päevadel. Krossid toimuvad Tähtvere pargis algusega kell 17 alljärgneva graafiku kohaselt:

Teisipäeval, 17. X	Bioloogia-Geograafia- ja Kehakultuuriteaduskond
Kolmapäeval, 18. X	Matemaatikateaduskond
Neljapäeval, 19. X	Arstiteaduskond
	Füüsika-Keemiateaduskond
	Ajaloo-Keeleteaduskond
	Õigusteaduskond
Reedel, 20. X	Majandusteaduskond

Kõigil krossipäevadel võetakse vastu ka teiste teaduskondade üliõpilasi.

Orienteerumisvõistlus on sel sügisel «õine» ning toimub neljapäeval, 26. X algusega kell 20 «Vanemuise» pargis (Tiigi tn.).

TRÜ Spordiklubi palub kõiki spordiorganisaatoreid ja teaduskondade spordinõukogusid tulla tegevuse kooskõlastamiseks lähema nädala jooksul Spordiklubi kantseleisse V. Kingissepa tn. 19.

TRÜ Spordiklubi

„Rajacas" on täie tervise juures

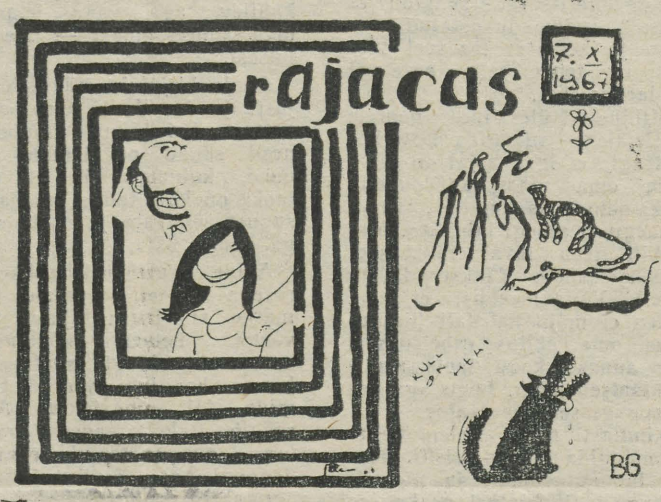

Kui te nüüd arvate, et Rajacas on pensionile läinud, siis te eksite rängalt.

Rajacas on oma elu parimates aastates ja õitsva tervise juures. Käib igal hommikul Toomemäel jooksmas ja tõstab sangaga pommi. Peale kõige muu tervitab Rajacas oma noori sõpru ja laseb neile edasi öelda, et oktoobrikuus on ilusad kuivad ilmad.

Esietendus toimub muidugi nagu alati 7. oktoobril 1967. a. ülikooli klubi suures saalis, algusega kell 20. Pileteid õhtule on raske saada. Programm on, nagu alati, kurb-tõsise sügava psühholoogilise alltekstiga.

Eriti soovitame tulla noorukestel esimese kursuse tudengitel, kes elus nii vähe veel kogenud on. Ja keegi ei tea ju öelda, kas nad tuleval aastal veel ülikoolis käivad. Pealegi on see «Rajaca» viimane etendus.

Hea oleks, kui teised saaksid ka tulla! Sõber võtke muidugi kaasa.

Täielikult uus programm!

Saame siis seltsmendal kokku!

RAJACAS

TEATED

ÜTÜ

TRÜ hospitaalsisehaiguste ringi töökoosolek toimub 6. okt. kell 18 Tartu Vabariikliku Kliinilise Haigla siseosakonna auditooriumis. Päevakord: 1. Immuniteedist ja immuniteedi patoloogiast (dots. L. Päi). 2. Aruanne 1966./67. õ/a. tööst (üliõp. E. Männik). 3. Uue tööplaani koostamine. 4. Uute liikmete värbamine.

RSR

Esmaspäeval, 9. okt. kell 18 on üt. auditooriumis nr. 212 avakoosolek teemal

«MIKS PUHKES SÕDA LÄHIS-IDAS?»

Samas toimuvad ka presidendivalimised. Tulge toetama oma kandidaate!

* * *

ARSTITEADUSKONNA KOMSOMOLIKONVERENTS TOIMUB 11. OKTOOBRIL, S. O. KOLMAPÄEVAL, ALGUSEGA KELL 17 TRÜ AULAS. DELEGAATIDE REGISTREERIMINE ALGAB 15 MINUTIT ENNE KONVERENTSI ALGUST.

ARSTITEADUSKONNA KOMSOMOLIBÜROO

* * *

Teisipäeval, 10. oktoobril algusega kell 20 korraldab ENSV Riiklik Filharmoonia TRÜ aulas KONTSERDI EESTI RAHVALAULUDEST. Esinevad Ellen Laidre ja setukoor. Kontserdi käigus antakse selgitavaid märkusi esitatavate rahvalauludе kohta.

Üliõpilastele müüakse pileteid à 50 kop. Soovitav on osta pileteid organiseeritult (kursuste kaupa) peahoone kassast.

Uut teatmekirjandust

М. Фасмер. **Этимологический словарь русского языка.** Перевод с немецкого и дополнения О. Н. Трубачева. Том. 2 (Е — муж). Москва 1967. 671 lk. (4673 sõnaseletust).

Библиографический указатель научных работ сотрудников Пермского гос. университета. 1916—1965. Пермь 1966. 451 lk. (6270 nim).

Художественная литература. Литературоведение. Искусство. 1964. Рекомендательный указатель литературы. Москва 1966. 328 lk.

Художественная литература. Литературоведение. Искусство. 1965. Рекомендательный указатель литературы. Москва 1966. 264 lk.

PÄEVAKAJA

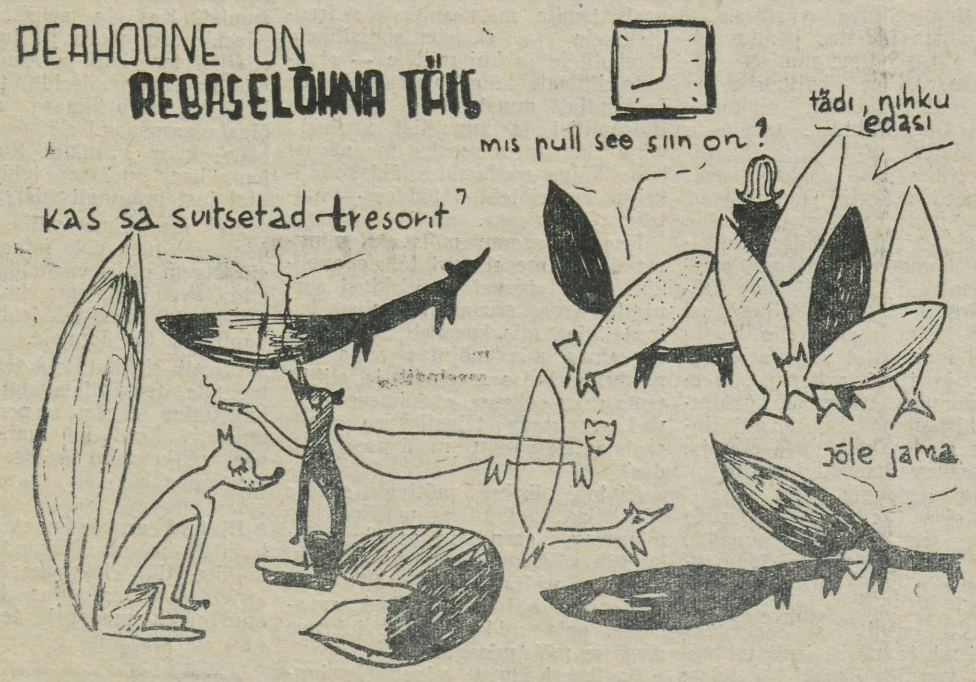

A. Oissari karikatuur.

Muusikahuviline tudeng!

Eeloleval hooajal on Sul võimalik külastada TRÜ aulas toimuvaid solistide kontserte kontserdikaardi alusel.

Kontserdikaardi 1967 omanikuna võid Sa omal valikul külastada 6 alljärgnevatest kontsertidest:

6. oktoobril	**— Margarita Voitese lauluõhtu,**
10. oktoobril	**— Ellen Laidre kontsert eesti rahvalauludest,**
17. oktoobril	**— Tiit Kuusiku kontsert,**
22. oktoobril	**— Vladimir Alumäe viiulikontsert,**
24. oktoobril	**— Emil Gilelsi klaverikontsert,**
27. oktoobril	**— A. Markovi viiulikontsert,**
30. oktoobril	**— Gleb Akselrodi klaverikontsert,**
31. oktoobril	**— Galina Kulkina lauluõhtu,**
14. novembril	**— Maria Grinbergi klaverikontsert,**
20. novembril	**— Mare Teearu viiulikontsert,**
22. novembril	**— Jelena Solovjova lauluõhtu,**
24. novembril	**— V. Kastelski klaverikontsert,**
29. novembril	**— V. Žuki viiulikontsert,**
7. detsembril	**— A. Homitseri tšellokontsert,**
13. detsembril	**— E. Butšinskaja viiulikontsert,**
16. detsembril	**— Jüri Pärja kontsert,**
21. detsembril	**— R. Bobrineva lauluõhtu.**

Kontserdikaardi omandamisel kindlustad Sa oma viibimise kontserdil ka stipipäeva eel ja kuuled ühe kontserdi tasuta (kontserdikaardi hind 3 rbl., odavaim kontserdipilet 60 kop. — arvesta kokku!).

Kontserdikaardi omanikuna ei jää Sa ukse taha ka kuulsaimate interpreetide esinemise ajal!

Omanda kontserdikaart juba täna TRÜ ametiühingu komiteest!

ÕIENDUS

Meie ajalehe eelmises numbris avaldatud tõlkes «Ameerika kultuurist» lugeda 3. veeru teises lõigus «... ja «See juhtus Vichy's»...»

Toimetaja: J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 6697. MB 07078.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 29 (676) Reedel, 13. oktoobril 1967 XXI aastakäik

ELKNÜ TRÜ ORGANISATSIOONI

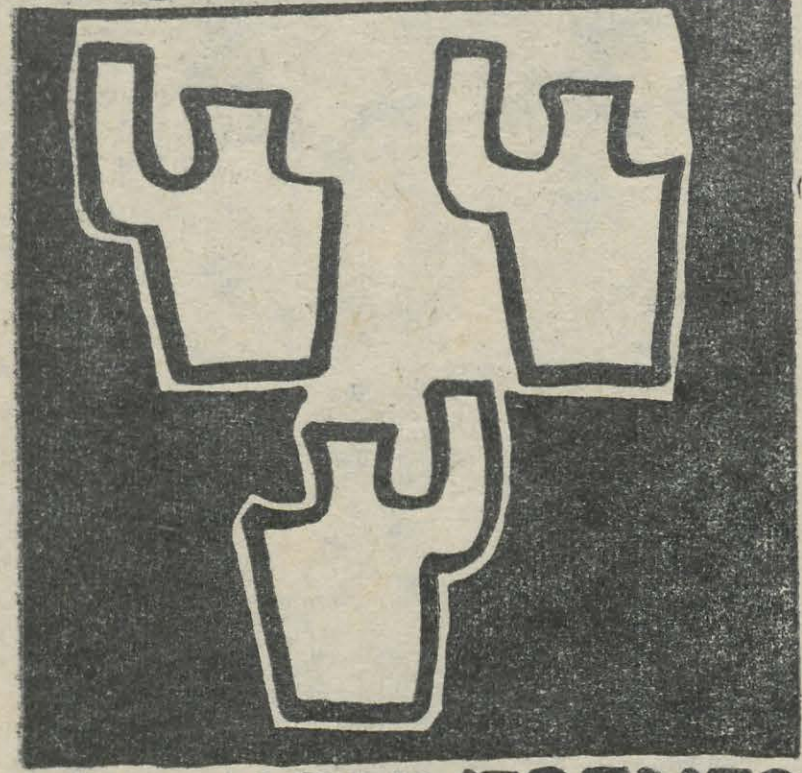

XV KONVERENTS OKTOOBER 1967

TERVITAME KONVERENTSI DELEGAATE!

KONVERENTS ALGAB laupäeval, 14. okt. kell 11 TRÜ aulas

Professor Juhan Auli juubel

15. oktoobril saab zooloogia kateedri juhataja prof. Juhan Aul 70-aastaseks ning 1. detsembril täitub tema pedagoogilise tegevuse algusest 51 aastat, millest ligi 40 aastat on töötatud meie ülikooli seinte vahel.

Juubilari sünnikoht asub Pärnumaal Are vallas. Seal algas ka koolitee vallakoolis, seejärel ministeeriumikoolis ning Pärnu linnakoolis. Varakult tuli asuda iseenda eest hoolitsema ja ärksa vaimuga 19-aastasest noormehest sai Uulu valla algkooli õpetaja. Õpetades õppis ta ka kogu aeg ise: 23-aastasena omandas J. Aul õpetajakutse. 1921. aastal sooritas eksternina küpsuseksamid ja sama aasta sügisel astus Tartu Ülikooli loodusteadust õppima. Ka ülikoolis polnud võimalik käia samal ajal töötamata — algul õpetajana Tartu linna õhtualgkoolis, siis Rahvaülikooli ja Haridusliidu lektorina ning õpetajate seminari loodusloo õpetajana. Üliõpilaspõlves valmis ka esimene teaduslik uurimus — I preemia vääriliseks tunnistatud auhinnatöö. Kujunes ja süvenes huvi antropoloogia vastu ning veel enne ülikooli lõpetamist ilmub J. Auli sulest töid valitud erialal. 1928. aastal lõpetas J. Aul ülikooli zooloogiamagistrina ja samal aastal võeti ta tööle ülikooli zooloogiainstituuti assistendi kohale. 30 aastat tagasi kaitses J. Aul oma doktoritööd Lääne-Eesti eestlaste antropoloogiast. Alates 1958. aastast juhatab prof. J. Aul zooloogia kateedrit.

Kümned suuremad erialased tööd, ulatuslik monograafia «Eestlaste antropoloogia» (1964), ettekanded ülemaailmsetel kongressidel on teinud juubilari tuntuks kogu maailma antropoloogide seas ning tänu tema visale tööle võib Eestit nimetada üheks antropoloogiliselt paremini uuritud maaks maailmas. Teadlase- ja pedagoogitöö, teaduslike artiklite-raamatute ja õpikute kirjutamine või tõlkimine, üliõpilaste ja nooremate kolleegide kasvatamine — see kõik on olnud juubilaril lahutamatult seotud. Suured kogemused, otsingud, alaline valmisolek kõike uut, väärtuslikku rakendada on teinud prof. J. Aulist igale üliõpilasele alatiseks meelde jääva õpetaja. Mitmekordse juubeli puhul soovime juubilarile jaksu ja indu ning edasist noorusvärskust teaduse radadel ja noorte kasvatamisel!

Käärikul...

olid möödunud nädalavahetusel koos komsomoliaktiiv ja Rahvaste Sõpruse Klubi. Arutati komsomolikonverentsi ja üliõpilaspäevadega seotud küsimusi. Komsomoliaktiivile esinesid TRÜ poliitilise ökonoomia kateedri õppejõud dots. H. Metsa, ELKNÜ Keskkomitee kooliosakonna instruktor K. Jaanson ning TRÜ loogika ja psühholoogia kateedri juhataja U. Siimann. H. Metsa tutvustas meid uue majandusreformiga. U. Siimann vestles rakenduspsühholoogia aktuaalsetest probleemidest. Välispoliitilise ülevaate andis K. Jaanson.

Laupäeva keskpäeval jätkus töö kahes sektoris.

Üliõpilaspäevade ettevalmistamise komisjonis olid kõne all pidustuste kava ja traditsioonid, külalisdelegatsioonide vastuvõtmine ja majutamine. Arutluse käigus tekkis hulgaliselt probleeme ja ettepanekuid. Lähemal ajal otsustati külalistele saata üliõpilaspäevade ajal toimuvate seminaride orienteeruv programm. Et enamik meie üliõpilastest ei oska vana üliõpilaslaulu «Gaudeamus», tuleks laulu sõnad avaldada ülikooli ajalehes, võib-olla isegi organiseerida üliõpilaslaulude ühisõppimist. Külaliste vastuvõtmine ja majutamine jääb RSK ülesandeks.

Õppetöö sektoris koostati tööplaani projekt ja arutati läbi sektori ülesanded töös esimeste kursustega.

Laupäeva õhtupoolikul **toimus komsomolikomitee pleenum,** kus arutati läbi XV komsomolikonverentsil esitatav komitee aruanne.

Kaasakiskuvaks kujunes PSEUDORAMETO. Oma vaimukust ja taipu näitasid viis võistkonda. Enne viimast küsimust juhtisid võrdsete punktide arvuga «Kevad» ja «Kõnna-Kõnna». Otsustavaks kujunes viimane ülesanne — imiteerida üliõpilaspäevi. Huvitavalt ja vaimukalt esines võistkond «Kevad» — kaks aastat tagasi maeti kõige halvem üliõpilane ja õppejõud aasta eest avati neile mälestussammas, tänavu leiab aset «ülestõusmine». Punktiline eduseis kujunes «Kevade» kasuks.

Pühapäeval olid kõne all konverentsiga seotud küsimused. Arutati läbi komitee liikmekandidaatide nimekiri, referaatide teemad. Kerkis üles mitmeid lahendamist vajavaid probleeme, millest otsustati informeerida rektoraati, näit. dekanaatide vastuvõtuajad eksamisessiooni ajal, üliõpilaste töölkäimine õppetöö kõrvalt, üliõpilaste poolt tõstatatud küsimuste lahendamise süsteem jne. Mainitud probleemid leiavad sügavamat analüüsi komsomolikonverentsil.

T. ROOSMAA

NB!

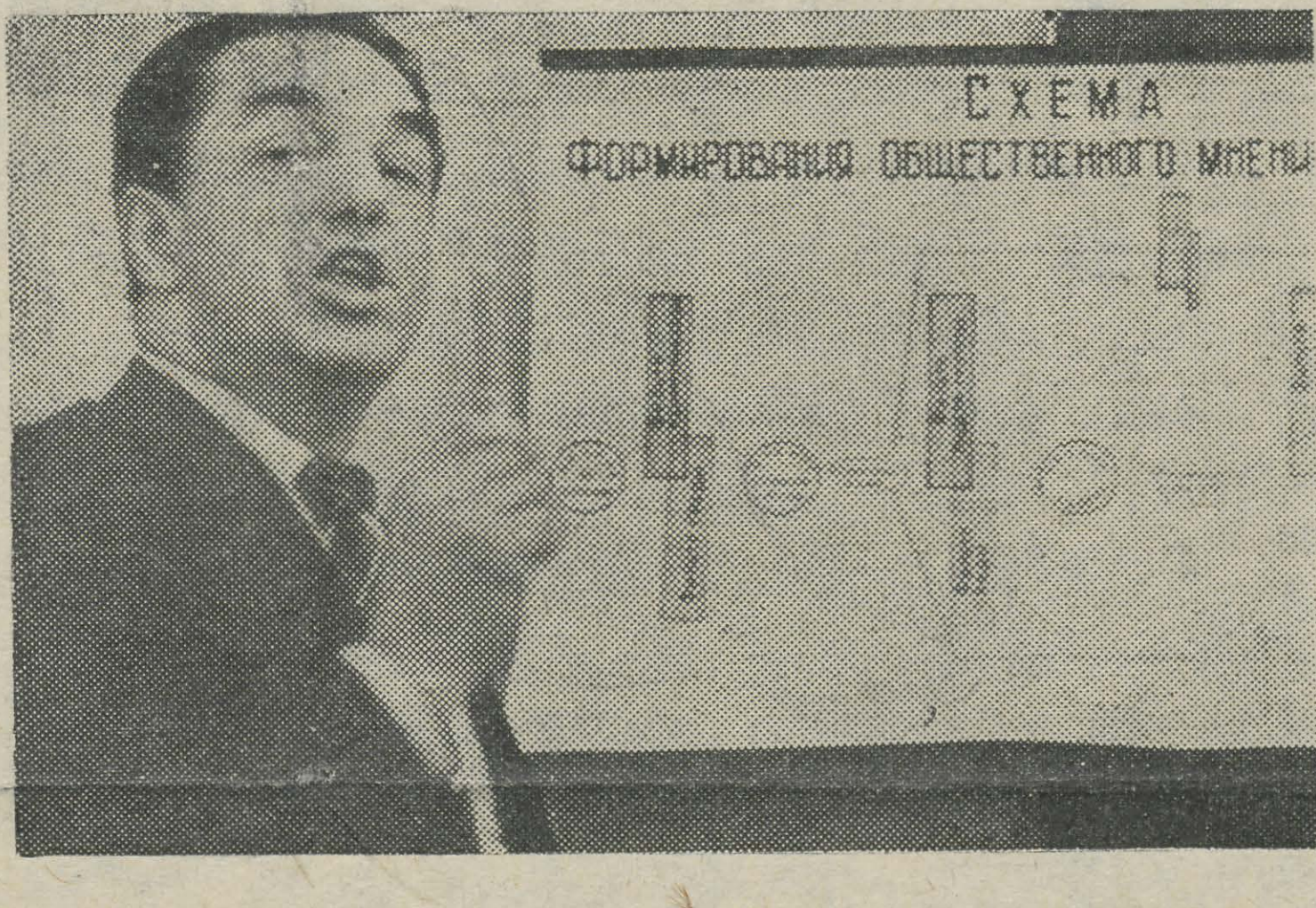

TRÜ komsomoliorganisatsiooni lektooriumis käis möödunud nädalal esinemas külaline kaugelt — Moskva Võõrkeelte Instituudi tõlketeooria kateedri dotsent, filosoofiateaduste kandidaat Juri Vorontsov. Külaline esines meile loenguga «Massiliste kommunikatsioonivahendite kasutamisest kodanliku propaganda poolt ühiskondliku arvamuse kujundamisel».

J. Vorontsov tegeleb nende massikommunikatsiooni faktorite uurimisega, mis määravad kindlaks kommunikatsiooni efektiivsuse. Massikommunikatsiooni uurib ta juba 8 aastat ning on viibinud teaduslikel komandeeringutel Inglismaal, Kanadas ja Ameerika Ühendriikides.

Oma vestluses pärast loengut märkis sm. Vorontsov tunnustavalt Tartu sotsioloogide uurimistööde tähtsust üleliidulises mastaabis. Ta ütles: «Tahaksin kindlasti sõita veel kord Eestisse — Tallinna multifilmide ja Tartu sotsioloogide pärast — ning hoida sidemed tartlastega võimalikult tugevad».

S. ENDRE tekst,
K. RAUA foto

Ilma hoovõtuta

Õppetöö käib juba kolmandat nädalat. Peaaegu niisama kaua on tegeldud teaduslike probleemidega. Kuid veel pole uurimistöö saanud täit hoogu. Mis on kõige pakilisem, aktuaalsem praegusel etapil ÜTÜ-s? Pöördume selle küsimusega Uno Siimanni poole.

«Antud momendil on kõige tähtsam ringide ja ringijuhatuste töölehakkamine. I kursuse üliõpilastele tutvustame kuni 15. oktoobrini ÜTÜ tööd ja võimalusi sellest osavõtmiseks.

Praegu toimub vabariiklik teaduslike tööde konkurss, millele saadeti ülikoolist üle 50 töö. Tulemused selguvad Suure Oktoobri aastapäevaks. Üleliidulise teaduslike tööde konkursi tulemused pole veel selgunud. Küll on aga teada, et neljast meditsiinialasest tööst esitati kolm kuldmedali saamiseks. Kas need ka kinnitatud on, ei tea täpselt.

Veel XXII ÜTÜ konverentsist. Selle materjalid avaldati viies kogumikus. Need äratasid laialdast tähelepanu väljaspool Eestit, nii Nõukogude Liidus kui ka välismaal. Teaduslikule Raamatukogule, mis tegeleb ka meie kirjastusgrupis väljaantud kirjanduse vahetamisega, on pöördutud mitmelt poolt ÜTÜ kogumike saamiseks. Veel on võimalus neid kogumikke osta kirjastusgrupi kioskist.

Ja veel. 12.—14. oktoobrini toimub Vilniuse Riiklikus Ülikoolis ÜTÜ XX konverents, kuhu läheb ka meie esindaja. Hiljuti võeti osa noorte neurokirurgide konverentsist Minskis. Aspirantide ja nooremate teaduslike töötajate hulgas esines meilt ka üks üliõpilane ettekandega.

Ning lõpuks. Hakkame ette valmistama ÜTÜ XXIII teaduslikku konverentsi.»

ANDRUS SAAR

Elagu uus president!

hüüdsid RSR-lased esmaspäeva õhtul, kui valimised ilma verevalamiseta lõpule jõudnud olid.

Ent kõigest järjekorras.

Et näha-kuulda, kas Iisrael saab karistuse ja kes valitakse RSR uueks peaks, tuli kokku 148 poliitikahuvilist.

Vana president Toomas Leito alustas koosolekut volituste mahapanekuga. Kuigi senati hulgast kostis hääli, mis teda diktaatorluses süüdistasid, pani poliitilises võitluses karastunud president ette arutada mitte tema tegusid, vaid Iisraeli ja Araabia maade tüliküsimusi, sest vaevalt juhtus tema valitsusajal nii hirmsaid asju kui möödunud suvel Lähis-Idas.

Senat jagunes kaheks, kusjuures üks pool püüdis kosta Iisraeli eest, teine aga argumenteerida Araabia maade ettevõtmisi.

Publiku veenmiseks lähtuti seisukohast, et fakt on püha ja kommentaarivaba, lasti käiku dokumendid põhikirjast ÜRO paberiteni ning parasjagu demagoogiat, seda nii ühelt kui teiselt poolt.

Et RSR-s valitseb (vähemalt näiliselt) demokraatia, siis oli presidendikandidaate tervelt viis, kuid siiski hääletati poliitilistest kirgedest kuumaksköetud atmosfääris peaaegu üksmeelselt Rein Ruutsoo poolt. Uus president esines programmkõnega.

Keeldunud otsustavalt vastu võtmast suuremate välis- ja kodumaiste ajalehtede korrespondentsi andis verivärske president oma esimese intervjuu ajalehele «Tartu Riiklik Ülikool».

1. «TRÜ»: Kas on oodata repressioone opositsiooni vastu?
President: Mul on au omada selliseid vastaseid.

2. «TRÜ»: Kuidas hindate kaastöö võimalust kukutatud ladvikuga?
President: Täiesti positiivselt.

3. «TRÜ»: Millega loodate kindlustada oma võimu?
President: Divide et impera!

4. «TRÜ»: Programm?
President: Uued ideed, mis on praegu veel riiklikuks saladuseks. Samuti loodan, et kvantiteedilt kasvab kvaliteet.

Asepresidentideks nimetas Rein Ruutsoo Olev Mikenbergi, II kursuse juristi, ja Riivo Sinijärve keemiaosakonna III kursuselt. Jääb üle veel lisada, et RSR-i uus president Rein Ruutsoo õpib ajalooosakonna II kursusel ja kaalub 73,5 kg, mis aga ei eita tema poliitilist raskekaalulisust.

TRESOR

Pidulik kontsert-aktus

Laupäeval, 14. okt. kell 19 toimub TRÜ aulas läti esimese revolutsioonilise luuletaja, Tartu Ülikooli kunagise üliõpilase Eduard Veidenbaumi 100. sünniaastapäevale pühendatud kontsert-aktus.

Sel puhul sõidavad Tartu üle kahekümne läti kirjaniku ja literaadi. Ettekandega «Eduard Veidenbaum ja Tartu Ülikool» esineb Läti NSV TA KKJ vanem teaduslik töötaja filoloogiakandidaat A. Vilson (eesti keeles). Kontserdil esinevad Läti NSV Filharmoonia segakoor ja Riia Ooperi- ja Balletiteatri solistid. Eduard Veidenbaumi luuletusi loevad Läti Akadeemilise Draamateatri ja RT «Vanemuise» näitlejad.

Oodatakse ülikooli pere arvukat osavõttu. Sissepääs kõigile vaba.

Kinosõbrad!

Arvatavasti oled Sa märganud meie seinalehte «Amfo» Kingissepa ja Ülikooli tänava nurgal. Tartu kinoklubi loodi sel aastal. Tema tegevus seisneb ühises filmide vaatamises ja nende arutamises. On võimalus näha parimaid oma žanri esindajaid ja vanu arhiivifilme. Toimub kohtumisi kinoala töötajatega. Algavad ka loengud kinokunsti ajaloost. Kinoklubi käib koos esmaspäeviti üle nädala kino «Komsomol» kohvikus.

Nägemiseni tuleval esmaspäeval kell 18.00.

ALPINISMIST vt. lk. 2 ja 3

MÄGEDEST, ALPINISMIST JA «FIRN»-IST

Miks ma tegelen alpinismiga?

Alpinismi võib vaadelda teatud piirialana spordi ja mägiturismi vahel. Ta annab alpinismiga tegelejale seda, mida ei anna ükski spordiala eraldi võetuna.

Siin on vaja jõudu, osavust, kindlat kätt, head reageerimisvõimet, visadust, tahtejõudu, otsustusvõimet, jne. -- kõiki neid häid ja vajalikke omadusi, mida inimestes kasvatab sport. Kuid alpinismil on haruldane omadus, mis lisab talle erilise võlu — siin puudub täielikult konkurentsi moment, ja palju selgemalt kui ühelgi teisel spordialal tunnetad kaaslast, tema sõprust ja abistavat kätt. Samal ajal jääb alles püüd eesmärgi poole — ja veel millise poole! Seda oskavad hinnata vaid need, kes ise on mägedes ööpimeduses, ääretus vaikuses, tumedas taevas vilkuvate tähtede all alustanud teekonda üles — tipule!

Eesmärgile püütakse jõuda tavaliselt kõige kaunimaks ajaks — päikesetõusuks. See on vaade, mida tasub näha! Kuidas vähehaaval lööb helendama kõrgemate tippude päikesepoolne külg, siis igilumised nõlvad, lõhestatud mustade kaljusaarekestega, üksik pilvemüts mõne kõrgema tipu ümber, mis asub tihti allpool sind, ja kuidas lõpuks üle selle võimsa avaruse ööse! nii tume olnud taevas muutub sini-siniseks ja särav päike haarab oma võimusesse kogu mäestiku. Nüüd peab alla kiirustama, sest varsti muudab päike lumekooriku pehmeks ja lumiseid teelõike on hoopis raskem läbida, sulatab jääseintel lahti külmunud kivid, mis võivad tipuvallutajaid mõnikord pisut ebameeldivalt üllatada.

Ja veel! Kuskil mujal ei tunneta sellist täielikku usaldust, lähedust ja vajadust kaaslase järele kui siin — mägedes! Liigud sõbraga sama kõie küljes ja nii teineteist kordamööda aidates, julgestades jõutakse lõpuks eesmärgile — tippu. Ja kui tihti on marsruudil sinu elu täielikult sõbra kätes — kõik sõltub sellest, kuidas ta julgestab sinu minekut, kuivõrd kindel sa võid ta peale olla.

See mägedes tekkinud ääretu usaldus kaaslase vastu kandub igapäevasesse ellu. Nende kaaslaste peale, kellega oled vallutanud mäetippe, võid alati kindel olla. See teadmine muudab sind elus palju tugevamaks.

Umbes nii võiks sõnastada alpinismi romantikat.

Vale oleks jätta mainimata, et ka siin on oma köögipool, tihti kurb ja veel sagedamini raske. See juhtub tavaliselt siis, kui ununeb, et nendel teedel peab valitsema kaine mõistus, julge ettevaatus ja hea orienteerumisoskus, peab jätkuma jõudu ka loobumiseks ja oskust teha õige otsus — nagu seda nõuab olukord.

Kui aga tuntakse vaid oma jõust ja mägede avarusest suurt minekulusti, kõrvale jäetakse mõistlik marsruudihinnang, alpinismitehnika üksikasjad, julgestusnõuded — harva jätavad mäed karistamata sellise üleastumise.

Ja ometi on miski, mis tõmbab nii kindlalt, et seda, kellele alpinism ja mäed on meeldima hakanud, ei heiduta mingi raskus. Pigem vastupidi — innustab ja õpetab ühtlasi.

Vastuseks pealkirjas toodud küsimusele oleme püüdnud kokku võtta selle, mida on öelnud tuntud alpinistid, ja ka selle, mida ise arvame.

MÖÖDUNUD AASTAL SÕIDETI ELBRUSE IDA-TIPULE MOOTORRATTAGA, MIS SEISAB SEAL PRAEGUGI.

1. Klubil on oma embleem, oma vorm, rinnamärk, mille omanikuks saavad vaid need, kes teevad läbi toredad «eriprotseduurid». See eeldab, et klubi tegutseb juba pikemat aega.

TRÜ-s hakati alpinismiga tegelema 1959. a. sügisel. Huvitav on märkida, et NSVL alpinismi föderatsiooni aseesimees P. S. Rotatajev, kes muuhulgas uurib ka ajalugu, peab esimeseks arvestatavaks vene alpinistiks meie ülikooli esimese rektori G. F. Parroti poega J. J. F. W. Parrotit, kes on viibinud ekspeditsioonidel mitmes mägirajoonis ja kelle eestvedamisel toimusid nii mõnedki esmavallutused.

2. Kui palju on klubil liikmeid?

Seda on õige arvestada selle järgi, kui palju inimesi on viibinud laagris. Üldse on täitnud märgi «NSVL alpinist» normatiivid 122 inimest, kusjuures neist 50 on praegu järgusportlased. Tänavu suvel viibis Tartust alpilaagrites 40 inimest.

OHUTU, KIIRE JA MUGAV ON LASKUDA TIPULT NII:

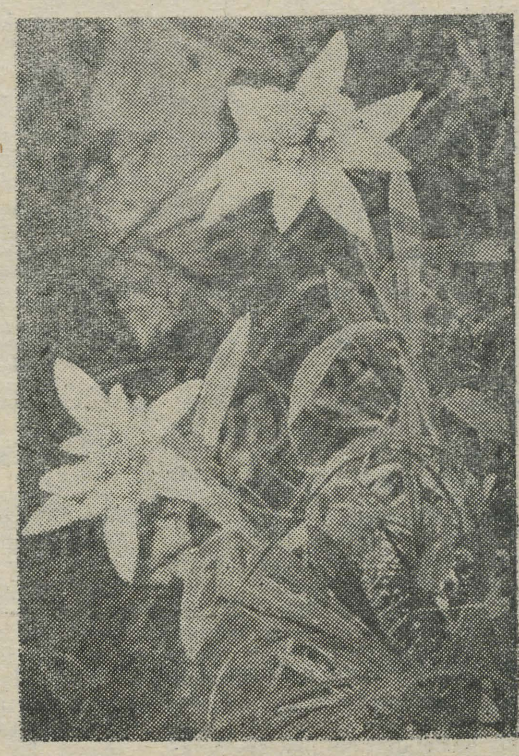

RASKESTI LIGIPÄÄSETAVAIS KOHTADES KASVAB UHKE ALPI EDELVEISS.

«FIRN»-IST

3. Saavutused?

Ülikooli alpinistid on neljal korral tulnud Balti kõrgemate koolide meistriteks kaljuronimises. Pidevalt on osa võetud Eesti koondise liikmetena Balti liiduvabariikide matškohtumistest.

ELBRUS

... KABARDIINI-BALKAARI ANSV TERRITOORIUMIL ASUB KAUKASUSE KÕRGEIM TIPP ELBRUS JA SUUR OSA KAUKAASIA ALPILAAGRITEST.

***

RÄÄGIME TÕUSUST ELBRUSELE...

RASKED KALJUSEINAD LÄBITAKSE SPETSIAALVARUSTUSE ABIL.

Elbruse vallutamine ei nõua erilist alpinismitehnikat, vaid ainult head füüsilist ettevalmistust ja kõrguse talumist.

Juuli lõpus tõusis Elbrusele 2000-st inimesest koosnev grupp. See tõus pühendati Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale.

Osa võttis inimesi väga paljudelt elualadelt, kelledest vaid vähesed olid varem tegelnud alpinismiga. Seetõttu olid alpiniaadi kümnest päevast seitse pühendatud ettevalmistustele, minimaalsete oskuste omandamisele. Osavõtjad saabusid Elbruse jalamile lippude, loosungite ja piltidega ehitud veoautodel. Kõik olid pidulikus meeleolus.

Alpinistidest moodustati 25-liikmeline üldine töö- ja päästemeeskond, kes saadeti 8 päevaks 4100 meetri kõrgusele, kus algab igilumi ja on retkest osavõtjate viimane öömaja, ette valmistama trassi suurtõusuks.

Sellesse rühma kuulus kaheksa eestlast, neist 5 TRÜ alpinismisektsioonist.

Tööd olid järgmised. Kandsime seljas üles päästetöödeks vajaliku varustuse; poolteisemeetrised toored puutoikad, millega markeerisime tõusuraja Elbruse idatipuni ja vedasime sinnamaale ka telefonikaabli. Tipule asetati urn pealkirjaga: «Mitte avada enne 100. aastapäeva», kuhu iga osavõtja pidi laskma plekist žetooni oma nime ja kodulinnaga.

Kõige massilisem tõus Elbrusele võis alata. Nüüd oli meie ülesandeks liikuda ahelikus kolonnide järel, nõrkenuid alla toimetada ning tagasi tulles viimasena laskuda, et keegi maha ei jääks. Ilm oli õnneks ilus ja kõik läks algul hästi. Oli omapärane näha ligi 2300 inimest lippude ja loosungitega kolonnides liikumas mööda lumist nõlva tipu poole. Kuid treenimatus ja kõrgusega harjumatus muutsid varsti oluliselt pilti. Lõpuni pidas vastu tuhande inimese ümber, kuid ega sellepärast žetoone ei jäänud urnis väheks, sest tagasimineja andis žetooni sellele, kes edasi läks.

Inimesed said proovida oma vastupidavust ja hiljem, kui all orus miitingut peeti, olid kõik juba päris lõbusad. Pidutseti tõelise lõunamaise temperamendiga.

TRÜ alpinismisektsiooni viieliikmelisele rühmale, kelle vanemaks oli füüsikaosakonna V kursuse üliõpilane P. Vürst, oli aga spartakiaadi orgkomitee eriti tänulik, sest see rühm paistis silma nii distsipliini, oskuste kui ka hea tahte poolest.

Tublimaid autasustas orgkomitee tunnistuste ja rinnamärkidega.

Lehekülje organiseeris TRÜ Spordiklubi alpinismisektsioon.

KÖÖK 6000 M KÕRGUSEL. ÜKS KIIRESTI VALMISTATAVAID JA MAITSVAID TOITE ON LUMEST JA KONDENSEERITUD PIIMAST TEHTAV JÄÄTIS.

4. Kuidas ja kus tegutsetakse?

Alpinismisektsioone on vabariigis kaks — Tallinnas ja Tartus TRÜ juures. Tartu sektsioon tegutseb Kehakultuuriteaduskonna suusakateedri juures. Üldise füüsilise ettevalmistuse treeneriteks on sama kateedri õppejõud Erna Abel ja Osvald Allikas. Spetsiaalsed treeningud toimuvad Toome keldriseinal ja Laiuse lossi varemeil. Võistlustel käiakse veel Rannamõisa pangal, Karjala maakitsusel ja mujal.

Treeningud toimuvad kolm korda nädalas. Traditsiooniliseks on saanud treeninglaager Käärikul, mis toimub talvisel õppevaheajal.

Suvel viibitakse tuusikute alusel mägirajoonides alpilaagrites, kus toimub spordijärgu tõstmine. Suvine hooaeg lõpetatakse alpinistide õhtuga, kus tseremoniaalselt lüüakse klubi täieõiguslikeks liikmeteks suvel mägedes käinud algajad alpinistid.

5. Kui kõrgele on tõustud?

Mäetippudele on tõustud Kaukaasias, Tjan-Sanis ja Pamiiris. Koos teiste Eesti alpinistidega tähistasid Eesti NSV 25. aastapäeva 1965. a. 7134 m kõrguse V. J. Lenini nimelise tipu vallutamisega ka kaks ülikooli alpiklubi kasvandikku.

6. Kas on olnud kokkupuuteid välismaa alpinistidega?

Alles hiljuti tuli Poolast turismimatkalt tagasi üle 30-liikmeline grupp Eesti alpiniste, nende hulgas muiaugi ka meie klubi liikmeid. Viibiti Varssavis, Požnanis, Krakovis ja Zakopane ümbruses Tatra mägedes. Mitmel korral kohtuti Poola alpinistidega.

7. Nagu ikka, ka tulevikuplaanidest?

1968. a. sügisel kavatseme osa võtta NSV Liidu ametiühingute meistrivõistlustest kaljuronimises, mis toimuvad Krimmis.

Üks suuremaid üritusi on 1970. a. planeeritud ekspeditsioon meie maa kõrgeimasse punkti, 7495 m kõrgusele Kommunismi mäetipule.

Selliste ürituste läbiviimiseks on loomulikult vaja ette valmistada järjest uusi järgusportlasi alpinismis. Perspektiivi on rohkem noormeestel, aga nagu praktika kinnitab, ei jää hätta ka tubli tahtmisega tütarlapsed.

8. Kas on veel midagi huvitavat, millest tahaks kõnelda?

Rääkida võiks palju huvitavat kohtumistest alpilaagrites, kus leidub inimesi kõikjalt Nõukogude Liidust, tihti ka välismaalt — Poolast, Tšehhoslovakkiast, Austriast ja mujalt.

Eestis on üks meeldejäävamaid üritusi talvine alpinistide vastlasõit, mis toimub tavaliselt kusagil Lõuna-Eestis. Võisteldakse külalistega Lätist ja Leedust, proovitakse koos vastlatoite ja hilisõhtul toimub tõrvikutega sõit lumisel maastikul, mis pakub pimedas oivalist vaatepilti.

9. Ja kokkuvõttes — selleks, et hakata tegelema alpinismiga, on vaja?

Üldiselt — vaid huvi ja head tahtmist.

Konkreetselt — suusaspordi kateedri juures uurida välja alpinistide treeninguajad ja hakata käima treeningtundides.

Spetsiaalsete küsimustega aga võib pöörduda Tartu Alpiklubi «Firn» kauaaegse presidendi, EPA füüsikakateedri õppejõu V. Pargi poole.

VALLUTAJATE OOTEL ...

EPP KAIDU, ÜLIKOOL JA „VANEMUISE" TEATER

PÜHAPÄEVAL TÄHISTATI «VANEMUISES» LAVASTAJA EPP KAIDU 30-AASTAST TEATRITÖÖ JUUBELIT.

JUTUSTAB ENSV RAHVAKUNSTNIK EPP KAIDU.

Foto: H. KAPPO

● MISSUGUSED ON OLNUD ÜLIKOOLI JA «VANEMUISE» TEATRI SUHTED?

«Mida rohkem aastaid tagasi, seda elavamad. Praegu on hoopis loiuks jäänud. Rääkida võiksin sellest ajast, kui mina õppisin «Vanemuise» lavakunstistuudios. See stuudio loodi 1934. aastal protestiks tol ajal teatris valitsenud sisutusele repertuaaris. «Vanemuises» oli siis nimelt aeg, mil mängiti ainult operette.

Stuudio oli meil kõrgetasemeline. Prof. P. ARISTE luges foneetikat, prof. A. KOORT — karakteroloogiat, J. SEMPER — stiiliõpetust, prof. G. SUITS luges kreeka teatri ja kirjanduse ajalugu, A. SUITS õpetas kõnetehnikat, J. SÜTISTE — deklamatsiooni, V. JOHANSON — kostüüme ja kombeid, K. ADER — deklamatsiooni ja kõnetehnikat jne. AUGUST SUNNE (ainuke päris teatriinimene) andis lavapraktikat ning oli ühtlasi kogu ettevõtmise juht.

Selliste inimestega kokkupuutumine ja nende loengud — see harjutas mõtlema. Mina unistasin varem ikka ülikoolist, aga majanduslikel põhjustel ma niikaugele ei jõudnud. Meie stuudio oli aga täiesti ülikooli tasemel.

Muide — mingit tasu meie lektorid ei saanud, talvel töötasime kütmata ruumides.

Stuudios õppisin koos K. IRDI, E. TOONA, A. SATSI, B. MIKKALI, P. RUUBELI, J. SAMMULI, A. VIIRUGA. Ka praegune «Vanemuise» direktor A. KALVO ja asedirektor K. SAHK on seal õppinud.

Õppeaeg oli neli aastat — kolm teoreetiliste ainete õppimiseks, neljas lavapraktika jaoks. Aga praktika oli vabatahtlik.»

● See oli vist pärast sõda, kui ülikooli rahvas «Vanemuises» etenduste arutelusid korraldas?

«Arutelusid hakkasime tegema 1947. a. Pärast etendust jäime saali — tudengid, näitlejad, harilikult ka mõned õppejõud ja ühiskondlike organisatsioonide esindajad. Koju saime kella 3—4 ajal.

Nõukogude kord oli alles uus, igaüks sai sellest omamoodi aru ja vaidlus läks enamasti ikka poliitika peale. Ei kartnud me kuraditki! Arutelud olid meil hästi ette valmistatud. Põhitöö tegi ära tolleaegne Arstiteaduskonna üliõpilane Guido Arro. Tema jagas teemad kätte. Kes rääkis kujundusest, kes osatäitmisest, kes tükist, lavastusest jm. Olid ka kohustuslikud sõnavõtjad. Nii sai jutt alati hoo sisse. Saal oli meil rahvast täis, vahel oli isegi nii, et üks leer oli all saalis, teine rõdul.»

● Mida Te praegusest stuudiost arvate?

«See on väga huvitav asi. Meie eesmärk pole kõiki neid noori näitlejaiks kasvatada. Peamine eesmärk on, et nad saaksid teada, mis see teater õieti on.

Mina arvan, et kõik eesti keele õpetajad peaksid siit läbi käima. Õpetajad peavad õpetama lapsi deklameerima. Aga nad ise kipuvad tihtipeale moogerdama, vigurdavad ja moonutavad mõtte päris ära.»

● Kas üliõpilasteater meil oleks mõeldav?

«See oleks tore. Ameerikas ju riiklikke teatreid polegi, kõik head trupid on ülikoolide juures. Seal on ülikoolides teatrifakulteedid, teatriinimesi koolitatakse ka filoloogide hulgast. Meil võiks see siis olla eesti kirjanduse kateedri ülesanne. Tšehhidel on väga huvitav teater, niinimetatud «Must teater». Algul oli neil ainult kümme miimikut. Mängivad ilma tekstita. See on üks huvitavamaid teatreid, mida mina näinud olen.

Teatrit võib praegusel ajal teha laua all ja laua peal, saali keskel ja saali nurgas. Mis teil viga oleks? Kohta peaks ikka leidma.

Üliõpilasteatri juht peab olema entusiast ja teie mõttekaaslane, hea oleks, kui ka eakaaslane. Ärge lootke, et mõni, kes kuskilt väljast tuleb haltuurat tegema, teiega ka midagi ära teeb.

Repertuaar? See peaks olema kaasaegne. Vahel mõned ekskursid vanasse Kreekasse.

● Mida Te praegustelt tudengitelt ootate?

«Et nad käiksid «Vanemuise» etendustel, et neil oleks oma kindel suhtumine meie teatrisse ja et nad natuke rohkem loeksid, mis mujal tehakse. Oleme teinud saalis ankeeti. Ankeedi vastustes tahetakse ikka näha Dürrenmatti, Frischi, Mrožekit. Aga kui vaadata, mis sellesamale soovijale teatris meeldinud on ja kuidas ta üldse vastab, võib arvata, et neid autoreid ta küll lugenud pole. Tahaksin tudengilt sügavamat huvi ja asjatundmist.

Arutelusid võiks ikka ka teha. Ega esialgu rohkem vaja olegi kui 10—15 entusiasti. Küll siis saaks edasi.»

JUTUSTAB PROF. PAUL ARISTE

● Milline oli 1934. a. teatrikunstistuudio lektori silmaga?

«Me käisime koos Saksa teatri ruumides, praeguses «Vanemuises». Teatri endaga kindlat sidet polnud, ainult kostüüme saime sealt.

Huvitav on see, et stuudiosse koondusid progressiivse maailmavaatega inimesed, nagu Kaarel Ird, Epp Kaidu, Benno Mikkal, Paul Ruubel, Voldemar ja Karl Ader, G. Suitsu abikaasa Aino Suits ning tütar Maret Suits jt.

See oli kool, kus õpilased ja õpetajad moodustasid täiesti ühtse kollektiivi, vahet polnud mingisugust.

Ind oli suur, katsetati, töötati palju, igaüks otsis, sest koos oli inimesi väga mitmetest koolkondadest. Igal õpilasel oli võimalus tutvuda eri vooludega, ise valida, ise avastada. See välistas üksluisuse ja just sellepärast kasvasidki sellest vaid paar aastat eksisteerinud stuudiost välja laiahaardelised inimesed, kes andsid eesti teatrile palju.

Muide, sellesama liigse progressiivsuse pärast sunniti meie haruldasest kollektiivist lahkuma Kaarel Ird. Surve väljastpoolt oli liiga tugev. See rusutud ja kurvas meeleolus õpetajate koosolek, kus sellest talle teatada tuli, on väga teravalt meelde jäänud.»

● Teie õpilaste hulgas oli ka Epp Kaidu?

«Jah, stuudios õppis äärmiselt tagasihoidlik, vaikselt tähelepanelik tütarlaps. Meelde jäi tema oskus igasse väiksemassegi harjutusse sisse elada. Väga tähelepanelikult jälgis ta alati teiste poolt loodavaid tüüpe ning oskas ikka hiljem leida sõnavõttudes neid külgi, mida teised polnud märganud. Oma mõtted esitas ta alati asjalikult. Sellega tahaksin ma rõhutada, et juba siis oli Kaidul olemas näitejuhile nii vajalik jälgimisoskus.»

● Millal ja miks stuudio oma töö lõpetas?

«Need paar aastat, mis me üldse koos käisime, maksime pidevalt väga kõrget üüri ja töötasime kütmata ruumides. Lõpuks olime lihtsalt majanduslike võimaluste puudumise pärast sunnitud töö katkestama.»

JUTUSTAB TARTU LINNA TERVISHOIUOSAKONNA JUHATAJA GUIDO ARRO

● Kuidas etenduste arutelud alguse said?

«Üliõpilaste ametiühingukomitee sai sel ajal teatrilt hinnaalandusega pileteid. Õhtute organiseerimine algaski just vajadusest äratada tudengis huvi teatri vastu, süvendada teatrialast analüüsioskust.

Algul käis koos ainult näiteringi rahvas, hiljem auditoorium kasvas tunduvalt.»

● Millega tagati vaidlusõhtu sõnavõtuelavus?

«Igaüks meist lahendas oma ülesande erinevalt: kes akadeemiliselt, kes teravamalt. Sõna võtsid vastates ka näitlejad ja lavastajad. Olenevalt teosest ei piirdunud jutt muidugi mitte ainult etendusega, vaid haaras ka ühiskondlikke elualasid. Teisiti poleks saanudki näit. Jakobsoni «Võitlus rindejooneta» lavastust analüüsida.»

● Kas analüüsiti kõiki žanre või ainult sõnalavastusi?

«Kõiki, nii draamat kui ka operetti, ooperit ja balletti. Viimase puhul oli kõne muidugi üldisem, tantsu spetsiifikat me ju ei tundnud.»

● Oli teil kokkupuuteid ka lavastaja Epp Kaiduga?

«Jah. Aruteludel viibis ta alati, selgitades ja rääkides lavastajapoolsetest kavatsustest. Oma arvamust võis alati talle ja teistelegi lavastajatele avaldada, Ird pealegi lausus: «Tooge mängu ka mädamunad ja tomatid, kui me seda väärt peaksime olema».»

Kirja pannud
R. TIMAK ja
S. KIIN

Uut teatmekirjandust

С. И. Селешников. **Астрономия и космонавтика.** Краткий хронологический справочник с древнейших времен до наших дней. Киев 1967. 303 lk.

А. Л. Гольдберг. **Международное значение Великой октябрьской революции.** Указатель литературы. Москва 1967. 128 lk.

История советского общества в воспоминаниях современников. Аннотированный указатель мемуарной литературы. Ч. 2. Вып. 2. Журнальные публикации 1928—1957 гг. Москва 1967. 252 lk.

Организация управления промышленностью. Библиографический справочник 1917—1967. 604 lk. (5638 nim.)

Указатель государственных стандартов 1967 (по состоянию на 1 января 1967 г.) Издание официальное. Москва 1967. 667 lk.

Б. Л. Кандель. **История зарубежных стран.** Библиография русских библиографий, опубликованных с 1857 по 1965 год. Москва 1966. 255 lk. (1246 nim).

И. А. Мельчук, Р. Д. Равич. **Автоматический перевод.** 1949—1963. Критико-библиографический справочник. Москва 1967. 517 (1430 nim. ja kriitilist artiklit).

KIRJAD PÄRAST MOSKVAT

(Algus ajalehe 28. numbris)

ANN SIITAM

Üldiselt oli meie sektsioonis mõlemal päeval kuulajaid arvukalt. Nad jagunesid aga üsna mitmeks eri tasemeks. (Ja siit edasi mõeldes jõuame ka selleni, mis momendil on ajakirjanduse sotsioloogia arenguraskuseks.) Kõige arvukamasse gruppi kuulusid ajalehetöötajad, keda huvitab sotsioloogilise uurimise puhtpraktiline külg: kui palju küsimusi võib ankeedis olla, mis laadi nad peaksid olema jne. Neile on uudiseks, et teooria praegusel arenguastmel praeguste meetoditega kogutud andmeid ei saa eriti usaldusväärseiks pidada. Teine grupp, ühiskondlike organisatsioonide esindajad, planeerivad saadud tulemuste rakendamist praktikas, samuti arutlemata nende usaldusväärsuse üle. Kolmandaks grupiks võis pidada õppejõude ja aspirante (neist mõne ettekandeid püüdsin eespool refereerida), kes paremini tunnevad põhimõisteid, teavad, et ilma teoreetilise aluseta edasi töötada ei saa. Nende tasemete ühtlustamiseks on veel mitmel taolisel konverentsil mõndagi teha.

Ja lõpuks — niisuguste konverentside vooruseks on ka see, et nad pakuvad võimaluse leida neid, kellel on sinuga ühine kitsam teema, saab kuulda uutest, alles kasutusele võtmata meetoditest ja hüpoteesidest. See läks meil korda — ja lisas protsente konverentsi kasutegurile.

2

Võimalusi kultuuriliseks meelelahutuseks või eneseharimiseks (kuidas kunagi) pakub Moskva muidugi ülirikkalikult.

Maneež on sarja Oktoobrirevolutsiooni aastapäevale pühendatud kunstinäituste päralt. Vene NFSV kunstnike näitus, mida nägin, pani mõtlema sotsialistlikust realismist kui meetodist. Puškini-nimelise muuseumi kõrval väikeses majakeses aga olid eksponeeritud Goya «Capricho'd» muuseumi fondidest. Vaatajaid oli mõlemas kohas rohkesti.

L. Feuchtwanger on oma romaanis «Goya» sellest ofortide sarjast pikalt rääkinud, paljusid töid kirjeldanud, mitmetest on raamatus reproduktsioonid. Kõigi nende 76 lehe originaalis nägemine oli aga kaugelt rohkem, kui oskasin oodata.

... Inimesed on alati maskides, keegi ei tunne teist — ega iseennast. Fortuuna saadab julmalt põrmu oma hiljutised soosikud. Inkvisiitorid ja ohvrid. Nõiasabatid. Deemonid — koerte, eeslite, nahkhiirte ja igasuguste olematute loomade taolised... See on kummaline ja terviklik maailm, mis sealjuures ei jäta mingit müstilisuse tunnet.

Goya oli rikas ja õnnelik õuemaalija. Eelarvamustega, mahajäänud, uhke ja inkvisitsioonihirmust piinatud Hispaania andis talle need nägemused — ja tema andis nad läbi oma kahtluste ja hirmu, läbi oma haiguse, läbi kõikevõitva vajaduse m i d a g i ö e l d a — maailmale tagasi. Feuchtwanger kirjutab: «neid tundeid ei olnud ta võimeline sõnades väljendama. Kuid maalida neid võis». Ja veel Feuchtwanger: Goya «on teinud nähtavaks hirmu, sügava, salajase, mis rõhub kogu maad».

Tundub, et kui «Capricho'de» poliitiline väärtus jäi 18. sajandi lõppu, siis kunstiline väärtus elab praeguseni ja edaspidi.

3

«Rossijas» algas ja lõppes iga Moskvas oldud päev. Sellest gigantsest hotellist on alles osa valmis, tube räägitakse tulevat 6000. (Kahjuks ei õnnestunud mul kusagilt saada päris täpseid andmeid.) Hoone on põhiplaanilt ristkülikukujuline, keskele jääb suur siseõu. Majas on restoran, baarid, igal korrusel einelauad, kõik vajalik riiete korrastamiseks jne. Ehitatakse kontserdisaali, hoone jõepoolses tiivas on suur kino.

Kõik need andmed ja hotelli vestibüüli nägemine võtavad algul natuke kõhedaks: pisike inimene võib siia tükiks ajaks kaduma jääda! Aga siis teatavad kaks meloodilist heli, et lift jõudis pärale ja üks kuuest massiivsest uksest avaneb hääletult.

«Kaheteistkümnendale,» ütled liftineiule võimalikult kindla häälega.

Üleval koridoris kaob see hiiglaslikkuse tunne päriselt. Pehme vaibataoline materjal, mis põrandat seinast seina katab, summutab sammud. Valvelauast antakse sneprivõti ja sa keerad lahti ühe neist tumedast puust ustest. Toas on kolme poolega kõrge aken varbkardinate ja heledate raskest siidist kõrvalkardinatega, põrandalamp, pööratavad tugitoolid (ilma käetugedeta), valge telefon öölaual...

Pärast südaööd kustutad toas kõik tuled, lükkad kardina kõrvale ja vaatad Kremlit, tuledest virvendavat linna ja jõge. Otse all aga on pisikesed kirikud, mida suurejoonelise hotelli kõrval praegu hoolikalt taastatakse. Hotellist jõe poole jääb väike stiilne церковь Зачатия Анны — üks Moskva vanemaid kirikuid. Endisesse Hiina linnajakku on loodud ülimalt omapärane arhitektuuriline ansambel.

Viimasel päeval läksin ma Tallinna rongile otse Lužnikist Jugoslaavia estraadiartistide kontserdilt. Esines «Sinine ansambel» koos kolme solisti: Aljonka Pintariči, Radmila Mikiči ja George Marjanovičiga. Viimane andis kava kõige huvitavama osa ja tõelise elamuse. (Kujutlen, et nii, nagu esineb tema, esines ka Edith Piaf — olles kogu oma jõu, kogu olemusega jäägitult laulus.)

Juba 1963. aastal Tallinnas esinedes jäi Marjanovič meelde oma repertuaariga, mis nagu ei mahugi tavalise estraadilaulu mõistesse. Nüüd Moskvas olid kõik ta laulud oma loodud sõnadega. Ka viise on ta hakanud ise komponeerima. Need on mõnikord kelmikad ja vallatud, siis üksinduse ja ootuse laulud. «Oli üks poiss» — armastas lõbusat elu, aga nüüd on ta püssi all Vietnamis ja ümberringi on ainult surm... Sõbrale, kelle tütarlaps on maha jätnud, ütleb Marjanovič: peab oskama ka kaotada!

10 aastat estraadil on teinud Marjanovičist suurepärase lavalise liikumise ja kaasaegse muusika tunnetusega kunstniku, kelle kontakt saaliga algab kohe, kui ta vaikselt, peaaegu sosinal hakkab mikrofoni tõlkima oma esimese laulu sisu.

TEATED

ÜTÜ

Ajalooringi järjekordne töökoosolek toimub **18. oktoobril k. a. kell 19** (peahoone aud. **139**).

Kavas: J. Holsti ettekanne «Inglise kuninga ja Vene tsaari kohtumisest Tallinna reidil 9. juulil 1908».

*

17. oktoobril kell 18 toimub Mitšurini tän. 38 (aud. 5) **GENEETIKARINGI** avakoosolek.

Kavas:

1. Geneetikaringi tööperspektiividest (T. Sutt).
2. Aruanne möödunud aasta tööst (J. Soom).

*

Poliitilise ökonoomia ringi aruande- ja valimiskoosolek toimub **20. oktoobril 1967. a. algusega kell 18** Vanemuise tän. 46 (aud. 105).

Päevakorras:

1. **«Poliitiline ökonoomia kui teadus ja uurimisprobleemid poliitilise ökonoomia alal» (sm. Bronštein).**
2. **Aruanne ringi senisest tööst.**
3. **Majandusteadlaste klubi asutamine.**
4. **Ringi uue juhatuse ja klubi juhatuse valimine.**

Majandusteaduskonna II kursuse üliõpilaste osavõtt kohustuslik, teistel soovitatav. Ootame k õ i k i asjahuvilisi!

TRÜ klubis

Laupäeval, 14. oktoobril kell 20.00 komsomoli konverentsi delegaatide puhkeõhtu.

Pääse 30 kop., delegaatidele tasuta.

* * *

Pühapäeval, 15. oktoobril kell 20.00

NOORTE TUDENGITE ÕHTU

Õpetatud nõukogu istungi algus kell 20.15.

I kursuste üliõpilastele sissepääs kutsetega. Kutsed saadaval komsomolikomitees.

Pääse 30 kop.

●

Õ p p e t ö ö k o d u n d u s e s E ja II kursuse üliõpilastele algab kolmapäeval, 18. oktoobril kell 15 kodunduse kabinetis (Ülikooli 18-a).

SPORT

Mängudestaadion Kääriku

Ülikooli Kääriku õppe- ja spordibaasis pole lähematel aastatel näha lõppu ehitustöödel. Suuremate rajatiste kõrval aga läks möödunud nädalavahetusel käiku mängudestaadion. Nüüd saab ühcaegselt harjutada või võistlusi pidada 2 korvpalli-, 2 võrkpalli- ja 3 tenniseväljakul. Talvel aga mahub tennisepiatsidele lahedasti jäähokiväljak. Planeerimistööd lõpetati väravpalliväljakul, järgmisel aastal ootab rajamist jalgpalli harjutusväljak ja pallimängijatele väga vajalik laudpõrand. Nende suuremate objektide vahele mahuvad sulgpalli- ja kurnimänguväljakud ning paviljon lauatennise ja muude lauamängude harrastamiseks. Siis ületatakse normaalmõõtmelise kergejõustikustaadioni üldpindala tunduvalt ja järelikult on nimetus mängudestaadion täiesti kohane.

Kääriku mängudestaadioni avavõistlustele olid saabunud TPI tennisistid ja Läti Kehakultuuriinstituudi korvpallurid. TRÜ tennisemängijad kaotasid Tallinna üliõpilastele 4:7. Korvpallivõistlused andsid tulemuseks 1:1. Meie meeskond võitis 59:44, naiskond (II koosseis, sest TRÜ esindusnaiskond tuli samal ajal Kohtla-Järvel Eesti NSV karikavõitjaks) aga kaotas 33:59. Järelvõistlus korvpallis peeti pühapäeval V. Kingissepa tn. võimlas. Seekord võitsid mehed 68:42, naised kaotasid jällegi — 47:57.

Samal ajal olid TRÜ võrkpallurid Riias külalisteks Läti Kehakultuuriinstituudil. Esimesel päeval saadi kaks võitu: mehed 3:0 ja naised 3:1. Teisel päeval jäid mõlemas mängus peale riialased võrdse tulemusega 3:2.

V. LENK

Raadioloengud

Reedel, 13. oktoobril 1967. a.

1. Õigusteaduskonna III kursuse üliõpilastele dots. **Endel L a a s i k u loeng «Eluruumi üürilepingu sõlmimine Eesti NSV tsiviilkoodeksi järgi» II.**

2. Kõigile II kursuse üliõpilastele vanemõpetaja **Ervin K i v i m a a loeng «EKP tegevus põllumajanduse kollektiviseerimise ettevalmistamisel».**

Kolmapäeval, 18. oktoobril

1. Ajaloo-Keeleteaduskonna I ja II kursuse üliõpilastele dots. **Richard K l e i s i III loeng ladina keele algkursusest.**

2. Inglise filoloogia III kuni V kursuse üliõpilastele vanemõpetaja **Gustav L i i v i loeng «Metafoor inglise keeles».**

Reedel, 20. oktoobril

1. Kõigile I kursuse üliõpilastele vanemõpetaja **Kalev K o g r e loeng «Partei taktikast revolutsiooni rahuliku arengu ajajärgul (veebruar kuni juuli 1917. a.)».**

2. Kõigile saksa keele üldainena õppijaile vanemõpetaja **Alice H a b e r m a n n i loeng «Artikli kasutamisest saksa keeles».**

TEATED

SPORT

Pühapäeval Tartu—Helsingi korvpallis

Helsingi Ülikooli ja TRÜ vahelised traditsioonilised spordivõistlused on igal aastal kergejõustikus ja meeste korvpallis. Kergejõustiklased pidasid jõuproovi ära mõni nädal tagasi TRÜ staadionil. Põhjanaabrite korvpallimeeskond jõuab aga Tartusse eeloleval pühapäeval.

Võistlus Helsingi Ülikooli ja TRÜ meeskonna vahel on pühapäeval kell 18.30 EPA võimlas. Soomlaste esinduses ootame Tartusse EM-võistlustest osavõtnud mehi, nagu Jorma Pilkevaara, Jyrkki Immonen ja Lars Karell. TRÜ meeskonnas näeme värsket Euroopa meistrit Anatoli Krikuni, rahvaste spartakiaadil hõbemedali saanud Heino Lille ja Jaan Lentsiust. Soome Vabariigi presidendi U. K. Kekkoneni poolt väljapandud rändkarikas on praegu hoiul Tartus.

Esmaspäeva õhtul kohtub külalistega EPA meeskond.

V. LENK

Arstiteaduskonna õppejõudude-teenistujate ja üliõpilaste **ametiühingu KONVERENTS** toimub **neljapäeval, 19. oktoobril algusega kell 17** Lutsu tän. 2.

TÄHELEPANU!

Tartu Riikliku Ülikooli ametiühingu komiteele on saabunud 1967. a. IV kvartaliks alljärgnevad tuusikud.

S a n a t o o r i u m i d e s s e :

Pjatigorsk 4.—29. 12. 1967	**— südame-, vereringe-, närvi-, liigeste ja seedeelundite haigused**
Kemeri 12. 12.—6. 01. 1968	**— liikumisorganite haigused**
Palanga 13. 12.—7. 01. 1968	**— südame-, vereringe-, närvi-, liigeste ja seedeelundite haigused**
«Rahu» 7. 12.—1. 01. 1968	**— liigeste haigused**
«Sputnik» 21. 12.—15. 01. 1968	**— südame-, vereringe-, närvi- ja liigeste haigused**
«Laine» 31. 12.—25. 01. 1968	**— seedeelundite haigused**

P u h k e k o d u d e s s e :

Tširulisi (Läti NSV)	**17. 12.—28. 12. 1967.**
„ „	**29. 12.— 9. 01. 1968.**
Narva-Jõesuu	**24. 11.— 5. 12. 1967.**
Laulasmaa	**25. 10.— 5. 11. 1967.**
Pühajärve	**30. 10.—10. 11. 1967.**
„	**1. 11.—12. 11. 1967.**

Kõik tuusikud on 30%-lise osamaksuga. Soovijail esitada avaldused TRÜ a/ü.-komiteele.

TRÜ a/ü.-komitee

*

Plakatkirja lühikursus üliõpilastele ja ülikooli töötajatele alustab tööd teisipäeval, 17. oktoobril kell 15.00 TRÜ kunstikabinetis (Ülikooli tn. 16). Tunnid toimuvad kord nädalas. Kaasa võtta karp redissulgi.

Tähelepanu!

Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering

alustab oma järjekordset tegevusaastat traditsioonilise sügismatkaga Taevaskotta.

Pühapäeval, 15. oktoobril istume Tartu—Põlva rongile, mis väljub kell 10.10. Tagasi Tartusse jõuame õhtul kell 21.49. Jalga pane matkajalatsid, taskusse või seljakotti mehine võileib.

Teretulnud on kõik need, kes esimest korda meie ettevõtmistele kaasa tulevad.

Juhatus

PÄEVAKAJA

A. OISSARI karikatuur

Toimetaja: J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 6851. MB 09511.

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 30 (677) Reedel, 27. oktoobril 1967 XXI aastakäik

TEOORIA OSATÄHTSUS PEAB TÕUSMA

Säärane mõte jäi kõlama 13.—14. oktoobrini Moskvas toimunud majandusajaloo ainekomisjoni koosolekul. Seda rõhutas eelkõige NSV Liidu Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeeriumi poliitilise ökonoomia õpetamise sektori juhataja dotsent V. D. Mitrofanov. Ta märkis, et majandus saab edukalt areneda siis, kui ta tugineb teooriale. Kuid teooria ei enneta veel alati praktikat. Vähe ilmub majandusalaseid metodoloogilisi töid, eriti rahvamajanduse ajaloo alal. Majandusalastes töödes lööb ikka välja empirism — lihtsalt faktide kirjeldus ilma järgneva analüüsita. Üldistusi on aga eelkõige vaja, sest nii võib välja tuua tehtud vead, et neid mitte enam korrata, ja üldistusi on vaja ka kui kogemusi teistele sotsialismi ehitavatele rahvastele. Näiteks peaks olema selge, kus lõpeb majandusseaduste tunnetamine ja algab majanduslik voluntarism. Praegu me aga seda öelda ei suuda.

Ka õpetamine peab senisest rohkem tuginema teadusele, õppejõu teaduslikust tööst saagu osa ka üliõpilased. Üliõpilaste uurimistööst antakse informatsiooni vastavates teaduslikes ringides. Veelgi on vaja suurendada õpetamise kvantiteeti — isegi ettevõtete ja asutuste juhtijatest on 40% kõrgema hariduseta, teistest rääkimata. Ka õpetamisel tuleb senisest rohkem tähelepanu pöörata teooriale. Heaks kiideti nende õppeasutuste tegevus, mis praktiseerib mitmesuguste spetsiaalkursuste õpetamist (kaasaegne majanduslik olukord, kaasaegsed majandussuhted, tänapäeva majandusteooriad, erikursus sotsialismi poliitilisest ökonoomiast).

Seoses Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevaga on imperialistlikes suurriikides hoogustunud antikommunismi propaganda. Väga suurt tähelepanu pööratakse Nõukogude Liidu majanduslikule olukorrale. Nii on USA-s kirjutatud meie kohta mitte vähem kui 1500 doktoritööd, meil aga USA majanduse kohta 8. Järeldus: me peame rohkem tähelepanu pöörama imperialistlike riikide majanduslikule olukorrale ja saadud teadmisi kasutama antikommunismi-vastases võitluses.

Välismaa elu ja oluga parema tutvumise võimaldamiseks on Moskvas loomisel nn. informatsiooni instituut, mis hakkab ette valmistama tõlkeid võõrkeelsetest teaduslikest ajakirjadest, teeb ja levitab välismaal avaldatud teaduslikest artiklitest annotatsioone, ülevaateid ja retsensioone. Kollektiivseid tellimusi lubatakse täita (pärast organiseerimise lõpetamist) 9 kuu jooksul!

Prof. V. T. Tšuntulov rääkis rahvamajandusajaloolaste lähemaist ülesannetest nii õppe-teadusliku kui ka kasvatustöö osas. Enamik sõnavõtjaid peatus samuti samadel probleemidel. Ühiste jõududega tahetakse luua üliõpilastele jõukohased stabiilsemad õpikud, anda välja näitlikud õppevahendid, pidada juba järgmise aasta mais metoodiline konverents. Teadusliku töö osas määratakse kindlaks selle peamised suunad, osutatakse abi dissertantidele (ka käesoleval koosolekul kuulati ära kahe doktoritöö kirjutaja plaanid ja senine töö), valmistatakse ette V. I. Lenini 100. sünniaastapäeva tähistamiseks. Kavatsetu organisatsiooniliseks tagamiseks võeti vastu üksikasjaline otsus.

Teaduslikest probleemidest oli seekord kavas «Üleminekuperiood ja arenevad maad». Sissejuhatavalt võttis sõna P. Lumumba nim. Rahvaste Sõpruse Ülikooli dotsent A. M. Podkolzin. Mitmetunniline vaidlus tõestas, et vaieldavaid probleeme on majandusajaloolastel palju. Komisjoni järgmine koosolek otsustati pidada järgmise aasta märtsis.

V. KRINAL

I kursuse üliõpilasele

VÄITEID JA VASTUVÄITEID KONSPEKTEERIMISE ASJUS

Konspekteerimine on selline toiming, mis akadeemilise pere noorimatele liikmetele on traditsiooniliselt küllaltki peamurdmist teinud. Hea on, kui loeng kulgeb rahuliku sõrgi tempos, millega suudetakse parajasti sammu pidada. Aga mis siis teha, kui õppejõu didaktiline pegasus hakkab ootamatult peru tama, nii et midagi korralikku ei jõua paberile panna? Esimestel õppenädalatel konspekteeritakse tavaliselt väga püüdlikult ja korralikult. Isegi liiga püüdlikult, nii et konspekteerimine hakkab peagi tunduma tuima teotööna akadeemilisel kesapõllul. Kas ongi siis üldse mõtet konspekteerida, eriti veel, kui mingisugune õpik on olemas? See küsimus on aastast aastasse uue vahetuse ette kerkinud ja iga aastakäik on oma kogemuste varal sellele ka kuidagi vastuse leidnud. Olgu alljärgnevalt esitatud mõningad tüüpilised õppejõupoolsed väited ja vastuväited konspekteerimise kohta.

Esimene väide: KONSPEKTEERIMINE TÄHENDAB ÕPPEJÕU JUTU ÜLESKIRJUTAMIST. MIDA ROHKEM ON ÜLES KIRJUTATUD, SEDA PAREM ON KONSPEKT.

Ei tähenda. Õppejõud on elukutselised kõnelejad. Nende jutt loengutel on tavaliselt pikk ja paljusõnaline, kusjuures ühe küsimuse juurde tullakse mitmel korral tagasi. Pole mingit tarvidust kõige selle ülesmärkimiseks. Pealegi oleks see tehniliselt jõukohane üksnes vilunud stenografistile, mitte aga algajale üliõpilasele.

Minu arusaamist mööda tähendab konspekteerimine õppejõu suulise ettekande tuuma leidmist ja selle lühidat, kuid tingimata süsteemikindlat ülestähendamist. Kirjutamisprotsess ise on hoopis teisejärgulise tähtsusega, võrreldes nende mõtlemisprotsessidega, mis toimuvad konspekteerija peas ja mille tulemusena sõnastub süsteem, mis lühidalt kirja pannakse. Õppejõu lausete üleskirjutamine ei ole niisiis kaugeltki veel õppejõu ettekande konspekteerimine.

Teine väide: ÕPIKU OLEMASOLU KORRAL EI OLE KONSPEKTEERIMISEL MINGIT MÕTET.

On küll, kuid siis võite valida kahe võimaluse vahel: kas konspekteerida õpikut (kui loengutel esitatav on sellega põhiliselt kokkulangev) või loengut ennast. **Konspekteerimise eesmärgiks ei ole mitte niivõrd informatsiooni salvestamine kui selle esmane läbitöötamine** ja sellega vajalike eelduste loomine hilisemaks iseseisvaks tööks. Konspekteerimine on õppimise üks vorme ja, nagu kogemused tõendavad, küllaltki efektiivne vorm, kui sellega tõsiselt tegeldakse. Kui tuleb kiiresti omandada ulatuslik materjal, siis ei tea soovitada paremat menetlust kui koondkonspekti koostamine ja selle alusel AKTIIVNE kordamine. Õpiku kerge lugemine ilma kirjalike märkmete tegemiseta on niisama hea kui loengu mahaistumine, avatud juturaamat laualaekas.

Kolmas väide: KONSPEKT OLGU SELLINE, ET AINULT ISE KUIDAGI ARU SAAD, SEST «EGAS KONTS POLE RAAMAT, MIS ON MÄÄRATUD KÕIGILE LUGEMISEKS».

Ei ole õige. Ega asjata ei nimetata kõrgema kooli õppeaineid distsipliinideks, mida omandatakse mitte episoodidena, vaid kindlas süsteemis. Just sellise süsteemi võimalikult kiiret ja selget omandamist võimaldabki õigesti korraldatud konspekteerimine. Korralikult liigendatud, märkmete tegemiseks piisavalt laiade servadega konspekt võimaldab muuta loengutel tehtud ülestähendused **poolfabrikaadist täisväärtuslikuks õppevahendiks,** kui konspekti kantakse hiljem loetud kirjandusest täiendusi ja kommentaare, tehakse ääremärkmeid, allakriipsutusi, skeeme jne. Korralik konspekt ei ole mingil juhul keskkoolist pärinev atavistlik nähtus, mida pruugiks häbeneda. Julgen kinnitada, et enamik meie abituriente on täiesti saamatud ulatuslikuma faktilise materjali loogilisel ülesmärkimisel. Igatahes näitavad seda aastast aastasse sisseastumiseksamite ettevalmistuslehed, kus selge loogilise plaani asemel on õpiku ümberjutustus. Käesoleval sügisel vaatasime läbi üle 600 ajaloo-eksami ettevalmistuslehe ja võisime konstateerida järgmist: selge plaan esines 11% lehtedest, mingi plaani algeid võis märgata veel 22%, ilma igasuguse plaanita oli jutt kirja pandud ülejäänud 67% eksami sooritajatest.

Neljas väide: KONSPEKTEERIMISEL TULEB VÕIMALIKULT PALJU LÜHENDADA. SELLEKS TULEB SÕNADEST VÄLJA KIRJUTADA VAID ESIMENE SILP.

Lühendamisega olen nõus. Ainult silpide väljakirjutamisega aga mitte. Keskkoolis võis sellise menetlusega kuidagi läbi saada, kõrgemas koolis, kus teadmiste omandamine peab toimuma hoopis detailiseeritumalt ja täpsemalt, viib selline lühendamine tavaliselt ummikusse. Seepärast on igal üliõpilasel tarvis välja töötada oma isikupärane l ü h e n d i t e s ü s t e e m, mida ta kasutaks kogu üliõpilaspõlve jooksul ja veel hiljemgi. Üheks võimaluseks oleks selles osas araabia kirjale omase ainult konsonantide märkimise printsiibi osaline rakendamine. Nii oleks *Tallinn — Tln, Tartu — Trt, ülestõus üst, ülesanne — üln, talupoeg — tpg, tähelepanu — tp* jne. Sageli esinevate pikkade väljendite tarvis on otstarbekas kasutusele võtta mingi tingmärk. Näiteks tuli mul väga sageli kokku puutuda terminiga *kohalik ajalooline materjal.* Esialgu lühendasin *koh. aj. mat.,* siis juba *k. a. m.,* kuni lõpuks jäin peatuma kreeka tähe γ juures. Lause *Autor nõuab suurema tähelepanu pööramist kohalikule ajaloolisele materjalile* kirjutasin konspektikeeles järgmiselt: *Autor → enam tp γ-le.* Mõnigi kord kipuvad lootusetult segi minema lühendid sõnadest *kapitalistlik, kapitalist* ja *kapital,* mis märgitakse kõik ühesuguse *kap.*-iga. Aga ka siin on võimalik kergesti vahet teha, kasutades omadussõna märkimiseks ~, nimisõna puhul ○ ja tegijanime puhul +. Seega oleks *kap~ — kapitalistlik, kap○ — kapital* ja *kap+ — kapitalist.* Antud lühendid on loomulikult täiesti meelevaldsed ja ei oma eeskujudena mingit normivat tähendust. Kuid oluline on idee. Ka kirjavahemärkide lisamisega saab nii mõndagi ära teha. Sest kui teie süsteemis *N* tähistab *Norrat,* siis *Nõukogude* tähistamiseks võib julgelt kasutada *N!.* Kui *Poola* on *P* (*Prantsusmaa* vastavalt *F* ja *Preisi Pr*), siis *P!* märgiks *parteid.* Võimalusi on palju. **On ainult tarvis pea tööle panna ja oma süsteem välja kujundada. Ja seda kohe esimese kursuse esimestest õppenädalatest peale.**

H. PALAMETS

Varszawska Jesien 1967

Juba mitmendat aastat järjest külastab grupp eesti muusikuid septembrikuul Varssavit. Sinnasõiduks on põhjust — kogu maailmas leiab suurt vastukaja rahvusvaheline kaasaegse muusika festival «Varssavi sügis».

Üldse sõitis NSV Liidust sel korral Poola pealinna 4 gruppi: Moskvast, Tallinnast, Novosibirskist ja Riiast. Mul oli võimalus viibida festivalil grupi koosseisus, mille moodustasid Tallinna Konservatooriumi üliõpilased, ansambel «Collage» ja mõned inimesed «Vanemuisest».

Põhilise osa ajast (10 päeva) viibisime Varssavis, reisi lõpupäevadel külastasime Chopini sünnikohta Železova Wolat, Krakovit ja Oswiecimi.

Arvult oli festival üheteistkümnes, osa võttis 22 riiki. Olid saabunud mitmesugused kollektiivid: sümfooniaorkestrid, ansamblid, koorid ja solistid. Valdavas enamikus esitati viimaste aastate loomingut ja spetsiaalselt festivaliks kirjutatud teoseid. Aukohal olid kaasaegse muusika klassikute kompositsioonid (Schönberg, Berg, Messiaen, Stravinski, Sostakovitš, Hindemith). Mitmed teosed olid juba teistel rahvusvahelistel festivalidel tunnustust leidnud ning Varssavis said kriitikud ja teoreetikud veel kord kontrollida publiku suhtumist esitatavasse. (Peab meelde tuletama, et peaaegu kõike mängitut võib nimetada kaasaegse modernismi viimaseks sõnaks, välja arvatud loetletud klassikute teosed.)

Eriti arvukalt sai kuulda poola heliloojate uudisloomingut. Poolas tegutseb suur hulk komponiste, kes esinevad rahvusvahelisel muusikaareenil. Nad dikteerivad olulisel määral modernse muusika arengut. Loomulikult kirjutab teatud heliloojate grupp ka traditsioonilist muusikat, kuid need teosed ei ärata kuigivõrd tähelepanu.

Kogu festivali programm jagunes kahte ossa: päevased kontserdid kontservatooriumi saalis olid mõeldud kammermuusika (eksperimentaalmuusika) etiekandmiseks, õhtused sümfooniakontserdid aga ulatuslikemate teoste esitamiseks. Üheksa päeva jooksul toimus seitseteist üritust, neist kaks ooperietendust. Üheksale õhtusele kontserdile oli sissepääs garanteeritud abonemendiga, kammermuusika juurde pääsesime isikliku valuuta eest ostetud pääsmetega. Muidugi püüdsime kuulata, mis kuulata andis, sest säärast huvitavat festivali ei toimu igal pool. Mul õnnestus viibida neljateistkümnel kontserdil.

Esitati küllaltki palju eksperimentaalloomingut, mille eesmärgiks pole mitte niivõrd sisuline külg kui uute väljendusvahendite otsimine. Suurt tööd on ära tehtud pillide ja inimhääle tehniliste võimete analüüsimisel ja uurimisel. Üks selliseid kõrgetasemelisi teoseid oli jugoslaavlase Ivo Maleci kantaat sopranile, harfile ja magnetofonile (magnetofonilt tuli elektronmuusika, mis kujutas endast helitausta.) Meil on levinud arvamus, et harf on n.-ö. naiste pill, Varssavis kuulsime aga mitme hea meesharfisti mängu. Kantaadi esitas Pariisi kaasaegse muusika grupp. Soolopartiid laulis Colette Herzog — erakordselt painduva ja puhta häälega sopran. Teksti ei olnud, seda asendasid häälikud ja silbid. Tehnilisi võtteid, mida heliloo ja siin kasutas, on kõiki raske loendada: sosin, loodushäälte imitatsioon, glissandod, laulmine helilistel kaashäälikutel, kiirkõne silpidel. Äärmiselt suure täpsusega esitatud teos oli kammerkontsertide menukaim.

(Järg 4. lk.)

Kaks aastat eraldi

Ülikooli ametiühinguorganisatsioonidel on aruande ja valimiskonverentside aeg. 19. oktoobril toimus Arstiteaduskonna ametiühingu konverents.

Juba teist aastat eksisteerib Arstiteaduskonnas õppejõudude ja üliõpilaste ametiühing eraldi, kummagi tööd juhib oma büroo.

Konverents kuulas ära mõlema büroo esimehe aruanded. Õppejõudude ametiühingu esimees sm. Kask rääkis, et teaduslikuks tööks on ebasoodsad tingimused, need on vaja kindlasti likvideerida.

Üliõpilaste ametiühingubüroo esimehe Jüri Enneti aruanne tekitas elevust. Esineja rõhutas suurema objektiivsuse vajadust toetuste maksmisel. Räägiti võistlusest parima ametiühingurühma nimele. Selle organiseeris üliõpilaste ametiühingubüroo koos komsomoliorganisatsiooniga. (Vahemärkus. Koostöö nende kahe organisatsiooni vahel on Arstiteaduskonnas tähelepanuväärne.) Võistlusel saavutas I koha VI kursuse 8. rühm (spordiarstid). Kahele esimesele kohale tulnud rühmi premeeriti 50 rublaga. Materiaalne stimulatsioon aitab tõsta ka ühiskondliku töö kvaliteeti.

Ebarahuldavaks loeti ametiühingu-alane töö vene õppekeelega rühmades (see on üleülikooliliselt valus küsimus).

Valutati südant ka Teadusliku Raamatukogu ja ühiselamuprobleemide pärast Ametiühingul tuleb nende küsimuste lahendamiseks osutada igakülgset abi.

Sooja õhkkonna lõi aktivistide autasustamine.

Kokkuvõttes tunnistati läinud aruandeaasta töö kordaläinuks. Igati õigustas end üliõpilaste ametiühing kui iseseisev organisatsioon. Ise otsustades ja juhtides saavad noored kogemusi ja küpsust.

H. PUUSEPP

Ajalehe „Tartu Riiklik Ülikool" lugejatele

Möödunud nädalal ei ilmunud ajalehe järjekordne number, sest organid, kelle nimel ajaleht ilmub, said hilinemisega materjali TRÜ komsomoliorganisatsiooni XV konverentsi kohta ega jõudnud kokkuleppele töö valgustamise kõigis aspektides. Antud küsimuses kuulas 23. oktoobril vastava informatsiooni ära TRÜ parteiorganisatsiooni üldkoosolek ja otsustas pidada vajalikuks avaldada ajalehes igakülgse ja objektiivse informatsiooni konverentsi tööst.

TRÜ Parteikomitee

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XV konverentsist **loe lk. 2 ja 3**

ELKNÜ TRÜ ORGANISATSIOONI XV KONVERENTS OKTOOBER 1967

TÕSINE, ANALÜÜSIV, JULGE

14. ja 15. oktoobril k. a. toimus TRÜ aulas ülikooli komsomoliorganisatsiooni XV konverents.

Delegaate oli 277, külalistena viibisid konverentsil ELKNÜ KK I sekretär Rein Pollimann, ELKNÜ KK üliõpilasnoorsooosakonna juhataja Uno Ojamaa, kohal olid ka ELKNÜ KK häälekandja «Noorte Hääl» toimetuse esindajad ning delegatsioonid Minski Polütehnilisest Instituudist, Vilniuse Riiklikust Ülikoolist, P. Stučka nim. Läti Riiklikust Ülikoolist, TPI-st, TPedI-st ja EPA-st. Konverentsi tööst võtsid osa TRÜ rektor prof. F. Klement, parteikomitee sekretär E. Salumaa, õppejõud ja aspirandid.

Konverents oli analüüsiv, printsipiaalne, julge. E. Salumaa konstateeris oma sõnavõtus, et iga aastaga muutub meie komsomoliaktiiv poliitiliselt küpsemaks. Tõepoolest — esineti asjalike, põhjalikult argumenteeritud sõnavõttudega.

Konverentsi töö lõpul andis M. Reinfeldt üle ELKNÜ Tartu Linnakomitee aukirjad meie tublimatele komsomoliaktivistidele: Paul Kenkmannile, Toomas Leitole, Peeter Vihalemmale, Jaak Allikule, Sirje Endrele jt., kokku 32-le TRÜ komsomoliaktivistile.

Konverentsi aruande teesid on avaldatud ajalehe 27-ndas numbris. Konverentsil võttis sõna üle 20 delegaadi. Konverentsi pressigrupp (Helle Kulo, Leili Padevest, Tiiu Paulson ja Tiiu Roosmaa) annab ülevaate peamistest sõnavõttudest, küsimustest ja vastustest probleemiti.

Informatsioonist

Kui keegi esitaks küsimuse, kas informatsioon kui selline on üldse vajalik, siis tunnistaksime selle küsimuse asjatuks.

On selge, et ilma piisava poliitilise informatsioonita ei saa üliõpilane poliitiliselt mõelda ega otsustada. Ilma informatsioonita pole mõeldav demokraatia.

Konverentsil kerkis üles probleem: miks puudub komsomoliorganisatsioonil tihti informatsioon allapoole? Selline olukord tõstatab omakorda küsimuse: kas ÜLKNÜ liihtliige peab üldse osa võtma oma organisatsiooni poliitilise joone määramisest ja kuidas ta praeguse informatsiooni taseme juures seda teha saab? Just selle ümber nii laiemas kui kitsamas mõttes keerles jutt konverentsi mõlemal päeval.

PEETER VIHALEMM: «Kuivõrd ma tegelen kommunikatsiooni probleemidega, inimestevaheliste suhetega, informatsiooni leviku, vastuvõtmise ja säilitamise seaduspärasuste uurimisega ja eelkõige massikommunikatsiooniga, oli minu ülesandeks ülikooli komsomolikomitees kaasa aidata komitee töösuuna väljatöötamisele, arvestades üliõpilaste informeeritust, huvi ja suhtumist probleemidesse välis- ja sisepoliitikas, ülikooli elus ja komsomolitöös.

Kahjuks pean ütlema, et mina ja mu kaaslased ideoloogiasektoris olime oma tegevuses asetatud üsnagi keerulisse olukorda.»

Põhjus?

Inimestel on suur informatsiooninälg, nälg faktide järele. On triviaalne tõde, et seda, mille ümber on salapärasuse varjund, kaldutakse rohkem vastu võtma, see nagu tekitab rohkem huvi ja arutlusi. Kuivõrd nii kuulujutud kui välismaa raadiojaamad esitavad oma informatsiooni nii, nagu kardetaks seda meil tuua nõukogude avalikkuse ette, on loomulik, et koos faktidega võetakse sageli vastu ka kommentaarid.

P. VIHALEMM: «Mida peab niisuguses olukorras tegema ülikooli komsomolikomitee ideoloogiasektor?

Kuidas anda vastulöök, näidata, kus on tõde?

On kolm võimalust ja nende kombinatsioonid.

1. Tunnistada kõik need, kes kuulujutte ja välisraadio informatsiooni kuulavad ja usuvad, poliitiliselt ebaküpseteks ja hakata võitlema nende vastu organisatsiooniliste vahenditega. Kogemustest teame, kui vähe viljakas on see tee, ja et ta viib haritlikult vastupidistele tulemustele.

2. Kaasa aidata kuulduste levifamisele? Aga kust saaks ideoloogiasektor sel juhul kinnitust, et sellised sündmused tõesti on aset leidnud, et see ei ole vaenlase laim?

3. Kolmas võimalus — täielikult maha vaikida seda laadi ärevusttekitav informatsioon.»

Millise tee nendest kolmest peaks valima ülikooli komsomolikomitee ideoloogiasektor?»

On teada, et informeerimatus, informatsiooninälg viib selleni, et inimene kaotab kindlustunde. Inimene ju õpib katsete-vigade meetodil.

P. VIHALEMM: «Probleemiks on ka komsomoli siseorganisatsiooniline informatsioon. Kui palju on ülikoolis kommunistlikke noori, kes teavad, kuidas, milliste tulemustega ja mida arutatakse komiteedes, büroodel, pleenumitel, alates üleliidulisest ja vabariiklikust Keskkomiteest, ja lõpetades ülikooli komiteega?

Võiks meelde tuletada järgnevat tsitaati: «Saladus on bürokraatia üldine alus.» (K. Маркс, Ф. Энгельс «Сочинения», т. 1, стр. 272). Pidev salatsemisõhkkond on viinud selleni, et juhtivatele kohtadele vabariigi komsomoliorganites võisid pääseda sellised inimesed, nagu Suuressaar, Meriväljа, Rand, kes kompromiteerisid end kogu vabariigi ees. Mida peab sellises olukorras tegema ülikooli komsomolikomitee ideoloogiasektor? Kuidas säilitama ja ära kasutama suure vaevaga saavutatud nihkeid inimeste teadvuses ja suhtumises?»

P. Vihalemm pöördus ideoloogiasektori nimel nende küsimustega ELKNÜ KK I sekretäri R. Pollimanni poole. Kahjuks ei andnud R. Pollimann ammendavaid vastuseid.

Lootusega lootusetust

Ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» sotsioloogilise analüüsi järeldusest tulenevad küsimused: «Miks ei kirjuta meie häälekandjale õppejõud, aspirandid ja vanemate kursuste üliõpilased?»

VI kursuse tudeng: «Tiraaž 2500 eksemplari ja selle jaoks kirjutada? Milleks?!»

Õppejõudude puhul on asi keerulisem. Küllap on lugu nii, et väga tõsistest probleemidest, millest nad võiksid kirjutada, pole peaaegu et mõtet ülikooli ajalehe veergudel kirjutada — leht jääb ju oma pere keskele ja tema häält pole üldrahvalikus mastaabis üldse kuulda. Õppejõudude puhul tulevad arvesse ka teised faktorid — võibolla on nende autoriteet ja teadmised liiga kõrged (?!) ülikooli väikeseformaadilise ajalehe jaoks.

SIRJE ENDRE: «Jookse ühe loo järel mitukümmend korda, põhimõttel «üheksa korda mõõda, üks kord lõika.»

Informatsiooni ülekandmise vahendina teenib meie ajaleht oma osa ära.

S. ENDRE: «Teame, et TRÜ ÜTÜ koosolekud toimuvad seal ja seal ning et auto-moto kabinet võtab uusi asjahuvilisi vastu. Aga selle eest ei tea me absoluutselt, mida tehakse näit. TPedI-s, ERKI-s või konservatooriumis.

Meie ülikooli üliõpilastega on niisugune lugu, et ehkki komandnik kollektiivist on Arstiteaduskonna üliõpilased, ei tea me nende elust (ajalehe kaudu) midagi. Miks toimetus ei organiseeri? Organiseerib küll, aga ... ühiskondlikel alustel. Hea ajalehe pole aga seinalehe vaimistegemine. Pool meie elutööst on kindlasti ühiskondlik töö, aga selle kasutegur?»

Kuidas saaksime kursis olla mitte ainult ülikooli, vaid kogu vabariigi, Nõukogude Liidu ja välismaa üliõpilasprobleemidega?

S. Endre rääkis oma sõnavõtus küsimusest, millest vabariigi üliõpilaste hulgas on viimasel ajal palju juttu tehtud — vabariikliku üliõpilasiehe loomise ideest. «Vabariikliku üliõpilasajalehte on vaja kui meie mõtete, probleemide ja nende analüüsi edasikandmise vahendit, on vaja kui vahendit iseseisvalt mõtleva, poliitiliselt laia silmaringi ning sügavate veendumustega spetsialisti kasvatamiseks.»

KÜSIMUS SAALIST: «Millisel seisukohal on selles suhtes ELKNÜ KK büroo?»

R. POLLIMANN: «ELKNÜ Keskkomitee büroo pole sellekohast ametlikku otsust teinud, küll aga toetab seda ideed. Peamiseks raskuseks on praegu just paberipuudus.»

Ainult sõnadega kaugele ei jõua. On vaja ametlikku otsust vabariikliku üliõpilasajalehe loomise kohta. See oleks esimene vajalik samm, et idee jõuaks vabariigi juhtivate organiteni.

Septembris toimus «Noorte Hääle» toimetuses kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonide sekretäride osavõtul nõupidamine. Leiti, et «Noorte Hääle» juurde oleks võimalik luua isegi kord nädalas ilmuv lisaleht. Kas ei saaks seda paberifondi ära kasutada iseseisva üliõpilasajalehe loomiseks? Sellele lisanduks veel praeguste Eesti NSV kolme kõrgema kooli ajalehtede paberifond.

S. ENDRE: «Ma ei suuda lihtsalt aru saada, miks näiteks raudteelastel ja miilitsatel on oma ajaleht, aga üliõpilastel mitte?!

Tavaliselt öeldakse: «Aga palun, miks te ei kasuta «Noorte Häält»?»

«Noorte Hääl» on maa-, linna-, kooli-, tööliis- ja muu liiki noorte ajaleht. Samuti ei saa rahul olla nimetatud ajalehe tasemega. Suvel ilmunud «Noorte Hääle» lisaleht «EÜE» avaldati pidevalt artikleid à la «Heimi on tavaline tütarlaps. Ta laob müüri, nii et tolm taga. Ta ei anna villijatele armu. Ta ei tee kilplasetööd. Vabal ajal mängib ta korv- ja võrkpalli.» Kommentaarid on liigsed.»

Igas meie töös pole mitte kõlava nimega eesmärk tähtis, vaid selle eesmärgi mõte.

S. ENDRE: «Vabariiklik üliõpilasajaleht on vajalik ainuüksi seetõttu, et kaoks ära tendentslik informeeritus à la «keegi kuskil midagi vist ikka teeb».

Loodan, et mu sõnavõtt polnud asjatu, ehk kui, siis — arst ravib ju ka lootusetuid haigeid.»

R. POLLIMANN: «Ajaleht on vajalik ja küsimus tuleb lahendada.»

Kohustused peavad vastama õigustele. Aga õigused?

Esimesel vabariiklikul üliõpilaskonverentsil anti ELKNÜ Keskkomitee büroo poolt delegaatidele tutvumiseks Eesti Üliõpilasnõukogu põhimääruse projekt, kus olid ära toodud EÜN põhieesmärgid ja funktsioonid:

1) sidemete loomine teiste vabariikide üliõpilastega, üliõpilaste, lõpetanute, õppejõudude ja teadlaste sidemete tugevdamine;

2) esindada meie üliõpilaskonda vastavate organite kaudu läbikäimisel välismaa üliõpilastega;

3) soodustada meie vabariigi kõrgemate koolide üliõpilaste vahelisi sidemeid ja ühiseid üritusi.

TOOMAS LEITO (EÜN-i liige): «Kahjuks ei toimunud projekti arutelu ja hääletamist projekti heakskiitmiseks, sest konverents oli teoreetilis-metoodilist laadi, mitte midagi otsustav. Nii jäime ootama, millal meil õnnestub rakendada oma energiat EÜN-is. Lõpuks saime kutsed ilmuda 9. oktoobril EÜN-i koosolekule. Kutsed saime kätte kaks päeva enne koosolekut, mis kahtlemata pole piisav aeg, et garanteerida kõigi liikmete kohaleilmumist, rääkimata mingist ettevalmistusest või vajalike materjalidega tutvumisest. Kohapeal ilmnes, et ELKNÜ Keskkomitee büroo oli vahepeal kinnitanud põhimääruse, mis mõnes punktis oluliselt erines konverentsil lajalijaotatud põhimääruse projektist. EÜN-i liikmeid ja kõrgemate koolide komsomolisekretäre ei olnud eelnevalt informeeritud, rääkimata konsulteerimisest selle küsimuse üle.

Muudatused EÜN-i struktuuris. Varem: «EÜN-i koosseis kinnitatakse ELKNÜ KK bürool kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonide, a/ü. ja teiste kõrgemate koolidega tegelevate organite poolt tehtud esildiste põhjal.» Muudetult: «EÜN moodustatakse ELKNÜ KK poolt kõrgemate õppeasutuste, partei-, komsomoli-, ametiühingu ja teiste organisatsioonide Eesti NSV Riikliku Kõrgema ja Kesk-eriharduse Komitee ning teiste kõrgema hariduse korraldusega seotud organisatsioonide esildusel.» Ühel juhul Keskkomitee kinnitab, teisel juhul moodustab, minnes mööda EÜN-i seisukohtadest ja tehtud ettepanekutest.»

R. POLLIMANN: «EÜN on ELKNÜ KK mittekoosseisuline organ, ühiskondlik organ, mis töötab Keskkomitee juures, osakond, mis allub Keskkomiteele nagu iga teinegi ühiskondlik organ.»

T. LEITO: «Üliõpilaskonverentsil oli ELKNÜ KK büroo poolt EÜN-i koosseis esitatud 15-liikmelisena. 7. oktoobriks oli EÜN-i koosseisu suurendatud 15-lt 22-le liikmele.

Töökoha järgi toodi EÜN-i koosseisu juurde kõrgemate koolide sekretärid, ELKNÜ KK üliõpilasnoorsoo-osakonna juhataja ja EÜE komandör. EÜN-i esimees oli Keskkomitee büroo poolt juba kinnitatud, minnes mööda järgmistest printsiipidest, mis oleksid kaadri valikul loomulikud:

a) kandidaadid esitada kõrgemate koolide komsomoliaktiivi keskelt, kes tunnevad kõrgemate koolide komsomolitöö spetsiifikat ja kellel on kõrgema kooli komsomolitöö kogemusi;

b) on loomulik, et kaadri valikust informeerib Keskkomitee ka kõrgemate koolide komsomolisekretäre.»

* * *

ELKNÜ KK üliõpilasnoorsoo-osakonna juhatajaks määrati U. Ojamaa, kusjuures kõrgemate koolide komsomoliaktiivi tema kandidatuurist ei informeeritud.

Konverents esitas nõudmise, et kõrgemate koolide komsomolitööd ELKNÜ KK-s peaks juhatama inimene, kes oleks kompetentne kõrgemate koolide komsomolitöö spetsiifikas ning omaks kontakti ja vastastikust arusaamist kõrgemate koolide komsomoliaktiiviga.

R. POLLIMANN: «Me hindame kõrgelt teie komsomoliaktiivi. Oleks pidanud siiski rohkem nõu pidama teie aktiiviga.»

* * *

Töökorra projektist: EÜN-i liikmetele saadeti koos kutsega ka töökorra projekt. Mitmed punktid aga sellest loovad olukorra, milles EÜN ei saa normaalselt töötada.

T. LEITO: «Töökorra projekti 3. punkt sisaldab:

«Koosolekul on arutamisel ja otsustamisel ainult päevakorras märgitud küsimused, kusjuures üksikuid küsimusi võib koosolek otsustada välja jätta. Koosolekul ülestõstetud küsimused võidakse otsuse alusel võtta järgmise koosoleku päevakorda.»

Kommentaar: tähendab, arutada võib ainult neid küsimusi, mis varem on päevakorras kinnitatud, ja kui kerkib mingi pakiline probleem, peab ootama paar kuud, kuni järgmise koosolekuni, et seda siis arutada.

Punkt 7: «EÜN-i otsuseid võib muuta ja tühistada ELKNÜ KK sekretariaat.»

Tähendab, EÜN võib otsuse võtta küll vastu, kuid sekretariaadil on tsiteeritud punkti alusel õigus otsust muuta või tühistada isegi EÜN-i eelnevalt informeerimata.

T. Leito ja M. Titma pidasid vajalikuks, et töökorra projekt enne kinnitamist veelkord üksikasjalikult läbi arutataks, ja et see kindlustaks EÜN-i viljaka töö ELKNÜ Keskkomitee juures.

Ühiskonnateaduste õpetamisest

Reet Karukäpp (geograafia VI k.): «Et teaduslik kommunism on ühiskonnateadustest ajaliselt viimane, ootasime temast kaasaja sise- ja välispoliitiliste probleemide huvitavat ja teaduslikku käsitlust.

Võib eeldada, et on väga huvitav, kui 25 ülikooli peaaegu lõpetanud inimest vaidlevad kaasaja probleemide üle ja oma koha üle ühiskonnas teaduslikku kommunismi kateedri õppejõu juhendamisel. Aga ei olnud huvitav. Ma ei ütle seda kõikide viimaste kursuste nimel, küll aga oma kursuse ja veel mõne seminarirühma nimel, kes töötasid (õigemini lõid aega surnuks) ühe ja sama õppejõu (sm. Õunapuu) juhendamisel. Igas seminarirühmas 25×36 inimtundi= 900 üliõpilastundi!

Kas «neljad» ja «viied» teaduslikus kommunismis tähendavad, et oleme varustatud teadusliku maailmavaatega?

Kui teaduslik kommunism on teadus kaasajast, siis on ju ülikoolis vähe NLKP dokumentide selgeksõppimisest.

Üliõpilane tahab selle õppeaine käsitlemisega saada kaasaja kohta sügavat teaduslikku analüüsi.

Passiivsus ja aktiivsus üliõpilaste hulgas on samuti tagajärg, mitte põhjus. Põhjus on kuskil selles kandis, millest rääkis oma sõnavõtus Peeter Vihalemm.

Küsimused, mida esitas Peeter Vihalemm, on just samalaadsed, mida esitatakse teaduslikku kommunismi seminari juhendajale. Kuidas saab siis vastust oodata komsomolikomitee ideoloogiasektorilt, kui vastus jääb saamata ka teadusliku kommunismi kateedri õppejõult?

Et meist saaksid haritud inimesed

Teatavasti saab efektiivselt töötada ainult igakülgselt haritud inimene, kellel on autoriteeti ühiskonnas. Komsomolitöö peab samal ajal järgima elu nõudeid.

Aspirant LAUR KARU esitas konverentsile süsteemi, mille alusel osutuks võimalikuks valmistada üliõpilane ette nii, et ta tulevase spetsialistina ei teeks ülikoolile häbi.

Selleks tuleks üliõpilane **I kursusel viia kurssi ülikooli eluga,** anda juhtnööre ka n.-ö. **«vaimseks hügieeniks»** (sest teatavasti põhiline osa üliõpilaste vaimsetest riketest saab alguse just esimestel kursustel).

II kursusel järgneksid ÜTÜ ja teadusliku töö probleemid, samuti tutvustamine **psühho-** ja **seksuaalhügieeniga.** III kursusel tuleb käsitleda **kutse-eetika küsimusi + kunsti-, muusika-alased lektooriumid.** Samuti tuleb **õppida kõnekunsti.** Viimastel kursustel tuleb viia põhitähelepanu **eriala filosoofilistele probleemidele ning teadusliku propaganda teostamisele** laialdaste masside hulgas.

Õppesektorist

rääkisid konverentsil õppesektori juhataja Anu Roos ning Arstiteaduskonna üliõpilane Sirje Meiel.

Komsomoliorganisatsioonil on alati olnud õigus teha dekanaadile ettepanekuid karistamiseks, kuid on puudunud võimalused üliõpilaste ergutamiseks. Anu Roos esitas ülikooli komsomolikomiteele õppesektori ettepanku: võtta ergutuste puhul aluseks osakonna komsomolibüroo otsus. Edasi esitada kandidaadid dekanaatidele, seejärel kaadriosakonda ning rektorile. Kandidaadid peaksid olema esitatud vastavalt 10. oktoobriks, 10. veebruariks, 10. aprilliks. Samuti peaks komsomolibürool olema õigus kooskõlas rektoriga teha ettepanekuid üliõpilaste premeerimiseks üliõpilaspäevade puhul ja kevadise komsomolikonverentsi puhul.

Ülikooli õppesektori arvates peaks osakonna komsomolibüroo tegelema õppedistsipliiniga, eriti nooremate kursustel, kus loengutelt puudumine mõjutab eksamisessiooni tulemusi. Nooremate kursustele tuleks tutvustada ülikooli elu, stipendiumide määramise korda, anda metoodilisi nõuandeid eksamite-arvestuste perioodi kohta, jagada konkreetse praktilise töö kogemusi teiseks semestriks.

Võõrfiloloogide ettepanek

T. VELLISTE: «Tänapäeval ei võeta enam tõsiselt haritlast, kes ütleb, et võõrkeel pole vajalik. See on ju informatsiooni küsimus: See on meie jaoks hädavajalik teadusliku, kultuurialase ja muu informatsiooni küsimus. Seega arengu küsimus!»

Õpime ju nende maade keeli, kus me ise viibinud ei ole. Huvi, mida tunneme antud maa vastu, jääb enamikus rahuldamata. Seega on vähe loota ka arenemist.

T. VELLISTE: «Paljude Minski, Moskva, Leningradi ja Riia II kursuste üliõpilaste jalad on astunud näiteks Thames'i kaldal. Kuid millega oleme me ära teeninud olukorra, et meil pole küllaldaselt võimalust: käia maades, mille keeli õpime? Välja arvatud üks külaskäik Greifswaldi, mida igati tervitada tuleb.»

T. Velliste tegi võõrfiloloogia osakonna komsomoli üldkoosoleku nimel konverentsile ettepaneku luua komsomolikomitee juurde välissuhete sektor, mis tegeleks välissuhete arendamisega nii sotsialistlike maade kui ka kapitalistlike maade progressiivsete üliõpilastega.

▶

RSK

Rahvusvaheliste sidemete loomisel on üliõpilastele abiks Rahvusvaheliste Suhete Klubi, mis pärast pikka jõudeaega näib olevat tööle hakanud. Kevadel käidi külas Vilniuse ja Jerevani klubikaaslastel, korraldati Ungari-teemaline õhtu. Klubi organiseerib kirjavahetust teiste maade üliõpilastega.

TAAVI TAMMSAAR: (RSK president): «Meil käivad aeg-ajalt külas üliõpilasdelegatsioonid teistest liiduvabariikidest. Üliõpilaspäevadele sõidab aga külalisi eriti rohkesti. RSK tahab kõiki hästi vastu võtta. Pahatihti on aga heast tahtest vähe. On vaja ka rahalisi vahendeid. Rahaprobleemi paremaks lahendamiseks teeme TRÜ komsomolikomiteele ettepaneku eraldada uuel finantsaastal RSK-le kindel summa komsomolikomitee eelarvest.»

Praegu on organiseerimisel RSK agitbrigaad, mis hakkab andma kontserte. Vajaduse korral saame ka oma külalistele esineda.

TAAVI TAMMSAAR: «Teine väga valus küsimus on külaliste majutamine. Ka selles osas tuleb midagi ette võtta, sest muidu jookse pea halliks ja ikka pole kaugelt tulnud külalisi kuhugi panna.»

Kirvelöögimeetoodi vastu

SIRJE ENDRE — «Kas olete kuulnud või näinud nn. kirvelöögimeetodit?»

Igal aastal suureneb vastuvõtt ülikooli, aga ühiselamukohti ei jätku — see on kõigile teada. Sealjuures on olemas kaks tõde: TRÜ haldusorganid on huvitatud, et võimalikult rohkem üliõpilasi saaks ära majutatud, ja iga üliõpilane on huvitatud, et ta saaks (pro leiaks) mugava kodu ühiselamus. Need kaks tõde näivad kattuvat kuni sinnamaani, kui tuletame meelde, et on olemas ühiselamu eeskirjad. Viimasel ajal näivad haldusorganid omaks võtvat seisukohta, et igasugune üleastumine eeskirjadest viib väljaheitmisele. Olen sellega täiesti nõus, et süüdlasi tuleb karistada, aga keda millisel määral? Kõiki ei saa ühe mõõdupuuga võtta. 5. kursuse üliõpilase, diplomand Eha Pirsoga juhtus imelik lugu. Möödunud kevadel unustas ta valvesse minemata. Rõhutan veel kord — unustas. Korrarikkumine, eks ole — ühiselamu valvegraafikust mittekinnipidamine. Mõni päev pärast seda toimus rahvakeelse terminiga nn. kõrge tribunal, mille otsus oli — välja heita. Eha on tagasihoidlik vaikne tüdruk ja kõvale sõnale vastu ei hakka, pigem läheb tagurpidi uksest välja.

Nüüd küsimus: kas väljaheitmise otsus oli õige?

Ei. Argumendid:

1. Eha Pirso oli sel päeval haige ja sai samal päeval kutse lähedase inimese matusele.

2. E. Pirso määrati Kukulinna ühiselamusse (diplomand Kukulinnas?!). Õppepraktikal peab ta olema Elvas igal hommikul kell 8 (ligi 40 km!). Ehal on väga nõrk tervis. Seni on tal õppeedukus olnud hea ja eesti filoloogia osakonna kirjanduse eriharus on ta üks tugevamaid. Võimalik, et selle semestri lõpus seda öelda ei saa...

Kuivõrd arvestati nimetatud koosolekul kõiki neid tegureid? Vist üldse mitte — kohtadega on nappus, lööme välja ja paneme korraliku asemele.

Võidakse küsida: aga kus oli komsomol? Komsomol, konkreetsemalt öeldes kursuse büroo ja osakonna ühiselamute sektor võib vabalt mainida: meie olime puu otsas, kui pauk käis. Milleks on olemas ühiselamunõukogud, kui üldse nende sõna kuulda ei võeta? (Pälsoni t. 14 ühiselamu nõukogu astus E. Pirso eest välja)...

* * *

Väljavõte JAAK ALLIKU sõnavõtust:

«TRÜ komsomolibüroo ideoloogiasektor on kehtivad ühiselamu sisekorraeeskirjad punkt-punktilt läbi arutanud ja koostanud täpsed ettepanekud nende muutmiseks.

Kõigepealt — ühiselamusse majutamine. Praeguste eeskirjade kohaselt majutavad üliõpilasi majutamiskomisjonid neile eraldatud elamispinna limiidi piires. Ilmselt tuleks need otsused kooskõlastada ühiselamu nõukoguga, mis tähendab seda, et ilma nõukogu otsuseta ühtki inimest ühiselamusse ei paigutata. Samuti tuleks nõukogule anda õigus teha rektoraadile ettepanekuid elamispinna limiidi jaotamise kohta teaduskondade vahel. Üliõpilast võib ühiselamust välja tõsta vaid rektori käskkirja alusel. On vaja sisse võtta punkt, mis näitab, et rektor ei tee sellist otsust ühiselamunõukoguga kooskõlastamata, s. t. ilma et nõukogu oleks asja arutanud ja esitanud rektorile motiveeritud seisukoha.

Printsipiaalse tähtsusega on punkt ühiselamute külastamise korrast. Praegused eeskirjad on siin lakoonilised, § 21 näeb ette, et külalised võivad viibida ühiselamus kella 12-st 23-ni. Praktiliselt tähendab see, et toast, kus külalistel on vajadus viibida kauem, läheb esindaja kell 23 valvelauda ja võtab sealt ära külaliste dokumendid. Kui aga mingi hilisõine kontroll avastab külalise, lõpeb asi suure pahandusega. Selline olukord on ebanormaalne, sest kes ajab oma kodunt külalised kellaaja järgi välja? Ja tihti on lausa tungiv vajadus jätkata probleemi arutamist, kaardimängupartiid või juua lõpuni tass kohvi. Seepärast teeme ettepaneku sõnastada § 21 järgmiselt:

«Külalised võivad viibida ühiselamus kella 10-st 23-ni. Erandjuhtudel võib valve toakollektiivi taotlusel külastusaega pikendada. Sel puhul:

a) valve märgib külalise või külalised erivihikusse, naidates ära isiku, kelle vastutusel külaline ühiselamus viibib, ja kellaaja, milleni on külastusaega pikendatud;

b) pärast kella 23 ühiselamus olevad kõrvalised isikud voivad viibida vaid selles toas, kus nad külas on;

c) pärast kella 23 ühiselamus viibivate isikute dokumendid jäetakse valvelauda kuni nende lahkumiseni.»

Selline kord on vaheastmeks praeguse süsteemi ja normaalse elu vahel, kus külalised võivad viibida toas kui kaua tahes ilma erilise registreerimiseta.

Tähtis küsimus on ka nn. partisanlus ja külaliste majutamine. Teeme ettepaneku võtta eeskirjades järgmine paragrahv: ühiselamu elanikel on õigus toakollektiivi nõusolekul majutada tuppa väljastpoolt Tartut külla sõitnud isikuid. Külaline on kohustatud esitama ühiselamu valvele passi. Vajalike andmete märkimiseks tuleb külastataval teatada valvele toa number, kuhu külaline on majutatud, ja külalise lahkumise aeg.

Ühiselamu valve:

a) kannab majutatava isiku passiandmed erivihikusse, lisades külastatava nime ja toa numbri;

b) on kohustatud jälgima, et majutatav ei rikuks NSVL passimäärustikku.

Ühiselamunõukogu võib lubada pikemat aega vabal kohal ajutiselt elada isikuil, kes on sisse kirjutatud väljaspool Tartut asuvaisse TRÜ ühiselamuisse.

Selline kord loob eeldused külaliste legaalseks vastuvõtuks ja annab seetõttu õiguse karistada normidest üleastujaid.

§ 19 keelab ühiselamutubades suitsetamise. Selle paragrahvi väljajätmise lahendab iga toa kollektiiv iseseisvalt. Siis saab lahti ka lausa koomilisest situatsioonist, et 25-aastane abielumees peidab lugupeetud õppejõu tuppa sisenedes kohmetunult suitsu varrukasse, tuletades meelde algkoolipäevaseid pinutaguseid nurki.

Selge on ka vajadus jätta eeskirjadest välja § 18, mis keelab alkoholisete jookide toomise ühiselamusse ja nende tarvitamise seal. Ma ei räägi sellest, et seda punkti niikuinii ei täideta; mitte selles pole asi. On selge, et alkoholi tarvitamise vähenemist ei saavutata käskude ja keeldudega või alkoholimüügi piiramisega. Siin on ainsaks teeks üldise kultuuritaseme tõus, kääride kadumine materiaalse ja vaimse taseme vahel, tõsine tegelemine õppe- ja teadusliku tööga.

On vaieldamatu, et joomine on pahe, kuid veini võtmine sõprade ringis ühiselamus on tahes-tahtmata muutunud tavaks. Siin on probleem selles, et muuta alkoholi tarvitamine kultuurseks ja lõpuks on ka selge, et nimetatud paragrahvi sisseviimine praegustesse eeskirjadesse on tingitud mitte tõest, et alkohol on mürk, vaid soovist kindlustada ühiselamus kord ja rahu.

Ja seda enam tuleb pöörata tähelepanu § 20 alapunktile: «Ühiselamus on keelatud kaaselanike rahu rikkumine.» Just see, aga mitte printsiip «ei tabata, pole varas» peab saama peamiseks põhjuseks ühiselamust väljaheitmistele ja teistele karistustele.

Need on ühiselamu sisekorra eeskirjade muutmise ettepanekud. Üldse teeb ideoloogiasektor ettepaneku viia eeskirjadesse üle 50 suurema ja väiksema paranduse ning täienduse.»

Kitsaskohtadest EÜE tööst

Nelja aasta jooksul on eesti üliõpilased-ehitajad töötanud umbes 150 objektil kogumaksumusega 1,2 miljonit rubla. Tänavu püstitati 41 objekti kogumaksumusega 0,5 miljonit rubla. EÜE tulevikuvõimalusena võib näha tema kasvu Eesti Üliõpilaste Töömalevaks, mis organiseeriks tööd niihästi kõrgemate koolide juures kui mujal.

«Oleks aeg EÜE-d juriidiliselt tunnustada, anda välja ehitusmalevat puudutav Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus, mille abil saaks lahendada palju murettekitavaid varustusküsimusi materjalide ja mehhanismide osas,»

lausus konverentsile EÜE komandöri asetäitja 1967. aastal ANTS RIESEN.

Seni on EÜE-st liialt palju räägitud kui üliõpilaskonna kasvatamise vahendist, organisatsioonist, kus loovalt areneb noore inimese initsiatiiv. Tänavu jäi näiteks ainult kavatsuseks laiaulatuslik komsomoli- ning üliõpilasprobleemide, samuti Eesti I üliõpilaskonverentsi materjalide arutelu.

Põhjuseks oli siin niihästi malevа staabi töö kui ka see, et ELKNÜ Keskkomitee ei suutnud malevale tagada ühtki eksemplari üliõpilaskonverentsi stenogrammist. Ka mitmed ülikooli n.-ö. «helgemad pead», keda kutsuti kaasa aitama diskussioonide ja vestluste läbiviimisel, ei leidnud võimalust osa võtta EÜE tööst (kasvõi mõne päeva jooksul).

EÜE võttis tänavu vastu Debreceni ülikooli ehitusrühma. Peab ausalt tunnistama, et kogemustest tuli puudu: liiga vähe suhtles maleva juhtkond Debreceni rühmaga, päris õige polnud rühma poolitamine, ei osatud ette näha vajaliku tööfrondi suurust jne. Kahjuks jäi siin ELKNÜ Keskkomitee abi minimaalseks, kuigi selle vajalikkusest oli juttu juba üliõpilaskonverentsil.

Ei ole tõenäoline, et praegused üliõpilasliidrid ELKNÜ Keskkomitees võiksid EÜE tegevuse organiseerimisele märkimisväärset abi osutada — kasvõi sellepärast, et nad pole kunagi ehitusrühmade tööga tuttavad olnud.

Tänavu suvel tekkis olukord, kus ELKNÜ Keskkomitee abi osutus hädavajalikuks. Siinas pidades, et EÜE juhtkond igal aastal on vahetunud, peaks Keskkomitees olema inimene, kes oleks üksikasjadeni kursis ehitusmaleva probleemidega.»

REKTORI PROF. F. KLEMENTI SÕNAVÕTUST:

Ülikooli rektor sm. F. KLEMENT informeeris avariiolukorrast Teaduslikus Raamatukogus ja rääkis võimalusest seda lahendada.

Kui Raudteetehnikum viiakse järgmisel semestril Tallinna, siis saab osa raamatukogu fonde paigutada tehnikumi alt vabanevale pinnale. Kuid meil tuleb raamatukogu ülemistelt korrustelt juba praegu välja viia 300 000 raamatut, et tagada ohutut töötamist alumistel korrustel. Seepärast oleme sunnitud pöörduma tehnikumi poole ettepanekuga anda ühiselamu meie kasutusse. Omalt poolt peame leidma tehnikumi õpilastele elamispinna.

(Toimetuse märkus: Teadusliku Raamatukogu küsimus oli hiljuti arutusel EKP Keskkomitee bürool, kus leiti lahendus nii Raudteetehnikumi õpilaste kui ka meie üliõpilaste ja raamatukogu fondide ümberpaigutamiseks.)

Rektor prof. F. Klement andis omapoolse hinnangu konverentsile:

«Oli kuulda kriitikat, kibedaid asju. Kõik on kahjuks tõde.

Konverentsil oli möödalaskmisi, kuid see on siiski maks selle eest, et me üldse saavutaksime rahva aktiivsuse. Kui me tahame, et keegi ei eksiks, siis tahame, et keegi ei räägiks, ja see oleks konformism. Siis oleks vaikus — kalmistuvaikus (Aplaus). Kas seda on vaja? Kui keegi viltu laseb, siis on see maks aktiivse suhtumise saavutamise eest. Eksijale suudame tõe alati selgeks teha.

Hea, et konverents on aktiivne. Osa sõnavõttudest olid teoreetilist laadi, konverentsil neid pikalt arutada ei saa — see kujuneks teoreetiliseks seminariks. On halb, et me niisugustel teemadel oma seminarides ei vaidle.

Kuidas me läheneme asjadele? Kas läheneme ainult kriitiliselt või otsime ka konstruktiivset lahendust? Kui me viimast ei tee, on halb. Tahan tuua paralleeli — kriitiline ja sotsialistlik realism. Meie sõnavõtud peaksid sisaldama seda, mida nõuab sotsialistliku realismi mõiste — näidatud peab olema ka positiivne suund, mis oleks eesmärgile suunav.

Meie ülikool ei tohi anda ainult kitsa eriala spetsialiste, peame andma ka ministreid, rektoreid, keskkomitee ja ülikooli sekretäre, peame andma poliitiliselt ja loovalt mõtlevat kaadrit. Tulevaste ühiskonnategelastena peame oskama näidata positiivset suunda.

Ma arvan, et meie komsomolikonverentsi terav aktiivsus näitab, et ülikoolis kasvab ühiskonnale vajalik kaader. Meie komsomoliorganisatsioon täidab oma suurt ülesannet.»

AHTO VELLAMAA (TPI komsomolikomitee I sekretär): «Ajalooteaduste kandidaadile M. Gerassimovile kuuluvad sõnad: «Ükski praegu olemasolevaist teadustest ja kõik nad koos ei suuda vastata küsimusele: mis on inimene? Nad on nagu kurva anekdoodi pimedad, kes võtsid nõuks teha kindlaks, mis asi on elevant? Igaüks puudutas üht osa elevandi kehast ja püüdis siis looma ammendavalt iseloomustada. See, kes hoidis kinni londist, kinnitas üht, kes kompas jalga, rääkis teist jne...»

Just meie tegevuse objekti — inimese erakordsusest ja teiselt poolt meie praktilise tegevuse kohatisest lünklikkusest tulenevad möödalaskmised (mis alati pole tingitud komsomoliorganisatsiooni juhtidest), ja väga drastilised, mis jätavad iga inimese kui isiksuse arengusse sügavad jäljed.

Minu arvates on üliõpilastel praegu tendents iseseisvalt, oma vigadest ja edusammudest õppides, jõuda arusaamisele meid ümbritseva elu kõigis küsimustes. Kui kiiresti see toimub, on iseasi, aga lõplike tõdede lõputu kordamisega seda ei saavuta. Oma tegevuse kõige väiksemaski küsimuses peame alati olema valmis vastama küsimusele: mille nimel? ja teisest küljest andma endale aru: kuidas?

See aga nõuab alati analüüsi. Tuleb tunnistada: me ei ole harjunud seda tegema, leida üliõpilast, kes tegeleks iseenda, oma kaaslase tegevuse analüüsi ja hindamisega, ei olegi lihtne. Seepärast rõõmustab mind eriti tänaste ettekannete ja sõnavõttude iseloom.

On hea konstateerida, et eriti viimastel aastatel on meie, s. o. vabariigi kahe kõrgema kooli seisukohad paljudes küsimustes ühtinud.

Usun, et meie koostöö jätkub ka uue, valitava komiteega. Selleks soov: olgem oma tegevuses meie ajastu väärilised!»

Uus komitee

Konverentsil valitud komitee koosseis:

*

Toivo Aare, Jaak Allik, Tiina Alliksoo, Enn Bekker, Sirje Endre, Henn Eomois, Jevgeni Golikov, Inna Jaanson, Paul Kenkmann, Malle Koorts, Reet Käärik, Miralda Laagus, Meeli Lehtsalu, Toomas Leito, Paul Luga, Peeter Malv, Dimitri Mihhailov, Kalle Morna, Külli Mäetamm, Evi Mänd, Enno Oidermaa, Kaie Orvik, Juhan Paadam, Toivo Punga, Ülle Rein, Ants Riesen, Anu Roos, Tiiu Roosmaa, Mendel Rudnik, Ruth Saar, Lembit Saveljev, Virve Siirak, Nelli Soevere, Toomas Sutt, Kaarel Zilmer, Taavi Tammsaar, Erika Tõnts, Peeter Vihalemm, Viivi Villemson.

ELKNÜ TRÜ komitee büroo koosseis:

Toomas Sutt, Sirje Endre, Henn Eomois, Reet Käärik, Enn Bekker, Kaie Orvik, Virve Siirak, Mendel Rudnik.

ELKNÜ TRÜ Komitee valis komsomolikomitee esimeseks sekretäriks TOOMAS SUTI ja tema asetäitjaks SIRJE ENDRE. Komsomolikomitee mittekoosseisuliseks sekretäriks valiti HENN EOMOIS.

Konverents otsustas:

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XV konverents otsustab:

1. Hinnata ELKNÜ TRÜ komitee tööd aruandeperioodil rahuldavaks.

2. Kiita heaks tegevusprintsiibid, millest on juhindunud TRÜ komsomoliorganisatsiooni esindajad ELKNÜ Keskkomitees ja EÜN-s.

3. Jätkata komsomoligruppide õiguste laiendamist kui tähtsat printsiipi ideoloogilise töö süvendamisel gruppides; kindlustada komiteepoolne range nõudlikkus gruppide õiguste ja kohustuste praktilisel teostamisel. Samuti tõsta nõudlikkust valitud aktiivi suhtes kõigis lülides.

4. Kohustada kõikide teaduskondade (osakondade) komsomoliorganisatsioone koostöös parteiorganisatsiooniga välja töötama teaduskonna (osakonna) spetsiifikat arvestav ideoloogilise töö kompleksne perspektiivplaan.

5. Jätkata eelmise konverentsi otsuse täitmist omavalitsuse arendamise perspektiivplaani väljatöötamise kohta.

6. Kohustada komiteed laiendama sidemeid vilistlastega, kasutades selleks üliõpilaspäevi, eriala klubisid jms.

7. Korraldada vestlused üliõpilaskandidaatidele senisest kõrgemal tasemel, taotleda vestlustulemuste arvestamist üliõpilaste vastuvõtmisel ja kindlustada selle alusel komsomolitöö diferentseeritumaks muutmine esimestel kursustel.

8. ELKNÜ TRÜ komitee sektoritel ja sekretariaadil saavutada reageerimine ülikooli vastavate instantside poolt nii komsomoligruppide kui ka üksikute kommunistlike noorte poolt tehtud ettepanekutele; pidada seda poliitilises töös vastavate organite spetsiifiliseks osaks. Erilist tähelepanu pöörata aruande- ja valimiskoosolekute käigus tehtud ettepanekutele.

9. Tagada RSK-s uuesti selliste tõhusate töövormide rakendamine, nagu seda olid talvised ja suvised matkad Karpaatidesse, Kesk-Aasiasse, Siberisse, Karjalasse jne.

10. Kohustada valitavat komiteed lahendama arvelt mahavõtmata lahkunud kommunistlike noorte probleem ja likvideerida liikmemaksuvõlgnevused 1967/68. õppeaasta lõpuks.

11. Saavutada EÜN töölerakendamine ja sisuline töö vabariigi üliõpilaselu juhtimisel vastavalt I üliõpilaskonverentsi printsiipidele.

12. Intensiivistada kontakti teiste maade noortega, kasutades neid kontakte meie ideoloogia aktiivseks propageerimiseks.

13. Kohustada ELKNÜ TRÜ Komiteed koostöös parteiorganisatsiooniga kindlustama üliõpilaste osavõttu meie valvsuse tugevdamiseks rakendatavatest abinõudest.

14. Kiita heaks komitee ideoloogiasektoris väljatöötatud printsiibid ühiselamu sisekorra eeskirjade muutmiseks, kohustada komitee bürood need ettepanekud konkretiseerima ja esitama rektoraadile.

15. Lugeda mitterahuldavaks senised lahendusvariandid ülikooli raamatukogu ülekoormuse likvideerimiseks. Kohustada sekretariaati taotlema kiiremas korras üliõpilastele vastuvõetava lahenduse leidmist. Pöörduda EPA komsomoliorganisatsiooni ja rektoraadi poole palvega leida võimalusi abistada ülikooli tekkinud olukorra lahendamisel.

16. Ülikoolisisese informatsiooni igakülgse ja täieliku leviku kindlustamiseks pöörduda vabariigi kõrgemate organite poole leida võimalusi teise palgalise koha saamiseks ajalehe «TRÜ» toimetusse.

17. Moodustada meie komitees üliõpilaste välissuhete sektor.

Kiri ELKNÜ Keskkomiteele

Konverents pöördus kirjaga ELKNÜ Keskkomitee ja kõrgemate parteiorganite poole rea konverentsil ülestõstetud probleemide lahendamiseks.

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XV konverentsi tööd arutati 23. skp. ka EKP TRÜ organisatsiooni aruande- ja valimiskoosolekul, kus rõhutati vajadust tõhustada komsomoli parteilist juhtimist, samal ajal juhiti EKP Keskkomitee tähelepanu ELKNÜ Keskkomitee mõningate töötajate ebaõigele töömeetodile ja -stiilile, (näiteks sm. U. Ojamaa määramine ELKNÜ KK üliõpilasnoorsooosakonna juhatajaks) ja paluti kõrgemate parteiorganite abi nende väärnähete kõrvaldamiseks.

24.—28. oktoobrini toimub Tartu Riiklikus Ülikoolis Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale pühendatud

TEOREETILINE KONVERENTS.

Konverentsil töötavad NLKP ajaloo, ajaloo, majandusteaduse, keele ja kirjanduse, matemaatika, füüsika, keemia, bioloogia-geograafia, arstiteaduse ja kehakultuuri sektsioonid. Konverentsil esineb ligi 90 ülikooli õppejõudu.

Täna, 27. oktoobril töötab matemaatika ja füüsika sektsioon. Laupäeval, 28. oktoobril kell 10 algab aulas konverentsi plenaaristung.

Varszawska Jesien 1967

(Algus lk. 1)

Huvitav oli samal kontserdil Luc Ferrari (Prantsusmaa) «Und so weiter» («Ja nii edasi») elektriklaverile ja magnetofonile. Esitas Gerard Fremy, andekas pianist, kes 16-aastaselt alustas kontsertreise Euroopas (õppis 3 aastat ka Moskvas Neuhausi juures). Pianist polnud siin üksnes interpreet, vaid samal ajal ka tehnik, kes teose kestel muutis klaveri akustilisi omadusi (spetsiaalseadise abil), ja ka trummi- ning gongilööja. Mõlemad pillid asusid käeulatuses. Juhtus ka nii: vasak käsi mängib klaverit, parem trummi. Põhiliselt esitas pianist suuri helikobaraid erinevates registrites (kõige lihtsamini saab neid mängida käelaba ja küünarnukiga; see võte ei äratanud enam kelleski imestust). Helitämbrite skaalat aitasid laiendada spetsiaalsed haamrikesed (mäng keeltel), kuulid (keelte kraapimine), harjad (klaveri kõlakasti hõõrumine). Magnetofonimuusika koosnes klaveripartii parodeerimisest ja elektronmuusikast ning see justkui võistles elava esitusega. Teos oleks võinud jätkuda samas vaimus veel hulk aega — sellest ka pealkiri «Und so weiter».

Varssavi noorteklubis kohtusime muuhulgas 29-aastase poola heliloojа Zigmunt Krauzega. Ta rääkis, et niisugustel eksperimentidel on hindamatu tähtsus. Eriti andekad heliloojad teevad parimate eksperimentide najal üldistusi ja väljendavad üldinimlikke ideid juba uues kvaliteedis. Selliseks tippteoseks kujunes festivalil Penderecki «Dies Irae», kuid sellest veidi hiljem.

Sel aastal ei vilistatud välja ühtegi teost, küll aga juhtus seda möödunud aastal. See näitab osavõtjate tõsisemat suhtumist festivali programmidesse. Neid, kes loodavad ekstravagantsete efektidega edu saavutada, jääb järjest vähemaks.

Varssavi publik on suurepäraselt kompetentne kõiges esitatavas. Ei puudu ka heatahtlik huumorimeel. Kui ühel eksperimentaalil viis lavatööline klaveri juurest lava taha klaveritooli ja noodihoidja, et pianistil oleks klaverikeeltel mugavam haamrikestega mängida, saatis seda tegevust aplaus.

Kaasaegse muusika leviku poolest on olukord Poolas küllaltki sarnane olukorraga meil. Festivali kontserte külastavad kõige enam üliõpilased, muudest põhiliselt humanitaaralade inimesed (nende arv on küllaltki suur) ja muidugi muusikud ise. Laiu rahvahulki see muusika ei haara. Siin pole midagi imestada, sest kaasaegse muusika mõistmine nõuab tunduvalt suuremaid eelteadmisi kui klassikalise muusika mõistmine, rääkimata estraadimuusikast.

Väga operatiivne on nootide ja heliplaatide valmistamine ja levitamine. Festivalil mängiti kõik poola heliloojate teosed (ka esiettekanded) trükitud nootidest. Heliplaatidele võeti ainult poola muusika. Lindistused toimusid otse kontsertide ajal ja järgmisel või ülejärgmisel päeval võis plaadi osta kas plaadipoest või veel parem — õhtul enne kontserti filharmoonia fuajeest.

Buffalo (USA) sümfooniaorkestri solistide rühm esitas huvitava kava. Kolm väikest pala oli mõeldud kolmele timpanile. Puhas löökpillimuusika andis tõelise elamuse eriti tänu erakordselt võimekale mängijale (Jan Williams). Ameeriklase Carteri «Adagios» neljale solistile ja magnetofonile oli kasutatud kollaažitehnikat. Kulminatsioonis kostab helimassidest üle Bachi võimendatud klaverikontsert.

Üks kontsert oli pühendatud blokkflöödimuusikale. Blokkflööti kasutati renessansiajastul, puhuti teda nagu praegu klarnetit. Nüüdsel ajal on pill huvi äratanud omapärase kõla tõttu.

Kõige erakordsem ettekanne toimus amfiteatrit meenutavas suures Kesk-statistika valitsuse saalis. 88-liikmeline Pariisi raadio ja televisiooni orkester (dirigent Charles Bruck) asetus üle terve saali laiali. Kuulajaile istmeid polnud, osa pblikut asus kiiludena orkestri vahele ja osa mitmekordsetele ringrõdudele. Teose pealkiri oli «terretektora», autoriks kreeklane Xenakis, tuntud arhitekti Cerbusier' kaastööline. Iga orkestrant kasutas lisaks oma pillile igasuguseid plagisteid, vilesid, käristeid. Kõik see kestis 15 minutit, siis paluti publikul «ümber asetuda»: need, kes olid rõdul, tulid alla ja vastupidi. Siis kordus kõik otsast peale. Tekkis väga huvitav akustiline efekt. Kummalgi korral jäi täiesti erinev stereofooniline mulje.

Festivali tippteosed selgusid aga sümfooniakontsertidel.

ALO PÕLDMÄE,
Tallinna Konservatooriumi
IV kursuse üliõpilane

(Järgneb)

Koripallo Korvpall

HY TRÜ

Ülemöödunud nädalavahetusel toimus ülikoolilinnas hooaja esimene rahvusvaheline kohtumine, kus olid vastamisi TRÜ ja Helsingi ülikooli pallimehed. See oli teiseks osaks iga-aastasest traditsioonilisest matšist kahe ülikooli vahel. Nagu teate, oli kergejõustikukohtumises ülekaalukalt parem meie esindus.

Korvpallimatš peeti neljandat aastat Soome vabariigi presidendi Urho Kaleva Kekkose rändkarikale. Seni on need kohtumised võitnud Eesti.

Kahjuks ei sõitnud meie linna kolm Soome rahvusmeeskonna mängijat, kes tegid kaasa tänavustel Euroopa meistrivõistlustel oma kodumaal (Soome jäi kuuendaks). Need olid Jorma Pilkevaara, Jyrki Immonen ja Lars Karell. J. Pilkevaara arvati muide ka sümboolsesse Euroopa koondisse. Meeskonnakaaslased põhjendasid nende kolme eemalejäämist õppetööga ülikoolis.

Meie meeskonnas tegi seevastu kaasa kogu eliit. Esimese numbrina muidugi EM võistluste «kuld» Anatoli Krikun ja rahvaste spartakiaadi «hõbedasse» meeskonda kuulunud Heino Lill ja Jaan Lentsius.

Põhiliselt tuli rahvas vaatama ikka kolme kuulsat soomlast ja pingelist mängu, mis oleks tulnud nende osavõtul, aga muidugi pakkus huvi ka alanud sisehooaeg.

Juba esimestest sekunditest ei valmistanud esimene poolaeg pettumust. Soomlased hoidsid palli maksimaalselt enda käes. Enne kolmekümne sekundi süttimist tablool tabas pall kindlakäelisest viskest korvi ja soomlased asusid juhtima. Alles neljandal mänguminutil läks meie esindus ette 9:7. Terve esimene poolaeg läks Vestmani ja Piibelehe moodi. Kord Vestman all ja Piibeleht peal ja vastupidi. Kuus korda oli mängu seis viigiline ja viis korda juhtisid külalised. Soomlaste mäng oli rajatud pealevisetele keskpositsioonilt. Soodsale positsioonile korvi alla ei suudetud läbi murda.

Meie esinduse mängijad tegid seevastu terve rea üksikläbimurde ja see aitaski meie eduseisul kasvada poolaja lõpuks neljale punktile (45:41).

Esimese mängupoole suurim korvikütt oli Anatoli Krikun — 16 punkti. Soomlane Risto Paaermaa ja Heino Lill tõid kumbki 10.

Teine poolaeg kujunes diametraalselt vastupidiseks esimesele mänguosale. Meie meeskond alustas pärast vaheaega kohe pressinguga. Niigi väsinud soomlased väsisid veelgi. Teisel poolajal läks vahe rekordiliseks — 127 punkti. Ja Soome vabariigi presidendi poolt väljapandud rändkarika võitsid ka tänavu tartlased.

Teisel poolajal läks hoogu Heino Lill, tema oligi mängu resultatiivseim — 28 punkti, K. Koivisto 16 ja P. Soveri 12 punkti.

Teisel poolajal käis väljakul terve meie varumeeste koosseis. Soomlastel seevastu langesid neli meest üheksast viie veaga välja. Nii et viimased mänguminutid tuli mängida ilma vahetuseta.

Ja lõpuks soomlaste tänavune esindus: Timo Haapaniemi (treener — 181 cm), Utti Hietala (190), Kari Hyytiäinen (185), Kari Jämsen (192), Antti Koivisto (186), Risto Paaermaa (190), Jouko Soveri (192), Mikko Valdur (195), Matti Uuspää (184).

GUNNAR PAAL

ÜTÜ

ÜTÜ aruande- ja valimiskoosolek toimub 31. oktoobril keemia ringauditoriumis kell 18. Esindusnormid: igast ringist — 2 üliõpilast, osakonnanõukogust — 5 üliõpilast, ÜTÜ nõukogust — 12 üliõpilast.

Külalistena palume koosolekust osa võtma ka ringide ja ÜTÜ juhendajaid-õppejõude.

Ringide aruandluslehtede blanketid on ÜTÜ toas, peahoone tuba 116. Ringide vanematel palutakse neid täitmiseks võtta ja tagastada 30. oktoobriks ÜTÜ tuppa või osakonnanõukogusse.

Looduskaitseringist

Looduskaitsering astub sel sügisel oma kümnendasse tegevusaastasse. Ringi juhendajaks on Jaan Eilart.

On koosolekud, kohtumised kirjanike-loodusesõpradega ja huvitavad ekskursioonid. Suvel on võimalik praktiliselt kaasa lüüa looduskaitsealases töös. Juba kolmandat aastat on ringi liikmed käinud ekspeditsioonidel. Esimesel neist uuriti inimese kahjulikku mõju loodusele tööstuslikus Põhja-Eestis. Teine toimus Saaremaal, ühes omapärasemas Eestimaa kandis. Sel suvel kaardistati seal haruldaste taimede leiukohti.

Ringil on kaunid traditsioonid. Nendeks on igasügisene avamatk Taevaskotta, ühine vana-aasta ärasaatmine, ringi aastapäeva tähistamine ning õppeaasta lõpulõke Järvseljal.

Ülemöödunud pühapäeval toimus ringi avaüritusena matk Taevaskotta. Pärast J. Eilarti sõnavõttu Suur-Taevaskojas peeti ära traditsioonilised käbiviskevõistlused. Edasi kulges matk piki Ahja jõe kallast Kiidjärve kaudu Valgemetsa suunas. Puhkepeatusi kasutati mitmete taimede ja samblike tundmaõppimiseks. Õhtu eel jõuti Valgemetsa, kus külastati kuulsat «nõia maja». Kunstnik Vanda Juhansoo kujundatud aed ja majake on haruldane vaatamisväärsus.

Edaspidi on kavas ekskursioon Põhja-Eestisse, tutvumine Tartu näidissovhoosiga, temaatilisi koosolekuid ja huvitavaid kohtumisi. Ringis saab omandada ühiskondliku looduskaitseinstruktori elukutse.

E. KALDER,
keemia VI kursuselt

Kaitseme alma materit!

30. sept. kella 18—19 vahel toimus õppehoones nr. 4 Ülikooli t. 16 tulekahju, mis tänu töötajate kohesele otsustavale tegevusele kustutati veel enne tuletõrje kohalejõudmist. Kahju on seetõttu õnneks minimaalne, selle eest oleme põhiliselt tänu võlgu sm. Rebasele, Annmanile jt. Kahjutule tekkimise põhjus ei ole veel lõplikult selgitatud. Kahtlustatakse süütamist ja seetõttu on väga oluline, kui keegi nägi eespool toodud ajavahemikul kedagi majja minevat või sealt lahkuvat kohvik «Tartu» vastas oleva ukse kaudu, teatada sellest otsekohe rektoraadile. Selliste juhtumite edaspidise kordumise ärahoidmiseks on võetud tarvitusele mitmesuguseid abinõusid. Kuid vaja on, et kõik üliõpilased ja teenistujad pööraksid senisest rohkem tähelepanu tööruumide ohutuse küsimustele. Komandantidele on ülesandeks tehtud rangelt kontrollida rektori käskkirja nr. 801 täitmist, eriti võtmemajanduse korrastamise osas.

Ka kateedrid ja majandusaparaat peavad võitlema tulekaitse eeskirjade täpse täitmise eest. Kategooriliselt on keelatud elektrikilpides läbipõlenud kaitsmete omavoliline asendamine parandatutega jne. jne.

V. SIMM,
TRÜ haldusprorektor

●

P. KENKMANNI sõnavõtust komsomoli konverentsil:

«... Ideoloogiasektor peab vajalikuks selliste provokatsioonide takistamiseks pöörduda kasvõi niisuguste vahendite poole, nagu on õhtul ja öösel pideva üliõpilaste valve organiseerimine ülikooli peahoones, keemiahoones ja võib-olla ka mõnedes teistes kohtades. Teeme konverentsile ettepaneku kohustada TRÜ komsomolikomitee bürood koostöös vastavate organite ning ülikooli parteiorganisatsiooni ja administratsiooniga organiseerida üliõpilaskonda selliseks tegevuseks.» (Tormiline aplaus.)

TRÜ klubis

On loositud välja KVN-i võistkondade esinemisjärjekord. Pingelisesse nuputamise- ja vaimukusetulle astusid kõigepealt **eesti filoloogid** ja **arstiteaduskond (III—IV kursus) 22. oktoobril.**

Edasi läheb nii:

Õigusteaduskond	—võõrfiloloogid,
vene filoloogid	—füüsikaosakond,
spordiarstid	—Majandusteaduskond,
füüsika pedagoogid	—Kehakultuuriteaduskond,
keemiaosakond	—Arstiteaduskond (I—II kursus),

Võistkondadel palutakse kaasa võtta taktika ja strateegia vastase võitmiseks, pealtvaatajail — naer (või pisarad) ja loosungid. Edasine informatsioon meie ajalehe järgmises numbris.

TEATED

ÜTÜ

Geneetikaringi ettekandekoosolek toimub 31. okt. 1967. a. kell 19 Mitšurini tn. 38, auditooriumis nr. 5.

Päevakord:

1) Nõukogude geneetika saavutustest.
(dots. Ü. Pavel).

2) Aktuaalsetest probleemidest geneetikast.
(Ü. Kosk, J. Soom).

Raadioloengud

Kolmapäeval, 1. novembril

1. Kõigile II kursuse üliõpilastele dots. Lembit Valdi loeng «V. I. Lenini teose «Materialism ja empiriokrititsism» tundmaõppimisest.»

2. Majandusteaduskonna IV kursuse üliõpilastele dots. k. t. Valner Krinali II loeng «Sissejuhatus tsiviilõigusesse».

*

Reedel, 3. novembril

1. Kõigile inglise keele õppijaile õpetaja Malle Laari esimene loeng «Küsilausete moodustamine inglise keeles».

2. Majandusteaduskonna IV kursuse üliõpilastele dots. k. t. Valner Krinali III loeng «Sissejuhatus tsiviilõigusesse».

*

Reedel, 10. novembril

1. Kõigile inglise keele õppijaile õpetaja Malle Laari II loeng «Küsilausete moodustamine inglise keeles».

2. Ajaloo-Keeleteaduskonna I ja II kursuse üliõpilastele dots. Richard Kleisi IV loeng ladina keele algkursusest.

Klubis

TRÜ KLUBI LASTESEKTOR

1. novembril kell 17 on Tartu II keskkoolis pidulik koondus. Kontsertosas esineb TRÜ klubi laste näitering.

3. novembril kell 18 TRÜ klubis mudilaste ja koolieelse laste oktoobripidu.

Tähelepanu!

Alates 1. novembrist kuni 20. novembrini 1967. a. tehakse inventuur ülikooli varustusladudes (Abovjani 4 ja Suur-Kaar 88).

Inventuuri ajal kaupu välja ei anta.

Varustusosakonna juhataja

* * *

Tudengid, kes huvituvad esperantost, võivad seda õppida Tartu kultuurihoone esperanto klubis. Kokkutulekud igal teisipäeval kell 19 kultuurihoone kolmandal korrusel.

Plakatkirja lühikursus üllõpilastele ja ülikooli töötajatele alustab tööd teisipäeval, 31. oktoobril kell 15.00 TRÜ kunstikabinetis (Ülikooli tn. 16). Tunnid toimuvad kord nädalas. Kaasa võtta karp redissulgi.

Suaheeli keele tunnid **algajaile** toimuvad **teisipäeviti kell 18** orientalistika kabinetis. **Edasijõudnuile esmaspäeval kell 18—19.**

Toimetaja: J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 7080. MB 07260.

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 31 (678) Reedel, 3. novembril 1967 XXI aastakäik

Mõne päeva pärast tähistab ülikooli pere koos nõukogude rahvaga Suure Oktoobrirevolutsiooni viiekümnendat aastapäeva. On möödunud pool sajandit nendest päevadest, mil Petrogradis võitis sotsialistlik revolutsioon, esimene sellelaadne inimkonna ajaloos. Algas uus ajastu — sotsialismiajastu.

Möödunud viiskümmend aastat pole olnud töörahvale kerged. Kahes sõjas tuli võidelda tõsiste vaenlastega. Nad võideti. Võit kodusõjas tähendas võitu kontrrevolutsiooni üle, võit Suures Isamaasõjas — võitu rahvusvahelise pruuni katku — fašismi üle. Sõdade vahel ja pärast Suurt Isamaasõda tehti tõsist ja tublit tööd sotsialistliku majanduse loomisel, ehitamisel ja korrastamisel ning juubelipäevadel on meil õigus kõnelda suurtest saavutustest, kuigi oleme ka teadlikud oma puudustest ja tegematajätmistest.

Tartu Riiklik Ülikool võib juubelipäevadel väikese rahva suurkoolina ette kanda, et ka siin on tööd tehtud.

Teadusliku asutusena on TRÜ meie maa soliidsemaid. Siin töötab arvukas teadlaste pere, kes on Oktoobrirevolutsiooni juubeliks taastanud Tartu Ülikooli ajaloolise kuulsuse. TRÜ kuulub nüüd nende väheste Nõukogude Liidu kõrgemate koolide hulka, kes omavad tänapäeval rahvusvahelist kuulsust ja tunnustust.

Kaadri sepikojana on Tartu Riiklik Ülikool nõukogude korra ajal, täpsemalt 1944. a. kuni 1967. aastani andnud 10 721 spetsialisti. See on küllaltki palju, kuid arenev elu nõuab üha rohkem. Ja ülikool on valmis andma rohkem: praegu õpib Tartu Riiklikus Ülikoolis 3900 üliõpilast statsionaarselt ja 2386 kaugõppe teel, seega kokku 6286 üliõpilast. Ning ärgem unustagem, et see pole piir — vastuvõtu kontingent kasvab iga aastaga.

Praeguse üliõpilaskonna poliitilise ilme iseloomustuseks võiks tuua paar arvu: 1944. a. sügisel, kui ülikool pärast fašistide väljakihutamist alustas oma tööd, oli Leninliku Kommunistliku Noorsooühingu liikmeid ülikoolis 4 (loe: neli!) nüüd on nende arv 2803.

Kuid asi ei seisa arvudes. Aasta-aastalt muutub üliõpilane mehisemaks, poliitilises elus aktiivsemaks, kasvab teadusjanu (sellest kõneleb ÜTÜ-s tehtav töö). Noor kodanik on teadlik neist suurtest kohustustest ja vastutusest, mis lasuvad temal tulevikus.

Kommunism tähendab peale kõige muu elu teaduslikku juhtimist ja selleks peab tänane üliõpilane valmis olema.

«Meie ülikool ei tohi anda ainult kitsa eriala spetsialiste, peame andma ka ministreid, keskkomitee ja ülikooli sekretäre, peame andma poliitiliselt ja loovalt mõtlevat kaadrit», — selliselt tõlgitseti äsjatoimunud komsomolikonverentsil ülikooli kasvatusprogrammi.

Tähistades Nõukogudemaa tähtsat juubelit tuletame meelde suure Lenini seisukohta: kommunistlikus ühiskonnas peavad riiki juhtima teadlased. See on ka meie ülikooli programm tuleviku jaoks.

Ja lõpuks, juubelipäevadel kokkuvõtteid tehes meie elu saavutustest, rõõmustab meid küll kõige enam see, et meie maal on kasvanud uus inimene — teovõimeline, julge, elu analüüsiv ja edasitunglev, uhke oma inimväärikusele.

Selle kõige eest võlgneme tänu kuulsale juubilarile. Seepärast ütleb ülikoolipere koos kogu rahvaga: AU SUURELE SOTSIALISTLIKULE OKTOOBRIREVOLUTSIOONILE!

Suure Oktoobri juubeli puhul õnnitleme ülikooli kollektiivi liikmeid ja soovime kõikidele edu meie ühises töös:

üliõpilastele — saada tublideks spetsialistideks, Oktoobri ideaalide eest võitlejateks;

õppejõududele — nõukogude spetsialistide ettevalmistamisel;

töölistele ja teenistujatele — õppejõudude ja üliõpilaste eduka tegevuse tingimuste kindlustamisel.

Rektor F. KLEMENT
EKP TRÜ Komitee sekretär V. Ruus
A/Ü Komitee esimees H. KABUR
ELKNÜ TRÜ Komitee sekretär T. SUTT

TÄNU NÕUKOGUDE VÕIMULE

Viiekümne aasta jooksul, ajal, mil maailma sündis ja areneb maailma kõige progressiivsema riigikorraga maa — Nõukogude Liit, on ka Tartu ülikool läbi teinud suure arengutee. Kui võrrelda praegust aega Esimese maailmasõja perioodiga, siis iseloomustavad meie arengut järgmised asjaolud: üliõpilaste arv on tõusnud ligi 3 korda, lõpetajate arv kasvanud samuti kolmekordseks, õppejõudude arv viiekordseks. Kui siia lisada veel probleemlaboratooriumide teaduslik kaader, siis võime arvestada, et praegusel hetkel kujutab ülikool endast 6 korda võimsamat teaduslikku kollektiivi kui seda oli tsaariaegne Tartu ülikool.

Ei ole võimalik väljendada arvudes teadusliku produktsiooni suurust, ent ka siin võime näha nõukogude korra viljastavat mõju, ja seda isegi palju lühema perioodi jooksul. Kui viiekümnendate aastate algul TRÜ õppejõud publitseerisid ainult mõnikümmend teaduslikku tööd, siis aastakümne lõpuks tõusis see arv juba 739-ni, mööduvad aasta lõpuks 1213-ni. 1956. aastal ilmus ainult 179 tööd, 10 aastat hiljem ilmus neid juba üleliidulistes väljaannetes ja välismaal 187, seega rohkem kui tol ajal kõigis allikates kokku.

1950. aastani ei olnud enamikul kateedreist veel kindlat teadusliku uurimise suunda. Aastakümne lõpuks on jõutud juba niikaugele, et hakatakse looma probleemlaboratooriume. Praegu töötab neid 10 (155 töötajaga). Vastavad nõusolekud on saavutatud juba ka 11. (psühhofarmakoloogia laboratooriumi) avamiseks. Luba taotletakse praegu veel kolme laboratooriumi loomiseks.

Intensiivse teadusliku töö najal kasvab ka kaader. Aasta-aastalt suureneb kraadiga õppejõudude arv. Ainuüksi käesoleval aastal, tänase seisuga, on 36 meie kollektiivi liiget kaitsnud kandidaadi- ja 6 doktoriväitekirja. Need on suuremad arvud kui kunagi varem. Ent mis veelgi rõõmustavam — juba valminud või valmimas käsikirjade järgi võib arvata, et hoogne tempo püsib ka järgnevatel aastatel. Juubeliaastal anti üleliidulisel üliõpilaste teaduslike tööde ülevaatusel neljale meie ülikoolis valminud võistlustööle parima töö medal. Ka see on saavutus, mis trumpab üle eelmised aastad.

Tunduvalt on paranenud sidemed teiste NSV Liidu uurimisasutustega. Suur hulk TRÜ töid, peamiselt Arstiteaduskonnast, on võetud NSVL TA koondplaani. Meie väljaannete, konverentside, sümpoosionide ja uute uurimissuundade tõttu tuntakse Tartu ülikooli mitte ainult kogu Nõukogude Liidus, vaid ka välismaal. Ei tsaari-Venemaal ega kodanlikus Eestis polnud selliseid tingimusi noorte talentide arenguks, uute uurimissuundade rajamiseks ega ka nii laiaulatuslike sidemete loomiseks teiste ülikoolidega kui praegu.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäeval võime öelda, et tänu nõukogude korra tingimustele oleme taastanud Tartu ülikooli kunagise hea nime. Hoidkem seda ja tõstkem ta veelgi kõrgemale!

J. TAMMEORG,
teadusala prorektor

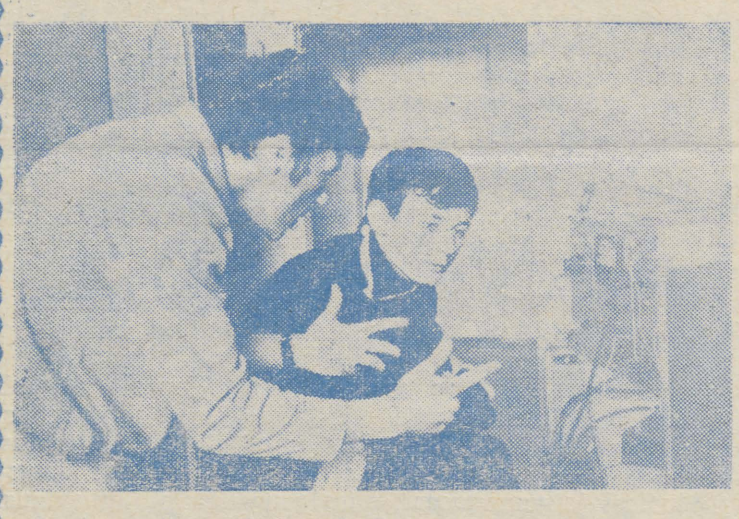

PRAKTIKUMIS. V. RUZANOVI foto.

NB!

23. oktoobril oli TRÜ parteiorganisatsiooni aruande- ja valimiskoosolek. Lähemat informatsiooni selle kohta saate lugeda ajalehe järgmisest numbrist.

TRÜ rahvakontrolligrupis

Neljapäeval, 26. oktoobril toimus TRÜ rahvakontrolligrupi üldkoosolek. Uueks esimeheks valiti sm. Harry Ling, zooloogia kateedri dotsendi kt.; asetäitjaks Tullio Ilomets orgaanilise keemia kateedrist.

Üldkoosolek otsustas valida täiendavalt TRÜ rahvakontrolli grupi büroo koosseisu Eugen Kaitsa — TRÜ teadusliku uurimistöö sektori juhataja.

ARVE JA FAKTE

● TRÜ on nõukogude võimu aastatel andnud ühiskonnale 10 721 spetsialisti.

● K. a. 1. oktoobri seisuga õpib TRÜ-s 6286 üliõpilast, neist 3900 (24 rahvusest) statsionaarselt ja 2386 mittestatsionaarselt.

● Ajaloo-Keeleteaduskonnas (4 eriala) õpib statsionaarselt 713, Arstiteaduskonnas (5 eriala) 1177, Bioloogia-Geograafiateaduskonnas (3 eriala) 372, Füüsika-Keemiateaduskonnas (2 eriala) 635, Matemaatikateaduskonnas 421, Õigus-Majandusteaduskonnas (6 eriala) 126+276, Kehakultuuriteaduskonnas 180 üliõpilast.

● Stipendiaate on TRÜ-s 70%, neli üliõpilast (Liina-Mai Toding, Juho Kirs, Peeter Vihalemm ja Mare Daniel) saavad Lenini-nimelist stipendiumi, üks üliõpilane (Piret Keres) J. Varese nimelist ja üks üliõpilane (Helbe Nutt) V. Burdenko nimelist stipendiumi.

● Ajavahemikul 7. okt. 1966. a. — 1. nov. 1967 on TRÜ-s kandidaadi väitekirja kaitsnud 36 ülikooli õppejõudu, doktorikraadi on saanud 4 teadlast. Üldse on nimetatud ajavahemikul TRÜ-s kaitstud 84 väitekirja. Üksi nende vormistamisel on rektor andnud 480 allkirja, teaduslik sekretär 8000 allkirja.

● TRÜ Teadusliku Raamatukogu fondide suurus:

1940. a. — 722 000 köidet,
1945. a. — 1 045 000 köidet,
1959. a. — 2 283 000 köidet,
1967. a. — 2 707 700 köidet (1. jaan. seisuga).

Alates 1947. a. muretsetakse raamatukokku õpikuid ja muud õppekirjandust suures eksemplaride arvus. 1956. aastaks, õperaamatukogu avamise ajaks, oli õppekirjanduse fondi suurus 39 400 köidet. Praegu on õperaamatukogus üle 100 000 trükiüksuse õpikuid ja muid õppevahendeid.

EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU RIIKLIKU KÕRGEMA JA KESK-ERIHARIDUSE KOMITEELT

Vastavalt Kõrgema ja Kesk-erihariduse Komitee kolleegiumi otsusele 25. maist 1967. a. muudeti üliõpilaste ühiskonnateadustealaste teaduslike tööde konkurss iga-aastaseks. 1967/68. õppeaasta konkurss otsustati pühendada ÜLKNÜ 50. aastapäevale. Konkursi läbiviimise tähtajad on samad mis eelmisel õppeaastal, s. o. konkursi esimene etapp (õppeasutustes) toimub märtsis—aprillis ning parimad tööd esitatakse vabariiklikule komisjonile 1. maiks.

Esimese ühiskonnateaduste konkursi üks suuremaid puudujääke oli komsomoli ajalugu käsitlevate tööde vähesus. Uuel konkursil määrab vabariiklik komisjon eriauhinnad parimatele töödele komsomoliorganisatsioonide ajaloo alal.

Väärtuslikumate tööde saamiseks ELKNÜ ajaloo kohta on soovitav valida kitsamaid teemasid. Seda nii ajaliste kui ka territoriaalsete piiride osas, näiteks mõne vabriku või kolhoosi komsomoliorganisatsiooni ajalugu, mõne maakonna komsomoliorganisatsiooni ajalugu teatud kitsamal etapil (näiteks 1940—41 või 1944—1945). Soovitavad on ka uurimistööd TRÜ komsomoliorganisatsiooni ajaloost.

KODUMAA SUURE JUUBELI PUHUL ÕNNITLESID TRÜ KOLLEKTIIVI

M. Gorki nimeline Uraali Riiklik Ülikool, T. Ševtšenko nimeline Kiievi Riiklik Ülikool, Tšernovitsõ Riiklik Ülikool, Kaug-Ida Riiklik Ülikool, Mordva Riiklik Ülikool, M. Kirovi nimeline Aserbaidžaani Riiklik Ülikool, Eesti Põllumajanduse Akadeemia, Brjanski Tehnoloogia Instituut, Gorki-nimeline Permi Riiklik Ülikool, Vilniuse Riiklik Ülikool. Daugavpilsi Pedagoogiline Instituut, Riia Polütehniline Instituut, Tallinna Polütehniline Instituut, Põlevkivi Instituut, Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituut, ENE toimetus, kirjastus «Valgus», Eesti NSV Sideministeerium, RAT «Vanemuine», EKP Tartu Rajoonikomitee, Tartu Rajooni TSN Täitevkomitee, Tartu Jõesadam.

Arstiteaduskond JUUBELIAASTAL

Tartu Riikliku Ülikooli Arstiteaduskond on viimase kahekümne kahe aasta jooksul saatnud ellu 3187 kõrgema haridusega spetsialisti, neist 2276 arsti, 538 farmatseuti ja 373 stomatoloogi, kes töötavad meie vabariigi tervishoiuasutustes.

Andmed töökohtadelt näitavad, et rõhuv enamik teaduskonna lõpetanuist tuleb hästi toime nendele pandud ülesannetega ning on võitnud, töötades kas raviarstina, stomatoloogina või farmatseudina, cianikkonna poolehoiu ja usalduse. Esitatu räägib sellest, et teaduskonna õppejõudude kollektiiv on tõsiselt suhtunud spetsialistide ettevalmistamise ja kasvatamise küsimustesse, organiseerides õppe-kasvatustööd nii, et teaduskonna lõpetajad pärast ülikoolist lahkumist võivad edukalt täita oma ülesandeid praktilise meditsiini alal ning omavad samal ajal oskusi ja võimeid tõsta oma erialast kvalifikatsiooni iseseisva tööga. Selleks aitab kaasa ka asjaolu, et viimastel aastatel on pööratud rohkem tähelepanu teadmiste iseseisvale omandamisele, teadusliku mõtlemisvõime arendamisele, kliiniliste uurimismeetodite omandamisele ning professionaalse vastutustunde süvendamisele.

Suuremat tähelepanu on hakatud pöörama **õppe- ja menetluspraktika** paremale organiseerimisele ning on suurendatud praktilisteks töödeks ettenähtud tundide arvu. Alates käesolevast õppeaastast viiakse senisest suuremal määral praktilisi töid läbi õppebaaside polikliinilistes osakondades ja raviosakonna kuuendal kursusel ka maa-arstijaoskonnas. Õppejõudude kollektiivi kuulub 46 suurte praktiliste kogemustega arsti, samuti teaduslikke töötajaid meie vabariigi teadusliku uurimise instituutidest.

Rohkem kui kunagi varem pannakse rõhku **õppejõudude erialase ja pedagoogilise kvalifikatsiooni** tõstmisele. On muutumas heaks traditsiooniks, et igal aastal saadab Tartu Riiklik Ülikool spetsiaalsetele õppejõudude jaoks organiseeritud täienduskursustele Moskva ja Leningradi arstide täienduskeskinstituutidesse 8—12 õppejõudu, et tõsta õppejõudude erialaseid ja pedagoogilisi teadmisi. Meie õppejõud abistavad rajooniarste nende kvalifikatsiooni tõstmisel ühiskondlikel alustel töötava arstide täiendamise ja spetsialiseerimise kateedri kaudu. Tunduvalt on teaduskonnas aktiviseerunud õppemetoodiline töö. Igal aastal toimub teaduskonna õppemetoodiline konverents ning võetakse kasutusele abinõusid, et aktiviseerida kateedritesisest õppemetoodilist tööd. On pööratud tähelepanu selle töö uute vormide ja kaasaegse õppetehnika kasutamisele. Suurt huvi pakub teaduskonna õppemetoodilise komisjoni katse, mis taotleb teoreetiliste õppeainetes omandatud teadmiste püsivuse väljaselgitamist ning nende rakendamise ja edasiarendamise faktilist olukorda kliinilistes õppeainetes. Esimesed tähelepanekud selles töös näitavad, et see võib osutuda heaks meetodiks esilevate puuduste avastamisel ja kõrvaldamisel. Tartu Linna Täitevkomitee kaasabil muretseti ja rakendatakse teaduskonna kirurgia kateedris õppe- ja ravitöös kallihinnalisi televisiooniseadmeid. Uut õppetehnikat on võetud kasutusele ka teistes kateedrites.

Paranenud on **kliiniliste kateedrite koostöö baasasutustega** ning viimasel ajal **Tartu Linna Tervishoiuosakonnaga**. Viimase juurde on moodustatud meditsiiniline nõukogu, mille tööst võtavad osa kõikide kliiniliste kateedrite juhatajad. Koostöös Eesti NSV Tervishoiuministeeriumiga töötati välja uus kliinilise haigla põhimäärus, mille eesmärgiks on likvideerida esinenud kitsaskohad ning luua kõik soodsad tingimused ravi-, õppe- ja teadusliku töö tegemiseks õppebaasides.

Juubeliaasta kujuneb **pöördeliseks** ka **teaduslik-pedagoogilise kaadri** kasvu seisukohalt. Esimese poolaasta jooksul on kaitsnud väitekirja meditsiinidoktori teaduslik kraadi saamiseks **kolm** õppejõudu (dotsendid **E. Raudam, A. Klement, E. Tünder**). Real õppejõududel (dotsendid Ü. Arend, L. Päi jt.) valmivad doktoridissertatsioonid veel käesoleval aastal. Praegu on 128-st teaduskonna õppejõust meditsiinidoktori teaduslik kraad **15-l**, meditsiinikandidaadi teaduslik kraad **70-l** õppejõul, ülejäänud õppejõud valmistuvad dissertatsioonide kaitsmiseks. Suurt tähelepanu pöörab teaduskond teaduslik-pedagoogilise kaadri ettevalmistamisele aspirantuuri kaudu. Praegu on teaduskonnal **46** aspiranti, neist **15** sihtaspirantuuris Nõukogude Liidu suurtes teaduslikkudes keskustes. Teaduskonnal on ette valmistatud teadusliku kaadri kasvu plaan kuni 1980. aastani, milles peetakse silmas rahvamajanduse arendamise, meditsiiniteaduse kiire arengu ja uute suundade arengu vajadusi.

Teaduskond on astunud samme, et suurendataks **üliõpilaste vastuvõttu**, arvestades meie rahvamajanduse konkreetseid vajadusi. Nende ettepanekute tulemusena avati juba käesoleval aastal iseseisev pediaatria osakond. Ette on nähtud **sanitaarosakonna** avamine ja **spordimeditsiini osakonna** muutmine keskuseks, mis valmistaks spordiarste ette ka teistele liiduvabariikidele. Teaduskonnal on võimalusi ka **farmatseutide** ettevalmistamise suurendamiseks.

Suurt tähelepanu pööratakse teaduskonna **õppebaaside** väljaarendamisele. Koostöös tervishoiuorganitega on välja töötatud **Tartu meditsiinikeskuse** väljaehitamise plaan lähemaks 15—20 aastaks. Selle esimene etapp on rohkem kui 330 voodikohaga kirurgiahaigla valmimine 1969. aastal. Positiivset mõju ehituse käigule avaldas Tartu Linna Täitevkomitee otsus, mille alusel moodustati autoriteetne komisjon, kes aitab lahendada ehituse käigus tekkivaid kitsaskohti. Et kindlustada kirurgiahaigla kiiremat ekspluatatsiooni andmist, suunas teaduskond sellele objektile suvekuudeks tööle 100 teaduskonna üliõpilast, kes hoone valmimisel hakkavad praktilisi oskusi omandama haigla baasil. Kirurgiahaigla valmimine loob tunduvalt avaramaid võimalusi nii ravi-, õppe- kui ka teadusliku töö paremaks korraldamiseks. Juba on asutud koguma lähteandmeid uue õppekorpuse ja hoonete kompleksi ehitamiseks kesklaboratooriumile ning uutele avatavatele probleemlaboratooriumidele. Nimetatud hoonete ehitamine on planeeritud järgnevasse viisaastakusse.

Edukalt **arendatakse** teaduskonnas niisuguseid teaduslikke probleeme nagu südame ja veresoonkonna füsioloogia, patoloogia ja allergoloogia, inimese mikrofloora, aeroionisatsiooni, psühhofarmakoloogia, närvisüsteemi ja sekretoorsete protsesside biokeemia, **närvi**süsteemi inskulaarsed haigused, gastroenteroloogia jt. Viimastel aastatel pööratakse enam tähelepanu teaduslikkude probleemide koordineeritud ja komplekssemale uurimisele, kusjuures üldist tunnustust on leidnud tihe koostöö keemikute, füüsikute ja matemaatikutega. Selle koostöö tulemusel on valmistatud ja rakendatud praktikasse rida originaalseid aparaate. Rohkem kui varem on teadusliku uurimistöösse kaasa tõmmatud ka **praktilisi arste**. Jõukohase panuse annavad üliõpilaste teadusliku ühingu raames töötavad **teaduslikud ringid**. Tunduvalt on laienenud **teaduslikud sidemed** nii üleliiduliste kui ka välismaa teaduslikkude keskustega. Suurenenud on trükiste arv.

Teaduskonnas on võimalusi ja perspektiive teadusliku uurimistöö edasiseks arendamiseks ja süvendamiseks. Teadusliku kaadri kasvukõrval on siin suur tähtsus vabariigi valitsuse poolt ülesnäidatud hoolitsusel. Valitsuse kaasabil on teaduskond viimastel aastatel saanud teaduslikuks uurimistööks vajalikku kallihinnalist aparatuuri (elektronmikroskoop, ultratsentrifuug, elektroentsefalograafid jm.), ning on avatud uusi probleemlaboratooriume. Teaduskonnal on välja töötatud teadusliku uurimistöö perspektiivplaan pikemaks perioodiks, mille täitmisse suhtub teaduskond täie vastutustundega.

H. VAHTER,
Arstiteaduskonna dekaan

Vanaga lõpparve, uuega...

ÜTÜ ARUANDE- JA VALIMISKOOSOLEKULT

Teisipäeval tegi ÜTÜ kokkuvõtte 1966/67. õppeaasta tööst. Aruandega esines ÜTÜ nõukogu esimees Uno Siimann. Ta tõi huiga arvulisi andmeid võrdluseks 1965/66. õppeaastaga.

Aruandeperioodil tõusid peaaegu kõik näitajad. Kuid see pole olemasoleva töö põhiliseks kriteeriumiks. Pearõhk tuleb panna kvaliteedile. Mõne sõnaga peatuti ka XII konverentsil, mis leidis kõrge tunnustuse üleliidulises ulatuses.

Ilmus neli kogumikku konverentsi materjale. Viies on köitmisel. Nende kogumike vastu tuntakse huvi nii meil kui ka välismaal.

Meie üliõpilased võtsid aktiivselt osa ÜTÜ konverentsidest teistes kõrgemates õppeasutustes. Organisatsioonisiseselt. töötas möödunud aastal teistest paremini Arstiteaduskonna nõukogu (esimees A. Lipping.)

Teravamad küsimused, mis andsid end möödunud aastal tunda, on nõrk side üliõpilaste ja õppejõudude vahel, vähene informatsioon tingidest, leebe suhtumine osakonnanõukogu töö puudustesse, kirjastusküsimus.

Tähtsamateks probleemideks on praegu ÜTÜ koht ülikoolis spetsialistide ettevalmistamisel, ÜTÜ ja kõrgema kooli pedagoogika, konkursitööde hindamise printsiibid, side sotsialistlike ja kapitalistlike maade üliõpilastega.

Ettekandele järgnes sõnavõtte. Avaldati arvamust, et ÜTÜ-sse peavad kuuluma kõige andekamad üliõpilased, kellel on tõsine huvi teaduslike probleemide vastu. Senine eeskiri kirjeldas ainult ÜTÜ liikmeks saamise korda. Nüüdsest peale tuleb igal aastal kontrollida üliõpilaste vastavust ringi liikme nõuetele. Sellega kaotame kvantiteedis, võidame aga kvaliteedis.

Lõpuks on hakatud ülikoolis hindama teadusliku töö samaväärsust komsomolitööga. Tegelemine teaduslike küsimustega peaks ülikoolis ikkagi esikohal olema.

Millised on möödunud aasta tulemused teaduslike tööde konkurssidel? Vabariiklikul konkursil auhinnati 66 tööd. See aasta oli eriti edukas üleliidulises ulatuses. Võitsime neli kuldmedalit. Need tõid meile A. Koldits, M. Kont, M. Sintsi, L. Mehilane, T. Laas, E. Rivis ja A. Ots. Aukirja sai Ü. Paap.

Ning veel kord kirjastamisküsimustest. Vähe abistati autoreid konkursitööde vormistamisel, ei suudetud korraldada kõigi teeside trükkimist enne konverentsi. Edaspidi peavad osakonnanõukogud selle küsimuse lahendamise enda peale võtma.

ÜTÜ nõukogu töö hinnati rahuldavaks. Valiti uus nõukogu, mille esimeheks sai Kalju Põder. Uus nõukogu peab oma töös lähtuma tehtud kriitikast ja vastavast otsusest.

Lõpuks kõnelesid prorektor J. Tammeorg ja ÜTÜ saksa keele ringi liikmed sõprussidemetest TRÜ ja Greifswaldi Ülikooli vahel. Pajatati oma muljetest, tudengite eluolust Saksa DV-s, tänavapildist ja muidugi õppetööst. Detsembris saabub Tartusse Saksa DV delegatsioon ja võib loota, et gruppide vahetamine saab traditsiooniks. Kasu on mõlemapoolne.

Milline mõte jäi koosolekust kõlama? Pigem vähem, aga paremini!

A. SAAR

AITÄH

... ütleb Tartu Leivakombinaadi juhtkond TRÜ Füüsika-Keemiateaduskonna üliõpilastele Tiit Lepmanile, Aime Viirale, Marju Rikandile, Aarne Pruksile ja Anne Raile. Nimetatud üliõpilased töötasid käesoleva aasta septembrikuus Tartu Leivakombinaadis, omandasid kiiresti tehtava töö võtted ja iseloomu, suhtusid väga seltsimehelikult kaastöötajatesse ja paistsid silma distsipliiniarmastusega.

... ütleb Paide Rajoonidevahelise Koduloomuuseumi direktor T. Lauk TRÜ Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilasele Aino Kilgile, kelle juhendamisel organiseeriti nimetatud muuseumis 6.—13. septembrini Paide IV seentenäitus.

50

NOORMEHED JA NEIUD! OLGE SUURE OKTOOBRI REVOLUTSIOONILISTE TRADITSIOONIDE USTAVAD EDASIVIIJAD! VÕIDELGE KOMMUNISTLIKE IDEAALIDE TRIUMFI EEST!

TEADUSE JA TEHNIKA ALAL TÖÖTAJAD! VÕIDELGE AKTIIVSEMALT MEIE KODUMAA TEADUSLIKU JA TEHNILISE PROGRESSI KIIRENDAMISE EEST, TEADUSE EDASISE ÕITSENGU EEST!

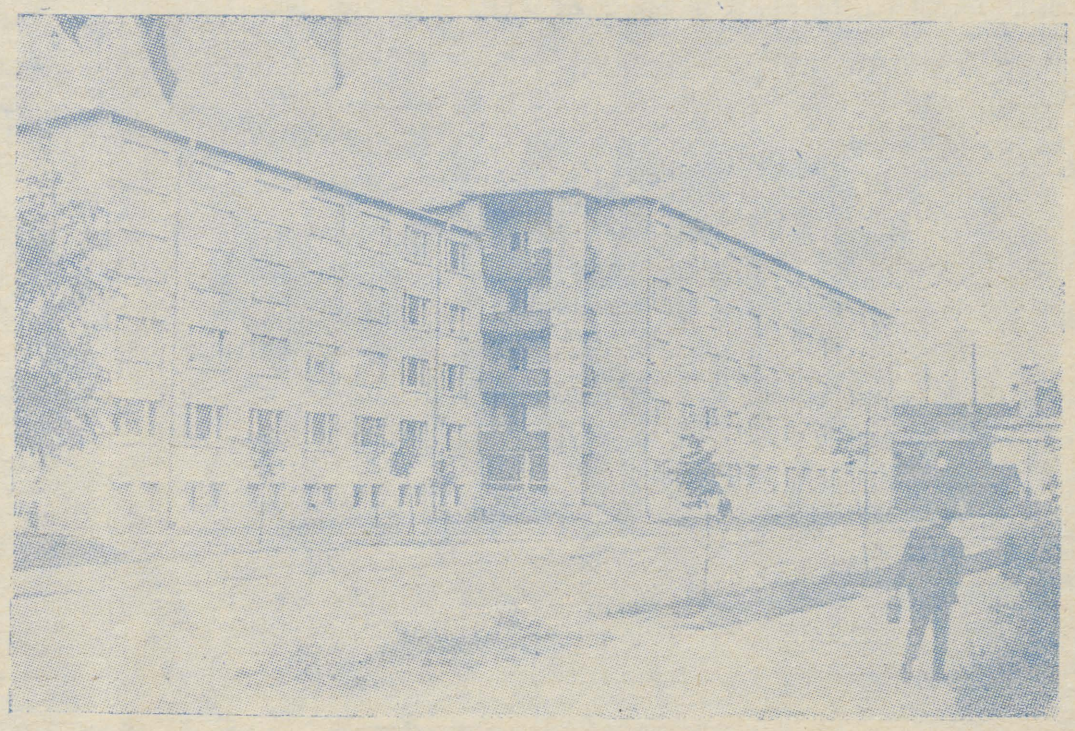

ÜKS NELJAST UUEST ÜHISELAMUST.

Uut teatmekirjandust

Ежегодник Большой Советской Энциклопедии. 1966. Москва 1967. 627 lk.

Сводный указатель библиографических списков и картотек, составленных библиотеками Советского Союза в 1965 году. Общественные науки, художественная литература, искусство. Москва 1967. 94 lk. (1091 nim.)

М. И. Шумилов. **Борьба за Советскую власть на севере России 1917—1922.** Указатель литературы. Петрозаводск 1967. 200 lk.

СССР в цифрах в 1966 году. Краткий статистический сборник. Москва 1967. 192 lk.

Г. П. Почетко, И. И. Фролова. **История зарубежных стран.** (Европа. Америка, Австралия). Библиография иностранных библиографий. Москва 1967. 412 lk. (1368 nim.).

Финансы, деньги и кредит СССР. Библиографический указатель 1948—1966. Москва 1967. 479 lk.

Краткий справочник архитектора. Промышленные предприятия. Киев 1967. 503 lk.

Библиографический указатель отечественной и переводной литературы по светотехнике за 1965—1966 гг. Часть I. Москва 1967. 272 lk. (1792 nim.).

Реферативная информация. **Бытовое обслуживание населения.** № 5. Москва 1966 33 lk.

Каталог книг по химии, химической технологии и смежным отраслям (1953—1963 гг.) ЦНТБ Химической промышленности СССР. Москва 1966. 691 lk.

2. Varszawska Jesien 1967

Festivali üheks tippteoseks kujunes Krzystof Penderecki «Dies irae», mille esitasid Szumanowski-nimelise filharmoonia orkester ja koor Krakovist. Juhatas Henryk Czuž. Kaastegevad olid kolm solisti: sopran, tenor, bass. «Dies irae» ehk Oswiecimi oratoorium on pühendatud surmalaagris hukkunute mälestusele. Oswiecimi ohvrite mälestusansambli avamisel tänavu kevadel kõlas sama teos ettekantuna vabas õhus.

Meil oli võimalus näha oma silmaga hitlerliku Saksamaa suurimat surmakombinaati. Laager jaguneb 2 ossa: Oswiecimi kivibarakid ja Brzezinka puubarakid. Esimesed on kõik säilinud, teised aga enamasti sakslaste poolt maha põletatud. Kogu laager säilitati sellisena nagu ta nägi välja pärast vabastamist. Piinakambrid ja ruumid, kus surmati inimesi tsüklon B-ga, krematooriumid, valveputkad, kahekordsed traataiad, muuseumi eksponaatidena tonnide kaupa juukseid, jalanõusid, riideid, kohvreid, toidunõusid, proteese, igasuguseid tarbeasju...

Selle kõige nägemine masendas rohkem kui kõik varemkuuldud või nähtud informatsioon kokku. Ühtlasi pani taoline ringkäik sügavamalt mõtlema sellele, mis on olnud ja mille vastu tuleb tuleviku nimel võidelda.

Inimesed, keda siia kokku veeti, ei teadnud, et neid ootab surm. Isegi laagri peavärava kohal rippuv «loosung» «Arbeit macht frei» («Töö teeb vabaks») ei olnud kurjakuulutav. Tegelikkus algas teisel pool väravat. Tegelikkuseks oli neli miljonit hävitatud inimelu!

Poolakate ja itaallaste ühistööna valminud mälestusmärk on lihtne ja mõjuv. Ansambli keskpunktis seisab kivirahn sümmeetrilise marmortahvliga, sellest kahele poole jäävad pikad stiliseeritud kiviblokkide read, mis kujutavad piinatud inimesi ja virnalaotud laipu. Ansambli ees maas asuvad paarkümmend kivitahvlit, iga rahvuse jaoks üks ja nendel vastavas keeles mälestussõnad hukkunuile.

«Dies irae» tekst on valitud piiblist, kaasaegsete poola ja prantsuse poeetide luulest (Broniewski, Rozewicz, Aragon, Valery) ning Aischylose luulest. Kogu teose tekst esitati tõlgituna ladina keelde (vaid Aischylos oli kreeka keeles). Vanade keelte kasutamisega püüdis Penderecki väljendada üldinimlike ideede surematust. Mulje, mille jättis teos, oli erakordne. Kuulajaid vapustas kaasaegsete vahendite suur väljendusjõud. Kaua ei lastud autorit ja dirigenti lavalt minema. Nii kuulajate kui esinejate seas võis näha pisaraid pühkivaid inimesi. Poolakatele avaldas «Dies irae» muidugi erilist mõju, sest Oswiecimi tragöödia toimus just nende maal.

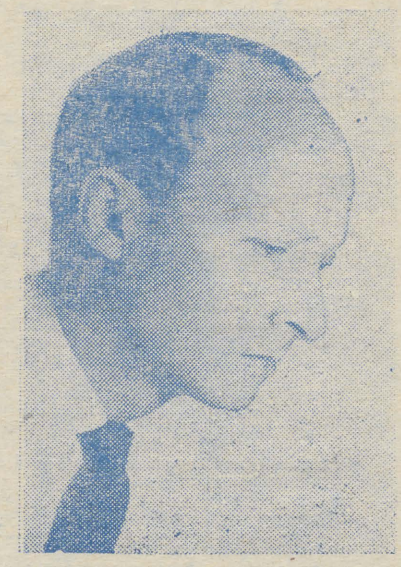

HELILOOJA WITOLD LUTOSLAWSKI.

Poola rahva kannatusi viimases sõjas käsitlesid veel mitmed teosed, neist tõusis esile Peter Kolmani (Tšehhi) «Monumento per 6 000 000.»

Ainukese teosena festivalil tuli kordamisele poolaka Henryk Gorecki «La Musiquette II». Pala kestis umbes 5 minutit. Alguses mängisid ainult vaskpillid, siis tulid juurde 2 klaverit ja siis löökpillid. Kulminatsioon kujutas endast löök- ja vaskpillide tohutut kanonaadi. Puhkpillimeestele polnud ette nähtud ühtegi pausi, seepärast olid pillide partiid kirjutatud hästi pikkadele noodilehtedele. Need mahtusid korraga mitmele puldile. Pillimehed nihutasid end aeg-ajalt ühelt toolilt teisele, mängu katkestamata. See kompositsioon meenutas struktuurilt Arvo Pärdi «Perpetuum mobilet», mis 1965. a. festivalil tuli samuti ainukese teosena kordamisele.

Festivali raames etendus 2 ooperit: sakslase Paul Dessau «Lukulluse needmine» ja austerlase Alban Bergi «Wozzeck». Mõlemad kanti ette Berliini Riigiooperi näitlejate poolt.

«Lukullus» käsitleb antiik-Rooma temaatikat. Lukullus saavutab suuri võite sõjaväljal, talle püstitatakse mälestussammas, koolis õpitakse tema elulugu. Ooperi teine pool kujutab kohtupidamist teises ilmas. Lukullust süüdistatakse kuritegudes rahva vastu. Kogu ooperit läbib irooniline toon. Sümboolselt mõistetakse hukka ka XX sajandi sõjad ja sõjaroimad. Üldplaanilt jäi «Lukullus» siiski venima.

Väga tugeva mulje jättis «Wozzeck». Seda peetakse XX sajandi parimaks ooperiks. Aluseks on Georg Büchneri tragöödia. Tegevuskohaks väike Saksa garnisonilinn 1820-ndail aastail. Ooper valmis 1921. aastal. Tegevus areneb raudse järjekindlusega, sama pidevalt areneb pinge. Raske atonaalne muusika seab lauljate ette rasked ülesanded. Berliini ooperi lauljad tulid sellega suurepäraselt toime. Meie inimesed arvasid, et juba «Wozzecki» pärast tasus «Varssavi sügisele» sõita.

Wozzeck on kapteni tentsikuks, samal ajal ka «katsejäneseks» doktori juures, kes teeb temaga psühholoogilisi eksperimente, kuna Wozzeck pole päris normaalne. Ta fantaasia töötab pidevalt, tihti ilmuvad nägemused. (Üks piit kujutabki nägemust loojuva päikeseketta mõjutusel). Wozzeckil on ebaseaduslik poeg Mariaga. Ta armastab Mariat ja kui tambuurmajor võrgutab Maria, tapab Wozzeck oma armsama ja viskab laiba järve. Kartes, et keegi võib verise noa leida, püüab Wozzeck seda võimalikult kaugele järve visata. Segaduse hoos läheb ta liiga sügavale ja upub.

Etendused mängiti vaheaegadeta (nii mõnigi närvitses seetõttu). Kaasaegseid oopereid on niiviisi päris hea kuulata, kuigi algul tahtis vaheaegade harjumus ratsionalismi hukka mõista. «Wozzeckile» poleks vaheaeg küll kasu toonud, sest tegevus arenes nii pidevalt.

Varssavi Suur Teater jätab suurepärase mulje. Teda loetakse maailma suuremate teatrite hulka. Sõja ajal hoone purustati, taastamine lõpetati Poola riigi 1000. aasta pidustusteks. Väliskujundus ehitati üles endisel kujul, sisekujundus kaasaegselt. Eriti võlus meid saali kuplitaoline lagi, mis väga sarnaneb Kuu maastikuga kraatrite ja meredega. Huvitav oli jälgida ka lavatehnikat. Palju kasutatakse projektsioondekoratsioone, need ei jää sugugi alla ehtsatele.

Fuajees olid eksponeeritud teatriplakatid. Nende teostus oli kaasaegne ja kõrgetasemeline.

Festivali vääriliseks lõpetuseks oli Poola tuntuima helilooja Witold Lutoslawski (sünd. 1913.) II sümfoonia. Juhatas autor.

Kontsertide kõrval jäi aega ka tutvuda Varssaviga, käia muuseumides, kohvikutes, kinos.

ALO POLDMÄE

OOPERI- JA BALLETITEATER.

Kehakultuurialase teadusliku uurimistöö arenemisest TRÜ-s

Kehakultuuriteaduskonna loomine Tartu Riikliku Ülikooli juurde **1944. a.** lõi potentsiaalse võimaluse kehakultuurialase teadusliku uurimistöö arenemiseks Eesti NSV-s. Sõjajärgsed raskused õppetöö korraldamisel, spordibaasi rajamine oma kätega hõivasid esialgu õppejõudude kogu energia. Uurimustöödest sai hakata rääkima alles viiekümnendatel aastatel. Kuid ka viiekümnendatel aastatel jäi veel suur osa töödest üksnes praktilistele (sageli ebatäpselt registreeritud) kogemustele ja kirjanduse analüüsile baseeruvaks. Esimeste ulatuslikumate uurimustena sellest perioodist tuleb märkida E. Mõtliku uurimust, milles analüüsitakse sportlikul ujumisel kasutatavaid hingamisjuhiseid pneumograafilise uurimise alusel, E. Toomsalu tööd sprinterite reaktsioonikiiruse parandamise meetodite kohta, kehalise kasvatuse ja spordi kateedri kollektiivset uurimust üliõpilaste kehalise kasvatuse efektiivsuse kohta, samuti ka J. Laidvere kehakultuuri ajaloo alaseid töid. Mainitud uurimused tõid E. Mõtlikule (1954) ja H. Toomsalule (1957) — esimestele kehakultuurispetsialistidele Eesti NSV-s — teadusliku kraadi. Kehalise kasvatuse ja spordi kateedri poolt kogutud andmed aga näitasid veenvalt vajadust suurendada kehalise kasvatuse tundide arvu ülikoolis vähemalt neljale tunnile nädalas.

Paralleelselt sellega sai viiekümnendatel aastatel hoo sisse uurimistöö ka spordifüsioloogia alal. Tegelikult aga ulatuvad kehaliste harjutuste füsioloogia uurimise traditsioonid Tartu Ülikoolis möödunud sajandisse.

1887. a. kaitstud doktoriväitekirjas kirjeldas K. Dehio liigutusreaktsiooni kiiruse muutusi mitmesugustes olukordades. Teda huvitas «südame vananemine». Selle uurimist pidas ta aga võimalikuks üksnes jälgides südametegevuse muutusi loomulike koormuste puhul. Ta võitis, et kõige loomulikumaks koormuseks inimese südamele on kehaline töö. K. Dehio ja tema õpilase E. Masingu uurimused pakkusid väärtuslikku informatsiooni vanuseliste iseärasuste selgitamiseks südame-veresoonte süsteemi talitluse kohanemisel kehaliste pingutustega. Ühtlasi kuulusid nad esimeste teadlaste hulka maailmas, kes andsid südame löögisageduse ja vererõhu tööaegsete ning tööjärgsete muutuste dünaamika kirjelduse.

Viiekümnendatel aastatel olid **spordifüsioloogia-alased** uurimused suunatud mitmesuguste üksikküsimuste lahendamisele, kusjuures peatähelepanu koondus **südame-veresoonte** süsteemi ja **hingamisaparaadi** talitlusele. Ulatuslikem nendest töödest oli **O. Imeliku** väitekiri pneumotahhograafiliselt registreeritud hingamise muutuste kohta kehalise töö puhul (1955). Kuigi tollal oli spordifüsioloogia-alane uurimistöö põhiliselt koondunud füsioloogia kateedri juurde, sisaldasid ka mitmete teiste kateedrite õppejõudude (Ü. Lepp, J. Riiv, R. Looga) tööd spordifüsioloogiale tähtsaid fakte.

Üldiselt võib viiekümnendaid aastaid vaadelda mitte ainult kui kehakultuurialase uurimistöö algusaastaid meie vabariigis, vaid ka kui **otsingute** aastaid. Vähesed kogemused ja piiratud metoodilised võimalused tingisid näilise olukorra, nagu oleks kehakultuuri alal teadusliku töö teemat raske leida. Lisaks eespool mainituile näitas **A. Tiik** viiekümnendate aastate lõpul, et teaduslikku kraadi vääriva töö võib kirjutada ka kehakultuuri ajaloo alal. Huvi ja tähelepanu tõus teadusliku töö vastu oli nüüd juba selgesti konstateeritav. Uurimistööks vajalike oskuste ja vilumuste omandamisele aitas siin suuresti kaasa aspirantuuri avamine kehakultuuri alal, samuti sihtaspirantuuri kasutamine. Teadusliku töö laienemise otsese tulemusena tekkis vajadus teaduslike konverentside järele. Alates 1957. a. hakatigi TRÜ initsiatiivil korraldama **iga-aastasi vabariiklikke teaduslik-metoodilisi konverentse** kehakultuuri alal. 1957. a. jõudis esimene töö (A. Viru) ka **üleliidulisele** konverentsile.

Viiekümnendate aastate lõpul valminud uurimused ujuja stardieelse seisundi ja selle seose kohta kõrgema närvitalitluse tüpoloogilistе iseärasustega (**S. Oja**), ujuja stardihüppe efektiivsuse kohta (**R. Nõvandi**), kehaliste pingutustega kohanemise iseärasuste kohta võistlusolukorras (**A. Viru**) ja muusika kasutamise kohta liigutusvilumuste kujunemisel (**E. Kudu**) suurendasid kuuekümnendate aastate künnisel teaduslikku kraadi omavate õppejõudude arvu nelja võrra.

Järjest laienev uurimistöö tõi endaga kaasa vajaduse **spetsiaalse kehakultuurialase teadusliku uurimistöö keskuse järele.** 1960. a. jaanuaris moodustatigi rektori käskkirjaga Kehakultuuriteaduskonna (tollal kehakultuuri-osakonna) juurde ühiskondlik laboratoorium. Vaatamata koosseisude puudumisele ja tagasihoidlikule finantseerimisele, suudeti ühiskondliku laboratooriumi näol siiski luua metoodiline baas komplekssetele uurimistele ja alustada süstemaatilisi uurimisi spordifüsioloogia alal. 1965. a. asendati ühiskondlik laboratoorium inimese **lihastalitluse aluste uurimise probleemlaboratooriumiga.**

Kehakultuuriteaduskonna juures töötanud ühiskondlik laboratoorium oli **esimeseks uurimisasutuseks Nõukogude Liidus,** kus alustati süstemaatilist uurimistööd kehaliste koormustega kohanemise hormonaalsete mehhanismide alal.

Ühiskondlikust laboratooriumist väljakasvanud probleemlaboratooriumi ette seati NSV Liidu Kõrgema ja Kesk-eriharidуse Ministeeriumi Kolleegiumi poolt põhiülesanneteks uurida inimese lihastalitluse seaduspärasusi, et välja selgitada kehakultuuri tervendav mõju vereringe funktsionaalsele seisundile (eriti üliõpilastel), samuti uurida ainevahetuse hormonaalset ja neurohumoraalset regulatsiooni.

Spordifüsioloogia-alane uurimistöö on jäänud probleemi selguse ja tulemusrikkuse poolest prevaleerivaks ka kuuekümnendatel aastatel. Spordifüsioloogia arengu tõhustamisele TRÜ-s oli suureks panuseks spordimeditsiini kateedri loomine prof. I. Sibula juhtimisel.

Üldiselt võib kehakultuuri-alast uurimistööd kuuekümnendatel aastatel iseloomustada püüdega **komplekseerumisele.** Komplekssе uurimise alla on võetud üliõpilaste kehalised võimed ja tervislik seisund ülikooli astumisel ning selle muutumine õppeaja vältel. 24 õppejõu osavõtul uuriti komplekssselt vabariigi koondvõistkondade ettevalmistust NSV Liidu III rahvaste spartakiaadiks. Koondvõistkondade ettevalmistuse põhjalik uurimine jätkus ka NSV Liidu IV rahvaste spartakiaadi eel. Komplekssselt on uuritud ka kehalise kasvatuse tundide suurendamise küsimust üldhariduslikes koolides.

Publikatsioonide arv on viimastel aastatel kasvanud kuni 80 tööni aastas. Alates 1961. a. ilmub TRÜ Toimetiste sarjas seeria «Töid kehakultuuri alalt». Lisaks sellele hakkas käesoleval aastal spordimeditsiini kateeder koos Eesti NSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Teaduslik-Metoodilise Nõukoguga välja andma uut sarja **«Treeneri teadmisvara füsioloogias ja spordimeditsiinis».**

Aastast aastasse on suurenenud ka **kandidaadiväitekirjade** kaitsmiste hulk, kusjuures iga väitekiri on andnud olulise panuse mitmesuguste teoreetiliste ja praktiliste küsimuste lahendamisele. H. Tiik andis 2889 üliõpilase uurimise põhjal iseloomustuse üliõpilaste kehalisele arengule ja tervislikule seisundile Eesti NSV-s. H. Unger iseloomustas põhjalike matemaatiliste analüüside varal kiirjooksu tulemuste sõltuvust kehalistest võimetest ja kehalisest arengust ning töötas ühtlasi välja kontrollharjutuste süsteemi. T. Karu näitas perspektiivseid teid arstliku kontrolli informatiivsuse suurendamiseks matemaatiliste meetodite kasutamise abil. Viimane väitekiri pälvis kõrge hinnangu. I. Okk põhjendas tootmisvõimlemise vajalikkust autojuhtidel ja andis vastavad metoodilised juhised. Endise kaugõppe aspirandi A. Jürissoni töö tõi esile kitsaskohad kehakultuurikaadri ettevalmistamisel meie vabariigis.

TRÜ Kehakultuuriteaduskond on vaieldamatult kehakultuurialase teadusliku uurimistöö keskuseks vabariigis.

A. VIRU

DEBRECEN-TARTU

Kolm päeva kestis Debreceni ülikooli delegatsiooni visiit meie ülikooli. Delegatsioon oli 4-liikmeline, seda juhtis Vida József.

Debreceni ülikooliga on meil tihedad sidemed. Teatavasti külastas kevadel meie delegatsioon Ungarit, suvel vahetati ehitusrühmi. Üks külalistest, Garami László, oli viibinud suvel meie ehitusrühmas ning nüüd oli tal ees hulganisti sõpru.

Külalised Ungarist tutvusid Tartuga, kohtusid meie üliõpilastega. Nad viibisid ka vastuvõtul rektori juures, kus toimus väga elav vestlus.

Külaliste peaeesmärgiks oli pidada läbirääkimisi meie üliõpilaskonna juhtidega ning sõlmida edaspidise koostöö ja sõpruse leping.

Veidi lepingu **põhipunktidest.** Oluliseks koostöö lüliks on ehitusrühmade vahetamine. Kuuldavasti tahab suurem osa mullusest ungari ehitusrühmast Eestisse tagasi tulla. Sel suvel vahetatakse 30-liikmelised ehitusrühmad. Meie ehitusrühma kuulub EÜE raamis ka teiste kõrgemate koolide üliõpilasi.

Meie ehitusrühm hakkab tööle Budapesti lähistel. Mõlemad pooled garanteerivad pärast neljanädalast tööd kümnepäevase puhkeprogrammi. Peale selle organiseeritakse iga

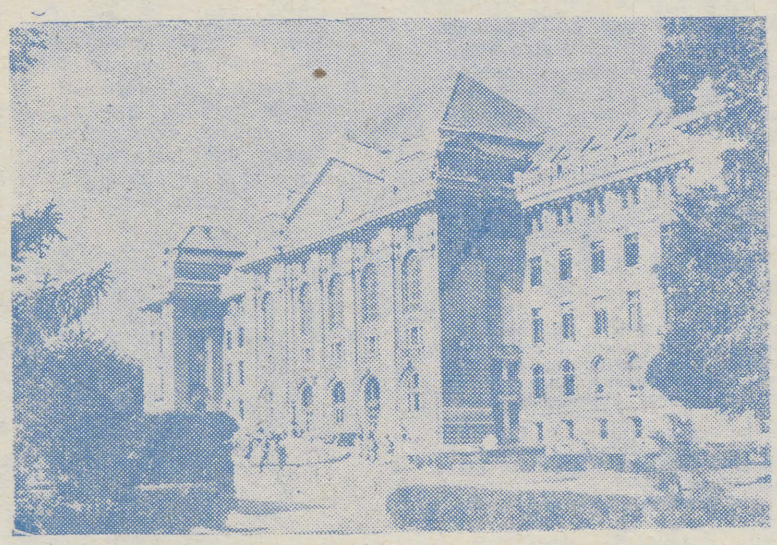

DEBRECENI ÜLIKOOL.

töönädala lõpus laagris üks kultuuriüritus. Meie ehitusrühm lubati viia Budapesti, Balatoni vetele ja mujale. Ma arvan, et ülikoolis leidub küllalt entusiaste, kes tahaksid suve madjarlaste päikese all veeta. Töö algab orienteeruvalt 1. juulil.

Lepingus fikseeriti, et 1968. aasta septembris-oktoobris sõidab meie delegatsioon vastuvisiidile Debreceni, et kokku leppida edaspidiseks tööks. Perspektiiviks on filoloogide ja komsomoliaktivistide rühmade vahetamine.

Pooled leppisid veel kokku ülikooli tutvustavate materjalide, ajaleheartiklite, näituste jne. vahetamises.

Külaliste visiit lõppes banketiga.

T. LEITO

Meie kohvik

Kümme aastat tagasi, 5. novembril 1957. a. alustas tööd paljudele lemmikpaigaks saanud TRÜ kohvik. Selle aja jooksul on siin ohtralt jagatud nii ihurammu (nagu vasakul) kui ka vaimuvalgust (nagu all).

Paljude asjaolude ja eriti omapära poolest on lugupeetud juubilar Eestis esimene ja maailmas enneolematu, sellepärast kogunevad tema arvukad austajad laupäeva õhtul väikesele koosviibimisele.

Kui Sa küllalt kärmas oled, siis võid tuntud kombel selleks ilusaks õhtuks endale platsi kindlustada.

K. RAUA fotod

TÄNAVU ON TEISITI

Tudeng, Sa mäletad kindlasti veel Tartu I ja II üliõpilaspäevi. Kullap maletad ka pikka rongkäiku, mille algus on Toomeorgu jõudnud ja lõpp alles EPA korvalt mööda sammus, kullap maletad torvikute tuld ja ehtsat tudengilaulugi. Ja mis sellest, et «Gaudeamus» ei tulnud välja just kõige paremini ja et torvikud kippusid vagisi tänavatele tukkideks puudenema. Mis sellest, et üliõpilaspiduuel polnud ehk seda hoogu, nagu sai loodetud. Peaasi, et on olemas Tartu üliõpilaspäevade traditsioon ja kohustus igal aastal seda traditsiooni üha paremini järgida. Tehkem siis nii, et tänavu tuleksid torvikud tihedamad ja poleksid saravamalt kui mullu, et tudengikarneval tuleks valmukas ja ... et rongkäigus lajataks «Gaudeamus» nii, et terve Tartu vastu kajaks.

ÜLIÕPILASPÄEVADE KAVA ON JÄRGMINE:

17. novembril 1967. a.
- I. Üliõpilaspäevade pidulik avamine ülikooli aulas (kell 10).
  1. Ettekanne üliõpilaskumisest.
  2. Delegatsioonide tervitamine.
  3. Kontsert.
- II. Ekskursioon külalistele (Tartus ja Tõraveres).
- III. Pressikonverents TRÜ konvikus (kell 19).

18. novembril 1967. a.
- I. Seminarid (kogemuste vahetamine õppe- ja ideoloogilises töös).
- II. Torvikutega rongkäik — (algus kell 18 TRÜ peahoone eest) marsruudil: Ülikooli tänav—Riia maantee—Pälsoni tänav—Valukraavi tänav—Toomemägi.
  (Teaduskondade rivistamise plaani avaldame eelnevalt ülikooli ajalehes).
- III. Eestiaste vanadele rahvatraditsioonidele toetuv luuleõhtu Faehlmanni mälestussamba juures (loodame «Vanemuise» lavakunstistuudio käsabiile).
- IV. Õhtud Tartu klubides (algus kell 20) — hea orkester (juba!) kindlustatud.

Õhtu eest vastutavad teaduskonnad järgmiselt:
1. EPA aula — EPA ja TRÜ Majandusteaduskond
2. TRÜ klubi — TRÜ Bioloogia-Geograafia-, Õigus- ja Kehakultuuriteaduskond
3. Tartu V Keskkooli saal — TRÜ Arstiteaduskond
4. Rajooni Kultuurimaja — TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskond, Füüsika-Keemiateaduskond, Matemaatikateaduskond.

19. novembril 1967. a.
- I. Kääriku laager (külalistele ja TRÜ komsomoliaktiivile).
- II. Õhtud Tartu klubides (algus kell 20).

Ettevalmistustöödega tegeleb praegu 8 alakomisjoni, kelle tööd koordineerib Tartu III üliõpilaspäevade orgkomitee eesotsas ELKNÜ TRÜ Komitee mittekoosseisulise sekretäri, Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilase Henn Eomoisiga. Alakomisjonid:

Üliõpilaspäevade pidulik aktus (Reet Kääriк),
Külalised (Taavi Tammsaar),
Pressikonverents (Sirje Endre),
Seminarid (Toomas Sutt),
Rongkäik (Peeter Malv),
Luuleõhtu (Asta Hiir),
Üliõpilaskarneval ja -õhtud (Rein Tenson),
Kääriku laager (Kalle Morna).

Kõikide ettepanekutega nimetatud ürituste korraldamise osas palume pöörduda kas orgkomitee juhataja või alakomisjonide esimeeste poole.

Jutt, mida palutakse võtta mitte kui moraalilugemist:

* Lugupeetud tudeng, alusta laulmist «Gaudeamusega» ning lõpeta kasvõi «Kalle Kustaga», ainult jäta kus seda ja teist laulud à la «Joo, sõber, joo!»

* Üliõpilaskarnevalile tule kindlasti kostüümis, sest ainult mustad prillid tänavu hädast välja ei aita.

* Kõigi kolme päeva vältel oska olla väärikalt valmukas ja rõõmus nii, et ehtsast tudengipidust saaks osa mitte ainult meie, vaid terve Tartu rahvas.

NB! Tänavustel üliõpilaspidustustel on ka oma embleem, mida võib 17.—19. novembrini omandada (pro: osta).

S. ENDRE

Homme, 4. nov. kell 14 toimub ülikooli aulas kodumaa juubelile pühendatud aktus. Pärast aktust on kontsert.

Toimetaja: J. FELDBACH

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Tartu Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 7475. MB-07277.

AR
Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti Kirjanduse Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 32 (679) Reedel, 17. novembril 1967 XXI aastakäik

TÄNA ON RAHVUSVAHELINE ÜLIÕPILASPÄEV

17. NOVEMBER PRAHAS

Mahalaskmine kohtuotsuseta

Natslik armee saavutas kõigil rinnetel ühe võidu teise järel. Saksa allveelaevad ründasid USA ja Suurbritannia laevastikke, idarindel vallutasid hitlerlikud diviisid Kiievi, Odessa, Harkovi ja lähenesid Moskvale. Sellises sõjalises situatsioonis toimus 17. novembril 1941 Londonis manifestatsioon, organiseeritud Tšehhoslovakkia Üliõpilaste Keskliidu (okupatsioonivõimude eest põgenenud tšehhi ja slovaki üliõpilaste organisatsioon) ja briti üliõpilasorganite poolt. Üliõpilasorganisatsioonide esindajad kahekümne kuuelt maalt võtsid sellel manifestatsioonil vastu resolutsiooni, mille kohaselt kavatseti 17. november kuulutada rahvusvaheliseks üliõpilaspäevaks. Rahvusvaheline Üliõpilasnõukogu, mis asutati 1941. a. Londonis ja mille eesmärgiks oli ühendada kogu maakera üliõpilaste jõupingutused võitluseks fašismi vastu, saavutas selle, et 17. novembrit hakati tähistama rahvusvaheliselt.

Traditsioon, mille kohaselt tänapäevani 17. novembrit pühitsevad kogu maailma üliõpilased, sai alguse 1939. a. sügise traagilistest sündmustest saksa fašistide poolt okupeeritud Tšehhoslovakkias.

16. märtsil 1939 kuulutas Hitleri välisasjade minister Ribbentrop välja Tšehhimaa ja Moraavia protektoraadi asutamise. Wehrmachti, gestaapo ning SS-laste natslik omavoli rõhus Tšehhoslovakkiat. Kommunistide ja antifašistide arreteerimisele pidi järgnema maa majanduslik nõrgestamine, intensiivne germaniseerimine ja lõpuks tšehhi rahva ümberasustamine ja hävitamine. Vastupanuliikumine, mis tekkis maal üheaegselt hitlerlaste tulekuga, kasutas iga võimalust, et märku anda oma olemasolust. Sündmused, mille juurde me tagasi pöördume, algasid 28. oktoobril 1939, vabariigi aastapäeval.

Juba paar päeva varem levitati lendlehti, milles kutsuti inimesi üles tähistama rahvuspüha, streikima, mitte kasutama trammi ja mitte ostma ajalehti. Saksa politsei valmistas end ette.

1939. aasta 28. oktoobri hommikul läksid inimesed tööle ja üliõpilased loengutele puna-sini-valgete trikoolooridega revääridel. Esimesed arreteerimised toimusid juba kella kümne paiku. Kell pool kaksteist kogunesid Václavi ja Vanalinna väljakule arvukad rahvahulgad. Nn. Tšehhimaa ja Moraavia protektoraadi tolleaegne riigisekretär K. H. Frank märgib, et demonstratsioonidest võttis osa ligi kümme tuhat inimest, kes hüüdsid loosungeid «Elagu Tšehhoslovakkia!», «Maha Hitler!» jms. Keskpäeval helistas Hitler isiklikult Prahasse ja käskis võtta tarvitusele vastavad abinõud.

Kella kahe paiku päeval tekkis teine demonstrantide kolonn Jungmanni tänaval ja Karli väljakul. Kostavad esimesed lasud. Kell neli käsib Hitler Franki ükskõik milliste vahenditega demonstratsioon lämmatada.

Kell pool viis tulistati juba Václavi väljakul. Kella kuue ja seitsme vahel toimusid kokkupõrked Vodičkova ja Žitne tänaval. Mezibranske ja Žitne tänava nurgal sai kõhtu raskelt haavata arstiteaduse üliõpilane Jan Opletal.

Veel kaks tundi kostsid üksikud lasud ja alles kella üheksa paiku jäi linn vähehaaval vaikseks. Haiglas võitles surmaga üliõpilane Jan Opletal. Veel samal õhtul tuli teda opereerida. 4. novembri õhtul Opletali olukord halvenes järsult ja ta suri 11. novembril kell 11.45...

Teade Opletali surmast levis kiiresti elanikkonna hulgas, kutsudes esile nõrdimust ja viha. Matused olid määratud 15. novembrile. Sakslased kartsid kordusdemonstratsiooni. Valitsusvõimud ei saanud matuseid ära keelata, kuid osavõtt nendest oli piiratud langenu sugulaste ja tuttavatega.

Ometi saatis 15. novembri hommikul kirstu Jan Opletali põrmuga pikk rongkäik. Peagi järgnesid ka fašismivastased väljaastumised. Rünnati K. H. Franki autot. Üliõpilased hüüdsid natsismivastaseid loosungeid ja laulsid Tšehhoslovakkia riigihümni. Veel ööl vastu 16. novembrit informeeris Franki isiklik sekretär Hitlerit uutest sündmustest. Berliinist saabus käsk arreteerida ja maha lasta viimaste demonstratsioonide juhid, üheksa üliõpilast. Suur hulk üliõpilasi pidi arreteeritama ja saadetama kontsentratsioonilaagritesse.

Selle range korralduse tegi Hitler 16. novembri nõupidamisel riigikantseleis, kus kohal viibisid riigiprotektor Neurath, K. H. Frank, ja Tšehhoslovakkia saadik Chvalkovsky. Peale selle tehti korraldus edaspidi sulgeda kõik tšehhi kõrgemad koolid esialgse tähtajaga kolm aastat ja hooned ning sisustus üle anda sakslastele.

Chvalkovsky helistas Berliinist protektoraadi presidendile Hachile. Ta tegi korralduse, et veel 16.—17. novembril sakslased hõivaksid kõik tšehhi kõrgemad koolid ja ühiselamud.

Sama päeva õhtul — 16. nov. 1939 — toimus Tšehhi Üliõpilaste Rahvusliku Liidu ruumides üliõpilasjuhatuse koosolek; arutati majanduslikke ja finantsküsimusi. Poole kümne ajal tungisid ruumidesse gestaapolased ja SS-lased. Kolm juhatuse aktivisti kuulusid mõne tunni pärast juba nende üheksa hulka, kes Hitleri käsu kohaselt maha lasti.

Väljavõte K. H. Franki tunnistusest: «Üliõpilaste mahalaskmise, arreteerimise ja asumisele saatmise eest olen peale Hitleri, Himmleri ja riigiprotektori vastutav ka mina. Ma ei oska öelda, miks valiti välja ja lasti maha just need üheksa üliõpilast. Küsimusele, kas see eksekutsioon oli mõrv, pean vastama, et inimliku tunde ja inimlike seaduste kohaselt tuleb see tunnistada mõrvaks. See oli esimene juhtum Tšehhoslovakkias; Lidice ja Ležaky tulid pärastpoole.»

Üheksa üliõpilast saatis saksa salapolitsei Ruzyni kasarmutesse. 17. novembril 1939 lasti nad eksekutsioonikomando poolt ilma kohtuotsuseta maha.

Frank ei osanud öelda, miks just need üheksa. Enamikul neist polnud midagi ühist demonstratsiooni organiseerimisega. Kõigist üheksast mahalastust võib öelda, et nad olid põhjendamatult toimepandud politseimõrva ohvrid.

17. novembri kesköö tungis gestaapo tšehhi tehnikaülikooli hoonesse, enne koitu hõivati üliõpilasühiselamud. Peaaegu kõik Praha üliõpilased veeti veoautodel Ruzyni suurtükiväekasarmutesse. Alles kella viie paiku 18. novembri hommikul teatas SS-ohvitser, et on suletud tšehhi kõrgemad koolid, et üheksa «süüdlast» on maha lastud ja et nad transporditakse juba paari tunni pärast Reichi.

18. novembri hommikul väljus Ruzyni raudteejaamast esimene rong, mis SS-dokumentides oli tähistatud nimetusega «Sonderaktion Prag vom 17. 11. 1939.» Selle sihtpunktiks oli Sachsenhauseni kooniduslaager.

17. novembri tähendus ületas Tšehhoslovakkia piirid. Sellest kujunes rahvusvaheline võitlustraditsioon mistahes ebaõigluse ja terrori vastu. See sai üliõpilaste ühise võitluse sümboliks vabaduse, humanismi ja demokraatia eest.

PETR KOUDELKA,
Tšehhoslovakkia Noorsooühingu liige

Rahvusvahelisest üliõpilasliikumisest

Progressiivses üliõpilasliikumises etendab juhtivat osa Rahvusvaheline Üliõpilasliit (RÜL), mis nagu Ülemaailmne Demokraatlik Noorsooföderatsioongi, aktiivselt ja järjekindlalt teeb rahvusvahelise kommunistliku ja demokraatliku liikumise huvidele vastavat poliitikat.

RÜL-i organiseerimise ajalugu kandub 1939. aastasse, kui Karlovy Ülikooli üliõpilased organiseerisid fašistide poolt okupeeritud Prahas protestidemonstratsiooni arstiteaduse üliõpilase Jan Opletali tapmise pärast.

1946. a. Prahas toimunud I ülemaailmsel üliõpilaste kongressil asutasid mitmete maade kõrgemate õppeasutuste esindajad Rahvusvahelise Üliõpilaste Liidu (RÜL), kelle otsusel tähistatakse 17. novembril rahvusvahelist üliõpilaste päeva.

RÜL-i põhiülesanneteks on rahu kindlustamine, rahvuslike vabadusliikumiste toetamine Hispaanias, Portugalis, Iraanis, Panamas, Venetsueelas, Lõuna-Koreas, Lõuna-Vietnamis jm. Tervitatakse sõltumatuse eest peetava võitluse aktsioone Alžeerias, Tuneesias, Marokos. Ka Saksamaa probleemi rahuliku lahendamise küsimus on RÜL-i võitlusväljal, samuti kui võitlus Ameerika aatomipommide katsetuste vastu ja Aafrika rahvaste vabadusvõitlus. Sõltuvalt olukorrast tõuseb esiplaanile üks või teine külg. Ei või unustada ka võitlust üliõpilaste probleemide ümber, ülikoolide demokratiseerimise ja üliõpilaste huvide eest.

Uued probleemid tõstatab ülemaailmne teaduslik-tehniline revolutsioon. Ta seab RÜL-i ette uued ülesanded.

Võitlus tuleviku intelligentsi majandusliku missiooni ümber tuleb maakera üksikutes maades lahendada erinevate meetoditega ja eri viisil.

RÜL-i mõju tugevnemine on seotud progressiivsete ideaalide toetamisega. Sekretariaat on tihedates sidemetes rahvuslike organisatsioonidega.

Praegu on RÜL üliõpilasliitudest kõige autoriteetsem. Temasse kuulub 2/3 kõigist üliõpilaskoondistest ja üle 80 maa esinduse.

RÜL-i toetusel on organiseeritud kõrgemate koolide üliõpilaste rahvusvahelisi kokkutulekuid, nagu üliõpilastearhitektide rahvusvahelised konverentsid Roomas, Londonis, Pariisis, Kopenhaagenis ja Leningradis; meditsiiniliste õppeasutuste üliõpilaste rahvusvahelised seminarid Oslos, Berliinis ja Leningradis, juriidiliste õppeasutuste üliõpilaste seminar Sofias jne.

RÜL annab ka rahvusvahelisi stipendiume, ta on organiseerinud ühiselamute ning haiglate sisustuse ja raamatute kogumist Aasia ja Aafrika maade jaoks.

Nõukogude Liidus õpib ligi 10 000 välismaa üliõpilast. Nõukogude Liit maksab ka stipendiume raskustes olevate maade üliõpilastele, et need maad saaksid ette valmistada spetsialistide kaadrit.

Fragmentaarselt Tartu Ülikooli üliõpilasliikumisest ning organisatsioonidest.

Marksistlike ideede levik Tartu üliõpilaste hulgas on seotud sila õppima asunud vene üliõpilastega, mis sai võimalikuks 1890-ndate aastate algul, kui Tartu Ülikoolis kehtestati saksa keele asemel ametliku õppekeelena vene keel. Ametlikult puudusid üliõpilastel igasugused poliitilised õigused. Oli keelatud osavõtt poliitilise iseloomuga illegaalsetest organisatsioonidest, üldkoosolekute pidamine, kollektiivsete taotluste esitamine jne. Ainult reaktsiooniliselt meelestatud saksa korporatsioonide tegevust ei piiratud, sest neile toetus ülikooli administratsioon võitluses revolutsioonilise meeleolude vastu üliõpilaskonna seas. Üliõpilaste tegevust ülikoolis valvas ja piiras nn. üliõpilaste inspektsioon ja distsiplinaarkohus.

Vaatamata materiaalsetele raskustele ja poliitilistele kitsendustele tundis üliõpilaste eesrindlik osa suurt huvi teadusliku töö vastu. XX sajandi algul oli ülikoolis 10 teaduslikku seltsi ja ühingut. Üliõpilased hakkasid neid kasutama poliitiliste referaatide pidamiseks, sotsiaaldemokraatliku kirjandusega tutvumiseks, teiste õppeasutustega sidepidamiseks jne. Eriti aktiivselt tegutsesid Vene Üliõpilaste Selts ja Üliõpilaste-Arstiteadlaste Selts. Ülevenemaalise üliõpilasliikumise aktiviseerumisega ühines XX sajandi algul ka Tartu Ülikooli üliõpilaskonna paremik. 1917. a. veebruarisündmuste ajal registreerub Vene Üliõpilaste Selts sotsiaaldemokraatliku organisatsioonina, organiseerides üliõpilaste aktiivset osavõttu veebruarisündmustest Tartus. Seltsi liikmete jõudu ja poliitilise võitluse kogemusi näitab kasvõi üliõpilasmiilitsa organiseerimine, kes võttis ära relvad tsaari politseilt. Seoses SSOR-iga lahkus rida eesrindlikult meelestatud üliõpilasi ja õppejõude Tartust NSV Liitu.

Kuigi 1920. aastal vastuvõetud põhiseadusega anti Eesti kodanlikus vabariigis formaalselt rida demokraatlikke vabadusi ja õigusi, jäid need vaid sõnadeks, tegelikult kehtis edasi 1918. a. kehtestatud sõjaolukord. Neil Esimese maailmasõja järgsetel revolutsioonilise kriisi aastail, millal eesti kodanlus oli Lääne imperialistide toetusel maha surunud tööliskласsi relvastatud võitluse Nõukogude Eesti eest, ilmnes selgelt tema püüd tõmmata õppivaid noori oma sõiduvette. Tartu Ülikoolis ja keskkoolides loodi kodanlikke noorsooseltse, kus Edgar Kanti taolised kodanlikud noorukid ülistasid Schopenhaueri ja Nietzche filosoofiat, kutsudes noori tegelema «vaid oma asjadega».

Kodanluse sellisele poliitikale, mille eesmärgiks oli noorsoo eraldamine po-

(Järg lk. 3)

Tähelepanu! Üliõpilaspäevad!

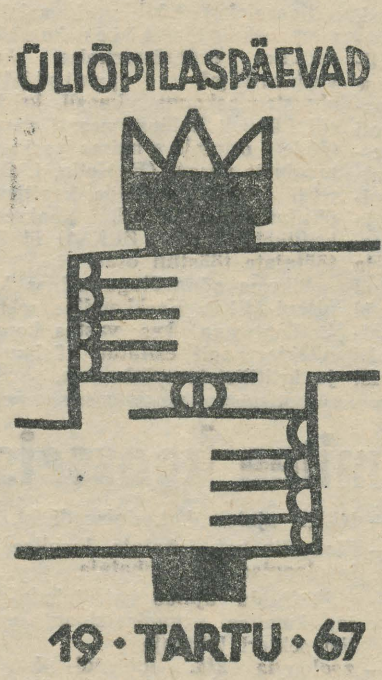

Täna algavad Tartu III üliõpilaspäevad. Ülevaate saamiseks programmist soovitame tutvuda artiklitega «Tänavu on teisiti» (vt. «Tartu Riiklik Ülikool» 3. nov. 1967. a.) ja «Kolme päeva pärast» («Edasi» 14. nov. 1967. a.).

Üliõpilaspäevade embleeme müüakse alates laupäevast, 18. novembrist kella 12-st TRÜ peahoones, TRÜ keemiahoones ja EPA peahoones. Embleemide eest saadud summasid kasutatakse Tartu III üliõpilaspäevade kulutuste katteks.

Allpool on avaldatud teaduskondade rivistumise plaan rongkäiguks, mis algab laupäeval, 18. novembril kell 18 TRÜ peahoone eest. Kolonni laius algsel rivistamisel on 12 inimest. Liikumist alustavad teaduskonna (osakonna) kolonni rea parempoolsed 6, neile järgnevad vahetult vasakpoolsed 6. Seega kujuneb kolonni laiuseks käigul 6 inimest.

Palume kõikidel rongkäigust osavõtjatel olla kohal loosungite, hea tuju ja tudengimütsidega juba kell 17.30.

Osakondade ja teaduskondade sekretärid! Oma kolonni ülesrivistamisel tegutsege põhimõttel — lühikese ajaga sirge rivi!

TÄHELEPANU! Rongkäik alustab liikumist raketi märguande peale.

Teadmiseks igale üliõpilasele!

Löögem väärikalt, lõbusalt, vaimukalt kaasa igal üliõpilaspäevade üritusel, on ju Tartu III üliõpilaspäevad pühendatud rahvusvahelisele üliõpilaspäevale. Peame meeles veel, et meie üliõpilaspäevade värvikus — see kuulub tervele Tartule kui üli-koolilinnale.

NB! Üliõpilaspäevade karneval toimub pühapäeval, 19. novembril kell 20 EPA aulas.

Tartu III üliõpilaspäevade orgkomitee

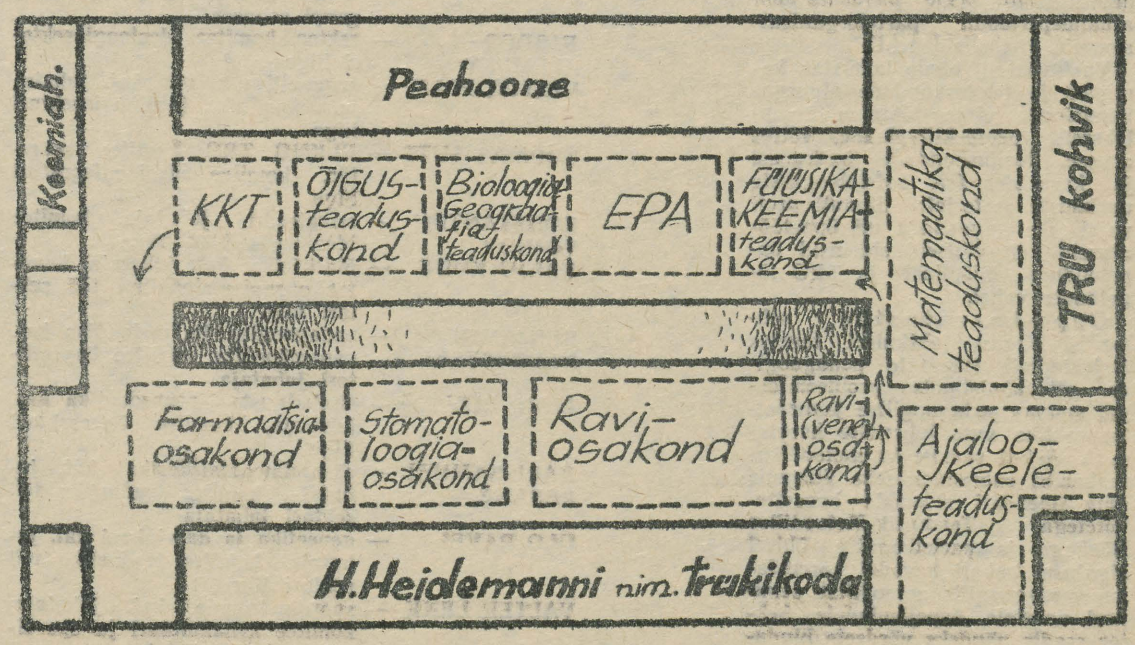

AASTA KOKKUVÕTE

TRÜ parteiorganisatsiooni aruande- ja valimiskoosolekult

Ülikooli kommunistid võisid 23. oktoobril k. a. oma aruande- ja valimiskoosolekul rahuldustundega konstateerida mitmeid kordamineküid organisatsiooni põhiülesannete täitmisel. Sihikindlamaks muutus ideoloogiline töö ülikoolis. Aruandeaastal astuti esimesed sammud ideelispoliitilise kasvatustöö teadusliku põhjendatuse ja komplekssuse suunas. Koos rektoraadiga töötati välja ülikooli arendamise perspektiivplaan aastaiks 1967—1980. Algust tehti ka ideoloogilise kasvatustöö perspektiivse, teaduslikult põhjendatud planeerimisega pikemateks perioodideks, millist praktikat aruandekoosolek igati aktsepteeris.

Olulise saavutusena tuleb märkida parteiorganisatsiooni mõju kasvu üliõpilaskonnas, eriti komsomoliaktiivi hulgas. Aruandeperioodil pälvis ülikool partei ja valitsuse kõrge tunnustuse — teda autasustati Tööpunalipu ordeniga. TRÜ nime on hakatud taas mainima meie maa silmapaistvamate, ülemaailmselt tuntud kõrgemate õppeasutuste hulgas.

Rohkesti tähelepanu pöörati nii aruandes kui ka sõnavõttudes ideoloogilise kasvatustöö päevaprobleemidele. Üksikasjaliselt vaeti komitee ideoloogiasektori tegevust (juhataja Ü. Vanaaseme). Kiitvalt märgiti autori töös ära ülikooli komsomoliorganisatsiooni saavutusi üliõpilaste initsiatiivi arendamisel ja komsomolile antud õiguste laiendamisel, edusamme üliõpilasnoorsoo printsipiaalsuse, puudustesse leppimatu suhtumise väljakujundamisel ja üliõpilaste ühiskondliku aktiivsuse tõstmisel. Ideoloogilise töö pearõhk asetati möödunud tegevusaastal individuaalse töö süvendamisele õpperühmades. Kursusejuhendajatelt nõuti tihedamat kontakti kursusel ainet õpetavate õppejõududega. Kasvas tähelepanu marksismi-leninismi teooria omandamise vastu nii üliõpilaste kui õppejõudude poolt. Ülikoolis tegutses 23 filosoofilist seminari õppejõududele ja abipersonalile. Ühtekokku võttis nendest osa 546 töötajat. Enamikule neist seminaridest anti koosolekul kiitev hinnang. Puudujääke fikseeriti teoreetilise õppuse organiseerimises ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsioonis (sekretär L. Stolovitš).

Üliõpilaste ideoloogilise kasvatustöö suunamisel omistati peatähtsus õppeprotsessile, kusjuures eriline koht selles jäi ühiskonnateaduste õpetamisele. Koosolekul kõneldi märgatavast edust ühiskonnateaduste kateedrite teaduslikus ja õppetöös (suurenes teaduste kandidaatide ja doktorite arv jms.) ühiskonnateadlaste hulgas. Aruandes ja sõnavõttudes (I. Sildmäe jt.) hinnati kõrgelt äsjast NLKP Keskkomitee otsust, mis käsitleb ühiskonnateaduste arenguprobleeme kaasajal. Tulenevalt sellest otsusest seadis koosolek ühiskonnateaduste kateedrite ette suured ülesanded nii teaduslikus uurimistöös kui ka õppe-metoodilises tegevuses. Koosolek analüüsis veel võimalusi maksimaalse ühtsuse saavutamiseks õppe- ja kasvatustöös, mille puuduste eest aruandeperioodil parteiorganisatsioonile etteheiteid tehti.

Vastuvõetud otsus kohustas komiteed ja teaduskondade algorganisatsioone välja töötama komplekseid perspektiivplaane, võttes arvese teaduskondade iseärasusi ja kasutades ära sotsioloogiliste uurimuste materjale. Samuti peeti vajalikuks tugevdada nii õppetöö-alaseid kui -väliseid sidemeid õppejõudude, üliõpilaste ja TRÜ lõpetanute vahel.

Õppe-kasvatustöö sektor H. Kurmi juhtimisel tegeles järjekindlalt tulevaste pedagoogide ettevalmistamise probleemidega, suunas pedagoogilise ja menetluspraktika uute juhendite koostamist. Astuti samme ka metoodikute kaadri suurendamiseks ülikoolis ning tihendati sidemeid baasettevõtetega. Teaduslik-Metoodilise Nõukogu ja parteikomitee ühisel algatusel hakati kevadel korraldama pedagoogilis-metoodilist seminari noortele õppejõududele. Sektor seadis nõudeks võrdsete hindamiskriteeriumide kehtestamise kõrgema kooli õppejõu töö üksikute komponentide, eriti teadusliku ja metoodilise töö suhtes. Oma tegevuse üheks põhieesmärgiks pidas sektor loova mõtlemisvoime arendamist üliõpilastes, teadusliku mõtlemise harjumuste kujundamist õppeaastatele järgnevaks loovaks tööks. Nimetatud seisukoht leidis kajastamist ka vastuvõetud otsuses.

Kuigi Tartu Riikliku Ülikooli teadusliku töö positiivsed traditsioonid progresseerusid sellelgi aruandeaastal (ainuüksi doktoritöid kaitses sel ajal 6 õppejõudu, neist 5 kommunisti; üha sagedamini toimub ülikoolis mitmesuguseid teaduslikke konverentse, sümpoosiume, jpm.), kritiseeriti koosolekul ometi rohkesti just selle valdkonna kitsaskohti. Jutt on sellest, et ülikooli laboratooriumide aparatuur ei vasta täielikult kaasaja nõuetele, kuigi tehtud kulutuste ja saadud teadusliku produktsiooni suhe on meil vägagi efektiivne. Kritiseeriti teadusliku töö finantseerimise ja materiaalse kindlustamise süsteemi paindumatust, aspirantuuri ja kaadrite planeerimise jäikust, mis praktiliselt ei võimalda selle tegevuse perspektiivset korraldamist. Neid asjaolusid silmas pidades seadis koosolek uue le komiteele ülesandeks luua paremaid materiaalseid ja organisatsioonilisi eeldusi edukaks teaduslikuks uurimistööks. Suuremat tähelepanu nõuti ka ettevalmistustööle aspirantuuri kandidaatidega ning individuaalse ideoloogilise töö parandamist aspirantide hulgas.

Organisatsioonilise töö saavutustest kõneldes väärib märkimist töö edukas korraldamine ajutistes parteigruppides (TRÜ nõukogus, teaduskondade nõukogudes). Rohkesti tähelepanu osutas sektor organisatsiooni kasvuga seotud probleemidele, otsuste täitmise kontrollile, samuti kaadrite paigaldamise küsimustele. Aruandeaastal jälgiti ka ühiskondlike ülesannete jaotamise ja täitmise käiku nii tervikuna kui ka teaduskondade lõikes ning üldistati sellelaadseid positiivseid kogemusi.

Orgsektor ja kogu komitee tegeles ka kõikide ülikooli ühiskondlike organisatsioonide juhtimise ning suunamisega. Õppe-kasvatuslike probleemide lahendamisel oli tema esimeseks abiliseks ja reserviks ülikooli komsomoliorganisatsioon. Koos ELKNÜ TRÜ Komiteega tehti mitmeid vajalikke ja kasulikke üritusi. Arutati üliõpilaste initsiatiivi arengu küsimusi ja komsomoliorganisatsioonile antud õiguste kasutamist. Teatud abi anti aruandeperioodil organisatsioonile komsomoli juhtiva kaadri valimisel. Kuid nagu ilmnes reast sõnavõttudest (F. Klement, V. Palm, R. Blum, S. Endre jt.), seisab parteiorganisatsioonil ja -komiteel veel ees rohkesti tööd komsomoliorganisatsiooni parteilise juhtimise läbimõeldumaks ja operatiivsemaks korraldamiseks. Seda arvestades pühendas koosolek oma otsuses rohkesti tähelepanu Kommunistliku Noorsooühingu poliitilise kasvatamise ja parteilise juhtimise probleemidele.

Koosolekul analüüsiti veel parteikomitee osa ametiühinguorganisatsiooni tegevuse suunamisel. Märgiti edusamme ametiühinguorganisatsioonide kindlustamisel kaadriga ning töö koordineerimisel parteiorganisatsiooni ja ametiühingu vastavate sektorite vahel.

Teistest suurematest probleemidest, millest räägiti sõnavõttudes, märgitagu arstide täienduskursuste organiseerimise kohta vabariigi juristidele õigusteaduskonna baasil, kritiseeriti ülikooli haldusaparaati remonttööde organiseerimises esinevate puuduste pärast (F. Kudu, I. Okk) tehti etteheiteid tööde kvaliteedile üksikutel objektidel. Konkreetset kriitikat tehti ka ELKNÜ üksikute töötajate tööstiili osas.

Pikema sõnavõtuga esines koosolekul EKP Keskkomitee sekretär L. Lentsman, kes vastas kommunistide poolt esitatud küsimustele ja kriitilistele märkustele.

EKP TRÜ Komitee koosseis

sekretär	VILMAR RUUS	— NLKP ajaloo kat. dotsendi kt.
sekretäri aset.	MIHHAIL MAKAROV	— filosoofia kat. juhataja, komitee ideoloogiasektori juhataja
"	KARL SIILIVASK	— NSV Liidu ajaloo kat. juhataja, komitee organisatsioonilise töö sektori juhataja
"	HARRY LING	— zooloogia kat. dotsendi kt., TRÜ rahvakontrolli kaastöögrupi esimees
	FJODOR KLEMENT	— rektor, komitee ideoloogiasektori liige
	VIKTOR PALM	— orgaanilise keemia kat. juhataja, komitee ideoloogiasektori liige
	TOOMAS SUTT	— ELKNÜ TRÜ Komitee sekretär, komitee ideoloogiasektori liige
	KONSTANTIN VOINOV	— erikateedri juhataja, komitee ideoloogiasektori liige
	KALJU KUDU	— üldfüüsika kat. juhataja, komitee organisatsioonilise töö sektori liige
	BENJAMIN NEDZVETSKI	— pedagoogika ja metoodika kat. vanemõpetaja, komitee õppesektori juhataja
	JAAN RIIV	— sisehaiguste propedeutika kat. juhataja, komitee õppesektori liige
	KARL-SAMUEL REBANE	— eksperimentaalfüüsika kat. juhataja, komitee teadusliku töö sektori juhataja
	ÜLO PAVEL	— geneetika ja darvinismi kat. juhataja, komitee teadusliku töö sektori liige
	VALTER LENK	— spordimängude kat. juhataja, komitee kehakultuuri ja spordtöö sektori juhataja.

Tartu Riikliku Ülikooli rektori KÄSKKIRI

Õnnitlen Tartu Riikliku Ülikooli töötajaid ja üliõpilasi meie kodumaa suure juubeli — Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäeva puhul.

Ülikooli pere on nõukogude võimu aastatel saavutanud häid tulemusi teaduse, õppe-kasvatustöö ja ühiskondliku tegevuse alal. Soovin, et meie töötajad ja üliõpilased oleksid niisama edukad oma töös ka tulevikus.

Selleks jõudu ja raugematut indu!
Seniste töötulemuste eest tõstan esile järgmisi tublimaid.

ASETADA FOTO ÜLIKOOLI AUTAHVLILE

ÜLEÜLIKOOLILISTEST KATEEDRITEST

dotsendid Ernst Matrov ja Rem Blum

AJALOO-KEELETEADUSKONNAST

professor Hilda Moosberg, dotsendid Pavel Reifman ja Juhan Peegel, van.-õpetaja Ellen Turu, õpetaja Aurelie All, laborant Anita Rõõm, üliõpilane Evi Mänd.

ARSTITEADUSKONNAST

professor Vladimir Fainberg, dotsendid Eugen Tallmeister, Akivo Lenzner, Robert Looga.
dotsent Albert Kliiman, van.-õpetaja Mart Kull, van.-preparaator Feliks Valge, üliõpilased Lembit Mehilane, Einar Savisaar, Nadežda Voronina, Enn Kurvits, Ivar Vaasa, Adolf Essenfeld, Evi Juhani, Inna Tenberg, Ruuben Rahumets.

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST

dotsent Arvo Rõõmusoks, üliõpilane Aarne Vaik.

FÜÜSIKA-KEEMIATEADUSKONNAST

prodekaan Raimond Tani, professor Paul Kard, dotsent Jaan Reinet, van. teaduslik töötaja Vello Past, üliõpilane Ants Tara.

KEHAKULTUURITEADUSKONNAST

dekaan Arnold Vaiksaar.

ÕIGUS-MAJANDUSTEADUSKONNAST

professor Paul Vihalem, assistent Jaan Pikk, üliõpilane Helgi Hurma.

MATEMAATIKATEADUSKONNAST

van.-õpetaja Erich Jõgi, üliõpilane Tõnis Kelder.

TEADUSLIKUST RAAMATUKOGUST

direktor Laine Peep, osakonnajuhataja Helje Kapsta.

ADMINISTRATIIV-MAJANDUSOSAKONNAST

tõlk Klavdia Rõžova.

AVALDAN KIITUST

ÜLEÜLIKOOLILISTEST KATEEDRITEST

dotsent Georg Rekkerile, õpetaja Ester Zimmermannile, laborant Evi Kaljasele, personaalpensionäridele Jelisaveta Külaotsale ja Aleksandrina Petersonile.

AJALOO-KEELETEADUSKONNAST

dotsent Alice Habermannile, dotsendi kt. Helmut Piirimäele, van.-laborant Helga Hansenile, üliõpilastele Ruth Veskimeistrile, Pärja Keldrimäele, Reet Kasikule, Maie Raitarile, Tõnu Jaanusele, Helle Pikkorile, Ellen Niidule, Ivan Kulikule, Silvia Tobiasele, Tiia Siskale, Mart Arule, Mare Hallasele, Urve Martinsonile, Kalle Keldrile, aspirant Linnart Mällile.

ARSTITEADUSKONNAST

professoritele Georg Kingissepale, Albert Valdesele, Nikolai Veiderpassile,
dotsent Leo Päile, dotsendi kt. Elmar Vasarale, assistent Juri Ksenofontovile, van.-preparaator Harri Kurmile,
üliõpilastele Viktor Sarapuule, Juta Noorele, Lembe Raukile, Anne Martinile, Ahe Merele, Muža Vorotõntsevale, Karl Millerile, Inna Liimile, Heli-Mare Mitile, Viktor Nazarovile, Tamara Issaitšikovale.

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST

dotsendi kt. Harry Lingile, van.-õpetaja Ago Kongole, van.-laborant Lo Järveküljele, teaduslikule töötajale Hella Mooritsale, töölisele Nadežda Lukile,
üliõpilastele Ustav Mikkelsaarele, Peeli Villmannile, Jaan Varjunile, Aarend-Mihkel Rõugile, Jaak Ülejõele, Tõnis Saadrele.

FÜÜSIKA-KEEMIATEADUSKONNAST

dotsent Vladimir Riivesele, dotsendi kt. Ruth Liasele ja Ilgar Braunile, van.-õpetajatele Henn Laanperele, Vello Loodmaale, Valdo Ruttasele ja Ülo Haldrele, van.-insener Lille Pungale, laborant Elle Karlsonile, van.-preparaator Ivar Kurvitsale,
tehnik Andres Lõhmusele, aspirant Valeri Vassiltšenkole,
üliõpilastele Ell Aadusoole, Mare Tammele, Jelena Asarile, Vladimir Tarassovile, Risto Tammelole, Juhan Konile, Mats Seilenthalile, Valdek Sletile.

KEHAKULTUURITEADUSKONNAST

dotsentidele Silvia Ojale, Johannes Laidverele ja Fred Kudule, dotsendi kt. Valter Kalamile ja Roman Nõvandile, van.-õpetajatele Vilma Jürismale, Ethel Kudule, Evi Krassile, Liidia Uustalile, Erna Abelile ja Peeter Parisele, õpetajatele Pärja Tildole, Liivia Parisele ja Jaak Maaroosile, van.-laborant Nora Kuttile.

ÕIGUS-MAJANDUSTEADUSKONNAST

professor Abner Uustalile, dotsent Eero Rannakule, van.-õpetajatele Julius Adojaanile, Lembit Liilele, Erik Truuväljale, Peeter Kasele ja Maimu Kuusele, assistent Heli Ruussaarele, van.-laborant Rudolf Nigolile, laborant Hilja Nammile,
üliõpilastele Elille Peelingule ja Vera Jasnajale.

MATEMAATIKATEADUSKONNAST

dotsent Simson Baronile, dotsendi kt. Ene Tiiule, van.-õpetajatele Rein Jürgensonile, Kaljo Soonetsile, Heino Türnpule, van. laborantidele Reet Samelile, Laine Karule, Helgi Arbile, van.-insener Uno Tinnile, insener Mare Kalbergile, tehnik Arnold Jõksile,
üliõpilastele Raul Roomeldile, Tiiu Mägilaiule, Peeter Puusempile, Ülle Uusile, Jüri Afanasjevile, Heiki Jokile, Reet Leidmaale, Hans Klauksile, Laine Vainole.

ADMINISTRATIIV-MAJANDUSOSAKONNAST

teaduslikule sekretärile Irene Maaroosile, sekretär Aino Juursoole, komandantidele Silvia Kilgile ja Lembit Valdmaale, vanemraamatukoguhoidjatele, Linda Lassile, Hilda Tänavale, Ilme Mesipuule, restauraator Virve Nagelile, van.-insener Johannes Temmole, brošeerija Helve Mõttusele, laohoidja Maie Kahnile, majahoidjatele Gustav Lippingule ja Salme Veberile, keskküttekütjatele Alide Pendrale, Meeme Kriisemannile, Albert Kukele, August Savile, koristajatele Emilie Kaldale, Alvine Bluumile, Ella Kleinile, Ella Hallikule, laudsepp Adolf Juursoole, valvuritele Ludvig Pohlakesele ja Marie Sirgele, õppemeister Ott Rannakule, õppesõidu instruktor Henno Juursoole.

VANEMTÖÖDEJUHATAJA JAOSKONNAST

pottsepp Elmar Annukile, müürseppadele Aleksander Bogdanovile, Nikanor Spassovile, Galaktion Belovile, abitööline Helmi Sinimäele.

Heade tulemuste eest teaduslikus töös, loengute täitmisel ja aktiivse kaasaaitamise eest sellel alal premeerin järgmisi seltsimehi

MEDITSIINI KESKLABORATOORIUMIST

Mart Viikmaad, Kiira Loiti, Salme Kangurit, Imbi Viikmaad, Endla Malmi, Mall Pedajat, Ilmar Lood.

▶

KÄSKKIRI

ELEKTROLUMINESTSENTSI JA POOLJUHTIDE PROBLEEMLABORATOORIUMIST
Arved Tammikut

TUUMAFÜÜSIKA LABORATOORIUMIST
Paul Tõlgot, Rein Raamatut

KEEMILISE KINEETIKA JA KATALÜÜSI PROBLEEMLABORATOORIUMIST
Igor Sobolevi

ARVUTUSKESKUSEST
Juhan Heidot, Henn Ilvest, Ain Iherit, Ilona Aret, Tiiu Prikkot.

ELEKTROKEEMIA PROBLEEMLABORATOORIUMIST
Hans Kruuset, Jüri Kukke

BIOFÜÜSIKA JA ELEKTROFÜSIOLOOGIA PROBLEEMLABORATOORIUMIST
Leo-Henn Humalat

ÕPPE-REMONDI- JA ÕPPE-EKSPERIMENTAALTÖÖKOJAST
Robert Pastakut, Hans Uigat, Helmut Malinit

SPORDIMEDITSIINI KATEEDRIST
Toomas Karu

PAADISADAMAST
Väino Järve

VANEMTÖÖDEJUHATAJA JAOSKONNAST
Elmar Morki

ADMINISTRATIIV-MAJANDUSOSAKONNAST
Asta Liivakut, Friida Jasinskit, Perenie Matti

ANALÜÜTILISE KEEMIA KATEEDRIST
Marjuka Laanmaad, Ellen Pedakut, Tõnis Lepikut, Pauline Piiri, Lilli Paamat, Aime Lusti, Kaie Kasvu, Ersti Sultsi

ANORGAANILISE KEEMIA KATEEDRIST
Gertrud Rümmelit, Ants Alumaad, Marju Salvet

EKSPERIMENTAALFÜÜSIKA KATEEDRIST
Ilmar Rammot, Rein Krolli, Jüri Kirssi, Jüri Kreisi, Peeter Hintserit, Elmar Talvistet

ARVUTUSMATEMAATIKA KATEEDRIST
Jüri Kihot, Ülo Kaasikut

ÜLDFÜÜSIKA KATEEDRIST
Tiina Taburit, Linda Liivakut, Hillar Uibot

ELEKTROLUMINESTSENTSI JA POOLJUHTIDE PROBLEEMLABORATOORIUMIST
Ants Tiirikut, Hans Kiviväija

BIOFÜÜSIKA JA ELEKTROFÜSIOLOOGIA PROBLEEMLABORATOORIUMIST
Ivar Paabot

AEROIONISATSIOONI JA ELEKTROAEROSOOLIDE PROBLEEMLABORATOORIUMIST
Toivo Madiset

ARVUTUSKESKUSEST
Rein-Alar Noormat, Margis Sellerit, Heiju Spilevoid

ÕPPE-EKSPERIMENTAALTÖÖKOJAST
Alfred Selgist, Inge Ernitsat, Are Hamerit, Hillar Tohverti, Kalju Allast, Arnold Susi, Ado Jaagosilda

KINO-FOTOLABORATOORIUMIST
Elmar Rüütlit

TAIMESÜSTEMAATIKA JA GEOBOTAANIKA KATEEDRIST
Salme Pendrat, Malle Mardistet

GENEETIKA JA DARVINISMI KATEEDRIST
Tõnu Kurissood, Evi Pavelit, Irene Toome

GEOGRAAFIA KATEEDRIST
Ott Kursi, Ille Palmi, Ivar Aroldit, Lembit Lilleorgu, Marie Poskat

ZOOLOOGIA KATEEDRIST
Ülo Parikut, Nikolai Laanetut, Ell Hargit, Jaan Naaberit, Anu Vahit

HÜGIEENI KATEEDRIST
Endla Kallast, Miralda Odenit

MIKROBIOLOOGIA KATEEDRIST
Eha-Maie Laanest, Lilian Vainolat, Liidia Sauli

FARMAKOLOOGIA KATEEDRIST
Olaf Rajaveed, Ilmar Varsi

SPORDIMEDITSIINI KATEEDRIST
Aino Tilka, Hannele Mosinat, Helgi Akket

KAUBANDUSE ERILABORATOORIUMIST
Ilmar Kalmu, Ivar Siimonit, Elmar Haljastet

KAUBANDUSÖKONOOMIKA KATEEDRIST
Peeter Viirest

RAHANDUSE JA KREDIIDI KATEEDRIST
Eldi Toomingat, Saima Aronit

PSÜHHOLOOGIA ÕPPELABORATOORIUMIST
Karl Kallemaad

ADMINISTRATIIV-MAJANDUSOSAKONNAST
Mihkel Danilovitšit, Liis Petrovõhhi, Hilda Laari, Juta Siminat, Linda Keermet

ÜLIÕPILASI
Ene Londi, Olev Remšujevit, Ants Tarat, Anne Pullisaart, Tiiu Liplapit

Eduka teadusliku ja ühiskondliku töö eest aspirantuuris premeerin järgmisi aspirante.

Avo Aaviksaart, Jüri Tamme, Rein Pulleritsu, Alfred Pisukest, Jaan Jürgensteini, Jaan Toomi, Helle-Tiia Heiterit, Jüri Anti, Lembit Raidi

Juubelinäituse ettevalmistamisest aktiivselt osavõtnud seltsimeestest tõstan esile järgmisi.

AVALDAN TÄNU

professor Leo Schotterile, dotsentidele Lev Vassiljevile ja Paul Prüllerile, dotsendi kt. Kalju Parvelile, van. õpetajatele Endel Ploomile ja Viktor Kalninile

PREMEERIN
Kalju Põllut, Karl Neufeldti, Hilve Puhmi, Ferdinand Onnit, Oskar Ristemäed, Milvi Päärdut, Anne Odrest, Peeter Urblat

Eeskujuliku õppetöö ja aktiivse osavõtu eest Kommunistliku Noorsooühingu ja ametiühingu tööst p r e m e e r i n järgmisi üliõpilasi.

ÕIGUS-MAJANDUSTEADUSKONNAST
Helgi Hurmat, Jüri Elgast, Peeter Malvi

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST
Riho Mootset, Piia Rätsepat, Priit Pärna, Olev Sokku, Rein Tensonit

ARSTITEADUSKONNAST
Evi Keichi, Reet Käärikut, Mart Lintsit, Imbi Tustit, Lembre Rauka, Olga Piusveret, Anne Pitsalu, Helvi Tallmeistrit, Jüri Ennetit, Toivo Hinrikust

KEHAKULTUURITEADUSKONNAST
Mihhail Kutšerit, Avo Virvest, Malle Kutsarit

AJALOO-KEELETEADUSKONNAST
Evi Mändi, Toomas Leitot, Paul Kenkmanni, Jaak Allikut, Anne Kurepalut, Eha Allikut, Aita Saki

MATEMAATIKATEADUSKONNAST
Tõnis Keldrit

FÜÜSIKA-KEEMIATEADUSKONNAST
Helgi Aasa, Anu Roosi, Artur Kuznetsovi, Slim Aldi, Hanno Ohvrili

R e k t o r F. KLEMENT

Pidulik aktus TRÜ aulas

4. novembril toimus TRÜ aulas pidulik aktus, mis oli pühendatud Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale.

Päevakohane ettekanne oli rektor prof. F. Klementilt.

Sm. Klement rääkis põhjalikult sellest, mis meil tehtud on ja mis veel tegemist ootab.

Rektoraadi kutsel viibis aktusel Armeenia meditsiinidoktor prof. A. G. Mednikjan, kes õppis 1913—1918. aastani Tartu Ülikooli Farmaatsia-, Arsti- ja Keemiateaduskondades. Professor Mednikjan kõneles väga huvitavalt ja kaasakiskuvalt tolle aja üliõpilasliikumisest ja üliõpilaste koostööst linna töölistega.

Pärast sõnavõtte avaldati tublimaile kiitust. Tööga silma paistnud said preemiat.

Piduliku aktuse teises osas toimus kontsert.

SÜDAMLIKUD ÕNNESOOVID KODUMAA SUURE JUUBELI PUHUL SAATSID MEILE

Greifswaldi Ülikool, Sõprusühingu Tšehhoslovakkia—NSVL Komitee, Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitjad A. Green ja A. Veimer, Eesti NSV põllumajanduse minister, Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu Vabariiklik Komitee, Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Kõrgema- ja Kesk-Erihariduse Komitee, Eesti NSV TA Presiidium, ENSV TA Ajaloo Instituut, Tartu Riiklik Kunstimuuseum, ENSV TA FAI W. Struve nimeline Astrofüüsika Observatoorium, Eesti NSV Riiklik Plaanikomitee, Eesti Projekt, EKP Tartu Linnakomitee, Eesti NSV rahandusminister, Eesti NSV Riiklik Akadeemiline Meeskoor, Tartu Linna TSN Täitevkomitee Ehituse ja Arhitektuuri osakond, Eesti NSV Riiklik Kunstiinstituut, «Loomingu» toimetus, Eesti NSV Tervishoiuministeeriumi Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituut, ühing «Teadus», kirjastus «Kunst», Tartu Linna TSN Täitevkomitee, Eesti NSV Haridusministeerium, Eesti NSV Teaduste Akadeemia spetsiaalne konstrueerimisbüroo, ajaleht «Edasi», Eesti NSV Toiduainete Tööstuse Ministeerium, Läti TA Füüsika Instituut, Arhitektide Liidu Tartu osakond, Eesti NSV TA Majanduse Instituut, Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuv Välisturismi Valitsus, kirjastus «Eesti Raamat», Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv, Harkovi Riiklik Ülikool, Moskva Riiklik Ülikool, Novosibirski Riiklik Ülikool, Riia Riiklik Ülikool, Jerevani Riiklik Ülikool, Kaunase Polütehniline Instituut, Pihkva Pedagoogiline Instituut, Kišinjovi Riiklik Ülikool, Kirgiisia Riiklik Ülikool, Jakuudi Riiklik Ülikool, Tomski Riiklik Ülikool, Daugavpilsi Pedagoogiline Instituut, Brjanski Tehnoloogia Instituut, Liepaja Pedagoogiline Instituut, Kasahhi Riiklik Ülikool, Užgorodi Riiklik Ülikool, Uraali Riiklik Ülikool, Voroneži Riiklik Ülikool, Taškendi Riiklik Ülikool, Nõo Keskkool, Tartu Meditsiinikool, Tartu Ehitusmaterjalide Tehas, Tehas «Estoplast», autokolonn 3053, Põlevkivi Instituut, Tartu Linna Veevarustuse ja Kanalisatsiooni Kontor, Tartu Linna Kommunaalettevõtete Kombinaat, Eesti Maaehitusprojekt, H. Heidemanni nimeline trükikoda, Tartu Jõesadam, J. Tombi nimeline kultuuripalee, Tartu Tarbijate Kooperatiivi juhatus.

Ülikoolidest, üliõpilastest, sarvede mahapanekust ja värvimütsidest

Esimesi nüüdisaja ülikoole ei asutatud, vaid nad tekkisid ise Itaalias (Salernos ja Bolognas) XI—XII sajandil. Üksikute tuntud õpetlaste ümber tekkisid õpilaste ringid, millest kasvasidki hiljem ülikoolid. Esimesed ülikoolid olid erialased, Salernos arstiteaduslik ja Bolognas juriidiline. Esimesed üliõpilased polnud, nagu tänapäeval, 18- kuni 25-aastased noormehed, vaid küpsed mehed, sageli ületanud 30 a. piiri, kes omasid juba teatud ühiskondlikku seisundit ja isegi küllalt kõrget ametit, ja kes tahtsid oma teadmisi täiendada. Enamik neist pärines teistest linnadest ja selleks, et kindlustada tolleaegses linnas oma õiguslikku seisundit, ühinesid nad gildidesse, mida nimetati universitas magistrorum et scholarium. Alles arvatavasti XIV sajandi lõpul sai sõna universitas ülikooli tähenduse. Taoline ühinemine gildidesse oli keskaegse linna tingimustes paratamatu. Linna enese kodanikud nimetatud universitasesse esialgu ei kuulunud. Päritolu järgi jagunesid Bolognas, hiljem ka teistes Itaalia ülikoolides üliõpilased põhiliselt kahte ossa: ultramontanes ja citramontanes, need jagunesid omakorda vastavalt üliõpilaste päritolule natsioonidesse. Üliõpilaste natsioonid ühe ülikooli piires moodustasid esialgu omaette terviku, oma õppejõudude ja oma rektoriga. Nii koosnes omal ajal Bologna ülikool faktiliselt neljast ülikoolist. Tulenevalt sellest, et üliõpilasteks olid juba teatud ühiskondliku seisundiga mehed, oli Itaalia ülikoolides administratiivne ülemvõim mitte õppejõudude, vaid üliõpilaste käes: nemad valisid eneste hulgast rektori, samuti valisid nad ka õppejõud. Alles hiljem, kui ülikoolid hakkasid omistama lõpetanuile õpetamise õigust ja akadeemilisi kraade, tasakaalustusid üliõpilaste ja õppejõudude õigused. Polnud ju esimesed kompetentsed akadeemiliste kraadide andmiseks! Kui mõni populaarne õppejõud asus elama mõnda teise linna või kui üliõpilastel õppimine mõnes ülikoolis millegipärast enam ei meeldinud, rändasid nad välja ja asutasid teises linnas uue ülikooli — nii asutati Itaalias Padua ülikool Bolognast väljarännanud õppejõudude ja üliõpilaste poolt. Oxfordi ülikool lõi õitsema sinna Pariisi ülikoolist väljarännanud üliõpilaste tõttu, Cambridge'i ülikooli asutasid Oxfordist väljarännanud üliõpilased, Prahast rahvuslike vastuolude tõttu väljarännanud üliõpilased asutasid Leipzigi ülikooli jne.

Hilisemad ülikoolid enam ei tekkinud, vaid neid asutati paavsti või valitsevate vürstide poolt kloostri- või linnakoolide baasil. Vanimaks selliseks ülikooliks Lääne-Euroopas on P a r i i s i ülikool. Ka see oli esialgselt erialane — usuteaduslik. Teised teaduskonnad tulid sinna alles hiljem juurde. Üliõpilasteks olid Pariisis noormehed, kes küllaltki tihti vajasid ja saidki materiaalset toetust (bourse). Selletõttu oli Pariisi ülikoolis administratiivne ülemvõim algusest peale õppejõudude käes. Kuigi ka Pariisi üliõpilased jagunesid nelja natsiooni, sai ülikooli administratiivses korralduses peagi määravaks teaduskond eesotsas dekaaniga. P a r i i s i ü l i k o o l i k o r r a l d u s s a i e e s k u j u k s k õ i g i l e t e i s t e l e h i l j e m a s u t a t u d ü l i k o o l i d e l e E u r o o p a s, ainult Inglismaa ülikoolides said aga määravaks üliõpilaste ja õppejõudude ühiselamud: collegiu'id colledge'id, kolledžid.

Ülikooli sisseastujaile erilisi nõudeid ei esitatud, eeldati siiski mõningat ladina keele tundmist. Alles XIX sajandil hakati nõudma üliõpilaskandidaatidelt eelnevat küpsuseksami sooritamist.

Et tol ajal tähendas üliõpilaseks vastuvõtmine suurt tõusu sotsiaalsel redelil, siis oli seda tarvis ka kuidagi tähistada. Selleks sümboolseks aktiks oli depositio cornuum (sarvede mahapanek), mis pidi sümboliseerima noormehe muutumist endisest loomalaadsest olendist inimeseks, s. o. üliõpilaseks. Üliõpilaskandidaadile pandi pähe nahkne mask, mis oli varustatud puust kihvade ja sarvedega. «Puhastamise» käigus tõmmati tal kihvad välja, saeti sarved maha, «pesti puhtaks», «aeti maha habe» jne., ühesõnaga teda koheldi umbes taoliselt nagu tänapäeval esmakordselt ekvaatori ületajat. Esialgselt kuulus depositio cornuum ülikooli ametlike aktide hulka, selleks oli määratud isegi vastav õppejõud. Kuid ajapikku muutus see toiming üha tooremaks ja robustsemaks, nii et XVII sajandi keskel see suuremas osas ülikoolides keelati. Nii ka Tartus: Akademia Gustaviana's oli depositio veel kehtiv, hilisemas Akademia Gustavo-Carolinas aga juba keelatud.

Suure hulga üliõpilaste kokkuvoolamine põhjustas keskaegsetes müüridega piiratud kitsastes linnades (Bolognas olevat olnud kuni 10 000 ülikooli liget, Pariisis kuni 30 000) korterikriisi, linnaelanikud tõstsid tugevasti üürihindu. Vaesematele üliõpilastele elamisvõimaluse andmiseks hakati ehitama ühiselamuid — collegium'e, mis tihti olid seotud ka tasuta ühistoitlustamisega. Esimese collegium'i ehitas Pariisis 1257. a. Robert de Sorbonne vaeste teoloogia üliõpilaste jaoks. Ka hiljem asutatud saksa ülikoolide juures olid collegium'id. Et õppejõud oli kohustatud valvama ka üliõpilaste kõlbelise elu üle, siis jõukamate üliõpilaste jaoks pidasid õppejõud pansionaate, mida hüüti bursadeks. Sealt areneski sõna burš. Eraviisiline elamine saksa ülikoolides oli võimalik vaid erandjuhtudel, eriloaga. Sõdadest laastatud Saksamaa ülikoolid olid vaesed, ja peagi hakkas collegium'ides ja bursades lokkama kuritegevus. Õppejõud, selleks et kindlustada oma sissetulekuid või suurendada neid, hakkasid lubamatute võtetega meelitama üliõpilasi oma bursadesse — saatsid väravatesse semestri algul välja värbajaid, kes pidid uustulnukaid meelitama just nendesse bursadesse, nõudmised õpingute suhtes langesid peaaegu nullini. XVI sajandi õnnestus saksa ülikoolides murda bursade süsteem ja üliõpilased võisid elada erakortereis — see omakorda tõstis linnaelanike sissetulekuid üliõpilastelt. Et ülikooli olemasolu mõnes linnas andis sellele au, kuulsust ja ka lisasissetulekuid, siis said ülikoolid endale mitmesuguseid privileege, õppejõud olid vabastatud tollimaksust alkohoolsete jookide ja toiduainete pealt, mitte ainult õppejõud ja üliõpilased, kogu ülikooli teenindav personal allus ainult ülikooli jurisdiktsioonile jne. Sageli kasutasid üliõpilased kurjasti oma eesõigusi — see kutsus esile hõõrumisi linnaelanike ja üliõpilaste vahel, mis nii mõnigi kord lõppesid kaklustega, või tumultidega. Mõnikord üliõpilased rändasid linnast välja, ähvardades asuda mujale. Linnaelanikud, hirmul oma lisasissetulekute, au ja kuulsuse kadumise pärast, kutsusid üliõpilased tagasi.

Tagasitulek toimus siis pidulikus rongkäigus vastastikuse leppimise vaimus. Üks viimaseid taolisi üliõpilaste väljarände toimus XVIII sajandi lõpul Jenas. Et üliõpilased tulid ülikoolidesse mitmelt maalt, siis ühelt maalt või väikesest Saksa vürstiriigikesest pärit olevad üliõpilased koondusid omaette organisatsioonidesse — natsioonidesse, hiljem nimetati neid Saksamaal landsmannschaft'ideks. Need aitasid uustulnukal kergemini ülikooliellu sisse elada, abistasid hättajäänud seltsimehi jne. Teiselt poolt aga tekkis eri landsmannschaft'ide vahel hõõrumisi, tülisid, duelle. Igal organisatsioonil olid oma kombed (kommaanid), millest pidi kinni pidama, omad joomise, tervitamise jne. kommaanid. Üksteise kergemaks äratundmiseks hakati esialgu mõõgapaelte ja -tuttide, piibututtide ja tubakakottide paelte juures kasutama oma maa lipuvärve, XIX sajandil hakkasid aga saksa ülikoolides üliõpilased kandma värvimütse. Väheste positiivsete (vastastikune abistamine jne.) joonte kõrval oli neil organisatsioonidel rohkesti negatiivseid jooni, sest nende baasil tekkis üliõpilastel omavahelisi hõõrumisi, nad soodustasid üliõpilaste hulgas joomist, «auhaavamiste» puhul oli duell kohustuslik, kusjuures igast pisiasjast võis tekkida «auküsimus» jne. Seepärast olid igasugused organisatsioonid üliõpilaste vahel enamasti ametlikult keelatud. XVIII sajandi lõpul tekkis üliõpilaste hulgas ka liberaalse kallakuga, valgustuslikest ideaalidest kantud ordusid. Eriti vabastussõdades Napoleoni vastu tekkisid Saksa ülikoolides liberaalsetest ideedest kantud buršenšaftid. Kuid pärast võitu Napoleoni üle võidule pääsenud reaktsioon keelas need organisatsioonid, buršenšaftide juhid vahistati. Konservatiivsed ja reaktsioonilised landsmannschaft'id said eluõiguse. Saksa ülikoolidest Tartu ülikooli üle tulnud, eriti Kuramaa kubermangust pärinevad üliõpilased püüdsid ka Tartus sisse viia landsmannschaft'e üliõpilaste territoriaalse päritolu baasil. Ülikooli juhtkond võitles nende vastu, sest tunti väga hästi niisuguste organisatsioonide halbu tagajärgi Saksa ülikoolides. Pealegi polnud vabameelsel esimesel rektoril G. F. Parrot'l, kelle mõju oli tunduv ka siis, kui ta parajasti rektor polnud ‚vastuvõetav landsmannschaft'ide konservatiivne ja reaktsiooniline vaim. Ka andekamad üliõpilased ise, näiteks K. E. Baer, olid nende vastased. G. F. Parrot püüdis organiseerida kogu üliõpilaskonda ühtseks tervikuks teaduskondade baasil, kusjuures ta leidis toetust paremate üliõpilaste (K. E. Baer, A. Middendorff jt.) hulgast. Kuid 1820-ndatel aastatel siiski organiseerus osa üliõpilasi kubermangude kaupa landsmannschaft'idesse «Curonia» (see tekkis küll juba 1808. a.), «Estonia» ja «Livonia», hiljem «Fraternitas Rigensis», vene üliõpilaste organisatsioon «Ruteenia» ja poolakate «Polonia». Alguses tegutsesid need organisatsioonid ametlikult tunnustamata, kuid hiljem, kui selgus nende konservatiivne ja reaktsiooniline suunitlus, said nad ka ametliku tunnustuse ja õiguse avalikult oma värvimütse kanda (alguses oli Tartu linnas värvimütsile peale tõmmatud kate: tšohhol»). Suur osa üliõpilasi hoidus aga neist eemale. Viimaste hulgas moodustusid alguses liberaalsed, hiljem aga juba revolutsioonilised ringid.

E. KUDU

Rahvusvahelisest üliõpilasliikumisest

(Algus lk. 1)

liitilisest elust ja revolutsioonilisest liikumisest, vastandas EKP oma poliitika — õppiva ja töölisnoorsoo revolutsioonilisele tegevusele kaasatõmbamise poliitika. 1921. a. asus EKP looma legaalset üliõpilasorganisatsiooni. 1922. a. asutati Sotsiaalfilosoofiline Üliõpilasselts (PÜS). Siia kuulusid Anton Vahtmann (Vaarandi). Oskar Sepre, Arnold Veimer, Olga Künnapuu (Lauristin). Põhikirja järgi pidi selts tutvustama laiu üliõpilashulki sotsiaalfilosoofiliste mõttevooludega ja kasvatama üliõpilastest teadlikke inimesi. Eesmärgi saavutamiseks nähti ette avalike referaatide, kõnede, diskussioonide ja kursuste korraldamine, lugemislaua ja raamatukogu asutamine. Ideelist suunda aitas seada revolutsionäär, EKP illegaalne töötaja Hans Heidemann.

Osavõtt seltsi koosolekutest oli väga elav, sest paljud üliõpilased tundsid huvi sotsiaalsete küsimuste vastu. See aga kutsus esile repressiivsed abinõud ülikooli administratsiooni poolt. Näiteks tulid need ilmsiks seoses ühe PÜS-i poolt organiseeritud usuvastase koosolekuga. Seltsi erakorralise peakoosoleku protokollist 12. märtsil 1923 loeme, et koosolek toimus ülikooli peahoone auditoorium's nr. 5, sest aula oli antud Noorte Meeste Kristliku Ühingu kätte. Rääkisid prof. Jaan Sarv, dots. Treiberg ja prof. Gustav Suits, viimane neist teemal «Uskumatutele usust». Samal ajal esines Noorte Meeste Kristliku Ühingu poolt organiseeritud koosolekul Georg Meri, astudes välja PÜS-i «ketserluse» vastu. Kujunes midagi võitluse taolist ateismi ja religiooni pooldajate vahel. Proletaarsed üliõpilased seisid kindlalt oma positsioonidel. Oma ideede paremaks levitamiseks ning legaalse tegevuse laiendamiseks lõi PÜS sidemeid niisuguste puhtkodanlike noorsooorganisatsioonide-

PÜS-i kui organisatsiooni eriline tähtsus seisnes selles, et ta võttis osa ametiühingute, nende organisatsioonide tööst.

Seoses nõukogude võimu taaskehtestamisega loodi Eestis ülikooli põhikirja järgi uued ühiskondlikud organisatsioonid — partei-, komsomoli- ja ametiühinguorganisatsioonid.

4. oktoobril 1940. a. loodi ülikoolis kommunistliku noorsooühingu organisatsioon 22 üliõpilase osavõtul. Vastloodud organisatsiooni ja progressiivselt meelestatud üliõpilaskonna tegevus katkes seoses II maailmasõja puhkemisega ning fašistliku okupatsiooniga Eestis.

Sõjajärgsel perioodil on TRÜ üliõpilaskond oma tegevuses juhindunud PÜL-i ja Ülemaailmse Demokraatliku Noorsooföderatsiooni tööprintsiipidest. On tugevnenud ja järjest laienevad meie ülikooli sidemed teiste maade üliõpilastega.

R. KÄÄRIK

TÄNU

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Kirjastuskomitee avaldab tänu arvutuskeskuse töötajale Airi Laumetsale kaasabi eest ajalehe «Edasi» toimetuse ankeedi «Teie arvamus?» põhjal korraldatud sotsioloogilise uurimuse andmete kodeerimisel ja töötlemisel elektronarvutis.

*

22.—27. aug. k. a. toimusid Moskvas Eesti NSV kultuuripäevad. Hea esinemise eest avaldas NSV Liidu kultuuriminister J. Furtseva teiste kunstiliste kollektiivide seas tänu ka Tartu Riikliku Ülikooli rahvakunstiansamblile ja tema juhile, teenelisele kultuuritegelasele H. Mikkelile.

Õpetlik välisreis

Ülikooli esindajate sõidud raja taha on viimastel aastatel järjest sagenenud. Hiljuti jõudis reisilt Saksa Demokraatlikku Vabariiki tagasi geograafia kateedri aspirant Ivar Arold. Et sõidu kohta lähemalt kuulda, esitasime talle paar küsimust.

1. Milline oli sõidu sihtpunkt ja mis seal toimus?

Erfurdis ja Halles peeti SDV Põllumajandusteaduste Akadeemia Maastiku-uurimise ja Looduskaitse Instituudi korraldusel rahvusvaheline sümpoosion teemal «Maastikuhooldus veekogude kallastel». Sellest võttis osa ligi 100 teadlast 9 riigist. Nõukogudemaad esindas kaks tartlast: prof. E. Kumari ja mina.

2. Miks pidasite vajalikuks sümpoosionist osa võtta?

Erfurdis ja Halles arutlemisel olnud probleemid on lähedalt seotud suurte ettevõtmistega meie vabariigis — maastike muutmise ja planeerimisega. Kui käesoleval viisaastakul kuivendatakse meil igal aastal 42 000 ha, siis aastail 1971—1975 kasvab kuivendatav pindala 70 000—75 000 ha-le aastas. Sellele lisanduvad kultuurtehniliselt parandatavad maad. Seega allub lähemas tulevikus ligi $^2/_3$ vabariigi põllumajanduslikust maast ehk ca $^1/_5$ kogu territooriumist aktiivsele ümberkujundamisele. Et parandatavad maad paiknevad hajutatult, siis kujundatakse maastikku ümber 65—70% ulatuses vabariigi territooriumist. Lisades maaparanduslikele ümberkujundustele uute teede, asulate ja puhkekohtade rajamise, näeme, et meil tuleb tegemist teha täiesti uue kultuurmaastiku loomisega. Inimese eluks, tööks ja puhkuseks optimaalse keskkonna loomise ja loodusliku tasakaalu säilitamise põhimõtted meie oludes on veel välja töötamata. SDV kultuurmaastike uurijad eesotsas prof. dr. L. Baueri ja dr. H. Weinitschkega on aga saavutanud rahvusvahelise tunnustuse.

Minu poolt uuritav teema «Maastike planeerimise probleeme melioreeritavatel maadel» püüab meie vabariigi kaguosa näitel, lähtudes erinevatest maastikulistest eeldustest, lahendada mõningaid olulisemaid küsimusi, mida peab arvestama kultuurmaastike loomisel. Et meie maal alles asutakse maastikke planeerima ja kohapealsed eeskujud puuduvad, siis oli osavõtt sümpoosionist mulle esmakordseks võimaluseks seni ainult kirjanduse kaudu tundmaõpitut vahetult näha looduses.

3. Milliseid probleeme sümpoosionil käsitleti?

Põhiküsimusteks olid joogiveehoidlate rajamine ja hooldamine, vee-erosiooni ja üleujutuste poolt tekitatavate kahjude vältimine, puhkealade rajamine veekogude kallastel ja veekogude kaitse. Sümpoosioni käigus toimus 3-päevane ekskursioon.

4. Kas Hallest sõitsite kohe koju?

Ei. Sümpoosionile järgneval nädalal avanes võimalus külastada mitmeid uurimisasutusi Halles, Berliinis ning Potsdamis ja teha sõit SDV põhjaossa. Müritzi järve ääres tutvusime hiljuti rajatud puhkealaga, viibisime looduskaitse õppekeskuses Müritzhofis ja Serrahni bioloogiajaamas.

5. Üldiselt on teada maastikuhoolduse ja looduskaitse kõrge tase SDV-s. Mis torkas meie maastikega võrreldes silma?

SDV lõunaosa tasandikel ei näinud ühtegi looduslikus sängis voolavat jõge. Peaaegu kogu taimkate on inimtegevuse tagajärjel muutunud. Suur kultuuristatuse aste tundus esialgu harjumatuna, veidi isegi häirivana. Looduslikus tasakaalus olevaid alasid leiame ainult arvukate looduskaitsealadena. Vete reostamine on probleemiks mitte ainult meile, vaid kohati veel rohkem sakslastele. Sööti jäänud põlde ja võsastikke me seal ei näinud. SDV põhjaosa rohkete järvede ja männimetsadega sarnaneb meie Lõuna-Eesti künkliku maastikuga. Sood on peaaegu kõik üles haritud, mistõttu mõni 2—3 ha soo on suur vaatamisväärsus. Plaanis on isegi ühe Rostocki lähedase kuivendatud sooala viimine tagasi looduslikku seisundisse!

H. MARDISTE

„Modernballett", ajalugu, kaasaegsus

Mõni aeg tagasi hommikul tööle tulles leidsin eest kaks tütarlast ülikooli ajalehe juurest. Sain kuulda, et ajalehes on ilmunud kaks tõlget «moodsast balletist». Mind paluti teemat jätkata.

Lugesin tõlked (üks Riitta Vainio koolist, teine Maurice Béjart'i balletist) läbi ja jäin mõtlema: kaks täiesti erinevat koolkonda ja mõlemad kohtuvad mõiste all *moodne*.

Alati, kui on tegemist sõnapaariga *moodne ballett*, kipuvad suunurgad vägisi üles tõusma (meenub žargoon «jää moodsaks»).

Et see teema kord juba üles on võetud, tahaksin lugejale tutvustada, kui kaua ballett juba moodne on olnud.

Tihti olen kuulnud küsitavat, kas *klassikaline tants* taandub *moderntantsu* ees? Sellele vastaksin küsimusega: kas *klassikaline muusika* taandub *modernmuusika* ees? Paistab, et selline vastus jäi õhku rippuma! Aga *klassikaline kirjandus?*

Et aga erinevad tantsustiilid omavahel juba ligi 100 aastat on sõdinud ja et *klassikaline tants* oma eluõiguse iga kümnekonna aasta järel jälle jalule on pidanud seadma, on fakt.

Esimene avalik väljaastumine *klassika* vastu toimus XIX sajandi lõpul Lääne-Euroopas.

Leiti, et *klassikalise balleti* alus — väljapoolsus — on loomuvastane, tantsu vorm aga surnud ja ebaloomulik, sest nõuab kogu aeg pinget.

Esimeseks reformaatoriks, kes püüdis tantsu vabastada, sai Šveitsi muusikaõpetaja E. Jacques-Dalcroze (1865—1950). Tema põhimõte — liikumine peab välja kasvama muusikast — on siiani au sees. Oma põhimõtet kasutas ta aga valesti. Soovides saavutada üksikute kehaosade sõltumatust, (iga kehaosa liigutus pidi vastama eri häälele muusikas) muutis ta inimese muusikainstrumendiks. Liikumine muutus oma olemuselt koordineeritud võimlemiseks, millest hiljem kujunes välja *rütmika*. (Õppeainena oli see kasutusel NSV Liidu koreograafiakoolides. Hiljem asendati muusikaõpetuse ja klaverimänguga.)

Suurima tantsijana on ennast ajalukku jäädvustanud I. Duncan (1874—1927). Diletant tantsukunstis, ilma füüsilise ettevalmistuseta, suutis ta tantsijana vallutada kogu Lääne-Euroopa. Olles erakordselt musikaalne, omades tugevat lavalist sarmi ning suurt individuaalsust, oli ta imeks, mis sünnib kord sajandis. Sellist esilekerkimist soodustas aeg enne ja pärast I maailmasõda, mil võidutses loosung «ligemale loodusele».

Duncan kasutas esinemiseks ainult head muusikat. Ta tantsis palja jalu, kreeka kitoonis. Tantsul puudus tehnika. Väljendas ennast peamiselt käte plastika abil. Et esinemine oli improvisatoorne, tekkis vastuolu sügava muusika ja väheste liigutuste vahel.

Duncani *moodne tants* sai moeks. Prantsusmaal, Inglismaal, Kreekas, hiljem ka Venemaal, avati kõikjal stuudiod, kus õpetati tantsima-improviseerima «nii nagu teeb seda Duncan». Varem-hiljem kõik need stuudiod suleti ja «väikesed duncanid» ei saavutanud menu publiku hulgas. Näiliselt lihtsate väljendusvahendite kopeerimine, mõistmata individuaalse ande ainukordsust, viis krahhini, kuid inspireeris paljusid andekaid inimesi otsima väljendusvahendeid oma andele vastavalt.

Sajandi 20. aastatel tõusis Saksamaal uus vool, nn. «väljendustants» (Ausdruckstanz) või «uus kunstiline tants» (Neue künstlerische Tanz) koos Rudolf von Labani (1879—1958) nimega, kes esimesena töötas välja tantsu treeningsüsteemi ja üleskirjutuse, mida kasutatakse praegu mitmetes maades. Sama tants hargnes erinevate nimetuste ja muutunud vormidega kiiresti üle maailma maade, saades aluseks mitmetele erinevatele tantsuvormidele, inspireerides sadu tantsijaid ja ballettmeistreid viljelema seda vormi nii eraldi kui ka koos teiste tantsustiilide, sealhulgas ka klassikaga.

Parimaks Labani kooliga tantsijaks peetakse Mary Wigmani (sünd. 1886). Tema esinemine erines tunduvalt tema eelkäijast Duncanist, kelle tants oli vahetu ja lihtne. Wigmani tants oli ekspressiivne, isegi ekstaatiline. Teda huvitasid sügavad hingelised vapustused ja teravad üleelamised. Vastupidi Duncani ilu- ja harmooniaotsinguile leidis Wigman, et laval esitamiseks sobib kõik, ka värdjalik.

Esikoht tema loomingus kuulus pateetilis-abstraktsetele kujudele (hirm, kurbus, kannatus, surm jms.)...

Vähem või rohkem tuntud *plastikatantsijad* (see nimetus näib siiski kohaseim ja levinuim olevat), kes andsid soolokontserte, olid kõik Labani ja Wigmani õpilased, nagu H. Kreutzberg (töötab praegu Lääne-Saksamaal), G. Palucca, tegutseb Dresdeni koreograafilises koolis, mis ka tema nime kannab), D. Bereska, R. Belenson, M. Lenaru, C. Derp jt.

Ka Eestist käidi välismaal teadmisi kogumas. Esimesed tagasijõudjad andsid oma teadmised edasi esimestele entusialistidele, kelledest hiljem kujunes meie balleti alustugi (Gerd Neggo, Rahel Olbrei ja Iva Michalovska Tallinnas, Ida Urbel, Hilja Aren Tartus).

Omaette koolkond tekkis Ameerikas. Juba XIX saj. lõpul nähti Ameerika lavadel tantsijaid, kes esinesid hoopis teises — Idamaa tantsudele lähedases maneeris.

Tuntum on St. Denis (sünd. 1878), kes pöördus idamaa klassikaliste tantsude poole mitte huvist etnograafia vastu, vaid soovist leida uus väljenduslaad.

Koos oma partneri T. Šainiga asutas ta kooli nimega «Denišain», mille otseseks programmiks oli üleskutse inimestele: olgem lihtsad, mehised, tugevad!

Sellest koolist on pärit paljud kuulsad *moderntantsijad*, kes jõudsid kaugele ette oma õpetajatest.

M. Grahami nimega on seotud terve pool sajandit *moderntantsu* Ameerikas.

Tegutsenud kaua soolotantsijana, töötas ta välja uue tantsuvormi, asutas stuudio, kogus trupi ja hakkas esinema suurte lavastustega, tantsides peaosi (tantsib ka praegu, sündinud 1893!! Toetudes pika tantsupraktika jooksul saadud kogemustele, süstematiseeris Graham *moderntantsu* metoodika.

Tema treeningusüsteem erineb saksa *vabatantsust* erineva füüsilise ettevalmistuse poolest. *Vabatants* on ka sõna otseses mõttes «vaba»: ei kanoniseeri liigutusi, kuigi määrab kindlaks esitatava sisust tingitud vormi.

Grahami moderntants on konkreetsete liigutuste süsteemikindel kasutamine (nagu) klassikalise tantsu puhul A. Vaganova poolt süstematiseeritud harjutused, millest koosneb tantsija eluaegne igapäevane treening).

Füüsilise ettevalmistuse aste on Grahami tantsukoolides tugevam kui *plastika*, nõrgem aga kui *klassika* puhul.

Maailmas eksisteerib kõrvuti palju erinevaid tantsustiile ja eluõigus on kõikidel. Et aga *klassikaline ballett* on vallutanud endale esikoha ja seda positsiooni kangekaelselt kaitseb, on tingitud sellest, et *klassika* annab ikka veel kõige tugevama ettevalmistuse ja et *klassika* on «kirjaoskaja», kes ainukesena omab rahvusvahelist terminoloogiat prantsuse keeles. Omades piiratud arvu positsioone, millest kõik saab alguse ja kuhu kõik lõpeb, saab võimalikuks liikumise professionaalsus (kuid ka akadeemilisus).

Emotsiooni kui alati liikuva ja muutuva väljendamine *plastilises tantsus* nõuaks tehniliseks analüüsiks arvutusmasinat, mis peale koordineerimata liigutuste registreeriks ka emotsionaalsuse astme. Sellepärast polegi võimalik, vähemalt praegu, väljendustantsu lahata ja süstematiseerida. Kas seda ongi vaja, on omaette küsimus.

Kõige kaasaegsem mitmetahulise kaasaja väljendaja tantsukunstis on see, et kõrvuti eksisteerivad mitu erinevate aluste ja põhimõtetega tantsustiili, kus ka mood dikteerib oma.

Tagasi tulles varem avaldatud tõlgete juurde, võiks öelda, et Riitta Vainio stuudio töö on võrreldav Duncani stuudiotega, Maurice Béjart aga on üks ajastu suuremaid koreograafe.

Tema ja teiste kaasaegsete paremate koreograafide tutvustamine jäägu aga edaspidiseks.

ÜLO VILIMAA

I kursuse üliõpilased!

TRÜ komsomolikomitee õppesektor korraldab teisipäeval, 21. novembril kell 18 keemia ringauditooriumis esimeste kursuste õhtu. Juttu tuleb iseseisva töö spetsiifikast ülikoolis, eksamite ja arvestuste sooritamisest ning muudest üliõpilastele aktuaalsetest probleemidest. Noorte tudengitega vestlevad E. Koemets pedagoogika kateedrist, aspirant L. Karu ja üliõpilane P. Vihalemm ja teised.

Et keemia ringauditoorium mahutab 250 inimest, saame võimaldada osavõtu sellest üritusest umbes ühele kolmandikule eesti õppekeelega kursustest.

I kursuste grupporgidel palume hiljemalt teisipäeva hommikuks tuua esimeste kursuste õhtust osavõtjate nimekirjad komsomolikomiteesse.

Üritus on huvitav ja väga vajalik. Loodame, et kursuste delegatsioonid, kes sellest osa võtavad, panevad tõeterad kõrva taha ja jagavad hiljem oma muljeid kursusekaaslastele.

A. ROOS,
Õppesektori juhataja

TEATED

Geneetikaringi diskussiooniõhtu toimub 21. nov. kell 19 Mitšurini tn. 38. aud. 5.

Teisipäeval, 21. nov. kell 18 toimub
PSÜHHOLOOGIARINGI KOOSOLEK
(ühiskonnateaduste maja aud. 108).

TÄHELEPANU!

ELKNÜ TRÜ komitee revisjonikomisjoni nõupidamine toimub teisipäeval, 21. novembril k. a. kell 16 TRÜ komsomolikomitees. Kõikidel komisjoni liikmetel osavõtt kohustuslik.

ELKNÜ TRÜ Komitee sekretariaat

NB!

Komsomolikomitee lektooriumis toimub järjekordne loeng kolmapäeval, 22. novembril kell 19 peahoone aud. 140.

Prof. J. Saarma vestleb teemal «Inimestevahelised suhted ja psühhohügieen».

RSR

Esmaspäeval 20. novembril kell 18 üt. aud. nr. 212

RSR-i «suur ring»

I. Pressikonverents.

II. Viktoriin.

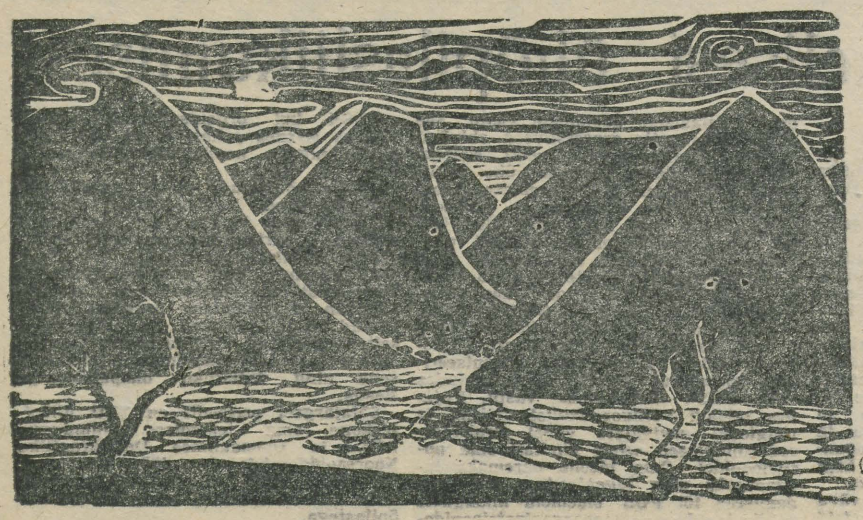

LAPI MAASTIK, LINOOLLÕIGE. ANNE KOLDE, 1967.

KÕIGILE!

ESIMENE VABARIIGIS!
SAJANDI KULTUURIELU SUURSÜNDMUS!

Hakkame kirjutama KOLLEKTIIVSET AJALEHEROMAANI Loome maailma parima kirjapandud kuju!
ILMUMISKOHT — ajaleht «Tartu Riiklik Ülikool».
(joonealune)
AUTOR — vaprate pealehakkajate veel loomata kollektiiv.
SÜNNIAEG — 1967 kuni . . . . . .

Kui Sa üldse kunagi oled midagi kirjutanud ja kui Sa ka kunagi pole midagi kirjutanud, aga Sa tahad seda teha, siis tule

ESMASPÄEVAL, 20. nov. 1967. a. kell 16 ülikooli kohviku rõdusaali. Seal, tuntud soojendava kivihunniku (ahju) taga ootab Sind ÜKS MEES. Tal on käes üleriigiline raudteelaste ajaleht «Гудок», millel on auk keskel.
TA ÜTLEB SULLE, ET...

Toimetaja: J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 7646. MB 10110.

AR
R. Kreutzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 33 (680) Reedel, 24. novembril 1967 XXI aastakäik

Tartu Riikliku Ülikooli rektori KÄSKKIRI

Rahvusvahelise üliõpilaspäeva puhul premeerin üliõpilasi — kommunistlikke noori eeskujuliku õppeedukuse ja aktiivse osavõtu eest Kommunistliku Noorsooühingu tööst alljärgnevalt:

Enn Bekker	— Õigusteaduskonna III k.
Ülle Rein	— bioloogiaosakonna III k.
Ene Kees	— bioloogiaosakonna IV k.
Rein Kukk	— Kehakultuuriteaduskonna IV k.
Tiia-Ene Parts	— keemiaosakonna VI k.
Boris Šulitšenko	— füüsika (vene) osakonna III k.
Elmar Mustimets	— raviosakonna V k.
Viktor Sarapuu	— raviosakonna VI k.
Paul Luga	— raviosakonna VI k.
Mare Kaare	— võõrkeelte osakonna IV k.
Kaarel Haav	— ajaloo-osakonna V k.
Lia Sääsk	— vene filoloogia osakonna IV k.
Anatoli Filonenko	— spordimeditsiini osakonna IV k.
Hell-Mare Mitt	— raviosakonna III k.
Jüri Afanasjev	— matemaatika pedag. osakonna III k.
Kaja Kalda	— raviosakonna IV k.
Inna Tenberg	— stomatoloogiaosakonna IV k.
Urve Seier	— füüsikaosakonna III k.

Rektor prof. F. KLEMENT

Kaks ja pool tundi komsomolikomitees

21. novembri õhtupoolikul toimus ELKNÜ TRÜ Komitees ülikooli komsomoliaktiivi kohtumine ELKNÜ Keskkomitee teise sekretäri L. Ananitšiga. Külalisena võtsid kohtumisest osa G. Kaldovski ÜLKNÜ Keskkomiteest ja U. Ojamaa ELKNÜ Keskkomiteest.

L. Ananitš õnnitles ülikooli peret kordaläinud üliõpilaspäevade puhul ja tervitas kokkutulnuid esimese kohtumise puhul. «Olen valmis vastama kõigile küsimustele, sest mul on huvitav teada saada, millega tegelete, millised raskused teil on, mis teid huvitab.»

Paaritunnise vestluse käigus püüti leida vastuseid mitmetele aktuaalsetele probleemidele ideoloogilise ja organisatsioonilise töö vallas.

L. Ananitšile esitatud küsimused puudutasid informatsiooniprobleemi, kaadripoliitikat, ajakirjandust, eelseisva ELKNÜ kongressi ettevalmistuskäiku ja organisatoorset laadi probleeme. Anti edasi üliõpilaskonna rahulolematus ja pretensioon noorsooajalehe «Noorte Hääl» taseme kohta. Põhjendati kasvavat nõudmist vabariikliku üliõpilaslehe järele. Esitati järelepärimisi I vabariikliku üliõpilaskonverentsi materjalide pikalevinud ettevalmistuskäigu kohta. Vastati L. Ananitši küsimustele.

Lõpetuseks märkis keskkomitee teine sekretär, et käesolev kohtumine ülikooli aktivistidega ei jää viimaseks. «Kohtumisi peaks olema sagedamini. Kontakt kõrgemate koolidega, vastastikune side ja organisatsioonilise töö korraldamine kõrgemates koolides on kitsaskohad, mis vajavad lahendamist ja mõlemapoolset tähelepanelikku lähenemist.»

L. PADEVEST

Suures ringauditooriumis

Mõõdunud teisipäeval korraldas ELKNÜ TRÜ Komitee õppesektor II kursuse tudengite õhtu. Räägiti asjadest, mida ei tunta.

Et varsti algab eksamisessioon, siis tehti juttu õppimisest. Iseseisva töö spetsiifikast rääkis pedagoogika kateedri dotsent E. Koemets, eksamite ja arvestuste tegemise korda selgitas TRÜ õppeosakonna juhataja V. Haamer. U. Noodla Teaduslikust Raamatukogust soovitas kasutada raamatukogu abi, et saada vajalik õppematerjal ja orienteeruda selles. Ta pani kõikidele kohalviibijatele südamele läbi teha bibliograafiakursused.

Huvitavalt rääkisid üliõpilaste omavahelistest suhetest, nende osast ja kohast elus aspirant L. Karu ja žurnalistika eriharu V kursuse üliõpilane P. Vihalemm.

R. PADAR

ESIMENE VABARIIGIS!

LOE LK. 3.

Sajandi kultuurielu

SUURSÜNDMUS!

TARTU III ÜLIÕPILASPÄEVAD

Pressikonverentsist

17. novembri õhtul ootas üliõpilaspäevade külalisi pidulik banketilaud meie kohvikus.

Tervitustoostiga avasid pressikonverentsi ELKNÜ TRÜ Komitee I sekretär Toomas Sutt ning II sekretär Sirje Endre. Toomas tutvustas seejärel ülikooli, presidente ja pressi, et külalised teaksid, kellelt, mida ja kuidas küsida.

Küsimusi oli asjalikke ning ka niisuguseid, mis veel kord tõestavad, et вуз'ide-vahelisi sidemeid tuleb mitte ainult laiendada, vaid ka süvendada (näit. küsimus «Kas teil ka ÜTÜ konverentse on?»).

Enne kui rõdusaalist muusikat kostma hakkas, tegeles banketpressikonverents bel canto'ga laululehtede abil ja ilma ning külalised Petrozavodskist, Kaunasest, Vilniusest, Riiast annetasid võõrustajaile kingitusi. Riia delegatsiooni esindaja: «Ma tean, et meil on ühine meri. Ja ma tean, et teil on palju laevu, aga meie tahaksime veel ühe lisada...» Miniatuurne puufiligraan — sel korral üliõpilassõpruse sümbol.

H. KULO

Rongkäigust

Laupäeva õhtul kella kuue paiku oli ülikooli peahoone ümbrus nagu rahvaste rändamine. Pealtvaatajad, TRÜ sinise- ja EPA roheliseplõhjalised teklid, sekka halle TPI ja tumepunaseid TPedI omi. Kohal olid ka üliõpilaspäevade külalised Riiast, Kaunasest, Moskvast ja mujalt.

Kui olid süttinud tõrvikud, sööstis taevasse rakett. See oli stardiks. Mitmetuhandene kolonn hakkas liikuma marsruudil Ülikool—EPA—Pälsoni tn.—Vallikraavi tn.—Toome.

Kõige ees mootorratturid, siis ratsanikud, siis külalised ja rektorid, siis pikk-pikk rongkäik tulekandjaid tudengeid.

Toomel pudenes rongkäik tuledes säravaks amfiteatriks, mille lavaks sai ülikooli esimese rektori G. Parroti sild.

Kõnelesid TRÜ rektor F. Klement ja EPA rektor M. Klement. Siis oli järg «Rajaca» käes. Nende poolt esitatud «Sinaseaduse laul» läks kohe massidesse.

Kokkuvõttes võib öelda, et rongkäik, tõrvikud ja vana Toome nende säras olid pidulikud ja mõjuvad, eriti esimeste kursuste üliõpilastele.

M. KLAAS

Esimene

Parroti silla juures lehvis alles tõrvikute tuledemeri, kostsid «Rajaca» lauluhääled ja kõlasid hurraa-hüüded rektoritele, kui samal ajal pabistasid juba mõned tudengid Faehlmanni mälestussamba juures, kus varsti pidi algama üliõpilaspäevade esimene luuleõhtu. Esinejateks olid «Vanemuise» õpestuudio liikmed Ave Alavainu, Laine Välbe, August Kavald jt.

Et ise sai ka osaliselt tegijate hulgas oldud, ei julge nagu hinnangut anda. Õhtu kujunes suuresti improviseerituks, sest oli esimene omataoline ja paljud asjaolud, mida alguses aimatagi ei osanud, kippusid üldmõju vähendama. Kõigepealt: kui palju meil üldse selliseid massidele määratud vabaõhu-luuleõhtuid on tehtud (või kas üldse on?) Siit siis ka sellised hädad nagu halb kontakt publiku ja esinejate vahel (enamik rahvast ei näinud midagi). Ka asetab esinemine vabas õhus deklamaatori ette hoopis teised nõuded kui lugemine lavalt. Faehlmanni luuletuste valik oli hea, ülejäänute puhul aga mõnevõrra juhuslik. Esitamisega oli taas vastupidi: kaasaegsed humoristlikud naljalood kukkusid paremini välja, kuid ajas kaugete Faehlmanni epigrammide ja luuletuste puhul oleks kuulaja vajanud rohkem esitajapoolset läbitunnetatust. Faehlmanni asju oleks pidanud lugema suurema rõhuga, nüüd kippusid nad jääma samale tasemele tänapäeva naljalektüüriga. Seetõttu jäi ehk kogu õhtust pisut juhuslik ja mõõdalibisev mulje.

Hea on aga, et õhtu toimus just Faehlmanni juures ja et me sel kombel tähistasime rahvusliku kultuuri suurmehe ülikooli astumise saja viieteistkümnendat aastapäeva, mis varsti kätte jõuab. Kogemustest õpitakse, ja loodame, et järgmiste üliõpilaspäevade luuleõhtu juba paremini õnnestub.

E. KRAUT

Laupäevaõhtul

olid rajooni kultuurimajas peoperemeesteks Füüsika-Matemaatikateaduskond ja Ajaloo-Keeleteaduskond.

Kultuurimaja saal mahutab ca 200 inimest, kutseid oli aga 300. Tuli avada ekspromtriidehoid «Omal riskil», s. t. mantlid laoti lihtsalt ühte kõrvalruumi laudadele. Ja siiski jäi peohimulisi veel ukse taha.

Sissejuhatuseks tantsiti, varsti aga tõmmati lavaeesriided kinni ja kui nad uuesti lahti läksid, istus laval «presiidium». Sinna olid arvatud «kolhoosiklubi juhataja», eesrindlikud farmitöölised ja võimlemisõpetaja. «Klubijuhataja» pidas maha ettekande ja siis näitasid ka teised presiidiumi liikmed oma võimeid. Esinesid vokaalduo, siis tuleneelaja ja jälle vokaalduo. Ka ilulugemist tehti. Selgituseks olgu öeldud, et tuld neelas «võimlemisõpetaja», kelle suureks unistuseks oli jõuda mustkunstnikuna maailmaareenile.

Kui etteasted parajasti läbi said, püüdis «kolhoosis» tuntud huligaan Kosta Kämmal piduliste rahu rikkuda, kuid ta toimetati vastavate organite poolt kähku kõrvale ja kord oli jälle majas.

Siis asus orkester oma kohale ja jätkus tants.

Peab ütlema, et nn. «eeskava» ei olnud mitte kõige hoolikamalt ette valmistatud, muljed on kesisevõitu. Palju päästis asja «klubijuhataja» (Mati Räbovõitra) ladus jutt.

M. KLAAS

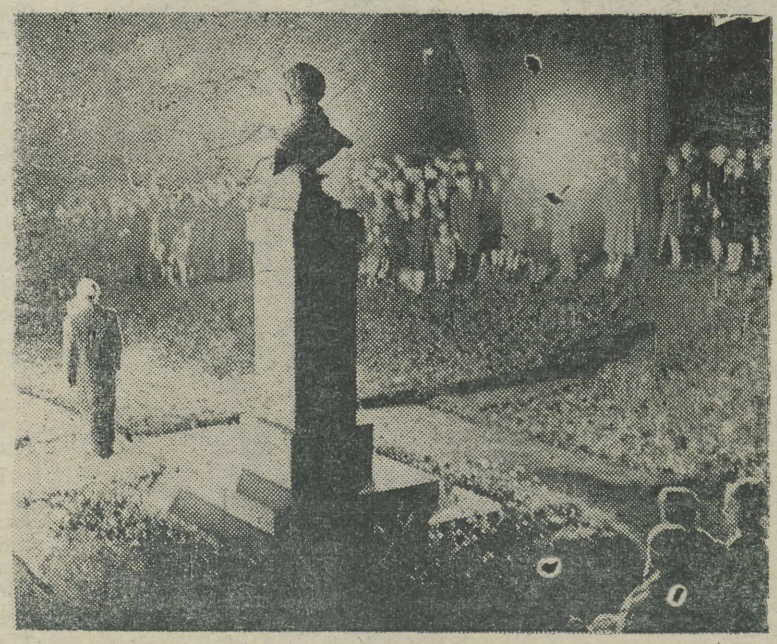

K. RAUA ja V. MAASKI fotod

13. novembril toimus ülikooli 18. ametiühingukonverents

13. novembril toimus Tartu Riikliku Ülikooli 18. ametiühingukonverents. Aruandega möödunud aasta tööst esines komitee esimees H. Kabur.

«Oma töös lähtus komitee NLKP programmis ametiühingutele esitatud ülesandest «... aidata töötajatel omandada riigi ja ühiskonna juhtimise oskust,»» alustas sm. Kabur.

Aruandeaastal tegeles TRÜ ametiühingukomitee oluliste põhiküsimustega. Peatähelepanu oli pööratud laiema hulga üliõpilaste kaasatõmbamisele elu-olu ja õppetööd puudutavate küsimuste lahendamisel.

Kõrgemates koolides korraldati üliõpilaste elu-olu, puhke- ja töötingimuste parema organiseerimise konkurss 1. juulist 1966 — 1. juulini 1967. Kokkuvõtteid tehti kodumaa 50. aasta juubeliks. Ülikool tuli võitjaks, saades NSV Liidu Kesk-erihariduse Ministeeriumi ja Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Ametiühingu Keskkomitee aukirja ning 1000 rubla preemiat.

Senisest aktiivsemalt on tegeldud üliõpilaste ja töötajate vaba aja tervisliku ja kultuurse sisustamisega. Organiseeriti mitmeid õnnestunud massispordiüritusi, talvel tehti pühapäeviti regulaarselt väljasõite Käärikule.

Ankeetküsitluse põhjal selgitati välja õppimisvõimalused ühiselamuis.

Korraldati võistlus «parimale õpperühmale». Kokkuvõtteid tehti kahel korral. Esimene kord 1. detsembril (I kohale tuli Õigusteaduskonna IV kursus), teist korda 1 mail (I kohale tuli Arstiteaduskonna raviosakonna V kursuse IX rühm).

Jätkati juba eelmisel aastal alustatud teadusliku töö tingimuste uurimist. Arstiteaduskonnas korraldati ankeetküsitlus, mille tulemusi analüüsiti teaduskonna ametiühingu bürool. Dekanaadile ja parteiorganisatsioonile esitati omapoolsed konkreetsed ettepanekud kitsaskohtade likvideerimiseks.

Õppe- ja teaduslikud komisjonid tegelesid õppekirjanduse probleemidega, seda just üliõpilaste õppekirjandusega varustamisel.

Edaspidi tuleks üliõpilaskomisjonil veelgi tihendada kontakti komsomolikomitee õppetöösektoriga.

Õppejõudude komisjon aga suunaku pearõhk õppekirjanduse väljaandmisele.

Ideoloogilise töö komisjoni (komisjoni esimees sm. K. Indre) ülesandeks oli koos TRÜ parteikomitee vastava sektoriga suunata ideoloogilist ja poliitilist kasvatustööd TRÜ kollektiivis.

On ära kuulatud rahvakunstiansambli, meeskoori ja naiskoori esindajate aruanded internatsionaalsest kasvatustööst nendes kollektiivides.

Kuidas on hoolitsetud üliõpilaste ja töötajate heaolu eest? Selle kohta tuli ametiühingukomiteel teha oma tegevusaasta alguses ettekanne Õpetatud Nõukogus. Elav mõttevahetus tekkis punkebaaside rajamise ümber. Otsuses fikseeriti Vellavere sauna ehitamine, uue puhkebaasi rajamine. Vellaveres on selle aastaga mõndagi tehtud. Kevadel organiseeriti töötajatepuhkajate hoogtööpäevi aia ja maja korrastamiseks. L. Polli täitis oma lubaduse ja juhendas seda tööd. On rõõmustav, et saun on juba paigale monteeritud, võib oletada et see valmib eelolevaks suusahooajaks.

Uue puhkebaasi rajamise koht ja võimalused ei ole kahjuks veel välja selgitatud. Poleks oodanud seda passiivsust, millega vastati TRÜ ajalehes avaldatud komitee ülesandele — organiseerimiskoosolekule ei tulnud ühtegi asjahuvilist. Komitee katsetab veel kord organiseerimiskomiteed kokku kutsuda. Kui asjahuvilisi ei leidu, tuleb edaspidigi leppida olemasolevate puhkebaasidega. Mis puutub Käärikusse, siis on see eelkõige õppebaas, puhkuseks saab seda kasutada vaid võimaluse piires.

Tuusikutest. Üldiselt on ülikool saanud neid piisavalt. Enam peaksid kõrgemalseisvad organid arvestama ülikooli töö spetsiifikat — töötajate puhkused on ju enamasti III kvartalis (juulis—augustis).

Suur nõudmine valitseb välisturismituusikute järele, nende saamine ametiühingu süsteemis on aga vähenenud. Nii ei saanud TRÜ ametiühingukomitee sel aastal oma töötajatest ühtki terviklikku gruppi. Mõningat ebakorrektsust välisturismigruppide komplekteerimisel võib ette heita vabariikliku komitee töötajatele.

Üliõpilaste tervise eest hoolitseb ja kontrollib seda TRÜ arstipunkt. Haigestumus on üliõpilaste hulgas umbes 4 korda väiksem võrreldes Tartu linna töötajate üldiste näitajatega. Kiita ei saa aga üliõpilaste vastutustunnet. Näiteks suur osa üliõpilaskonnast ei suhtu tõsiselt kaitsesüstimistesse ja profülaktilisse läbivaatusse. Kuid juba mitu aastat pole korraldatud profülaktilist läbivaatust ülikooli töötajatele. Kui see nüüd viimati toimus, avastati 4 küllalt-ki kaugele arenenud lahtise TBC juhtu ja veel teisigi haigusi.

Massilise kehakultuuritöö eest oli komitees vastutav H. Tidriksaar. Suuremaks kordaminekuks võib lugeda seda, et üle mitme aasta organiseeriti taas töötajate spordisektsioon, mis mitmel spordialal ka tööd alustas. Endiselt on osavõturohkeimad meeste ja naiste võimlemisrühmad (U. Šahva ja E. Peebo juhendamisel). Mõni päev tagasi tuli Vilniuse Ülikoolist kutse nelja ülikooli (Vilniuse, Tartu, Riia ja Kišinjovi) vahelisele õppejõudude-töötajate jõuproovile males, kabes ja lauatennises. Leedulaste ettepanek on muuta selliseid võistlusi traditsioonilisteks. Naisüliõpilased on kõige hulgalisemalt koondunud naisvõimlemise osakonda, mis tegutseb juba 10 aastat. Esinemisest 50. aasta juubeli auks «Vanemuise» teatrilaval võttis osa üle 300 üliõpilase.

Tervistavatest spordilaagritest on TRÜ-s traditsioonilisteks kujunenud lõpetajate riigieksamite-eelsed nädalased tervistavad laagrid Käärikul. Ka on veel nn. «preemialaagrid» (mitmesuguste konkursside võitjaid autasustatakse tervistavate spordilaagrite tuusikutega) ja üliõpilaste teaduslike ringide ning ühiskondlike organisatsioonide aktiivi väljaõppelaagrid. Neljanda laagriliigina esinevad veel sportliku kallakuga laagrid.

Kokkuvõtvalt — suhteliselt väheste tuusikute arvel on püütud võimaldada suuremale arvule üliõpilastele pinge lõdvestust tervistavates spordilaagrites.

Kultuuritöö ja isetegevuse organiseerimisel tegutses kaks omaette komisjoni. Üks (H. Ruussaare juhtimisel) tegeles töötajatega, teine P. Rivise juhtimisel üliõpilastega. Riiklike pühade, nääride ja naistepäeva ajal korraldati üleülikoolilisi töötajate puhkeõhtuid. Et osavõtt neist oli suhteliselt väike, iäi õhtu «omahind» kalliks. Ilmselt tuleb otsida uusi vorme. Näiteks on kavatsus anda teisipäeviti TRÜ ametiühingu klubi töötajate käsutusse.

Ametiühingugruppides on olnud **kultuurielu** elav. On organiseeritud ekskursioone õppe- ja puhkuse eesmärgil. Rohkesti on käidud teatrietendustel, kunstinäitustel.

Üliõpilastel langeb ametiühingu kultuurikomisjoni töö kokku komsomolikomitee vastava sektori tööga.

Üldiselt on teaduskonnasisene isetegevus jäänud kursuste tasemele. Erandiks on bioloogide ja geograafide huumori- ja satiiriprogramm «Rajacas». Regulaarselt töötab ka nn. geograafide kino.

Ühiselamutest. 1. sept. 1967. a. oli TRÜ-l 5 ühiselamut 2353 normaalkohaga (4,5 m² üliõpilase kohta). Majutati 2456 üliõpilast. Praegu on normaalkohtade defitsiit juba 349. Kui aga võtta aluseks Ministrite Nõukogu määrus, mille kohaselt sanitaarmiinimumiks iga üliõpilase kohta on 6 m², siis jääb puudu 1072 kohta.

On vaja kohe asuda uue ühiselamu projekteerimisele ja ehitamisele, taotleda, et meie tulevastes ühiselamutes oleks iga korteri jaoks oma sanitaarsõlm dušiga, nagu see on Kiievi, Lvovi jt. ülikoolide ühiselamutes.

Lubamatu on Leningradi mnt. ühiselamu olukord, kus kõikides köökides pole senini veel pliite, pole ka sooja dušši. Mis puutub ühiselamute sisekorra eeskirjadesse, siis, nagu teada, olid need viimasel komsomolikonverentsil ägeda kritikatule all. Esitati üsna kardinaalseid muutmise ettepanekuid. Komsomoliorganisatsioon peaks oma ettepanekud laialdasemale arutlusele panema, et seejärel koos ametiühinguorganisatsiooni ja ülikooli administratsiooniga otsustada, mida muuta.

Korteriprobleem ülikooli õppejõudude seisukohalt jääb ülikooli kaadriprobleemiks. Kui arvestada, et ENSV Ministrite Nõukogu määruse järgi on miinimumpinnaks 3 m² (igale perekonnaliikmele (!), siis ei vaja esitatud väide enam tõestust. Ja teine «igavene» probleem — lasteaed. Olemasolevas lasteaias on vaid 60 kohta. Linna poolt tulevaks aastaks lubatud juurdeehitust ei saa ehitusorganisatsioonide vähese võimsuse tõttu tegema hakata. Selline suur töö on ka ülikooli niigi ülekoormatud töödejuhatajaosakonnale üle jõu käiv. Kiita tuleb lasteaia lastevanemate komitee otsinguid olukorra kergendamiseks. Tehti kaalukas ettepanek, mille järgi minimaalse ümberehitamisega on võimalik tööle rakendada senise kahe 30-lise rühma asemel kolm 25-list rühma. Sellega suureneks ka sisuline töö rühmades.

SÕNAVÕTUD olid põhiliselt kooskõlas konverentsi üldsuunitlusega. **S. Aid** pöördus konverentsist osavõtjate poole küsimusega: «Miks on meid siin nii vähe?» (täiesti põhjendatud küsimus, sest kvoorumi puudumise tõttu ei saadud läbi viia komitee valimisi, vaks. H. PUUSEPP lõpetada konverentsi samal päeval). Kas ei ole midagi arutada või ei osata tuua koosoleku ette vajalikke küsimusi? Komsomoliorganisatsioonis on vastupidi. Tundub, et üliõpilased ei tunne vajadust ametiühingute järele, sest keskkoolist tulnud noored ei ole ametiühingutest küllaldaselt informeeritud. Nokitsetakse väikeste praktiliste asjade kallal, põhimõttelisi küsimusi arutatakse vähe. Üliõpilastel peaks olema rohkem hakkamist. Arstiteaduskonna eksperiment on end selles osas õigustanud. **L. Atspool** kõneles kehakultuuri ja spordi vahekorrast. Rohkem on vaja organiseerida massiüritusi.

K. Soonets rääkis rahvakunstiansambli tööst, raskustest, mis on seotud puudulike harjutamistingimustega. Praegu kuulub rahvakunstiansamblisse juba 6 kollektiivi. Igal tantsukollektiivil peaks olema nädalas 5—6 korda harjutusi. Ülikooli klubis on kasutada ainult üks saal. Ülikooli ametiühingukomiteel on vaja astuda samme, et rahvakunstiansambel saaks jätkata oma tööd.

Suurimaks puuduseks ametiühingukomitee töös oli organisatsioonilise töö nõrkus. Komitee otsused ja juhtnöörid ei jõudnud rühmadeni ning tagasiside oli nõrk.

Vähe tähelepanu pööratl ka aktiivi väljaõppele ja instrueerimisele. Kokkuvõttes hindas konverents ametiühingukomitee **töö rahuldavaks.**

TRÜ ametiühingukomitee koosseis:

Helve Kabur, esimees.
Linda Polli, laekur.

Komisjonid tööks õppejõudude ja teenistujatega:

Margus Tõnnov, aseesimees, organisatsioonilise töö komisjoni esimees.
Arvo Tikk, õppe- ja teadusliku töö komisjoni esimees.
Feliks Kinkar, ideoloogilise töö komisjoni esimees.
Arne Kivistik, kehakultuurikomisjoni esimees.
Aino Siimon, kultuuritöö ja tervisekomisjoni esimees.
Hella Moorits, šefluskomisjoni esimees.
Regina Kaskmets, elamu-heaolu komisjoni esimees.
Ado Jaagosild, töökaitse ja ohutustehnika komisjoni esimees.
Aasa Helbe, töö laste ja noorukitega.
Elli Kool, aktiivi kooli juhataja.
Inge Orgo, komitee juriskonsult.

Komisjonid tööks üliõpilastega:

Anti Liiv, aseesimees, organisatsioonilise töö komisjoni esimees.
Peeter Malv, õppetöö komisjoni esimees.
Mati Räbovoitra, kultuurikomisjoni esimees.
Raissa Tuhkru, kehakultuuritöö ja tervisekomisjoni esimees.
Olev Sokk, ühiselamute komisjoni esimees.
Helvi Tallmeister, ühiskondliku toitlustamise kontrollimise komisjoni esimees.

Meie rektorile sob.b tudengimüts hästi.

TARTU III ÜLIÕPILASPÄEVAD

Karneval EPA-s

Pühapäevaõhtuse karnevali EPA-s avasid kaks TRÜ päritoluga kostüümide buketti: helesinistes beeripükstes poisid ja riisi jagavad hiinlannad.

Peategevuse — tantsu vahel ja ajal õitses õige lõunamaine äri: kolonisaator müüs orjatare, mustlasmoor pani kaarte ja 2-meetrine miniriietuses šarmantne «daam» flirtis kuradi, sõdurpoisi ning muude põrguilike meestega. Peagi saabus sellele õhtu supermadonnale ka konkurent, kellel oli eelkõige tegu oma neljandik-pikkuse kavaleriga. Neidi kapriise rahuldades tuli tillukesel peigmeespoisil «nõrgema poole» põlvele toetatud redelit mööda musi andma ronida. Konkurents on konkurents ja nemad võitsidki karnevali peaauhinna.

Tants aga jätkus, ainult äri enam ei õitsenud. Orjad varastatud, kolonisaator õilsatel motiividel tapetud. Pruutpaar pandi auhinnaga ning Mendelssohni saatel paari Ühel noorel targal mehel sai aga 4 köidet teaduslikku kirjandust läbi loetud, mil'est selgus tõde: Taaralinna ja selle klubisid mööda ringi leekiv Tudengivaim jõudis sel õhtul ka EPA-sse. S. KIIN

Käärikul

Pühapäeva veetsid meie külalised koos ülikooli ja Eesti Põllumajanduse Akadeemia komsomoliaktiiviga Käärikul. Kohe pärast kohale jõudmist algas dispuut teemal: «Komsomoliorganisatsiooni ideoloogilise töö strateegiast ja taktikast kõrgemas koolis». Sellest võttis osa 35 inimest: Leningradi RÜ-st, Riia RÜ-st, Kaunase Meditsiiniinstituudist, Vilniuse RÜ-st, Petrozavodski RÜ-st, Riia Meditsiiniinstituudist, TPedI-st, EPA-st, TRÜ-st. Ehkki diskussiooni teema ja põhiteesid küllakutsutui e eelnevalt saadeti, ei olnud Tartusse saabunud oma kooli komsomoliorganisatsiooni ideoloogilise töö sektori töödes-toimingutes kuigi kompetentsed. Oli ühiseid probleeme, neid arutati, kuid tundus, et mujal pole püütud neid teoreetiliselt — põhjus-tagajärg-meetodil mõtestada.

Paljud külalistest huvitusid TRÜ Rahvaste Sõpruse Klubi tööst.

Pärastlõunal tutvusid külalised Käärikuga.

Õhtul lauldi-tantsiti ühises ringis. Kes aga parajasti ei tantsinud, see ajas kohviklaasi juures juttu, vaidles edasi päeval selgusetuks jäänud probleemide üle.

Et vastastikku hulk uusi sõpru leiti, on ütlematagi selge.

T. PAULSON

Asjadest, mis parandada tahavad

PRESSIKONVERENTSIST:

Küsimused, mis esitati meile ja meie kohta tõendavad veel kord, et meie sidemeid teiste kõrgemate koolidega ei tule mitte ainult laiendada, vaid süvendada.

RONGKÄIGUST:

Laulu oli vähe. Mõned laulud ei vastanud üliõpilaste tasemele. Võiks ometi ükskord laulmata jätta «Minu lahutatud naine,» «Klaara ja Veera», «Madonna Teresa» jms. Rääkimisest, et on vaja uusi laule, on vähe. Tegutseda tuleb kasvõi eeskuju võttes «Rajacast» (näit. nn. sinasõpruse laul).

Plakateid ja loosungeid pidanuks olema rohkem ja üliõpilaslikult vaimukamaid. Kohati jättis nende kultuuriline tase soovida (näit. «Elagu lihvid!»).

Pidulik osa Toomel tekitas kohatise venimise tõttu rahulolematust.

BIBLIOGRAAFIAKUU ■ BIBLIOGRAAFIAKUU

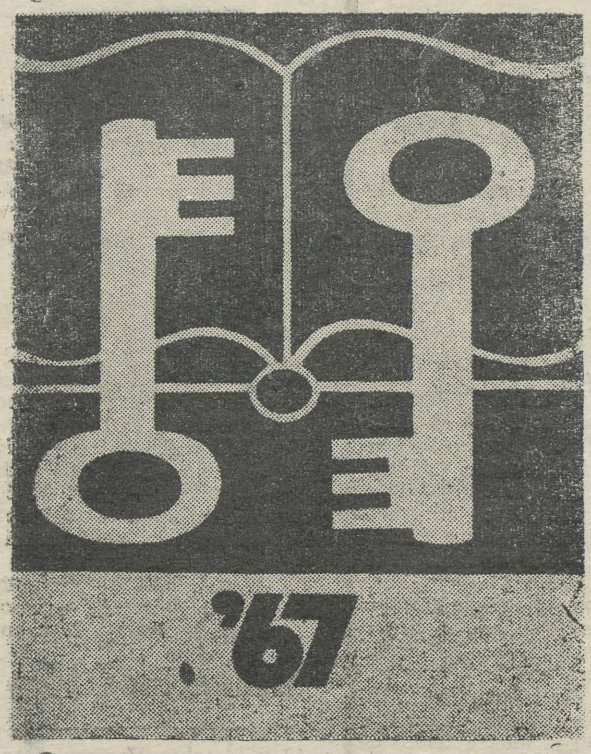

INFORMIIN?! Tule, võistle, võida!

15. novembril algas Eesti NSV-s järjekordne bibliograafiakuu. Sel puhul ilmunud artiklitest võis lugeda, et praegusel ajal raamatukogude ja teatmekirjanduse osatähtsus üldises teaduse ja tehnika arengus järjest tõuseb; et raamatukogude kataloogide, sõnastike, leksikonide, entsüklopeediate, teatmike jt. teatmeteoste ning bibliograafiate iseseisva kasutamise oskust õpetatakse juba alates üldhariduslike koolide algklassidest ja lõpetatakse kõrgemate koolide aspirantidega.

Üliõpilastele on raamatukogunduse ja bibliograafia õppused I ja II (III) kursuselt hästi tuntud. On olnud algusest peale väga tublisid rühmi, samuti neid, kelle tublidus ja teadmistejanu on õppuste käigus kasvanud. On kahjuks aga ka neid, kelle arvates õppused on kellegi poolt väljamõeldud asjatu ajaraiskamine, neile pakutavad teadmised aga täiesti üleliigsed.

Iga haritud inimene (ka 2.—3. klassi õpilane vastavalt oma eale) aga peab teadma, kust ja kuidas leida talle vajalikke fakte, teadmisi või v a j a l i k k u k i r j a n d u s t.

Seepärast eelnimetatud õppusi ka korraldatakse.

Et õppustel «treenitud» või ka iseenese tarkust proovile panna, korraldab Teaduslik Raamatukogu koos komsomolikomiteega eelmise aasta eeskujul INFORMIINI. See on lõbus, põnev ja asjalik (oleneb ka osavõtjaist!) võistlusmäng teatmekirjanduse kasutamise oskusest. Arvestatakse vastuse leidmise kiirust, täpsust, leidlikkust ja ka vaimukust.

Võistlus toimub 3-liikmeliste teaduskondade, kursuste, rühmade või ka «segavõistkondade» vahel. Võistkondadel palutakse registreeruda TRÜ Teadusliku Raamatukogu lugemistoa töötaja juures hiljemalt 29. novembri kella 12-ks.

Üliõpilased, moodustage ruttu oma võistkonnad! On veel võimalus konsultatsiooni korras «õpetust» saada õppuste korraldajailt. Otsige nad üles Toome raamatukogust. Mitut liiki võistlustel vajaminevaid teatmeteoseid saab veel lehitseda õpperaamatukogus.

Tutvuge üksikasjalikult võistlusjuhendiga.

Osa võtma kutsutakse ka eelmise aasta võistkondi, eriti Ajaloo-Keeleteaduskonda ja Arstiteaduskonda, kes juba siis uut informiini nõudsid. Nüüd on paras moment saabunud!

Oodatakse võistkondi vähemalt igast teaduskonnast ja rohkearvulist pealtvaatajaskonda!

INFORMIIN toimub neljapäeval, 30. novembril kell 19.00 ülikooli kohviku rõdusaalis.

M. KÜMNIK,
TRÜ Teadusliku Raamatukogu peabibliograaf

Informiini juhend

Eesmärk. Äratada üliõpilastes huvi teatmeteoste ja bibliograafiliste väljaannete kasutamise vastu.

Püüda selgitada teaduskondadevahelist paremust teatmeteoste kasutamise oskuses.

Aeg ja koht. TRÜ kohviku rõdusaalis neljapäeval, 30. novembril kell 19.

Juhtimine. Võistluse korraldab TRÜ Teaduslik Raamatukogu koos TRÜ komsomolikomiteega.

Osavõtjad. Teaduskondade 3-liikmelised võistkonnad.

Tingimused. Võistkondadele esitatakse küsimusi voorudena, igas voorus 3—6 küsimust. Küsimustele vastatakse kohvikusse toodud vajalike teatmeteoste baasil.

Tulemuste arvestamine. Arvestamisele kuuluvad kiirus (vastuse leidmiseks kulutatud aeg), täpsus (kui üksikasjalik on vastus, näit. kas ainult sünniaasta või ka kuupäev), vastuse leidmise otstarbekus, üldine teatmeteoste tundmine ning ka võistlejate teravmeelsus (osata tabavalt, hästi ja lühidalt improviseerida zürii poolt esitatud teemal). Võrdsete punktide seisu puhul esitatakse lisaküsimusi.

Autasustamine. Informiini võitjate autasustamine toimub pärast võistluse lõppemist ühises kohvilauas. Esimesed 3 võistkonda saavad Kääriku spordilaagri tuusiku (iga võistkonna liige 6 päeva). Igale osavõtjale antakse mälestusese koos bibliograafiakuu embleemiga.

Võistkondade registreerimine toimub TRÜ Teadusliku Raamatukogu lugemistoas (ruum 101 Toomel) kuni 29. nov. kell 12.00.

Pealt vaatama ja oma võistkonda ergutama võivad tulla kõik.

— —

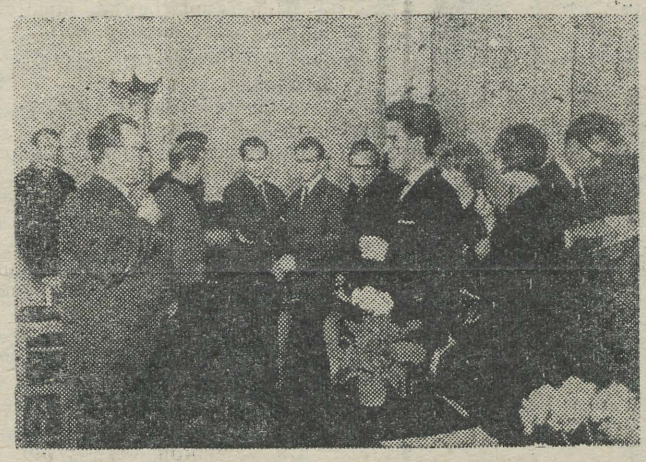

See foto on tehtud möödunud aastal enne informiini algust.

Uut teatmekirjandust

P. Klein. **Die UNO.** Kleines Nachschlagewerk. Berlin 1966. 214 lk.

Modern science dictionary. London 1961. 559 lk.

The international dictionary of physics and electronics. 2nd ed. Princeton, New Jersey a. o. 1961. 1355 lk.

A bibliography of Princeton publications. 1965—1966. Princeton, New Jersey 1967. 98 lk.

Weltgeschehen 1945—1966. Internationale Zeitgeschichte. Berlin 1967.

Literaturen der Völker der Sowjetunion. Leipzig 1967. 439 lk.

СССР в цифрах в 1966 году. Краткий статистический сборник. Москва 1967 192 lk.

Г. П. Почетко, И. И. Фролова. **История зарубежных стран.** (Европа, Америка, Австралия). Библиография иностранных библиографий. Москва 1967. 412 lk. (1368 nim.).

Финансы, деньги и кредит СССР. Библиографический указатель 1948—1966. Москва 1967. 479 lk.

Краткий справочник архитектора. Промышленные предприятия. Киев 1967. 503 lk.

Библиографический указатель отечественной и переводной литературы по светотехнике за 1965—1966 гг. Часть I. Москва 1967. 272 lk. (1792 nim.).

Реферативная информация. **Бытовое обслуживание населения.** № 5. Москва 1966. 33 lk.

Каталог книг по химии, химической технологии и смежным отраслям (1953—1963 гг.) ЦНТБ Химической промышленности СССР. Москва 1966. 691 lk.

Советский Союз. **Армения.** Москва 1966. 342 lk.

Informiin? Viktoriin?

Mis vahe on informiini ja viktoriini vahel?

Viktoriini küsimustele tuleb vastata peast, toetudes vaid mälus salvestatud teadmistele.

Informiini küsimustele vastatakse «spikri» — teatmeteose abil. Aga kas Sa ka tead, missugusest teatmeteosest kõige kiiremini ja täpsemalt vastust leida? Kui osav Sa oled leidma vajalikke fakte, seda tahabki INFORMIIN selgitada.

MÕLK KAHEPUUDASEL SANGPOMMIL

ÄRMAN POE

Seiklusromaan üliõpilaste elust autori illustratsioonidega

Esimene anne

1. PEATÜKK: **Hele karjatus pimedal ööl ehk nõiduslik neiunägu välgu valguses.**

Aivo Poomvillal oli täna erakordselt halb päev. Hommikul kell 10 oli ta läinud dotsent Kreisi juurde ladina keele eksamile. Kuigi ta surmkindlalt oli uskunud oma õnnetähesse, oli ta siiski kõige labasemal kombel läbi põrunud. Mitte ainult nende neetud Gallia sõjalugude tõlkega (kül on ikka kuradi nuhtlus, kui riigimees või väepealik kirjanikuks hakkab!), vaid ka grammatikaga: kõik käänd- ja pöördkonnad, *ablativus absolutus*'ed ning *accusativus cum infinitivo*'d olid osanud end nii kenasti puntrasse keerata, et neid isegi dotsendi heatahtliku abiga (nn. suunavad küsimused!) ei suudetud lahti harutada. Tulemuseks oli muidugi tühi koht õpinguraamatus, «mitterahuldav» protokoliis, asjatult märjaks higistatud särk, ko'm tühja jooksnud valget juuniööd ning kaks helget Issanda päeva. Nii see noorus läheb ja ei tule iial tagasi. Kõige hullem — kui kustuvat stipilootust mitte arvestada — oli see, et Maieke oli neid päevi-öid palju kasulikumalt osanud pruukida. Kui moraalselt lõmmi taotud Aivo Tiigi tänava poole jalutas, et ülalnimetatud hella tütarlapse lohutussõnadest oma muserdatud hingele palsamit leida, jalutas Maie talle ühe EPA poisiga vastu. Mõlemad olid nii kudrutamisse süüvinud, et nad vastutulijat ei märganudki. Nende näod reetsid lõbusalt veedetud ööd ja see, kuidas poiss kätt ümber Maie piha hoidis, ei jätnud Aivo Poomvillale mingit kahtlust selles, et tema käel seal veel kunagi ruumi leiduks...

Kui ta nüüd otsekui noor intelligentne utiilihunnik keset Tiigi tänavat seisis ning kaugenevale paarile tühja pilguga järele vahtis, tuli Jants. Jants oli just sessiooni alguseks kombineerinud arstipaberi ning seetõttu täis optimismi, mida oluliselt oli aidanud tõsta kodust saadud rahakaart. Ta lõi sõbramehelikult Aivole õlale ning kui ta vestluse arenedes oli teada saanud seltsimehe kurvameelsuse põhjuse, ütles ta nagu surm Laksi Tõnisele: «Lähme ära siit!»

Taiplik lugeja aimab ehk juba, et sõbrad mitte just veeämbrist lohutust otsima ei läinud, kuigi see ühiskondliku toitlustamise ettevõte, kuhu nad algul sisenesid, ühe voolava veekogu nimetust kannab. Jah, paraku nii see oligi, et meie sõbrad kaldusid teele, mis neid õhtu eeli üle tänava «Temposse» edasi viis. Oleks ülekohtune neid noori inimesi nende iseloomunõrkuses süüdistada. Süüdi oli eeskätt Aivo Poomvilla õnnetus, mida sõber ammutuntud ravimeetoditega leevendada püüdis. Ka on palju rohkem süüdi kursusehooldajad, kes murega ei valva, et noored süütud hinged juba alguses kõlvatutest kohtadest eemale saaks hoitud.

Vahepeal oli juba õhtu kätte jõudnud. Sõbrad lahkusid «Tempost», sest Jantsil oli kuhugi kella pealt minna. Nad jätsid lihapoe ees vaimukate lahkumissoovidega hüvasti ning Aivo Poomvill suundus 21. Juuni tänavat pidi üles, et Pälsoni ühiselamusse minna. Kuigi tema kõrgem närvitalitlus oli manustatud alkoholi tõttu osaliselt pärssimisseisundis, ütles dekanaadi poolt kasvatatud tingrefleks talle, et sessiooni ajal p e a b üliõpilane eksameid tegema. Selleks on vaja ette valmistada. Ettevalmistus aga nõuab konspekte ning neid tahtiski Aivo oma kursuse tütarlaste poolt hankima minna.

Vahepeal oli taevas äkitselt paksude pilvedega kattunud. Õhk muutus lämbeks. Kõik ennustas varasuvist äikest. Kui Aivo Poomvill Vanemuise ning Pälsoni nurgale jõudis, oli suveõhtu nii pimedaks muutunud, et vaevalt mõne sammu peale näha võis. Langesid esimesed rasked piisad.

Aivo Poomvilla ees liikus mingi ebamäärane kogu. Kõpsuvate sammude järgi võis oletada, et see tütarlaps oli. Nüüd lõhestas esimene võimas välgulöök pimeduse, kostis hele karjatus, eeskõndija pööras ennast korraks ringi ning Aivo Poomvill nägi hetke jooksul ta nägu: ehkki see oli hirmust kahvatu otsekui neegri negatiiv, oli ta ometi nõiduslikult ilus — sirge ninake, mustad kulmud, roosiline

suu ja kõik see ilu oli ümbritsetud pronksikarva juustest, mis õlgadeni alla langesid. Ühtlasi jõudis Aivo veel näha, et hirmsasti ehmatatud neiu ühe asja kukkuda laskis.

Siis valitses jälle pilkane pimedus. Ladinal langes vihm asfaldile. Jalga jala ette pannes liikus Aivo edasi. Midagi valendas jalge ees. Aivo tõstis selle üles — need olid mõned paberilehed, ta surus nad pihku ning astus ühiselamu poole, mille sissekäiku esiku sügavusest nõrk tuluke valgustas. Nõiduslik neiu oli kadunud, tema he'e karjatus aga värises Aivo kõrvades edasi.

Ta sisenes ühiselamu esikusse, astus mõned sammud valvelaua poole ning hakkas uudishimulikult uurima oma leidu. See oli ohutustehnika loengute konspekti katkend — mõned lehed kortsunud kartongkaante vahel. Kuid siis jäi Aivo Poomvilla pilk peatuma allakriipsutustel: «Me ei aisti enne kui oleme p i n g e all. 1% on kõigist, aga 10—20% l õ p e b s u r m a g a, sest e i rakendata õ i g e t abi. On vaja kunstl. hing. Tenti 10 päeva vältel ja sai ellu (Raudam). Kõrgepinge 250 V, madal p. 250. Õ n n e t u s j u h u d pooleks. Kõrge p. lükkab, madal p. t õ m b a b l i g i. Kui liin katkeb ja o t s o n m a a s. Mida lähem, seda suurem on pingelaeng. Põhifaktoriks on voolutug. 0,1 A nii alal. kui vah. voolu puhul s u r m a v...»

Ühe hetkega muutus Aivo Poomvill täiesti kaineks.

Ei, ei, siin ei saanud olla midagi juhuslikku! Allakriipsutused pidid midagi tähendama, siia oli peidetud mingi kohutav saladus: p i n g e a l l, l õ p e b s u r m a g a, e i õ i g e t a b i, õ n n e t u s j u h u d, o t s o n m a a s, s u r m a v! Kindlasti ei ehmatanud neiu kui eesrindliku maailmavaatega ning pealegi veel ohutustehnikat õppinud inimene mitte välgust, vaid ta arvas, et teda jälitatakse. Neiu hele karjatus, tema kaame nägu väljendasid surmahirmu, teda seiras õudne oht, tal polnud õiget abi, teda ootas külm haud (o t s o n m a a s)!

Vasardavate meelekohtadega ning värisevate sõrmedega sirvis Aivo Poomvill konspekti. Kuid edasi oli seal vaid asjalik teaduslik jutt sellest, et pärast higistamist tuleb särki vahetada, milline peab olema ideaalne tripihoidja jne. Ja mis peamine — ei ühtegi allakriipsutust.

Mida teha? Kuidas nõidus'ikult ilusat hädasolijat aidata? Kuhu ta oma surmahirmus kadus?

Tütarlapse hädakarjatus ikka veel kõrvus, ahastavad küsimused peas üksteist taga ajamas, astus Aivo Poomvill nõtkuvi põlvi valvelaua poole. (Järgneb)

TARTU III ÜLIÕPILASPÄEVAD

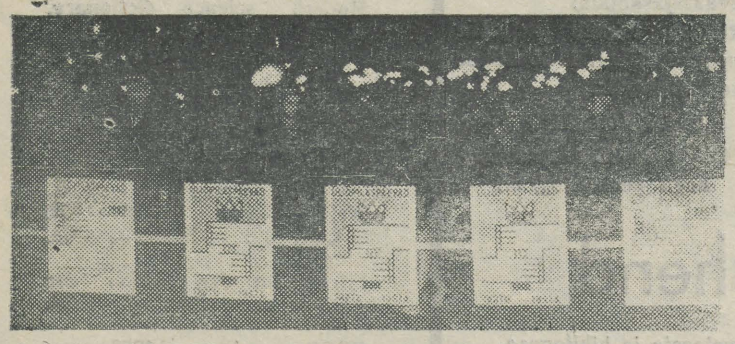

T. KAIVO foto

K. RAUA foto

V. MAASKI foto

H. KARRO foto

● *Hoiame nooruse ja sõpruse tuld! — seda väljendas üliõpilaspäevade embleem.*

● *TRÜ komsomoliorganisatsiooni esimesel sekretäril Toomas Sutil tuli üliõpilaspäevade pidulikul avaaktusel vastu võtta rohkesti kingitusi.*

● *Üliõpilaspäevade esimeselt ballilt.*

● *«On täna meie päralt Taaralinn...» laulis Bioloogia-Geograafiateaduskonna ansambel G. Parroti sillalt.*

Praha

üliõpilaste kohvikus

Prahas Vltava kaldapealsel paikneb kohvik, mida turistidele määratud trükised tutvustavad kui ühte öistest lõbustuskohtadest. Kuid juba poolteist kuud ei pea see iseloomustus enam paika: uksel on silt «Ainult üliõpilastele». Meie vabariigiga elanike arvult peaaegu võrdse Praha linna 32 000 üliõpilast on saanud oma kohviku. Hirmus raske on uudishimu maha suruda (liiati kui meenub, et Tartu «analoog» juba pisikese juubeli vastu valmistub). Nii seangi ühel oktoobriõhtul sammud «Vltava» poole. Sissepääsu ees paarkümmend üleliigset, kellele sees ei paista ruumi leiduvat. Fuajees valvekorras olevale noormehele räägin ära, et kust ja kes. «Te ikka õpite selles Tartu ülikoolis», pärib ta täpsustamise mõttes. Kordan seletuse nn. keskosa. Nüüd muutub noormees nõutuks. Ei hämmelda «mitte-omamaalane», vaid «mitte-üliõpilane». Hiljem selgub, et pärast avamisel viibinud Karli — ülikooli rektorit olen teadaolevalt esimene õppejõud, kes selle kohviku läve ületab. Tuleb oodata, kuni valvur käib juhtkonda eriolukorrast informeerimas.

Kohvikus hakkab silma rõivastuse mitmekesisus. Tumedad ülikonnad ja valged kraed eksisteerivad rahumeelselt koos ruuduliste särkide ja teksaspükstega. Tõsi — harjumatu. Pikemata on aga selge, (mille alusel just, polegi nii lihtne öelda), et üliõpilased tunnevad end hästi vabalt (ärgu mõeldagu siia juurde midagi halvamaigulist) ja mõnusasti. Eks see olegi kõige tähtsam.

Esimese korruse saali tantsupõranda kohal lagi puudub, mistõttu teist korrust võib vaadelda ka hästi avara rõduna. Ülemisest saalist on suurema osa hõivanud mängijad: piljard, male, suure hasardiga manipuleeritakse lauajalgpalli.

Juhatuse ruumis valitseb töömeeleolu: paar poolikut tassi kohvi, alustatud kook, lõpetamisel bifsteek, kirjutusmasina tärin. Tutvustamistseremoonia. Üks noormeestest osutub kohviku direktoriks. Kohviku asutamisel oli ta Praha noorsooühingu üliõpilaskomitee funktsionääre, nimetatud organ oligi kohviku asutamise initsiaatoriks. Juhatuse ülejäänud liikmed, muidugi üliõpilased, tegutsevad ühiskondlikel alustel. Kohal on tulevane majandusteadlane, meedik ja ehitaja. Muide, viimane veetis möödunud suve Kasahstani ehitustel ja loeb seda veendunult oma senise elu õnnestunumaks ettevõtmiseks.

Kohvik on avatud iga päev ja töötab kindla kava kohaselt. On teada, millisel nädalapäeval on diksiländ, millisel biit-, millisel normaalne muusika. Muide, nii nad ütlesidki — normaalne. Kui jutumärgid olid, siis õige tillukesed. Kavas on ka kohtumised huvitavate inimestega, diskussioonid tõsisematel teemadel. Palun näiteks nimetada mõne teema. Küsimus osutub ettevaatamatuks — senini pole veel diskussioone toimunud. Teadagi, alguse asi.

Kõneldakse ka raskustest. Riidehoidjad, uksehoidjad, mängudesaali hooldajad ja mõned teised on juhatuse palgalised, kohvik kui toitlustus- (ja mitte ainult toitlustus-) ettevõte allub aga hoopis teisele asutusele. Ja huvid pole alati samasuunalised. Katsun lohutada, et see vastuolu pole mõistliku asjaajamise juures sugugi ületatamatu. «Meil, Tartus...»

Kohviku materiaalse varustatuse asjus ollakse optimistid, sest kõrgemate koolide juhtkonnad suhtuvad kohvikusse hoolitsevalt, on laekunud väärtuslikku täiendust sisustusele. Nõuanded sotsialistliku võistluse korraldamiseks rektorite vahel kohviku abistamise alal kutsuvad esile elava vastukaja. Mõttebarjäär laguneb, vastastikune arusaamine läheneb täielikule. Mõistlik on aga asuda minekule, ikkagi õppejõud üliõpilaste kohvikus. Ja küllap juhatusel on veel tööülesandeid.

Hüvastijätul palutakse Tartu üliõpilasi tervitada ja Prahasse sattumisel «Vltavast» läbi astuda. Hoiatan, et niisama suusoojaks on ohtlik seda öelda: kui üks tuli hoopis kutsumata, mis siis teised veel kutsumise peale... Direktor siiski kartma ei lõõ.

Niisiis, üliõpilased, olete oodatud külalised üliõpilaskohvikus «Vltava».

A. RAIK,
Bioloogia-Geograafiateaduskonna dekaan

ÜTÜ

ÜTÜ Arstiteaduskonna nõukogule on saabunud kutseid teiste ülikoolide ÜTÜ konverentsidele.

● **Kuibõševi Meditsiinilises Instituudis toimub 1968. a. märtsis Vene NFSV kõrgemate koolide ühine ÜTÜ konverents teemal «Venoosse süsteemi anatoomia, füsioloogia ja patoloogia». Teesid saata 1. jaanuariks 1968. a.**

● **Tšitaa Riiklikus Meditsiinilises Instituudis toimub 1968. aasta märtsis Vene NFSV kõrgemate koolide ühine ÜTÜ konverents teemal «Kliiniline ja eksperimentaalne hematoloogia». Teesid saata 10. detsembriks k. a.**

● **Moskva Setšenovi nimelises I Meditsiinilises Instituudis toimuvad konverentsid alljärgnevalt.**

Kardiovaskulaarse patoloogia alal 1968. a. veebruaris. Teesid saata 1. jaanuariks 1968. a.

Radiatsiooni meditsiini alal 1967. a. detsembris. Teesid saata 5. detsembriks k. a.

Regulatoorse funktsiooni probleemide alal 1968. a. märtsis. Teesid saata 1. veebruariks 1968. a.

SPORT

Läbi porist, veest...

Kolm päeva, 15.—17. novembrini, selgitasid TRÜ ratsasportlased parimaid endi hulgast. Libe rada tegi võistlustingimused raskeks. Rahulolematust tekitas ka asjaolu, et kümnekonna võistleja kohta oli ainult 4 (!) ratsahobust.

Niisiis: algratsastamise maneežisõidu võitis Virve Peil (mat. V) hobusel Artek, 44,5 punktiga. Kergema klassi takistussõidus oli parim Helle Audo (ravi IV) hobusel Kuura, läbides ainsana parkuuri 0 karistuspunktiga. Algratsastamise kahevõistluses (kahe eelmise ala kokkuvõttes) sai meistritiitli Tiit Sinisaar (eesti II) hobusel Kuura — 96,0 p., olles nii maneežisõidus kui ka kergemas klassis teine (42,0 p. ja 4 kp.).

Keskmise klassi sõidus osutus ülikooli parimaks ratsutajaks Andrus Saar (eesti III) — 4 kp., järgnesid Martin Kivisoo ((esti IV) — 4,5 kp. ja Helle Audo — 8 kp.

Kuue takistussõidu järjestus oli: 1. Helle Audo, 2. Peep Rivis (õig. III), 3.—4. Andrus Saar ja Ellu Paltser (õig. II).

Kallis Mare! Sinu kursusekaaslased ja õppejõud tunnevad Sulle kaasa

ISA

kaotuse puhul.

Inglise filoloogia III kursus

SELETUS

Üliõpilaspäevade käiseembleemi trükkimisel on autori P. Lukatsiga kooskõlastamata muudetud tehnilistel põhjustel käiseembleemi põhikavandit, mistõttu käisemärk ei vasta autori kavandile.

III Tartu üliõpilaspäevade orgkomitee

TEATED

ÜTÜ

Psühhiaatriaringi töökoosolek toimub 30. nov. kell 18 psühhoneuroloogia haigla auditooriumis. Päevakord: 1. Depressioonid, nende diagnostika, profülaktika ja ravi (K. Varrandi, V k.). 2. Haige demonstratsioon.

Lugejate konverents

Teisipäeval, 28. nov. kell 17 toimub Ajaloo-Keeleteaduskonna raamatukogus lugejate konverents teemal

VAIMSE TÖÖ HÜGIEEN

1. **Väsimuse probleeme vaimse töö puhul — dots. M. Epler.**
2. **Vaimsel alal töötaja päevarežiimist ja ajabüdžetist — assistent V. Ratnik.**
3. **Olustikulised tingimused ja vaimne hügieen — noorem teaduslik töötaja L. Tanning.**

Geograafide kino

Teisipäeval, 28. novembril kell 16 näidatakse Vanemuise tn. 46 suures ringauditooriumis järgmisi geograafilise sisuga filme: «Reisialmanahh nr. 19», «London 1851 — Montreal 1967», «Kohtumised Prantsusmaal», «Jaapani novellid», «Üliõpilaste suvi», «Tuulest kiiremad», «Me oleme sinuga, Vietnam».

PRESSIKLUBI

hüüab oma vanad ja uued liikmed kella alla kokku 28. novembril kell 18.

Kaasa võtta nuga puuvilja koorimiseks.

AUTO-MOTOKABINET TEATAB:

Autokursuste II rühm alustab tööd 28. novembril kell 18. Mootorrattakursused algavad 30. novembril kell 18. Soovijatel tulla V. Kingissepa 19, auditoorium 301.

TEADMISEKS

Haridus- ja Teadusala Töötajate Maja

EKSKURSIOONIDE PLAANIGA

1968. aastaks saab tutvuda TRÜ ametiühingukomitees. Kiirustage!

Registreerimine toimub kuni 1. detsembrini.

TRÜ ametiühingukomitee

Ujuja!

Katsevõistlused Sulle toimuvad 30. novembril ja 1. detsembril. Võistluste algus mõlemal päeval kell 21.45.

TÄHELEPANU!

Üliõpilaspäevade embleeme on võimalik omandada (pro: osta) TRÜ komsomolikomiteest kas individuaalselt või organiseeritult (igal tööpäeval kella 10—15-ni).

Tartu III üliõpilaspäevade orgkomitee

Klubis

Laste kevadpäevade ja oktoobripeo pilte saab näha ja tellida klubis Tähe tn. 3, esmaspäeval ja teisipäeval kella 15—17-ni.

Lastesektori juhataja

Õnnekruusid ääretasal
HELVE KAJANDI
ja
ENN KURVITS
Õnnitleb ravi V kursus.

ÕIENDUS

Eelmises ajalehes artiklis «Aasta kokkuvõte» peab esimese veeru III lõigu seitsmendas reas olema nii: «Kiitvalt märgiti sektori...».

Artiklis «Rahvusvahelisest üliõpilasliikumisest (lk. 3) lugeda II veeru lõpus: «... noorsoo-organ satsioonidega, nagu «Ühendus» ja «Veljesto».

Toimetaja: J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет, г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trük koja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 7792. MB 10114.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti Kirjanduse Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 34 (681) Reedel, 1. detsembril 1967 XXI aastakäik

Tervitus linna komsomoliorganisatsiooni XVI KONVERENTSILE!

POOLTEIST KUUD ON MÖÖDUNUD

TRÜ komsomoliorganisatsiooni XV konverentsist. Kuidas on õnnestunud täita neid ülesandeid, milleks konverents meid kohustas?

Veel möödunud korral oli iga kolmas (!) TRÜ kommunistlik noor liikmemaksude osas võlglane. Osaliselt oli see tingitud objektiivsetest põhjustest (osakondades valiti uued orgsektorid, arvestussektori juhataja vahetumine jt.), paljudel juhtudel aga vastutustundetusest. Käesoleval kuul on olukord märgatavalt paranenud tänu komitee büroo siseorganisatsioonilise töö sektori ja arvestussektori tõhusale tööle. Seni on liikmemaksude osas võlglasteks matemaatika, vene filoloogia ja ravi (vene) osakond.

Konverentsil esitatud ühiselamu sisekorraeeskirjade osalise muutmise projekt on leidnud elavat vastukaja. Tuleb silmas pidada, et meil on tegemist ikkagi projektiga (kus rida seisukohti põhimõtteliselt erinevad senistest), mille suhtes peavad oma seisukoha avaldama nii üliõpilased, õppejõud kui ka administratsiooni esindajad.

On selge, et ilma põhimõtteliste muudatusteta pole võimalik parandada olukorda ühiselamutes. Tuleval kuul toimub nimetatud küsimuses komitee pleenum, mille tööst kutsutakse osa võtma kõiki asjaosalisi. Neil päevil tegi komitee ettepaneku uuesti läbi vaadata ühiselamute komisjonis rida küsimusi, sest nende arutamisel oli rikutud elementaarseid tööprintsiipe (nii näiteks ei arutatud küsimusi vene keeles, kui see osutus vajalikuks).

Hästi funktsioneerib ja on ennast õigustanud komitee õppesektori poolt väljatöötatud üilõpilaste õppe- ja ühiskondliku töö eesrindlaste premeerimise süsteem.

Kohusetundlikult suhtusid üliõpilased oma ülesannetesse pühade-eelse ja pühadeaegse valve organiseerimisel ülikooli objektidel. Neil päevil alanud Teadusliku Raamatukogu evakueerimistöödest võtavad osa vabatahtlikud ka meie üliõpilaste hulgast.

Üldjoontes õnnestunuks võib lugeda ka möödunud Tartu III üliõpilaspäevi, mis toimusid organiseeritumalt kui varem. Üliõpilaspäevad aitasid kaasa sidemete tugevnemisele paljude meie vennasvabarijkide ülikoolidega.

Märgatavalt on süvenenud koostöö EPA komsomoliorganisatsioonega. Ühiselt korraldati üliõpilaspäevad. Hiljuti toimunud EPA komitee pleenumist ideoloogilise töö küsimustes võtsid osa TRÜ komsomoliaktiivi esindajad. Lähemal ajal toimub mõlema kõrgema kooli komsomolikomitee õppesektorite ühine töökoosolek. EPA üliõpilased ja aspirandid on aktiivselt osa võtnud meie ideoloogiasektori töökoosolekutest.

Lähemal ajal korraldab TPI komsomolikomitee teoreetilise seminari kõrgemate koolide komsomolitöö spetsiifikast. Selle seminari tööst võtavad osa ka meie aktiivi esindajad. Vabariigi üliõpilaskonna ühiste ettevõtmiste edukamaks korraminekuks oleks vajalik EÜN-i töölerakendamine nendest printsiipidest lähtudes, mis püstitati I vabariiklikul üliõpilaskonverentsil.

On tugevnenud ja muutunud mitmekesisemateks meie komsomoliorganisatsiooni sidemed Tartu asutuste ja ettevõtete noortega. Nende suhete arendamisel oleme lähtunud ülikooli spetsiifikast. Ideoloogiasektori poolt korraldatud seminaridest ja loengutest on alati osa võtnud ka asutuste ja koolide esindajad. Õigusteaduskonna kommunistlikud noored võtsid oma šefluse alla kammivabriku noorte poliitringi RSR-i aktivistid juhendavad lisaks loengulisele tööle ka mitmete asutuste ja koolinoorte RSV tööd.

Komsomoli Keskkomiteele esitasime omapoolsed soovid välisvahetuseks 1968. aastaks. Esialgse plaani järgi toimuks vahetus järgmiste kõrgemate koolidega: Debreceni Ülikool (ehitusrühma vahetuse suhtes kokkulepe sõlmitud), Krakovi Ülikool (ehitusrühma vahetus), Greifswaldi Ülikool (filoloogide vahetus), Oulu Ülikool (delegatsioonide vahetus).

Homme algaval Tartu linna komsomoliorganisatsiooni XVI konverentsil käsitlevad meie esindajad probleeme, mis on seotud komsomoliorganisatsiooni koha ja funktsioonidega meie noorsoo elus, samuti komsomoliorganisatsiooni tegevuse teadusliku analüüsi ja sellest tulenevate järeldustega.

T. SUTT,
ELKNÜ TRÜ Komitee sekretär

Täna on Aafrika päev

IDA-AAFRIKA ÜLIKOOL
Dar es Salaami kolledž

Ida-Aafrika Ülikooli alla kuulub kolm kolledžit: Makerere (Uganda pealinnas Kampalas), Nairobi (Keenia pealinnas Nairobis) ja Dar es Salaami kolledž (Tansaanias). Neist vanim on Makerere kolledž.

Viimasel ajal on juhtivaks kujunemas Dar es Salaami kolledž. Teatavasti on Ida-Aafrika Ülikooli peaks Tansaania president dr. Julius Nyerere. Seetõttu on Dar es Salaami kolledž tugeva rahvusliku kallakuga õppeasutus, mis tegutseb 5. aastat. Niisuguse lühikese aja kohta on kolledžil küllaltki suur koosseisuliste õppejõudude arv. Teaduskondi on põhiliselt kolm. Nende osakonnad on järgmised.

I. Ühiskonnateaduste teaduskonnas: 1) majandus, 2) geograafia, 3) ajalugu, 4) keel ja lingvistika, 5) kirjandus, 6) poliitika, 7) sotsioloogia.

II. Õigusteaduskond.

III. Loodusteaduskonnas: 1) botaanika, 2) keemia, 3) matemaatika, 4) füüsika, 5) zooloogia.

Dar es Salaami kolledži juures on mitmed instituudid: hariduse instituut, suahiili keele uurimise instituut, majanduse uurimise büroo jne.

Tansaanias on teaduslikuks tööks tungiv praktiline vajadus. On vaja ette valmistada kursuste ja loengute programme Ida-Aafrika üliõpilastele, anda Ida-Aafrikale rahvuslikku kaadrit. Ka välismaa spetsialistidele tuleb võimaldada teadusliku töö tegemist (praegu töötavad kolledžis 18 maa spetsialistid).

Tansaania valitsus pöörab suurt tähelepanu teaduslikule tööle, sest ülikooli peaeesmärk on aidata kaasa Aafrika rahvuslikule arengule.

Hariduse instituut tegeleb hariduse probleemidega, nagu koolide ning õpetajate kolledžite õppeprogrammide ning õpetamise meetodite arutlemisega.

Suahiili keele uurimise instituut on tegelikult välja kasvanud Ida-Aafrika Suahiili komiteest. Instituut asutati 1964. a. ja teda juhib W. M. Whitely, tuntud lingvistika-professor Dar es Salaami kolledžis. Instituudi eesmärgiks on uurida keelt, kirjandust, leksikograafiat, terminoloogiat, kontrollida ajakirja «Suahiili» väljaandmist. See ajakiri ilmub kaks korda aastas (märts, aprill).

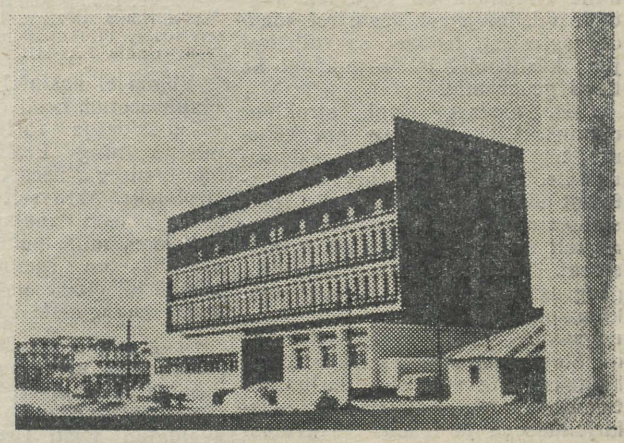

Dar es Salaami kolledž.

Majandusliku uurimise büroo asutati 1965. a. detsembris. Selle eesmärgiks on toetada majanduse sotsiaalset arengut.

Dar es Salaami kolledži ja tema uurimisinstituutide eesmärk on arendada teadust oma riigi huvides.

RIITA NOORSALU

Teisipäeval

Ajaloo-Keeleteaduskonna parteialgorganisatsiooni lahtisel koosolekul arutati eraldi päevakorrapunktina TRÜ ühiselamute olukorda. Põhiettekandega selles küsimuses esines K. Allikmets. Tema järel kuulati ära komsomolikomitee liige üliõpilane J. Allik, kes tutvustas koosolekule komitee ideoloogiasektori ettepanekuid ühiselamu sisekorraeeskirja muutmise ja täpsustamise kohta (vt. ajaleht «Tartu Riiklik Ülikool» nr. 30 k. a.).

Nimetatud teemal puhkes diskussioon. Sõna võtsid L. Loone, Ü. Vooglaid, T. Karukäpp, T. Kaarma, U. Moosberg, M. Kubo, A. Sults, E. Niit jt.

Koosolek suhtus ideoloogiasektori ettepanekutesse pooldavalt ja pidas vajalikuks asja arutamist kõrgemal tasemel.

Rahvakunstiansambel ratastel

Vabariigi teeneline kollektiiv alustas oma uut tegevusaastat kontsertide sarjaga. Alles see oli, kui viibiti Eesti NSV kultuuripäevadel Moskvas ja Uljanovskis. Järgnes suur kontsert RAT «Vanemuises» Tartu linna õpetajatele. Novembri algul aga võeti osa «Vanemuise» teatrihoone avakontserdist.

Möödunud laupäeval sõitis rahvakunstiansambel jälle kontsertmatkale. Seekord Rakvere rajooni. Laupäeva õhtul esineti täissaalile Rakvere I Keskkoolis. Pühapäeva lõuna ajal ja õhtupoolikul jälle laval. Õhtusel kontserdil Väike-Maarja Kultuurimajas avaldas publik lootust edaspidigi Tartu kollektiivide esinemisi näha.

Rahvakunstiansambli kontsertide kava oli koostatud repertuaari paremikust, mida pakuti ka Eesti NSV kultuuripäevadel Moskvas ja Uljanovskis.

Praegu on ansamblil ettevalmistamisel uus suur tantsu- ja muusikalavastus «Tantsu ja lauluga läbi Euroopa». See saab kunstiküpseks järgmiseks semestriks. Kuid juba detsembris korraldab ansambel ülikooli klubis õhtu «Tulge näärid tubajje», kus löövad kaasa ka kõik külastajad. Seda, kuidas see välja näeb, näete juba 23. detsembril.

A. KISPER

Teadusliku kommunismi õpetamisest

Nõukogude kõrgemad õppeasutused peavad ette valmistama mitte ainult häid spetsialiste, vaid kasvatama ka veendunud kommunismiehitajaid. Selle ülesande täitmisel omab tähtsat kohta teadusliku kommunismi kursus. Alates 1963. aastast, mil see võeti kõrgemate koolide programmidesse, on tehtud palju teadusliku kommunismi probleemide lahendamisel ja selle aine praktilisel õpetamisel. Eriti soodsat mõju teadusliku kommunismi ja teiste ühiskonnateaduste arenemisele on avaldanud NLKP abinõud võitluses isikukultuse tagajärgede likvideerimise eest ja võitlus subjektivismi ja voluntarismi vastu.

Ent teadusliku kommunismi õpetamises on veel palju puudusi. Kriitilised märkused, mis tehti ülikooli ajalehe veergudel ja TRÜ komsomoliorganisatsiooni XV konverentsil, on üldiselt õiged. Puuduste põhjused on mitmesugused. Teaduslik kommunism kui õppeaine ei ole veel täielikult välja kujunenud, õppeprogramme muudetakse tihti, rida tähtsamaid küsimusi jääb valgustamata, esineb teiste ühiskonnateaduste valdkonda kuuluvate küsimuste dubleerimist. Tuleb arvestada ka seda, et teadusliku kommunismi kateeder on alles võrdlemisi noor. Ta alustas tööd ajal, mil teadusliku kommunismi õpetamises polnud veel mingeid kogemusi. Mõned kateedri õppejõud on pedagoogitöös alles algajad.

Kateedri kollektiiv mõistab neid raskusi ja puudusi ning püüab oma tööd parandada. Eriti raskeid ja väheuuritud probleeme arutatakse teoreetilistel seminaridel. Kateedri kollektiiv on juba välja andnud kaks loengute kogumikku, praegu valmistatakse ette kolmandat. Mõnede küsimuste sügavama uurimise eesmärgil kuulatakse seminarides referaate, mis koostatakse uusimate andmete põhjal. Et paremini tundma õppida üliõpilaste arvamusi ja soove loengute ning seminaride suhtes, oleme kutsunud kateedri koosolekutele mõnede kursuste üliõpilasi.

Oleks ekslik arvata, et teadusliku kommunismi teooria omandamisel sõltub kõik ainult kateedri kollektiivist. Kursuse omandamine on mõeldamatu ilma üliõpilaste tõsise iseseisva tööta. Kogemused näitavad, et rühmades, kus üliõpilased tõsiselt töötavad, mööduvad seminarid huvitavalt ja elavalt. Möödunud õppeaastal kanti füüsikute, ajaloolaste, geograafide ning meedikute IV ja V kursuste seminarides ette äärmiselt huvitavaid referaate antikommunismi kriitikast, mittemarksistliku sotsialismi kaasaegsetest kontseptsioonidest Idas, mitme partei süsteemist sotsialismi ajal, teaduslik-tehnilise revolutsiooni sotsiaalsetest tagajärgedest jm. Nende referaatide arutamine kutsus alati esile elava diskussiooni. Loengutel ja seminarides püstitati teravaid ja aktuaalseid küsimusi, mille arutamine kestis ka pärast loenguid. Paljud üliõpilased, nagu V. Tarassov, V. Plehhanov, U. Mölder, H. Klaus, K. Jaanits jt. on näidanud, toetudes teaduslikele allikatele, iseseisvat, originaalset lähenemist ühtedele või teistele probleemidele. Ja pole juhuslik, et riigi eksamikomisjon hindas kõrgelt nende rühmade üliõpilaste teadmisi ja oskust marksistlik-leninliku metodoloogia vaimus hinnata kaasaja tähtsamaid poliitilisi probleeme.

Kuid on ka vastupidiseid näiteid. Üliõpilaste mitteküllaldase ettevalmistuse tõttu mööduvad seminarid mõnedes rühmades passiivselt ja igavalt. On juhtumeid, kus iga üliõpilane valmistab ette ainult ühe küsimuse ja sõna võetakse vastavalt eelnevale kokkuleppele. Kui sellisel juhul tekibki diskussioon, jääb ta sageli pealiskaudseks.

Teadusliku kommunismi kursusega lõpeb ühiskonnateaduste õppimine. Kursus on üles ehitatud sellise arvestusega, et üliõpilased saaksid kasutada NLKP ajaloo, filosoofia ja poliitilise ökonoomia kursustest talletatud teadmisi. Kuid selle õppeaasta kontrolltööd näitavad, et paljud üliõpilased on unustanud varem läbivõetu ega oska seletada mõisteid, nagu ühiskondlik-majanduslik formatsioon, sotsiaalne revolutsioon, proletariaadi diktatuur, kapitalismilt sotsialismile ülemineku periood jne. Nii aga tekivad lisaraskused, sest õppejõud on sunnitud kordama varemõpitut. See omakorda kutsub esile tugevamate üliõpilaste rahulolematuse, sest neid huvitab probleemide sügavam analüüs.

Tõsta loengute ja seminaride külastatavust ning aktiviseerida üliõpilaste iseseisvat tööd saab teadusliku ja metoodilise töö edasise parandamise ja täiustamisega, arvestustel ja eksamitel esitatavate nõudmiste suurendamisega. Kuid see on asja üks külg. Iga üliõpilase, eriti iga kommunistliku noore kohuseks on tõsiselt ja iseseisvalt süveneda teadusliku kommunismi probleemidesse.

NLKP Keskkomitee osutab suurt tähelepanu ühiskonnateadustele. Selle aasta augustis vastuvõetud otsuses «Abinõudest ühiskonnateaduste edasiarendamiseks ja nende osa suurendamisest kommunistlikus ülesehitustöös» öeldakse, et kateedrite tähtsaimaks ülesandeks on tulevaste spetsialistide marksistlik-leninliku maailmavaate, kommunistliku teadlikkuse ja kõrgete moraalsete omaduste kujundamine, noorte kasvatamine aktiivseteks kommunismiehitajateks, patrioodideks, internatsionalistideks.

Kommunistliku ühiskonna ülesehitamisel esilekerkinud ülesanded, vajadus täiustada juhtimist seoses ühiskonna arenguga, samuti ideoloogilise võitluse teravnemine maailmas nõuavad teoreetilise mõtlemise arendamist ja kaadrite poliitilise hariduse taseme tõstmist. Neid ülesandeid saab lahendada ainult partei- ja komsomoliorganisatsiooni, kateedrikollektiivide ja üliõpilaskonna ühisel jõul.

I. VOLKOV

20 AASTAT geograafiaringi

Eeloleval esmaspäeval tähistatakse geograafiaringi asutamise 20. aastapäeva. Ringi loomise tegelik kuupäev on küll 10. oktoober 1947. a., kuid väljakujunenud kombe kohaselt peetakse selle puhul detsembri algul väike teaduslik konverents ja osakonna õhtu.

Ringi algusaastail olid peamiseks töövormiks üldkoosolekud, mille temaatika oli õige lai. Vesteldi reisimuljetest, suurtest maadeavastustest, teaduse saavutustest jne.; käsitlemist leidis muidugi ka Eesti geograafia.

1954. aastast ringi struktuur muutus. Üldkoosolekute arv vähenes, tegevus kandus erialasektsioonidesse. Sektsioonide arv on vastavalt üliõpilaste huvidele ja spetsialiseerumisele muutunud. Üheaegselt on tegutsenud kuni 8 sektsiooni. Praegu töötavad füüsilise geograafia, majandusgeograafia, klimatoloogia ja hüdroloogia-okeanograafia sektsioon. Koosolekutel, mis toimuvad keskmiselt kord kuus, kantakse ette iseseisva uurimistöö tulemusi, tutvutakse erialase uudiskirjandusega ja teaduse saavutustega, korraldatakse ekskursioone jne.

Sektsioonide paremad tööd on ette kantud ringi üldkoosolekutel ja konverentsidel. Igal aastal on kaks konverentsi: lisaks üleülikoolilisele ÜTÜ konverentsile peetakse detsembri algul ringi aastapäevakonverents.

Üliõpilaste võistlustöid on kirjutatud ligi 20. Praegustele geograafiakandidaatidele K. Kildemale ja A. Raigile anti (vastavalt 1951. ja 1955. a.) Kõrgema Hariduse Ministeeriumi preemia. Viimastel aastatel on saanud mitmed uurimused vabariiklikul konkursil auhindu.

Mullu anti A. Allpere ja E.-M. Veske ühistööle «Geograafia-alase õppevahendi koostamise kogemusi» (juhendajad dots. S. Nõmmik ja dots. J. Silvet) I vabariiklik preemia. Nende ingliskeelne 6. klassi geograafiaõpik võeti Haridusministeeriumi esitusel kirjastamisplaani. Käesoleval aastal sai vabariiklikul konkursil II preemia A. Peebo ja H. Palusalu töö «Kahe Kagu-Eesti oru terrassid nende orgude arenguloo ilmestajana» (juhendajad v.-õp. E. Hang ja asp. T. Liblik) ja III preemja A. Kallise uurimus «Hajusa kiirguse sõltuvus pilvisusest (Tartu andmetel)» (juhendaja I. Undla FAI-st).

Viimastel aastatel on üliõpilased olnud seotud Eesti NSV looduslike ressursside ja Tartu arengu uurimisega ning Eesti NSV atlase koostamisega, need tööd on kateedri plaanis. Aktiivselt on tegutsenud selles osas majandusgeograafia sektsioon, mille põhiliseks uurimisobjektiks on saanud Tartu linn. Üle 30 üliõpilase on osa võtnud kateedri lepinguliste tööde täitmisest.

Geograafilisi teadmisi on populariseeritud ajakirjas «Eesti Loodus» ja ajalehtedes. Üliõpilaste paremad teaduslikud uurimused on avaldatud Eesti Geograafia Seltsi aastaraamatutes, «Eesti Looduses»; ülikooli rotaprindi vahendusel on trükivalgust näinud 2 geograafiliste tööde kogumikku.

Üliõpilaste iseseisvat urimistööd on juhendanud kõik kateedri õppejõud ja aspirandid. Rohkem vaeva on näinud dotsendid E. Varep, S. Nõmmik ja A. Raik ning v.-õp. E. Hang.

Geograafiaringis alustasid oma teaduslikku tegevust paljud geograafid, kes praegu töötavad uurimisasutustes ja kõrgemates õppeasutustes.

botaanikaringi

Homme tähistab TRÜ ÜTÜ botaanikaring oma 20. aastapäeva. Ring loodi 10. novembril 1947. a. taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedri juurde. Kõik 123 spetsialisti, kes viimase 20 aasta jooksul on ülikoolis omandanud botaaniku eriala, olid õpingute ajal ühtlasi botaanikaringi liikmed. Neist 13 on bioloogiakandidaadid, paljud töötavad TRÜ-s, EPA-s, ZBI-s, toiduainetetööstuses, paljud õpetajatena koolides.

Kateedri töös on põhiprobleemiks «Eesti NSV floora ja vegetatsioon, nende päritolu, areng, kasutuselevõtt ja rekonstruktsioon», millega on tihedalt seotud ka üliõpilaste praktiline tegevus. Jõudumööda on kaasa löödud Eesti taimkatte kaardistamisel soode, niidukoosluste, metsade, veekogude algofloora ja makro- ning mikroseente uurimisel.

Tööd on tehtud ka Hibiinides, Polaar-Uuralis ja Kasahhi NSV-s.

ÜTÜ konverentsidel on esinetud rohkem kui 50 tööga, on võetud osa teiste ülikoolide teaduslikest konverentsidest, esitatud 9 auhinnatööd.

Üliõpilaste tegevus (välitööd suvel ning referaat- ja ettekandekoosolekud ning laboratoorsed tööd talvel) käib töörühmades. Peamised on floristika, algoloogia, mükoloogia ja lihhenoloogia rühm.

BOTAANIKARINGI 20. AASTAPÄEVA TÄHISTAMISE KAVA.

Pidulik aktus — kell 10 (taimesüstemaatika suures auditooriumis).

1. Avasõna — H. Trass.
2. 20 aastat botaanikaringi — T. Raia (V k.), J. Jaanson (IV k.).
3. Uutest liikidest Eesti flooras — M. Kask.
4. Tervitused.

Pärgade asetamine Tartu botaanikute haudadele — kell 12.

Teoreetiline konverents — kell 15.30 (taimesüstemaatika suures auditooriumis).

1. Seente eluvormid ja süstemaatika — E. Parmasto.
2. Mikroseente geograafilisest levikust — P. Põldmaa.
3. Samblike sünuusidest Polaar-Uraali jääliustike moreenil — J. Martin.
4. Samblike biokeemiast — E. Nilson.
5. Pärnu lahe fütoplankton — J. Tenson.
6. Reovete bioloogilise puhastamise probleemid — O. Sokk ja A. Roosma (IV k.).
7. Tsütotaksonoomiline meetod kõrgemate taimede süstemaatikas — A. Roos (IV k.).
8. Mere põhjataimestiku uurimisest — T. Trei.
9. Läänemere laidude floora ja selle genees — H. E. Rebassoo.

Alfred Fleisch, professor, Šveitsi kodanik

29. septembriks 1967 kolmveerandsada eluaastat. Tartu Riiklik Ülikool saatis austatud professorile tervitustelegrammi ning auaadressi. Hiljuti sai meie rektor prof. Klement Lausanne'ist vastuskirja:

«... Kõrgesti austatud härra Rektor, palun vastu võtta sügavaim tänu elatanud teadlaselt, kes Tartus küll ainult oma kohustust võõrustajamaa vastu täitis. Tartus veedetud aastaid loen ma ilusaimaks ajaks oma elus. Tookordne ülikooli juhtkond ilmutas väga suurt arusaamist minu taotluste suhtes instituudi töö korraldamisel, nii et ma koos oma eesti assistentidega võisin viljakalt töötada...»

Dotsent R. Looga:

«1926. aastal kandideeris Tartu Ülikooli Füsioloogia Instituudi vakantsele kohale 6 professorit: Prantsusmaalt, Ungarist, Saksamaalt, Rootsist ja üks dotsent Šveitsist. 19 poolt- ja 1 vastuhäälega valis Arstiteaduskonna nõukogu sellele kohale dotsent Alfred Fleischi kui talendika ning väga perspektiivika füsioloogi.

1927—1932, A. Fleischi, nüüd juba professori tööperiood Tartu Ülikoolis tõestas, et see valimine end õigustas. Euroopas ilmusid kapitaalsed käsiraamatud, A. Fleischilt telliti füsioloogia-alaseid artikleid. A. Fleisch töötas ja kirjutas tohutult. Üle 40 trükise viie aastaga! Kõik tema põhilised tööd läksid n.-ö. maailmakirjandusse. Nende päevade edukaim mees Tartu Ülikoolis? Alfred Fleisch tõi meie ülikoolile kuulsust, paljudes kohtades hakati kõnelema Dorpati asemel Tartust ...

A. Fleisch oli suur metoodikanovaator. Temalt tuli intervallograafi idee. Esimesena maailmas konstrueeris ta intervallograafi. Algul kasutas ta oma *Pulszeitschreiber*'it vaid südamelöökide kestuse registreerimiseks (täpsus tohutu — 0,01 sek.!). Hiljem hakkas ta registreerima ka hingamissagedust, ekstrasüstoleid, tilkade langemise kiirust, reaktsioonikiirust jms.

Eriti tähtsaks kujunes A. Fleischi pneumotahhograaf. Nüüd mõõdeti suure täpsusega ka õhu liikumise kiirust hingamisel. Uus metoodika andis uusi tulemusi: kui enne uuriti põhiliselt vaid neid närviimpulsse, mis reguleerivad hingamislihaste tööd, siis A. Fleischi teesiks oli: «Lihased, mis hingamist tagavad, on samuti ka impulsside allikaks.» A. Fleisch sai sellega propriotseptiivse regulatsiooni teooria pioneeriks.

Ka vereringe regulatsiooni alal ütles prof. Fleisch uut. Väheuuritud küsimused respiratoorsest arütmiast, venoosse verevoolu kiirusest, südame minutimahu muutustest, perifeerse vereringe regulatsioonist jpt. said A. Fleischilt originaalse ja tõepärase seletuse.»

1932. aastal pakuti Alfred Fleischile professuuri Lausanne'is, kodumaal ... Ent tema kaalukamad saavutused ning uuendused kuuluvad Tartu-perioodi.

«Vahepeal on Tartu Ülikool tugevasti kasvanud ja on muutunud, nagu ma Tartu Riikliku Ülikooli Toimetiste järgi otsustada võin, tähtsaks õppe- ning teadusliku uurimistöö keskuseks.

Tartu Ülikoolile soovin ka edaspidiseks viljakat arengut. Teile, kõrgesti austatud härra Rektor, ning kogu ülikooli juhatusele avaldan kõige sügavamat tänu.

Teie Alfred Fleisch.»

A. Fleischi juhendamisel kaitsesid juba enne sõda 4 meie ülikooli õppejõudu doktoridissertatsiooni. Tema metoodikale ja aparatuurile toetuvaid sõjajärgseid dissertatsioone on meie ülikoolis 9 (J. Saarma; A. Rulli, M. Epler, Ü. Lepp, R. Looga, O. Imelik, J. Riiv, A. Viru, H. Sildmäe).

Hallipäine meditsiinimaestro, võtke vastu ülikoolipere lugupidamine!

HELLE KULO

Mõttevahetuse korras

Kui aktivist, siis mille nimel?

Aktiivsuse teema on ikka meie ajalehest aeg-ajalt läbi vilksatanud ja nähtavasti jätkub see edaspidigi. Oli aeg, mil põhiteemaks oli: «Kuidas aktiivsust tõsta?» Nüüd aktiivsust ikka juba on, temaatika kaldub kvaliteedi valdkonda. Loodetavasti on kunagistel aktivistidel siin rohkem kaasa rääkida.

Praeguste ja kunagiste komsomoliaktivistide poleemikast on nüüd juba kuu aega mööda (vt. S. Endre artikkel «Kas aktivist või kõrvalseisja?» 29. okt. «Edasis»). Mõtetel on olnud aega selgida. Allakirjutanu arvates väärivad edasiarendamist eriti kaks mõtet.

1. AKTIIVSUSE DEFINITSIOON.

Kordame: «Ühiskondlik-poliitiline aktiivsus on mõtte ja teoga kaasaaitamine mingisuguse sotsiaalse grupi positiivse programmi elluviimisele.» Nüüd, kus aktiivsuse mõiste on aspirant L. Karu suu läbi selgesti formuleeritud, omandab S. Endre kirjutise küsiv pealkiri erilise jõu.

Vastamisega S. Endrele ärgu mõtlemata rutatagu. Tahaksin veel kord rõhutada, et abstraktne aktiivsus kui niisugune pole muud kui bürokraatlik sekeldamine. Loov on **konkreetne aktiivsus**, s. t. konkreetse sotsiaalse grupi konkreetse programmi elluviimisele kaasaaitamine. Seega tuleb meil, ülikooli kommunistlikel noortel, enne küsimusele vastamist (kas olla aktivist või kõrvalseisja?) endale väga selgeks teha, **missugust sotsiaalset gruppi** me tahame aktiivselt toetada ja **missuguse programmi** elluviimisel. Nimelt sellisena tuleks mõista üliõpilase J. Tamme püstitatud nõuet: «... selgitada meie põhieesmärk.»

2. KOMSOMOLIORGANISATSIOONI TEGEVUSE ARENGU TENDENTS PAARIL VIIMASEL AASTAKÜMNEL. Kõne all olevast artiklist ei järeldu, et punkt 2 vestlusringis sellisel üldisel kujul üles tõsteti. Kuid aspirant M. Titma iseloomustab arengu tendentsi järgmise detailiga: «Erinevalt sõjajärgseist aastatest on näiteks praegu komsomoliorganisatsiooni tegevus kandunud põhiliselt organisatsiooni sisse.»

Tõepoolest, selline tendents on olnud. Kuid eks ole meil ju EÜE näol konkreetne näide vastupidisest: viimastel aastatel on jälle hoogu võtnud tendents kanda tegevus organisatsioonist endast välja, vahetult rahvamajandusse ja meie riigi ühiskondlik-poliitilisse ellu.

Oletame, et insener projekteeris masina, mis ei suuda muud teha peale iseenda kruvikeste-mutrikeste kooshoidmise. Arvatavasti nätsutab see insener oma paberid kokku ja viskab prügikorvi. Temal on selleks selge kriteerium: masina **kasutegur** võrdub nulliga.

Nulliga võrdub töö kasutegur ka sellisel ühiskondlik-poliitilisel organisatsioonil, mis suudab vaid iseenda lagunemist vältida. Keda aga huvitab tühi töö? Igatahes mitte mõtlevat inimest. Tulemus: passiivsus sellise organisatsiooni suhtes. Kahjuks on sõjajärgse perioodi komsomolitöö ajaloos just selline «organisatsiooni sisse» suundumise tendents esinenud. Sellel tendentsil ei puudunud ka oma ühiskondlik-poliitilised juured.

Noor kasvav (s. t. komsomoliealine) põlvkond on juba loomu poolest kriitiliselt meelestatud. Ebaseaduslikult juhtpositsioonil seisvate isikute bürokraatliku poliitilise võimu säilitamiseks isikukultuse perioodil oli just vaja kriitikameelse põlvkonna ühiskondlik-poliitilise töö viljatust. Sealt see komsomoli passiivsus pärit ongi.

Seaduslikkuse taastamise ning demokraatlike printsiipide realiseerimise suunale on kaasnenud ka noorsoo ühiskondlik-poliitilise tegevuse kasuteguri mõningane tõus, komsomoli populaarsuse kasv. Hea meel on nentida, et meie ülikooli komsomoliorganisatsioon sammub selle suuna avangardis. Viimane konverents andis sellele veel kord kinnitust.

Niisiis: tendents komsomoliorganisatsiooni tegevuse suunamisele organisatsioonist väljapoole, meid vahetult ümbritsevasse ellu. Üliõpilasnoorsoo probleemid ei piirdu üliõpilaste endi «kasvatamisega», kitsalt ülikoolisiseste ja komsomolisiseste muredega.

Meil on küllalt **ajendeid** konkreetseks ühiskondlik-poliitiliseks aktiivsuseks, küllalt lahendamata eiulisi küsimusi. Kesksel kohal on just meie vabariigi majanduselu ja poliitika probleemid. Seisab ju igaüks meist varem või hiljem valiku ees: kus on minu konkreetne töökoht, minu koht vabariigi rahvamajanduses?

Kes meist ei valuta kord südant näiteks sellistel teemadel: Ma lõpetan ülikooli, olen palju vaeva näinud, närveerinud, mõnestki mugavusest loobunud. Aga töökohal on mu palk tihti palju väiksem kvalifitseerimata töölise omast. Kas viis aastat pingelist õppetööd ei loo mulle võimet oma kvalifikatsiooni kaudu ühiskonnale rohkem anda? Ülikooli lõpetanutest ei ole meie vabariigis sugugi nii suurt puudust kui näiteks transpordi- ja abitöölistest. Nähtavasti ei arene meie rahvamajandus mitte just päris sellises suunas, mis vastaks meil **olemasoleva** tööjõu struktuurile.

Tehkem siis aegsasti selgeks, missuguse programmi elluviimine vastab kõige paremini meie ja kogu rahva huvidele? Siis on meil ka selge, mille nimel ja kuidas tasub aktiivne olla.

R. TANNER,
bioloogia VI k.

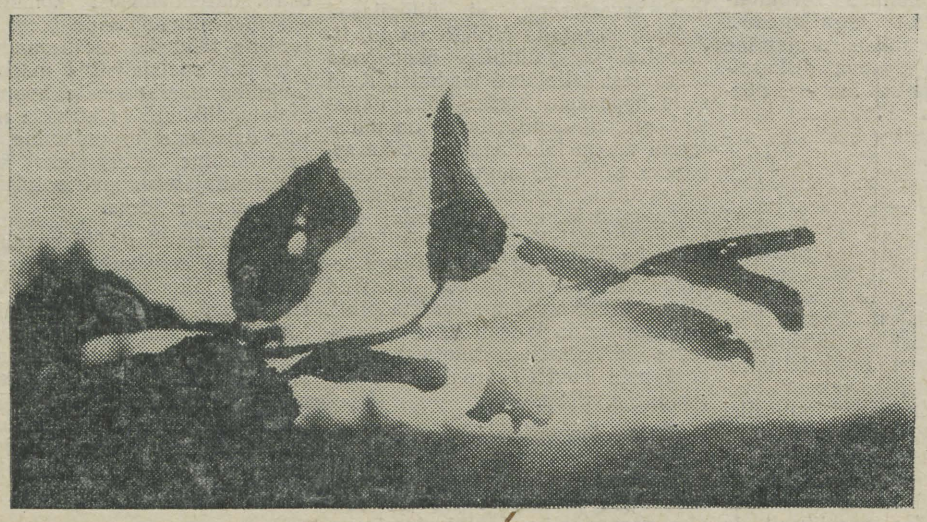

MEELEOLU...

Uut teatmekirjandust

The Penguin Encyclopedia. Aylesbury, Bucks 1965. 647 lk.

The Penguin English Dictionary. Aylesbury, Bucks 1965. 800 lk.

Handbook of Surgery. 3rd ed. Los Altos, California 1966. 723 lk.

American Library Directory. 23rd ed. New York 1962. 1066 lk.

Mathematisches Wörterbuch mit Einbeziehung der theoretischen Physik. Bd. 1—2. Berlin—Leipzig 1967.

J. Reichow. **Filmkünstler A—Z.** Leipzig 1967. 332 lk.

Перечень действующих нормативных документов по строительству. По состоянию на 1 мая 1967 г. Изд. официальное. М., 1967. 92 с.

Справочник по экономике лесной промышленности. М., 1967. 288 с.

TARTU ÜLIKOOLI REKTORID

Meie armastame (kahjuks sageli ainult külalistele) kõnelda meie *alma materi* kuulsusrikkast minevikust, tema traditsioonidest, kuulsusrikkaist õppejõududest ja kasvandikest. Halb on see, et oleme ise puudulikult informeeritud, veel halvem on aga see, et desinformeerime oma külalisi, mõnikord aga paljastame oma informeerimatust. Üks selliseid sagedasi puudusi: kui kõneldakse, et see või teine tuntud teadlane oli ka Tartu ülikooli rektoriks, projekteerub meie teadvusesse tänapäev, mil sama rektor seisab ülikooli eesotsas aastakümnete vältel. Ülikooli algusaastail polnud olukord sugugi niisugune. Tollal valis õpetatud nõukogu igal aastal enese hulgast rektori.

Kõige ülevaatlikum teos Tartu ülikooli tegevuse esimese 100 aasta kohta on *Е. В. Петухов. Императорский Юрьевский, бывш. Дерптский университет за сто лет его существования (1802—1902), том 1—2. Юрьев 1902—1906,* mille lisa *Статистические таблицы и личные списки* ... annab rektorite nimestiku järgnevalt:

1. aug. 1802—1. aug. 1803	George-Frédéric Parrot
1. aug. 1803—1. aug. 1804	Daniel Georg Balk
1. aug. 1804—1. aug. 1805	Adam Christian Gaspari
1. aug. 1805—1. aug. 1806	George-Frédéric Parrot
1. aug. 1806—1. aug. 1808	Carl Friedrich Meyer
1. aug. 1808—1. aug. 1810	Christian Friedrich Deutsch
1. aug. 1810—1. aug. 1812	David Hieronimus Grindel
1. aug. 1812—1. aug. 1813	George-Frédéric Parrot
1. aug. 1813—1. aug. 1814	Martin Ernst Styx
1. aug. 1814—1. aug. 1816	Friedrich Eberhard Rambach
1. aug. 1816—1. mai 1817	Christian Julius Ludwig Stelzer
1. aug. 1817—1. aug. 1818	Johann Emanuel Ferdinand Giese
1. aug. 1818—1830. a. lõpp	Johann Philipp Gustav Ewers
1. jaan. 1831—1. jaan. 1834	Johann Jakob Friedrich Wilhelm Parrot
1. jaan. 1834—1. jaan. 1836	Johann Christian Moier
1. jaan. 1836—1. jaan. 1839	Christian Friedrich Neue
1. jaan. 1839—1. jaan. 1842	Karl Christian Ulmann
1. jaan. 1842—16. nov. 1842	Alfred Wilhelm Volkmann
2. dets. 1842—1. jaan. 1851	Christian Friedrich Neue
1. jaan. 1851—1. jaan. 1858	E. Haffner (esimene valitsuse poolt määratud rektor väljastpoolt ülikooli)
13. jaan. 1858—5. veebr. 1865	Friedrich Bidder
5. veebr. 1865—18. jaan. 1868	Guido Hermann Samson von Himmelstiern
22. veebr. 1868—22. veebr. 1876	Georg von Oettingen
22. veebr. 1876—7. nov. 1881	Ottomar Meikov
7. nov. 1881—7. nov. 1885	Eduard von Wahl
7. nov. 1885—18. jaan. 1890	Hermann Adolf Alexander Schmidt
18. jaan. 1890—27. sept. 1892	Ottomar Meikov
27. sept. 1892—18. mai 1901	Anton Semjonovitš Budilovitš
25. juuni 1901—1902	Aleksander Nikititš Filippov
1903—1904	Grigori Vassiljevitš Levitski
1905—1907	Jevgeni Vjatšeslavovitš Passek
1908—1913	Vissarion Grigorjevitš Aleksejev
1914	Arseni Simeonovitš Tsarevski
1915—1917	Pjotr Pavlovitš Pustoroslev
1917—1918	Vissarion Grigorjevitš Aleksejev

Saksa okupatsiooni ajal 1918. a. oli rektoriks prof. C. Dehio. Ta andis ülikooli üle kuraatorile Peeter Põllule, kes täitis esialgu ka rektori kohustusi — vahepeal andis P. Põld kuraatori kohustused üle prof. (tookord veel mitte prof.) Jaan Sarvele (Punaarmee Tartus viibimise ajal).

Rektorid olid

1920—1928	Heinrich Koppel
1928—1937	Johann Kõpp
1937—1940	Hugo Kaho
1940—1944	Hans Kruus

(Saksa fašistliku okupatsiooni ajal oli Tartus rektoriks Edgar Kant)

1944—1951	Alfred Koort

Alates 1951. aastast Fjodor Klement

Nagu näha, on meie ülikooli rektorite hulgas terve rida nimekaid teadlasi, kes pole oma nime jätnud mitte ainult meie ülikooli, vaid ka maailma teaduse ajalukku.

TRÜ ajaleht avaldab edaspidi lähemaid biograafilisi andmeid nende kohta.

Varszawska Jesien 1967

3.

Rahvuslike suurmeeste austamine Poolas on üldine ja püsiv. Austamist pole muudetud «hooajanähtuseks», s. t. mingist juubelist sõltuvaks. Selles veendusime kasvõi vabaõhukontserdil Lazienki pargis Chopini mälestussamba juures. Igal pühapäeval mängitakse siin Chopini klaveriloomingut. Seekord esines poola pianist Jerzy Kowaszewski. Lapsed, vanakesed, noored — kõik kuulasid keskendunult suure meistri muusikat.

Samas pargis asub poola ülikute loss. Praegu mängitakse siin vanamuusikat. Pillimehed kannavad rokokoo-aegset riietust. Mõnedel meist õnnestus näha Lazienki lossis kaht lühiooperit: Telemani ooperit «Pimpinone» ning Mozarti ooperit «Bastien ja Bastienne».

Peaaegu iga päev kohtasime linnas ka tänavamuusikuid. Huvitav vaatepilt avanes ühe haigla juures: 6- või 7-liikmeline mustlasansambel liikus haigla ühe akna alt teise alla ja mängis südamlikke viise (omamoodi psühholoogiatundmine). Haiged olid liigutatud ja pildusid tänavale raha. Kontrabassimängijal oli pilli edasinihutamisega tegemist, ta toksas selleks pilli põlvega, mängu katkestamata.

Külastasime Varssavi džässiklubi, mis asub vanalinnas väikeses keldris. Igal õhtul kell 23 kogunetakse kuulama džässi. Kõige sagedamini esineb siin Wanda Warska ja instrumentaalkvartett.

Pakutakse kohvi ja veini, kohv on aga Poolas nii kange, et isegi suured «kohvihaiged» alguses ehmusid. Paljud vanalinna keldrikorrused on muudetud kohvikuteks või restoranideks. Kohvikuid kohtab igal sammul, seepärast ei näe kunagi, et keegi peaks kohvikusse pääsemiseks ukse taga ootama (Tallinnas ollakse ootamisega harjunud). Palju on tehtud selleks, et külastaja tunneks end hubaselt ja sundimatult. Mitmel pool kannavad ettekandjad vanaaegset riietust, mööbel on sageli vanaaegne, keldrite seintel põlevad küünlad või huvitavad lambid.

Kaasaegset kunsti propageeritakse Poolas laialt. Moodsaid maale või skulptuure nägime sageli kohvikutes, parkides skulptuurinäitusi. Eriti põnev oli kunstiinstituudi üliõpilaste maalide näitus, mida pidevalt eksponeeritakse Varssavi linnamüüril.

Mitmeid huvitavaid näitusi vaatasime «Zachetas» — kunstimuuseumis. Unustamatu optilise mulje jätsid brasiilia kunstniku Mevanier'i plakatid, mitmed neist lausa elasid (op-art kunst).

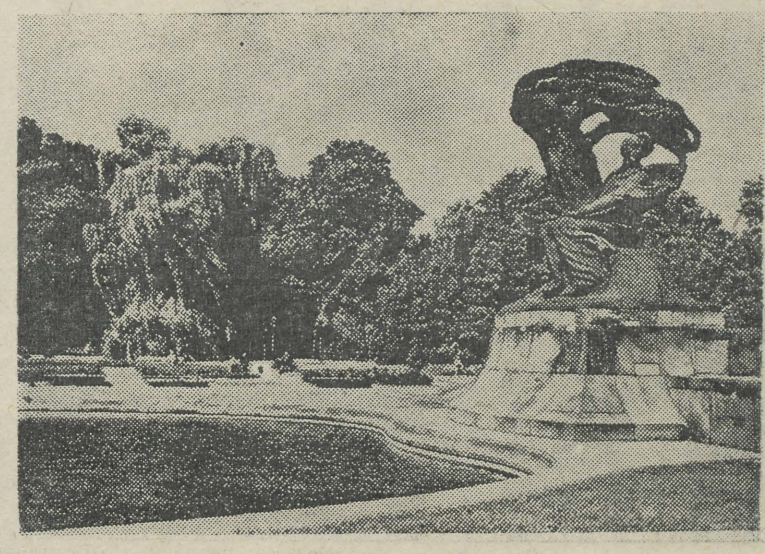

Chopini mälestussammas Varssavis.

Tavaliselt üllatavad lossid oma suursugususega, pole aga kuigi hubased. See-eest Wilanowe loss Varssavis üllatas just mingi erilise mugavuse ja hubasusega. Ei oskagi öelda, millest täpselt selline tunne tekkis.

Kinodes nägime eranditult häid filme. Heade filmide valik on suur. Kinosid on väga palju, seetõttu piletitega polnud kordagi raskusi. Üliõpilased saavad kinno poole hinnaga. Parimad filmid, mida õnnestus näha: jaapani «Naine liivas», inglise «Vastikus» (peaosas Catherine Deneuve — prantsuse näitleja, filmi aluseks — paranoia kulg), prantsuse «Õnn» («Cherbourg'i vihmavarjude» vaimus, teksti vähe, kogu film Mozarti muusikaga), Fellini «Kaheksa ja pool», Antonioni «Öö» ja USA superfilm Sophia Loreniga «Rooma impeeriumi lagunemine».

Varssavi sai sõja ajal kohutavalt kannatada. Terve linn oli varemeis, 1,3 miljonist elanikust jäi alles 150 000. Praegu on linnas juba 1,2 miljonit elanikku. Kadestamisväärne on poolakate visa tahe säilitada minevikumälestisi. Vundamentideni purustatud vanalinn ehitati tervelt üles nii, nagu ta seisis enne sõda.

Tahtmatult mõtled, miks vaieldakse meil kümme aastat Niguliste kiriku pärast, kas teha torn või mitte. Ja tagajärjeta. Kuid Varssavis taastati mitte üks kirik, vaid kõik vanalinna hooned (ja mitte ainult Varssavis).

Suurlinnakärale vaatamata tunned end Varssavis rahulikuna. Punane tuli keelab — see on seaduseks isegi siis, kui läheduses pole ühtegi liiklusvahendit.

Tänaval suitsetatakse harva. Naised suitsetavad palju rohkem kui meil.

Veidi Krakovist. Krakov oli kaua aega Poola pealinnaks, sellest ka luksuslikum vanalinn. Siin on 105 kirikut, paljud neist arhitektuurimälestised. Kirikutes käiakse palju. Kuulsaim kirik asub keskväljaku ääres. See on Maria kirik, mille erineva pikkusega tornide kohta räägib legend: kaks venda ehitasid keskajal kumbki ühte torni. Ühel neist edenes töö kiiremini, teine vend kadestas teda ja tappis võistleja. Nuga, millega vennatapp teostati, ripub seniajani kiriku seina küljes.

Igal täistunnil kostab kõrgemast tornist neljas suunas trompetisignaal. See on ajalooline traditsioon.

Krakovi lähistel käisime kuulsas Wieliczka soolakaevanduses. See on asutatud 17. sajandil. Lõputu soolasaalide ja -koridoride labürint on muudetud omapäraseks võlumaailmaks. Siin põimuvad tsivilisatsioon ja loodus. Saalides asub mitu kirikut, spordisaal, kinosaal, näitusesaalid kaevanduse ajaloost, maa-aluse järvega saal jms. See võlumaailm asub 120—200 m sügavusel.

See jäi meie viimaseks reisiobjektiks Poolamaal. Rong viis meid jälle pealinna, kus nägime veel kord oma uusi Poola tuttavaid ja siis asusime teele piirilinna Bresti poole.

Hästi tore reis oli. Vaikselt peame plaani, et äkki käime korra veel ära.

ALO PÕLDMÄE,
konservatooriumi üliõpilane

MÕLK KAHEPUUDASEL SANGPOMMIL

ÄRMAN POE

Seiklusromaan üliõpilaste elust autori illustratsioonidega

Esimene anne

Juba ta näost ja kogu olemisest pidi näha olema, et midagi kohutavat, traagilist ja saatuslikku on juhtunud (mõnikord reedab seda meie maine kest, ilma et meie vaim meile sellest aru annaks). Igatahes noogutas valvelaua neiu Aivole üsna mõistvalt ja oli valmis teda ilma tülika paberimäärimiseta edasi laskma. Kuid Aivo Poomvill kui tõeline üliõpilane ei tahtnud sellest kuuldagi ega liikunud paigast enne, kui oli valvelauda jätnud dokumendina kuupileti neist ammumöödunud õndsaist päevist, kui ta veel rongiga Tartu ja Elva vahet pendeldas.

II PEATÜKK, LÜÜRILINE RAHVAMALEVLANE EHK ARMASTUS ESIMESEST SILMAPILGUST

Aivo Poomvill sõitis kahe küüruga kaameli seljas aegamisi üle jalakäijate silla. Kui kaamel mööda sillakaart ülespoole ronis, seadis Aivo end esimesele küürule, selg ettepoole, ja toetas jalad vastu tagumist küüru. Kaamel on tark loom, ta oskab ka juhtimata üle jalakäijate silla minna. Kaamel hirnatas õige lõbusa häälega ja miilitsad nägid, kuidas Aivo kaameliga ikka kõrgemale ja kõrgemale tõusis, nad torkasid viled suhu ja pistsid tulise valuga silla poole.

Vahepeal oli kaamel juba päris tippu jõudnud, ka tema pööras nüüd pead, et mis need miilitsad seal vilistavad. Siis hakkas ta rahulikult edasi astuma. Aivo Poomvill istus nüüd tagumisele küürule ja toetas jalad vastu esimest küüru. Ta võis jälle kaamelit juhtida, kuigi selleks polnud üldsegi vajadust.

Kui nad piki Emajõe äärt Leningradi maantee poole õõtsusid, õõtsus neile hulganisti vastu teisigi kaameleid, kõigil ilusasti tudengid seljas, kuigi oli öö. Kord möödusid nad vasakult, kord paremalt, et huvitavam oleks. Kui nad parajasti vastutulijatest paremalt poolt möödusid tahtsid, komistas Poomvilla kaamel ja Aivo veeres ta seljast vette. Kallas oli libe ja tal polnud üldse mingit pidamist.

Kui ta märjana välja ronis, olid kõik kaamelid ära jooksnud. Ta ees seisis imevõluva näoga neiu: sirge nina, mustad kulmud, roosiline suu ja pronksikarva juuksed, mis õlgadeni alla langesid.

«Oi, te olete märg!» ütles neiu.

«Jah, väga palav on,» vastas Poomvill.

«Oi, tehke kraenööp lahti,» soovitas neiu.

«Jah, see võib olla küll,» kogeles Poomvill ja hakkas kraenööpi lahti näppima.

«Tahate, ma aitan teid,» pakkus neiu.

«P-pole viga, ma ise,» pomises Poomvill.

«Ärge häbenege, ma olen rahvamalevlane ja minu kohuseks on inimesi aidata,» selgitas neiu.

See veel puudust Sossi vajus Aivo Poomvill lähema paplitüve najale.

«Oi, kas teil hakkas halb?» tundis neiu huvi.

«E-ei, ma... istun veidi. Ma olen pisut väsinud...»

Nüüd tundis ta tõesti, et kraenööp pigistas. Poomvill püüdis nööpi vabastada, kuid selleks puugus tal jõud. Ta ennegi märg keha kattus üleni külma higitulvaga. «Pärast higistamist tuleb särki vahetada, ots on maas, kõrge lükkab, madal tõmbab, õige küll, kaamel oli kõrge, neiu madal, jaa-jaa kuidas ta sellele kohe ei tulnud... aga pärast higistamist tuleb tingimata särki vahetada, kust pagan ma selle särgi praegu võtan, ots on maas ...» jooksid mõtted Poomvilla peas nagu jänesed plekktoru mööda igaviku poole, murumunad suus.

Särgikaelus poos üha tugevamini. Aivo Poomvill hakkas õudsetes külmavärinates kogu kehast rappuma, ta surus hambad kokku, pani silmad kinni ja katsus pead vastu puutüve toetada nii, et see ei kolksuks.

Varsti hakkas tal parem.

Kui ta silmad uuesti avas, ei tahtnud ta neid esimesel pilgul uskuda.

Imevõluv rahvamalevlasest neiu seisis ta ees ilma ühegi materiaalse katteta, käed ja pilk kõrgustesse suunatud — nagu muistne jumalanna. Nüüd tundis Poomvill ta ära. See on unenägu, sähvas kõigepealt mõte läbi pea. Ta pigistas uuesti silmad kõvasti kinni, kuid enne kui ta nad uuesti avada jõudis, imetlemaks neiu kirjeldamatuid võlusid, kostis kiljatus — ja kaunitar oli kadunud.

Pikemalt mõtlemata sööstis Aivo Poomvill talle järele — ei, ärge mõelge, et ta midagi halba plaanitses, talle lihtsalt meenus korraga, et tütarlapse konspekt seisis ikka veel ta põues, ja nüüd tahtis ta seda omanikule iga hinna eest tagastada. Kuid duširuumi garderoobis leidis ta eest vaid hommikumantli ja pehmed seemisnahksete servadega toasussid.

Poomvill ohkas raskelt, võttis maast ühe sussi, vaatles seda mõtlikult ja pistis siis otsustavalt põue — saladusliku konspekti kõrvale.

Duširuumis pahisema jäänud vesi tegi tühjade kiviseinte vahel õudselt kajavat häält ja see ennustas süngeid sündmusi. (Järgneb)

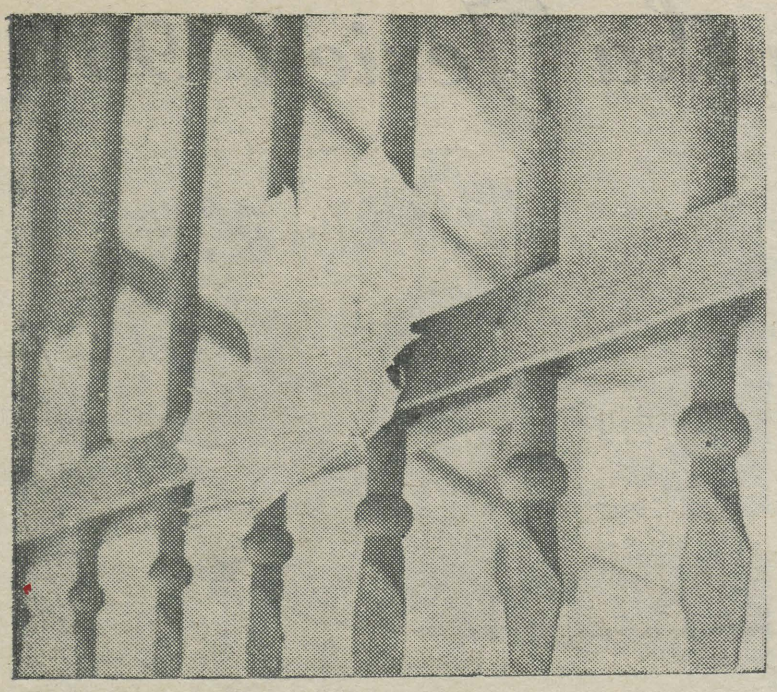

Startis 1033

TRÜ massispordi konkursi raames on järg jõudnud talispordialade kätte. Kahe ala (kross ja orienteerumine) kokkuvõtet tehes võib nimetada paremad õpperühmad, aga ka selliseid kursusi, kust ühtki üliõpilast krossirajale või orienteeruma ei ilmunud. Krossirajal käis 818 ja orienteerumas 215 üliõpilast.

Kõigepealt 10 paremat õpperühma (võistlevat üksust):

1. Geograafiaosakond II kursus	**1,65 punkti 2-st võimalikust**	
2. Geoloogiaosakond I kursus	**1,50**	„
3. Farmaatsiaosakond I kursus	**1,28**	„
4. Keemiaosakond (teoreetiline) I k.	**1,21**	„
5. Ajaloo-osakond I kursus	**1,07**	„
6. Saksa filoloogia I kursus	**0,99**	„
7. Inglise filoloogia I kursus	**0,99**	„
8. Inglise filoloogia II kursus	**0,94**	„
9. Geograafiaosakond I kursus	**0,88**	„
10. Saksa filoloogia II kursus	**0,83**	„

Võistlevaid üksusi on tänavu 145. Päris suur on nende kursuste ning rühmade arv, kelle tagajärg kahe ala kokkuvõttes on 0—0,05. 100-protsendiliselt tulid jooksukrossile ajaloo-osakonna I ja farmaatsiaosakonna I kursus. Orienteerumisrajal oli nagu üks mees väljas geograafiaosakonna II kursus.

Seekordne võistluste korraldus sõltus suuresti ka ilmastikust. Õiget jooksukrossi ilma polnudki... Kuid see ei vabanda fakti, et võistlejakaarte korralikult ei täidetud. Näiteks oli kaarte, kuhu oli kantud ainult nimi ja märge teaduskonna kohta — «arst», muud mitte midagi! Oh seda vaeva, mis selliste «kirjaoskamatute» pärast näha tuleb. Sellepärast, tudengid, olge järgnevatel massispordi üritustel vähemalt niivõrd korralikud, et oma nime, teaduskonna, kursuse, õpperühma, eriharu ja spordiosakonna kaardile kannate! Orienteerumises tuli selle tõttu mitmed võistlejakaardid lihtsalt kõrvale jätta, sest 5- või 6-liikmeline kohtunikekogu ei suutnud peale kontrollposti šifrite midagi välja lugeda.

TRÜ Spordiklubi koostöös TRÜ komsomolikomiteega on võistlevate gruppide praeguse paremusjärjestuse selgitanud. Teaduskondadevahelist võistlust võib alates esmaspäevast teada saada komsomolikomiteest, kuhu koondtabel üles pannakse. Pretensioonid jätta komsomolikomiteesse käesoleva artikli autori nimele.

K. ZILMER

Rahuldame kõiki laenuavaldusi

Üliõpilaste Vastastikune Abistamiskassa on vabatahtlikkuse alusel ühinenud ametiühinguliikmete organisatsioon, mis eksisteerib alates 1947. a.

Kassast võib saada nii lühi- kui pikaajalisi laene. Kassa varad koosnevad ametiühinguorganisatsiooni poolt eraldatud summadest, sisseastumismaksudest, hoiuste protsentidest ja muudest tuludest. Maks, mida kassa liige oma liikmeksoleku ajal tasub, tagastatakse kassast lahkumisel. **Selleks, et saada laenu, peab enne kaks kuud kassa liige olema (põhikirja järgi).** Liikmeks astumise maks on 2 kop.

Praegu on ÜVAK-i liikmeid 330. Ootame juurde eriti nooremate kursuste üliõpilasi. Nad on võibolla veel vähe kuulnud meie organisatsioonist. Kassal on omavahendeid 6557 rbl. ja ta on suutelise kõiki laenuavaldusi rahuldama.

On soovitav valida kursustel kassavolinik, kes soovijaid organisatsiooni vormistab. Kassa volinik tutvustab üliõpilastele ka kassa põhikirja. Kassa voliniku ülesannete hulka kuulub ka liikmemaksude kogumine.

Külastage meid! Kassa on avatud igal neljapäeval kella 18—20. Asume kohviku peal (III korrus).

TRÜ ÜVAK juhatus

PÄEVAKAJA

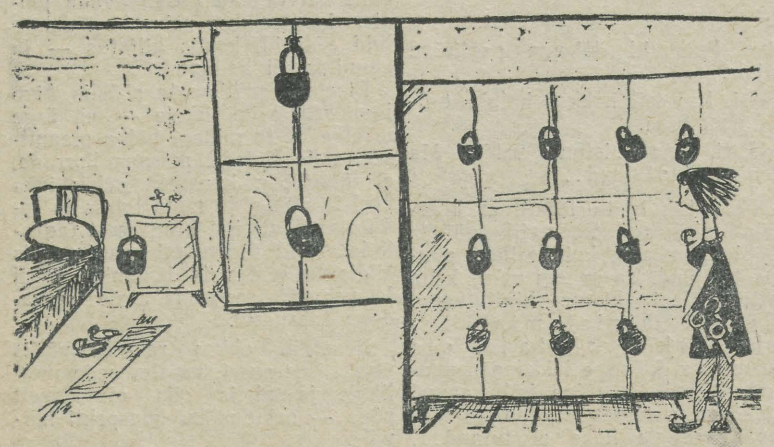

Vii või kraam lombardi?!

A. OISSARI joonistus.

Napilt viimaseks

Möödunud nädalavahetusel lõppes «Edasi» korvpalliturniir — viimased kontrollkatsed enne NSV Liidu esiliiga mänge.

«Kalevi» tulemustest:

I päev Sverdlovski «Uralmašiga»
II päev Kaunase «Žalgirisega»
III päev Riia VEF-iga
IV päev Tbilisi «Dünamoga»
69:71 (31:38),
60:63 (11:31),
75:64 (31:33),
62:63 (43:49).

Mida siis kõigepealt pahaks panna? Muidugi viimast kohta turniiril. Usun, et sellega on päri ka Taaralinna publik.

Kui oli lõppenud «Kalevi» viimane kohtumine, jäänuks nagu tühjeneva EPA võimla kohale rippuma sõnad: «Oleks võinud ka võita.» Seda mitte ainult mängus grusiinlastega. Eriti oodati võitu «Uralmaši» ja «Žalgirise» üle, kus «Kalev» ka 10- kuni 15-punktilistest kaotusseisudest järele võttis, kuid siis ajahätta jäi.

On ka kalevlaste kasuks kõnelevaid fakte. Ennekõike suureskooriline (75:64) võit Riia VEF-i üle. Seega potentsiaale meie omadel on: ühtki mängu ei kaotatud ju suurelt.

Ja eks olnudki turniir rohkem eksperimenteerimiseks, mida I. Kullam ka julgelt kasutas ja mis lõi eduka ning sisuka esinemise (näiteks riialaste vastu). Debütant J. Salumets sai õige hoo sisse kohtumises «Uralmašiga». Selliseid üksikuid ja ühiseid puhanguid ning spurte esines arvukalt, aga pahatihti ei viinud need otsustava lõpuni.

Võistkonnad reastusid:

1. Riia VEF 3 p., 2. Kaunase «Žalgiris» 3 p., 3. Tbilisi «Dünamo» 2 p., 4. Sverdlovski «Uralmaš» 1 p., 5. Tartu «Kalev» 1 p.

Populaarseimaks mängumeheks osutus JAAN LENTSIUS (TRÜ KKT IV k.). Parimad olid: keskmängijaist B. DRAKE (VEF), ründemängijaist N. BALVATSOV («Uralmaš») ja kaitsjaist H. LILL («Kalev»).

M. SOOSALU

PRESSIKLUBI kooris apelsine

Muidugi mõista ei olnud asi ainult apelsinides. Enne kui lõunamaiste hõrgutiste kallale asuti, korraldati väike «brainstorming» ja kokkutulnud seltskond andis uusi ideid **PRESSIKLUBI edasise käekäigu ja populaarsuse tagamiseks.**

Kas teate, mis asi on «nupp»?

Ei tea?

PRESSIKLUBI ütleb teile seda.

Sel aastal ja ka edaspidi tahavad žurnalistikahuvilised EPA-st meie tööst osa võtta — seda kinnitasid nende poolt väljasaadetud emissarid.

Räägitakse, et TRÜ sidemed vabariigi teiste kõrgemate koolidega on veel nõrgavõitu.

PRESSIKLUBIL on sidemetelöömise raskused tundmatud.

Kas olete näinud Ostankino 533-meetrist masti natuuris seest- ja väljastpoolt?

Ei ole?

PRESSIKLUBI näitab teile seda.

Need tähtsad otsused vastu võetud, asus PRESSIKLUBI apelsine koorima. Noa asemel kasutati sulepead ja aega tööks oli vaid kümme minutit. Niisiis, asja juurde, pressihuvilised.

TRESOR

Uut teatmekirjandust

Атлас автомобильных дорог СССР. М., 1966. 169 с.

Баранов, Н. Н. и Михайлов, Н. Справочник по экономике химизации сельского хозяйства. М., 1967. 216 с.

Березин, Б. И. Полиграфический рецептурный справочник. Изд. 2-е. М., 1967. 432 с.

Волохов, С. Г. и Сергеева, З. В. Справочник нормировщика в сельском хозяйстве. М., 1967. 400 с.

Вукалович, М. П. Теплофизические свойства воды и водяного пара. М., 1967. 160 с. Прилож.: 2 л. диаграммы.

Каталог-справочник по оборудованию и приборам для лаборатории строительно-монтажных организаций и предприятий стройиндустрии. М., 1967. 174 с.

Крылова, Н. И. и Эмзина, А. Я. Карманны; русско-датский словарь. Около 9000 слов. М., 1964. 384 с.

Лаки, краски и вспомогательные материалы. Изд. офиц. Утв. до 1 апреля 1967. М., 1967. Госстандарты. Ч. 1. 336 с.

Van Nostrand's Scientific Encyclopedia. 3rd ed. New York a. o. 1958. 1839 lk.

The Columbia Encyclopedia. In one Volume. Morningside Heights. New York 1941. 1949 lk.

American men of science. A biographical directory. 9th ed. Volume I: Physical sciences. New York 1955. 2180 lk.

American men of science. A biographical directory. 10th ed. The Physical & biological sciences. Volumes 1—4. Tempe, Arizona 1960—1961.

Roget's International thesaurus. 3rd ed. New York 1962. 140 mõiste seletust.

Van Nostrand's Scientific Encyclopedia. 3rd ed. New York a. o. 1958. 1839 lk.

Pooltteist tundi naeru

Möödunud laupäeval andis ansambel «RAJACAS» oma esimese kontserdi väljaspool Tartut. Tallinna Pedagoogilise Instituudi aulas on harva olnud nii palju vaatajaid-kuulajaid, kui sel korral. 700 piletit leidsid omaniku ja ikka veel oli nähasoovijaid.

Vastuvõtt oli väga soe, mõndagi etteastet katkestas aplaus ja kui lõpuks siiski eesriided kinni saadi, istus publik naljaootuses veel mõne hea hetke ilusti paigal. «RAJACAS» oli võlunud omapärase eeskavaga kõige nõudlikumagi vaataja.

T. KAIVO

Igavene võitja võideti

Möödunud pühapäeval lõppenud ENSV I liiga meistrivõistlustelt Tallinnast saabusid kodulinna TRÜ naisvõrkpallurid — seekord võiduga.

Et mõista võistkonna ja treener Vello Truumaa erilist rõõmu, vaatame ajas veidi tagasi. Esiteks muidugi asjaolu, et TRÜ omandas ENSV meistri nimetuse pärast 16-aastast vaheaega. Alates 1944. aastast on peaaegu alati, vähemalt viimased 8 aastat järjest vabariigi võrkpalliväljakuil «esimest viiulit» mänginud Tallinna «Kalevi» naiskond (praegune treener Jaan Jürimäe). Meie tudengeid, kes 3 viimast korda olid üritanud võita, ähvardas «igaveseks teiseks» jäämine. «Kas tallinlannade võidutraditsioon on murtud, sellele on raske vastata,» arvas ka V. Truumaa. Mingi tõuke annab seekordne revanš ometi.

Huvitav on märkida, et kui A. Rünga mälestusturniiril novembri algul Tartus kaotati nii Tallinna (2:3) kui ka Pärnu «Kalevile» (1:3), siis pealinnas võideti mõlemaid konkurente just samade tulemustega (vastavalt 3:2 ja 3:1). Koduseinad alati ei aita. Pärisimegi V. Truumaalt edu pärispõhjust. «Võidutahe, püüdlik ja hoolas mäng,» vastati. Tõesti, loovutati ju Tallinnas 7 mängust vaid 3 geimi.

Treener kommenteeris: «Kaotuse korral Tallinna «Kalevile» oleks tekkinud nn. «surnud ring», kus «kuivaga lööduд» mängud oleksid geimide arvel esikoha selgitamiseks marjaks ära kulunud. Närvilises mängus aga suutsid meie omad tallinlannade vastu kaotusseisus 1:2 end koguda ja võita 3:2. Visalt kulges ka esikohta otsustav mäng pühapäeval kuurordilinna esindajatega, millest annavad tunnistust geimidki: 15:13, 15:17, 15:13, 15:7. Noor arenev Pärnu naiskond tõrjus aga pealinna esinduse hoopis kolmandaks. 1. TRÜ 13, 2. Pärnu «Kalev» 12, 3. Tallinna «Kalev» 11, 4. Kingissepa «Kalev» 5, 5. «Noorus» 5, 6. TPedI 4, 7. EPA 4, 8. Võru «Jõud» 2 punkti.

Vesteldes sm. Truumaaga arvasin ta murelapsi puhkavat võistlusväsimust, sest ettenähtud treeningutund esmaspäeval jäi ära. Selgus hullem — sel päeval raviti hoopis halbadest majutamistingimustest põhjustatud kergemaid külmetushaigusi.

Küsimusele, keda võistluste käigus naiskonnast esile tõsta, V. Truumaa ei vastanud. Küllap on tal õiguski. «Kõik mängisid püüdlikult, kollektiivselt,» ütles treener. Erandi tegi ta vaid A. Laansalu suhtes, kui juttu tuli õpinguist. Viimane on võistkonnas *cum laude* ja õpib geograafiaosakonna IV kursusel. Ja ega «kahe isanda» teenimine kerge ole. Tubli harjutamine, arvukad võistlused pluss õppimine on kahtlemata enamat väärt kui treeneri tagasihoidlikult öeldud «Kõik on korras, võlgnevusi ei ole.»

Ja lõpuks traditsiooniline küsimus tulevikuplaanidest. Siin tegi V. Truumaa juttu alanud Eesti NSV karikavõistlustest, kus tartlannadel-tudengitel on kaitsta 3 aastat hoitud karikas. Peale selle on 5. detsembril veel üks kana kitkuda Tallinna «Kaleviga». Sellele Tallinn—Tartu linnavõistlusele võib meie publik vahetult kaasa elada.

Soovime lõpuks kõigi põidlahoidjate nimel oma ülikoolikaaslastele O. Tammistile (spordimed. IV), Õ. Kallakmaale (spordimed. VI), A. Haavasalule (geogr. IV), V. Treile (stomatoloogia V), E. Mägile (KKT lõpetanu), L. Lihtsale (V keskk.), P. Palmile, H. Truumaale, H. Läänistele (kõik lõpetanud) ja treenerile V. Truumaale — «pall põrandale».

M. SOOSALU

Raadioloengud

Reedel, 1. detsembril

1. Inglise filoloogia I—IV kursuse üliõpilastele õpetaja Gunnar Kivivälja esimene loeng «Inglise keele intonatsioonist».

2. Kõigile kaugõppijaile dots. Herbert Metsa teine loeng poliitökonoomias «Majandusreform ja isemajandamine».

TOIMETUSE KOLLEEGIUM

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 7949. MB 10167.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinegel

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 35 (682) Laupäeval, 9. detsembril 1967 XXI aastakäik

ÜLIÕPILANE!
Teaduslik Raamatukogu vajab sinu abi!

Vastavalt TRÜ rektori käskkirjale 21. novembrist 1967. a. on TRÜ Teadusliku Raamatukogu avariiolukorra likvideerimiseks vaja raamatukogu töötajatele appi suunata iga päev üliõpilasi.

Siin tuleb osakondade sekretäridel ja kursuste grupporgidel teha päris hoolikat organiseerimistööd, on ju meie raamatukogu võimalikult kiire avariiolukorrast päästmine kõikidele südameasjaks.

Seni on hoolsamateks abimeesteks olnud TRÜ Õigusteaduskonna (sekretär T. Saar) ja keemiaosakonna (sekretär M. Pärnoja) üliõpilased. Hoopis rahul ei saa olla Majandusteaduskonna (sekretär E. Valdre) ja füüsikaosakonna (sekretär T. Tamm) üliõpilastega, kes ei ilmunud kokkulepitud ajal tööle.

Alljärgnevalt toome ära graafiku raamatukogu evakueerimistöödeks 11.—16. dets. Töö toimub iga päev kella 8—15-ni. Iga allpoolnimetatud osakond on kohustatud tööle suunama 6 noormeest (seega iga päev kahest osakonnast kokku 12 noormeest):

11. dets.	füüsikud-teoreetikud	6 poissi
	majandusteadlased	6 „
12. dets.	füüsikud-teoreetikud	6 „
	ravi I	6 „
13. dets.	ravi I	6 „
	bioloogid	6 „
14. dets.	ravi II	6 „
	bioloogid	6 „
15. dets.	ravi III	6 „
	KKT	6 „
16. dets.	KKT	6 „
	matemaatika pedagoogid	6 „

TEADMISEKS
kõikidele teaduskondade sekretäridele!

Juba täna astuge läbi TRÜ komsomolikomiteest, et teatada raamatukogusse tööle minejad. Organiseerimistegevuse käigus peetagu osakonnas meeles, et tööle suunataks ainult noormehi (on vaja tõsta raskeid raamatukaste).

Lähemate nädalate jooksul peavad osakondade komsomoliorganisatsioonid võtma Teadusliku Raamatukogu avariiolukorra likvideerimisele kaasaaitamise oma praktilise tegevuse põhiülesandeks.

ELKNÜ TRÜ Komitee sekretariaat

TARTU XVI

Täpselt nädal tagasi kogunes Tartu komsomol oma XVI konverentsile EPA aulas.

Alustuseks kuulati ära ELKNÜ Tartu Linnakomitee sekretäri Milvi Reinfeldi aruanne, mis andis küllalt mitmekülgse pildi aruandeperioodil tehtud tööst. Tundus siiski, et aruanne oleks võinud olla lühem, konkreetsem ja üldistavam.

TRÜ komsomolikonverentsist ei ole kuigi palju aega mööda läinud ja seetõttu kippusin tahtmatult võrdlema kahte komsomolifoorumit. Muidugi oli linnakonverents eeskätt juba profiililt ja koosseisult erinev — noored tööstusettevõtetest, keskkoolidest, kõrgematest koolidest ja mujalt. Sellest ka laiem küsimustering. Põhiliselt oli probleemistik sama, kuigi tõeliselt sisukate ettekannete kõrval esines ka sõnavõtte, kus ladusa reisijutu vormis jutustati kõrges kõnetoolis teemal «Kus käisime, mida nägime».

ELKNÜ TRÜ Komiteele ja kommunistlikele noortele on viimasel ajal ette heidetud liigset teoretiseerimist komsomoliprobleemide vallas. Ülikooli sekretär Toomas Sutt kinnitas oma sõnavõtus linnakonverentsil täiesti põhjendatult, et just teooria tegemine ongi ülikooli komsomoli üks olulisemaid ülesandeid, sest see vastab kõrgemate koolide spetsiifikale. T. Sutile sekundeeris samas küsimuses edukalt EPA komsomolikomitee liige Toomas Kork.

Kindlasti oleks tahetud kuulda ka linna teiste komsomoliorganisatsioonide esindajate arvamusi samas küsimuses.

Mis äratas konverentsil erilist tähelepanu? Kindlasti see, et keskkoolikomsomol reageerib meie ülikooli komsomoliorganisatsioonn probleemidele kaasaelamisega. Viimane asjaolu on tähtis seetõttu, et lähemal ajal astuvad just keskkoolide aktiivsemad noored ülikooli ja toovad vahetust TRÜ praegusele komsomolikaadrile.

Konverentsil viibisid ka ÜLKNÜ Keskkomitee töötaja G. Kaldovski ja ELKNÜ Keskkomitee esimene sekretär R. Pollimann, kellele rohkearvuliselt küsimusi esitati.

T. AARE,
eesti filoloogia III kursuse üliõpilane

NB!

13. detsembril kell 19 esineb komsomolikomitee lektooriumis K. Koger teemal «Õppimise, hariduse ja töötasu probleeme». Loeng toimub ühiskonnateaduste majas auditooriumis nr. 212. Ootame kõigi asjahuviliste osavõttu!

Hiljuti oli TRÜ parteikomitee koosolekul arutusel ülikooli ettevalmistuskursuste töö. Ülevaate sellest andis kursuste juhataja E. Lepik.

Viimastel aastatel on kursustest osavõtjate arv stabiliseerunud. Üle 500 inimese Tartu linnast, Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Võru jt. rajoonidest valmistuvad siin oma hariduse jätkamiseks kõrgemates õppeasutustes. Enam kui 20 õppejõudu, nendest pooled TRÜ-st, abistavad kursuslasi keskkooliprogrammi sügavamal omandamisel. 4 rühma töötab kursuste filiaalis Tallinnas.

Komitees rõhutati vajadust hoiduda igasugustest katsetest vähendada kursuslastele esitatavaid nõudeid. Pigem on otstarbekas mõnevõrra kasutada kõrgemale koolile omaseid töövorme. Õpetamise kvaliteedi tõstmisel võiksid abistada ülikoolis vastavate ainete metoodikaga tegelevad õppejõud. Dekaanidelt ja profileerivatelt kateedritelt oodatakse kontakti tihendamist kursuslastega ja nende tutvustamist ülikooli vastavate osakondade erialade spetsiifikaga. Populariseerida tuleks eriti neid osakondi, kus uute üliõpilaste vastuvõtmisel puudub konkurss.

Ettevalmistuskursuste juhatajalt nõuti tihedama kontakti pidamist asutuste ja ettevõtete administratsioonide ja komsomolialgorganisatsioonidega, et kursuste komplekteerimine ja töö toimuksid organiseeritumalt. Seni on vastavale informatsioonile õigesti reageerinud Tartu Naha- ja Jalatsikombinaat, Tartu Kaubandusvalitsus jt. Mõned asutused, nagu Tartu Ehitusvalitsus, Tartu Autoremonditehas nr. 3 jt. aga ei ole vastanud neile saadetud kirjadele. Komitee otsustas informeerida EKP Tartu Linnakomiteed Tartu linna asutuste ja ettevõtete suhtumisest ettevalmistuskursuste komplekteerimisse.

Õppetöö efektiivsemale korraldamisele aitaks kaasa ettevalmistuskursuste kontingendi lähem sotsioloogiline uurimine. Komitee otsustas sellise uurimise organiseerida ja palus seda uurimist juhendada TRÜ pedagoogika kateedril.

B. NEDZVETSKI

24 päeva KOSUTUST

Paljud üliõpilased, eriti nooremad kursused, ei tea, et TRÜ ametiühingukomitee alluvuses on profülaktoorium. See on mitmesuguseid haigusi põdevatele üliõpilastele sanatoorset tüüpi raviprofülaktiline asutus, kus ravitakse õppetööd katkestamata. Profülaktooriumis on 25 voodikohta. Ravil viibimine toimub vahetustena. Vahetuse kestvus on 24 päeva. Tuusiku hind on 16 rbl. 56 kop.

Üliõpilased, kes on majanduslikult raskes olukorras, saavad profülaktooriumi tuusiku tasuta. Üliõpilaste suunamine profülaktooriumi toimub TRÜ ambulatooriumi kaudu. Lõplikult jaotatakse tuusikud koosolekul, millest võtavad osa TRÜ ametiühingukomitee, TRÜ ambulatooriumi ja profülaktooriumi ning üksikute teaduskondade ametiühingubüroode esindajad. Üliõpilased, kes tahavad minna profülaktooriumi ravile, registreeruge TRÜ ambulatooriumis.

TRÜ Nõukogus

Aspirantuur, kaugõpe, *venia legendi*

Novembri viimasel reedel, 24. skp., tuli kokku TRÜ Nõukogu ja EKP TRÜ Komitee järjekordne ühine koosolek.

Päevakorra avas TRÜ teadusala prorektor dots. J. Tammeorg, kes tutvustas 1968. aasta teadusliku töö plaani.

Aruandega aspirantuuri-osakonna tööst esines osakonna juhataja S. Laar. Koosolek, kuulanud ära dots. K.-S. Rebase kaasaruande ning sõnavõtud, märkis, et viimasel ajal on suurenenud aspirantuuri lõpetanute poolt kaitstud väitekirjade arv ning et 55% tänavu aspirantuuri astujaist on teaduslike tööde autorid ja on aktiivselt osa võtnud ÜTÜ tööst. Vastuvõetud otsuses kohustati teaduskondade dekaane, parteibüroosid ja aspirantuuriosakonda täitma järjekindlalt ning kõrvalekaldumatult TRÜ Nõukogu varasemaid otsuseid aspirantuuri töö kohta.

Ettekande kaugõppe üliõpilaste õppeedukusest tegi kaugõppeprorektor L. Kangur: «1966./67. õ.-a. on kõikides põhilistes kaugõppe tööd iseloomustavates näitajates mõnesugune edasiminek paremuse poole.»

● Võrreldes eelmise õppeaastaga suurenes üliõpilaste arv, kes sooritasid tähtaegselt kõik arvestused ja eksamid; vähenes tingimisi järgmisele kursusele üleviidute arv.

● Ülikoolist väljalangenute arv vähenes 2,7% võrra, moodustades 16,3% kaugõppijate üldarvust (mullu 19%).

● Ülikooli lõpetanute arv kasvas. Lõpukursuse üliõpilastest lõpetas 66,1% (mullu 53,5%).

Suurenes TRÜ Kaugõppe Pedagoogilise Instituudi lõpetanute arv — 53,6% lõpukursusest. Õigusteaduskonnas oli vastavaks näitajaks 100% (28-st 28), Majandusteaduskonnas 78,6% (61-st 48), aga Kehakultuuriteaduskonnas 18,1% (11-st 2). Lõpetajate arvu poolest jääb kaugõpe statsionaarist 3,1% maha.

Kursusekordajate arv on jäänud endiselt suureks — 607 üliõpilast ehk 26,9% kaugõppijate üldarvust. Kursusekordajad on peamiselt II ja III kursustelt. Lõpukursustel on vaid üksikuid mahajääjaid.

● Lisaks TRÜ Tallinna konsultatsioonipunktile avati 15. detsembril 1966 Pärnus kõrgemate koolide vaheline konsultatsioonipunkt, ent kumbki neist pole varustatud ühegi tehnilise vahendiga.

● Uute kaugõppeüliõpilaste vastuvõtuplaan täideti käesolevaks õppeaastaks 94,1%-liselt. Alatäitmine esines Majandusteaduskonnas kaubanduse raamatupidajate osas ja Kehakultuuriteaduskonnas.

● On suurenenud erialal ja eriaiaie lähedastel töökohtadel töötavate kaugõppijate arv.

Sätteid vastuvõetud otsusest:

● Kaugõppeosakonnal rakendada karmid abinõud kuni üliõpilaste nimekirjast kustutamiseni nende kaugõppijate suhtes, kes õppetööst osa ei võta ega täida teaduskonna ja kaugõppeosakonna nõudmisi õppeplaani täitmisel.

● Kaugõppeosakonnal jätkata selgitustööd üliõpilaste keskel tööleasumiseks erialal, mida ta õpib ülikoolis või sellele lähedasel erialal, et leiaksid rakendamist teadmised, mida kaugõppija omandab.

● Võõr- ja ladina keele õpetamiseks Tallinna ja Pärnu konsultatsioonipunktis eraldada kaks magnetofoni.

Aruandega arvutuskeskuse tööst esines dots. Ü. Kaasik. Aruandest ning sõnavõttudest ilmnes, et on vaja viia lõpule arvutuskeskuse teadusliku töö temaatika täpsustamine vastavalt olemasolevatele võimalustele ja vajadustele, mis tulenevad põhilistest teadusliku töö suundadest ülikoolis. Sellega seoses tuleb:

● senisest põhjalikumalt tutvustada arvutuskeskuse võimalusi matemaatiliste meetodite rakendamiseks teistes teadusharudes;

● tihendada sidet Matemaatikateaduskonna, arvutuskeskuse ja Majandusteaduskonna vahel seoses majanduskiberneetika haru loomisega;

● matemaatika õpetamisel teistes teaduskondades pöörata senisest suuremat tähelepanu vastavate erialade spetsiifikale.

TRÜ Nõukogu pöördus rektoraadi poole palvega leida võimalusi normaalsete materiaalsete tingimuste (palgad, korterid) loomiseks arvutuskeskuse töötajaile. Juhiti tähelepanu ruumikitsikusele Matemaatikateaduskonnas ning arvutuskeskuse uue hoone aeglasele ehitustempole.

TRÜ Nõukogu võttis vastu ka otsuse töökaitse õpetamisest ülikoolis. Selles rõhutatakse, et veelgi enam seotaks töökaitse õpetamist omandatava erialaga ning püütaks üliõpilastele vajalikke töökaitse-alaseid teadmisi ja oskusi edasi anda eriainete kaudu.

TRÜ Nõukogu otsustas taotleda filosoofiadoktor I. Stolovitšile professori kutset.

Lõpuks arutati jooksvaid tööküsimusi. Muuhulgas tegi prof. Ü. Lepik TRÜ Nõukogule ettepaneku taaselustada meie ülikoolis *venia legendi* (s. o. luba loenguid pidada) traditsioon. *Venia legendi* kehtestamise üksikasjade väljatöötamine usaldati rektoraadile.

H. KULO

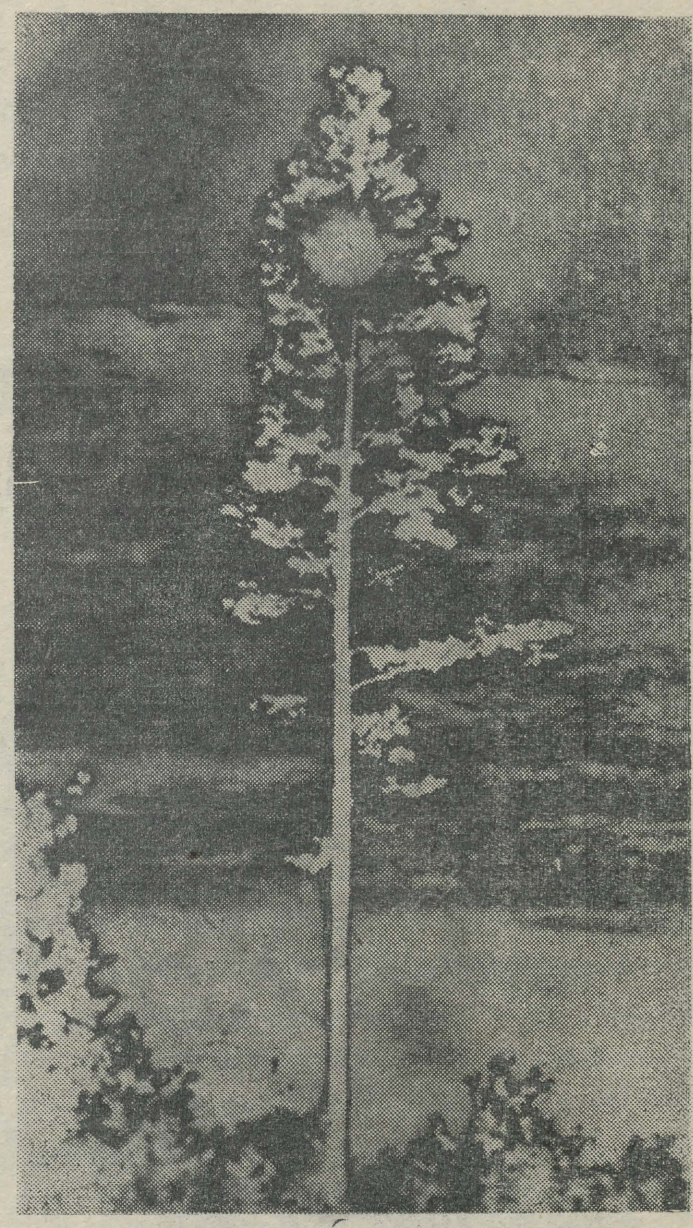

R. NIGOLI foto

HUVITAVAT ÜLIKOOLI AJALOOST

G. F. PARROT
Ülikooli rektor a. 1802-1803, 1805-1806, 1812-1813

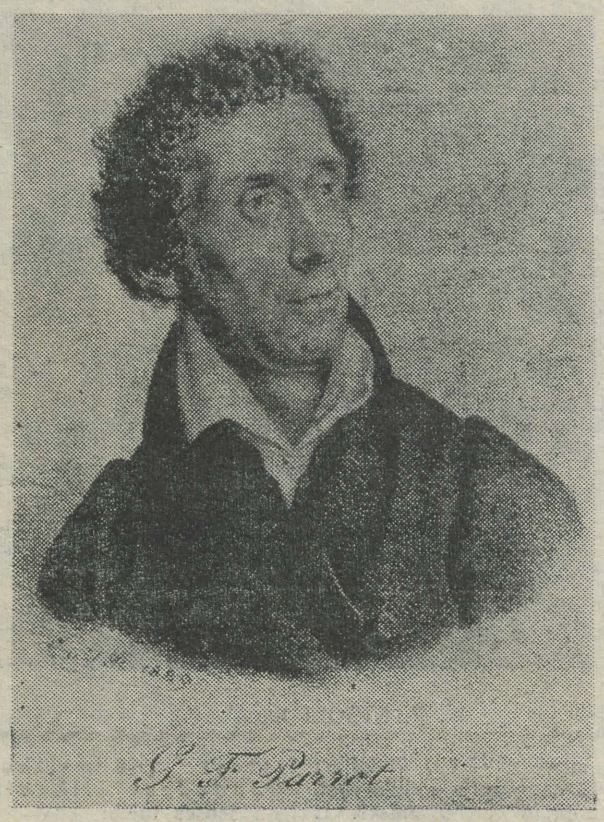

G. F. Parrot'i portree 1829. a., s. o. ajast, kui ta töötas juba Peterburis akadeemikuna.

Tartu Ülikooli esimeseks rektoriks oli George Frédéric (Georg Friedrich) Parrot. Sündinud 5. juulil 1767. a. Montbéliard'is Prantsusmaal, lõpetanud kodulinnas keskkooli ning Stuttgartis ülikooli, töötas ta alguses kodukooliõpetajana Normandias, hiljem eratundide andjana Saksamaal. 1795. a. tuli ta Liivimaale, et asuda tööle kodukooliõpetajana. Peagi (1796) valiti ta vastasutatud Liivimaa Üldkasuliku ja Majandusliku Ühingu alaliseks sekretäriks. Ühingu sekretäri kohuste täitmise kõrval jätkas Parrot Riias teaduslikku tööd, avaldades oma eksperimentide kohta 15 teaduslikku artiklit.

1801. aastal kutsuti ta taasavatud Tartu Ülikooli juurde. Tartus lülitus Parrot aktiivselt ülikooli administratiivsesse ellu, teaduslikku ja õppetöösse. Samal ajal võttis ta aktiivselt osa ühiskondlikust elust, võideldes pärisorjusliku korra vastu. Tema teene on Tartu Ülikooli vabastamine tagurliku Balti mõisnike kuratooriumi võimu alt ja selle muutmine riiklikuks ülikooliks. Tema aktiivsel osavõtul koostati ülikooli asutamise akt, põhimäärus ja üliõpilaste käitumisreeglid. Ka neil aastatel, mil Parrot ei täitnud rektori kohustusi, oli ta üks tooniandvamaid isiksusi ülikooli elus. Selle kõrval tegeles ta viljakalt teadusega (avaldas 85 teaduslikku tööd). Tänapäevani ei ole oma tähtsust kaotanud tema tööd osmoosi ja galvaani elektri alal. Ta organiseeris ülikooli füüsikakabineti nii, et see muutus lühikese ajaga üheks paremini sisustatuks Euroopa ülikoolide hulgas. Õppejõuna suunas ta üliõpilasi iseseisvalt töötama ja mõtlema. Ta võttis aktiivselt osa looduse tundmaõppimiseks korraldatud Vene ekspeditsioonidest, koostas nende jaoks füüsikaliste ja geofüüsiliste vaatluste programme ja konstrueeris ning kontrollis vajalikku aparatuuri. Parrot' suurest perspektiivitundest kõneleb tema ettepanekul 1828. a. avatud Professorite Instituut Tartu Ülikooli juures (sisuliselt esimene doktorantuur-aspirantuur), mille eesmärgiks oli luua oma professorite kaader ja vabastada Venemaa ülikoolid vajadusest importida professoreid välismaalt.

Oma ühiskondlikus tegevuses jälgis ta Prantsuse valgustajate humanistlikke ideid, võideldes pärisorjuse, rõhumise, ebavõrdsuse ja obskurantismi vastu ning vabaduse, üheõiguslikkuse ja hariduse eest. Tema teeneks on, et saksa mõisnike maapäeval 18. saj. lõpul sõnakõlksutamisse takerdunud talurahvaküsimus nihkus «surnud punktist» edasi. Temale kuulub pärisorjuse kaotamise kõige varasem ametlik ettepanek ja nõudmine.

Jälgides rahvavalgustuse põhimõtteid, soosis ta ajalehe «Tarto maa rahwa Näddali Leht» ja O. W. Masingu «Ma rahwa Näddala-Lehe» väljaandmist. Parrot tegutses aktiivselt koolikomisjonis (millele allusid Liivi- ja Eestimaa kubermangu ning kuni Helsingi Ülikooli asutamiseni ka osa Soome kubermangu koole) ja lahkus sealt alles siis, kui Magnitski obskurantlik määratsemine tegi seal töötamise talle võimatuks.

Tänu temale on Tartu linnal Toome park, sest ainult Parrot' energiline vahelesegamine takistas Toomemäe tükeldamist kruntideks õppejõudude majade jaoks.

Pärast lahkumist Tartust jätkas Parrot teaduslikku tööd akadeemikuna Peterburis, reorganiseerides ka seal füüsikakabineti vastavalt kaasaja nõuetele, nii et see esmakordselt pärast M. V. Lomonossovit tõusis taas Euroopa tasemeni.

G. F. Parrot suri suvitusreisil Helsingis 20. juulil 1852.

E. KUDU

„INFORMIINI" aitasid võita registrid ja teravmeelsus

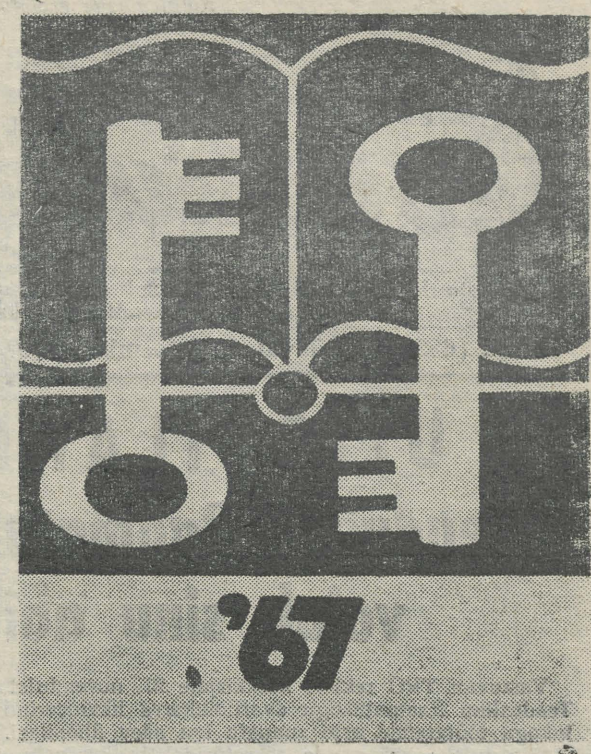

Neljapäeval, 30. novembril toimus teistkordselt ülikoolis bibliograafiakuu tähistamiseks mõeldud «Informiin», võistlus teatmeteoste kasutamise oskuses. Selle korraldas Teaduslik Raamatukogu koos TRÜ komsomoli- ja ametiühinguorganisatsiooniga.

Registreerunud oli 7 võistkonda: 2 Ajaloo-Keeleteaduskonnast, Arsti-teaduskonnast, Kehakultuuriteaduskonnast, Õigusteaduskonnast, Majandusteaduskonnast ja keemiaosakonnast. Kahjuks ei tulnud kolm viimatimainitud võistkonda kohale. Aga pealtvaatajate hulgast moodustus uus võistkond, koosseisus jurist, keemik ja füüsik. Nii et võistlus toimus viie võistkonna vahel. «Informiini» juhtis dots. H. Palamets.

Võistlus toimus 5 voorus. I — otsimise kiirus, II — otsimise täpsus, III — kümme küsimust raamatukogunduse ja ülikooli ajaloost, IV — improvisatsioon antud teemal (ettepanek Teadusliku Raamatukogu ruumiküsimuse lahendamiseks 1968. a.), V — otsimise kiirus. I voorus läks juhtima Kehakultuuriteaduskond, II voorus jõudis talle järele Ajaloo-Keeleteaduskonna I võistkond, III voorus oli KKT jälle 0,5 punktiga Arstiteaduskonna ja Ajaloo-Keeleteaduskonna võistkonna ees. IV voorus aga läks Arstiteaduskonna võistkond teistest mööda, sest nende ettepanek Teadusliku Raamatukogu praeguse olukorra likvideerimiseks — evakueerida raamatud Aruküla koobastesse — leiti kõige parem olevat, **V voorus suurendas Arstiteaduskonna võistkond veelgi oma edumaad ja võitis 18,5 punktiga, järgnesid Kehakultuuriteaduskond 14,5 ja kombineeritud võistkond 13,5 punktiga, Ajaloo-Keeleteaduskonna II sai 13 ja Ajaloo-Keeleteaduskonna I 12,5 punkti.**

Võistluse käigus ilmnes, et teatmeteoste kasutamisel **ei osata** küllaldasel määral **tarvitada registreid.** Registrid võimaldavad aga saada vastused kätte kiiremini ja mõnikord ka ammendavamalt.

Autasustamine toimus ühises kohvilauas. **Võitjad: I Arstiteaduskond (A. Liiv, S. Keer, A. Vahimets)** saavad komandeeringud ÜTÜ konverentsile väljaspool meie vabariiki omal valikul ja tuusikud Kääriku tervistavasse puhkelaagrisse ja **II Kehakultuuriteaduskond (T. Kõressaar, A. Virves ja L. Kiilma ja III kombineeritud võistkond (P. Malv Õigusteaduskonnast, A. Roos keemiaosakonnast ja J. Koni füüsikaosakonnast)** — tuusikud Kääriku tervistavasse puhkelaagrisse. Kõik võistlejad said mälestuseks väikese taskuraamatu bibliograafiakuu embleemiga.

Kohvilauas vastas Teadusliku Raamatukogu direktor Laine Peep üliõpilaste asjalikele küsimustele Teadusliku Raamatukogu praegusest olukorrast ja perspektiividest. Raamatukogusõprade hulgas on **«Informiin»** võitnud endale juba kindla koha, seda näitab kasvõi fakt, et osavõtjate hulgas oli palju «veterane» — A. Liiv, A. Vahemets, S. Keer, A. Virves, L. Kiilma, T. Kõressaar, kes kõik tahavad ka järgmisel aastal oma osavust ja teadmisi kontrollida.

E. KUDU

Raamatukogu bülletäänid

Saabunud väliskirjandusest ülevaate saamiseks annavad suuremad raamatukogud välja oma bülletääne. Alates 1960. aastast ilmub ka TRÜ Teaduslikku Raamatukokku saabunud väliskirjanduse informatsiooniline bülletään pealkirjaga «Raamatukogusse saabunud väliskirjandus».

Bülletään registreerib nii vahetuse kui ka ostude teel saadud välismaa raamatuid, samuti teaduslike asutuste perioodiliste väljaannete neid numbreid, mis sisaldavad monograafiat. Kirjed bülletäänis on paigutatud süstemaatiliselt vastavalt teaduskondadele ja varustatud kohaviidetega. Seega võib lugeja teda huvitava teose kohta andmed kohe bülletäänist soovisedelile kanda, ilma kataloogist kohaviidet otsimata.

Raamatukogu tellib ja saab välisperioodikat vahetuse teel paljudest maadest. Alates 1962. aastast hakati välja andma 1 kord aastas ka informatsioonilist bülletääni perioodiliste väljaannete kohta pealkirjaga «Raamatukogusse saabunud välisperioodika».

1962. a. ilmunud bülletään esitas saabunud välisperioodika nimetused alfabeetiliselt. Alates 1963. aastast ilmub bülletään kahes osas: esimeses osas on nimetused paigutatud süstemaatiliselt, teises alfabeetiliselt. Et vahetuse teel ei saabunud alati kõiki väljaannete numbreid, märgiti bülletäänis saabunud köited ja numbrid. 1964. aastast alates on kirjed varustatud ka kohaviidetega.

Nii väliskirjanduse kui ka välisperioodika bülletäänid on lugejatele kasutamiseks raamatukogu lugemissaalides, õpperaamatukogus ja bibliograafiaosakonnas, samuti saadetakse need kõikidesse kateedritesse ja Eesti NSV teaduslikele asutustele.

I. MAASTIK

Zooloogia kateedrist viimase 50 aasta jooksul

Oktoobrirevolutsiooni päevadeks oli Tartu Ülikooli zooloogia kateeder uurimisasutusena saavutanud kaunis tunnustatava seisukoha.

Iseseisev zooloogia ja võrdleva anatoomia kateeder loodi 1843. a., selle professoriks kutsuti akad. Baeri soovitusel Königsbergist A. E. Grube, kes hiljem sai tuntuks oma monograafiaga kolme balti kubermangu ämblikulaadsete kohta. Zooloogia muuseum eksisteeris varem, alates 1822. a., nn. naturaaliate kabinetina. Selle esimene direktor oli anatoomia professor J. F. Eschscholz, mees, kes võttis osa kapten Kotzebue ümbermaailmareisidest, kust ta tõi kaasa materjale, mis saidki selle kabineti esimesteks väljapanekuteks. Kateedris ja muuseumis töötasid hiljem mitmed väljapaistvad teadlased — professorid G. A. A. Flor (koostas Liivimaa nokaliste monograafia), M. Braun, J. Kennel (tuntud zooloogiaõpiku autor), K. E. Eichwald (zooloog-paleontoloog), devoniaegsete rüükalade leidja ja kirjeldaja H. Asmuss, mardikate uurija K. G. M. Seodlitz, ornitoloog V. C. M. Russow, akad. A. N. Severtsov. Siin õppisid muuhulgas mõlemad Middendorfid (akad. ja reisija A. T. Middendorff ning lindude rände uurimise algataja E. Middendorff), liiblikauurija W. Petersen jt.

I maailmasõja ja sellele järgnevate aastate jooksul oli kateedri elus suuri muudatusi. Sõda lõi segi kogu ülikooli elu. Hulk õppejõude lahkus sõja puhkedes Saksamaale (zooloogia kateedrist prof. J. Kennel) ja Saksa okupatsiooni eest Venemaale entomoloog G. Sumakov. Hulk varandust, sealhulgas enamik zooloogia muuseumi eksponaate, oli evakueeritud Venemaale, peamiselt Voroneži. Samal ajal küpses avalikkuses mõte luua nn. Eesti Ülikool. 1. dets. 1918 võetigi Ülikool Saksa okupatsioonivõimudelt üle Eesti võimudele. Muide, ülikooli ülevõtmise komisjoni ja uuestiavamise eelkomisjoni liikmeks oli teiste hulgas ka Treffneri gümnaasiumi õpetaja H. Reichenbach, pärastine kauaaegne zooloogia kateedri juhataja prof. H. Riikoja.

Uue ülikooli Matemaatika-Loodusteaduskonna koosseisus hakkas tööle ka Zooloogia Instituut, mis rajati senise zooloogia kabineti ja muuseumi ning zootoomia kabineti liitmisel. Instituudi ülesanne oli kooskõlas Eesti ülikooli ülesandega, nimelt ette valmistada rahvuslikku kaadrit, uurida kodumaa loomastikku, luua eestikeelne terminoloogia ja kanda teadust rahva keskele. Instituut kolis ülikooli peahoone II korruselt (praegustest füüsika ruumidest) oma praegusesse asukohta Vanemuise 46, mis hiljuti oli sõjaväe alt vabanenud. Venemaalt saadi tagasi osa evakueeritud vara, nagu zooloogia muuseumi suured topised jm. Muuseum sai poolavalikuks asutuseks.

Kogu ülikoolis püüti õppejõududeks saada eestlasi, kui aga neid ei olnud, siis vähemalt ajutiselt leppida muust rahvusest õppejõududega. Zooloogia Instituudi juhatajaks ja professoriks kutsuti tagasi prof. J. Kennel, teisele professori kohale aga valiti Peterburis õpinud J. Piiper, kellele võimaldati abiraha enese täiendamiseks algul kodumaal, pärastpoole Londonis doktorikraadi saamiseks. Paari aasta pärast sai prof. J. Piiper J. Kenneli asemel instituudi juhatajaks. Dotsendi kohale valiti oma ülikooli kasvandik H. Reichenbach-Riikoja. Prof. J. Kennel töötas kateedris kuni 1926. aastani. J. Piiper professorina või instituudi (kateedri) juhatajana kuni 1959. aastani. H. Riikoja sai 1926. a. professoriks ja oli kuni 1958. a. kateedri juhataja, olles vahepeal kaks korda dekaaniks ja 1940. a. esimeseks nõukogude-aegse Tartu ülikooli rektoriks.

1922. aastal sai kateeder endale bioloogiajaamaks Kuusnõmme mõisasüdame Saaremaal. Seal korraldati zooloogia praktikume, rõngastati linde ja sealt pärineb hulk muuseumi linnutopiseid. 1923. a. sai muuseum töötajaks — konservaatoriks hiljem tuntuks saanud ornitoloogi M. Härmsi ja entomoloogiliste kogude korraldajaks Venemaalt tagasi tulnud G. Sumakovi.

Zooloogia kateedri esimesi edusamme soodustas väga see, et kodanliku Eesti ülikooli esimene rektor prof. H. Koppel oli bioloogiliste huvidega ja aitas zooloogide üritustele meeleldi kaasa.

Aastatel 1922—1940 oli kateedri koosseisus ligikaudu 11 inimest (2 prof., 4 õppejõudu, 3 inimest abiõppepersonali ja 2 teenijat). Kokku töötas instituudis sel perioodil lühemat või pikemat aega umbes 25 inimest, nende seas antropoloog prof. J. Aul, histoloog prof. L. Poska-Teiss, entomoloog, praegune Eesti NSV TA akad. H. Haberman, E. Reinwaldt, A. Jüris, J. Lepiksaar, V. Zelnin, V. Voore, M. Leppik jt.

Loenguid peeti mitte üksnes tulevastele bioloogidele, vaid ka arstidele, veterinaaridele, agronoomidele ja metsateadlastele. Lõpetajaid oli algul üsna vähe. 1929. aastani lõpetas ülikooli kõigest 10 zooloogi, neist 5 magistrina (näit. A. Vaga, J. Aul, E. Reinwaldt).

Üldiselt oli teaduslik tegevus kodanlikul ajal zooloogia kateedris nagu teisteski ülikooli allasutustes tagasihoidlik. Siiski kolmel alal saavutas Tartu ülikooli zooloogia instituut tol ajal märkimisväärseid tulemusi: ornitoloogias (prof. J. Piiper, M. Härms jt.), — Eesti linnuriiki oli naabermaadega võrreldes üsna hästi tundma õpitud, limnoloogias (prof. H. Riikoja jt.) — Eesti järved olid kodanliku aja lõpuks paremini tuntud kui naabermaade omad ja antropoloogias (prof. J. Aul). Kateedri peamiseks teeneks kodanliku aja algaastail tuleb pidada eestikeelse zooloogilise terminoloogia väljatöötamist ja eestikeelsete käsiraamatute avaldamist. Viimaseid kasutatakse praegugi.

II maailmasõja ajal sai kateeder jälle tugevasti kannatada. Hulk inventari ja muud materjali hävis juba 1941. a., kuid saksa okupatsiooni ajal midagi ei täiendatud, isegi artikleid ei avaldatud ega peetud teaduslikke ettekandeid. Sõja lõpuks oli hävinud ka muuseumi eksponaate (näit. märgpreparaadid kaladest jt. piirituses olid osalt kuivaks joodud). 1941—1944 muutusid kateedri nimetus ja struktuur korduvalt, kateedri töötajad vaheldusid, põhikoosseis aga jäi enam-vähem endiseks.

1945. a. loodi Zooloogia Instituudist kaks kateedrit — selgrootute zooloogia ja hüdrobioloogia kateeder (juh. prof. H. Riikoja) ja selgroogsete zooloogia kateeder (juh. prof. J. Piiper). 1950. a. liideti nad jälle ja sellisena on ta püsinud tänaseni. Zooloogia muuseum läks 1947. a. Eesti NSV TA Zooloogia ja Botaanika Instituudi alluvusse, 1964. a. aga tuli kateedrile jälle tagasi. 1945. a. rajati limnoloogia laboratoorium, mis kateedrite liitmisel likvideeriti. Piirk-

(Järg lk. 3)

Uut teatmekirjandust

Что читать по НОТ. Библиографический указатель литературы 1962—1967 гг. Москва 1967. 89 lk. (767 nim.).

Р. Ригер, А. Михаэлис. **Генетический и цитогенетический словарь.** Перевод с немецкого. Москва 1967. 607 lk.

А. П. Терентьев, Л. А. Яновская. **Химическая литература и пользование ею.** Москва 1967. 327 lk.

Справочник профпатолога. Ленинград 1967. 419 lk.

Здравницы профсоюзов СССР. Курорты, санатории, пансионаты и дома отдыха профсоюзов. Москва 1967. 528 lk.

Zooloogia kateedrist

(Algus lk. 2)

tsoonis oleva Kuusnõmme bioloogiajaama tegevust ei saadudki pärast sõda enam taastada. Lühemat aega kuulus kateedrile Puhtulaiu bioloogiajaam, 1949. a. asendati Kuusnõmme Vellavere, hiljem Kvissentali bioloogiajaamaga, see aga anti üle teisele kateedrile. Bioloogiajaama teaduslikeks töötajateks kateedris olid algul E. Kumari, hiljem. V. Želnin.

Kateedri ja muuseumi koosseis oli 1944. a. 11 inimest (neist 4 õppejõudu), 1949. a. oli kahe kateedri koosseis ilma muuseumita kõige suurem — 17 inimest (neist 6 õppejõudu). Praegu on liitkateedris 10 inimest, peale selle muuseumis 8 töötajat. Üldse on sõjajärgsel perioodil zooloogia kateedris töötanud 38 inimest.

Kateedri teaduslik töö on Tartu Riikliku Ülikooli ajal liitkateedri kohaselt olnud üsna mitmekülgne. Selgrootute zooloogia osas töötatakse peamiselt kahel alal — hüdrobioloogias-ihtüoloogias ja entomoloogias. Hüdrobioloogias-ihtüoloogias (tööde juhendaja algul prof H. Riikoja, hiljem dots. J. Ristkok) alustati 1947. a. Emajõe basseini veekogude kalamajanduse aluste uurimist, 1951. a. aga Eesti NSV järvede, eriti Võrtsjärve hüdrobioloogilist uurimist. On töötatud rannikumerel, uuritud mitmeid kalaliike, noorkalu, kalade fenoloogiat, paljusid veeselgrootute rühmi. Vanemlaborandi I. Lissenko artiklid vesilestadest on tuntud väljaspool Nõukogude Liidu piiregi. Entomoloogid tegelevad mitmete putukarühmadega, eriti kahetiivalistega ja liblikalistega. Dots. H. Remm on kirjeldanud mitukümmend uut habesääsklaste liiki ja koostab originaalseid putukate välimäärajaid.

Ka selgroogsete zooloogia vallas töötatakse peamiselt kahel alal — nendeks on antropoloogia ja terioloogia. Antropoloogias on suureks panuseks prof. J. Auli poolt koostatud «Eestlaste antropoloogia» (1964). Praegu tegeldakse eriti kooliõpilaste füüsilise arengu uurimisega. Terioloogiline töö (juhendaja dots. H. Ling) algas tõhusamalt 1964, terioloogid uurivad eeskätt jahimajanduslike ulukite bioloogiat. Algust on tehtud loomafüsioloogiliste ja histoloogiliste töödega (v.-õpet. S. Aul). Kui kateedris töötas veel prof. J. Piiper, tegeldi siin üsna palju ka ornitoloogiaga.

Juba ligi 10 aastat täidetakse zooloogia kateedris lepingulisi töid. Täidetud on lepingud peledi ja noorangerjate, Emajõe vanajõgede jt. uurimiseks, praegu täidetakse 6 lepingulist tööd (ca 42 000 rbl. ulatuses), peamiselt jahimajanduslike ulukite ja hoonekahjurite uurimiseks. Tugevasti on laienenud zooloogia muuseumi töö — teaduslike ja vaatekogude täiendamine, viimaste ajakohasemaks kujundamine ning NSV Liidu fauna kohta eksponaatide muretsemine. Selleks on seni tehtud 7 ekspeditsiooni (Kamtšatka, Kaug-Ida jt. ekspeditsioonid). Muuseumis on üle 55 000 eksponaadi, külastajaid aga ca 30 000 inimest aastas. Zooloogia kateedris on aspirante olnud 7 (neid valmistab zooloogia alal ette rohkem ENSV TA Zooloogia ja Botaanika Instituut). Kateedri liikmed on seni koostanud 6 vihikut TRÜ toimetisi, peale selle aga avaldavad nad oma töid ka mujal, eriti Loodusuurijate Seltsi väljaannetes.

Praegu valmistatakse zooloogia kateedris ette bioloogia ja keemia õpetajaid ning erialateadlasi 4 alal — hüdrobioloogia-ihtüoloogia, loomaökoloogia, entomoloogia ja füsioloogia. Peale tulevaste bioloogide kuulavad kateedri loenguid (neid on üle 20) geograafid, arstid ja stomatoloogid. Sõjajärgsel perioodil on kateedris väljaõppe saanud 132 zooloogi (38 ihtüoloogi, 20 hüdrobioloogi, 16 ornitoloogi, 15 terioloogi, 11 antropoloogi, 10 entomoloogi jt.), kes praegu töötavad kas õpetajaina, õppejõududena või teaduslike töötajatena.

1946. a. alustas kateedri juures tegevust zooloogia ring, kes on peale muu korraldanud ekspeditsioone mitmesse paika Eestis loomastiku uurimiseks ja koostanud kaks üliõpilaste zooloogiliste tööde kogumikku.

Zooloogia kateeder jätkab edaspidigi teaduslikku tööd senistes suundades, eriti püütakse süvendada loomafüsioloogilisi uurimusi. Perspektiivis on veel kujundada välja probleemlaboratoorium loomsete ressursside uurimiseks. Zooloogia muuseum aga valmistab ette oma 150 aasta juubelit, kuhu on oodata hulk külalisi ka välismaalt.

J. RISTKOK

Autoril on sümpaatsed mured

Ly Seppel lõpetas sel kevadel meie ülikooli Ajaloo-Keeleteaduskonna eesti keele osakonna. 1965. a. ilmus noorte autorite kassetis tema esikluulekogu «Igal hommikul avan peo». Nüüd on Ly'l valmis uus käsikiri, mida arutati esmaspäeva õhtul Tartu Kirjanike Majas.

Põhiretsensendiks oli J. Kaplinski, kes võrdles esmalt uut käsikirja esikkoguga. Ta leidis, et kassetivihiku algajaliku konaruse ning valiku juhuslikkuse kõrval on uuel käsikirjal eelis: temaatikat ühendav joon — autori püüd kodumaasse süveneda. Ly Seppeli aastane Bakuus viibimine ja luule tõlkimine on ta arengule positiivselt mõjunud.

J. Kaplinski rääkis huvitavalt mitmetest luuleteoreetilistest probleemidest ning pidas käsikirja üheks olulisemaks puuduseks kirjutamisoskuse varjujäämist nägemisoskuse kõrval. Filoloogist luuletajat alati ähvardavast lugemuse mõjust kõneldes leidis J. Kaplinski kõige enam autori lähedust arbujaile. Selle arvamuse vastu seisis Ü. Tonts. I. Luhaäär arvas, et käsikirjas on mõndagi rohkem kaasaegsemat, mida arbujatel ei saanudki olla — just sotsiaalsete teemade osas.

J. Kaplinskil oli pretensioone Ly Seppeli luuletuste riimide suhtes. Ta ütles, et autorile tuleb kahjuks nende ebapuhtus (kui võrrelda arbujate klassikaliselt puhaste riimidega). Ta pidas L. Seppeli laadile sobivaks riimidest hoopis loobuda. A. Kaal arvas reeglit — kas puhas riim või absoluutne vabavärss — mitte kehtivaks ning luges selle nõudmist keele vaesestamiseks, toetudes V. Adamsi irdriimi teooriale.

J. Kaplinski ei lugenud õnnestunuks mütoloogiliste kujundite sissetoomist, kuivõrd nad pole kooskõlas soomeugrilase, kaasa arvatud autori loodusesse suhtumisega. Sellele oli vastuseisjaid terve hulk. A. Hiir pidas Paani, metshaldjaid jt. mütoloogilisi olendeid eri funktsiooni kandjaiks kogus, arvates, et need kujundid väljendavad autori austavat suhtumist loodusesse ega tundu võõrad.

A. Suuman ja K. Kurg pooldasid samuti mütoloogilise elemendi sissetoomist, nõudsid aga selle orgaanilist ühtesulamist autori kui luuletajaisiksusega.

H. Siimisker pidas lausa oluliseks tee leidmist tontide ja nõidade juurde tagasi, sest usk neisse on maailmakirjanduses kindla koha leidnud. H. Siimisker pidas tänapäeva luuletajale väga raskeks püsida esimese kümne hulgas, sest luule tase ja lugejate nõudlikkus on lausa hirmuäratavalt tõusnud.

Käsikirja tugevamad luuletused olid J. Kaplinski arvates (+ enamuse nõusolek) Nazım Hikmetile pühendatud «Pääsukesed, teate ju küll...», «Iuuletus luksumisest», E. Laido tõstis emotsionaalsuse poolest esile eriti tsüklit «Tähtede langemise laulud» ning «Kahlad üle hangejoome».

Lahtisi otsi jäi arutelul palju. Põhilise saaks kokku võtta J. Eilarti sõnadega: «Autoril on sümpaatsed mured».

Õhtu ise oli sümpaatne selle poolest, et autorile ei tehtud hinnaalandust. Sõnavõtud olid avameelsed ja ausad. Nii on see Tartu NAK-is viimasel ajal ikka olnud.

SIRJE KIIN

Ly Seppel

*

Kahlad üle hangejoome,
üle tuisand Toome.
Kõik, mis käes ja kõik, mis tuleb,
koos ses valges joones.

Vaher puistab valgeid tarju,
selg ei otsi tuulevarju,
ja need külmavalus jalad
paigal seisma veel ei harju.

Veel ei müü ja veel ei tingi,
ainult saad ja ainult kingid.
Elad alles kohvri otsas,
suudled pargipingil.

Süda täis veel õiteähmlust,
kõrvalt vaatad käsikähmlust.
Ainult aate pärast kargad
sekka keset rähmlust.

Kaugel kas veel mõte: harju!
Ära vastutuulde karju!
Oma armastuse, aated
millal tirid tuulevarju?

Pääsukesed teate ju küll Türgimaad pidage vähe üks mees Nazım nimi läks ära ta muretses kodumaa pärast Istanbuli pärast poja pärast ta ütles ära minnes jätan ukse lahti vaata vahetevahel sisse Mehmedil on sündinud poeg Istanbulis on vihmade aeg ta jättis selle mulle tuhat toimetust ja nüüd veel see mure ka kui lähete öelge Selâm Nazımdan Sana selâm uks on lahti ta ise on välja läinud ta muretses selle asja pärast

Uut teatmekirjandust

С. Я. Бродская. **Публикации текстов А. М. Горького в СССР** (1959—1963). Библиографический указатель. Москва 1967. 254 lk. (1544 nim.).

Литературоведение в Поволжье. Библиографический указатель трудов литературоведов. (1953—1964 гг.). Саратов 1967. 118 lk. (1321 nim.).

Н. М. Занд и В. А. Эльвова. **Художественная литература стран Африки в Советской печати.** Библиография русских переводов и критической литературы на русском языке. 1958—1964. Москва 1967. 176 lk. (1989 nim.).

Фразеологический словарь русского языка. Свыше 4000 словарных статей. Москва 1967. 543 lk.

Ю. Вайнкоп, И. Гусин. **Краткий биографический словарь композиторов. Вып. I.** Классики русской и зарубежной музыки и современные зарубежные композиторы. Ленинград 1967. 265 lk.

Выставки советского изобразительного искусства. Справочник. Том II 1933—1940 гг. Москва 1967. 582 lk.

Научная медицинская литература СССР. Указатель книг и статей за первое полугодие 1963 г. Москва 1967. 1064 lk.

Б. А. Быков. **Геоботаническая терминология.** Алма-Ата 1967. 167 lk.

MÕLK KAHEPUUDASEL SANGPOMMIL

ÄRMAN POE

Seiklusromaan üliõpilaste elust autori illustratsioonidega

Esimene anne

● unustatud Sisemine Hääl ● fluorograafi minna ei tule ● neli polüglotti ja viies ● Poomvill näeb rohelist tähte ●

Oma loo alguses unustasin ma märkimata, et Aivo Poomvilla näol on meil tegemist mehega, kes omab Sisemist Häält. Viimase individuaalsesse karakteristikasse võiks märkida, et ta on pinisev, minoorse alatooniga, kannab salatilehekest kolmandas nööpaugus ja armastab vahel ära käia.

Aivo Poomvill astub peahooneesisele, et minna ülikooli kohvikusse.

«Äkki tuleb fluorograafi minna ja sa ei teagi. Stipp, poisu!» sosistab Sisemine Hääl ja Poomvill astub pikema jututa sammaste vahelt sisse. Ta uurib teaduskonna kuulutustetulba hoolega otsast otsani läbi.

Fluorograafi minna ei tule. Võid õppida suahiili keelt. Neljapäeval kella 16.00—18.00.

Sisemist Häält kirudes väljub Poomvill peahoonest. Trepi ees puutub talle ninna üks veider võõras lõhn ja talle meenub, et see on sama lõhn, mis teda dotsent Kreisi juurest ladina keele eksamilt tulles oli häirinud. Peahoone korsten ajab musta tossu välja.

«Mis eriline põletusaine see on, mis nõnda lõhnab?» pärib Aivo Poomvill koristajalt.

«Rahva raha põleb,» vastab see. «Kuidas?»

«Iga sessiooni eel ja ajal on põleva raha lõhna tunda,» seletab mutike kannatlikult.

Koristaja läheb minema ja Aivo Poomvill seisab ikka samas kohas ja häbeneb. Sisemine Hääl keksleb ta ees, teeb etteheiteid ja enesekriitikat, noomib, käsib ja keelab, piitsutab, paljastab ja naelutab (H. P.), endal toon nii tuttav-tuttav, justkui oleks ta mitte Sisemine, vaid Noorte.

Kohvik on lohutav paik! Tuju on parem ja maailm ilusam. Üks tütarlaps on parajasti peegli ees, töötab kibedasti kammiga ja näeb välja nagu ehmatanud lumeinimene. Üleval oigab pensionäride orkester. Aga mis peamine — kõigest on tunda, et elatakse t ä h e a l l ...

Poomvill tunneb, et suuri asju on sündimas. Ta saab lahkelt Boriss Andrejevitš Kony'lt tassi kanget tulist kohvi ja ostab Sisemisele Häälele kilupiruka ja astub tantsiskleval sammul kaminasaali. Orkester alustab:

Näita, kallim, pusta võlu
kaunimat, mis pakub elu...

Seemisnahkset sussi heldinult vastu rinnakorvi surudes istub Poomvill aknaalusesse lauda. Laud on reserveeritud.

Lp. sm. Änilane
loeb Poomvill klaasi alla pistetud silti. Küüned klaasiääre ja lauaranди vahele ei mahu. Poomvilla tähelepanu köidab värvikas laudkond otsaseinas: neli komi-sürja polüglotti peavad viienda, petserlase, sünnipäeva. Laua otsas istub sünnipäevalaps, õhukese nina ja vangistavalt musta silmavaatega tuntud iseõppija Satakieli, Isaac Satakieli.

Meenutades üht eesti kirjanikku, lisatagu, et mõlemad laua peal sädelevaist karahvinidest on neid, milles ei ole vesi. Keegi neljast astub orkestri juurde, sosistab midagi viiulile ja minuti pärast tuleb: «Sind tervitan.» Ja pärast:

Palju aastaid!
Palju aastaid!
P-a-a-alju a-a-astaid!

Selle asja peale tuleb sünnipäevalapsele suitsutuju, ta lööb pintsakuhõlmad laiali ja sina, minu aeg! — Poomvilla silmade ees lööb uduseks: pintsaku sisetaskus, BT kõrval, on valge seemisnahkne sussike. Asi hakkab vägisi kolmnurka kiskuma.

Nagu unes näeb Poomvill, kuidas sünnipäevalaps tõuseb ja saalist välja läheb. Poomvill järgneb talle. Et Satakieli on muulasi ja parajasti ametis eesti keelega, pealegi just selles faasis, kus õppija oma mistahes tegevuse või mõtte häälduslikult poolvaljusti fikseerib, saadab teda kõikjal lakkamatu pomin. Ometi ei õnnestu Poomvillal ühtainust lausekatketki kinni püüda, küll arvab ta kuulvat üht nime. See kõlab nagu Eva või Jawa või ...

Satakieli astub tualettruumi. Poomvill läheb järele. Kabiinist kostab pominat ja puhtast delikaatsustundest pöörab Poomvill pisut kõrvale. Ta näo kohal on ventklapp valla õõtaevasse ja otse silma sisse sirab roheline kuueharuline täht.

Asjasse põrmugi selgust saamata jõndib ta selsamal kombel — varvas kannas — üles tagasi! Saalidest oleks aga vahepeal nagu marutuul läbi käinud — kedagi pole enam. Ja täiesti vaikne.

Äkki jõuab Poomvillani üks kummaline hääl. See on niisugune hääl nagu kella tiksumine, mida ei kuule, kuid mis on kogu aeg olnud: akna all, lainetas üminal midagi elusat, tuhatsuist. Oli nagu oleks meri õue tulnud. Sähvatasid tuled ja äkki lõi Poomvillal pea selgeks.

Täna algavad Tartu üliõpilaspäevad!

Nüüd alles taipas Poomvill, kui väga pidi võluv tundmatu kõiki ta meeli vallanud olema.

Satakieli oli kadunud. Sisemine Hääl, kes vahepeal oli nagu ära olnud, käsutas: «Mine sekka, Poomvill!»

süda, kui sa kivist ei ole ● siit pead t e m a leidma ● Juhilla ● küll matavad ● pandimaja koer ●

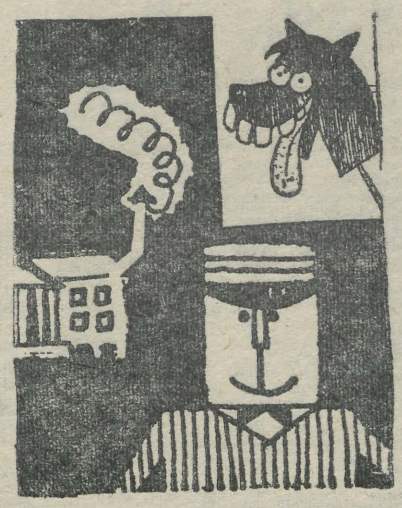

Peahoone ees tungles määratu inimmass. Süüdati tõrvikuid. Otse Poomvilla ees hoidsid mureliku näoga rebasepiigad plakatit: «Kõik vanatüdrukud tanu alla!» Tõrvalontide valgel olid kõik kohad niisugust sõstrasilmalist ilu täis, et süda, kui sa kivist ei ole...

Aga Aivo Poomvilla süda oli peaaegu kivist. «Siin ja, siin pead sa t e m a leidmal» kinnitas Sisemine Hääl.

Keegi norskas Poomvillale kõrva ja kohe tuli suur valge hobusepea. Lausa näkku kõõritas umbusklikult lilla silm, tillukesed tuletäpid tumedal pupillil. Pea kohal ütles keegi kursusekaaslase Mattias Raba häälega: «Tere Poomvill!»

See oli tõepoolest koolivend oma Juhillaga. Raba käib ratsutamas ja tal on alati Juhilla jaoks mapis kamakas kuivanud vormileiba. Mattias on muhulane. Kui ta ühele Kihnu tüdrukule kord ütles, et nad võiksid oma leivad ühte kappi panna, küsis kihnlane neli tundi mõtlemisaega ja ütles tagatipuks ära.

«Ju seal kapis need Juhilla leivad saavad olema, mis muud,» oli tüdruk arvanud ja kursus toetas.

Aga praegu tundis Poomvill, et siin võib olla lahendus. «Sa ei tohi Juhillat silmist lasta!» keelas Sisemine Hääl. «Veel enam. Rom Juhilla selga, näed paremini. Ta on l ä h e d a l.» Aga Poomvill polnud elades hobuse selga saanud.

«Mattias,» palus Poomvill. Teine kummardus jalustes.

«Ära kaugele mine, mul on sind väga vaja.» «Ots on maas,» oleks ta peaaegu lisanud. «Olgu,» lubas muhulane pikemalt küsimata, sest muhulased üldse ei küsi enesestmõistetavaid asju ja kappas kolonni pea juurde.

Rongkäik hakkas liikuma. Noored hääled vedasid ühetoonilist viisi nagu ikkes härjad. Paistis, et jalge all on nätske savi, ees — sügisene soo ning peakohal — tinane taevas. Ja sõnad kaebasid:

Kui on jõudnud sügise,
kolletavad lehed.
Salatung siis vägise
Tartu kannab mehed.

«Küll matavad,» nurises Sisemine Hääl.

Tõrkumata voolas tulejõgi tänava kivisängi. Rahvas juubeldas, londid lehvisid. Pandimaja ülemise korruse aknast ütles üks peni oma isikliku arvamise hulka. Riia maanteel oli silt: «Pea määrust, muidugi oled all!» Kõik pidasid.

Keset sõiduteed oli kukkunud üks tossav ja leegitsev kilukarp. Melanhoolselt silmitses Poomvill kõiki neid kauneid neiujalgu, mis tulest ohvrimeelselt üle ja mööda astusid, kuid ometi ei leidnud nende hulgast ainukest paari, mis oleks väärinud imepärast sussikest.

(Järgneb)

Vana Inglismaa noor nägu

Portobello Road on üks Londoni huvitavamaid tänavaid, kus kõige ebatavalisem eksisteerib kõrvuti kõige igapäevasemaga. Korvidega koduperenaised, ümbritsetud lastest, teevad rahulikult sisseoste, samal ajal kui tänavanurgal seisab habemik noormees lillas keebis. Tema pikad juuksed ja lakitud küüned on ühtviisi hoolitsetud ning ta müüb möödujaile ajakirja «Process». Kõiki kutsutakse ühinema jumaliku «seksi trioga» — Saatana, Jupiteri ja Jehoovaga. Kui küsida, kes neist on kõige tähtsam, vastab ta, et see sõltub maitsest. Tema ise näib küll pigem saatanlikuna. «Process'i» lugedes võib teada saada, et Saatana poolehoidjad armastavad üle kõige kaost, katastroofe, surnuaedu, sidruni koorealust kihti, liiderlikkust ja Boris Karlofi filme. See eraldab neid Jehoova poolehoidjaist, kes eelistavad Radio-Caroline'i saateid, teraviljahelbeid, suurusehulle, tööd ja tegevust, ning Jupiteri jüngreist, kes kalduvad türklaste, raha, päikese, mustikate, iharuse ja anarhia poole.

Noormees tänavanurgal pole siin ainuke omataoline. Turu ümbruses võib näha veel umbes poolt tosinat lillat keepi, kes püüavad «Processile» langevat tähelepanu jagada *Päästearmee* ja *anarhistidega. Päästearmeel* on kaasas suur kassa, pasun ja plekktaldrikud. Ta teeb kohutavat moraliseerivat müra, mis põrkub üsna jumalakartmatule ükskõiksusele. Anarhistid, punane rätik hooletult kaela seotud, jagavad üleskutseid riigi lammutamiseks, hoiatavad inglasi, et nad on muutumas primitiivseks karjaks, ja tuletavad meelde, et peaministrid, rabid, politseinikud ja piiskopid tahavad rahvast pasteeti teha.

Samas tuhnivad rahatud *hipid* vanakraamikaupmeeste kaltsudes, et riietuda odavamini, kui seda võimaldavad moekauplused. Vanad õhtukleidid, boad mitmevärviliste sulgedega, kulunud kasukad, broderiiga pluusid möödunud sajandist, iga liiki peakatted mehhiko sombreerost india armee kiivrini, kunstlilled, žabood. Tütarlapsed kannavad boasid, noormehed eelistavad kasukaid.

Tänavat mööda astub paraadsammul leopardinahkses kostüümis mees, seljal Briti lipp, mille keskel on suur avatud silm lillast plastikust ripsmetega. Allpool kiri «Valva, Inglismaa, impeeriumi!».

Välismaalane märkab seda, londonlane ei pilguta silmagi. Isegi kui roosa elevant ratsutaks Picadilly'l, ei teeks londonlane vist sellest numbrit. *Hipid* ja nende sõbrad peaksid seda preparaadi LSD abil saavutatud efektiks, normaalsed inimesed arvaksid, et elevantidel, isegi roosadel, on õigus elada, niisiis ka ratsutada...

London on alati olnud linn, kus kõik on võimalik. Praegu on tema noorenemine jahmatamapanev. Traditsiooniline Inglismaa — kõvakübarate, luksusautode, väikeste koertega lady'de ja kahekordsete bussside Inglismaa on veel siin. Kuid noorus on vallutanud tänava ja muudab kogu linna näo.

Palju räägitakse *hippidest*. Neile, kes peavad jahti sensatsioonile, on teatraalse välimusega hipid vaatamisväärsus. *Hipid* ise näitavad end publikule meeleldi.

Kogu inglise noorsoo seast on *hipid* ainult üks osake, mis küll torkab silma, kuid mille tähtsus on märgatavalt väiksem. *Hipid* oma põlve külge seotud siidrätikutega, amulettidega, lillevanikutega kaelas, lehvivate pükste ja lameevestidega ei väljenda Inglismaa ümberkujunemist. Tõeline ümberkujunemine algas miniseeliku massilise ilmumisega tänavale, kooli, kontorisse, metroosse.

Noorus otsib oma teid ja tal on usku nende leidmisse. *Hipid* aga on nagu baromeeter, mis näitab nooruse «temperatuuri». Nad on nooruse karikatuur. Arenenud samal pinnal, aitavad nad mõista kogu inglise noorust.

Hippide liikumine sündis Ameerika Ühendriikides San Franciscos. Kahe aastaga suurenes seal nende arv 10000-lt 200000-le. Vaatamata märkimisväärseile erinevustele, mis tulenevad sotsiaalsest miljöödst, on neil teatud sarnasus hollandi provoodega, kuigi hippide liikumine on silmnähtavalt progressiivsem ja poliitiliselt edumeelsem. See liikumine põhineb vägivallavastasel ja üleüldise sallimuse printsiibil ning võetakse kokku loosungis «Make love not war» (armastage, ärge sõdige). Hipi arsenal koosnebki lilledest, et neid kinkida kõigile enda ümber (kaasa arvatud politsei, kes tihti ajab laiali nende meeleavaldusi) ja pappmaskidest, mis kujutavad naeratavaid suid — üleüldise heatahtlikkuse väljendusena.

Hipism nõuab täielikku vabastamist igasugusest seksuaalsest keelust ja isiku täielikku tegutsemisvabadust, vabadust kasutada marihuanat, LSD-d ja teisi narkootikume.

Oma tekke algusperioodil oli hipism progressiivne liikumine: noored taunisid ameerika eluviisi koos kõige sellega, mida see kaasa toob — dollarikultust, sõda Vietnamis, segregatsioonipoliitikat.

Ületanud Atlandi ja maabunud Inglismaal, leidis hipism eest osaliselt samad tingimused, milles ta oli tekkinud: moraalne silmakirjalikkus, raha võim ja jälle — sõda Vietnamis.

Põhinedes peamiselt üksikisiku protestil, ei saanud hipism viia tõsiste tulemusteni. Hippide karjainstinkt, nende püüd luua primitiivseid sugukondi ei andnud veel liikumisele struktuuri. Sellest tulenevad ka lapsikud tendentsid liikumises ning orientalismis kobamine. Biitlid, vaatamata oma tulendile, on selles suhtes hea näide. Ülekülvatud lilledest ja armuavaldustest ning olles ülistanud marihuana tarvitamist, said nad «ülima müstitsismi» propageerija, hindu Mahavisti Maheshi õpilasteks. Koos oma ilusate abikaasadega ekslevad nad pseudofilosoofias, olles öelnud vabatahtlikult lahti reaalsusest ja tegeliku elu probleemidest. See on pigem põgenemine kui võitlemine ning sellega ütlesid nad lahti suurest osast oma publikust.

Ei ole ülearune lisada, et hipismiga kaasnes suurepärane kommerts. Hipi-mood tõi miljoneid neile, kes oskasid selle üle sisse seada rahalist kontrolli. Üldiselt ei puudu hipil raha. Hipism värbab endale liikmeid jõukatest klassidest, sest hipi eluviis on kallis lõbu. Juba üksnes LSD pole odav kaup.

Narkootikumi idealiseerimine on hipi eetikas kõige tähtsam ja ka kõige ohtlikum külg. Kõige kuulsamadki ülikoolid — Oxford ja Cambridge — ei ole sellest viirusest vabad. Ühes vanemas kolledžis, kus õpib inglise prints Charles, oli juhtkond sunnitud tegema hoiatuse, et narkootikumide tarvitamine toob kaasa kolledžisiseste ja kriminaalsanktsioonide rakendamise.

Ja ülejäänud inglise noorus?

Kõik noored ei ole *hipid*, kuid nad protesteerivad samuti omal viisil valitseva silmakirjalikkuse vastu. Wilsoni poliitika ei jää puutumata. Noored ei kaldu konservatiivide poole, sest nad ei andesta valitsusele Vietnami sõja toetamist ja järeleandlikkust kapitalistide erahuvidele. Impeerium ja kõik, mida see kaasa toob, määrab elu- ja mõtteviisi. Noor Inglismaa võitleb selle eest, et end sellest vabastada.

Noorust ei saa eraldada keskkonnast. Inglismaa tõeline jõud — see on kõigepealt hästiorganiseeritud töölisklass ja noorus. Kõik noored ei kasuta hippide meetodeid, nad on leidnud oma originaalse võitlusvormi.

Chelsea's, Londoni Montparnassil, annavad noored etendusi üldpealkirjaga «Hurraa, Ameerika!». Selle ameerika näidendite festivali kõlajõud osutus nii suureks, et üritus sai varsti tunda tsensuuri kõikvõimsat survet. Tegevus seisneb siin reeglipärases Johnsoni-Ameerika hukkamõistmises kõigis tema erinevais väljendustes — Vietnamist homoseksualismini. Ja kuigi etendused keelati ära, on saal igal õhtul rahvast tulvil: etenduste perioodiks on teater muudetud lihtsalt eraklubiks, et tsensuur ei saaks vahele segada ... Kui «Hurraa, Ameerika!» etendamine lõpetatakse, saab klubist jälle tavaline teater.

Ajalehest «Humanitè» tõlkis lühendatult KAJA SAMOSON, IV kursuse prantsuse filoloog

Mõnda Karjalast

Karjala — see nimi meelestab meid turistlikult: järved, kaljud, metsad. Mis veel? Algkooli lõpul sai liiduvabariikide arv meile komistuskiviks: on Karjala ka või ei ole... kord sai nagu õpitud... Õpetaja vist ütles vahepeal, et Karjala on nüüd autonoomne liiduvabariik Vene NFSV koosseisus.

Umbes niisugused on meie teadmised Karjalast, aga kuidas elab hõimurahvas, kuidas elab Karjala noorus?

Kõrgemaid õppeasutusi on Karjalas kolm: Petrosavodski ülikool, pedagoogiline instituut ja konservatoorium. Neist ühes, ülikoolis nimelt, on soome osakond saja üliõpilasega (Karjala algkoolides toimub õppetöö vene keeles, soome keel on alles viimastel aastatel vabatahtliku ainena kooliprogrammi võetud), need on soome keele oskajad, kes viis aastat tagasi asutatud soome filoloogia osakonnas saavad ettevalmistuse tõlkidena töötamiseks. Väiksem osa neist läheb pedagoogideks. Paljud sõidavad turismigruppide ja delegatsioonidega kaasa küll Soome, küll Kislovodskisse, küll Krasnojarskisse, selle järgi võib öelda, et soome osakond on omamoodi priviligeeritud.

Suurt tähelepanu on osakonnas pööratud soome ja karjala kirjanduse õppimisele. Karjalas tegutseb kirjanikke paarikümne ringis. Petrosavodski kirjanike majas on ka Karjala ainsa soomekeelse ajakirja «Punalipp» toimetus. Ajakirja keskmine tiraaž on 7000 eksemplari. Meil Tartuski võib vahel ajalehekioskist seda ajakirja osta. Peale selle ilmub veel soomekeelne vabariiklik ajaleht.

Petrosavodski ülikool on noor — asutatud 1940. a. Juba pealiskaudselgi tutvumisel võib märgata üliõpilaste suurt ülikoolisisest aktiivsust — hoogsalt töötavad nii isetegevuslikud kui teaduslikud klubid. Turismiklubi on käinud Baikali tagagi.

Kuid püüd sekkuda ühiskondlikku ellu näib olevat meie komsomoliaktivistidel suurem.

Meie üliõpilaspäevadele sõitis Karjalast kolmeliikmeline delegatsioon.

I. LUHAÄÄR

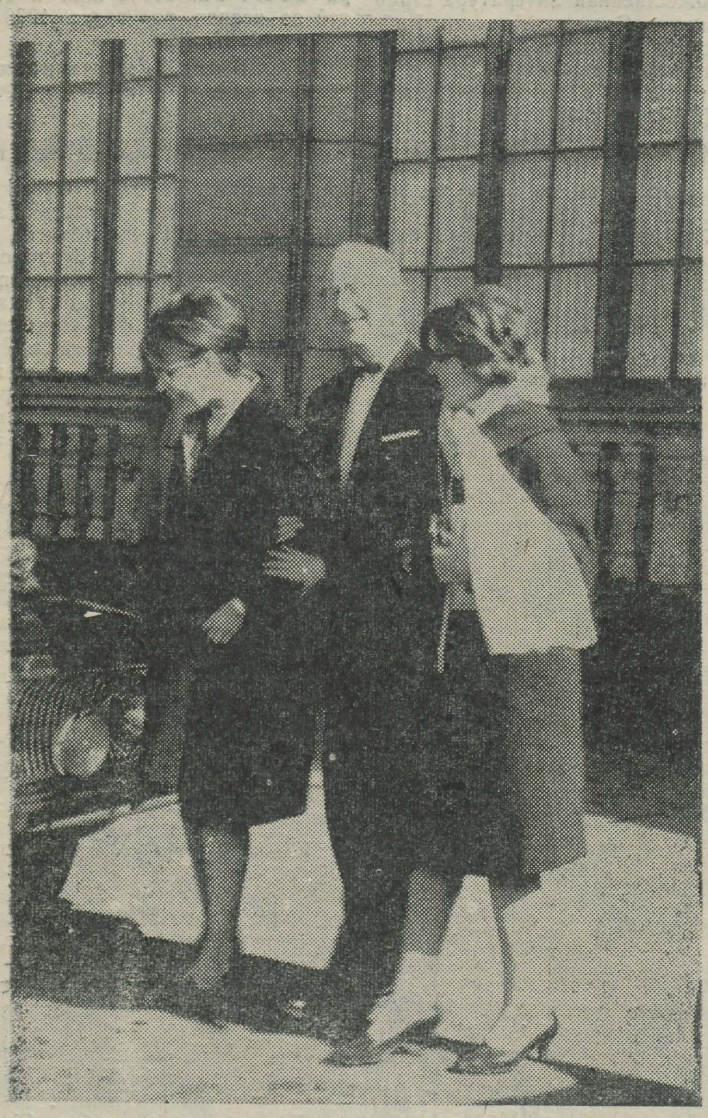

Soome filoloogid külas kirjanik M. Larnil.

Kirjandushuviline!

Kui tahad mõtteid vahetada ühe originaalsema teose üle kaasaegses eesti kirjanduses ja saada vastust küsimustele

● *Kas iidne regivärsivorm võimaldab luua luulevääartusi ka tänapäeval?*

● *Kas kauge mineviku eesti talupoja elukujutus saab sisaldada kirjanduslikku aktuaalsust ka tänapäeval?*

● *Milles on rahvaluulepärandi tugevad ja nõrgad küljed?*

siis astu 15. dets. kell 18 pedagoogika auditooriumi, kus toimub ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi koosolek. Arutlusele tuleb A. Annisti poeem «Lauluema Mari» (1966). Lühiettekannetega esinevad eesti kirjanduse ja rahvaluule erialade üliõpilased.

Eelinformatsiooni korras: kevadsemestri algul korraldab kirjandusring ajalooringiga kahasse vaidlusõhtu ajaloolisest romaanist, kus arutlusele tulevad järgmised teosed: Ivanov «Iidsete aegade lood», W. Bredel «Vitaalivennad», V. Beekmann «Kurbade kivide linn».

Soovitame nimetatud raamatutega eelnevalt tutvuda.

Tallinn—Tartu

Sellise pealkirja all peeti samaaegselt korvpalli- ja võrkpallilahingud kahes Eesti NSV suuremas linnas.

Võistlused EPA võimlas kujunesid ebahuvitavaks. Sellest andis tunnistust ka pealtvaatajate vähenemine võistluste käigus. Võrkpallis olidki tallinlased üle 6:2. Tulemused kujunesid järgmisteks:

Tallinn võitis 2:0 tütarlaste (16:14, 15:10), 2:1 poeglaste (10:15, 15:7, 15:11), 2:0 poiste (15:9, 15:5), 3:0 noormeeste (15:8, 15:8, 15:5), 3:1 naiste (16:14, 14:16, 15:10, 15:13) ja 3:0 meeste (18:16, 15:3, 15:5) kohtumised. Võidupunktid kodulinnale tõid tüdrukud 2:0 (15:4, 15:11) ja pingeliselt arenenud mängus neiud 3:2 (10:15, 15:3, 15:3, 11:15, 15:11).

TRÜ-l, äsjasel vabariigi meistril, ei õnnestunud seekord Tallinna naiskonna revanšist hoiduda.

Samal ajal esinesid tublilt meie korvpallurid, kes tõid pealinnast koju veenva 9:5 võidu.

Noorte mängud, vastavalt 1954., 1953., 1952., 1951. ja 1950. a. sündinute kohtumistes kulgesid järgmiselt:

tütarlaste mäng (Tartu—Tallinn) 28:6 (14:4) ja niisama vanade poiste kohtumine 28:19 (10:7). Edasi vastavalt 24:25 (9:6) ja 49:44 (21:14); 26:48 (9:18) ja 50:37 (22:19), 42:43 (21:25) ja 34:23 (12:12); 49:43 (28:24) ja 74:53 (31:25) ning üllatusena 49:46 (21:17) ja 64:95 (30:45).

Naiskondadest suutis Tartu lõpuvileks fikseeritud 59:39 (24:17)-ga vahepeal käest ära läinud mängu siiski kindlalt võita. Meestest olid tallinlased seekord kindlamad 74:71 (30:36).

TEATED

ÜTÜ

psühholoogiaringi koosolek toimub teisipäeval, 12. dets. kell 18 ühiskonnateaduste majas auditooriumis nr. 108.

Kavas:

1. Maailma psühholoogilise kaardi ees (II).

2. Eksperiment.

JUHATUS

*

Kolmapäeval, 13. dets., kell 19 ühiskonnateaduste maja auditooriumis 108

«EESTI ASUSTUSAJALOOST», ajalooringi külalisettekanne Tanel Mooralt.

Ajalooringi juhatus

*

Neljapäeval, 14. dets. kell 18 toimub Vabariikliku Haigla siseosakonna auditooriumis teaduskonna ÜTÜ sisehaiguste-, sisehaiguste propedeutika ja hospitaalsisehaiguste ringide ühine koosolek.

Päevakord:

1. **Ägeda ja kroonilise pankreatiidi etioloogia, patogenees, kliinik**
   (ettekanne teaduskonna sisehaiguste ringilt)
2. **Ägeda ja kroonilise pankreatiidi diagnostika**
   (ettekanne sisehaiguste propedeutika ringilt)
3. **Ägeda ja kroonilise pankreatiidi ravi**
   (ettekanne hospitaalsisehaiguste ringilt).

Ringide juhatused.

RSR

Esmaspäeval, 11. dets. kell 18 ühiskonnateaduste maja audit. 212.

KAS LADINA-AMEERIKA ON VALMIS SOTSIAALSEKS REVOLUTSIOONIKS?

Geograafide kino

Teisipäeval, 12. dets. kell 16 näidatakse Vanemuise tn. 46 suures ringauditooriumis järgmisi georaafilise sisuga filme:

1. **Inkade maal**
2. **Tuva kiviraidurid**
3. **Jakuutia märts**
4. **Aserbaidžaani kuurortides**
5. **Kosmonaudid fjordidemaal**

Raadioloengud

Kolmapäeval, 13. detsembril

1. Kõigile psühholoogiat õppijaile vanemõpetaja Uno Siimani loeng «Eksperimentaalne meetod psühholoogias».
2. Kõigile poliitilise ökonoomia õppijaile vanemõpetaja Ülo Vanaaseme loeng «Diferentsiaalrent ning selle jaotamine».

Reedel, 15. detsembril

1. Ajaloo-Keeleteaduskonna I ja II kursuse üliõpilastele dots. Richard Kleisi seitsmes loeng ladina keele algkursusest.
2. Eesti- ja võõrfiloloogia osakondade I kursuse üliõpilastele prof. Paul Ariste loeng sissejuhatusest keeleteadusse teemal «Keele teke» I.

Endist kursusekaaslast
ARVO HAAVASALU
mälestab füüsika-osakonna III kursus.

TOIMETUSE KOLLEEGIUM

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 8116. MB 11215.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 36 (683) Reedel, 15. detsembril 1967 XXI aastakäik

Üliõpilaste teaduslike tööde saatmisest üleliidulisele konkursile

Üliõpilaste teaduslikud tööd (individuaalsed või kollektiivsed) esitatakse konkursile kõrgemate koolide rektorite poolt kahes eksemplaris, masinakirjas või rotaprindil trükituna. Konkursile saadetakse tööd märgusõna all. Eraldi ümbrises, sama märgusõnaga lisatakse andmed töö autori (või autorite kollektiivi) kohta (perekonna-, ees- ja isanimi, kõrgem õppeasutus, teaduskond, kursus, eriala, kodune aadress), töö teaduslik juhendaja, samuti ÜTÜ Nõukogu otsus töö konkursile esitamise kohta.

Esitatud tööd peavad olema vormistatud äärmise täpsusega. Kui töö on eesti keeles, siis peab ta olema tingimata varustatud venekeelse resümeega (1—2 autoripoognat). Diplomi- ja kursusetöid ning projekte võib saata konkursile erandjuhul (kui nad on originaalsed, lõpetatud tööd või uurimused).

Enne üleliidulisele konkursile saatmist peavad need tööd läbi käima üleülikoolilisest konkursist. Seal valitakse paremad tööd välja ja saadetakse 15. märtsiks 1968. a. üleliidulisele konkursile. Üleülikoolilisele konkursile tuleb esitada tööd 15. veebruariks. Üleliidulisele konkursile võib esitada ka neid töid, mis on läbi käinud vabariiklikust konkursist, kuid valminud 1967. a.

Medalite ja aukirjadega autasustatud tööd tehakse teatavaks hiljemalt 10. maiks 1968. a. Paremad tööd, mis jäid autasust ilma, võidakse ära märkida Kõrgema Hariduse Ministeeriumi käskkirjas.

NB! Ringide esimehed! Vabariiklikul konkursil toimub auhindade jagamine kõrgemate koolide vahel üleliidulisele konkursile esitatud tööde arvu ja vabariiklikule konkursile esitatud eelmise aasta tööde arvu põhjal. Seepärast peab võimalikult palju töid saatma vabariiklikule ja üleliidulisele konkursile, et saada rohkem auhindu meie ülikooli.

Täpsemate juhendite saamiseks pöörduda osakonna nõukogu esimehe poole.

T. KASTEPÕLD,
TRÜ ÜTÜ vastutav sekretär

Sellest, mis ametiühinguaktiiv Käärikul tegi

Möödunud nädala lõpul toimus Käärikul ülikooli ametiühingu aktiivi seminar. Kahe päeva jooksul esineti nii suure arvu ettekannetega, et allakirjutanu ei sea endale eesmärgiks kõigest juttu teha, vaid puudutab küsimusi, mis on kõige enam seotud üliõpilaseluga.

Komitee esimehe sm. Kaburi ettekandest selgus, et huvi puudumine ametiühingu tegevuse vastu on üliõpilaste ebateadlikkuse vili. Ametiühingu summade laekumise heaks maksab üliõpilane 10 kopikat kuus, samal ajal leidub ülikoolis õppejõude, kes maksavad 9 rubla kuus. Tulude ühiskondlikul jaotamisel saaksid üliõpilased kasu juba aritmeetilise keskmise arvel. Kuid vähe sellest — igasuguste abirahade, tuusikute jm. jaotamisel eelistatakse teadlikult üliõpilasi.

Oppekomisjoni esimees üliõpilane P. Malv rääkis üleülikoolilisest üritusest parema kursuse või õpperühma nimele. Võitjaid premeeritakse ekskursioonidega või nädalase tuusikuga Kääriku spordilaagrisse. Pärast tema ettekannet puhkes vaidlus võistlustingimuste üle. Kas võtta aluseks õppeedukus+igasugune ühiskondlik aktiivsus või korraldada võistlusi ainult aktiivsete kursuste väljaselgitamiseks. Näitena toodi bioloogiaosakonna II kursus, kus keskmine õppeedukus on suhteliselt madal, kuid tänu selle kursuse üksikutele üliõpilastele on klubis etendus «Rajacas» populaarne. Järgnenud arutelu käigus otsustati välja töötada kindel võistlusjuhend, kusjuures tuleb arvestada õppeedukust.

Dotsent Miidla ettekande «Õppejõudude õppekomisjoni ülesannetest» järelkaja näitas, et õppejõu poolt antava kohustusliku kirjanduse loetelus esineb «allikaid», mida leidub kateedri või mõnes muus raamatukogus ainult paar eksemplari. Rõhutati ka fakti, et loengute külastatavus on seotud nende tasemega.

Ühiselamute probleemid aktiviseerisid kuulajaskonda peaaegu kõige enam. Ühiselamutega tegelevad meil ühiselamu nõukogud, komandandid, ametiühing, komsomol, dekanaadid, majutavad õppejõud, prorektorid, reas küsimustes etendab kaalukat osa parteiorganisatsioon, korrarikkumisi arutab «tribunal» — kõik need loetletud organid pole aga omavahel päris hästi seostunud ühtseks tervikuks ning pidurdavad operatiivset juhtimist.

Ühiselamuid on meil vähe ja needki ei vasta nõuetele. Nüüd on plaanis ehitada uus 540 kohaga ühiselamu. Ent praegu on ühiselamukohtade defitsiit 1072. Pealegi meie üliõpilaste arv suureneb. Võttes arvesse meie ehitustegevuse tempot, peaks kohe alustatama vähemalt 3 niisuguse suurusega ühiselamu ehitamist. Alles siis saaks viia nõudmise-pakkumise enam-vähem tasakaalu, kusjuures ei oleks veel mõeldav Vana-Tiigi likvideerimine.

Arutelu käigus tehti ettepanek, et ülikooli juhtkond taotleks iga hinna eest Kingissepa tänaval asuva ühiselamu edasist kasutamisõigust pärast «tütarühiselamute» tagasikolimist Pälsoni 14, sest tegemist on varem ülikoolile kuulunud ühiselamuga.

A. Kivistik tähendas oma ettekandes, et meil on tervislik massisport veel vähe levinud, ning soovis, et üliõpilaste teadlikkus oma töövõime säilitamise osas oleks suurem. Võrdluseks tõi ta paljusid arenenud Euroopa maid.

Lõppkokkuvõttes võib öelda, et peale ettekannete kuulamise on Käärikul võimalik lõbusalt sportida ja isukalt süüa.

O. SOKK,
bioloogia IV kursuselt

Õhtu töölisnoortega

Pühapäeva õhtul toimus Õigusteaduskonna šefluse all oleva Tartu Kammivabriku poliitringi esimene õppus. Kavas oli tutvustada lähemalt Skandinaaviamaid.

Ülevaate Skandinaaviamaade poliitilisest ja majanduslikust olukorrast andis Olaf Mikenberg. Oma reisimuljeid jagas prof. Paul Vihalem, kes oli viibnud suvel Rootsis kuuajalisel turismimatkal. Kaasaegset Skandinaavia kirjandust tutvustasid Ilme Estra ja Avo Ooman.

Mõlemapoolne arvamus oli, et niisuguses vormis õppused õigustavad end. Need tugevdavad sidemeid töölisnoorte ja üliõpilaste vahel.

KERTU LUSENBERG,
Õigusteaduskonna II kursuselt

Möödunud reedel

toimus TRÜ komsomolikomitees osakondade (teaduskondade) sekretäride nn. **ümmarguse laua nõupidamine**, kus kahe ja poole tunni vältel arutati TRÜ komsomoliaktiivi ees seisvaid konkreetseid ülesandeid esimese õppesemestri lõpul. Osakondade sekretärid tutvusid komsomolikomitee ühiselamute sektori tööga.

Oma muljeid Piko-klubis (TPI) toimunud komsomoliaktiivi teoreetilis-praktiliselt seminarilt jagasid P. Vihalemm ja M. Lauristin.

S. MÄND

Saksa DV ajalehed kirjutavad meie Teaduslikust Raamatukogust

Teaduslikul Raamatukogul on välisriikidega laialdased suhted — vahetatakse uusi ja vanu väljaandeid, mikrofilme ja fotokoopiaid, bibliograafilisi teatmeteoseid, aga vahel ka lihtsalt sõbralikke tervitusi.

Hiljuti saabus Teaduslikule Raamatukogule ühe sellise sõbraliku tervitusena Saksa Riiklikust Raamatukogust kaks ajalehenumbrit, kus on juttu TRÜ Teaduslikust Raamatukogust. Saksa Riikliku Raamatukogu häälekandjas «Das Stichwort» avaldab komplekteerimise osakonna direktor Heinz Gittig oma muljeid Tartust. H. Gittig viibis mõne kuu eest siin, et tihendada sidemeid Saksa Riikliku Raamatukogu ja Teadusliku Raamatukogu vahel. Ta kirjutab, et iidne Tartu ja Teaduslik Raamatukogu jätsid talle hea mulje. Teda kui filoloogi olevat eriti rõõmustanud «keeltepaabel», kuhu ta sattus ja milles ta vestles — eesti, vene saksa, inglise. Meie vahetusfondist valis ta välja terve rea vanemaid venekeelseid väljaandeid, mida ta kuskilt mujalt polevat saanud ja mille vastu ta pakkus väljaandeid oma vahetusfondist.

Nädalalehes «Sonntag» tutvustatakse tervelt 5 leheküljel Eesti NSV kultuuri ja kirjandust. Palju ruumi on pühendatud Tartule. Artiklite autorid on R. General ja B. V. Kügelgen.

E. KUDU

Üritustetihe nädalavahetus

Ajaloo-Keeleteaduskonna ametiühinguaktiiv seisis nädalalõpul dilemma ees: Käärikule või Leningradi? Ametiühing on ühiskondlik organisatsioon, niisiis — ühiskonna huvid eelkõige, ja — 10—15 aktivisti «valisid» Kääriku.

Teaduskonna ametiühinglased käisid ka Leningradis ära. Muljeid mitmesuguseid: Väikesest Ooperi ja Balletiteatrist Lendava Hollandlase, Vene NFSV rahvakunstniku A. Sutjagini bariton ja — suurlinna teatripublik kannab moekaid saapaid.

Individuaal- või kollektiivplaani põhjal külastati Ermitaaži, Riiklikku Vene Muuseumi, raamatukogusid, antikvariaati ja muid Nevski kauplusi.

Nädalavahetus oli üritustetihe. Tagasivaatena sooviks, et teinekord valikuvõimalus väiksem oleks.

H. KULO

Püüame ise oma kodus korda luua

12. detsembril toimus ELKNÜ TRÜ Komitee laiendatud pleenum teemal «Olukorrast TRÜ ühiselamutes ja selle parandamisest». Peale komitee liikmete võtsid pleenumi tööst osa TRÜ ühiskondlike organisatsioonide esindajad, ühiselamute nõukogude esimehed, ühiselamute komandandid, osakondade komsomoliorganisatsioonide sekretärid jt. Kõigepealt kuulati ära ühiselamute nõukogude esimeeste lühiinformatsioonid.

Ühiselamu nr. 5 nõukogu esimees R. Ludri ütles, et ühiselamu on tudengile nii koduks kui ka kohaks, kus ta veedab oma vaba aega. Siinjuures ei tohiks ühe toakollektiivi vaba aja veetmine segada teiste õppimist. Sõnavõtja rõhutas, et senisest enam tuleb säilitada rahu ja arvestada kaaslasi.

Valve ei suhtu küllalt tõsiselt oma ülesannetesse. Selle tagajärjeks võivad olla suured ebameeldivused. «Kas poleks õigem kaotada võtmelaud praegusel kujul,» tegi R. Ludri ettepaneku. Kui tubadel on snepperlukud, pole valvel vaja tegelda tülika võtmete andmise-võtmisega. Tal jääb rohkem aega ühiselamu lubade kontrollimiseks, ühiselamu külastajate dokumentide sisse- või väljamärkimiseks ja telefonide vastuvõtmiseks.

Nurisemiseks annab küllalt põhjust kord ühiselamutes. Köögid ja teised üldkasutatavad ruumid on sageli korratud. Ei tohiks ju olla vasturääkivusi haridustaseme ja arenenud esteetilise tunde vahel?

Kõige halvemad on elutingimused **ühiselamus nr. 1** (Vanas Tiigis). Maja on suur ja mitmesopiline, toad ülemajutatud. Soovida jätab sanitaarolukord. Siiani pole üliõpilaste taotlused vastukaja leidnud. Ühiselamu nõukogu esimees toetas eelkõneleja ettepanekut seada sisse snepperlukud. Tiigi 78 asuvasse ühiselamusse tuleks üles panna kommutaator valve töö kergendamiseks.

Vabariigi ühiselamute vahelises sotsialistlikus võistluses tuli esikohale **ühiselamu nr. 4** (esimees M. Raid) kollektiiv. Ühiselamus on toad mugavad, distsipliini ja korraga pole erilisi raskusi.

Ka heas peres on puudujääke. Nii on tubades väga vähe seinapeegleid, raamaturiiulitele on lisa saadud tellistest ja lauajuppidest.

Pälsoni 14 ühiselamu nõukogu esimees E. Ploom rääkis ühiselamus valitsevast avariiolukorrast ja sellest, kuidas oma jõududega tehti ümberkolimise graafik. Sõnavõtja mainis kiitvalt üliõpilaste algatusvõimet nimetatud küsimuse lahendamisel.

Tihtilugu käivad ühiselamus kontrollid. Oleks hea, kui reidist võtaks osa ka üks ühiselamu nõukogu liige ja seataks sisse vihikud, kuhu märgitaks reidide tulemused. Praegu on nii, et nõukogu esimees kutsutakse ülikooli ühiselamute komisjoni ette ja alles siis informeeritakse teda.

Samad mured on ka **Pälsoni 23 ühiselamul.** Pretensioone esitati halva laevalgustusega seoses. Suurtes tubades ei saa kasutada ka laualampe, sest pikendusjuhtmed on keelatud. Ja sellepärast ohverdame silmad?

Muresid ja kitsaskohti on ühiselamuis palju. Sellest lähtudes töötas ideoloogiasektor välja printsiibid, mis komsomoliorganisatsioon peab aluseks võtma ühiselamutesse puutuvate küsimuste lahendamisel. Ühiselamu peab olema koduks meie õppiva noorsoo kõige haritumale osale — see olgu põhiprintsiibiks.

Pikema ettekandega esines **Jaak Allik.** Ta rääkis, et uute sisekorra eeskirjade projekt on äratanud vastukaja üliõpilaste hulgas. Kui ühiselamu nõukogul oleks suurem autoriteet, saaks mitmeid küsimusi lahendada kiiremini ja operatiivsemalt. Ühiselamus peaksid tekkima esimesed omavalitsuse juured. (J. Alliku sõnavõtt ilmub järgmises numbris — toimetus.)

Järgnevalt arutati läbi uute sisekorra eeskirjade projekt. K. Morna luges ette need projekti punktid, kus on tehtud muudatusi või täiendusi, võrreldes praegu kehtivate eeskirjadega. Arutluse käigus avaldati omapoolseid mõtteid, tehti asjalikke ettepanekuid.

Pleenum kiitis meie sisekorra-eeskirjade projekti heaks.

Kuulanud ära kõik sõnavõtud ja arutanud uue projekti läbi, võttis pleenum vastu otsuse.

1. Kiita heaks ideoloogiasektori esitatud üldprintsiibid komsomoliorganisatsiooni suhtumise kohta ühiselamuprobleemidesse.

2. Kiita heaks pleenumile esitatud ettepanekud kehtivate ühiselamu sisekorra eeskirjade osalise muutmise kohta ning esitada rektorile vastav projekt. Ühiselamute sektoril töötada eelnevalt välja süsteem projektis esitatavate nõuete täitmise garanteerimiseks ning ühiselamu sissepääsulubade ja valve režiim.

3. Pöörduda teaduskondade parteibüroode ja majutuskomisjonide poole konkreetsete ettepanekutega koostöö tõhustamiseks ühiselamuelu juhtimisel (vastutab ühiselamute sektor).

4. Ühiselamute sektoril korraldada koostöös ühiselamute nõukogude ja ühiselamuid kontrollivate instantsidega kõigis ühiselamutes toimuvate reidide tulemuste fikseerimine ametlike protokollidena ning tulemuste avalikuks tegemine.

5. Saavutada olukord, kus ühiselamu nõukogu otsus sanktsioonide rakendamisest ühiselamutes sisekorra eeskirjade mittetäitjate suhtes oleks küllalt autoriteetne alus vastava sanktsiooni tegelikuks rakendamiseks (vastutab sekretariaat).

6. Kohustada ühiselamute nõukogusid parandama oma asjaajamist, muutma see avalikuks ja tagama personaalküsimuste arutamist vastavale isikule arusaadavas keeles. Vajaduse korral paluda nõukogu koosolekust osa võtma teiste asjaomaste instantside esindajad.

T. ROOSMAA

«Informiini» pilte on võimalik tellida Teadusliku Raamatukogu lugemistoas.

HUVITAVAT ÜLIKOOLI AJALOOST

D. G. BALK
Ülikooli rektor a. 1803-1804

Andmeid Daniel Georg Balki päritolu ja õppimisaastate kohta on säilinud napilt. On teada, et ta sündis 23. VI 1764 Ida-Preisimaal, esialgse hariduse sai kodus ja koolis, seejärel õppis 7 a. vältel (1780—1787) arstiteadust Königsbergis ja Berliinis, 1787. a. sai ta Königsbergi ülikoolis meditsiinidoktori kraadi töö eest «De derivantibus» («Nahka ja limaskesti ärritavatest vahenditest»).

ARSTINA KURAMAAL

1787. a. asus Balk vabalt praktiseeriva arstina Kuramaale, kus omandas peatselt oma kutsealal hea reputatsiooni. 1796. a. määrati ta Jakobstadti (Jekabpilsi) kreisiarstiks, 1799. a. sai ta kuurordiarsti koha Baldonis. Juba siin ilmnesid Balki kirjanduslikud kalduvused, eriti huvi teatrikunsti vastu. 1789. a. etendati Strokenis tema poolt seatud eesmängu «Kaitsevaim ehk kus leitakse tõelist inimese õnne». Samal ajal kirjutab Balk rea populaarseid raamatuid meditsiini alalt, nagu «Väljavõtteid praktiseeriva arsti päevikust arstikunsti mitmesuguste küsimuste kohta» (1791, 1795), «Kohalike talupoegade haigustest» (1793), «Juhatusi sageli esinevate krooniliste haiguste diagnoosimiseks ja ravimiseks» (1794, 1798), «Kuidas naised võivad saada terveteks ja õnnelikeks abikaasadeks ja emadeks?» (1796). Balk tõi nendes esile ka puudusi tervishoiukorralduses, poorates erilist tähelepanu talupoegade tervise kaitsmise vajadusele.

Balki töödes, eriti nagu P. E. Wilde ajakirjadest, on esikohal mõtteavaldused ühiskondliku tervishoiu kohta, tervise sotsiaalsest tähtsusest. Selle poolest väärib eriti äramärkimist tema raamat «Meditsiinilis-politiline motiskius» (1795). Selle kirjutas ta seoses Kuramaa ühendamisega Venemaaga 1795. a., pühendas Katarina II-le ja kindralkuberner Pahlenile ning adresseeris seadusandjatele ja kohtunikele. Raamatu esimene osa on pühendatud rahvastiku suurendamisele, milles Balk nagu sotsiaalhügieeni rajaja J. P. Frank nägi riigi jõu- ja rikkuseallikat. Balk analüüsis rahvastiku taastootmist soodustavaid ja pidurdavaid tegureid. Muu hulgas pani ta ette parandada sünnitusabi (ämmaemandate koolitamine, sünnitusabiasutuste ja lastehospidalide rajamine, seadusandlikus korras rasedate vabastamine raskest tööst mõisates ja põllul).

Raamatu teine osa on pühendatud olemasoleva rahvastiku hoidmisele tervena ja elusana. Muuseas, juba tollal pani ta ette seadustada laipade lahkamine olenemata surnute seisusest ja kehtestada arstide poolt koostatavad surmatunnistused, sest «teades surma esilekutsunud põhjusi, võib seadusandlus pöörata tähelepanu nende tõkestamisele või nõrgendamisele». Balk pani ette luua ka kubermangus meditsiiniline administratsioon. Ta nõudis, et keelataks posijate tegevus ning oma talupoegade meelevaldne ravimine aadlike ja vaimulike poolt kui riigile kahjulik tegevus. Balk unistas ajast, mil kaotatakse kõik tervisele ohtlikud ja rumalad religioossed eelarvamused (sealhulgas kirikutesse matmine). Ta pidas vajalikuks ülikooli asutamist Baltikumis (Mitavis), näidates, et arstide koolitamine kodumaa ülikoolides on kasulikum kui raja taga.

Balki teos on läbi imbunud humanismi ideedega. Balk toonitas, et riik on kohustatud kaitsma oma kodanike tervist ja et talupojal on püha ja loomulik õigus tervisele ning elule, sest ta on riigi heaolu allikaks, on kõige kasulikumaks rattaks riigimasinas, ilma milleta viimane jääks seisma. «Sellele vaatamata,» märkis Balk, «on talurahvas, kes meid kõiki toidab ja riietab, ise vaene ja põlatud seisus.» Ta hoiatas aadlit, et juhul kui valgustusfilosoofia ja prantsuse revolutsiooni mõju jõuab Baltikumi, kehtestab kohalik jäme talupoeg oma õiguse vabadusetungis verisemalt kui ülestõusnud prantsuse rahvas.

Balki ettepanekud tervishoiu alal olid reformistiliku iseloomuga, kuid oma aja kohta progressiivsed.

Ulatuslik kirjanduslik tegevus tegi Balki populaarseks. Seda suurendasid veelgi edukalt rakendatud abinõud karjloomade taudi vastu, mis a. 1800—1801 möllas kogu Kuramaal. Kõik see saigi ajendiks tema kutsumisele 27. II 1802 Tartu ülikooli esimeseks patoloogia ja teraapia professoriks ning meditsiinikliiniku direktoriks.

SECUNDUS RECTOR JA ARSTITEADUSKONNA PROFESSOR

Algusest peale võttis Balk osa kõigist ülikooli sündmustest ja kujunes G. F. Parroti kõrval üheks ülikooli organiseerimise tugisambaks. Ta astus välja valgustuse esindajana ja aktiivse võitlejana rüütelkonna kuratooriumi vastu. Ülikooli avaaktusel esines Balk kõnega «Mis on tõeline kuulsus?» Selles avaldas ta haridus- ja kasvatusküsimustes russoolikke mõtteid, muu hulgas väitis, et vastsündinud laps, olenemata seisusest, sarnaneb pehmele savile, millest võib vormida ilusat kreeka vaasi või lihtsat pada.

Komisjoni koosseisus võitles Balk energiliselt kuraatorite poolt koostatud ülikooli põhikirja projekti vastu. Kui Parrot sõitis 1802. a. oktoobris ligi 3 kuuks Peterburi, jättis ta enda asetäitjaks prorektorina Balki, kes astus läbirääkimistesse kuratooriumiga. 3. ja 21. oktoobril toimunud ülikooli nõukogu istungite tulemuseks oli ulatuslik eitav kiri kuraatorite põhikirja kohta. Parroti tagasisaabumisel valiti nõukogus 29. XII 1802 uus komisjon (sellesse kuulus ka Balk) põhikirja väljatöötamiseks kuratooriumi osavõtuta.

1. VIII 1803 valiti Balk ülikooli rektoriks. Nagu märgib oma mälestustes J. W. Krause, Balk «juhtis laevukest täiesti põhikirja vabariiklikus vaimus». Esimene aastaüritus uue põhikirja sisseviimise järel (6. X 1803) toimus 12. detsembril. Sellel esines Balk kõnega «Kliima ja valitsusvormi mõjust rahvuse iseloomule». 1803. a. organiseeriti koolikomisjon, millesse valiti ka Balk. Järgmisel aastal revideeris ta Kuramaa koole. Rektorina oli Balk ka 1803. a. loodud «aukohtu» eesistujaks. Tal tuli 16. ja 17. mail 1804 vastu võtta läbisõidul Tartus viibivat Aleksander I-st.

Pilti Blankist pole säilinud.

Nii rektorina (kuni 1. VIII 1804) kui ka dekaanina (1804., 1808., 1811. ja 1815. a.) tegi Balk palju arstiteaduskonna arendamiseks. Ta võttis aktiivselt osa anatoomikumi ja kliinilise instituudi ehitamise küsimustest. Omistades suurt tähtsust arstide ettevalmistamisele haigevoodi juures (kliinilisele õpetamisele), viis Balk juba 1804. a. esimesel poolel sisse kliinilised praktikumid. Et ükski tollal olemasolevatest ülikooli hoonetest ei kõlvanud selleks, üüriti ruumid Dahlströmi majas, milles Balk elas. Esimene haige võeti kliinikusse 13. IV 1804. Kogu Balki direktoriks olemise ajal (1804—1817) pöördus kliinikusse 996 haiget, nendest suri 82, s. o. 8,5%. Juba 1. V 1804 alustas Balk kliiniku juures haigete ambulatoorset vastuvõttu. See oli üldse esimeseks polikliinikuks Venemaal. Tartu linn, eriti tema vaesema elanikkonnaga tänavad, jaotati viimaste kursuste üliõpilaste vahel. Elanikel oli õigus pöörduda vastava üliõpilase poole arstiabi saamiseks, üliõpilased pidid külastama haigeid kodus, nad said tudengite kirjutatud retseptide järgi tasuta ravimeid. Seega oli tegemist elanikkonna jaoskonniti teenindamise printsiibi rakendamise algetega. Balk töötas välja ka «Eeskirjad meditsiinikliiniku ja seda külastavate üliõpilaste jaoks» (1806). 1808. a. asutas ta Tartus esmaabiasutuse, mida võib pidada esimeseks meditsiinilise kiirabi jaamaks Venemaal, kuigi abivajajate vähesuse tõttu hääbus selle tegevus peatselt. Samal ajal asutas ta vesiraviasutuse ning kliiniku juures ka asutuse naispõetajate (sanitaride) ettevalmistamiseks. Suurt tööd tegi Balk haigete ja haavatud sõjameeste teenindamisel nii 1807. a., mil Tartut läbinud sõjaväed jätsid ravile ligi 1000 isikut armee koosseisust, kui ka 1812—1813. a., mil ülikooli juures oli organiseeritud suur sõjaväelaatsaret.

Algaastail oli Arstiteaduskonnas komplekteeritud kõigest 2 professuuri, mistõttu Balkil tuli lugeda peale oma kateedri ainete ka teisi distsipliine, nagu anatoomiat ja füsioloogiat. Seejuures on märkimisväärne, et veel 1802. a. teisel poolel tegi ta loenguil k a t s e i d galvaanilise vooluga taimedel ja ka surnud ja elavatel loomadel. Need katsed on õppeprotsessis kahtlemata esimesteks Venemaal.

Püüeldes faktide üldistamisele ja rõhutades teaduste vastastikust seost, katsus Balk ühendada meditsiini filosoofiaga, tõsi, kaldudes vahel spekulatiivsetesse konstruktsioonidesse. Aastail 1802—1813 luges ta meditsiinilis-filosoofilise (vahel füsioloogilis-filosoofilise või loodusteaduslik-filosoofilise) antropoloogia kursust. Balk püüdis ühendada meditsiini ka jurisprudentsiga. Veel 1795. a. osutas ta, et iga kohtunik peab omama teadmisi kohtumeditsiinist, meditsiinilisest politseist ja antropoloogiast ning sooritama ametisse astumisel eksamid nendes ainetes. Aastail 1803—1809 luges ta meditsiinilis-filosoofilise jurisprudentsi kursust. Otsustades autori enda poolt väljaantud õppevahendi järgi (1803), kujutas see kursus juristidele meditsiinist vajalike andmete lühiülevaadet ning oli Venemaal esimeseks kohtumeditsiini kursuseks õigusteaduskonna üliõpilastele.

Teoses «Mõned meditsiinilis-filosoofilise jurisprudentsi põhijooned» käsitleb Balk meditsiinilist politseid, mis peab silmas pidama riigi kõrgemat f üüsilist täiustamist, kaasa aitama rahvastiku kasvule ja selle elu ning tervise kaitsmisele kahjulike tegurite toime eest. Muuhulgas pidas ta vajalikuks tervishoiu-alaste teadmiste propageerimist koolides ja kirikutes. Selles teoses kui ka oma trükis ilmunud ladinakeelses kõnes «Märkmeid meditsiini suhetest riigiga» (1802) arendab Balk edasi oma varasemates teostes käsitletud ühiskondlikke elemente hügieenis. Huvitav on märkida, et juba 1802. a. esimesel poolel tegi Balk katse lugeda eraldi hügieenikursust. Balki tuleb õigusega pidada üheks hügieeni rajajaks Baltikumis ja üldse 18. saj. lõpu ja 19. saj. alguse Baltikumi silmapaistvaks ja eesrindlikuks meditsiinitegelaseks.

Peale mainitud tööde ilmus Balkilt ülikooli-perioodil ainult kaks väiksemat tööd. Aktiivne osavõtt ülikooli organiseerimistööst, mitmekülgne pedagoogiline tegevus, samuti enneaegne ülikooli juurest lahkumine (53 a. vanuses) takistasid tal oma kavandatud õpperaamatute vormistamist trükkimiseks. Balk olevat suhtunud kahtlustavalt ja alahindavalt 19. saj. algul tekkinud uutesse suundadesse meditsiiniteoorias.

Balki tööd ja tema juhendamisel valminud väitekirjad vajavad sügavamat uurimist. Tema ettepanekul kirjutas oma väitekirja «Eestlaste seas esinevatest haigustest» ka Baer.

Kahtlemata oli Balk leppimatu iseloomuga. Tal tekkisid peatselt tülid Parroti ja Arstiteaduskonna professoritega. Kui 1817. a. sai kuraatoriks Lieven, kes oli tuntud oma pietismi poolest ja õiendas arveid usuteaduskonna professoriteratsionalistidega, siis sunniti Balk lahkuma ülikooli juurest, kusjuures ta kaotas ka asutamise aktiga ettenähtud eelised enda ja oma laste jaoks. Balk rändas Tuulasse, kus suri 1826. a.

V. KALNIN

Komsomoliaktiivi seminarilt

KAS? ja KUIDAS?

11. ja 12. detsembril toimus Tallinna Pedagoogilise Instituudi komsomoliaktiivi seminar, kus käsitleti kõrgema kooli komsomoliorganisatsiooni ees seisvaid ülesandeid.

«See pole lõpuni lahendamiste, vaid ütlemiste seminar,» ütles TPedI komsomolikomitee liige O. Raun.

11. detsembri diskussioonist võtsid osa ELKNÜ Keskkomitee sekretär R. Pollimann ja TRÜ ning EPA ühendatud 3-liikmeline delegatsioon.

Üllatas enamiku diskussioonist osavõtjate e n e r g i l i n e ja l o o v suhtumine komsomolitöö probleemidesse. Viimasel ajal on vabariigi kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonide tegevuses märgata meeldivat tõusu poliitilise aktiivsuse suunas. TPedI diskussioonil olid mitmed kursuste grupporgid ja teaduskondade sekretärid komsomolikomitee liikmetega võrdsel tasemel.

Jutt käis järgmiste teemade ümber:

1) kommunistlik noor — tema funktsioon kõrgemas koolis;
2) lähemad ning perspektiivsed ülesanded, mis seisavad kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonide ees;
3) k a s ja m i l l i s e l m ä ä r a l võib lubada komsomoliorganisatsioonile «omavalitsust» nii osakonna kui ka gruppide tasemel;
4) vabariikliku üliõpilasajalehe vajalikkusest seoses puuduliku kõrgemaid koole käsitleva informatsiooniga vabariigi ajakirjanduses;
5) kriitika vabariigi juhtiva noorsooajalehe «Noorte Hääl» aadressil (muuhulgas tõsteti üles ka probleem, et «Noorte Hääl» andis ebaobjektiivse informatsiooni TRÜ komsomoliorganisatsiooni XV konverentsist).

Sõnavõttudega esinesid TPedI rektor A. Koop, ELKNÜ Keskkomitee sekretär R. Pollimann, üliõpilased A. Rass (TPedI), T. Kork (EPA)jt.

ELKNÜ Keskkomitee sekretärile R. Pollimannile esitati rohkesti küsimusi.

Seminarile pandi punkt osavõtjate ühise arvamusega — on vaja senisest rohkem korraldada komsomoliaktiivi hulgas diskussioone nii oma kui ka teiste vabariigi kõrgemate koolide kommunistlike noorte **aktiivsel** osavõtul.

S. ENDRE

Mammutist ja hiirtejahist

komsomolitöös räägiti 1. detsembril Tallinna Polütehnilise Instituudi PIKO-klubis. See oli instituudi komsomoliaktiivi laiendatud nõupidamine — umbes 30 aktivisti TPI-st, külalised TPedI-ist, «Nooruse» ja «Noorte Hääle» toimetusest arutasid kõrgema kooli komsomoliprobleeme. Meie ülikooli esindasid Peeter Vihalemm ja allakirjutanu.

Päevakorras oli: 1) komsomoli osa kõrgemas koolis; 2) parteiorganisatsioon ja komsomol; 3) materiaalsed ja moraalsed stiimulid komsomolitöös; 4) konkreetsest tööst õpperühmades.

Ilmselt selletõttu, et probleemsik oli liiga lai, räägiti algul läbisegi liikmemaksudest ja traditsioonidest, vimplitest ja kultuursest käitumisest, komsomoli autoriteedist ja ruumipuudusest. Siis esitas üks sõnavõtja retoorilise küsimuse:

Kui ahv tuli puu otsast alla, oli tal otsemaid vaja organisatsiooni, sest mammut oli tarvis üheskoos maha lüüa. Kas komsomolil on oma «mammut»?

Koosolek elavnes korrapealt. «Mammut» sai lendsõnaks.

Peeter Vähi, endine TPI sekretär, arvas, et komsomol tegeleb paraku rohkem hiirtepüüdmisega, nii et mammutijahiks ei jää mahti. Meile tundus siinkohal sobiv olevat tutvustada kokkutulnud rahvale samal päeval ülikoolilehes ilmunud R. Tanneri artiklit «Kui aktivist, siis mille nimel?»

ELKNÜ Keskkomitee sekretär Karl Adamson täiendas enne teda rääkinute ja R. Tanneri artiklis avaldatud mõtisklusi komsomoli tegevusvõimaluste ja ülesannete kohta. Ühiskondlik loidus, konformism, bürokraatia on tänapäeval küllalt tõsised vastased, mis takistavad komsomoli poliitilisele tegevusele olulise sisulise mõtte andmist, arvas ta.

Siinkohal tekkis vaidlus selle üle, kas saab komsomolilt oodata kõigi nende probleemide lahendamist, mille ümber koosolekutel ja konverentsidel terav arutelu tekib, või peaks kõrgema kooli komsomol seadma endale ülesandeid siiski oma reaalseid praktilisi võimalusi silmas pidades ning mitte puudutama asju, mille lahendamine tegemast ei sõltu.

Oli viimase seisukoha pooldajaid, ent enamus näis toetavat Peeter Vihalemma, kui ta ütles, et ka meist praktiliselt mittesõltuvate probleemide avameelsel ja printsipiaalsel arutamisel on suur tähtsus. Nimelt võrsub siit sotsiaalse mõtlemise oskus, mõttekaasluse ja ühtsuse tunne, mis on vajalikud nii üliõpilasele kui ka kõrgema kooli lõpetanud haritlasele. Kui me eneste keskel, komsomolis, üliõpilaskonnas ei õpi looma selliseid suhteid, sellist õhkkonda, nagu me õigeks peame, on raske uskuda, et me sellega toime tuleme väljaspool kõrgemat kooli tõsiste ühiskondlike ja poliitiliste probleemidega kokku puutudes.

Ragnar Uritam, TPI Majandusteaduskonna diplomand, leidis, et mugandumine algab enesepettusest ning seni, kuni me ise oma asju võltsime ning seda teistel teha lubame, ei ole midagi head loota. Komsomolitöös kõige tähtsamaks pidas ta meeleolu, komsomoli tegevusse üldise suhtumise muutmist.

Siit läks jutt informatsiooniprobleemile. Mõndagi oli ette heita TPI ajalehele ning ei pääsenud neist ka «Noorte Hääl». Ants Ronk, TPI elektrotehnika teaduskonna sekretär, ning Ott Raun TPedI-st rääkisid selle väljaande prestiižist üliõpilaste hulgas ning esitasid kohapeal olevale toimetuse töötajale sm. Lindströmile pretensioone TRÜ komsomolikonverentsi valgustamise kohta.

Õhtu lõpetas TPI komsomolikomitee sekretär Ahto Vellamaa, kes lubas, et vähemalt sellel kohtumisel räägitud jutud informatsioonitõkete taha pidama ei tohi jäädа ja lisas, et sellised mitme kõrgema kooli komsomoli vahelised teoreetilisemat laadi arutlused oleksid väärt edaspidigi ette võtta.

M. LAURISTIN

TÄHELEPANU!

E s m a s p ä e v a l, 18. d e t s e m b r i l k. a. algusega k e l l 19 toimub Puiestee 73a klubis

SÕPRUSÕHTU

Esinevad isetegevuskollektiivid — ü l e l i i d u l i s e k o n k u r s i l a u r e a a d i d. (NB! meenutagem nende toredat kontserti Tartu linna komsomoliorganisatsiooni XVI konverentsil).

!U u s ja p a l j u t õ o t a v programm «R a j a c a» eestvõtmisel!

Pärast t a n t s + l o t e r i i. Kõikide üliõpilaste osavõtt sõprusõhtust on teretulnud (soovitame kohal olla pool tundi v a r e m, sest hilinejatele vaevalt kohti jätkub).

Sissepääs tasuta.

Uut teatmekirjandust

The Columbia Encyclopedia. In one Volume. Morningside Heightes New York 1941. 1949 lk.

American men of science. A biographical directory. 9th ed. Volume I: Physical sciences. New York 1955. 2180 lk.

American men of science. A biographical directory. 10th ed. The Physical biological sciences. Volumes 1—4. Tempe, Arizona 1960—1961.

Roget's International thesaurus. 3rd ed. New York 1962. 140 mõiste seletust.

Советский Союз. **Белоруссия.** Москва 1967. 309 lk.

Библиотеки Москвы. Справочник. Москва 1967. 240 lk.

Труд и заработная плата. Библиографический указатель на русском языке в 1965 г. литературы, изданной в СССР Москва 1967. 352 lk. (4698 nim.).

Финансы, деньги и кредит СССР. Библиографический указатель. 1946—1966. Москва 1967. 479 lk.

JATKAME MÕTTEVAHETUST (VT. «TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL» NR. 34, R. TANNER «KUI AKTIVIST, SIIS MILLE NIMEL?»)

Organisatsioon liikmete jaoks?

Allpool käsitletud probleemidega esines P. Kenkmann Tartu linna XVI komsomolikonverentsil. Avaldame tema sõnavõtu.

Tartu Riiklikus Ülikoolis organiseeriti sotsioloogiline uurimus päevaste ja õhtukoolide abiturientide seas, mille üks eesmärk oli välja selgitada, millistest kriteeriumidest lähtuvad noored komsomolijuhtide tegevuse hindamisel. Kõrvutades selle uurimise tulemusi igapäevaste komsomolitöö kogemustega ning ajakirjanduses ilmunud materjalidega komsomolijuhtide tegevuse kohta, võime teha kaks järeldust: 1. Komsomolijuhi tegevuse hindamisel lähtuvad organisatsiooni liikmed üldiselt sellest, et tegutsemisprintsiibid peavad tal olema samasugused kui noortel üldse, ta täidab täpselt sama kohta ühiskonnas. Enamuse arvates peab komsomolijuht olema nii-öelda «oma poiss», kes saab kõigiga hästi läbi, oskab organiseerida põnevaid ja kõigile huvipakkuvaid üritusi, ei koorma oma alluvaid üle mitmesuguste kohustuste ja ülesannetega. 2. Komsomolijuhtide hulka selle sõna otseses tähenduses loevad nn. lihtliikmed üldiselt vaid organisatsiooni keskmises ja ülemises lülis töötajaid — linnakomiteed ja keskkomitee inimesi. Oma algorganisatsioonist peetakse komsomolijuhtideks vahest ehk ainult sekretäre, kuid mitte büroo liikmeid või grupporge.

Uurimistulemustest selgub, et noored pole harjunud nägema komsomolijuhis inimest, kellel on täita erilised funktsioonid, ei näe temas poliitikategelast-juhti, kellel on vastav positsioon ja reaalsed õigused ning võimalused teatud poliitiliste küsimuste lahendamiseks.

Komsomolijuhi tegevuse hindamisel ei ole, niisiis, esiplaanil see, kuivõrd ta meie elu edasi viib ja täidab komsomoli tõelisi eesmärke.

Komsomolijuht on noorte poliitiline juht. Seega peame saavutama, et tema autoriteet nii organisatsiooni lihtliikmete kui ka juhtivate töötajate silmis tuleneks mitte ainult isiklikest omadustest ja sellest, kuivõrd ta suudab ära hoida konflikte temale alluvate noorte hulgas, vaid just konkreetsest iseseisvast poliitikast, mida ta on teostanud. Muidugi sõltub komsomolijuhi prestiiž ka tema isiklikest omadustest ja tegevusest väljaspool komsomoli sfääri. Oluline, teatud juhtudel koguni määrav faktor komsomolijuhi tegevuse hindamisel on tema kohta kujunenud avalik arvamus.

Komsomoliorganisatsiooni põhiliseks tegevusalaks peetakse praegu siseorganisatsioonilist tööd. Komsomolijuhte kohustatakse tegelema enamasti selliste probleemidega, nagu liikmemaksude kogumine, uute liikmete vastuvõtt ja oma organisatsiooni lülide tööshoidmine alumisest lülist kuni üles välja.

Loomulikult ei ole see tegevussfäär komsomoliorganisatsioonil põhiline. Siseorganisatsiooniline töö on väga tähtis ja see peab korras olema, kuid komsomoli ei loodud siseorganisatsioonilise töö tegemiseks. Meie organisatsioon loodi ajal, mil tema tegevusel, ja just nimelt poliitilisel tegevusel kui kõige olulisemal osal komsomolitööst, olid selged eesmärgid — oli selge, mille eest ja mille vastu komsomol võitles. Selles võitluses said kommunistlikud noored oma ideelise karastuse ning iseseisva sotsiaalse tegevuse kogemused.

Praeguseks on olukord, milles komsomolil tuleb tegutseda, mõnevõrra muutunud. Selles olukorras pole me leidnud õigeid vahendeid komsomoli põhiliste eesmärkide täitmiseks. Oma sisemise organisatsioonilise töö seadmine kõige olulisemaks töölõiguks tähendab üldises plaanis seda, et põhiliste eesmärkide saavutamise vahendid on ise muutunud eesmärkideks. Seega tuleb välja, et mitte komsomol ei eksisteeri noorte jaoks, vaid kommunistlikud noored eksisteerivad oma organisatsiooni jaoks.

Mida see tähendab meie organisatsiooni liikmete seisukohalt? Selgub, et noored, olnud rea aastaid oma elust komsomolis, on tegelnud vaid niisuguste asjadega, mis ei ole andnud neile reaalseid võimalusi osa võtta ühiskonna juhtimisest, ei ole andnud iseseisva poliitilise tegevuse kooli. Tegevus niisuguses organisatsionis ei kujunda oma liikmete vaateid meie eesmärkidele vastavas suunas.

See on loomulik ja kestab niikaua, kui komsomol ei tegele asjadega, mis peaksid moodustama tema tegevuse põhilise sisu tänapäeval.

Formaalse tegevuse tulemusena võõrduvad kommunistlikud noored oma organisatsioonist ning komsomolijuhid muutuvad vaid väljastpoolt tulevate korralduste täitjateks.

Mitte mingisugune sõnaline propaganda ega ükskõik kui huvitavad kultuurmassilised üritused või massispordi kampaaniad ei kujunda inimesi, **kes võtaksid meie elust aktiivselt osa, inimesi, kellel oleksid kindlad veendumused ja kes neid kaitseksid.** Me vajame selliseid inimesi. Järelikult peab komsomolil olema võimalusi nende kujundamiseks, s. t. peab olema iga organisatsiooni liiget haarava poliitiilise tegevuse mehhanism. Selleks mehhanismiks on osavõtt noori otseselt puudutavate küsimuste lahendamisest: oma õppeasutuse, ettevõtte, linna arengu planeerimine, elu-olu probleemide lahendamine, noore kaadri paigutamise ja edutamise küsimused.

Reaalne võimalus pidevalt kontrollida kõigi oma juhtide tegevust ja niiviisi tunda end oma organisatsiooni peremeestena peaks olema selle mehhanismi, **sotsiaalset aktiivsust kujundava mehhanismi** üks olulisemaid lülisid.

P. KENKMANN

Hangime väliskirjandust

Palju õigustatud nurinat on tekitanud õppejõudude ja üliõpilaste seas kaasaegse väliskirjanduse vähesus ülikooli Teaduslikus Raamatukogus. Eriti vähe on teatmekirjandust ja jooksva aasta perioodikat. Ja siin ei saa aidata ka RVA (Raamatukogudevaheline Abonement.) Ei ole aidanud raamatukogu ja rektoraadi ühised igakülgselt põhjendatud nõudmised vabariigi valuutajaotamise organitele, vastus jääb samaks: valuutasummat pole võimalik suurendada.

Kuidas saada neid ajakirju, mida on aastakümneid raamatukogusse tellitud ja millest ei soovita loobuda? Kuidas muretseda uusi, teaduse kõige aktuaalsemaid probleeme käsitlevaid perioodilisi väljaandeid ning väga kalleid ja väga vajalikke käsiraamatuid, entsüklopeediaid, sõnaraamatuid ja teisi teatmeteoseid? Need on küsimused, **mis aastaid on vaevanud raamatukogu komplekteerimise osakonna töötajaid. Osaliselt aitab olukorda lahendada regulaarne väljaannete vahetus välismaa teaduslike asutustega, mis aga enamasti baseerub nii meie kui nende poolt vastavate asutuste endi väljaannetel.**

Raamatukogu leidis, et ainsaks väljapääsuks antud olukorras on raamatukogule mittevajalike dubletteksemplaride vahetamine vajaliku väliskirjanduse vastu. Komplekteerimise osakonna vahetus-reservsektor asus üle 300 000 trükiüksusest koosnevast reservfondist dublette välja selgitama. Kogu see töö on aga väga vaevaline, sest ta nõuab palju aega ja tööjõudu (praegu saab sellega tegelda ainult 2 inimest). Eelkõige tuleb kirjandust võrrelda põhifondi eksemplaridega. Pole ju mõeldav saata raamatuid välja, teadmata, kas meile endile jääb vajalik arv eksemplare ning kas olemasolevad on täiesti korras, defektideta. Pärast dublettide väljaselgitamist tuleb need hinnata vastavalt üleliiduliselt kehtestatud hindamisalustele, mis on pidevalt muutuvad, olenevalt maailma raamatuturu nõudmistest. Et nõudmine vanema kirjanduse osas on välismaal küllalt suur, siis püüavad raamatufirmad kõiki meiepoolseid soove rahuldada, kui vaid rahaline vahekord seda lubab. Huvi meie kirjanduse vastu näitab juba seegi asjaolu, et kohapeal on käinud vahetustingimusi konkretiseerimas Saksa FV firma *Kubon & Sagner*, Kanada firma *Davies* ning Saksa DV *Zentral-Antiquariat*'i esindajad.

Sellise komplitseeritud vahetuse tulemusena suutis raamatukogu käesoleval aastal muretseda väärtuslikku teatmekirjandust ja perioodikat rohkem kui 3000 rbl. eest. Saadud väljaannetest on olulisemad:

Encyclopaedia Britannica. Vol. 1—23, Index, Book of the Year 1964, 1965, 1966. Chicago 1963.

Encyclopaedia of Philosophy. Vol. 1—8. New York 1967.

Encyclopaedia of Librarianship. In one volume. New York 1967.

Van Nostrando's Scientific Encyclopaedia. New York 1958.

American Men of Science. Vol. 1—5. New York 1955—1961.

The International Dictionary of Physics and Electronics. New York 1961.

Chatto's Modern Science Dictionary. London 1961.

New Serial Titles. Vol. 1—3. New York 1966.

Fortschritte d. Botanik. Bd. 21—29. Berlin 1957—1967.

Handbuch d. allgemeinen Pathologie. Berlin 1955—1966. (Saadud 12 köidet.)

Handbuch d. mikroskopischen Anatomie. Berlin 1929—1966. (Saadud 24 köidet.)

Klinische Monatsblätter für Augenheilkunde. Stuttgart 1967.

Acta oto-laryngologica. Stockholm 1967.

Electrochimica acta. London 1967.

Journal of Cell Biology. New York 1967.

Vahetussektor püüab dublettide vahetamist jätkata ka eeloleval aastal, kuid kahjuks ei suuda ta sektori praeguse koosseisu juures teha seda kaugeltki niisuguses ulatuses, nagu see vajalik oleks ülikooli teadusliku ja õppetöö huvides.

L. ALVER

MÕLK KAHEPUUDASEL SANGPOMMIL

ÄRMAN POE

Seiklusromaan üliõpilaste elust autori illustratsioonidega

Esimene anne

Kulturism teeb ka kõverad jalad sirgeks

Kaamel — ei — Juhilla õõtsus nõtkelt edasi, Poomvill ta seljas, selg vastu sõber Mattiase tugevat selga, jalad rippu. Õilsa Juhilla kaitsvast sabast kinni hoides vaatas ta väejuhipilgul kaugusse. Ta kujutles, kuidas sellest tõrvikumerest on temasse kiindunud kaks maailma ilusamat silma, looritatud kurbusest kadunud sussikese pärast.

Poomvill ohkas ja ümises lüüriliselt: «Kram-bim-bam-bambuli» ning kummardus siis pisut saba poole. «Sa tahad teha korralikust mehest don Juani?» küsis seal üks müts tõrviku all. Teine müts vastas: «Korralik mees ongi don Juan.» Poomvill — ta sai kohe aru, et jutt temast käib — tahtis selle peale öelda, et... kuid sulges õuduses silmad, ta käed kobasid õhku — Juhilla saba oli järsu jõnksaku teinud. Kui Poomvill lõpuks tasakaalu saavutas, tegi ta silmad lahti ja ... ennäe, mis Juhillat pahandanud oli. Otse Juhilla ees liikus loosung «Kulturism — see on kogu inimkonna helge tulevik». «Juhilla ei hooli moodsast maalikunstist,» sosistas Mattias Aivole, kelle silmad vilks ja vups mööda tagasammujate ridu sibasid. Kuid ei midagi, ei kedagil! **(Pinge all, ei õiget abi!!!)**

«Mis?» küsis Poomvill, sest ta pilk riivas uuesti Juhillat pahandanud loosungit. See oli ju Satakieli, kes sellega vehkis ja muidugi — jälle sõitis ta kaamelil, kuigi, tekkel peas, ei või kaameli ega lapsevankriga sõita.

Järsku tundis Poomvill, kuidas telepaatiline kutse teda läbib. Ta avas suu, kuid enne, kui ta jõudis sõnagi öelda, kiskus vastupandamatu jõud teda Juhilla külge pidi alla ja kütsutud suunas sammuma. Poomvilla mehine süda puperdas lootusrikkalt ja alles Küradisillal märkas ta: ees hõljub hoopis Satakieli, sõrm suul ja teises käes seemisnahast tühvlike, mis salapäraselt kiirgab. Poomvill tundis õudustäratavat tõuget oma vapras südames. Ei, seda ei põhjustanud Satakieli.

Nad lähenesid varemeile. Kolks, kukkus üks telliskivi, kolks, kukkus teine, kolmas ja siis see õudne hääl — nagu puhutaks paberilt tolmu. Ta avas veel enam suu, kuid «Tss!», hoiatas Satakieli ja näitas võimukalt näpuga (tuhvel oli jälle taskus) teise suunda. «Topi see kaamel täis!» Aivo Poomvill võpatas ja Sisemine Hääl pistis pea lipsusõlme vahelt välja. «Zooloogiamuuseumis oodatakse,» sosistas Satakieli. Sisemine Hääl aga upitas end üleni lipsusõlme vahelt välja, Aivo tegi suu lahti ja ütles: «Kas sul häbi pole! Pensa ülikoolil ei ole ju veel täistopitud kaamelit.»

Kas armastust võib uskuda?

Aivo toibus kohutavast hoobist. Satakieli oli siiski latentne kulturist, vaatamata oma jalgadele, mis olid vastuvõetavad ka vähem nõudlikule maitsele. Kui ta uuesti tuhvlikest välja tahtis võtta, oli tema taskust veerenud kogemata kahepuudane sangpomm ja riivanud Poomvilla otsaesist. Võib-olla oleks Poomvilla viimasel ajal nii lohutamatu hing selle kohutava hoobi tagajärjel täiesti oma maise vormi hüljanud, kui selle maise vormi otsaesist ei oleks silitanud jahe — ei, kuumaks tõmbuv käsi. «On teil juba parem?» küsis õrnkaunis hääl ja Poomvilla sõdemeid löövate silmade ette kerkis hapra, umbes 17-aastase (on seda palju või vähe?) neiu nägu. **(Kõrge lükkab, madal tõmbab ligi!!!)** Heleblondid juuksed on mõnikord niisama ilusad kui meelivallutavad pronksikarvalised. Poomvill sulges ohates silmad ja hoiatas sõrmega Sisemist Häält. «Vabandage!» sosistas daam. «Vabandage!» sosistas Poomvill end käpuli ajades. «Ma olen nii õnnelik,» sosistas daam, «et kollektiiv just mind usaldas teid abistama.» Poomvill tundis oma südant lõhestuvat — asi kiskus hulknurga poole. Sisemine Hääl võttis salatilehe nööpaugust ja Poomvill tundis, et peab lahkuma. Kuid daam võttis ta käest kinni ning sosistas: «Ma olen nii õnneilk, kui suudan kollektiivi usaldust väärida.» Nagu välgu valgel kiirgas Poomvilla silmade ette õhulise daami helesinine barett ja Sisemine Hääl kõditas teda kurgu alt: «Tõeliselt teadusliku maailmavaatega varustatud üliõpilase vastu on võimetu igasugune dekoltee või mini.» «Gaudeamus igitur»...» kajas kusagilt kaugelt-kaugelt... Poomvill laskis end pingile istuma juhtida.

Helesinine barett taskus — ei, mitte selles, kus tuhvlike — hiilis Poomvill intri (ei, mitte tütarlaste intri) suunas. Valvelaua ees jäi ta tikksirgelt seisma ja küsis: «Kas noormees, nimetame teda X, tegi õigesti, kui ta laskis ennast kohe esimesel õhtul suudelda tütarlapsel Y?» Ning ta tõmbas välja helesinise bareti. «Aah!» karjatati valvelauas ja Poomvill nägi — seal oli jälle tema sõber Mattias Raba, kes kohe selgitas kogu loo. Selgus, et helesinises baretis tundmatu oli end juba lubanud ühele sürja-komi pclüglotile, kellel tavaks oli jutu sees abieluettepanekuid teha. Helesinine barett oli juhtunud selle peale kohe «jah» ütlema.

Sõber Mattias jäi vahejuhtumi üle luuletust kirjutama, samal ajal kui Poomvill käigul gaasimaski pähe tõmbas. Aivo Poomvill kasutas nimelt gaasimaski norskamise vastu, sest toas, kus on rulood akende ees, ei või ju ometi norsata ehk «Puha harjumuse asil» nagu ütles meisterdetektiiv Blomkvist.

Järgmine peatükk, kus...

Aivo Poomvill tundis etteheitvat pilku end jälgivat. Vabandavalt kobas ta käsi tuhvlikest põuetaskus ja ta avas silmad. Jälle ei!

Klassikalise filoloogia auditooriumi hommikuvaikuses rõhus Poomvilla Platoni platooniline pilk. «Gaudeamus igitur!» kinnitas Poomvill tõsikindlat teadmist ladina keele alal ning süvenes uuesti raamatusse. See oli uus õppevahend: amatööri käsiraamat «Ars amatori». Ladina keel oli nii põnev, et Poomvill luges seda juba ammu ainult reaalsuses tõlkes.

Siis meenus Poomvillale midagi. Ta tõusis pingist ja põrutas jalga vastu punast automaati. Ei — see polnud gaseeritud vee automaat. Juba teist nädalat oli igas auditooriumis tehnika viimane sõna: istumistasuautomaat, mida lollitamise automaadiks või hellitavalt Lolitaks hüüti. Iga loengutunni eest andis automaat ruumist väljujale 21,5 kopikat. Nii piisas päevase söögiraha teenimiseks kahel loengul käimisest, kes aga oma tütarlast tihti kinno tahtis viia või kellel oli mõni muu kulukas pahe, pidi rohkem loengutel käima, tihti isegi kuni kahekümne viiel kahetunnisel loengul.

Ladina ja saksa keelest oleks Aivo Poomvill lõunaraha kätte saanud küll, kuid ta tahtis osta ka taganõutud brošüüri «Aga mina, sina, meie?» ja otsustas minna ka filosoofialoengule.

Peeglist möödumisel märkas Aivo Poomvill kohkumusega, et talle oli öö jooksul kasvanud habe. Kummaline ei olnud mitte habeme kasvamise fakt, teatavas eas hakkab noormeestel ju ikka habe kasvama, kuid see habe oli — sinine. Täielikus mõistmatuses pööras Aivo Poomvill end ümber ja sel bu-

(Järgneb)

Meie üliõpilaste tööd üleliidulisele näitusele

6. detsembril kogunes kunstikabineti pere ülikooli kohvikusse küünlavalguse õhtule. Seal anti üle vabariiklikul isetegevuslike kunstnike näitusel saadud aukirjad.

Aukirjad said Aina Aul, Male Bender, Saima Gordejeva, Asta Hiir, Maret Jalakas, Mati Kaal, Mall Kaare, Elle Karlson, Einar Kraut, Marge Majamees, Mare Mets, Laine Mäe, Ülle Papp, Priit Pärn, Milvi Päärdu, Maire Raidma, Anneli Reiman, Kaja Samoson, Toomas Tallo, Enn Tegova, Tiia Toomet, Aino Tuhkanen, Merike Tõnisson.

Enamik näitusel olnud kunstikabineti töid saadeti Tallinnast edasi Moskvasse üleliidulisele näitusele.

Uut teatmekirjandust

Страны зарубежной Европы. Политико-экономический справочник. Москва 1967. 373 lk.

Ежегодник Большой Советской Энциклопедии. 1966. Москва 1967. 627 lk.

Сводный указатель библиографических списков и картотек, составленных библиотеками Советского Союза в 1965 году. Общественные науки, художественная литература, искусство. Москва 1967. 94 lk. (1091 nim.)

М. И. Шумилов. **Борьба за Советскую власть на севере России 1917—1922.** Указатель литературы. Петрозаводск 1967. 200 lk.

Донецкий медицинский институт им. А. М. Горького. **Аннотации диссертации сотрудников института.** 1930—1965. Донецк 1966. 680 lk. (239 nim.).

Солнце в дорогах

(Путевые наброски)

Я в Тарту. Хожу по извилистой Юликооли, шумной улице 21 июня. А в глазах — улицы чешских, польских городов. Готика и небоскребы, замшелые камни и бетон. Месяц я пробыл в Чехословакии, проехал её в длину, от Вышне Немецке на границе с СССР до Карловых Вар, в 40 км от ГДР. Города, люди, горы, лица — передо мной вертелся веселый, солнечный и яркий калейдоскоп. И сейчас я иногда забываю о том, что́ вокруг меня — это опять начинают вращаться перед глазами яркие круги — Братислава, Прага, Высокие Татры и еще, еще...

Эти заметки, как писал А. Вознесенский — «это — как взгляд из несущегося между этажами лифта.» Скорость, скорость! Месяц для знакомства со страной, да еще такой, как Чехословакия, — слишком мало. Несколько дней в Польше — вообще, ничто. Запомнилось самое непривычное, яркое, неожиданное.

Последние формальности на границе — и вот мы уже в Чехословакии. Едем к первому на длинном пути городу — Михаловце. Впереди — грузовик с молодыми чехами. С интересом смотрят на необычный номерной. знак. Кто-то пишет рукой в воздухе: «СССР»? Я утвердительно качаю головой. Парни машут нам, поднимают над головой сжатые в рукопожатии руки. Так начинается наш путь по восточной части страны — Словакии.

Оставшуюся часть дня проводим на берегу водохранилища Михаловце. Надеваю ласты и прыгаю с берега. Будто это было вчера, я помню блеск воды, зелеую полоску дальнего берега, несущуюся ко мне фигурку на водных лыжах, сотни разноцветных палаток на берегу. Потом я купался и в Дунае, и во Влтаве, но все, что было впервые, впечатления первых дней — особенно памятны.

Татары. Они маячили вдали, когда мы ехали еще по Союзу. Холодные, высокие, скалистые вершины. Мотор ревет. Вокруг — поток медленно взбирающихся в горы машин. За каждым поворотом — новый, красивый и необычный ландшафт. Лес на скалах. Родники у дорог. Вдруг горы справа исчезают, и в пропасти под нами открывается котловина — глубокая, живописная, сверкающая под лучами яркого горного солнца. Отъезжаем к обочине, выходим из машины, и я долго не выпускаю из рук киноаппарат, снимая развалины замка внизу, ярко-красные машины, снующие по желтому полю, паровоз, совсем игрушечный, деловито тянущий в горы несколько вагончиков.

В Татрах поражало часто встречавшееся удивительное сочетание камня и воды. Поднимаемся в горы — и на высоте, где уже чувствуется разряжение воздуха, подъезжаем к озеру Штрбско плесо — одинокому голубому парусу среди буйного моря буйных скал.

Спускаемся в глубочайшую горную пещеру — и там, под сталактитами, среди звенящих от звука голоса каменных глыб течет река Пунква. Я плыл по этой реке в лодке. Над головой нависали подсвеченные красными лампами сталактиты, а снизу зеленые осветы бросала вода — в реку опущены цветные прожектора. В каждой лодке, выплывавшей из-за поворота, мне чудился пепевозчик через Стикс-Харон. Сказочные места...

Сейчас передо мной стоит чемодан, весь облепленный пестрыми наклейками. Небоскреб на наклейке Брно — городе современной архитектуры. Сразу две картинки города Писека — там самые красивые девушки Чехии, наибольшее число свадеб и наименьшее — разводов. Видно, я в Писеке здорово «замечтался», если налепил две наклейки сразу.

Флаг ЧССР и оригинальная кружка на фоне земного шара изображены на наклейке, которую я купил в Карловых Варах — городе, где мы прожили особенно долго. Надо сказать, что Карловы Вары, может быть, наименее «чешский» город из виденных мною. Слишком большой отпечаток накладывает на него жизнь крупного международного курорта. Какую только речь не услышишь на его улицах! каких национальных костюмов не увидишь! Это — как карнавал, который особенно интересно наблюдать в часы променада на Колоннаде — месте, где бьют 10 из 12 целебных источников. Возле этого, как говорят карловарцы в шутку, «интернационального водопоя», на «пятачке» величиной с Ныукогуде вяльяк за час можно увидеть людей из стольких стран, сколько Ганзелка и Зигмунд проехали за долгие годы. Монголы в накидках из красного и синего шелка. Африканцы. Со множеством значков туристы из СССР. В непременных кожаных шортах немцы. И говорящие на тон громче, чем надо, держащиеся более вызывающе, чем прилично, — американцы.

Многоязык город, и на разных языках обращаются к прохожему так называемые «благодарственные доски». Великие люди — Шиллер, Гёте и многие другие — уезжая излеченными из Карловых Вар, заказывали металлические доски с выгравированной или отлитой на них благодарностью и вделывали эти доски в скалы, которых так много в этом городе, расположенном в горах.

А самая большая скала высится в центре города. На ее вершине — памятник оленю, с которого ведётся история курорта. По преданию: король Карл IV, живший в неприступном замке Локет, однажды выехал с егерями на охоту и напал на след оленя. Долго мчались по следу охотники, пока не услышали заливистый лай одной из собак. Они решили, что собака настигла оленя и поскакали на лай, но увидели, что собака варится заживо в горячем источнике, бьющем среди снегов. И в благодарность оленю, выведшему людей к источнику, городские власти поставили ему памятник «Елени скок», т. е. «прыжок оленя».

С чемоданной наклейки мне грозит мечом рука в красной перчатке. Это — герб Праги, города, где я прожил четыре дня. Эти дни пронеслись как один миг. Каждый вечер я мешком падал в постель, но наутро вставал и снова, снова шел по изумительному городу-музею. Четыре дня я впитывал, вбирал в себя башни, храмы, площади, улочки, но это лишь малая капля того, что можно увидеть в Праге, которую называют красивейшим городом Восточной Европы.

Я любовался устремленной в небо готикой собора св. Витта — одного из красивейших готических храмов мира. И мне очень повезло, я стал свидетелем зрелища, которое в наши дни видят не многие. В старинном соборе-музее шло бракосочетание. Под высокими стрельчатыми сводами, между ярких витражей торжественно звучали голоса певчих. У алтаря расхаживали люди в красных мантиях, с золотыми посохами в руках. И туристы из разных стран молча смотрели на этот кусочек средневековья в наши дни.

Я ходил по знаменитой Златой улице, где в средние века жили алхимики и золотых дел мастера. Сейчас в их приземистых и закопченных домиках музеи и киоски, где торгуют сувенирами.

Над Прагой серо-голубое небо. Когда смотришь с Вышеграда, кажется, что воздух — это упругая осязаемая масса, обхватившая мосты, башни, шпили, которые, преломляясь в ней, играют всеми цветами радуги. Раньше я не верил выражению «ни в сказке сказать, ни пером описать». Теперь — поверил!

И еще яркое воспоминание — «Латерна магика». Я даже не знаю, как назвать это «зрелищное предприятие», означающее в переводе «магическая лампа». Это — синтез театра, кино, балета и цирка. На сцене, оборудованной множеством люков, укреплены экраны. Актер может сойти с одного экрана, пробежать по сцене и вдруг очутиться на другом. Так, например, герой водевиля бежит в экран, где Отелло душит Дездемону, бьет его палкой по голове, засовывает в шкаф и перетаскивает шкаф в другой экран. На сцене — балет. Но одна балерина танцует в паре ... сама с собой, т. е. со своим изображением на экранах.

Мы уезжаем из Праги ранним утром. Дождь. Безлюдные улицы. И за сеткой дождя до обидного быстро исчезает Прага. Едем к польской границе.

К концу поездки относится очень тягостное впечатление — посещение Освенцима. Страшен этот музей под открытым небом. Блоки, где вповалку спали сотни заключенных. Душегубки, куда люди заходили, уверенные в том, что идут в баню. Крематории, печи которых покрыты траурными венками, цветами от посетителей. Карцер 90×90 см., куда загоняли сразу четверых. Я видел груду женских волос, отрезанных у убитых, и циновки, сплетенные из этих волос. Видел детскую одежду и обувь, снятую с малолетних «врагов нового порядка». И после такого осмотра, когда многие мужчины, не таясь, вытирают слезы, с каким-то жестоким удовлетворением трогаешь виселицу, усовершенствованную виселицу, которую комендант концлагеря заставил строить заключенных — лучших инженеров Европы, и на которой его вздернули в 1945 году.

Проезжаем старинный Краков, Варшаву, отстроившуюся после войны и потому очень похожую на многие наши города.

Граница. Нам козыряет польский офицер. Поднимается шлагбаум, и мы выезжаем на промежуточную полосу.

Впереди — парень в зеленой фуражке, у столба с краткой надписью: СССР.

А. ВОЙТАШЕВСКИЙ

Hetkeline Norra

Läinud suvel tuli mul viibida õppepraktikal Murmanskis, sealses Polaarmerede Teadusliku Kalapüügi ja Okeanograafia Uurimise Instituudis. Mitmest meeldejäävast ja kasulikust kuust püsib eredalt meeles osavõtt suurest rahvusvahelisest kompleksekspeditsioonist, mis meile oli organiseerinud vastav rahvusvaheline komitee O-grupi püügikalavarude hindamiseks. Tänavu sügisel toimus selline ekspeditsioon juba kolmandat aastat järjest. Nagu varem, nii töötati ka seekord viiel spetsiaalsel uurimislaeval kolme riigi — Norra, Inglismaa ja NSVL lippude all. Uurimisareeniks olid kahe Euroopa põhjapoolsema mere — Norra ja Barentsi veed. Mul õnnestus sellest laialdulatuslikust üritusest osa võtta, töötades hüdroloogina Nõukogude laeval «Akadeemik Kripovitš».

Ekspeditsioon toimus heal tasemel, kõrge sünkroonsusega, ühtse tegevusprogrammi ja sarnase metoodika alusel, olles seega ühtlasi parim näide teaduslikust koostööst.

Peale poolekuust pingelist tööst puhkural, ainiti tujutseval sügismerel kohtusid meie ekspeditsioonilaevad Norra rannikuvetes oma lähima tööpartneriga «Johan Hjort», mille kiiluvees suunduti Põhja-Norra suurimasse sadamasse Tromsøsse. Ees ootas ekspeditsiooni n.-ö. paberlik osa, kohtumised kolleegidega.

Üksikasjaliselt on meelde sööbinud too sissesõit. Varahommik, pisut udune. Andenes'i neeme tühjad, sinakad kaljud otsekui taandusid, et ruumi teha fjordisuudmele. Kusagil sees kripeldas geograafi ärevus ja nagu väike rõõmgi. Skandinaaviat oli nii või teisiti ette kujutatud, aga tegelikult osutus kõik omalaadseks — tõeline fjord, mägikosed, mis kaljukõrguselt merre kukkusid, sügismetsade kolletus, segatud napi rohelusega, sealsamas kõrgemal valgelaiguline lumi. Mõlema meie laeva esimastides lehvisid rõõmsas tuules Norra ristilipud, tantsis erkkirju vimplistik, peaaegu kogu laevapere seisis tekil.

Tromsø kaipealsele kogunes vaierdumisel terve rahvahulk. See oli Norramaa omamoodi tervitus meile: ta welcommen. Too tere suhtumine jäigi meie külaskäigu lõpuni. Mulle näis, kõik need inimesed olid pisut uhkedki, et üks Nõukogude laevadest kandis nende endi kaasmaalase, suurepärase inimese ja teadlase Fridtjof Nanseni nime.

Viie päeva vältel kasutasime norralaste külalislahkust. Meie teaduslikel gruppidel seisis ees pingeline töö. Saadud materjal tuli üldistada, teha järeldused, ulatuslikud prognoosid jne. lõpuks see kõik tõlkida. Me tegime seda käsikäes norra ja inglise kolleegidega, kujunes tõeline poleemiline ümmarguse laua koostööhkkond.

Peale puht tööalase oli meie päevaplaanidesse lükitud muudki. Toimus vastuvõtt meeri juures, rida kohtumisi Nõukogude-Norra sõprusühingu liinis. Leidis aset ka traditsiooniline jalgpallimatš harjumatus vihmas, mis lõppes võõrustajate pisut kurvameelse kaotusega. Ühine õhtu Tromsø Seamen's Club'is jättis meelde norra laulude meloodilisuse ning õhtuse tuledelinna pildid. Lõpubankett toimus «Akadeemik Kripovitši» pardal. Meie laudadel seisis kolm väikest lipukest. Sellel õhtul viibis ka Oslo nõukogude saatkonna teine sekretär. Ta arvas hiljem, et see, mida ta nägi, oli tema soliidses praktikas parim kohtumisõhtu rahvusvahelisel tasemel. Meeleolukas oli mu enda kohtumine oma päriskolleegi, Birminghami üliõpilase C. Lewis'iga, kes juba teist hooaega merd sõidab, et endale talveks kooliraha teenida.

Ohtupimedaks viis loots meidki saartelabürindist välja. Oli pahaendeline 13. kuupäev ja Nordkapi juures tabas laevu mehine kaheksapalline torm. Neljandat korda elus tuli mööduda sellest elutust Euroopa põhjanukist, neljandat korda purunesid mere vahulakad laineorgudesse ja kõigutas iiveldusseni. Ainult kodune Koola laht päästis meid üha vihasemaks paisuva tuule käest, tasandas mere raevukuse kergeks säbarlainetuseks. See oli kergendusohe...

Nüüd korraga jäid kivisest Norrast, toretsevatest loojakutest merel, põhjamaise Tromsø üllatavast värvirikkusest vaid mälestused, mõlgutused iseendas, mitu täiskirjutatud vahakaustikut, jäi selline hea veendumus, et maailm on kuidagi kirjeldamatult suurepärane, leidmatult uus, et muudkui käi ja avasta teda iseendale.

REIN PÕDER,
geograafia IV kursuselt

TEATED

ELKNÜ TRÜ Komitee arvestussektorist on võimalik veel saada Tartu III üliõpilaspäevade embleeme.

ELKNÜ TRÜ Komitee

Geograafide kino

Teisipäeval, 19. detsembril algusega kell 16 näidatakse Vanemuise tn. 46 suures ringauditooriumis järgmisi geograafilise sisuga filme.

1. **«Kohtumised sõbralikus Austrias»**
2. **«Reisialmanahh nr. 11»**
3. **«Maavärisemine Taškendis»**
4. **«Mekong tules»**

Reisima!

1968. a. veebruaris toimub 14-päevane turismimatk Rumeenia — Bulgaaria. Orienteeruv hind 360 rbl. Avaldused ametiühingukomiteele esitada 18. detsembriks. Dokumentide esitamise tähtaeg vabariiklikule komiteele on 25. detsember.

Tunneme kaasa Maie Pedakule

EMA

surma puhul.

Matemaatika VI kursus

Kallis Tiia, tunneme Sulle kaasa isa

EDUARD MÄNNIKU

surma puhul.

Bioloogia V kursus

Võistlesid juristid

Möödunud nädalavahetusel kohtusid TRÜ ja Läti Riikliku Ülikooli õigusteaduskondade sportlased.

Võisteldi lauatennises, naiste ja meeste võrkpallis ja meeste korvpallis.

Lauatennises tuli ülekaalukalt võitjaks Läti Riiklik Ülikool tagajärjega 6:2. Naiste ja meeste võrkpallis oli võistlus tasavägine, kuid ilmselt koduseinad aitasid ja võitjaks tuli TRÜ vastavalt naised 2:1 ja mehed 3:2.

Ka meeste kovpalli võitis TRÜ seisuga 105:48. Seega tuli Läti Riiklikul Ülikoolil loovutada rändkarikas TRÜ-le.

Järgmised võistlused toimuvad Riias, kus selgitatakse 1968. a. rändkarika omanik.

K. L.

TRÜ - LRKKI

TRÜ ujujate sõprusvõistlused Leedu Riikliku Kehakultuuri Instituudiga on toreda traditsioonina püsinud aastaid. Seekordse seitsmeteistkümnenda kohtumise võitsid kaunaslased suurelt — 25236:20302. See kaotus ning kohtumiste seis 12:5 tekitab küsimuse: «Mis saab sõprussidemeist?» Konkurentidel lõunast on muidugi paremad treeningutingimused.

Jääb loota, et ehk saavad meie tudengid enne lahedamasse vette oma ujumistaset tõstma, kui traditsioon päris hääbub.

Tartlastest võisid külaliste võitudele kaasa rääkida ainult Anu Hütt (50 ja 100 m vabalt — 31,5 ja 29,4) ning R. Lepp (samadel aladel meestele vastavalt 29,4 ja 1.03,6). Kalle Luukast (50 ja 100 m rinnuli — 34,7 ja 1.18,5) segas esikohani jõudmises A. Petkevičius (LRKKI), olles parem 33,2 ja 1.11,4-ga.

Parimate ujujatena pälvisid auhinnad: naistest A. Hütt 2001 punktiga ja meestest A. Petkevičius 2678 punktiga. Õhtul mindi koos TRÜ kohvikusse võistlusväsimusest puhkama.

M. SOOSALU

Sportlaste õhtu

16. detsembril algusega kell 19 toimub TRÜ klubis TRÜ paremate sportlaste ja aktivistide autasustamise õhtu. Ühtlasi autasustatakse ka TRÜ Spordiklubi aktiviste ja paremate tulemustega sportlasi.

Õhtu kava on järgmine:

1) avakõne; 2) M. Paama vestleb Mehhiko muljetest; 3) laulab TRÜ naisansambel; 4) autasustamine.

Tants.

Sissepääs ainult kutsetega.

EÜE TEATAB

16. dets.

kell 10 toimub Tallinnas ELKNÜ Keskkomitees (kooliosak.) EÜE revisjonikomisjoni koosolek.

23. dets.

kell 10 on Tallinnas Kohtu tn. 4 (audit. 219) EÜE laiendatud staabi koosolek;

kell 15 toimub Tallinna Pedagoogilise Kooli saalis (Räägu tn.) EÜE üldkoosolek;

kell 19 toimub Tallinnas restoranis «Pirita» EÜE 1967. a. bankett. Osavõtumaks 3 rbl., see tasuda hiljemalt üldkoosoleku alguseks rühmakomandöri kätte. EÜE staap

TOIMETUSE KOLLEEGIUM

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 8281. MB 11255.

AR

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 37 (684) Reedel, 22. detsembril 1967 XXI aastakäik

ÜHISKONNATEADUSTE kateedrite muredest

11. detsembril olid EKP TRÜ Komitee koosoleku päevakorras ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsioonilise ja ideoloogilise töö probleemid. Teema on aktuaalne, sest parteiorganisatsioon on ainukeseks ühiskonnateaduste kateedreid ühendavaks organisatsiooniliseks lüliks. Selle tööst sõltub oluliselt kateedrite tegevuse kooskõlastatus ja ühiskonnateadlaste ühiste küsimuste tõstatamine Ülikooli Õpetatud Nõukogu ja juhtkonna ees.

Koosolekul kuulati ära ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsiooni sekretäri L. Stolovitši ettekanne, komitee kontrollgrupi liikmete ja kateedrite esindajate sõnavõtud. Jõuti arvamusele, et kateedrid ja parteiorganisatsioon on mõndagi korda saatnud. Hästi on korraldatud teoreetiliste seminaride töö filosoofia, poliitilise ökonoomia ja teadusliku kommunismi kateedrites. Parteiorganisatsiooni initsiatiivil taotleti sotsioloogi koht. Moodustamisel on sotsioloogia kabinet. Aktiivselt täidavad paljud parteiorganisatsiooni liikmed ulatuslikke üliõpilaskonna, ülelinnalisi ja vabariikliku tähtsusega ühiskondlikke ülesandeid. Viimasel asjaolul on aga oma miinus — teatud ulatuses on halvenenud oma parteiorganisatsiooni töö. Mille muuga seletada suhteliselt harva toimuvate üldkoosolekute ebaregulaarsust ja vähest osavõttu nendest? Kuidagi ei laabu ka kateedritevahelise teoreetilise seminari töö. Võib arvata, et sellise seminari vastu tunneksid huvi mitte ainult ühiskonnateaduste kateedrite õppejõud. Ebapiisavad on sidemed teaduskondade parteiorganisatsioonidega.

Koosolekul selgusid ka ühiskonnateadlaste parteiorganisatsiooni ja kateedrite tööd raskendavad asjaolud. Näiteks puudub ühiskonnateaduste kateedrite teaduslik nõukogu. Teaduslikku kraadi ja kutset omistatakse ühiskonnateadlastele mitme teaduskonna nõukogu poolt, kes ei tunne küllaldaselt ühiskonnateaduste spetsiifikat ega ülesseatud kandidaate. Puudub ühiskonnateaduste kabinet, kus üliõpilased saaksid tutvuda õppekirjandusega ja saada seminaride ettevalmistamiseks metoodilisi juhendeid. Kabinet võimaldaks ühendada ühiskonnateaduste kateedrite raamatukogud ja ühiskonnateadustealast kirjandust saaks tunduvalt efektiivsemalt kasutada.

Eriti tugevasti annab tunda ühiskonnateadustealase teadusliku informatsiooni korraldamatus nii ülikoolis, vabariigis kui üleliidulises ulatuses. Uuem ühiskonnateadustealane väliskirjandus on peaaegu kättesaamatu. Ülikooli raamatukogul on raskusi isegi vabariigi kioskides üksikmüügile tulevate töölisajakirjade-ajalehtede hankimisega. Vähe ilmub uut statistilist materjali nii vabariigi kui ka üleliidulises ulatuses. Keskajakirjanduse väljaandel ilmuvad monograafiad sisaldavad sageli sõnalist liigliha ja kordavad üldtuntud tõdesid. Sellest näiline informatsioonikülllus.

Märgitud puuduste likvideerimiseks töötati välja üksikasjaline otsus. Ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsioonist sõltumatute raskuste ületamiseks otsustati pöörduda ülikooli juhtkonna ja EKP Keskkomitee poole.

K. KUDU

ELKNÜ TRÜ Komitees

toimus 15. detsembril ELKNÜ Tartu Linnakomitee ideoloogiakomisjoni esimene töökoosolek.

Ideoloogiakomisjoni töö kompetentsi kuuluvad taolised küsimused nagu näiteks poliitharidusvõrgu töö korraldamine ja ettevõtete ning asutuste juures tegutsevate ringide töö organiseerimine (lektorite kinnitamine nende ringide juurde jne.), marksismi-leninismi õhtuülikooli komsomoliteaduskonna töö juhendamine, ideoloogiline töö noorsoo hulgas ja tegelemine töölisnoorte edasiõppimise küsimusega.

Esmaseks ülesandeks on läbi töötada ürituste plaan ÜLKNÜ 50. aastapäeva tähistamiseks. Ajalehe «Edasi» toimetaja E. Toomsi kaasabil kavatsetakse aastapäevaks välja anda kogumik Tartu komsomoli ajaloost.

Ideoloogiakomisjoni tööplaani projekti väljatöötamine usaldati J. Kaarmale, L. Karule, T. Sutile, T. Korgile, P. Einastole ja L. Möldrele.

Järgmisel töökoosolekul arutatakse projekt läbi ja kinnitatakse tööplaan.

T. ROOSMAA

*

● **14. detsembril toimus ELKNÜ TRÜ Komitee büroo järjekordne töökoosolek. Anname alljärgnevalt ülevaate päevakorra põhipunktidest.**

Büroo andis soovitused Aita Suitsumartile (rahanduse III kursus) ja Diana Salganikule (matemaatika IV kursus) NLKP liikmekandidaadiks astumiseks.

Arutuse all oli Kehakultuuriteaduskonna (sekretär Tiiu Kõresaar), keemiaosakonna (sekretär Mihkel Pärnoja) ja füüsika (vene) teoreetilise osakonna (sekretär Anatoli Kuznetsov) komsomolibüroode tegevus sügissemestril. Kaasaruannetega nimetatud komsomolibüroode tegevuse kohta esinesid ELKNÜ TRÜ Komitee büroo liikmed Reet Käärik, Virve Siirak ja Mendel Rudnik.

Büroo andis nende osakondade komsomolibüroode tegevusele rahuldava hinnangu.

Väga tõsine oli arutelu nende üliõpilaste kohta, kes pole seni ikka veel vahetanud komsomolidokumente. Selline suhtumine on tõsine komsomolidistsipliini rikkumine. Komsomolidokumente mittevahetanuid on TRÜ-s praegu veel 11:

geograafiaosakonnast: Anne Ehvart (V k.)

bioloogiaosakonnast: Aimi Vent-Randma (V k.), Anu Herman (V k.)

füüsikaosakonnast: Albert Keedus (I k.)

matemaatikaosakonnast: Grigori Rabkin (II k.)

vene filoloogia osakonnast: Agnessa Tšernova (V k.), Ivetta Ivanova (V k.), Tiiu Põder (III k.)

füüsika (vene) osakonnast: Svetlana Issajeva (IV k.)

ravi (vene) osakonnast: Albert Jelsakov (I k.), Zoja Zolkina (IV k.).

Nimetatud üliõpilaste käitumine heidab varju kogu TRÜ 3300-liikmelisele komsomoliperele.

● **ELKNÜ TRÜ Komitee büroo karistas valju noomitusega koos arvestuskaardile kandmisega Peeter Rostfeldti ja Mart Tossi (Majandusteaduskonna I kursus). Nimetatud üliõpilased puudusid ilma mõjuvate põhjusteta töölt Teadusliku Raamatukogu avariiolukorra likvideerimisel.**

S. ENDRE

Meil oli külas

MARK PINHASIN, SARAATOVI N. G. TŠERNÕŠEVSKI NIMELISE ÜLIKOOLI KOMSOMOLIKOMITEE LIIGE.

Millise eesmärgiga sõitsite Tartusse?

29. jaanuaril tahame teile külla tulla 100-liikmelise isetegevuskollektiiviga. Tulin n.-ö. «pinda sondeerima», majutamisküsimusi lahendama.

Mida kujutab endast teie isetegevuskollektiiv?

Nimetatu koosseisu kuuluvad koorikapell, meesansambel «Spekter», estraadistuudio, satiiriteater, mis esineb inglise keeles (mängitakse ka stseene «Hamletist»), veel pakuvad külakosti naisansambel, koreograafiaring, klassikalist muusikat esitavad pianistid.

Kollektiivil on välja kujunenud head traditsioonid. On esinetud Kaasanis, Tomskis, Kiievis, Bratskis ja mujal.

Millised on teie muljed meie üliõpilaskonnast?

Viibin Tartus alles teist päeva. Tudengid on teil, nagu kõikjal, sõbralik, teadmishimuline rahvas. Loodan, et uuel aastal saame lähemalt tuttavaks.

Vestles M. KLAAS

Möödunud esmaspäeval

18. detsembril toimus TRÜ ametiühingukomitee koosolek, kus oli päevakorras:

1. Šeflustööst Viljandi alaealiste kurjategijate koloonias. Põhiettekanne dots. A. Elangolt).

2. Esimeste kursuste üliõpilaste ametiühingu liikmeks astumisest. Ülevaate praegusest seisust andis üliõpilaste organisatsioonilise töö komisjoni esimees A. Liiv.

3. Jooksvad küsimused (dieettoitlustamisest, klubi eelarvest jm.).

Järgmine komitee koosolek toimub 8. jaanuaril.

H. PUUSEPP

Tunnustus

ELKNÜ TRÜ KOMITEELE ANTI AUKIRI SÕJALIS-PATRIOOTILISE KASVATUSTÖÖ EEST.

Lõppes tudengipõli

Viie ja poole aastase stuudiumi viimaseks katsekiviks oli 16 geograafile diplomitöö kaitsmine sellele nädala algul. Valminud tööde temaatika oli lai. Käsitlemist leidsid Kagu-Eesti jõeorgude geomorfoloogia (A. Peebo, H. Palusalu), Otepää kõrgustiku ja paari majandi mullastik (E. Mäeks, M. Osalu, K. Klein) ja Põhja-Eesti jäänusalavate setted (R. Karukäpp). Majandusgeograafia alal valmisid uurimused Tartu tööstusest (E. Lankots), Eesti NSV seinamaterjalide tööstusest (M. Rattas), põllumajandusmasinate varustamise majandusliku kest sidemetest (A. Sambla), Tallinna koolivõrgust (R. Järvis), Tartu rajooni maarahvastiku rakendatusest (E. Klaos) ning Kagu-Eesti puhkemajanduse olukorrast ja perspektiividest (E. Tominga). Kliimatoloog E. Freienthal käsitles Eesti kliima analoogiaid. Okeanograafidest võttis T. Sizova kokku andmed Narva lahe hüdrokeemiast. Teoreetilist laadi olid A. Reapi uurimus merehoovuste spektrist ja M. Jürima töö Artika jää triivi kohta.

Riiklik eksamikomisjon tõstis esile Aina Peebo töö «Pühajõe oru geomorfoloogiast» (juhendaja van. õp. E. Hang). Enamiku diplomitööde järeldustel ja soovitustel on rahvamajanduslik või teaduslik tähtsus.

Aasta viimasel nädalal saavad noored geograafid diplomi, neist A. Peebo lõpetab kiitusega. Peale puhkust ootavad neid töökohad Teaduste Akadeemias ja projekteerimisinstituutides, TPI-s, vabariigi hüdrometeoroloogiateenistuses jm.

H. MARDISTE

Eksamisessioonini on jäänud 12 päeva

Milline on teaduskondade „enesetunne"?

ARSTITEADUSKOND

Arstiteaduskond on ülikooli suurim, oktoobrikuus õppis seal 1177 üliõpilast. Ka muresid on vastavalt rohkesti. Raskusi on ravi II ja III kursusega, neil tuleb sooritada eksamid kolme semestri materjalist. Praegu arutatakse kateedrites ja dekanaadis, keda lubada eksamitele. Paistab, et kõige vähem üliõpilasi pääseb anatoomia, histoloogia ja mikrobioloogia eksamitele.

Arvestused on alanud, seni kulgevad need normaalselt.

FÜÜSIKA-KEEMIATEADUSKOND

Hoolimata sellest, et teaduskond on nüüd palju väiksem, pole hädad vähenenud. Halb on lugu füüsika pedagoogika haru I ja II kursusega, kes kuidagi ei saa kontrolltöid tehtud. Rõõmu teeb, et teaduskonna lõpetajad kaitsevad praegu edukalt diplomitöid. Üliõpilased Kossimov ja Altuhhov olid praktikal Dubnas, kus nende diplomitööle anti hea hinnang. See on tunnustus ka Füüsika-Keemiateaduskonnale.

MATEMAATIKATEADUSKOND

Põhiline meetod, mille abil saab teatava pildi üliõpilaste teadmistest, nende tööst kogu semestri vältel, on muidugi kontrolltööd. Matemaatikateaduskonnas on murelapseks I kursus. Suureks komistuskiviks on tudengitele olnud kõrgem algebra ja matemaatiline analüüs. Näiteks I kursuse 57-st arvutusmatemaatikust on 15-l kontrolltööd mitterahuldavad. Pedagoogika harus on vastavad arvud: 49 ja 9. Olukord pole parem ka vene rühmas, kus 19-st üliõpilasest on mitterahuldavaid koguni 9-l. Olukord on küllaltki murettekitav. Seda enam, et elamistingimused, eriti noormeestel, on kaunis kehvad. Iga teine üliõpilane teaduskonnas elab väljaspool Tartut. Õppematerjali on raamatukogudes piiratult.

Millised on lõplikud tulemused, seda näitab muidugi algav sessioon.

Dekaanidega vestlesid I. Hoyer ja H. Toomla.

TRÜ on vene-eesti kirjanduslike suhete uurimiskeskuseks

15.—17. dets. 1967. a. toimus TRÜ-s vene-eesti kirjanduslike suhete uurimisele pühendatud II vabariiklik konverents. Intervjuu annab orgkomitee esimees filoloogiakandidaat Sergei Issakov.

Kust algab vene-eesti kirjanduslike suhete uurimise ajalugu?

Faktiliselt algas alles nõukogudeperioodil. Kodanlikul ajal tegeldi sellega juhuslikult, eri uurimusi ei avaldatud. Pioneerideks olid Fr. Tuglas — tema 8-köitelises «Kriitikas» leidub küllaltki palju vastavaid ridu ja märkusi, ning G. Suits, kelle artikkel «Postuumne Puškin» ilmus 1937. aasta «Loomingus».

Kes koordineerib praegu vene-eesti kirjanduslike suhete uurimist?

Tsentriks vabariigis on Tartu Riiklik Ülikool. TA Keele ja Kirjandussuhetega peaaegu ei tegele — see kajastus ka konverentsil — instituudilt olid vaid 2 ettekannet.

Tsentriks ülikoolis on vene kirjanduse kateeder. Ka see kajastus konverentsil — eesti kirjanduse kateedrist olid vaid 1 ettekanne.

Edu oleks hoopis suurem, kui vene-eesti kirjanduslikke suhteid uuriksid vene kirjanduse ja eesti kirjanduse kateeder ühiselt, vene filoloogia ja eesti filoloogia üliõpilased ühiselt.

Öelge mõnda konverentsi iseloomustamiseks...

Võrreldes esimesega (1963. a.) on temaatika avardunud. Konverentsi üheks elavdajaks oli Nigol Andresen, kes peaaegu iga ettekande järel märkusi tegi, nii tekkis tuline mõttevahetus.

Konverentsil osalesid üliõpilased — publikuna ja ettekandjaina.

Juba 13 aastat funktsioneerib S. Issakovi juhendamisel vene-eesti kirjandussuhete seminar — omanoodi haruldus.

Kas ka «seminaristidelt» ettekandeid oli?

V kursuse üliõpilane Tiiu Siska käsitles «Noor-Eesti» rühmituse suhtumist vene kirjandusse. Noor-Eestlased on keerulised, vasturääkivad: ühelt poolt — saagem euroopalasteks!, teiselt poolt huvituvad nad eriliselt vene sümbolistidest, vene klassikale vaatavad nad läbi vene sümbolistide prisma.

Heivi Pulleritsu, endise «seminaristi» ettekande teemaks oli: «Eesti väitlejate kontaktidest nõukogude teatriga kodanliku diktatuuri perioodil».

Millised on olnud senise uurimistöö põhisuunad?

Enam on selgitatud retseptsiooni (konverentsil A. Salumi «A. V. Voltsovi retseptsioon Eestis») ja analüüsitud tõlkeid. Vähem on uuritud kirjanduslikke mõjutusi (konverentsil: E. Anton «Krõlov ja eesti valmi areng XIX sajandi lõpul», J. Rüütel «Vene mõjudest eesti vanades sõdurilauludes»), ent ka vastav metoodika oli alles kujunemas; nii et see on tuleviku ala.

Kas võib kõnelda eesti kirjanduse mõjust vene kirjandusele?

Üldiselt ei, uurida tasub vaid retseptsiooni. Siiski — noored vene kirjanikud tavatsevad viimasel ajal külastada Baltikumi, näiteks Vassili Aksjonov või Juri Kazakov. Teema «Eesti osa noorte vene kirjanike loomingus» on mõeldav.

Konverentsi «nael»?

Jerevani RÜ kirjandussuhete kabinet, millest rääkis Gnarik Pahanjans. Praegu on see kabinet 8-liikmeline. Kabinet valmistab ette tõlke teistest keeltest armeenia keelde, rohkem aga armeenia keelest teistesse keeltesse.

Jerevani RÜ vahetab üliõpilasi kõigi NSV Liidu vabariikide ülikoolidega: Riia, Vilnius, Kiiev, Tbilisi, Taškent..., ka 2 Tartu filoloogi — Silva Tobias ja Ella Leesment — suunati Jerevani. Üliõpilased, kes on jaotatud regionaalselt gruppidesse, jälgivad kõiki armeenia ajakirju eesmärgiga läbi töötada teiste vabariikide kirjandusmaterjalid. Eesti üliõpilaste abiga analüüsitakse eesti kirjanduse tõlgete kvaliteeti, läti üliõpilaste abiga analüüsitakse läti kirjanduse tõlkeid... Jerevani RÜ soovib meiega kontakti.

Püütakse selle poole, et kabinetis oleksid esindatud kõik liiduvabariigid, edaspidi välisriigidki.

«Nael» mõjutas kindlasti konverentsi otsust?

Armeenia esindaja lühike sõnavõtt äratas ebatavalist huvi, kogu konverents toetas ideed organiseerida selline kabinet ka TRÜ-s.

Rektoraadi poole pööratuti ettepanekutega:

● luua kirjandussuhete kabinet;

● vahetada teiste ülikoolidega NSV Liidu rahvaste kirjanduse lektoreid;

● vahetada rohkem üliõpilasi, et ette valmistada küllaldaselt vastava profiiliga tõlke ning kirjandusspetsialiste.

Meie kirjandusteadlased ei tunne piisavalt NSV Liidu rahvaste kirjandust — praegusel ajal võib see saada tõkkeks juba eesti kirjanduse nähtuste uurimisel.

Millal on vene-eesti kirjandussuhete uurimisele pühendatud III vabariiklik konverents?

Otsustati, et intervalliks jääb 3 aastat — niisiis 1970. a. Ja see on pühendatud juba vene-eesti-lätileedu kirjandussuhetele.

Intervjueeris HELLE KULO

HUVITAVAT ÜLIKOOLI AJALOOST

Esimesed naishambaarstid

Esimesed diplomeeritud hambaarstid Venemaal olid välismaalased. Venemaal kehtestati nimetus «hambaarst» ja eksamite programm selle kutse saamiseks 1810. a. seadusega. Eksamitele, mis toimusid ülikoolide arstiteaduskondade või Peterburi Meditsiinilis-Kirurgilise Akadeemia juures, lubati isikuid, kes esitasid tõendi, et nad vähemalt 3 aasta vältel on õppinud tuntud hambaarsti juures. Mingit hariduslikku miinimumi seejuures ei nõutud. Ka naiste jaoks ei olnud otsest keeldu ega luba hambaraviga tegelemiseks.

Seepärast, kui 1814. aastal lesknaine Josephina Serre (sünd. Stephan) esitas Tartu Ülikooli arstiteaduskonnale palve lubada tal sooritada eksamid hambaarsti praktika õigusele Venemaal, ei leitud põhjust äraütlemiseks. J. Serre oli õppinud oma hambaarstist mehe juures ning Berliinis viimase korduvatel äraolekutel (tollal tegutsesid hambaarstid patsientuuri laiendamiseks ja elatusvõimaluste kindlustamiseks rändarstidena) tema patsiente ravinud. J. Serre oli juba varem sooritanud eksamid Krakovi ülikoolis ja saanud seal isegi dentiaatriamagistri diplomi.

Eksamineerimine Tartus toimus 27. märtsil 1814 v.k.j. Komisjon (koosseisus professorid Chr. Deutsch ja M. Styx ning dotsent J. Jochmann) nentis, et J. Serre «sooritas mitte ainult eksamid teaduskonna täielikuks rahulduseks, vaid näitas ka tema poolt tehtud hambaoperatsioonide juures suurepäraseid praktilisi teadmisi ja osavust». Talle otsustati anda *gradum medici dentarii*. Et J. Serre üldse esimesena sooritas Tartu Ülikoolis eksamid hambaarstikutse saamiseks, siis ei leidunud veel vastava diplomi näidist. Selleks kohandati «priviligeeritud ämmaemanda attestaadi» (ämmaemandate kool asutati Tartu Ülikooli sünnitusabikliiniku juures 1812. a.) vorm, mis vastavate muudatuste ja täiendustega on säilinud ENSV RAKA-s.

J. Serre oli ühtlasi esimeseks naiseks Venemaal, kes sai hambaarstikutse. Tema oli ka esimene Venemaal praktiseerinud naishambaarst, esialgsetel andmetel töötas ta Riias ja Tallinnas. Viimases, nagu selgub Tallinna nädalalehes *«Revalische wöchentliche Nachrichten»* avaldatud J. Serre kahest kuulutusest, praktiseeris ta 1816. a. jaanuaris-veebruaris, peatudes hotellis *«Stadt Hamburg»*, mis asus Nikolai tänaval.

Mainitud kuulutustes lubab J. Serre teha kõiki hambaravioperatsioone, anda vajalikku abi ja nõu kõikvõimalike igemete- ja suukoopahaiguste puhul, puhastada hambaid «tavalisest viinakivist» (s. o. hambakivist), plombeerida hambaid kulla või stanniooliga täitmise teel, kinnitada logisevaid hambaid, kaotatuid aga asendada kunstlikega, mis sarnanevat täielikult loomulikele (tollal kasutati selleks portselani). Ta müütas ka hambapulbrit ja -tinktuuri ning 4-krossilist brošüüri igemete ja hammaste tervishoiust. Neid võis tema äraolekul saada ka Riiast, kellegi proua Färri käest. Lahkudes Tallinnast Riiga, lubas J. Serre ka edaspidi külastada Tallinna. Kuulutustest nähtub, et J. Serre oli vahepeal aprobeeritud naishambaarstiks ka Kõrgema Meditsiinikolleegiumi poolt Varssavis ja Kõrgema Meditsiinilis-Sanitaarse Kolleegiumi poolt Berliinis.

1829. a. sooritas Tartus hambaarsti eksamid ka J. Serre tütar Marie Louise Serre. Ta oli õppinud hambaravi Königsbergis dr. E. Burdachi juures. Viimase tõendis rõhutatakse, et M. L. Serre tegi tema juures erilise virkusega läbi täieliku hambaravikursuse. Tartus eksamineerisid teda prof. J. Moier (N. Pirogovi õpetaja), juures viibisid dekaan J. Erdmann, professorid Chr. Deutsch, G. Sahmen ja M. Rathke. Eksamineeriti järgmistes ainetes: lõualuude ja hammaste anatoomia, hamba- ja igemete haigused, ravimiteõpetus hambahaigustega seoses, operatiivne hambaravi ja operatsioonide teostamine, kunsthammaste valmistamine. Kõigis ainetes sai ta hindeks «hea».

Kuigi vahepealse aja jooksul (pärast J. Serret) oli Tartus eksamid hambaarstikutse saamiseks sooritanud 6 meessoost välismaalast, ei leitud hambaarsti vandetõotuse teksti. Prof. Deutschi meeldetuletusel, et seda võib leida eksamineeritava ema J. Serre aktidest, keda siin 15 aasta eest eksamineeriti, nõustus teaduskond vannutama preili Serret naishambaarstiks ja andma talle analoogilise diplomi.

Kirjanduses leiduv väide, et esimese naisena Venemaal sai hambaarsti nimetuse Varssavist pärit Maria Nahsohn, ei vasta tõele. M. Nahsohn tegi eksamid Peterburi Meditsiinilis-Kirurgilises Akadeemias 1823. aastal, J. Serre aga Tartu Ülikoolis 1814. aastal.

1838. a. asendati nimetus «hambaarst» nimetusega «dentist», mille andmine omakorda kaotati ametlikult 1898. aastal. 1891. a. lubati asutada ülikoolilinnades (erandina ka mõnes teises linnas) hambaarstide koole. Õppeaeg kestis nendes kaks ja pool aastat, sisseastumiseks nõuti 6-klassilist haridust. Pärast eksamite sooritamist arstiteaduskondade juures said koolide lõpetanud nimetuse «hambaarst». Nimetuse «dentist» said aga need, kes omandasid teadmisi ainult juba tegutseva dentisti või hambaarsti juures.

1829. a. anti ka naistele ametlikult õigus tegelda hambaraviga. Kuid järgnevatel aastatel ei leidu andmeid dentistieksameid sooritanud naiste kohta. Nähtavasti oli see tingitud reaktsiooni tugevnemisest ja negatiivse suhtumise süvenemisest naiste osavõttu meditsiinilisest tegevusest. Alates 1891. aastast, kui naistele taas lubati ühisel alusel meestega saada dentisti- või hambaarstikutset, kohtame ka Tartu Ülikoolis dentistidiplomite saajate seas naisi. Näiteks 1899. a. oli 32-st eksamitele lubatust 17 naist, 1900. a. anti dentistidiplom 35 isikule, neist 12 naisele jne. Viimast korda anti Tartu Ülikoolis dentistidiplom 1911. a. Betti Rosenblattile.

Samal ajal suurenes hambaarstikoolide lõpetanute arv, kes sooritasid eksameid Tartu Ülikooli juures. Viimaste seas olid esialgu Varssavi ja Odessa, hiljem ka teiste hambaarstikoolide kasvandikud. Nende hulgas olid ülekaalus naised: 1899. a. said hambaarstidiplomi 29 isikut, neist 20 naist, 1901. a. 20, neist 16 naist, 1917. a. kevadel aga esitas avalduse hambaarsti eksamite sooritamiseks juba 155 isikut, neist 146 naist (!).

Hambaarstide arvu suurendas uute koolide avamine. Riias asutas sellise kooli 1904. a. arst L. Dolin, Tartus (ühtlasi esimese Eestis) 1909. a. arst D. Levinovitš. Tartu Hambaarstide Kool töötas D. Levinovitši hambakliiniku baasil, mis asus Rüütli t. 23 (praegu 21. juuni tänav). Koolis õpetasid peaasjalikult Tartu Ülikooli arstiteaduskonna õppejõud: N. Burdenko, I. Sirokogorov jt. Õpilasteks olid peaaegu eranditult naised. Näiteks 1910. a. olid 23-st vastuvõetud õpilasest ainult üks mees. Hambaravi muutub juba alates sajandi algusest peamiselt naiste tegevusalaks.

1911.—1913. a. töötas Tartus ka prof. M. Rostovtsevi eraülikooli arstiteaduskonna juures hambaarstiosakond, kus vastavaid kursusi juhatas naishambaarst A. Rostovtseva. Seal õppisid ainult naised. Tänu Riia ja Tartu hambaarstide koolidele oli Tartu Ülikoolis hambaarstidiplomeid saanute seas alates 1905. aastast ka eestlannasid (Emilie Kasak, Maria Puhk, Alma Mägi, Helena Ilves, Adeele Ruus, Alviine Unt, Aliide Luud-Kaddak, Olga Laaman, Juulie Saarepera-Paris jt.). Viimane sai 1917. aastast Tartu Hambaarstide Kooli omanikuks. Kool tegutses 1924. aastani, mil ta Tervishoiu Peavalitsuse otsusega suleti, sest Tartu Ülikooli arstiteaduskond kavatses võtta enda peale hambaarstide ettevalmistamise. Hambaarstikoolid, samuti kogu hambaravi oli tollal eraettevõtlik, riigiteenistuses olid vaid üksikud hambaarstid.

V. KALNIN

Ühiselamu-probleemi ideoloogiline aspekt

JAAK ALLIKU ETTEKANNE ELKNÜ TRÜ KOMITEE II PLEENUMIL 12. DETSEMBRIL 1967. A.

Ma peatuksin mõne sõnaga sellel, miks on tänase pleenumi päevakorras ühiselamuküsimus, kuigi midagi katastroofilist pole ju kuskil juhtunud ja elutingimused ühiselamuis, nagu teame, on samuti seni pidevalt paranenud.

Ühiselamute probleem on praegu valusaks muutunud pigem teisest aspektist lähtudes. Ma mõtlen selle all meie komsomolikomitee viimaste aastate üldist tööd, selle eesmärke ja suundi. Aktiivsuse asemel üldse ja komsomolitöö asemel üldse on Tartu Riikliku Ülikooli komsomolikomitee töö peamiseks eesmärgiks ilmselt kujunenud sotsiaalse mõtlemise kujundamine ja arendamine organisatsiooni liikmeis, teistsuguse meelelolu, teistsuguse suhtumise kasvatamine sotsiaalseisse probleemidesse. See on aus, printsipiaalne ja julge lähenemine kõigile küsimustele, ka neile, millest pole tavaliselt kombeks rääkida (ja just selle kombe — mitte rääkida — vastu võitlemine). See on peremehetunde kasvatamine oma elu ja oma ühiskonna suhtes, sest just nimelt selle puudumises, mitte probleemide lahendamatuses või meie küündimatuses, näeme me peamist põhjust mitmesuguste puuduste olemasolus. Ja just sellepärast räägime tihti asjust, mille lahendamine ei sõltu meist. Just sellepärast ei taha me vastu võtta otsuseid, mida ei saa täita. Meie eesmärgiks on elada kirjutatud, mitte kirjutamata seaduste järgi, sest kirjutamata seadus on tavaliselt mingi kitsa kildkonna tahte väljendus.

Selliste eesmärkide vältimatu kaaslane on põlgus tühjade sõnade, linnukeste pärast tehtud otsuste ja ürituste, igasuguse näilisuse, pettuse, mugandumise vastu.

Raske on aga seda kõike võtta tõsiselt, sest me oleme päev päeva kõrval sunnitud elama olukorras, kus me teadlikult ignoreerime kehtivaid seadusi ja norme, teadlikult ei täida rektori käskkirju ja dekaani korraldusi, elame printsiibil «ei tabata, pole varas» ja rakendame pidevalt ringkäendust. Sellist lahkuminekut sõnade ja tegude vahel tuleb pidada ideoloogiliselt ohtlikuks ja poliitiliselt kahjulikuks. Ja see seletabki selle, miks ühiselamu probleemidega on hakanud tegelema ideoloogiasektor.

Me leiame, et praegu kehtivad sisekorra eeskirjad ei vasta elu nõuetele, neid ei täideta üheski toas, nende täitmist pole võimalik kontrollida ja mitmete nendes esinevate nõudmiste täitmisel ei oleks ühiselamu selle elanikele ühiseks koduks.

Aga just printsiip, et ühiselamu peab olema viieks aastaks tõeliseks koduks meie vabariigi noorsoo kõige haritumale ja eesrindlikumale osale, inimestele, kes peavad mõne aasta pärast asuma aktiivselt ehitama kõige humaansemat ja kultuursemat ühiskonda, peab meie arvates olema aluseks kõigile ühiselamute kohta tehtavatele otsustele. Ühiselamu peab meile olema kohaks, kus võib õppida ja uurida teaduslikke probleeme, kohaks, kus me võime puhata, võtta vastu külalisi, üldse elada kaasaja inimese normaalset igapäevast elu.

Selle printsiibi silmaspidamine välistab ka võimaliku etteheite, et konstateerides oma jõuetust viia elu vastavusse kehtivate eeskirjadega, teeme me ettepaneku rakendada seadusandlus nii-öelda elu-vankri taha ja legaliseerida elus esinevad väärnähtused. Sellele me vastame lihtsalt, et me ei pea normaalseks, vajalikuks ega muidugi ka võimalikuks elu kohandamist kehtivatele eeskirjadele ning meie arvates see (nagu igasugune puru silma ajamine) pigem soodustab väärnähtusi ja juhib tähelepanu neilt kõrvale.

Seega on meie ettepanekute ainus ja põhiline printsiip — viia eeskirjad kooskõlla tegeliku elu nõuetega.

Teatavasti kiitis komsomolikonverents selle printsiibi heaks. Kahe kuu jooksul on meie ettepanekuid arutatud partei- ja komsomolikoosolekuil, teaduskondade ja ühiselamute nõukogudes. Reageerimine meile näitab, et me oleme ilmselt õigel teel ja läheneme probleemi juurtele. Ajaloo-Keeleteaduskonna parteikoosolek kiitis meie printsiibid heaks, samal ajal on nad aga esile kutsunud ärritatud reaktsiooni inimeste poolt, kes ei mõista praegu olukorra tõsist kahjulikkust. On selge, et praeguse näilise korra uued eeskirjad tõepoolest purustavad, nad asendavad selle sisulise korraga. Millisel määral muutuks elu ühiselamutes uute eeskirjade kasutuselevõtmisega ja milline on sisulise korra kindlustamise garantii, seda peamegi me siin arutama.

Ma olen siiski arvamusel, et elu ei muutuks kuigi olulisel määral, seda ju tähendabki printsiip — elu-ga kooskõlas olla. Tuleb lähtuda sellest, et muutes kirjatähte ei muuda me elu, sest oleks kurb, kui me eeldaksime, et ühiskonna harituima kihi moodustavad inimesed, keda käsk või keeld võib takistada tegutsemast oma vajaduste ja põhimõtete järgi.

Kui reaalne igapäevane elu ühiselamuis ei muutu, mis siis muutuks.

Mida me saavutaksime? Kõigepealt likvideeruks olukord, et ülikool kasvatab seadust mitte austavaid inimesi. Me võiksime veelgi ausamalt ja julgemalt nõuda tõe rääkimist ja selle järgi tegutsemist. Uued eeskirjad võimaldaksid hakata komsomolil ja ühiselamunõukogudel tõsiselt tegutsema omavalitsusega ühiselamuis.

Praegu on ühiselamunõukogu paratamatult sunnitud nõudma kehtivate eeskirjade täitmist. Et nende rikkumine on aga üldine, siis mingit ühiskondlikku hukkamõistu süüdlane ei pälvi ja ühiselamunõukogu autoriteet paratamatult langeb. Sisekorra eeskirjad ja nende täitmine pole muidugi ainus küsimus ühiselamuis, neile lisandub kümneid eluolulisi suuri ja väiksemaid küsimusi. Võib olla kindel, et kui ühiselamunõukogul oleks suurem autoriteet ja peremehetunne, siis need küsimused laheneksid kiiremini ja just seda taotlebki sisekorra eeskirjade muutmine.

Seega komsomol ja ühiselamunõukogud saaksid efektiivsema võimaluse võidelda selliste tõeliste väärnähtustega nagu alkoholi kuritarvitamine ühiselamus, lärmamine, räpasus jms., samuti lahendada teisi küsimusi. Praegu on aga üliõpilaskond kunstlikult vastandatud heale administratsioonile, kes nagu püüaks meie endi huvide eest hoolitseda vastu meie tahtmist. Tegelikult tudub, et nii mõnegi administratsiooni esindaja jaoks on eesmärk ja vahendid koha vahetanud. Eesmärgiks on muutunud väline kord ühiselamuis, üliõpilased on aga muutunud selle eesmärgi saavutamist segavaks elemendiks.

On selge, et ilma üliõpilaste endi osavõtuta oma elu korraldamisest teevad kõik võimalikud komisjonid ja «tribunalid» tegelikult tühja tööd. Samal ajal aga ei saa minna teise äärmusse, võtta vastu eeskirjad ja jätta nende täitmise kontroll esialgu ainuüksi komsomoliorganisatsioonile.

Uute eeskirjade kehtestamine ei pea kaasa tooma mitte kontrolli nõrgenemise, vaid selle tugevnemise kõigi instantside poolt, sest kui inimeste materiaalsete vajaduste rahuldamiseks on legaalsed teed loodud, on meil moraalne õigus karistada illegaalsete teede kasutajaid.

Ma arvan, et meil tuleks põhiliselt arutada kaht küsimust. Kõigepealt, milline on tegelik elu ja tema nõuded ühiselamuis? Sest kui 3—4 inimest võivad välja töötada eeskirjade projekti, siis sellele küsimusele pole nad kunagi suutelised ammendavalt vastama. Muidugi tuleks rääkida ka kõigist teistest vahenditest peale sisekorra eeskirjade muutmise.

Tuleks arutada küsimust — mis muutuks reaalses elus peale eeskirjade vastuvõtmist ja kas on ehk siiski võimalik elu eeskirjade järgi seada. Kuid tuleb meeles pidada, et tegu on olukorraga — kas kõik või mitte midagi, s. t., öelda, et eeskirjad on 75% ulatuses kooskõlas eluga, tähendab siiski seda, et nad pole kooskõlas eluga ja midagi kasulikku selline muutmine tegelikult ei anna.

Tõsiselt tuleks kaaluda ka küsimust korra garantiidest ühiselamus. Me võime küll väita, et näiteks alkoholi tarvitamise keeldu tegelikult ei täideta, kuid samal ajal on selge, et see on vähemalt formaalseks profülaktiliseks garantiiks võimalike ekstsesside vastu. Keelu olemasolu vähendab reaalselt kõigi instantside vastutust nende eest. Ilmselt tuleb see asendada mõne teise garantiiga. Aga just selle koha pealt ongi pakutav projekt veel ebatäielik. Võiks ehk panna personaalse vastutuse korra ja rahu eest ühiselamus toa-, kursuse- ja ühiselamuvanemaile. Või näiteks autoriteetsete «korrusekolmikute» loomine. Nii me annaksime ühtlasi garantii ja asendaksime omavalitsuslikke elemente. See kõik vajab muidugi arutamist.

Esimesel pilgul paistavad **meie ettepanekud** (vt. «Tartu Riiklik Ülikool nr. 30, 3. lk.) väga radikaalsed olevat ja vastutus nende vastuvõtmise eest suur, kuid tuleb meeles pidada, et praeguse silmakirjaliku korra säilimisel on väga tõsine ideoloogiline mõju isiksuse kujunemisele ja võtta endale vastutus selle eest on veelgi rängem.

Toimetuse märkus:

Pleenumi põhiettekande ja sõnavõttude alusel töötati välja ühiselamu sisekorra-eeskirjade korrigeeritud projekt, mis lähemal ajal antakse läbivaatamiseks rektorile.

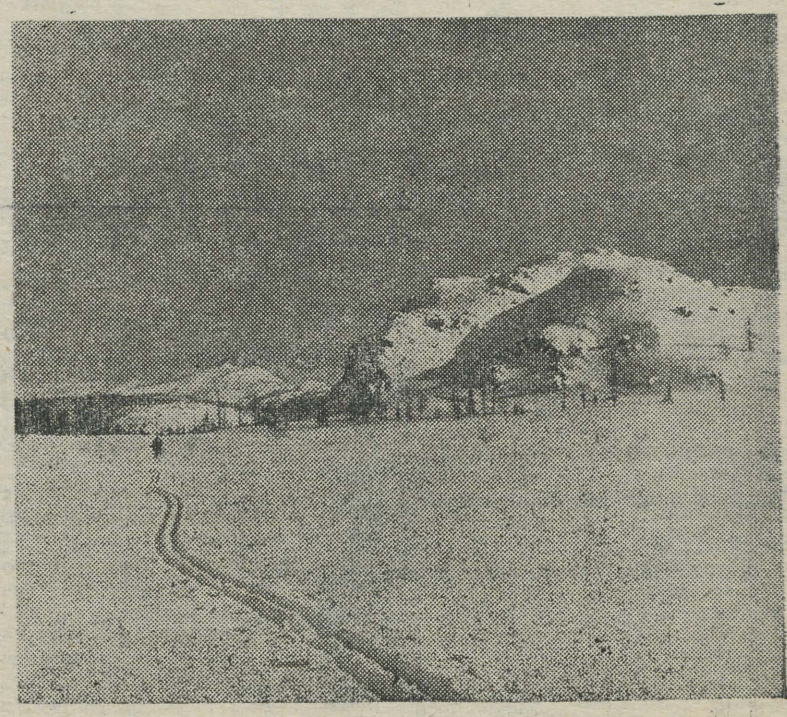

URAALI MAASTIK.

KONKURSS „Ülikooli parim kursus (õpperühm)"

Eesmärk: stimuleerida hea õppeedukusega ja ühiskondlikust tööst aktiivselt osavõtvaid kursusekollektiive.

Osavõtjad: Kõik kursused, kelle keskmine hinne eksamisessiooni tulemuste põhjal ületab I, II ja III kursusel — 3,7, ülejäänutel — 3,9 ning kelle kollektiivi liikmeil ei esine viimase semestri jooksul karistusi rektori käskkirjade näol või dekaani ja ühiskondlike organisatsioonide liinis.

Aeg: konkursi kokkuvõtted tehakse kaks korda õppeaasta jooksul, mõlema semestri tulemuste põhjal eraldi. Sügissemestri parimad selgitatakse välja veebruaris, kevadsemestri parimad — septembris.

Arvestatavad näitajad:

1. Õppeedukus: a) keskmine hinne, b) puudulike arv.
2. Osavõtt ühiskondlike organisatsioonide tööst: a) kuulumine ülikooli ametiühingukomiteesse, komsomoli- või parteikomiteesse, teaduskonna (osakonna) sekretärid; b) kuulumine teaduskonna (osakonna) büroosse; c) muud funktsioonid.
3. Teaduslik töö: a) ÜTÜ ringide tööst osavõtt, b) ettekanded ÜTÜ konverentsidel, c) auhinnatööd.
4. Kuulumine ülikooli spordikoondisse.
5. Osavõtt üleülikoolilistest ringidest ja isetegevuskollektiividest.
6. Grupi tööplaan ja selle täitmine.

Üldmärkused: Kokkuvõtete tegemisel selgitavad teaduskondade (osakondade) ühiskondlike organisatsioonide bürood välja kolm paremat kursust (rühma) ja esitavad andmed TRÜ Ametiühingukomiteele. Kokkuvõtte konkursi tulemustest teevad TRÜ Ametiühingukomitee ja ELKNÜ TRÜ Komitee õppesektorid ühisel töökoosolekul. Võitjaks tulnud kursusi (rühmi) premeeritakse.

TRÜ Ametiühingukomitee õppesektor
ELKNÜ TRÜ Komitee õppesektor

Ärge kartke eksperimente!

Sellise tekstiga silt ilmub esimese vaatuse lõpuks Noorsooteatri eksperimentaallavale, kui seal etendub muusikaline lugu «Humalakorjajad» (lavastaja V. Rummo). Lavakunstikateedri üliõpilased on jõudnud oma teise diplomilavastuseni. Julge pealehakkamine on pool võitu — see on ilmselt tegijate lipukirjaks olnud, sest idee teha muusikalisest filmist teatrietendus, tundub lausa kadestamisväärselt julgena.

Lavastajal pole valida suure hulga kandidaatide seast raskete osade täitjaid, nagu see on tavaline filmistuudios. Vastupidi, viisteist omainimest tuli diplomietenduses «paigale panna» ja seda nii, et osad oleksid täidetud ja ka osatäitjad ei nuriseks. Seepärast ongi laval aktsendid mitmeti teised kui filmis, see aga etenduse kordaminekut sugugi ei vähenda. Ja päris tore on, et seekord ei kasutatud kutseliste operetinäitlejate abi. Liikumine ja laul, mis filmis mõjusid taotletult ebaorgaanilisena, on laval üllatavalt orgaanilised ja kaasakiskuvad. Massistseenidel lasubki kogu lavastuse peamine kaal, nad on haruldaselt fantaasiarikkad ja mis peaasi, nakatavalt särtsakad. Just see lavalt saali tulvav ehtne mängulust tundubki tagavat julgeile ka teise poole võidust.

Temporikkad massistseenid ei vähenda aga kordaminekuid paljudes üksikosades. Kõige terviklikumana mõjub vahest ehk K. Komissarovi Filip. Tegemist paistab olevat detailideni läbimõeldud karakteriga ja pretensioonid tema üksikjoontele oleksid alusetud. Tahaks veel märkida I. Mikkori loodud tekstita pisiosa — vana pedagoogi. Iseküsimus on, kas grotesk aitab kaasa etenduse kõlajõu tugevdamisele, kuid kui «asi iseeneses» oli ta meisterlik.

Muidugi on laval ka vaieldavat ja võib-olla ehk ebaõnnestunutki. Kuigi igasugune hinnaalandus on kahjulik, paistab, et kõnesoleva etenduse juures polnud möödalaskmised olulised ja nende leidminegi on rohkem iga vaataja subjektiivse maitse asi. Laval toimunu üldistav tähendus jäi küll filmi omast väiksemaks (etenduste käigus võib see muidugi veel muutuda, pealegi on tegu kahe koosseisuga), kuid tema olemasolus ei saa kahelda ja see õigustab omakorda andekat eksperimenti.

Ülikooli teatrisõpradele tahaks aga meelde tuletada, et diplomietendusi te järgmisel hooajal vist enam ei näe ning ka gastrollide peale on kahtlane lootma jääda.

J. ALLIK

Juubelilavastuste retsensioonide võistlus

ENSV Riiklik Noorsooteater kuulutas välja Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevale pühendatud lavastuste

J. Broszkiewiczi «Ma jutustan teile oma loo»,

M. Gorki—V. Panso «Ema»,

V. Panso, M.-L. Küla, H. Tohvelmani, V. Ernesaksa, V. Aruoja, M. Mikiveri, I. Marani «Sina, minu aeg»

retsensioonide võistluse.

Võistlus toimub kahele vanusegrupile:

I. keskkoolid 9.—11. kl. ja tehnikumid;

II. kõrgemad koolid.

Tööde laekumise viimaseks tähtajaks on 31. jaanuar 1968. a. Paremad retsensioonid avaldatakse võistluse käigus «Noorte Hääles».

Õppeasutust, kust on saabunud kõige rohkem retsensioone, külastab vastava lavastuse loominguline kollektiiv.

Žürii poolt väljavalitud kolmele paremale retsensioonile kummaski vanusegrupis antakse auhinnad.

Retsensioonid saata aadressil: Tallinn, Lai tn. 23 ENSV Riiklik Noorsooteater. Teateid saab telefonil 485-79.

MÕLK KAHEPUUDASEL SANGPOMMIL

ÄRMAN POE

Seiklusromaan üliõpilaste elust autori illustratsioonidega

Esimene anne

...merangsel hetkel vajus raske käsi tema õlale. Madal hääl kandis Aivo Poomvilla kõrvu sõnad: «Ei õiget abi, kui liin katkeb ja ots on maas.» Nagu piksest rabatud, külm higi pärlendamas sõrmenukkidel, pöördus Aivo 180° ümber.

«Jants, põrguline! Nii võib süda seisma jääda.»

«Lähim arstipunkt tudengite jaoks asub Lauluisa uulitsal suure kivimaja müüride vahel marsruudil — vasak sirge, otse, põrutada paremale,» teatas sõber kustunud silmi. Poomvill kohkus, haaras Jantsi mantlisiilust ja päris: «Mis lahti on? Sa pole nagu vormis?»

Peahoone raske uks avanes ja sulgus. Kaks sõpra seisatasid dekanaadi akna all ja pidasid aru, mida ette võtta.

«Läki Maie residentsi. Ta selle arstiteadusega rohkem kursis. Vahest aitab,» leidis Jants.

«Jää jumalaga, filosoofia, «Aga sina, mina, meie?» ja 21,5 kopikat,» halises Sisemine Hääl ja puges lõdisedes Poomvilla kuue tagataskusse. Aivo silitas oma sinist habet ja uuris: «Miks sul, Jants, neid arste vaja on? Ja ülepea, kus sa tuulasid, et su auväärt füsiognoomiat horisondil näha polnud?»

«Pärid veel! Mul elu- ja söögiisu suurest meelehärmist kadunud, aga tema pärib. Oled kuulnud sihukesest asjast nagu «24 päeva kosutust?»

Jants kiikas hämmeldunult sõpra, naeratas armulikult, tiris taskust kortsunud paberitüki ja kandis kiirtempos ette:

«... profülaktoorium ... õppetööd katkestamata ... 25 voodikohta ... vahetus 24 päeva ... 16 rbl. 56 kop. ... majanduslikult raskes ... tasuta ... suunamine profülaktooriumi ... ravile ... registreerurge ambulatooriumis.»

Seepeale pajatas Priidiku Jants oma kurva loo.

Ilmunud ta sügisel fluorograafi. Seal maailmatuma põnts: Priidikpoisil kopsus auk. Tema olnud eluaeg mees kui härg, aga nüüd tehtud tast purutõbine. Ega's kedagi. Sõbrad andnud nõu, enne kui hilja — põruta ravile. Jants tegutsema. Läinud tbc-dispanserisse. Seal uuritud, kes ta sihuke on. Kui kuuldud — üliõpilane — nõutud arsti saatekirja. Seadnud siis Jants sammud Lauluisa tänava ambulatooriumisse saatekirja nõutama. Rahvast murdu. Hambaarsti kabinetist kostnud koledat röökimist. Justkui konveierilindilt vupsatanud tolle ukse tagant paistespõselisi õnnelikke hädalisi. Teise ukse tagant kostis üpris rahulikke hääli, lõbusat jutuvada ja naeruturtsatusi. Jants, kelle süda kõvasti oma tervise pärast valutas, oodanud kaamelikannatusega õige mitu tunnikest. Tulnud siis tema etteastumise kord. Polnud ta veel oma häda seletama saanud hakata, kui valgekitlimees ta kuuehõlma eemale lükanud, särgikaeluse avanud ja kuuldetoru hetkeks kuhugi kõrisõlme ja rangluu vahele surunud. Jants veel imestanud sellise kuulamise meetodi üle ja tahtnud vaimustust avaldada. Kooliajast mäletas ta veel selgesti, kuidas med.-punktis tuli tundi pool katsejänesena arsti käte vahel lõdiseda, kuni too oma kuulamise-uurimise protseduuri teostas. Kõik voolab — uued meetodid leiavad üha laialdasemat kasutamist.

Hetke pärast patsutanud arst Jantsi õlale ja lausunud — poiss terve kui purikas. Jantsil äraarvamata hea meel. Lahkumise eel maininud nagu möödaminnes, et näe fluorograafis tembeldatud ta aukliku kopsuga indiviidiks. Ambulantsi üle laskunud surmavaikus. Kahvatu arst nõudnud jääkotti ja käsutanud õde otsima fluorograafi pilte. Selgunud, et mida pole, seda pole. Ammu juba rännanud paberikorvi kaudu issanda jahimaile. Priidiku Jantsil alanud aga rahvamatka päevad. Hommikust õhtuni silganud tohtri juurest tohtri juurde. Jäänud kõhnaks kui kiisakala. Tuttavad soovitanud tal profülaktooriumi kolida. Priske toit ja režiimiga elu. Jants pannud kõik rattad käima ja asunud asja ajama. Võta näpust. Tahtjaid-tõbiseid järjekorras aastani 1972.

Ambulantsi personal laiutanud lahkelt käsi. Priidiku Jants lahkunud nimetatud asutusest kõhnemana, kui sisse astunud. Kolmandate-neljandate kaudu saanud otsa peale, et kõikjal elus lööb läbi tutvuste kaudu. Nõnda Jants ajabki juba neljandat päeva ülikoolis tutvusi taga. Paradiisi saavat kah eelisjärjekorras need, kel Peetrusega lahkemat-laiemat sorti sehvtid sisse seatud.

Poomvilla Aivo tundis suuremeelset haletsushoogu tärkavat oma õnnetu sõbra vastu. Sisemine Hääl oli end kuuetaskust välja upitanud, pühkis salatilehekesega nina ja valas möödaminejate hämmastuseks lohutamatuid krokodillipisaraid. Meie kangelane tundis, kuidas külm hingus tema hinges veeres ja keha judinatega raputas.

Vahepeal olid sõbrad Maie residentsi ette jõudnud, ukse avanud ja...

«Kuhu te, põrgulised, trügite? Kas te ei tunne ühiselamu määrustikku, mis näeb ette, et külastusaeg algab selles majas punkt kell kaksteist null-null,» kärkis ja paukus üks mehike poiste nina all. «Mina olen komandant Tsurts ja tahan, et noored inimesed tunnustaksid seadusi, mis on sisse seatud, et kasvatada teist sindrinahkadest korralikke ühiskondlikult distsiplineeritud objekte,» vuristas Tsurts ühe hingetõmbega.

«Jah aga... mina, see tähendab, meie, ainult viieks minutiks,» kokutas kohkunud Poomvill.

«Ei mingit viit minutit, tulge kell kaksteist.»

«Kuulge, seltsimees komandant, puudub ju ainult kümme minutit kaheteistkümnest. Tahtsime Maie poole minutiks sisse astuda,» vadistasid sõbrad kooris.

«Ei mingit Maiekest! Külastajate aeg ei ole veel käes. Mina ei luba!!!» kuulutas komandant Tsurts resoluutselt.

Seejärel leidsid Jants ja Aivo end trotuaari lumisest embusest. Piinlikkusest silmi pilgutades ajasid sõbrad end püsti, surusid teineteisel kätt ja tee viis neid lahku.

Mõlgutades kurbi tinaraskeid mõtteid karmi elutegelikkuse üle, mapp kaenlas ja Sisemine Hääl seemisnahkse toasussiga karmanis, kõmpis Aivo läbi linna.

Peatükk õnnest keskpäevavalguse katastroofis.

«Esimene vabariigis! Sajandi kultuurielu suursündmus!» kuulutasid lehepoisid Riia maanteel täiest kõrist. «Varietee «Varvas»» kuulutab välja täiendava konkursi vakantsetele kohtadele. Kiirustage! Tööaeg 4 tundi, tasu korralik, söök-jook pealekauba. Nõutav ainult lauluhääl, kõrgem haridus ja nooruslikult kaunis jumekus! Tulla aadressil... helistada telefonil...»

Vanda seisis «Silueti» klaaside taga. Ta oli väsinud. Iseseisvus ja kindlustatus, millest tudengipõlves sai unistatud, paistsid tegelikkuses hoopis isemoodi. Suunamiskomisjoni hekseldusmasinast sattus Vanda analüütilis-sotsioloogilise-täieliku ohutuse kateedri juurde laborandiks. Pärast seda suursündmust täiendas Lombi tänava partisaniüksus oma liikmeskonda veel ühe eksleja võrra. Komisjon TLT (Topi Laeni Täis) vaatas asjale läbi sõrmede ja ohkas kergendatult (üks kaelast ära).

Vanda rinnust tungis üks tume õhkamine, sest tal oli raha vaja. Ta tahtis osta talvemantlit. Palgast, mis kojamehe «pinsist» veidi kõrgem, seda välja ei pigista. «Kiirustage! Varietee «Varvas» kuulutab... Kiirustage!... nõutav... nooruslik jumekus... tulla... helistada...»

Vanda seisis ikka veel riidekaupluse akna taga. Peegelpildilt vaatasid vastu sirge nina, mustad kulmud, kurvad silmad, roosiline suu, pronksikarva juuksed.

Ajalehepoisid hõiklesid-põiklesid jalakäijate vahel nagu Päästearmee kullerid, kes jagasid lahkel käel kahekopikalisi eksemplare.

Talvemantel... Kas minna või mitte minna? Hamletlik küsimine rippus tema kohal nagu Damoklese mõõk. Poolteise kohaga võib vabalt töötada. Elada lahedam.

Talvemantel! Minna!!

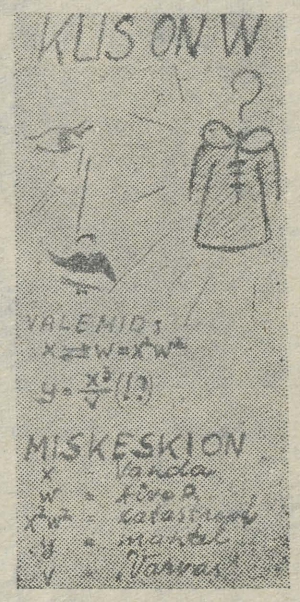

Sirge ninake pööras paremale ja tormas otsusekindlate sammudega edasi, kui äkki...

Nad põrkasid kokku. Aivo Poomvill tundis oma tinaraskete mõtetega, kuidas miski põrutas talle vastu külge... ja siis nad veeresid mass korda kiirendus. Aivo, kes rasketel hetkedel pidas paremaks säilitada mehisust, avas silmad ja kuulis õrna häält lausuvat:

«Õnnetusjuhud pooleks. Mida lähem, seda suurem on pinge laeng.»

Poomvilla süda tagus nagu sisepõlemismootor. Toasuss ta põues kõrvetas otsekui Aafrikamaa keravälk läbi põuavine. Silmad pärani, suu lukkus, süda tulvil õnnelootust, ajas Poomvill end püsti, sirutas käe ja aitas imekaunil tundmatul tõusta. Aivo oli sel hetkel kui peast ära. Surudes kramplikult talle usaldatud kätt, tõi ta kuuldavale segaseid häälitsusi:

«Te-e, vist... saite... andestage... haiget... ma...» Reaalsus ebareaalsuses!

«Noormees, enne kui sooritate pöörde vasakule, laske otsesuunas liikuja läbi!» kõlas sillerdav neiuhääl.

On vaja kunstl. hing. Tehti 10 päeva vältel ja saiellu (Raudam) — kerkisid Poomvilla ajutagamaadelt kohutavalt saladuslikud sõnad, mida ta oli lugenud kaotatud ohutustehnika konspektist. Meeleheitele aetud inimese karjatus sekkus tänavakärasse. Aivo kisendas lausa metsiku häälega «Suss!!! Toa suss, ärge kaduge, ma vannutan teid jumala nimel, ärge kaduge... Toa suss!»

Ta surus väriseva käe taskusse ja tõmbas välja... Sisemise Hääle.

(Järgneb)

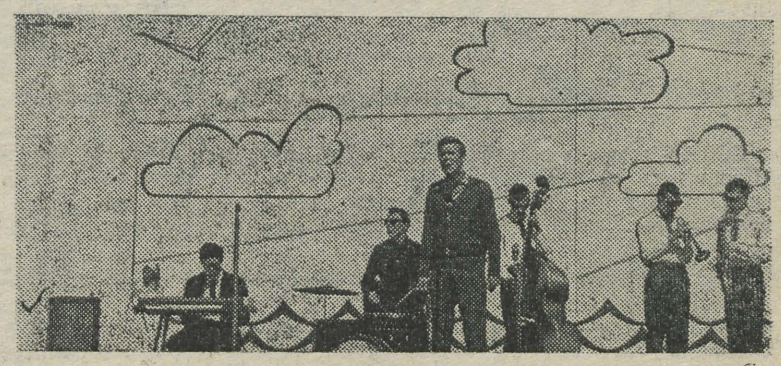

PETROZAVODSKI RIHKLIKU ÜLIKOOLI ESTRAADIORKESTER.

Jah, ma olen mõelnud...

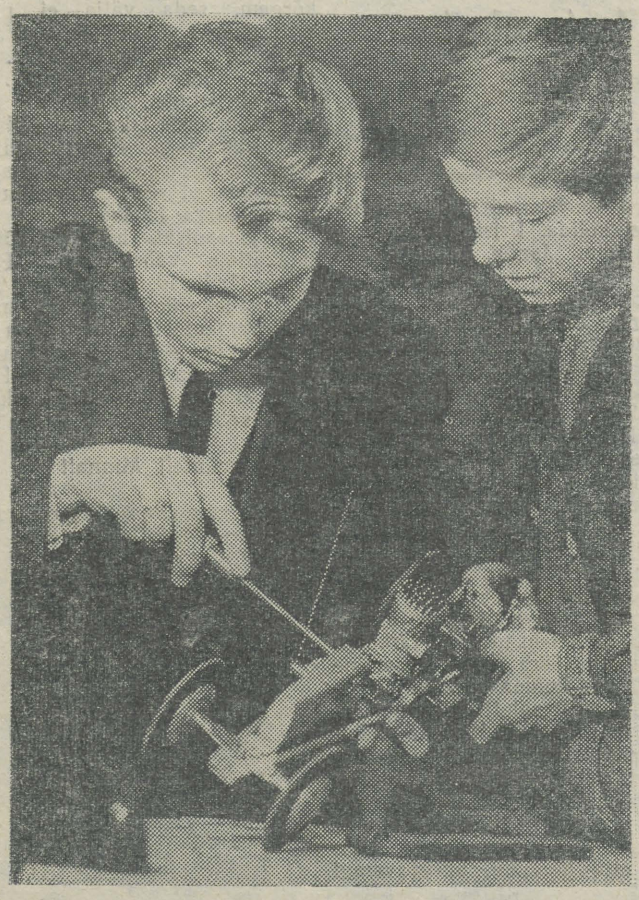

Pikk, heledapäine, pisut tagasihoidlik, usalduslik... ja väga tähelepanelik poiss. Selline on minu esimene mulje Tõnust.

Järgnevad fraasid on tema kursusekaaslaste suust: «Tõnu on meil aktiivne tegelane; ta on täiesti positiivne kuju, asjalik, õpib hästi.»

II kursuse füüsikud-tüdrukud ütlevad, et kui tavaliselt poisid suhtuvad neisse teatud üleolekuga (peavad endid füüsikas targemaks), siis Tõnu poolt küll sellist hoiakut pole märgata olnud.

Peagi kogesin, et Tõnu on väga huvitav vestluskaaslane; ta ei ela ümbritsevast mööda, vaid juurdleb kõige üle, millega kokku puutub. Meie vestluse jooksul ütles ta ikka: «Jah, ma olen selle üle mõelnud, me arutasime seda just hiljuti.» Tõnule on vastuvõetamatu see, et üliõpilane tegeleb ainult oma erialaga ja selleie vaatamata jõuab vaevaliselt edasi. «Kuhu jääb siis haritud inimese paljuräägitud avar silmaring, üliõpilasnoorsoole omane liikuvus, ideaalid?»

Küsimustesse, mis minu poolt olid esitatud nn. tundmaõppimise vestluse kooshoidmiseks, suhtus Tõnu tähelepanu ja kaasaelamisega.

«... loengute pidamine ja kuulamine on küll täiesti õigustatud asjad: need muudavad aine, kui igavana see tundukski, elavamaks. Arvan, et loengud ei sega muid harrastusi, vaid tulevad neile ainult kasuks: aine omandamine loengute kaasabil aitab kokku hoida üliõpilase aega.»

«... üliõpilaspäevade ettevalmistamisele ja läbiviimisele võiks häärata rohkem kaasa õppejõude. Sellisel juhul leiaksid kasutamist vanad üliõpilastraditsioonid ja -kombed, millest räägitakse üliõpilaste endi seas üsna tihti.»

«... ja üliõpilaspäevade juurde kuuluv rongkäik — see ju kujutab endast eelkõige massiüritust — peaks endaga kaasa viima kogu üliõpilaskonna. Ka neil päevil toimuvad ballid võiksid olla tudenglikumad.»

Tõnu arvab veel, et ka kõnevõistlustel, mis senini on toimunud küll ainult üks kord aastas, võiks rohkem kaasalööjaid olla. Võistlusest osavõtt tuleks meile kõigile kasuks kõne ja väljendusoskuse arendamisel. See on meil kõigil suhteliselt halb.

Tõnu on hästi kursis üliõpilasklubi üritustega. Seoses sellega on tal ka omapoolseid pretensioone: «Kuidas õppida tantsima neid «raskeiks» nimetatud tantse, nagu tango, tša-tša ja teised, kui meie klubi orkestrilt kuuled peaaegu alati ainult valssi, foksi, rumbat?»

Juba keskkoolipäevist peale tegeleb Tõnu Karu omapärase spordialaga — automudelismiga. Kahju on aga, et nimetatud harrastust ei saa laiemalt üliõpilaste seas propageerida, sest ala pakub põnevust peamiselt 13- kuni 18-aastastele noorukitele. Et Tõnu ise on sellest east juba väljas, siis juhendab ta praegu Tartu Pioneeride Majas automudelismi ringi.

«Tore on nende jõngermannidega!» ütleb ta ise.

Iga-aastastest meistrivõistlustest (Moskvas, Tbilisis, Kišinjovis jm.) on Tõnu alati osa võtnud. Ta on kaasa toonud 3 hõbe- ja 2 kuldmedalit. Et võistlused toimuvad tavaliselt suvel, siis on tal sel ajal alati pea mõtteid ja käed tegemist täis (muidu läheks EÜE-ssegi).

Puudujäävat aega tuleb näpata uneajast. Kuid selle eest pole tal kunagi igav.

Kuigi huvialasid on Tõnul palju, tuleb teha eelkõige valik, et mitte jääda pinnaliseks siia-sinna haarajaks. Kursus on usaldanud talle rühmavanema, kultuuri- ja spordiorganisaatori kohustused.

See on v i s a n d ühest meie üli-koolikaaslasest.

Tõnu Karul on väga palju ühist igaühega meist. Me kõik areneme ja liigume pidevalt edasi, kuid tema puhul toimub see palju kiiremas tempos. Ja nii just sellepärast, et ta teeb kõike teadlikumalt, ratsionaalsemalt, oma sisemisest vajadusest.

TIIU KAMBER

Uut teatmekirjandust

СССР и союзные республики... (Сообщения ЦСУ СССР и ЦСУ союзных республик об итогах выполнения гос. плана развития народного хозяйства СССР в 1966 году) Москва 1967. 263 lk.

История, археология, этнография Карелии. Библиографический указатель советской литературы за 1917—1965 гг. Петрозаводск 1967. 268 lk. (2672 nim.).

Библиография изданий Академии наук Литовской ССР 1965. Вильнюс 1967. 240 lk. (1637 nim).

Беларускае мовазнаўства. (Библиографический указатель) 1825—1965 гг. Минск 1967. 415 lk. (3514 nim.).

Рабочий класс развивающихся стран Азии и Африки. Формирование, численность, структура и положение. Библиография. Выпуск 1 и 2. Москва 1967.

ALMAVÜ

Reageerimiskiirus

on igale roolimehele obligatoorne omadus, ja ainult teaduse tegemisega seda ei omanda. Reageerimiskiirust arendab praktika, s. o. tehnilised spordialad; need on allutatud ALMAVÜ-le.

Niisugune oleks kokkuvõte kolmapäevasest **TRÜ ALMAVÜ seminarist** kohviku kaminasaalis. **Ülikooli organisatsiooni tööd tutvustavate ettekannetega esinesid TRÜ ALMAVÜ Komitee esimees Ants Pilt, laskespordisektsiooni esimees J. Võrno ja büroo liige I. Kala Bioloogia-Geograafiateaduskonnast. Autasustati TRÜ ALMAVÜ-aktiviste. Ants Pilt sai ALMAVÜ Tartu Linnakomitee aukirja.**

Sm. Võsumägi (ALMAVÜ Tartu Linnakomiteest): «Ülikooli ALMAVÜ organisatsioon on Tartu linnas üks paremaid.» Võidetud rändpunalipp lubaks siinkohal tarvitada ülivõrret.

KUI SUUR ON ÜLIKOOLI ALMAVÜ?

Üle 2700 liikme, s. o. ligi 20% Tartu linna ALMAVÜ-st. Esimesed kursused on 100%,liselt ALMAVÜ liikmed, vanematel kursustel on vastav protsent mitmetel põhjustel madalam. Teaduskonniti lõpetavad pingerea Füüsika-Keemiateaduskond (füüsikud), Matemaatikateaduskond ja Majandusteaduskond.

SPETSIALISTIDE ETTEVALMISTAMISEST.

Linnakomitee vastav plaan on paljuski ületatud: amatöörautojuhte on ette valmistatud 143 (plaanis 100), mootorrattajuhte — 44 (40), akvalangiste 8 (5), ka laskmisega on kõik korras.

Uusi järgusportlasi on vähem ette valmistatud — linna ALMAVÜ selle aasta 600-st moodustab ülikooli vastav arv kaunis tähtsusetu osa.

Auto-järgusportlasi üliõpilaste hulgast oodata ei maksaks, aga mootorrattaid üliõpilastel on. **Automotokabinet** (loodud 1962. a.) korraldab sügiseti ja kevaditi mootorratturite kursusi: à 20 inimest, s. o. aastas 40 inimest. Sellele vaatamata on osavõtt võistlustest napp. Nii tulebki välja, et mootorratta vigursõidu demonstreerijate tuumik «laenatakse» väljast.

Ülikooli auto-motokabinet annab aastas 72 autoamatöörile juhiload. **Ainukesena vabariigis** teeb ta seda tasuta (omamoodi preemia üliõpilasele-kursuslasele). **Ainukesena vabariigis** on tal õppevahendeiks 2 rohelist «Volgat».

Massilisemaid ALMAVÜ spordialasid on **laskmine.** Kõrgemate koolide meistrivõistlustel on TRÜ enamasti esimeseks tulnud, ka teistel võistlustel on TRÜ laskjad olnud edukad. Põhjus: **ülikooli** oma **laskетiir,** aadress **Gagarini t. 1.**

Maja Gagarini tänavas nr. 1 leevendab loodetavasti peagi TRÜ ALMAVÜ ruumikitsikust. **Raadioklubil,** praegu vaid ca 10-liikmelisel, on plaanis kolida...

ALMAVÜ-l on plaanis reisida. Ekskursioonil on käidud Eesti Laskurkorpuse võitlusega seotud paikades: Velikije Lukis, Kuramaal; Karjala kitsusel — endisel Mannerheimi liinil; Kaliningradis. Lähemas või kaugemas perspektiivis on Moskva ümbrus: Volokolamski, Borodino...

Auto- ja motosport, laskmine, jahilaskmine, lennumudelism, raadioamatörism, allvee-, vee- ja langevarjusport — need on tehnilised spordialad, millega saab tegelda ALMAVÜ-s.

Reageerimiskiirus on igale roolimehele obligatoorne omadus.

H. KULO

Rootsi üliõpilaste majutamisest

Kõrged korteriüürid kapitalistlikes maades on alati tekitanud raskusi üliõpilastele.

Juba ammu on Euroopa ülikoolilinnades ehitatud spetsiaalseid elumaju üliõpilastele. Rootsis hakkasid niisugused elamud levima alles mõned aastakümned tagasi. Selle ajani oli üliõpilastel tavaks üürida tube erakorterites. Erandiks olid Upsala ja Lund, kus juba mõõdunud sajandi teisest poolest alates olid olemas usulistele ja ühiskondlikele organisatsioonidele kuuluvad üliõpilaste ühiselamud. Olukord muutus niisiis umbes 40 aastat tagasi, mil Upsala Üliõpilaste Liit hakkas tegelema ühiselamute planeerimise ja ehitamisega.

Teine maailmasõda pani projekteerimise ajutiselt seisma, ent pärast sõda jätkati tööd. 1946. a. moodustas valitsus spetsiaalse ühiskondliku hoolekandekomitee. Samal ajal tunti teravat puudust üüritubade järele. Enne sõda oli Rootsi ülikoolides ja instituutides 10 000 üliõpilast, 1950. aastal oli neid juba 17 000, tänapäeval aga on see arv tõusnud 100 000-le.

Loodud komitee tegi Riigilaenude ja Abirahade Kassale ettepaneku anda üliõpilasliitudele võimalus ehitada ühiselamuid, ilma et need liidud kulutaksid selleks oma summasid.

Komitee soovitas ühtlasi fikseerida üliõpilaste ühiselamute standardid. Ühiselamutoa üür ei tohiks olla enam kui 15% tavalisest üürist. Toa minimaalseks suuruseks määrati 14 m², kusjuures iga tuba pidi olema varustatud pesemiskohaga. Iga 5 toa kohta pidi olema eraldi tualettruum, iga 10 toa kohta vannituba ja duširuum jne. Valitsuse ehituskomitee võttis need ettepanekud vastu, lisades, et iga ülikoolilinn peab eraldama tasuta krundi. Minister kiitis kogu projekti heaks ning seda tegi ka Rootsi parlament 1950. a.

1957. a. hakkas valitsuskomitee selle probleemi kallal töötama ning 1961. a. avaldati komitee esitis. See sisaldas ülaltoodud erinõuded ja kõikide kasutusel olevate ühiselamute rahaasjad. Esitati ka projekteerimise kulud. Komitee töö tagajärjena on praegu Göteborgis järgmised ühiselamud: **Voltrat Tham (üksiktube 499, abielupaaridele 102), Chalmers Ühiselamu (624, 20), Ostkupan (332, 28), Viktor Rydberg (108, —), tavalistes elumajades 782, 268.**

Mitmed on veel planeerimisel.

Tänapäeval elab 1/4 Göteborgi üliõpilastest spetsiaalsetes ühiselamutes. On kaht liiki ühiselamuid: ühed on eraldi hooned ainult üliõpilastele, teised — üliõpilaste korterid, mis asuvad tavalistes elumajades. Ühiselamute haldajaiks on erinevad institutsioonid. Näiteks Chalmeri ühiselamut haldab sama õppeasutus ja ühiselamu nõukogu. Juhatus koosneb siin 7 liikmest, kellest 4 on valitud Chalmeri Üliõpilasliidu, 2 linnapea ja 1 Chalmeri õpetajate poolt.

Edasisi planeerimisi teeb Göteborgi Ühiselamute Föderatsioon.

Toimetus: Selle kirjutise saatis meile RÜL-i sekretariaat.

Me läheme Põhjalasse

23. jaanuaril jääb veel üks sessioon seljataha. 23. veebruaril on Nõukogude armee 50. aastapäev. See, millest allpool juttu tuleb, ulatub peaaegu täpselt esimesest kuupäevast teiseni, samuti on see ettevõtmine suuremal või vähemal määral seoses mõlema tähtpäevaga.

Vaheajal tahab tudeng nii palju teha, kasvõi tasategemise korras rohkem osa saada sellest, millest ta semestri kestel on end ilma jätnud. Ettevõtmisi tuleks nii palju, et kui püüaks kõike ellu viia, peaks ära ütlema magusast hommikusest unest ja üldse ei oleks asi siis enam puhkuse moodi.

Leidub neid, kes jäävad linna ning loevad, käivad kinos, teatris, kontserdil, külastavad sõpru, teevad visiidi tädile; leidub neidki, kes maal olles kuulavad, ohjad peos, kuidas lumi puukoorma all laulab.

15 üliõpilast (nende hulgas on geograafe, füüsikuid, maaparandajaid metsamehi) võtsid nõuks paarikümneks päevaks tsivilisatsioonist ära pageda. Metsandusteaduskonna IV kursuse üliõpilase Juhan Lepiku juhtimisel tahame teha suusamatka Hibiinidesse ja selle ümbruskonda. Marsruudi pikkus on üle 200 km. Selle matka pühendame Nõukogude armee 50. aastapäevale.

Ettetulevad raskused karastavad ja annavad kindlasti meile jõudu eesolevaga toime tulemiseks. Ja on hea, kui kunagi on meenutada aegu, kui oliine tugevad.

ENN KAUP,
füüsikaosakonna IV kursuselt

ÜLIKOOLI KUNSTIKABINETIS.

TEATED

Tähelepanu!

Kõik üliõpilased-kommunistlikud noored, kes soovivad 1968. aastal sõita turismituusikutega välisriikidesse, teid palutakse esitada vastavasisulised avaldused (nõutavad andmed õppeedukuse, ÜTÜ ja ühiskondliku töö kohta) ELKNÜ TRÜ Komitee büroole.

ELKNÜ TRÜ Komitee sekretariaat

Geograafide kino

Teisipäeval, 26. dets. kell 16 näidatakse Vanemuise t. 46 suures ringauditooriumis järgmisi geograafilise sisuga filme:

«Kohtumised Tokios»,
«Turismirongis»,
«Kamtšatka sügis»,
«Rootsimaal»,
«Üle Krestovõi mäekuru».

Kallis Tiiu Tamm! Kursusekaaslased ja õppejõud tunnevad Sulle kaasa

EMA

kaotuse puhul.

Raviosakonna III kursuse VII rühm

ÕIENDUS

Eelmises numbris ilmunud artiklis «SDV ajalehed meie raamatukogust» olen teinud eksitava vea. Saksa DV Riikliku raamatukogu komplekteerimise osakonna direktori nimi peab olema Dr. Peter Genzel.

E. KUDU

TOIMETUSE KOLLEEGIUM

«Tartu Riiklik Ülikool («Tartuский государственный университет») г. Tartu Eesti NSV. Orgaan Tartu Riikliku Ülikooli trükikojas. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu. Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 8449. MB 11289.

AR Ft. K. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riikliku Ülikooli

Tartu Riikliku Ülikooli parteikomitee, rektoraadi, ELKNÜ komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 38 (685) Reedel, 29. detsembril 1967 XXI aastakäik

Head uut aastat!

T. KAIVO FOTOMONTAAŽ

1967. a. — 5 doktorit, 39 kandidaati

RAIMOND HAGELBERG — majandusteadustedoktor. Väitekiri «Põllumajandusettevõtete töö majandusliku tegevuse analüüsi alused».

ERNST RAUDAM — meditsiinidoktor. Väitekiri «Ägedad viiruslikud neuroinfektsioonid Eesti NSV-s».

ENDEL TÜNDER — meditsiinidoktor. Väitekiri «Näidustused taastavateks operatsioonideks alajäsemete arterite oblitereeruva ateroskleroosi puhul».

MIHHAIL MAKAROV — filosoofiadoktor. Väitekiri «Kategooria «eesmärk» ajalooline areng ning selle tähtsus tänapäeva teaduses ja filosoofias».

ARVO RÕÕMUSOKS — geoloogia-mineraloogiadoktor. Väitekiri «Põhja-Eesti viru ja harju seeria stratigraafia (ordovitsium)».

Lembit Pung on füüsika-matemaatikakandidaat. Väitekiri «Autolokaliseeritud aukude ja aukprotsesside uurimine ioonsetes kristallides EPR mitteisotermilise relaksatsiooni abil».

Toomas Karu on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Korrelatsioonianalüüsi rakendamisest korduvate tõsiseloomuliste füüsiliste koormuste mõju uurimisel hemodünaamikale noortel sportlastel».

Liivia Luts on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Vere valgu fraktsioonide dünaamikast aju vereringe akuutsete häirete korral».

Ellen Uuspõld on filoloogiakandidaat. Väitekiri «Määrusliku des-, mata-, nud-, (nuna-) ja tud- (tuna-) konstruktsiooni struktuur ja tähendus».

Ants Järv on filoloogiakandidaat. Väitekiri «A. Kitzbergi draamaloome teatris ja kriitikas».

Heiki Timotheus on keemiakandidaat. Väitekiri «Nitrokarboonhapete etüülestrite ja tertsiaarsete alifaatsete amiinide vahelise prootoni ülekande uurimine».

Margus Tõnnov on füüsika-matemaatika kandidaat. Väitekiri «Summeeruvustegurid Fourier' ridade teoorias».

Viktor Fainštein on majandusteaduste kandidaat. Väitekiri «Kapitalismi genees Eestimaa mõisamajanduses».

Enno Sepp on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Mõningate veresoonte kunstkiudproteeside võrdlev hinnang».

Arved Jents on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Eksperimentaalseid ja kliinilisi vaatlusi aerosoolide ja elektroaerosoolide toimel».

Imbi Talvik on keemiakandidaat. Väitekiri «Alifaatsete estrite hüdrolüüsi uurimine vesinikekeskkonnas».

Aare Koppel on füüsika-matemaatikakandidaat. Väitekiri «Gravitatsioonivälja Einsteini võrrandite aksiaalsümmeetrilistest lahendustest».

Ivo Okk on pedagoogikakandidaat. Väitekiri «Tootmisvõimlemine autojuhtidele».

Erich Jõgi on füüsika-matemaatikakandidaat. Väitekiri «Mõningaid elastsete ja elastse-plastsete lamedate kaarte stabiilsuse küsimusi».

Malev Uibo on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Laste toitlustuse sanitaarhügieeniline uurimine Tartu linna lasteaedades».

Astrid Saava on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Väikeste jõgede sanitaarse seisundi uurimise ja hindamise metoodikast ENSV tingimustes».

Harri Tihane on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Mõningatest muutustest vee ja elektrolüütide-aine vahetuse postoperatiivsel perioodil».

Julius Adojaan on õigusteadustekandidaat. Väitekiri «Tsiviilhagi nõukogude kriminaalprotsessis».

Peeter Kask on õigusteadusekandidaat. Väitekiri «Isikliku omandiõiguse teostamine ja kaitse».

Ants Sildver on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Kõhutüüfuse kliinilise kulu iseärasustest ja seerumivalkude dünaamikast antibiootilise ravi perioodil».

Enno Teeäär on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Operatsioonijärgse reaktsiooni ravi tähendusest türeotoksilise struuma resektsiooni tulemustele».

Tiit Soovik on füüsika-matemaatikakandidaat. Väitekiri «Aktineeritud ioonkristallide raadioluminestsentsi elementaarmehhanismid».

(Järg 3. lk.)

HEAD UUT AASTAT!

Palju jõudu, edu, tahtmist ja visadust ülikooli perele algavaks pikaks 1968. aastaks, et Tartu Riiklik Ülikool sammuks ka edaspidi «seitsmepenikoorma sammuga» õppe-, kasvatuse ja teadusliku töö esirinnas.

Ülikooli 470 kommunisti nimel

TRÜ PARTEIKOMITEE

TRÜ ametiühingukomitee soovib oma liikmetele lõbusat vana aasta ärasaatmist ning uueks aastaks aktiivset osavõttu ühiskondlikust tööst, head tervist ja õnne.

TRÜ Ametiühingukomitee

Soovime Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilasperele uuel aastal head kordaminekut eksamitel (s. t. teadmisi, mida ei ohustaks ebaõnn!), pikka meelt (s. t. kannatlikku usku, et hea on halvast parem), visadust (s. t. põhimõtet: kui nii ei saa, saab teisiti ja kuidagi saab kindlasti!), seltsimehelikkust (s. t. kaasvõitlejat kunagi hätta ei jäta!) ja kõike muud, mida on vaja, et olla meie ülikooli t u b l i üliõpilane!

Kogu ülikooliperele — rõõmsaid kordaminekuid ning palju optimismi uuel aastal, sest kirjutatud on, et RÕÕM VIIB ELU EDASI!

ELKNÜ TRÜ Komitee

Ülikoolist kõneleb meie rektor

Tagasivaade 1967. aastale

Kõrgema kooli prestiiži määrab tema teadusliku töö nivoo.

Kuidas Teie iseloomustate teaduslikku tööd Tartu Riiklikus Ülikoolis 1967. aastal?

Aasta läheb ülikooli ajalukku: partei ja valitsus autasustasid ülikooli Tööpunalipu ordeniga.

Paljudel aladel sai meie ülikool laiema tunnustuse osaliseks ka väljaspool Nõukogude Liitu.

Professor Viktor Palmi juhtimisel annab orgaanilise keemia kateeder välja keemilise kineetika alast ajakirja, mis ilmub nüüd ka Ameerika Ühendriikides inglise keelde tõlgituna.

Vene kirjanduse kateedri professori Jüri Lotmani juhendatava kollektiivi semiootika-alane tegevus on samuti saanud tunnustuse osaliseks välismaal. Näiteks soovib Perugia ülikool Itaalias saata prof. Lotmani juurde oma aspirante.

Grupp füüsikuid eesotsas dotsent Jaan Reinetiga sai oma tööde eest Nõukogude Eesti preemia.

Tunnustust on leidnud psühhiaatria kateedri professori Jüri Saarma töötulemused. Edukalt töötasid ka paljud teised ülikooli teadlased.

Sel aastal valmis ülikooli õppejõududel 13 doktoridissertatsiooni, neist 6 autorid oma juba omandanud doktorikraadi. Kaitstud on 39 kandidaadiväitekirja. Nii suur teaduslike kraadide arv ei iseloomusta ühtki teist aastat ülikooli ajaloos. Meie kollektiiv tähistas vääriliselt Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni juubelit.

Oktoobri 50. aastapäevale oli pühendatud rida üritusi — mitmed teaduslikud konverentsid. Teoreetilisel konverentsil 24.—28. oktoobrini kuulati ära 81 ettekannet, osavõtjaid oli 812. Juubeliaastal viidi Tartus läbi 6 üleliidulist teaduslikku konverentsi, kusjuures kompleksse territoriaalplaneerimise ja generatiivse grammatika konverentside peaorganiseerijaks oli TRÜ. teaduslik-metoodiline kõrgema kooli pedagoogika alane konverents teemal «Kool ja kirjandusteadus» oli esimene taoline NSV Liidus.

Üldse toimus TRÜ-s 1967. aastal 27 teaduslikku konverentsi. Aasta jooksul trükis avaldatud teaduslike tööde arv ületab 1000.

Rõõmustab, et teaduslikus töös osalevad üha aktiivsemalt üliõpilased. Sel aastal oli üliõpilaste ettekandeid teaduslikel konverentsidel rohkem kui kunagi enne. 30 üliõpilast võttis osa üliõpilastööde konkursist ühiskonnateaduste alal. Meie üliõpilased on saanud üleliidulisel areenil sel aastal 4 medalit.

Eriti aktiivne on üliõpilaste konkreetse sotsioloogia alane tegevus. See uus töösuund ülikoolis areneb peamiselt aspirantide ja üliõpilaste initsiatiivil: aspirant Ülo Vooglaid, üliõpilased Peeter Vihalemm, Paul Kenkmann jt.

Millised on uued teadusharud Tartu Riiklikus Ülikoolis?

Kas on laiendatud ülikooli materiaal-tehnilist baasi?

Uus eriala TRÜ-s — majanduskübernee tika — näitab, et majandusteadus TRÜ-s areneb matemati seerimise ja küberneetika suunas.

Psühhiaatria kateedri juurde asutati uus probleemlaboratoorium — psühhofarmakoloogia laboratoorium.

Tööstusministeerium tegi meie psühholoogidele ettepaneku luua ülikooli juurde tööstusliku psühholoogia laboratoorium, kusjuures ministeerium on nõus omalt poolt seda finantseerima.

Projekteeritakse Teadusliku Raamatukogu uut hoonet ning Füüsikateaduskonna uut hoonetekompleksi. On otsustatud, et kohe, kui projektid on valmis, algab ehitamine.

On ju teada, et ka TRÜ suurim ühiselamu valmis 1967. aastal.

Mida uut on õppe- ja kasvatustöös?

Ülikooli tegevus spetsialistide ettevalmistamisel sel aastal oli väga produktiivne — lõpetanute arv (805) on suurem kui kunagi varem, suurim ülikooli ajaloos.

Et õppe- ja kasvatustöö arvestaks rohkem ühe või teise töövormi efektiivsust, on ülikoolis 1967. a. tehtud mõned uued sammud meie õppetöö üleviimiseks teaduslikele alustele. Pedagoogika ja psühholoogia kateedrites on alustatud kõrgema kooli pedagoogika alast uurimistööd. Moodustati sotsioloogia kabinet, mis teiste probleemide kõrval tegeleb ka üliõpilase psühholoogia uurimisega.

Ka ülikooli metoodiline nõukogu tegeles oma sektsioonides rohkem kõrgema kooli metoodika küsimustega teadusliku uurimise tasemel. Kriitiliselt tahaksin ära märkida, et senini pole lahendatud õppeplaanide ülekoormatuse probleemi, sellest tulenevalt langeb liiga väike osa üliõpilase iseseisvale tööle.

Kasvatustöö põhiliseks suunaks on saanud ja jääb edaspidigi üliõpilase enda osa suurendamine, üliõpilaste omavalitsuse laiendamine. Ülikooli komsomolikomitee esitas rektoraadile palju huvitavaid ja väärtuslikke ettepanekuid. Komsomolikomitee ettepanekud ühiselamu sisekorra eeskirjade muutmise kohta on praegu rektoraadis läbivaatamisel.

Milline on Teie hinnang ülikooli komsomoliorganisatsiooni tegevusele 1967. aastal?

Komsomolikomitee tegi ära tõepoolest suure töö ja oli mõnedes küsimustes, nagu suvetööde korraldamisel, Teadusliku Raamatukogu ümberkolimisel, tõeliseks abiks nii rektoraadile kui parteikomiteele. Tähtsam on aga, et ka paljudes teoreetilistes probleemides, näit. ajakirjanduse osa ühiskonnas, omavalitsus, on komiteel päris väärtuslikke ettepanekuid ja terve rida reaalseid tulemusi.

Soovida jätab komsomolitöö õpperühmades. Kui komsomolikomitee ise on aktiivne ning teovõimeline organ, siis madalamates lülides, otseselt üliõpilaste seas, õpperühmades, ei avalda komsomol küllaldast mõju ja ei tegele veel küllalt efektiivselt nende küsimustega, mida me võiksime anda üle komsomolile: ühiselamud, stipendium ... Rektoraat on nõus palju laiemalt arvestama üliõpilaste arvamusi ja ettepanekuid, aga tihti ei avalda üliõpilaskonna esindajad kasvõi teaduskondade nõukogudes vajalikku aktiivsust ning vahel ei ilmu üldse istungitele.

Ja ülikooli arenguperspektiivid eelseisvaks aastaks?

Suurimad mured on seotud ülikooli materiaalse baasi laiendamisega. Peale uue raamatukoguhoone ja füüsikakorpuse hoonete ettevalmistamise tahame alustada uue ühiselamu ehitamist. Tuleb kindlustada, et meie poolt koostatud Tartu Riikliku Ülikooli pikemaajalise arengu perspektiivplaani arvestataks vabariigi rahvamajanduse arendamise viie aasta plaani väljatöötamisel.

Peame lõpetama ka mõned väiksemad objektid (näit. arvutuskeskuse hoone), mida ülikool ehitab omal jõul.

Ajaloo-Keeleteaduskonnas avatakse uuel aastal psühholoogia ja defektoloogia osakonnad.

Ülikooli juurde luuakse Balti vabariikide, Valgevene ja osade Vene NFSV kehakultuuriõpetajate jaoks kvalifikatsiooni tõstmise teaduskond.

Me peame parandama õppe- ja kasvatustöö vorme ülikoolis, võideldes nende maksimaalse efektiivsuse eest.

Loodan, et ka üliõpilaste omavalitsuse laiendamisel suudame teha sammu edasi.

Ja muidugi peame me enam tõstma oma teadusliku tegevuse taset, et jõuda veelgi suurema probleemide arvu suhtes juhtivale kohale teaduses.

Rektoriga vestles HELLE KULO

ELKNÜ TRÜ Komitees

Neljapäeval nädala eest toimus ELKNÜ TRÜ Komitee büroo järjekordne istung.

● ELKNÜ TRÜ Komitee sekretär Toomas Sutt andis ülevaate noorte kommunistide osast ja tegevusest TRÜ komsomoliorganisatsioonis. Meie ülikooli üliõpilaskomsomolist on praegu 85 NLKP liikmekandidaadid või liikmed. Neist kuus kuulub ka komsomolikomitee koosseisu. Büroo otsustas 1) lugeda noorte kommunistide arvuline osa mitteküllaldaseks ELKNÜ TRÜ Komitees, 2) pidada vajalikuks, et nii TRÜ komsomolikomitee sekretärid kui ka parteiorganisatsioonide sekretärid pööraksid äärmiselt suurt tähelepanu praegustele üliõpilastele komsomoliaktivistidele, kes moodustavad ju NLKP reservi.

● ELKNÜ TRÜ Komitee büroo arutas eesti filoloogia osakonna komsomolibüroo tegevust käesoleva aasta sügissemestril. Lühikese aruandega esinesid eesti filoloogia osakonna komsomolibüroo sekretär Leili Padevest ja ideoloogiasektori juhataja Andrus Saar. Büroo andis komsomolibüroo tegevusele põhiliselt rahuldava hinnangu. Meeldiv on märkida, et osakonna komsomoliorganisatsiooni tegevus hoogustus tunduvalt pärast ülikooli XV komsomolikonverentsi. Pretensioone võiks esitada nii ülikooli komsomolikomiteele kui ka eesti filoloogia osakonna komsomolibüroo liiga nõrga sideme pärast kursuste organisatsioonidega.

● Arutuse all oli geoloogiaosakonna IV kursuse üliõpilase Rein Sinisalu personaalküsimus seoses komsomolidokumentide mittevahetamisega. Büroo otsustas karistada R. Sinisalut valju noomitusega koos arvestuskaardile kandmisega.

● Järjekordselt olid kõne all TRÜ komsomoli siseorganisatsioonilise töö küsimused — on terve rida üliõpilasi, kes ei ole veel jõudnud (!) end arvele võtta meie arvestussektoris, pole võtnud vaevaks tulla vahetama komsomolidokumente (lähemalt sel teemal vt. ajaleht «Tartu Riiklik Ülikool», nr. 37, 22. dets. 1967. a.) või kes on «unustanud» ülikoolist lahkudes end meie komsomoliorganisatsiooni arvelt maha võtta.

Viimasel ajal on nii ELKNÜ TRÜ Komitee liikmed kui ka büroo eesotsas sekretäridega suunanud oma tähelepanu personaalsele tööle komsomolidistsipliini rikkujatega (olude sunnil). See avaldab negatiivse mõju nii TRÜ komsomoliorganisatsiooni kui ka ÜLKNÜ ees seisvate põhiliste ülesannete lahendamisele (vt. ÜLKNÜ põhikiri, § I, p. 2. — ÜLKNÜ liikme kohustuste kohta).

● ELKNÜ TRÜ Komitee büroo andis soovituse sõiduks Poola RV-sse (saabuva aasta jaanuaris) Anne Pitsalule (raviosakonna III kursus), Juho Aulele (Õigusteaduskonna IV kursus), Ene Puusempile (ülikooli ajalehe toimetaja) ja Reet Pärtelile (soome-ugri keelte kateedri laborant).

(Järg 3. lk.)

Näärimuinasjutud

1

Olnud kord üks suurkool. Ehkki ta polnud mitte ühegi pealinna lähikonnas ning ehk ta mitte oma võimalustega hoobelda ei saanud, ometigi teinud ta hoolsasti tööd. Ühe aastaga kaitsnud seal oma uurimisi 39 teaduste kandidaati ja 5 doktorit. ÜTÜ vabariiklikel võistlustel saanud tervenisti 66 tööd aupalga, üleliiduliselt konkursilt toodud koju neli kuldmedalit ja üks aukiri. Aga suurkooli lipu külge kinnitatud helkiv Tööpunalipu orden.

— — — — —

«Kulla mees, see pole ju kellegi muinasjutt! See on ju meie ülikool 1967. aastal,» hüüab vahele heatahtlik lugeja. «Jutusta ometi muinasjuttu, nagu pealkirjas lubasid!»

2

Läks mees metsa puid raiuma. Kaotas labakinda. Leidis hiir kinda, vaatas — hea soe. «Siin saab elada,» rõõmustas hiireke ning kolis sisse.

Tuli siil. «Mõtleks, kui tore maja,» ütles ta. «Küll me ära mahume,» oli ka hiir nõus. Elasidki kahekesi. Kitsavõitu oli, aga läbi sai.

Tuli rebane. «Külm on, vaderid» ütles ta «ehk lasete sisse?» Lastigi. Õmblused küll ragisesid, aga kuhu sa seltsimehe jätad.

Tuli hunt ja lõdises. «Vaderid, laske kohe sooja, külm võtab ära» mangus ta. Kindaelanikud pidasid nõu. «Vaja on aidata... Ega midagi, kobi sisse,» ütlesid nad hundile. Ja hunt hakkas kindasse ronima. Kinnas raksus ja ragises. Aga mahtus ka hunt ära, ehkki tagumised jalad ja pea välja jäid...

Tuli karu...

— — — — —

«Aitab!» hüüab heatahtlik lugeja, «ma pole rumalate killast! See ei ole hoopiski muinasjutt labakindast, vaid meie armsast ülikoolist, mille õppepind pole ruutmeetritki kasvanud...»

1967. a. — 5 doktorit, 39 kandidaati

(Algus lk. 2)

Jaan Pikk on majandusteadusekandidaat. Väitekiri «Tootmishoonete ehitamiseks kasutatava krediidi majanduslik efektiivsus ENSV kolhoosides».

Erik Truuväli on õigusteadusekandidaat. Väitekiri «Kodanliku riigiaparaadi loomine Eestis 1940/41. a.»

Elmar-Ain Kaasik on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Ajukoe gaasivahetus ajuinsultide akuutses staadiumis».

Märt Saarma on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Aminasiini, trifluoperasiini ja haloperidooli kliinilis-füsioloogiline toime kroonilise skisofreenia puhul».

Ülo Haldre on füüsika-matemaatikakandidaat. Väitekiri «Elektron- ja aukprotsesside uurimine luminestseeruvates ioonkristallides EPR ja optiliste meetoditega».

Vello Loodma on keemiakandidaat. Väitekiri «Taandatud nikkel ja hõbe elektroodide pinna oleku elektrokeemiline uurimine leeliselistes lahustes».

Valdo Ruttas on füüsika-matemaatikakandidaat. Väitekiri «Mitmesuguseid lisandeid sisaldavate tsinksulfiidluminofooride infrapunase stimulatsiooni uurimine».

Kalju Saks on pedagoogikakandidaat. Väitekiri «Ülekasvanud õpilaste edasijõudmine koolis ja nende asend klassikollektiivis».

Hella Moorits on bioloogiakandidaat. Väitekiri «Mõnede õunapuualuste iseloomustusest Eesti NSV tingimustes».

Maia Pork on bioloogiakandidaat. Väitekiri «ENSV järvede räni-vetiktaimed (Bacillariophyta)».

Laine Villako on bioloogiakandidaat. Väitekiri «Heksoosamiinide biosünteesist mao limaskestas ja nende sisalduse muutustest seoses mao funktsionaalse seisundiga».

Ain Ruuvet on majandusteadusekandidaat. Väitekiri «Materjalide kulu arvestuse ja analüüsi täiustamisest jalatsitööstuses».

Toomas Sulling on meditsiinikandidaat. Väitekiri «Pärgarteri ajutine ligatuur venoosse paisu tingimustes».

Alfred Pisuke on pedagoogikakandidaat. Väitekiri «Mõningatest treeningukoormuse doseerimise võimalustest mees- ja naisjooksjail intervallmeetodi kasutamisel».

Jaan Jürgestein on pedagoogikakandidaat. Väitekiri «Peamiste treeninguvahendite kasutamine naiskeskmaajooksjate ettevalmistuses».

Hans Gross on pedagoogikakandidaat. Väitekiri «Корреляционное моделирование скользящего шага для определения эффективности и совершенствования техники лыжных ходов».

Henn Laanpere on keemiakandidaat. Väitekiri «Изучение возможности регенерации катионита КУ-2 с применением процесса комплексообразования».

TERVITUS ALŽEERIAST

Alžeeria põhjarannikul Alžiiri linna lähedal asub Aafrika Nafta- ja Tekstiilikeskus Boumerdès, kus õpivad noorte riikide tulevased spetsialistid, uue elu rajajad.

Kõneldakse, et siin ristuvad kõik Aafrika teed, kuid siia tuleb veel teisigi radu ja üks neist näiteks Tartust. Viigu see rada nüüd siit Tartuni palav uusaastaõnnitlus, kõige palavam, mida üksnes saab saata kaktuste ja palmide maalt, Sahhaara lähemast naabrusest. Soovime Tartu Ülikooli üliõpilastele ja oma kolleegidele head uut aastat!

Matemaatikutele palju edu õppetöös ja eksamisessioonil!

LARISSA ja MAIDO RAHULA,
TRÜ õppejõud

ELKNÜ TRÜ Komitees

ELKNÜ TRÜ Komitee büroo (26. detsembril 1967. a.) olid arutluse all mitmed personaalküsimused.

● Büroo karistas valju noomitusega koos arvestuskaardile kandmisega stomatoloogiaosakonna III k. üliõpilast Tiiu Mitti sellepärast, et ta rikkus komsomoli siseorganisatsioonilist distsipliini (komsomolidokumendi kaotamise ja mittevahetamise küsimus).

● ELKNÜ TRÜ Komitee büroo otsustas ÜLKNÜ-st välja heita eesti filoloogia osakonna IV k. üliõpilase Anti Kidroni, sest ta ei tunnista ning täida ÜLKNÜ põhikirja.

● Büroo karistas suulise noomitusega majandusüberneetika I k. üliõpilast Peedu Metsaotsa ja füüsikaosakonna I k. üliõpilast Fjodor Sokolovi, kes õpivad alates septembrikuust TRÜ-s ja pole seniajani «jõudnud» end arvele võtta meie komsomoliorganisatsioonis.

● Tartu Riikliku Ülikooli Teadusliku Raamatukogu fondides on üle 2,5 miljoni köite, sealhulgas rohkesti ka haruldusi. Tegemist on meie rahva ühe suurima kultuurivaramuga, mida me kõik kalliks peame, rääkimata Raamatukogu äärmisest vajalikkusest nii üliõpilas- kui ka teadlaste perele. Tundub küll olevat arusaamatu, ent meie ülikoolis leidub siiski üliõpilasi, kes ei oska või ei taha (?!) hinnata eesti rahva kultuuriaardeid. Niisuguse suhtumise mõistis ELKNÜ TRÜ Komitee büroo sügavalt hukka. Büroo karistas Kehakultuuriteaduskonna I kursuse üliõpilasi Heino Sildoja ja Mait Kivist suulise noomitusega ning sama kursuse üliõpilast Aksel Saali valju noomitusega koos arvestuskaardile kandmisega selle eest, et nimetatud üliõpilased ei ilmunud tööle Teadusliku Raamatukogu avariiolukorra likvideerimiseks.

P. S. See oli lõppeva aasta viimane komsomolibüroo. Nagu ikka taolistel puhkudel, tehti mitteametlik kokkuvõte aastasest tööst ja heideti lühike pilk uude tööaastasse. ELKNÜ TRÜ Komitee büroo kõige siiramaks sooviks oli, et Vana Aasta viiks ära pahandused (ja pahandustetegijad) ning et Uus tooks kaasa kotitäie rõõmsaid päevakorra punkte kõikideks järgnevateks komsomolibüroo istungiteks.

SIRJE ENDRE,
ELKNÜ TRÜ Komitee
II sekretär

Näärimuinasjutud

3

Kuula nüüd mind hoolega.
Ülikoolile ehitatakse peraamatukoguhoone, uus füüsikakorpus. Varsti kerkib uus, väga kaasaegne, kõigi mugavustega ühiselamu 800 üliõpilasele. Suureneb remonditööde maht.

— — — — —

Lugeja: «Kuulasin. Tean juba seda, et meie ülikooli materiaalsele baasile on hakatud tähelepanu osutama. See on tore. Aga...»

«Mis «aga»? Miks sa mind katkestasid?»

«Aga... saaks seda kõike rutem!»

«Õige... aga ainult muinasjutus on nõiavitsad.»

«Aga kas siis üliõpilased ise ei saaks ehitustest osa võtta? Üks ehitusmalev võiks ju ülikooli ehitada, sest meie häda on suur (vt. muinasjutt nr. 2). Või on see liiga muinasjutuline nõudmine?»

4

Elas üliõpilane. Ta õppis ilusti, sai aspirantuuri. Lõpetas selle. Komisjonis küsiti.

«Kas elamispind on? Kui on, saadame teid õppejõuks, kui ei — siis ei saa. Ülikool korterit ei taga.»

«Eks ma mingi toa leia,» vastas noor inimene, kes otse vabises entusiasmist.

Leidiski toa — 16 ruutmeetrit. Leidis naise. Tõi sinnasamasse tuppa. Leidis ka ämma, see toodi sinnasamasse. Tuli üks laps — ikka sinnasamasse. Tuli teine — mahtus seegi ära.

Aga imelik — pere kasvas, entusiasm vähenes. Mehel hakkas juba pealagi läbi juuste paistma. Kirjutab doktoritööd. Ei edene, ei edene...

Kui ta ära surnud ei ole, elab ta veel ikka sealsamas, ootab pensioni ning lapselapsi...

— — — — —

«Pidage, pidage!» hüüab lugeja, «mis muinasjutt see siis on?! See ju sulaselge reaalsus. Vahe on vaid selles, et mõni niisugune mees on doktoritöögi valmis saanud, aga elab ikka vanamoodi!»

MÕLK KAHEPUUDASEL SANGPOMMIL

ÄRMAN POE

Seiklusromaan üliõpilaste elust autori illustratsioonidega

Esimene anne

Aivo nägi kerge kurbusega, et Sisemine Hääl kavatseb temast lahkuda. Astunud paar sammu ja pühkinud salatilehekesega silmi, haihtus Sisemine Hääl Riia maantee liikluskeerises. Kui tegu oli naistega, jättis ta alati Aivo maha ja too muutus siis kuidagi pealetükkivaks ja allakäinuks.

Nüüd seisis Poomvill nii nagu ema ta oli sünnitanud (s. t. ilma Sisemise Hääleta, mis oli ilmselt sotsiaalselt determineeritud nähtus) plangu najal, millel narmendas silt RAT «Vanemu...» «...kodu» ja vahtis oma viimaste päevade unelmale otse silma sisse. Et Aivo oli ilma Sisemise Hääleta väga sõnakehv ja läks tavaliselt kiiresti üle tegudele, siis ka nüüd, maigutanud pisut aega suud, hakkas ta näppima oma mapi lukku, avas selle ja võttis mapist välja ohutustehnika konspekti, teine käsi aga tõi samal ajal põuest nähtavale seemisnahast sussikese.

«Issand! Te olete napakas!» hüüdis Vanda.

Selline tormiline algus loodetud tänu asemel haavas Aivot sügavalt.

«Miks?» küsis ta malbelt.

«Te olete täitsa loll! Berta kukkus teie pärast eksamil läbi.» Neiu lausa kees nördimusest.

«Aga ma olen teid ju kogu aeg otsinud, püüdis Aivo säilitada mehisust.

«Mu jumal, poisu...ul»

«Mis?» ei saanud Aivo aru. Esmakordselt kutsuti teda nii.

«Tema otsis! Ma pillasin konspekti maha ja seisin ise sealsamas, aga teie tormate nagu hull edasi. Miks te käite üldse öösel linna peal, kui te nii rumal olete!»

Alles nüüd hakkas Aivo taipama. Ta nööpis oma mantli kinni, tõstis üles mapist kukkunud paberitükikese, pani selle korralikult prügikasti, katsus põuetaskus olevat ametiühingu liikmekaarti ja saades nii tagasi oma ühiskondliku väärikuse, lahkus sirge seljaga paremale ära.

Mõne hetke pärast kuulis Aivo selja taga rasket ähkimist. Ei! See polnud Sisemine Hääl, see oli siiski Vanda.

«Oodake ometi, inimene,» hingeldas ta, «milleks te mulle oma sussi andsite?»

«Kuidas? Kas see polegi teie oma?»

«Aga muidugi mitte, kas te siis ise ei näe, et see on meeste suss!»

Aivo vaatas ja nägi Vanda käes sussi meeste, tükki üks, art. 273-56, Pärnu Naha- ja Jalatsikombinaat, suurus 44.

Ta pilgutas silmi, võttis selle eksemplari ja pani mappi. Ta teadis, et näeb seda esimest korda, kuid juba lapsepõlvest peale uskus Aivo telepaatiat, sotsioloogiat, lendavaid taldrikuid ja kõike muud üleloomulikku.

Kavatsemata kinkida kõlvatule naisele ühtegi üleliigset pilku, asutas Aivo end jälle minekule. Aga nii lihtsalt see asi enam ei läinud.

«Kas te olete kunagi käinud varietees?» küsis Vanda.

«Jah, olen, aga miks see teid huvitab?» Aivol oli siiski säilinud veel viisakust.

«Teate, Tartus otsustati avada varietee ja mind kutsuti sinna tööle, kuid ma ei suuda otsustada. Te olete täiesti võõras inimene, öelge, kas see sobib mulle?» Vanda ootas pingsalt vastust.

«Kas te olete klišnik?» küsis Aivo osavõtlikult.

«Ärge ropendage,» ütles Vanda sügavalt punastades.

«Oh, vabandage, aga suvel ma käisin «Astorias» ja seal oli klišnik kava tõmbenumbriks,» selgitas Aivo.

«Kas seda siis nii nimetatakse?»

«Niimoodi jah. Meie keeles oleks see umbes kondiväänaja».

«Oi, te olete tark! Te oskate kõigist asjust nii ilusate sõnadega rääkida. Aga ma pole veel klišnik.» Vanda tundis kerget alaväärsuskompleksi.

«Kes te siis olete?» oli Aivo huvitatud.

«Ma olen sotsioloog,» vastas Vanda.

Nüüd oli Aivole kõik selge. Nii sussi kadumine kui ka see, miks Vanda varieteesse kutsuti. Aivo ainsaks eesmärgiks oli kiiresti taanduda. Ta tundis paari ülikooli sotsioloogi ning teadis, mida sealt oodata võib. Need inimesed peavad end väga tarkadeks ja seetõttu ei vaevu kunagi kaaslast ära kuulama, vaid räägivad kogu aeg ise ja alati teevad nad seda niivõrd segaselt, et sellest on täiesti võimatu aru saada. Läbikäimisest nimetatud tuttavatega oli Aivol ammu kujunenud arvamus, et sotsioloogid on midagi ühist posimise ja muude nõidustega, millest ainult asjasse pühendatud aru saavad.

Et Aivo oli ülikoolis õppides endale eesmärgiks võtnud teadlikult omandada kõik pakutavad teadused pedagoogikast tsiviilkaitseni ning teadlikult mitte omandada seda, mis mõnega neist võiks vastuolus olla, siis posijaist otsustas ta kindlasti eemale hoiduda.

Surunud seekord käe ALMAVÜ liikmekaardile, kiirendas Aivo sammu. Aga juba tundis ta väikest käekest oma kaenla all ja hurmav sädin jõudis ta kuulmiselundini:

«Te olete nii tark! Ma tahaksin teiega rääkida neist asjust, lähme ja istume kuhugi.»

Aivo tundis äkki piinavat igatsust oma Sisemise Hääle järele, kuid seda polnud kusagil.

Peatükk, milles on juttu tervest reast salapärastest asjadest.

Samal päeval kell 16.00 pidi Aivo Poomvill esinema ettekandega ülikooli komsomolibürool. Grupp, mille organisaatorina ta töötas, oli komsomolitöös jõudnud iga üksiku kommunistliku nooreni. Igale noorele oli antud jõukohane komsomoliülesanne ja sel kombel tema elu tihedalt seotud organisatsiooniga. Ülikooli komsomoli ajaloos oli see — iga konkreetse inimeseni jõudmine — erakordseks sündmuseks ja võrdus peaaegu absoluutse idee tunnetamisega. Lisaks sellele tundsid ülikooli komsomolijuhid niisugusest faktist suurt rõõmu, sest ometi oli tehtud midagi praktilist, millega võib esineda. Seepärast oligi Aivo Poomvill palutud büroole kogemusi jagama. Kogemused iseenesest olid võrdlemisi lihtsad.

Komsomolidokumentide vahetamise käigus oli Aivole saanud selgeks, et organisatsioonil tuleb tingimata iga liige kaasa tõmmata, üldise tegevuse pöörisesse. Grupporgiks valituna suutis ta seda teha mõne päevaga. Pärast seda, kui kaks Aivo kursusekaaslast olid võtnud akadeemilise puhkuse seoses abiellumisega, üks oli eksmatrikuleeritud ja üks astunud parteisse, ning kaks neidu vanuse tõttu komsomolieast välja langenud, jäi Aivo poolt juhitavasse gruppi üheksa kommunistlikku noort. Aivo jaotas ülesanded järgmiselt! Gertrud kogub liikmemakse, Galina täidab vedomosti ja Benita viib raha osakonna orgtöösektorile. Leopolda vastutab õppedistsipliini ja Faustina õppeedukuse eest. Osvald kindlustab grupiliikmete korraliku käitumise ühiselamus ja Reginale jääb kogu poliitmassiline töö. Adolf on grupi esteet. Juhtimist ja koordineerimist teostab muidugi AIVO.

Poomvill oli väga üllatunud, kui ta kogemus tunnistati eesrindlikuks ja büroole esinema paluti. Aivo oli juba varasest noorpõlvest olnud nii-öelda lihtaktivist. Ta oli töötanud tähekese trummarina ja salgajuhina, sanitaarvolinikuna ja teaduskonna ÜTÜ nõukogu liikmena. Kõrgema instantsi aktiivi oli Aivo alati austanud ja seepärast tundis ta ülikooli komsomolikomitee ees suurt aukartust. Aivol oli veidi moonutatud fantaasia ja teades, et komitee koosneb sektoritest, kujutas ta seda suure rattana, mis pidevalt ringi käib. Mõistes aga, et perpetuum mobile pole võimalik, nägi ta pikka vänta, mille kaudu ratast juhiti.

Kõik grupikaaslased teadsid, et Aivo oli juba mitu päeva valmistunud vastutusrikkaks esinemiseks.

Kella neljaks oli ülikooli komsomolibüroo istunud koos juba kaks tundi ja nelikümmend minutit. Läbi vaadata suudeti päevakorra kaks esimest küsimust — saja vabatahtliku tasuta doonori kindlustamine Punase Risti linnaorganisatsioonile ja vabariikliku noorsooajalehe levitamise tõhustamine ülikoolis. Järg oli nüüd jõudnud Aivo Poomvillani.

Kell 16 aga Aivot komitees polnud.

Kell 16.15 helistas komitee sekretär teaduskonna dekanaati ja hinnates koostöö tähtsust administratsiooniga palus prodekaanil kindlustada kommunistliku noore Aivo Poomvilla ilmumine koosolekule.

See, mida teatas prodekaan, pani büroo liikmed nördima. Aivo oli puudunud päeval toimunud partei ajaloo loengult, mis nii tema kui ka kogu kursuse elus oli esmakordne juhtum. Kõik, kes Aivot lähemalt tundsid nii dekanaadis kui ka komitees, olid täielikus hämmelduses. Nad ei teadnud ju nagu meie teiega, kallis lugeja, et Aivo oli kadunud situatsioonis, mis pigem kadedust kui nördimust võib äratada.

Edasi arenesid sündmused järgmiselt:

(Järg lk. 4)

Mõttes. R. NIGOLI foto.

R. Nigol on Majandusteaduskonna rahandus- ja krediidi eriharu III k. üliõpilane. Tema hobby on fotograafia. Tartu linna fotoklubi aruandenäitustel on ta edukalt esinenud.

Hiljuti võttis Rein osa Eesti Televisiooni poolt korraldatud «Balti liiduvabariikide fotokonkursist Foto—TV—67.» Oma töödega («Mõttes», «Labidamees», portree «Kaja»), arvati ta 20 parema hulka. Meie vabariigi fotograafidest oli R. Nigol sellel konkursil edukaim.

Vanasõna ei valeta

EKSAMIST
Oleks, kes algu alustaks ja
lõpu lõpetaks,
küll mina keskel keerutaksin.
(Viru-Nigula)
Kes palju käinud, see palju näinud
ja kes palju näeb, see palju teab. (Märjamaa)

ARVESTUSED JA EKSAMID
Kui kutsik kilatas,
siis vana peni ürätäs (Võnnu)
Kui olet üle peni astnu,
sis astu üle hanna kah.
(Võnnu)

«KULDSUU» EKSAMIL
Hää pernane kiit rattapulgast ka pudru. (Rõuge)
Osav kisub kivistki leiva välja (Tõstamaa)

VÕLGNEVUS
Kel janu, sel jalad,
kel kärnad, sel küüned.
(Haljala)

DEKANAAT
Igaüks teab oma asjad
ja dekanaat teab karja asjad.
(Torma)
Kellel hais nõnna lätt,
küll tuu tarrõ tuulutas. (Põlva)

MÕLK...

(Algus 3. lk.)

Kell 17.28 külastas prodekaan üliõpilase Poomvilla kodu (s. t. ühiselamut). Toakaaslased väitsid, et hommikul lahkudes võttis Aivo kaasa nii partei ajaloo konspekti kui ka 14-masinakirjaleheküljelise ettekande büroole.

Nad arvasid ka, et ühiselamus pole mõtet Aivot oodata, sest ta teeb iseseisvat teaduslikku tööd «erasektoris» oma vanatädi juures aadressil Kosmonaut Juri Gagarini tänav 17—117 ja saabub õhtuti tavaliselt kell 23.40, mis ajal aga kõrvalise isiku viibimine ühiselamus on täiesti mõeldamatu. Voodinaaber Osvald pillas kõigele lisaks veel kahemõttelise märkuse, et Aivo pole oma ühiselamuelu jooksul sugugi kõik ööd kodus ööbinud. See näitab veel kord Poomvilla sisemaailma äärmist keerulisust ja mitmekihilisust, mida lugeja ka seni märgata on võinud.

Kell 18.06 siirdus prodekaan vanatädi juurde. Koos murti lahti laualaegas, kus pidi olema Aivo teaduslik töö. Tühjast sahtlist leiti vaid paar ujumispükse.

Sel öösel Aivot koju ei tulnud.

Järgmisel hommikul

kell 7.17 teatas kolhoosnik Triinu Tukastus külanõukogu sekretärile, et tema valve all olevast kolhoosi «Idu idaneb» kontorist on kadunud kolmnurkne pitsat.

Kell 8.00 keeldus hommikusöögist kaamel Basilio Tallinna Loomaaias.

Kell 8.22 informeeris Peedu õppealajuhataja miilitsaorganeid, et kooli tulnud pioneerid Paula ja Priidik leidsid metsavahelt tundmatuseni moonutatud naisterahva toatuhvli.

Kell 9.18 kandis toavanem Osvald ühiselamunõukogu elu-heaolu sektori juhatajale ette, et öö jooksul on nende toast kadunud ühiselamule kuuluv sangaga malmpomm. Pommi iseloomustavateks tunnusteks on täiesti sile välispind (tuba teeb hommikvõimlemist seni alles vahenditeta) ja põhja alla punase värviga maalitud toanumber 536.

Aivot ei ilmu ka lähima paari päeva jooksul, kui äkki... ühel hommikul leiti ülikooli ajalehe toimetuse kirjakastist kaart tekstiga «Head uut aastat! Aivo P».

Vaadates templit leiti üllatusega, et ... (Järgneb)

Näärimuinasjutud

5

Oli üks vana suurkool. Sageli kostnud õhtusel tunnil tema akendest lahket laulukaja, sest et tal suur meeste kogudus olnud, kes viisipäraliselt harjutanud ning ka sageli linnarahva ees üles astunud. Kõik laulumehed olevat oma laulukoori üle väga uhked olnud ning kõiki neid, kes tahtnud kaasa laulda, ei ole saadud sinna mitte vastu võtta, sest et nad ei oleks laudade peale mitte ära mahtunud.

Aga siis tulnud teised ajad. Üsna harva kostnud suurkooli akendest lahket laulu, ning üpris mitmed mehed pööranud oma selja selle laulukoguduse poole. Lõpuks läinud asi niikaugele, et suurkooli meestepererest ainult seitse uut hinge laulukoori tahtnud astuda.

— — — — —

Lugeja: «Jälle sa petad! Lubasid muinasjuttu, aga räägid meie meeskoorist, mis lagunema kipub. Vaheta teemat!»

6

Läinud keegi tütarlaste ühiselamusse. Kohe küsitud, kes ta on ning kuhu tahab minna. Nõutud isikuttõendavat dokumenti, registreeritud külalisteraamatusse. Öeldud viisakalt, et kell 23 peab lahkuma.

Läinud koridori kaudu edasi. Suures klaasvitriinis olnud vahakujud. Esimesel suits suus. Kiri juures: «Viimane naistudeng, kes suitsetas. Imetlege igandit!» Teine kuju olnud väga nigerik, kõver ja kahvatu. Kiri juures: «Viimane naistudeng, kes ei teinud hommikvõimlemist. Imetlege igandit!» Kolmas kuju olnud hallide klaasist silmadega, mokk ripakil. Kiri juures: «Viimane naistudeng, kes viina jõi. Imetlege igandit!»

«See on meie muuseum,» selgitanud lahke korrapidaja. Aastal 1967. niisuguseid tüüpe veel oli, nüüd mitte. Et sünget minevikku hoiatavalt meenutada, otsustas ühiselamu nõukogu need vahakujud välja panna. Kes minevikku ei mäleta, see elab tulevikuta.»

Läinud mees tütarlaste tuppa. Tuba ilusti puhas. Tütarlastel kõrvad pestud ning pead soetud. Mees komistanud kogemata ja vandunud selle peale endamisi. Tütarlapsed ütlema: «Palun lahkuge, me roppust ei salli.»

Mees vabandanud ning mõtelnud: küll ma teie tuju jälle heaks teen. Võtnud konjakipudeli taskust ning pannud lauale. Tütarlapsed kahvatanud vihast ning toavanem käratanud:

«Kas te arvate, et me mõned niisugused oleme, kelle juurde igamees viinapudeliga tulla võib?! Välja siit, te solvate meid!»

Ja visanudki mehe välja...

— — — — —

Heatahtlik lugeja vaikib millegipärast kaua ning pugiseb siis piinlikult: «Mnjaa... mhmh! Lõpuks ometi jõudsid siis muinasjutuni!»

Uudiseid!

● **Kaubandusvõrku saabus partii saapaid (nr. 36—38) talve naiste säär pikk à 8 rbl. (müüakse tudengipileti ettenäitamisel) — samas peoga pastapliiatseid 8 ja 10 värviga neile, kes usinasti loengul on käinud (konkurentsi osÎjaskonna hulgas mitte karta).**

● **Pälsoni tn. 14 intris on puhvet avatud 12 t. päevas. Müügil soojad viinerid, hernesupp, seajalad, sült (kodune).**

● **3. jaanuarini jagatakse keeltemaja aud. 13 kõiki puuduvaid arvestusi igale soovijale. Kiirustage! — Matrikkel tingimata kaasa võtta!**

Vanasõna ei valeta

STIPIST
Küll tudeng vidab,
kui stipp pidab (Põltsamaa)
Hiline vares jääb saagist ilma.
(Ambla)
Paranda, kui paras aeg on
(kuni 23. jaan.). (Rakvere)
Kahju läbi saadakse targemaks.
(Jõhvi)
Omateenitud stipil on konjakimaik. (Hargla)

ÕPPIMISEST
Inimene läheb ilma tööta hukka,
kui liha ilma soolata. (Kaarma)

P. PÄRNA joonistused.

Korra ja hubasuse poolest paistavad silma tütarlaste ühiselamud (pildil paremal).

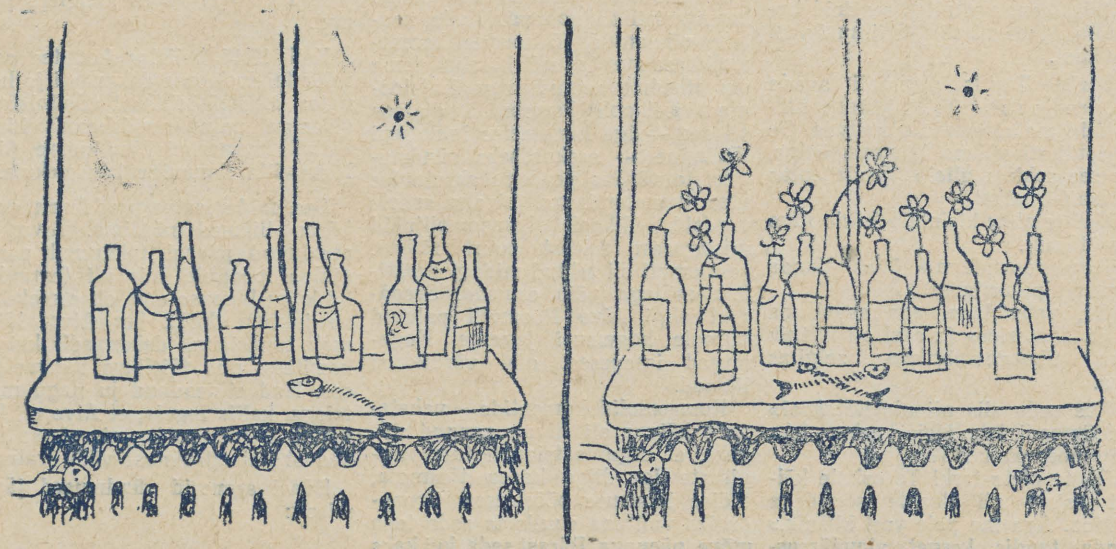

Bioloogia-Geograafia teaduskonna III kursuse üliõpilane Priit Pärna sai «Edasi» karikatuurivõistlustel esimese preemia.

Õppejõud ja teenistujad!

Alates 7. jaanuarist väljub suusatajate buss Käärikule iga pühapäeva hommikul kell 9. Kogunemine Kingissepa tn. võimla ette. Tagasisõitu alustatakse kell 16.

Registreerida saab TRÜ Spordiklubis igal kolmapäeval kella 16-ni.

Õppejõudude-teenistujate kehakultuurinõukogu

Tähelepanu!

Üliõpilased, kes soovivad turismituusikuga sõita Inglismaale 15.—29. veebruarini 1968. a. (tuusiku hind 300 rbl.), palutakse teatada hiljemalt 3. jaanuariks 1968. a. ELKNÜ TRÜ Komiteesse.

ELKNÜ TRÜ Komitee sekretariaat

Klubis

6. jaanuaril kell 20 on õppejõudude ja teenistujate NÄÄRIÕHTU.

Eelregistreerimine kuni 3. jaanuarini ametiühingukomitees.

*

Eelkoolieaeliste laste nääripidu toimub 7. jaanuaril kell 14. Nääripeost osavõtjatele kingituspakid.

*

31. detsembril algusega kell 21 NÄÄRIÕHTU

Ametiühingukomitee teatab

Suusarongile Karpaatidesse 1968. a. jaanuaris-veebruaris (30%-lise osamaksuga) sooviavalduste esitamise viimane tähtaeg on 3. jaanuar 1968. a.

Tartu Riikliku Ülikooli ametiühingukomiteele on saabunud 1968. a. I kvartaliks puhkekodude ja sanatooriumide tuusikuid.

Õppevaheajal on võimalik puhata Riia ranna ja Pühajärve puhkekodudes 12 ülikooli töötajal või üliõpilasel ajavahemikul 24. jaanuarist kuni 4. veebruarini.

Seedeelundeid on võimalik ravida Essentukis 24. veebruarist kuni 20. märtsini ja Železnovodskis 22. veebruarist kuni 18. märtsini. Närvisüsteemi haigusi saab ravida Sotšis 20. märtsist kuni 14. aprillini ja Palangas 28. märtsist kuni 22. aprillini. Veel on mõningaid võimalusi sanatoorse ravi saamiseks Pärnus.

Tuusikute soovijail esitada kiiresti avaldused ametiühingukomiteele.

AJALEHE JÄRGMINE NUMBER ILMUB 12. JAANUARIL.

Toimetaja J. FELDBACH

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk Tartu, Ülikooli 17/19. III Üksiknumbri hind 2 kop. Tellimise nr. 8576. MB 11601.